

ହିନ୍ଦୁରାଣୀ ପ୍ରାନ୍ତାବଳୀ

ତୃତୀୟ ଶତକ

ଶ୍ରୀ କାହ୍ନୁଚରଣ ମହାନ୍ତି

ପ୍ରକାଶକ

ପ୍ରୋଫେସର ଶାନ୍ତିପ୍ରସାଦ

KANHUCHARAN GRANTHABALI. Vol. III

By

Sri Kanhucharan Mohanty,

Publishers

GRANTHA MANDIR

Cuttack-2 ; Berhampur.

First Edition

March, 1966

Pr

✽

ପ୍ରକାଶକ :

ଅଭିରାମ ମହାପାତ୍ର

ଛତ୍ର ମନ୍ଦିର

କଟକ ୨ : ବ୍ରହ୍ମପୁର

ମୁଦ୍ରକ :

ଶ୍ରୀ ଅଜୟକୁମାର ଘୋଷ

ଶ୍ରୀ ଦୁରନାଥ ପ୍ରେସ

କଟକ-୨

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ

ମାର୍ଚ୍ଚ, ୧୯୬୬

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୮-୦୦

ରାଜାବଗିନ୍ନୀ, କଟକ

୨୧ । ୧ । ୪୩

ଭାଇ କାଳିନ୍ଦୀ,

ଯେଉଁମାନେ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ପଢ଼ୁଥିବାବେଳେ କଲମ ଧରନ୍ତି, ପରୀକ୍ଷାବନରେ ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁନିଆଁ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼େ, ହାତରୁ ଆପେ ଆପେ କଲମ ଖସିପଡ଼େ ।

ମୋ ଦେଶରେ ସାହିତ୍ୟ ସେବା କରି କେହି କେବେ ବଡ଼ଲେଖକ ହୋଇନାହାଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ପେଷା କରି କଷ୍ଟେମକ୍ଷ୍ଟେ ମୁଠାଏ ଖାଇବାର ଯୋଗାଡ଼ କରିବା ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ । ତେଣୁ, ମୋ ଦେଶରେ ଲେଖକମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ-ଜୀବନର ଅକାଳ ମରଣ ହୁଏ ।

ଯେଉଁମାନେ ମାଡ଼ି ଚକଟି ଆଗକୁ ଚାଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ହୁଏ କ'ଣ ? ଯେ ଟିକିଏ ଆଗେଇ ଯାଇଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ନାଲି ଆଖି, କୁସ୍ମାରଟନା ଶୁଣି, ଟୋକା—ଲେଖକ ଫେରେ । ସାହିତ୍ୟର ପବିତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗୁଆମାନେ ରାଜନୀତି ଦେଖନ୍ତି, ଜାତିଭେଦ ଦେଖନ୍ତି । ପେଟ ବକଳରେ ଟୋକା ଲେଖକ ଛାଡ଼େ କଲମ ।

ଭାଇରେ, ଯେ ତଥାପି ଆଗେଇ ଚାଲେ, ବହୁ ଲେଖକ, ପୋଷ ପୋଷ ଡାଲି ନିଗାଡ଼ି ଦିଏ ଦେହରୁ, ତା'ର ଅବସ୍ଥା ହୁଏ କ'ଣ ? ତା'ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପଡ଼େ ସେଇ । ଛପା ହେଲା ନାହିଁ । ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଛପାଇ ପାରୁନାହିଁ ଅଭବରୁ । ଲଭ କଥା ପଚାରେ କିଏ ? କାଗଜ ଖାଏ ପୋକ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ନିଗାଡ଼ି, ଟୋକା ଲେଖକ ଛାଡ଼େ କଲମ !

ଅସିଲେ ଜଣକେତେ ବହୁ ଛପାଳୀ । ଅହା, ଲହୁଲହୁ ଯେଉଁ ଲେଖକ ତାଳି ଦେଇଛି ତାର ଲେଖାରେ; କେତେ ରାତି ଖାଇ ନାହିଁ କେତେ ରାତି ଶୋଇନାହିଁ, ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ବହୁ ଆକାରରେ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରାଣ ତାର ଛଟପଟ ହେଉଛି । ପ୍ରକାଶକକୁ ନେହେରୁ ହୋଇ ଶେଷରେ ଶୁଣେ, ଲେଖାଟି ମନ ନୁହେଁ, ତେବେ ବଜାରରେ ବିକେଇବ ନାହିଁ । ମନ ମାରି ଫେରେ ବିତର୍କ ଲେଖକ । ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଅଳିଆ ଗୋଟେ ଲେଖକ, କଲମ ଛାଡ଼େ !

ଅଉଁ କେତେ ସାହୁକ୍ୟକ ପ୍ରକାଶକ ବାହାରିଲେ ଅଶ୍ରୁଭିଡ଼ି । ଗୁପ୍ତିଲେ
 ଖଣ୍ଡକେତେ ଉପନାସ । ନାଆଁର ପ୍ରସାର ହେଲା । ଅଖିରେ ଦଶିଲା ଟଙ୍କା ।
 ବ୍ୟବସାୟର ଫଳ ଖେଳିଲା ମନରେ । ଦୁଃଖର ସାଥୀ ଥିଲେ ଯେଉଁ ଲେଖକମାନେ
 ସେମାନଙ୍କୁ ଠେଲି ଦେଲେ ଦୂରକୁ । ହତାଶ ହୋଇ ଲେଖକ ଗୁଡ଼ିକ କଲମ !

ଏମିତି ତ କେତେ କଥାରେ ଭାରି, ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛୁ ତୁମେ, ଅଙ୍ଗେ
 ନିଭାଇଛୁ ମୁଁ, ଅଉଁ ମୋର ଅନ୍ୟ ଲେଖକ ଭାଇମାନେ । ମୋ ଦେଶ ଗରିବ,
 ମୋ ଦେଶ ଅସିଷିତ, ମୋ ଦେଶରେ ବଢ଼ି ମାଡ଼େ, ତୋପାନ ଉଠେ, ନୁହୀ
 ଚରେ । ମୋ ଦେଶରେ ସାପ କାମୁଡ଼େ, ବାଘ ଘୋଷାରେ, ମେଲେଇଆ,
 ହଇଜା, ବସନ୍ତ ମାତନ୍ତି, ନଅଙ୍କ ପଡ଼େ, ଲୋକେ ଖାଇବାକୁ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।
 ମୋ ଦେଶରେ ଲୋକେ ଲଙ୍ଗା ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲନ୍ତି । ମୋ ଦେଶ
 ଗୋଡ଼ର ଦେଶ, ବେଠିଆର ଦେଶ । ପରସ୍ପର ଜମିଦାରର ପରଜା ମୋ
 ଭାଇମାନେ । ପର ଦେଶରେ ମୋ ଭାଇ କୁଲିଗିରି କରେ, ମୋଟ ବୁଝେ, ମାଡ଼
 ସହେ । ମୋ ଦେଶର ହାତ ଗୋଡ଼ ନାହିଁ । ସାହୁକ୍ୟ ଉପାଇବ କିପରି ? ଲେଖକ
 ଗୁଡ଼େ କଲମ ।

ମୋ ଦେଶରେ ଗୋଡ଼ ପଲର ଲହୁରେ ମହାଜନର ରାଜ୍ୟ ବଢ଼େ,
 ବେଠିଆର ଲହୁରେ ବୋଇତ ଗୁଲେ । ମୋ ଦେଶର ଟାଲରେ ବିଦେଶରେ
 କଲ କାରଖାନା ଗଢ଼ା ହୁଏ । ପ୍ରଜା ଭୁଣ୍ଡର ଆହାରରେ କେତେ କୋଠାରେ
 ବଜୁଳିବଟା ଜଳେ, ଅଉଁ ମୋ ଭାଇର କଲମ କାଳରେ କେତେ ପ୍ରକାଶକଙ୍କର
 କୋଠାର ମୁଣ୍ଡ ଛୁଏଁ ଆକାଶକୁ । ପ୍ରକାଶକ ଗୁଡ଼େ ତଳକୁ, ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଖି
 ଆଗରୁ ଲେଖକ ହୁଏ ଅଦୃଶ୍ୟ । ଲେଖକ ହୁଏ ଗୁନିଆଁ, ଗୁଡ଼େ କଲମ !

ଭାଇ କାଳନ୍ଦ, ତୁମେ ଏ କଥା ବୁଝିଥିଲ । ଅଭିମାନ କରି କହିଥିଲ
 ଦିନେ, ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିବି କାହିଁକି ? ତୁମେ ବୁଝିବ ଲେଖକର ଦୁଃଖ !
 ତୁମେହିଁ ଅନୁଭବ କରିବ, ତାର ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ି ଲେଖାରେ ସେ କେତେ ଲହଲହ
 ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଛି । ଭଲମନ୍ଦ ଲେଖକ ବୁଝେନାହିଁ । ଭଲ ମନ୍ଦ କହେ ପାଠକ,
 ହୁଏତ ବୁଝେ ସେହି । ଲେଖକ ଲେଖେ, ଲେଖେ—

ତୁମେ ମୋଠିର ପରି ଗରିବ । ଦୁନିଆଁର କେତେ ଦୁଃଖ ଜଞ୍ଜାଳ ମୁଣ୍ଡରେ
 ବୋହି, କଲମ ଧରିଛ । ତୁମେ ମୋର ନମସ୍ୟ । ମୋର ଏଇ ‘ଅଦେଶୀ ହାତ’
 ତୁମର ହାତରେ ଦେଲି । କେତେ ଆଦରରେ, କେତେ ଯତ୍ନରେ ‘ଗୀତା’ଟିକୁ
 ମରୁ ଫେସ ଦେଇ ଗଢ଼ିଛି । ଅସୁନ୍ଦର ହେଉ ପଛେ, ଯେତେ ଅବଗୁଣ ଥାଉ, ତାକୁ
 ତୁମେ ଆଦର କରିବ, ଏଇ ମୋର ଆଶା ।

କାହ୍ନୁଚରଣ

ଅଦେଶା ହାତ

୧

ଶୁର କାଉଟିଏ ମାଝସଞ୍ଜବେଳେ ଆମର ନୁଆଁଣିଆ ଗୁଲ ଉପରେ କା କା ତାକୁଥିଲା । ଘର ଆଗ ମାଟିପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ଜଙ୍ଗ ଉପରକୁ ଲୁଗା ଟେକି ଏକ ମନରେ ସଞ୍ଜ ବଢ଼ୁଥିଲା । ବାରିଆଡ଼ କୁଅରୁ ମାଠିଆଏ ପାଣି ନେଇ ବୋଉ ଆସି ଦୁଆର ମଝିରେ ଠିଆ ହେଲା । ଥରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଓ ଥରେ କାଉଟି ଆଡ଼କୁ କଣେଇ ଗୁହଁଲା । ପାଣି ମାଠିଆ ଶେଷସାରେ ରଖିଦେଇ ଆସି କାଉଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲା, ଶୁର କାଉଟିରେ, ଉଡ଼ି ଯା, ଗୁଲି ଯା, କିଏ ଆସୁଛି ?

କାଉଟି ଉଡ଼ିଗଲା ଡେଙ୍ଗା ନଡ଼ିଆ ଛେ ଉପରକୁ ।

ବୋଉ କହିଲା, ଆସିଲା ଗୀତା, ତୋ ବାପା ଆସୁଛନ୍ତି ପରା । ଦେଖୁନୁ, କାଉ କଟକମୁହଁ ହୋଇ ଉଡ଼ିଗଲା । ବୋଉ ଗଲା ଗୁଲିରୁ କାଠ ଆଣିବାକୁ ।

ଭାବିଲା, ସତ ବାପା ଆସୁଛନ୍ତି ? ଯଦି ଆସୁଥାନ୍ତି ସେହୁ ତ ଆସୁଥିବେ । ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ ଆମର ଅପଣାର କିଏ ଅଛି ? ମାଟୁକୁଳରେ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଗଣିବ ଘର ବୋଲି ଟିକିଏ ବେନି ବୟସରେ ବାପା କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଦେଇ ବୋଉକୁ ବାହା ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଡେଇଁ ବର୍ଷ, ବୋଉ ଚଉଦ ବର୍ଷର ଝିଅ । ବାହାଘରର ଦି' ଗୁଣ ବର୍ଷ ପରେ ମାମୁଁ ମାଉଁ ଡକାଡକ ହୋଇ ଦିନ ଗୁଣଟାରେ ଗୁଲିଗଲେ । ବୁଢ଼ୀ ମାଆଟି ବସି ରହୁଥିଲା । ମୋର ଜନ୍ମର ଦଶବର୍ଷ ପରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଗୁଲିଗଲା ।

ମୋର ଜଣେ ଦାଦି ଥିଲେ । ପିଲାଦିନୁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱସ୍ତ୍ରବ ଉଦାସିଆ । ଭେଣ୍ଡା ବୟସରେ ଘର ଗୁଡ଼ି ଗୁଲି ଯାଇଥିଲେ । କିଏ କହେ ସେ କୁମ୍ଭିପଟିଆ ବାବାଜି ହୋଇ ଦେଶ ଦେଶ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ଆଉ କେହି କହନ୍ତି, ସେ ବାରମ୍ବାର ଶୁର କରି ଜେଲଖାନାକୁ ଘର କରିଥାଆନ୍ତି । ଯାହା ହେଉ, ସେ ତ ମୋ ଜନ୍ମ ଆଗରେ କଥା । ବୋଉ ତାଙ୍କୁ ବର୍ଷ ଦି ଛନ୍ଦଟା ଦେଖିଥିବ । ତାଙ୍କର ଥିବା ନ ଥିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ସମାନ ।

ଅଦିନରେ ବାପା ଆସିବେ ବା କିପରି ? କଟକରେ ଶ୍ରୀମାତା ଅପର ପ୍ରାୟମେଶ ସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟରା କାମ କରନ୍ତି । ମାସକୁ ଦଶଟି ଟଙ୍କା ବେତନ । ସେଇଥିରୁ ଘର ଗୁଣ ଟଙ୍କାରେ କଞ୍ଚେମଞ୍ଚେ ତଳି, ବାକି ଟଙ୍କା ଘରକୁ ପଠାନ୍ତି । ପହଁଲା ଯିବାର ଦିନ ସାତଟା ଯାଇନାହିଁ । ସେଦିନ ଟଙ୍କା ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ନଅ କୋଶବାଟି କଟକ । ବଣେସି ଦରକାର ଥିଲେ ଶନିବାର ଦିନ ଆସି ଗୁଲି ଦି ଘଡ଼କୁ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚି ପୁଣି ସିଂବାରଦିନ ଗୁଲି ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି କଟକ ଯାଆନ୍ତି । ନୋହୁଲେ ଦିନକିଆ ଛୁଟିରେ ଘରକୁ ଆସିବା ଅସମ୍ଭବ ।

ସଞ୍ଜ ବଳା ଶେଷ ହେଲା । ନଡ଼ିଆ ଗଛ ଉପରକୁ ଚାହିଁଲି । କାଉ କେତେବେଳୁ ଉଡ଼ି ଗଲାଣି । ମତେ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ଯେଉଁଦିନ ଯେତେବେଳେ କାଉଟିଏ ଆସି ବୋବାଏ ବୋଉ କହେ, ବାପା ଆସୁଛନ୍ତି ।

ବୋଉ ଚାଲିରୁ କାଠ ଆଣି ସ୍ୱେଦରେ ରଖି କହିଲା, ଗୀତା, ନଗି ଖଣ୍ଡି ନେଇ ଯା ସଜନା ଗଛରୁ ଗଣ୍ଡାଏ ଛଅଟା ଛୁଇଁ ପାରି ଆଣିବୁ । ସଞ୍ଜବଳତା ଦୁଆରବନ୍ଦ ଉପରେ କରେଇକର ରଖି ଦେଇ ଯା ।

କାଉ କଥା ମନରୁ ଯାଇ ନ ଥାଏ । ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲି, ବୋଉ ଲେ, ଆଜି ବୁଧବାରଟାରେ ବାପା ଆସିବେ କେମିତି ? ଦାଦା ଆସୁଛନ୍ତି କି କଥଣ !

ସ୍ୱେଦର ଭିତରେ ଥାଇ ବୋଉ ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା, ହଁ ହଁ, ତତେ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଥିବେ । ପେଟରେ ଥିଲା, ସେ ଘର ଗୁଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ହେଲେ, ମୋ ପାଖରେ ଆଉ ଗହଣା ଟାଣି କିଛି ନାହିଁ ।

୯

ନଗି ଧରି ସଜନାମୂଳକୁ ଗଲା । ନଈ ବନ୍ଧକୁ ଲାଗି ଅମର ତଳ ବାରିଟି । ବନ୍ଧପଟକୁ ନିଆଁ ବେତ ବାଇଗବା ବାଡ଼ି । ବାଡ଼ି ମଝିରେ ଠାଏ ଠାଏ ପାଙ୍କ । ଲେକବାକ କି ଗୋରୁ ଗାଈ କେହି ବାରି ଭିତରକୁ ପଶି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନଈଟି ଚାହିଁଲେ ବନ୍ଧ ଉପରେ ଯା ଆସ କରୁଥିବା ଲେକ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି । ଦୂରକୁ ଚାହିଁଲେ ନଈ, କଣ୍ଡିଆ, ନଈ ପଠା, ତା ଆଉପାଖେ ଧୂସର ବାଲି, ଶେଷରେ ପାଣି ଗାରଟିଏ ଦେଖାଯାଏ ।

ତଳ ବାରିକୁ ପଶି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଆଗ କୁଅ । ଗୁହନ କରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନଡ଼ିଆ ଗଛ । ଗୁର ପାଣିବର୍ଷ ହେବ ପଡ଼ୁଛି । ସେ ପାଖକୁ ବୁଡ଼ା ସଜନା ଗଛ, ଗୁଡ଼ି ପିଜୁଳି ଗଛ । ବାରି ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଝଙ୍କା ବଉଳ ଗଛ । ତା ପାଖକୁ ସୋହଡ଼ିଆ ଡେଙ୍ଗା ଚମ୍ପା ଗଛଟି ।

ଦ ପାଖେ କଅବାଡ଼ି ମଝିରେ ଗୋହର ବାଟ । ଦରକାର ବେଳେ ମେହ ବାଟେ ବନ୍ଧ ଉପରକୁ, ନଈକୁ ଯା ଆସ କରୁ । ଆଗ ବାଟେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ । ଗାଁ ଗୋହର ଦେଇ ଝିବା ଅପୁରାଧା । ଲେକବାକ ଥାନ୍ତି । ବାଟେ ବି ଟିକିଏ ବୁଲିଣିଆଁ । ବାପା କଟକରୁ ଆସିଲେ ବଳେ ବଳେ ଆସି ବାରିପଟେ ଘରେ ପଶନ୍ତି ।

ସଜନା ମୂଳରେ ଠିଆ ହୋଇ ବାଡ଼ି ପାଙ୍କବାଟେ ବନ୍ଧ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି, ଆଖି ଯେତେଦୂର ପାଇଲା । ସିଧା ବନ୍ଧଟା ଆଉ ଗାଁର ଛେ ଘେଲ ଭିତରେ

ବଙ୍କେଇ ଲୁଗାଯିବା ଯାଏ କେତେ ଲୋକ ଯା ଅସ କରୁଛନ୍ତି । ବାପାଙ୍କ ଗୁଲି ପରି କାହାର ଗୁଲି ଦିଶୁନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ସେ ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚନ୍ତି ।

ମଗୁଣିର ମାସ । ସଞ୍ଜ ଦେଉଁଶୁ ଦହ ଶୀତେଇନିଶି । ଗୁଲି ପଡ଼ିଲେ କେତେ ଶୀତ ହେବ । ଯଦି ଆସିବାର ଥାନ୍ତା ସେ ଗୁଲିଯାଏ ରହନ୍ତେ ନାହିଁ । ନା, ସେ ଆସିବେ ନାହିଁ । କାଉଁଟାଏ ସିନା ଉଡ଼ିଗଲା, ତା ସଙ୍ଗେ ଯିବା ଆସିବାର ସମ୍ଭବ ନାହିଁ ।

ହତାଶ ହୋଇ ନଗି ଧରି ଛୁଇଁ ତୋଳିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗା । ପାଖରେ ଯେତେ ଥିଲା ସବୁ ନିଶ୍ଚୟନ ତୋଳି ତୋଳି ଶେଷ ହୋଇଛି । ନଗି ଟେକି, ମୁଣ୍ଡ ବଙ୍କାଇ ଉପରକୁ ଚାହିଁ ତୋଳିବାକୁ ହେବ । ଦି ଗୁଲିଟି ତୋଳି ବଳି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । ଧୂସର ନଈର ଏ ପଟେ ସବୁଜ ଧୂଆଁ ପତ୍ର ପଠା । ତାକୁ ଲାଗି କିଛି ଅଟି ହଲଦିଆ ସୋରିଷ ଫୁଲରେ ଉଛୁଳି ଉଠୁଛି । ସଞ୍ଜବେଳର ଶିରଶିରଥ ପବନରେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ।

ଘଡ଼ିଏ ଗୁଲି ରହିଲା । କାହାର ଖିଜିକାଶ ଶୁଣି ମୋ ମନ ଫେରି ଆସିଲା କେଉଁ ସପନସୁଖର ଲୋ ଗୁଲିରୁ । ବଳି ଉପରେ ମହନ ବଡ଼ବାପା ବାଡ଼ି ଠୁକୁ ଠୁକୁ କରି ଯାଉଛନ୍ତି । ପଛରେ ତାଙ୍କର ଆଉ କିଏ ଦି ଚଳି ଜଣ । ଜିର କାମୁଡ଼ି ବାଡ଼ି କରି ଉଡ଼ାଡ଼ିକୁ ଠିଆ ହେଲା । ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ଭୟରେ ଥରୁଥାଏ ।

ବାପ୍‌ରେ, ମହନ ଜେଠା ! ଗର୍ଭିଣୀ ଗାଈ ଡରରେ ବାଟ ଶୁଖେ । ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ ଆଉ ରସା ନାହିଁ । ଚଉଦ ପୁରୁଷ ଉଗାଳିବେ । କହୁବେ, କି ଅଭାବ କାଳ ହେଲା ହେ, ହିଅ ବୋହୂଗୁଡ଼ା ଘୋଡ଼ୀ ପରି ପର ପର ହେଉଛନ୍ତି । ମଣିଷ ମାନୁନାହାନ୍ତି ।

ମହନ ଜେଠାଙ୍କ ଗାଳର ଜବାବ୍ ଦେବାକୁ ଆଖପାଖ ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡି ଗାଁରେ କେହି ପୁଅ ସାହସ କରୁନାହିଁ । ଏକେ ତ ସେ ବଡ଼ଲୋକ, ଜୁବେର ପରି ସମ୍ପତ୍ତି ମାଡ଼ି ଯାଇଛି, ତହିଁରେ ପୁଣି ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଧାରୁଅ । କାହାର ସଞ୍ଚନାଶ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ଦିନ ପନ୍ଦରଟାରୁ ତାଙ୍କୁ ବେଶି ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ମହନ ଜେଠା ଗୁଲିଗଲ । ପିଣ୍ଡରେ ମୋର ପ୍ରାଣ ପଶିଲା । ଯାହାହେଉ, ମୋତେ ସେ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ପୁଣି ସଜନା ମୂଳକୁ ଫେରିଆସି ଛୁଇଁ ତୋଳାରେ ମନ ଦେଲା । ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ଲୁଗାଟା ଖସିଗଲା । ଦେହର ପାଖେ ଫୁଙ୍କୁଳା ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଦିଗକୁ ନିଆ ନଜର ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଛୁଇଁ କେଶିକରେ ନଗି ଲଗାଇଥିଲା ତାକୁ ଧରି ଟାଣୁଛି । କଣେଇ କରି ଥରେ ଖଞ୍ଜା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା, କାଳେ ଏଣେ ବୋଉ ଆସୁଥିବ । ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ଫୁଙ୍କୁଳା ଦେଖିଲେ ସେ ବରକ୍ତ ହୋଇ ଆକଟି କହେ, ଲୁଗାଟା ବେତେଇ ପିନ୍ଧୁନୁଲେ, ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ବେକ ଉପରକୁ ଟାଣି ଆସୁନୁ । ମାଲକିନଥା ହିଅ—

ତା'ର ଡରରେ ଲୁଗାପଟା ନେଇ ବଡ଼ ସାବଧାନ ହୋଇ ଚଲେ । ଦେହରୁ ମୁଣ୍ଡରୁ କେଉଁଠୁ ଟିକିଏ ଲୁଗା ଖସିଗଲେ ବଡ଼ ଗୁରୁଗୁରୁ ଲାଗେ । ଆସପ ଆସପ ଆଖି ଦଟା ବୁଲିଯାଏ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଡରରେ । ହଁ, ଡରରେ । ଦୃଢ଼ ଲଜ ସଙ୍କୋଚ ବି ଟିକିଏ ମିଶିଥାଏ ତା ସାଥରେ; କିନ୍ତୁ, ଲଜ ସଙ୍କୋଚେ ଶବ୍ଦ ତାଡ଼ନା ତ ଆଉ ନାହିଁ ମୋର । ସେ ବୟସ ଡେଇଁ ଆସିଛି ।

୩

ନୂଆ ନୂଆ ଯେତେବେଳେ ତାରୁଣ୍ୟର କାଉଁର ପରଶ ଲାଗି ଆସୁଥାଏ, ଦେହରେ ମନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୁନେଲି ବାଆ ଖେଳି ଯାଉଥାଏ, ଲଜ ସଙ୍କୋଚ ମନକୁ ଆସପ ଆସପ ଆସପ । ବେଳ ବୋହୁଯାଏ । ମନର ସୁନେଲି ଭାବନାଟା କିଆଁର ପର ମାଡ଼ି ଆସିଲେ ବି ଦେହର ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଆଉ ନୂଆ ସରଗ କି ତମକା ସଢ଼କାତ ଆସେ ନାହିଁ । ବସ ରେବ ଯୌବନ ଉଠେ, କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ-କୋଟି ନାରୀତ୍ବର ଗର୍ବ ବୋଲି ସଙ୍କୋଚ ରହିପାରେ ନାହିଁ ବେଶି ବେଳ । ଲଜ ଆସେ ଛୁଟି ଛୁଟି, ଅଭ୍ୟାସଗତ ଲଜ, ଯେଉଁଠି ପଡ଼େ ପୁରୁଷର ଛାଇ । ପୁରୁଷ, ଯାହାପାଇଁ ମନ କେମିତି ଛନ ଛନ ହୁଏ, ବାହୁନ ଉଠେ ।

ଆଖିରେ କଅଣ ପଡ଼ିଲା । ନିଆଁ ଖୁଣ୍ଟା ଲାଗିଲା ପରି ଜଣାଗଲା । ନାଗି ଛାଡ଼ିଦେଇ ନେଡ଼ିରେ ଆଖି ମଲିବାକୁ ଲାଗିଲି । ପୋକଟାଏ । କେତେବେଳେ ଖସିଗଲା । ଲୁଗାପଟା ଟାଡ଼ି ଭଲକରି ଦେହ ଉପରକୁ ଆଣିଲି । ନିଆଁ ପଡ଼ି ସଜନା ହୁଇଁ ଗୋଟାଉଛି, ଅଳ୍ପ ପାଖରେ କାହାର ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସର ଆଶ୍ରୟ ପାଇଲି । ଦେଖିଲି, ପିଜୁଳି ଓ ନଡ଼ିଆଛେ ଉହାଡ଼ରୁ ଧୋବ ଫରଫର କାମିଜ ପିନ୍ଧି ହସି ହସି ଦାମ ଭାରି ମୋର ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଲଜ ସଙ୍କୋଚରେ ବିବ୍ରତ ହେଲି ନାହିଁ ତ, ବରଂ ସାଗରେ ଜଳଗଲି ଗୋଟାଗୁଏ ।

କେଡ଼େ ଅଭଦ୍ର, କେଡ଼େ ନିରା ! ନଜର ଆହୁସନ୍ନାନ ନାହିଁ ବୋଲି କଅଣ ମନେ କରନ୍ତି ଅନ୍ୟ କାହାର ନାହିଁ ? କଅଣ ଦି ପଦ ଟାଣ ଟାଣ କହି-ଦେବି ଭାବିଲି । ମୁହଁ ଖୋଲି ହେଲା ନାହିଁ । ଅଜାତରେ କେବେ ଟିକେ ଭୁଲ କରୁଥିଲି । ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଶରଧାରେ କିଛି ହୋଇ ଗାଁ ଆଇଙ୍କର ଥଣ୍ଡାଳିଆ କଥାକୁ ସତ ମଣି ଦାମ ଭାରି ହସି ହସି ପରୁରଲୁକୁ ନିରୋଳାରେ ଦିନେ ଭୁଲ ଭୁଲ କହି ଦେଇଥିଲି, ହଁ, ବାହା ହେବି ଯା । ଏଇ କଥା ଯେ କହିଲୁ ନାହିଁ, ଯୁ। ବିତରେ ଯେ କଅଣ ଲଜ ସରମ ଅଛି, ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ସେହି ଭୁଲର ଭୂତଟା ଏତଡ଼ ଏତଡ଼ ଆଖି ଦେଖାଇ ମୋର ମୁହଁଟାକୁ ବନ୍ଦ କରାଦେଲା ।

ପାଖକୁ ଆସି ସେ ପରୁରଲେ, କଅଣ କରୁଥିଲୁ ଗୀତା ?

ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କହୁ ପକାଇଲି, ତେମେ କଅଣ ଅଛ କି ?

ଦାମ ଭର କହୁଲେ, ହଁ, ଅଛ । ଅଜିକାଲି ହୋଇଛି । ଦେଖୁନୁ ଅଖିରେ
ତଷମା ଲଗାଇଲଣି । କାହିଁକି ଜାଣୁ ?

ମୋର ଜାଣିବାର ଦରକାର ନାହିଁ । ତେମେ ଏଠୁଁ ଯିବଟି ।

ଏମିତି ତଡ଼ି ପକାଉଛୁ କାହିଁକି ? ଅଜିକାଲି ତୁ ଭାରି ବଦଳି ଗଲୁଣି ।
ଯେତେବେଳେ ଦେଖା ହୁଏ, ଖାଲି ତୋର ସେଇ କଥା ।

୪

ଅଜିକାଲି ! ଏଇ ଗୋଟିଏ ପଦର ଅର୍ଥ ଏକା ବୁଝନ୍ତୁ ଦାମ ଭର ଅଉ
ବୁଝେ ମୁଁ । ଅଜିକାଲିର ପଛଆଡ଼େ କେତେ ବଡ଼ ଅକ୍ଷାୟୀ ପାହାଡ଼ଟିଏ ଠିଆ
ହୋଇଛି—ଭାବିଲେ ଡରମାଡ଼େ । ଅନୁତାପ ଅସେ ନାହିଁ, ଦୁଃଖ ଅସେ ନାହିଁ—
ଡର ମାଡ଼େ । କେତେ ଦୂରକୁ ଗଲେ କେଜାଣି ସେହି ପାହାଡ଼ଟା ଅଖି ଉହାଡ଼ରେ
ଛପି ଯିବ ମୁଁ କଲନା କରି ପାରେ ନାହିଁ ।

ଏଇ ଦାମ ଭର ! ପିଲାଟି ଦିନୁ, ହେତୁ ପାଇଲୁ ଦିନୁ ତାକୁ ଦେଖି
ଆସିଛି । ବଡ଼ ଘରର ଗେଜ୍ଜା ପୁଅ ସେ । ଅମ ଘରେ ତାଙ୍କର ବଡ଼ପଣିଆଁ ନ
ଥାଏ । ବାପା ବୋଉ ତାକୁ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ସେ ବି ସେମାନଙ୍କୁ ଅତି ଭକ୍ତି କରନ୍ତି ।
ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକୁଟିଆ ବୁଲି ଯିବାକୁ କି ଖେଳିବାକୁ କେହି କେବେ
ବାଧା ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ଆଉ ଲେଖାର କେହି କେହି ଥକ୍କାରେ
କହନ୍ତି, ଦାମକୁ ତୁ ବାହା ହେବୁ କିଲେ ? ଦାମଭର ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉତ୍ତର
ଦିଅନ୍ତି, ତମର ସବୁ ଖାଲି ବାହା ହେବା କଥା !

ସ୍ବର ନରମ କରି କହିଲି, ସବୁଦିନ ସମାନ ନ ଥାଏ ଦାମ ଭର, ସବୁଦିନେ
ମଣିଷ ନିବୋଧ ରହୁ ପାରେ ନାହିଁ ? ଯାଉ ସେ କଥା । ତେମେ ଗଛ ଉହାଡ଼ରେ
କେତେବେଳୁ ଠିଆ ହୋଇ କଅଣ କରୁଥିଲ ?

ତତେ ଦେଖୁଥିଲି । ବାପା ଯେତେବେଳେ ବନ୍ନ ଉପରେ ଯାଉଥିଲେ,
ତୁ ଆଡ଼ ହୋଇ ପଛେଇ ଆସିଲୁ । ଭାବୁଥିଲି ବୋଧହୁଏ ଧରା ପଡ଼ିଯିବ, କିନ୍ତୁ ତୁ
ଅନ୍ୟମନସ୍କା ହୋଇ ଚାଲିଗଲୁ ଆଗକୁ ।

ମୁଁ ତ ତୁମକୁ ଆଡ଼ ହୁଏ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯେ କୌଣସି ବେଳେ ଆସିଲେ
ମୋତେ ଦେଖି ପାରନ୍ତି, ଏପରି ଗୈର ପରି ଲୁଚି ଲୁଚି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବାରେ
ଅଧିକ ହେଲା କଅଣ ? ଅଜି ଯଦି କେହି ଆସି ଯାଇଥାନ୍ତା, କଅଣ ମନେ
କରନ୍ତା ?

ଛବି ବହୁରେ ଅନେକ ଛବି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ତୋତେ ଦେଖିବା ଠିକ୍ ସେମିତି । ତୋର ଅସାବଧାନ ନିଃସଙ୍କୋଚ ରୂପ ସଙ୍ଗେ ସେ ସବୁ ଭୁଲନା କରାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

ତେମେ ଭାରି ବାଗେଇ କଥା କହିପାର, କିନ୍ତୁ ତମର କଥା ବା ତମର ଢଙ୍ଗ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ଦିନେ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ତ ।

ଆଜି ଆଉ ସେ ଦିନ ନାହିଁ । ମୁଁ ପିଲାଛୁଆ ହୋଇନାହିଁ । ତୁମେ ଏଠୁଁ ଯିବଟି ।

ନ ଗଲେ ବି କେହି କିଛି ଭାବିବେ ନାହିଁ ଜାଣୁ ତ ?

କହିଲି, ଜାଣେ । ତେମେ ବାହା ହୋଇଛ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି, କାହିଁକି ଆଉ ତେମେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିଛ ଦାମ ଭାଇ ? ତମର କଥାରେ ଯଦି ତମ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଭୁଲାଇ ପାର, ତମର ପିଲାଳିଆ ଖେଳକୌତୁକରେ ଯଦି ତାଙ୍କୁ ବଣ କର ଆପଣାର କରପାର, ତେବେ, ତେବେ ସେ ତ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବତୀ ମଣିବେ । ପର ଘରର ଅଭିଆଡ଼ୀ ହିଁଥ ପାଖରେ ଏ ସବୁ ଶୋଭା ପାଏ ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ଭାବି କହିଲେ, ଦୋଷ ମୋର ନୁହେଁ ଗୀତା । ଦୋଷ ଭାଗ୍ୟର । ତୋ ସଙ୍ଗେ ମୋର ରକ୍ତର ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ ଏ କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ବାଧା ବା ଆପତ୍ତି ଉଠିଥିଲା, ସେତକ ବୋଉକୁ ଶିଖାଇ ମୁଁ କଟାଇ ଦେଇଥିଲି । ବାପା ଖୋଜିଲେ ଧନ । ଧନର କଅଣ ଅଭାବ ଅଛି ? ପୁଣି କହିଲେ, ଗାଁ କନିଆ ସିଂଘାଣିନାଳ । ପ୍ରକାଶନୁରେ ଖବର ପଠାଇଲି । ସେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଯେପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲୋକ ତ ଜାଣୁ, ତାଙ୍କର ଅବାଧା ହେବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ।

କେତେ କଅଣ କହିବାକୁ ପାଟି ଖଲଖଲ ହେଉଥିଲା । ଯୈର୍ଯ୍ୟର ସହୃଦ କଥାକୁ ବୁଲାଇ ନେବାକୁ କହିଲି, ଦାମ ଭାଇ, ଏ ସବୁ କାହିଁକି କହିଛ ? ତମଠାରୁ ମୁଁ ଜବାବ ମାଗୁ ନାହିଁ । ଯାହା ହେବାର ହୋଇଛି । ଏବେ ତୁମେ ଯାଅ ନୋହଲେ ଖୋଲି କହ, ମୋଠାରୁ ତୁମେ କଅଣ ଚାହୁଁ ।

ତୋଠାରୁ ମୋର ଅନେକ କିଛି ଚାହୁଁବାର ଅଛି । କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ...

ସଞ୍ଜର ମହଲଣ ଛାଇରେ ତାଙ୍କର ମୁହଁରେ ଲଳସାର ପ୍ରଭା ଉଜୁଟି ଉଠିଲା । ଆଖିରେ ପ୍ରଲେଭନ ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ମୁଁ ବୁଝିଲି । ତାଙ୍କଠାରେ ସେପରି ଭାବ ମୁଁ ଅନେକ ଥର ଦେଖିଛି । ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିବାର ଜ୍ଞାନ ହେଲାବନ୍ଧୁ, ନାଗବୃଦ୍ଧ ଦାୟିତ୍ବ, ଆପଦ ବିପଦ ଜାଣିବା ଦିନୁ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ କରେଇ ଆସିଛି । ଦୂରେଇ ଆସିଛି । ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ପ୍ରତିକୁ ଆଉଜାଇ ପିଠି ଆଉଁସି ଗେଲ କରବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେଇ ନାହିଁ । ବିବାହର ବାର ମାସ ପରେ ଆଜି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନିରାଳାରେ ପ୍ରଥମ

ଦେଖା । ଭାବୁଥିଲି, ସେ ବଦଳିଥିବେ । ନିଜର ଓ ଅନ୍ୟର ଦାୟିତ୍ବ ଭଲ ମନ ଉପଲବ୍ଧ କରିଥିବେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଧାରଣା ଭୁଲ୍ । ସଜନା ହୁଇଁତକ ଗୋଟାଇ ଧରିଲି । କହିଲି, ସଞ୍ଜ ହେଲା, ମୁଁ ଯାଏଁ । ସଞ୍ଜବଜା ଲାଗାଇବ ।

ସେ ମୋ ବାହୁ ଉପରେ ହାତ ପକାଇଲେ । ଶବ୍ଦରେ ଆଖି ଲଲ କରି ହାତ ଛୁଆଡ଼ି ଘୁସି ଆସିଲି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବଳସ୍ତ୍ର ହାତକୁ ଖସାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲି ରୁଷସ୍ପରରେ, ଛୁଡ଼ ।

ହସି ହସି ସେ କହିଲେ, ଶୁଣୁଛୁ କାହିଁକି ଗୀତା, ଶୁଣ ।

ଆଦୁର ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲି, ଛୁଡ଼ କହୁଛି, ନୋହୁଲେ—ତଥାପି ସେ ଛୁଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଛୁଡ଼ିଲି, ବୋଉ,—

୪

ସେ ହାତ ଛୁଡ଼ିଦେଲେ । ବୋଉ ବି ତେଣୁ ଜବାବ୍ ଦେଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲି ! କଅଣ କହିବ ଶୁଣୁଛି, ଦାମ ଭାଇ ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି କାଢ଼ି ବୋଉ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହିଲେ, ଆଜି କଟକ ଯାଇଥିଲି ଖୁଡ଼ି । ଭେଳି ଦାଦାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେ ଏ ଚିଠିଖଣି ଦେଇଛନ୍ତି, ନିଆ । ଭରି ଆଗ୍ରହରେ ବୋଉ ଚିଠିଖଣି ନେଲା । ମୁଁ ରହି ରହି କହିଲି, କାଉ ପରା ରଜୁଥିଲା । ଦେଖିଲୁ ବୋଉ ! ମୋର ସ୍ବର ଥରି ଉଠିଲା । ବୋଉ ହସିଲା । କହିଲା, ଭିତରକୁ ଆ ବାବୁ !

ମୁଁ କହିଲି, ଆସ ଦାମ ଭାଇ ଭିତରକୁ । ପାନ ନେବ ନାହିଁ ?

ସେ କହିଲେ, ଭେର ହେଲଣି ଯାଉଛି, ପରେ ଆସିବ ।

ଅଭିମାନର ଛଳନା କରି କହିଲି, ବୋଉ ମ, ଆଜିକାଲି କଅଣ ଦାମ ଭାଇଙ୍କର ବେଳ ଅଛି କି ? ବର୍ଷେ ହେଲା ତ ତାଙ୍କର ମୋଟେ ଦେଖା ଦର୍ଶନ ମିଳୁ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ଖାଲି କାମ । କାମ ଏମିତି ବଢ଼ି ଯାଇଛି !

ସେ କହିଲେ, ଦେଖୁଛୁ ଖୁଡ଼ି, ଗୀତା କେମିତି ମିଛଟାରେ ଅପବାଦ ଦେଇ କହୁଛି ? ତମ ଜୋଇଁ ଶୁଣେ ସତ କହ, ମୁଁ ଆସେ ନାହିଁ ?

ମୁଁ ଭୁଲି ରହିଲି । ବୋଉ କହିଲା, ଆସୁ ଯେ ଠିଆ ଠିଆ ଯାଉ । ବସି କରି ପଦେ ଭଲକରି କହୁ ନାହିଁ କି ଗୀତା ସଙ୍ଗେ ବେଲୁଛେଲି ଲାଗାଉ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ କହୁଛି । ଆଜେ ଗୀତା, ସେ ପରା ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଆସିଛି, ଭେକ କରୁଥିବ ଯାଉ, କାଲିଆଡ଼କୁ ଆସିବ ।

ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉଁ ଯାଉଁ କହିଲି, କାଲି ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ ଦାମ ଭାଇ । ତମକୁ ଶୁଣ ଅଛି, ତାଙ୍କର ଶୁଣ । କହିଲେ, ହଉ ।

କଣେଇଁ ଚାହିଁଲ । ଦାମ ଭାଇ ଚାହିଁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଅରଟିଏ ସେ ଫେରି
 ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ । ମନଟା କିପରି ଚୋଲେଇ ହେଲା । ସତେ ଦାମ ଭାଇଙ୍କର
 ଦୋଷ ହେବ ନାହିଁ । ମୋ ଭୂତର ପଦଟିଏ କଥାରେ ସେ ବ୍ୟାସ କରିଥିଲେ ।
 ଯେତେ ମୁଆଁ ବାହାଘର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆସିଲା ସେ ମନା କରିଦେଲେ । ମୋତେ ବାହା
 ହେବେ ବୋଲି ଅଡ଼ି ବସିଲେ । ସମସ୍ତେ ସିନା ମଙ୍ଗିଲେ, ମହନଜେଠା ନାହିଁ
 କରିଦେଲେ । ଦାମ ଭାଇକୁ ଧମକାଇଲେ, ପୁଣି ଚାଲିଲେ । କହିଲେ,
 ଗୀତାକୁ ବାହାହେବା କଥା ଯଦି ଅଡ଼ି ଅରେ ଭୂତକୁ ଆଣୁ ତ ଭୋଲିର ସବନାଣ
 କରିବ । ତଳିତଳାନ୍ତ ହୋଇ ବାଟରେ ଠିଆ ହେବେ । ସେମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ
 ଚାହୁଁତ ମୋ କଥା ମାନ । ଦାମ ଭାଇ ବାପାଙ୍କର ଅବାଧା ହେଲେ ନାହିଁ ।
 ବରବେଶ ସାଜି ପରଶୁକୁ ଯାଇ ବାହା ହୋଇ ଆସିଲେ । ଭଲକଲେ ତ, ଅଡ଼ି
 କାହିଁକି ନିଲଠା ପଣ ?

ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା । କୋହ ଉଠିଲା ।

୭

ସଞ୍ଜବଜା ଲଗାଇ ବୁଦ୍ଧାବତୀଙ୍କ ଚଉରା ତଳେ ରଖି ପ୍ରଣାମ କଲ ।
 ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ଲୋକେ ଅନେକ ଦୁଃଖ ଜଣାନ୍ତି । ମୋର କିନ୍ତୁ କୌଣସି
 ଦୁଃଖ ଜଣାଇବାର ନ ଥିଲା । ତଥାପି କେଜାଣି କିପରି ମୋର ଆଖି ଆଗରେ
 ଜଣକର ମୂର୍ତ୍ତି ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ମନର କେଉଁ ଅଜଣା କୋଣରେ ତାଙ୍କର ସେହି
 ସ୍ୱପ୍ନର ମୂର୍ତ୍ତି ଆଡ଼କୁ ଆସି ନଇଁପଡ଼ିଲା । ଦୁଇବର୍ଷ ତଳେ, ଏମିତି ସଞ୍ଜବେଳେ ସେହି
 ଚଉରା ପାଖରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ପ୍ରଥମ ଦେଖା । ତା ପରେ ତ ଅନେକ
 ଦୃଷ୍ଟି ଘଟିଯାଇଛି । ସ୍ମୃତିର ପରଦା ଉପରେ ଆନନ୍ଦ ନିରାଶର କେତେ ଛବି
 ଟାଣି ହୋଇଛି ।

ବୋଉ ଡାକିଲା, ଗୀତା, ନଲଟଣ ଲଗାଇ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ପଢ଼ିଲୁ ମା ।

ଉଠିଆସି ନଲଟଣ ଲଗାଇଲ । ମହନ ଜେଠାଙ୍କ ଠାକୁର ମନ୍ଦିରରୁ
 ସଞ୍ଜ ଆଇନ୍ଦର ଘଣ୍ଟା ଶୁଭିଲା । ବୋଉ କାନ୍ଥରେ ମୃତ୍ୟୁ ଲଗାଇ ପ୍ରଣାମ କଲା । କହିଲା,
 ହେ ରାଧା ମାଧବ ! ଗୁଣୁଗୁଣୁ କରି କଅଣ କହିଲା ମୁଁ ଚାହିଁପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଚିଠି ଖୋଲିଲା । ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ ଦୁଇଖଣ୍ଡି । ଖଣ୍ଡି ଏ ଲେଖା ହୋଇଛି ମୋ
 ଆଖକୁ, ଆଉ ଖଣ୍ଡିକ ବୋଉ ପାଖକୁ ।

କେବେ କେମିତି ବାପା ଚିଠି ଦେଲେ ମୋ ପାଖକୁ ଲେଖିଲା । ଯେଉଁଥର
 ବୋଉ ପାଖକୁ ଚିଠି ଥାଏ, ସେଥିରେ ମୋ ବାହାଘର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଲେଖା ହୋଇ-
 ଥାଏ । ଏଥର ମଧ୍ୟ ସେମିତି କିଛି ହୋଇଥିବ ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁମାନ କଲି ।

ବୋଉ କହିଲୁ, ପଡ଼ି ମା ।

ମୁଁ ମୋ ଚଠି ଆଗ ପଡ଼ିଲି—

ମା ଗୀତା,

ଏଥର ଘରୁ ଆସିଲାବନ୍ତି ମୋ ଦେହ ସେତେ ଭଲ ରହୁନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଆଶୁ ଗଣ୍ଠି ଦରଜ ହେଉଛି । ବେଣିଶ ହାତରେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଜଖମ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ଔଷଧ ଖାଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେହ ଟିକିଏ ଭଲ ଅଛି ।

ତୁ ଲେଖିଥିଲୁ, ଖଣ୍ଡେ ଶୀତ ଘୋରହେଲା ପଠାଇବାକୁ । ଗୋଟାଏ ଟିଉସନ କୁଟିଛି । ମାସକୁ ଗୃହ ଟଙ୍କା ଦରମା । ପନ୍ଦରଦିନ ଗଲଣି । ଆଉ ପନ୍ଦର ଦିନକୁ ମାସ ପୂରିଲେ ବାରୁ ଟଙ୍କା ଦେବେ । ସେହି ଟଙ୍କାରେ ତୋ ପାଇଁ କାମା, ଘୋରହେଲା, କାତ କିଣିଦେବ । ମା ମୋର, ମନକଷ୍ଟ କରିବୁ ନାହିଁ । ଠାକୁରେ ତ ଆମକୁ ଦରଦ୍ର କଲେ, କଣ କରିବା ? ଚଠି ଦେବୁ ! ତୋ ଚଠି ପାଇଲେ ମୁଁ କେତେ ଖୁସି ହୁଏ ଜାଣୁ ? ଇତି ।

ତୋର, ବାପା

ଚଠି ପଡ଼ିସାରି ବୋଉ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଲି । ତାର ଦୁଇ ଆଖି ଲୁହ ଭଲ ଭଲ ହୋଇ ଉଠିଛି । ମୋତେ ଗୁହଁ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସ ପକାଇ କହିଲୁ, ସେହି ଶ୍ରେଣୀ ତ ତାଙ୍କୁ ମଣିଷପଣିଆଁରୁ ରଖିଲଣି ଲେ । ଆଜିକୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେବ କି କଥଣ, ବେଳେ ବେଳେ ସେ ବେଣିଶ ହାତ ଦରଜ କଥା କହନ୍ତି । ଯାହା ଅର୍ଜିଲେ ସବୁ ଘରକୁ ଦେଲେ । ଭଲକରି ଚକିତ କରବାକୁ କଥଣ ତାଙ୍କର ମନ ହେଉଛି ?

ଭାବିଲି, ଆମର ପାଇଁ ସିନା ସେ ଏତେ କଷ୍ଟ ପାଉଛନ୍ତି । ଆମର ମୁହଁରେ ଆହାର ଦେବାକୁ ଟଙ୍କା କେଉଁଠା ପାଇଁ ବିଦେଶରେ ପଡ଼ି ଦିନରାତି ପରିଶ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି । ତହିଁରେ ପୁଣି ଭଲକରି ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ପାଉ ନାହାନ୍ତି । ଯାହା ମିଳିଲା ନିଜ ହାତରେ କଥା ଦରସିଟା କରି ରାନ୍ଧି, ମୁଠିଏ ଖାଇ ଇସ୍ତୁଲରେ ଖଟି ଖଟି ବେଳ କଟୁଛି । ତହିଁରେ ପୁଣି ଟିଉସନ କରୁଛନ୍ତି ।

ଘର ଭିତରୁ ଓ ବାହାର କେଇ ଗୁଣ୍ଠ ଛଡ଼ା ଗୃହ କରିବାକୁ ବାଡ଼ି ଗୋବରେ ଗୋବେ ଜମି ନାହିଁ । ଗାଁର ଆଉ ପାଞ୍ଚଟାଙ୍କ ପରି ବଳମାଟି ହାତରେ ଲଦି କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ରେଣ୍ଡା ପୁଅ ନାହିଁ, ଗୃହ ପରସା ଶ୍ରେକଗାର କରି ଆଣିଦେବ । ମୁଁ ତ ଝିଅଟାଏ । ଓଲଟି ଗଲଗ୍ରହ । କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ମୋର ଜନ୍ମ । ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରା ତାଙ୍କୁ ଦିନୁଦିନ ବେଶି ଶୀଣ କରୁଛି । ନ ମଲି ଯାହା । ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ବାପ ମାଙ୍କୁ ଦହଗଞ୍ଜ କରିବାକୁ ।

ବୋଉ ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁ କହୁଲ, ପଡ଼ ମା, ଆଉ ଚିଠି ଖଣି । ମୁଁ ଚିଠିଖଣ୍ଡିରେ ଥରେ ଅଖି ପକାଇଗଲୁ । ଲେଖିଛନ୍ତି, କଟକରେ ବଧୂବାରୁ ବୋଲି କିଏ ଜଣେ ହାଇସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ, ବି.ଏ. ପାଶ୍ କର କେଉଁ ସର୍କାସି ଅଫିସରେ କାମ କରନ୍ତି । ପାଠିଏ ସବୁର ଟଙ୍କା ଦରମା । ତାଙ୍କର ନାଆଁ ପ୍ରବୋଧ । ବଧୂବାରୁ ଗୃହାନ୍ତି, ବୋହୂଟିଏ କରବେ, ସୁନ୍ଦର ହୋଇଥିବ, ରୁଦ୍ଧି ଭଲ । ପାଠ କିଛି ପଢ଼ି ଥିବ । ଧୀର, ଶାନ୍ତ, ସୁଚରଣ । ଦବାନବା ଗୃହାନ୍ତି ନାହିଁ । ଭଗବାନ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି କଥାରେ ଜଣା କରନାହାନ୍ତି । ଗରବଘରର ଝିଅ ହେଲେ ଉତ୍ତମ । ସବୁ କାମକୁ ଧୂରନ୍ତର ହେବ । ଜାତକଟି ଏକା ଶୁଦ୍ଧିବ । ବାହାଘର ଠିକଣା ହେବା ଆଗରୁ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଝିଅକୁ ଥରେ ଦେଖିବେ ।

ଅହୁର ଲେଖାଥିଲା, ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ସବୁ ଗୁଣରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଜାତକ ଶୁଦ୍ଧିଲେ ବାହାଘର ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଆଗରେ ମୋତେ କଟକ ନେଇଗଲେ ବଧୂବାରୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଦେଖିବେ । ଥରେ ଦେଖିଲେ ସେ କି ଆଉ ନାହିଁ କର ପାରିବେ ? ମୋ ପରି ଝିଅ ଆଉ ସେ ଦେଖିଥିବେ କେଉଁଠି ଯେ !

ଅତି ଶୀଘ୍ର ମୋର ଖଣ୍ଡେ ଟିପ୍ପଣୀ ପଠାଇବାକୁ ଧେ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଚିଠିଟିରେ ପ୍ରବୋଧବାରୁଙ୍କ ରୂପ, ଗୁଣ, ତଳିତାଳି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ କଥା ଲେଖାଥିଲା ।

ମୋତେ ଭୁନି ରହୁବାର ଦେଖି ବୋଉ ପୁଣି କହୁଲ, ପଡ଼ ସେ ଖଣି । ମୁଁ ତା ହାତକୁ ଚିଠିଟି ଦେଇ କହୁଲି, ତୁ ପଡ଼ । ମୋ ମୁଣ୍ଡ କଅଣ ହେଉଛି । ଯାଉଛି ଶୋଇବ ।

ବୋଉର ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଶୋଇଲା ଘର ଭିତରକୁ ଗଲି । ଘର ବୋଲି ତ ମୋତେ ଦୁଇ ବଖର । ଖଣ୍ଡିକରେ ରୋଷାଇ ଦିଏ । ଆରଟିରେ ଶୁଆ ବସା କରୁଁ । ଡାହାଣ କରକୁ ଯେଉଁ ଗ୍ରେଟ ଗୁଳିଖଣ୍ଡିକ ସେଥିରେ କାଠ, ଘସି ଆଉ ସବୁ ଅଳ୍ପକୃଷି ମାଳୁକୃଷି ଗଦା ହୋଇଥାଏ ।

ମୁଁ ଜାଣେ, ବୋଉ ଭଲ ପଢ଼ି ପାରେ ନାହିଁ । ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନି କି, ବ, ଚ କର ଯାହା ପଡ଼େ ସେଥିରୁ ସେ ଅଧେ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ଗ୍ରେଟ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ପଢ଼ିବାକୁ ତାକୁ ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଲାଗେ । ତଥାପି ସେ ଆପଣ ନ କରି ଚିଠିଖଣ୍ଡି ନେଇ ଅନ୍ଧାରେ ଖୋସିଲା । ସେ ବୋଧହୁଏ ବୁଝି ପାରିଲା, ଚିଠିରେ ମୋଓର ବାହାଘର ବିଷୟ ଲେଖା ହୋଇଛି ।

ନଲଟଣ ନେଇ ସେପେଇଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । ମତେ ଶୁଣାଇ କହୁଲ, ଗୀତା, ଶୋଇପଡ଼ିବୁ ନାହିଁ । ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇଦେଇ ଶୋଇବୁ ପଛେ । ତୋର ଯେଉଁ ନିଦ !

କହୁଲି, ମୁଁ ଚେଇଁକରି ଶୋଉଛି । ଡାକିଲେ ଉଠିବ ।

ଅନ୍ଧାର ଘର । ଅଳ୍ପ ଅସିବ ବୋଲି ବାରିପଟ ଝରକା ଖୋଲିଦେଲି । ଅକାଶର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ମଥାମଣି ପରି ଅଷ୍ଟମୀର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜଳ୍ମ ଝଟକି ଉଠୁଛି । ଶିରଶିରଥ ଥଣ୍ଡା ପବନ ନଇପଠା ଅଳ୍ପ ସୋରଷ ଫୁଲର ମହକ ଗୃହକର ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା । ଦେହ ଟାଙ୍କୁର ଉଠିଲା । ହେଁସ ଖଣି ତଳେ ପାରି ଛୁଣ୍ଡା ସତରଞ୍ଜିଟି ତା ଉପରେ ପକାଇଲା । ଝରକା ବନ୍ଦକରି କାନି ଘୋରହୋଇ ଜାକିଜୁକି ଶୋଇପଡ଼ିଲା ।

ବାରକଥା ଆସି ମନରେ ପଶିଲା, ବାରଗୃହଲଥ ଚନ୍ଦ୍ରା । ବାପାଙ୍କର ଚିଠିଖଣି ପୁଣି ଯେପରି କିଏ ଆଗରେ ମେଲକରି ଧରିଲା । ମୋର ବାହାଘର କଥା । ନୂଆ ନୁହେଁ, ଗୃହବର୍ଷ ହେଲା କେତେ ପାଞ୍ଚ କେତେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଛି । କେଉଁଠି ଟିପଣା ଶୁଣିଛି ତ କେଉଁଠି ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ନାଗନାଜୀ କି ନରରାଷ୍ଟ୍ର ପଡ଼ିଛି ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ ତ ଭୁଲିଛି । ଯେଉଁଠି ଜାତକ ଶୁଣିଲା ମୋର ରୂପଗୁଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବରପଣ ପତର ଉତର କରୁଛନ୍ତି । ଏ ପରୀକ୍ଷା ଭେଲିଲେ ଦେବା ନେବା କଥା ପଡ଼େ । ପ୍ରସ୍ତାବ ଭୁଲେ ।

ପିଲା ଥିଲା । ଖେଳ କୌତୁକରେ ବେଳା କଟୁଥିଲା । ନୂଆ ଯୌବନର ଭେଲିକି ଯେତେବେଳେ ଦେହରେ ଉଠୁଜନା ଆସି ଦେଲା, ମନ ଚଞ୍ଚିଲା ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଯୁବକର ପରଶ ଆଶୁଥିଲା ପ୍ରାଣରେ ପୁଲକ । ଅଜଣା ପୁଲକ । ସେଲକି । ମିଳନ କଥା ଜାଣିନାହିଁ, ଜାଣିବାର ଆଗ୍ରହ କି ପ୍ରବୃତ୍ତି ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବବାହ କଥାଟା ମନରେ ପଶି ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ଏହି ଅନ୍ଧାର ଘରେ ଦାମଭୁଇ ମୋତେ ତାଙ୍କର ଗୁଣ ଉପରେ ଧରି ନଇଁଲା ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲେ, କାନ ପାଖରେ ଭୁନଭୁନ କହିଲେ, ଗୀତା, ତୁ ମୋର, ଚରଦିନ ମୋର, ଇହକାଳ ପରକାଳ ସବୁବେଳେ । ତୋତେ ମୁଁ ବାହା ହେବି, ଯେମିତି ହେଉ । ବାହା ହେବା କଥାଟି ପ୍ରଥମ କରି ମୋ ଶିରପ୍ରଶିରରେ ବିଜୁଳି ଚମକ ଆସିଥିଲା ସେଦିନ ସଞ୍ଜରେ । ସେତେବେଳେ ମୋର ବୟସ ଚଉଦ । ଗୃହବର୍ଷ ତଳର କଥା ।

ସେଦିନରୁ ଦାମ ଭୁଇଁଙ୍କ ପାଖରୁ ମୁଁ ଦୂରେଇ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ କେହି କିଛି ବଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବୁଝେ ମୁଁ, ଆଉ ବୋଧହୁଏ ବୁଝିଥିବେ ସେ । ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଅସ୍ପର୍ଶୀ ଲାଗୁଥିବ ।

ପିଲାଦିନୁ ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଗରବ ବଡ଼ଲେକ ଭେଦଭବ ତାଙ୍କଠାରେ ନ ଥାଏ । ମୋତେ ସେ ସଙ୍ଗରେ ନଇକୁ ଗାଧୋଇ ନିଅନ୍ତି । ମେଲଣ ଦେଖାଇବାକୁ ଆଖପାଖ ଗାଁକୁ ନିଅନ୍ତି । ଯାହା ଖଇ ଦିଅନ୍ତି, ତା ଛଡ଼ା ଯାହାରୁ

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଭଲ ଭଲ ଜିନିଷ କିଣି ମୋତେ ସେ ଦିଅନ୍ତି । ବାପା ବୋଉଙ୍କୁ ସେ ଭଲ କରନ୍ତି ।
ବେଳେ ବେଳେ ମହନ ଜେଠାକୁ ଲୁଗୁର ଅଭାବ ଅସୁବିଧା କଥା ବୁଝନ୍ତି ।
ସେଥିପାଇଁ ବାପା ବୋଉ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି
ଦେବାକୁ ଆପତ୍ତି କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆଗ୍ରହ ଅନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ।

ଦାମ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଏଁ । ପାଞ୍ଚ ଝିଅରେ ସେ
କୋଳପୋତ୍ର ପୁଅ । ପୁଣି, ଝିଅମାନେ ସମସ୍ତେ ପରଘର । ମହନ ଜେଠା ଓ
ଜେଠେଇଙ୍କର ସେ ଆଖିର ପିତୁଳା । ଅଲିଅଳ, ଗେଲବସର । ଯାହା କରନ୍ତି
ବାଧା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଗଲେ ମୋତେ ବି ଜେଠା ଜେଠେଇ ସୁଖ
ପାଆନ୍ତି । ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଖେଳିବାକୁ କଣ୍ଢେଇ ଦିଅନ୍ତି । ମୋ ରୂପ ଓ
ଚର୍ଚ୍ଚାଚାଳକୁ ଜେଠେଇ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।

ଦାମଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୁଲିବାକୁ ବା ଖେଳିବାକୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ ।
ବାପା ବୋଉଙ୍କ ପାଖେ ଯେଉଁ ବସ୍ତ୍ରମୂଳରେ ସକୋଟ, ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଯେ ସକୋଟ
ନ ଥାଏ । ମୋର ଦେହ, ମୋର ଲୁଗାପିନ୍ଧା, ମୋର ରୂପ ଉପରେ ଯେପରି
ତାଙ୍କର ନଜର ବେଶୀ । ସେତେବେଳେ ସିନା ବୁଝି ନ ଥିଲି, ତାଙ୍କର ହାତର
ପରଶ ସଙ୍ଗାଙ୍ଗରେ ଅନୁଭବ କରି ପିଲାଳିଆ ମୋହରେ, ଅଜଣା ଆନନ୍ଦରେ ମୁଗ୍ଧ
ହୋଇ ରହୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବୁଝିଲି ସେଦିନ ସଞ୍ଜରେ, ସେହି ଯେ ଗୋଟିଏ କଥା ମେ
ମୋ କାନରେ କହିଥିଲେ, ବାହା ହେବ ।

ଦିନ ଦିନକରି ଘଟଣା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଆଜି ନିଜକୁ ଲଜ ମାଡ଼େ । ସତେ !
କେତେ କଥା ସେ ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲି କହିଥିଲେ । ମୁଁ ବି ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ତାଙ୍କୁ
ଜବାବ ଦେଉଥିଲି । ମୁହଁ ଖୋଲି କହିବାକୁ ଆଜି ଜିଭ ପଛଟୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ
ଦେଖିଲେ କେବଳ ତାଙ୍କ ପରଶ ମୋହ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲି ।
ବୋଉ ପାଖରୁ ନିଶ୍ଚେଳାକୁ ଚାଲି ଆସିବାକୁ କେତେ ଆଶା ଧରି କଥା କହୁଥିଲି,
ଦାମଭାଇ ମୋତେ ଦୁଇଟା ବଉଳଫୁଲ ତୋଳି ଦେଲ । ଦାମଭାଇ, ମୋତେ
ଗୋଟାଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଙ୍କି ଦେଲ । ଏମିତି କେତେ କଥା ।

ବଉଳ ମୂଳକୁ ଦିହେଁ ଆସୁ । ଦୁହଁଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ । ଦୁହଁଙ୍କ ମନରେ
ଅଜଣା ମୋହ । ନ ଜାଣିଲି ପର ଜାଣି ଜାଣି ତାଙ୍କ ଦେହକୁ ଲାଗି ଲାଗି ଆସେ ।
ସେ ବି ମୋତେ ଆଉଜାଇ ଦିଅନ୍ତି । ବଉଳ ଗଛରୁ ଫୁଲ ନ ତୋଳି କହନ୍ତି, ଭୁଲ
ତ ବଉଳଗଛ, ଗୀତା । ହସି ହସି ଲେଟିଯାଏ ତାଙ୍କ ଉପରେ ।

ଆମର ଲାଲାଖେଲାରେ ଯେ ସନ୍ଦେହର କୌଣସି କଥା ଥିଲା, ଏହା
ଆଜିଯାଏ କାହାର ମନରେ ପଶିନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉଦ୍‌ହାତରେ ଦୃଢ଼ି ଜୀବ ଯେ
କେଉଁ ଅଜଣା ମୋହରେ ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଛନ୍ତି ସେ କଥା ବା ବିଶ୍ୱାସ କରିବ କିଏ
କିପରି ? ସବୁ ତ ପିଲାତଳେ ଯାଏ ।

ବାହାଘରର ଚନ୍ଦ୍ରା ମନରେ ମୋର ପଶିଲା । ଭଲ ମନ୍ଦର ଭବ ଅସି ମୋର ଅସିର ବବେକକୁ ସ୍ଥିର କରିଦେଲା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଦାମଭୁକ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ପୂର୍ବର ସ୍ନେହ ଓ ପୂର୍ବର ଭବପୋଷଣ କଲେ ବି ନିରୋଳାରେ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହେ । ସେ ଜାଣନ୍ତି, ବୁଝନ୍ତି, ମୋର ମନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅସିଛି । କିଛି କହୁ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କହୁବାର ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେପରି ସୁଯୋଗ କେବେ ଦିଏନାହିଁ ।

ମନରେ କେତେ ଆଶା ଧରି ସେ ଅସନ୍ତି । ମୁଁ ବୋଉ ଆଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କୁ କଥା କହେ । ପାନ ଭୁକ୍ତି ଦିଏ । କେତେ ପ୍ରକାର ନିରାହୁ ଅଟ୍ଟା କରେ, ସୁଖି ଅସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରେ । ବୋଉ ଅନ୍ୟଅଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ, ମୁଁ କାମର ବାହାନା କରି ଉଠିଯାଏ ।

ସେ କିଛି ନ ବୁଝିଲା ପରି ବଲ ବଲ କରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଫେରି ଯାଆନ୍ତି । ମୁଁ ସ୍ବର କଥାଲେଇ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ କହେ, ଦାମଭୁକ୍ତ, ତମକୁ ରାଣ ଅଛି, ନିଶ୍ଚୟ କାଲି ଅସିବ । ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହଉଟିଏ କହୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।

ମୋ ଅସନ୍ତି, ଅସନ୍ତି ଥରକୁ ଥର । ଲୋକ ଦେଖଣାରେ ମୋର ବ୍ୟବହାରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସବୁ ବୁଝନ୍ତି, କିଛି ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ନିରୋଳାରେ ମୋତେ କେତେ ଦେଖିଲେ କଥାଟି କହୁବେ କହୁବେ ହୁଅନ୍ତି । ହାତଧରି ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ମୁଁ ବାରେଇ ହୋଇ ନୋହଲେ ହାତ ଟାଣିନେଇ ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ଚାଲି ଆସେ ବୋଉ ପାଖକୁ । ସେ ଅସନ୍ତି ପଛେ ପଛେ । ବୋଉ ଆଗରେ ମୋର ପୂର୍ବ ସ୍ବାଧୀନତା ଫେରିଆସେ ।

ଦିନେ, ବୋଉ ବାରିଆରେ ଅଛି, ହଠାତ୍ ସେ ଅସି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ । ଗୁର ନେଉଟ ବେଳ । ଘର ଭିତରୁ ବାହାର ଯିବାକୁ ଉପାୟ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ପଚାରିଲେ, ଗୀତା, ତୁ ଆଜିକାଲି ମୋତେ ଭଲ ପାଉନାହୁଁ ?

ଗୁରୁରୁ 'ନାହିଁ' ଖସି ପଡ଼ିଲା । କହୁଲି, କିପରି ଜାଣିଲ ?

ସେ ମୁହଁ ମଉଲାଇ କହିଲେ, ତୋର ଢଙ୍ଗରୁ ।

ମୁଁ ଟିକିଏ ଭିତ ରହି କହୁଲି, ମୋର ଢଙ୍ଗରେ କିଛି ବଦଳା ଦେଖିଛ ?

ପଚାରିଲେ — ସତେ ଯେପରି କିଛି ଜାଣୁନାହୁଁ ।

ମୁଁ ତ କିଛି ଜାଣି ନାହିଁ କହୁ ଦୃଷ୍ଟିଲି ।

ସେ ମୋର ହାତ ଧରିଲେ । ହାତ ଖସାଇ ନେଲି ।

ସେ କହିଲେ, ଏଇ ତ ତୋର ଢଙ୍ଗ ।

ସପା ସପା କହିଦେଲି, ମୋ ଦେହରେ ହାତ ଦିଅନାହିଁ ଦାମଭୁକ୍ତ ।

ପଚ୍ଛାରିଲେ, କଅଣ ଦୋଷ ହେଲା ? ମୁଁ ଯେ ତତେ ବାହା ହେବି ଲେ,
ଗୀତା ।

ଲଜରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଲି । କହଲୁ, ସାହସରେ, ତା ଅଗରୁ ପରହିଅ
ଦେହରେ ହାତ ଦେବାର ଅଧିକାର ତମର ନାହିଁ ।

ସେ ଅବାକ୍ ହୋଇ କଅଣ ଭାବିଲେ । ମୁଁ ଘର ଭିତରୁ ଛୁଟିଗଲି ବାରି-
ଅଡ଼କୁ । ଅଗ୍ରହରେ କହୁ ଉଠିଲି, ବୋଉଙ୍କୁ ଦାମଭୁକ୍ତ ଅସିବୁନି ।

୮

ନିନୋଟି ବର୍ଷ କଟିଗଲା । ଅମର ଦରିଦ୍ର ଜୀବନ ଉପରେ ସୁଖ ଦୁଃଖର
କେତେ ଢେଉ ଖେଳିଗଲା । ତଥାପି ଦାମଭୁକ୍ତଙ୍କର ଅସିବାର ଉତ୍ତର ନ ଥାଏ । କି
ମୋହରେ ଯେ ସେ ଅସନ୍ନ କେବଳ ତାଙ୍କୁ ନିଶା । ଦେଖା ହେଲେ ଅଗ୍ରହରେ
ପାନ ଦି ଖାନ୍ତି ଭାଙ୍ଗି ଦେବା ଛଡ଼ା, ହସି କର ପଦେ ଅଧେ ଏଣୁ ତେଣୁ କହିବା
ଛଡ଼ା, ତାଙ୍କୁ କେବେ ହେଲେ ଅଧିକ ପ୍ରଶଂସା ଦେଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ସେ ଯେପରି
ଅନ୍ୟ କଅଣ ଗୃହାନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟଠାରେ ବାହାଘର ସ୍ଥିର ହେଲା । ମୋତେ କେଜାଣି
କାହିଁକି ଖରାପ ଲାଗିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଯେ ମୁଁ ବାହାହେବି ବୋଲି କଲନା କରୁଥିଲି
ବା ଆଶା କରୁଥିଲି ଏପରି ନୁହେଁ । ତାଙ୍କୁ ଯଦି ମୁଁ ବାହା ହୋଇଥାନ୍ତି ଜୀବନରେ
ସୁଖୀ କି ଦୁଃଖୀ କଅଣ ହୋଇଥାନ୍ତି ସେ କଥା ମୁଁ କହୁ ପାରୁନାହିଁ । କେବେ
ଭାବି ନ ଥିଲି । ମୋର ବାହାଘର ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ଦାୟୀ ହୁଏତ
ସେମାନେ କଅଣ ଭାବୁଥିବେ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଯେଉଁଦିନ ଦାମଭୁକ୍ତଙ୍କର ବାହା,
ସେଦିନ ମୋର ମନ କେଉଁଠି ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଛୁଇଁ ଭିତରେ କୋହୁ ଭୁଲାଇ
ଭୁଲାଇ ଉଠିଲା । ଆଖି ଥରକୁ ଥର ଲୁହରେ ଭରିଗଲା । ସେ ଦିନର ସେହି
ସଞ୍ଜବେଳର କଥାଟି ଆସି ମନରେ ପଡ଼ିଲା ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପଚାରିଲି, କାହିଁକି ? ପିଲାଦିନର ଖେଳ କୌତୁକ, ସାଙ୍ଗ
ମେଲ, ନାମ ପରିହାସ ବା ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅକର୍ଷଣରେ ମୋହ ଉଦ୍ବେଜନା ପାଇଁ
ମୋର ଦୁନିଆଁ ଭୁଲି ଲଜ ସଙ୍କୋଚରୁ ମିଳାମିଶା, ତହିଁରେ ବିବାହର ଚନ୍ଦ୍ରା ତ
କେବେ ଆସି ନ ଥିଲା । ପରସ୍ପର ସାଙ୍ଗିଆ ଭଲ ଲାଗେ, ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଆଣେ,
ସେହିକି ପାଇଁ ସିନା ଆମେ ପାଗଳ ! କିନ୍ତୁ, ନା, ମନର କେଉଁ ଅନ୍ଧାର କୋଣରେ
ଦିନି ଦିନି ଜଳୁଥିଲା ସାପଟିଏ, କେବେଠୁଁ କେଜାଣି, ଅଳ୍ପ ଆପଣାର, ଅଳ୍ପ ପୁରୁଣା,
ଜଣାଶୁଣା । ସେହି ବାଟ ଦେଇ କେତେ ଭାବନା ଗୁଲିଯାଇଛି, ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ

ଆଲୁଅଟିର ଦେଖଣା ବାଟରେ, କେବେ କେହି ତା ଆଡ଼କୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାହିଁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦିନ ଏପଟି ଲଭିଗଲା, ଲଭିଗଲା ଚରଦିନ ପାଇ, ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲା ମନର ଭବନା ।

ବାହାଘର ପରେ କେତେଦିନ ଯାଏ ଅମ ଘରକୁ ଯିବା ଅସିବା ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲେ । ତା ପରେ ସେ ଅସିଲେ ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ପଦେ ଅସେ କଥା କହି ପାନ ଦ ଖଣ୍ଡି ନେଇ ଠିଆ ଠିଆ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ ବା ମୋ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଲଜ ମାଡ଼େ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଏ ସଙ୍କୋଚ ବା ଢଳି ଗଲା । ମୋତେ ନିଶ୍ଚଳାରେ ପାଇଲେ କଅଣ ଯେପରି କହିବେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ କେତେ ଇଶାସ ଦିଅନ୍ତି, ପ୍ରକାଶକ୍ରମରେ ଚାଲି କହିନ୍ତି ।

ସବୁ ବୁଝି ନ ଚାହିଁବାର ଛଳନା କରୁଁ ।

ଏତେ ଦିନକେ ଆଜି ସେ ମୋତେ ନିଶ୍ଚଳାରେ ଦେଖିଥିଲେ । କେତେ କଅଣ କହିବେ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ସେ ସୁଯୋଗ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ନାହିଁ ।

ଠିକ୍ କରନ୍ତି କି ଭୁଲ୍ କରନ୍ତି, ଭାବୁ ଝିର କରି ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଆଉ କି ସମ୍ପର୍କ ? ପିଲାଦିନୁ ଭୁଲ୍ ବୋଲି ଡାକି ଆସିଛି, ଚରଦିନ ସେ ମୋର ଭୁଲ୍ ହୋଇ ରହିବେ । ଭୁଲର ଯେତେକ ସମ୍ମାନ, ଯେତେକ ସ୍ୱେଦ ମମତା ପ୍ରାପ୍ୟ ସେତକ ତାଙ୍କୁ ଦେବାରେ ମୁଁ ଶକ୍ତି କରି ନାହିଁ, କରିବି ନାହିଁ ମଧ୍ୟ । ତାଙ୍କର ଭବନା, ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଘେନି ସେ ରହନ୍ତୁ; ସେଥିରେ ମୋର ଯାଏ ଆସେ କଅଣ ?

ବୋଉ ନିଲଟଣ ନେଇ ଏ ଘରକୁ ଆସିଲା । ଡାକିଲା, ଗୀତା, ଉଠ୍ ମା । ଗୁଲି ପରା ଡେଇଁ ଦେଉଛି । ଉଠ୍, ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇଦେଇ ଆ ଶୋଇବୁ । ମୁଁ ଉଠି ବସିଲି ।

ଏକୁଟିଆ ଶୋଇ କଅଣ ଏଣୁ ତେଣୁ ଭାବୁଛୁ ?

ପଚାରିଲା, ନିଦ ହୋଇନାହିଁ ?

ଠିଆ ହେଲି । ଗୋଟାଏ କିଛି କହିବାକୁ ତ ନହେବ । କହିଲି, ନିଦ ହେବା ନାହିଁ । ଭାବୁଥିଲି, ବାପାଙ୍କ କଥା । ବିଦେଶରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଦେହ ଖରାପ,—

କହିଲା, ଠାକୁର ଅଛନ୍ତି ମା । ଗରବର ସେହି ଏକା ସାହା ।

ଓଠିରେ କଅଣ ଲେଖା ହୋଇଛି ଜାଣିବାକୁ ବୋଉ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସକାଳୁ ମନେ ମନେ ଯେପରି କାହାକୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ବାରିଆଡ଼କୁ ଯାଇ ବନ୍ଧୁ ଉପରକୁ ଅନାଇଁ ଆସେ । ଦାମନ୍ତର ଆସିବେ ବୋଲି କହିଥିଲେ, କାଲେ ଆସୁଥିବେ । ଜ୍ଞାନୀ ହୋଇ ଫେରେ । ଦାଣ୍ଡ ଗୋହରକୁ ଚାହିଁ ଦେଇ ମନ ମାରି ଫେରି ଆସେ ।

କଅଁଳ ଖାଦ୍ୟ ନୁଆଁଣିଆ ଗୁଳିଘରର ମଥାନ ଛୁଇଁ ଦୁଆରକୁ ଆସିଲା । କାକରଝିଜା ଗଲ୍ଲପହରେ ସୁନେଲି ଖାଦ୍ୟ ପରଶ ଲାଗି ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଥାଏ । କହାଲି, ବୋଉ, ଦାନକୁ ଗାଧୋଇ ଯିବା ନାହିଁ କି ? ଖାଦ୍ୟ ପଡ଼ିଲଣି, ଡେଇ ହେବ ।

ବୋଉ ଅନ୍ୟମନସ୍କା ହୋଇ କହିଲା, ଆଜି କାହିଁକି ବଡ଼ ହେମାଳିଆ ଲାଗୁଛି । ଥଣ୍ଡା ବାଲିରେ ଗୋଡ଼ ତଳିପା କୋଲ ମାରିଯିବ । କଅଁଳ ପାଣି ଉଷୁମ ହୋଇଛି । ମୁଁ ଯାଉଛି ଗାଧୋଇବ ।

ସାଧା ମଦ ଘଣ୍ଟି ତାଙ୍କେ ?

ମୋ କଥା ମୋ ଭୁଣ୍ଡରେ ଅଛି, ବାରି ବାଟେ ସାଧା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।

କହାଲି, କେତେ ଆଇମ ଲେ, ତୋଓଓ କଥା ମୋ ଭୁଣ୍ଡରେ ଅଛି, ତୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲୁ ।

ସାଧା କାହାର ଭୁଣ୍ଡରେ ନ ଥାଏ କି ସୁଖରେ ନ ଥାଏ । ନଜର ଛୋଟ ଲୁହାଣିରେ ସେ ତା'ର ପଡ଼ିଥାଏ । ପାଣିଘରେ ସାତ ପାଇଟି କରେ, ବୋଲିହାକ କର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଜେଇ ରଖିଥାଏ । କେଉଁଦିନ କାହା ଘରେ ଖାଏ ତାର ଠିକଣା ନାହିଁ । ପଇସେ ଅଧିକ ଯିଏ ଦିଏ ସେ ତାକୁ ସାଇତି ରଖେ । ପିଲୁପିଟକା କେହି ନାହାନ୍ତି । ଏଇ ଗାଁରେ ଜନ୍ମ, ଏଇ ଗାଁରେ ବାହା । ସମସ୍ତେ ମଝିହଜି ଗଲେ । ଏକା ସେ ତାର ଜୀବ ଚଳାଇଛି । ପଇଁଗୁଳିଶ ବର୍ଷ ହେଲା । ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ନ ହେଲେ ବି କେହି କହିବ ନାହିଁ କୁମ୍ଭିତ । ଦେହରେ ବଳ ଅଛି, କହନ୍ତି ଦୁଇଟା ମଣିପର ବଳ ।

ସେ କହାଲି, ଆସ ସାନ୍ତାଣୀ, ଆସ ଦେଇ, ଗାଧୋଇ ଯିବ । କେତେ ମାଇପେ ନଈକୂଳ ଓସୁମୂଳେ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି ।

ବୋଉ ମନା କଲା । ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡି ଧରି ମୁଁ ତା ସଙ୍ଗେ ବାହାରିଲି ।

ସତକୁ ମତ ଓସୁମୂଳେ କେତେ ମାଇପେ, ବୁଢ଼ୀ, ବୋହୂ ହିଁଥା । ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ମିଆଁ ନଈବାଲିକୁ ଚାହିଁଲି । ଦୋଏ ବାଲି, ସେ ପାଖେ ଯାଇ ପାଣି ।

ବୋଲି କଥା କିଏ ପଚାରିଲା । ଶୁଣି ମନା କଲେ ଅନ୍ଧାରୀ ହୋଇ କହିଲା,
ଏ, ଆଜି ନାହିଁ ? ବଢ଼ିଲା ଝିଅଟାକୁ ଏକା ତୋ ସାଙ୍ଗେ ଛାଡ଼ିଦେଲା ?

ଆପଣ ମାରିଲା ପରି ମତେ ଲାଗିଲା । ଶୁଣି କଥାକୁ ତଳାଇ ନେଇ
କହିଲା, ସେ କଣ ଛାଡ଼ିଆଣ୍ଡେ ଗୀତାକୁ ? ଶୁଣିଲେ, ତମେ ହେଉଛନ୍ତି ଆସିଛ ।
ତମମାନଙ୍କୁ କଅଣ ଗୀତାଟିକାକୁ ବଢ଼ି ? ଆଉ କିଛି ପ୍ରତିବାଦ ହେଲା ନାହିଁ ।
କେତେ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ମୁହଁରେ ଓଢ଼ଣା ଦେଇ ଅରୁର ପାଖେ ପାଖେ
ଗୁଲିଲି ।

ଅରୁଣେଶ ନିତେଇ ଦାନାଙ୍କ ଝିଅ—ସମବୟସୀ । ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ ।
ଭଲଟିଏ । ଦ ବର୍ଷ ହେବ ବାହା । ପୁଅଟି ହୋଇ ଆସିଛି । ଦେଇ ନେଇ ବାହା
କରିଛନ୍ତି । ଭଲ ଘର, ଭଲ ବର ପାଇଛି ।

ଭୁନ ଭୁନ କରି ତା ସଙ୍ଗେ ଦି ଗୁରୁ ପଦ କଥାଭାଷା ହେଉଛି, ବୟସ
ବେଶୀ ନ ହେଉଲ ବ ଆଉ ନେଖା ହେବ ଜଣେ, ଶୁଣିଲେ କହିଲା, ଶୁଣିଲେ ମା
ଶୁଣି, ନୁଆ ଗୋରୁ ପାଇବ ଅରୁଟି । କେତେ ନୁଆକଥା ଜାଣି ଆସିଥିବ, ପଚାରି
ସବୁ ଚାହିଁ ନେ ।

ମୋର ପାଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଥଣା କଥା ହେଉଲ ବ ମତେ କି ମୋର
ହେଉଲ ହୁଇ ଚାଲିଗଲା । ଗାଁ ଗୋରେ ଘର କରି ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କର ଭୂଷ
ଖୋଲିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଯିଏ ଯାହା କହୁ, ଶୁଣି ଭୁନ ରହିବାକୁ ହେବ ।
ଅନୁତାପ କଲି । ବୋଉର କଥା ନ ମାନୁ ମୁଁ ଆସିଲି କାହିଁକି ?

ଶୁଣି କଅଣ ଭୁବୁଥିଲା । ହଠାତ୍ କହି ଉଠିଲା, ଆଜିକା ମନରେ ଲାଗି କଷ୍ଟ
ଲେ ଗୀତା, ତାଙ୍କୁ ନ ବୁଝି ଅରୁକୁ ବୁଝୁଛୁ କଅଣ ? ଅରୁ ସିନା ଜଣକର
କଥା କହିବ, ଗୋଟିଏ ଘାଟର ପାଣି ଗୁଣିଛି, ଆଜି ତ ଆମର—

କଥାଟା ଠିକଣା ଜାଗାରେ ଅଥା ରଖିଦେଲା । ଆଉମାନେ ହସି ଉଠିଲେ ।
ଆଜି କଥାଟି ବାରେଇ ନେଲେ ।

ଶୁଣି ମନେ ମନେ ପ୍ରଶଂସା କଲି । ବାସୁ ଦାଦିଙ୍କ ଝିଅ ରେଣୁ, ଖୁସିରେ
ମତେ କୁଣ୍ଡଳ ପକାଇ କହିଲା, ଦେଖିଲୁ କେମିତି ଜବତ୍ କଲ ଆଜିକା ?

ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ ହସିଲି । ହସିଲି ଭଲ କାରଣରୁ । ରେଣୁଟା କାଲିକାର
ପିଲା । ମୋର ଆଗରେ ଲଙ୍ଗାଲା । ତେରବର୍ଷ ଟପିଛି କି ନାହିଁ । ସେ ବ ଶୁଣା
କଥାର ମର୍ମ ବୁଝିଲା । ମୁଁ ଭୁନ ରହିଲି । ବେଶୀ କଥାବାଣୀ କଲିନାହିଁ ।

ଗାଧୁଆ ଘାଟରେ ମାରପି ମହଲରେ କେତେ ବସନ୍ତରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲା ।
ବାର ଘର ଚନ୍ଦ୍ରା, ବାର ଘର କଥା । ମୁଁ କାନିଗତର ରହିଥାଏ । ମୋ କଥା
କିଏ କଅଣ ପକାଇଲା କି ?

ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, କାନ ଯାଏ ତାଙ୍କ ପାଟି ଚାରି । ତାଙ୍କର ଉମା ଉମା
ଅଖିରେ ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ । ବାଳିଆ ମାଛ ପରି ପାଟି ପାଲୁ ପାଲୁ କରି, କଳାମୁଦରେ
ଦି ପାଟି ଧଳା ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ ମୋର ଆଖିକୁ କଣେଇ ଚାହିଁଲେ । ପାଖ
ସ୍ଥାନପିଟିର କାନ ପାଖରେ କହିଲେ, ଗୀତାବୋଉ ଖୁଜୁ ଗୁଡ଼ରେ ପଥର ଲଦି
ଅବସାତ ହେଉଛି । ଝିଅ, ଦିଅ । ଦେଖିଲୁ, ଗୀତା କଅଣ ଅଭିଆଡ଼ୀ ଝିଅ ପରି
ଦିଶୁଛି ? ଆଉ ଜଣକ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ମୋ ଆଖିକୁ ଚାହିଁଲା । କିଛି କହିଲା ନାହିଁ ।

ସେ ପୁଣି କହିଲେ, କାହିଁକି ଆଉ ରଖି ବସିଛନ୍ତି କେଜାଣି ? ନାଁ ନନ୍ଦା,
ତାଁ ନନ୍ଦା । ବାମନ ହୋଇ ତନ୍ତୁକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ କି ଲାଭ । ନିଜ ଶକ୍ତିକୁ ଚାହିଁ
ମରିଆ ମରୁଣ ଦେଖି ବୋହୂ ଉଠାଇଲେ ସିନା ହୁଏ । ବେଳ ବନ୍ଦୁସ କଣ ଅସୁଛି
ଝିଅଟାର ?

ସେହି ନଈର ଅଥଳ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ମରିବାକୁ ମନ ହେଲା । ଆଖିରୁ ମୋର
କ୍ଷୁଦ୍ର ଚିତ୍ତ ପଡ଼ିଲା ।

ରୁଷ ସରସର ଶ୍ୟାମା କହିଲା, ଆଜି ଯଦି ତା ବୋଉ ଆସିଥାନ୍ତା ନେ, ତୋ
ପାଟି ଦି ପାଲ ଆହୁରି ଚାଖଣ୍ଡି ଚାରି ଦେଇଥାନ୍ତା । ମନେ କରନ୍ତୁ, ସେ ଏକାଠିଆ
ଅସିବୁ ବୋଲି ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କହିଯିବୁ । ସେ କଥା ଭାବିବୁ ନାହିଁ । ଶ୍ୟାମା
ସେଇକି ଭଲ ସେଇକି ମନ୍ଦ । ଯଦି ପୁରୁଷ ଖୋଲି ବସିବ ଏଇ ନଈରେ ବୁଡ଼ି
ମରିବାକୁ ତୋର ବାର ସହସ୍ର ନାହିଁ । ଭୁଲିଗଲୁ କିଲେ, ବିମଳା ପରା ସାତଦିନ
ଯାଏ ଘରେ ପଶି ନ ଥିଲା । କାହିଁକି ଟିକିଏ ମନେ କଲୁ ? ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ ?
ତମ ଗାଁର କିଆ ଗୋହରୀ ପାଖେ ଆଜି ବି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ କଳା ପିଲାର
ବୁଆଁ କୁଆଁ ଶୁଣି ଦମ୍ଭିଲା ଲୋକର ଗୁଡ଼ ଥର ଉଠେ ।

ସମସ୍ତେ ଶ୍ୟାମା ଆଖିକୁ ଚାହିଁଲେ । ଶ୍ୟାମା ଶୁଣିଲା । ସେ ଶୁଣେ ନାହିଁ
ସହକରେ । ଶୁଣିଲେ ତାକୁ ଭିନ୍ନପୁର ଅନ୍ଧାର ଦିଶେ । କଅଣ କହେ ତା'ର ବାରିସ
କହେ ନାହିଁ । କେହି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତୁମ ହୋଇ
କହିଲେ ।

ମୁଁ ଲୁଗା ପାଲଟି ନଈ କୂଳରେ ଠିଆହୋଇ ଭୟରେ ଗୋଟାଗୁଣ୍ଠ
ଅରୁଥାଏ । ମୋ ପାଖରେ ରେଣୁ ଓ ଅରୁ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଅରୁ କହିଲା, ଗୀତା ଅପା, ଆଗରେ ଯିବା ଚାଲ । ସେମାନେ ପଛରେ
ଅସୁଥାନ୍ତା ।

ଆମେ ଭିନ୍ନସବୁ ଚାଲି ଆସିଲୁଁ । ଖରା ଟାଣ ହୋଇ ଆସିଥାଏ ।

କିଏ କଅଣ ଭୁଆଏ କେଜାଣି, ମୁଁ ଭୁଆଏ ମୋ ନଜ ଦୁରାଟ୍ୟର କଥା । ନରଙ୍ଗ ଗାଁରେ ଏତେ ଝିଅ ଥିଲେ, ମୋ ପରି ହଟ୍ଟହଟ୍ଟା କେହି ହୋଇନାହିଁ । ମୋଠୁଁ ସାନ ଝିଅମାନେ ପରଦରକୁ ଯାଇ ଭାଗ୍ୟ ଅଦର ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ସଂସାର କାଟିଲଣି । ମୋ ପରି ଦହଗଞ୍ଜିଆ ଜୀବନ କାହାର ଅଛି ?

ଅରୁଣେଶ ମୋଠାରୁ ଦ ମାସ ସାନ । ଦୁଇ ବର୍ଷ ସଂସାର କିଛି ମନ ଖୁସିରେ ପୁଆଣି ହୋଇ ଅସିଛି । ନରୁପମା ଗୋକୁଳଭାଇଙ୍କ ଝିଅ, ମୋଠିର ସାଙ୍ଗର । ଦ ବର୍ଷ ବୋହୂ ପଣିଆ କରି କୋଳରେ ଚାରି ମାସର ପୁଅ ଧରି ଆସିଛି । ଗାଁରେ ପାଣିଟା ବୋହୂ ଆସିଲେଣି । ସେମାନେ ବୟସରେ ମୋଠୁଁ ସାନ ହେବେ ।

ଲେକେ ମୋତେ ବାରକଥା କହୁବେ, ନିନ୍ଦା କରିବେ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ କଅଣ ଅଛି ? କାହା ପାଟିରେ କିଏ ହାତ ଦେବ ? କିଏ କାନେ କଅଣ କହୁଦେବ, ସେହି ଲଜରେ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲେ କାହାରି ଘରକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଏ ନାହିଁ ।

ମନକୁ ମନ ବୁଝାଏଁ, ମୋର ବାହାଘର ତ ମୋର ହାତରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ହାତରେ ଅଛି ସେମାନେ କରିବେ କଅଣ ? ସବୁ ତେଜ୍ଞା ଗୋଟାଏ ଅଡ଼େ, ଭାଗ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଅଡ଼େ । ଲେକେ କଅଣ ଏହି କଥା ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ? ଦେଖାଇ ଶୁଣାଇ ଥିବା କରନ୍ତି, ପରିହାସ କରନ୍ତି । ମହନ ଜେଠାଙ୍କ ପରି ଲେକ, ସେଦିନ ଆମ ଘରକୁ ଆସି ଶୁଣାଇଁ ଶୁଣାଇଁ ବୋଉକୁ କହିଲେ, ଭୋଲକୁ ଲେଖିଦିଅ ବୋହୂ, ଏଣିକି ଆଉ ଶୋଭା ପାଉନି । ଯେଉଁଠି ହେଲେ ଏହି ମାଘରେ ନିମିତ୍ୟ ଉଠାଇ ଦେଉ । ଭଲମନ୍ଦ ବାରିବାକୁ ବେଳ କଅଣ ଆଉ ଅସୁଛି !

ଆଉ ଦିନେ, ନିତେଇ ଦାଦା ଆସି ବୋଉକୁ ଝିଙ୍ଗାସି ଗଲେ, ତମେ କିଛି ଏକା ଝିଅ ଜନମ କରିନାହିଁ । ଯେଉଁ ପାଣ୍ଡବୁଡ଼ିକକୁ ନାପସନ୍ଦ କରି କାଟିଦେଲ, ସେମାନେ ଓଷର ରହୁବେ ? ରବୋନ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତ ପୁଣି ଖଞ୍ଜିଛି ? ନା ନା, ଏ ସବୁ କଥା ଭଲ କରୁନା । ଥରେ ଭାବ ଦେଖ ।

ବୋଉ କହୁଲ, ନିତେଇ, ଗୀତା ଟାଣି ବାହୁଣୀ ନୁହେଁ ଯେ ଯାହାର ପାଉ ଟା ଗୁହାଳରେ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଆସିବ । ତମର ତ ଝିଅ ଅଛି, କହୁଲ, ଯେଉଁ ସବୁ ପାଣ୍ଡ ଆସିଲେ, ତମ ଅରୁକୁ ସେଠି ଦେଇଥାନ୍ତି ? ଠାକୁରେ ସିନା ଧନ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ନିତେଇ, ମନ ଦେଇଛନ୍ତି ସବୁକୁ ।

ଅଉ ଦିନେ ବାସୁଦାଦା ଆସି ତେଜରେ କହଲେ, ଶୁଣୁ ନୁଆଁବାବୁ, ଏଇଟା ଭଲକଥା କରୁନାହିଁ । ହାତରେ ଧନ ନାହିଁ ତ କେଉଁଠୁ ଦାମ୍ନ ପରୁଣା ଆସି ଗୀତାକୁ ଉଠାଇ ଦଥ । ବାର ଗାଁରେ ନାଁ ପଡ଼ିବା ଭଲ ନୁହେଁ ।

ବୋଉ କହୁନ, ଯେଉଁମାନେ ନାଁ ପକାନ୍ତି ତାଙ୍କର ହିଅ ଭେଟି ନାହାନ୍ତି କି ?

ବୋଉର କଥା ଶୁଣିଲେ ମନରେ ସାହସ ଆସେ, ଦମ୍ଭ ଆସେ । ପରକ୍ଷରେ ମୁଣ୍ଡ ଖୋଲମାଲ ହୋଇଯାଏ । କେତେ ଜାଗାରୁ ଟିପଣା ଆସିଛି, ଟିପଣା ପୁଟିଛି । କେଉଁଠି ଭାଙ୍ଗି ଦବା ନବା ପାଇଁ, କେଉଁଠି ବା ଦୋଷବହୁ ବର ବୋଲି ।

ଠାଏ ଦ ଠାଆର ବରପସ କରେ ଧନ ବଢ଼ିଥିଲେ । ବାପା ମଙ୍ଗି ଆସୁଥିଲେ, ବୋଉ ଭାଙ୍ଗିଦେଲା । ଗୋଟିଏ ପାତ୍ର ମିଶିମିଶି କଲା । ବୋଉ ଜାଣେ, ମୁଁ କଲା ମଣିଷକୁ ନାକ ଟେକେ । ସେ କହୁନ, ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ କଥା ମିଳିବ, ହିଅ ଯଦି ମନ ଅଶାନ୍ତରେ ଦନ କାଟିବ ? ଆଉ ଜାଗାଟି, ପାତ୍ର କୁଆଡ଼େ ପ୍ରହର, ହେଲେ, ଦୋଷ ବହୁଷ । ମୋର ଦରୁଣ । ଗଳ ମୂର୍ଖ । ଘରେ କିଛି ନାହିଁ ! ମେଠି ବି ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ବେଳେ ବେଳେ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଜଳର ରୂପ ଉଠୁ ନୁଏ । ସେ ଝେବ, ବେଶୀ ପାଠ ପଢ଼ି ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ମୋ ମନ କେଜାଣି କାହିଁକି ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ଢଳି ପଡ଼େ । ସୁନ୍ଦର, ସାଧ୍ୟବାନ୍ ଯୁବକ । ଶାନ୍, ଧୀର ! ଦମ୍ଭ ଦମ୍ଭ ମୁହଁ । ମିଠା କଥାରେ ଗୁଲରେ ଅଜଣା ମୋର ଜାତି ଉଠେ । ତାଙ୍କର ସେବା କରବାର ଅଧିକାର ଯଦି ଜୀବନରେ ପାଇ ପାରନ୍ତି ମୁଁ ଧନ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ।

ବାପା ବୋଉଙ୍କ ଆଖି ଏବେ ବି ଅନ୍ଧ ଉଠିବେ । ତଳକୁ ଡିଆଁଲ ନାହିଁ । ସେ କାହିଁକି ଝେବ ପିଲାଟିକୁ ଆଡ଼ ଆଖିରେ ଚାହିଁବେ ? ମରମିବ ପଛେ କାହାର ଆଗରେ ପାଟି ଖୋଲିବ ନାହିଁ । ଭୁ, ହିଅ ଜନ୍ମ ପାଇ ବାହାଘର କଥାରେ ଭୁଲ ଖୋଲିବାଠାରୁ ବଳି ଜଳ କଥା ଆଉ କଅଣ ଅଛି ? ତାଙ୍କର ପୁଣି ବଡ଼ଭର ଅଛି ।

ଭାର ଦହେଁ ଆମ ଗାଁକୁ ଆସନ୍ତି । ବନଳା ଭରଙ୍କ ବୋଉ ତାଙ୍କ ପିତୃସ୍ତ୍ରୀ ଲେଖା । ଦୁଇବର୍ଷ ତଳେ ବନଳା ବୋଉ ବଡ଼ମାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁରୁ ଆସି ଆମ ଗାଁରେ ଦି ରୁଦ୍ଧଦନ ରହିଥିଲେ । ସାନଭାଇ ଆସିଥିଲେ ଆମ ଘରକୁ ବୁଲି । ଦୁଇବର୍ଷ ତଳେ, ସଞ୍ଜବୁଡ଼େ ।

ମେହଦନଠୁ ଆମ ଗାଁକୁ ଯେବେ ସେ ଆସନ୍ତି, ଆମ ଘର ଆଡ଼େ ବୁଲି ଆସନ୍ତି । ବୋଉ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ପାଏ । ପୁରୁଷ ଲେଖା କରେ । ବୋଉକୁ ସେ ଅପା ବୋଲି ଡାକନ୍ତି ।

ବନ୍ଧୁ ଉପରକୁ ଉଠିଲୁଁ । ଦେହର ଦେବା ଲୁଗା ଦରଶଣା ଦେଲୁଣି ।
ରେଣୁ କହୁଲୁ, ଗୀତା ଅପା, ଏଥର ତୁ ଘରକୁ ଯା, ଆମେ ଦେହ ଏ ବାଟେ
ଯାଉଛୁ ।

କହୁଲୁ, ହଉ ଯା ରେଣୁ, ଭୁଲୁ ନାହିଁ, ମନେ କରୁଥିବୁ ।

୧୧

ଖଣ୍ଡା ଭିତରକୁ ଅସି ଦେଖିଲୁ, ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ସପ ପରା ହୋଇଛି ।
ଦାମ ଭଲ ସେଇଠି ବସି କାଳେ କଲମ ଧରି କଥଣ ଲେଖୁଛନ୍ତି । ବୋଉ ତାଙ୍କ
ଆଗରେ ବସି ତଳୁଟି ହୋଇ ଚାହିଁ ରହୁଛି । ମୁହଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦେଖା ଯାଉଛି ।

ଘଟଣାଟି ବୁଝିନେଲୁ । କିନ୍ତୁ ନ ଜାଣିଲୁ ପର ଗୋଡ଼ ଚପି ଚପି ଘର
ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉଥିଲୁ, ଦାମଭାଇ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଲେ । ଲେଖା ବନ୍ଦକରି
କହୁଲେ, କି ଲେ, ନଈରେ ପହଞ୍ଚୁଥିଲୁ କି ?

ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲୁ ।

ଦାମଭାଇ କହୁଲେ, ଚିଠି ଲେଖା ସରିଲା ଖୁବ୍‌ଜୀ, ପଢ଼ି ଦେଉଛି ଶୁଣ ।

ପଢ଼ିଲେ—

—ତମ ଦେହ କଥା ଶୁଣି ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗୁଛି । ସ୍ବାଭାବିକ ଔଷଧ ଖାଇବ ।
ଘରକୁ ଟଙ୍କା ନ ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ଗୀତାର ଟିପଣା ପଠାଇଲୁ । ତମ ଚିଠିରୁ ଯାହା ବୁଝିଲୁ ପାହୁଟି ମୋ
ମନକୁ ପାଉଛି । ଗୀତାନାମି ଏକା । ଯଦି ଦେବା ନେବା କଥା କେହି ଉଠାଏ,
ଏକାଥରେ ନାସ୍ତି କରିବ ନାହିଁ । ଆମର ଘର, ଉଡ଼, ବାରି ଅଛି । ବଖରୁଟିଏ
ଘର ପାଇଁ ଥାନ ରଖି ଆଉ ସବୁ ବିକିଦେବା—

ବୋଉ କହୁଲୁ, ଚିଠିଟି ଆଜି ଯିବ କିପରି ?

ଦାମଭାଇ କହୁଲେ, ଆଜି ଆମର ଲୋକ କଟକ ଯିବ । ତାହାର ହାତରେ
ପଠାଇ ଦେବ ।

ବୋଉ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଦୁର କେତେ କଥଣ କଥାଭାଷା ହେଲା । ମୁଁ ସେସ
ଘରକୁ ଗଲୁ, ଶୁଣି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ।

ମନରେ କେତେ ଭାବନା ଅସି ପଶିଲା । ହିଅ ଜନ୍ମ କଲେ ଲୋକ କୁହୁଡ଼ି
ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଆଶା କରେ । କଟକର ବଧୂବାରୁ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ,
ଆଉ ନରଙ୍ଗ ଗାଁର ମୁଁ ! ଆକାଶ କଇଁଆ ଚଲିବା ମାଛ, ଯାହା ଏକାଠି ହେବାର
ନୁହଁ । କେଉଁଠୁ କଥଣ ଶୁଣି ବାପା ହଇରାଣ ହେଉଛନ୍ତି । ଶେଷକୁ ହତାଶ
ହେବେ । ମନ ଭାଙ୍ଗିଯିବ ।

ବୋଉ ଆସି କହିଲା, ଗୀତା, ଜାଲଗୁଡ଼ା ଭୃଷ୍ଟ ଭୃଷ୍ଟ ଜଳୁଛି ।

ଦାମଭାଇ ରହସ୍ୟ କରି କହିଲେ, ତୁଲି ଜଳାରେ କଅଣ ତାଆର ମନ-
ଅଛି ? ତାର ମନ ଧ୍ୟାନ ଆସି ଏଇ ଚିଠିରେ ।

ନାହିଁରେ ପୁଅ, ବାହାଘର କଥା ପଡ଼ିଲେ ତା ମୁହଁ ଶୁଖିଯାଏ । ଦି ଆଖିରୁ
ଗଲ ଗଲ ଲୁହ ଟେ ପଡ଼େ । ତାର ଇଚ୍ଛା ସବୁଦିନେ ସେ ମୋଡ଼ିର ପାଖରେ
ରହୁବ, ପର ଘରକୁ ଯିବ ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ରହ କହିଲା, ଗୀତା, ଯା ଭାଇକୁ ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ଆସିବୁ ।
କହିଲି, ତୁ ଯା ।

ବୋଉ କହିଲା, ତୋ ହାତର ପାନଭଙ୍ଗା ତାକୁ ଭଲ ଲାଗେ । ଶୁଣ
ପକାଇଥିଲୁ ବୋଲି ଆଜି ସକାଳୁ ଉଠି ସେ ଆସିଛି । ତୋଠି ତାଆର କେତେ
ଶରଧା ଦେଖ ।

କେତେ ନିବୋଧ ମୋର ସ୍ନେହମୟୀ ବୋଉ ! ବାହାର ଦେଖି ସେ
ସହଜରେ ଭୁଲିଯାଏ । ଦୁନିଆଁରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ତାର ପୂର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ୱାସ ।
ବିଶେଷତଃ, ଦାମଭାଇଙ୍କୁ ସେ ପୁଅପରି ମଣେ, ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଅତି ସରଳ ଅତି
ନିର୍ମଳ ତାର ମନ ।

କହିଲି ପାଟି କରି, ମୋଠି ଦାମଭାଇଙ୍କର ଶରଧା ନୁହେଁ ବୋଉ, ଯେଉଁ
ନୂଆବୋଉଙ୍କ ଶୁଣ ଦେଇଥିଲି ତାଙ୍କଠି ଶରଧା ।

୧୨

ଏ ଘରକୁ ପାନ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଆସିଲି । ଦାମଭାଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦୃଷ୍ଟି
ହସି କହିଲେ, ତୁ ଅତି ଦୁଷ୍ଟ, ଗୀତା ।

ଉଡ଼ିବ ନ ଦେଇ ପାନ ଭାଙ୍ଗି ବସିଲି । ସେ ମୋର ଆଗରେ ବସି ମୋ
ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଲା । କହିଲି, ଦାମଭାଇ, ତମ ଘରକୁ
ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଯାଇ ନାହିଁ । ନୂଆବୋଉ ମୋ ଉପରେ ଶୁଣିଥିବେ ।

କହିଲେ, ସେ ଦିନେ ତୋ କଥା ପଚାରିଥିଲେ ।

ମୋତେ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । ଭାବିଲି, ମୋ କଥା ପଚାରିଥିଲେ, ଦାମଭାଇ କଅଣ
କହିଥିବେ ?

ମୋର କପାଳରେ ହାତ ବୁଲାଇ ସେ କହିଲେ, ବାଲି ଲାଗିଛି । କାହାକୁ
ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରୁଥିଲୁ କି ?

ବାଧା ନ ଦେଇ କହିଲି, ହଁ, ଠାକୁରଙ୍କୁ ।

ପ୍ରବୋଧ ପାଇଁ ?

ତୁନି ତୁନି କହିଦେଲି, ନା, ତମର ପାଇଁ !

ସେ ଅବାକାବା ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ବୋଉ ମାଠିଆଟି ଧରି ପାଣି ପାଇଁ ବାରିଆଡ଼କୁ ଗଲେ ।

ଦାମଭର ଭଙ୍ଗାସ୍ତରରେ କହିଲେ, ପରିତ୍ରାସ କରୁଛୁ ଗୀତା ?

କହିଲି, ନାହିଁ ।

ସେ ମୋର ହାତ ଧରି କହିଲେ, ସତ କହୁଛୁ ?

କହିଲି, ବରାବର ସତ କହି ଆସିଛି । ତମେ ଶୁଣି ନା, କି ଶୁଣୁ ନା । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଜଣାଉଥିଲି, ମୋ ଦାମ ଭଲକି ଭଲ ମନ, ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ଦିଅ । ସେ ମୋ ନୂଆବୋହୂକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତୁ । ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଉ କେଉଁଠି ନ ପଡ଼ୁ ।

ପାନ ଦଣ୍ଡି ତାଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ ଉଠି ଠିଆ ହେଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ଉଠିଲେ । ଦୀର୍ଘସ୍ବାସ ଗ୍ରହଣ କହିଲେ, ଗୀତା !

ତାଙ୍କର ସେହି ପଦକ ଡାକରେ କେତେ କଠୋରତା ଭରି ରହିଥିଲା । ମୋ ଗ୍ରନ୍ଥ ଥରି ଉଠିଲା ।

ସେ ସେମିତି ରୁଷ ସ୍ବରରେ କହିଲେ, ଗୀତା ! ମଣିଷର ମନରେ ଆଦ୍ୟାତ ଦେବା ଭଲ ନୁହେଁ । ତୁ ମୋତେ ଦୃଶ୍ୟ କରୁ କି ଭଲ ପାଉ କେବେ ହେଲେ କହିନୁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲି । ଅଳ୍ପପରି ତୋ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ଥିଲି । ଗୁରୁବର୍ଷ କଟିଲା । ପୂର୍ବ ଗୁରୁବର୍ଷ ବର୍ଷ । ତୋ ମୁହଁରୁ ହିର ଜବାବ୍ ନ ପାଇ ଅନ୍ୟାଠି ବିବାହ କରାଗଲା ମୁଁ ବାଧା ହେଲି । ବାପା ମୋ ଅନୁରୋଧ ରଖିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଅବାଧା ହେବାକୁ ମୋର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ତୁ ଯଦି ଟାଣ ହୋଇଥାନ୍ତୁ ମତେ ହିର ଜବାବ ଦେଇଥାନ୍ତୁ, ମୁଁ କାହାର ବାଧା ମାନି ନ ଥାନ୍ତି ।

କହିଲି, ଅନ୍ୟକୁ ବିବାହ କରିଛୁ, ସେଥିପାଇଁ ତୁମକୁ କେହି ଦୋଷ ଦେଉନାହିଁ । ପିଲାଦିନର ଖେଳ କୌତୁକ କଥା ଭୁଲି ନିଷ୍ଠି ନୁହେଁ ସୁଖ ଆନନ୍ଦରେ ସଂସାର କର । ମନରେ କୁପ୍ରିତ ଲଳସା ରଖି ଭାଇର ରୂପ ଧରି ଆସି ଆଜି ବି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ । ତୁମେ ବଡ଼ଲେକର ପୁଅ, ମୁଁ ଗରିବର ଝିଅ । ତା ବୋଲି ତୁମେ ସପନରେ ବି କେବେ ମନେ କରବ ନାହିଁ । ସେ ଗୀତା ତାର ଇହକାଳ ପରକାଳ ଭୁଲି ଦୁହଁଙ୍କ ମୁହଁରେ କାଳି ବୋଲିବ । ଭୁଲ, ଗ୍ରାମ ଓ ସମାଜକୁ ଲଜ ଅପମାନର ପଙ୍କରେ ଘାଣ୍ଟି ତାର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଳ ମହତ୍ତ୍ବକୁ ଅଳ୍ପପରି ତମର ଗୋଡ଼ତଳେ ସମର୍ପି ଦେବ ।

କଥାଗୁଡ଼ା ତର ତର କରି କହୁଥିଲେ ପଦାକୁ ବାହାର ମାଉଥିଲା । ସେ ମୋର ହାତ ମୁଠାର ଧରି କହୁଥିଲେ, କାହା ତ, ତୋର ଭବିଷ୍ୟତ ମୋର ହାତରେ !

ହାତ ଟାଣିନେଇ କହିଲା, ଜାଣି, କାହାର ଭବିଷ୍ୟତ କାହାର ହାତରେ ନାହିଁ । ମାହାର ହାତରେ ଅଛି, ସେ ତମର ବଡ଼ପଣ କି ଧନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସି ନାହାନ୍ତି ।

ହାତ ଟାଣିନେଇ ରୋଷ ଘରକୁ ପଶିଲେ । ଦାମଭର କହି ଉଠିଲେ, ଆଗୁ, ଦେଖିବୁ ରହ, କାହା ହାତରେ ଅଛି ।

ବାହାରକୁ ଶୁଭିଲେ, ଦାମଭର କହୁଛନ୍ତି, ଖୁଜୀ, ମୁଁ ମାଉଛି । ଠିକ୍ ଟିପଣୀ ଶୁଣି ଦାବୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଆଜି ପଠାଇ ଦେବ ।

ରୁଲି ଉତରକୁ ଜାଲ ଠେଲିଦେଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ବୋଉ ଦୁଆରେ ଥାଇ ମୋତେ ଡାକିଲା । ମୁଁ କବାବ ଦେଲି, କଅଣ ବୋଉ ।

କହିଲା, ଆଜି, ରୋଷଘର ଧୂଆଁରେ ପଶିବୁ କାହିଁ କି ? ପଖାଳ ଗଣ୍ଡିଏ ବାଜି ଖାଇ ବସ । ବେଳସଞ୍ଚା ।

ଦାମଭର କହିଲେ, ଗୀତା, ଆଜି ଆମ ଘରଆଡ଼େ ବୁଲିଯିବୁ ନେ ।

କହିଲା, ନୁଆବୋହୁଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନ କି ?

ଉଡ଼ିର ପାଇଲି ନାହିଁ ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବାଟେ ଦାମଭର ପଦାକୁ ବାହାର ଚାଲେ ।

୧୩

ଆଉ ଘରକୁ ଆସିଲା । ଝରକା ଖୋଲିଲା । ଖରା ପଡ଼ି ଘର ଉତର ଉଠିଲା ଦେଲା । ଠଣା ଉପରୁ ପୁରୁଣା ଗପ ବହୁ ଆଣି ପଡ଼ି ବସିଲା । କେତେଥର ସେ ବହୁଟି ପଡ଼ିଛି । ପଡ଼ିବାକୁ ଆଉ ମନ ଦେଲା ନାହିଁ । ଦାମ ଭାଇଙ୍କର ଧନକ, ତୋର ଭବିଷ୍ୟ ମୋର ହାତରେ, ଗୁରୁର ଭରେଇ ମୋ ମନରେ ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ଦେଲା ।

ମୋ ଭବିଷ୍ୟତ ତାଙ୍କ ହାତରେ ! କାହାର ଭବିଷ୍ୟତ କିଏ ହାତରେ ରଖିପାରେ ? ତଥାପି, ସେ ଏପରି କହିଲେ କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ? ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ବସନ୍ତରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଡ଼ିଛି, ତାକୁ ସେ ଭାଙ୍ଗି ଦେବେ ? ସେ ଜାଣନ୍ତି, ମୁଁ କୌଣସି ବସନ୍ତରେ କାହାକୁ କହି କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ପ୍ରସଙ୍ଗ କହି ନୁଆ ନୁହେଁ । କେତେ ଏପରି ଆସିଛି, କେତେ ଟିପଣୀ ପଡ଼ିଛି, ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି ।

ପୁଣି ଭବଳି, ମୋ ନାମରେ ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇବେ ?

ଶ୍ରୀପତି ଲଗାନ୍ତି । ଦୁର୍ନାମ ଯେ ଅମ ମାଇପି ଜାଲର କାଳ । ସତ ମିଛ କେହି ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୁର୍ନାମ ଶୁଣିଲେ ବାହାଘର ପ୍ରସାଦ ଉଠିଯାଏ । କେହି କାହାର କିଛି ଦେଖି ନ ଥାଏ । ତଥାପି, ଦୁର୍ନାମ ଉଠେ, ବେଦା ଉପରୁ ବର ଫେରିଯାଏ । ହିଅମାନେ ବାଛନ୍ତି ପଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି ।

ଏଇଥି ପାଇଁ କହନ୍ତି, ହିଅ ବୋଟ୍ ପଥର ବୋଟ୍ । ଏଇଥି ପାଇଁ ହିଅର ମା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଚାଲେ । ସତ କି ହିଅ ଜନ୍ମ କରିବା ଦୋଷ, ଯାହାର ସମା ନାହିଁ ।

ଦାମନ୍ତରଙ୍କ ଧନକୁ ତର, ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣୟ ଦେବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । କୌଣସି ହିଅ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ଦୁର୍ନାମକୁ ତର ଲୋକ ଲୁକାୟି ଲୁପ୍ତକାରୁ ଆଡ଼େଇ ରହେ ସିନା, ସେ ସବୁକୁ ପ୍ରଣୟ ଦିଏ ନାହିଁ । ପ୍ରଣୟ ଦେବା ଓଲଟି ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ।

ମନରେ ଶକ୍ତି ଆସିଲା । ଯେଉଁ ଲୋକ ଏତେ ସ୍ଥାନ, ଏତେ ସ୍ଵାର୍ଥପର, ତା ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହୁବା ଭଲ । ଧନକୁ ଦେଇ ଯେ ପରହିଅକୁ ନିଜର ପ୍ରବୃତ୍ତି ନିଆଁରେ ଆସ ଦେଇ ନିଜ ବାହାଦୁର ନେବାକୁ ଚାହେଁ ସେପରି ନିର୍ଲଜ୍ଜ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହୁବା ଉଚିତ ।

ପିତୃଦତ୍ତ ଅଜାଣତରେ ଭଲମନ୍ତ ରୁଡ଼ିବା ଆଗରୁ କେତେବ କିଏ କେଉଁଠି କିପରି ଟିକିଏ ଭୁଲ କରିଦିଏ । ସେଥିପାଇଁ ଅନ୍ୟମାନେ ଦାୟୀ । ବୟସ ହେଲେ, ଭଲ ମନ୍ତ ରୁଡ଼ିବାର ଜ୍ଞାନ ଆସିଲେ ଅଜାତରେ କେଉଁ ଅସାବଧାନ ବେଳର ଭ୍ରମ ପାଇଁ ମଣିଷ ଅନୁତାପ କରେ । ଆଉ ଯେପରି ପଙ୍କଜୁ ଗୋଡ଼ ନ ଯିବ ସେଥିପାଇଁ ସେ ସତର୍କ ହୁଏ । କେତେବ ଟିକିଏ ଭୁଲ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ତାଆରି ତରରେ ଜାଣି ଜାଣି କଥା ପୁଣି କାନ୍ଦୁଥିବା ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇବ ?

ମନ ନାହିଁ ନାହିଁ କରି ଉଠିଲା । କଥା କି ମୋର ଭୁଲ ? ଗୋଲ ଟିକିଏ କରିବାର ଆଗ୍ରହକୁ ପ୍ରଣୟ ଦେଇ ତାଙ୍କର ଦେହକୁ ଆଉଟି ମୁହଁ ଦେଖାଇ ଥିଲା । ସେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିଥିଲା । ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ମୋତେ ଗୋଲ କରିଥିଲେ । ଏଇ ତ ? ଏଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ମନରେ ଅବଳ ଧାରଣା ଧରି ସେ ରହନ୍ତୁ, ଦୂରେଇ ରହନ୍ତୁ । ସେ ବାହାଘତ । ତାଙ୍କର ସବୁ ସ୍ନେହ ସରଗ ତାଙ୍କର ନବବଧୂ ଉପରେ ସେ ଅଜାଡ଼ ଦେଲେ ଦୁହେଁ ପୁଣି ହେବେ । ଲୁଚାଇ ଲୁଚାଇ ମୋ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ପ୍ରେମ ପ୍ରକାଶ କରି ମୋର ସମ୍ମାନାଣ କରିବାର ତାଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ଛୁଇଁ କଲି, ଯିଏ ଯାହା ଶୁଣି, ଦାମନ୍ତରଙ୍କ ଆଗ୍ନେ ଆଉ ଯିବ ନାହିଁ କି ତାଙ୍କୁ କଥା କହୁବ ନାହିଁ । ସାଲିଆର ସୁଯୋଗ ନ ପାଇଲେ ବଳେ ସେ ଦୂରେଇ ରହୁବେ ।

ବୋଉ ତାଙ୍କିଲା, ଆଲୋ ଗୀତା, ଦେଖିଲୁ କିଏ ଆସିଛି ।

ବହୁ ଉପରୁ ଆଖି ଫେରାଇ ଚାହିଁଲି । ଗୋକୁଳ ଭାଇଙ୍କ ଝିଅ ନରୁପମା ଓ ବାସୁ ଦାଦାଙ୍କ ଝିଅ ରେଣୁ ଆସିଛନ୍ତି । ରେଣୁର କୋଳରେ ଟିକି ପିନ୍ଧିଛି । ଉଠିଯାଇ ଦୁହେଁଙ୍କର ହାତ ଧରି ଟାଣିଲି । ନରୁ ମୁହଁ ଲଦ କହିଲା, କାହିଁକି ବା ଏଡ଼େ ସୋହାଗ, ମୁଁ ତୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଛି କି ? ମୋ ଆଇନୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଛି ମା । ନେଇ ଯା ସେଇ ରେଣୁକୁ ।

ନରୁ ପିଲାଦିନୁ ଅଭିମାନୀ । ସମ୍ପର୍କରେ ଝିଅର ସିନା, ସେ ମୋର ସମବୟସୀ । ମୋର ସେ ସାଙ୍ଗ । ପିଲାଦିନରୁ ବଡ଼ ହେବାଯାଏ, ସେ ଶାଶୁ ଘରକୁ ଯିବାଯାଏ ଆମେ ଏକାଠି ଖେଳୁ, ଗପିଛୁ, ଜୁମାର ପ୍ଲେଇଁ ଗୀତ ଶୁଣିଛୁ ଓ ବୋଲୁଛୁ ।

ମୁଁ କିଛି ନ କହି ତା'ର ହାତ ଧରି କୋରରେ ଟାଣି ଆଣିଲି । ପିଲାଦିନର ଧଡ଼ିଆ ଧେଡ଼ଙ୍ଗ ନରୁ ତ ଆଜି ଆଉ ସେମିତି ନାହିଁ, ଦେହରେ ମାଂସ ଲାଗିଛି । ରଙ୍ଗ କେତେ ତେଜ ଦେଖା ଯାଉଛି । କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ତାକୁ ଆଖି ପାଖରେ ବସାଇଲି । ରେଣୁ କୁଆଁଟିକୁ ଧରି ମୋ ପାଖରେ ବସିଲା । ମୋଟାମୋଟି ହୋଇ କେତେ ସୁନ୍ଦର ପୁଅ । ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କିଛି କିଛି ହୋଇ ହସୁଥାଏ । ଆନନ୍ଦରେ ମୋ ମନ ପୂରି ଉଠିଲା । ରେଣୁ କୋଳରୁ ପୁଅକୁ ନେଇ ଗେଲ କଲି । ପରିହାସ କରି କହିଲି, ଆଜି, ନରୁ, ଏଇ ଅପୂର୍ବ କଣ୍ଠେଇଟିକୁ କେଉଁଠୁ ପାଇଲୁ ମା !

ନରୁ କହିଲା, ତୋର ପାଇଁ ଗଢ଼ିଛି ଲୋ ।

କହିଲି, ସତ, ମୋର ପାଇଁ ? ତେବେ ଆଜି ଆଉ ତତେ ଦେବ ନାହିଁ ।

ପିଲାଟିକୁ କୋଳରେ ଯାକି ଧରିଲି । ନରୁ ସଙ୍ଗେ କେତେବେଳେଯାଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲି । ସବୁ କଥା ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ପ୍ରଳୟନ ଜୀବନରେ କେତେ ଘଟଣା ଘଟିଯାଏ । କେତେଦିନ ଯାଏ ସେ ସବୁ ମନେ ରହେ, ସୁଖି ମନରୁ ପାଶୋଇ ଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଘଟଣା ମଣିଷର ହୃଦୟକୁ ଛୁଇଁଥାଏ, ମନରେ ଦୁଃଖର ଗହ୍ୱର ଗାର ଟାଣି ଦେଇଥାଏ, ସେ ଘଟଣା ମନରୁ କେବେ ପୋଛି ହୋଇ ଯାଏ ନାହିଁ ।

ସେଦିନ ସେପରି ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଲେ ବି ମୋ ଆଖିରେ ସେ ଅଳ୍ପ ବଡ଼ ।

ପିଲାଟି ମୋ କୋଳରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ମୁହଁକୁ ଏପାଖ ସେପାଖ କରି କଥା ଯେପରି ଖୋଜୁଥିଲା । ବୁଝିଲି, ତାକୁ ଭୋକ କଲଣି, ମାଆର ସୀର ଖାଇବାକୁ ସେ ଅସ୍ଥିର ହେଉଛି । ମୁଁ ଗୋଡ଼ ହଲାଇ ତାକୁ ଯେତେ ବୁଝାଇଲି ସେ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ମନ ଦୁଃଖରେ କହିଲି, ନରୁ, ପୁଅକୁ ଭୋକ କଲଣି, ଟିକିଏ ସୀର ଦେ ।

ସେ କହିଲା, ତୁ ଦେଉନୁ ।

ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ନରୁ ହସିଲା । ଲେଖାରେ ଝିଆରୀ ଦେଲେ ବି ପିଲାଦିନର ସଙ୍ଗିନୀ ତ । ତେଣୁ ଆଉ କିଛି ନ ଭାବି ତାର କଥାକୁ ନିରାଶ ଥିବା ମଣି ମୁଁ ବି ହସି ହସି କହିଲି, ମୋ ସୀର ସିନା ତୋ ପାଇଁ, ସେ କେମିତି ଖାଇବ, ନେ— ।

କାନ୍ଦୁ ପିଲାକୁ ତା କୋଳକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । ସେ ନେଲା ନାହିଁ । କହିଲା, ନାହିଁ ନାହିଁ ତୁ ଦେ, ଦେଖିବା ସେ ଭୁନି ହେବ କି ନାହିଁ ।

କେଜାଣି କାହିଁକି ରେଣୁ ହସି ହସି ଗଡ଼ଗଲା । ନରୁ ତାକୁ ଆଖି ଦେଖାଇଲା । ତା କଥାରେ ଯେ ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତରାଣ ଲୁଚି ରହିଥିଲା ମୁଁ ଏହା ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି । ରେଣୁଟା ଡବଡବା । ନରୁର ଆଖି ଦେଖାକୁ ନ ମାନ ସେ କହିଲା, ବିମଳା ଭାବି ସ୍ତ୍ରୀ ପରି କହୁଥିଲା, 'ତୋର ଭୂଅଡ଼େ—

ନରୁ ତା ପାଟିରେ ହାତ ଗୁଠି ଧରି କହିଲା, ଗୋପ ।

ରେଣୁ ଛେପ ଢୋକି ଭୁନି ରହିଲା ।

କେତେ ଭାବନା ସାକାତର ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଖେଳିଗଲା । ଦୁଇ ଆଖି ଭରିଗଲା ଲୁହରେ । କହିଲି, ମୋତେ ପରାଣା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲୁ ନରୁ ? ଆଜିଯାଏ ତ ତୋର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନ ଥିଲା, ଆଜି କାହିଁକି ତୋର ସ୍ନେହ ଉଠିଲା ପଡ଼ିଲା, ଏ ଘରେ ତୋର ପାଦ ପଡ଼ିଲା ଏବେ ମୁଁ ଜାଣିଲି ।

ନରୁ ଲଜସ୍ବ ହେଲା । କହିଲା, ନାହିଁ ଲେ, ତୁ ଏଥିରୁ କଥା ପାଇବୁ ? ରେଣୁଟା ପିଚା ଝିଅ । ଗାଲ ଚପିତଲ ଦୁଧ ବାହାରିବା ତା କଥା ତୁ କାହିଁକି ଶୁଣୁଛୁ । ତୁ ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ ବୋଲି ପରିହାସ କରି କହିଲି ସିନା ।

ତା କଥାରେ କାନ ନ ଦେଇ କହିଲି, ପୁଅକୁ ସୀର ତୁ ଦେ ନରୁ । ଆଉ ତୁ ତ ମୋର ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ ମୋର ଝିଆରୀ, ଝିଅଠୁଁ ବଳି, ତୁର ନିଜେ ମୋତେ ପରାଣା କରି ଯା । ମୋର ସୀର ତୁର ଟିକେ ଚାଖି ଯା । ତୋ ମନର ଶୋଷ ମରବ । ବିମଳା ଭାଇର ଭାରିପାକୁ ଯାଇ କହିବୁ । ସେ ତ ମୋର ଭଉଳି । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଁ ନିଜାଲା । ମୋର ପୁଅ ଲା ଦେହ ସେ ସହସ୍ର ଥର ଦେଖିଥିବେ । ଉପକାରିଆ

କାହ୍ନୁର ଶିଳାବଳୀ

ଭଉଁଜକୁ ମୋର ରାଣ ପକାଇ ନିଶ୍ଚେ ଥରେ କହୁରୁ ନେ ନରୁ, ତାଙ୍କ ଭ୍ରମମାନଙ୍କ ରାଣ, ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଥରେ ସେ ଆସିବେ । କେଉଁଠୁ କଥଣ ଶୁଣି ଦାଣ୍ଡରେ ଦୁର୍ନାମ କରବା ଆଗରୁ ଥରେ ସେ ବ ମୋତେ ଶୁଣି ଯିବେ ।

କାହ୍ନୁ ପିଲାକୁ ତା କୋଳରେ ରଖିଲ । ନରୁର ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ମୋ ଛାତି ଆଡ଼କୁ ନୁଆଇଁ ଆଣିଲ । ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟାଣି ନେଇ କହୁଲ, ଦୁନିଆଁରେ କିଏ କେତେ କଥା କହୁବେ ଲେ ଗୀତା, ସମସ୍ତଙ୍କୁ କଥଣ ତୁ ପରାସା ଦେଇପାରିବୁ ? ନିଜେ ଭଲ ହେଲେ ନିଜ ଉପରେ ବସ୍ତାଏ ଥିଲେ ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କ ହାସ ପରିହାସକୁ ହସି ଉଠାଇ ଦେବୁ । ତତେ ପରାସା କରବାକୁ ମୁଁ ଆସି ନ ଥିଲି ନେ ଗୀତା, ଆଖି ଛୁଇଁ ଶପଥ କରି କହୁଛି, ମୋ ଜୀବନରୁ ଅଧିକ ମୋର ଏଇ ଟିକି ହୁଅନ୍ତୁ କୋଳରେ ଧରି ମୁଁ କହୁଛି । ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କର କୁହାଟି ତୋତେ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲି । ତୁ କଥଣ, ସେ କଥା କଥଣ ତୋର ପିଲା ଦିନର ସାଙ୍ଗ ନରୁକୁ ଅଜଣା ଅଛି ? ତୁ ଛଳ କରୁ, ତୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ, ଏହା ମୁଁ ଭବି ପାରି ନ ଥିଲି । ତୋର ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି ଗୀତା, ମୋତେ ସମା କର ।

ନରୁର ଦୁନିଆଁରୁ ଦୁନିଆର ଲୁହ ଡ଼େ ଆସିଲା । ସେ ମୋର ଗୋଡ଼ ଧରିବାକୁ ନଇଁ ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ତାର ମୁଣ୍ଡ ଧରି ଉଠାଇଲି । କହୁଲ, ଆଉ ନରୁ ମୋର ଦୁର୍ଭାଗୀ ତୁମ ମନରେ କୌତୂହଳ ଅଛି । ମୋ ଦିଶରେ କଥା କୁହାଇବୁ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ କାହାରି କି ଦୋଷ ଦେଉନାହିଁ । କାହାରି ଉପରେ ମୋର ମାନ ଅଭିମାନ ନାହିଁ ।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲି । ଆଜିଯାଏ ମନର ଗୋପନ କୋହକୁ ପୋଛି ପାରିନାହିଁ ।

୧୫

ମାଇଁଟି ଘର । ଅନ୍ଧ ଅସୁବିଧା ପଡ଼ିଲେ କାହାକୁ କହୁବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଦୟା ପାଇ ରାଧା ଚେଲେ ବେଲେ ଆସେ । ଆମର ଖବର ଅନ୍ଧର ବୁଝେ । ଉପରେ ପଡ଼ି ପାଞ୍ଚି ପାଇଟି କରଯାଏ ।

ଦିନେ ସେ ବୋଉ ଆଗରେ କହୁଥିଲା, ଶୁଣିଲଣି, ମହନ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଘରେ ଅଶାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘରକଥା ସିନା ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରେ ନାହିଁ, ହେଲେ ମତେ ତ କେଉଁ କଥା ଅଛପା ରହିବ ନାହିଁ । ବୋହୂଟା ସୁନ୍ଦର ହେଲେ କଥଣ ହେବ, ଶୁଣି ସିମିତ ଭଲ ନୁହେଁ । ଶାଶୁ ଶଶୁର ଅସନ୍ତୋଷ । ଦାମର ମନ ବା ସେତେ ମାନୁ ନାହିଁ ।

ତା କଥା ମୋ କାନରେ ପଡ଼ିଲା । ଖରାପ ଲାଗିଲା । ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ବୋହୂ, ତାଙ୍କର ଗୁଣ ସୁଖି ଖରାପ । କଥାଟା ଜାଣିବାକୁ ମନ ଛାଡ଼ିପାରି ହେଲା । ଅଗ୍ରହରେ ବାଟରେଇ ହୋଇ ପାନ ଦି ଖାନ୍ତି ନେଇ ବୋଉ ପାଖକୁ ଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ରାଧା ଭୁଲି ହେଲା । ଲଜର ହୋଇ ଘର ଭିତରକୁ ଆସି କବାଟ ଆଡ଼କାନ ଦେଲା । କବାଟ ଫାଙ୍କରେ କାନ ଦେଇ ଶୁଣିଲା ।

ରାଧା ଥିଉଥିଉ ଯେତେ ଯାହା କହିଲା ସବୁ ଶୁଣିପାରିଲା ନାହିଁ । ଯେତେକ ଶୁଣିଲା ସେତେକରୁ ବୁଝିଲା, ଦାମ ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ହାଉଡ଼ି, ସମ୍ବେଦନା ଖଣି ନାହିଁ । ଶାଶୁ ଶଶୁରଙ୍କୁ କିପରି ମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ, କିପରି ସେମାନଙ୍କର ସେବା କରିବାକୁ ହୁଏ, ଜଣାନ୍ତି ନାହିଁ । କଥା କଥାରେ ଅବଗୁଣ, ଖୁଞ୍ଚା । ଦାମଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଲି କରେ । ଦିନଟିଏ ଶାନ୍ତରେ କଟୁ ନାହିଁ । ସେ ବଡ଼ଘର ଝିଅ, ତେଣୁ ଏ ସବୁ ତ ଗୁଣ ଭିତରେ ଶୋ ହୁଏ ।

ରାଧା ଭୁଲିତା ଟେକି କହିଲା, ଦାମ ବୋଉ ସାନ୍ତାଣୀ ବୁଢ଼ାଙ୍କୁ କହିଲେ, ନା ଝିଅ, ସୁଖି ଝିଅ ବୋଲି ଗୀତା ତମ ମନକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ସେ ଯଦି ଏ ଘରର ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଥାଆନ୍ତା କେଉଁ କଥାରେ କିଏ ତାକୁ ବାଛି ଥାଆନ୍ତା । କି ?

ବୋଉ କହିଲା, କପାଳ ଲେ ରାଧା, ଯାହା ଭାଷେ ଯେଉଁଠି ।

ମୋର ଛୁଇଁର କେଉଁ ଅଜଣା କୋଣରେ ଅମୋଦ ଅନନ୍ଦର ଢେଉଟିଏ ଖେଳି ଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ଘରର ବୋହୂ ମୁଁ ନୁହେଁ, ହେବାର ତ ଆଉ ଅଣା ନାହିଁ, ତଥାପି ପଟ୍ଟାଭିଷେକ ମୋ ଗୁଣର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ସେମାନଙ୍କ ଘରର ଅଶାନ୍ତି କାହାଣୀ ଜାଣି ମୋତେ ଖୁସି ଲାଗିଥିଲା ।

ଦାମଭାଇ ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଆମ ଘରକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ମୋ ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ କୌଣସି ଚିଠିପତ୍ର ପାଇ ନାହିଁ । ମୋର ମନେ ହେଲା ଯେପରି ଏହା ଭିତରେ ଦାମଭାଇଙ୍କର ସେଦିନର ଧମକର କିଛି ସମ୍ଭବ ଅଛି । ହୁଏତ ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ ସେ ଆମର ଚିଠି ପଠାଇ ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଚିଠି ଦେଲାଲ ବୋଉ ନାମରେ ବ୍ୟବସାୟର ଘର ସମ୍ଭବ କଥା ମନାକରି ଲେଖି ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏତକ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ସେଦିନ ରାଧାର କଥାରୁ ତାଙ୍କ ଘରର ସବୁ ଖବର ବୁଝିଥିଲା । ଦାମଭାଇଙ୍କର ସବୁ ଛଳନା, ଅପରାଧ, ଅଭିମତ ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କପ୍ରତି ମନରେ ସହାନୁଭୂତି ଆସିଲା । ବାହା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ କି ସେ ମୋ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ, କାହିଁକି କରୁଛନ୍ତି ଦେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବାରମ୍ବାର ଆସି ମୋତେ ଖୁସି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ବିରକ୍ତ କରି ଯାଆନ୍ତି, ଏହାର କାରଣ ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି । ଘରେ ଅଶାନ୍ତି, ସ୍ତ୍ରୀ କର ହାତ ଧରି

ଘରକୁ ଆସି ସ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ସେ ଯାହା ଅଣା କରନ୍ତି ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଅନାଇବା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି । କେତେ କଥା କହିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କିଛି ଲୁହାଇ ଦିଏ ନାହିଁ । ହତାଶ ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଆଶା ବଫଳ ହେବାରୁ ସେ ମୋ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ପାଞ୍ଜିରନ୍ତି ।

୧୭

ଆହୁର ଦୁଇଦିନ କଟିଗଲା ।

ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ ବେଉର ପାଇଲୁ ନାହିଁ । ସେଦିନ ଗୁର ନେଉଟ ବେଳେ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଛି, ବୋଉ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି ଦେଉଛି, ସେ ବରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, କେତେ ଅସମ୍ଭାଷି ଲୋ ଗୀତା, ମୋର ତର ହୁଏ ନାହିଁ ସିନା, ନିଜ ହାତରେ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି ପାରୁନୁ ?

ନରକଲୀଅ ପବନ ଥଣ୍ଡାଲିଅ ଲଗୁଥାଏ । ଶୀତ ବେଶୀ ପକାଇଥାଏ । ବାଲ ଖୋଲି ବସିଥାଏ ବୋଉ ଆଗରେ । କିଏ ଜଣେ ଦାଣ୍ଡପାଖ ଜଞ୍ଜିର ଖଡ଼ ଖଡ଼ କରି ଡାକିଲେ, ଥପା, ଥପା ।

ଅଳ ପରତତ, ଅଳ ଆପଣାର ସେ ସ୍ଵରଟି । ଅସମୟରେ ସେ କାହିଁକି ଆସିଛନ୍ତି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଗ୍ରହ ହେଲା, ଉଠିଯାଇ କବାଟ ଖୋଲିବ । ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । ତୁନ ହୋଇ ବସି ରହିଲା ।

ପୁଣି ସେ ଡାକିଲେ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, କିଏ କଲେ ଗୀତା ?

ମୁଁ ଜାଣେ, କିନ୍ତୁ ଭୁଣ୍ଡରେ ତାଙ୍କର ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା ।

ବୋଉ କବାଟ ଖୋଲିବାକୁ ଉଠିଗଲା ।

ପିଠି ଉପରେ ଅଲଗା ବାଲ ଖେଳା ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଲୁଗା କାମ ଟାଣି ତଳକୁ ଚାହିଁ ବସି ରହିଲା ।

ବୋଉ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ମୁଁ କଣ୍ଠରେ ଚାହିଁଲି । ଅନୁର ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ବୋଉକୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ବୋଉ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ପଚାରିଲା, କେତେ ଆସିଛୁ ବାପ ?

ଅନୁର ମୋ ଆଡ଼କୁ ବଞ୍ଚାଇ ଚାହିଁ କହିଲେ, ଆଜି ।

ମୁଁ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ତାକୁ ପ୍ରଣାମ କଲି । ସେ ମୁରୁକେଇ ହସିଲେ । କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ମୋର ମନେ ହେଲା, ସେହି ହସରେ କେତେ ସ୍ନେହ ସରଗ, କେତେ ହୃଦୟଜ୍ଞା ମୋହ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା ।

ବୋଉ ଆସିନି ଖଣ୍ଡେ, ଆଣି କାନ୍ଥକୁ ଲଗାଇ ପାରିଦେଲା । ଦୁଇ ଭିନ୍ନ ହାତ ଗୁଡ଼ି ସେ ମୋ ଆଗରେ ବସିଲେ । ବୋଉ ମୋ ମୁଣ୍ଡବନ୍ଧାରେ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଲୁଗାଟି ଟେକି ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ ବସିଲି ।

ଏଣୁ ତେଣୁ କେତେ କଥାଭାଷା ହେଲେ । ଆଜି ସେ ସବୁ ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ବୋଉ ପଚାରିଲା, ଏ ବର୍ଷ ଅଜୁର ବାହାଘର କରୁଛ ?

ଅଜୟ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ଭାଇ ।

ସେ କହିଲେ, କେଉଁଠି ଠିକ୍ ହୋଇନାହିଁ । ବମଲା ଭାଇଙ୍କ ସେହି କଥା ପଚାରିଥିଲା । ସେ କହିଲେ, ପାଣି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଠିକଣା ହୋଇନାହିଁ । ବାହାଘର କରିବାକୁ ବସିଲେ କେତେ ଆୟୋଜନ ଲେଡ଼ା । ଟଙ୍କା ପଇସା ଅଭାବ । ଜମି ଗୃହମାଣ ଗୃହ । ଏ ବର୍ଷ ବର୍ଷା ଅଭାବରୁ ଅଠଅଣା ଫସଲ ମିଳିନାହିଁ । ଏଭୟରୁ କାରଣରୁ ଏ ବର୍ଷ ବାହାଘର ହେଲପରି ଲାଗୁନାହିଁ । ଅଜୁ ଭାଇଙ୍କର ତେଣିକି ମନଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ମନରେ ଦିକି ଦିକି ଜଳୁଥିବା ଆଶାର ଦାପଟି ଥରି ଥରି ଲାଗିଲା ।

ବାରଦା ଆମ ଗାଁକୁ ବାଟେ ଭିନ୍ନ କୋଣ । ଗୁଡ଼ି ଗାଁଟି । ବାଦ ବବାଦ, ଶବ୍ଦ ତା, ସବୁବେଳେ ଗାଁଟାକୁ ଦୋହଲୁଥାଏ ।

ଏ ଭାଇ ଦୂର୍ଘଟିଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଆଜି ଖରାପ ହୋଇଛି । ବାପ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମାଲିମକଦ୍ଦମାରେ ପେଟୁକ ସମ୍ପତ୍ତି ସବୁ ସରିଥିଲା । ଯେଉଁ ଦି ଗୃହ ମାଣ ଥିଲା ସେଥିରେ କଷ୍ଟେ ମଷ୍ଟେ ଚଳନ୍ତି ।

ମୋର ମୁଣ୍ଡବନ୍ଧା ସରିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଘର ଭିତରକୁ ଆସି ପାନ ଭାଙ୍ଗି ବସିଲି ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ଅମ୍ଭ, ଅଜୁ ସିନା ଘରଧନୀରେ ବ୍ୟସ୍ତ ତୋର ତ କିଛି କାମ କରିବା ଦରକାର । ବସି ଖାଇଲେ ନିଶିବାଲି ସରିବ । ତୁ ପାଠପାଠ ପଢ଼ିବୁ । କେଉଁଠି ଗୃହର ଚେଷ୍ଟା କରୁନୁ ।

ସେ କହିଲେ, ଆମପରି ଦରପାଠୁଆଙ୍କୁ ପଚାରୁଛ କିଏ ? ଆଜିକାଲି ଶିଳ୍ପିମଣ୍ଡଳ ଗଗନେ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି । ତଥାପି, ଦିନେ ଦି ଦିନ ଭିତରେ ମୁଁ କଟକ ଯାଉଛି । କେଉଁଠି ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।

ପାନ ବ' ଶୁଣି ଆଣି ଅମୁକ୍ତରୁ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । ପୁଣି ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲି ।

କିଏ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଖଜୁ ଖଜୁ କଲୁ । ଅମୁକ୍ତର କବାଟ ଖୋଲିଲେ । ପିଲଟିଏ ଚଠି ଖଣ୍ଡେ ଦେଇଗଲା । ପୋଷ୍ଟପିଅନ ପଠାଇ ଦେଇଛୁ ।

୧୭

ଅଳ୍ପ ଅବସ୍ଥାରେ ବୋଉ ଲପାପା ଖୋଲିଲା । ଲପାପା ଭିତରେ ମୋଟେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚଠି । ଅମୁକ୍ତରୁ ଦେଇ କହିଲା, ପଢ଼ିଲୁ ବାବୁ ।

ମୁଁ କବାଟ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ କାନ ପାଲେଇ ।

ଅମୁକ୍ତର ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

—ମୋ ଦେହ ସେତେ ଭଲ ନାହିଁ । ଓଷଦ ଖାଉଛି । ତାଙ୍କର ପୁଅ ପ୍ରବାସ ବିଷୟରେ ଟିପଣୀ ଭଲ ପୁଞ୍ଜିତ । ବିଧିବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ମୁଁ ନଜେ ଯାଇଥିଲି । ସେ କେତେ ମାନ୍ୟ କଲେ । ତାଙ୍କର ବଡ଼ଲେଙ୍କ ନାହିଁ । ଘରଦ୍ୱାର, ଭିତର ବାହାର ସବୁ ମୋତେ ଆଗ୍ରହରେ ଦେଖାଇଲେ । ତାଙ୍କର କୋଠାଘର ।

ପ୍ରବାସଟି ଅଳ୍ପ ଦୂରର ପିଲା । ମୋତେ ଦେଖି ପ୍ରଶାନ୍ନ କଲା । କଳ ଲଳ ହୋଇ ସାଇକଲ ଧରି ଚୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା । ତମର ସମ୍ବନ୍ଧୁଣୀ, କି ପୁଅର ତାଙ୍କ ଚୁଆ, କଥା, ବ୍ୟବହାର । ଅଳ୍ପ ସ୍ୱେଚ୍ଛା । ଗୀତାର ଶାଶୁ ହେଲେ ଠିକ୍ ମା ଡିଅ ପରି ଦମ୍ଭିବେ । ମତେ କହିଲେ, ସମ୍ବନ୍ଧ, ମୁଁ ଆଉ କିଛି ବୁଝୁନାହିଁ, ଖାଲି ବୋହୂଟି ମୋର ଲେଡ଼ା । ସେ ହେବ ମୋ ଆଖିର ପିତୃଳା ।

କହିଲି, ମୁଁ ଅଳ୍ପ ଚେର । ଡିଅଟି ବ୍ୟଗତ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଆଉ କିଛି ମୋର ନାହିଁ । ଜନ୍ମ ଦେଇଛି, ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଆଦରରେ ବଢ଼ାଇଛି, ଚାରି ଅକ୍ଷର ପଢ଼ାଇଛି । ପରଘଟେ କିପରି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚଳିବ, ଶାଶୁ ଶଶୁରଙ୍କୁ ବାପ ମାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ମଣି ଭକ୍ତି କରିବ, ସେବା କରିବ, ସେ କଥା ଶିଖାଇଛି । ଶ୍ରେଷ୍ଠବାସ ଓ ଘରକାମ ସବୁ ସେ ଜାଣେ । ରୂପ, ଢଙ୍ଗକୁ ମୁଁ କାହିଁକି ପ୍ରଶଂସା କରିବି । ନିମିତ୍ତ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ଥିଲେ ତମେ ସମ୍ବନ୍ଧୁଣୀ ନଜେ ଦେଖ ।

ହ୍ରିର ହେଲା, ତମେ ସବୁ ଧବଳେଶ୍ୱର ଆସିବ । ବିଧିବାବୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଲେଇ ସେଠିକି ଯିବେ । ସେଇଠି ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ହେବ । ଯଦି ତାଙ୍କର ପସନ୍ଦ ହୁଏ, ଆଗ୍ରହ ହୁଏ, ସେ ଜବାବ୍ ଦେବେ । ସେ ଧନ ଦରବ ବୁଝାନ୍ତି ନାହିଁ, ବୁଝାନ୍ତି ମନମାପି ବୋହୂଟିଏ । ରୂପଟି ପଛ, ଢଙ୍ଗଟି ଆଗ ।

ଧବଳେଶ୍ୱର କେତେକ ଯିବାକୁ ହେବ, ମୁଁ ପରେ ଲେଖିବି । ମୋର ବେଳ ହେଲେ ମୁଁ ଯିବି, ନୋହୁଲେ ମୁଁ ଲେଖିଲେ ଦାମ କି ଗୋକୁଳକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ

କଟକ ଆସିବ । ଯାହା ଧବଳେଶ୍ଵରଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ଆମ ତେଣୁ କରିବା, ଗୀତାର କପାଳରେ ଯାହା ଲେଖା ହୋଇଛି, ସେଇଆ ପଳବ ।

ଅମୁହୁର ଚିଠି ପଢ଼ି ସାରିଲେ । ଭାବିଥିଲା, ତାଙ୍କର ମୁହଁରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଭାବ ଦେଖିବ, କିନ୍ତୁ କିଛି ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ କହିଲେ, ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ଗୀତା ପରି ସରଳ ସୁନ୍ଦର ଚଳଣି ପିଲା ଭଗବାନ ତାକୁ ତାର ଯୋଗ୍ୟ ଜାଗା ନିଶ୍ଚୟ ଦେବେ ।

ଦାମହରଙ୍କ ପ୍ରତି ମନରେ ଯେଉଁ ସନ୍ଦେହ ପୋଷିଥିଲା ସେତକ ଉଦ୍ଧର ଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ଜାତ ମନେ କରିଥିଲା ସେ ତାହା ନୁହେଁ । ମତେ ଖୁସି ଲାଗିଲା । ଏଥର ସେ ଆସିଲେ ତାଙ୍କୁ ହସିକରି କଥା କହିବ ।

ଅମୁହୁର ଗୁଲିଗଲେ । ମୁଁ ବୋଉ ପାଖକୁ ଆସି ଜାଣି ନ ଜାଣିଲା ପରି ପଚାରିଲି, ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ ପରା ଚିଠି ଆସିଛି ?

ବୋଉ କହିଲା, ହଁ, ଲେଖିଛନ୍ତି ଧବଳେଶ୍ଵର ଯିବାକୁ । ମୁଁ ଦିନେ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି । ସେ ଚିଠି ଦେଲେ ଆମେ ଯାହା ସଙ୍ଗରେ ହେଲେ ଯିବା ।

ବେଶି ପଚାରିଲା ନାହିଁ । ସଞ୍ଜକନା ଧରି ସଜ୍ଜିତା ବଳି ବଢ଼ିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ କେତେ ଭାବନାର ସନ୍ଦର୍ଭ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । କିନୋଟି ରୂପ ଆଖି ଆଗରେ ଉଠି ହେଲା—ଦାମହର, ଅମୁହୁର, ଆଉ ଏ ନୂଆ ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ । ଦାମହର ଆଜି ସଫା । ତାଙ୍କ କଥା ମନରୁ ତଡ଼ି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ଚାଲି । ଅମୁହୁର ବହୁତ ଦୂରରେ । ଅଜୁହର ବାହା ନ ହେବାଯାଏ ତାଙ୍କ ବାହା ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ ! ରୂପରେଖ ଦେଖିନାହିଁ । ବାପାଙ୍କର ଚିଠିରୁ ଜାଣିଲା ଶୁଣିଲା, ସେ ସୁନ୍ଦର, ଗୁଣର, ଧନୀୟର ପୁଅ ।

ବଧୂବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କଟକରେ କେତେ ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ ଦେଖିଥିବେ । ତାଙ୍କ ଆଖିକି ଗାଉଁଲି ଝିଅଟା ଗୀତା କିପରି ଦଶିବ ? ଭଲ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ନାହିଁ । ଗହଣା ଗାଣି ନାହିଁ । ଆଖିରେ ଦି ଧାର କଳି ତାର ସମ୍ଭଳ ।

ମୋର ରୂପ ଗୁଣର ପରୀକ୍ଷା ହେବ । ବଧୂବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ ତାଙ୍କର ରୂପଗୁଣର ପରୀକ୍ଷା ହେବନାହିଁ । ପୁଅହୋଇ ସେ କଲ୍ଲ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ସବୁ ଭଲ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେବାକୁ ହେବ । ପୁରୁଷପିଲା ସବୁ ସୁନ୍ଦର । ଭଲ ମନ ଯାହାକିଲେ ସବୁ ସମଶୀର୍ଷୁ । ପୁରୁଷ ପିଲାର ମନ ଅଛି, ସାର ଅସାର କରିବାର ଅଧିକାର ଅଛି, ଆମର ନାହିଁ ।

ଅଳ ନିର୍ଭୁଞ୍ଜଣା ଆମର ଝିଅ ଜନମ । ଜୀବନ, ମନ, ଆଦିକି ଉତ୍ତେଜନା ଧରି ଆତ୍ମାତ ହେଉଥିଲେ ବି ଆମେ ନିର୍ଜୀବ କାଠ କହୁଁ । ଯେଉଁଠି ଥୋଇବ ସେଠି ରହିବୁ । ଯେପରି ନରୁଇବ ସେପରି ନାହିଁ । ଯହୁକୁ ଆମ ଜନମ, ବାଧାଦେଇ କହିବାକୁ ଆମର ସମତା ନାହିଁ ।

ଆହୁର କେତେଦିନ ବଢ଼ିଗଲା । ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ ଧବଳେଶ୍ୱର ଯିବାକୁ ଚିଠି ଆସିଲା ନାହିଁ । ବୋଉ ଭବନରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ବାପାଙ୍କର ଦେହପାଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଜାଣିବାକୁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଧବଳେଶ୍ୱର ଯିବା କଥା ଭୁଣ୍ଡରେ ଧରେନାହିଁ ।

ମୋ ମନରେ ତଥାପି ଆଶା ଥାଏ, ନିଶ୍ଚୟ ଧବଳେଶ୍ୱର ଯିବାକୁ ଚିଠି ଆସିବ । ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ଦେଖି ବାପା ଲେଖିବେ । ଆଗରୁ ଗୁନିଆଁ ହେବା ଭରତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଏହି ଆଶାରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ବେଳ କାଟେ । ମୋର ସେଇକି ଅଳ୍ପ ସେଇକିରେ ନିଜକୁ ସଜାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଆଇନାରେ ନିଜର ରୂପ ଦେଖି ମନକୁ ହସେ, ପୁଣି ଗମ୍ଭୀର ହୁଏ । ଦେଖେ, ଆଉ କେତେ ହିଅ ବୋହୂଙ୍କ ମୁହଁ ମନେ ପକାଇ ଭୁଲନା କରେ । ମୋ ବିବେଚନାରେ ମୁଁ ହୁଏ ସବୁଠୁଁ ସୁନ୍ଦରୀ । ଖୁସି ହୁଏ । ବାପା ଲେଖିଥିଲେ, ବିଧବାକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁନ୍ଦରୀ । ତାଙ୍କର ଆଖିକି ସୁନ୍ଦର ଦର୍ଶିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ମୁଁ ? ମୋଠୁଁ ବଳି କେତେ ସୁନ୍ଦର ହିଅ ତ କଟକରେ ଥିବେ, ସେ ଦେଖିଥିବେ ।

ସରଗ ମଉଲି ଯାଏ ।

ବୋଉ କହୁଛି, ମଣିଷ ସିନା ଟାଣି ଓଟାଇ ହୁଏ, ପଛରେ କାହାର ଅଦେଖା ହାତ ତାର ଭାଗ୍ୟର ଡୋର ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ! ନିରୂପମା ଏବେ କେଉଁ ସୁନ୍ଦର । ରଙ୍ଗ କମ୍, ବେକ ଛଡ଼ା । ନାକ ଛୋଟ । ସେ ପୁଣି ତାର ଶାଶୁଘର ଆଖିକି ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦର୍ଶିଲା । ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ପ୍ରଶଂସାର ହୃଦୟ ପଡ଼ିଗଲା । ଆଉ ଅଭିଜ୍ଞ, ନରାଜ ଗାଁରେ ତା ପରି ରୂପର ହିଅ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ବୋଉ କେତେଥର କହେ । ଆଉମାନେ ବି କହନ୍ତି । କେତେ ବଡ଼ ଘରେ ସମ୍ପର୍କ ଲାଗିଥିଲା । ସେମିତି ଗୋଟାଏ ଆଗରେ କଟକ ଗଲେ ହିଅ ଦେଖାଇବାକୁ । କାହାଘର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ପାଣି କୁଆଡ଼େ ବରଘର ଆଖିକି ସୁନ୍ଦର ଦର୍ଶିଲା ନାହିଁ । ମମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଅରୁଚିତାର କଥା ଅସୁନ୍ଦର କେହି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତଥାପି, ସେ ହେଲା ଅସୁନ୍ଦର !

ଭାଗ୍ୟ !

ସତରେ ଏକା ଅଜଣା ଭଗବାନ, ଅଦେଖା ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କଲେ ମଣିଷର ମନରେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଆସେ । ସବୁ ଭୁଲ, ଭ୍ରାନ୍ତି, ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭାଗ୍ୟର ଫଳ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେ ମଣିଷ ଶାନ୍ତିପାଏ ।

ଯେତେ ଯାହା ଭାବିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମନ ମୋର ଦୋହଲୁ ଉଠେ । ଗୋଟାଏ ଅନାତେ ଅନିଶ୍ଚିତ ପରାସାର ଫଳ ପାଇଁ ଗୁଲିର ଦମ୍ଭ ଚହଲି ଯାଏ । ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚାଟ ହୁଏ ।

ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଦାମଭାଇ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ଅନ୍ଧାର ଆସିବା ପରେ । ସେଇଠିରେ ବୋଉ ଭାତ ଚାଉଳ ଖିଆ । ତା ପାଖରେ ବସି ମୁଁ ପଢ଼ିବା ଲାଗିଲୁ । ସେ ଆସି ବୋଉ ପାଖରେ ବସିଲେ । ମୋ ଆଖିକୁ ଧରିବି ଏ ଖାଲ ଅନାଲୁଥିଲେ ।

ବୋଉ କହୁଲୁ, ପୁଅରେ, ଘନିଷ୍ଠନ ହେଲୁ କେମିତି ଖରାପ ଲାଗୁଛି, ମନ କେଉଁଠି ଲାଗୁନାହିଁ । ଚିଠି ଦେବେ ବୋଲୁ କହୁଥିଲେ, ଆଜିକାଲି ଚିଠି ପଦ ପଇସା କଉଡ଼ିର ଦେଖା ନାହିଁ ।

ଦାମଭାଇ ଟିକିଏ ଭାବିଲେ । କହୁଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରା କରବାର କାରଣ ନାହିଁ ଖୁଜି, ଭୋଳିଦାସ ଚାଲି ଲୋକ । ଗୀତାର ବାଦାଘର ସ୍ଥିର କରବାକୁ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବେ । ବୋଧହୁଏ ସେ ଚିଠି ଦେଇଛନ୍ତି । ଡାକଘରେ ପଡ଼ିଛି । କାଲି ଡାକପାଳି । ଆପେକ୍ଷା କର, ଯଦି ଚିଠି ନ ଆସିଥାଏ, ତମେ ସବୁ ଚିଠି ଲେଖି ଅମ୍ମ ଦାତୁଣ୍ଡ ଦେବ । କାଲି ଉପରବେଳା କଟକ ଯିବ ବୋଲୁ ଅମ୍ମ କହୁଥିଲୁ । ସେ ନ ଗଲେ ମୁଁ ନିଜେ ଯିବି । ସବୁ ଖବର ଗୁଝିଆସିବ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲୁ, ଅମ୍ମ କାମ ପାଇଲୁ କି ? ଏଇ ଗାଁରେ ଅଛି, ଟିକିଏ ଏଣେ ଆସିବାକୁ ତାକୁ ବେଳ ମିଳୁ ନାହିଁ ?

ଦାମଭାଇ କହୁଲେ, ସେଇଟା ନିବୋଧ, ଅପଦାର୍ଥ, ଦାସକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶାଳକୁ ଲମ୍ବ । ସେ କି କାମ କରବ ? ବରଂ ଅଜୁଟି ମୂଲ୍ୟ ହେଉ ମୁଖ୍ୟ ଦେଉ, ପର ଦୁଃଖରେ ନ ଥାଏ, କି ସୁଖରେ ନ ଥାଏ । ଦିନ ରାତି କାମରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅମ୍ମ ଯେ ବାବୁ, ଏଣେ ପଛେ ପେଟ ହାକୁ ହାକୁ ଜଳୁଥାଉ । କଟକ ଯିବ ଯିବ ବୋଲୁ, ମୁଁ ଦେଖୁଛି କେତେ ଦିନ ଏ ଗାଁରେ ଅଳସୁଆ ହେଉ ବସିଛି । ଆକଟ କରି ପଦେ କହବାକୁ ମନ ହେଉଛି, ପୁଣି ଭାବୁଛି, କି ଥାଏ ଅମର ?

ବୋଉ କହୁଲୁ, ପୁରୁଷ ପିଲା ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ ନ ହେଲେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ।

ଦାମଭାଇଙ୍କ କଥା ଓ ବୋଉର ଟିପ୍ପଣୀ ମୋତେ ଖରାପ ଲାଗିଲା । ଅମ୍ମଭାଇ ଭଲ ହେଉ ମନ ହେଉ କେବେ କାହା ଘରେ ମୁଁ ଏ ଭାତ ପାଇଁ ହାତ ଧୋଇ ନାହିଁ । ନିଜ ଦୁଃଖରେ ସେ ଅଛି । ସଂସାରରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଠିଆ ହେବାକୁ ସେ ତାର ଉଦ୍ୟମ ବଳେ କରବ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅଲଗା ସମାଲୋଚନାରେ ତା'ର ଲାଭ କି କ୍ଷତି ହେବ ନାହିଁ । ନିଜେ ଦାମ ଭାଇ କେଉଁ ଗୁଣରେ ତା' ପାଇଁ ବଡ଼ ? କି କାମ କରି କଅଣ ସେ ଉପାର୍ଜନ କରୁଛନ୍ତି ?

ମୋର ପରବା କଟା ସରିଥିଲା । ଆଉ ଘରକୁ ଉଠିଗଲା । ନିର୍ଭରଶୀଳ ହେଉ ସେହି ପୁରୁଣା ଗପ ବହୁଟି ପଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲୁ । ଦାମଭାଇ ବୋଉ ସଙ୍ଗେ

କଥାବାହୀ ହୋଇ ଫେରି ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଘରେ ଥାଇ କହିଲି, ତମର ତ ଅଜକାଲ ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ, ଦାମଭର !

ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସି ଥଟ୍ଟାଳିଆ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ତୋତେ ଭିତ ରୁରୁ ନ ଥିବ ।

ରାଗ ହେଲା । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ନ ଚାହିଁ କହିଲି, ଆମେ ଚେବ, ଆମକୁ ଭିତ ମିଳେ ନାହିଁ । କୋଳଥ ମାଣ୍ଡିଆ ଅମର ଆହାର । ସେଇଆ ଆମକୁ ରୁଚେ ।

କହିଲେ, ଏବେ ଝିଣ୍ଟା ସୁଣ୍ଠା ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖୁଥିବୁ ଲେ । ହଉ, ଠାକୁରେ ତୋର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ । ଭଲରେ ନ ହେଲେ ମନ୍ଦରେ ବେଳେ ବେଳେ ତୋର ମନେ ପଡ଼ିବ । ଭୁଣ୍ଡରେ ନାମ ନ ଧରିଲେ ବି ମୁଣ୍ଡ ଭିତରୁ ତ ପୋଛି ପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ଏଭଳି କହି ସେ ବାହାରିଗଲେ । ପଛରୁ ଡାକି କହିଲି, ପାନ ନେଇଯାଅ ଦାମଭର ।

ପଦାରୁ କହିଲେ, ଯାଉବାକୁ ତୋର ମନ ହେଲା, ସେଇଥିରୁ ତୋର ସ୍ନେହ ଜଣାଗଲା ଫେନ ପାନ ନେଲେ ଅଧିକ ହେବ ନାହିଁ । କାମ ଅଛି, ଯାଉଛି । ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

ମନକୁ ମନ କହିହେଲି, ନିବୋଧ !

ହସ ମାଡ଼ିଲା । ଚାହିଁ ଚାହିଁ ସପନ ଦେଖିଲି, ବାପା ଖୁସି ହୋଇ ଚିଠି ଲେଖିଛନ୍ତି, ସବୁ ସ୍ଥିତି ହୋଇଗଲା । ଦିନ ବାର ଠିକଣା ହେଲା । ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ ଶିକ୍ଷିତ । କହିଲେ, ଦେବାନେବା କଥା ଉଠିବ ନାହିଁ । ଝିଅକୁ ଦେଖିବା ଲୋଡ଼ା ଲାଗୁଛି । ତାଙ୍କ ବାପ ମା ମଙ୍ଗିଲେ । ଖୁସି ହେଲେ । ବାହାଘରର ଆୟୋଜନ କରାଯିବ ବୋଲି ଦିନ ଦୁଇଦିନ ଭିତରେ ମୁଁ ଗାଆଁକୁ ଯାଉଛି—

ବୋଉର ଡାକରେ ମୋର ସପନ ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ପରଦିନ ସକାଳେ ଅମର ଭାଇ ଆସିଲେ । ବୋଉ ଘରଧନୀରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଟେ । କହିଲା, ଅମରୁ ପାନ ଦେ ଗୀତା । ମୁଁ ପାଣି ଦିଅ । ଭିତରକୁ ନେଇ ଆସେ ।

ଅଥା 'ଅଡ଼ା'ହୋଇ ପିଣ୍ଡାରେ ବଛଣା ପକାଇ ଦେଲା । କହିଲି, ବସନ୍ତ ।

ସେ ଆସି ବସିଲେ । ମୁଁ ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଗୋଟିଏ କାତ ଥାଳିଆରେ ପାଖରେ ରଖିଲି । ଉଠିଯାଇଁ ଘର ଭିତରେ ଦୁଆର ବନ୍ଦକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହେଲା । ଆଖି ବୁଜିଥିଲା, ସେ କଣ ପଚାରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ତାକୁ ସଙ୍କୋଚ

ଲଗିଲା ପରା ! କେଜାଣି, ମୋ ସଙ୍ଗ କଥାକ୍ଷଣ କରବାକୁ ସେ ଅନୁଚିତ ମନେକଲେ ।

ମୁଁ ଟିକିଏ ଅସପକ୍ଷା କର ବାରିଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା । ଦେଖିଲା, ବୋଉ ପାଣି ଆଣିବା ବାହାନାରେ ଶାଗ ତୋଳୁଛି । ମତେ କିଛି ନ କହୁ ସେ ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ମୁଁ ତା'ର ପଛେ ପଛେ ଆସିଲି । ବୋଉ ପଚାରିଲା, ଅମ୍ମ, ତୁ ଆଜି କଣକି ଯାଉଛୁ ?

ସେ କହିଲେ, ଉପରଠିଲି ଯିବା, ନୋହୁଲେ କାଲି ସକାଠେ ।

ବୋଉ କହିଲା, ଯିବା ଆଗରୁ ଇଆଡ଼େ ଆସିବୁ । ତୋ ହାତରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଇଠି ଦେବ । ସୁନା ପୁଅଟା ପରା ।

ଅମୁକୁର ସମ୍ମତ ଜଣାଇଲେ । ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଏଣୁ ତେଣୁ କେତେ କଥା ଭାଷା ହେଲେ । ବାହାଘର ବିଷୟ ପଡ଼ିଲା । ବାପାଙ୍କର ପଣ, ପ୍ରତିବାଧ ବାବୁଙ୍କ ସମ୍ମତ । ଅମୁକୁର ଖୁସି ହେଲେ । କହିଲେ, ଠାକୁରଙ୍କର ଦୟାଥିଲେ ଏ ସମ୍ମତ ନିଶ୍ଚୟ ହିଁର ହେବ । ଗୀତା ଯେପରି ସୁନ୍ଦର, ଯେପରି ସୁଧୀର, ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ, ରାଗବାନ ତାକୁ ଉପସ୍ଥଳ ପାଞ୍ଚ ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ବୋଉ କାମରେ ଲାଗିଲା ।

ମୁଁ ମୋର ପୁରୁଣା ପେ ବହୁଟି ଖୋଲି ଭାବି ବସିଲି; ଆହା, ଭଲ ଦର୍ଶନ ସଂସାରରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି । ଗଣିବ ସେମାନେ; ଆମର ପର । ଗଣିବର ଆଶା ଲତାଟି ଫଳ ଫଳିବା ଆଗରୁ ସୁଯୋଗ ଅଳ୍ପବରୁ ମାଟିରେ ଲେଟେ । କେତେ କଥା କରବାକୁ ସେ ଆମୁ ଛାଡ଼ି ଦିଏ । ଦୁର୍ଦ୍ଦାଶ ହୋଇ ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାଲିବୁ । ବାସ୍ତବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଥର ଥରକା ପଛକୁ ଫେରେ । ନୂଆ କାମରେ ହାତ ଦିଏ । ହେବ ବୋଲି ପରତେ ନ ଥାଏ ।

ଅମୁକୁରଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ଶାନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଆଖି ଆଗରେ ଠିଆହୁଏ, କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବପରି ମନ ଢଳିପଡ଼େ ନାହିଁ । ଦୁଃଖର ସଂସାର, ସେହି ଦୁଃଖ ଜଞ୍ଜାଳରେ ଅଜୀବନ ଘାଣ୍ଟି ହେବାକୁ ମନ ତାକେ ନାହିଁ, ଭର ମାଡ଼େ ।

ବୋଉ ଆସି କହିଲା, ହିଅ ଲେ—କାଗଜ କଲମ ଆଣି ବାପା ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଇଠି ଲେଖେ । ଅମୁ ଆଜି କଣକି ଯାଉଛି, ତା ହାତରେ ଦେବା । କେତେବଳ ହେଲା ବେଉର ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ।

ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ଓ ଦୁଇଟି କଲମ ଆଣିଲି । ବୋଉ ତାଙ୍କଲା, ମୁଁ ଲେଖିଲି,—ଦେବର ହାଲଗୁଲ ଲେଖିବ । ଇଠି ନ ପାଇ ବାସ୍ତବରେ ଅଛି ।

ଧବଳେଶ୍ୱର ଯିବା କଥା କଅଣ ହେଲା ? ମୁଁ ଗୋଡ଼ ଟେକି ବସିଛି । ସେମାନଙ୍କ-
ଠାରୁ ବୁଝି ଲେଖିବ । ପଇସା କଉଡ଼ି ହାତରେ ନାହିଁ । ଯଦି ଦରମା ପାଇଥାଅ
କିଛି ପଠାଇବ । ଦିନକ ପାଇଁ ହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଥରେ ଆସିବ । —

ଚିଠିଲେଖା ଅଧା ହୋଇଛି, ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଠେଲି ଅମୁଭାଇ ଫେରି
ଆସିଲେ । ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଲୁପାପା ଧରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଚିଠି ଲେଖା ବନ୍ଦ କରି ମୁଣ୍ଡ
ଉପରକୁ ଓଢ଼ଣା ଟାଣିଲି । ବୋଉ ପଚାରିଲା, କଅଣରେ ଅମୁ ?

ଅମୁଭାଇ କହିଲେ, ପୋଷ୍ଟପିଅନ୍ ସଙ୍ଗେ କାଟରେ ଦେଖା ହେଲା । ସେ ଏ
ଚିଠିଖଣ୍ଡ ଦେଇଛି । କହିଲା, ଇନବିନ ହେଲା ଆସିଲାଣି । କେହି ଲୋକ ଆସୁ ନ
ଥିଲେ ବୋଲି ପଠାର ପାଇ ନାହିଁ ।

ବୋଉର ଓଠରେ ହସ ଖେଳିଗଲା । ଚିଠିଖଣ୍ଡ ଅଗ୍ରହରେ ଅମୁଭାଇ
ହାତରୁ ଆଣି ଏପାଖ ସେପାଖ ଓଲଟାଇ କଅଣ ଭାବିଲା । ବୋଧହୁଏ ଭାବିଲା,
ମୋତେ ଦେବ କି ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ଅମୁଭାଇ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲା, ପଡ଼ି
ତ ବାପ ।

ବୋଉର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିପାରିଲା । ଚିଠିରେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋ ବାହାଘର କଥା
ଲେଖାଥିବ ଜାଣି ମୋତେ ପଢ଼ିବାକୁ ଦେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ବି କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି
କବାଟ କରିବାକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲି । ଉତ୍ତେଜନାରେ ଗୁଲିତଳ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାପା
ଚିଠି ଲେଖିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଆଶା ଠାକୁରେ ପୂରଣ କରିଛନ୍ତି ପରା ! ବଧୂବାବୁ
ବୋହୂ କରିବାକୁ ମଙ୍ଗିଲେ । ଗୀତାର ହେବ ବାହାଘର, ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ
ସଙ୍ଗରେ ! ବାପମାଙ୍କୁ ଶୁଣି ସେ ଗୁଲିଯିବ ପରି ଘରକୁ ।

ଅବାଧା ଲୁହ ଦୁଇ ଆଖିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ଅମୁଭାଇ ଚିଠି ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

—ଗୀତା, ତୁମର ବାପାଙ୍କ କହିବା ମତେ ଏ ଚିଠି ଲେଖୁଛି । ଆଜକୁ
ଦିନ ଗୁରୁଦିନ ହେବ ଭୋଲିବାବୁଙ୍କୁ ଜର ହୋଇଥିଲା । ଦେହ ହାତ ଦରଜ
ହୋଇଥିଲା । ସ୍କୁଲର ପିଲାମାନେ ଓ ମୁଁ ନିଜେ ଦିନରାତି ଜଗି ବସି ତାଙ୍କର
ସେବା ଶୁଣୁଥା କରୁଥିଲୁ । କାଲିଠାରୁ ସେ ବେହୋଷ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ବାଧ୍ୟ
ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ନେଲୁ । ଆଜି ତାଙ୍କର ଦେହ ଟିକିଏ ଭଲ ଅଛି ।
ଜର ସାମାନ୍ୟ କମିଛି । ଜ୍ଞାନ ଫେରିଛି । ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ମତରେ ଭୟର କାରଣ
ନାହିଁ । ତମମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ତମମାନେ ଶୀଘ୍ର ଆସିବ ।

ରହୁବାର ଅମୁକଥା ହେବନାହିଁ । ମୋ ବସା ପିଟିଣିସାମ୍ବାରେ । ସେଇଠି ପହଞ୍ଚିଲେ, ସୁବିଧା ହେବ ।—

ଠି ଲେଖିଛନ୍ତି ଶ୍ରୀମାତା ପୁଲର ବଡ଼ ଶିକ୍ଷକ ଶରତ୍ ବାବୁ । ଅବଶ୍ୟାସ କରିବାର କାରଣ ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଅକଳା ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲା, ସତେ କି ତା'ର ଦେହରେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ । ମୁଁ ଘର ଭିତରୁ ବାହାର ଆସିଲି । ଅମୁକଙ୍କ ହାତରୁ ଠିଖଣ୍ଡି ଟାଣି-ଆଣି ମନେ ମନେ ଆଉ ଥରେ ପଢ଼ିଲି । ଅବଶ୍ୟାସର କଥା ନାହିଁ । ମୋତେ ଗୁରୁଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । ବାପା ମୋର ବେମାର ପଡ଼ିଛନ୍ତି ବିଦେଶରେ, ଡାକ୍ତରଖାନାରେ । ପାଖରେ ନିଜଲୋକ କେହି ନାହିଁ । ହତାଶ ଲାଗୁଥିବ । ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି ଠାକୁରଙ୍କୁ, ବାପାଙ୍କୁ ମୋର ଆଶ୍ୱେଷ୍ୟ କରିଦିଅ ରଗବାନ, ମୋର ଜୀବନ ମୁଁ ତମ ପାଖରେ ପାଣି ଛଡ଼ାଇ ଦେଉଛୁ । ମୋ ଆଖିରୁ ଗଲଗଲ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ିଲା ।

ଅମୁକର ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ କହିଲେ, ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଶ୍ୱେଶିକର ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନିଆଯାଏ । ଭୟର କାରଣ ନାହିଁ । ଦ୍ୱିଧା ତାଙ୍କର ଦେହ ଭଲ ହୋଇ ଗଲାଣି ।

ବୋଉ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପକାଇ କହିଲା, ଗୀତା, ଗୁହଁ ବସିଲେ ହେବ ନାହିଁ । ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ କଟକ ଯିବାର ଯୋଗାଡ଼ କରିବା ଦରକାର ।

ସେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା ।

ମୁଁ କହିଲି, ହଁ ବୋଉ, ଯିଏ ଯେତେ ସେବା ଯତ୍ନ କଲେବି ପର । ଆପଣା ମଣିଷଙ୍କ ପରି ମନ ଜାଣି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । କଟକ ଯିବା କିପରି, କାହା ସଙ୍ଗରେ ?

ବୋଉ ମୋ କଥାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଅମୁକଙ୍କୁ କହିଲା, ବାପା, ତୋର ତ ଯିବାର କଥା, ଆଜି ଆମ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । କେତେ ଉପକାର କରନ୍ତୁରେ !

ଅମୁକର ଆପତ୍ତି କଟେ ନାହିଁ । କଟକ ଯିବା ସମ୍ଭବରେ ଏଣୁ ଭେଣ୍ଡୁ କଥାବାଣୀ କରି ସେ ଚାଲିଗଲେ । ବୋଉ ତାଙ୍କର ହାତରେ ଶୁଆ ପାଖକୁ ଖବର ପଠାଇଲା ।

ଦୟାକ ପରେ ଶୁଆ ଆସିଲା । ସେତେବେଳକୁ ବଳାବଳ କରି ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସାରିଲୁଣି ।

ଶୁଆକୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣାଇଁ ବୋଉ କହିଲା, ଆମେ ଯିବାକୁ ସଜ ହୋଇଛୁ, ହାତରେ ପରସା ନାହିଁ କି ଗାଡ଼ି ଠିକ୍ ହୋଇ ନାହିଁ । ତୋତ୍ତର ଭରସାରେ ରୁହନ୍ତୁ । ଏ ଥାଳ ପଟକ ନେଇ ଯା, କେଉଁଠି ବଳା ପକାଇ ଟଙ୍କା ଦି ଭିକଟା

ମୋତେ ଏହୁଷଣି ଅଗ୍ନିଦେ । ଘନାକୁ କହଲେ ତାଅର ଗାଡ଼ରେ କଟକ ଯିବୁ ।
ଯାହା ଭଡ଼ା ନେବାର ସେ ନେବ ।

ସୁଧା କହୁଛି, ଟଙ୍କା ଦି ଭିଜଣା ପାଇଁ ଥାଳି କ'ଣ ବନ୍ଧା ପକାଇବା
ଦରକାର ନାହିଁ । ତମଠି କାହାର ଟଙ୍କା ବୁଡ଼ିଯିବ ନାହିଁ । ତମର ସେ
ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁ ଠିକଣା କରିଦେବି ।
ଯାଉଛି ।

ସୁଧା ଚାଲିଗଲା ।

ଦିନ ଦୁଇଟା ବାଜିଲା । ସୁଧା ସବୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦେଇଥାଏ । କାଳେ
ଫଳମୂଳ ଜିଣିବାକୁ ଦରକାର ହେବ ବୋଲି ହାତରେ ଅଧିକ ପାଣିଟଙ୍କା ଦେଇ-
ଥାଏ । ଘନା ବଳଦ ଗାଡ଼ି ନେଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସିଲା । ସୁଧା କ୍ରମା ଘର ଦେଇ
ବୋଉ ଓ ମୁଁ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲୁ । ଅମୁକ୍ତର ମଧ୍ୟ ଆମର ପାଖରେ ବସିଲେ ।

ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା ।

ଅଗ୍ନିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଛି । କଟକ ଯାଉଛି, ଧବଳେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ
ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବାପାଙ୍କ ଶ୍ରେଣଶଯ୍ୟା ପାଖରେ ଜଗିବସି ତାଙ୍କର ସେବା
କରିବାକୁ । ସୁଖରେ ନୁହେଁ, ଦୁଃଖରେ । ଦରବ ମଣିଷର ସବୁ କଥାକୁ ଏମିତି
ଓଲଟ ପାଲଟ କରିଦିଏ । ମନେ ମନେ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣାମ କଲି ।
ମାଗୁଣି କଲି, ମୋ ବାପାଙ୍କର ଦେହ ଭଲ କରିଦିଅ । ଠାକୁରେ, ଏଇ ଗୋଟିଏ
ମୋର ମାଗୁଣି । କଟକରେ ପହଞ୍ଚି ମୋ ବାପାଙ୍କର ହସ-ମୁହଁ ଦେଖି । ତାଙ୍କର
ଗେଜାଲିଆ ଡାକ କାନରେ ଅଗ ବାଜୁ, ମା ଗୀତା—

୨୩

ଆମ ଗାଁରୁ କଟକ ଯିବାକୁ ଦୁଇଟି ବାଟ । ଗହ୍ମର ମଝିରେ ଶଗଡ଼ ଗୁଳା
ଧରି ଲେଲେ ନଈ କୂଳଯାଏ ବାଟ ସାତକୋଶ । ଗାଁ ଘୋର ପାରି ହୋଇ ଗୋପ
ସ୍ତ୍ରୀରେ ଫୁଲନଖର ବାଟେ ଗଲେ ନ କୋଶ ବାଟ ପଡ଼େ । ଗୋପ ସ୍ତ୍ରୀ
ବାଲିଆ । ଗାଡ଼ିବାଲା ଘନା ଗହ୍ମର ବାଟରେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇଲା ।

ପହୁଛି ସୁଖ । ବଲରେ ଭଲ ହୋଇ ଶଗଡ଼ଗୁଳା ଛୁଣି ନ ଥାଏ । ଗାଡ଼ି
ପଡ଼ି ଉଠି ଧଡ଼ ଧଡ଼ ହୋଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଲା । ଦଣ୍ଡା ଧରିବାକୁ ଘନା ତା'ର
ସୁଦୂର ଭଜନକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଥାଏ ।

ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲା ବେଳରୁ ବୋଉ ଆଉ ପାଟି ଖୋଲିନାହିଁ । ମୁହଁଟି ତାର
ହାଉଁଳି ପଡ଼ିଥାଏ । କଥଣ କେତେ ଭରୁଥାଏ । ସାହସ କରି ମୁଁ ତାକୁ କିଛି

ପୂର୍ବ ପାଇଲ ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ପୁଣି ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକୁଥାଏ, ଜଣାଣ କରୁଥାଏ । ହେ ଠାକୁରେ, ଅମେ ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ବେଳକୁ ବାପା ମୋର ଭଲ ହୋଇ ଥାଉନୁ ।

ଜର ଟିକିଏ ତ, କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଦୁଏ, ମୋତେ ବି କେତେଥର ହୋଇଛି, ଦିନେ ଦିନରେ ଭଲ ହୋଇଯାଏ । ସେମିତି ବାପାଙ୍କର ଜର ଭଲ ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ଅମେ ସବୁ ବାପାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ଫେରି ଆସିବୁ ।

ଫେରି ଆସିବୁ ? ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭବନା ମୁଣ୍ଡକୁ ଆସେ, ଧବଳେଶ୍ୱର, ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ । ଛ, ସେ ସବୁ କଥା ଏଇଠୁଁ କାହିଁକି ? ଜୋର କର ବାର-ବୁଦ୍ଧିଆ ଇନ୍ଦ୍ରାକୁ ମନରୁ ତଡ଼ିଦିଏ ।

କାଲେ .. ! ରସ୍ତାରେ ଥର ଉଠେ ଗୁଳି । ଅନୁଲ ହୋଇ ଗୁଡ଼ିଏ ଥରେ ବୋଉ ମୁହଁକୁ, ଥରେ ଅମୁହଁରୁ ମୁହଁକୁ । ମନରେ ସାହସ ଆସେ । ପୁଣି ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକେ ମନେ ମନେ, ବାପା ମୋର ଭଲ ହୋଇଯାନ୍ତୁ ।

କେତେ ବାଟ ଚାଲି ଆସିଲୁଣି । ଗହୀର, ତୋଟା, ମଣାଣି, ଗାଁ ଭିତର । ବାଟ ସରବାକୁ ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାର କେତେ ଦୂର ! ଗାଡ଼ିରେ ବସି ହଲି ହଲି ଦେହ ଅବଶ ଲାଗିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ କେତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ଖେଳି ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଖି ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ପଚାରିଲେ, ଦାନା, କଟକ କେତେ ବାଟ ରହିଲା ? ସଞ୍ଜ ହେଲାଣି, ପଦ୍ମଶ୍ରୀଙ୍କୁ ଆଉ କେତେ ଡେରି ଲାଗିବ ?

ଦାନା ପଛ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ କହିଲା, ବାଟ ଆଉ ଘନି କୋଣ ଥିବ, ଗଲ ଦି' ଘଡ଼କୁ ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ଯିବା ।

ସଞ୍ଜ ହେଲା । ଗହୀର ମଝିରେ ନଳିନୀ ଲଗାଇ ରଜନୀ ଆଗକୁ ଗଲା । ଗାଡ଼ି ଏଥର ଅନ୍ଧାର ମଝିରେ ମଝିରେ ଚାଲୁଛି । ତାଟକୁ ଆଉକି ବୋଉ ଆସି ବୁଦ୍ଧି ଘୁମାଇ ଥାଏ କି କଅଣ ଭୁଲୁଥାଏ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଡାକିଲେ, ବୋଉ, ବୋଉ ।

ବୋଉ ଜବାବ ଦେଲା ନାହିଁ । ଅମୁହଁର ତେଜା ପକାଇ ମୋ ପଛରେ ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ିକରି ବସିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ କହିଲେ, ବସି ବସି ଆସି ବଞ୍ଚିଲୁଣି ।

ସେ ମୋ ମନକଥା ଚାହିଁ ପାରିଲେ । ଗୋଟିଏ କରକୁ ଆଉକି ଟେଲି । କହିଲେ, ତୁ ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ । କଟକ ପାଖ ହେଲେ ଉଠାଇ ଦେବ ।

ପ୍ରତିବାଦ ନ କରି ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ମୁଣ୍ଡ କରି ଶୋଇଲୁ । ଗାଡ଼ିରେ ହାତେ ବହଲର ପାଲକୁଟା ପରି ହୋଇଥାଏ । ତା ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ ଦେହ । ଦେହକୁ କାଟୁନ ଥାଏ । ଲୁଗାପଟା ଭଲକରି ଦୋର ଦୋର ପଡ଼ିଲା । କାଣେ ନା କେତେବେଳେ ନିଦ ହୋଇଗଲା ।

ଦେହ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ବ ମନ ସହଜରେ ଶୁଏ ନାହିଁ । ସୁଖ ଦୁଃଖର କେତେ ସପନପୁରାରେ ବୁଲେ । କଅଣ ସପନ ଦେଖିଥିଲି ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ଗାଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଖାଲରେ ପଡ଼ିଲା । ଓଲଟିଲା ପରି ହେଲା । ତମକି ପଡ଼ିଲା । ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଗଲା । ଜାଣିଲି, ମୋ ମୁଣ୍ଡ କାହାର ଜଙ୍ଘ ଉପରେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଖି ଖୋଲିଲି । ଗାଡ଼ି ଭିତର ଅନ୍ଧାର । ବୁଝିଲି, ଅମୁଭାଇ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାର ବସିଛନ୍ତି, ଆଉ ମୁଁ, ଛୁଃ !

ଉଠି ବସିଲି । କାହାକୁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ମନକୁ ମନ ଲୁଚାଇ ଦେଲି । ଭାବିଲି, ଅମୁଭାଇ କଅଣ କହିବେ । କାହିଁ, ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ ନାହିଁ ତ ! ବୋଧେ ହୁଏ ସେ ବି ଘୁମାଉ ଥାଆନ୍ତି । ମନ ହେଲା ପୁଣି ଥରେ ତାଙ୍କର ଜଙ୍ଘ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିବି । କିନ୍ତୁ କାଳେ ସେ ଚେଇଁଥିବେ, କାଳେ କଅଣ ଭାବିବେ ?

ଘାନା କହିଲା, ଦେଖିରେ ଭଜି, ନଈ ସେପାରିରୁ କଟକର ଆଲୁଅ କେମିତି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ।

ମୁଁ ଭାବିଲି, ଅମୁଭାଇ, କଟକ ପାଖ ହେଲା, ଶୋଇଛୁ କି ?

ଅମୁଭାଇ ଜବାବ ଦେଲେ ସଙ୍ଗେ ମଙ୍ଗେ, ନା ।

ସେଇକିରେ ମୁଁ ଭୁନି ହେଲି । ଶୋଇ ନାହାନ୍ତି ? ଶୋଇ ନ ଥିଲେ ? ତେବେ, ତେବେ କେମିତି ମୋର ମୁଣ୍ଡଟା ତାଙ୍କର ଜଙ୍ଘ ଉପରକୁ ଗଲା ? ସେ କଅଣ— । ଉହଁ, ମୁଁ କଅଣ ଆଉ ନିଦ ବାଉଲାରେ—କଅଣ ସେ ଭାବିଥିବେ ? ଭାଗ୍ୟକୁ ଗାଡ଼ି ଭିତର ଅନ୍ଧାର ହୋଇଛି । ନୋହୁଲେ ବୋଉ ଦେଖି ଥାନ୍ତା ।

ଏମିତି କେତେ ଭାବୁଛି, କାଠଯୋଡ଼ୀ ନଈ ଭିତରକୁ ଗାଡ଼ି ଗଡ଼ିଲା । ସ୍ୱପ୍ନସ୍ତେ ଆଗକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ । ତାଟକୁ ଧରିଲା । ବୋଉ କହିଲା, ଗୀତା, ସିଧା ହୋଇ ବସ, ଶୁଅନା । କଟକ ଆସି ହେଲା ।

କହିଲି, ମୁଁ ଶୋଇଛୁ କି ? କଥା ଥାଆ ରହିଗଲା ।

ଅମୁଭାଇ କହିଲେ, ବଳଦ ଗାଡ଼ି, ଗନ୍ଧାର ବାଟ । ସେଥିରେ କି ନିଦ ହେବ ?

ଭାବିଲି, ତେବେ ସେ ଜାଣନ୍ତି, ମୁଁ ବି ଶୋଇନାହିଁ । କେଜାଣି, ମୋତେ ଚିଲାଇ କରି କହିଛନ୍ତି । ଅମୁଭାଇ ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ଆମ ପାଖରେ ରହିଲେ, ମୁଁ ଆଉ ମୁହଁ ଖୋଲି ନାହିଁ ।

ଗାଡ଼ି ପିଟିଣି ସାହୁରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଅମୁଗୁର ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିପଡ଼ି କର ଶରତ୍‌ବାରୁଙ୍କ ବସା ଠିକଣା କଲେ । ଗଲ ଶୁଣାଟି ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ସାଥୀ ଭିତରକୁ ପଶିଛି । ଶୁଣା କରରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ନୁଆଁ ଶିଆ ଗୁଲ ଘର । ସେଇ ଘରଟି ଶରତ୍ ବାରୁଙ୍କର ।

ଆମେ ସବୁ ଶୁଣା ଉପରେ ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ଥାଉଁ । ଅମୁଗୁର ଶରତ୍‌ବାରୁଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । କବାଟ ଖୋଲି ବାପାଙ୍କ ବୟସର ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଦ୍ଵାଦରେ ନଲଟଣି ଧରି ପଦାକୁ ଅସିଲେ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ବୋଉ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଗୁହଁ ରହୁଲୁ ।

ଅମୁଗୁର ପ୍ରଶ୍ନମ କର କହିଲେ, ଭୋଲିବାରୁଙ୍କର ପିଲାଏ ଆପଣଙ୍କ ଚିଠି ପାଇ ଗାଁରୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

ଶରତ୍‌ବାରୁ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ନଲଟଣିଟି ତଳେ ରଖି କଅଣ ଯେପରି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେତେବେଳେକେ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିଲେ, ମୁଁ ଗୁରୁଦିନ ହେଲା ଚିଠି ଦେଲିଣି, ଆଜି ସେମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି ?

ତାଙ୍କର ଏପରି କଥା ଶୁଣି ଅଜଣା ଭୟରେ ଗୁଲ ଥରି ଉଠିଲା । ସେ ଆଉ କଅଣ କହିବେ ଶୁଣିବାକୁ କାନ ଡେଇ ରହୁଲୁ ।

ଅମୁଗୁର କହିଲେ, ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ ନିଜଦିନ ପଡ଼ି ରହିବାରୁ ଡେଇ ହୋଇଗଲା । ଆଜି ପାଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାର ଆସିଛନ୍ତି ।

ଶରତ୍‌ବାରୁ କହିଲେ, ଡେଇ ହୋଇଗଲା ।

ଅମୁଗୁର କହିଲେ ଦିନ ଦିଟାରୁ ବାହାରିଥିଲା । ବଳଦ ଗାଡ଼ି ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସୁଛି । ଗହୀର ବାଟ । ତେଣୁ ଡେଇ ହେଲା ।

ଶରତ୍‌ବାରୁ କହିଲେ, ହଁ ହେବାର କଥା, ଦୂର ବାଟ । ଆଜ୍ଞା, ପିଲାଙ୍କୁ ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ଚୁହ ।

ଅମୁଗୁର ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ ଆସି ବୋଉକୁ କହିଲେ, ବାବୁ କହୁଛନ୍ତି ଭିତରକୁ ଆସ ।

ବୋଉ ଶରତ୍‌ବାରୁଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଁ ଅମୁଗୁରଙ୍କୁ କହିଲା, ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆସିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ମନ ଛଟ୍‌ପଟ୍ ହେଉଛି । ବାବୁଙ୍କୁ କହ, ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ କାହାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ, ଏଇ ଗାଡ଼ିରେ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପଛେ ଫେରି ଆସିବୁ ।

ସେ ସବୁ ଶୁଣିଲେ । ପୁଣି କଅଣ ଭାବିଲେ । କହିଲେ, ଭୋଲିବାରୁ ତ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ନାହାନ୍ତି ।

ନାହାନ୍ତି ? କହ, ବୋଉ ଚଳାଇ କର ଉଠିବ । ପଚାରିବ, ସେ ତେବେ ବାହାନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ମୋତେ ସେଠିକି ଟିକେ ନେଇ ଚାଲିବୁ । ତାଙ୍କୁ ଆଜି ନ ଦେଖିଲେ— ।

ଆହା—ହା—, ଆପଣ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ? କହ, ଶରତ୍‌ବାରୁ ଚାଲି ଚାଲି ଆମର ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଧୀର ଶାନ୍ତ ଭାବରେ କହିଲେ, ବ୍ୟସ୍ତ ହେବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଦେହ ଭଲ ହୋଇ ଗଲାଣି । ସେ ଦ' ଦିନ ହେଲା ଭାଲୁଗାମାରୁ ଚାଲି ଆସିଲେଣି । ସାମାନ୍ୟ ଟିକେ ତ ଜର ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ସେ ଅଛନ୍ତି କେଉଁଠି ?

ଶରତ୍‌ବାରୁ କହିଲେ, ଏଇଠି ଥିଲେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବସା, ଅସୁବିଧା ହେଲା । ଶ୍ରେଣୀର ଯତ୍ନର ଅଭାବ ହେଲେ ଜର ପୁଣି ନେଉଟିବ । ଏହି ଭରରେ ଗାଡ଼ି ସଜାଇ କର ଆଜି ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ତାଙ୍କୁ ଘରକୁ ବଦା କରାଦେଲି । ସାଙ୍ଗରେ ଲୋକ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅସୁବିଧା ହେବନାହିଁ । ମୁଁ କହୁଛି କଅଣ କି, ଶୁଭ ଆସି ଏତେ ହେଲାଣି । ଆଜି ଆପଣମାନେ ଏଇଠି ରହିଯାନ୍ତୁ । କାଲି ସକାଳୁ ଉଠି ଚାଲିଯିବେ । ସେ ବୋଧହୁଏ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ସାରିବେଣି । ଘରେ ଲୋକ ଥିବେ ତ ।

ବୋଉ କହିଲା, ଘରେ ଲୋକ ଥିଲେ କଅଣ ହେଲା, ତାଙ୍କର ଅସୁବିଧା ହେବ । ଆମେ ଶୁଭ ଏ ଶୁଭ ଏ ଫେରି ଯିବୁଁ ।

ଶରତ୍‌ବାରୁ ଅନେକ ବୁଝାଇଲେ । ଶୁଭଟା ରହିଯିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ । ବୋଉ ଏକଜିଦ୍ ଧରି ବସିଲା । ତାଙ୍କ କଥା ମାନିଲା ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ବୋଉ ଉପରେ ମୁଁ ଚିଡ଼ୁଥାଏ । ଶୁଭଟା ରହିଗଲେ କଅଣ ସବୁ ହେବ ! ଘରେ ଶୁଭ ଅଛି । ବାପା ପହଞ୍ଚି ସାରିବେଣି । ଶୋଇବେଣି । ଅଧରାତିରେ କଷ୍ଟ ପାଇ ଯିବା ଦରକାର କଅଣ ? ବଳଦ ଗୁଡ଼ା ହାଲୁଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଶରତ୍‌ବାରୁ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲେ, ଯିବେ ଯଦି ଫେରି ଯାଆନ୍ତୁ, ଶୁଭ ବଳେଇ ପଡ଼ୁଛି । ବେଶୀ ଡେଇଁ କରବା ଭଲ ନୁହେଁ । ମୁଁ କହୁଛି, ଟିକିଏ ଜଳଖିଆ କରି ଯାଉନ୍ତୁ ।

ବୋଉ ଶୁଭ ହେଲା ନାହିଁ । ଜଳଖିଆ କରବାକୁ ମୋତେ ଉପଦେଶ ଦେଲା ।

ଶରତ୍‌ବାରୁଙ୍କର ଆଦର କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଏକା ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇଲି । ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲି । ସେ ମୋତେ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ । କହିଲେ, ତୁ ମୋର ହିଅ । କେତେଦିନୁ ତୋତେ ଦେଖିବି ବୋଲି ମୋର ଆଶାଥିଲା । ଆ, ମା ।

ତାଙ୍କ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲି । ଶରତ୍‌ବାରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କାନରେ ଛୁନି ଛୁନି କରି କଅଣ କହିଲେ । ମୋତେ ଶୁଣାଇ କହିଲେ, ଗୀତାକୁ ଦେଖିବି ବୋଲି

କେତେକନ୍ କହୁଥିଲ । ଦେଖ । ଭେଲାନାଥ ମୋର ବନ୍ଧୁ । ତାର ହିଅ ସିଏ,
ମୋର ହିଅ ସିଏ ।

ମୋର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇଲେ ।

ଶରତ୍‌ବାରୁଙ୍କ ଶ୍ଵୀ କେତେ ଭଲ ଲେକ । ଯେଉଁ ଦଶ ପନ୍ଦର ମିନଟ ତାଙ୍କ
ଘରେ ରହୁଛି ସେହିକିରେ ସେ ମୋତେ କାଶେଇ କୁଣ୍ଡେଇ ଅପଣାର କର-
ନେଲେ । ଆମ ଘରକଥା, ଆମର କେତେ ସମ୍ପତ୍ତି, ଆଉ ସବୁ କିଏ କିଏ ଆସିଯି
ଅଛନ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି କଥା ମୋ ଠାରୁ ବୁଝିନେଲେ । ଏଟା ଖା, ସେଟା ଖା, କହୁ
କହୁ ପେଟେ ଖୁଆଇଲେ ।

ବଳଦଗୁଡ଼ିକୁ ଖୁଆଇ ପିଆଇ, ଘାନା, ରଜନା ଓ ଅମୁଗୁର ଜଳଖିଆ
କଲେ । ଘାନା ଯେତେବେଳେ ଡେଇ ହେଉଛି ବୋଲି ମୋତେ ଡାକିଲା,
ଶରତ୍‌ବାରୁଙ୍କ ଶ୍ଵୀ ମୋର ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ ଲୁହରସ ଆଖିରେ କହୁଲେ, ମା
ମୋର, ଭିନଟା ଛତର ବାଳୁଙ୍ଗା ପୁଅ ଜନ୍ମ କରି ଦିନରାତି ଦହଗଞ୍ଜ ହୋଇ ମରବା
ଅପେକ୍ଷା, ତୋ ପରି ରହିଟିଏ ଯଦି ମୁଁ କୋଲରେ ପାରିଥାନ୍ତି ! ହଉ, ଠାକୁରେ
ତତେ ସୁଖୀ କରନ୍ତୁ । ଭେଲବାବୁଙ୍କ ହିଅ ତୁ, ମୋର ହିଅ ପରି । ମନେ କରୁଥିବୁ ।

ବିଦାୟ ନେବାକୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲି । ସେ ମୋତେ ତଳୁ ଉଠାଇଲେ ।
ଛାନ୍ଦକୁ ଆଉଁଜାଇ ଧରି କହୁଲେ, ଗୀତା, ତୁ ମୋର ହିଅ ! ମୋତେ କାଲେ
ଭୁଲିଯିବୁ, ମୁଁ ତ ଗଢିବ, ତୋତେ କଣ ଦେଇ ପାରିବ ?

କାନରୁ କାଢି ସୁନାର ଦୁଲ୍ ଦର୍ପଣ ମୋତେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ । କାହିଁକି
ଯେ ସେ କାଳ କାଳ ହେଲେ ମୋର ବୁଝିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କର
ଦୟା, ଆଦର, ଯତ୍ନରେ କିମି ହୋଇ ସାରିଥିଲି । କୃତଜ୍ଞତାରେ ମନ ନଇଁ
ପଡ଼ିଲା ।

ପଦାକୁ ଆସିଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଲେ । ଶେଷଥର ବିଦାୟ
ନେଇ ମୁଁ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲି । ଶରତ୍‌ବାରୁ ଥରେ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଫେରି
ଆସିଲେ ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ । ଅମୁଗୁରଙ୍କ ହାତକୁ ପାଣିଟଙ୍କାର ନୋଟ୍ ଖଣ୍ଡେ ବଢ଼ାଇ
ଦେଇ କହୁଲେ, ଗୀତା ବୋଉଙ୍କୁ ଦେବ । ଭେଲବାବୁ ଗଲବେଳକୁ ହାତରେ କିଛି
ନେଇଯାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଗାଡ଼ି ଫେରନ୍ତି ଚାଲିଲା ।

ନଈ କୂଳରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଅମୃତର କଟକରେ ରହିଲେ । ବୋଉ ପଶୁରିଲୁ କହିଲେ, ତାଙ୍କର କିଏ ଜଣା ଶୁଣା ଲୋକ ତେଲଙ୍ଗୀ ବଜାରରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବସାରେ ରହି ଗୁରୁର ଚେଷ୍ଟା କରବେ । କଟକରେ ନ ମିଳିଲେ କଲିକତା କି କାଳିମାଟି ଯିବେ ।

ନଈ ପାରି ହୋଇ ଗାଡ଼ି ସସ୍ତାଏ ସସ୍ତାଏ ଚାଲିଲା ।

ପଶୁରିଲୁ, ବୋଉ, ବାପା ଏଇ ସସ୍ତାରେ ତ ଯାଇଥିବେ । ଆମେ ଆସିଲୁ ବେଳକୁ ତ ଦେଖା ହୋଇଥାନ୍ତା ?

ବୋଉ କହିଲା, କେତେ ବଳଦ ଗାଡ଼ି ଯାଉଥିଲା, କେଉଁଠିରେ ସେ ଗଲେ ଆମେ ଜାଣି ପାରିଲୁ ନାହିଁ । କେଉଁ ବାଟରେ ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ି ଗଲା, ସେ କଥା ବୁଝିଲେ ଜଣା ପଡ଼ିବ । ଘରେ ରାଧା ଅଛି । ତାଙ୍କର ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ଯେ, ଆମ ପାଇଁ ସେ ଦକ ଦକ ହେଉଥିବେ । ଆମ ଗାଡ଼ି ସହଲ ପହଞ୍ଚିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ମୋଟେ ନିଦ ମାଡ଼ୁଥିଲା । ମୁଁ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି । ପୁଷ୍ପମାସର ଶୀତ । ମଞ୍ଜୁ ଥିବା ଯାଉଥାଏ । ବଳଦଗୁଡ଼ା ଥର ଥର ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଭଜନା ନିଆଁ ବଢ଼ିଆ ଆଉ ନଳଟଣ ଧରି ଚାଲିଥାଏ ଆଗେ ଆଗେ । ଦାନା ମାଠ ଘୋଡ଼ି ହୋଇ ଗାଡ଼ି ଆଗରେ ବସି ବେଳେ ବେଳେ ପାଞ୍ଜିଶରେ ବଳଦ ପିଠିରେ ପାହାର ମାରୁଥାଏ ।

ଭଜନା କହିଲା, ରାତି ଅଧରେ ବଲ ବାଟରେ ଯିବା ନାହିଁ ଦାଦି, ଅପନ୍ନସ ମଣାଣି ପଡ଼ିବ । ଏକୁଟିଆ ଗାଡ଼ି, ଭୂତ ପ୍ରେତ ହାବୁଡ଼ି ଯିବେ ।

ଦାନା କହିଲା, ମୁଁ ସେଇଆ ଭାବୁଥିଲି । ଯୋହଲ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ଝଙ୍କା ବରଗଛ ତଳେ କେତେ ଲୋକ ଡରନ୍ତି । ସଇତାନ୍ ଅଛି । ଜଣିକିଆ ଗଲେ ସେଇଠି ଶେଷ । ଗୁରୁ ପାଞ୍ଜିଶ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଗଲେ ବି, ସଇତାନ ବାଟ ଛକି ଡରାଏ । ବାପ୍ରେ ! କିଲା ବାଛୁରୀ ପରି ବଡ଼ ।

ଭକ୍ତି କହିଲା, ସେଠି ଯାହା ହେଲେ ରକ୍ଷା, ହାତରେ ନିଆଁ ବଢ଼ିଆ ଥିଲେ କି ବଢ଼ିଆର ଗୁଆକାଲ ଥିଲେ ସଇତାନ ପାଖରେ ପଶେ ନାହିଁ । ବିଶିଷ୍ଟ ପାଖ ସେ ଯେଉଁ ମଣାଣି ଦଣ୍ଡା, ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧକିଆ ବଣ, ସେଠି ସାତ ଭଉଣୀ ପିରୁଣ୍ଡା ଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଆଁ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ କି ଲୁହା ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ଖଣ୍ଡିଆ ପୋଖରୀକର ତାଳଗଛ ମୂଳରେ ବସି ସାତଟା ପନକ ଧରି ମଡ଼ କାଟି ଖାଆନ୍ତି । ବାପ୍ରେ, ମୋଉ କିଲିକିଲା ରଡ଼ି, କାନରେ ପଡ଼ିଲେ ପିଲେହୁ ପାଣି ହେବ । ନାହିଁ ଦାଦି, ସସ୍ତାରେ ଯିବା, ଡେଇଁ ହେଲେ ହେବ ପଛେ ।

ଗାଡ଼ି ଆସି ଜଗନ୍ନାଥ ସାମ୍ବାରେ ଚାଲିଲା ।

ବୋଉ ମୋ ପାଖରେ ଶୋଇଲା । ଡରରେ ତା କୋଳକୁ ଘୁଆଁ ଶୋଇଲା ।

ପାହାନ୍ତା ବେଳକୁ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଆଗ ମୋର ନଦ ଲାଙ୍ଗିଲା । ବୋଉକୁ ଉଠାଇଲା । ସେ ଉଠି ବସିଲା ।

ଘର ଆଗରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲା, ସାଧା ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ନିଆଁ ପୁଡ଼ିଛି । ଗାଡ଼ି ଦେଖି ସେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଗଡ଼ିଲା । ବଳଦ ନ ଖୋଲୁଣୁ ମୁଁ ତଳକୁ ଡେଇଁ ପଚାରିଲି, ବାପା କାହାନ୍ତି ?

ସେ ବଲ ବଲ କରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ତା ଆଖିରୁ ମୁଁ କଅଣ ଚାହିଁଲି ମୋର ମଝନ ନାହିଁ, ଆହୁର ଅସ୍ତିତ୍ବ ହୋଇ ପଚାରିଲି, କହ, ବାପା କାହାନ୍ତି ?

ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଖି ଦୁଇଟି ଲୁହରେ ଭରିଗଲା । ବୋଉ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆମ ପାଖକୁ ଛୁଟି ଆସିଲା । ତାକୁ ପାଖରେ ଦେଖି ସାଧା ମୋର ହାତ ଗ୍ରୀବ ତାକୁ ଚୁଲୁଇ ଧରିଲା । ସତ କଥାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବାହୁନ ଉଠିଲା ।

ସେ ଦିନର ସେହି କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟଟି ଯେବେ ମୋର ମଝନ ପଡ଼େ ଗୁଲି ମୋର ଥର ଥର ହୋଇ କମି ଉଠେ । ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିଲା ପରି ଲାଗେ । ସେ ଅନୁଭୂତି ବଞ୍ଚିବାକୁ ମୁଁ ଶୁଆ ଖୋଜି ପାରିନାହିଁ । ଆଜି ବି ମଝନ ପଡ଼ିଲେ ମୋର ଗୁଲି କରଇ ହେଉଛି । ମୃତ୍ୟୁ ଭିତରେ ମଣାଣି ନିଆଁ ଜଳି ଉଠୁଛି ।

କେତେ ଦୁଃଖ କେତେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭିତର ଦେଇ ମୋର ଜୀବନ ଆଗରେ ଆସିଛି । ସହ ସହ ଗୁଲି ପଥର ହେଲାଣି । ଏପରି କେତେଟାଟି ଘଟଣା ମୋ ଜୀବନରେ ଘଟିଛି ଯାହାର ସ୍ମୃତି ଆଜି ବି ମୋର ପଥର ଗୁଲିକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଉଛି । ସେ ଦିନର ସେହି ଘଟଣା ଗୁଲିରେ ଗହୀର ଗାର ଟାଣି ଦେଇଛି । ଚତା ନିଆଁରେ ଦେହ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ନ ହେବାଯାଏ ସେ ଗାର ଲିଭିବ ନାହିଁ, ଲିଭିବ ନାହିଁ ।

ଶରତ୍‌ବାରୁ ଆମକୁ ଭୁଲାଇ ଫେରାଇ ଦେଲେ । ଆମେ କଟକରେ ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ସେ ଜଣେ ଲୋକ ହାତରେ ଯେଉଁ ଚଠି ଲେଖି ପଠାଇଥିଲେ ସେଥିରେ ମୋଟେ ଧାଡ଼ିଟିଏ ଲେଖାଥିଲା, —ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଆଜି ଦିନ ଆଠଟା ବେଳେ ସେ ଯୁବକୁ ଚାଲିଗଲେ ।—

ଦୁଃଖର ପାହାଡ଼ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହୁ ବେଳ କାଟିଲୁ ।

ବୋଉର ଆଖିରୁ ଲୁହ ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ଦିନ ଦିନ ହୋଇ ମାସଟିଏ କଟିଗଲା । ମାସ ନୁହେଁ ଯେ ଗୋଟାଏ ଯୁଗ । ଗାଁ ଲୋକେ କିଏ କେତେବେଳେ ଆସି ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ ଚାଲିଯାଇ ଗଲେ । ବୋଉ ସବୁ ଶୁଣିଲା । ତା' ଦୁଃଖ କମିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବଢ଼ିଲା ।

ମୋ କଥା ବା କଅଣ କହୁବି ? ବାପା ମନ ଦିନରୁ ସବୁ ଆଶା ଉତ୍ସାହ ମୋର ପୋଡ଼ି ଜଳି ପାଉଁଶ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ମୋର ଭବିଷ୍ୟତଟା ନିବଡ଼ ଅନ୍ଧାର ମଧ୍ୟରେ ଛୁପି ଯାଇଛି । ସଂସାରରେ ଯିଏ ମୋର ପୁଅ ଅନନ୍ଦ ପାଇଁ ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ତେଣୁ କରୁଥିଲେ, ଭଗବାନ ତାଙ୍କୁ ନେଇଗଲେ । ମୋ ପାଇଁ ଭଲ ମନ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଉପରେ ପଡ଼ି ବାହାରିଆ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବାକୁ ଆସିବେ, ସେମାନେ ଯେ କେବେ ନିସ୍ଵାର୍ଥ ଭାବରେ କିଛି କରୁବେ, ଏ ଆଶା ମୋର ନ ଥିଲା । ପର ପାଇଁ କାହାର ମୁଣ୍ଡ ବଧାଇବ କାହିଁ କି ? ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ପୁଅ ଦୁଃଖ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ଯେଉଁ ଜଣକ ମୋ ପାଇଁ ଭାବିବ, ମୋର ପୁଅ ଅନନ୍ଦ ଦେଖିବାକୁ ଆଜୁଳ ହେବ ସେ ନିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲୋକ । କେବଳ ଭାବିବା ଛଡ଼ା ତାର ଆଉ କିଛି କରିବାର ନାହିଁ । ହାତରେ ଧନ ଥିଲେ ମଣିଷକୁ ଚାଲି ଦିଶେ । ସେ ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଅନ୍ଧାର ।

ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଭାବିବାକୁ ବେଳ ନ ଥିଲା, ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ମରିଗଲା । କଅଣ କଲେ ବୋଉର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଦୂର କରି ପାରିବି, ତା ଆଖିର ଲୁହ ବନ୍ଦ କରିପାରିବି, ସେତିକି ହେଲା ମୋର ଭାବନା ଓ ତେଣୁ । ବାପା ବଞ୍ଚିଥିବା ବେଳେ ଘରର କାମ ମୋତେ ବୋଉ କରାଇ ଦେଉ ନ ଥିଲା । ଉପରେ ପଡ଼ି କିଛି କଲେ ସେ ବରକ୍ରମ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ବାପା ମନ ପରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଦୁଇମାସ କାଳ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବଛଣାଲଗି ହେଲା, ମୋତେହଁ ଘରର ସବୁ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ବୋଉର ଦୁଃଖ କମି ଆସିଲା । ବଛଣାରୁ ଉଠି ସେ ଘର ଆଡ଼କୁ ଓ ମୋ ଆଡ଼କୁ ନଜର ଦେଲା, କିନ୍ତୁ ତାର ପୂର୍ବ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଆଉ ଫେରି ପାଇଲା ନାହିଁ । କାମଦାମ କରିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ତା'ର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବାକୁ ମୋର ସାଧ୍ୟ ନାହିଁ । ମୁହଁ ତ ତାର ପ୍ରଧାନ ଦୁଃଖ । ମୋତେ ଦେଖିଲେ ତାର ଆଖିରେ ଲୁହ ଅସେ । କାହିଁ କି, ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ମୁଁ ବଡ଼ ଝିଅ, ବୟସ ବଲେଇ ଯାଉଛି, ପର ଘରକୁ ଯାଇନାହିଁ, ଏହାହଁ ତାର ପ୍ରଧାନ ଭାବନା, ପ୍ରଧାନ ଦୁଃଖ ।

ସାଧା ବେଳେ ବେଳେ ଆସେ । ହାତରୁ ଛଡ଼ାଇ ଚାଲିଯାଇଛି କିଛିଯାଏ ।
ବୋଉକୁ ବୁଝାଏ । କହେ, ତମ ଏତେ ଅଧୀର ହେଲେ ତଳିବ ନାହିଁ ।
ଠାକୁରେ ଯାହା ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଲେଖିଛନ୍ତି ମଣିଷ ତାକୁ ଅନ୍ୟଥା କରି ପାରିବ
ନାହିଁ । ସେ ଚାଲିଗଲେ, ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ ପୁରୁଷ, ଦୁଃଖର ସଂସାରରେ ଘାନ୍ଧି ହୋଇ
ତମ ଆମ ଭଳି କଷ୍ଟ ପାଇବାକୁ ରହିବେ କାହିଁକି ?

ବୋଉ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ କହେ, ସେ ଚାଲିଗଲେ ସୁଖରେ ହଁ, ମୋର୍ଡ଼ିକ୍ସ ଗୁଳିରେ
ପଥର ବୋଝ ଲଦ ଦେଇଗଲେ । ଆଉଁ ଆଉଁ ଯଦି ଗୀତାର ହାତକୁ ଦି ହାତ
କରି ଯାଇଥାନ୍ତେ, ମୁଁ ଏତେ ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ ଲେ ସାଧା, ଏତେ କାନ୍ଦନ୍ତି ନାହିଁ ।
ହସି ହସି ତାଙ୍କର ପଛ ପଛ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେ ଇଚ୍ଛା ବେଳେ ବେଳେ ଦୁଃ-
ଖକୁ, ସାଧା, ଗୀତାର ଅବସ୍ଥା କଅଣ ହେବ କହିଲୁ ? କିଏ ତାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବ,
ତାର ଭଲମନ୍ଦ ରୁଟିବ ?

ବୋଉ କାନ୍ଦେ ।

ସାଧା ସାନ୍ଥୁକା ଦେଇ କହେ, ହଁ, ଗୀତା ହତଭାଗୀ । ତାର ଦାୟିତ୍ବ
ତମର ଉପରେ ପକାଇ ସେ ଖସି ଯାଇଛନ୍ତି । ତମ କାନ୍ଦିଲେ ବୋବେଇଲେ
ତଳିବ ନାହିଁ । ଗୀତାର ବାହାଘର କିପରି ଶୀଘ୍ର ହେବ ସେ କଥା ଏବେ ବରୁର ।
ସେ ଦିଗରେ ଚେଷ୍ଟା କର । ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭଲ ମନ୍ଦ ସଂସାରରେ ଲାଗିଛି । ଯେତେ-
ବେଳେ ଯାହା ଆସିବ ସହବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ବୋଉ ଭୁନ ରହେ ।

ସାଧା ପୁଣି କହେ, ଆଜିକାଲି ଯୁଗରେ ବାହାଘର ହେଉଛି ଟଙ୍କାର
ଖେଳ । ମଣିଷ ଖୋଜୁଛି କିଏ ? ଟଙ୍କା ତ ହାଡ଼ି କମାଉଛି । ଲେକେ କଅଣ ସେ
କଥା ବୁଝନ୍ତି ? ଗୀତା ପରି ରୂପର ଗୁଣର ହିଁଅ, ତା ପାଇଁ ଭାବବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା
ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଯାହା ହେଉ, ସବୁ ଗୋଟାଏ ଆଡ଼େ, ଭାଗ୍ୟ ଗୋଟାଏ
ଆଡ଼େ ।

ଦୁଃଖର କଥା କହିଲେ ବେଳ ସରିବ ନାହିଁ । ଦୁଃଖର ଶୁଣିବାକୁ
କାହାରିକୁ ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଯାହା ଅଙ୍ଗେ ଲାଗିଛି, ମୁହଁ ଖୋଲି ନ
କହିଲେ ମନରେ ଘାନ୍ଧି ତକଟି ହେଉଥିବ । ଚାହିଁପଦ କାହା ଆଗରେ କହିଗଲେ
ଦୁଃଖର ବୋଝ ଟିକିଏ ଲାଗିବ ହେବ ।

ବାପାଙ୍କ ମରବାର ଚାହିଁମାସ କଟିଗଲା । ଦୁଃଖର ଚିହ୍ନ କମି ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ,
ଅଭାବ ଦିନ ଦିନ ଘାତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବାପାଙ୍କର ଅଳ୍ପ ରୋଜଗାରରେ ଆମର
କୌଣସିମତେ ଦୁଇବେଳା ଦୁଇମୁଠି ଖାଇବା ଚଳୁଥିଲା । ରବିବାର ପାଇଁ ସହବା
ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ରଖିବା ଯେ ଦରକାର ଏ କଥା ଯେପରି ବାପା ବୋଉଙ୍କ

ମନକୁ ଆସି ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ଭାବୁଥିଲେ, ମୋର ବାହାଘର ହୋଇଗଲେ ତେଣିକି ଆଉ ଦୁଃଖ ରହିବ ନାହିଁ । ଯାହା ରୋଜଗାର କରୁବେଳେ, ସେଥିରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣୀ ଦୁଃଖେ ପୁଣି ତଳି ଅନ୍ଧ ଅସୁବିଧା ପାଇଁ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ହାତରେ ଗୁରପଇସା ରଖିଯିବେ ।

ଦଇବ ତାଙ୍କର ବରୁର ରଖିଲା ନାହିଁ ।

୨୬

ଘରେ ଖାଇବାକୁ କିଛି ନାହିଁ । ଗୁରୁ ଉପାସ । ଖରାଦନ । ଗୁରୁପତ୍ର ଜାବ କିନ୍ତୁ ଖାଉଁଲି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଆମର ତଳେ କିପରି ? ଏତେ ବଡ଼ ଗାଁଟାରେ ଦୁଇଟା ପ୍ରାଣୀକୁ ମୁଠାଏ ଖାଇବାର ଅନ୍ଧ ଅସୁବିଧା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବନା ସ୍ଵାର୍ଥରେ କିଏ କାହାକୁ ପଚାରିବ ନାହିଁ । ଯାହାର ସୁବିଧାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ତାକୁ କେହି ଉପାସ ଦେବ ନାହିଁ । କେଉଁ ସାହସରେ ଆମ ମାଗିବୁ ? କଟକ ଗଲେଦିନ ଗାଆଁଠାରୁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଧାର ଆଣିଥିଲୁ ସେତକ ଆଜିଯାଏ ପୁଣି ସର ନାହିଁ । ସେ ଅବଶ୍ୟ କେତେବ ମାଗିବ ନାହିଁ । ତଥାପି, ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼େ । ସେ ବ ଆମର ପରି ହେବ ।

ଦାମହର ବେଳେ ବେଳେ ଆସନ୍ତି । ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ପତ୍ନୀ ଅଧେ କଥା ଶୁଣି ଡୋର ବାହାରୁ ବାହାରୁ ଗୁଲିଯାଆନ୍ତି । ମୋ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆଉ କେତେବ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାନ୍ତି ନାହିଁ । ଭାବନ୍ତି ବୋଧହୁଏ, ବୋଉ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ମାଗିବ । କିନ୍ତୁ, ବୋଉ କେବେ ତାଙ୍କୁ ଆମର ଅସୁବିଧା ଅନ୍ଧ କଥା କହେ ନାହିଁ । ଅନୁରାଗ, ଶୁଣିଲୁ ସେ କଟକରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ସେ କାମରେ ଛୁଟି ନାହିଁ । ବହୁଦିନ ହେଲା ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ । ସେ ତ ସାତପର । ତାଙ୍କଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ଆଶା କରିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ।

ବୋଉ କହୁଲା, ଗୀତା, ଘରେ ବସିଲେ ତଳବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଟିକେ ଗାଆଁ ଘରୁ ଆସିବି । କେତେଦିନ ହେଲା ତାର ଦେଖା ନାହିଁ ।

ଖରାଟାରେ ଏକାକିଆ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଯିବୁ ?

ସବୁଦିନେ ସଫାରରେ ମାନ ରଖି ତଳବା ଅସମ୍ଭବ ହୁଅ, ଯେତେବେଳେ ଠାକୁରେ ଯାହାକୁ ଯେପରି ରଖିଛନ୍ତି ସେ ସେପରି ତଳବ ।

କିଏ କଅଣ କହିବ ।

ହଁ, ଲୋକେ କହିବେ । କହନ୍ତୁ । ସେଥିକି ଆମର ଗୁରୁ ନାହିଁ ।

ସେ ଗାଆଁ ଘରକୁ ଗଲା । ମୁଁ ଘରେ ଏକାକିଆ ବସି ରହିଲୁ । ଆକାଶ ପାତାଳ ମିଶ୍ରାଏ । ବେଳେ କେମିତି କଟିବ, କିଏ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବ ?

ମନକୁ ଗୋଟିଏ କଥା ଅସିଲୁ । ଅଗ୍ନି, ଶରତ୍‌ବାବୁ ବାପାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ରଲଟଲକ । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ ସେ କଅଣ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ?

ପୁଣି ଭାବିଲି, ସେ ବି ଗରିବ । ଲିନ ଲିନଟି ପୁଅ ନେଇ ଦିନରାତି ମନସ୍ତାପ କରି କଟାଉଛନ୍ତି । ସେ କାହୁଁ ପାଇବେ ?

ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମୋ ମନକୁ ଅସିଲୁ । ସାହାଯ୍ୟ ନ ମାଗି ଆମର ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଲେ କିଛି ହେବ ନାହିଁ । ମୋର ବାହାଘର କଥା ନିଶ୍ଚୟ ସେ ବାପାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଥିବେ । ବାପା ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟସ୍ତବାବୁଙ୍କ ଘରକଥା କହିଥିବେ । ଯଦି ଶରତ୍‌ବାବୁଙ୍କ ମନେ ପଡ଼ି କେଜାଣି ସେ ତେଜ୍ଞା କରିପାରନ୍ତି ।

ମନେମନେ ବହୁତ ତର୍କ କରି ଶେଷକୁ ଠିକ୍ କଲି ଖଣେ ଚିଠି ଶରତ୍‌ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିବି । ଦଶକର ଦେଖାରେ ତାଙ୍କ କୋମଳ ମନର ପରିଚୟ ପାଇବୁ । ସେ କେବେ ଅନ୍ୟଥା ଭାବିବେ ନାହିଁ । କାଗଜ କଲମ ଆସି ଶୁଦ୍ଧ ଚିଠି ଲେଖିଲି ।

ଚିଠିରେ ତାଙ୍କୁ ବୋଉ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରି ସତକର୍ତ୍ତାର ସହୃଦ ଆମର ଦୁଃଖ କଥା ଲେଖିଲି । ବୋଉ କିପରି ସବୁବେଳେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଅଛି ତାହା ହେଉଛି, ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କଲି । କନିଅର ସୀରରେ ଲମ୍ବାପା ବନ୍ଦ କରି ତା ଉପରେ ଠିକଣା ଲେଖିଲି । ସବୁ ତ ହେଲା, ଚିଠି ଯିବ କିପରି ? ଟିକଟ ଲଗାଇବାକୁ ପଇସା ନାହିଁ । ଡାକଘରକୁ ନେଇ ବେଉଙ୍ଗ ପକାଇବାକୁ ବା ଲେକ କାହିଁ ?

କୂଅମୂଳେ ଠିଆହୋଇ ଭାବୁଛି, ବନ୍ଦ ଉପରେ ଦୁଧ ଭର ନେଇ ଆଉ ଗାଁରୁ ଗଉଡ଼ି ଯାଉଥିବାର ଦେଖିଲି । ସେମାନେ ନିଜ କଟକ ଯାଆନ୍ତି, ସ୍ବଳ୍ପ ଦିଏ ଘଡ଼କି ପୁଣି ଫେରି ଆସନ୍ତି । କାହାର ନାଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚଢ଼େ । ପିଲାଦିନୁ ଦେଖି ଅସିଛି । ସେମାନେ ବି ପିଲାଦିନୁ ମତେ ଏଇଠି ଦେଖି ଆସୁଛନ୍ତି । ଲଙ୍କା କଅଣ ?

ଗୃହଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ବନ୍ଦ କଡ଼କୁ ଗଲି । ସେମାନେ ଯେପରି ପାଖକୁ ଆସିଲେ ଓଡ଼ିଶା ଦେଇ ଚିଠିଟି ଜଣକ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । ପଛରେ ଯାଉଥିବା ଲେକଟି ଚିଠି ଖଣି ମୋ ହାତରୁ ନେଇ ପଢ଼ିଲେ, ଟିକଟ ଲାଗିନାହିଁ ମା ।

ମୁଁ କହିଲି, ବେଉଙ୍ଗ ପକାଇ ଦେବ ।

ଗଉଡ଼ିଟି ଅଶ୍ବତ୍ଥୀ ହୋଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁରେ ଚାହିଁଲା । ମୋର ରୂପ ଓ ରେକ ଦେଖି ବୋଧହୁଏ ସେ ଆମର ଅବସ୍ଥା ଅନୁମାନ କଲା । ମୁଁ ତ ତାକୁ ପିଲାଦିନୁ ଦେଖି ଆସୁଛି, ନାମ ସିନା 'ଜାଣେ ନାହିଁ' କି କେତେ କଥାଭାଷା

ହୋଇ ନାହିଁ । ମୁଁ କାହାର ଝିଅ ସେ ହୁଏତ ଜାଣିଥିବ । ନୋହଲେ, ମୁଁଝରେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ କାହିଁକି ସେ କହିଲା, ହଉ ମା, ମୁଁ ଚିଠି ପୋଷ୍ଟଅଫିସରେ ପକାଇ ଦେବି ।

ସେ ଅଗେଇ ଗଲା ।

୨୮

ମୁଁ ବାଈଆଡ଼କୁ ଫେରିଲି । ଦେଖିଲି, ଦାମଭାଇ ଖଞ୍ଜା ଭିତରୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଅଶ୍ଳୀଳ ହୋଇ ଚାହିଁଲି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ।

ପଚାରିଲେ, ଖୁଜୁ କାହାନ୍ତି ଗୀତା, ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବାରି କବାଟ ସବୁ ମୁଲୁଲା । ଭାରିଲି, କୁଆଡ଼େ ଏମାନେ ଗଲେ ? ତୁ ଆସି ବାଈଆଡ଼େ ।

ମନରେ ଭୟ ହେଲା । ଗଡ଼ଜକୁ ଚିଠି ଦେବା କଅଣ ଦାମଭାଇ ଦେଖିଲେ ? କଅଣ ମନେ କରୁଥିବେ ? ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ କହିଲି, ବୋଉ ଗାଧା ଘରକୁ ଚାଲିଛି ।

କେତେବେଳୁ ?

ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ହେବ ।

ବାଈରେ ଟାଇଁଟାଇଁଆ ଖରା । ସହ ନ ପାରି ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ଆସିଲି । ଦାମଭାଇ ମୋ ପଛ ପଛ ଆସିଲେ । ପିଣ୍ଡାରେ ଖଣ୍ଡେ ସପ ପାରିଦେଲି । ସେ ବସିଲେ । ପାନ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚା କରବ କିପରି ? ଗୁଆ ଦ ଖଣ୍ଡି ଭାଙ୍ଗି ଗୋଟିଏ କାତ ଆଳିଆରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥୋଇ ଦେଇ ଦୁଆର ବଳକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହେଲି ।

ସେ କେତେବେଳେ ଯାଏ ତୁନି ହୋଇ ବସିଲେ । ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । କଅଣ ଭାବୁଥାନ୍ତି । ଭରସି କରି ପଚାରିଲି, ଭାଉଜ ବୋଉ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ?

ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ସାମାନ୍ୟ ହସି କହିଲେ, ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ଟିକିଏ ରହୁ ଓଲଟି ପଚାରିଲେ, ଖୁଜୁ କେତେବେଳେ ଆସିବେ ?

ଆସୁଥିବ, ଆପଣ ବସନ୍ତୁ ଟିକିଏ ।

ସେ ପୁଣି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ହସିଲେ । ତୁନି ତୁନି କହିଲେ, ଆପଣ ?

ତାଙ୍କ ହମର ଅର୍ଥ ରୁଟିଲି । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଗେ ତମେ ବୋଲି କହୁଥିଲି । ହଠାତ୍ ଆଜି ମୋ ପାଟିରୁ ଆପଣ ପଦଟି ବାହାରିଗଲା । ଆଗେ ସେ ବରାବର ଆସୁଥିଲେ । ଭଲଟର ହେଉ ମନରେ ହେଉ ମୋ ସଙ୍ଗେ କଳିଆ କରୁଥିଲେ ।

ଏବେ ତ ଆଉ ଅସନ୍ନ ନାହିଁ । ଅସିଲେ ବି ମୋ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହନ୍ତି । କଥା ଭାଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେତେ ଅପଣାର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଦୂରେଇ ରହିଲେ ତରମାଡ଼େ । ସେ ପର ହୋଇଯାଏ ।

ମୁଁ ଲଜର ହୋଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଅସିଲି ।

ସେ ପଚାରିଲେ, ରାଧା ଘରକୁ ଦିନଟାରେ ଯାଇଛନ୍ତି କାହିଁ କି ?

କଅଣ ଉଡ଼ିବ ଦେବି ଭାବି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଯେ ସୁଖରେ ଥାଏ, ତା ଅଖିକି ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଭାବିଛନ୍ତି କହିଲି, ମୁଁ ଜାଣି ନାହିଁ ।

ତୁ ଜାଣୁ ନାହିଁ ?

ମିଛରେ କହିଲି, ନା—ଆଁ— ।

ପଚାରିଲେ, ଗଉଡ଼ ହାତରେ କି ଚିଠି ଦେଉଥିଲୁ ? କଟକ ?

ଯାହା ଡରୁଥିଲି ସେଇଆଁ ହେଲା । ଦାମଭୁକ୍ତ ଦେଖିଛନ୍ତି । ଲୁଚୁଥିଲି ଆଉ ଚଳିବ ନାହିଁ । କହିଲି, ହଁ, କଟକ ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ପଚାରିଲେ, ଆଜିକାଲି ଅମର କେଉଁଠି ଅଛୁ କି ?

ଅମର !

ସେ ଭାବିଛନ୍ତି ମୁଁ ଅମର ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖି ଦେଇଛି । ମୁଣ୍ଡ ଘୁରିଗଲା । ବୁଥାରେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ଲେଖିଲି । ହଟ୍‌ହଟା ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କାନ୍ଦି ମାଡ଼ିଲା । କୋହ ରୁପି ରଖିଲି, କାଲେ ମୋର ଦୁଃଖ ମନର ପରିଚୟ ପାଇବେ । ଯାହା-ହେଉ, ଦାମଭୁକ୍ତଙ୍କର ଯେ ମୋ ଉପରେ ମନଗଢ଼ା ସନ୍ଦେହ କେତେଦିନୁ ଜାଗି ଉଠିଛି, ଏଥିରେ ଭୁଲ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସନ୍ଦେହଟା କି ପ୍ରକାର ?

ପଚାରିଲେ, ତୁନି ରହିଲୁ ଯେ !

କହିଲି, ଅମୁଭୁକ୍ତଙ୍କ ଠିକଣା ମୋତେ ଜଣା ନାହିଁ ।

ସେ ହସି ଉଠିଲେ ।

ମୋତେ ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲା । ତାଙ୍କ ଆଗକୁ ଆସି ପଚାରିଲି ରାଗିଲା ସ୍ଵରରେ, ଅପଣ ଭାବିଛନ୍ତି ମୁଁ ଅମୁଭୁକ୍ତଙ୍କ ଚିଠି ଲେଖିଛି ?

ବିବ୍ରତ ନ ହୋଇ କହିଲେ, ମୁଁ ସେ କଥା କହୁନାହିଁ ।

ମୁଁ ତୁନି ରହିଲି । ତାଙ୍କର ମନର ଧାରଣା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥାଉ । ମୁଁ ଉପରେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ଜବାବ ଦେବି ନାହିଁ । ବାରିଆଡ଼କୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲି, ପଛରୁ ଡାକିଲେ, ଗୀତା, ଶୁଣ ।

ଫେରି ଆସି ପଚାରିଲି, କଅଣ ?

ରାଗିଲୁ କି ?

ତାଙ୍କର ନରମ ସ୍ଵର, ସହାନୁଭୂତି ପରଶିଲଗା ପ୍ରଶ୍ନଟି ଶୁଣି ଉଡ଼ିବ ଦେଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ମୋ ଅଖିରେ ଲୁହ ଜଳ ଜଳ ହେଲା ।

କହିଲେ, ଗୀତା, ତୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ବା ଅସ୍ଵାସ ଦେବାକୁ ମୁଁ ଅସି ନ ଥିଲି । ମୋର ଜଳିଲା ପୋଡ଼ିଲା ମନ ଆସେ ଆସେ ଅଭିମାନିଆ କଥା କେଇପଦରେ ପଦାକୁ ବାହାର ଆସିଲା । ମନରେ ଧରିବୁ ନାହିଁ । ତୋତେ ଏକୂଟିଆ ପାଖରେ ଦେଖିଲେ ମୋର କେତେ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ମନ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠେ । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଇଆଡ଼େ ଆସେ ନାହିଁ । ଆସିଲେ ବି ତୋ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ନ କରି ଚାଲିଯାଏ । ନିଜର ଦୁଃଖ ନେଇ ମୁଁ ଥାଏ । ତୁ ମତେ ଘୃଣା କରୁ, କିନ୍ତୁ, ମୁଁ, ନା, କହିବି ନାହିଁ । ଜାଣେ ତୁ ହସିବୁ । ଯିଏ ଯାହାକୁ ଭଲ ପାଏ, ଆଉ ସେ ଯଦି ତାର ପ୍ରତିଦାନ ନ ପାଏ, ତାହାର ମନରେ ଈର୍ଷା ହୁଏ । ମୋର ଈର୍ଷାକୁ ମୁଁ ମୋର ପୋଡ଼ିଲା ପାଉଁଶ ତଳେ ଘୋରାଇ ରଖିଥାଏ ।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲି । ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । ମୋର ହାତଟି ଧରି କଲେ, ଯାଉଛି । ଖୁଜୁଆଁ ଆସିଲେ କହିଦେବୁ ଗୋଟାଏ ଜରୁରୀ କାମରେ ଆସିଥିଲି । ବାପା ପଠାଇଥିଲେ । ପୁଣି ସଞ୍ଜବେଳେ ଆସିବି ।

ମନର କୋହ ଦମନ କରି କହିଲି, ବୋଉ ଆସୁଥିବ, ବସନ୍ତ ।

ହସି ହସି ମୋର ହାତଟିକୁ ଗୃଧିଧରି କହିଲେ, ନିଜକୁ ଯେତେ ବୁଦ୍ଧିଆ ମଣୁଛୁ, ସେତେ ବୁଦ୍ଧିଆ ତୁ ନୋହୁ । ଘରେ ତୁ ଏକୂଟିଆ ଅଛୁ ପର ।

ସତେ କି କେଡ଼େ ଅନିଚ୍ଛାରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ମୋର ହାତଟି ଗ୍ରହଣଦେଇ ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଗଲି । ଦେଖିଲି, ବମଲା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ରେଣୁର ହାତ ଧରି ଆମର ଘର ଆଡ଼କୁ ମୋହୁଁଛନ୍ତି । ଦାମଭାଇଙ୍କୁ ଦେଖି କଅଣ ପଚାରିଲେ । ଦାମଭାଇ ତାଙ୍କୁ କଅଣ ଉଡ଼ିବ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋର ପିଣ୍ଡରୁ ସତେକି ଅଧେ ପ୍ରାଣ ଉଡ଼ିଗଲା । କବାଟ ଖୋଲି ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି ।

ବମଲା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଆଦର କରି ନେଇ ପିଣ୍ଡାରେ ବସାଇଲି । ରେଣୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲା । ଭବୁଥାଏ, ଅଦିନିଆ ନେତ୍ରପରି ହଠାତ୍ ସେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଦିନେ କାଳେ ତାଙ୍କର ପାଦ କାହାରି ଘରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଗର୍ବ କରିବାର କିଛି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗର୍ବରେ ମନକୁ ମନ ଫୁଲି ଉଠୁଥାନ୍ତି ସବୁଦିନେ । କାହାର ଅନନ୍ଦ କି ଶିଶୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଯାଏ ନାହିଁ ।

ସେ ଗନ୍ଧାର ହୋଇ ବସିଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଭର ଭର ସରଗନ୍ଧନ ଦମ ଓଠ
ମୁଁ ପରକୁ ଟାଣି ଆସି ପଚାରିଲି, ଅପରୁବ କୁଆଡ଼େ ? ଦିନେ କାଲେ ତ ପରୁବ
ନାହିଁ, ଭାଉଜ ବୋଉ ।

କଳା ମେଘରେ ବଜୁଲି ଖେଳୁଛି ପର ତାଙ୍କ କଳା ମିତମିତ ମୁହଁରେ
ଦାନ୍ତ ଦ ପାଟି ଖୋଲିଗଲା । ଅଖି ମିଟିମିଟି କରି ନାକ ଫୁଲୁଲି କହିଲେ, ତମକୁ
ଦେଖିବାକୁ ପର ଆସିଲି ଗୋ, ଖୁଜୁ କାହାନ୍ତି ।

ସମ୍ପର୍କରେ ସେ ଥିବା ଦେବେ । ପରଦାସ କରି ପଚାରିଲି, ଶୁଣିଥିଲ କି
ଆମେ ବାଧକା ପଡ଼ିବୁଁ ?

ସେମିତି କିଛି ଶୁଣି ନ ଥିଲି । ତମକୁ ଦେଖି ମନେ ଦେଉଛି, ତମେ
ବାଧକା ପଡ଼ିଥିଲ ।

ରେଣୁ ତାଙ୍କ କଥାରେ କଥା ମିଶାଇ କହିଲା, ହଁ ଲେ ଗୀତା ଅପା, ତତେ
ଦେଖିଲେ ଚାହିଁ ଦେଉ ନାହିଁ ! ତୁ ଶୁଣି ଯାଇଛୁ ।

ବମଳା ଭାଉଜର ଶ୍ରୀ ପୁଣି ହସିଲେ । କହିଲେ, ଆଲୋ ତୁ ଜାଣିବୁ
କଅଣ ? ଲୁଗା ଖାଏ ହାଣ୍ଡି, ଚନ୍ଦ୍ରା ଖାଏ ଗାଣି । ପିଲାଟାର କଣ୍ଠା ଦୋହଲିଲୁଣି ।
ଖୁଜୁ କାହାନ୍ତି ଗୀତା, ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତ କଥା ପଚାରିବାକୁ ଆସିଥିଲି ।

ଗୁପ୍ତକଥା ! ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧର ପୁଣି ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତକଥା କଅଣ
ଥାଇପାରେ ? ନିଶ୍ଚୟ କିଛି କାଣ୍ଡ ଘଟିଛି । କହିଲି, ବୋଉ ଶୁଣା ଘରକୁ
ଯାଇଛି ।

ଶୁଣା ନା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମୁହଁ କେଶର ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଆଗ୍ରହ ଭଙ୍ଗା ସରରେ
ପଚାରିଲେ, କାହିଁ କି ?

କହିଲି, ଜାଣେନାହିଁ ।

କେତେବେଳେ ଆସିବେ ?

କହିଲି, କେତେବେଳେ ତ ଗଲାଣି, ଆସୁଥିବ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲାପରି ମନକୁ ମନ କହି ଉଠିଲେ, କେତେବେଳେ ଚାଲିଗଲା ?
ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପଚାରିଲେ, ଦାମ ଆସିଥିଲେ ଯେ !

ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଭାଷା ଖୋଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଯେଉଁ କଥାକୁ ଡରୁଥିଲି
ତାହାହିଁ ହେଲା ଶେଷକୁ । ମୁହଁ ଟାଣ କରି କହିଲି, ହଁ ସେ ଆସିଥିଲେ ।

ଆମୋଦତ ହୋଇ କହିଲେ, ଓ, ତାଙ୍କର ପାଇଁ ପିଣ୍ଡାରେ ସପ ପଡ଼ିଥିଲା
ପର, କାତ ଥାଳିଆରେ ଗୁଆ ବଢ଼ା ହୋଇଥିଲା । ତୁମେ ତାଙ୍କୁ କଥା କହ ଗୀତା,
ଆଡ଼ ଦୁଆ ନାହିଁ ?

ମୋ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ଏତେବେଳେକେ ବୁଝିଲି ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟି
ସେତେ ଭଲ ନୁହେଁ । ମୋଠାର ମୁହଁରୁ ରେଣୁ ଆଗରେ ଶୁଣି କଥାକୁ ବଡ଼ କରି

ଗାଁର ପାଞ୍ଚକଣଙ୍କ ପାଖରେ ଦୁର୍ନାମ କରିବାକୁ ସେ ଏଡ଼େ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଥାଇ ଅସିଲୁ । ତଥାପି ଭଲରେ ଯେତେବେଳେ ପଚାରୁଛନ୍ତି, ଉତ୍ତର ନ ଦେଲେ ନ ଚଳେ । ଦୁର୍ନାମ କରିବେ ତ ମନ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତୁ ।

କହିଲି, ପିଲାଦିନୁ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଅଡ଼ ହୁଏ ନାହିଁ, କଥା କହେ ।

ଥଟା କରି କହିଲେ, ଜନ୍ମରୁ କିଏ କାହାକୁ ଅଡ଼ ହୁଏ ନାହିଁ । ତିଅ ପିଲାର ବୟସ ହେଲେ ମଣିଷର ଗୁଣ ପଡ଼ିଲେ ତ ଲାଜ ମାଡ଼େ । ଗାଁରେ ଏତେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାହିଁକି ଲୁଚ, ଏକା ଏଇ ଦାମକୁ କଥା କହ ବା ?

ରାଗରେ ମୋର ବାହୁ ଜଳି ଉଠିଲା । ମନରେ କୁହୁଡ଼ି ଧାରଣା ନେଇ ମୋ ଆସି ତକ ତାକରେ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ କି ଉତ୍ତର ଦେବି ? କଅଣ ଗୁଡ଼ିଏ କହି ପକାଇବି ବୋଲି ଭାବିଥିଲି । ରାଗକୁ ଦମନ କରି ଥିଲି କଣ୍ଠରେ କହୁଲି, କାହିଁକି, କି କଅଣ ହେଲା ? ଦାମକୁର ମତେ ନଜର ଭଉଣୀ ପରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେମିତି ଭକ୍ତି କରେ ।

ମୋ ଭଉଣୀ କଥା ଛଡ଼ାଇ ନେଇ କହିଲେ, ହଁ, ହଁ, ସେଇଥିପାଇଁ ତମକୁ ବାହା ହେବାକୁ ଦିନେ ସେ ଟଙ୍କା ଧରି ବସିଥିଲେ ପରା । ତମ ଦୋଷ ମୁଁ ଦେଉ-ନାହିଁ ଗୀତା । ଖୁଡ଼ୀ ଭଲ ମଣିଷ । ଅନ୍ଧାର ଆଲୁଅ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ସବୁ ସମାନ । ହେଲେ, ତାଙ୍କର ବୁଝିବା ଦରକାର ଟୋଟକୁ ନିଆଁ ଖର, ପୋଡ଼ିଯାଏ ପର-ପର ।

ରେଣୁ କହିଲା, ତମେ ଗୀତା ଅପା ସାଙ୍ଗରେ ଏତେ ଲାଗ କାହିଁକି ? ଯୋଡ଼ିଥିପାଇଁ ଆସିଥିଲ ସେ କଥା କହୁ ନା ।

ବିମଳାଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ଆଲୋ ରେଣୁ, ଗୀତା ମୋର ନଣନ୍ଦ ଲେଖା, ତା ସଙ୍ଗେ ଟିକିଏ ଥଟାରେ ଲଗାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଲୋକେ ପଛେ ଅବିଶ୍ୱାସ ପାନ୍ତି, ମୁଁ ଭଲ କଥା କହେ । ତୁ ସିନା ପିଲାଲୋକ, ଗୀତା କିଛି ପିଲା କୁଅ ନୁହଁ । ସେ କଅଣ ଜାଣେ ନାହିଁ, ନିଶ୍ଚେଲା ଘରେ ଟୋକାଟା ପାଖରେ ଟୋକା, ପରକୁ ପର, ଲାଜ ସଙ୍ଗୋତ ନାହିଁ, ଭର ଭୟ ନାହିଁ । କଅଣ ହୁଏ ?

ନିତାଣ ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲି ତାଙ୍କର ପାଖରେ । ବୋଉ ଉପରେ ରାଗ ହେଲା । ଘଣ୍ଟାଏ ହେଲା ଗଲଣି, ଏତେବେଳଯାଏ ଫେରୁ ନାହିଁ । ସେ ଥିଲେ ବିମଳା ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ କଣ ପାଖରେ ସର ପକାଇ ମୁହଁକୁ ଚୁପୁ ଚୁପୁ ଏପରି ନନ୍ଦା କରି ଚଉକି ଉପରେ ଆସି ଦେଇ କଥା କହି ପାରନ୍ତା ? ଯାହା ହେଉ, ମୋର ସହବାର ସୀମା ଟିପିଲା । ଯେଉଁ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଦୁର୍ନାମ ତ କଲେଣି ଆଉ ଅଧିକ କଅଣ କିତବେ ? ମୁହଁ ମୁହଁ ଜବାବ ଦେବି । ଆଖିରେ ଲୁହ ଅଟକାଇ ଥିଲି ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲି, କଅଣ ହୁଏ ଭଉଜି ବୋହୂ ।

ମୋ ଡିଓରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲେ, ଅହା ହା, ଜାଣନାହିଁ ସତେ । ତମ ଆଖି ମୁହଁ ତ କହିଦେଉଛି । ଅଗୋ ଗୀତା, ତମର କି ଦୋଷ । ବନ୍ଧୁସ ଦେଲେ ସନ୍ଦେହ ମନ ଅରମାକୁ ଧାଏଁ । ତା ଆଗରୁ ବୁଦ୍ଧିଆ ଗଉଡ଼ ଦମ୍ଭ ଖୁଣ୍ଟ ଦେଖି ଟାଣ ପଦାରେ ଗାଈକୁ ବାନ୍ଧେ । ସେତକ ନ କଲେ ଗାଈ ମାଈର ଦୋଷ ଗୁଣ ଧରିବ କିଏ ? ଆମେ କଅଣ ତିଆ ହୋଇ ନ ଥିଲୁ କି ?

ତାକୁ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । କହିଲେ, ଆସ ରେଣୁ ଯିବା । ଖୁଜୁଆ ଆସୁ ଆସୁ କେତେ ଡେଇଁ ହେବ । ଘରଧନା ଗୁଡ଼ିଆସିଥିଲା । ଆସ ।

ସେ ଦାଣ୍ଡ କବାଟେ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ରେଣୁ ଉଠିଲା । ମୁଁ ତା ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ କହିଲି, ତୁ ରହ ରେଣୁ, ପଛେ ଯିବୁ ।

ମୋ ମନର ଦୁଃଖ ରେଣୁ ବୁଝି କହିଲା, ତମେ ଯାଅ, ମୁଁ ପଛରେ ଯିବି ।

ମୁହଁ ବୁଲାଇ ବିମଳା ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲା, କାହିଁ କି ବା ? ଗୀତା କଅଣ ତମ ମାଙ୍କ ସାହସୀ ? ତମ ବୋଉ ଶୁଣିଲେ ଗାଳି ଦେବେ ।

ରେଣୁ ମୁହଁ ଫଣ ଫଣ କରି କହିଲା, ବୋଉ ତମକୁ ଚଢ଼େ, ମୋ ଗୀତା ଅପାକୁ ବି ଚଢ଼େ । ତମ ସଙ୍ଗେ ଆସିଥିଲୁ ଶୁଣିଲେ ସେ ବେଶୀ ଚଢ଼ିବ ।

କହିଲେ, ଜାଣିଥିଲୁ ତ ଆସିଲୁ କାହିଁ କି ?

ରେଣୁ କହିଲା, ଆସିଥିଲୁ କଅଣ ତମକୁ ଜଗିବାକୁ ? ଗୀତା ଅପା ପାଖକୁ ଆସୁଥିଲା । ତମ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା ସିନା ।

କହିଲେ, ଯାଉଛି ଲୋ, ତୋ ବୋଉ ଆଗେ ସବୁ କହିବି ।

ରେଣୁ କହିଲା, ହଉ ଯା—ଯା— ।

୩ -

ରେଣୁ କବାଟେ ବନ୍ଦ କରି ମୋ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ପିଲାଟାଏ ସେ, ମୋ ମନ ଭିତରର କୁହୁଳା ଦୁଃଖ କଅଣ ବୁଝିବ ? ମୋ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ଏଣୁ ତେଣୁ କଅଣ ବୁଝାଇ କହିଲା, ମନେ ନାହିଁ । ଲୁହ ପୋଛି କହିଲା, ମିଛ ଅପବାଦ ଦେଇ ମୋଠାର ଦୁର୍ନାମ କରିବାକୁ ସେ ଆସିଥିଲେ ରେଣୁ; ହଉ, ତାଙ୍କର ମନ ବୋଧ ହେଉ ।

ରେଣୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, ତୁ ଭାରି ଓଲ୍ଲ । ମୁହଁ ମୁହଁ ଗୁରପଦ ବତାଇ ଦେଲୁ ନାହିଁ ? ମୁଁ ହୋଇଥିଲେ ତାର ଖଣ୍ଡିଆ ରୁଟି କେବଳ ଛଣ୍ଡାଇ ଦେଇଥାନ୍ତୁ । ଭାରି କୁହାଳିଆ ହୋଇଛି !

କହିଲୁ, ରେଣୁ, ଯାହାର କପାଳ ଘୋଡ଼ା, ନ କହିଲୁ ଲୋକ ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଗୁରୁପଦ କହିବେ । ମନରେ ଦୁଃଖ ଦୁଃସ, କାନ୍ଦ ମାଡ଼େ । ସେଥିକି କଅଣ କରିବା ? ବିମଳା ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ଅଜି ଏଇଥିପାଇଁ ଆସିଥିଲା ।

ରେଣୁ କହିଲା, ନାହିଁ ଗୀତା ଅପା, ସେ ଆସିଥିଲେ କିନ୍ତୁ କାରଣରେ । ବାଟରେ ତୋ ରୂପ ଗୁଣକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । କହୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦୂର ସମ୍ପର୍କର ଦିଅର ଅଛନ୍ତି । ବାରଦା ଗାଁରେ ଘର । ସେହି ବସନ୍ତରେ ତୋର ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ସେ ଆସିଥିଲେ ।

ବାରଦା ନାଁ ଶୁଣି ମୁଁ କଥାଟା ବୁଝିନେଲି । ନିଶ୍ଚୟ ଅଳ୍ପ ଭାଇର ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ସେ ଆସିଥିଲେ । ଆଖି ଆଗରେ ଅମୁକଭର ସୁନ୍ଦର ହସ ହସ ମୁହଁଟି ଠିଆ ହେଲା । ମନ ମଉଳିଗଲା । କଥାର ଗନ୍ଧ ବଦଳାଇବାକୁ ମୁଁ ଏଣୁ ତେଣୁ ପଚାରିଲି । ସେ ମୋ କଥାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଗେହଲିଆ କର ପଚାରିଲା, ତୋ ମନକୁ କେମିତି ପାଉଛି ଗୀତା ଅପା ? ଭଲ ଘର, ଭଲ ବର । ହେଲେ ତୋ ବରଟା କିଲା ମିଶିମିଶି ଭୁସୁଣୁ ଗଧ ହେବ । ମୁଁ ଦେଖିଛି ଯେ—

ହସି ହସି ତା ଗାଲରେ ହାତ ମାରି କହିଲି, ତୁ ଭାବ ଦୁଃଖ, ରେଣୁ ।

ସେ ଜିଗର ଧରି ପଚାରିଲା, କହ ଅପା, ତୋ ମନକୁ କେମିତି ପାଉଛି, କିଲା ମିଶିମିଶି ଦେଖିଲେ ତୁ ପର ଚିତ୍ତ ।

ତୁନି ତୁନି ତା କାନ ପାଖରେ କହିଲି, ରେଣୁ, ବଡ଼ ହେଲେ ବୁଝିବୁ । ଯିଏ ଯାହା ଖୋଜେ, ସେ ତା ପାଏ ନାହିଁ । ଯାହା କପାଳରେ ଥିବ ହେବ । ସେଥିକି ଆଗରୁ ଭାବି ବସିଲେ ଲାଗି ନାହିଁ ।

ରେଣୁ କହିଲା, କିନ୍ତୁ, କିଲା ମିଶିମିଶି ……

କହିଲି, ବାଛ ନା ଲେ, କାହା କପାଳରେ କଅଣ ଅଛି କିଏ ଜାଣେ ?

ସେ ହସି ହସି ମୋଓର କୋଳରେ ଲେଟି ପଡ଼ିଲା ।

ବୋଉ ଡାକିଲା ଦାଣ୍ଡରୁ, ଗୀତା… ।

ଜବାବ ଦେଲି, ଯାଉଛି ।

ରେଣୁର କାନରେ କହିଲି, ତତେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ରେଣୁ, ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଯାହା ସବୁ କହିଗଲେ ବୋଉକୁ କିଛି କହିବୁ ନାହିଁ । ତା ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ ।

କବାଟ ଖୋଲିଲି । ବୋଉ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଦିହେଁ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ରେଣୁକୁ ଦେଖି ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲା, କି ଗୋ ଦେଇ, ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ?

ରେଣୁ କହିଲା, ଆସିଥିଲି ବିମଳାଭାଇ ଭାବିଯା ସାଙ୍ଗରେ । ବଡ଼ମାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ସେ ଏଇକ୍ଷଣି ଗଲେ । ମୁଁ ରହିଛି ତୋ ସଙ୍ଗେ ଯିବା ।

ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି କହିଲା, ସେଇଟା କାହିଁକି ଆସିଥିଲା ବା ?

ରେଣୁ ତାଙ୍କର ଅସିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କହୁଲା । ବୋଉ କହୁଲା, ଅଟକାଇଲୁ ନାହିଁ, ରେଣୁ ! ବିମଳାର ସ୍ତ୍ରୀ, ଭାରି ଭଲ ମଣିଷ ।

ସାଧା ଗୋଟିଏ ଟୋକେଇରେ ଗୁଡ଼ଲ ଅଣିଥିଲା । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଥୋଇ-ଦେଇ କହୁଲା, ନଥ ଦେଇ । ଆଗ ରୋଷେଇ ବସେଇବଟି । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟା ଉପାସ ପଡ଼ିଛି, ମତେ ଟିକିଏ ଖବର ଦେଲ ନାହିଁ ?

ଗୁଡ଼ଲ ଟୋକେଇଟି ନେଇ ରୋଷେଇକୁ ଗଲା । ସାଧା ରେଣୁକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଫେରିଲା ।

ବୋଉ ଅସି କହୁଲା, ହିଅ ଲେ, ଆଜି ପଟି ବନ୍ଧା ନେଇ ଟଙ୍କା ଦି ଭିନିଟା ପାଇଁ ସାଧା କେତେ ଘର ବୁଲିଲା । ମୁଁ ତା'ର ଘରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି । ସେଇଥିପାଇଁ ଭେରି ହେଲା । ଜଗବନ୍ଧୁ ବରଷା ଆଳିଖଣ୍ଡି ରଖି ଟଙ୍କା ଦଣ୍ଡେଟି ଦେଲା । ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କା ସାଧାକୁ ଦେଲି, ନଉଁନ ଥିଲା, କେତେ କୁହା ବୋଲିରେ ନେଲା । ଠାକୁରେ ଏମିତି ଅତି କେତେଦିନ ଚଳାଇବେ ମା । ବାପ ତୋର ଗୁଲିଗଲେ । କେଡ଼େ ନିଦାରୁଣ ସେ ! ମୋତେ ଭଲ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ ।

ବୋଉକୁ କହୁଲା, ମୁକୁଳେଇବାର ଆଶା ନାହିଁ । ବନ୍ଧା ଦେଲୁ କାହିଁକି ? ବିକ୍ରି କରି ଦେଇଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ବୋଉ କହୁଲା, କିମ୍ପାଇବାକୁ ଏ ଗାଁରେ କେହି ସଜି ହେଲେ ନାହିଁ ।

କଥାର ସୁଅ ବଦଳାଇ କହୁଲା, ତୁ ଗଲୁପରେ ଦାମଭୁଇ ଅସିଥିଲେ । ମଦନ କେଠା କାହିଁକି ପଠାଇ ଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ସେ ଗୁଲିଗଲେ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, କାହିଁକି ପଠାଇଥିଲେ ?

କହୁଲା, ମୋତେ କିଛି କହୁଲେ ନାହିଁ । ସଞ୍ଜକୁ ଅସିବେ କହିଛନ୍ତି ।

୩୧

ସଞ୍ଜବେଳେ ଦାମଭୁଇ ଅସିଲେ ।

ବିମଳା ଭାଇଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ସେଦିନ ମୋତେ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ ତା'ର ପଲରେ ମୁଁ ଆଉ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ନ ଯାଇ ରୋଷେଇକୁ ଅସିଲି । ଆଡ଼ହେବା ଲୋକର ଆଗକୁ ହଠାତ୍ ଗଲେ ଯେମିତି ଖସିଯିବ ଲାଗେ, ଆଡ଼ ନ ହେବା ଲୋକ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହିଲେ ସେହିପରି ଲାଗେ । କାଲେ ସେ ପାଖକୁ ଡାକିବେ, କଥା ପଚାରିବେ, ଜବାବ ଦିବାକୁ ତ ପଡ଼ିବ ।

ଦାମଭୁଇ ମୋତେ ଆଉ ଡାକି ନାହାନ୍ତି । ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ବୋଉ ସଙ୍ଗେ କଥା ଶୁଣା ହେଲେ । ମୁଁ ରୋଷେଇରେ ବସି ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ ।

ଦାମଭାଇ କହିଲେ, ଆଜି ସକାଳେ ବାପା ବୋଉ ଦୁହେଁ ମୋତେ ଡାକି ତମ ପାଖକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ବାପା କହିଲେ, ଭୋଲିଦାଦ ତ ଚାଲିଗଲେ, ଥାଉ-ଥାଉ ହିଅଣାକୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ଗଲେ ନାହିଁ । ଭଲ ଘର ଭଲ ବର ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ହିଅକୁ ଦରବୁଢ଼ୀ କଲେ । ଯାହା ହେବାର ତ ହୋଇଛି । ଏବେ ଯେ କୌଣସି ଜାଗାରେ ନିମିତ୍ୟ ଉଠାଇବାକୁ ହେବ । ଆନ୍ଧ୍ରର ଡେଇଁ କଲେ ନାଁ ନିନ୍ଦା, ଗାଁ ନିନ୍ଦା, ବାଛନ୍ଦ ପଡ଼ିବ । ବାପା ପୁଣି କହିଲେ ଅମର ଗୁମାସ୍ତା ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁର ସାନଭାଇ ଜଟିଆ ବିଷୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ କଲେ ଭଲ ହେବ ।

ପ୍ରସାବ ଶୁଣି ଦାମଭାଇଙ୍କ ବୋଉ କୁଆଡ଼େ ବରକୁ ହେଲେ । କହିଲେ, ଜଟିଆଟା ସଂକ୍ରାନ୍ତି ପୁରୁଷ, ଶ୍ବାସ ରୋଗୀ, ପ୍ରାଣ ଯାଉଛି କି ଆଉଛି, ତହିଁରେ ପୁଣି ଗଜମୂର୍ଖ । ଚାରି ପଇସା ରୋଜଗାର କରିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ହାଡ଼ିଆ କଥା ତାକୁ ସବୁଦିନେ ପୋଷିବ ?

ତାଙ୍କ ବାପା ଚିଡ଼ି ଉଠିଲେ କହିଲେ, ପ୍ରସାବ ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ତମେ ଆଗରୁ ଭାଙ୍ଗୁଛୁ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କର ଚେଉଁ ଅବସ୍ଥା, ହିଅର ଯେଉଁ ବୟସ, ସେଥିରେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଭଲ ପାଂଟାଏ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ସେଇ ଜଟିଆକୁ ପୁଣି ଦିନେ ଦେଖିବ ।

ତାଙ୍କ ବୋଉ ଭୁନ ରହିଲେ । ତାଙ୍କ ବାପା ତାଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ, ତୁ ଗୀତାବୋଉର ପାଖକୁ ଯା, ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିବୁ । ଏ ପ୍ରସାବରେ ସେ ମଙ୍ଗଳ । ହାତରେ ଗୋଡ଼ରେ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ପୁରୁଖୁ ରୁରେ ବାହାଘର ହୋଇଯିବ ।

କହ ଖୁଡ଼ି, ତମର ମତ କଅଣ ?

ବୋଉ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟକୁ ଲାଗିଲା । ଅନ୍ଧାର ଘରେ ମୁଁ କାନ ପାରି ବସିଥାଏ । ବୋଉ କଅଣ କହିବ ଶୁଣିବାକୁ ଅଧୀର ପ୍ରାଣ ଟାକି ରହିଥାଏ । ସତେ ସେ ମଙ୍ଗଳ ?

ପଦଟିଏ ହିଁରେ ମୋର ଜୀବନ ଯୌବନ, ଆଶା ଅଭିଳାଷ ପୋଡ଼ି ଗୁରୁଖାର କରିଦେବ । ପ୍ରତିବାଦ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ନୀରବରେ ମଥା ପୋତି ବନା ଦୋଷରେ ନିହୁତ ଦଣ୍ଡକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ବୋଉ, ରକ୍ତ ମାଂସରେ ଦେହଟା ମୋର ଗଢ଼ିଛି ଯେଉଁ ବୋଉ, ତାର ଅବାଧା ମୁଁ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଦୀର୍ଘସ୍ବାସ ଗୁଡ଼ି ବୋଉ ପଚାରିଲା, ଦାମ, ମୋର ଜବାବ ମାଗିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ତମକୁ ପଚାରୁଛି ତମେ କହ, ତମର ମନ ମାନୁଛି ? ତମର ଯଦି ମନ ମାନେ ମୋର ଆପତ୍ତି ରହିବ ନାହିଁ ।

ଆଗ୍ରହରେ ଦାମଭାଇଙ୍କ ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି । ଦାମଭାଇ ପିଲାଦିନୁ ମୋତେ ଏତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଦାମଭାଇ, ସଂସାରରେ ସେହି ଜଣକ, ଯାହାଙ୍କ ଆଗରେ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ମନ ପ୍ରାଣ ଖୋଲି ମୁଁ କଥା କହେ । ଶୁଣ

ସେପଟେ ବରକ୍ତ ଦୁଏଁ । ତାଙ୍କର ଅଶ୍ଳୀଳ ଆଶା, କୁସୂତ ଅକର୍ଷଣକୁ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ ଠେଲି ଦିଏଁ । ତଥାପି, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଥିବେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଏଁ, ଭଲ ପାଏଁ ସେ ମୋତେ ବରକ୍ତ କରନ୍ତି ବୋଲି ।

ତାଙ୍କର ମତାମତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ବୋଉ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବ । ବୋଉ ଜାଣେ, ଦାମଭର ମୋତେ ଭଲ ପାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ବେଳ ଆସିଛି । ଅଜଣା ସ୍ଵାମୀର ଗୋଡ଼ତଳେ ମୋର ଯୌବନ, ପ୍ରେମ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବ ବୋଲି କେତେ ଆକର୍ଷଣ, କେତେ ପ୍ରଲୋଭନକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଦଳିଛି । ଦାମଭର ଏହା ଜାଣନ୍ତି । କି ମତ ଦେବେ ଜାଣିବାକୁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଲି ।

ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ଖୁଡ଼ି, ମୋର ମତାମତ ପଚାର ନାହିଁ । ମୋର ମତାମତରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ଦିନେ ମୋ ମନକଥା କହିଥିଲି, ସମସ୍ତେ ଏହା ଜାଣନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ହସିଥିଲେ ଏକା ମୁଁ କାନ୍ଦିଥିଲି । ବାପାଙ୍କର ଅବାଧା ମୁଁ ହୋଇ ନ ଥିଲି । ଲଜ ସଙ୍କୋଚରେ ମୁଁ ତମ ଆଗରେ ମୁହଁ ଖୋଲି କେବେ ମନର କଥା କହି ନ ଥିଲି । ସେ ସାହସ ମୋର ନ ଥିଲା । କାଲେ ତମେ କଥା ଶୁଣିବ, କାଲେ କହିବ, ମନରେ ଅସନା ଆଗ୍ରହ ଧରି ଦାମ ଘରକୁ ଆସେ, ଗୀତାକୁ ଭଲ ପାଏ । ମନକଥା ମୁଁ କହିଥିଲେ ଏ ଘରୁ ମୋର ସ୍ଵାଧୀନ ଚଳନ ଲେପ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଖୁଡ଼ି, ତୁମ୍ଭେ ଯୋଡ଼ି ଯାଉଛୁ, ମନ ମିଶି ଯାଉଛୁ । ଯାହା ହେବାର ହୋଇ ସାଉଛି । ମୋର ମନର କାମନା ମୋର ଆଜିକାର ଆଗ୍ରହ ଓ ଆଶାବାଦ ହେଉଛି, ଗୀତାଟି ଆନନ୍ଦରେ ରହୁ, ସୁଖରେ ରହୁ । ଏଭଳି ଦେଖିଲେ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଶାନ୍ତ ପାଇବି ।

ବୋଉ ତୁନି ରହିଲା । ଭାବିଲି, ସତେ, ଦାମଭରଙ୍କ ମନରେ ଏତେ ଦୁଃଖ, ମତେ ସେ ଏତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ?

ଦାମଭର ପୁଣି କହିଲେ, ମୋର ମତାମତ ପଚାରୁଛୁ ଖୁଡ଼ି ? କହୁଛୁ ଶୁଣ । କଟିଆ ଗୀତାର ଉପସ୍ତକ ନୁହେଁ । ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି ଗୀତାର ବନ୍ଦୁସ ବଳେଇ ଗଡ଼ିଲା, ଏଣିକି ନନ୍ଦା ହେବ । ବାପାଙ୍କର କଥା ମାନ ତମକୁ ମୁଁ ପଚାରିବାକୁ ଆସିଲି । ତମେ ଯାହା ଉତ୍ତର ଦେବ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେଇଆଁ କହିବି ।

ବୋଉ କହିଲା, ଦୁଇଆଁ ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ଗୀତା ଦରବୁଡ଼ି ହୋଇ-
ପାରେ ବାପ, ମୋ ଆଖିରେ ସେ କାଲିକା ପିଲା । ବାପାଙ୍କୁ କହିବ, ଲୋକେ ନନ୍ଦା କରବେ ତ କରନ୍ତୁ । ଲୋକନନ୍ଦାକୁ ତର ବାପ ନ ଥିଲା ସେଥିରୁ ପଙ୍କରେ ମାଡ଼ିଦେବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଗରିବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ ମନ ତ ଗରିବ ନୁହେଁରେ ବାପ । ମୁଁ ଶୁଭା ଜମିଦାର ଗୃହିଣୀ । ମୂଲ୍ୟାନ୍ତ ଚଳୁଥିବା ପିଲାଟିଏ ହେଲେ ହେଲା । ଗୃହ ଅନ୍ତର ପଡ଼ିଥିବ, ସାମ୍ବ୍ୟ ଭଲଥିବ, ତରସ ସଞ୍ଚିବ ଭଲ ହୋଇଥିବ,

ଏମିତିକି ପିଲାଟି ହେଲେ ଗୀତାକୁ ତା ହାତରେ ଦେବ । ନ ମିଳିଲେ ଗୀତା ଅଭିଆଡ଼ୀ ରହିବ । ମୋଡ଼ର ମରଣ ହେଲେ ତମର ଯେଉଁଠି ମନ ସେଇଠି ତାକୁ ଦେବ । ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ନ ଥିବି । ବାପାଙ୍କୁ ଏଇଥା କହିବ ।

ଦାମଭାଇ ଉଡ଼ିର ନ ଦେଇ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ବୋଉ ମତେ ପାଖକୁ ଡାକିଲା । ମୁଁ ପିଣ୍ଡାକୁ ଯାଇ ତା ପାଖରେ ବସିଲି । ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଚୁଲର ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା, ଶୁଣିଲୁ ତ ମା, ଦାମର କଥା । ଆଜି ଯଦି ତୋ ବାପ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତେ, ସାଥୀରେ ଏମିତି ଅପସନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇବାକୁ ସାହସ କରି ନ ଥାନ୍ତେ । ଅମର ସାହା ଭରସା ଏକା ସେଇ ଭଗବାନ । ଯାହା ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଡାକ ।

ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ମୋ ଆଖିରୁ । ମନ କହିଲା, ଭଗବାନ ! ନିଷ୍ଠୁର ସେ ଭଗବାନ । ବାପାଙ୍କୁ ମୋର ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ! ଡହଳ ବିକଳ, ଛଟପଟ, ଦହଗଞ୍ଜ କରି ଅମର ହଟି ସେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

ଦୟାମୟ ସେ ?

ଅଦୃଶ କେତେ ଦିନ ବିକଳଗଲା । ଅଭାବରେ ପଡ଼ି ଘରର ଯାବତାୟି ତଳନ୍ତି ପଦାର୍ଥ ବଳା ପକାଇ କଷ୍ଟେ ମଝେ ବେଳ କାଟିଲୁଁ । ଏହିପରି ଆଉ କେତେଦିନ ତଳିବ ? ବସି ଖାଇଲେ ନିଶ୍ଚିତ ସତେ । ରୋଜଗାର କରି ଘରକୁ ଚାଲିପରସା ଆଣିବାକୁ କେହି ନାହିଁ । କାହା ଉପରେ ଆଶା ରଖି ରବିବ୍ୟତ ପାଇଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହନ୍ତୁ ? ରବିବ୍ୟତ କଥା ଭାବି ବା ଲାଭ କଅଣ ? ଯେତେକି ଆଗକୁ ଚାହେଁ, ସେତେକି ହତାଶିଆ ଲାଗେ ।

ସାଧା ଯଥାସାଧ୍ୟ ଅମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଦୁଃଖୀ ସେ, ଦୁଃଖୀର ଦୁଃଖ ଗୁହେ । ମନ ଥିଲେ ବି ତା ପାଖରେ ଧନ ନାହିଁ । ସାହାଯ୍ୟ କରିବ କିପରି ? ଦେହ ପରିଶ୍ରମ କରିବା ଦ୍ଵାରା ଯାହା ହୁଏ ସେତେକି ।

ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ନାମ ମୋ ନାମରେ ରହି ଯାଇଛି ଗାଁ ସାରା । ଯେଉଁ ଘଟଣାଟି ସେଦିନ ଘଟିଗଲା ତାହାର ଫଳରୁ ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ନାମରେ ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇଲେ । ଯେଉଁ ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆସିଥିଲେ ତାକୁ 'ସେ ନିଜେ ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ।

ସାଧା କହୁଥିଲା 'ବୋଉକୁ, ଶୁଣିଲଣି ବିମଳା ଭାଇଯାର ବହୁପ, ଗୀତା ଆଉ ଦାମ ନାମରେ ଯେଉଁ କଥାମାନ ଉଠାଇଛୁ ଶୁଣିଲେ କାନରେ ହାତ ଦେବ ।

ସାଧା କହେ, ବୋଉ ଶୁଣେ, ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋରେ ।

କଥାଟାକୁ ସେତେ ଶୁଭୁତର ବୋଲି ଭାବି ନ ଥିଲି । କେଉଁଟି ଘଟଣାରୁ ପରେ ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି । ମିଛ ଅପବାଦ ଲୋକଙ୍କ ମନ ଉପରେ କି ପ୍ରଭାବ ପକାଏ ତାହା ମୁଁ ନିଜେ ଅନୁଭବ କଲି ।

ଦାମଭାଇଙ୍କ ପୁଅର ଏକୋଇଶା ।

ଗାଁ ଯାକର ଲୋକେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ମହନ ଜେଠା ଅନନ୍ତର ଶହ ଶହ ଟଙ୍କା ଖରଚ କରୁଛନ୍ତି । କିଏ ଜଣେ ଅସି ଅମର ନିମନ୍ତ୍ରିଣ କରାଗଲା । ବୋଉର ଗୁଲିଣି ପଡ଼ିଲା । ଦାମର ପୁଅ, ଗାଁ ମାରତ୍ତପ କେତେ ଅସିବେ, ଯାହାକୁ ଯାହା ମିଳିବ ପଟଳ ପୁଟି ଉପହାର ଦେଇ ପୁଅକୁ ଦେଖିବେ । ଅମର ଘରେ ଖାଇବାକୁ ନାହିଁ । କଅଣ କରବା ?

ବୋଉ କହିଲା, ନ ଯିବା ଭଲ ।

ମୁଁ କହିଲି, ବୋଉ, ନ ଗଲେ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । ଦାମଭାଇଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ହେବ । ପୁଣି ଜାଣି ଜାଣି କାହିଁକି ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରୁ ଅଲଗା ରହିବା କହିଲୁ ? ଲୋକେ କଅଣ କହିବେ ? ତୁ ସାଧା ପାଖକୁ ଯା ।

ବୋଉ କହିଲା, ଅଳ୍ପ ଅବସର ଦୃଷ୍ଟି ଟଙ୍କା ନ ଦେଲେ ତଳିବ ନାହିଁ । ଘରେ କଅଣ ଅଳ୍ପ ଯେ ବନ୍ଧା ଦେଇ କି ବଢ଼ିକରି ଟଙ୍କା ଆଣିବ ?

କହିଲି, ଅଳ୍ପ ବୋଉ, ଯେତେ ଦିନଯାଏ ଗାଁ ଠାରେ ଘର କରି ରହିଥାଉଁ, ନିଜର ମାନ ମହତ ରଖି ତଳିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରବା । ଶେଷକୁ ଅବସର ପଡ଼ି ଯଦି ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ଯାହା ଭଲ ଦିଶିବ କରବା । ଆଜିକୁ ସେ କଥା ଭାବିବା ନାହିଁ ।

ଶରତ ବାବୁଙ୍କ ଘାଁ କଟକରେ ମୋତେ ଯେଉଁ ଦୁଇ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଥିଲେ ତାକୁ କାନରୁ କାଢ଼ି ବୋଉକୁ ଦେଲି । ଅନେକାବେଳେ ବୋଉ ସେତକ ନେଇ ସାଧା ଘରକୁ ଗଲା । ମୁଁ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଘରେ ଏକୁଟିଆ ରହିଲି ।

ଖରବେଳ ।

ନଇକଲୁଆ ତରଳ ପବନରେ ଘରର ମଧ୍ୟାନ୍ ଦୋହଲ ଉଠିଥାଏ, ଠିକ୍ ସେପରି ମୋ ଛୁଇଁର କୋହ । ଖାଲି ଉପରକୁ ବୁଝୁଁ ମୁଁ ଘର ଭିତରେ ଶୋଇ ଥାଏ । ଅନ୍ଧାର ଭବିଷ୍ୟତ ଲମ୍ବି ଯାଉଥାଏ ମନ ଆଗରେ ସମ୍ଭବ ପରି, କିନ୍ତୁ କିନାର କିଛି ଦିଶୁନାହିଁ । ବାରମ୍ବରଲୁଆ ଭାବନା ମନକୁ ଅସ୍ଥିର କରୁଥାଏ ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟ କିଏ ଖୁଜୁ ଖୁଜୁ କଲା । ତମକି ଉଠିଲି । ବୋଉ ଯିବାର ଦଶ ପଳର ମିନଟ୍ ହୋଇନାହିଁ । କିଏ ଆସିଲା ? ଯିଏ ହୋଇଥାନ୍ତେ ଅଳ୍ପ ନ ଦେଖିଲେ କବାଟ ଖୋଲିବ ନାହିଁ । ଦିନକର ଅସାଧାରଣତା ପାଇଁ ଯେତେ କାଣ୍ଡ ଘଟିଯାଇଛି ମନରେ ସେ ସବୁ ଆଜି ବି ଜାଗି ରହିଛି ।

କବାଟ ପାଖକୁ ଯାଇଁ ପାଙ୍କବାଟେ ପଦାକୁ ଚୁଆଁ କଲି । ଦେଖିଲି ଦାଣ୍ଡରେ ରଙ୍ଗିଆ ଠିଆ ହୋଇଛି । ରଙ୍ଗିଆ ଦଶ ବାରବର୍ଷର ଭଣ୍ଡାରି ପିଲାଟିଏ । କବାଟ ଖୋଲିଲି । ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେଇ କହିଲୁ ନିଆ ।

ମୁଁ କବାଟ ବନ୍ଦ କଲି ।

ଘର ଭିତରକୁ ଆସି ଚିଠି ଖୋଲିଲି । ଶରତ୍‌ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଖଣ୍ଡିଏ ମୋ ପାଖକୁ, ଅରଖଣ୍ଡି ବୋଉ ପାଖକୁ । ଖୁସି ଲାଗିଲା । ଯାହା ହେଉ, ମାଉସୀ ମୋ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ନିଶ୍ଚୟ ପାଇଛନ୍ତି ।

ପଢ଼ିଲି । ବେଶୀ କିଛି ଲେଖା ନାହିଁ । ବୋଉ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଶୁଣି ସେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । କିପରି ବୋଉର ସେବା କରିବାକୁ ଦେବ ସେ ସମ୍ଭବରେ ମୋତେ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଟିକିଏ ସୁବିଧା ହେଲେ ସେ ଥରେ ଆମ ଗାଁକୁ ଆମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବେ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ।

ବୋଉ ପାଖକୁ ଯେଉଁ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ଲେଖା ହୋଇଛି ସେଇଟି ଟିକିଏ କଟି । ଅନେକ ଦୂରର ସୁଆଇ ଲେଖିଛନ୍ତି । କଥା ଲେଖିଥିଲେ ସବୁ ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ କେତେ ଧାଡ଼ି ପଢ଼ି ମୋର ଛୁଇଁରେ ଚମକ ଲାଗିଥିଲା ସେଇକି ଅଜିଯାଏ ବୁଲି ପାରି ନାହିଁ ।

ସେ ଲେଖିଥିଲେ,—ମୋ କନ୍ଦୁସୁଅ ଦେବ ବଚସ୍‌ରେ ଗୀତାର ବାହାଘର କରିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାନ୍ତି, ହେଲେ ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ । କାଲେ ତମେ କଥା ଗ୍ରହଣ । ଦେବଟି ଭଲ ପିଲା । ପାଠପାଠ ସିନା ହେଲା ନାହିଁ, ସ୍ବାବ ଚରଣ ଭଲ । କଟକର ଗୋଟିଏ ମନୋହରୀ ଦୋକାନରେ ବନ୍ଦୀବନ୍ଧା କରିବାକୁ ତା ବାପ ଦଶ ପନ୍ଦର ଦିନ ହେବ ରଖାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ନିହତ ଜଗି କାମ କଲେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଉନ୍ନତ ହେବ । ଗୀତାକୁ ଯଦି ମୁଁ ପାଆନ୍ତି, କୋଲରୁ ତାକୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତମର ଇଚ୍ଛା କଥା ମୋତେ ଲେଖି ଜଣାଇବ ।—

ଚିଠିଖଣ୍ଡି ପଢ଼ି ଆମୋଦ ଅନୁଭବ କଲି । କହୁ କହୁ ମାଉସୀ କଟକରେ କହୁ ପକାଇଥିଲେ, ଭଲ ଭଲଟା ବାଳୁଙ୍ଗା ପୁଅ ଜନ୍ମ କରିଛନ୍ତି । ବାଳୁଙ୍ଗା ! ଆଜି ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ପଡ଼ିବାରୁ ବାଳୁଙ୍ଗା ପିଲାଟିର ସ୍ବାବ ଚରଣ ଭଲ ହୋଇଗଲା । ଦସ ମାଡ଼ିଲା । ତଥାପି ଆମ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଦୟା ଅଳ୍ପ ନୁହେଁ । ଯାହା ମନକୁ ଆସୁ, ସେ ତ ଗ୍ରହଣ କରି ଦେବ ।

ଦୁଃଖ, କିଛି କଥା ? ମରଦ ପୁଅର ଭାଗ୍ୟ ପତର ତଳେ । ଠାକୁରେ କଲେ ସେହି ଦିନେ ସଂସାରରେ ବଡ଼ ହୋଇ ଉଠିବେ । ଭଲ ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା-କଲେ ମଣିଷ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇପାରେ । ତେବେ ତାହାହିଁ ହେଉ । ଅନ୍ତତଃ

ବୋଉର ଦୁଃଖ ଚନ୍ଦ୍ରା ଘୁଞ୍ଚିଯିବ । ମୋ ପାଇଁ ତାକୁ ଅତି ଦହଗନ୍ଧ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଭାବି ଶୁଣି ଶୁଣି ଅନନ୍ତା ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ମୋତେ ବି କୌଣସି ବିଷୟରେ ଅତି ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମୋ ପାଇଁ ଭାବିବେ ଅନ୍ୟମାନେ । ଶରତ୍‌ବାରୁଣ୍ଡ ପରି ଶରୀର ଅତି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରି ଶାଶୁ ପାଇଁ ମୁଁ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବତୀ ମନିବି । ସ୍ୱାମୀ ଅଥା ପାଠୁଅ, କିନ୍ତୁ ସ୍ୱର୍ଗର ଚରଣ ତ ତାଙ୍କର ଭଲ ।

ବାଳୁଙ୍ଗା !

ଓ ! କେବଳ ଶାଶୁ ଶରୀର, ନିଶିତ ଦିଅରକୁ ନେଇ ରହିବାକୁ ଝିଅ ବାହା ହୁଏନାହିଁ । ଝିଅ ରୁହେଁ ସ୍ୱାମୀ !

ବିଧିବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରବୋଧବାବୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ କିଛି ଲେଖା ନାହିଁ । ବାପାଙ୍କର ଶେଷ ଇଚ୍ଛା ସେ ଶରତ୍‌ବାରୁଣ୍ଡ କହି ନ ଥିଲେ ପରା ।

ଓ ପଢ଼ିଲେ ବୋଉ ମିଛଟାରେ ଏଣୁ ତେଣୁ ଭାବିବ । କାଳେ ମାଉସୀଙ୍କ ପ୍ରସାବରେ ହିଁ ରହିବ, ସେହି ଡରରେ ମୁଁ ତା ଚାଟି ଖିଟି ଟିକି ଟିକି କରି ଚରି ଖତକୁଳ ଗଦାରେ ପକାଇ ଦେଇ ଆସିଲି । ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥିବ ତ ହେବ, ଜାଣି ଜାଣି ମନିଷ ଅଜଣା ପାଣି ଭିତରକୁ ଡେଇଁବ କାହିଁକି ?

ମନରେ ଖିଆଲ ଆସିଲା, ସେମିତି ଯଦି ଖଣ୍ଡେ ଚାଟି ମୁଁ ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖି ତ ଯିବି କଅଣ ? ସେ ଶିକ୍ଷିତ, ସେ ବୁଦ୍ଧିମାନ, ନିଶ୍ଚୟ ଆମର ଦୁଃଖ ବୁଝିବେ । ଛୁ, କଅଣ ଭୁଲୁଛି ? କାଳେ ସେ ଆଉ କଅଣ ମନେ କରିବେ ? କାଳେ ଭାବିବେ, ଗାଁ ଝିଅ ହୋଇ ଏଡ଼େ ସାହସରେ ଯିଏ ଅପରିଚିତ ଲୋକ ପାଖକୁ ଚାଟି ଦେଇପାରେ ସେ କେବେ ଭଲ ଝିଅ ହୋଇ ପାରେନା । ମଝୁରେ ନାମ ପଡ଼ିବ ।

ବୋଉ ଫେରିଲା ।

ସାଧା ନିଜେ ଦୁଇଟିଙ୍କା ଧାର ଦେଇ ମୋ ଦୁଇ ଫେରାର ଦେଇଥିଲା । ବୋଉ କହିଲା, ଗୀତା ଲୋ, ସାଧା କହିଲା ମୋ ପାଖେ ଦୁଇଟିଙ୍କା ଆଣି ନିଅ । ଏବେ ଗରଜ ତଳିପାଉ, ପରେ ଦେଖାଯିବ ।

ଓ ବିଷୟରେ ବୋଉକୁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ ।

ସଞ୍ଜବେଳେ ଆମେ ଦହେଁ ମନ୍ଦିର ଜେଠାଙ୍କ ଘରକୁ ଚାଲିଲୁ । ଆମେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ବେଳକୁ ଗାଁ ମାଲପେ ତାଙ୍କ ଘରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ସାରିଥିଲେ । ବୋଉ ଆଗ ଦାମହରଙ୍କ ପୁଅକୁ ଦୁଇଟଙ୍କା ଦେଇ ଦେଖିଲୁ । ସମସ୍ତେ ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । କିଏ ଜଣେ ଭଲ ଭଲ କରି ମୋ ପଛଆଡ଼େ କହିଲୁ, ନଇପାଣି ନଇକି ଯାଉ, ମୋ ଲୁଗାଟି ଶୁଖିଯାଉ ।

ଜଣେ ଦି ଜଣ ଦୃଷ୍ଟି ଉଠିଲେ । କଥାର ଅର୍ଥ ମୁଁ ସହଜରେ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଚିନ୍ତା ଯେତେବେଳେ ଟାପୋଇ ସାରି ଓଦା ଲୁଗାକୁ ମାଲ ମାଲ କରି ବାନ୍ଧି ଲୁଗା ଶୁଖାଇ ନଇରୁ ଫେରନ୍ତି, ମନ ଅନଳରେ ଲୁଗା ହଲାଇ ଏହା କଥା ସେମାନେ କହିଥାନ୍ତି ।

ବୋଉ ତାର ସମସ୍ତେ ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲୁ । ମୁଁ ଦାମହରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଥିବା ଘରେ ରହିଲି । ସିନ୍ଧୁଟିକୁ ଟେଣାଟଣି କରି ଯିଏ ଇଚ୍ଛା ଦିଏ ନେଉଥାନ୍ତି । କେତେ ଗେଲ କରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ବସିଥାଏ ଭିତ ହୋଇ । ସିନ୍ଧୁକୁ ଧରିବାକୁ ଆଗେ ହେଉଥାଏ କିନ୍ତୁ ବହୁଦିନ ଧରି ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ହାତ ଚଳେ ନାହିଁ ।

ମନେ ମନେ ଖୋଜୁଥାଏ ରେଣୁକୁ । ଏତେ ଝିଅ ବୋହୂ ଆସିଛନ୍ତି । ଉପରେ ପଡ଼ି କାହାର ସଙ୍ଗେ କଥା କହିବାକୁ କିପରି ସକୋଚ ଲାଗୁଥାଏ । କାଲେ କିଏ କଅଣ କହିବ ?

ଲେଖାରେ ଭୂଉଳ ହେବ ଜଣେ, ମୋ ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ ମୁହଁକୁ ହଠାତ୍ ଟେକି ଦେଲେ । କହିଲେ, ଦେଖନ, ତମୁଭଦ୍ରା ମୁହଁ, ସତେ କି ପ୍ରମୋଦ କହୁ ଗୋ । ମୁଁ ଯଦି ମିଶିପ ହୋଇଥାନ୍ତି..... ।

ହସି ହସି ମୁହଁ ନୋହିଲି । ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ କଥା ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ, ମିଶିପ ହୋଇଥିଲେ କଅଣ କହିଥାନ୍ତୁ ବଉଳ ? ଗୁଣମୁହଁରେ କାଲି ବୋଲି ଦିଅନ୍ତୁ ?

ଉତ୍ତର ପାଇଲେ, କାଲି ତ ଧୋଇ ଦେଲେ ଛୁଡ଼ିଯିବ । ଗୁଣ ମୁହଁରେ ଠେକୁଆ ଦାଗ ଆଙ୍କି ଦିଅନ୍ତି, ଯେମିତି ଲୁହନ୍ତା ନାହିଁ । ଯିଏ ଦେଖନ୍ତା କହନ୍ତା ଦାଗିଟାଏ ।

କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ଯିଏ ଯାହା କହୁ ହସିଦେଲେ ଚଳିବ । ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ ସମସ୍ତେ ଘେରି ପାଇ କାଉ କାଉ କରି ଖାଇଯିବେ ।

ଜିନ ହୋଇ ରହିଲେ ବି ନିଷ୍ଠୁର ମିଳିଲା ନାହିଁ । କିଏ ଜଣେ କହିଲା,
ସେହି ମୁହଁ ଦେଖି ଦାମାଟା ଦନାକେତେ ପାଗଳ ହୋଇଥିଲା । ବେକରେ ନୁଆଳ
ସଞ୍ଚିଲେ ବି ବେଳେ ବେଳେ ଓଲଟିଲେ ବଳଦ ପରି କଥା ମୁହଁ ନ ବଢ଼ାଉଛି ?

ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ ।

ନିଶ୍ଚୟ ଶିଶୁଟି ପରି ମୁଁ ଥରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି, ସମସ୍ତେ ଯେପରି
କୌତୁହଳରେ ମୋଠିର ଆଖିକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ଏକା ଦାମାଟିଙ୍କ ଶ୍ଵୀ, ଗମ୍ଭୀର
ହୋଇ ତଳକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି, କଥା ଭାବୁଛନ୍ତି ।

ସହକାରୀ ସୀମା ପାରି ହୋଇ ଆସିଛି । ଦୁର୍ନାମ ତ ଲେଖକ କରୁଛନ୍ତି
କରିବେ । ସେଥିକି ଭଲ ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମନ୍ଦିତ କରିବାକୁ ମୁଁ
ସୁଯୋଗ ଦେବି ନାହିଁ । ଯଦି ଯାହା କହୁ, ଯିଏ ଯାହା ଭୁଲୁ ଏଥର ମୁହଁ ମୁହଁ
ଜବାବ ଦେବି ।

କିନ୍ତୁ, ଆଉ କେହି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ବଡ଼ମା ଆସି ଖାଇବାକୁ ଡାକିଲେ ।

ଘରେ ଯେତେ ମାରପେ ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଶିଫ୍ଟାଦ୍ ହୋଇ ଉଠିଗଲେ
ପଦାକୁ । ଦାମାଟିଙ୍କ ଶ୍ଵୀ ପିଲାଟିକୁ କୋଳରେ ଧରି ବସିଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କର
ପାଖରେ ରହିଲି ।

ମୋତେ କହିଲେ, ତୁମେ ଟେଲ ନାହିଁ ଯେ, ଖାଇବ ନାହିଁ କି ?

ଉତ୍ତର ଦେଲି, ଯିବି ନୁଆବୋହୁ, ତମର ସାଙ୍ଗରେ ।

ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ମୁହଁରେ ହସ ଖେଳିଗଲା । କହିଲେ, ମୋ ସଙ୍ଗରେ
କାହିଁକି ଯିବ ? ମୋତେ ଆଜି ଖାଇବାକୁ ମନା । ତୁମେ ଯାଅ ।

କହିଲି, ମୁଁ ପରେ ଖାଇବି । ନିଶ୍ଚେଳାରେ ତୁମ ପାଖରେ ବସି ଦି ଚାହିଁପଦ
କଥା ଶୁଣା ହେବାକୁ ରହିଲି । ଆମେ ଗଢ଼ିବ ବୋଲି ତୁମେ ତ ଦିନେ କେବେ
ପଚାର ନାହିଁ ।

ସେ କହି ଉଠିଲେ, ମୋର ପରୁଷବାରେ ନ ପରୁଷବାରେ କଥା ଥାଏ
ଗୀତା, ଯାହାଙ୍କର ପରୁଷବାର କଥା ସେ ତ ପଚାରୁଛନ୍ତି ।

କହିଲି, ଭାଉଜବୋଉ, ଦାମାଟିଙ୍କ କଥା କହୁଛ ? ସତରେ, ସେ ପିଲାଦିନ
ମତେ ଭଲ ପାନ୍ତି । ଆମେ ବେଳେ ବେଳେ ଯାଉଥିଲେ, ଆମର ଭଲମନ୍ଦ କଥା
ବୁଝୁଥିଲେ । ତମେ ଆସି କି ମନ୍ତ୍ରର କଲ ଯେ ଆଜିକାଲି ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଆମ
ଦୁଆରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

କେତେ ନିଶ୍ଚୟ ଭାବରେ କହିଦେଲି ଯିନା, ତାଙ୍କ ମନରେ କି ଧାରଣା
ହେଲା କେଜାଣି, ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ଆଖିରେ ଶୁଣ ଓ ଘୁଣା ଫୁଟି
ଉଠିଲା । ମୋ ଗୁଳରେ ତମକ ଲାଗିଲା । ହସ ମିଳାଇଲା ।

କହିଲେ, ମନର ଯନ୍ତର ଅମଳ କରାଅସେ ନାହିଁ ଗୋ । ତୁମେ ସିନା ସେସବୁ ଜାଣ । ଭଲରେ ମନରେ ସବୁବେଳେ ଖାଲି ତୁମର ନାମ, ମୁଁ ତାଙ୍କ ଭାବରେ ଶୁଣେ । କଥା କଥାକରେ ତମର ରୂପ ଗୁଣର ଉପଲକ୍ଷ ଦେଇ ମୋତେ ସେ କହନ୍ତି, ମୋ ଉପରେ ବରକ ଦୁଅନ୍ତି, ଛିଗୁଲନ୍ତି କହନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି, ଯଦି ଗୀତା ତୁମ ଅଖିରେ ଏଡ଼େ ସ୍ପନ୍ଦର, ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦାଣେ ତେବେ ପର ଝିଅର ହାତ ଧରି ଘରକୁ ଆଣି ଦହାଞ୍ଜେ କରୁଛ କାହିଁକି ? ସେହି ଗୀତାକୁ ବାହାହୋଇ ରହିଲ ନାହିଁ ?

ମୁଁ କହିଲି, ଭଉଁଜିବାଉ, ଦାମଭର ମୋତେ ପ୍ରଣାସ କରନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ତୁମେ ଏତେ ବରକ ଦୁଅ କାହିଁକି ? ଏଇ କଥା ଯଦି ଅଗରୁ କହିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ତ ତାଙ୍କୁ ମୋଟେ କଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ । ତୁମର ଏଇ ଅଶାନ୍ତର ପଳ କଅଣ ଦୋରନ୍ତି ଜାଣ ? ଦାଣ୍ଡରେ ହାଟରେ ମୋ ନାମରେ ମିଛରେ ଦୁର୍ନାମ ରହିଛି ।

କହିଲେ, ମିଛ ହେଉ, ସତ ହେଉ, ତୁମର ଦୁର୍ନାମ ଆସି ମୋ କାନରେ ବାଜିଲା । ଲୋକେ ବାରକଥା କହିଲେ । ଆଉ କାହାର ନାମରେ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ କାନ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧର ନାମରେ... । ଗୀତା, ଏ ଗାଁରେ ଗୋଟି ଦେଲେଦିନ ତମର ନାମରେ କେତେ ଦୁର୍ନାମ ଶୁଣିଛି, ମନେ ମନେ କେତେ ଶୁଣିଛି, ତୁମକୁ କେତେ ଘୃଣା କରୁଛି ।

ଅଖିରେ ଲୁହ ଢଳ ଢଳ ହେଲା । କରୁଣ ସ୍ଵରରେ ପଚାରିଲି, ଭଉଁଜିବାଉ, ଲୋକଙ୍କ ଭାବର କଥା ଶୁଣି ତମେ ସତ ମଣିଲ ?

ସେ ପୁଣି ହସିଲେ । କହିଲେ, କାହିଁକି ଉପରେ ପଡ଼ି ଖୋଲେଇ ଖୋଲେଇ କଥା କାନ୍ତୁଛି ? ଭଲେଇ ହୋଇ ନିଜକୁ ମଢା ସାବଣୀ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ? ନିଆଁ ନ ଥିଲେ ଲୋକେ ଧୂଆଁ ଦେଖନ୍ତେ କେଉଁଠୁ ? ତା ଛଡ଼ା, ଲୋକେ ବି ଅଖିରେ ଦେଖିଛନ୍ତି—

ତମକି ଉଠିଲ । ଲୁହପୋଛି କହିଲି, ଅଖିରେ ଦେଖିଛନ୍ତି ? କଅଣ ଅଖିରେ ଦେଖିଛନ୍ତି ? କିଏ ଏଡ଼େ ସାହସରେ କହିଲା ? ଭଉଁଜିବାଉ, ବିମଳା ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ବିନା କାରଣରେ ମୋର ଶତ୍ରୁ । ସେହି ମୋର ଦୁର୍ନାମ ରଚନାକର । ଦୁନିଆରେ ସମସ୍ତେ ପଛେ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି, ତୁମେ କେବେ ବିଶ୍ଵାସ କର ନାହିଁ । ଶୁଣିବ ସେ ଦିନର ଘଟଣାଟି ?

କହିଲି ।

ସେ ମନଦେଇ ଶୁଣିଲେ । ପଚାରିଲେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ଆଉ କେତେ କଥା ଶୁଣିଥିଲି ।

କହିଲୁ, ଆଉ ଯାହା ଶୁଣିଥିଲ ସବୁ ମିଛ । ତମ ଦାମଭାଇଙ୍କୁ ପଚାର । ସେ ଭଗବାନଙ୍କର ଶପଥ ଦେଇ କହନ୍ତୁ । ଭଉଜବୋତ, ମୋ କଥାରେ ତମ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରପାର, କିନ୍ତୁ ……

କହିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କଥାରେ ? ଏତେ ଅରୁଣ ପରୁଣ କାହିଁ କି ଦେବ ? ଏତେ ଲୋକ ଥାଉଁଶୁ ତୁମେ ଆସି ମୋ ଆଗରେ ରଲେଇ ଦେଉଛ । ମୁଁ ତ ତୁମକୁ କିଛି ପଚାରୁ ନାହିଁ ? ବୁଝି ପାରୁନା, ତୁମେ ଭଲ ହୁଅ, ଖରାପ ହୁଅ, ତୁମ ଭଲ ତୁମ ଖରାପ ତୁମଠି । ମିଏ ମୋର ହାତ ଧରି ଆସିଛନ୍ତି ସେ ଯଦି ତୁମ ଘରକୁ ନିଜ ଦଉଡ଼ନ୍ତି, ତୁମେ ଯଦି ନିର୍ଜ୍ଞାନ ପରି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଧରାପରା ଥିବା ତାମସା ଲଗାଅ, ନିଜକୁ ସାକ୍ଷୀ କରି ଯେତେ କହିଲେ ତମର ଭଲ ପଣିଆଁ କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତେ ? ଥିବା ତାମସା ଲଗାଇବାକୁ ଏ ଗାଁରେ କଅଣ ଆଉ କେହି ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥା ଟୋକା ନାହାନ୍ତି ?

ଲଜରେ ମୋର ମୁହଁ ଜଳିଗଲା । ଦୁଇ ହାତରେ ଆଖି ଘୋରାଇ ଚାଲି, ଛି, ଯାହାର ହୃଦୟ ନାହିଁ, ମିଏ ନିଜର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ବି ଅବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଚରଦନ ଅଶାନ୍ତରେ କଟିବ । ଦୁନିଆରେ କାହାଠି ତାଙ୍କର ପରିଆର ନାହିଁ । ଜୀବନର ସବୁ ଦୁଃଖ, ମନର ସବୁ ଭାବନା, ତାଙ୍କର ଆଗରେ ହୃଦୟ ଖୋଲି କହିବି ଭାବିଥିଲି, କିଛି ଲୁଚାଇବି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ଦୁଃଖ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଯାହାର ହୃଦୟ ନାହିଁ ସେପରି ପଥର ଆଗରେ ମନ ଖୋଲିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ଏପରି କେତେ କଅଣ ଭାବିଲି । କିଏ ଜଣେ ପଛରୁ ଆସି ମୋର ଦୁଇଆଖି ବୁଜି ଧରିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ତା'ର ହାତ ଖୋଲିଲି । ଚାହିଁଲି, ରେଶୁ । ଦାମଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ପାଖରେ ବସିଥିଲେ, କୁଆଡ଼େ ଉଠିଗଲେ ।

୩୪

ରେଶୁ ମୋତେ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି କହିଲା, ଗୀତାଅପା, ତୁ ଆସି ଏଠି ବସିରୁ, ମୁଁ ତୋତେ ଘନ ଖଞ୍ଜା ଖୋଜି ଆସିଲୁଣି । ଏ, ତୋ ଆଖିରେ ଲୁହ ଯେ । ତା ପାଟିରେ ହାତଦେଇ କହିଲି, ରୁପ୍ ରୁପ୍, ଲୁହ ନୁହେଁ ପାଣି ।

ଆଖି ପୋଛିଲି । ସେ ଆଖିରେ ପଡ଼ି ତୁନି ତୁନି ପଶୁଥିଲା, କହୁ ଅପା, କାହିଁ କି କାନ୍ଦୁଛୁ ? ଦାମଭାଇ ସ୍ତ୍ରୀ ତୋ ପାଖେ ବସିଥିଲେ, ସେ କଅଣ ତୋତେ କହିଲେ ?

ମୁଁ ତା ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ ହସି ହସି କହିଲି, ନାହିଁ ଲେ, କେହ୍ନୁ ମୋତେ କିଛି କହନାହିଁ । ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବଥାଉଛି । ଜୀବନର କେତେ ଅନୁହା ଦୁଃଖ ପାଣି ହୋଇ ଅଖିରୁ ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି ।

ମୋ କଥା ମୋ ଭୁଣ୍ଡରେ ଅଛି ରେଣୁବୋଉ ଖୁଜା ଘର ଭିତରକୁ ମୁହଁ ଗଲାର କଠୋର କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲେ, ରେଣୁ, ରେଣୁ—

ରେଣୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା, କଅଣ ବୋଉ ।

ସେ କହିଲେ, କିଲେ, ଗୀତା କଅଣ ତୋର ସାଙ୍ଗ ସରସା ? ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ତ ଏଣେ ।

ରେଣୁ ଉଠିଗଲା ।

ମୁଁ କାବା ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲି । ସେ ବାସ୍ତୁ ଦାଦାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ଗାଁରେ ତାଙ୍କ ଭଲପଣର ଏତେ ପ୍ରଶଂସା । ପର ଆପଣା ଭେଦ ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋତେ ସେ ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଆଜି ସେ ପର କୁହାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁନାନ୍ତି । ମୋତେ ଘୃଣା ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ରେଣୁକୁ ମୋ ପାଖରୁ ଓଟାଇ ନେଉଛନ୍ତି । ସତେ, ମୋ ଦେହର ପରଶ ଲାଗିଲେ ସେ ଅପବିତ୍ର ହେବ ।

ଦାମଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାଟିକୁ କାହାକୁ ଦେଇ ପୁଣି ସେ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ଦୃଶ୍ୟମିତ୍ରା ଚାହିଁବାରେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଅଲଗୁଣୀ ଉପରୁ ଖଣ୍ଡେ ଲୁଚା ନେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ମୁଁ ଉଠି ଠିଆହେଲି । ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହଠାତ୍ ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ଉପରଠାଉରୁ ଆଗ୍ରହରେ ମୋର ହାତ ଧରି କହିଲେ, କେତେବେଳେ ଆସିଲ ଗୀତା, ମୁଁ ତେଣେ କାମରେ ଲାଗିଛି, ତୁମକୁ ଦେଖି ପାରିନାହିଁ । ତୁମ ବୋଉ— ?

କହିଲି, ବଡ଼ମାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସେ ଯାଇଛି ।

ଗାଁ ମାରପେ ଖିଆପିଆ ସାର ପୁଣି ଆସି ସେ ଘରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଟି ଭୁଣ୍ଡ ଦସ କୌତୁକରେ ସତେ କି ଖଣ୍ଡା ପାଟି ପଡ଼ିବ । ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ହାତ ଗ୍ରସ୍ତ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ ।

ବୋଉ ଆସି ମୋତେ ଡାକିଲା । ଅଖିଆ ଅପିଆ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

୩୫

ଦିନୁଦିନ ଯେ କି କଣ୍ଠରେ ମୋର ବେଳ କଟିଲା, କଥାରେ କହି ହେଉନାହିଁ । କୌଣସି କାମରେ ମନ ଲାଗେ ନାହିଁ । ହାତ ଚଳେ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ଭାବେ, ବିନା ଦୋଷ ବିନା କାରଣରେ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଅଖିରେ ମୁଁ କଳଙ୍କିନୀ ହୋଇଛି । ମୋର ବୋଉ ଯେପରି ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦା ହୋଇ ବେଳୁ-ବେଳ ବଳାଇ ପଡ଼ୁଛି ।

ଆମ ଘରକୁ ଆଉ କେହି ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକା ଗାଧାଟି ଆସେ । ତା'ର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ଯେ ମୋ ପରି ଝିଅ କେବେ ଖରାପ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଲୋକେ ଦେଖି ନ ପାରି ନିଃସହାୟ ବୋଲି ବାରକଥା କହୁଛନ୍ତି । ଗାଧା ଆସେ । ନିଃସାହାରେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କରି ବୋଉ କାନରେ କଥଣ କହି ଫେରିଯାଏ । ବୋଉ ମୁହଁ ଶୁଖାଏ । ବେଳେବେଳେ କାନ୍ଦେ, ମୋତେ କିଛି କହେ ନାହିଁ ।

ଥରେ ଅଧେ ଗାଧାର କଥା ମୁଁ କାନ ପାରି ଶୁଣିଛି । ଗାଁର କେଉଁ ଲୋକ ମୋ ନାମରେ କି ଦୁର୍ନାମ ରଚାନ୍ତି ସେହି କଥା ସେ କହେ । ବୁଝିପାରି ମୁଁ ବି ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ନାହିଁ ।

ଦିନେ ତା'ର କଥା ଶୁଣି ବୋଉ କହିଲେ, ଆଉ ହେବ ନାହିଁ ଲେ, କେଡ଼େ ଆଶ୍ଵରେ କେଡ଼େ ଆଶା ମନରେ ଧରି ଏତଦନ୍ତ କଟିଗଲୁ । ମଣିଷ ସବୁବେଳେ ଭଲ ଖୋଜେ । ଭଲ ନ ମିଳିଲେ ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ମିଳେ ତାକୁହିଁ ଆଦର ନଏ । ଏଣିକି ଆଉ ରଖି ହେବ ନାହିଁ । ଗୀତା ବାପା ମରିବାର ବର୍ଷ ପୂରିଲା । ଯେଉଁଠି ସମ୍ଭବ ଆସିବ, ସେଇଠି ଗଲି ହୋଇଯିବ । ବନ୍ଧୁସ ବଳାଇଲୁଣି । ଆଉ ରଖିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ତା ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥିବ ହେବ ।

ଗାଧା କହିଲା, ଗାଁ ଲୋକେ ଶହୁଡ଼ା ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ଭଲ ଖରାପ ଯେଉଁଠି ସମ୍ଭବ ପଡ଼ିବ ଏଣୁ ତେଣୁ ବାରକଥା କହି ଆଗରୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବେ । ମୁଁ କହୁଛି, ଯାହାଘରେ ମୁଁଏ ଖାଇବାକୁ ଥିବ, ଖଣ୍ଡେ ପିଇବାକୁ ମିଳି ପାରିବ, ସେମିତି ଘରୁ ସମ୍ଭବ ଆସିଲେ ମଙ୍ଗି ଯିବା ଭଲ । ମରଦ ପୁଅର ରୂପ ଗୁଣ କି ବନ୍ଧୁସ ଧରାଯାଏ ନାହିଁ ।

ବୋଉ କହିଲା, ସେଇଆ କରବ ଲେ ।

ସେହି ପ୍ରସ୍ତାବ କରବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ କିଛି ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଭାବି ଫୁରି କଲି, ଏ ବିଷୟରେ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଖରଚ କରବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଭଲ ହେଉ ମନ ହେଉ ସେମାନେ ଯାହା କରବେ ତାହାହିଁ ତ ହେବ । ମୋର ମତାମତ କେହି କେବେ ପଚାରିବେ ନାହିଁ । ପଚାରିଲେ ବା ମୁଁ କହିବି କଅଣ ? ଏ ଗାଁରେ ଆଉ ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ରହିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟରେ ଯେଉଁଠି ଥିବ, ସେହି କର୍ମଭୂମିକୁ ଆଦର ରହିବା ଭଲ ।

ଦିନେ ବୋଉକୁ କହିଲି, ବହୁଦିନ ତଳେ ବାପା ଧବଳେଶ୍ଵର ଦର୍ଶନ କରି ଯିବାକୁ ଲେଖିଥିଲେ । ଗଲେ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ବୋଉ, ମୁଁ ଧବଳେଶ୍ଵର ମହାଦେବଙ୍କୁ ଦେଖିନାହିଁ ।

ପ୍ରକାଶନରେ ବିଧବାବୁଙ୍କ ଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ତାର ମନେ ପକାଇଦେବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ମୋର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦୁଃଖମିଶା ସରରେ ବୋଉ କହିଲା,

ଯିଏ ନେଇଯିବାକୁ କହିଥିଲେ ସେତ ନାହାନ୍ତି, ମାଲ ଆଉ ଲାଭ କଅଣ ? ମାଉ ଆମ୍ଭ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ଖରଚ ହେବ । କାହ୍ନୁ ପାଇବା ?

ମୁଁ ଭୁଲି ରହିଲି । ମୋର ସରଗ ରଙ୍ଗା ମୁହଁକୁ ଗୃହ୍ୟ ଦୁଃଖରେ ସେ ସାଲୁନା ଦେଇ କହିଲା, ଠାକୁରେ ଆଲ୍ଲା ସେଇଥିଲେ ସେତେ ଭଲ କଲେ, ଥରେ କାହ୍ନୁ କି ଦଶଧର ଧବଳେଶ୍ୱର ଯିବୁ ମା, ସେଥିକି ଦୁଃଖ କର ନା ।

ଆଶାର ପ୍ରାୟଶଠି ବୋଉର କେଇ ପଦ ସାଲୁନା ବାଣୀରେ ଏକାଥରେ ନଷ୍ଟ ହେଲା । ବୁଝିଲି, ଅସମ୍ଭବ ମଣି ତେଣିକି ହାତ ବଢାଇବାକୁ ତାର ସାମ୍ୟ ପାଉନାହିଁ । ଭାବିଲି, କାହାରିକୁ କିଛି ନ କହି ଅପରିଚିତ ପ୍ରବୋଧବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଖଟେ, ଚିଠି ଲେଖିବି । ଦ୍ୱିପତ ସେ ଆଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମଣିବେ । ମୋର ଚିଠି ଖଣିକ ତାଙ୍କର ଚକ୍ରମାନଙ୍କ ଦେଖାଇ ପଛରେ କେତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦାମ କରାବେ । କରନ୍ତୁ, ମୁଁ ତ ଶୁଣିବି ନାହିଁ, ଜାଣିବି ନାହିଁ । ଦୁର୍ଦ୍ଦାମର କେଉଁ ଅଭାବ ଅଛି ? କେଜାଣି ତାଙ୍କର ମନ ତରଳବ । ବାପାଙ୍କର ଶେଷ ଆଶା ଜାଣି ସେ କଅଣ ପରିକାର କରିବେ । ଫଳାଫଳ ମାହା ହେଉ, ଚିଠି ଖଟେ ଲେଖିଦେଲେ ଅନନ୍ତ ମୋର ମନରେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ଆସିବ । ଜୀବନଟା ଅନୁତାପ କରି କଟିବ ନାହିଁ । ତେଣିକି ସବୁ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ଲଦି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହି ପାରିବି ।

କାଟକ କଲମ ଧରି ଚିଠି ଲେଖି ବସିଲି । କପର ଆରମ୍ଭ କରିବି, କଅଣ ଲେଖିବି କିଛି ଘର କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଧାଡ଼ିଏ ଲେଟେର, କେତେଥର ପଢ଼ି । ମନକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ଲଜ ମାଟେ । ଭୟ ଦୁଃ । କାଟିଦିଏ । ଶେଷକୁ ଚିଠି ଲେଖା ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କାଟକ କଲମ ରଖିଦେଇ ଉଠି ଆସିଲି ବାରିଆଡ଼କୁ ।

ବଉଳମୂଳେ ଏକୂଟିଆ ଠାଆହୋଇ ନଈ ସେପାଇଁ ଗଛ ଗଛକୁ ଗୃହ୍ୟ ରହିଲି । ଭଲମନ୍ତ କେତେ ଗତ ଘଟଣା ମନକୁ ଆସିଲା । ଦାମଗୁରୁଙ୍କ କଥା ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଦାମଗୁରୁ ଅନ୍ୟତମ ହାତଧର ମଧ୍ୟ ଆଜି ଅଶାନ୍ତରେ କାଳ କାଟୁଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ମୋର କଥା କହି ତାଙ୍କର ମନରେ କଷ୍ଟ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋତେ ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତି ।

ଦି ପକ୍ଷରେ ବୋଉକୁ ପଚାରିଲି, ଦାମ ଗୁରୁଙ୍କର ଆଜିକାଲି ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ନୂଆ ପୁଅ ଦେଖି ଭୁଲିଗଲେ କି ?

ବୋଉର ମୁହଁଟି ଦୁଃଖରେ ଖାଉଁଳି ପଡ଼ିଲା । ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଗୃହ୍ୟଲା, କେଜାଣି କାହିଁକି ଆସେ ନାହିଁ ଗଲା ମୋର ଦୃଷ୍ଟି । ଅସନ୍ନୁଷ୍ଟ ହୋଇ କହିଲା, ନିଜ ଦୁଃଖକୁ ହାରିଗୁହାରି ନାହିଁ, କାହାର ଗଳ ଅଲଗା ଚିତ୍ତେ କଅଣ ମିଳିବ ?

ଆଉ କିଛି କହବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ମୋର ଧାରଣା ହେଲା, ବୋଉ ମନର କେଉଁ ଅନ୍ଧାର କୋଣରେ ସନ୍ଦେହର ତୋପାନ ଉଠିଛି । ଗା ହେଲା । ଆଗରୁ ଉଠି ଆସିଲି । ମୋର ପୁରୁଣା ଗପ ବହୁ ଉପରେ ମୁହଁ ବଳଇ ପଡ଼ିବା ବାହାନାରେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ତାଆରି ପୁରୁଣା ପୃଷ୍ଠା ଉପରେ ଦୁଃଖ ଢାଳିଦେଲି ।

୩୭

ଦୁଃଖ ନୈରାଶ୍ୟରେ ବେଳ ଗଢ଼ି ଚାଲିଲା ।

ଚକ୍ର ମାସର ଅଧ୍ୟାୟ । ଅଭାବରେ ପଡ଼ି ଆମର ଆଉ ଦୁଇ ବେଳା ବୁଲି ଜଳିଲା ନାହିଁ । ଘରେ ଯାହା ଥିଲା ପେଟ ପୋଷିବାକୁ ବକାରଙ୍ଗା କରି ପ୍ରାୟ ସବୁ ଶେଷ ହେଲାଣି । କେତେକାଳର ପୁରୁଣା ଖଟଟି ଓ ମୋର ସେହି ଦୁଇ ହଲିକ ଖାଲି ଆଖିରେ ଦିଶୁଥାଏ । ଏତକ ସରିଲେ ତେଣିକି ଆଉ କିପରି ଚଳିବ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ନାହିଁ । ଭିନ୍ନ ଓଲ ଉପାସରେ ଯେବେ ଯାହା ମୁଁ ଏ ମିଳେ ସେ କେବଳ ଗୁଆର ଦୟାରୁ । ସେଇ ସେଇ କରି କେତେ ଗୁଡ଼ିଲ ସେ ଧାର ଦେଲାଣି । କେବେ ସୁଦ୍ଧା ହେବ, କିପରି ସୁଦ୍ଧା ହେବ ଏକଥା ଭାବିବା ଆଗରୁ ଆଗ ମନରେ ପଶେ କାଲି ପୁଣି ଚଳିବ କିପରି ?

ଭିନ୍ନ ଓଲରେ ସେଦିନ ମୁଁ ଏ ଖାଇବାକୁ ମିଳିଥିଲା । ଅବଶ ହୋଇ ମା ଡିଅ ବୁହେଁ ଦିପକରେ ଘରେ ଶୋଇଲୁ । ବୋଉ କହିଲା, ଗୀତା, ଦେଖିଲୁ ଗୁଲର ଅବସ୍ଥା । ଆଉ ବରଷ କୁଆଣି ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଖୁଆଁ ଦେଇ କୌଣସିମତେ ରସାରଖଣ ହେଲା । ଏବର୍ଷ କୁଆଣି ନ କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ମାଙ୍କଡ଼ ତେଇଁ ସବୁ ଖସିଗଲାଣି ନଇକୁଳିଆ ପବନରେ ସେ ସବୁ ଉଲ୍ଲୁର ପଡ଼ିଲାଣି । ବର୍ଷାଦିନ ଆସୁଛି । ଘର ଖଣି କୁଆଣି ନ କଲେ ମୃତ୍ୟୁ ଗୁଞ୍ଜିବା କେଉଁଠି ?

ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର ମଝିରେ ପଡ଼ିଲେ ଗୁରୁଆଡ଼ି ଅନ୍ଧାର ଦିଶେ । ବୋଉକୁ କି ବୁଦ୍ଧି ଦେବ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପଚାରିଲୁ, କ'ଣ କରିବା ବୋଉ ?

ସେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଜମିଦାରଙ୍କର ଭିନ୍ନବର୍ଗର ଖଜଣା ବାଙ୍କା । କେତେଥର ଲୋକ ଆସି ଫେରିଲାଣି । ଆମର ଦୁଃଖ ସୁଖ ତ ସେ ଦେଖିବେ ନାହିଁ ? ତାଙ୍କର ଖଜଣା ଟ୍ରାକ ନ ଦେଲେ କେଉଁଦିନ ଆସି ଘରେ ପିଆଦା ପଣି କବାଟ ଚଉକାଠ ତାଡ଼ିବେ ।

କହିଲା, ବୋଉ, ମୋର ଦୁଇ ହଲିକ ବକି ଜମିଦାରଙ୍କ ଖଜଣା ଦେଇଦେ, ଘର ପଛେ କୁଆଣି ନ ହେଉ ।

ଏତେ ଦୁଃଖରେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ହସିଲା । କହୁଲା, ସେହିକି ତୋର ସମ୍ବଳ । ସେହିକି ବିକିଲେ ସବୁ ହୋଇଯିବ, ନା ? ପାଗଳ ! ମୁଁ ଗୋଟାଏ କଥା ଭାବି ଠିକ୍ କରୁଛି । ଆମର ତଳ ବାଉଁଶି ବନ୍ଦା ଦେବା, ନୋହୁଲେ ବିକିଦେବା । ବାଉଁଶ ଖାଲି ପଡ଼ୁଛି । କେଉଁ କାମକୁ ଆସୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଟଙ୍କା ମିଳିଲେ ଦିନାକେତେ ଚଳିଯିବ ।

ବାଧା ଦେଇ ପଚାରିଲା, ଏ ବର୍ଷଟା ସିନା ତଳବାଉଁଶ ବିକି କର ସବୁ ହେବ, ଆରବର୍ଷ, ତହିଁ ଆଉ ବର୍ଷ ?

ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ହେଲାପରି ବୋଉ କଅଣ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା । କହୁଲା, ଆଗକଥା ଭାବିବା ନାହିଁ, ଗୀତା । ଏତେ ଆଗରୁ ଭାବିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଭବୋନ କଅଣ ସବୁଦିନେ ଆମକୁ ଏପରି ରଖିଥିବେ ?

ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ ।

୩୭

ରାଧାର ଚେଷ୍ଟାରେ ନିତେଇ ଦାଦା ଆମର ତଳବାଉଁଶ କଣିବାକୁ ମଙ୍ଗିଲେ । ଭିନଗୁଣ୍ଡ ଜମି । ଠିକ୍ ହେଲା, ଭିନଣ ଟଙ୍କା ଦେବେ । ତା ଛଡ଼ା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି କରିବାକୁ ଓ କଟକ ଯିବା ଆସିବାକୁ ଯାହା ଖରଚ ହେବ ସେ ଦେବେ ।

କଟକ ଯିବାର ଦିନ ସ୍ଥିର ହେଲା । ଦାନା ଗାଡ଼ିରେ ଆମେ ଦିହେଁ ରାଧାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ କଟକ ଆସିଲୁ । ନିତେଇ ଦାଦା ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ ।

କଟକରେ ପହଞ୍ଚି ଦିନ ଅଧଯାଏ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଘାଟା ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲୁ । କାମ ସରିଲେ ଆମେ ସେହି ଗାଡ଼ିରେ ଘରକୁ ଫେରିବୁ ।

ତେର ହେବାର ଦେଖି ବୋଉ କହୁଲା, ଝିଅଟା ଶରତ୍ବାକୁଙ୍କ ବସାରେ ରହିଲେ ଭଲ ହେବ ।

ମୁଁ ନାହିଁ କଲି । ସେଠିକି ଗଲେ ପୁଣି ତାଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ତାଙ୍କ ପୁଅ ସମ୍ବଳରେ ମୋର ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାଇବେ । ଚିଠି କଥା କହୁବେ । ମୁଁ ସେହି ଭରରେ ବାଧା ଦେଲି ।

ମନେ ମନେ ଅମୁ ଭାଇଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ତାଙ୍କର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ । ସେ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ରାଧାକୁ କହୁଲା, ଧବଳେଶ୍ୱର ପରା କଟକକୁ ପାଖ, ଥରେ ଗଲେ ଭଲ ଦୃଶ୍ୟ ନାହିଁ ?

ସେ କହୁଲା, ଆଜି ଆଉ ବେଳ ପାଇବ ନାହିଁ । ରାଉଁଟା ଯଦି କେଉଁଠି ରହନ୍ତେ କାଲି ସକାଳୁ ଯାଇ ଦର୍ଶନ କରି ସଞ୍ଜସରିକି ଫେରି ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତେ । ଚନ୍ଦ୍ରା ପରିଚୟ ଲୋକ ନ ଥିଲେ ମାଲିଆଙ୍କ ପାଇଁ କଟକରେ ରହିବାକୁ ଆନ ନାହିଁ ।

ବୋଉ ସବୁ ଶୁଣିଲା, କିନ୍ତୁ କହିଲା ନାହିଁ ।

ସବ୍‌ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ଖାନାରେ କାମ ସବୁ ସବୁ ପ୍ରାୟ ଚାଲିଛି । ନିତେଇ ଦାଦା କହିଲେ, ଭଉଜବୋଉ, ତମେ ସବୁ ଫେରିଯାଅ । ମୁଁ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଗାଡ଼ିରେ ଥାନ ହେବ ନାହିଁ । ଚାଲି ଚାଲି ଯିବାକୁ ମୋର ବଳ ପାଉ ନାହିଁ । ମୁଁ ଅଜି କେଉଁଠି ରହିଯିବି । କାଲି ସକାଳୁ ଯିବି ।

ବୋଉ କହିଲା, ନିତେଇ, ଗୀତାକୁ କଷ୍ଟ ହେଲାଣି । ଦିନଯାକ ଉପାସ । କଟକରେ ରାତିଟିଏ ରହିବାକୁ କେଉଁଠି ଥାନ ମିଳିବ ନାହିଁ ?

ନିତେଇ ଦାଦା କହିଲେ, ଥାନ ନାହିଁ କାହିଁକି, ତେବେ ବଢ଼ିଲା ଡିଅକୁ ନେଇ କଟକରେ କେଉଁଠି ରହିବ ? ମୋ ବବେତନାରେ ଏହା ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । ଘରକୁ ଫେରିଯିବା ଉଚିତ । ଗାଁରେ ବାରଟଙ୍କ ବାରକଥା କହିବେ । ଲେକଙ୍କ ଭୂମିରେ କେହୁ ହାତ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ପରର ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇବାକୁ କେତେ ଅଲକ୍ଷଣ ଲେକଙ୍କର ପାଟି ଖଲଖଲ ହେଉଥାଏ । କାହିଁକି ଏ ପ୍ରମାଦ ? ହାତେ ମାଟି ଚାଲିକଟର ଚାଲିଗଲ ଶବ୍ଦ ମୁହଁ ଖୋଲି ପାରିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଶତାବ୍ଦି ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଯାଅ ।

୩୮

ନିତେଇ ଦାଦା ବିଦାୟ ନେଇଗଲେ । ଆମେ ସବୁ ନଈକୂଳକୁ ଫେରିଲୁ । ମୋର ମନର କେତେ ଅଶା କେତେ ସରା ଭାଙ୍ଗି ଚୁନା ହୋଇଗଲା ।

ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥାଏ ତାହା ଯଦି ହୁଏ, ବୃଥାରେ ମଣିଷ ନିଜେ ତା ଜୀବନରେ ଏତେ ଅଶାନ୍ତ ଅଶେ କାହିଁକି ? ଆଶା ଅଧିକାଂଶର ଭଙ୍ଗ । ଡାହାଣ ଉଡ଼େଜନାରେ ମଣିଷ ଛଟପଟ ହୁଏ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ତା ମନରେ ଅଶାର ଆଲୁଅ ଜଳି ଉଠେ, ଜଳୁ ଜଳୁ ନିର୍ଗ୍ରହ ହୁଏ, ଲିଭି ଆସେ, ଲିଭୁ ଲିଭୁ ତେଜି ହୋଇ ଉଠେ ପୁଣି ଅଗ୍ନିଜ ଅସୀମ ଅକାରରେ ଲାଜ ହେବାକୁ । ମନରେ ଶୁଦ୍ଧିଯାଏ ସ୍ୱଳ୍ପର ପୋଡ଼ା ପାଉଁଶ, ଯାହାକୁ ଦେଖି ଆହା ବାହୁନି ଉଠେ । ସେହି ବାହୁନାର ଅଶାନ୍ତ ଭିତରେ ଟିକିଏ ଅଳ୍ପହା ଛୁଟିଲା ଆନନ୍ଦ ସେ ପାଏ ପରା !

ଦେବତୋ ଘାଟ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପରେ ଗାଡ଼ି ନଈ ଭିତରକୁ ଡେଇଁଥାନ୍ତା । କେତେ ଅଶା ଉଚ୍ଛାଦନାକୁ ମନରେ ସମାଧାନଦେଇ ଗାଁକୁ ମୁଁ ଫେରି ଯାଇଥାନ୍ତି । ଯାହା ଘଟିଥାନ୍ତା ବରଣ କର ନେଇଥାନ୍ତି । ବିନା ଅପତ୍ତିରେ । କିନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟର ଉପହାସ, ଅଦେଖା ହାତର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଏଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଯାଇ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଦେବତୋ ଘାଟ । ସେଇଠି ଦେଖାହେଲା ଅମର ଭିକ୍ଷକ ଯଙ୍ଗରେ । କାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କର ଶୁଣା ଉପରେ ସେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଘନାକୁ ସେ ଚଢ଼ିଲା । ଘନା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଚଢ଼େ ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଅମର ଭାଇ ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ ଆସି ବୋଉକୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ଆମେ କାହିଁକି କଟକ ଆସିଥିଲୁ ବୋଉ ତାଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ କଥାରେ ବୁଝାଇ କହିଲୁ । ଆମେ ଯେ ବାଧା ହୋଇ ସେ ଦିନ ଗାଁକୁ ଫେରି ଯାଉଛୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ଅମର ଭାଇ କହିଲେ, ଆଜି ରାତିରେ ଆମର ବସାରେ ରହୁଯାଅ, ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି ଥଣ୍ଡାଏ ଥଣ୍ଡାଏ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଯିବ ଯେ ବାଧା ହେବ ନାହିଁ । ରାତିବିକାଳ କ୍ଳାନ୍ତ ଦେହରେ ଫେରିଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ରାଧା କହିଲା, କାଲି ସକାଳୁ ଧବଳେଶ୍ୱର ଯାଇ ଗାଁକୁ ଫେରିଲେ ଭଲ ହେବ । ତମ ବସାରେ ମାଇପିଲେକ ଅଛନ୍ତି ?

ସେ କହିଲେ, ମାଇପି ଲେକ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଆମେ ଚିନିଜଣ ମେସ୍ କରି ରହୁଛୁ । ଜଣକର ଦେହ ଖରାପ ବୋଲି ଚିନିଦିନ ହେଲା ସେ ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇଛୁ । ବାକି ଜଣକ ବୁଢ଼ା ଅତି ଭଲ ଲେକ । ଆମର ମୁରବା ପରିକା । ବସାରେ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଆପଣ ନାହିଁ । ତୁମ ମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେ ନିଜେ ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ରହିବେ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ତମ ବସା ଏଠିକି କେତେ ଦୂର ?

ଅମର କହିଲେ, ବୋମ୍ବ ଦୂର ନୁହେଁ । ରଘୁନାଥଜୀ ମନ୍ଦିର ପାଖେ, ବଧୂବାରୁ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ।

ମୋର ଛାତ୍ର ନାହିଁ ଖାଲି ପଡ଼ିଲା । ବଧୂବାରୁ ମାଷ୍ଟର ! ପୁଣି କାହିଁକି ସେ ନାମଟି ମୋ କାନରେ ପଡ଼ିଲା ? ମୋର ଶୋଇଲା ଆଶା ତେଜୁ ଉଠିଲା ପରକ୍ଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ନୁଆଁଇବାକୁ । ବୋଉର ଉଡ଼ିରକୁ କାନ ଡେଇ ରହିଲା ।

ବୋଉ କହିଲା, ବଧୂବାରୁ ମାଷ୍ଟର ! ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଅନୁ ?

ଅମର ଭାଇ କହିଲେ, ଚନ୍ଦ୍ର । ବିଶେଷ ଆଳାପ ନାହିଁ । ସେ ବେଶି ବେଳ ଘରେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରବୋଧ ବାରୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଭଲ ଚନ୍ଦ୍ରା ପରିଚୟ ଅଛି । ସେ ଅତି ଭଲ ପିଲା । ଯେପରି ଶ୍ରେୟା, ସେପରି ମିଳାପୀ । ଧୀର ସ୍ଥିର, ବରୁରବନ୍ତ । ଆମେ ଗରିବ । ସେ କାହିଁ କେତେ ଉପରେ । ଲୁଟିଯାଉଥିବା ଅଫିସରେ ବଡ଼ କାମ କରନ୍ତି । ବିଦ୍ୱାନ । ତଥାପି, ସେ ଆମ ବସାକୁ ଆସନ୍ତି, ଆମ ସଙ୍ଗେ ମିଶନ୍ତି, କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି । ବଡ଼ଲେକା ଟିକିଏ ନାହିଁ । ଆମର ସଙ୍ଗୀ ପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଆମର ସକୋର ପଣ ସେ ରଖାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଆଗ୍ରହରେ କହିଲା, ବଡ଼ଲେକା ?

ଅମର କହିଲେ, ବଳେ ଚାହିଁବ ସେ କିପରି ଲେକ । ଘଡ଼ିକରେ ପରକୁ ଆପଣାର କରି ନିଅନ୍ତି । ଆମେ ଗରିବ କିନ୍ତୁ ଦେଖା ହେଲେ କେତେ କଥା ।

କହନ୍ତି । ପୁଣି ଦୁଃଖ ପଶୁଛନ୍ତି । ଶୁଣିବ, ପକ୍ଷର କୋଡ଼ିଏ ଦିନ ତଳେ ମୋଟେ
ଜର ହୋଇଥିଲା । ବୁଲି କିପରି ଶୁଣିପାରି ନିଜେ ଆସି ଦାକର । କେତେ କଥା
ପଚାରିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣା ଧ୍ୟାନ ଥାଏ ବୋଲି ନିଜ ହାତରେ ବାଲି ଘୋଷ କର ତାଙ୍କ
ଘରୁ ମୋ ପାଇଁ ପ୍ରବୋଧବାବୁଙ୍କ ହାତରେ ପଠାଇ ଦେଲେ । ତୁମକୁ ସବୁ ଦେଖିଲେ
ସେ ବଳେ ଧାଇଁ ଆସିବେ ଯେ, ଦେଖିବ ।

ବୋଉ କଅଣ ଭାବି କହୁଛି, ଦୁଇ ତେବେ ଅମ୍ଭ, ଆଜି ସାଙ୍ଗେ ଆମେ ତୁମ
ଘରକୁ ଚାଲି ଆସିବୁଁ । କାଲି ସକାଳେ ଏକା ଆମକୁ ତୁମେ ଧବଳେଶ୍ୱର ନେଇ
ଦିଅଁ ଦର୍ଶନ କରାଇ ଆସିବ । ଗୀତା ଗୁରୁମାସ ହେଲା ମୋ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିଲୁ,
ଧବଳେଶ୍ୱର ଦେଖିବ । କଟକ ଆସିବାକୁ ଆଜି କେବେ ପୁରୋଗ ମିଳିବ କି ନାହିଁ
କିଏ ଜାଣେ ? ଝିଅଟାର ଆଗ୍ରହ ଭାଙ୍ଗି ବି କାହିଁକି ?

ଗାଡ଼ି ଫେରନ୍ତି ଗୁଲିଲା ।

ବାଟରେ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ କହୁଲେ, ପରଘରେ ମୁଣ୍ଡ ବଳିଲେ ମଣିଷ ଆଉ ନିଜର
ନୋଇ ରହି ପାରେ ନାହିଁ । କାଣିବାରୁ ଓକିଲଙ୍କ ସିରସ୍ତାରେ ମୋହର କାମ
କରୁଛି । ତଳବା ମାନସ ଶ୍ରେଣୀରେ ହେଉଛି । ଓକିଲଙ୍କ ଠାରୁ ଛୁଟି ନ
ନେଲେ ଧବଳେଶ୍ୱର ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ କହୁବ । ଦେଖାଯାଉ କଅଣ
ହେଉଛି ।

ସାଥୀ କହୁଛି, ଦେଖାଯାଉ କହୁଲେ ତଳିବ ନାହିଁ, ଅମ୍ଭଙ୍କୁ । ତୁମର
ଭରସାରେ ଆସିବୁ । ଆମ ପାଇଁ ଦିନଟିଏ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟିଲେ, କହୁଲେ, ଆସୁ ।

ବୋଉ କଅଣ ଭାବୁଥିଲା, ଦଠାତ୍ ପଚାରିବେଲା, ଅମ୍ଭ, ବିଧବାକୁ ପୁଅର
କଅଣ ବାହାଘର ଠିକ୍ ହେଲାଣି ?

ଅମର ଭାଇ କହୁଲେ, ପାଣିଟିଏ ଖୋଜୁଥିଲେ ତ । କେତେ ଜାଗାରେ
ସମ୍ଭାଷଣ ପଡ଼ୁଥିଲା । କେଉଁଠି ଠିକ୍ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।
କାହିଁକି ? ଓ, ବୁଝିଲି । ସତେ, ଗୀତା ଯଦି ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ହାତ ଧରିଲା
କେତେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ମୁଁ ନିଜେ ପଚାରିବି । ତୁମେ ରହ । ଠାକୁରଙ୍କ ଉପରେ
ଭରସା ରଖ ।

ମୁଣ୍ଡର ଲୁଗାଟିକୁ ଟାଣି ଅନ୍ୟମନା ହେଲାପରି ସାଥୀକୁ କହୁଛି, ଧବଳେଶ୍ୱର
ପର ଉଜ୍ଜାରେ ଯାଆନ୍ତୁ ?

ସାଥୀ ମୋତେ ଚମ୍ପଟି ଦେଇ କହୁଛି, ରହ, ଧବଳେଶ୍ୱର କଥା କାଲି
ସକାଳେ ବୁଝିବା ।

ବୋଉ କହୁଛି, ବଡ଼ଲୋକ ସେମାନେ ।

ଅମ୍ଭଙ୍କୁ କହୁଲେ, ସେ ଧନ ଖୋଜନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଗୃହାନ୍ତ ବୋହୂଟିଏ ।
ସୁନ୍ଦର, ଗୁଣର, ଠିକ୍ ଆମ ଗୀତା ପରି । ଠାକୁରଙ୍କର ଯାହା ବରଦା ଥିବ ହେବ ।

ମଣିଷର କି ଗୁରୁ ? ଦେଖାଯାଉ ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାଇବା । ଗୀତାକୁ ସେମାନେ ଆଗ ଦେଖନ୍ତୁ । ସେମାନଙ୍କର ମନ ମାନୁ । ସେଇଠୁ ଯେଉଁ କଥା ।

ବୋଉ ଭୁଲ ରହିଲା ।

ଭାବିଲ, ପଶାଣ, ପଶାଣର ବେଳ ଆସିଛି, ଭାବିଲ ଖେଳ । ସେ ଗୁନାନ୍ତି ବୋହୂଟିଏ, ସୁନ୍ଦର, ଶୁଣିଲ, ଠିକ୍ ମୋଡ଼େ ପରି ! ଅମୃତରୁ ଆଖିରେ ଗୀତା ସୁନ୍ଦର, ଗୀତା ଗୁଣର । ଯେଉଁମାନେ ତାହାର ପଶାଣକ ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ଗୀତା କପର ଦଶିବ ?

୩୯

ଅମର ଭରଙ୍କ ବସାଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ବାଟ ଘରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ଦୈତି ଖଟା ଛାଡ଼ିବ କିବାଟ । ଶୁଣା ଆଡ଼କୁ ଗୋଟିଏ କର ଝରକା । ଅଶୋ ଛତରେ କଥ । କଥକୁ ଗାଁ ନୁଆଁଆ ରୋଷାର ଘର ।

ବାଟଘରକୁ ଲାଗି ଯେଉଁ ଘରଟି ସେଇଥିରେ ଅମର ଭର ରହନ୍ତି । ସେପାଖ ଘରଟି ଟିକିଏ ବଡ଼ । ତେଣୁ ଆଉ ଦି ଜଣ ସେଥିରେ ରହନ୍ତି । ଅମର ରହିବା ପାଇଁ ଅମର ଭର ପ୍ରଥମ ବଖାଣି ଛାଡ଼ିଦେଲେ ।

ଶୁଣା ପାଖ ଝରକାକୁ ଲାଗି ଖଟି ପଡ଼ିଛି । ଏ ପାଖ କାହ୍ନୁକୁ ଲାଗି ଯେଉଁ ବେଢ଼ି, ନା ଉପରେ ଖାଦିଏ ଟିକି, ଗୋଟିଏ ବସ୍ତାନା ଓ କେତେ କାଳେପକ, ନଥି ରଖା ହୋଇଛି । ଅଲଗାରେ ଦି ଭିନ୍ନ ଖାଦି ଲୁଗା ଓ ସତରଞ୍ଜି ।

ମୁଁ ଘର ହୋଇଥିଲି । ଖଟ ଉପରେ ଯାଇଁ ବସିଲି । ବୋଉ ଓ ଶୁଣା ଅମରଭର ସଙ୍ଗେ ଖାଦି ଛତରେ ଗଲି କେଉଁଠି କିଏ ରହେ, କେତେ ଘର ଭଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ଖବର ବୁଝିଲେ । ଦଶ ବାର ବର୍ଷର ଟୋକାଟିଏ ଭାମା, ସେମାନଙ୍କର ରୋଷାର କରେ । ଅମର ଭରଙ୍କ କହୁବା ମତେ ସେ ନଲଟଣ ଜଳାଇ ମୋ ଥିବା ଘର ବେଢ଼ି ଉପରେ ଥୋଇ ଦେଇଗଲା ।

ସମସ୍ତ ସେଇ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଅମର ଭର ବୋଉକୁ କହିଲେ, ଦିନଯାକ ଉପାସ ପଡ଼ିଛି, ଭାମା ରୋଷାର ବସାଉ । ଦିନକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ମୁଁ ବଜାରକୁ ଯାଉଛି, ପଛବା ପକ୍ଷ କିଛି ତା ହାତରେ ପଠାଇ ଦେବ । ମୁଁ ଟିକିଏ ଓକିଲ ବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବି । ଆସୁ ଆସୁ ଡେଇଁ ହୋଇପାରେ ।

ସେ ବଜାରକୁ ବାହାରିଲେ । ଘନା ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗଲା । ଅମର ଦେଖି ଅମରଭର ଯେଉଁ ବଡ଼ାବାବୁଙ୍କ କଥା କହୁଥିଲେ, ସେ ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼କୁ ଗଲିଗଲେ । ଭାମାକୁ ରୋଷାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବୋଉ ଗଲା ରୋଷାଘରକୁ । ଶୁଣା ମୋ ପାଖରେ ରହିଲା ।

ମୁଁ କହିଲି, ଶୁଧା, ଭାବ କ୍ଳାନ୍ତ ଲଗୁଛି, ଶୋଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ।

ଶୁଧା କହିଲା, ଶୋଇ ପଡ଼ୁନ । ଉଠ, ମୁଁ ପାରିବି ।

ଖଟ ଉପରେ ସତରଞ୍ଜି ଖଣ୍ଡି ପାରିଦେଲା । ମୁଁ ବାହୁ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଇ ଶୋଇଲି ।

କହିଲା, ତମେ ଏକୁଟିଆ ଥା ଦେଇ, ଭାବିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ବୋଉଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଏ ।

କହିଲା, ମୁଁ କଅଣ ପିଲାଛୁଆ ହୋଇଛି କି ଭାବିବ ? ନଲଟେଣ କମାର୍ଚ୍ଚ ଦେଇ ତୁ ଯା, ମୁଁ ଶୋଉଛି ।

ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ । ମଶାଙ୍କ ଦାଉରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ଏକର ସେକର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଝରକା ବାଟେ ପଦାକୁ ଚାହିଁଲା । ଶୁଧା ସେ ପାଖେ ଏ ଘର ସାମନାରେ ବିଧିବାସର ଘର ! ଉଇ ଏକମହଲ କୋଠା । ଶୁଧା ଉପରେ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅରେ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଝରକା ଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ବନ୍ଦ ହୋଇଛି । ଜଣା ଯାଉଛି, ଯେପରି ଘରେ କେହି ନାହିଁ ।

ଭାବିଲା, ଯାହା ଅସମ୍ଭବ ସେ କଥା ମନକୁ ଆଣି ବୃଥାରେ କାଉଳି ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ତଥାପି କେଜାଣି କାହିଁକି ମନ ହେଉଥାଏ, ଥରେ ପ୍ରବୋଧ-ବାବୁକୁ ଦେଖନ୍ତୁ କି ! ଦେଖନ୍ତୁ ଦୂରରୁ..., କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ସଂସାରରେ କେତେ ଧନ, କେତେ ବିଦ୍ଵାନ୍ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରବୋଧବାବୁକୁ ଦେଖିଲେ ବେଶି କଅଣ ହେବ ?

ଅମର ଭାଇ ପାଗଳ । କେଉଁ ଆଶାରେ, କି ସାହସରେ ସମ୍ଭବ ପକାଇବେ ? ଲୋକହସା ହେବେ । ମୋଓର ପାଇଁ ଲୋକହସା ହେବେ କାରଣ, ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ? ତମକି ପଡ଼ିଲି ନିଜର ଚିନ୍ତାରେ । ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ତା ହୋଇଥିଲେ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ବିଷୟରେ ସମ୍ଭବ ପକାଇବାକୁ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାନ୍ତେ ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଆସି ଡାକିଲା । ମୁଁ ଜବାବ ଦେଲି । ସେ କହିଲା, ଗୀତା, ଆ ଯିବା ରଘୁନାଥଜୀ ମନ୍ଦିରକୁ, ଦିଅଁ ଦର୍ଶନ କରି ଆସିବା ।

ଶୁଧା କହିଲା, ନାହିଁ, ସେ ଶୋଇଥାଉ, ଆସ ଅମର ଯିବା । ଘରେ ତ ଭ୍ରମା ଅଛି । ମନ୍ଦିର ତ ପାଖରେ ।

ବୋଉ କଅଣ ଭାବି କହିଲା, ହଉ ତେବେ ଥା । ଗୀତା, ତୁ ଥା, ଆମେ ଆସୁଛୁ ।

ମୁଁ ରହିଲି । ସେମାନେ ଚାଲିଗଲେ । ମଶା ଉପାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ମଶାରିଟା ପକାଇ ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

କେତେବେଳେ ମୋତେ ନିଦ ହୋଇଗଲା ମୋର ଶିଆଲ ନାହିଁ ।

ଜୀବନର କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କଅଣ ଘଟେ ସବୁ ମନେ ରହେ ନାହିଁ । ଭୁଲ ଅତୀତ ଅତିକୁ ଆଖି ଫେରାଇଲେ ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ମଣିଷର ଆଖିରେ ପଡ଼େ ସେ ସତ ଦେଲେ ବି ସ୍ବପ୍ନ ପରି ମନେ ହୁଏ । ଦୁଃଖ ଆସେ କି ସୁଖ ଆସେ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ତେବେ, ମୋର ମନେହୁଏ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ଅତୀତ ସ୍ମୃତିର ସୁଖ ଦୁଃଖ ନିର୍ଭର କରେ ।

କଟକରେ ଗୋଟିଏ ରାତି ।

ଯାହା ଯାହା ଘଟିଗଲା ଆଜି ଭାବିଲେ ମନେହୁଏ ସେ ସବୁ ଯେପରି ବାସ୍ତବ ନୁହେଁ, କେବଳ ସ୍ବପ୍ନ । ଯାହା ଘଟିଥିଲା, ପର ଜୀବନ ଉପରେ ତାର ଗୁରୁତ୍ବ, ତାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପର ଜୀବନର ଗତିକୁ ବଦଳାଇ ପାରି ନାହିଁ । ଯେତକି ଭାବେ, ଭାବ୍ୟ ବା ନିୟତି ବା କେଉଁ ଅଦେଶୀ ହାତର ଗୁଳନା ଉପରେ ବିଶ୍ବାସ ସେତକି ଦୃଢ଼ ହୁଏ । ସିଶକର ବ୍ୟବଧାନରେ ଜୀବନର ଢେର ବଦଳି ଯାଏ, ସୁଖ ଦୁଃଖ ଓଲଟି ପାଲଟି ହୋଇଯାଏ ।

ସ୍ବପ୍ନ ପରି ଜଣା ଯାଉଥିଲା ମତେ କିଏ ଯେପରି ମୋର ମଶାରି ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ତାକୁ ଛୁଇଁ, ଅମର, ଅମର, ସଞ୍ଜବେଳଟାରେ ଶୋଇଛୁ କାହିଁକି ? ଦେହ ପୁଣି ଖରାପ ହେଲା କି ?

ନିଦ ମୋର ଭଙ୍ଗି ଥାଏ, ପୁଣି କାନ୍ଥ ଆଖିପତା ମାଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ି ଥାଏ । ଅପରିଚିତ କାହାର ସ୍ବର ! ଉଠି ବସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ । ଅବଶ ଦେହ ଉଠୁ ନ ଥାଏ ।

କାହା ହାତର ସ୍ପର୍ଶ ମୋର କପାଳରେ ଲାଗିଲା । ଉଠି ବସିଲି । କାହାର ହାତଟିଏ ମଶାରି ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାରିଗଲା । ଚମକି ଚାଲିଲି । କିଏ ? ଘର ଭିତରେ କିମ୍ବା ହୋଇଥିବା ନିରାଶ୍ରୟ ଚେଜା ହୋଇ ଉଠିଲା ଭାବରେ ଜଳୁଛି । ମଶାରି ପାଖରେ ଜଣେ କିଏ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଭୟରେ ଦେହ ଥରି ଉଠିଲା । ଡରି ଡରି ମଶାରି ଟେକି ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ଅପରିଚିତ ଉଦ୍ବିଗ୍ନାବସ୍ଥା ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପଛକୁ ଘୂର୍ଣ୍ଣିଗଲେ । ମୁଁ ଟଙ୍କକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହେଲି ।

ଥରଟିଏ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି, ଥରଟିଏ । ମନରେ କିପରି ଧାରଣା ହେଲା, ସେଇ ସେ ପ୍ରବୋଧବାଚୀ, ଯାହାଙ୍କ କଥା ମୁଁ ଶୁଣିଥିଲି, ଯାହାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ କେତେ ରାତି ଉଠିବୁ ହୋଇ ଆଖି ଲୁହରେ ହାତ ଓଦା କରିଥିଲି । ଆହୁରି ଥରେ ଚାହିଁବାକୁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ । ଭୟରେ, ସଙ୍କୋଚରେ ଆଖି ଟେକି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସେ ଫେରିପଡ଼ି ଦ୍ବାରମୁହଁକୁ ଗଲେ । ଥରଲା କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲେ, ଭାମା !

କବାବ ଦେଇ ଭ୍ରମା ପାଖକୁ ଆସିଲା । ପଚାରିଲେ ଧୀରେ, କିଏରେ ?

ଭ୍ରମା ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଅମରବାବୁଙ୍କ ଘରୁ କିଏ ସବୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

ଓଃ, କହୁ କଣେଇ ଚାହିଁଲେ ମୋ ଆଡ଼କୁ । ମୁଁ ଆଡ଼େଇ ଚାଲି । ସେ ଦାଣ୍ଡ ଘରଆଡ଼େ ଯାଉଛି କହୁଲେ, ଭ୍ରମା, ବାପା ବୋଉ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି କହୁପାରିବୁ କିରେ ? ଅମର ବୁଲିବେଳେ ତ ଯେପରି ଓଲଟୁ ତୁ ଜାଣୁ, କିଛି କହୁପାରୁ ନାହିଁ ।

ଭ୍ରମା କହୁଲା, କିନ ରତ ରତ ହେଉଥିଲା, ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଚଢ଼ି ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ । ମୁଁ ଦାଣ୍ଡରେ ବସିଥିଲି ଦେଖିଛି ।

କହୁଲେ, ଏତେବେଳେଯାଏ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ଅଛା, ଅମର ?

ସେ ଯାଇଛନ୍ତି ବଜାରକୁ ।

ତା ପରେ ତୁନି ତୁନି କଥଣ ପଚାରିଲେ । ଭ୍ରମା କଥଣ ଉତ୍ତର ଦେଲା ମୁଁ ଶୁଣିପାରିଲି ନାହିଁ । ସେ ଫେରିଗଲେ । ମୁଁ ଝରକା ବାଟେ ପଦାକୁ ଚାହିଁଲି । ଯାଇଗଲେ ଚଢ଼ି ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ ।

ମୋର ଦେହ ଗୋଟାଗୁଣ୍ଠି ଥରୁଥାଏ । ଭ୍ରମାକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ପଚାରିଲି, ସେ କିଏ ଭ୍ରମ ?

କହୁଲା, ଅମର ବସା ଆଗରେ ବାବୁଙ୍କ ଘର । ଅମରବାବୁଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥିଲେ ।

ମୁଁ ରହି ରହି ପଚାରିଲି, ତୁନି ତୁନି କଥଣ ପଚାରିଥିଲେରେ ?

ସେ ହସିଲା । କିଛି କହୁଲା ନାହିଁ ।

ଗେଜେଟ୍ ପଚାରିଲି, କହୁନୁ ଭ୍ରମ ?

ଭ୍ରମ କହୁଲା, ପଚାରିଲେ, ସେ ଘରେ ଯେଉଁ ଝିଅଟି ଅଛି ସେ କିଏ ?

ମୁଁ କହୁଲି, ସେ ଅମରବାବୁଙ୍କର କଣ ହୁଏ ?

ଭ୍ରମା ଶେଷାଇଦେଇ ଗଲା ।

ମୁଁ ପୁଣି ମଣାର ଟାଣି ଖଟିପରେ ଶୋଇଲି । ଭାବିଲି, କଥଣ ସେ ମନେ କରିଥିବେ ? କେତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ମନକୁ ଆସିଲା । ସବୁ ଯେପରି ଗୋଲମାଲିଆ ହୋଇଗଲା । ଦୁଇଆଖି ଉଜୁଳି ଲୁହଧାର ଗଡ଼ି ଆସିଲା ।

ସୁଷଣରେ କି କୁଷଣରେ ଜାଣେ ନାହିଁ, ପାହାକୁ ମୁଁ ମନେ ମନେ ଖୋଜୁଥିଲି ସେହି ପ୍ରବୋଧବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଅନୁଭବ ଦେଖା ହେଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଦେଖିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ ଜାଣିଲେ ନାହିଁ ମୁଁ କିଏ । ବୁଝିଲେ ନାହିଁ ମୋ ମନର ଗୋପନ ବେଦନା । ତାଙ୍କ ହାତର ଥରଟିଏ ସ୍ପର୍ଶ ମନରେ ଯେଉଁ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଛୁଆଁବଳୀ ।

ଅଶା ଉନ୍ମାଦନାର ଡେଉଁ ଖେଳାଇ ଦେଇଥିଲା, ତାହା ପ୍ରଭାବରେ ଆଉ ମୋର ନଦ ହେଲା ନାହିଁ । କି ଅଶାରେ କେଜାଣି ମୋର ମନ ଉଲ୍‌ସି ଉଠିଲା ।

ବୋଉ ଓ ଗାଧା ଫେରି ଆସିଲେ । ଅମର ଭାଇ ମଧ୍ୟ ଫେରିଲେ । ମୋ ଥିବା ଘରକୁ ଆସି ପଚାରିଲେ ବୋଉକୁ, ଗୀତା ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ?

ବୋଉ କହିଲା, ହଁ ।

ଅମରଭାଇ କହିଲେ, ଏତେବେଳଯାଏ ବଧୂବାବୁ କି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଫେରି ନ'ହାନ୍ତି । ପ୍ରବୋଧବାବୁ ଆସି ମୋତେ ଖୋଜୁଥିଲେ । ଭ୍ରମା କହୁଛି, ସେ କୁଆଡ଼େ ଗୀତାକୁ ଦେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ବୋଉ କାଳେ କଅଣ କହିବ ବୋଲି ମୁଁ ରମ୍ଭରେ ସବୁ ଶୁଣି ଭୁନ ହୋଇ ମିଛରେ ଶୋଇଥାଏ ।

ଭ୍ରମା ଆସି କହିଲା, ସେ ଏଇ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଆସି ଦେଇଙ୍କି ଦେଖି ଫେରିଗଲେ । ମୁଁ ଶେଷଘରେ ଥିଲି । ସେତ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଆପଣଙ୍କ ଘରୁ କିଏ ସବୁ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି ।

ଭ୍ରମାକୁ ଶେଷ ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଇ ଅମର ଭାଇ କହିଲେ, ଭଲ ହେଲା । ମୁଁ ନିଜେ ପ୍ରବୋଧବାବୁକୁ କହିବି । ସେ ଯଦି ମଙ୍ଗନ୍ତି ତାଙ୍କର ବାପା ମା ଥୁଆଁ ହେବେ ।

ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଆସି ପ୍ରବୋଧବାବୁଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲା । ଗାଡ଼ିରୁ ଡିଙ୍ଗାଇ କିଏ ସବି ଘର ଭିତରକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ଟରକା ବାଟେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । କିଛି ସମୟ ପରେ ତାଙ୍କ ଘରର ଟରକା ସବୁ ଖୋଲିଗଲା । ବିଜୁଳି ଆଲୁଅରେ ଘର ଭିତର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖାଗଲା ।

ଅମରଭାଇ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ । ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟାକ ପରେ ଫେରି ଆସିଲେ । ମୁଁ ପିଣ୍ଡାରେ ଖାଇ ବସିଥାଏ । ସେ ବୋଉକୁ ଘର ଭିତରକୁ ଡାକି ନେଇଗଲେ । ଗାଧା ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରୁ ଉଠିଗଲା । ଘଟଣାଟି ଚୁପିବାକୁ ଆଗ୍ରହରେ କାନ ଡେଇଁ ରହିଲା ।

ଅମର ଭାଇ କହିଲେ, ଭାଗ୍ୟରୁ ବଳି ବଡ଼ କିଛି ନାହିଁ । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ଯାଇଥିଲେ ଅମର ଓଲଟିଙ୍କ ଘରକୁ—କାଶୀବାବୁଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଝିଅର ଅଛି ଯେ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, କଅଣ ଦେଖିଲେ ?

ଅମରଭାଇ ଦୁଃଖିତ ବୋଲି କହିଲେ, ଝିଅଟିକୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ସେତେ ଫୁଲର ନୁହେଁ, ତେବେ ସେ ପାଠ ପଢ଼ିଛି । ବାଳିକା ସ୍କୁଲକୁ ଯାଏ । ଭଲ ଗୀତ ବୋଲି ଜାଣେ । ଗୁଣାଗୁଣି କାରିଗର କାମ ଜାଣେ ।

ରାଧା କହିଲା, ଝିଅଥିଲୁର ଏ ସବୁ ଜାଣି ଲୁଚି ନାହିଁ । ଯେତେ ଯାହା ଜାଣିଲେ ଝିଅ ଜନମ ଚୁଲିମୁଣ୍ଡକୁ ।

ଅମର ଭାଇ କହିଲେ, ଯାହାର ଯେପରି ରୁଚି । ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ଦହେଁ ଆଜି ଯିବ ଜବାବ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଗୁଡ଼ି, ଯାହାର ଭାଗ୍ୟ ଯେଉଁଠି । କାହିଁ ଗୀତା, ଆଉ କାହିଁ ନମିତା ।

ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଲା । ସେ ଦୁଃଖ ବେଶୀ ବେଳ ରହିଲା ନାହିଁ । ଆଶା ଉଠେଜନାର ଭଙ୍ଗା ଗଢ଼ା କେତେ ତ ସହୁଛି । ଏଇ ସାମାନ୍ୟ ଘଟଣାରେ ବିକ୍ରତ ହେବ କାହିଁ କି ? ତଥାପି, ପ୍ରବୋଧବାବୁଙ୍କ ହାତର ଉତ୍ସର୍ଗ ପରଶର ସ୍ୱଳ୍ପ ମୋର ମନ ବିଚଳିତ କରେ । ତାଙ୍କର ଥରଟିଏ ବାକୁଳା ଗୃହାଣୀ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ପୁଣି ପୁଣି ଦର୍ଶିଯାଏ । ଗୁଳରେ ସ୍ପନ୍ଦନ ଦୃତ ହୁଏ ।

୪୭

ଯେତେ ତେଣୁ କଲି ଭାଗ୍ୟ ବା ନିୟତିର ଦ୍ୱାହ ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହିବି, ଅବୋଧ ମନ ମାନ୍ଦିଲା ନାହିଁ । ଏଣୁ ତେଣୁ କେତେ ଚିନ୍ତା ମନରେ ପଶିଲା । ଅମର ଭାଇ କହିଗଲେ, ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କର ବାହାଘର କେଉଁ କାଶୀବାବୁ ଓକିଲଙ୍କ ଝିଅଙ୍କୁ ବିଷୟରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ସେଥିରେ ମୋର କଅଣ ଥାଏ ? ଦୁନିଆରେ କେତେ ପ୍ରବୋଧବାବୁ ଅଛନ୍ତି, କେତେ ନମିତା ଅଛନ୍ତି, ଆଉ ମୋର ପରି କେତେ ଦରିଦ୍ର ଗୀତା ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । କାହା ଭାଗ୍ୟରେ ବିହୁ କଅଣ ଲୁହାରି ଆଗରୁ କହିହେବ ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଓ ରାଧା ବିଧବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ବୁଲି ଯିବେ ବୋଲି ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଅମର ଭାଇଙ୍କ କଥା ଶୁଣି, ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ ବନ୍ଦ ରହିଲା । ଅମର ଭାଇ କହିଥିଲେ, ବିଧବାବୁଙ୍କ ଯା ଆମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଧାଇଁ ଆସିବେ । କାହିଁ ଆସିଲେ ନାହିଁ ତ !

କଥା ହେଲା, ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି ଆମେ ଧବଳେଶ୍ୱର ଯିବୁ । ଖରା ଟାଣ ହେବା ଆଗରୁ ଦିଆଁ ଦର୍ଶନ କରି ତେଣେ ତେଣେ ଗାଁକୁ ଫେରିବୁ ।

ଶିଆପିଆ ପାରି ସମସ୍ତେ ଶୋଇଲେ । ରାସ୍ତାପାଖ ଝରକାକୁ ଲାଗିଥିବା ଖଟଉପରେ ମୁଁ ଶୋଇଲି । ଖଣ୍ଡେ ସତରଞ୍ଜି ପାରି ତଳେ ଶୋଇଲା ବୋଉ, ଦୁଆର ମୁହଁ ପାଖକୁ ରାଧା । ମଗା କାମୁଡ଼ାରୁ ଉଠାଇ ପାଇବାକୁ ଅମୁଭର ଟଙ୍କ ଉପରେ ମଗାମାରି ବଜାଟିଏ ଜାଳଦେଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେ ଶୋଇଥାନ୍ତି ବାଟଘରେ ।

ବୋଉ ଓ ଗାଧାକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନଦ ଦେଇଗଲା । ମୋ ମୁଣ୍ଡ କପର ଗରମ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହୋଇ ଖାଲି ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ଉଠି ବସୁଥାଏ । ଘର ଭିତରେ ଅନ୍ଧାର କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତା ଉପରେ ଦୂର ବିଜୁଳି ଆଲୁଅର ଫିକା ପରଶ ଲାଗିଥାଏ । ବଧୂବାବୁଙ୍କ ଝରକା ଗୁଡ଼ିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶୁଥାଏ । ଶୁଏ, ଛଟପଟ ହୋଇ ପୁଣି ଉଠି ବସେ । ପଦାକୁ ଘଡ଼ିଏ ଅନାଏ, ପୁଣି ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ଦୂରରୁ ଘଣ୍ଟାର ଶବଦ ଶୁଭିଳ । ଦଶଟା ବାଜିଲା । ଅଖି ବୁଜି ମୁହଁମାଡ଼ି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ରହୁଛି । କିଏ ଜଣେ ଦାଣ୍ଡ କବାଟେ ଖଡ଼୍ ଖଡ଼୍ କରି ଡାକିଲେ, ଅମର, ଅମର ।

ମୋର ଛାଇ ନଦ ଭାଙ୍ଗି ଗଲା । ଅଖି ଖୋଲି କାନ ଡେଇଲି । ପୁଣି ସେହି ଡାକ, ଦୂର ଭିନି ଘଣ୍ଟା ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ଡାକ ଅତି ପାଖରେ ମୁଁ ଶୁଣିଥିଲି । ଯାହାଙ୍କର ହାତର ଅମୃତ ପରଶ ମୋର କପାଳରେ ଲାଗିଥିଲା । ସେ ପ୍ରବୋଧବାବୁ । ଉଠି ବସିଲି । ଭାବିଲି ପୁଣି କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଘର ଆସିବେ ଆସି ସେ ତାକୁଛନ୍ତି ? ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ମୁଁ କାନ ପାରି ରହୁଛି ।

ପ୍ରବୋଧବାବୁ କହିଲେ, ଅମର, ସଞ୍ଜବେଳେ ତମକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଆସି ଯେଉଁ ଓଲମି କରୁଛି କଅଣ କହୁବ । ଅତିସରୁ ଆସି ଦେଖିଲି ଘରେ ବାପା ବୋଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଭାବିଲି, ତମର ବସାରେ ବସି ଗଲେ କି ଘଣ୍ଟାଏ ଅଧେ କଟାଇ ଦେବ, କିନ୍ତୁ ……

ସବୁ କହିଲେ । ଏଣେ, ଘର ଭିତରେ ମୁଁ ଗୋଟାଗ୍ରାଏଁ ଥରୁଥାଏ । ଅମର ଭାରି କଅଣ ଭାବୁଥିବେ । ଏ ସବୁ କଥା ମୁଁ ବୋଉଠାରୁ ଲୁଚୁଇ ରଖିଛି । ସେ ଶୁଣିଲେ କଅଣ କହୁବ । ହଁ ।

ପ୍ରବୋଧବାବୁ ପଚାରିଲେ, ସେ ତୁମର କଣ ହୁଅନ୍ତି ? ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଭାବୁଥିଲି .., କିନ୍ତୁ ତୁମେ ତ ବାହା ହୋଇ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା । ଭ୍ରମକୁ ପଚାରିଲୁ ସେ କହିଲା ।

ଅମର ଭାରି କହିଲେ, ସେ ମୋର ପିତୃସୀ ଘର ଲେଖାରେ ରତ୍ନଶ୍ରୀ ହେବ । ଧବଳେଶ୍ୱର ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସକାଳେ ଚାଲିଯିବେ ।

କହିଲେ, ଘର ଅଧରେ ତୁମକୁ ଉଠାଇ ଏ ସବୁ କହିବାର କାରଣ ହେଉଛି କାଳେ ତୁମେ କଅଣ ଭାବବ ?

ଅମର ଭାରି କହିଲେ, ଭାବବ ? ମୁଁ କଣ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନେ ନାହିଁ ପ୍ରବୋଧବାବୁ ? ଗୀତା ମୋର ଭଉଣୀ, ସେ କଅଣ ଆପଣଙ୍କର ଭଉଣୀ ନୁହେଁ ?

ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ଦହେଁ ହାତ ଧରାଧର ହୋଇ ଆଜ୍ଞେ ଗଲେ । ନିଜ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ଆସିଲା । କାହିଁକି ମୁଁ ଅନାଦ୍ରାରେ ବସି ଛଟପଟ ହେଉଛି,

କାହିଁକି ବା ରବିବାର କଥା ଭାବି ଅଶାନ୍ତରେ ବେଳ କାଟୁଛି ? ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥିବ ହେବ, ଆଉ, ଯାହା ହେବ, ନୀରବରେ ତାହାକୁ ବରଣ କରି ଅଦେଶୀ-ହାତର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବାଟେ ଚାଲିବାକୁ ହେବ ।

ଶୋଇଲି । ସପନ ଦେଖିଲି । ବେଦ ଉପରେ ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଛି । ଶଙ୍ଖ ମନ୍ଦିର ବାଜୁଛି । ଦୁଇଟି ହାତକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ପୁରୋହିତେ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରୁଛନ୍ତି ।

ସପନ ଦେଖିଲି, ବଜୁଲି ଆଲୁଅ ସେ ଜାଳିଲେ । ମୁଣ୍ଡରୁ ଓଢ଼ଣା ଘୁଆଇ ତୁନି ତୁନି କହିଲେ ହସି ହସିକା, ଚନ୍ଦ୍ରି ପାରୁଛି ?

ହସିଲି ।

ସେ ଯେ ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ । ସେ ହସି ହସି ମୁହଁ ନୋହିଲେ । ଓଠର ମଧୁର ମୃଦ୍ବାଳିଆ ପରଶରେ ଅଖି ବଜିଲି । ଦେହକୁ ଆଉଜାଇ ନେଲେ, ଶୁଭ ଉପରକୁ । ଅଖି ଖୋଲିଲି । ମୁଣ୍ଡଟେକି ମୋର ଜୀବନ ସର୍ବସ୍ୱଙ୍କର ହସ ଋଷ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି ।

ଚମକ ଉଠିଲି । ସେ ପ୍ରବୋଧବାବୁ ନୁହଁନ୍ତି, ସେ ଦାମହର । ତାଙ୍କୁ ଠେଲି ଦେଇ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲି । ବୋଉକୁ ଡାକ ଶୁଣିଲି ।

ନିଦ ଭଙ୍ଗିଲା । ସପନ ଅପସରିଲା । ଦେହଟା ବରଜାପନ୍ତ ପରି ଧରୁ-ଥାଏ । ପାହାନ୍ତା ହେଲାଣି । କେତେବେଳୁ ବୋଉ ଓ ରାଧା ଉଠି ସାରିଲେଣି ।

୪୩

ରାତି ପାହାନ୍ତାରୁ ଆମେ ଧବଳେଶ୍ୱର ବାହାରିଲୁ । ବଧୂବାରୁଙ୍କ ଧଳା ଡେଙ୍ଗା କୋଠାକୁ ଅନାଇଁ ମୋର ନୀରବ ବିଦାୟ ଜଣାଇଲି । ବାପାଙ୍କର ଶେଷ ଇଚ୍ଛାର ସମାଧି ସେଇଠି । ଧବଳେଶ୍ୱର ଯିବା ଆଉ ଦରକାର ନ ଥିଲା । ମୋର ଇଚ୍ଛା ଓ ଆଗ୍ରହ ଭଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ଘରକୁ ଫେରିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ! ପୁରୁଣା ପରିସ୍ଥିତି ମଝିରେ ଆବଦ୍ଧ ରହିଲେ ନୈରାଶ୍ୟର ଦୁଃଖ ଓ ସପନର ଉଡ଼େଇନା ଦୂର ହୁଅନ୍ତା । ନିନିଦନିଆ ଆଲୁଅ ଶୁଭର ଜୀବନ ଚାଲିଲା ତାର ମଞ୍ଜାବାଟ ଧରି ।

ଧବଳେଶ୍ୱର ଯିବାକୁ ହୁଁ ହେବ । ଆଗରୁ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଏତେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଛି, ଆଜି ମନା କରି ହେବ ନାହିଁ ।

ଭଲ ଲାଗିଲା । ବାଟରେ କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ମୋର ଅଖି ଶେଥିରେ ଲାଗି ରହିଲା । କଟକ ସହରର ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଠାବାଡ଼ି, ସହର ସେ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପାଖେ ବୁଦ୍ଧବଦନା ଜଙ୍ଗଲ, ଶଗଡ଼ଗୁଳା ଲମ୍ବି ଯାଇଛି, ମହାନଦୀର ପଠା, ବାଲି-
ଅଖି ପାଉନାହିଁ ।

ସକାଳ ହେଲା । କଅଁଳ ଖରାରେ ମହାନଦୀର ବହୁତ ବାଲି ଚକ୍ ଚକ୍
ଦିଗିଲା । ବାଲି ସେପାଖେ ପାଣିର ଧାର ଅଖିକୁ ଶୀତଳ ଲଗୁଥାଏ ।

ଅମ୍ମ ଭାଇ କହିଲେ, ଏଇ, ମନ୍ଦିର ଦିଶୁଛି । ବାଲିରେ ଆଉ ଗାଡ଼ି ଚକ୍
ଗଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏଇଠି ସମସ୍ତେ ଓଢ଼ାଅଥ । ଗୁଲି ଗୁଲି ଯିବା ।

ଗାଡ଼ି ରହିଲା । ଆମେ ଓଢ଼ାଇଲୁ । କେତେ ଲୋକ ଯା ଆସ କରୁଥାନ୍ତି ।
ଆମର ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଥରେ କଣେଇ ଗୁହାନ୍ତି, ଗୁଲୁନ୍ତି ଆଗକୁ । ଆମେ ପଛରେ
ପଡ଼ୁ । ବୋଉ ଗୁଲି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଆମର ଭାଇ ଆଗେ ଆଗେ ଯାଉଥାନ୍ତି ।
ଆମେ ପଛରେ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଅଟକି ରହନ୍ତି । ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଆମେ ଯାଇଁ ମିଶି
ଯାଉ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ।

ନଈଧାର ପାଖରେ ହେଲା । ଏଇଠି ପାରି ହେଲେ ଧବଳେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ।
ଆଗରୁ କେତେ ଲୋକ ନଦୀ ଏପାଖେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ତଙ୍ଗା ମଝି
ନଈରେ, ସେ ପାଖକୁ ଯାଉଛି । ବସିଲା ଲୋକଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଫେରି ଆସିଲେ ଆମ
ଦଫାକୁ ପାରି କରିବ । କେତେ ଡେରି ହେବ କେଜାଣି କଅଁଳ ଖରା ଟାଣ ହୋଇ
ଆସୁଛି । ଆମେ ସବୁ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲୁ । ଅଣଅଣିଆ ହୋଇ ପାଣି କୂଳରେ
ବସି ସେପାରିକି ଗୁହୁଁ ରହିଲା ।

ତଙ୍ଗା ଫେରିଲା । ଆମର ଭାଇ ପଚାରିଲେ, ତୁମେ ସବୁ କଅଣ ଏଣୁ ଗାଁକୁ
ଫେରିବ ? ଆମ ବସା ବାଟେ ଗଲେ ହେବ ନାହିଁ ?

ବୋଉ କହିଲା, ଏଇଠୁ ଫେରିଯିବୁ ବାପା, ଘନା ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛି ।
କେତେ କାମ ତା'ର ମାର ହେବଣି । ତମ ବସା ବାଟେ ଫେରିଲେ ଗୁଆରେ
ଡେରି ହେବ ।

ଆମର ଭାଇ କହିଲେ, ବଧୂବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରବ ନାହିଁ ?

ବୋଉ କହିଲା, ଆଉ ଦରକାର ନାହିଁ । ସେମାନେ ପାଠୋଇ ବୋହୂ
ଧନାଘର ଡିଆଁ ଗୁହାନ୍ତି । ଅନ୍ୟଠାରେ ଜବାବ ଦେଇ ଯାଇଲେଣି । ନେଡ଼ି ଗୁଡ଼
କହୁଣୀକୁ ବହି ଯାଇଛି ।

ଆମର ଭାଇ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ, କିଁ, ନେଡ଼ି ଗୁଡ଼ କହୁଣୀକୁ
ବୋହିଛି । ତେବେ,.....

କଥା ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଗଲା । ଦୂରକୁ ଚାହିଁଲେ । ଆଖି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଗିଲା ।
କହିଲେ, ହେଇ, ପ୍ରବୋଧବାବୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଆଜି ତାଙ୍କର ଆସିବାର କଥା ଥିଲା ।

ସାଇକଲ୍ ଖଣି ଘାଟଘରକୁ ଆଉଁସାଇ ପ୍ରବୋଧବାବୁ ଆମ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଅମର ଭାଇ ଉଠିଗଲେ ତାଙ୍କ ଆଗକୁ । କହିଲେ, ଆପଣ ଥକି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପକେଟରୁ ରୁମାଲ କାଢି ମୁହଁରୁ ଖାଲ ପୋଛି ସେ କହିଲେ, ହଁ, ବାଲିରେ ସାଇକଲ ଠେଲି ଆସିବା କେଡ଼େ ମଜା ! ଅତି କଷ୍ଟ ।

କଣେଇଁ ଚାହିଁଲି । ତାଙ୍କର କ୍ଳାନ୍ତ ମୁହଁରେ ମନପୁଲକା ହସ ।

ସପନ ପ୍ରତିମା ! ଜୀବନଟା ଖାଲି ସପନ ହୋଇଥିଲେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଦୂରେଇ ରହନ୍ତା ? ନା । ସୁଖର ସପନ ମଝିରେ ଦାମଭାଇ ଆସି ଉଠି ହୋଇଥିଲେ !

କାହିଁକି ସେ ଆମର ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ଆସିଛନ୍ତି ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଖି ପୂରାଇ ତାଙ୍କୁ ଭଲ କରି ଦେଖିଲି । କେତେ ଲୋକ ଯା ଆସ କରୁଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଅପରିଚିତ । ସେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅପରିଚିତ । ଲଜ ସଂକୋଚରେ ଆଡ଼ ହୋଇ ରହିବା ମନେ କଲିନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଯାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିନଟିଏ ଦେଖା, ଯାହାର ସ୍ୱାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ ମୋର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ଦୁନିଆର ଶହ ଶହ ଅଜଣା ଅଶୁଣାଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେ ଜଣେ, ତାଙ୍କୁ ଆଡ଼ ହୋଇ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ମଣିଲି ନାହିଁ । ଯିଏ ଯାହା ମନେ କଲେ କରୁ ପଛେ ।

ସେ ଆସି ବୋଉକୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ । କହିଲେ, ଆପଣ ଅମରର ଆତ୍ମୀୟ, ତେଣୁ ମୋର ମାଉସୀ ।

ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଓଢ଼ଣା ଟାଣିଲି । ବୋଉ ଲଜ ଲଜ ହୋଇ ଓଢ଼ଣା ଟାଣିଲି ।

ଅମର ଭାଇ ବୋଉକୁ କହିଲେ, ବଧୂବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରବୋଧବାବୁ ପଢ଼ା ସେ ତ ତମ ପୁଅ ପରି, ତାଙ୍କୁ ଆଡ଼ ହେଉଛ କଅଣ ?

ମୋତେ କହିଲେ, ପ୍ରଣାମ କରି ଗୀତା ।

ରାଧା ଆଗ୍ରହରେ ଚାହିଁଲା ।

ଅମର ଭାଇଙ୍କର କଥା ମାନିଲି । ଲଜ ଲଜ ହୋଇ ଦୁଇହାତ ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲି । ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ପ୍ରଣାମ କଲି । ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଲି ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ମୁହଁରେ ରଙ୍ଗ ଉଜୁଟିଲା । ସେ ପ୍ରତି ନମସ୍କାର କରି ବୋଉକୁ କହିଲେ, ଆପଣମାନେ ଧବଳେଶ୍ୱର ଆସିବେ ବୋଲି ଅନୁବାବୁ କହୁଥିଲେ ।

ବୋଉ ହସିଲା । ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ।

ଦୁଇ ଜନପଦ ଆମେ ଧବଳେଶ୍ୱରରେ ରହୁଲୁ । କେତେ ଆଡ଼ ଚାଲୁଲୁ । ସେ ପାଖରେ ଜଙ୍ଗଲ । ଗଛକୁ ଗଛ ଲୁଟି ଛୁଦାଛୁ । ଅବଡ଼ା ଖାବଡ଼ା ଉଠାପଡ଼ା ଗଳିବାଟ । ବୋଉ ଚାଲି ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ପ୍ରବୋଧବାରୁ ବୋଉର ହାତ ଧରି ବାଟକଟାଇ ନେଲେ । କେତେ କଥା କହିଲେ । ବୋଉ ଉଡ଼ିବ ଦେଲା ନାହିଁ ।

ମତେ ଖୁସି ଲାଗୁଥାଏ । ଏପରି ଅଭିଜ୍ଞତା ମୋର ତରୁଣୀ ଜୀବନରେ ତ ପ୍ରଥମ । ପ୍ରବୋଧବାରୁ ପଛରେ ଆସୁ ଥାଆନ୍ତି । ମୋର ଗୋଡ଼ ଅଟକି ଅଟକି ଯାଉଥାଏ । ଶୁଧାର ହାତ ଧରି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁ, ତାଙ୍କର ହସ ହସ ମୁହଁ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ଦେଖିବାକୁ । ହାତ ଧରି ଉଠେ । ରମ୍ଭ ଓ ପୁଲକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୁଳି ଭିତରେ କିପରି କଥା ଅନୁଭବ କରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଭାଷା ଖୋଜି ପାରି ନାହିଁ । ଝୁଲି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ଶୁଧାର ହାତ ଧରି ଅଟକି ରହେ । ଶୁଧା ମୋର ମନର ମଧୁର ବିଚଳିତ ଭାବ ଜାଣେ । ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସାମାନ୍ୟ ହସେ । ହସ ହସ ମୁହଁ ମୋର ମଉଳି ଯାଏ । ଆଖି ତଳକୁ କରି ମୁଁ ଆଜ୍ଞେ ଚାଲିଲେ ।

ଅମର ଭାଇ କେତେ ଦୂରରେ ହେଲେଣି । ବୋଉ ଆସି ମିଶି ଗଲଣି ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ।

ମନର ପାଖରୁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଖରା ଟାଣ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରବୋଧବାରୁ ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଆତ୍ମୀୟତା କରିନେଇଣି । ବୋଉ ନିଃସଙ୍ଗୋତରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ଭାଷା ହୋଇ ଚାଲିଛି । ଅମର ଭାଇ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଓ ଶୁଧା ପଛରେ ପଡ଼ି ଗଲୁଣି ।

ମୋର ଭବନା କେଉଁ ଅଜଣା ସମୁଦ୍ରର ଲହରୀ ସଙ୍ଗେ ଉଠି ପଡ଼ି ଯାଇଁଥାଏ । ହତାଶା ଭିତରେ କେଉଁ ଶୀତ ଆଶା ଆଲୁଅର ସନ୍ତାନ ପାଇଥାଏ କି ପାରିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ମୁଁ ଚାଲିଥାଏ । ଅବଶ ଦେହ, ଉଦାସ ଭବନା । ଅଜଣା ମୋହରେ ନିଜକୁ ଛୁଲି ଯାଇଥିଲା ।

ଝୁଲିଲ । ଖଣ୍ଡେ ଗୋଟା ପଥରରେ ଗୋଡ଼ ବାଜିଲା । ଶୁଧା ମୋ ବାହୁ ଧରି ଅଟକାଇ ନେଲା । କହିଲା, ତଳକୁ ଚାହିଁ ଚାଲିବା ଦେଇ, ଦେଖେ କଥା ହେଲା ।

ସମସ୍ତେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଲଜରେ ମୋ ମୁହଁ ଜଳିଗଲା । କହିଲା, କିଛି ହୋଇନାହିଁ ।

ଦେଖିଲା, ମୋର ଗୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳିର ନଖ ଦିପ୍ତ ହୋଇ ରକ୍ତ ବାହାରୁଛି ।

ସା ଦେଖି କହୁ ଉଠିଲୁ, ଗଲୁ, ନଝଟା, ଲସ୍, କେତେ ରକ୍ତ ବୋହୁଛୁ ।
ପଥୁଛୁଆ ବାଟେ, ସାବଧାନ ହୋଇ ନ ଚାଲିଲେ ଏଇ ଦଶା ହୁଏ । କଥଣ
କରିବିଟି ।

ସମସ୍ତ ଫେରି ଆସିଲେ ମୋ ପାଖକୁ । ଲଜରେ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଲି ।
ଅମର ଭାଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, କଥଣ ହେଲା ?
ପରବାସ ବାଟ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, କଥଣ ହେଲା ?
ଲଜ ଲଜ ହୋଇ ଦୁଇଜଣକୁ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ଝୁଲିଲି, କିଛି ହୋଇ-
ନାହିଁ ।

ସା କହୁଲା, କିଛି ହୋଇନାହିଁ ? ନଝ ପାଟି ରକ୍ତ ଝରୁଛି ।
ପ୍ରବୋଧବାରୁ ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ରୁମାଲ ଟାଣିଲେ । ଫର୍ କର ଚର
କାହାରିକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ହାତରେ ମୋର ପାଦ ଧରି ଉଠାଇଲେ । ରକ୍ତ
ପୋଛୁ ଚର ରୁମାଲରେ ବୁଲାଇ ଆଣୁ ଚାଲିଲେ । କନାଟିକୁ କୋର୍ରେ
ରଖୁଣୁ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କଲେଇ ପଚାରିଲେ, କାହୁଁ କି ?

ସେହି ତ ମୋ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ, ମନ ଦୋହଲୁ, ଆମୋଦ ଓ
ଉଦ୍ବେଗନାର ସ୍ଥାନ ମୁହଁ ! ତାଙ୍କ ହାତର ପରଶରେ ସାରା ଶରୀରରେ
ବିଜୁଳିର ତରଙ୍ଗ ଖେଳିଗଲା । ମନରେ ଅନୁହା କୋହ । ସୁନେଲା ସପନ ସତ
ହେବ କି ? କେଉଁ ଦେବତାର ଦୟାରୁ ତାଙ୍କର ଅମୃତ ହାତର ସରା ବୋଲା
ପରଶ ସେମିତି ଲାଗି ରହିଥାଆନ୍ତା କି, ସମୟର ତେଜ ଦେହରେ ବାଜି ଦୂରରୁ
ଦୂରକୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥାଆନ୍ତା, ମାସ ବର୍ଷ ଯୁଗ ଭାସି ଯାଉଥାଆନ୍ତା ସେହି ତରଙ୍ଗରେ,
ମୋର ରକ୍ତାକ୍ତ ପାଦଟି ତାଙ୍କର ହାତ ପାୟୁରରେ ସେମିତି ଥୁଆ ହୋଇଥାନ୍ତା !
ସେମିତି ଆଗ୍ରହରେ, ସେମିତି ଦୁଃଖରେ, ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସେ ପଚାରିଥାଆନ୍ତେ,
କାହୁଁ କି ?

ମୋର ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଝରି ପଡ଼ିଲା, ଥର ଉଠିଲା ମୋର କଣ୍ଠସ୍ବର,
ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ କହିଲା, ନାହିଁ ତ ।

ମୁହଁରେ ହସ ପ୍ରହାର, ମୋର ମୁହଁକୁ ବିସ୍ମୟ ଓ ସ୍ନେହମିଶ୍ରା କଅଁଳ
ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଉଁସି କହିଲେ, ନାହିଁ ତ ? ଆଖିରେ ଭ୍ରମର ଲୁହ ଯେ !

ଆଖିରେ ଲୁହ ! କଥଣ ଚାହିଁଲେ ସେ ପୁରୁଷ ହୋଇ, କାହୁଁ କି ଆମେ
କାନ୍ଦୁ, କାହୁଁ କି ଆମେ ହସୁ । ଓଠ ଉପରେ ମୋର ତମକ ଉଠିଥିଲା ଅବାଧ
ବିଜୁଳି, ଦତାଣର ବାଦଲ ଭିତରେ ପୁଣି ହଜିଯିବାକୁ ।

ରକ୍ତବୋଲା ହାତକୁ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ରୁମାଲରେ ସେ ପୋଛୁଲେ । ରୁମାଲଟି
ଗୁଲ ପକେଟରେ ରଖିଲେ । ହସି ହସି ବୋଉକୁ କହିଲେ, ମାଉସୀ, ତମ ଗୀତାର
ଧବଳେଶ୍ବର ଆସିବା ଦାଟଣା ଦିନାକେତେ ମନେ ରହିବ ।

କାଳୁ ଚରଣ ଗୁଲ୍ଲୀବଳୀ

ବୋଉ କହିଲା, ହଁ ପୁଅ, ମନେ ରହିବ । ଧବଳେଶ୍ୱର ଆସିବ ବୋଲି ସେ
ଗୃହମାସ ହେଲା ମୋ ସଙ୍ଗେ ଲାଗାଇଛି । ଅଥରପୀଟା ।

ବୋଉର ମନ୍ତବ୍ୟ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । କହିଲି, ଦିଆଁଙ୍କ ଦର୍ଶନ
କରିବାକୁ ତୋର ମୋତେ ମନ ନ ଥିଲା ପରା !

ପ୍ରବୋଧବାରୁ ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ମୁଡ଼ୁକେଇ ହସିଲେ । ଲଜର ହୋଇ
ମୁଁ ଦୃଷ୍ଟି ନୁଆଁଇଲି ।

ସାଥୀ କହିଲା, ମନ ଥିଲା ଯେ ତମ ପରି ତ ଆଉ ସେ ତାଙ୍କର ଆଙ୍କୁଠି
ଖଣ୍ଡିଆ କରି ନାହାନ୍ତି ? ହଉ, ତୁମେ ଏଥର ମୋ ପଛେ ପଛେ ଧୀରେ ଧୀରେ
ଆସ । ଆବୁଡ଼ା ଖାବୁଡ଼ା ଟାଆଁସିଆ ବାଟେ, ତଳକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଚାଲ ।

ସାଥୀର ପଛେ ପଛେ ମୁଁ ଚାଲିଲି ସିନା, ଗୋଡ଼ ଅବାଟକୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥାଏ ।
ମୋ ପଛରେ ପ୍ରବୋଧବାରୁ ଚାଲି ଥାଆନ୍ତି । ଅମର ଭାଇ ସବା ଆଗରେ । ବୋଉକୁ
କଅଣ ତୁନି ତୁନି କହୁ ଥାଆନ୍ତି ।

୪୫

ନଇକଲ ।

ତଙ୍ଗା ପାଖକୁ ଆସି ପ୍ରବୋଧ ବାରୁ ବୋଉକୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ । କହିଲେ,
ଯାଅ ମାଉସି, ମୁଁ ଏଇଠି ସଜ୍ଜାଯାଏ ରହିବ । ତମକୁ ଆଉ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲି,
କିନ୍ତୁ ତମର ସ୍ନେହରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ପାଶୋର ଯାଇଥିଲି ।

ବୋଉ କହିଲା, ତମ ପରି ପୁଅର ସଂସାରରେ ପରା ହୋଇ କେହି ରହି
ପାରିବେ ନାହିଁ ବାପା, ଠାକୁରେ ତମକୁ ଦୀର୍ଘାୟୁ କରନ୍ତୁ, ସୁଖରେ ରଖନ୍ତୁ ।

ମୋ ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହେଲା ।

ବୋଉ ଅମର ଭାଇଙ୍କୁ କଣ ତୁନି ତୁନି କହିଲେ ।

ତଙ୍ଗା ଗୁଡ଼ିଲା ।

ସତେ କି ଗୋଟିଏ ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟବାନ ପଦାର୍ଥ ଗୁଡ଼ି ଯାଇଛି । କୁଲକୁ
ଗୁହଁ ଲି । ଦେଖିଲି, ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହର ସାଥୀ ଦୃଷ୍ଟି । ଗୁହଁ ଲି ଏକଦୃଷ୍ଟିରେ ।
ଆଖି ଲୁହରେ ତାଙ୍କ ରୂପଟି ଛପି ଯିବାଯାଏ ଅନାଇଁ ରହିଲା ।

ଆଉ ଦିନଟିଏ କଟକରେ ରହି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ଦେଖିବାକୁ ଅମର ଭାଇ
ବୋଉକୁ ଅଟକାଇ ଥିଲେ । ବୋଉ କେଜାଣି ସଜି ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା । ସାଥୀ
ବୋଧଦ୍ୱୟ ଅପଡ଼ି କରି ନ ଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଗୋଡ଼ିବାଲା ଦିନା ମଜିଲା ନାହିଁ ।
ଅଗତ୍ୟା ଖରାବ ଖରାବ ଆମେ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଲୁ ।

ବାଟରେ ବୋଉ ତାଙ୍କୁ କେତେ ପ୍ରଶଂସା କଲା । କହିଲା, ଅଳ୍ପ ମେଲାପି
ପିଲାଟି ପ୍ରବୋଧ, ପରା ଆପଣା ରେଦଭାବନାହିଁ । ବଡ଼ଲେଖା ତଙ୍ଗା ମୋତେ

ନାହିଁ । ଅଳପ ସମୟ ଭିତରେ ସତେ କି ସେ ମୋତେ କିଣି ନେଲା ଲେ, ମୁଁ ବି ସତେ କି ମଣିଲି ସେ ମୋର ନିଜ ଭଉଣୀର ପୁଅ ମୋର ପୁତୁରାଟିଏ ।

ରାଧା କହିଲା, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର, ଗୁଣର । ଗୀତାଟି ସତେ ଯେପରି ତା ନିଜ ଭଉଣୀ । ସେମିତି ବ୍ୟବହାର ସେ କଲା । ସଂସାରର ମାୟା ସାଥନ୍ତାଣୀ, ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ପର ପୁଣି ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ଆପଣାର । ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଆପଣାର ପୁଣି ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ପର । ଯାହାର ଭାଗ୍ୟ ଯାହା । ଗୀତାଟି ଜନମ ଦୁଃଖୀ । ସେଇଆ ତ କଟକ ଆସିବା ହେଲା, ଦିନକ ଆଗରୁ ଆସିଥିଲେ କଅଣ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ? ବିଧବାକୁ ଜବାବ ଦେଇ ସାରିଲେଣି । ଭାଗ୍ୟ ବାଟେ କଢ଼ାଉଛି । ଯାହା ହାଣ୍ଡିରେ ଯିଏ ଗୁଡ଼ଲ ପକାଇବ ଆଗରୁ କପାଳରେ ବିହୁ ଲେଖି ରଖିଛି । ଦଇବ ବିଧାନ କେ କରବ ଆନ । କହନ୍ତି ପରା, ଜେଣେ ମନ ତେଣେ ଯା, ଭାଗ୍ୟ ଦେନି ବୁଲୁଥା ।

ବୋଉ କହିଲା, କିଏ ଜାଣିଥିଲା, ମଣିଷର କି ଗୁରୁ ? ସତେଲେ, ଠାକୁରେ ଯାହା ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଲେଖିଛନ୍ତି । ପୂର୍ବଜନ୍ମ ତପସ୍ୟାର ଫଳ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ । କେହି ଅନ୍ୟଥା କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଅମର ଭାଇ କହିଲେ, ବିଧବାକୁ ସିନା ଜବାବ ଦେଇଛନ୍ତି, ଯଦି ପ୍ରବୋଧବାକୁ କାଣିବାରୁଙ୍କ ଝିଅରା ବିଷୟରେ ମତ ନ ଦିଅନ୍ତି, ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଭାଙ୍ଗି ଦେବେ । ମୋର ଧାରଣା,—

କଥାଟି ଅଧା ରଖିଲେ ।

ଭାବିଲା, ପ୍ରବୋଧବାକୁ କଅଣ କହିବେ ? ବାପା ବୋଉଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ? ଆଗରେ ଉଭାହେଲା ତାଙ୍କର ହସିଲା ମୁହଁ, ଦଶିଗଲା ତାଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି । ସେହି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଯାହା ମୁଁ ଦେଖିଥିଲି ମୋର ମନେ ହେଲା, ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମୁଁ ପାଇଲି ।

ବୋଉ କହିଲା, ବାବୁ, ବାମନ ହୋଇ ଗୁମକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇବାକୁ ସମୟ କି ସମ୍ଭବ ମୋର ନାହିଁ । ଗୀତାର ବାପାଙ୍କ ବରଷିକିଆ ପୂରଲେ ଯେଉଁଠି ଆଗ ସମ୍ଭବ ଆସିବ ସେଇଠି ମୁଁ ଜବାବ ଦେବି । ଭଲମନ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଆଉ ବେଳ ନାହିଁ । ଝିଅ ଘିଅ ସମାନରେ ଅମ୍ଳ, ରହିଲେ ଗନ୍ଧ ।

ଟିକିଏ ଭାବି ବୋଉ ପଚାରିଲା, ଅଳ୍ପ ସମ୍ଭବରେ ବିମଳାର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାଇବାକୁ ଆସିଥିଲା । କଅଣ ଭାବି କେଜାଣି ସମ୍ଭବ ଆଉ ପକାଇଲା ନାହିଁ । ରାଧା ହାତରେ କେତେଥର ଖବର ପଠାଇଲି । ସେ କହି ପଠାଇଲା, ତା ପାଇଁ ଆଉ କେଉଁଠି ଠିକ୍ ହେଲାଣି ।

ରାଧା କହିଲା, ହଁ, ମତେ ସେଇଆ ସେ କହିଲେ । ତମେ ଜାଣିଥିବ, କେଉଁଠି ତମ ଭାଇର ବାହାଘର ଠିକଣା ହେଲା ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଅମର ଭାଇ କହିଲେ, ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ବିମଳା ଭାଇ କଥାଟା କରୁଥିବେ ସେ ଜାଣନ୍ତି । ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛ କାହିଁକି ? ଭାଷ୍ୟରେ ଥିଲେ ଗୀତାର ବାହାଘର ଏଇଠି ହେବ, ଦେଖିବ ରହ ।

ଅମର ଭାଇ ତାଙ୍କର ବସାକୁ ଯିବାକୁ ଅମରୁ ପୁଣି କେତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ବୋଉ ଆଉ ମଙ୍ଗିଲ ନାହିଁ । ଗାଡ଼ିବାଲ ଘନା ଜବ୍ର ପ୍ରତିବାଦ କଲ, କହିଲ, ତାର କେତେ କାମ ମାର ହେବ । ତା ଯାନ ପୁଅକୁ ଜର । ଯେମିତି ହେଉ ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ ।

ଦେବାଡ଼ୋ ଘାଟ ପାଖରେ ଅମରୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ଅମର ଭାଇ ତାଙ୍କ ବସାକୁ ଫେରିଲେ ।

ଗାଡ଼ି ନଈ ଭିତରକୁ ଗଡ଼ିଲ ।

୪୭

ଘର ଛୁଆଣି ହେଲା । ଜମିଦାରଙ୍କର ଖଜଣା ଦିଆଗଲା । ଦିନ କେଉଟି ବେଶ୍ ଅନନ୍ଦରେ କଟିଲା । ନିତେଇ ଦାଦା ଅମର ବାରି ଗୃହପାଖେ ନିରୁଜ ବାଜୁ ପକାଇ ଦେଲେ । କୁଅ ମୂଳକୁ ପାଣି ପାଇଁ ଗଲେ କି ସଜନା ଚେରୁ ଛୁଇଁ ତୋଳିବାକୁ ଗଲେ ବାରିଟି ଆଖିରେ ପଡ଼େ । ମନରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ ।

ବଉଳ ଗଛଟି, କେତେ ସ୍ମୃତି ଘେନି ଠିଆ ହୋଇଛି । ସତେ କି ମୋର ଟିକିଏ ସ୍ମୃତି ପାଇଁ କଅଁଳ ପବନରେ ହାତ ଠାରି ଡାକୁଛି । ଆଉ, ସେ ଦରପୁଟିଲା ତମ୍ବା କଢ଼ିଟି, ଜୁଲୁଜୁଲୁ କରି ଗୁହଁଛି ମୋଠାର ଆଡ଼କୁ । ସେ ସବୁ ଆଉ ଅମର ହୋଇ ରହିନାହିଁ । ସବୁ ହୋଇଛି ନିତେଇ ଦାଦାଙ୍କର ।

ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସେ । ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ କଟକରେ ସେହି ଶୁଭିଟିର କଥା । ଅପରିଚିତ ପ୍ରବୋଧବାରୁଙ୍କ ହାତର ମୃଦୁଗୃପ ମୋର କପାଳ ଉପରେ । ମନେପଡ଼େ, ପୁଣି ଦୁଃଖର ସପନ । ପୁଣି, ମୋର ରକ୍ତବୋଳା ପାଦରେ ତାଙ୍କ ହାତର ପରଶ । ବିଦାୟ ବେଳର ଭାବରସ ଆଖି ଦିଶିଛି ଦଶିଯାଏ ।

ଆଙ୍ଗୁର ସତ ଭଲ ହୋଇ ଗଲଣି, ଚକ୍ଷୁ ରହିଛି । ଶୁଭ ଭିତରର ସତ ପୋଡ଼ି ଉଠେ ।

ମନେପଡ଼େ କଟକ, ମନେପଡ଼େ ଧବଳେଶ୍ୱର ।

ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସେ ।

ଗାଁରେ ଦୁର୍ଗାମର ହାଟ ବସିଗଲା । ଲୋକେ କହିଲେ, ବଢ଼ିଲା ହିଅକୁ ନେଇ ବେହୁଆ ପରି କଟକ ସହରରେ ଦୁଇଦିନ କାଳ ରୁଲାଇଲେ । ନିଜର

ମାନମନ୍ତ୍ର ନାହିଁ ସିନା, ଲୋକମୁଖରେ ଦୁର୍ନାମ ରହୁଛି । ଗାଡ଼ିବାଲା ଘନାଠାରୁ କଥା ନେଇ ଭଲକୁ ତାଳ କରି ଲୋକ ଘରୁର କଲେ ।

ବୋଉ ଶୁଣିଲା, ଭିତ ରହିଲା । ଶୁଆ ବୁଆରେ କେତେ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଟାଣିତା କଲା । ଫଳ ହେଲା, କଥା ନାଜିଲେ ମୋଟେ ।

୪୭

ଦିନେ ବିମଳାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲେ ଆମ ଘରକୁ । ଏକା ନୃସିଂହ, ସଙ୍ଗରେ ଆହୁର ଦୁଇଜଣ ଗାଁ ମାରସେ ଥିଲେ । ବୋଉ ତାଙ୍କୁ ଆଦର କରି ଘରେ ବସାଇଲା । ମୁଁ ପାନ ଭାଙ୍ଗି ବସିଲି । ଗୁର ନେଉଟା ବେଳ ।

ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା ଦେଇ ବିନା ଅବତରଣିକାରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଖୁଜୀ, ଅଳୁର ବାହାଘର ଠିକଣା ହୋଇଗଲାଣି । ଏଇ ବୈଶାଖ ମାସରେ ହେବ ।

ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ବୋଉ କହିଲା, ସତେ, କେଉଁଠି ଠିକ୍ ହେଲା ?

ବିଶଲପଡ଼ାରେ । ଭଲ ହିଅଛି । ବୟସ ଯୋଗ କି ସତର ହେବ । ଦେବା ନେବା ଭଲ କରିବେ ।

ଅଳୁଅର ବାହାଘର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଥା ଡ଼ୋଇବାର କାରଣ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତେବେ, ତାଙ୍କର ଯେ ବାହାଘର ହିଁ ହୋଇଛି ଏକଥା ଶୁଣି ଖୁସି ଲାଗିଲା । ଅମୁଲ୍ଲଙ୍କ ଦୁସ ଦୁସ ମୁହଁ ଆସି ଆଗରେ ଉଠି ହେଲା ଆଉ ତା ପଛରେ ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କର ଆଖିଦିଓଟି, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ଭାବଭରା । ଗୁଆ କାଟୁକାଟୁ ମୋ ହାତ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

କହିଲେ, ବାହାଘର ସିନା ଠିକ୍ ହେଲା ଖୁଜୀ, ଟଙ୍କା ପଇସା କାହିଁର କିଛି ଠିକ୍ ନାହିଁ । ଅଳୁଅ ଘରେ, ନ ପାରିଲା ଲୋକ ପରି । ଅମୁ କୁଆଡ଼େ ଭଲ ସେଜଗାର କରୁଛି । ହେଲେ, କୁସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ି ପଇସା ଉଡ଼ୁଉଛି । ଅବ୍ୟାକରେ ଖରଚ କରୁଛି । ପାଞ୍ଚ ଖଣି ଗାଁର ଗଲା ଆଇଲା ଲୋକ ଯାଇଁ ତା ବସାରେ ପଶୁଛନ୍ତି । ସେ ସରଳଆ ପିଲା । ଯିଏ ଯାହା ମାଗିଲା ଦେଲା । ଟଙ୍କା ଏମିତି ଉଡ଼ୁଛି । ଘରକୁ ପଠାଇବ କଅଣ, ବାହାଘର ହେବ କିପରି ?

କଥାର ମର୍ମ ବୁଝିଲି । ତାଙ୍କ ବସାରେ ଯେ ଆମେ ରାତିଟିଏ କଟାଇଥିଲୁ ସେଥିପାଇଁ ବିମଳା ଭିତର ସ୍ତ୍ରୀ ମନେ କରୁଛନ୍ତି ନିଷ୍ପତ୍ତ ଅମୁଲ୍ଲ ଆମକୁ ଶହେ କି ପାଠିଏ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ହସିଲି ।

ବୋଉ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ, ହୋଇଥିବ ଲେ ମା, ତମେ ତାକୁ ଜାବତା କରି ଚିଠି ଲେଖିଦିଅ । କାହ୍ନୁ କି ସେ ଅବ୍ୟାଜରେ ଖରଚ କରିବ, କାହ୍ନୁ କି ତାର ଦୁଃଖରେ ଅରଜିଲେ ଧନ ପରଙ୍କ ପିତ୍ତ ଉଡ଼ାଇବ ?

ବିମଳା ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ଅଜିକାଲିକା ଟୋକାଟୋକା କାହାରି ଜାବତା ମାନୁନାହାନ୍ତି । ନିଜ ହାତରେ ନିଜେ ଚଉଦ ପା । ଯାହା ଥିବ ତାଙ୍କ କପାଳେ । ଟିକିଏ ରହି ପଶୁଥିଲେ, ଗୀତା ପାଇଁ କେଉଁଠି ପାଣ୍ଡ ଠିକଣା କଲ ? ଆଉ କେତେଦିନ ଧରି ବସିବ ?

ବୋଉ କହିଲେ, ତା ବାପାଙ୍କର ଚାଲିଯିବାର ବରଷ ନ ପୂରିଲେ ବାହାଘର ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବରଷ ପୂରୁ, ଯେଉଁଠି ଦେଖି ଉଠାଇ ଦେବି ଲେ ମା । ଗୀତା ସିନା ମୋର ଝିଅ, ତାଆର ବାପ ଭାଇ କେହି ନାହିଁ ଯେ ତା ପାଇଁ ଭବିବ, ତମେ ସବୁ ତ ଅଛ । ଯେଉଁଠି କହିବ ସେଇଠି ହେବ ।

ବିମଳା ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ବରଷ ପୂରିବାକୁ ଅନାହିଁ ବସିଲେ ଆଉ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏଇ ବର୍ଷ ବୈଶାଖ କି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସରେ ନିମିତ୍ୟ ଉଠାଇ ଦିଅ । ଦିନୁଦିନ ଝିଅ ବାଛନ୍ତି ପଡ଼ିବ ।

ଯାହା ତା ଭାଷ୍ୟରେ ଥିବ ।

ବିମଳାଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ କେତେ କଣ କହିଥାନ୍ତେ । ଦାଣ୍ଡରୁ ଶୁଆର ଭାକ ଶୁଣି ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗ ଦୁଇଜଣ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅନୁଗମନ କଲେ ।

ଶୁଆ ଆସି ବୋଉଠୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଲ । ଅଖି ନାଲି କରି କହିଲେ, ସତେ, ତାଙ୍କର ଅମରବାରୁକୁ ଏତେ ପଇସା ମିଳେ ? ଭାରି କୁହାଳିଆ ପଡ଼ିଛି ବିମଳା ଭାଇଜା । କଅଁଳ ଲୁହା ବଲେଇ କାମୁଡ଼େ ପସ । ରଲେଇ ହେବାକୁ ଆସିଥିଲା । ମହନ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଘରେ ସବୁ ବସିଛି, ଶୁଣି ଆଇଲି, ବିମଳା ପାଟି କରି କହୁଛି, ଖାଲି ଗୀତାର ଦୁର୍ଗାମ । ଆଉ କି ଚନ୍ଦ୍ରା ତାଆର ? ସତେ ଯେମିତି ଗୀତାର ବୋହୂ ତାଆର ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦା ହୋଇଛି । ଅଲଜୁକ ।

ବୋଉ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଶୁଥିଲା, କଅଣ ଶୁଣି ଅଇଲୁ ? କଅଣ ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି ?

ଶୁଆ କହିଲା, ଶୁଣିବାକୁ ରହିଲ ନାହିଁ । ଦାମ ବାଧା ଦେଇ ପଦେ କହିଲା ବୋଲି ଲେକେ ତାକୁ କାଉ ପରି ବେଢ଼ିଯାଇ ଶୋଧୁଛନ୍ତି । ମହନ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଡାଣ୍ଡରୁ ନ ବାହାରିବା କଥା ବାହାରୁଛି । ଗାଁ ଲେକେ ପ୍ରସାବ କରିଛନ୍ତି, ବୈଶାଖର ମଝି ଚିଥିରେ ଗୀତାକୁ ଯେଉଁଠି ପାରି ସେଠି ବାହା ଦେବେ ।

ବୋଉ ହତାଶ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗାଧା ବୁଝାଇ କହିଲା, ତମେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ । କେଉଁ ପାଣି କେଉଁ ସୁଅରେ ଯାଉଛି ଦେଖ । ଉପରେ ଧର୍ମ ଅଛି, ଭଲମନ୍ଦ ଦେଖୁଛି, ତମେ ହତାଶ ହୁଅନାହିଁ ।

ଗାଧା ଗୁଲିଗଲା ।

କବାଟେ ବନ୍ଦ କରି ବୋଉ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ମୋତେ ଧରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । କହିଲା, ମାଲେ, ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇ ତୋତେ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । ମୁଁ କଅଣ କରିବି ନା ?

ବୋଉର ଦୁଃଖ ଦେଖି ମୋର ଦୁଃଖ ବଳେଇ ପଡ଼ିଲା । ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ବୁଝାଇ କହିବାକୁ, ତୁ କାନ୍ଦ ନା ବୋଉ, ଶୁଦ୍ଧ ଯାକର ଲୋକେ ଏକାଠି ହେଲେ ବି କାହାର ଭାଗ୍ୟ କେହି ବଦଳାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ବୋଉକୁ କିଛି କହି ହେଲା ନାହିଁ ।

୪

ସେହିଦିନ ସଞ୍ଜରେ—

ସଞ୍ଜବଜା ଲାଗିଲାବେଳକୁ ମହନ ଜେଠା ଆସି ମୋ ନାଁ ଧରି ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ । ଗୁଡ଼ି ରମ୍ଭରେ ଥରୁଥାଏ । ନଲଟଣ ଲଗାଇ ପିଣ୍ଡାରେ ଥୋଇ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ଆଡ଼ ଦୋର ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ବୋଉ ମଧ୍ୟ ଆଡ଼ ଦୋର ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।

ମହନ ଜେଠା ଖଞ୍ଜା ଭିତରେ ପକିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆଦୁର କେତେଜଣ ଲୋକ ଆସି ଦୁଆର ଠିଆ ହେଲେ । ବାସୁ ଦାଦା ଓ ଗୋକୁଳ ଭାଇ ଦୁହେଁ ଆସିଲେ ଦୁଆରବନ୍ଦକୁ ।

ବାସୁ ଦାଦା କହିଲେ, ଭଉଁଜ ବୋଉ, ଆମେ ସବୁ ଆସିଛୁ ତମର ପାଖକୁ । ମହନ ଭାଇ ବି ଆସିଛନ୍ତି ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, କାହିଁକି ?

ବାସୁ ଦାଦା କହିଲେ, ଗୀତା ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ । ତମେ ନିରାଶ୍ରୟ ଲୋକ । ଭୋଳି ଭାଇ ଅସମୟରେ ଅନାଥ କରି ଗୁଲିଗଲେ । ଯାହା ହେଉ, ଗୀତାର ବାହାଘର ତ ପୁଣି ହେବ । ହାତରେ ଧନ ନ ଥାଇ ବଡ଼ଘର ଖୋଜିବା, କି ସତର ଜାଗାରେ ଗୁଣିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

ଗୋକୁଳ ଭାଇ କହିଲେ, ଯଦି ବେଳ ବୟସ ଆସୁଥାନ୍ତା, ସେ କଥା ସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତା । ଗୀତାକୁ ଏକାଠି ପୁରୁବାକୁ ବସିଲାଣି । କାନ୍ଦୁ ପକିବା ଆଗେ ଯେମିତି ହେଲେ ତାର ବାହାଘର କରିବାକୁ ହେବ ।

ବିମଳା ଭାଇ ଦୁଆରୁ ଡାକି କହିଲେ, ନୋହଲେ ଏ ଗାଁରେ ଆଉ କେହି ବ୍ୟଥା ବାହାଘର କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଗାଁରେ, ଯେଉଁ ଝିଅର ପ୍ରସ୍ତାବ ପଡ଼ୁଛି ଲୋକେ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ କହୁଛନ୍ତି, ଛୁ ଛୁ, ନରଙ୍ଗ ଗାଁର ଝିଅଗୁଡ଼ା ଦରବୁଡ଼ା । ଆଦୁର ଯାହା କହନ୍ତି, କାନରେ ହାତ ଦେବ ।

ବୋଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ କହିଲା, ପରଝିଅ ବୋଲି ଗୀତାକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦିଅ ନା ଗୋକୁଳି, ତାକୁ ଉଣେଇଶି ବର୍ଷ ଚାଲିଛି । ଏଇ ଗାଁରେ ମୋ ଦେଖାନ୍ତିନେ କେତେ ଝିଅ ଚାରି ପାଖରେ ବାହା ହୋଇଛନ୍ତି । ସେଇ ବୟସର ଝିଅମାନେ ତ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ଆଜି ଗୀତାର ବାପ ନାହିଁ ବୋଲି ତା ବୟସରେ ମିଛ କହିବାକୁ ଲୋକେ ସାହସ କଲେ । ବାପ ନାହିଁ ସିନା, ତମେମାନେ ତ ଅଛ, ତା ଚନ୍ଦ୍ରା ପୁଣି ତମମାନଙ୍କୁ ଲାଗିଛି—

ମହନ ଜେଠା ଖୁସି ହୋଇ ଦୁଆରୁ କହିଲେ, ଗୀତା ବୋଉଙ୍କୁ ମୁଁ ଆରମ୍ଭରୁ ଜାଣେ । ସେ ଭଲ ମଣିଷ, ଭଲ କଥା ଶୁଣନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ହେଲଣି, ତାଙ୍କର ଗୁରୁ ଦିନେ ଦେଖି ନାହିଁ । ଗୀତାର ଭାରି ସେ ତମ ଉପରେ ଦେଲେ । ତମେ ଏଥର ବୁଝିପୁଝି ତାକୁ ଉଠାଇ ଦିଅ ।

ବୋଉ ତାଙ୍କ କଥାରେ କାନ ନ ଦେଇ କହିଲା ଅଛ ସାହସରେ, ତମମାନଙ୍କ ଝିଅ ପାଇଁ ପାତ୍ର ଜୁଟୁନାହାନ୍ତି, ପର ଗାଁର ଲୋକେ ବାରକଥା କହୁଛନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ କି ଗୀତା ଦାୟୀ ନୁହେଁ ଗୋକୁଳି, ଦାୟୀ ନମେମାନେ । ତମମାନଙ୍କ ଦୋଷ ମୁଁ ଦେଉଛି ।

କିଏ ଜଣେ ପଚାରିଲା, କାହିଁ କି ?

ବୋଉ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲା, ଗୀତାର ବୟସ କଅଣ ପରଗାଁର ଲୋକଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା ? ଗୀତାର ଜନ୍ମ ଜାତକ କିଏ ଜାଣେ ? ସମସ୍ତେ ତମେ ଭଲକୁ ତାଲ କରି କହିଛ । ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ନିନ୍ଦା କରିଛ । ଗୀତାର ହାମାନର ଭଲମନ୍ଦ କେହି କେବେ ବୁଝିଛ ଭଲ ? ସିଏ ଦୟା ପାଇ ପଦେ ପଚାରିଲା, ଓଲଟି ତା ନାମରେ ଉଠାଇଛ ଦୁର୍ନାମ ।

ସମସ୍ତେ ଭୁନ ହେଲେ ।

ମହନ ଜେଠା ଭୁଣି ଖୋଲିଲେ, ଗୁଡ଼ି, ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥାରୁ କଅଣ ମିଳିବ ? ମୁଁ କହୁଛି, ଗୀତାର ବାହାଘର ଅସନ୍ନା ବେଶାଖ ମାସରେ କରିବାକୁ ହେବ । ଝୁଲି ମଇବାର ବର୍ଷ ପୂରିବାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ହେବ ନାହିଁ । ତେଣିକି ତାକୁ ତମ କହୁବା ମତେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଚାଲିବ । ଯୋଡ଼ା ବସରେ ବାହାଘର ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ମିଛଟାରେ ତେଜ ଡେଇଁ ହୋଇଯିବ ।

ଗୋକୁଳିଭାଇ କହିଲେ, ଅସମ୍ଭବରେ କିମ୍ଭବ ଧରି ବସିଲେ ତଳିବ ନାହିଁ । ସବୁ ବୟସରେ ସବିମଜାଳ ଜଗନ୍ନାଥ କରିବା ଲାଗି ।

ବୋଉ କହୁଲୁ, ମୋର ମତାମତ ପଚାରୁଛ କାହିଁକି ? ଯାହା ତୁମମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଦିଶୁଛି କର । ତା'ର ବାପ ନାହିଁ, ତୁମେମାନେ ତାର ବାପ, ଦାଦା, ବଡ଼ବାପ । ତୁମର ସବୁ ବି ହିଅ ଅଛନ୍ତି । ଆଉ ଅଧିକ ମୁଁ କଅଣ କହୁବି ?

ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲୁ ।

ମହନ ଜେଠା କହୁଲେ, ଭଲ ପାଣ୍ଟିଏ ଫ୍ଲିର କରିବାର ଦାୟିତ୍ବ ଆମର ରହୁଲ । ଗୀତାବୋଉ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହନ୍ତୁ । ଆସରେ ପିଲୁଏ ।

୪୯

ଗାଁ ଲୋକେ ଫେରିଗଲେ ।

ବୋଉ କିଛି ନ କହି ଭବିଷ୍ୟ ଲଗାଇ ରେସିପରକୁ ଗଲ । ମୁଁ ତୁନି ହୋଇ ଶୋଇ ଏଣୁତେଣୁ ବାରକଥା ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲି । କଟକ ଓ ଧବଳେଶ୍ୱର ଘାଟଣା ଗୁଡ଼ିକ ମନକୁ ଆସୁ ଆସୁ ଭଙ୍ଗାବଉଦର ଚଳନ୍ତି ଗ୍ରହ ପରି କୁଆଡ଼େ ଉଠେଇ ଗଲ । ଲାଗିଲା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱପ୍ନ ପରି । କାହିଁକି ଆଉ ସେ ଆଶା ? କାହିଁକି ସେ ବିଷୟରେ ଭାବନା ?

ଖାଇ ପିଇ ମା ହିଅ ଦହେଁ ସହଳ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲୁ । କାହାରକୁ ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ । ଦହେଁ ନିଜ ନିଜ ଭାବନାରେ ବୁଡ଼ି ରହୁଲୁ ।

ଗୃହଯତ୍ନ ଆଜି କେତେବେଳୁ ବୁଡ଼ି ଗଲାଣି । ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଗଲାଣି ଦୁନିଆଁ ସାର । ଖୋଲା ଝରକା ବାଟେ ବାଟବଣା ହୋଇ ନଇକଲିଆ ପବନ ତୁହାଇ ତୁହାଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁଛି । ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ଖୋଜି ଚୋରପତ୍ର ଛପି ଛପି ଫେରି ଯାଉଛି ।

କିଏ ବାରି କବାଟ ଧଡ଼ ଧଡ଼ କରି ଡାକିଲା, ଖୁଜୁ, ଖୁଜୁ, ଗୀତା, ଗୀତା—

ଦାମଭାଇଙ୍କର ପାଟି ପରି ଶୁଭିଳ । ଚମକି ଉଠିଲା । ଦିନେ ନାହିଁ, କାଲି ନାହିଁ, ହଠାତ୍ ରାତି ଅଧରେ ଆସି ଏପରି ଡାକିବାର କାରଣ କଅଣ ? ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ଗୁରୁତର ଘଟଣା ନେଇ ସେ ଆସିଛନ୍ତି ।

ବୋଉ କହୁଲୁ, ଦାମର ପାଟିପରି ଶୁଭିଳ ।

ମୁଁ କହୁଲି, ହଁ ବୋଉ, ଦାମଭାଇ ।

ବୋଉ ମନକୁ ମନ କହୁହେଲା, ଏତେ ରାତିରେ କାହିଁକି ଆସିଛନ୍ତି ବୁଝେଁ । ମୋତେ କହୁଲୁ, ତୁ ଶୋଇଥା ଲେ, ଉଠିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ନଜେ ଉଠିଗଲା । ଦାମଭାଇ ଆସି ସେହି ଅନ୍ଧାରରେ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଲେ-
ବୋଉ ପାଖରେ । ଘଟଣା କଅଣ ଭଲ କରି ବୁଝିବାପାଇଁ ମୁଁ ଗୋଡ଼ ଚାପି ଚାପି
କବାଟ ପାଖକୁ ଯାଇ କାନ ପାରିଲି ।

ଦାମଭାଇ କହିଲେ, ଖୁଡ଼ୀ, ମୋତେ ଦେଖି ତମେ ଅସ୍ପର୍ଶ ଦେଉଛ ପରା ।
ଲୋକେ ମିଛରେ ବାରକଥା କହୁଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଅଜିକାଲି ଅଉ ଏଣେ ଆସେ
ନାହିଁ । ତୁମର କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ବୃଥାରେ ମୋ ପାଇଁ ଅପବାଦ ଶୁଣିବ କାହିଁ କି,
ଅପମାନ ପାଇବ କାହିଁ କି ?

ବୋଉ ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ।

ଦାମଭାଇ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଆଜି ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଲା ଖୁଡ଼ୀ,
ଯେଉଁଥିପାଇଁ ମୁଁ ସାବଧାନ କରିଦେବାକୁ ଅସମର୍ଥରେ ଆସିବାକୁ ବାଧା ହେଲା ।
ମୋର ଦେହ ସହଜ ନାହିଁ । ଆମର ଘରେ ବସି ଗାଁ ଲୋକେ ବରୁର କରୁଛନ୍ତି,
ବୈଶାଖ ଏକୋଇଶ ଦିନ ଜଟିଆ ସଙ୍ଗରେ ଗୀତାର ବାହାଘର କରିବେ । କାଲି
ସକାଳେ ତମର ମତାମତ ପରୁଷବାକୁ ଆସିବେ । ଇଚ୍ଛା ଦେଉଥିଲୁ, ମୁଁ ସେଇଠି
ପ୍ରତିବାଦ କରିବି କିନ୍ତୁ ଭାବିଲି ମୋ କଥା କେହି ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ଲୋକେ
ହସିବେ । ତେଣୁ, ତମକୁ ସାବଧାନ କରିଦେବାକୁ ଆସିଲି । କାଲି ଯଦି କେହି ଆସି
ତମର ମତାମତ ମାଗେ, ତମେ ସପା ସପା ନା କହିଦେବ ।

ତାଙ୍କର ପ୍ରତି କଥା ଶୁଣି ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା ପୂର୍ବକ ବାଦାଉଥିଲା ।

ବୋଉ ପରୁଷଲା, ଏଥିରେ ତମ ବାପାଙ୍କର ମତ ଅଛି ?

ଦାମଭାଇ କହିଲେ, ଲୋକେ ତାଙ୍କର ମୂର୍ଖ ବାଗାଡ଼ି ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ମତାମତର ମୂଲ୍ୟ କଅଣ ? ସେହି ତ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ପ୍ରଥମେ ଉଠାଇଥିଲେ ।
ମନେ ନାହିଁ, ସେ ଧନ ତାଙ୍କର ଆଦେଶରେ ମୁଁ ତୁମକୁ ପରୁଷବାକୁ ଆସିଥିଲି ?

ବୋଉ ଥକ୍କୋଇ ଥକ୍କୋଇ କହିଲା, ମନେ ଅଛି ।

ଦାମଭାଇ କହିଲେ, ତେବେ, ତାଙ୍କର ମତାମତ ଶୁଣି ଲାଭ ନାହିଁ ।

ବୋଉ କହିଲା, ସେମାନଙ୍କ କଥାରେ ମୁଁ ଆଉ ବାଧା ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ
ଦାମ, ମୋର ସେ ସାହସ ନାହିଁ, ବଳ ନାହିଁ ।

ଦାମଭାଇ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲେ, ବାଧା ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ !
ଜାଣୁ ଜାଣୁ ଗୀତାକୁ ଦରଅ ମଝିକୁ ଠେଲିଦେବ !

ବୋଉ କହିଲା, ଯାହା ଥିବ ତା ଗ୍ରାଣ୍ଟେ । ଜାଣି ଜାଣି ଯଦି ଗାଁ ଲୋକେ
ତାକୁ ଦରଅକୁ ଠେଲି ଦେବେ ଦେଉଥିବେ । ତାଙ୍କର ଧର୍ମ ତାଙ୍କଠି । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ
ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆହୋଇ ଗୀତାକୁ ବାହା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଦୁର୍ନାମର ବୋଉ
ସ୍ତ୍ରୀରେ ବୋହୂ ଚଳିବ କେତେ ଦିନ ?

ଦାମଭର କହିଲେ, ତା ବୋଲି ତାକୁ ଯେଉଁଠି ପାଇଁ ସେଠି — ।

ବାଧାଦେଇ ବୋଉ କହିଲା, ବାବୁ, ଗୀତାର ଅଭିଆତି ଦୋଷ କଟିବ । ତା ବୋଟ, ତାର ଦାମିତ୍ତ ଅଉ ମୋତେ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ତା ନାମରେ ଅପବାଦ ରଟିବ ନାହିଁ । ତା ପାଇଁ ଅଉ ପାଞ୍ଚଟା ଝିଅ ବାଛନ୍ତି ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ ।

ବୋଉର ସ୍ବର ଥର ଉଠିଲା । ବୁଝିଲି, ତାର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦୁ ଉଠୁଛି । ଗୁରୁଆଡ଼ି ଅନ୍ଧାର ଦେଖୁଛି । ସେହି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଟିକିଏ ଆଲୁଅ ଖୋଜୁଛି । ଆଲୁଅ, ମୋର ବନ୍ଧୁଘର, ଯେଉଁଠି ହେଉ ପଛେ ।

ଦାମଭର ଗମ୍ଭୀର ହେଲେ । ପୁଣି କହିଲେ, ଗୀତା ଅଉ ଜଟିଆ ! ଜଟିଆ ମୂର୍ଖ । ପ୍ରାଣ ଯାଉଛି କି ଆସୁଛି । ଶ୍ବାସରେଣୀ । ଗୁରୁପରସା ରେଜିଷ୍ଟର କରିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଜଟିଆ ସଲଖ ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ କଥା କହିପାରେ ନାହିଁ । ଖୁଜୁଣୀ, ଜାଣି ଜାଣି ଗୀତାକୁ ଏପରି ଅପାକରେ ଦେବା ଅଗରୁ ତାକୁ ଜହର ଦେଇ ମାରି ଦେଉନା, ନିଷ୍ଠିନ୍ନ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତ ? ସେମିତି ବି ତା ନେଇ ତମେ ନିଷ୍ଠିନ୍ନ ହେବ ।

ବୋଉ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଜଟିଆ ଯଦି ମୋର ପୁଅ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ମୁଁ କଅଣ କରନ୍ତି ? ମରଦ ପୁଅର ରୂପ ଗୁଣ ବାଛିବି ନାହିଁ ।

ଦାମଭର କହିଲେ, ଜଟିଆ ତମର ପୁଅ ନୁହଁ । ଜଟିଆ ତମର ପୁଅ ହୋଇଥିଲେ ଏପରି ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

ବୋଉ କହିଲା, ବାପା, ଭାଗ୍ୟରୁ ବଳି ବଡ଼ କେହି ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟରେ ଯଦି ଥିବ, ଜଟିଆ ହେବ ମୋର ପୁଅ, ଅଉ ସେହି ଜଟିଆକୁ ଦିନେ ଲୋକେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କହିବେ । ଯିଏ ଯାହା କରିବାର କରୁ ମୁଁ ଅଉ ଅପଡ଼ି କରି ପାରିବି ନାହିଁ କି ବାଧା ଦେବି ନାହିଁ ।

ଦାମଭର ପଚାରିଲେ, ଗୀତା କଅଣ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ? ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ତା ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ ।

ଗୀତା ଶୋଇପଡ଼ିଛି ।

ଉଠାଇଲେ ଉଠିବ ନାହିଁ ?

ତା ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ।

ଦାମଭର ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସ ଗ୍ରହଣ କରି ଉଠିଲେ । କ'ବାଟ କିଲ ବୋଉ ଅପ୍ତି ଭୁଲି ହୋଇ ମୋ ପାଖରେ ଶୋଇଲା । କିଛି କହିଲା ନାହିଁ କି ପଚାରିଲା ନାହିଁ ।

କେତେଦିନ କଟିଗଲା । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ଦେଖାଦର୍ଶନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମ୍ଭବ ନେଇ ଦାମଭର ଯାହା କହିଲେ ମିଛ ସତ ବୁଝିବାକୁ ଉପାୟ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ଦିନେ ଦିପହରେ ଶୁଆ ଆସିଲା । ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ବୋଉ ବାରିଆଡ଼କୁ ଡାକି ନେଲା । ସେମାନେ କଥଣ କଥାଭାଷା ହେଲେ ମୁଁ ଜାଣିପାରିଲି ନାହିଁ । ବାଁରେଇ ହୋଇ କାମ ବାହାନାରେ ବାରିଆଡ଼କୁ ଚାଲି । ଦେଖିଲି, ଶୁଆ ହାତ ହଲାଇ କଥଣ କହୁଛି, ଆଉ ବୋଉ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଛି ।

ଫେରି ଆସିଲି । ଆଖି ଲୁହରେ ଧୁଆଁ ମୋର ଜୀବନ, ଆଖି ଲୁହ ଦେଖି ଆଖିର ହେବ କାହିଁକି ?

ବୋଉ ଓ ଶୁଆ ଫେରି ଆସିଲେ ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ । ବୋଉ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲି । ଶୁଆ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ଆଖି ଛଲଛଲ କରି ମୋର ଓଠ ଧରି ତୁନି ତୁନି କହିଲା, ଦେଉ, ଦାମର ଶୁଆ ଆଜି କନିଆର ମଞ୍ଜି ବାଟି ଖାଇବାକୁ ବସିଥିଲା, ଧରା ପଡ଼ିଲା । ବାରକଥା ଲାଗିଛି । କେତେ ଅରୁଣ ପରୁଣ ହେଉଛି ।

ଦାମଭର ଶୁଆ କନିଆର ମଞ୍ଜି ବାଟି ଖାଇବାକୁ ବସିଥିଲେ । ତା' ମନେ ବୋଉ ବା ଶୁଆ ଆଖିରେ ଲୁହର କି ସମ୍ଭବ ଅଛି, ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ତର ତର ପରୁଣିଲା, କାହିଁକି ଲୋ ଶୁଆ ?

ଶୁଆ କହିଲା, ସ୍ବାମୀ ଶୁଆ ଭିତରେ କଳିଅ । ଦାମ ତ ତେଜା ଲୋକ, ଆଉ ତା' ଶୁଆ ବି ବଡ଼ ଅବୁଝା । ଦେଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହୁଛି ମନେ ରଖିବ, ଦାମ କି ଆଉ କେହି ଆସିଲେ ତମେ ଆଉ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହେବ ନାହିଁ ।

ଭାବିଲି, ବୋଧହୁଏ ମୋଓରି ନେଇ ତାଙ୍କ ଘରେ କିଛି କାଣ୍ଡ ଘଟିଛି । ତାହା । ସେଥିରୁ ମତେ କଥଣ ମିଳିବ ।

ବୋଉ ଯେତେ ଗାଁର ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ତା ପେଟରେ କଥା ଛପି ପାରେ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟରେ ଦିନ ଦିନ ସେ ତୁନି ରହେ । ଶେଷକୁ ନିଜ ମନକୁ ସେ ସବୁ କହି ପକାଏ । ପରଦିନ ଘଟଣାଟା ସେ ମୋତେ ବୁଝାଇ ଦେଲା ।

ଦାମଭର ସେଦିନ ଶୁଦ୍ଧାଧରରେ ଆମଘରୁ ଫେରିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ଶୁଆ ଆଗରେ ତାଙ୍କୁ ଜବାବ୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ସେ ବୁଝିଲେ

ନାହିଁ । ବୃଥାରେ ଝଗଡ଼ା ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଅଶାନ୍ତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ତାଙ୍କୁ ମରୁକଥା ସତ ସତ କହିଗଲେ । ବାହାରକୁ ଅଶାନ୍ତଟା ଅବଶ୍ୟ କମିଗଲା, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଜଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶେଷକୁ ସେ ଏହି ଲାଗି କରି ବସିଲେ ।

ଫଳରେ ମହନ ଜେଠା ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି ଯେ କୌଣସିମତେ ଏଇ ବୈଶାଖରେ ଜଟିଆ ସଙ୍ଗରେ ମୋର ବାହାଘର ଦେବେ । କାହାର ବାଧା ମାନବେ ନାହିଁ । ଅଉ ଯଦି କେହି ବାଧାଦିଏ, ସେ ତାର ସଙ୍ଗନାଶ କରିବେ ।

ସେଇଦିନ ସଞ୍ଜବୁଡ଼େ ମହନ ଜେଠା ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ଗୁମାସ୍ତା ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ, ବମଲା ଭାଇ ଓ ନତେଇ ଦାଦା ଆସିଥିଲେ । କେଜାଣି କିପରି ଆଗରୁ ଖବର ପାଇ ଶୁଆ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ବୋଉର କହୁବାମତେ ବାବୁ-ମାନଙ୍କୁ ସେ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସାଇଲା । ନଲଟଣ ଲଗାଇ ପାଖରେ ଥୋଇଦେଲା ।

ମୁଁ କବାଟ କଣରେ ଲୁଚିଲି । ବୋଉ ଆଡ଼ି ହୋଇ ଦୁଆର ବନ୍ଦ ପାଖେ ଶୁଆ ପଛରେ ଠିଆ ହେଲା ।

ନତେଇ ଦାଦା କହିଲେ, ଭଉଁଜବୋଉ, ମହନଭାଇ ଗୀତାର ବାହାଘର କଥା ତୁମକୁ ପଚାରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁର ସାନଭାଇ ଜଟକୁ ତମେ ଦେଖିଥିବ । ବରପକ୍ଷର ଶୁଣି । ତମର ମତ ଜାଣିଲେ ଏଇ ବୈଶାଖରେ ବାହାଘରର ଆୟୋଜନ କରାହେବ ।

ବମଲାଭାଇ କହିଲେ, ଜଟଟି ଭଲପିଲା । ସ୍ୱଭାବ ଚରଣ ଭଉଁମ । ମୋ ମତରେ ସେଇଠି ହେଲେ ଗୀତା ସୁଖରେ ରହିବ ।

ମହନ ଜେଠା କହିଲେ, ଶୁଣି ହେ ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ, ଗରବ ହେଲେ କଅଣ ହେଲା, ବାପ ମାଆଙ୍କର ଆଖିର ପିତୁଳା ଗୀତା । ଭୋଲି ଆଜି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଦିନ ବଞ୍ଚୁଥିଲା, ଗୀତାକୁ ଅତି ଗୋଲବସର କରି ବଢ଼ାଇଥିଲା । ତମେ ତାକୁ ପିଲାଦିନୁ ଦେଖୁଛ; ତାର ଢଙ୍ଗିଢାଙ୍ଗି ସ୍ୱଭାବ ଚରଣ ସବୁ ଜାଣି । ତାର ଯେପରି ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ, ସେ ଯେପରି ଦୁଃଖରେ ନ କାନ୍ଦେ, ସେତକ ଦେଖିବ ।

ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ କହିଲେ, ଆପଣ ମୋର ଅଳ୍ପଦାତା । ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ବଢ଼ିବ କରି କହିବି ନାହିଁ । ସୁନା ମୋର ହିଅ କିନ୍ତୁ ଗୀତା ଦେଇ ମୋ ଘରକୁ ଗଲେ ସେ ହେବେ ମୋର ଆଗ । ତା ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାକୁ ମୋର ସାହସ ହେଉନାହିଁ ।

ବମଲାଭାଇ କହିଲେ, କହ କହ । ବାହା ନିମିତ୍ତ ବସନ୍ତରେ ସବୁ ସନ୍ଦେହ ଆଗରୁ ଭୁଟାଇ ଦେବା ଭଲ ।

ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ କହିଲେ, ଜଟିର ବାହାଘର ହୋଇଗଲେ, ମାଉସୀ ଏଠି ଚଳିବେ କିପରି ? ଘରେ ସମ୍ପତ୍ତି ବାଡ଼ି କିଛି ନାହିଁ । ମୁଁ କହୁଛି, ମୋର ମା ନାହିଁ, ମାଉସୀଙ୍କର ଯଦି ଅପତ୍ତି ନ ଥାଏ ସେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଝିଅ ପାଖେ ରହିବେ ।

ମହନ ଜେଠା କହିଲେ, ଆହା, ସେ ସବୁ କଥା ଏତେ ଆଗରୁ ଭାବିବା ବା କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ ! ତାଙ୍କର ଯଦି ରଜ୍ଜା ଦୁଏ, ତମର ଯଦି ଶୁଦ୍ଧା ଥାଏ, ଯେପରି ରଲ ହେବ ସେପରି କରିବ । ନୋହୁଲ ଯଦି ଲୌକିକତାକୁ ଅନାଲ ସେ ତମ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ରାଜି ନ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ କଅଣ ଭାବିଲୁ, ଗୋଟାଏ ପେଟ ଏ ଗାଁରେ ଅପୋଷ୍ଠା ରହିଯିବ ? ମୁଁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଯାଏ ତା କେବେ କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ ।

ସମସ୍ତେ ତୁନି ରହିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ମହନ ଜେଠା ପୁଣି କହିଲେ, ଆଲେ ରାଧା, ବୋହୂଙ୍କୁ ପଚାର, ସବୁ କଥା ତ ଶୁଣିଲେ । ଯଦି ତାଙ୍କର ରଜ୍ଜା ଥାଏ, ଜଟି ବସୟରେ ଜବାବ୍ ଦେଉନୁ । ଟିପଣା ଶୁଦ୍ଧାକରା ଦରକାର ନାହିଁ । ବାହାଘର କିପରି ହେବ ଟଙ୍କା କେଉଁଠୁ ଆସିବ ସେ ବସୟରେ ଭାବିବା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଜବାବ ପାଇଲେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ।

ବୋଉ କଅଣ କହିବ ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ କାନିଜେର ରହଲି । ତାଆର ପଦଟିଏ କଥା ମୋର ରବିବ୍ୟତ ଜୀବନର ସୁଖଦୁଃଖ ଝିର କରିବ । ସତେ ଯେ ଏତେ ଲେକଙ୍କ ପଦୁତୋଲାରେ ଭୁଲି ପଶା ନୁଆଇବ ?

ସେ କହିଲା, ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ କହ, ମୋର ମତାମତ ପଚାରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଗୀତା ତାଙ୍କର ଝିଅ । ସେ ଯାହା କରିବେ ସେଇଆ ହେବ ।

ମହନ ଜେଠା କହିଲେ, ଗୀତା ଗୁଣରେ ରହିବ, ଏ ଧାରଣା ଯଦି ମୋର ନ ଥାନ୍ତା, ମୁଁ ନିଜେ ଆଜି ସମ୍ଭବ ନେଇ ଧାଇଁ ଆସି ନ ଥାନ୍ତି ।

ବୋଉ କହିଲା, ମନ ଯାହା ଲେଡ଼େ ସବୁବେଳେ ପାଏ ନାହିଁ । ସାଆନ୍ତେ ଯଦି ନିମିତ୍ତର ବୋଟ ମୁଣ୍ଡକୁ ନେଇ ନିବନ୍ଧ କରିବେ କରନ୍ତି ।

ବୋଉ ଜବାବ ଦେଲା ।

ମୋତେ ହତାଶିଆ ଲାଗିଲା । ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିଗଲା ପରି ସେଇ କବାଟ କଣରେ କାନ୍ଦୁ ଉପରକୁ ଡଳି ପଡ଼ିଲା । କିଏ କଣ କହିଲା, କେତେବେଳେ ସେମାନେ ଅମ ଘରୁ ଗଲେ, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ରାଧା ଯେତେବେଳେ ହାତ ଧରି ଉଠାଇଲା, ମୋର ଜ୍ଞାନ ହେଲା । ଗୁହଁ ଲି, ଘର ମଝିରେ ନଲଟଣ ଜଳୁଛି । ବୋଉ ଗୋପୀର ହୋଇ କାନ୍ଦୁକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇଛି ।

ରାଧା ମୋତେ ଗୁଣକୁ ଅଭିଜ୍ଞାନ ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ କହିଲା, ଝିଅ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ପରଦାରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେଥିପାଇଁ ମନରେ ଦୁଃଖ କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏମିତି ଅଧୀର ହୁଅନା ।

ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ରାଧା ପୁଣି କହିଲା, ଛି, କାନ୍ଦୁଛୁ, ଭୁନି ହୁଅ । ତମେ ଯଦି ଏପରି ଅଧୀର ହୁଅ ତମ ବୋଉଙ୍କ ମନ କଥା ହେବ ବୁଝୁଛୁ ତ ? ତମର ଆଖିର ଲୁହ ସେ ସହପାରିବେ ଟି ?

ବୁଝିଲ । ଗାଁ ଝିଅଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ, ଦାମଭାରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀର ଲାବନ ପାଇଁ, ସୁଖ ପାଇଁ, ପୁଣି ଗାଁକୁ ଦୁର୍ନାମରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମୋଝର ବାହାଘର ହେଉଛି । ଭଲ ହେଉ ମନ୍ଦ ହେଉ, ମୁଁ ସୁଖରେ ରହେ କି ଦୁଃଖରେ ରହେ, ମୋର ଇଚ୍ଛା ଥାଉ କି ନ ଥାଉ, ମୋତେ ବାହା ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଖିର ଲୁହରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଅଧିକାର ନାହିଁ, ବୋଉର ଦୁଃଖ ହେବ, ବୋଉ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ ।

୪୭

ଦାମଭାର କେଉଁଠୁ ଆସି ଆମର ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ ।

ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ ଚମକି ଉଠିଲି । ରାଧାର କଡ଼କୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ବଲବଳ କରି ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହିଲି । ବୋଉ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲି । କଥା କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା, ତାଙ୍କର ଲୁହ ଜଳଜଳ ଆଖିକୁ ଗୁହଁ ପଡ଼ିଲା ଠିଆ ହେଲା ।

ଦାମଭାର ମୁହଁରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଥିଲା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ଖୁଜୁଣି, ଶେଷକୁ ଏଇଥା କଲି, ଜଟିଆ ବସୟରେ ଜବାବ୍ ଦେଲ ? ତମକୁ ବିଷ ମିଳିଲା ନାହିଁ ?

ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ବୋଉ ସେ ଦିଗକୁ ନିଆ ନ ଦେଇ କହିଲା, ଦାମ, ମୋତେ ଆଉ ହଟେହଟା କର ନାହିଁ । ତମେ ଯାଅ ଏଠୁଁ । ଗୀତାକୁ ମୁଁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି ! ତାର ସୁଖ ଦୁଃଖ, ତାର ଭଲ ମନ୍ଦ ମୁଁ ବୁଝିବି । ମୋ କୁହା ମାନ । ତମେ ଏଠୁଁ ଚାଲିଯାଅ ।

ଥଟା କଲପରି ସେ କହି ଉଠିଲେ, ଗୀତାକୁ ତମେ ଜନ୍ମ କରିଛୁ, ତାର ସୁଖ ଦୁଃଖକୁ ହାତରେ ଧରି ଖେଳ କରି ନାହିଁ । ଖୁଜୁଣି, ମୋର ସାନକୁହା ମାନ । ଏବେ ବି ନାହିଁ କରବାର ବେଳ ଅଛି । ତମେ ନାହିଁ କର ପଠାଅ ।

ବୋଉ କହିଲା, ନାହିଁ କରବାର ବେଳ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ତା ପରେ ? ଗୀତାର ବାହାଘର ହେବ କିପରି ? ହେବ କେଉଁଠି ? ତାର ବାପ ଦାଦା କି ଭାଇ କେହି ନାହାନ୍ତି ଯେ ଭଲ ଘର ଭଲ ବର ଦେଖି ତାକୁ ଦେବେ । ଗାଁ ଲୋକେ ମନେ କରୁଛନ୍ତି ଗୀତା ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଟ ହୋଇଛି । ଯାହା ସେମାନେ କରୁଛନ୍ତି, କରନ୍ତୁ । ତା ପାଇଁ ଉପରେ ରଖିବାନ ଅଛନ୍ତି ।

ଦାମଭାଇ କହିଲେ, ରଖିବାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ତ ଅପେକ୍ଷା କର । ଏଡ଼େ ତରବର କାହିଁ କି ? ବରଂ ସେ ଅଭିଆଡ଼ୀ ରହୁ ।

ବୋଉ କହିଲା, ଆଉ ମୋ ଉପର ମୁହଁ ତଳକୁ ହେଉ ? ତୁମେ ହସ, ରଖାଣ ହସନ୍ତୁ, ଦୁର୍ନାମ ରହୁ, ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନ ହାରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ । ତୁମେ ଭଲ କି ମନ୍ଦ, ଗୀତା ଭଲ କି ମନ୍ଦ, ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ ତ ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ଦାମ, ସେମାନେ ତୁମର ଆତ୍ମପାତ ହେବା ଦେଖିବେ । ଆମର ଭାଗ୍ୟ ଧରି ଉପାସ ଭୋକରେ ଆମେ ବେଳ କାଟୁଛୁ । ତୁମ ପାଖେ କେବେ ହାତ ପାଲି ନାହିଁ । କେଉଁ କଥାରେ କାହାଁର ଧାରୁଆ ହୋଇନୁ । ନାକରେ ନିଶ୍ୱାସ ଥିବାଯାଏ ନିଜ କଥା ନଜେ ରୁଟିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ । ଘରଟା ଭୁଲି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଖଜଣା ପାଇଁ ଉଡ଼ ନିଲାମ ହୋଇଥାନ୍ତା । ବାସନ କୁସନ ବଳିଲୁଁ । ବାରି ବଳିଲୁଁ । ତୋକେ ପିଇ ଦଣ୍ଡେ ଜାଉଁଛି । ଅଜି ଯେଉଁମାନେ ମୁରବି ବୋଲି ରଡ଼ ଗୁଡ଼ିଛନ୍ତି, ଭଲେଇ ହୋଇ ଉପଦେଶ ବାଡ଼ିଛନ୍ତି, ଅନାଥା ବଧୂବା ସ୍ତ୍ରୀର ଆଖିର ପିତୁଳାକୁ ପାଣିକି ଠେଲି ଦେବାକୁ ଚଢ଼ାନ୍ତି କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଥିଲେ କେଉଁଠି ବାପ, କେଉଁକଥା ବୁଝୁଥିଲେ ? ତାଙ୍କର କଥା ରହୁ । ତୁମର ଅଲଣା ସ୍ନେହ ତୁମର ପାଖରେ ଥାଉ । ମୋତେ ଆଉ ହଟେହଟା କର ନାହିଁ । ଗୀତାର ଦୁର୍ନାମର ବୋଟ ଆଉ ବଢ଼ାଅ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଲୋକହସା ହେବା ।

ବୋଉର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭୁଲିଲା । ସେ କାନ୍ଦି ପକାଇଲା ।

ସୁଧା କହିଲା, ତୁମେ ଯାଅ ଦାମ ସାଥୀରେ । ଏଭଳି କଣ ବୁଝି ପାରୁନା, ଗୀତାର ଯଦି ସଫଳାଣ ହେଉଥାଏ ତେବେ ସେତକ ହେଉଛି କେବଳ ତୁମର ଅଲଣା ସୋଗ ପାଇଁ । ନିଜ ଧନ୍ଦାରେ ନିଜେ ଯାଅ ସାଥୀରେ, ନିଜଘର କଥା ବୁଝ । ପର ଘର କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ଗଲାର ନାହିଁ । ନେହେରୁ ହେଇ କହୁଛୁ ।

ଦାମଭାଇ ନିଞ୍ଚାକ୍ ହୋଇ ଶୁଣିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଁ ପଦାକୁ ବାହାର-ଟେଲେ ।

ବାହାଘର ଘୂର ହୋଇଗଲା । ଦି ଗୃହ ଦିନରେ ମହାପ୍ରସାଦ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପାଦିବ ।

କେତେ ଆକାଶ ଲୁପ୍ତମ ତୋଳୁଥିଲା ମନେ ମନେ । ସବୁ ଶୁଣି ଯାଇଛି । ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଛି । କାହାରିକୁ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ବସେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ କେତେ ଭାବେ । ଗତ ଜୀବନର ଦିନ ଦିନକର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକ ମନେ ପଡ଼େ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଧାର ଗଡ଼ିଆସେ । ଯେତେ ଲୁଗୁଇବାକୁ ବସିଲେ ମଧ୍ୟ ବୋଉ ଜାଣେ । କିଛି କହେ ନାହିଁ ।

ସେ ବୁଝେ, ବାହାଘର ଘୂର ହେଲେ ସଂସାରର ତିଥମାନେ କାନ୍ଦନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେପରି କାନ୍ଦୁଛି । ସେଇ କାନ୍ଦଣାରେ ନୂଆ କିଛି ନାହିଁ । ବାପଘରେ ଝିଅ ଜନ୍ମ ହୋଇ ପୁଅ ଦୁଃଖରେ କେତୋଟି ବର୍ଷ କାଟି ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ମମତା ଗୁଡ଼ିକ ଅଜଣା ସ୍ଥାନ, ନୂଆ ଲୋକ, ଅପରିଚିତ ମଣିଷଙ୍କ ମଝିକି ଯିବାକୁ ବସେ, ଲୁଗା ପରିବର୍ତ୍ତନର ଆଶଙ୍କାରେ ତା ମନରେ ଦୁଃଖ ଆସେ । ସେ କାନ୍ଦେ ।

କାହିଁ କି କାନ୍ଦେ, ବୁଝିବ କିଏ ? ତା ଆଖିର ପ୍ରଭ ବୁଝା ଲୁହରେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ମିଶି ରହିଛି । ରବିବ୍ୟାପାର କେତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ସେ ଲୁହ ବୁଝାକୁ ଗରମ କରନ୍ତି ! ଲୋକେ ଦେଖନ୍ତି, ଝିଅ କାନ୍ଦେ ।

ତାର ମନର ଅନ୍ଧାର ଆ ଗୁହାରି କବାଟ କେବେ ଖୋଲେ ନାହିଁ । ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧାର । କେହି ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ, କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ସେହି କିଛିମିଛି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ କଥା ଥିଲା, କଥା ରହେ । ବାହାରର ଆଲୁଅ ପଡ଼େ ବାହାରେ । ଅନ୍ଧାର ଘୁଞ୍ଚେ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟର ଆଖିରେ ସବୁ ଦିଶେ ପରିଷ୍କାର, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ।

ମନଃହୀନରେ ଲୁପ୍ତ ରହିଥାଏ ଅନ୍ଧାର ଗୁହାଟି, କେତେ ସୁନ୍ଦର, କେତେ ବେଦନା, ପୋଡ଼ିଲା ଜଳିଲା ଆଶା ଉତ୍ତେଜନାର ପାଉଁଶ ପେଟରେ ଭରି । ସେହି ବାଟରେ ଧୀରେ ଚାଲେ ଭାବନା । ଅଜାତ କବାଟର କିଲିଣୀ ଖୋଲି ଉଠି ମାରେ । ଚମକି ଉଠେ । ଥର ଥର ଚାଲେ ଆଗକୁ । ଝରପଡ଼େ ଆଖିରୁ ମେଘ । ଦେଖନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ କେହି । କହନ୍ତି, ଝିଅ କାନ୍ଦେ ।

ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଗାଁ ମାଉସେ ମୋଟେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । କିଏ କେତେ ପ୍ରକାର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଇଗଲେ । ଶୁଣେ, ଦେହରେ ଛୁଇଁ ଚାଲିଯାଏ, ଭୁଲି ଭୁଲି କାନ୍ଦେ, ପାଟି ଖୋଲେ ନାହିଁ ।

ମହନି ଜେଠା ବିମଳାଭାଇଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସନ୍ତି । ବିମଳାଭାଇ ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲି ଭୁଲି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଦୁଅନ୍ତି, ଫେରନ୍ତି ।

ଦିନେ ବିମଳାଭର ସକାଳେ ଆସି ଆମ ଘରେ ବସିଲେ । ବୋଉ ସଙ୍ଗେ
ଦୁଃଖ ସୁଖ ହେଲେ । ଶେଷଘର ମଞ୍ଚ କବାଟ ପାଖରେ ମୁଁ ପଛବା କାଟୁଥିଲି ।
ବେଳ ନଅଟା ହେବ ।

ବୋଉ କହିଲା, ପୁଅ, ବାହାଘର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ
ପାରିବି ନାହିଁ । ଲୋକହସା ହେବ । ସୁବିଧା ହେଲେ ଯିବି, ନୋହୁଲେ ନାହିଁ ।
ଏଇ କୁଡ଼ିଆ ଖଣ୍ଡିରେ ମୋର ଜୀବନ କାଳ କଟାଇବି । ତା ପରେ ଯାହା ହେବାର
ହେଉଥାଉ ।

ପାଟିରୁ କଥା ଛଡ଼ାଇ ବିମଳାଭର କହିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ତମେ ଏତେ
ଭାବ ନାହିଁ । ନିମିତ୍ତ ଉଠିଗଲେ ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ ତମକୁ ଏଠି ରଖାଇ ଦେବେ ନାହିଁ ।
ଘରଟା ତମର କଅଣ ହେବ ? ଯଦି ତମେ ଏଠି ରୁହ, କେହି ତମକୁ ବାଧାଦେଇ
ପାରିବେ ନାହିଁ । ଜୀବନ ଥିବାଯାଏ ତମେ ଭୋଗ ଦଖଲ କରୁଥିବ । ତମ ଅନ୍ତେ
ନିତେଇ ଦାଦା ଦଖଲ କରିବେ । ଏଇ କାଗଜରେ ସେଇ କଥା ଲେଖା
ହୋଇଛି । ତମେ ଗୋଟାଏ ଦସ୍ତଖତ କରିଦେଲେ ନିତେଇ ଦାଦା ଦି ଶହ ଟଙ୍କା
ମହନ ଜେଠାଙ୍କ ମାରଫତ ଦେବେ । ମହନ ଜେଠା ଗାଁର ମୁରବି, ତମର ମୁରବି ।
ତେଣିକି ତମର ଖର୍ଚ୍ଚ, ବାହାଘରର ଖର୍ଚ୍ଚ ସେ ଭୁଲାଇବେ । ଏଇ କାଗଜଟା
ଦସ୍ତଖତ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ସବୁ ଡେଇ ଡେଇ ହୋଇ ଯାଉଛି । କେହି ଟଙ୍କା
କାନ୍ଦୁ ନାହାନ୍ତି ।

ସେ ଭୁନି ହେଲେ । ବୋଉର ପାଟି ବି ଆଉ ଶୁଭିଳ ନାହିଁ । କାଗଜଟାର
କଥା ଶୁଣି ମୋ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ହେଲା । ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ କବାଟ ଜଳାବାଟେ
ଗୁହାଁଲି । ବିମଳା ଭାଇ ପରଦେ ଧଳାକାଗଜ ମେଲାଇ ବୋଉ ଆଗରେ ଧରିଛନ୍ତି ।
ବୋଉ କଲମଟି ଧରି ତାଆରି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଛି ।

ମୋର ଭାଇ କଅଣ ହୋଇଗଲା । ନିଶ୍ଚୟ ଏହା ଭିତରେ ଗୋଟାଏ
ପଡ଼ଯିଲା ରହିଛି । ବାହାଘର ଆଶା ଦେଖାଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନଶାରେ ନିଶ୍ଚୟ
ସ୍ଥିତିଏ ଦେଖି ସେମାନେ ଆମର ସଂନାଶ କଟିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି ।

ମୋତେ ଚାହିଁ ଆସିବ ଦିଶିଲା । ସାତ କଥାରେ ସତା ଭୁଲେ । ବୋଉ
ଏଇସବୁ ମାଗଣା ପ୍ରକୃତିର ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି କଅଣ କଟିବାକୁ
ଯାଉଛି ?

ବୋଉ ଦୁଆରରେ ପର କଲମଟି ଗୁଡ଼ାଇ ସମସ୍ତ ଖାଡ଼ି ଲେଖିବାକୁ ମୁଣ୍ଡ
ନୁଆଁଇଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ସଂନାଶ ହେବ । କଅଣ କଟିବ ? ନିଜେ ଯାଇପାରୁ
ନାହିଁ । ବିମଳାଭରକୁ ଆଡ଼ ଦୁଏ । ମୋର ପୁଣି ବାହାଘର ଲାଗିଛି । କିଛି ଉପାୟ
ନା ଦେଖି କ'ଣାଖଣ୍ଡ ହାତରୁ ଖସାଇ ପକାଇଲା । ଶବ୍ଦ ହେଲା । ଭାବିଥିଲା ବୋଉର
ଦୃଷ୍ଟି ଟାଣିଆଣି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ, ଫେରି ଚାହିଁଲେ ବିମଳା ଭାଇ ।

ସେ ବୋଉ ଆଡ଼କୁ ଘାସ୍ ଘାସ୍ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ କହିଲେ, ଦିଅ, ନାମଟା ଲେଖିଦିଅ ।

ବୋଉ ଦସ୍ତଖତ୍ କର କାଗଜଖଣି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଫେରାଇ ଦେଲା । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠି ପଦାକୁ ଗୁଲିଗଲେ ।

ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ମୁଁ ବୋଉ ପାଖକୁ ଗଲି । ପଚାରିଲି, ବୋଉ, ଯେଉଁ କାଗଜରେ ତୁ ନାମ ଲେଖିଦେଲୁ, ସେଥିରେ କଅଣ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା ପଡ଼ିଛି ?

ବୋଉ କହିଲା, ପଡ଼ି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବିମଳା ଯାହା କହୁଥିଲା ସେଇଆ ତ ଲେଖା ହୋଇଥିବ ।

କହିଲା, ବୋଉ, ଆଉ କାହାକୁ ଟିକେ ଦେଖାଇଲୁ ନାହିଁ ?

ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁଲିଲୁ । ପଚାରିଲା, ତୋର ବିମଳା କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନାହିଁ କି ମା ? ସେ ସେମିତି ଲୋକ ନୁହେଁ । ତୁ ପରଘରକୁ ଗଲେ ମୋର ଏ ଘର ଲୋଡ଼ା ହେବ ନାହିଁ । ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ଚଳୁଥିବ, ମରଗଲେ ଯିଏ ହେଲେ ତ ନବ । ନିତେଇ ଏବେ ଆଜିଠୁ ନେଉଛୁ । ନିମିତ୍ତ ସ୍ୱରୂପୁରୁରେ ଉଠିଯାଉ ।

ବୋଉ ଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଡେ ଅସିଲା । ମୁଁ ଥକ୍କା ହୋଇ ନା ମୁହଁକୁ ଗୁଲି ରଖିଲି । ମୋ ମନରେ ଆହା ଆହାର କୋନ୍ ଉଠିଲା । ଗୁଲି ଥର ଖରସ୍ତାସ ଛୁଟିଲା । ଯେଉଁଠି ଖର କୋନ୍‌କୁ ଅଟକାଇ ଆଉ ଘରକୁ ଗୁଲି ଅସିଲା ।

୪୫

ମହାପ୍ରସାଦ ନିବନ୍ଧ ହୋଇଗଲା ।

ନିଜେ ମହନ ଜେଠା ମହାପ୍ରସାଦ ଟେକିଲେ । ସେ କଅଣ ଭାବୁଥିବେ କେଜାଣି, ଗାଁ ଲୋକେ ଅବଶ୍ୟ ଭାବୁଥିବେ ଯେ ସେ ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ୟକାମ କରୁଛନ୍ତି । ଖାଲି ମୋର ହାତଟା ନେଇ କାଠ ପଥର ଯାହା ହାତରେ ଛନ୍ଦିଦେଲେ ନିଜେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗାମୀ ହେବେ, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ସବୁ ଦୁର୍ଗାମ ଓ ଅପମାନରୁ ରକ୍ଷା କରିବେ । ବୋଉ ମୁଣ୍ଡରୁ ବୋଟ୍ ଖଲସ କରି ମୋର ଅଭିଆତି ଦୋଷ ଭାଙ୍ଗି ବେ ।

ଯେଉଁଦିନ ମୋର ମହାପ୍ରସାଦ ନିବନ୍ଧ ହେଲା, ସେହିଦିନ ଶୁଦ୍ଧ ଅଧର ଶୁଧା ଅମ ଘରକୁ ଆସିଲା । ବୋଉ ଆଗରେ କେତେ କଥା ଗପିଲା ।

ସେ କହିଲା, ଆଜି ମହନ ଯାଆନ୍ତୁଙ୍କ ଘରେ ଉତ୍ତବାର ଲାଗିଛି । ମହାପ୍ରସାଦ ନିବନ୍ଧ ଖବର ଶୁଣି ଦାମ ଅପଡ଼ି କରି କଅଣ ସବୁ କହିଥିଲା । ବୁଢ଼ା ଶୁଣିଯାଇ ଦାମକୁ ଶୋଧିଲେ । ନାନା ପ୍ରକାର ଅକଥା କହିଲେ । ଦାମ କିନ୍ତୁ ଜିଦାବ

ଦେଲା । କହୁଲା, ମୁଁ ଯଦି ଏ ଗାଁରେ ଥିବି ଜଟିଆ ସଙ୍ଗେ ଗୀତାର ବାହାଘର କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ କି ନିତେଇ ବାବୁ ତାଙ୍କର ଦ୍ଵାରମୁହଁ ମାଡ଼ି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଦାମକୁ ଏପରି ରାଗିବାର କେହି କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ । ବୁଢ଼ା ଧକ୍କାକାରିଲୁ ସେ ପୁଣି କହୁଲା, ବାପା, ଆପଣ ଓ ଆପଣଙ୍କ ଗାଁ ଲୋକେ ମିଛରେ ମୋର ଦୁନାମ ରଖାଇଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ମାନକୁ ଜଗି ମୁଁ ଭୁନି ହୋଇ ରହିଛି । ଯେଥିପାଇଁ ମୋର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ଆଗରୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଛି, ନିଆଁ ଶିଖା ବାଧା ଓ ତାର ଝିଅଟିର ସଂନାଶ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । କଲେ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ଦାମ ଏପରି ବାଧା ଦେଉଛି କାହିଁକି, ଏପରି ଶତ୍ରୁତା ସାଧୁଛି କାହିଁକି ?

ରାଧା କହୁଲା, ଶତ୍ରୁତା ସେ କରୁନାହିଁ । ଗୀତାକୁ ସେ ଭଉଣୀ ଠାରୁ ଭଲ ଅଧିକ ଭଲ ପାଏ । ମହନ ସାଥୀରେ ବଢ଼ିଛି । ତେଣୁ ଦାମ ନିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସେ ସବୁବେଳେ ଗୀତାର ଭଲ କରିବାକୁ ମନ କରେ । ସାଥୀକୁ ଦାଉରେ କିଛି କରିପାରେ ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ରହି ରାଧା ପୁଣି କହୁଲା, ଶୁଣ କଥା ହେଲା । ମହନ ସାଥୀରେ ରାଗିଲେ । ସାଥୀଗାଣୀ ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ସେ କି ମାନିବା ଲୋକ ? ଯାହା ମାନି ଥାଆନ୍ତେ, ତାଙ୍କ ବୋହୂଙ୍କ କାନ୍ଦଣା ଶୁଣି ସେ ଏକାଥରେ ପାଗଳ । ଯାହା ପାଟିକୁ ଅସିଲା ଦାମକୁ ଗୁଡ଼ାଏ ବକିଲେ । ତ୍ୟାଜ୍ୟସୁତ କରିବେ ବୋଲି ଧମକ ଦେଲେ ।

ଦାମ ରାଗରେ ଘରୁ ବାହାରି ଗଲା । କହୁଗଲା, ଆପଣ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି ଭଲକରି ଭାବିଛନ୍ତି କରନ୍ତୁ । ମୋ ଥିବା ଦ୍ଵାର ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଧା ପଡ଼ୁଛି ତ ମୁଁ ଯାଉଛି । ଗୀତାର ବାହାଘର ସରିଲେ ମୁଁ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିବି । ମନେ ରଖନ୍ତୁ, ଉପରେ ଧର୍ମ ଅଛି । ବାପ ନ ଥିଲା ନିଃସହାୟ ଗରିବ ସରଳ ନିଃପତି ଝିଅଟିର ଯଦି ସଂନାଶ କରିବେ ତ ଦଇବ କେବେ ସହ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଦାମ ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ସାନ୍ଥାଣୀ, ଆଖି ଛଲଛଲ କରି ଦିହେ ଦିହେ ବାହାରିଗଲା । ତଥାପି, ବୁଢ଼ା ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ସେ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

ରାଧା କହୁଲା, କେଜାଣି ?

ବୋଉ କହୁଲା, ଯାହା ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥିବି ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ଆମେ ଯେତେ ଟାଣି ଓଟାରି ହେଲେ ଭାଗ୍ୟ ବଦଳାଇ ହେବ ନାହିଁ ଲୋ । ସାଥୀରେ ଯଦି ଆମ ପାଇଁ ଗୀତ ଖୋଜୁଥିବେ ଦେଖିବୁ ରହି ରାଧା, ନିଜେ ସେଇ ଗୀତରେ ପଡ଼ିବେ । ହଉ, କିଏ କଥା କହୁଛି କହୁ, କିଏ କଥା କରୁଛି କରୁ । ଆମର ଯାହା ଏକା ଭଗବାନ ।

ବୋଉ ଆଦର କରି ମୋତେ ପଚାରିଲେ, ଗୀତା, ତୁ ପିଲା ଛୁଆ ନୁହଁ, ସବୁ ବୁଝୁଛୁ ସବୁ ଜାଣୁଛୁ, କହିଲୁ ମା, ଲେକଙ୍କ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ମୁଁ ଯାହା କରୁଛି, ସବୁ ଭୁଲ୍ ? ସତରେ କଅଣ ଶୁଭ ଦେଖି ମୁଁ ଭୁଲୁଛି ମା ?

ଏହି କଥା ଯଦି ସେ ମୋତେ ଆଗରୁ ପଚାରି ଥାଆନ୍ତା ମୁଁ ତାର ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରି ଥାଆନ୍ତୁ । କେଜାଣି ବା ମୋର ଜୀବନର ଗତି ବଦଳି ଥାଆନ୍ତା । ସବୁ କାମ ସରିଛି । ମନ ଖୋଲି କହିଲେ ଆଉ ଲାଭ ନାହିଁ । ଜନ୍ମ ଦେଇ କେତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହି ବଢ଼ାଇ କିଛି ନ ବଢ଼ି ନ ସୁଖ ଦାଣ କଷ୍ଟେ ବେକକୁ ଆଣି ସାରିଛି । ତୁଣି ଖୋଲି ଶେଷ ବେଳରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ତାକୁ ଦୁଃଖ ବଢ଼ିବ, ସେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ । ହତାଶ ହୋଇ ବାରିଆଣୀ ପରି କଅଣ ନାହିଁ କଅଣ କରି ବସିବ ।

ବୋଉର କଥାରେ ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ । ମନ କୋହରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ସେ କଅଣ ବୁଝିଲେ କେଜାଣି, କହିଲେ, ମା, ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ଅନ୍ୟ ଗତି ଆଉ ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥାଏ ହୁଏ । ଆମେ ସିନା ମିଛରେ ଧରି ହେଉଁ । ଜୀବନରେ ଯାହା ଘଟିବ, ସେହିପରି ଠାକୁରଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର ରଖି ଆନନ୍ଦରେ ତାହା ନିଜର କରି ସହିନେବା ଭଲ ।

ତା ଶୁଭ ଉପରୁ ମୁଣ୍ଡ ଆଡ଼େଇ ଲୁହରସ ଆଖିରେ ଧରିଲା ସ୍ବରରେ କହିଲି, ବୋଉ, ଶେଷକୁ ଏଇଆ କରିବୁ ବୋଲି ଏତେ ସ୍ନେହ ଏତେ ଆଦରରେ ମୋତେ ବଢ଼ାଇ ଥିଲୁ ?

ବେଶୀ କହି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଶୁବିଥିଲି, ଯେତେକ କହିଲି ସେତେକରୁ ସେ 'ମୋ ମନର କଥା ବୁଝିବ ।

ସେ କିଛି ନ ବୁଝିଲେ ପରି ପଚାରିଲେ, ମୋର ଆଉ କି ଗୁରୁ ଅଛି କିମ୍ବା ମା, କଅଣ ଆଉ କରୁଥାନ୍ତି ?

ମନ ହେଉଥିଲା କହି ଦେବାକୁ, ସହଜରେ, ହାତ ପାଦାନ୍ତରେ ଯାହା ହୋଇ ପାରିଲା ତାହାହିଁ କଲୁ, କେବଳ ଗୋଟାଏ ଦାୟିତ୍ବରୁ ଗୋଟାଏ ବୋହୂରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାକୁ ।

ପ୍ରବୋଧବାଚ୍ଚ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଯାହାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦିନେ ମନ ଚାଲିଥିଲା, ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଏଥର ମନରୁ ପୋଛି ଦେବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କ ବସୟରେ ଦିନେ କେବେ ବୋଉ କଥା ପକାଇ ନାହିଁ ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ନିରୁତ୍ତର ରହିଲି ।

ବୋଉ କହିଲା, ଜଟିଟି ଭଲ ପିଲା । ଦାଣ୍ଡବନ୍ଧୁ ଯାହା କହୁଥିଲେ ତୁ ଗୁଣିଛୁ । ଗାଁ ଲୋକେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ତୋତେ ଭସାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ଏପରି ଧାରଣା କେବଳ ଆମ ତୋ ମନରେ ଆଣି ଦେଇଛି ।

ଦାମଭାଇଙ୍କର ନିନ୍ଦା ସହ୍ୟପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲି, ବୋଉ, ଦାମଭାଇଙ୍କ ଉପରେ ତୋର ଏତେ ରାଗ କାହିଁକି ?

ଦିନେ ତାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲି । ମୋ ଆଖିରେ ସେ ଦିଶୁଥିଲା ଆଗ, ଆଉ ତୁ ପଛ ମା ।

ଆଜି ତୋର ମନ ବଦଳିବାର କାରଣ ?

ଏ କଥା ତୁ ମତେ ପଚାରୁଛୁ ? ଜାଣୁନାହିଁ କି ସେ ହେଉଛି ତୋ ନିନ୍ଦାର କାରଣ ? ମୋ ଉପର ମୁହଁ ସେ ତଳକୁ କରିଛି ।

ରାଗ ହେଲା । କହିଲି, ବୋଉ, ଭାବୁଥିଲି ତୋ ମନ ଅଳ୍ପ ନିର୍ମଳ । କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛି, ସେଥିରେ ବି କଳଙ୍କ ଲାଗିଛି । ଦାମ ଭାଇକି ତୁ ସମେତ କର ନା, ବୋଉ, ରାଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଦ୍ରୋହୀ ହେବୁ । ତାଙ୍କୁ ସମେତ କରିବା ଆଗରୁ ତୁ ମନ ଖୋଲି ମତେ କହ, ତୋର କଅଣ ଧାରଣା ଯେ ତୋ ଝିଅଟା ବି ଖରାପ ? ସେଇଥିପାଇଁ ନ ବୁଝି ନ ସୁଝି ଯେଉଁଠି ପାରି ସେଠି ମତେ ମାଡ଼ିଦେଇ ନିଷ୍ଠିନ୍ନ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ?

ଆଉ କହିପାରିଲି ନାହିଁ । କଇଁକଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲି ।

ବୋଉ ନିନ୍ଦାକ୍ ହୋଇ ତଳକୁ ବୁହୁଁ ବସି ରହିଲା । ଜାଣେ ନାହିଁ, ସେ କଅଣ ଭାବୁଥିଲା ।

କାନ୍ଦଣା ସ୍ତରରେ କହିଲି, ବୋଉ, ଦାମଭାଇଙ୍କୁ ମୁଁ ଭାରିଠୁଁ ବଳି ଭଲପାଏ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଲୋକେ ଦେଖି ନ ପାରି ବାରକଥା କହନ୍ତି । ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ତୁ ବି ବିଶ୍ୱାସ କଲୁ । କିନ୍ତୁ ବୋଉ, ଦିନ କେବେ ରାତି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଦାମଭାଇ ମତେ ନିଜର ଭଉଣୀ ପରି ଭଲ ପାନ୍ତି । ତୁ ସିନା ବୁଝିବୁ ନାହିଁ, ମୁଁ ଜାଣେ ତାଙ୍କର ଭଲ ପାଇବା ଭିତରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଭାବନ୍ତି ।

ଆଉ କେତେ କଅଣ କହିଥାନ୍ତି । ବୋଉ କଠୋର କଣ୍ଠରେ କହି ଉଠିଲା, ଗୀତା..... !

ମୁଁ ତମକି ଉଠିଲି ତାର ଡାକରେ । ମନେ ହେଲା, ସେହି ଡାକ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ନିଆଁ ଖୁଞ୍ଚି ଲୁଚି ରହିଥିଲା । କହିଲା, ଭୁଲ ହୁଏ, ମୁଁ ପିଲାଦିନୁ ନୁହେଁ !

ମୋର ମୁହଁ ସତେଜି ଜଳିଗଲା । ବୋଉର କଥା କେଇପଦ ମୋର ଗୁଳିରେ ଯେଉଁ ଘଣ୍ଟି ଦେଇଥିଲା, ମରିବାଯାଏ ମୁଁ ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ ।

ବୈଶାଖ ଏକାଦଶ ଦିନ ମୋର ବାହାଘର ହେବ ବୋଲି ଶୁଣି ହୋଇଥାଏ । ଦିନ ପାଖରେ ଆସିଲା । ଦିନୁଦିନ ଆମ ଘରେ ଗହଳ ଚଢ଼ଳ ବଢ଼ିଲା । ସବୁବେଳେ ଲୋକ ଯା ଆସ, ଦିଆ ନିଆ ଲାଗିଥାଏ । ମନ୍ଦିର ଜେଠା, ନିତେଇ ଦାଦା, ବମଳାଭାଇ, ଗାଧା ଭଲ ଭଲ କାମର ଭାର ନେଇଥାନ୍ତି । ଆମର ଗୁଳିଘରଟି ସଫାସୁତୁର କରି ଜନସମାଜ ସେଇଠି ରଖା ହୋଇଥାଏ । ଲୁପାପୋଡ଼ା ହୋଇ ଘରଦ୍ୱାର ସତେ କି ମୁରୁକିହସା ଦେଉଥାଏ ।

ବୋଉ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ କାମରେ । ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ବେଳ ପାଏ ନାହିଁ । ମୋ ପାଖରେ ସବୁବେଳେ କେହି ନା କେହି ଥାଆନ୍ତି । ଗାଁ ମାଇପେ ଯା ଆସ କରୁଥାନ୍ତି । ମୋତେ ଦେଖି କିଏ କେତେ ପ୍ରକାର କହନ୍ତି, ଫେରନ୍ତି । ଭଲହେଉ, ମନ୍ଦହେଉ, ସବୁ ଶୁଣେ, ଭୁଲ ହୋଇ ରହେ । ମୋର ମନଟା ପଥୁରୁଆ ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ଯିଏ ଯାହା କହିଲେ ସେଥିରେ ପଣିପାରେ ନାହିଁ ।

ବେଳେ ବେଳେ ରେଣୁ ଆସେ, ସଞ୍ଜବେଳାଯାଏ ରହେ । କେତେ ରହସ୍ୟ କଥା କହେ । ନିଜେ ଖୁସି ହୁଏ, ମନେ ଖୁସି କରେ, ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଫେରିଯାଏ । ତା ସଙ୍ଗେ ଏଣୁ ତେଣୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ତର ଲାଗେ । ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ, ଦାମଭାଇଙ୍କ ଘରେ ସେ ଦିନ ଗାନ୍ଧାର ଘଟଣା ।

କାମରୁ ଫୁରୁସତ୍ ମିଳିଲେ ବୋଉ ମୋ ପାଖକୁ ଆସେ । ଆଖିରେ ଲୁହଭରି ଏଣୁତେଣୁ କଥା ପତେ ପଚାରି ଦିଏ । ମୁଁ କେବେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଦିଏ ନୋହୁଲେ ନାହିଁ । ବାହାରୁ ତାକୁ କିଏ ତାକ ଶୁଣେ, ସେ ସୁଖି ଗୁଲିଯାଏ ।

ଦିନ ଦିପହରେ ନୋହୁଲେ ଗାନ୍ଧୀ ଅଧରେ କେବେ କିପରି ନିଶ୍ଚଳା ହେଲେ ବୋଉ ମୋତେ ବୁଝାସୁଝା କରେ । ପର ଘରେ ପରକୁ ଆପଣାର କରି କିପରି ଚଳିବାକୁ ହେବ ସେ କଥା ଶିଖାଏ । ସବୁ ଶୁଣେ, ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ । ସେ କାନ୍ଦେ, ମୁଁ କାନ୍ଦେ । କେହି କାହାର ମନର ଦୁଃଖ ବୁଝୁନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀରେ ତା ପାଖରେ ଶୁଏ ।

୫୮

ବାହାଘର ଦଶଦିନ ଅଛି । ଉତ୍ତରଦିଆ ଦି ପହର । ବୈଶାଖୀ ଖରାପ ତାଉ ସେ ଦିନ ନ ଥାଏ । ପାଗ ମେଘୁଆ ହୋଇଥାଏ । ଯିଏ ଯୁଆଡ଼େ ନଜ ନଜ ଘରକୁ ଗଲେଣି । ମୋ ପାଖେ ଏକା ବସିଥାଏ ରେଣୁ । କେତେ ନବରଙ୍ଗ ଥିବା ନକଲ ଲାଗାଉଥାଏ । ବୋଉ ଆସି ଖଣ୍ଡେ ଲୁପାପା ଚଠି ଦେଇ କହିଲା, ପଢ଼ିଲୁ ମା, ଚଠି କିଏ ଦେଇଛି । ସେ ପାଖରେ ବସିଲା ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରହାବଳୀ

ରେଣୁ ଲମ୍ବାପା ଟାଣି ନେଇ ଛୁଣାଇଲା । ବୋଉ ତାକୁ ବାଧା ଦେଲା ନାହିଁ । କଅଣ ଲେଖା ହୋଇଛି ଶୁଣିବାକୁ ଅନୁମତି ଅନାହିଁ ରହିଲା । ମୁଁ ବା ବାଧା ଦିଅନ୍ତି କାହିଁକି ? ଲମ୍ବାପା ଭିତରୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚିଠି କାଢ଼ି ଖଣେ ଅଣ୍ଟା ତଳେ ଯାକିଦେଇ ଆଉ ଖଣ୍ଡିକ ପଢ଼ିଲା--

ମାଉସି,

ମୋର ପ୍ରଶାସନ ନେବ । ସେ ଦିନ ତମ ସାଙ୍ଗେ ଧବଳେଶ୍ୱରରେ ମୋର ଦେଖା । କେତେ ସମୟ ବା ଦେଖା ହେଲା, ସେଇଠିରେ ମୋତେ ଆପଣାର କବିତାମାଳା । ତମର ଆଦର ସ୍ନେହ କଥା ସବୁବେଳେ ମନେ ପଡ଼େ । ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ଥରେ ଯାଇ ଦେଖି ଆସିବି । କାମର ଭାରି । ତର ହୁଏ ନାହିଁ । ଗୀତାକୁ କଳାଶ କହିବ । ତାର ଆଙ୍ଗୁଳି ଦା ଚଳ ହେଲାଣି ତ ? ଉତ୍ତର ଦେବ । ଇଚ୍ଛା ।

ସ୍ନେହାଧୀନ,

ପ୍ରବୋଧ

ଚିଠି ପଢ଼ି ସାରି ରେଣୁ ଆବାକାବା ହୋଇ ବୋଉ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ମୁଁ କଣେଇ ଚାହିଁଲା । ଦେଖିଲା, ସେ ମୁଁର ହୋଇ ଉଠିଲା । ବିନା ଦୋଷରେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ମଜ୍ଜୋତ ଲାଗିଲା । ପ୍ରବୋଧବାବୁ ଚିଠି ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଉ ପାଖକୁ ! ଆଉ ଖଣ୍ଡିକ ତା ହେଲେ କଅଣ ମୋ ପାଖକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି ? ଅସ୍ଥିର ଲାଗିଲା ।

ରେଣୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ତଳେ ଥୋଇ ବୋଉକୁ ପଚାରିଲା, ପ୍ରବୋଧ କିଏ କହିଲା ?

ବୋଉର ମୁହଁରେ ଶୁଖିଲା ହସ ଖେଳିଗଲା । ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ତଳେ ଉଠାଇପକେ କହିଲା, ସେ ମୋ ପୁରୁଷ ଲେଖା ହୁଏ ।

ରେଣୁ ପୁଣି ପଚାରିଲା, ଗୀତା ଅପା ଗୋଡ଼ରେ ଘା ହୋଇଥିଲା କି ?

ବୋଉ କହିଲା, ଘା ନୁହେଁ ଯେ, ଧବଳେଶ୍ୱରରେ ହୁଣ୍ଡି ପଡ଼ିଥିଲା । ନଖ ଟିକିଏ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେଇ କଥା ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ରେଣୁ ଅଣ୍ଟା ତଳେ ଆଉ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ କାଢ଼ିଲା । କେଜାଣି କାହିଁକି ରେଣୁ ପଢ଼ିବା ଆଗରୁ ବୋଉ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଟାଣି ନେଇ କହିଲା, ଦେ ଲେ, ଚିଠି ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ତର ନାହିଁ । ପଛେ ପଢ଼ିବି । ଚିଠି ଦି ଖଣ୍ଡି ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସି ବୋଉ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଲା ।

ରେଣୁର ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଭୁନ ଭୁନ ମତେ ପଚାରିଲା, ଗୀତା ଅପା, ପ୍ରବୋଧବାବୁ କିଏ ? ତାଙ୍କ ନାଁ ଆଗରୁ ମୁଁ କେବେ ତୋ ଠାରୁ ଶୁଣି ନାହିଁ ? କଟକରେ ସେ କଅଣ କରନ୍ତି କି ?

କହିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ବୋଉ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଲା । ତାକୁ ପଚାରିଲା ।

ରେଣୁ କଅଣ ଭବ ମନକୁ ମନ କହୁହେଲା, ତୋ କଥା ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି
ଆଉ ତୁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । ମତେ ଲୁଚୁଛନ୍ତି, ନାଁ ।

କହିଲି, ଜାଣିଥିଲେ ଲୁଚୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ଲେ, ତୁ କଅଣ ଭାବୋପା
ନେବୁ କି ?

ରେଣୁ ଅଳ୍ପକାଲି ଚଲଣ ହୋଇଗଲାଣି । ମୁହଁ ଶୁଖାଇ କହିଲା, ସେଇ
ଓର ଅଛୁ କି ଗୀତା ଅପା, ନୋହୁଲେ ବଡ଼ମା ଆଉ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ଏମିତି ନେଇ
ପଳାନ୍ତେ କାହିଁକି ? ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ ଲେ, ଘା ପରା ସେ ଦିନ ବୋଉ ଆଗେ
କହୁଥିଲା ।

ଘା କଅଣ କହୁଥିଲା, ଜାଣିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ସେପରି ଅଗ୍ରହ
ଦେଖାଇଲି ନାହିଁ । ଭବିଥିଲା, ରେଣୁ ମନକୁ ସବୁ କହିବ । କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି କହିଲା
ନାହିଁ । ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦୃଷ୍ଟିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କେତେବେଳେକେ କହିଲା, ମତେ ଲୁଚୁଛନ୍ତି ନା ଲେ ? ତୁ ଭାଷା କପଟୀ ।
ଗୀତା ଅପା, ଘା କହୁଥିଲା, କଟକରେ କୁଆଡ଼େ କେଡ଼େ ବଡ଼ଘରେ ତୋ
ବାହାଘର ଲାଗିଲା । ତମେ ସବୁ ତାକୁ ଧବଳେଶ୍ଵରରେ ଦେଖିଥିଲ । କେତେ
ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲା । ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ ସେଇ ହେବେ କି କଅଣ । ମତେ ଲୁଚୁଛନ୍ତି
କାହିଁକି ? ଦିଅଁକି ବାହା ହବୁ କି ?

ସେହରେ ତାକୁ ଚାପି ମାରି କହିଲା, ଭାଷା ଚୁପ୍ । ଏତେ ଲୋକଙ୍କ
କଥାରେ ତୁ କାନ ଦେଉ କାହିଁକି ?

ରେଣୁ ସଞ୍ଜବେଳେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଫେରିଲା ।

ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ବସି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲି, ସେଦିନ ଧବଳେଶ୍ଵରରେ ଯାହା
ଘଟିଥିଲା ଘା କେତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଗପିଥିବ । ମୋର ନିନ୍ଦା ହେବ ବା
ଅନନ୍ତ ହେବ ଏପରି ଧାରଣା ଥିଲେ ସେ ପର ଆଗରେ ମନ ଖୋଲି ଏପରି କହି
ନ ଥାନ୍ତା । ଖୁସିରେ, ସରାଗରେ ମଣିଷ ମନକଥା ପର ଆଗରେ ଖୋଲିଦିଏ ।
ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ପରେ ଅନୁତାପ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । କଥା ନିହସରେ ଯାହା ସେ
ଗପି ଯାଇଥାଏ ପରେ ଅନୁତାପ କଲେ ଆଉ ଫେରେ ନାହିଁ ।

ଦୋଷ ଗୁଣ ଧରିବାକୁ ବେଳ ନ ଥିଲା । ମନ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ କିପରି
ଆଉ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ ପଡ଼ିବ । ବୋଉ ତାକୁ ସଦାବେଳେ ଅନ୍ଧାରେ
ଖୋସି ବୁଲିବ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ଆଣି ଠାଣରେ ଥୋଇଦେଇ ଯିବ । ସୁବିଧା
ପାଇଲେ ନିଶ୍ଚୟ ପଡ଼ିବ ।

ସେ ମୋ ପାଖକୁ କଅଣ ଲେଖିଥିବେ ଅନୁମାନ କରବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । କେତେ ଭାବନା ମନକୁ ଆସିଲା । କେତେ ଦୃଶ୍ୟ ଆଖି ଆଗରେ ଭାସିଗଲା । ବୁଥାରେ ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରା ଉଠିଲା ହୋଇ ଧାଇଁଲେ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ । କଅଣ ମୁଁ ଭାବୁଛି ? ଛୁ, କାହ୍ନୁ କି ଆଉ ଆକାଶର ଫୁଲ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଉଛି ?

ପାଣିର ଗୁଳରେ ଆକାଶ ତାରର ଗୁଲ ପଡ଼େ । ଧୀର ପବନରେ ଦୋହଲି ଉଠେ ଲହଡ଼ି, ନାଚି ଉଠେ ଗୁଲ । ତାର କେବେ ନାଚେ ନାହିଁ । ସେମିତି ଦୃଢ଼, ସେମିତି ଝିର ହୋଇ ଆକାଶ ଉପରେ ବସି ରହିଥାଏ ତଳକୁ ।

କେତେ ଦୂରରେ ସେ ଅଛନ୍ତି । ସ୍ମୃତିର ଗୁଲଟି ପଡ଼ିଛି ମୋର ଏ ଅଧୀର ଗୁଲ ଉପରେ । ଦୋହଲି ଉଠୁଛି, କିନ୍ତୁ କାହାନ୍ତି ସେ !

ବାହାରର ପବନ ଲାଗି ଭାବନା ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠେ । ଆସେ ଆସେ ସ୍ଥିର ହୋଇଯାଏ । ସପନସୁଖରୁ ଫେରିଆସେ ବାସ୍ତବ ଦେଶକୁ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଆଖି ଆଗକୁ ।

ଅପସର ଯାଏ ସ୍ମୃତି ।

୭୦

ଅଧିକ ବେଳ ଏକୃଷ୍ଟିର ରହି ପାରିଲ ନାହିଁ । କିଏ ଜଣେ ନିଲଟଣ ଲାଗି ମୋ ଘରେ ରଖିଦେଇ ଗଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦଳେ ଗାଁ ମାଲପେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ମୋର ଭାବନା ଭାଙ୍ଗିଲା । ନୂଆ ବୋହୂ ପରି ଓଡ଼ିଶା ଟାଣି ତୁନି ହୋଇ ବସିଲା । କିଏ କେତେ କହିଲେ ମୋର ମନେ ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ଫେରିଲେ ।

ବୋଉ ଆସି କହିଲା, ଗୀତା, କିଛି ଖାଇବୁ ନାହିଁ ? ଆ, ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇ-ଦେଇ ଆସିବୁ ।

ପ୍ରତିବାଦ ନ କରି ଶେଷସରକୁ ତା ସଙ୍ଗେ ଗଲା । ଦରଖିଆ ହୋଇଛି, ରାଧା ଆସି କହିଲା, ବିମଳା ଭାରିଯା ଆସିଛି ଗୋ, ରାତି ଅଧରେ କାହ୍ନୁ କି ଆସିଛି କେଜାଣି ?

ବିମଳାଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆସିଛନ୍ତି ଶୁଣି ମୋର ଆଉ ଖାଇବାକୁ ମନ ହେଲା-ନାହିଁ । ଦରଖିଆ ହୋଇ ହାତଧୋଇ ଉଠି ଆସିଲି ଏ ଘରକୁ । ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ରହିଲେ ରାଧା ମୋର ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ । ପଦେ କିଛି ପଚାରିଲେ ସେ ତାର ଜବାବ ଦିଏ । ସେ ବି ତାରି କର ସେପରି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ଗାନ୍ଧବେଳକୁ କହିଗଲେ, ଆଜେ ଶୁଧା, ସବୁ ଭଲ ଯେ, ହେଲେ ଜଟିଆ କଅଣ ଆଉ ଗୀତା ଲୁଗି ? ହଉ, ଠାକୁରେ ଆରମ୍ଭ ନହୁତ ଦେଉନ୍ତୁ ।

ଶୁଧା ଭଲେଇ ହୋଇ କହିଲା, ଯାହା କହିଲ ଠିକ୍ । ହେଲେ ଜଟିଆ ତ ମରଦ ପିଲା । ରୂପଗୁଣ କଅଣ ବାଛିବା ? ସବୁ କପାଳ । ବମଲା ଯେତେବେଳେ ବାହାହେଲେ, କେତେ ଲୋକ କେତେ କଥା କହିଲେ । ଭାଗ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ସବୁ ସୁନ୍ଦର । ଠାକୁର ଆରମ୍ଭ ଦିଅନ୍ତୁ ।

୭୧

ଶୁଭର କାମଦାମ ସାର ବୋଉ ମୋ ପାଖରେ ଶୋଇବାକୁ ଆସିଲା । ମୁଁ ଶୋଇ ନ ଥାଏ । ଶୁଧା ମୋ ପାଖରେ ବସି ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପ କହୁଥାଏ । ବୋଉ ଅନ୍ଧାରୁ କାନ୍ତି ଚିଠି ଦି ଖଣ୍ଡି ଠଣା ଉପରେ ରଖିଦେଇ ଆମ ପାଖରେ ବସିଲା । କେତେବେଳେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଶୁଭ ନ ପାହୁଣ୍ଡୁ ଉଠିଲା । ବୋଉ କି ଶୁଧା କାହାର ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ନ ଥାଏ । ଠଣାରୁ ଚିଠି ଦି ଖଣ୍ଡି ନେଇ ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସିଲା । ପଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ପାହାନ୍ତି ପହରର ପିକା ଅଲୁଅ ଆସି ନ ଥାଏ । ଗୁରୁଗୁରୁଆ ଡର ଲାଗୁଥାଏ— କାଲେ ବୋଉର ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଯିବ । ସେ ଦେଖିଲେ କଅଣ ମନେ କରବ ? ଚିଠି ଦିଖଣ୍ଡି ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ହାତରେ ଧରିଲା । ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ବୋଉର ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ନାହିଁ । ପଦାକୁ ଆସୁଛି, ଶୁଧା କର ଲେଉଟାଇ ରୁହୁଁଲା । ମୋତେ ଦେଖି ପଚାରିଲା, ଟାଣୋଇ ଯିବ ଦେଇ, ପାଣି ଦେବ ?

ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କହିଲା, ନାହିଁ, ଶୁଭ ପାହୁ ।

ଭାବୁଲା, ସେ ପୁଣି ଆଖି ବୁଜିବ କିନ୍ତୁ ସେ ଉଠି ବସିଲା । ତା ପଛେ ପଛେ ବୋଉ ମଧ୍ୟ ଉଠିଲା । ଚିଠି ପଢ଼ିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲା ନାହିଁ । କପର ତାକୁ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ରଖିଦେବ ସେଇ ଓର ଉଣ୍ଡ ଥାଏ । ପାହାନ୍ତିର ଅଣ୍ଟା ଅଲୁଅ ଝରକାବାଟେ ଘରେ ପଶିଲା । ବୋଉ ଗୋଞ୍ଜେଇ କହିଲା, ଟାଣୋଇ ଯା ମା, ଦନ ହୋଇଗଲେ ଲୋକବାକ ଆସିବେ ।

ବାଆଁରେଇ ହୋଇ ଝରକା ପାଖକୁ ଆସି ପଦାକୁ ରୁହୁଁଲା । ବୋଉ ଶୁଧା ଦହେଁ ପଦାକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ଠଣା ପାଖକୁ ଆସି ଚିଠି ଦି ଖଣ୍ଡି ରଖିଦେଲି । ମନେହେଲା ଯେପରି ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ କେଡ଼େ ବଡ଼ ବୋହଟାଏ ଓଞ୍ଜାଇ ଗଲା ।

ସେଦିନ ଆଉ ଚିଠି ପଢ଼ିବାର ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଲି ନାହିଁ । କଥାଟି ସେ ଲେଖିଥିଲେ ଜାଣିବାକୁ ଆଗରୁ ହେଉଥାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ହେଲେ ଉଠି ଠାକୁ ରୁହେଁ । କାଳେ କିଏ ଆସିଯିବ ବୋଲି ଭୟରେ ଭୁନି ହୋଇ ବସେ ।

ସଞ୍ଜବେଳେ ଦାମଭରଣ ବୋଉ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ବୁଲିବାକୁ ଆସିଲେ । ବଡ଼ମାଙ୍କୁ ରୁହଁ ମୋତେ ଭାରି କାନ୍ଦ ମାଡ଼ିଲା । ଏଇ ବଡ଼ମା, ପିଲାଦିନେ କେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ, କେତେ ପ୍ରଶଂସା କରି କହୁଥିଲେ । ବିନା ଦୋଷରେ ସେହି ପୁଣି ଓଲଟି ପଡ଼ିଲେ । ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ ବ୍ୟସ୍ତ କରି ଜାଣି ଜାଣି ମତେ ବୁଢ଼ାଇ ଦେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରି ନାରବରେ କେତେ ଲୁହ ଡାଳିଦେଲେ ।

ଆଖି ତାଙ୍କର ଲୁହରେ ଭରିଗଲା । ମନର କଥା ବୁଝିବେ ପରା । ହାତରେ ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଦେଲେ । କଥା କହିବେ କହିବେ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଓଠ ଥରି ଉଠିଲା । କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବୋଉ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ବୋଉକୁ ସେ କହିଲେ, ଝିଅଟାର କଥା ଦୋହଲି ଗଲାଣି ଗୀତାବୋଉ । ତମେ ତ ତେଣେ କାମଦାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଲ, ତାର ଝିଅପିଆ ଖବର ବୁଝୁନା ପରା ।

ବୋଉ କହିଲା, ଗୀତା ଆଜିକି କେଉଁଦିନ ହେଲା ଝିଅପିଆ ଗୁଡ଼ିଲଣି । ଯେତେ ଗଣ ନିୟମ ପକାଇଲେ କଥାଟି ପେଟ ପୂରୁଇ ଖାଉଛି ? ଗୁଡ଼ାଏ ଦି ଗୁଡ଼ା ନେଇ ଉଠୁଛି । ସବୁବେଳେ ଭୁବୁଛି, ସବୁବେଳେ କାନ୍ଦୁଛି ।

କହୁ କହୁ ବୋଉ କାନ୍ଦି ପକାଇଲା ।

ବଡ଼ମା କହିଲେ, ମାଆଟା ମୋର । କଥାଟି ହେଲୁଣି ଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରଭାଆ ମୁହଁ କଲାକାଠ ପଡ଼ିଲଣି । ସବୁବେଳେ କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ମୋ ଗଣ ଭୁନି ହେଲା । ମାଆଲେ, ଝିଅ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ଦିନେ ସବୁ ମାୟା ମମତା କାଟି ପରାଦରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆମେ ତ ପୁଣି ଦିନେ ଝିଅ ହୋଇଥିଲୁ ।

ତାଙ୍କର ସାନ୍ତ୍ବନା କଥା କେଉଁ ପଦରେ ମୋ ମନର କୋନ୍ଦ ଭୁଲାଇ ଉଠିଲା । ଆଶୁ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲି । ସେ ମୋର ପିଠି ଆଉଁସି କେତେ କଥାଟି ବୁଝାଇ କହିଲେ ଶିଆଲ ନାହିଁ । ମୋତେ ଦାମ-ଭରଣ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ଶୁଣି ବୋଉଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଉଡ଼ାର ଘରକୁ ଗଲେ ।

ଦାମଭରଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଶିଳ୍ପିକୁ କୋଲରେ ଧରି ମୋ ପାଖରେ ବସି ଆସିଲୁ । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ରୁହଁଲେ ମୋର ଶୁଣି ଭିତରେ କିପରି କୋନ୍ଦ ଉଠୁଥାଏ । ସେ ମୋତେ କିଛି କହୁ ନ ଥାନ୍ତି । ଆଗ ବଳିପଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ମୁଁ କଥାଟି କହିବି ଭାବି ଶୁଭିର

କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଯାହା ହେବାର ତ ହୋଇଛି । ଆଉ ମନରଖା କଥା କାହିଁକି ? ଦିନେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ମନର ବ୍ୟଥା ଖୋଲି କହିଥିଲି । ପଥର ଆଗରେ କହିଥିଲେ ସେ ଦୃଢ଼ତା ତରଳି ଥାଆନ୍ତା । ଦାମଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, କେଡ଼େ ଟାଣ ତାଙ୍କର ଗୁଣ, ସବୁ ଶୁଣି ଶେଷକୁ ମୋତେ ଅପମାନ ଦେଲେ । ସନ୍ଦେହରେ ଭରି ରହିଛି ଯାହାର ମନ, ତା ଆଗରେ ପ୍ରାଣର କଥା କହନ୍ତୁ କାହିଁକି ?

ବଡ଼ମା ଫେରି ଆସିଲେ । ଦାମଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଯିବାକୁ ଡାକିଲେ । ସେ ଉଠିଯିବା ଆଗରୁ ମୋ ହାତ ଧରି କହିଲେ, ଯାଉଛି ଗୀତା ।

ତାଙ୍କ ହାତକୁ ମୁଠାଇ ଧରି ତଳତଳ ଆଖିରେ କହିଲି, ଆଉ ଟିକିଏ ବସ ନୁଆବୋହୁ ।

କହିଲେ, ବୋଉ ଯିବାକୁ ଡାକିଲେଣି ।

ଭଉଁଜଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖି ଲୁହରେ ଭରିଗଲା । ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ରହିଲେ । ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଗାଲ ଉପରେ ଚଡ଼ି ଆସିଲା । ନିଜ ଅଂତରରେ ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଦେଲେ । ସେ ଯେପରି କଅଣ କହିବାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ପେଟର କଥାକୁ ଭୁଣ୍ଡରେ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ଅଦମ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଓଠ ଦିପାଳି ଓ ନାକପୁଡ଼ା ଥରି ଉଠୁଥାଏ । କିଛି ପ୍ରକାଶ ନ କରି ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାର ଗଲେ ।

୧୩

ଆଉ ଚିଠିଖଣ୍ଡ ଅମରଭାଇ ବୋଉକୁ ଲେଖିଥିଲେ । ପରଦିନ ଦି ପହରରେ ସୁଯୋଗ ପାଇ ତର ତର କରି ମୁଁ ପଢ଼ି ଦେଇଥିଲି । କେଡ଼େ କଅଣ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା, ଆଜି ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ଚିଠିଟିର ପ୍ରଧାନ ବିଷୟ ଥିଲା, ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ଘରକଥା । ମୋତେ ବବାନ କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଓ ବୁଧୁବାବୁଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦ । ଶେଷକୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସଙ୍କଳ୍ପ ଯେ ମତେ ଦିନେ ଓଲଟିକରେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବେ । ଯଦି ତାଙ୍କର ମନକୁ ପାଏ, ସ୍ତ୍ରୀର ଜବାବ୍ ଦେଇଯିବେ । ତାଙ୍କ ପୁଅର ଆନନ୍ଦ ଓ ସୁଖ ପାଇଁ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ନିମିତ୍ତା ବିଷୟରେ ସ୍ତ୍ରୀର ହୋଇଥିବା ସମ୍ଭବ ସେ ଭୁଲି ଦେବେ । ସେଥିପାଇଁ ଯଦି କେହି ନିନ୍ଦା କରେ ସେ ସହିବେ । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ । ବାହାଘର, ଜୀବନ ସୌଦା, କାହାର ମନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ବା ନିନ୍ଦା କି ଦୁର୍ନାମକୁ ଭରି କି ଦେବା ନେବା ଉପରେ ଆଖି ରଖି ପିଲାଟାକୁ ସାରା ଜୀବନ ଅଶାନ୍ତ ସେ କରିବେ ନାହିଁ ।

ଅମରଭାଇ ମୋର ପ୍ରଶଂସା କରି ଲେଖିଥିଲେ । ସବୁ ପ୍ରଶଂସା ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଥିଲା । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ବୋଉକୁ ସେ

ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲେ । ବୋଉଠାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପାଇବାକୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ପରି-
ଗୃହି ରହିଛନ୍ତି ।

ଚିଠିଖଣ୍ଡି ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ଭାବିଲି, ବୋଉ ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ହେଲା କାହିଁକି ?
ଯାହାକୁ ସେ ଅକାଶ-ଗୁପ୍ତ ମନେ କରୁଥିଲା, ନିଜେ ସେ ଆସି ହାତରେ ଧରି
ଦେଉଛନ୍ତି । ତଥାପି, ତାର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ ?

ପ୍ରବାସୀବାରୁ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପରଶ ଓ ତାଙ୍କ ଆଖିର
ନିବିଡ଼ ଗୃହାଣୀରେ ମୁଁ ତାର ସୂଚନା ପାଇଥିଲି । ମୋର ମନ ବି ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ
ଚଳି ପଡ଼ିଥିଲା । ଏ କଥା ସେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । କିନ୍ତୁ ଲୌକିକତାର ବାଡ଼ି
ତେଜ୍ ପରସ୍ପରର ସ୍ନେହମମତା ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

୫୪

ଲୌକିକତାର ବାଡ଼ି ।

ଏଡ଼େ ବଡ଼, ଏଡ଼େ ପ୍ରଖର ତାର ପ୍ରଭାବ ମଣିଷ ଜୀବନ ଉପରେ !
ମିଳନମୁଖୀ ଦୁଇଟି ଜୀବନକୁ ଦୁଇ ଆଡ଼କୁ, ଅଜଣା ଅଣଣା ଫାନକୁ ଠେଲିଦିଏ,
ଯେଉଁଠି ପଡ଼ି ଅନ୍ୟ ବନ୍ଧନା ଭିତରେ ରହି ଛାଡ଼ିପକେ ଦିଏ ଆତ୍ମା । ଦୁଇଟି ଆତ୍ମା
ବନ୍ଧନା ଭିତରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦିଏ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରେ ।

ଲୌକିକତାର ଦୁର୍ବେଦ୍ୟ ବନ୍ଧନା !

ତାହାର ଭିତରେ ସେ ତାର ଅବଲମ୍ବନକୁ ପୂଜା କରେ ମନର ଦେବତା
କରି । ଏଇ ମୋର ସ୍ୱପ୍ନ ! ଚେତନାର ଆସିପତା ମୁହଁ ହୋଇଥାଏ ।
ଯେତେବେଳେ ଖୋଲେ, ତମକି ଉଠି ଗଲାର କରେ, କାହିଁ ମୋର ପ୍ରାଣର
କୃଷ୍ଣ ? ହତାଶାରେ ଗୁଜି ହୋଇଯାଏ ଆସିପତା । ଅଲଙ୍ଗନ କରେ ଅବଲମ୍ବନକୁ ।
ଏଇ ମୋର କୃଷ୍ଣ ! ଏଇ ! ଲୌକିକତାର ବନ୍ଧନା ଭିତରେ ଗଢ଼ି ହୋଇଯାଏ
ସ୍ୱାର୍ଥର ଅଟ୍ଟାଳି । ଲୁଚିଯାଏ ନାହିଁ, ହଜିଯାଏ ମନର ଆଲୁଅ ।

ସେତେବେଳେ ଏତେ କଥା ବୁଝି ନ ଥିଲି । ଅଜ୍ଞାର ଶରୀରରେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ
ବାଟୋର ଛେ ହେଲି ଭିତରେ ଚରୁଗୁଣୀ ଆଲୁଅକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ବାଟେ ଭାବି
ଅବାଟରେ ଧାଏଁ । ବାଟେ ପାଏ ନାହିଁ । ଅରମାରେ ପଶେ । ତଥାପି ସେ ଧାଏଁ ।

ଆଶାର ଆଲୁଅ ପଛରେ ମନ ଉଡ଼ିଲା ହୋଇ ଧାଇଁଥିଲା, ମାନ ନ ଥିଲା
ଅରମା । ଅକାଶର ତାର ହସି ଉଠିଥିଲା । ପରିହାସ ହସି ଉଠିଥିଲା ସେହିପରି ।
ତଥାପି ଭାବୁଥିଲା, ଦିନେ ଓଲଟରେ ସେ ଆସିବେ, ସାଙ୍ଗରେ ଥିବେ ତାଙ୍କର ବୋଉ ।
ସବୁ ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇଯିବ ?

ପ୍ରବୋଧବାରୁ !

କେତେ ଗାଁ ଗଣ୍ଡା, ବଲ, ନାଲ ସେପାରିରେ ସେ ଅଛନ୍ତି । ମନ ଉଡ଼ିଗଲା, ରଘୁନାଥଜୀ ମନ୍ଦିର ପାଖ ସେଇ ବଡ଼ କୋଠାଘର, ବଳୁଳି ଆଳୁଅ, ନଈ ମଝି ଧବଳେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ପଛର ଜଙ୍ଗଲ, ଆବଡ଼ା ଖାବୁଡ଼ା ଗଛ । ନଈ ମଝିରେ ଡଙ୍ଗା ।

ପ୍ରବୋଧ ବାରୁ !

ବୋଉ ପାଖକୁ ସେ ଯେଉଁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଲେଖିଥିଲ ତାକୁ କେତେଥର ପଢ଼ିଲ । ସତେ ତ, ଅରଟିଏ ଦେଖାରେ କେତେକ ଅପଣାର ସେ ହୋଇଗଲେ । ମୋତେ ପୁଣି କଲାଣ କହୁଛନ୍ତି । ମନେ ହେଲା, ସେଇ ଚିଠି ବକଟକଟର ଯେପରି ସେ ଲୁଚି ରହୁଛନ୍ତି । ବାହା ହେବାକୁ ବସିଛି, କାହିଁକି ପର ମଣିଷର ହାତଲଖା ଚିଠିଖଣ୍ଡିକୁ ଆଖି ଲୁହରେ ଭଜାଇ ଦେଲ । କାହିଁକି ନିର୍ଜୀବ ଚିଠିଟିକୁ ନିସଂସାର ପରି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ରଖିଲ ? ସତେ ସେ ମୋର ଆସାର ଡାକ ଶୁଣିବେ, ଗ୍ରନ୍ଥର ସ୍ଥାନ ଅନୁରବ କରିବେ ?

ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ଚିଠିଟିକୁ ଲୁଗୁର ରଖିଲ । ଦିନେ ଓଳିକରେ ସେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ । ସବୁ ଓଲଟିଯିବ । ଲୁହ ଝରି କାଳି ବଲ୍‌ବଲ ହୋଇଥିବା ଚିଠିଖଣ୍ଡି ତାକୁ ଦିନେ ଦେଖାଇବ । ପଢ଼ିଲେ କହିବ, ସବୁ କହିବ ।

ସେ ଆସିବେ, ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରାରେ, କେଡ଼େ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତାରେ ମୋର ବେଳ କଟିଗଲା । ଦିନ ପରେ ଦିନ, ରାତି ପରେ ରାତି ବାନ୍ତି । କାହିଁ, ଆସିଲେ ନାହିଁ ତ । ରାତିରେ ସମସ୍ତେ ଶୁଅନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମୁଁ କାହାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଉଜାଗର ହୋଇ ବୁହୁଁ ରହୁଥାଏ ? ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସେହି ନିର୍ଜୀବ ଚିଠିଟି ଯେପରି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠେ । ନିଦ ଆସିଲେ ମନ ସପନ ରାଜ୍ୟରେ ଭ୍ରମେ । ଫୁଲ ବଗିଚାରେ ସୁନେଲ ସଞ୍ଜରେ ମୋର ହାତ ଧରି ସେ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ଭର୍ତ୍ତୀର ପରି ଗୁଞ୍ଜରି ଉଠୁଛନ୍ତି, ଗୀତା, ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା ଦେଇଛନ୍ତି କାହିଁକି, କେହି ତ ନାହିଁ ।

କହେଁ, ଜଣେ ଅଛି ଉପରେ ।

କିଏ ଗୀତା ?

କହେଁ, ଗୁମନାମୁଁ ।

ଜୀବନଟି ଯଦି ଖାଲ ସପନ ହୋଇଥାନ୍ତା !

ଆଜି ଭାବୁଛି, ଜୀବନ ତ ସତେ ଗୋଟିଏ ସପନ, ଅଳ୍ପଅ ଅକ୍ଷରର ଖେଳ । ଜନ୍ମମାମୁଁ ପରି ନିୟତି ବୁହୁଁ ରହୁଛି । କେବେ ହସୁଛି, କେବେ ମୁହଁ ଛପାଦେଇ ରହୁଛି ।

ମଙ୍ଗଳ ଆଉ ପାଣିଦାନ ରହିଲା । ପ୍ରାଣ ମୋର ଉଠିଲା ହେଲା ଯାହାକି ଯାହା ।
ସେମାନେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଆସିବେ ନାହିଁ । ଯାହା ଆସୁଛି ତାକୁହିଁ ମତେ
ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ । ନିୟତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମୁଣ୍ଡ ପାଇ ସହବାକୁ ହେବ ।
ମୋର ମନ ଆକୁଳ ହୋଇ ଉଠେ ।

କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କର ଗାଁର ବନ୍ଧୁକୁହିଁ ମତେ ତାଙ୍କ ନିଅନ୍ତି । ଆଦର
କରି କେତେ କଥା କହନ୍ତି । କାନରେ ସବୁ ବାଜେ, ମନରେ ପଶେ ନାହିଁ । ଦାମ
ଭାଇଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ସେ ଦିନ ମନ ଖୋଲି କଥା କହୁଲେ । ଭଲ ମନ୍ଦ କଥା କାନେ
କାନେ ଶୁଣାଇଲେ ।

କହୁଲେ, ଗୀତା, ମନେ ରଖିଥା, କେବେ କଥା କହୁବ ନାହିଁଟି ସେଦିନ
ରାତିରେ ।

କାନ୍ଦିଲି । କାହାକୁ କଥା କହୁବ ନାହିଁ, କାହାକୁ ? ସତେ କଥା
କଟିଆର ହାତ ଧରିବାକୁ ହେବ ? କଟିଆ, ସେଇ ହେବ ମୋର ସାମୀ, ମୋର
ଦେବତା ! ଇନ୍ଦ୍ରକାଳ ପରକାଳର ଗତି ମୁକ୍ତି । ଭାଗ୍ୟରେ ଏହାହିଁ ଅଛି ?

ଦାମଭାଇଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କୋଳରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ମନରତ୍ନା କାନ୍ଦିଲି । ତାଙ୍କ
ପାଖରେ ଏଇ ମୋର ଶେଷ କାନ୍ଦଣା, ଶେଷ ଅଳି । ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ତାଙ୍କର
ମନରେ ଅଶାନ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଦାମଭାଇଙ୍କୁ ଆଉ ସେ ସନ୍ଦେହ କରିବେ ନାହିଁ ।
ବିଦାୟ ନେଉଛି । କାହିଁକି ଆଉ ସଙ୍କୋଚ, କାହିଁକି ଆଉ ଭୟ ?

ସେ ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦିଲେ । ଆଦର କରି ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି କିଲେଇ
କହୁଲେ, ହିଁ, କାନ୍ଦନା । ତୁମ ମନରେ ମୁଁ ନ ଜାଣି କେତେ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି ।
ସବୁ ଭୁଲିଯିବ, ଗୀତା ।

ବେଳୁବେଳ ମୋର କୋହ ବଢ଼ିଲା । ସତେ ଦାମଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଜି ବଦଳ
ଗଲେ ? ନିଜର ଭୁଲ ସେ ଗୁଡ଼ି ପାଇଲେ ?

ତାଙ୍କର ହାତକୁ ଗୁପ୍ତି ଧରି ଲୁହଧୁଆ ଆଖିରେ କହିଲି, ସବୁ ଭୁଲିଯିବ
ନୂଆବୋହୂ, ଖାଲି ତମର ଏଇ ମିଠା ମନଖୋଲା କଥା ପଦକ ମରିବାପାଏ
ଭୁଲି ପାରିବ ନାହିଁ । ନୂଆବୋହୂ, ଚରଦିନ ମତେ ଘୃଣା କରି ଆସିଛି, ଅବିଶ୍ୱାସ
କରି ଆସିଛି । ତୁମର ଘୃଣା ଓ ଅବିଶ୍ୱାସର ବୋହୂ ମୁଣ୍ଡରେ ବନ୍ଦୁ ମୁଁ ସେ ପୁରକୁ
ଯାଇଥାନ୍ତି । ଆଜି ଅବେଳରେ କାହିଁକି ମୋତେ ଭଲ ପାଇଲ ? କାହିଁକି ମୋ
ପାଇଁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲ ?

କହୁଲେ, ତୁମେ ପାଗଳୀ ହେଲ କି ? କେବେ ତୁମକୁ ଘୃଣା କରିଥିଲି ?
ଭୁଲ୍ ଗୁଡ଼ ନା ଗୀତା । ଯିଏ ମୋର ହାତ ଧରିଛନ୍ତି ସେ ଅବହେଳା କଲେ,

ବାରହୁଣ୍ଡରୁ ବାର କଥା ଶୁଣିଲେ ମନ କଅଣ ଦୁଃଖ ? ସ୍ତ୍ରୀ ଜନ୍ମ ପାଇଛି, ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ବଳେ ବୁଝିବ ।

ଅବାଧା ଲୁହ ବାରଣ ମାନୁ ନାହିଁ । କେବେ କେବେ ହୋଇ ଅଖିରୁ ଝରି ପଡ଼ିଲା ।

କହୁଲି, ନୂଆବୋହୁ, ଟାଣିବ ଘରେ ଡିଅ ହୋଇ ଜନମ ହେବା ଯଦି ଅପରାଧ ହୋଇଥାଏ, ସେଇ ଅପରାଧ ମୁଁ କରୁଛି । ଟାଣିବ ସଦାବେଳେ ସ୍ନେହ-କାଙ୍ଗାଳ । ଅନ୍ୟମାନେ ନାକ ଟେକିଲାବେଳେ ଦାମଭାଇ ଟିକିଏ ଆଦର ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ଭାଇର ସ୍ନେହ କଅଣ ମୁଁ କେବେ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ମା ପେଟରୁ ଜନମିଲା ଭାଇ ପରି ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସ୍ନେହ ଭକ୍ତି କରି ଆସିଛି, ପିଲାଟି ଦିନୁ । ବଡ଼ ହେଲାଣି ଆଡ଼େଇ ରହିନାହିଁ । ଏହା ନ୍ୟାୟ କି ଅନ୍ୟାୟ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଗୀତାକୁ ପିଲାଦିନୁ କାଖେଇ ଚୁଣ୍ଡାଇ ଗେଲିକିଏ ଆସିଥିଲେ, ବଡ଼ ହୋଇ ଦୂରେଇ ରହିଲାଣି ତା ପ୍ରତି ଯଦି ତାଙ୍କ ମନରେ ଅଲଗା ଧାରଣା ଜନ୍ମିଥାଏ, ସେଥିକି ଗୀତା ଦୋଷୀ ହେବ ନାହିଁ । ଦାମଭାଇ ଚରଦନ ମୋର ଭାଇ । ଏଭଳି ତୁମେ ବିଶ୍ୱାସ କର ନୂଆବୋହୁ, ଏଭଳି ମୋର ତୁମ ପାଖରେ ଶେଷ ମାଗୁଣି । ମନ କଥା ମୁଁ କହି ଦେଇଛି । ସେମାନେ ମତେ ଦାଣ୍ଡମୁହଁକୁ ଟାଣି ନେଉଛନ୍ତି । ନେଉନ୍ତୁ । ମନା କରିବି ନାହିଁ, ଅଟ୍ଟେ ହେବି ନାହିଁ, ଦାଣ୍ଡ ମୁହଁକୁ ଗୁଲିଯିବ; ବେକ ଦେଖାଇବି । ସେମାନେ ସୁଖୀ ହେଉନ୍ତୁ, ତୁମେ ସୁଖୀ ହୁଅ, ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୁଅ ନୂଆବୋହୁ—

ମୋ କଥା ଶୁଣି ସେ ଅକ୍‌କା ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁଲି ରହିଲେ । ଅଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଲା । କହୁଲେ, ଗୀତା— !

ଅଉ କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୋର ବେକକୁ ବେଢ଼ାଇ ଧରି ସେ କର୍କ କର୍କ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ ।

୭୭

ପରଦିନ ସଞ୍ଜବେଳ, ନିତେଇ ଦାଦାଙ୍କର ବାରିଆଡ଼ ବଉଳ ମୂଳ ଗୁଳନା ତଳେ ଅରୁନ୍ଧତୀ ପାଖେ ବସିଛି । କେତେ କଥା ସେ ଗପୁଛି । ସୁଖର କଥା, ତା ଜୀବନର ଆନନ୍ଦର କଥା । ଅଜଣା ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାମୀର ଅଧିକାର ପାଇ, ଆଗ୍ରହ, ଆନନ୍ଦରେ ପ୍ରେମର ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ନେଇ ଅପରିଚିତା ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖକୁ ଆସେ, ସେତେବେଳେ କଅଣ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ଏଇ ଅଜଣା ମଣିଷକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ପରା ଉପାସୀ ଆସୁ । କେତେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ଗୁଲି ରହିଥାଏ ? ତଥାପି, କାହିଁକି ମୁହଁ ଟେକି ଭଲ କରି ଥରେ ଗୁଲିବାକୁ ଲଜ ମାଡ଼େ । ଯାହାର ପରଶ ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ମନ ଝୁରି ମରୁଥାଏ, ତାଙ୍କର

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଛନ୍ଦାବଳୀ

ପଦଟିଏ କଥା କାନରେ ବାଲିଲେ ଲଜକୁଳୀ ଲତାଟି ପର ଝାଡ଼ିଲ ପଡ଼େ ।
ଯାହାର ଅସ୍ତରେ ଅସ୍ତା ମିଳାଇ ଦେବାକୁ ସ୍କୁଲ ଦେହର ବକନା ଉପରେ ଦିନେ
ବିରକ୍ତ ଅସେ, ତାଙ୍କର ପାଖରୁ ଇଚ୍ଛା ଚରୁକରେ ଅପସର ରହିବାକୁ ହୁଏ, ଟିକିଏ
ଲଜ ଟିକିଏ ସଞ୍ଚାର ପାଇଁ । ଅଲ୍ପଅର ଉପସ୍ଥିତି ସହୁ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସାପ ଲିରେ ।

ଜହ୍ନ ଅଲ୍ପଅ ଗୁରୁଅଡ଼େ ବାସ୍ତବ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅବଶ ମୁହଁରେ, ହାତ
ବୋଲି ଦେଇ ଯାଉଥାଏ ଥଣ୍ଡା ପବନ । କହୁଲି, ଅରୁ, ମନେ ରଖିଥିବୁ ଲେ,
କେତେ ତ ଅଶା ଥାଏ, ଦିନେ ସବୁ ଜଳ ପୋଡ଼ି ଅଙ୍ଗାର ହୁଏ ।

ଅରୁକଟା ମୋର ହାତ ଧରି ମରୁଛନ୍ତି, ଏପରି କାହିଁକି କହୁଛୁ ଗୀତା
ଅପା ? ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀର ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିତରେ ଧନ ଦଉଳତ ଠିଆ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।
ଅଭାବ ଅସୁବିଧା କିଛି ରହେ ନାହିଁ ।

ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି କହୁଲି ଭଙ୍ଗାସ୍ବରରେ, ମନର ଦେବତା ଯଦି ମନନାଖି
ନ ହୁଏ ?

ବାଧା ଦେଇ ସେ କହୁଲି, ମନ ନାଖି ନ ହେବ କାହିଁକି ? ଦେବତା ଯଦି
ଅଜଣା, ଯେ ଅସିବେ ସେ ହେବେ ମନନାଖି । ମନକୁ ସଫା ରଖିଥିଲେ ହେଲା ।
ମନ ଯଦି ଟୁଣ୍ଡ ମରୁଥିବ ଅଭାବ କାହା ପାଇଁ, ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ବେଳ ନ ଥିଲା, ଇଚ୍ଛା ବି ହେଲା ନାହିଁ । ବନ
ପୋଡ଼ିଲେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିବେ, ମନ ପୋଡ଼ିଲେ କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ ।

୨୮

ସେଇ ସାଙ୍ଗରେ ନିତେଇ ଦାଦାଙ୍କ ଘରୁ ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଥାଉଁ ।
ସଙ୍ଗରେ ମୋର ସାଥୀ ଥାଏ । ଆଉ ବି ଜଣେ ଦିକ୍ଷା କିଏ ପଛେ ପଛେ
ଆସୁଥାନ୍ତି ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ନିମନ୍ତଣ, କନଅଁ ତାଙ୍କର । ଠାକୁର ଭୋଗ
ଖାଇଲା ପରି ଦିନକୁ କେତେ ଘର ବୁଲି ନିମନ୍ତଣ ରଖିବାକୁ ହେବ । ସମସ୍ତଙ୍କର
ମାୟାମଗତା କାଟି ପରଘରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଆଉ ତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରହିବ
ନାହିଁ, ଶବ୍ଦ ହେଲେ ବି ତା ମନ ଚାଲିବ ।

ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ଗୋଡ଼ ଚଳୁ ନ ଥାଏ । ଡର ଡର
ମାଡୁଥାଏ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେପରି ଲୋକ, କାଲେ କଥା କହୁବେ ?

ବିମଳା ଭାଇ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସେ ଦିନର ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ତେକଥା ସ୍ବପ୍ନ ପରି
ଲାଗିଲା । କେତେ ଅଦର ଯତ୍ନ, କେତେ ଶେଞ୍ଚାଳିଆ କଥା । ଯେଉଁ ଅଧଃଶ୍ଲାଏ
ତାଙ୍କ ଘରେ ରହିଲା, ଦେଖିଛି, ଅନନ୍ତରେ କିପରି ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗୁ

ନ ଥାଏ । କଥା କଥାରେ ମୋର ରୂପ ଗୁଣ, ବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରଶଂସା କରି କେତେ କହୁଥାନ୍ତି । ସତେ, ନରାଜ ଗାଁରେ ଗୀତା ପରି ସବସଦ୍ଦଶୀ ହିଅ କିଏ ଅଉ ହେବ ? ମାଛକୁ ମ କହେ ନାହିଁ, ଶିଳ୍ପ ମିତ୍ର ସମସ୍ତେ ତା ପାଖେ ସମାନ । ଯେତେ ଛଲେଇ କହୁଲେ ଅବଗୁଣ ପାଏ ନାହିଁ, ଓଲଟି ଜବାବ ଦିଏ ନାହିଁ ।

ରାଧା କଅଣ କହୁଥାନ୍ତା, ମୁଁ ତାକୁ ଆଗରୁ ଶୁଣି ପକାଇ ମନା କରିଥିଲି । କାହା କଥାରୁ କଅଣ ମିଳିବ ? ଲୋକେ ସତରେ ମିଛରେ ଗୁଡ଼ାଏ କହୁବେ । କେହି କାହାର ଭାଷା ଓଲଟାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । କହୁବା ଲୋକ ବଡ଼ ନୁହେଁ, ସହବା ଲୋକହିଁ ବଡ଼ ।

ମୋ କଥା ଶୁଣି ସେ ଭୁନ ରହୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ, ଭୁନ ରହୁବା ତାର ପ୍ରକୃତି ନୁହେଁ । ଯାହା ଶୁଣେ, ତା ମନକୁ ନ ଆସିଲେ ନବାବ୍ ସୁଅ ହେଲେ ବି ମୁହଁରେ ଜବାବ୍ ଦିଏ । ଖାଲିରେ ପଡ଼ୁ କି ଡିପରେ ପଡ଼ୁ ସେ ଦଗକୁ ନଜର ଦିଏ ନାହିଁ ।

ଜହ୍ନସ୍ବର ।

ଦୁଆରେ ଖଣ୍ଡେ ସପ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେଇଠି ଅମେ ବସିଥାଉଁ । ଡେଙ୍ଗା ନଡ଼ିଆ ଛେର ଗୁରୁ ପଡ଼ିଥାଏ ଦୁଆର ମଝିରେ । ରାଧା ସେଇଠି ଭୁନ ହୋଇ ବସି ସବୁ କଥା ଶୁଣୁଥାଏ ଅଗ୍ରହରେ । ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପଦେ କଅଣ କହୁଲେ ସେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠେ । ବୀର୍ବସ୍ତ୍ରୀ ପକାଇ କହେ, ଦେଇ, ଡହୁର ହେଉଛି, ଯିବ ନାହିଁ କି ?

କଲେଇ କରି ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହନ୍ତି, ରହ ବା, ଏମିତି ଡହୁର ହେଉଛି କାହିଁକି ? ଅଉ ଏମିତି ରାତି କେବେ ଆସିବ ? ଅନେ, କିଏ କେତେ ଦିନ ରହୁବ ? କିଛି ରହେ ନାହିଁ ଲୋ, ଏଇ ସେହ ଶରଧାଟା ମଲ୍ଲପାଏ ମନେ ରହେ ।

ସମ୍ବଳି ନ ପାରି ରାଧା କହୁଲା, ହଁ ସାଆନ୍ତାଣୀ, ମଲ୍ଲପାଏ ମନେ ରହୁବ । ଯିଏ ଯାହାର ଭଲ ମନାସେ, ଭଲ କରେ, ସୁଖରେ ରହୁଲେ ମଣିଷ ତାକୁ ଭୁଲିଯାଏ ସିନା, ଯିଏ ଯାହାର ଶିଶୁ ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ, ପଛଅଡ଼ୁ ଗୋଛ କାଟେ, ସୁଖରେ ଦୁଃଖରେ ସବୁବେଳେ ସେ ମନେପଡ଼େ ।

ଏଲକି କହୁ ସେ ଉଠିଗଲା ଦାଣ୍ଡକୁ । କହଗଲା, ମୁଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଅଛି । ଗପ ସାରି ତମେ ଶୀଘ୍ର ଆସ, ଗୀତା ଦେଇ । ବୋଉ ତେଣେ ଚାହିଁ ବସିଥିବେ ।

ତାର ଅନୁପସ୍ଥିତି ବିମଳାଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଖୋଜୁଥିଲେ । ସେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଚାଲିଯିବାରୁ, ମୋର ହାତଧରି ଅଟକାଇ କେତେ ଶିଖାଇଲେ । କପରି ପର ଦାରେ ଚଳିବାକୁ ହେବ, କପରି କଅଣ କରିବାକୁ ହେବ ଇତ୍ୟାଦି । ଶେଷକୁ ଅଟ୍ଟାରେ ଅଟ୍ଟାରେ କହୁଲେ, ଆଜି ହେବ ନାହିଁ, ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ମେଦଟିଏ ହୋଇ ଘର

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କୋଣରେ ବସିବ ନାହିଁ ସେଦିନ ରାତିରେ । କଥା କହିବ ଅଳ୍ପଥରେ । ଗୁହଁଥିବ ଅଖିକ । ପରୁରଲେ ଜବାବ ଦେବ । ତା ହେଲେ, କଟିଯିବ ଦିନ ପରେ ଦିନ, ରାତି ପରେ ରାତି, ମନ ଦୁଃଖରେ ନୁହେଁ, ଅନନ୍ଦରେ ।

ଶୁଣିଲି । ଲଜ ମାଡ଼ିଲି । ଉଠି ଆସିଲି ଦାଣ୍ଡକୁ । ସେ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସିଲେ । କହିଲେ, ଗୁରୁମନ୍ଦିର ନେଲ ଗୀତା ଦେଇ, ଗୁରୁଙ୍କୁ ପଛେ ଭୁଲିଯାଅ, ମନ୍ଦ ଭୁଲିବ ନାହିଁ ।

ରାତି ଅଧରେ ରାଧା ସାଙ୍ଗରେ ଫେରିଲି ।

୧୯

ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଗାଁ ଗୋହର ।

ଦୁଇପାଖେ କଅଁ ବାଡ଼ । ଗୁପ୍ତିଗୁପ୍ତିକା ଜହ ଅଳ୍ପଥ ଧୂଳି ବାଟ ଉପରେ ମେଞ୍ଚା ମେଞ୍ଚା ହୋଇ ଛୁଟି ପଡ଼ିଥାଏ । ନଈକୂଳ ଆଡୁ ଥଣ୍ଡା ପବନ ବହୁ ଆସୁଥାଏ । ଥରଥର । ବାଡ଼ ଗହଳ ଓ ଲୁଗା ପଣତ ଭିତରେ ଲୁଚକାଳି ଖେଳିବାକୁ ତାର ଆଗ୍ରହ । ଆଗରେ ଚାଲିଥାଏ ରାଧା, ପଛରେ ମୁଁ । ପବନ ପରଶରେ ମନଟା ହାଲୁକା ହୋଇ ଉଠିଲି ।

ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ କଦମ୍ବ ମୂଳ, ଯେଉଁଠି ଗାଁ ଠାକୁରାଣୀ ଥାଆନ୍ତି ତାହାର ପାଖରେ ରାଧା କହିଲେ, ତେର ହେଲଣି ଦେଇ, ଚାଲି ସିଧା ଯିବା ନଈ ବନ୍ଧକୁ ଉଠିଯିବା । ବନ୍ଧେ ବନ୍ଧେ ଗଲେ ଅଳ୍ପବାଟ ପଡ଼ିବ । ଟିକିଏ ରହୁ ପୁଣି କହିଲେ, ଏ ବିମଳା ଭାରିଯାଅ କେତେ ଖରାପ ଲୋକ । ଚାକରଟାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଟିକେ ପଠାଇଥିଲେ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ?

ପରର ନିନ୍ଦା ଶୁଣିବାକୁ ଆଉ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । କହିଲି, ଭଲ ମନ ଦୁନିଆରେ କଅଣ ? ଭାଗ୍ୟ ନେଇ ସବୁ ଫଳେ । ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ଭଲଲୋକ ବା ଖରାପ ହୁଏ, ମିଶ୍ର ହୁଏ ଶତ୍ରୁ, ନୋହଲେ ସବୁ ଓଲଟିଯାଏ । ବିମଳା ଭାରି ସ୍ତ୍ରୀ ଖରାପ ନୁହେଁ, ଖରାପ ମୋ ଭାଗ୍ୟ ।

ଗ୍ରେଟ ହୁଁ ଟିଏ କହି ସେ ଭୁଲି ରହିଲେ ।

ନଈବନ୍ଧକୁ ଉଠିଲୁଁ । ନଈଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ ବେଳକୁ ଖାଁ ଖାଁ ନଗୁଡ଼ିଆ ଲାଗୁଥାଏ । ଜହ ଅଳ୍ପଥରେ ନଈପଠା, ନଈବାଲି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥାଏ କିନ୍ତୁ ତାହାର ଭିତରେ କିପରି ହତାଶାର ସୂଚନା ପାଉଥାଏ ।

ନଈ ଉପର ଝଙ୍କା କୋଇଲି ଗଛ, ଯାହା ଭିତରେ ପିଲଦିନେ କେତେ ଲୁଚକାଳି, ବୋହୂବୋହୂଙ୍କା ଖେଳୁଥିଲା । ଆଜି ଆସିଲୁ କିପରି ଅନ୍ଧାରଆ ଭୂତ ବସିଲେ ପରି ଦିଶୁଛି ।

ପବନ ଜୋର୍ରେ ବହୁଲା ଗାଧା କହୁଲା, ଦେଇ, ଦେଖିଲା, ଆଉ ଗାଁର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦୂରକୁ କେତେ ଅନ୍ଧାର, ଭୟଙ୍କାରମ୍ଭା ଦେଖୁଛି । ପାଖରେ ତ ଏମିତି ଦିଶେ ନାହିଁ ।

କହିଲା, ଦୂରକୁ ସବୁ ସେମିତି ଦିଶେ । ପାଖକୁ ଆସିଲେ ସବୁ ଭୟଭୀତି ଗୁଲିଯାଏ ।

ଘର ପାଖେଇ ଆସିଲା । ଗାଧାକୁ ଆଜି ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପାଖରେ ପାଇଛି । ତା ଆଗରେ ଯଦି ମନକଥା ଖୋଲି ନ କହେ ଆଉ କେବେ କାହାର ପାଖରେ କହିବାର ସୁବିଧା ପାଇବ ନାହିଁ । ତା ଉପରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଜାଣି ଜାଣି କେବେ ସେ ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କରବାର ଅଧିକାର ବା ଶକ୍ତି ନ ଥିଲେ କଅଣ ହେବ, ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ଦିପଦ କହିପାରିବ ।

କିପରି କଅଣ ଆରମ୍ଭ କରିବ ଭାବୁ ଭାବୁ ଆହୁରି ଖଣ୍ଡେଦୂର ଗୁଲି ଆସିଲା । ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ଝିର କରି ନ ପାରି ତା ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖି ଡାକିଲା, ଗାଧା !

ସେ ଚାଲିପଡ଼ି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାଲି ପହଞ୍ଚିଲା, କଅଣ ଦେଇ ?

ମୋର ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । ତା ହାତକୁ କୋହଳାଇ ଦେଇ ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ କହିଲା, କିଛି ନାହିଁ, ଗୁଲି ।

ସେ ମୋ ମନକଥା ବୁଝି ପାରିଲା । ଗେଜେଟ୍ ପଢ଼ିଲା, କଅଣ କହିବାକୁ ବସିଥିଲା କହୁନା, ମୋ ଉପରେ ତୁମର ଅବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି ?

ଅବିଶ୍ୱାସ କାହିଁକି ହେବ ?

ତେବେ ଆଉ କଅଣ ? ଦେଇ, କେବେ ମନ ଖୋଲି ତୁମେ ମତେ କିଛି କହିନାହିଁ । ମୁଁ ସିନା ବଳେଇ ପଶେ, ତୁମେ ମତେ ଆଡ଼େଇ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁ । ତୁମର ସାଙ୍ଗ ସରସା ହେବାର ବହୁପ ମୋର ନାହିଁ । ତେବେ ବି ମନରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ ।

ତୁ ଅନ୍ୟଥା ଭାବୁ ନାହିଁ । ତତେ କହିବାକୁ ମତେ ଲଜ ମାଡ଼େ, ମନରେ ସଜ୍ଜାତ ଆସେ । କହିବି କହିବି ହୋଇ କହି ପାରେ ନାହିଁ । ସୁବିଧା ବି ମିଳେ ନାହିଁ ।

କେତେ ଗୋଟିଲଇ ହୋଇ ମତେ ସେ ପହଞ୍ଚିଲା । ମୁଁ ମନ ଖୋଲି ସବୁ-କଥା ତା ଆଗରେ କହିଲି । ଚିଠି ଖଣି ଅଣ୍ଟାରୁ କାଢ଼ି ତାକୁ ଦେଖାଇଲି । ମୋ ମନର ଦୁଃଖ କେତେ ପରିମାଣରେ କମି ଆସିଲା ।

ସେ କହିଲା, ଦେଇ, ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଇଆଡ଼େ ଚେଷ୍ଟା କରିବା କି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ଆଉ ବେଳ ନାହିଁ । ତୁମ ବୋଉକୁ ଏ କଥା କହିଲେ କି ଚାହୁଁଲେ ସେ ମାନିବେ ନାହିଁ । ଆକାଶର ଫୁଲ ତୋଳିବାକୁ ସେ ଆଉ ହାତ ବଢ଼ାଇବେ ନାହିଁ ।

ତା ମୁହଁରୁ ନିଶ୍ୱାସ କଥା ଶୁଣିବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରି ନ ଥିଲି । ଭାବିଥିଲି, ନିଶ୍ୱାସ ସେ ଗୋଟାଏ ଉପାୟ ବତାଇବ । ମୁଁ ମର୍ମାହତ ହୋଇ କହିଲି, ଯାହାର କପାଳ ପୋଡ଼ା, ତା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ନିଷ୍ଠୁର ହୁଅନ୍ତୁ । ଯାହାକୁ ଭଲପାଏ, ଯାହାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମନ ଧାଏଁ, ତାଙ୍କର ସେବା କରବାର ଅଧିକାର ଜୀବନରେ ପାଇବି ନାହିଁ । ଯାହାକୁ ମୁଁ ଘୃଣା କରୁଛି, ଯାହାର ହାତ ଧରିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ, ତାହାର ହାତରେ ମୋତେ ଦେଇ ତମେମାନେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବ ମନେ କରିଛ । କିନ୍ତୁ, ତମ ମନକଥା ମନରେ ରହିବ... ।

ତାର ଭଣ୍ଡ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । ଖୁଣ୍ଟ ପରି ସେଇ ନଈକର ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ମୁଁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି କହିଲି ଭଙ୍ଗା କଣ୍ଠରେ, ଗୁଲ୍ ଗୁଆ ।

ଦେଇ ।

ଗୁଲ, ତେର ହେଉଛି ।

ନୀରବରେ ଆସନ ଆସନ ଗୁଲିଲା । ହାତରେ ଧରିଥିବା ଇଠି ଖଣ୍ଡି ଟିକି ଟିକି କରି ଚରି ବନ୍ଧ ଉପରେ ପକାଇ ଦେଲା । ଗୁଆର ପଛେ ପଛେ ଗୁଲିଲା ।

ସେ କଥା ଶୁଣୁଥିବା କେଜାଣି, ମୁଁ ଶୁଣୁଥିଲି, ଦୁନିଆଁଟା ଖାଲି ଉଡ଼େଇନାର ଖେଳ । ମନରେ କେତେବେଳେ କେଉଁ କାରଣରୁ କି ଭବନା ଆସେ, ମନକୁ ଅଛିର କରେ । ତାହାର ଶେଷ ଫଳ ଭଲ ହୁଏ କି ମନ୍ଦ ହୁଏ ଆଉ କାଣି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଦୁର୍ଗୋଟରେ ଧବଳେଶ୍ୱରରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ମନରେ ଦୁଃଖ ସୁଖର ଲହଡ଼ି ଉଠୁଥିଲା । ସବୁ ବୁଝା, ସବୁ ମିଛ । ମଣିଷ ଜୀବନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏପରି ନିର୍ମମ ପରିହାସ । ଯାହା ହେବାର ନୁହେଁ, ସେଥିପାଇଁ ଏତେ କଲବଲ ହୁଏ ଜୀବନ !

ଘର ପାଖରେ ହେଲା । ବନ୍ଧ ଉପରୁ ଗଡ଼ ବାରି ଗୋଦୁଆ ବାଟେ ଯିବାର କଥା । ହଠାତ୍ ଗୁଆ ଅଟକି ଯାଇ କହିଲା, ଦେଇ, ତମେ ଏତେ ଅଛିର ହୁଅ ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥାଏ ତା ଘଟେ । ମଣିଷ ମିଛରେ ମନ ଖରାପ କରେ । ସୁନାଟି, ଏଣୁ ତେଣୁ ଆଉ ଭାବ ନାହିଁ । ଯାହା ଆସୁଛି ଅନନ୍ଦରେ ତାକୁ ନିଜର କରିନଅ ।

ମୋର ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ ସେ ଆହୁରି କେତେ କଥା କହି ଚାଲିଲା ଅଳ୍ପ ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ତାହାର କାନ୍ଧ ଉପରେ ମୁହଁ ରଖି ନୀରବରେ ଲୁହ ଡାଳିଦେଲା ।

କେତେବେଳେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କାନ୍ଦମିଶା ସ୍ୱରରେ କହିଲା, ଗୁଆ, ବୋଉକୁ କିଛି କହିବୁ ନାହିଁ ।

କହିଲା, କାହିଁକି କହିବ ? କହିଲେ ମୋ କଥା କରି ପାରିବେ ?

ରାତିରେ ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଭାବିଲି, ଏମିତି ସ୍ଥାନ କପାଳୀ କରି ଭଗବାନ ମୋତେ ଜନ୍ମ ଦେଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଗଛକୁ ଆଉଟିଲେ ସେ ଗଛ ଟଳି ପଡ଼ୁଛି । ନିର୍ଲଜ୍ଜ ହୋଇ ମନର କଥା ନ କହିଲା ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଲାଭ ନାହିଁ । ବୃଥାରେ ମନରେ ଅଶାନ୍ତ ଆସୁଛି, ଉତ୍ତେଜନା ବଢ଼ୁଛି । ଭାଗ୍ୟର ଲେଖା ବଦଳାଇବାର ଶକ୍ତି ଯଦି ମଣିଷର ନାହିଁ, ବୃଥାରେ ମନକୁ ଛଟପଟ କରି କି ଲାଭ ମିଳିବ ?

ଭାବିଲି, କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ କି ଅମରଭାଇଙ୍କ ନିକଟକୁ ବୋଉ ନାମରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖିବ । ମୋର ବାହାଘର ଯେ ଝିର ହୋଇ-ଯାଇଛି ଏ ବିଷୟ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେବ । ତେଣିକି ସେମାନଙ୍କର ଯଦି କିଛି କରିବାର ଥାଏ କରିବେ, ନୋହୁଲେ ନାହିଁ । ଏକାଥରେ ଅନ୍ଧାର ପୁରୁଷର ଅଦେଶୀ ହାତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଅନସ୍ଥିତତା ଭିତରେ ଅଶ୍ରୁଲି ହେଲେ ଅନୁତାପ ଅସିବ ।

କାହାକୁ ଲେଖିବ ? ଅମର ଭାଇ ନିଶ୍ଚୟ ମୋର ହସ୍ତାକ୍ଷର ଚିହ୍ନିବେ । ପରେ ହୁଏତ ପ୍ରସନ୍ନ ହେବ । ପୁଣି, ଦୁର୍ନାମର ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିବ । ବରଂ ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ ଭଲ ହେବ । ଏହି ବିଷୟ ଭାବି ଭାବି ରାତି ପାହୁଲା, ଅଖି କଣ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।

ପରଦିନ ଦି ପହରେ ସୁବିଧା ପାଇ ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖି ବସିଲି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖୁଛି । ଅନନ୍ଦରେ ଛୁଇଁ ନାଚି ଉଠୁଥାଏ କିନ୍ତୁ, ଭୟରେ ହାତ ଥର ଉଠେ । ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ାକ ବଙ୍କା ବଙ୍କା ହୋଇଯାଏ । ତଥାପି, ଲେଖିଲି । ହୃଦୟର ସବୁ ଉତ୍ତେଜନା, ମନର ସବୁ ଆଶା ଏକାଠି କରି ଚିଠି ଲେଖିଲି । ଅବନତ ଆତ୍ମା ମୋର ଭଳି ପଡ଼ିଥିଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦରେ । ଅଖି ଲୁହରେ ଓଦା ହୋଇଥିଲା ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ।

ସାହସ ହେଲା । ଯେତେ ଲୁଗୁଲେ ଲୁଚିବ ନାହିଁ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝିବେ, ଚିଠିଟି କିଏ ଲେଖିଛି । କେତେ ଜାଗାରେ କଟା କଟି ହୋଇଛି । ବୋଉ ନାମରେ ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଠାଏ ଠାଏ ଗୀତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ମୁଁ ଲେଖି ତାକୁ କାଟି ପୁଣି ଗୀତା କରିଛି । ଯାହା ହେଉ, ଆଉ ଥରେ ଉତ୍ତାପବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ, କିଏ କାଲେ ଅସିଯିବ ।

ଚିଠିଖଣ୍ଡ ଲେଖିସାରି ହାତ ଘୁଆରି ଖଣ୍ଡେ ଲମ୍ବାପା ଭିତରେ ରଖିବା ଆଗରୁ ଲୁହରା ଅଖିରେ ଥରେ ପଡ଼ିଗଲା—

ସ୍ନେହର ପ୍ରବୋଧ,

ତମର ଚିଠି ପାଇ ଖୁସି ଲାଗିଲା । ସତେ ଏକା ଧକଲେଶ୍ବରରେ ଥରଟିଏ ଦେଖା, ସେଇକରେ ଆପଣାର କରନେଲ । ଅମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଏତେ ଆଗ୍ରହ ହୁଏ ? ଅମେ ଦରଦ୍ୱ ବୋଲି ଆସିବାକୁ ବେଳ ମିଳେ ନାହିଁ ପର !

ଗୀତା ତମର ସ୍ନେହ ଭୁଲିପାରି ନାହିଁ । ସେ ଦିନ ତା ଗୋଡ଼ ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ରୁମାଲ ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିଲା । ନିଜର ଭାଇ ହୋଇଥିଲେ କଅଣ ଏପରି କରି ପାରି ଥାଆନ୍ତା ?

ଗୀତାର ବାହାଘର ଠିକ୍ ହୋଇ ସାରିଛି । ଏଇ ମାସରେ ହେବ । ସ୍ଥାନ କପାଳୀର ବାପ ଭାଇ ନାହାନ୍ତି ସେ ତା ପାଇଁ ଭଲମନ୍ଦ ବାରିବେ । ଗାଁ ଲୋକେ ବୋହୂ ଉଠାଇବାକୁ ବାହାଘର କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ମୋର କି ଗୁରୁ !

ତମର କଅଣ ବେଳ ହେବ ଆସିବାକୁ ? ମୁଁ ବା କି ସାହସରେ କହିବି । ଚିଠି ଲେଖିଥିଲ ବୋଲି ଜବାବ୍ ଦେଲି । କଲାଣ ନେବ । ତମର ବାପା ବୋଉଙ୍କୁ ଯଥାବ୍ୟବସ୍ଥା ଜଣାଇ ଦେବ । ଗୀତା ପ୍ରଣାମ କହୁଛି । ଫେରନ୍ତା ଡାକରେ ବେଉରା ଦେବ । ଇତି,

ତୁମର

ମାଉସୀ

ଚିଠିଖଣ୍ଡି ବନ୍ଦକରି ପାଖରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଲି । ଲଫାପା ଉପରେ ମନକୁ ଯାହା ଆସିଲା ଠିକଣା ଲେଖିଦେଲି । ଯାହାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚିଠିଟି ଲେଖା ହୋଇଛି ସେ ପାଇବେ କି ନାହିଁ, ଠିକ୍ ବେଳରେ ପାରିବେ କି ନାହିଁ, ଜାଣେ ନାହିଁ । ପାଉନୁ ବା ନ ପାଉନୁ, ମନର ଇହ ମେଞ୍ଚାଇବାକୁ ଚିଠି ଲେଖୁଛି । ଏଣିକି ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଘଟିବ ବିନା ଆପଣ ଥିବାଯୋଗରେ ମୁଣ୍ଡପାଲ ସହବାକୁ ହେବ । ମନ ସିନା ଚୁହେଁ ଗଙ୍ଗା, ଅଜଣା ପୁରୁଷର ଅଦେଖା ହାତ କେଉଁ ଅପଲବ୍ଧକୁ ଟାଣିନିଏ ।

ମାଉସୀଙ୍କ ବେଳକୁ ରାଧାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ବାରିଆଡ଼କୁ ଚାଲି । ତଳ-ବାଇର ଗୋଟିକିଆ ଆମ୍ବଗଛ ମୂଳେ ତାକୁ ନିରୋଳାରେ ପାଇ ମନକଥା ଖୋଲି କହିଲି । ସେ ସବୁ ଶୁଣିଲା । ତା ମୁହଁରେ ଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତନର କୌଣସି ଚିହ୍ନ ଦେଖିପାରିଲି ନାହିଁ । ଭୟ ହେଉଥାଏ, କାଲେ ସେ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ନ ହେବ, କାଲେ ସେ ମୋ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଧା ଦେବ ।

ସବୁ ଶୁଣି ସେ ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ପକାଇ କହିଲା, ଦେଇ, ମିଛଟାରେ ମନରେ ନିଆଁ ଜାଳି ସନ୍ତୁଳି ହୁଅନାହିଁ । ମଣିଷ ଯେତେକ ଆଶା କରେ ତାର ଦୁଃଖ ସେତେକ ବଢ଼େ । ତୁମେ ଆଜି ଚିଠି ଲେଖୁଛ, ଚିଠି ଯଦି ସେ ନ ପାଆନ୍ତି କି ଚିଠି ପାଇ ଯଦି କିଛି ନ କରନ୍ତି ?

ତମକି ଉଠିଲ । ଚିଠି ନ ପାଇବା ତ ଭଲେ କଥା, ଚିଠି ପାଇ ଯଦି ସେ କିଛି ନ କରନ୍ତି !

ମୋଠର ଆଖି ଆଗରେ ତାଙ୍କର ସୌମ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ମୁଖିଟି ଆସି ଠିଆହେଲା । ସେଦିନ ସେଇ ନଈକୂଳରେ ତାଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ଦିଶିଥିଲା ଯାହା ମୁଁ ଦେଖିଥିଲି ସେଥିରେ ଏପରି ସନ୍ଦେହର ଚକ୍ର ପାଇଁ ନ ଥିଲା । ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ସେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି କରିବେ । ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ, ନିଶ୍ଚୟ ସେ—କିନ୍ତୁ, କ'ଣ କରିପାରିବେ ଶେଷ ବେଳରେ ? ଦିନ ପାଖେଇ ଆସିଲା ।

ଦୁଇଆଖି ଲୁହରେ ଭରିଗଲା । ହାତ ପାସୁଲରେ ଲୁହ ପୋଛି ଆଜୁନ ହୋଇ କହିଲା, ଚିଠି ଯଦି ସେ ନ ପାଆନ୍ତି, ଚିଠି ପାଇ ଯଦି ସେ କିଛି ପ୍ରତିକାର ନ କରନ୍ତି, ତେବେ କ'ଣ ଭାବୁଛୁ, ଯାହା ଆସିବ ତାକୁ ମୁଁ ଆଖି ବୁଜି ସହିଯିବି ? କାହିଁକି ସହିବି ଲେ ? ସହିବାର ଆଉ କ'ଣ ବାକି ଅଛି ? ଶିଳ୍ପଦଳ ସହ ସହ ଆସିଛି, କେତେ ଦୁଃଖ, କେତେ କଷ୍ଟ, କେତେ ଅପମାନ, ସବୁ ଭବିଷ୍ୟତ ଆଶାରେ । ତମେମାନେ ମୋର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଜାଣି ଜାଣି ପୋଡ଼ିଜାଲ ଦେବାକୁ ବସିଛ, କେହି ଦୁର୍ନାମରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବ ବୋଲି ।

ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ରାଧା ମୋର ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଲା । ଆଦି କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ତମେ ପାଗଳ ହୋଇଛ ଦେଇ ?

ପାଗଳ କାହିଁକି ହେବ ? ତୁମେମାନେ ଗୁଡ଼ୁଁଛ ଦୁର୍ନାମରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବ । ଦେଖ ରାଧା, ଆମ ଗଛର ଏଇ ଡାଳଟି କିପରି ତଳକୁ ନଇଁ ଆସିଛି । ଦଉଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ମୁଣ୍ଡ ମିଳିବ ନାହିଁ କି ? ତେବେ ତ ତୁମେସବୁ ମୋ ନେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ ?

ମୋ ପାଟିରେ ହାତ ଦେଇ ସେ କହିଲା, ତୁ ଦେଇ, ତୁମେ କ'ଣ କହୁଛ ?

ତାର ହାତ ଥର ଉଠିଥିଲା ।

କହିଲା, ମିଛ କହୁନାହିଁ । ମନର କଥା ତୋ ଆଗରେ ଖୋଲି କହିଲା ।

ତା ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖିଲା । ସେଦିନ ସଞ୍ଜର ମହଲନ ଆଳୁଅରେ ମୋତେ ସେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପରକୁ ଟାଣି ନେଇଥିଲା । ମୋର ପିଠି ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଭୁଲ ଭୁଲ କାନପାଖରେ କହିଲା, ମଣିଷ ଯାହା ଖୋଜେ, ପାଏ ନାହିଁ ଦେଇ, ଯାହା ପାଏ ସେଇଆକୁ ଆପଣାର କରିନେଲେ, ମନ ଶାନ୍ତରେ ବେଳ କାଟେ । ନ ପାଇଲା ଚକ୍ରକୁ ଝୁରିହେଲେ ଲାଭ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଜି ପୋଇଲା । ପର ଦୁଆରେ ପାଇଟି କରି ପେଟେ ପୋଷେ । ଦିନେ ଖାଇଲେ ଦି ଦିନ ଉପାସ । ଆଗକୁ ପଛକୁ ହାତ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରହାବଳୀ

ବଢ଼ାଇଲେ କେହି ନାହିଁ । କହିଲ ଦେଇ, ଏଇଥା ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି ? ମୋ ମନରେ ବଡ଼ ଆଶା କେବେ ପଣି ନ ଥିଲା ?

ସବୁ ମଣିଷ ଏ ଦିଗରେ ସମାନ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଶା ଥାଏ, ଇଚ୍ଛା ଥାଏ । ସମସ୍ତେ ସୁଖରେ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ସମସ୍ତଙ୍କ କପାଳ ସମାନ ନୁହେଁ । କାହା ଭାଗ୍ୟରେ କଅଣ ଥାଏ । ତଥାପି ଦେଇ, ଯାହା ଆସେ, ସେଇଆକୁ ନେଇ ବେଳ କାଟିବାକୁ ପଡ଼େ । ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମୁହଁରୁ ହସ ବାହାରେ । ମନ ଖୁସିରେ ମୁହଁ ଡେଇଁ ଦେଲେ କଟେ । ଆଉ ଦହଗଞ୍ଜିଆ ଦୁଃଖର ଜୀବନରେ ସେହି ସୁଖ, ଆନନ୍ଦର ମୁହଁ ଡେଇଁ ବଢ଼ି ।

ସବୁଦିନେ ରାତି ନ ଥାଏ । ଆଉ, ସବୁ ରାତିରେ ବି ଅନ୍ଧାର ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ । ରାତି ଯାଇ ଦିନ ଆସେ । ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ସେଇ ଜଟକୁ ନେଇ ଭର ଦିନ କାତ ସିନ୍ଦୂର ଧରି ସୁଖରେ ବେଳ କାଟିବ । ଯେଉଁମାନେ ଶବ୍ଦ ଯାଏବାକୁ ବସିଛନ୍ତି, ସେହିମାନେ ପୁଣି ଦିନେ ଝୁରିବେ, ଦେଖିବ ରହ । ଆଜିଠାରୁ ଏଡ଼େ ହତାଶ ହେଉଛ କାହିଁକି ?

ଗୀତା ଦେଇ, ସୁନା ରଞ୍ଜଣୀଟି, ଆଉ ଏଣୁ ତେଣୁ ଭାବି ମନ କଷ୍ଟ କର ନାହିଁ । ସାନକୁହା ମାନ । ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଯାହା ଆସୁଛି, ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଚିଠିଖଣ୍ଡ ଲେଖିଛ । ମୋତେ ଦିଅ । ମୁଁ ତାକୁ ପଠାଇ ଦେବି । ମନର ଫୋପ ଶାନ୍ତ ହେବ ।

ମୋ ହାତରୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡ ସେ ଟାଣିନେଲା ।

ରାଧାର ଛୁଇଁ ଉପରୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ତା'ର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । କେତେ ସହାନୁଭୂତି, କେତେ ବ୍ୟଥା ଭରି ରହିଥିଲା ତହିଁରେ ।

୭୧

ଦିନ କେଇଟି ଗହଳ ଚହଳରେ କଟିଗଲା । ଯେଉଁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡ ପ୍ରବୋଧ-ବାଚ୍ଛଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲି, ଯାହାକୁ ରାଧା ମୋ ହାତରୁ ଟାଣି ନେଇଥିଲା, ତାର କି ଚିତ୍ତ ହେଲା ମୁଁ କେବେ ତାକୁ ପରୁଷ ନାହିଁ ।

ମଙ୍ଗଳ ଦିନ ସକାଳେ ।

ଖଣ୍ଡାରେ ଲୋକ ଭିଡ଼ି । ଅଜି ସାତ ମାଇପେ ଆସିବେ, ମଙ୍ଗଳ ହାଣ୍ଡି ବସାଇବେ । ସେଇଥିପାଇଁ ଆଗରୁ ବୋଉ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଗାଁ ମାଇପେ ମୋତେ ଘେରି ବସିଛନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ପଞ୍ଜା ପଞ୍ଜା ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ମୋତେ ଦେଖି ଫେରି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏକା ବସି ରହିଥାଏ ରେଣୁ । କଅଣ କହିବାକୁ

ହୁଏ, ସୁବଧା ନ ପାଇ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ପାରେ ନାହିଁ । ପାଖରେ ବସି ଗୋଲେଇ ହେଉଥାଏ ।

ଟିକିଏ ସୁବଧା ପାଇ ମୋର ଆଙ୍ଗୁଳି ଫୁଟାଇ ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁ ସେ କହିଲା, ଗୀତା ଅପା, ଗୁପ୍ତ କଥାଟିଏ କହନ୍ତି ଯେ ଡର ମାଡୁଛି, କାଳେ—
କଥାଟି ଅଧା ରଖି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ।

ତୁନି ତୁନି କହିଲା, କହିବୁ ଯଦି କହୁନୁ, କାଳେ ପୁଣି କଅଣ ?
କାଳେ ତୋ ମନ କଷ୍ଟ ହେବ ।

ହସି ହସି କହିଲା, ଏମିତି କି କଥା ଯେ ମୋ ମନ କଷ୍ଟ ହେବ ଲେ ରେଣୁ । କେତେ ତ ଶୁଣିଲଣି, ସବୁ ମତେ ଆରେଇ ଗଲଣି । କହ ।

ଟିକିଏ ଭାବି କହିଲା, କାଲି ବାପା ବୋଉ ଦୁହେଁ ତୁନି ତୁନି କଥାଭାଷା ହେଉଥିଲେ, ମୁଁ ଉଦ୍‌ହାତରେ ଥାଇ ଶୁଣିଛି । ତୋ ବର କୁଆଡ଼େ ଗୁଲି ଖାଏ । ଆଉ, ସେଇଥିପାଇଁ ତାକୁ ତା ଭାଇ ଭଉଜ ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଘର ଭିତରେ ପଶିଲେ ତା ଭଉଜ ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଆଖିଏ ଆଖିଏ ରଖିଥାନ୍ତି । ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଜଗିଥାନ୍ତି । କେତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ କେଉଁ ଛଟକରେ—

ତା ତୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲା, ତୁନି ହ ରେଣୁ, ଆଉ କିଛି କହ ନା ।

ଆଉ ସେ କଅଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା, ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ମୋର ନ ଥିଲା । ସତ ହେଉ, ମିଛ ହେଉ, ଏଣୁ ତେଣୁ ଶୁଣି ମନ କଷ୍ଟ କରିବିନାହିଁ ।

ରେଣୁ ତୁନି ହେଲା ନାହିଁ । କହିଲା, ଶୁଣ ମ ଗୋଟାଏ ମଜାର କଥା । ଥରେ କୁଆଡ଼େ ସେ କାହା ଘରୁ କଅଣ ଚୋର କରି ବକି ଗୁଲି ଖାଉଥିଲା ଯେ ପରେ ଧରାପଡ଼ିଲା । ମାଡ଼ ଖାଇଲା, ହାତ ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧି ଭିନିଭିନ କାଳ ଉପାସରେ ଗୁହାଳ ଘରେ ପକାଇ ଦେଲେ ।

ଆଉ ସହ ପାରିଲା ନାହିଁ । କହିଲା, ରେଣୁ, ତୁ ବି ମୋତେ ଜାଳପୋଡ଼ି ମାରିବାକୁ ବସିଛୁ ? ଏଗୁଡ଼ା କାହିଁକି ମୋ ଆଗରେ କହୁଛୁ ? ପର ମଣିଷର ଦୋଷ ଶୁଣି ଭଲମନ୍ଦ ଶୁଣିବାକୁ ମତେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ କଥାରେ ମୁଁ କାନ ଦିଏ ନାହିଁ ।

ରେଣୁ କହିଲା, ହାତଗଣି ନ ପଡ଼ୁଣୁ ତୋର ଏତେ ସୋଗ ଲାଗିଗଲଣି ଗୀତା ଅପା ? ଜଟାଧାଣ୍ଡଙ୍କର ନିନ୍ଦା ସହ ପାରୁନୁ ? ସେ ଶିବକୁ ତୁ ତ ହେବୁ ସଙ୍ଗ ପାବଜା । ଭାରି ଭଲ ହେବ । ଖାଲି ବଡ଼ମା ଗୋଟାଏ ହଡ଼ା ଦାନ ଦେଲେ ସାଜିବ ।

ହସି ହସି ଲେଟି ପଡ଼ିଲା ।

ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହୋଇ କହିଲା, ସେତକ କଣିବାକୁ ତ ବୋଉ ପାଖେ ଖଡ଼ା ବି ନ ଥିବ । ତମର ଛଡ଼ାଟିକୁ ସାତମଙ୍ଗଳା ବାସିଯାଏ ଭଡ଼ା ଦେବାକୁ ଖୁଡ଼ି ମଙ୍ଗିବେ ?

ମନ ଦୁଃଖରେ ପୁଣି ହସିଲି ।

କହିଲି, କଥାଟା ମନକୁ ପାଇଲ ପରା । ହସୁଛି ଯେ ?

ତା ଗାଲରେ ସରୁ ଗୁପୁଡ଼ା ମାରି କହିଲି, ହସିବି ନାହିଁ ତ କଅଣ କାନ୍ଦିବି ?
ଅଲେ ରେଣୁ, ଆଜି ମୋର ମଙ୍ଗନ, କାଲି ମୋର ବାହା । କହିଲୁ, ମନ ଖୁସିରେ
ଆଜି ଟିକିଏ ହସିବି ନାହିଁ ତୋ ଆଗରେ ? ଜୀବନରେ ଆଉଥରେ ମଙ୍ଗନ ଆସିବ
କି ? ଆଉ ଥରେ ବାହାଘର ହେବ କି ? ସରିଯିବ । କିଏ କଅଣ, କିଏ ଗୁଲି
ଖାଇଲ କି ଚୋର କର ମାଡ଼ ସହିଲ, ସେଥିରୁ ମତେ କିଛି ମିଳିବ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ
କଥା ଶୁଣି ସେ ବସନ୍ତରେ ଭାବି, ଜୀବନର ଏହି ଶୁଭଦିନଟି ନଷ୍ଟ କରିବି ନାହିଁ ।

ରେଣୁ କାବା ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ପଚାରିଲା,
ଯାହାର ହାତ ଧରି ଯାହାର ସଂସାରକୁ ଯିବୁ ତା ସମ୍ମୁଖରେ ଦି ପଦ ଶୁଣିବାକୁ
ଆଗ୍ରହ ହେଉ ନାହିଁ ? ତାର ସ୍ଵଭାବ ଚରଣ, ଭଲମନ୍ଦ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉ-
ନାହିଁ ? ଯେ ତୋଓର ସଙ୍ଗେ, ଯେ ତୋଓର ଦେବତା—

କହିଲି, ଭୋକି କରେ ପୁଣି ଭୋକି ମରିଯାଏ । ଆଗ୍ରହ ଅସେ, ଆଗ୍ରହ
କରିଯାଏ । ରେଣୁ, ତୁ ଯାହା କହିଲୁ, ସେ ସବୁ ପର ଜୀବନର କଥା । ଆଜି
ମୋର ମଙ୍ଗନ, କାଲି ମୋର ବାହା, ଆନନ୍ଦର ଦିନ ଦର୍ପଣ । ଭବିଷ୍ୟତକୁ
ବଦଳାଇବାର ଶକ୍ତି ମୋର ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟତ ମୋର ହାତରେ ନାହିଁ । କାହିଁକି
ମୁଁ କାନ୍ଦିବି, ରେଣୁ ? କାନ୍ଦିବାର ବେଳ ପାଖେଇ ଆସୁଛି । ଆଜି ମୋତେ ହସିବାକୁ
ଜହ । ପ୍ରାଣ ଭରି ଆଜି ଏ ଶୁଭଦିନରେ ତୋ ପାଖରେ ମୁଁ ହସେ, ମନ ଇଚ୍ଛା
ହସେ । ତୁ ବି ମୋ ସଙ୍ଗରେ ହସ ରେଣୁ, ଆଉ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ହସିବାର ବେଳ ଏ
ଜୀବନରେ ମୋର କେବେ ଆସିବ ନାହିଁ ।

ଗାଲ ଉପରେ ତତଲ ଲୁହର ଧାର ।

ରେଣୁ କହିଲା, ଏଇ ତୋର ମନଖୁସି ହସ, ଗୀତାଅପା ? ଏଇଥିପାଇଁ
ମୁହଁଟାଣି କରି କଥା କହୁଥିଲୁ ?

ପଶତରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ବୋଉ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲା ।
ତା ପଛେ ପଛେ ଗାଧା ।

ବାହାଘର ଦିନ—

ବହଳ ବହଳ । ଖଞ୍ଜା ପାଟି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଗୁଲି ପାହାନ୍ତାକୁ ବର ଆସି
ପହଞ୍ଚିଲା । ଆଳୁଅ, ବାଜା, ବାଣ । ନରାଙ୍ଗ ଗାଁରେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ପ୍ରଶଂସାର ଦୁଇ
ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏ ଗାଁରେ ଏମିତି ଆଡ଼ାରେ କାହାର ବର ଆସି ନ ଥିଲା ବୋଲି ମାଉସେ
କୁହାକୁହା ହେଉଥିଲା । ସବୁ ଆୟୋଜନ ମହଙ୍ଗା ଜେଠା କରିଥିଲେ ।

ଯୁ ଭିତରେ କଅଣ ହେଲା କେଜାଣି, ମୋତେ ବାଡୁଆପାଣି ଗାଧୋଇ ଦେଇ ମାଇପେ ହାଲୁଆ ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ବେଦର କମି ଆରମ୍ଭ ହେଲା ନାହିଁ । କେଜାଣି କାହିଁକି ବୋଉ ଶ୍ଵେତବସ୍ତ୍ରରେ ବସି ଖାଲି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯିଏ ଯାହା ପଚାରିଲେ କି ରୁଖାଇଲେ କାହାରିକୁ କିଛି ଜବାବ୍ ଦେଲା ନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଗୁଞ୍ଜାଳ ଖେଳିଗଲା । କେତେ ପ୍ରକାରେ କିଏ ଭୁଲ ଭୁଲ କଥାବୁଝି ହେଲେ ମୋର କାନରେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଘଟଣା କଅଣ ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଗାଁ ମାଇପେ, ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଘେରି ବସିଥିଲେ, ବୋଉ ପାଖକୁ ଉଠିଗଲେ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି ବେତେତା ହୋଇ ପଡୁଥାଏ । ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ମନ ଉଛୁଳି ହେଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ, ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଉଠିଯିବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନ ଥାଏ ।

ସ୍ଵାଧୀନ ଗୋଡ଼ ଚାପି ଚାପି ଏ ଘରକୁ ଆସିଲା । ମନେ କରୁଥିଲା, ସେ କିଛି କହିବ କିନ୍ତୁ, କିଛି କହୁନା ନାହିଁ । ମିନିଷର ସ୍ଵାଧୀନରେ ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ମନର କଥା ସେ ବୁଝିଲା । ଆଖିରେ ତାର ଲୁହ ଭରି ଗଲା । କିଛି ନ କହି ସେ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ିଲି ।

ରେଣୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା ଦାଣ୍ଡ ଆଡୁ । ମୋ ପାଖରେ ବସି ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁ ଭୁଲ ଭୁଲ କହୁନା ଆଗ୍ରହରେ, ଦେଖି ଆସିଲା ଲୋ, ତୋର ଜଟାଧାସ ଶିବକୁ । ଦାଣ୍ଡଘରେ ବସିଛି । ଦେଖିବୁ ଗୀତା ଅପା, ଏବାଟେ ଗଲେ କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ଦାଣ୍ଡ ଝରକାବାଟେ ଚାହିଁଦେଇ ଆସିବୁ । ସବୁ ସଫା ଦେଖୁଛି । ଯିବୁ ?

କହିଲା ତା କାନରେ, ଭୁଲ ଦେଖି ଲୋ, ଆଖି ପୂରୁର ଦେଖି, ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ ।

ପଚାରିଲା, ଦରକାର ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ନିଜ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନିଜେ ଦେଲା ରୁଲିଆ ଟେକି, ଓ, ବୁଝିଲା, ବୁଝିଲା, ସବୁଦିନେ ତ ଦେଖୁଥିବୁ, ଅଖା ଧୋଉଥିବୁ, ଗୁଣ ଗାଉଥିବୁ, ଆଜି ଏବେ ଥରଟିଏ ଅନାଇଁ ଆସିଲେ ଅଧିକ କି ହେବ ?

ତା କଥା ଶୁଣି ବରକ୍ତ ଲାଗିଲା ଭୁଲ ରହିଲା ।

ରେଣୁ କହିଲା, ମଜା କଥା ଶୁଣିଲୁଣି ଗୀତା ଅପା, ତୋ ବର ଜଟାଧାସ, କୁଆଡ଼େ ଅପା ବାଟରେ ପାଲିକିରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଥିଲା ଲୋ । ଲୋକେ ତାକୁ ଧରାଧର କରି ଜବରଦସ୍ତି ଆଣିଛନ୍ତି ।

ରେଣୁ ମିଛ କହେ ନାହିଁ । ଘଟଣା ମିଛ ବୋଲି କହି ହସି ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ । ବସନ୍ତ ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ରେଣୁକୁ କିଛି ପଚାରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ପଚାରିଲା ଆଖିରେ ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସାମାନ୍ୟ ହସିଲା ।

ସେ କହୁବାକୁ ଲାଗିଲା, ଶୁଣିଲାଣି ଲେ, ଜଟାଧାଘା କୁଅଡ଼େ ଅଧାପାଗଳ । ଗୁଲୁଧୁଆଁ ଟିକେ ପେଟରେ ନ ପଶିଲେ ମୁଣ୍ଡ ବଗିଡ଼ିଯାଏ । ବର ହୋଇ ତ ପାଲଙ୍କିରେ ବସିଛି, କିଏ ତାକୁ ଗୁଲୁଧୁଆଁ ଅଣିଦେବ ? ବକଳା ଡେଡ଼, ସିଏ ପାଲଙ୍କି ବୋହୁ ଚାଲୁଥିଲା, ତାକୁ ପିକା ଖଣ୍ଡେ ମାଗିଲା । କଲେ ଟାଣି ଦେଇଥାନ୍ତା । ବକଳା ମନା କଲୁ ତାକୁ ମାରିବାକୁ ସେ ପାଲଙ୍କିରୁ ଫକ୍କକରି ତଳକୁ ଡେଇଁଲା । ବକଳାର ଚୁଟି ଧରିଲାଣି ସେ ଓଲଟିପଡ଼ି ଦେଲା ତ ବ୍ରହ୍ମଗୁପଡ଼ । ସେଇଠୁ—

ଆଉ କଅଣ କହୁଥାନ୍ତା ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହେଲା ନାହିଁ । କହୁଲି, ରେଣୁ ଭୁନି ନ । ମୋ ଆଖିରେ ଏଗୁଡ଼ା ଗପୁଛୁ କାହିଁକି, ମୁଁ ତ ତୋତେ ପଚାରୁ ନାହିଁ ? ରେଣୁ ଭୁନି ହେଲା । ମୋ ପାଖରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲା ।

୭୩

ବୋଉ କାହିଁକି ଏତେ ଦୁଃଖରେ କାନ୍ଦୁଛି, ମୁଁ ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲି । ଲେକେ ତାକୁ ଠକିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କୁହାରେ ପଡ଼ି ସରଳବିଶ୍ୱାସୀ ବୋଉ ଅଜାଣତରେ ମୋର ସବୁନାଶ କରିବାକୁ ବସିଛି । ଶେଷ ବେଳରେ ସେ ଏହା ବୁଝିପାରିଛି ।

ଆଉ ଘରୁ ବମଳା ଭାଇଙ୍କର ପାଟି ଶୁଭିଲା, ଏ କଅଣ କରୁଛୁ ଖୁଜି, ନଜେ ଲେକହସା ହେଉଛି, ଆମକୁ ବି ଲେକହସା କରିବାକୁ ଯାଉଛି । ବାଜେ ଲେକଙ୍କର ବାର କଥା ଶୁଣି ତୁମେ ପାଲେ ହୋଇଛ । ଜଟି ପାଗଳ ନୁହେଁ କି ଗୁଲିଖୋର ନୁହେଁ । ତୁମର ଯଦି ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି, ଗୁଲ ତା ସଙ୍ଗେ ଗୁରପଦ କଥାଭାଷା ହୋଇ ଆସିବ । ମନର ସନ୍ଦେହ ଭୁଟିଯିବ ।

ବୋଉ ଜେଁ ଉଠିଲା, ଥାଉ ଥାଉ ତମର ଭଲଲେଖ । ମୁଁ ମୋ ହିଅକୁ ବାହା କରିବି ନାହିଁ । ଗାଁ ଲେକେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇ ମୋ ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ମୋର ସୁନା କଣ୍ଢେଇ ହିଅକୁ, ତାର ବାପ ଭାଇ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ବୁଡ଼େଇ ମାରିବାକୁ ବସିଛି । ବନ୍ଧୁ ଥାଉଣୁ ସେ କଥା ମୁଁ କେବେ କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ତମେ ସବୁ ଯାହା କରିବାର କର ।

ବମଳାଭାଇ କହିଲେ, ଆହା, ତୁମେ ଏତେ ଅଧୀର ହୁଅନା । ଶୁଣ, କଥାକୁ ଭଲ କରି ବୁଝ । ବର ଆସି ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରେ । ବିନା ଦୋଷରେ ସେ କଅଣ ଆଉ..... ।

ମୁହଁରୁ କଥା ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ବୋଉ ପୂର୍ବପରି କଠୋର କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ଫେରିଯିବ, ବର ଫେରିଯିବ । ତମେ ଯେଉଁମାନେ ମତେ ଗରିବ ନଅଣ୍ଡା ଦେଖି, ମୋର ଆଖିର ପିତୁଳା, ଜୀବନରୁ ବଳି ଅଧିକ, ଅଲୁଅଲ, ନରମାଣୀ ହିଅଟିକୁ

ଦିନା ଦୋଷରେ ଅଥଳ ପାଣିକି ଠେଲି ବୁଡ଼ାଇ ମାରିବାକୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଥିଲି, ସେହୁମାନେ ଏଥକୁ ଦାୟୀ ।

ବିମଳା ଭାଇ ବେଝାପଣ କରି ପଚାରିଲେ, ଗୀତାର ଅବସ୍ଥା କଅଣ ହେବ ? ମଙ୍ଗୁଳା ହିଅ, ବାଛନ୍ତି ପଡ଼ିବ । ଗାଁ ନିନ୍ଦା, ନାଁ ନିନ୍ଦା । ଛୁ, ମିଛକଥା ଶୁଣି—

ବୋଉ ଡାବୁ ସ୍ତରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ରଖ ତମର ଭଲଲେକି ବିମଳା । ତମେ ମୋ ଆଗରୁ ଚାଲିଯାଅ । ଗୀତା ମୋର ହିଅ, ତମର ହିଅ ନୁହଁ । ତା କଥା ମୁଁ ବୁଝିବି । ତା ବୋଝ ତମ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦା ହୋଇ ନାହିଁ । ମଙ୍ଗୁଳା ହିଅ ହଉ, ତା ଚନ୍ଦ୍ରା ତମକୁ କି ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଆଉ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ବର ଫେରିଯାଉ— କହିଦିଅ ।

ତମେ ବିମ, କାଗଜ ଖଣ୍ଡରେ ମୋର ଦସ୍ତଖତ କରିଛ ନେଇଛ । ଘର ଉଡ଼ିଛି । ନିତେଇ ବନ୍ଦା ରଖିବେ ବୋଲି କହି ନିଜେ କିଣିଲ ବୋଲି ଲେଖିଛ । ଦଶ ଟଙ୍କା ଦେବ ବୋଲି କହି ଶହେ ଟଙ୍କା ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ବାହାଘର ପାଇଁ ଦେଇଛ । ତମ ଭଲପଣିଆଁ ଜଣାଗଲାଣି । ଗୀତାକୁ ପାଣିକି ଠେଲିଦେଇ, ମୋତେ ଦାଣ୍ଡରେ ବସାଇ ଏ ଘର ଦଖଲ ନେବ ବୋଲି ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଛ । ସେଥିପାଇଁ, ଗୀତାର ବାହାଘର ପାଇଁ ତମେ ଅଳ୍ପ ଅଲୋଡ଼ା ମୁରବି ପଣ ଦେଖାଇ ବିକଳ ହୋଇ ଥାଇଁ ଆସିଛ । ପଳା ମୋ ଆଗରୁ । କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ଧରି କଅଣ କରୁଛ କର ।

ବିମଳା ଭାଇଙ୍କର ପାଟି ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ।

୭୪

ଦାମଭାଇଙ୍କ ସତର୍କ ବାଣୀ ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ବୋଉକୁ ସେ ଟିକେତେ ଅନୁରୋଧ, ଅନୁମତି, ସାବଧାନ କଲେ, ବୋଉ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ସନ୍ଦେହ କରି ତାଙ୍କୁ ଟାଣି କଥା କହି ଘରୁ ତଡ଼ି ଦେଲା । ସେହି ଅଭିମାନରେ ସେ ଆଉ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ଗାଁ ଗୁଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅଣାନ୍ତରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ମୋ ବାହାଘର ପରେ ଫେରିବେ ବୋଲି କହି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ଅବେଳାରେ ଅଡ଼ିବସିଲେ ଆଉ ଲାଭ ନାହିଁ । ବୋଉର କଥା କେହି ଶୁଣିବେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଗାଆଁର କଲଙ୍କ ବୋଲି ମତେ ଗାଁରୁ ତଡ଼ିବାକୁ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇ ପଣ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବୋଉର ବାଧା ମାନିବେ ନାହିଁ ।

ଦୁର୍ନାମର ମାଣ ବଢ଼ିବ । ମୁଁ ହେବି ହଟ୍ଟହଟ୍ଟ । ବୋଉର ଦିନ ଅଣାନ୍ତରେ କଟିବ । ଏତେ କଥାରୁ ମିଳିବ କଅଣ ? ଜାଣିକରି ତ ଦହଗଞ୍ଜିଆ ଜୀବନ ।

ଭାଷାକୁ ପୋଡ଼ା ଅଙ୍ଗାର କରି ପଠୀ ଜନ୍ମ ଦେଇଛନ୍ତି । ଯେତେ ନାଚି କୁବି ହେଲେ ନିୟୁତର କବଳରୁ ପରିହାଣ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ଆଉ ଅଶାନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି ହେବ କାହିଁକି, ବର ଫେରିଯିବ କାହିଁକି ? ମୋର ବାହାଘର ହେବ । ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବେ । ବୋଉ ମୁଣ୍ଡରୁ ବୋଝ ଖସିବ । ବାହାଘର ପରେ ଭବିଷ୍ୟତ କଅଣ ହେବ ସେକଥା କେହି ବୁଝିବେ ନାହିଁ କି ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ମୋର ସୁଖ ଦୁଃଖ ନେଇ ମୁଁ ଜୀବନ କାଟିବି । କାହାରି ପାଖରେ ଗୃହୀର କରିବାକୁ ଆସିବି ନାହିଁ । ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅସହ୍ୟ ହେଲେ ଯାହା ବୁଝି ଦିଶିବ, କରିବି ।

ଭାବିଲି, ବୋଉକୁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପାଇଲେ ସବୁ ବୁଝାଇ କହିବି । କାଠ, ପଥର, ଜଟାଧାଗା, ମୋ ପକ୍ଷରେ ସବୁ ସମାନ । ବାହାଘର ତ ହେବାର କଥା, ଯାହା ସଙ୍ଗେ ହେଲେ ସିଦ୍ଧି ବା ଲାଭ କିଛି ନାହିଁ । ବର ଫେରିଲେ ବିମଳାଭାଇ ଓ ମହନା ଜେଠା ବୋଉ ଦେଇଥିବା କାଗଜ ଫେରାଇ ଦେବେ ନାହିଁ କି ଆଉ ଟଙ୍କା ଦେବେ ନାହିଁ । ମହନା ଜେଠାଙ୍କର ବିନା ପରମର୍ଶରେ ବିମଳାଭାଇ ନିଜେ ଦାଦାଙ୍କ ନାମ ଧରି ବୋଉକୁ ଠକି ନିଜ ନାମରେ ଘର ଭଡ଼ା ବାଡ଼ି ହେଲା ବୋଲି ଲେଖାଇ ନେବାକୁ ସାହସ କରି ନ ଥାନ୍ତି ।

ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତଟା ଏଥର ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ବାହାଘର ହେଉ କି ନ ହେଉ ଦିନ ସାତଟା ନ ପୂରୁଣୁ ବିମଳାଭାଇ ମହନା ଜେଠାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏ ଘରେ ତାଲା ପକାଇବେ । ଆମର ଗଛ ହେବ କଅଣ ? କେଉଁଠି ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବୁ ? କିଏ ଆଶ୍ରା ଦେବ ? ଚଳିବୁ କିପରି ?

ମହନା ଜେଠାଙ୍କ ଘରେ ଆଶ୍ରା !

ଧାନକୁଟା, ବାସନ ମଜା, ପୋଇଲା ପଣ । ସତେ, ଶେଷକୁ ଏହା ବି ହେବ ? ଦାମଭାଇଙ୍କର କବଳରେ ପଡ଼ିବ ? ନିଆଶ୍ରା ଦଉନ୍ତୁ ଆଶ୍ରା ପାଇଲେ ଆଶ୍ରୟ ଦାତାର ମନ୍ଦ ବିଚଳିତ ହେବ । ବର ମରଣ ଭଲ । ଅଳ୍ପ ସହଜ । ହାତର କଥା ।

ମରଣ ଅପେକ୍ଷା ନିୟୁତର ଶରଣ ପଶିବା ଭଲ ।

ନିଗୋଳାରେ ବୋଉକୁ ପାଇଲେ ଏ କଥା ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । କହନ୍ତି, ବର ଫେରିବ ନାହିଁ ।

ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ଧର୍ମକ ମେଳରେ ବ୍ୟବସାୟ ହୋଇ ଶୁଭନେଉଟ ବେଳେ ବୋଉ ଦରପାଗଲା ପରି ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଗାଁ ମାଇପେ ତାକୁ ଘେରି ରହିଥାନ୍ତି । ତାର ସେତେବେଳକାର ରୂପଟି ଅଜଣା ବି ମୋର ଆଖି ଆଗରେ ଉଠି

ହୁଏ । ଅଲଗା ବାଳ, କୋରଡ଼ ଆଖି, ଅସମତ ଲୁଗାପଟା । ମୁହଁରୁ କଳାପାଣି ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ଟଳିଟଳି ଚାଲୁଛି ।

ସେ ଆସି ମୋତେ କୁଣ୍ଡାର ଧରି ମନଇଚ୍ଛା ବାହୁନବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯିଏ ଯେତେ ଭୁନ କଲେ ସେ ମାନିଲା ନାହିଁ । ତାର ସେଇ ବାହୁନା ଭିତରେ ପୁର ରହିଥିଲା ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଭିଶାପ । ଜଣ ଜଣ କରି ନାଁ ଧରି ସେ ମନଇଚ୍ଛା ଶୋଧୁଥାଏ । କହୁଥାଏ, ବର ଫେରିଯାଉ, ସେ ନିଜ ହାତରେ ମୋ ମୁହଁରେ ଜହର ଦେବ । ସବୁ ଜାଣି ଶୁଣି ମୋତେ ସେ ଗୋଟାଏ ଗୁଲିଖୋର, ଗୈର, ଦରପାଗଲା ଲୋକ ହାତରେ ସମର୍ପି ଦେବ ନାହିଁ ।

ଏ ସବୁ କାଣ୍ଡ ଦେଖି ମୁଁ ଥକା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୋର କାନ୍ଦ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଭୁଣ୍ଡରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥାଏ । ଖାଲି ବଲବଲ କରି ଯାଏ । ମୁହଁରୁ ତା ମୁହଁକୁ ଅନାଉଥାଏ । କଅଣ କହିବି, କଅଣ କହିବି, କିଛି ଫିରକରି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ମୋ ଥିବାଘରେ ମାଇପେ ଏପରି ଭିଡ଼ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଯେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା କଷ୍ଟ ହେଉଥାଏ । ଅଗଣାରେ ସେହିପରି ଲୋକଭିଡ଼ । ଘୋ-ଘାରେ କାନ ଅତିଡ଼ା ପଡ଼ିଥାଏ ।

ମହନ ଜେଠାଙ୍କର ପାଟି ଗୁଲିଲା ।

ମାଇପେ ଦିଗ୍ଗନ୍ଧ ହୋଇ କଟେଇଗଲେ । ମହନ ଜେଠା ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସି ବୁଝାଇ କହିଲେ, ଏ କଅଣ କରୁଛ ଗୀତା ବୋଉ ? ହଁ, ହିଅ ବାହାଘର ହେଉଛି, ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବାର କଥା । ଦୁଃଖ କଲ, କାନ୍ଦିଲ ବୋବାଇଲ, ଆସି ଗୁଲି ନେଉଛ ହେଲା, ଉପାସ ଭୋକରେ କୁଣିଆଁ ମୈଶ ଠକ୍ ଠକ୍ ହେଉଛନ୍ତି । ଉଠ, ହିଅକୁ ବେଦକୁ ନିଅ । ଆଉ ଲୋକହସା କରନାହିଁ । ହିଅ ମଙ୍ଗୁଲା ହୋଇ ବସିଛି । ଉପାସ ଭୋକରେ ଜୋରୁ ପିଲକୁ ଝୋଲ ମାରି ଯାଉଛି, ଉଠ— ।

ବୋଉର କାନ୍ଦଣା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଦେହରୁ ମାନ୍ୟ ଗୁଡ଼ି ସେ ନିର୍ଭୟ ନିଃସଂକୋଚରେ ଜବାବ୍ ଦେଲା, ହିଅ ବେଦକି ଯିବ ନାହିଁ । ଏପରି ଅପାତରେ ମୁଁ ମୋର ହିଅକୁ ଦେବି ନାହିଁ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲାପରି ମହନ ଜେଠା କହିଲେ, ଅପାତ ? ହା, ହା, ବାର ଲୋକଙ୍କର ବାର କଥା ଶୁଣି ତମର ମନ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଖଲଲୋକେ ଶବ୍ଦ ଲୋକେ ଦୁର୍ନାମ କରିବେ । ସେଥିରେ କାନ ଦେଉଛ କାହିଁକି ? ଛି, ଉଠ । କାହାର ଫାଁ, କୋଉ କୁଲର ବୋହୂ ତମେ, ମିଛ କଥାରେ କାନ ଦେଇ କୁଲର ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଦି କଟା କରୁଛ, ଗାଁର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହାନୀ କରୁଛ ? ବୁଢ଼ା ହେଲା, ଜୀବନର ଦି ପାଖେ ଦି ଗୋଡ଼ ଦେଇ ଚାଲୁଛି, ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନୁ ଏ ଗାଁରୁ

କେବେ ବର ଫେରିଯିବା କଥା ଶୁଣି ନାହିଁ । ଗୁରୁ ନେଉଟିଲୁ, ଆଉ ଡେଇଁ କର ନାହିଁ ।

ବୋଉ କହିଲୁ, ମୋତେ ବଳାନୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯଦି ଭୁଲ ବୁଝିଥାଏ ମୋର ଭୁଲଟା ମୋତେ ଠିକ୍ । ସାଥନ୍ତେ, କର୍ତ୍ତା ହୋଇ ହିଅ ଦାନ କରବାକୁ ବସିଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ପାତ୍ର ହାତରେ ହିଅଟିକି ଟେକି ଦେବେ, ସାଥନ୍ତଙ୍କ ହାତରୁ କନ୍ୟାଦାନ ନେବାର ଉପସ୍ଥଳ ପାତ୍ର ତ ସେ ?

ମହନ ଜେଠା ଭୁନ ରହିଲେ ।

ବିମଳାଭ୍ରା ପଛରୁ କହି ଉଠିଲେ, ଖୁଡ଼ୀ ଯଦି ବେଦକାମ କରବାକୁ ଅଶ୍ୱା ଭିଡ଼ୁନାହାନ୍ତି ତେବେ ଆଉ ଏତେ ମାଇପେ ଏଠି ଅଛନ୍ତି, ହିଅକୁ ବେଦକି ଆଣନ୍ତୁ ।

ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ଶୁଗ ତମତମ ହୋଇ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ, ତମକୁ ଏତେ ଭଲଲେକି କରବାକୁ କିଏ କହିଛି ହୋ, ମାଇକିନା ହିଅର ନିଃଶ୍ୱାସ ଯେ ନାଗସାପର ନିଶ୍ୱାସଠାରୁ ବଳି ଖର । ଜାଣି ଜାଣି କିଏ ତା ଦେହରେ ହାତ ଦେବ ? ବଧବା ଦରଦ୍ର ସ୍ତ୍ରୀଲେକକୁ ମିଛ କହି, କେଉଁ ଅଳପାଅଲସାର ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି, କାଗଜ କରେଇ ନେଇଛ । ଟଙ୍କା କେଉଁଠୁ ଆଣିଲ, ସେ କାଗଜଟା କଅଣ କଲ ମତେ ଆଜିଯାଏ କହିନ । ଶୁଣି ଖଣ୍ଡୀଙ୍କର ତିଅ ଆମର ଲେଡ଼ା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କାଗଜ ତାଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦିଅ କହୁଛି, ନୋହିଲେ କଅଣ କରବ ବଳେ ଦେଖିବ । ଗୀତା ପରକା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିମା ହିଅ, ମାଛକୁ ମ କହେ ନାହିଁ । ହଲିଲ ପାଣିକି ହାତ ବଢ଼ାଏ ନାହିଁ, ବୁଦ୍ଧିମତୀ, ସବୁ ଗୁଣରେ ବଚସଣ ହେଲେ ବି ଯିଏ ସବ୍‌ସବ୍‌ଶୀ, ଯେତେ ଛୁଟୁଲେଇ କର କହିଲେ ବି ଯିଏ ଓଲଟି ପଦେ ଜବାବ ଦିଏ ନାହିଁ, ତାକୁ ଯେଉଁମାନେ ପାଣି ଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲାଇ ସୁଖ୍ୟ ଅର୍ଜିବାକୁ ଆଗେଇଛନ୍ତି ସେମାନେ ଯାହା କରବାର କରନ୍ତୁ । ତମେ ପାଟି ଫିଟାଅ ନାହିଁ କହୁଛି । ତମ ପାପର ଭାଗୀ ହେବାକୁ ମୁଁ କେବେ ଏ ପୁରରେ ରହିବି ନାହିଁ ।

ଅଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ବିମଳା ଭ୍ରାତର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ସମସ୍ତେ କଣେଇଁ ଚାହିଁଲେ, ସତେ କି ତାର ମିଟି ମିଟି ଆଖିରୁ ନିଆଁ ଝରୁଛି । ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ବିମଳା ଭ୍ରାତ ପଛେଇ ଗଲେ ।

ମହନ ଜେଠା ଭାବିଛନ୍ତି କହିଲେ, ତେବେ ଦାମ ବୋଉ, ତମେ ଗୀତାକୁ ନେଇ ଆସ । ଯେଉଁମାନେ ବାହାଘରରେ ଯୋଗ ନ ଦେବେ, ସେମାନେ ତପାତ୍ ହୋଇ ଯାଉନ୍ତୁ । ସୁଆଙ୍ଗ ନୁହେଁ ଯେ ସମସ୍ତେ ଦେଖିବାକୁ ହାମୁଡ଼େଇ ପଡ଼ିବେ ।

ବଡ଼ମା ଉତ୍ତର ଦେବା ଆଗରୁ ବୋଉ ଗର୍ଜିଉଠି ଠିଆହେଲା । କହିଲା, ସତେ, ଏଡ଼େ ସାହସ କାହାର ଅଛି ? ମୁଁ ବଞ୍ଚି ଥାଉଣୁ ମୋର ଗୁରୁ ଉପରୁ ମୋର

ଝିଅକୁ ଟାଣି ନେବ କିଏ ? ତାର ବାପ ନାହିଁ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଏପରି ଭାବୁଛନ୍ତି, ଅସନ୍ନ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର କେତେକ ସାହସ ।

ମତେ ସବୁ ସ୍ପଷ୍ଟପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଇନସୁର ଅକାର ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଏତେ ବାଦାନୁବାଦ ତର୍କବିତର୍କ ଶୁଣି ମୁଁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହି ଉଠିଲି, ଆଉ ତୁ ବାଧା ଦେ ନା ବୋଉ, ମୋର ଭାଗ୍ୟ ମୋତେ ଟାଣି ନେଉଛି । ବର ଫେରିବ କାହିଁକି ?

ସମସ୍ତେ ତୁନିହୋଇ ମୋର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଲେ ।

ବୋଉ ଅକ୍‌କା ହୋଇ ଚାଲିଲେ । ଆଖି ଜଳଜଳ କରି ମୋ ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ ଭଙ୍ଗାସ୍ପରରେ ପଶୁଛନ୍ତି, ତୋ ମନରେ ଅଶାନ୍ତ ନାହିଁ ତ ମା ?

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲି, ନା—ଆଁ ।

ମହନ ଜେଠା କହି ଉଠିଲେ, ଦେଖିଲ ଦେଖିଲ, ଗୀତାର କେଡ଼େ ବୁଦ୍ଧି ! ମା ମୋର ଭଲ ପିଲା । ଭଲ ମନ୍ଦ ସବୁ ବୁଝିପାରେ । ଆଉ ଉତ୍ତର କରନା । ଝିଅକୁ ବେଦକୁ ଆଣ । ବରଯାତ୍ରୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେଣି । ଶୁଭକାମ ଶୀଘ୍ର ସରିଲେ ସବୁ ମଙ୍ଗଳ ।

ନିଜ ମୁହଁରେ ମୁଁ ମୋର ମରଣ ଆଦେଶ ଶୁଣାଇଁ ଦେଇଛି । ଆଉ ଯେଉଁସବୁ କର୍ମ ହେବ ସେ ସବୁ ତ ଲୌକିକତାର ପ୍ରକରଣ—ବେଦ, ହାତଶାସ୍ତ୍ର, ବିଦାବିଦ । ବାରିଆଡ଼ର ଆମ୍ବଗଛ, ନଇଁଲା ଡାହାଣ, ଗ୍ରେଟେ ଖଣ୍ଡିଏ ଦଉଡ଼ି । ହଁ, ବିଦାବିଦ !

୭୭

ଲେକଗହଳ ଠେଲି କିଏ ଜଣେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ଅଛନ୍ତି ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ପାଗଳ, କାହା ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି ନିଜର ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ ଯାଉଛୁ ?

ମୁଣ୍ଡଟେକି ଚାଲିଲି । ଦୁନିଆରେ ଯେଉଁ ଜଣକ ମୋ ଆଖି ଲୁହର ଅର୍ଥ ବୁଝନ୍ତି ସେଇ ମୋର ଦାମଭାର, ମୋ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି ।

ଭୁଲିଗଲି ଏତେ ଲେକଙ୍କର ଉପହେଇ । ଭୁଲିଗଲି ନିଜକୁ । ଅଧୀର ହୋଇ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଦୁରଗୋଡ଼ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଲି । ଆକୁଳ କଣ୍ଠରେ କହି ଉଠିଲି, ଭଲ, ଭଲ, ତମେ ଆଉ କାହିଁକି ଅସିଲ ? ତମେ ଯାଅ, ତମେ ଚାଲିଯାଅ ଏଠୁ । ତମର ଗେଜ୍ଜା ଭଉଣୀ, ତମର ଟିକି ଭଉଣୀ, ସ୍ଥାନକପାଳୀ ଗୀତାକୁ—

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦାବଳୀ

ଆଉ କହୁ ପାରିଲ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଦୁଇଗୋଡ଼କୁ ଆହୁର ଯୋର୍ରେ ଗୁପ୍ତି ଧରିଲ । ଭୋ ଭୋ ହୋଇ କାନ୍ଦ ଉଠିଲ । ସେତେବେଳେ ମୋର ଭାବିକାର ସବୁ ଶକ୍ତି ହଜି ଯାଇଥିଲା, ଭିନ୍ନପୁର ଅକାର ଦଶୁଥିଲା । ଏକ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲ । ମୋର ଦାମ ଭାଇର ଲୁହସ୍ବର ମୁହଁକୁ ।

ମହନ ଜେଠା ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ, ତୁ ଯା ଦାମ, ତୁ ଏଠୁ ଚାଲିଯା ।

ଦାମରୁର ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲେ । କୋହମିଶା ଅଛିର ସ୍ବରରେ କହୁ ଉଠିଲେ, ସୁଆଙ୍ଗ ବେଶୀ ଦୂର ଅଗେଇ ଗଲଣି । ଏଥର ଭାଙ୍ଗୁ । ଗୋଟିଏ ସରଳ, ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ ଝିଅର ବାର ଦୁର୍ନାମ ମିଛରେ ରଟାଇ ମନ ସନ୍ତୋଷ ହେଲା ନାହିଁ ଯେ ଆହୁର ତାର ସଙ୍ଗନାଶ କରବାକୁ ବସିଛ ? ଭାବିଛ କି ତାର କେହି ନାହିଁ ? ତୁମେ ସବୁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଛ । ଗୀତାର ବଡ଼ଭାଇ ଫେରି ଆସିଛ । ଗୀତାର ବାହାଘର ସେ କରବ । ସଂସାରରେ ଗୀତାଲାଖି ପାହର ଅଭାବ ହେବେ ନାହିଁ । ମଙ୍ଗୁଳା ଝିଅ ପାଇଁ ଅଜ ମୁଁ ତା ଉପସ୍ଥଳ ବର ଖୋଜି ଆଣିବି । ନ ଆଣିବାଯାଏ ଏ ଗାଁକୁ ଫେରିବ ନାହିଁ । ଗୁଲୁଆ ଜଟିଆ ବାହୁଡ଼ି ଯାଉ । ତୁମେ ସବୁ ବି ଯାଇପାର । ଗୀତା ଭାଇ ଦାମ ଅଜ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ଆସିଛ ସେ ଅଜଠାରୁ ତ୍ୟାଜ୍ୟ ସୁଦ୍ଧା ହେବ । ଆଉ କଅଣ ତୁମେ ଚାହୁଁଛ ?

ଦାମ ଭାଇ ମୋର ଥରଲା ହାତ ଧରି ଉଠାଇଲେ । ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି କହିଲେ, ଭାଇ ତୋର ଫେରି ଆସିଛ ଗୀତା, ତୁନ ହ । ଅଭିମାନ କରି ଚାଲି ଯାଇଥିଲ । ଦୂରରେ ଥାଇ ଏଇସବୁ ଦୃଶ୍ୟ ଅନୁମାନ କରୁଥିଲ । ସହ ପାରିଲ ନାହିଁ । ରହି ପାରିଲ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଟିକି ରଉଣୀ, ଲେକସର ସୁନା ରଉଣୀକୁ ପିଠିରେ କାଖରେ ଧରି ସ୍ବେଦ କରୁଥିଲ, ମୋ ପାଇଁ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ, ନିଷ୍ଠାଳ ରଉଣୀଟି ନିନ୍ଦା ଅପବାଦ, ଅପମାନର କୃତାନ୍ତ ଶୁଣି ମାରବରେ ଲୁହ ତାଳିଛ, ବହୁ ଥାଉଁଶୁ ମୁଁ ତାକୁ ହାଣ ମୁହଁକୁ ଯିବାର ଦେଖି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ଆଉ କଅଣ କହିବାକୁ ବସିଥିଲେ କହୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଲୁଗୁର ପିନ୍ଧିଲା ପରି ସେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗୋଟିଏ ଅଳେ କାଠ ପିତୁଳା ପରି ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲ । ମୋର କାନ୍ଦଣା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ଦାମରୁର ପ୍ରକୃତରେ ହେଲେ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲେ ।

ମହନ ଜେଠା ପାଖକୁ ଆସି କହିଲେ, ଆମେ ଦାମ, ତୁ ତୋର ବାଲିଆ ବୁଦ୍ଧି ଗୁଡ଼ି । ଶୁଭ କର୍ମରେ ବାଧା ଦେବା ଭଲ ନୁହେଁ ।

ଦାମରୁର ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲେ, ପିନ୍ଧିଟି ଦିନରୁ ବହୁତ ଉପଦେଶ ଆପଣ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି, କେବେ ଅମାନ୍ୟ କରିନାହିଁ । ମୁଁ ମଣିଷ ହୋଇଛି କି ଅମଣିଷ ହୋଇଛି, ଲୋକେ ତାହା ବିଚାର କରିବେ । ପର ଝିଅର ଜୀବନକୁ ହାତରେ ଧରି ଖେଳିବାର ଯେଉଁ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଓ ସେଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଉପଦେଶ ଆପଣ

ବାଢ଼ିବେ ସେତକ ନ ମାନବାର ଦୋଷ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ଅପଣ ମୋତେ ଉପାକ୍ଷୟ କରବେ ତ କରନ୍ତୁ । ମୋର ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ଥିବାଯାଏ ଗୋଟାଏ ଶୂନ୍ୟ, ଗୁଲିଖୋର, ମୂର୍ଖ, ଅଧାପାଗଳ ସ୍ବେଗଣୀ ଦରବୁଡ଼ା ଲୋକ ଜଟିଆ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଏଇ ଶେଲବସର ଟିକି ଭଉଣୀର ବାହାଘର ମୁଁ କଦାପି କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଭୋଲି ଦାଦର ଆସା ମୋର ମନ ଭିତରେ ବାହୁନୁଛି ବାପା ! ଗୀତା ପାଇଁ ମୁଁ ସରଗର ଗୁଲି ଖୋଜି ଆଣିବି । ବରକୁ ବାହୁଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ଅପଣ ମାନେ ବି ଗୁଲି ଯାଉନ୍ତୁ । ଗୀତାର ବଡ଼ଭାଇ ମୁଁ, ମୋ କାମ ମତେ କରିବାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ପୁଣି ଦାମଭରଙ୍କ ଅଖିରୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼ି ଆସିଲା ।

୭୭

ବର ଫେରିଗଲା ।

ଗାଁ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଫେରିଗଲେ । ପଛରେ ସେମାନେ କିଏ କେତେ ସମାଲୋଚନା କରିଥିବେ କି ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇ ଥିବେ ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ସୁବିଧା ହୋଇନାହିଁ ।

ଗହଳ ଚହଳ ପାଟିଭୁଣ୍ଡ ସବୁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । କପର ଖସିପ ଲାଗିଲା ।

ଜନ୍ମ ଆଲୁଅ ବସ୍ତ୍ର ହୋଇଥିଲା ଦୁନିଆ ସାର । କିନ୍ତୁ ସେ ଆଲୁଅରେ ସତେ କି ସରସତା ନାହିଁ, ସ୍ମୃତ୍ୟତା ନାହିଁ, କୋମଳତା ନାହିଁ । ସେହୁ ମୌନ ଶୁଭ୍ର ଆଲୁଅ ଭିତରୁ ଝରି ପଡ଼ିଥିଲା ବିଷାଦ, କାରୁଣ୍ୟର ବିକଳ ଭାବ ।

ସଞ୍ଜ ପବନ ବହୁ ଆସିଲା ଝିରିଝିରି । ଥର ଥର କାନ୍ଦୁ ଉଠିଲା ପ୍ରକୃତି ଆଉ ବାହାରର ସେହୁ କାନ୍ଦଣାର ପ୍ରଭାବ ମୋର ଗୁଲି ଭିତରେ ଗୁମୁରାଇ ଦେଲା ବ୍ୟଥାର ଶ୍ବାସିଣୀ । କାହିଁକି ସେ ବିଷାଦ ଜାଣି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ।

ମଙ୍ଗୁଳା କନ୍ୟା ମୁଁ, ଅଧା ଅନ୍ଧାର ଘରେ ବସିଛି, ମୌନ ହୋଇ । ପାଖରେ ବସିଛନ୍ତି ଦାମଭରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ । କୋଳରେ ତାଙ୍କର ପିଲାଟି ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ସ୍ବଧା ଆଲୁଅ ନେଇ ଆସିଲା । ନୂଆବୋହୂ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ପଚାରିଲେ, କେତେବେଳେ ସେ ଫେରିବେ ଲେ, ସ୍ବଧା ?

ଫେରୁଥିବେ । ବେଣୀ ବାଟ ନୁହେଁ ଯେ ।

ବୋଉ ?

ଗୀତାବୋଉଙ୍କ ପାଖରେ ଦାଣ୍ଡରେ ବସିଛନ୍ତି । ବିମଳା ଭାରିଯା କଥଣ ବଳୁଛି, ଶୁଣୁଛନ୍ତି ।

ନୂଆବୋହୂ କହିଲେ, ପିଲା ଶୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି ।

ରାଧା କହିଲା, ତାକୁ ସେଇଠି ଶୁଆର ଦେଉ ନା ।

ସେ ଚାଲିଗଲା । ନୂଆବୋହୁ ପିଲାଟିକୁ ତଳେ ଶୁଆର ଦେଉଥିଲେ, ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଆଖି ମୋଡ଼ିବ କୋଳରେ ଶୁଆଇଲି ।

ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଥାଏ, ଦାମଭାଇ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ? ବର ଫେରିଯିବା ପରେ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୁପ୍ତରେ ସେ କଥା ପରାମର୍ଶ କଲେ ? ତା ପରେ ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ବାହାର ଗଲେ କାହିଁକି ?

କାହାରିକୁ କିଛି ପଚାରିବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନ ଥାଏ ।

୭୮

ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ବୋଉ, ବଡ଼ମା ଓ ବିମଳାଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଫେରି ଆସିଲେ । ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଲେ ।

ବଡ଼ମା କହିଲେ, ଏତେ ଡେରି କରୁଛି, ସେମାନେ କଥା ମଙ୍ଗିଲେ ନାହିଁ ଗୀତାବୋଉ ? କାଲେ ଆଉ କେଉଁଠି ଠିକ୍ କର ନେଇଥିବେ । ମଙ୍ଗୁଳାବର, ଜମିଦାର ପୁଅ, ବେଶୀ ପାଠ ପଢ଼ିଛି, ବଡ଼ ଚାକିରି କରୁଛି । ଦେବା ନେବା କଥା ଭୁଟିଲା ନାହିଁ କି ? ଦାମକୁ ମୁଁ କହି ଦେଇଥିଲି, ଯାହା ସେ ମାଗିବେ ନାହିଁ କରୁ ନାହିଁ । ମନଇଚ୍ଛା ଦେଇ ପାଞ୍ଚି ଝିଅ ପରଘରକୁ ପଠାଇଲି । ଆଉ ଝିଅଟିଏ ଥିଲେ ତ ପଣ୍ଡର ନ ଥାନ୍ତି । ସୁନା କଣ୍ଢେଇ ଗୀତା ପରି ଝିଅଟିଏ ପାଇଛି, ହଟିବ ନାହିଁ ଲେ—

ବୋଉ କହିଲା, ଅପା !

ବିମଳା ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ରହି ରହି କହିଲେ, ଯଦି ଆଉ କେଉଁଠି ଠିକ୍ କର ନେଇଥାନ୍ତି ତ —

ବୋଉ କହିଲା, ଏଥିକି ମୁଁ ଡରିନାହିଁ ଗୋ । ଯେତେବେଳେ ବର ଫେରିବ ଦେଇଛି, ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥିବ ହେଉ । କୁଅ ପୋଖରୀ ତ ଅଛି । ଦଉଡ଼ି ଦି ଖଣ୍ଡ କି ଜହର ଟିକେ ପାଇଁ କାହା ପାଖେ ହାତ ପାଲଟାଇ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ବଡ଼ମା କହିଲେ, ଏପରି ଭାବୁଛୁ କାହିଁକି ଗୀତାବୋଉ ? ମଙ୍ଗୁଳା ଝିଅ, ଯେମିତି ହେଲେ ତ ଯେଉଁଠି ବାହା ହେବ ? ପାଞ୍ଚି ପାଞ୍ଚିଟା ଝିଅ ଜନ୍ମ କରିଥିଲି, ଅର୍ଦ୍ଧଳ ସହୁଥିଲି । ସେମାନଙ୍କୁ ପରଘରକୁ ବିଦା କର ବୋହୂ ବକଟେ ଆଣିଲି ଯେ ମୋ କୋଳର କେଉଁ କଣରେ ସେ ଲୁଚି ଯାଉଛି । ଦି ଆଖି ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ନାହିଁ । ଗୀତାକୁ ମୋ ଘରକୁ ନେଲେ, ଦି ଝିଅଙ୍କର ଅର୍ଦ୍ଧଳ କଥା ସହୁ ପାରିବ ନାହିଁ ?

ନୂଆବୋହୂ ମୋ ଓଠରେ ହାତ ମାରି ହସି ହସି ଭୁନ ଭୁନ କହିଲେ,
କେଡ଼େ ଭଲ ହେବ ଗୀତା ଦେଇ, ତୁମେ ମୋ ପାଖକୁ ଗଲେ ଏଇ ପିଲାଟାର
ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁଁ ରକ୍ଷା ପାଇବି ।

ନୂଆ ବୋହୂଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁଲି । ଲୁଚରେ ମୋର ମୁହଁ
ଜଳିଗଲା । କହିଲି, ଛୁ ନୂଆବୋହୂ, ଅମାଲ କଥା, ପାପ କଥା ଭୁଣୁକୁ ଆଗନା !

କହିଲେ, ଦିନେ ସେ ଏଇଆ ଚାହିଁଥିଲେ ତ ।

କହିଲି, ପୁରୁଷ ପିଲା, ଯାହାକୁ ସ୍ନେହ ଶରଧା କରେ, ତା'ର ପୁଣି ଅନନ୍ଦ
ପାଇଁ ନ ବୁଝି ନ ସୁଝି, ବାରିଆଙ୍କ ପରି ଯାହା ଭୁଣୁକୁ ଆସିଲା କହିଦେଲେ ।
ଏଥିପାଇଁ ଭୁଲିକି ମୁଁ ଶାସନ କରିଥିଲି । ଭୁଣୁରୁ ବାହାରିଲା କଥା ପାଇଁ ଦୁର୍ନାମ
ରଟିଲା । ସେଥିକି ମୁଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ କି ମୋ ଭୁଲ ଦାୟୀ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର ମୋ
ପ୍ରତିଭା ସ୍ନେହ ହିଁ ଦାୟୀ । ନୂଆବୋହୂ, ତମ ଗୋଡ଼ର କଣ୍ଠା ହେବା ଆଗରୁ
ମୋତେ ଜହର ଟିକେ ମିଳିବ ଯେ ।

ମୋ ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଉଜାଇ ନୂଆବୋହୂ ଗେଲ କଲେ ।
କହିଲେ, ଏହା କରର ଦେବ ନାହିଁ ଗୀତା, ଏହି ଗୁଡ଼ି ଉପରକୁ ଏମିତି ଏ ମୁହଁ-
ଟିକୁ ଟାଣି ନେବ ।

ବାହାରୁ ବିମଳା ଭୁଲିକି ଶୁଣି କହିଲେ, ଏମିତି କ'ଣ ହୁଏ ? କଥାକୁ
ସିନା କହିଲ । ଦାମ ଫେରି ଆସନ୍ତୁ । ସେଠି ଯଦି ସୁବିଧା ନ ହେଲା ପାହୁଟିଏ ତ
ହାତରେ ଅଛି...

ରକ୍ଷା ପଚାରିଲା, କାହା କଥା କହୁଛ ?

ବିମଳା ଭୁଲିକି ଶୁଣି କହିଲେ, ଆମ ଅମୁ ବସନ୍ତରେ କହୁଛି । ଅଳ୍ପ ପାଇଁ
ପାହୁଟି ଠିକ୍ ହୋଇ ସାରିଛି । ଦିନ ଦଶଟା ପରେ ବାହା । ଏକା ଭିତରେ ଅଳ୍ପ
ଅମୁଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ଉଠାଇ ଦେବା ।

କେହି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ ।

୭୯

ଦୟାକ ପରେ ଦାମଭାଇ ଫେରିଲେ । ଖଜା ଭିତରେ ଗୋଡ଼ ଦେଉଁଶୁ
ପାଟି କର କହି ଉଠିଲେ, ବୋଉ, ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା । ବର ଆସୁଛି ।

ବଡ଼ମା ବ୍ୟଗ୍ରହୋଇ ପଚାରିଲେ, ଏତେ ଭେରହେଲା କାହିଁକି ବାପ ?

ଦାମଭାଇ ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଆସି କହିଲେ, କହୁଛି, ଟିକିଏ ରହ ।

ନୂଆବୋହୂ ଗେଲରେ ମୋ ନାକକୁ ଚପିଦେଇ ଦ୍ଵାରବନ୍ଧ ପାଖକୁ ଉଠିଗଲେ । କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋର ପିଞ୍ଜର ଥର ଥର ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ପଦାକୁ ଛୁଟି ଆସିଲା । ଦେହ ବରଫା ପଶ ପରି ଥିଲା ।

ଦାମଭାଇ କହିଲେ, ବନମାଳୀପୁର ଜମିଦାର ଉଚ୍ଛବ ବାବୁ । ତାଙ୍କର ବଡ଼ ପୁଅ ମାଧବାନନ୍ଦ । ବି. ଏ. ପାସ୍‌କରି ସର୍ବ୍ଵପୋଷି ହୋଇଛନ୍ତି । ରୂପ ଯେପରି ସୁନ୍ଦର, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ସେହୁପରି ସୁନ୍ଦର । ଖାଲି ନ'କଟଲେ ଦନ୍ତ ପରିକା ଟିକିଏ ନାହିଁ । ଦରଅନ୍ତା ଭାଗୀରଥି ବାବୁଙ୍କ ହିଅ ବିଷୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହିଁର ହୋଇଥିଲା । ବୋହୂ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି ଆଗରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ।

ବର ଆସିଲା । ଗାଁରେ ଭାଗୀରଥିଙ୍କ ଶତ୍ରୁପଣ ବାରକଥା କହିଲେ । ହିଅ କୁଆଡ଼େ କାଳୀ, ବସନ୍ତମୁହଁ, କଠଉପାଦା । ଏ ସବୁ ଶୁଣି ମାଧବ ଅତି ବସିଲେ । ଉଚ୍ଛବବାବୁ କହିଲେ, ହିଅକୁ ସେ ନିଜେ ନ ଦେଖିଲେ ଫେରିଯିବେ ପଛେ ବାହାଦର କରବେ ନାହିଁ ।

କେତେ ଦକ୍ଷାତକଟା ହେଲା । ସେମାନେ ହିଅକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ମଜିଲେ ନାହିଁ । ବର ଫେରି ଆସିଲା ।

ଉଚ୍ଛବବାବୁ କନ୍ୟାପାତ୍ର ଖୋଜିବାକୁ ପାଞ୍ଚିଆଡ଼େ ଲୋକ ପଠାଇଥିଲେ । ଧନ ଦଉଲତ ସେମାନେ ଖୋଜୁ ନାହାନ୍ତି । କେଉଁଥିରେ ରାଗବାନ ତାକୁ ଡ଼ଣା କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଧନ ଦଉଲତ ଖୋଜି ବସିବେ ? ଉଚ୍ଛବବାବୁ ସୁନ୍ଦର, ଗୁଣର ବୋହୂ ଟିଏ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଗୀତା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାଇଲା । ପଦପଦ କରି ସବୁ ମତକଥା କହିଲା ଲେ ବୋଉ, ଭାବିଲା କିନ୍ତୁ ଲୁଚୁଛନ୍ତି ନାହିଁ । ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ମଜିବେ, ନୋହଲେ ନାହିଁ । ସେ ମଜି ନ ଥିଲେ କେଉଁଠି ହେଲେ ମୂଲ୍ୟଆମର୍ଶ ହେଉ ପଛେ, ଭଲ ପିଲାଟିଏ ଖୋଜି ଥାଆନ୍ତି । ଅତି ଭୁଲଲୋକ ଉଚ୍ଛବବାବୁ, ମାଧବ ସେମିତି । ମୋ କଥା ଶୁଣି ଦହେଁ ମଜିଲେ ତେବେ,..... ।

ବଡ଼ମା ପଚାରିଲେ, ହିଅ ନ ଦେଖି ମଜିଲେ କେମିତି ?

ଦାମଭାଇ କହିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ତ ଏତେ ଭେଦ ହେଲା । ମୁଁ କହିଲି, ଜଣେ କାହିଁକି ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ଗୁଲୁଲୁ ହିଅକୁ ଦେଖିବେ । ହିଅ ଯଦି ମନକୁ ନ ଆସେ ବାହାଦର ନ କରବେ ।

ବୋଉ କହିଲା, ତେବେ ତ ପ୍ରସ୍ତାବଟା ପକ୍‌କା ହୋଇନାହିଁ ।

ଦାମଭାଇ କହିଲେ, ତୁମେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରନା ଖୁଡ଼ୀ, ଗୀତାକୁ ଦେଖିଲେ ସ୍ଵର୍ଗର ଇନ୍ଦ୍ର ବି ନାହିଁ କରପାରିବେ ନାହିଁ । ସତେମ ଖୁଡ଼ୀ, ତମ ସିଙ୍ଗାଣିନାକ ଅବରଜିଅ ହିଅଟା ପାଇଁ ଚନ୍ଦ୍ରଟାଏ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ଇନ୍ଦ୍ରଟାଏ ମିଳିଯିବ । ତମେ ନଷ୍ଟିଲୁ ରହ ।

ଭୋଳିଦାଦା ସେପୁରରେ ଅଣୀବୀଦ କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପୁଣ୍ୟର ଫଳ
ଅବଶ୍ୟ ଫଳବ । ଗୀତାକୁ ସତ୍‌ପାତ୍ରରେ ଦେବାର ଅଣା ପୂର୍ଣ୍ଣଦେବ ଖୁଡ଼ୀ, ରଗବାନ
ଅଳ୍ପ ନୁହନ୍ତି । ମନ ଦେନ ସେ ଫଳ ଦିଅନ୍ତି । ବଡ଼ ଖେଳୁଅଡ଼ ସେ, ଯାହାକୁ ହେ
ବେଶି ରଲ ପାଆନ୍ତି ତାଆର ସଙ୍ଗେ ଟିକେ ଖଳବ ଲଗାନ୍ତି । ଗୀତା ପବିତ୍ର, ତାଙ୍କ
ସ୍ନେହର ହିଅ । ମୁଁ ଅସେଁ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

୮୦

ରାତି ଦି ଘଡ଼ିକି ବର ଅସିଲ ।

ପୁରୋହିତ ମୋର ଥରଲ ହାତଟି ଅପରିଚିତ ମାଧବବାରୁଙ୍କର ହାତ
ଉପରେ ରଖିଲେ । ଦେହରେ ଅଜଣା ସ୍ବନ୍ନ ଖେଳଗଲ । ମନର କେଉଁ ଅଜ୍ଞାର
କୋଣରେ ବାହୁନ ଉଠିଲ ଅଜଣା ଦେବତା । ଆଶାର ଦରମଲ ଆଲୁଅ ଥର
ଉଠିଲ । ଦୁର୍ବଳ ସୁଦ୍ଧି ମୁହୂର ଧବଳେଶ୍ବର ପଠାର ଅରମା ଭିତରକୁ ହୁଟିଗଲ,
ଯେଉଁଠି ପ୍ରବୋଧବାରୁ ମୋର ରକ୍ତବୋଲା ପାଦଟିକୁ ହାତ ପାପୁଲି ଉପରେ
ରଖିଥିଲେ ।

ଲିଭଗଲ ପୁରୁଣା ଆଶାର ଶୀତ ଆଲୁଅ ଚରଦନ ଲାଗି । ମନ ଗହନର
ଅଜ୍ଞାର ଭିତରେ କେତେଦିନର ବଡ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କେତେ ସୁଦ୍ଧି ହଜାଇ ଦେଲେ ସତ୍ତା ।
ସେହି ଅସୀମ ଅଜ୍ଞାରର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଉଜଳି ଉଠିଲ ନୂଆ ତାରଟିଏ,
ଜୀବନର ଧ୍ରୁବତାରା, ଯାହାର ଆଡ଼କୁ ଚରଦନ ମତେ ଚାହିଁ ରହିବାକୁ ହେବ
ଏକ ଆଖିରେ, ଯାହାର ପାଦତଳେ ଦେହ, ମନ ଓ ଜୀବନ ନିଃଶେଷ କରି ଅଜାଡ଼ି
ଦେବ ।

ସେହି ମୋର ସ୍ବାମୀ, ସେହି ମୋର ଦେବତା ।

ଲୁହର ବାଦଲ ଭିତରେ ଆଗକୁ ଚାହିଁଲ । ବେଦ ବାଉଁଶକୁ ଆଉଜି ଠିଆ
ହୋଇଛନ୍ତି ଦାମଭ୍ରମ । ହାଉଁଲା ମୁହୂର ମଉଲା ଆଖିରେ ତଳ ତଳ ଲୁହ ।
ମହନ ଜେଠା କନ୍ୟାଦାନ କରୁଛନ୍ତି ।

୮୧

ଦିନ ଦି ଘଡ଼ିକି ବିଦାବିଦ ।

ଗାଁ ମାଇସେ ଚାରିପାଖେ ଘେରି ବସିଛନ୍ତି । ଏତେଦିନର ମାୟାମମତା;
କାଟି ପରଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ଭାବିଲବେଳକୁ ଶ୍ରାବ କରଇ ହୋଇଯାଉଛି ।
ଯେଉଁ ଅପରିଚିତଙ୍କର ହାତ ଧରି ସଂସାର କରିବାକୁ ଯାଉଛି ସେଇ ମୋର ଜୀବନ

ସ୍ବସ୍ବ । ସୋତରୁ ଫୁଲ ପରି ସମୟର ଢେଉରେ ଶୁଷ୍କ ଶୁଷ୍କ ଯେଉଁ କୂଳରେ ଲାଗିଛି ସେଇଠି ମୋର ସ୍ଥାନ । ସେଇ ମୋର ସଂସାର । ମୋର ଶାଶୁ, ଶ୍ଵଶୁର, ସ୍ବାମୀ, ଦେବର, ନଶଫ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଜାତି କୁଟୁମ୍ବ, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ କଅଣ କହିବେ, କିପରି ମୋତେ ପ୍ରହଣ କରିବେ, ସେଇକି ମୋର ଭବନା । କିପରି ସେମାନଙ୍କର ସେବା କରି ପାରିବି, ସେମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ପାରିବି ସେଇ ଶକ୍ତି ମନରେ ଦେବାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମୋର ଗୁହାରି ।

ବୋଉକୁ ବେଢ଼ି ଗାଁ ମାଇସେ ମନରେ ଈର୍ଷା, ଭୃଣ୍ରେ ପ୍ରଶଂସା କରି କହୁଛନ୍ତି, କପାଳ ଲେ ଗୀତା ବୋଉ, ରଜାପୁଅ ପରି ରୂପ ଜୋର୍ଦ୍ଦାର, ବଡ଼ଘର, ଜୋର୍ କେତେ ପାଠ ପଢ଼ି ହାକିମ ହୋଇଛି, ଗୀତାଟି ସୁଖରେ ରହିବ ।

ବଡ଼ମା ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଦେଲେ । ଆଖିରୁ ଝରି ପଡ଼ିଛି ଲୁହ । କହଲେ, ପାଅ ହିଅ ମୁଁ ଜନମ କରି ନ ଥିଲି ତ, ଛଅ ହିଅ । ଗୀତାଟି ମୋର କୋଡ଼ପୋତ୍ର । ବେକ ନଙ୍ଗଲା କରି ଶାଶୁ ଆଗରେ ସେ ଠିଆ ହେଲେ ମୋର ନାମ ନନ୍ଦା ହେବ ।

ବଡ଼ ମା ତାଙ୍କ ବେକରୁ ପ୍ରଜାପତିଆ ହାରଟି କାଢ଼ି ମୋ ବେକରେ ଝୁଲାଇ ଦେଲେ ।

ବିମଳା ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ନୂଆ ଚାନ୍ଦାଇ ଥିବା କାନପାସା ଦର୍ଢ଼ଟି ମୋ କାନରେ ଝୁଲାଇ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲେ, ମୋ ଗୀତା ପରି ସ୍ବସ୍ବଦ୍ବଣୀ ନଶଫଟିଏ ମୁଁ ଆଉ ପାଇବି ନାହିଁ ଲେ, କାହା ସଙ୍ଗେ ପୁଣି ଗଲେ ଲାଗାଇବ ?

ହାତରୁ ଦି ଦିପଟି ସୁନା କାତ ଆଣି ମୋ ହାତରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ଶୁଭଜ । ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି କହିଲେ, ସୁନାର ଦେହ, ସୁନାର ମନ ନେଇ ମୋ ନଶଫ ଗୀତାର ଜନମ, ଅଳଙ୍କାର ଖାଲି ବାହାର ଦେଖାଣ ଚିଜ !

ଗାଁ ମାଇସେ ମୋର ହାତ ଦର୍ଢ଼ଟି ଟାଣି ଆଙ୍ଗୁଠି ଗୁଡ଼କରେ ସୁନା ମୁଦମାନ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ । ଗୁହଁ ରହିଥାଏ ବୋଉ ମୁହଁକୁ । ତା ଆଖିରେ ଲୁହ ନାହିଁ । ତୃପ୍ତିରେ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଦିଶୁଛି ମୁହଁ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ମନ ବିକଳ ହେଲା । ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ ହେଲା । ବସୁଥିବା ଯାଏ ଦେଖି ପାରିବି ନାହିଁ ତାଙ୍କର ସେ ହସିଲା ମୁହଁ । ପାଣିରୁ ବଳି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଶେଷ ବେଳରେ ମୁହଁରେ ଟିକେ ପାଣି ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଆହା ବଳପି ଉଠିଲା, ବାପା, ବାପା—

ଗୁଲି ପଥର କଲି, ଅତିଲା ଓଠ ଗୁପ୍ତି ଧରିଲି । ଶବଦଟି ଭୃଣ୍ରେ ଖସିଲେ ବୋଉ ମୋର ଲାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ ।

ମନର କୋହକୁ ଅଟକାଇ ପାରିଲି ସିନା ଆଖିର ଲୁହ ତ ଅଟକାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଅମର ଭାଇ ଓ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଦୁଇଜଣ ଅପରିଚିତା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ମୋ ଥିବା ଘରେ ପଶିଲେ ।

ଅମର ଭାଇ ବୋଉକୁ ଓଲଟି ଦେଲେ । କହିଲେ, ପ୍ରବୋଧବାବୁଙ୍କ ବୋଉ ଆସିଛନ୍ତି ଅପା, ସେ ଦେଉଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଖୁର୍ଚ୍ଚା । ପ୍ରବୋଧବାବୁ ଦାଣ୍ଡରେ କାରରେ ବସିଛନ୍ତି । ଭଜା ଗାଡ଼ିଟା, ଭ୍ରାଉରର ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଉଛନ୍ତି । ଯେଉଁ କଦର୍ଯ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ରା ! ମୁଁ ମନା କରୁଥିଲି, ପ୍ରବୋଧବାବୁ ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବେ ବୋଲି ଜଗର ଧରିଲେ ।

ବୋଉ ଉଠି ପ୍ରବୋଧ ବାବୁଙ୍କ ମାଆଙ୍କର ହାତ ଧରିଲା । ତାଙ୍କର ଗମ୍ଭୀର ସଜଳ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଲି ।

ସେ ମୋ ପାଖରେ ବସିଲେ । ମୋର ଚାକ୍ଷୁଷରେ ହାତ ଦେଇ ଗେଜେଟ୍ କହିଲେ, ତୋର ମାଉସୀଶାଶୁ ମ ମୁଁ, ମାଧବ ପରି ମୋର ଅପାଙ୍କର ବଡ଼ ପୁଅ । ପ୍ରବୋଧଠାରୁ ସାତମାସ ବଡ଼ ।

ନଜ ବେକରୁ ପଥର ବସା ଓଜନଆଁ ସୁନା ହାରଟିଏ କାଢ଼ି ମୋ ବେକରେ ଲମ୍ବାଇ ଦେଲେ । ମୋ ମୁହଁଟିକୁ ଟେକି ଦେଖିଲେ, ମୁଁ ଆଖି ବୁଜିଥାଏ । କହିଲେ, ଦେଖଲେ ମୋର ବଡ଼ ବୋହୂର ମୁହଁ, ସାସାତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମୁହଁ ପରି ଦିଶୁନାହିଁ କି ?

ବୁଝିଲି, ସେ ତାଙ୍କ ଜାକୁ ଶୁଣାଇଁ କହୁଥିଲେ ।

ଅମର ଭାଇ କହିଲେ, ପ୍ରବୋଧ ବାବୁ ଏକା ବସିଛନ୍ତି, ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ଚିତ୍ତ ଧରିଆସି କହିଲା, କଟକରୁ କିଏ ଗାଡ଼ିରେ ଆସିଛନ୍ତି ଯେ ଆମ ନୂଆ ଜୋଇଁଙ୍କ ହାତ ଧରି ଦାମଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗାଁ ବୁଲିବାକୁ ଗଲେଣି ।

ଗୋଡ଼ର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍କୁଡ଼ିକୁ ଚାହିଁଲି । କେବଳ ଚାହିଁ ରହିଲି ଗଲେଣି । ଦାଣ୍ଡଟା ଏକାଥରେ ଲୁଚି ନାହିଁ ।

କଟକ

୧୯୪୦

ପ୍ରତୀକ୍ଷା

ସନ୍ଧ୍ୟା ଅନ୍ଧକାଶ କରଗଲା । ପ୍ରକୃତିକୁ ନୀରବ କରି ଶୁଦ୍ଧି ତାର ଗୁନ୍ଧନା ପରଦାଟି ଆକାଶର କ୍ଳାନ୍ତ ରୁକୁ ଉପରେ ଲମ୍ବାଇ ଦେଲା । ଶ୍ରେୟାଦଶୀର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜନ୍ମ ଆକାଶ ଉପରେ ତା'ର ରଙ୍ଗ ନଗ୍ନ ଦେହଟିକୁ ଖଣ୍ଡ ବର୍ତ୍ତନର ଅନ୍ତରାଳରେ ଲୁଚାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଅ'ଶ୍ରୁପା କୁଳରେ ଖଣ୍ଡେ ଉଚ୍ଚ ପଥର ଆସନ ଉପରେ ବସି ଜୟନ୍ତୀ ପ୍ରକୃତିର ଶୋଭା ଦେଖି ଆତ୍ମହର୍ଷ ହେଉଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାର ଶୀତଳ ସମୀର ଲହରୀରେ ଅଜ୍ଞାନତା ଶିହର ଉଠୁଥିଲା । କିପରି ସେ ଜୟନ୍ତ ଆଗରେ ପ୍ରାଣର ଗୋପନ କଥା ମନର ଅନନ୍ତ ବ୍ୟଥା ପ୍ରକାଶ କରିବେ ? ଜୟନ୍ତ କାଲିକାର ପିଲା, କଣ ରୁଦ୍ଧିବ ଦୁନିଆର କଥା ?

ସେ ଜୟନ୍ତକୁ ଚାହିଁଲେ । ଜୟନ୍ତ ମାତାଙ୍କର ପାଖକୁ ଆଡ଼ିକ ବସି ଅ'ଶ୍ରୁପାର ଘର ପାଖରେ ଦେଖା ଯାଉଥିବା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅଳ୍ପଅଳ୍ପ ଗୁହଁ ରହୁଥିଲା । ମନରେ ଆଜି ତା'ର ଆନନ୍ଦ । ମା'ଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଅଜ୍ଞତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା ସେ ଶୁଣିବ, ତେଣିକି ସେ ତାର କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ସ୍ଥିର କରିବ ।

କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ଯୁବକ ସେ, ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନରୁ ସେ ଏଇ ସରଗ୍ରାଗତ ପାହାଡ଼ତଳ ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତରେ, ଗ୍ରେଟ ଜୁଟିରଟିରେ ମାତାଙ୍କ ପାଖରେ ବଢ଼ି ଆସିଛି । ଅଳ୍ପ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ସମୟାବିବାହୃତ କରିଛି । ମାତା ତାର ସନ୍ଧ୍ୟାସିନୀ । ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ନିଜେ ସେ ନିକଟ ଗ୍ରାମ ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁରରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଘରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଜୟନ୍ତ ବି ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ଥାଏ । ପରଘରର ଘରଣୀମାନେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ବତାନ୍ତି ସେ କରବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ବାରକଥା ଶୁଣିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଛଳ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ବହୁଯାଏ କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ ହସ ।

ଜୟନ୍ତୀ ଥିଲେ ପ୍ରହେଳିକା । ଲୋକାପବାଦ ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ସେ ପାହାଡ଼ ପରି ଅଟଳ ଥିଲେ । ନିଜେ ସେ ଜୟନ୍ତକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଜୟନ୍ତ ଅଧିକ ପଢ଼ିବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ହେଲାଣି ଓ ତାର ବୟସ ବଢ଼ି ଆସିବାରୁ ତାକୁ ସେ ଗ୍ରାମର ଗୁଡ଼ିଆଳୀକୁ ପଠାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଏହି ଅନାଥ ବାଳକଟି କେଉଁ ବିଜୟ ସିଂହଙ୍କର ପୁତ୍ର । କିଏ ସେ ବିଜୟ ସିଂହ, ସେ କେଉଁଠି ଥାଆନ୍ତି, କ'ଣ କରନ୍ତି, ଏକଥା କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଜୟନ୍ତୀ ବୁଲବଗତଃ ବି କେବେ କାହାର ପାଖରେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କର ଧାରଣା, ବିଜୟ ସିଂହ ଯିଏ ହେଉନୁ ପଛେ ସେ ଏହି ନାଣ ଓ ତାର

ସୁନ୍ଦର ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି । କାହ୍ନୁକି, କାହ୍ନୁକି ସ୍ତ୍ରୀ ଏପରି ଭୁବନମୋହନୀ ପତ୍ନୀ ଓ ଇନ୍ଦ୍ର-କନ୍ୟା ପରି ସୁନ୍ଦର ପରିତ୍ୟାଗ କରିପାରେ ?

ଲୋକେ କେତେକଥା ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । ଅପବାଦ ଓ ଭୁବନମୋହନୀ ମୁହଁରୁ ମୁହଁ ଡେଇଁଡେଇଁକା ଚାଲେ । କିଏ ତାର ଉତ୍ତର ଦେବ ? ତପସ୍ବିନୀ ଜୟନ୍ତୀ ତ ନାରବ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଚନ୍ଦ୍ରପରି ସୁନ୍ଦର ସୁଠାମ ମୁଖରେ ଅଳପ ମଧୁର ହସ । ନକ୍ଷତ୍ର ପରି ଝଟକିଲ ନେତ୍ର ଦୁଇଟିରେ ଦୁଇବିନ୍ଦୁ ବାରି । ସେଇକି ତାଙ୍କର ଉତ୍ତର ।

ସେ ବିଦୁଷୀ ଏହା ମଧ୍ୟ ଲୋକକୁ ଅଗୋଚର ରହିଲା ନାହିଁ । କାମୁକର ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ସେହି ପ୍ରଜ୍ବଳିତ ପ୍ରତିମାକୁ ବେଷ୍ଟନ କରେ, ଛଟପଟ ଆକୁଳ ବିକଳ ହୁଏ । ଅରିଲା ଓଠରୁ ପ୍ରେମ ସମ୍ଭାଷଣ ଭରି ଭରି ବାହାରି ଆସେ । ଜୟନ୍ତୀଙ୍କର ସ୍ନେହଶୀଳ ପବନ ଓଠରୁ ଧୀର ଓ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବାଣୀ ବାହାରେ, ମୁଁ ତପସ୍ବିନୀ, ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମଗୁରୁଣୀ, ମୁଁ ତୁମର ଜନନୀ ସଦୃଶୀ ! କାମୁକର ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କର ପଦ ଲେହନ କରେ । ମନ ଶରଣ ପଶେ ।

ହଁ, ସେ ପ୍ରହେଳିକା । କିଏ ତାଙ୍କର ଜନନୀ ଜନକ ? କେଉଁଠି ତାଙ୍କର ନିବାସ ? କିଏ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯିଏ ବେଳେ ବେଳେ ଆସି ଜୟନ୍ତୀକୁ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ? ତାକୁ ଓ ଜୟନ୍ତୀକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ସୁଖୀ କୁଆଡ଼େ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । ସେଇ କଣ ଛଦ୍ମବେଶୀ ବିଜୟ ସିଂହ ? କାହ୍ନୁକି ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେଲେ ? ଲୋକ-ଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ ମନରେ ଫରେ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢ଼ି ଉଠୁଛି ଏ ଜୟନ୍ତୀ ! ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧି, ସବୁ ବିଦ୍ୟା ସବୁ କର୍ମରେ ନିପୁଣ । ଦେହରେ ସିଂହର ପରାକ୍ରମ । ଅସ୍ବଚ୍ଚଳନା କୌଶଳ ଦେଖି ଖଣ୍ଡାୟତ ମାନେ ଅସ୍ତ୍ରଧୀ ଓ ମୁଗ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି । କନ୍ୟା ରୂପକୁ କେତେ ମୁଗ୍ଧା ତରୁଣୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ । ଜୟନ୍ତୀର ସରଳ ଗୁଢ଼ାଣୀ ଉତ୍ତର ଦିଏ, ତୁମେ ମୋର ମାତା, ତୁମେ ତ ମୋର ଭଗିନୀ ।

ଜୟନ୍ତୀ ଅପବାଦ ଶୁଣେ । ଜନନୀ ପାଖରେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବସେ । ସ୍ନେହମୟୀ ସୁନ୍ଦର ରୂପନ କରି କହନ୍ତି, ବାପ ତୁ ସିଂହ ଶିଶୁ । ତୁ ବଡ଼ ହେଲେ, ପିତାର ସ୍ବରୂପ ହେଲେ, ମୁଁ ତୋତେ ସବୁ କହୁଛି । ସୈନ୍ଧବର, ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ ଛଳ କରନା, ହସି ଦେ । ନାରବ ରହ ।

ଜୟନ୍ତୀ ସୁଅର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ରଖି କହିଲେ, ବାପ, ତୋ ପାଖରେ ମୋ ଅଜାତ ଇନ୍ଦ୍ରଦାସ କହିବାକୁ ଆଜି ଆଉ କିଛି ଆପଣ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା ମନର ଭାବ ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ପ୍ରସାରଣର ଫଳ । ଗୋଟିକୁ ଲୁଚାଇ ଅନ୍ୟଟିକୁ କହିଲେ କଥାର ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଯିବାର ଭୟ । କିନ୍ତୁ ନ ଲୁଚାଇ ତୋ ଆଗରେ ସବୁ

କଥା କହିବାକୁ ମୋର କାହିଁକି ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ତୁ ମୋ ସବୁ ବୁଦ୍ଧିପାତ୍ରରୁ ସେ ବସନ୍ତରେ ମୁଁ ଏବେ ବି ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ିଛି । ପ୍ରେମ ବା ନାଶ ସୁରୁଷର ପରସ୍ପର ଆକର୍ଷଣ ଓ ମୋହ କଥା ରୁଦ୍ଧିବା ତୋ ପକ୍ଷେ ସହଜ ହେବ ନାହିଁ । ତଥାପି ବାପ, କହୁଛି ଶୁଣ, ସମାଜ କହେ ପୁତ୍ର ପାଖରେ ଜନନୀ ମୁଖରୁ ଏହି ସ୍ତ୍ରୀ ସୁରୁଷ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୋହ ବସନ୍ତ କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବା ନାହିଁବରୁଦ୍ଧ, କିନ୍ତୁ ବାପ, ଯେଉଁ ମା' ତୋର ଦେହକୁ ତାର ରକ୍ତମାଂସ ଦେଇ ଗଢ଼ିଛି, ତୋତେ ହସି ଖେଳି ଶିଖାଇଛି, ସବୁ ଶିଖାଇଛି, ଲଜ୍ଜା ବା ନୀତିର ପ୍ରଭବରେ ପ୍ରଭବତ ହୋଇ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା କହିବାକୁ ପଛଇବ କାହିଁକି ? ସୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀର ସମ୍ବନ୍ଧ ! ଜୀବନ ଉପରେ ପ୍ରେମ, ମୋହ ଓ ଆକର୍ଷଣର ପ୍ରଭବ ଅଳ୍ପ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୁଁ ଏହା କହିବାକୁ ବସିଛି । ଶୁଣ ତେବେ—

ଜୟନ୍ତୀ ପୁଅକୁ ଆଦର ନକଟକୁ ଘୁଆଇ ଆସି ଆରମ୍ଭ କଲେ—

ଆଜି ଦୁନିଆଁର ସବୁ ଜେ ମୋ ଆଖିକି ଯେପରି ଦିଶୁଛି ସେତେବେଳେତ ସେପରି ଦିଶୁ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଥିଲି ପିଲା, କ୍ରୋମଲମନା ସରଳା ନଥ ଦଶବର୍ଷର ହିଅ । ଭଲମନ୍ଦ କାହାକୁ କହନ୍ତି ମନ ବୁଝୁ ନ ଥିଲା । ପ୍ରତି କଥାରେ ଯେ ଆଲୁଅ ପ୍ରଭର ସମ୍ବନ୍ଧ ପରି ଭଲମନ୍ଦ ଦିଟା ପାଖ ଥାଏ, ଏ ବସନ୍ତ ଜାଣିବାକୁ ମୋର ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା । ଯହଁରେ ଆନନ୍ଦ ଭୋଗ କରି ପାରୁଥିଲି ତାକୁହିଁ ଭଲ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଉଥିଲି । ସେହି ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗର ମଝିରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହାବୁଡ଼ିଲେ ମନେ କରୁଥିଲି, ଏହାହିଁ ମୋର ଶତ୍ରୁ ।

ରଙ୍ଗୀନ ପ୍ରଜାପତି ପରି ଆମର ସେହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାଁରେ ପ୍ରତିସ୍ଥାନରେ ଘୂରି ବୁଲୁଥାଏ । ସାଥରେ ଗାଁ ପିଲାଏ ଥାନ୍ତି । ଦୃଢ଼ତ ମୁଁ ପିଲାମାନଙ୍କରେ ଦେଖିବାକୁ ସ୍ବଦର ବୋଲି କି ମୋର ବ୍ୟବହାର ଜଙ୍ଗ ଜଙ୍ଗ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଭଲଲଗେ କି ମୁଁ ଗର୍ଜିତଥା ନଗ୍ନେତମ ରାୟ ମହାସିଂହଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଅଲ୍ପଅଳ୍ପ ହିଅ ବୋଲି ଲୋକେ ମୋତେ ଆଦର କରନ୍ତି ।

ନରସିଂହପୁର ଗାଁଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଡାହାଣ ପାଖେ ମହାନଦୀ, ବାଁ ପାଖରେ ଅରଣ୍ୟ । ଆଗରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାହାଡ଼ । ପଛପଟକୁ ହରିପୁର । ସେଇଟି ଆଦର ଖଣ୍ଡେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାଁ । ଦି ଗାଁ ମଝିରେ ବଡ଼ ପଳାସବଣ । ମଝିରେ ଶ୍ରୀ ଜୟଗୋପାଳ ଠାକୁରଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ମୋର ଚରସୁରଣୀୟ ମୋ ଜୀବନର ସୁଖ ଦୁଃଖ, ମୋ ଅଜ୍ଞାତର ସବୁ ସ୍ବପ୍ନ ଏହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ଦିରଟି ସଙ୍ଗେ ଅତି ଘନସ୍ବଭାବେ ବନ୍ଧା । ସାରା ଦି'ପହର କଟାଉଁ ମନ୍ଦିରର ମୁଖଣିଆଲରେ । ନାନାଜାତିର ଖେଳ ଖେଳୁଁ ସେଠି ।

ଦିନେ ଦିନେ ଖେଳୁ ଖେଳୁ ମୋତେ ନଦ ମାଡ଼େ । ଆଉ ପିଲାଏ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଖେଳିବାକୁ ବାହାରିଯାନ୍ତି । ମୁଁ ଏକା ସେହି ମୁଖଣିଆଲରେ କାନିପାରି ଶୋଇପଡ଼େ । ପ୍ରଭାତ ନେଉଟେ, ବେଳବୁଡ଼ି ଆସେ, ମୁଁ ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ ।

ଉଠି ଦେଖେ, ଟାଁ ପିଲୁଏ ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଚାଲି ଯିବ । ମୋତେ ଭର ମାଡ଼େ । ମୁଁ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଘରକୁ ଫେରିଯାଏ । ଟାଁ ପିଲୁଙ୍କ ଉପରେ ରାଗ ହୁଏ । ମନକୁ ମନ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେ ଅଉ କେବେ ସେ ଚାଲି ଅବସ୍ଥାସୀ ପିଲୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବାକୁ ଯିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବାପ, ଯେତେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ ଘରେ ଏକୁଟିଆଟା ରହୁପାରେ ନାହିଁ ।

ଦନକର ଘଟଣା । ଉଦୁଉଦିଆ ଦ'ପହର, ବୈଶାଖ ମାସ । ପିଲୁଏ ଦରମଉଳା ତରୁଟି ଫୁଲ ଆଣି ମୋ ଆଗରେ ଗଦା କଲେ । କହିଲେ, ତୁ ଫୁଲ ଗୁନ୍ଥୁଥା, ଆମେ ଆଉ ଫୁଲ ଆଣୁ । ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ ପଟରେ ଫୁଲ ଗୁନ୍ଥି ବସିଲି । ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ଚାଲେ । ମୋ'ର ଫୁଲଗୁନ୍ଥା ସରିଲା । ଅନେଇଁ ଅନେଇଁ କେହି ଫେରିଲେ ନାହିଁ । ଏଣେ, ଆକାଶରେ କଳାମେଘ ଘୋଟି ଚାଲି ଯିବ । ଖରାପ ଆଉ ନାହିଁ । ଥଣ୍ଡା ପବନ ସୁଲୁ ସୁଲୁ ବହୁଥାଏ । ମୋତେ ନିଦ ମାଡ଼ି ଆସିଲା । ଥଣ୍ଡା ପବନ ଦେହରେ ବାଜିବାରୁ ଆଖିପତା ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଦେହରୁ ଲୁଗାକାଢ଼ି ତଳେ ପାରିଲି, ବାହୁ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡର ଘେର ଆଖିବୁଜି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି । କେତେବେଳେ ନିଦ ଆସି ମୋ'ର ଆଖିପତା ମାଡ଼ି ବସିଲା ମୁଁ କେମିତି ଜାଣିବି ? ଖାଲି ଝଟ ବରଷାର ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖୁଥାଏ ।

ସ୍ବପ୍ନ ନୁହେଁରେ ବାପା, ସବୁ ସତ୍ୟ । ମୋର ନିଦ ଗାଙ୍ଗିଲ, ଦେଖିଲି, ଗୁଡ଼ିଆଡ଼େ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଛି । ପବନର ଦାଉରେ ଛେସବୁ ଦୋହଲି ଉଠୁଛନ୍ତି— ସତେକ ଅରଣ୍ୟ, ମନ୍ଦର ସବୁ ଉଡ଼ାଇ ନେବ । ଥଣ୍ଡା ପବନରେ ଲେମ୍ବୁମୂଳ ଟାଙ୍କୋର ଉଠୁଛି । ବର୍ଷାପାଣି ଝର ଝର ହୋଇ ଝର ପଡ଼ୁଛି । ବଜୁଲି ଚମକି ଉଠୁଛି । ମୁଁ ଉଠି ବସିଲି । ରାସ୍ତାରେ ଗୁଡ଼ି ଭିତର ଥର ଉଠିଲା ।

ବଜୁଲି ମାରିଲା । ମୁଁ ଚମକି ଗୁହଁଲି । କିଏ ଜଣେ ଚାଲି ଚାଲି ମୋ ପାଖକୁ ଆସୁଛି । ରାସ୍ତାରେ ମୋ'ର ପ୍ରାଣ ସତେକ ଉଡ଼ିଯିବ । ମୋ ଭାବରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଖି ବୁଜି ବିପଦର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ରହିଲି ।

କିଏ ଜଣେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଡାକିଲା, କମ୍ବୁନୀ, ଉଠିଲୁଣି କଲେ । ସତେକ ମୋ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା । ମୁଁ ଉଠି ଠିଆ ହେଲି । ଥରଲା ଝରରେ ପରୁଷିଲି, ତୁ କିଏ ? ଲୋକଟି ମୋର ଅଳ୍ପ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସି କହିଲା, ଚାଲି ପାରୁନୁ ମୋତେ, ମୁଁ ତୋର ଅଳ୍ପ ନ ଭଲ ।

ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଆଉ ବେଳ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଅର୍ଜୁନ ଭାଇକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲି ଭୟରେ । ସେ ମୋତେ କୋଳ କରି ଛାଡ଼ି ଉପରକୁ ଆଉଁଟାଇ ନେଲେ । ତାଙ୍କର କାନ୍ଦ ଉପରେ ମୋ'ର ମୁଣ୍ଡଟି ରଖି ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସ ଗ୍ରହଣ କଲି ।

ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ପଚାରିଲେ, ତୁ ଏଠିକି ଆଇଲୁ କେମିତି ? ଏକୂଟିଆ ତଳଟାରେ ଶୋଇଥିଲୁ କାହିଁକି ? ମୁଁ ତମ ଘରକୁ ଆଜି ଯାଇଥିଲି । ମଉସା ମାଉସୀ ତୋତେ ଗାଁ ସାରା ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ତୋ ପାଇଁ । ତମ ଘରୁ ଫେରି ଆସୁଣୁ ବାଟରେ ମେଘ ଉଠାଇଲୁ । ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଆସି ଦେଖି ତ ତୁ ଶୋଇଛୁ । ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ହେଲା । ଶୀଘ୍ର ଫେରିଯିବାର ଆଶା ନ ଦେଖି ତୋତେ ଉଠାଇଲି ନାହିଁ ।

ବର୍ଷା କମିଗଲା । ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଟାମୁଡ଼ା ପକାଇ ଆମ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ବୋଉର ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା । ସେ ମୋତେ ଟୋଳ କରି ଖାଲି ଏତିକି କହିଲା, ତୁ କୁଆଡ଼େ ଥିଲୁ ମା, ଅପଢ଼ା ଆଣି ପିଲା, ଏକୂଟିଆ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲିବାକୁ ତୋତେ କେତେ ମନା କରୁଥିଲା ?

ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ତାକୁ ସବୁ କଥା ବୁଝାଇ କହିଲେ ।

ବାପରେ, ସେହି ଯେ ଗୋଟିଏ ଦିନର ଘଟଣା, ମୋର ଶିଶୁ ପ୍ରାଣରେ ବଡ଼ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଲା । ବର୍ଷାପାଣିରେ ଗଲିସାରା ଢଳି ତହିଁ ଆରଦିନ ଜରରେ ପଡ଼ିଲା । ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ସଞ୍ଜ ସକାଳ ଦି ବେଳା ଆମ ଘରକୁ ଆସି ମୋର ଖବର ଅନୁର ନଥନ୍ତି । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ପଥପାତନ କଥା ବୁଝନ୍ତି । ବୋଉ ବାଧା କଲେ ଗଳରେ ମଧ୍ୟ ଅଟକି ଯାନ୍ତି ।

ଜର ଭଲ ହେଲା । କିଛିଦିନ ପରେ ପୁଣି ପୂର୍ବ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରିପାଇଲା । ଦୁନିଆଁର ନିଜିଦିନିଆଁ କାମ ନିଜିଦିନ ବୁଲିଲା ପୂର୍ବପରି । ଗାଁ ପିଲାଏ ମେଳ ବାନ୍ଧି ଆଗପରି ସବୁଦିନେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ଦେଖା ଦେଲେ ମୋତେ ଆଖିଠାରି ଡାକନ୍ତି । ଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ସେଦିନ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ଯିବାକୁ ମନାକରି ମନ ଦୁଃଖରେ ଘରକୁ ଫେରିଆସେ ।

ବୋଉ ମୋର ମନ ଦୁଃଖ ବୁଝି ପାରିଲା । ଦିନେ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇକୁ କହିଲା, ଆରେ ଅଜୁ, ତୁ ତ ନିଜ ଏଇବାଟେ ନଇକଲୁଆଡ଼େ ବୁଲି ଯାଉ, ଗଲୁବେଳେ ଏହୁବାଟେ ମୁହଁ ମାରିଦେଇ ଯାଉଥିବୁ ତ । ଦେଖିଲୁ, ଜୟନ୍ତୀର ମୁହଁ କପରି ଶୁଖି ଯାଇଛି । ତାର ଯଦି ଇଚ୍ଛା ହେବ ସେ ତୋ ସଙ୍ଗେ ବୁଲିଯିବ । ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଚନ୍ଦ୍ରାକରି କହିଲେ, ମୁଁ ସବୁଦିନେ ଏଇଆଡ଼େ ଆସେନାହିଁ । ଯେବେ ଆସିବ ତାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ ।

ସେହି ଦିନଠାରୁ ପ୍ରତିଦିନ ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୁଲିବାକୁ ବାହାରେ । ସେ ମୋର ହାତ ଧରି ସଙ୍ଗରେ ବୁଲିଲେ ନେବାକୁ ଭଲ ପାନ୍ତି । କେବେ କେବେ ନଈ କୂଳକୁ ବୁଲିଯାଉଁ । କାହିଁ କେଉଁ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ଦହେଁ ପାଖାପାଖି ବସି ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକୃତିର ମନ ଭୁଲିଣିଆଁ ଛବି ଦେଖି ଆମ୍ବୁହରା ହୋଇ ପଡ଼ୁଁ । ମୁଁ ହସି ହସି ତାଙ୍କର କୋଳକୁ ଆଉଁଳି ପଡ଼େ । ସେ ମୋତେ ସ୍ନେହରେ କୋଳ କରନ୍ତି । ଗେଲ କରନ୍ତି । ନଅ ବର୍ଷର ଝିଅଟି ମୁଁ, ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ସୋହାଗ ମତେ ଭଲ ଲାଗେ ।

ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ି ଆସେ । ଆମେ ହାତ ଧରିଧରି ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରୁ । ସେ ମୋତେ ଆମ ଘରେ ଗୁଡ଼ି ନିଜ ଘରକୁ ଫେରିଯାନ୍ତି । ଦିନେ ଦିନେ ଆମେ ନଈ କୂଳକୁ ନ ଯାଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲୁ । ଫୁଲ ତୋଳୁ, କୋଳି ତୋଳୁ । ମୋ ହାତ ନ ପାଇଲେ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ନିଜେ ମୋ ପାଇଁ ଫୁଲ ଫଳ ତୋଳି ଦିଅନ୍ତି । ନୋହଲେ, ତାଙ୍କ କାନ୍ଦି ଉପରକୁ ଟେକି ଦିଅନ୍ତି, ମୁଁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ତୋଳେ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ମୋ'ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ବୋଲି ମୁଁ ମାନ ନେଇଥାଏ । ଭୟ କି ସକୋଚ କରେ ନାହିଁ ।

ବଣରେ କେତେ ଜୀବଜନ୍ତୁ । ଚଢ଼େଇ କୁଆଁଟିଏ ହାବୁଡ଼ି ଗଲେ ତାକୁ ଧରିବାକୁ ମୁଁ ଦଉଡ଼େ । ଅର୍ଜୁନଭାଇ ମୋ ହାତଧରି କହନ୍ତି ଛି ଜୟନ୍ତୀ, ପର କୁଆକୁ ଧରିବାକୁ ଯାଉଛୁ ? ତୋର କି ଅଧିକାର ଅଛି ତା ଉପରେ ? ଯାଉ, ସେ ଉଡ଼ିଯାଉ । ବଡ଼ ହେଲେ ଆମର ଆଗରେ ଗଛ ଉପରେ ବସି କେତେ ଗୀତ ଗାଇବ, ଆମକୁ ଶୁଣାଇବ ।

ମୁଁ ଭୁନି ରହେ । କେବେ କେମିତି ପଚାରେ, ଚଢ଼େଇ କଣ ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି ?

ସେ କହନ୍ତି, ଶୁଣିବୁ ? ଆଗୁ, ଭୁନି ହୋଇ ଶୁଣିଲୁ ।

ମୁଁ ଶୁଣେ । ବଣରେ କେତେ ଜାତିର ଚଢ଼େଇ ବା ନାହାନ୍ତି, ଟିକେ କାନ ଡେଇ ଶୁଣିଲେ ସେମାନଙ୍କର କଲରବ ଆସି କାନରେ ପଡ଼େ । ଏଇଆକୁ ସେ କହନ୍ତି ଗୀତ ! କହେଁ, ନାହିଁ, ନାହିଁ, ମୋତେ ଏ ଚଢ଼େଇ ଗୀତ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ତମେ ଗୀତ ଗାଅ । ମୁଁ ଜଗର ଲାଗାଇଲେ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି ତାଙ୍କର କଣ୍ଠ ସ୍ବର ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ । ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ଦେଖେ, ଯେବେ ସେ ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି ତାଙ୍କର ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହୋଇ ଆସେ ।

ଦିନେ ପଚାରିଲି, ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ତୁମେ କ'ଣ ବୋଲୁଛ କହିବ ନାହିଁ ? ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ, ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଛି ସିନା ।

ସେ କହନ୍ତି, ବୁଝିପାରୁନୁ ଏତେ ସହଜ କଥା ? ଆସ୍ତ୍ର ଶୁଣ । ତା ପରେ ସେ ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇ କହନ୍ତି, ଦେଖୁଛୁ କେତେ ବଡ଼ ଏ ଆକାଶ ! ଏହାର ଭିତରେ ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀ ପରି କେତେ ଲକ୍ଷ, କେତେ କୋଟି ପୃଥିବୀ ଲୁଚି ରହିଛି । ଏହି ବଡ଼ ବଡ଼ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ପୃଥିବୀରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆମପରି ଗ୍ରେଟ ମଣିଷ, ଆମଠାରୁ ଆହୁରି ଗ୍ରେଟ ପଶୁପକ୍ଷୀ କାଟିପତଙ୍ଗ ଏମାନଙ୍କୁ ଯିଏ ଗଢ଼ିଛି, ସେହି ପରମ ପିତା ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କର ମହିମା ଗାନ କରନ୍ତି ବଣର ଏହି ପକ୍ଷୀ ଗୁଡ଼ିକ । ମୁଁ ବି ତାଙ୍କର ମହିମା ଲାଞ୍ଜିନ କରିବାକୁ ଗୀତ ବୋଲେ ।

କିଏ ସେ, ତାଙ୍କୁ ତ ଆମେ ଦେଖି ପାରୁନୁ । ସେ ଆମକୁ ଦେଖି ପାରନ୍ତି ? ଆମର ଗୀତ ଶୁଣି ଖୁସି ହୋଇ ପାରନ୍ତି ?

କିଏ କହିଲା ତାଙ୍କୁ ଆମେ ଦେଖି ପାରୁନୁ ? ତାଙ୍କର ହାତଗଢ଼ା ଏହି ବନ୍ଧୁତରାତର । ତା ଭିତରେ ନିଜେ ନିଜକୁ ଦେଖି ପାରୁଛୁ । ସେ ଯେ ଅଛନ୍ତି ମରୁବେଳେ ଆମ ପାଖେ ପାଖେ, ଆମ ଗୁରୁଆଡ଼େ, ଆମ ଭିତରେ ବାହାରେ, ଆମକୁ ବଢ଼ାବର ଜଗି ରହିଛନ୍ତି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆମର ଗୀତ ସେ ଶୁଣନ୍ତି । ଶୁଣନ୍ତି କି ଖୁସୀ ହୁଅନ୍ତି ସେ କଥା କେମିତି କହିବ ? ବାପ ଅଜାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ ବୋଲି ଆମର ମନରେ ଗର୍ବ ଆସେ । ସେମାନଙ୍କର ଗୁଣ ଗାଇଲେ ଆମେ ନିଜେ ଖୁସି ହେଉଁ । ପରମେଶ୍ଵର ସମସ୍ତଙ୍କର ପିତା । ତାଙ୍କର ନାମ ଲାଞ୍ଜିନ କଲେ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଆସେ ।

ଏହିପରି କେତେ ସେ ବୁଝାନ୍ତି । ମୁଁ ଆବାକାବା ହୋଇ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ଆକାଶରେ ଖଣ୍ଡେ ମେଘ ଭାସି ଯାଉଛି । ତା ଦେହରେ ଭଗବାନ ନାହିଁ, ନେଲୀ, କଳା ରଙ୍ଗ ବୋଲୁଛନ୍ତି । ଗଛରେ ଫୁଲ ଫୁଟି ହସୁଛି । ନଈ ପାଣିରେ ତରଙ୍ଗ ଉଠୁଛି । ସଞ୍ଜ ପବନ ମନ୍ଦିର ଆଉଁଶୀତଳ । ଆକାଶରେ ତାରା ଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ମଧୁର ଚିନ୍ତିତ ପୁଞ୍ଜ ଟେକି ନାଚେ । କୋକିଳ କୁହୁ କୁହୁ ଡାକେ । ଏ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ସେହି ଭଗବାନଙ୍କର କାମ ।

ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ମୋତେ ସବୁଦିନେ ଏହି କଥା କହନ୍ତି ।

ମୁଁ ଘରକୁ ଫେରି ମା ଆଗରେ ସବୁ କଥା କହେ । ସେ ମନଦେଇ ଶୁଣେ । ଅର୍ଜୁନ ଭାଇକୁ ପ୍ରଶଂସା କରି କହେ, କୋଟି କରେ ଗୋଟିଏ ପିଲା ଅର୍ଜୁନ, ରୂପ ଯେମିତି ସୁନ୍ଦର ଗୁଣ ତହୁଁ ବଳି ଭଲ । ମା ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ । ତାର ହସ ହସ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁର ଆଖି ଦିଓଟି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠେ । ସେ ମୋତେ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଟାଣି ନିଏ ।

ଅର୍ଜୁନ ଭାଇର ପ୍ରଶଂସା ପର ମୁହଁରୁ, ବିଶେଷତଃ ମା ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଲେ ମୋତେ ଖୁସି ଲାଗେ । ପୁଣି ଥରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସତରେ ସେ କେଡ଼େ ଭଲ, ମୋତେ କେତେ ଭଲପାଆନ୍ତି, ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ବୁଲି ଯାଉଣୁଁ ବାଟରେ କଥା କହନ୍ତି । ସୀତା, ସାବିତ୍ରୀ, ପାବତୀ, ଦ୍ରୌପଦୀ, ଦମୟନ୍ତୀ, ଦୁର୍ଗାବତୀ, ଏମିତି ଆଦୃଷ କେତେ କଥା । ଆଜିଯାଏ ସେ ସବୁ ମୋର ପଦ ପଦ ହୋଇ ମନେ ଅଛି ।

ଆମେ ବେଳେ ବେଳେ ସେଇ ପୁରୁଣା ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଉଁ । ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଫୁଲ ତୋଳି ଆଣେ । ମୁଁ କେବେ କିପରି ତା ସଙ୍ଗରେ ଯାଇ ଫୁଲ ତୋଳେ । ଦୁହେଁ ଏକାଠି ବସି ମାଳ ଗୁହୁ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଉପହାର ଦେଉଁ । ଦିନେ ଦିନେ ମା ଆମ ସଙ୍ଗରେ ଠାକୁର ଦଶନ କରିବାକୁ ଆସେ । ଆମ ଦୁହେଁକୁ ଆଗରେ ହାତ ଧରିଧରି ହୋଇ ଯିବାର ଦେଖିଲେ, ସେ ଖୁସି ହୁଏ । ମନେ ମନେ ପୁଣି କଣ ଲବେ, ତାଳିକରି କହେ, ଆଲୋ ଜୟନ୍ତୀ, ମୁଣ୍ଡରୁ ଲୁଗା ଖସି ଯାଇଛୁନି, ଲୁଗା ଟାଣିଆଣ ।

ମୁଁ ଶୁଣିବା ଆଗରୁ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଲୁଗା ଟାଣି ଆଣନ୍ତି । ମାଆକୁ ଶୁଣାଇ କହନ୍ତି, ପିଲାଲୋକ—ଲୁଗାପ୍ରତି ନଜର ନାହିଁ । ମା କହନ୍ତି, ଜୟନ୍ତୀ ନଈଲୁଟାଏ । ବଡ଼ ହୋଇ ଆସିଲ, ସଖିଣୀ ଶିଖିବ ନାହିଁ ?

ଦିନେ ଦର୍ଶନକରି ଫେରୁ ଫେରୁ ମୁଁ ପଚାରିଲି, ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ, ଆମେ ଠାକୁର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପଥର ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ପୂଜା କରିବା କାହିଁକି ? ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ହସି ହସି କହିଲେ, କାହାରି କାହାରି ମନରେ ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ବେଳେ ବେଳେ । ମଣିଷ ପଥର ପୂଜା କରେ ନାହିଁ ଲେ, ସେ ପୂଜାକରେ ତାର ଭକ୍ତିକୁ, ବିଶ୍ୱାସକୁ । ମଣିଷର ଯହଁରେ ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏ ସେ ତାକୁ ଠାକୁରବୋଲି ମାନି ନିଏ ।

ପିଲା ମନ ମୋର, ତାଙ୍କର ସେ ଭକ୍ତି ତହୁଁରେ ପଶି ପାରେ ନାହିଁ । ସେ ବୁଝାଇ ଯାନ୍ତି, ମୁଁ ଶୁଣିଯାଏ । କଣ ବୁଝେ କଣ ନାହିଁ ଏବେ ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ମୁହଁଟିକୁ ମୁଁ ଗୁହଁ ରହେ ତହୁଁ ହୋଇ ।

ଏତେ ତ କହିଗଲ ବାହାରର କଥା, ମନ ଭିତରର, ଦେହ ପୁଲକିତ କଥା ତୋତେ ମୁଁ କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ସ୍ୱପ୍ନର ଯାହାକୁ ଲଜ୍ଜା ବୋଲି ଲବ୍ଧର ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ, ଏପରିକି ସେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବରୁଣରେ ନିୟମ ଗଢ଼ି ଶେକ୍ତା ମୁଁ କର ଅଳ୍ପ କର ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ, ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ମୁଁ ପିଲାଦିନୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଦେଖିଛି ଓ ଶୁଣିଛି, ସବୁ ଆଜି ତୋତେ ବୁଝାଇ କହିବି ।

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ, ବାଳକ କାଳକାର ପରସ୍ପର ଆକର୍ଷଣ ବା ସମ୍ବନ୍ଧ, ଦୈହିକ ହେଉ ନା ମାନସିକ ହେଉ, ଲେକେ ତାହାକୁ ଲଜ୍ଜା ସରମର, ଶୁଣା ସଙ୍କୋଚର ଓ ଅଳ୍ପ ଗୋପନ କଥା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବାପ, ଅମ୍ମାର ସ୍ୱରୂପେ ପାପ କାୟା ବଢ଼ାଇ ପାରେ ଅଳ୍ପ ସହଜରେ । ଅମ୍ମାରକୁ ଦୂରାନ୍ତ କଲେ ଯାହାକୁ ଲେକେ ପାପ ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେହି ବସ୍ତୁ ଦିନଆଁର ଆଖିକି ଜଳ ଜଳ ଦେଖାଯିବ । ଅଜଣା ବାଟରେ ଚାଲିଲେ ମଣିଷ ଝୁଲେ, ବାଟ ଜଣାଥିଲେ ଦୁର୍ଗମ ସ୍ଥଳରେ ଏକାକି ଗଲେ ଡର ଭୟ କିଛି ନ ଥାଏ ।

ଅର୍ଜୁନଭାଇର ବୟସ ଖୋଲ କି ସତର । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁନ୍ଦର, ସବଳ ଦେହ । ସୁନ୍ଦର ତେହେର । ଅଳ୍ପତଃ ମୋ ଆଖିକି ସେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତି । ନିଜେ ସେ ନିଜର ଦେହର ଯତ୍ନ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡର ବାଲଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଆସି ବେକରେ ମୁହଁରେ ପଡ଼େ । ତେଲ ନ ଲଗାଇବାରୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଅଳ୍ପ ଆହୋର କଟା ଧରେ । କେହି ଯଦି କେବେ ସେଥିପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରେ, ତେବେ ସେ ସବୁ ମୂଲପୋଛହୋଇ କଟାହୁଏ, ନୋହିଲେ ନାହିଁ । ଲୁଗା ପଟା ପ୍ରତି ସେ ସେହିପରି ଉଦାସ । ଖିଆ ପିଆରେ ଠିକ୍ ନ ଥାଏ । ମନେ ପଡ଼ିଲେ, ଇଚ୍ଛା ହେଲେ, ସେ ଖାଇବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ନୋହିଲେ ଶେକିଲା ପେଟରେ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଏକଥା ଜାଣିପାରି ମା ତାଙ୍କୁ ଯେବେ ଦେଖେ, ଆଜି ଖାଇବାକୁ ଡାକେ, ଖୋଇ ପେଟ ଗୁଡ଼େ । ନିଜ ପ୍ରତି ନିଜର ଦେବାକୁ ବୁଝାଇ କହେ ।

ସେ ଶୁଣନ୍ତି, ହସନ୍ତି ।

ପୋଥି ଖୋଜି ପଢ଼ିବା, ନିଗୋଲାରେ ବଣରେ ଗଛ ଗୁରୁରେ ପତର ଗୁରୁରେ ଏକାକି ବସି ଉଡ଼ୁଉଦିଆ ଦିପହରେ ଗୋଥି ଉଡ଼ାଉବା, ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କର୍ମ । ନିଉକୂଳରେ ନିଗୋଲାରେ ବସି ସେ ବଡ଼ ପାଟି କର ପୋଥି

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପଡ଼ନ୍ତି । ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ମନକୁ ମନ ଦସନ୍ତି, କାନ୍ଦନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଦେଖିଲା ଶୁଣିଲା ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଆଡ଼ବାଇଆ କହନ୍ତି ।

ଆଡ଼ବାଇଆ ପିଲା ବୋଲି ଲୋକେ ଯାହାକୁ ଅବହେଳା କରି ଅନାନ୍ତି ନାହିଁ, ଅନାଇଁଲେ ମଣିଷବୋଲି ପାସଙ୍ଗରେ ପକାନ୍ତି ନାହିଁ, ତାଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗରେ ମୋର ପିଲାଦିନଟା କଟିଗଲା । ତାଙ୍କର ପାଖରେ ରହିବାକୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ । ସେ କଥା କହନ୍ତି, ମୁଁ ମନଦେଇ ଶୁଣେ । ଓଲଟି ପରୁଲେ ମୁଁ କିଛି କହିପାରେ ନାହିଁ । ମୁଁ କଣ ଶୁଣୁଥିଲି ? ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହେ ଖାଲି । ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଅପହ ସରଳତାରେ ମୁଁ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲି ! ସେ ବରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଦସି ଦସି ଗେଲରେ ମୋତେ ଆପଡ଼ ମାରନ୍ତି । ମୁଁ ବି ଗେଲରେ ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ତଳି ପଡ଼େ । ତାଙ୍କର ଦେହର ଶ୍ୱର୍ଗ ମୋର ଦେହକୁ ଭଲ ଲାଗେ । କାହିଁକି ଭଲ ଲାଗେ ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମୁବକର ଦେହର ଶ୍ୱର୍ଗ ସେପରି ଭଲ ଲାଗନ୍ତା କି ନାହିଁ ମୋର ସେ ଅଭିଜ୍ଞତା ନଥିଲା ।

ନଇକୂଳ କି ପାହାଡ଼ ଉପରେ ନିର୍ବେଳାରେ ଦୁଇଜଣ ଏକାଠି ବସୁ । ଅଜୁନ ଭାର କେତେ କଣ କହେ, ମୁଁ ଶୁଣେ । ହଠାତ୍ ମୁଁ ତା କୋଳକୁ ତଳି ପଡ଼ି । ମୋତେ ସେ ଆଦର କରି ସ୍ନେହରେ ଛୁଇଁ ଉପରକୁ ଆଉଜାଇ ନିଅନ୍ତି । ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାନ୍ତି । ମୋ କପାଳରେ, ଚରୁକରେ ଚୁମ୍ବନ ଦିଅନ୍ତି । ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ । ତାଙ୍କୁ ବି ବୋଧହୁଏ ଭଲ ଲାଗେ ନୋହୁଲେ ସେ ମୋତେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରନ୍ତେ କାହିଁକି ? ବେଳେ ବେଳେ ସେ ମୋତେ ଧୂରକୁ ଠେଲିଦେଇ ଲୁଗା ଫେଲପରି ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର କଥା କୁହା ବନ୍ଦ ହୁଏ ।

ବାପ, ଏଇତ ମଣିଷ ଜୀବନର ରହସ୍ୟ । ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରଥମ ଖେଳର ସୂଚନା । ବାଲ୍ୟକାଳ ଅଭିହିତ ହୋଇନାହିଁ, ଯୌବନ ଆଦୂର ଧୂରରେ ଅଛି, ତଥାପି ଏହି ରହସ୍ୟର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ କାହିଁକି ମଣିଷ ଜୀବନର ଅବେଳାରେ ? ସୁରୁଷ କହୁ ସ୍ତ୍ରୀ କହୁ ଅବା ବାଳକ ହେଉ ବା ବାଳିକା ହେଉ, ପରସ୍ପର ସ୍ୱର୍ଗର ମୋହ ଓ ମିଳାମିଶାର ନିଶା ଆପେ ଆପେ ଘୋଷିଆସେ କାହିଁକି ?

ଅକର୍ଷଣ ବା ମୋହ ନରନାରୀ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତି ସଜାଗ ରଖିଛି । ପରସ୍ପର ମିଳନରେ ଯଦି ଅନନ୍ଦର ଜନ୍ମ ହେଉ ନଥାନ୍ତା ସେପରି ମିଳନ ବା ହୁଅନ୍ତା କାହିଁକି ? ସେପରି ମିଳନର ଅଭିଳାଷୀ ଜୀବଜନ୍ତୁ ବିଶେଷତଃ ମଣିଷଜାତି, କରନ୍ତା କାହିଁକି ? ମିଳନ ବ୍ୟବହରେକ ଏ ମଣିଷସମାଜ ଆଜିଯାଏ ବନ୍ଦ ରହୁଥାନ୍ତା କି ? ତେଣୁ କେବଳ ମଣିଷ ଜାତିର ରବ୍ୟାତ-ଜୀବନ ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର ମିଳନ ଲୋଡ଼ା ଓ ମିଳନପାଇଁ ଅକର୍ଷଣ ବା ମୋହର ସୃଷ୍ଟି । ସେହି ମୋହ, ମିଳନ ଓ ସୃଜନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନନ୍ଦ ମଣିଷର ମନରେ ଓ

ଦେହରେ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସମାଧି ରଖିଛନ୍ତି । କେବଳ ମଣିଷ ତ ନୁହେଁ, ଦୁନିଆଁର ସବୁ ଜୀବ, ଚୂଷ୍ମାତା ମଧ୍ୟ ସୃଜନପାଇଁ ମିଳନ ଆକାଂକ୍ଷୀ ।

ହଁ, କହୁଥିଲ ପର—

ଅର୍ଜୁନ ଭଲ ଲଙ୍ଗର ହୋଇ ମୋତେ ଦୂରକୁ ଠେଲି ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ପୁଣି ତଳପଡ଼ି ତାଙ୍କର ପିଠି ଉପରେ । ସେ ମୋତେ ଟାଣିନେଇ କୋଳରେ ବସାନ୍ତି, ମୋର ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ରହନ୍ତି । ମୋର ଚୂଷ୍ମାତା ଓ ମୁହଁକୁ ଆଉଁସି ଦିଅନ୍ତି । ମୋତେ ଗୋଲକରି କହନ୍ତି, ତୁ କେତେ ସୁନ୍ଦର ପିଲାଟିଏ ଜନ୍ମୁଛି !

ମୁଁ ପଚାରେ, ସତରେ ଅର୍ଜୁନଭାଇ ?

ହଁନେ, ସତରେ ।

ମୋତେ ଖୁସିଲାଗେ । ମୁଁ ଦୁଇ ହାତରେ ତାଙ୍କର ବେକକୁ ଲୁଗୁଆଇ ଧରେ ।

ସମୟ ଏହିପରି କଟିଗଲା ।

ଅର୍ଜୁନଭାଇ ସଙ୍ଗେ ଦିନୁଦିନ ଘନସ୍ଥିତା ବଢ଼ି ଆସିଲା । ତାଙ୍କର କୋଳକୁ ତଳପଡ଼ିବାକୁ ମୋତେ ଆଉ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା ନାହିଁ କି ସେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ସ୍ନେହରେ ମୋର ଚୋରୁସୁନ କରିବାକୁ ନିଜକୁ ସଜ୍ଜିତ ମନେକଲେ ନାହିଁ । ପରସ୍ପରଠାରୁ ପରସ୍ପରର ଭୟଜନିତ ସଙ୍କୋଚ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । କିନ୍ତୁ ବାପ, ମୋର ମନେ ଅଛି, ଏକୁଟିଆ ବୁଲିଗଲା ବେଳେ, ସମସ୍ତଙ୍କର ଚଷ୍ମୁ ଅନ୍ତରାଳରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଯେପରି ମିଶୁ, ଗାଁ ମଝିରେ, ବାପ ମାଙ୍କ ଆଗରେ ସେପରି ମିଶିବାକୁ ସାହସ ହୁଏ ନାହିଁ । କାଳେ କିଏ ବାନ୍ତିଦେବ, କାଳେ କିଏ କଣ କହୁବ ! ମୋର ମନ ରାଜ୍ୟରେ ସେ ବନ୍ଦୁସରେ ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦପ୍ରଦ ଆନ୍ଦୋଳନର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ।

ଦିନକରି ଅର୍ଜୁନଭାଇ ଆମଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ବୋଉ ପାଖରେ ବସିଛି । ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦରଦିନ ହେବ ସେ କୁଆଡ଼େ ଥିଲେ କେଜାଣି, ଆମ ଘରକୁ ବୁଲି ଆସି ନଥିଲେ । ତାକୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲି, ତେଣେ ଆଲିଙ୍ଗିବା କେଉଁଠି ଥିଲା ?

ସେ ମୋତେ ଗୋଲକରି କହିଲେ, ଜଣେ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଥିଲ, ଆ, ବୁଲିଯିବ । ବୋଉ ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ନାହିଁରେ ବାପ, ଆଜି ମୋ ଯିବନାହିଁ । ମୋର ମନ ଭଲନାହିଁ । ଦେହ ଭଲନାହିଁ । ସେ ମୋ ପାଖରେ ରହୁ ।

ବୋଉର କଥାରୁ ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରଲି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ସେ ମୋତେ ଭଲରେ କେତେ କଥା କହୁଥିଲା, ହଠାତ୍ ତାର ଏମିତି କଣ ହେଲା ? ମୁଁ ତା ମୁହଁକୁ ବୁଝିଲି । ମୁହଁ ତାର ଉନ୍ମୀର ହୋଇଛି । ଅଖି ଦିଆରୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆସି ଲାଗିଯାଇଛି । ମୋ ମନରେ ଭରସା ହେଲା ।

ବୋଉ କହିଲା, ଜୟନ୍ତ, ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଚପିଦେଲା । ମୁଁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ହାତ ଗ୍ରହଣ କରି ତାର ମୁଣ୍ଡ ଚପିଦେବାକୁ ଫେରି ଆସିଲି । କିଛି ଗୁରୁତ୍ୱବାନ ସାଦୃଶ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ । ପଦେ ଅପେ ଏଣୁ ତେଣୁ କଥା ଲାଗି ହୋଇ ଅର୍ଜୁନ ଉପରେ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ମୁଁ ପଚାରିଲି, ବୋଉ, ତୋ ମୁଣ୍ଡ କଣ ହେଉଛି ?

ବୋଉ ପୂର୍ବପରି ଗମ୍ଭୀର ମୁହଁରେ କହିଲା, ନା କିଛି ନାହିଁ । ଭଲ ହୋଇଗଲାଣି । ତାପରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କଲା, ଜୟନ୍ତୀ, ମା ମୋର, ତୁ ଲଜ ସରମ କିଛି ଶିଖିଲୁ ନାହିଁ । ସବୁଦିନେ କଅଣ ତୋର ସେହି ପିଲା ମନ ପିଲା ବୁଦ୍ଧି ସେମିତି ରହୁଥିବ ? ତୁ ଆଉ ପିଲା ନୁହଁ । ଏଥର ଲଜ ସରମ ଶିଖ, ଆଜି ଉଡୁଆଳ ହ । ମରଦ ପୁଅ ଦେଖିଲେ ମୁଣ୍ଡକୁ ଡେଇଁ ଟାଣି ଆଡ଼ ହୋଇଯିବୁ । ପରପିଲାକୁ କଥା କହିବୁ ନାହିଁ । ଦେଖୁନୁ, ଗାଁର ଆଉ ତିଅମାନେ କେମିତି ଚଳୁଛନ୍ତି । ଆଜି ଉଡୁଆଳ ନ ହେଲେ, ପର ପୁଅକୁ ଲଜ ସରମ ନ କଲେ, ଗାଁର ବାଉଁଶକେ ବାଉଁଶକଥା କହିବେ, ନନ୍ଦା କରବେ । ତୁ ମା, ଏଥର ପିଲା ବୁଦ୍ଧି ଗ୍ରହଣ ।

ବାବୁରେ, ବୋଉ ଯେତେ କାନକାନ କରି ଶିଖାଇଲେବ ତାର ଉପଦେଶ ମୋର ମନେ ରହେ ନାହିଁ । କିଏ ଦାଣ୍ଡରେ ଡାକିଲେ ମୁଁ ଆପେକ୍ଷା ଦଉଡ଼ି ଯାଏଁ ଦରଲଙ୍ଗା ହୋଇ । କିଏ ପଦେ ପଚାରିଦେଲେ, ମୁଁ ପୂର୍ବପରି ତାର ଯବାବ ଠୋ ଠା ଦେଇଦିଏ । ମାର ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ମୋତେ ବାରକଥା କହି ଗାଳିଦିଏ । ସତକୁ ସତ ମୁଁ ଭରସା କଲି । ଯଦି କେବେ ପୂର୍ବ ଅଭ୍ୟାସରୁ ମୁଁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଦଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ବସେ, ବୋଉକଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲେ ଭୟରେ ପଛକୁ ଫେରି ଆସେ । ନିଜକୁ ସଫଳ କରିଦିଏ । ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗୁହେଁ, ମା ଦେଖିଲୁକ ?

ଆଜିହେବା ମୋର ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲା । ଟୋକାଟାକର କେହି ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼ିଲେ ହାତ ଆପେ ମୁଣ୍ଡର ଡେଇଁ ଟାଣିଦିଏ । କେଉଁ ମରଦର ପାଟି କାନରେ ବାଜିଗଲେ ମୋର ପାଟି ଆପେ ଆପେ ବନ୍ଦହୋଇ ଯାଏ । ମା କହେ, ଅହା, ଜୟନ୍ତୀ ମୋର କେତେ ଲଜ୍ଜାଶୀଳା ହେଲାଣି ।

ଦିନେ ଦପହରେ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ମା ତିଅ ଦିହେଁ ବାଦ ଛେଳ ଖେଳୁଛୁ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ହାତରେ ଖସେ ପୋଥି ଧରି ଆମ ଆଗରେ ଆସି ଠିଆ

ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଟାଣି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲି । କବାଟ ଥଳ ଥଳ ଧାଙ୍କରେ ମୁଁ କବାଟ ଧାଙ୍କରେ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।

ଅର୍ଜୁନର ମୋର ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ବୋଧହୁଏ ଟିକିଏ ବ୍ୟଥିତ ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର ଦେଖାଗଲା । ସେ ମୋର ମାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ, ଏ କଅଣ ମାଉସି, ଜୟନ୍ତୀ ଉଠି ଚାଲିଗଲା କାହିଁକି ?

ମା କହିଲେ, ତାକୁ ଲଜ ମାଡୁଛି ।

ଅର୍ଜୁନର କହିଲେ, ବୁଲି ପକିରଟାକୁ ପୁଣି ଲଜ ? ଏତିକି କହି ସେ ମୋ ଥିବା ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ବାଧା ଦେବାକୁ ବୋଉର ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କଣ କହି ବାଧା ଦେବ ସେହି କଥା ଭୁବୁଣୁ ନାରବ ରହିଗଲା । ଭୟରେ ମୋର ଦେହସାରା ଥରି ଉଠିଲା । ମୁଁ ମୁଣ୍ଡର ଓହ୍ଲାଇ ଆହୁରି ତଳକୁ ଟାଣି କାନ୍ଥ ଦେହରେ ମିଶି ଯିବାକୁ ବସିଲି । କାଳେ ବୋଉ କଣ ଭୁଲୁଥିବ ଏହାକୁ ମୋର ଭୟର କାରଣ ।

ଅର୍ଜୁନର ମୋର ହାତ ଧରି କହିଲେ, ଜୟନ୍ତୀ, ଶୁଣି ଯା, ତୁ ପକିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଭଲ ପୋଥି ଆଣିଛି ।

ମୁଁ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ ବୋଉ ଡରରେ ।

ସେ ମୋର ହାତ ଗ୍ରହଣ ପଦାକୁ ଫେରି ଗଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କଥା କହିଲି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଯେ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ ଏଥିରେ ଭିଲେ ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମୋ ଉପରେ ସେ ଗୁଣିଲେ କି ନାହିଁ ସେ ଜାଣନ୍ତି । ତେବେ, ଗୁଣିବାର କଥା ! ତାଙ୍କର କେତେ ସ୍ନେହ କେତେ ଆଦର ଅଗ୍ରହ ମୁଁ ଆଜି ଉପେକ୍ଷା କରିଛି । ତାଙ୍କର ମହତ୍ତ୍ୱର ଅବମାନନା କରିଛି ।

ମୁଁ ଦାସସ୍ବାସ ଗ୍ରହଣ କବାଟ ଧାଙ୍କରେ ଅର୍ଜୁନରୁ କିଛି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । ତାଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ତାଙ୍କର ମୁହଁଟି ଟାଉଁଳି ପଡ଼ିଛି । ସେ ନାରବ ହୋଇ ବୋଉ ଆଗରେ ବସି କଣ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ଲାଗିଗଲେ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ବାପ, ମୁଁ ଶୁଣୁଛି, ତୁ କୁଆଡ଼େ ଏବେ ଘରେ ପଶୁ ନାହିଁ, ବାହାରେ ବାହାରେ ବୁଲି ସମୟ କଟାଉଛୁ, ଘରକଥା କିଛି ବୁଝୁନୁ । କାହିଁକି ବାବୁ ଏମିତି ବଗୁଲିଆ ବୁଲି କରୁଛୁ ? ତୋ ବାପା ଆସି ବେଳେ ବେଳେ ଏଠି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ । ତାଙ୍କର ଶୁଣିଲି ଆଖିପତା ଦୋ ହୋଇ ଆସେ ।

ବୋଉର ଭଲ କଥା ତାଙ୍କର କାନରେ ବାଜିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଆଖି କୋଣରେ ଲୁହ ଜଳଜଳ ହେଲା । ସେ କହିଲେ, ମାଉସି, ଘର କହୁ ସମାଜ କହ ଏ ସବୁଥିରେ ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ ମୋଟେ ନାହିଁ । ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିବାକୁ ମୋର ମନ ଜାକେ ନାହିଁ, ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ବାହାରେ ବାହାରେ ବୁଲୁଥାଏ ।

ଏକୃଷ୍ଟ ଚଳିବାକୁ ଚାଲିଯାଏ । ମାଉସି, ଏକା ଏହି ତମର ଜନ୍ମକୁ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ଖୁସି ଲାଗେ । ତାର ଛୋଟାଳିଆ କଥା ଶୁଣିଲେ, ପିଲାଳିଆ ତଳେ ଦେଖିଲେ ମୋର ଅନନ୍ଦ ହୁଏ । ସେହି ଅନନ୍ଦଟିକରେ ବି ତେମେ ବାଧା ଦେଉଛ ।

ତାଙ୍କର ଅଖିରେ ଲୁହ ତଳ ତଳ ହେଲା ।

ବୋଉ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲା, ବାପ, ଜନ୍ମକୁ ବଡ଼ ହେଲାଣି । ଅକଟ କଟି ଆଡ଼ ଦିଆଳ କର ନ ରଖିଲେ ଲେକେ କଣ କହିବେ ? ଲୋକଙ୍କୁ ପାଣିରେ ସର ପକାଇବାକୁ ଡେଇଁ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଜନ୍ମ ସିନା କରନ୍ତି ମୁଁ, ପରର ଚକ, ପରଘରେ ନେଇ ତାକୁ ଥୋଇଲେ ତେଣିକି ମୁଁ ନଷ୍ଟିକୁରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବି ।

ବୋଉର କଥା ନ ସରୁଣୁ ବାପା ଅସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖି ଅର୍ଜୁନ ଭଲ ଉଠି ପ୍ରଣାମ କଲେ । ବାପା କହିଲେ, ଆରେ ଅର୍ଜୁନ, ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର କାଣ୍ଡ ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ଏ ଭିତରେ । ଡେଇଁ ଖବର ପାଇଲୁ, ବୋଧହୁଏ ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତମ ମୁଦ୍ରା ହେବାର ଆଶା, ଡେ ସୀମା ଭିତରେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଭଲ ପଚାରିଲେ, କାହା ସଙ୍ଗେ ମୁଦ୍ରା ହେବାର କଥା ? ମୁଦ୍ରାର କାରଣ କଣ ?

ବାପା କହିଲେ, ସେ ସବୁ ମୁଁ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଜାଣିବା ଦରକାର କଣ ? ମୁଦ୍ରା ହେବ, ଏତିକି ଖବର ପାଇଲେ ହେଲା । ତେଣିକି ଆମକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଦଳବଳ ଘେନି ମୁଦ୍ରା ଭୂଇଁରେ ଶବ୍ଦ ଆଗରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ହେବ । ଯଦି ମତେ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ, ତୁ ଟିକେ ଘର ପ୍ରତି ନଜର ରଖିଥିବୁ ମୁଁ ଫେରିବା ଯାଏ ।

ବାପା ମୁଦ୍ରାକୁ ଯିବେ ଏ ଖବର ଶୁଣି ବୋଉର ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ଭୟରେ ମୋର ଛୁଇଁ ଭିତର ଅଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁଦ୍ରାଭୂଇଁ କଥା, ଭଲ ମନ୍ଦ କିଏ କହି ପାରିବ ? ସେଠି ଗୋଡ଼ଦେଇ ଜୀବନ ଘେନି ଫେରି ଆସିବା ସହଜ କଥା ନୁହେଁ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ସତରେ କହୁଛନ୍ତି ? ବିନା ଦୋଷରେ ଗାଁ ଯାକର ଲୋକଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ହାଣ ମୁହଁକୁ ଯିବ ତେମେ ? ଯେତେଲୋକଙ୍କୁ ହାଣିବ ହଣାଇବ ସେ ପାପର ଭାଗୀ ହେବ କିଏ ?

ବାପା କହିଲେ, ମୁଦ୍ରାଭୂଇଁରେ ହାଣିଲେ କି ହଣାଇଲେ ପାପ ହୁଏ ନାହିଁ । ଲୋକ ମରି ଅମର ହୁଏ । ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଏ ତାର ଆତ୍ମା । ଯିଏ ମୁଦ୍ରାଭୂଇଁକୁ ଡେଇଁ ପଛଘୁଞ୍ଚି ଦେଇ ଜୀବନ ବିକଳରେ ଘରକୋଣରେ ଲୁଚି ରହେ, ଜୀବନ

ମରଣ ଦୁଇଟି ତା ପକ୍ଷରେ ସମାନ । ବନ୍ଧୁବା ଯାଏ ଭାର୍ତ୍ତ କାପୁରୁଷ ବୋଲି
ଲୋକ ମୁଖରେ ଅପମାନ ସଦୃଶ, ମଲେ ତ ନରକ ଆଶ୍ରା କରିବାର କଥା ।

ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ବାଧାଦେଇ ପରୁରଲେ, ମଉସା, ମୁକ୍ତିଭୂଇଁରେ ଆପଣେନେ
ଯେଉଁମାନଙ୍କର ତହିଁ କାଟିବାକୁ ଯିବେ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣମାନଙ୍କର ରକ୍ତ
ପିଇବେ, ସେମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ଭିତରେ ତ କିଛି ବୈରତା ନ ଥାଏ ! ଯାହା
ସଙ୍ଗେ ଜୀବନରେ କେବେ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ, ସେହି ଅପରାଧର ପ୍ରାଣ
ନେଇ ଆପଣମାନେ ବାହାଦୁରୀ ନିଅନ୍ତି, ରାଜଦ୍ୱାରରେ ସମ୍ମାନିତ ହୁଅନ୍ତି । ଅଥଚ
ଦୁର୍ଘ୍ଟ ସରତାନ୍ ସମାଜକଣ୍ଠକ ପ୍ରତିବେଶୀର ଜୀବନ ନେଲେ ନରହତ୍ୟା ଅପରାଧରେ
ପାଣିଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲିବାକୁ ହୁଏ । ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ, ଯହିଁରେ ମଣିଷର ରକ୍ତ ମାଂସ
ନେଇ ଖେଳା, ତହିଁରେ ଯୋଗ ନ ଦେଇ ଅପସର ରହିଲେ ତ ଭଲ ।

ବାପା କହିଲେ, ଦେଖ ଅର୍ଜୁନ, ରାୟବଣର ପିଲା ତୁ । ତୋ ମୁହଁରୁ
ଏପରି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ତୋର ଅଜା, ପଣଅଜା
ଘରକୁର ନିଦର୍ଶନ ଦେଖାଇବାକୁ, ଦେଶକୁ ଶଶୁ କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ,
ବଜ୍ର ପାଇଁ, ମାନ ପାଇଁ, ରଣଭୂମିରେ ଅଗଣିତ ଲୋକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଗୋଟାଇ ନିଜେ
ମଧ୍ୟ ରଣତୀର ନେତୃତ୍ୱ ପାଇଁ ନିଜର ମୃତ୍ୟୁ ଉପହାର ଦେଇଛନ୍ତି । ତୁ ଆଜି
ଏପରି କହୁଛୁ ଶୁଣି ମୋତେ ହସ ମାଡୁଛି । ମୋର ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଉଛି ।
ହୁଏ ତ ଏଥିପାଇଁ ତୋର ବୈରାଗ୍ୟ ଦାୟୀ । ନୋହଲେ, ତୁ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ,
ରାଜଦ୍ରୋହୀ ।

ବାପା ଉଦ୍ଦେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଭୁନି ହେଲେ ;

ବାପା ଡାକିଲେ, ଜୟନ୍ତ !

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ ।

ବୋଉ କହିଲା, ଅର୍ଜୁନ ଅଛୁ ବୋଲି ସେ ଆଡ଼ ଦେଇଛି ।

ବାପା ହସି ହସି କହିଲେ, ଅର୍ଜୁନକୁ ଆଡ଼ ଦେବ କାହିଁକି ସେ । ଅର୍ଜୁନ
ପରପିଲା ନୁହେଁ । ଅର୍ଜୁନ ତାର ଭାଇ । ଛି ଛି, ଏ ଗୁଡ଼ା ତାକୁ ଶିଖାଉଛୁ କାହିଁକି ?
ତାର ମନର ଦୃଢ଼ତା ଭାଙ୍ଗିଯିବ ଯେ । ପୁଣି ଡାକିଲେ, ଜୟନ୍ତ, ଶୁଣିଲୁ ମା ।

ବାପାଙ୍କର ସ୍ନେହମିଶ୍ରା ଡାକ ଶୁଣି ସବୁ ଲଜ ଭୟ ଭୂରକୁ ପକାଇ ତାଙ୍କ
ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ଆଗରୁ
କହିଛି ତ, ଭୟର ରୂପାନ୍ତର ଲଜ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଭ୍ୟାସଗତ ହୋଇ ପ୍ରକୃତିତେ,
ରକ୍ତଗତ ହୋଇଯାଏ । ମୁଁ ଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆହୁର ସବୁଗତ ହୋଇ
ରହିଲି ।

ବୋଉ କହିଲା, ବଢ଼ିଲା ଝିଅ, ବାପ ଭାଇଙ୍କ ଆଗକୁ ଆସିବାକୁ ଲଜ
ହେବାର କଥା ।

ବାପା ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, ବଢ଼ିଲା ଝିଅ ବୋଲି ଯଦି ଦୁର୍ଗାବତୀ ଘର କୋଣରେ ଲୁଚି ରହିଥାନ୍ତେ କେତେଦିନରୁ ଏ ଜାତିର ନାମ ଲୁଚି ଯାଆନ୍ତାଣି ।

ବାପା ପୁଣି ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଜୟନ୍ତ ଶୁଣିଯା ।

ପିତାଙ୍କର ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଯେପରି ଏକବାଗିଆ ଲୋକ, ଦୁଃସତ ଚିତ୍ତବେ । ମୁଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଘରୁ ବାହାର ବାପାଙ୍କ ଆଗକୁ ଆସିଲି । ମୁଣ୍ଡର ଓଢ଼ଣା ଟିକିଏ ତଳକୁ ଟାଣି ଦେଇଥାଏ । ବାପାଙ୍କର ଆଦେଶରେ ପଦାକୁ ଆସି ମଧ୍ୟ ମୋର ମନେ ହେଉଥାଏ ସତେ କି ମୁଁ କିଛି ଅନ୍ୟାୟ କାମ କରୁଛି ।

ବାପା କହିଲେ, ଦେଖ ଅର୍ଜୁନ, ଜୟନ୍ତୀର ଅବସ୍ଥା । ସେ ଯଦି ଝିଅ ନ ହୋଇ ଆଜି ପୁଅ ହୋଇଥାନ୍ତା, ମୋ କି ବାପ ଭାଇଙ୍କ ଆଗରେ ଏପରି ନିର୍ଜୀବ ପଥର ମୁଣ୍ଡିପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା ? ଏହିତ ଆମର ନାଶ ଜାତିର ଅବସ୍ଥା । ଏକେତ ଜନ୍ମରୁ ମୃତ୍ୟୁଯାଏ ଘର କୋଣରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି ନିଜର ଦୈହିକ ଶକ୍ତି ହରାଇ ବସନ୍ତି, ବାହାରର କୌଣସି ଘଟଣା ନ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର ଚଳନ ଜ୍ଞାନ ସମ୍ପାଦି ହୋଇ ପଡ଼େ । ଚନ୍ଦ୍ରାଶକ୍ତି ଦୁଃଖ ହୋଇପଡ଼େ । ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସେମାନେ ଅକ୍ଷମ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଅର୍ଜୁନ ଭଲ କିଛି ନ କହି ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଲେ ।

ବାପା ମୋର ହାତ ଧରି ପାଖରେ ବସାଇଲେ । ମୋ ମୁଣ୍ଡର ଓଢ଼ଣାଟିକୁ ହାତରେ ଘୁଆଇ ଦେଇ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଗେଲ କିଛି କହିଲେ, ଜୟନ୍ତ, ଯାହାର ନିଜ ଚରଣ ଉପରେ ଦୃଢ଼ ବ୍ୟାସ ଥାଏ, ଯେ ନିଜର ପ୍ରକୃତି ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ନିଜର ଆତ୍ମସ୍ୱାଧୀନ ରଖିପାରେ, ସେ କାହିଁକି ଲଜରେ ଭୟରେ ଆଡ଼ ହୋଇ ଘର କୋଣରେ ଲୁଚି ରହିବ ? ଏପରି ଲୁଚି ରହିଲେ ମନର ଦୁଃଖତା ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ବାପ ଭାଇ କି ସମାଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳି ମିଶି ଲବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କଲେ ସିନା ଜୀବନରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଆସେ ।

ବୋଉ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ରହିଲା ।

ଆଜି ମୁଁ ଶୁଭୁଛି ପିତା ଯଦି ଉତ୍ତେଜନାର ଛତ୍ତରେ ମୋତେ ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତା ବାଣୀ ଶୁଣାଇ ନ ଥାନ୍ତେ ତେବେ ମୋର ଜୀବନର ଗତି କର୍ମର ପରିଣତି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଥାନ୍ତା । କଣ ଯେ ହୋଇଥାନ୍ତା, ମୁଁ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଯଦି ଭାଗ୍ୟ ବା ଭଗବାନଙ୍କର ବିଧାନ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାକୁ ଧରି ନିଆଯାଏ, ତେବେ ମଣିଷ ଜୀବନର ଚରମ ପରିଣତି ନେଇ ଭାବିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଯଦି କଣ୍ୟା କଥାଟାକୁ ବାଦ ଦେଇ କାରଣ ଖୋଜିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା

କରାଯାଏ, ତେବେ ମଣିଷର ଚନ୍ଦ୍ରାଧାର ଅନନ୍ତ ଅସମାପ୍ତ ଭିତରେ ନିଜକୁ ନିଜାର ଦେବ । ଦାୟୀ କିଏ ହିଁର କରି ହେବ ନାହିଁ ।

ସେହି ଦିନଠାରୁ ପିଲାବେଳ ପରି ସ୍ବାଧୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ନିର୍ଭୟରେ ସମାଜ ଭିତରେ ଆତମାତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲି । କେବେ କେବେ ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମନ୍ଦିରକୁ ନୋହଲେ ନଦୀକୂଳ ବା ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ବୁଲିବାକୁ ଯାଏ । ସେ ମୋତେ କେତେ କେତେ ଉପଦେଶ କଥା ଶୁଣାନ୍ତି । ଦେଶର ଇତିହାସ, ତାଙ୍କ ପିଲାଦିନର କଥା କହନ୍ତି । ମୁଁ ହିଁର ମନରେ ସବୁ ଶୁଣେ, ବୁଝେ, ମନେ ରଖେ । ଦିନେ ଦିନେ ଅର୍ଜୁନଭାଇ ମଧ୍ୟ ଆମ ସଙ୍ଗରେ ଯାନ୍ତି । ସେଦିନ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ସେ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଭିତରେ ବାଦାନ୍ତବାଦ ଗୁଲେ, ମୋତେ ଶୁଣିବାକୁ ଖୁସି ଲାଗେ ।

ଯେଉଁଦିନ ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ସଙ୍ଗେ ବୁଲିବାକୁ ବାହାରେ, ଯେତେ କାମ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ପଛରେ ପକାଇ ବୋଉ ଆମ ସଙ୍ଗରେ ଯାଏ । ମୁଁ ତା ମନର କଥା ବେଶ୍ ବୁଝିପାରେ । ମାର ମନରେ କେବେହେଲେ ଶାନ୍ତ ଆସେ ନାହିଁ ଯେତେ ଯାହା କଲେ ସୁଦ୍ଧା । ପିଲାଟିଲଙ୍କର ଗୁଲିତଳନ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ସବୁବେଳେ ଆଖି । ସବୁବେଳେ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ ଆଶଙ୍କା କରନ୍ତି ।

ମୋର ଏପରି ଗୁଲିତଳନ ଦେଖି ଗାଁ ଲୋକେ କେହି କେବେ ଆଗରେ କିଛି କୁହନ୍ତି ନାହିଁ, ଦୁର୍ବତ ବାପାଙ୍କ ଡରରେ । ଗାଁ ମାଲପଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଜଗି ଜଗି ବୋଉକୁ ଶୁଣାଇ ନିଜ ଭିତରେ କଥା ଭାଷା ହୁଅନ୍ତି, ସେଇ ଝିଅଟା ଜାଲି କେମିତି ଥିଲା, ତା ଗୁଲି କେହି ମାଡ଼ି ନ ଥିଲେ, ଆଜି କିପରି ବଦଳି ଗଲା ଲୋ... ।

ମୁଁ ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲି ପରି ଗୁଲିଯାଏଁ ବାଁରେଇ ହୋଇ । ବୋଉ ମୁହଁ ଶୁଣାଏ ।

ଦିନେ ରଜାଘରୁ ଡାକରା ଆସିଲା । ବାପା ଗଡ଼କୁ ଗଲେ । ପରଦିନ ଗଡ଼ରୁ ଫେରି ବାପା ବୋଉ ଆଗରେ କହିଲେ, ଏଥର ଘର ସମ୍ଭାଳ । ରଜାଙ୍କଠାରୁ ସୁନ୍ଦର ନିମନ୍ତଣ ଆସିଛି । ଘର ପରି ଯାଇ ଦେଶର ସମ୍ମାନ ପାଇଁ ମୁଁ ହିଁର ଭୂଇଁରେ ଶୁଣି ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ । ଶହାଁଙ୍କୁ ରଜ୍ୟ-ସୀମା ମଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

ବାପାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ବୋଉ ଆବାକାବା ହୋଇ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ମୁଁ ପଚାରିଲି, ବାପା, ସୁଦ୍ଧା କାହିଁକି ହେବ, କାହା ସଙ୍ଗେ ହେବ ?

ବାପା କହିଲେ, ରଜା ପ୍ରତାପ ନରସିଂହ ଦେବ ଦିନେ ପୁରୀ ରାଜସଭାରେ ଆମ ରଜାଙ୍କୁ ଅପମାନ ଦେଲେ । ସେହି ରାଗରେ ଆମ ରଜା ବୁଢ଼ା ରଜାଙ୍କୁ ବେଶ୍ ରୁଦ୍ଧପଦ ଶୁଣାଇ ଦେଇ କହି ଆସିଥିଲେ, ଆଜିଠାରୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର

ବନ୍ଧ୍ୟତା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କରପାରିବ ନାହିଁ । ସେହି ଦିନରୁ ଅମ ଗଜା ଠାକୁରଗଜାକୁ କର ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଏତେ ଦିନ ପରେ ଯୁଦ୍ଧଗଡ଼ାଉ ପଠାଇଛନ୍ତି । ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ସେମାନେ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ଭିତରେ ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତ ଘେନ ଏ ଦେଶରେ ପଶିବେ । ଆଗରୁ ଅମର ସତର୍କ ରହୁବା କଥା ତ ।

ମୁଁ ପଚାରିଲି, ବାପା, ଠାକୁରଗଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚିବାଦ କର କ'ଣ ଆପଣମାନେ ବିଜୟୀ ହୋଇ ପାରିବେ ? ସସାଗର ଧରର ଅଧପକ୍ଷ ସେ ।

ଯୁଦ୍ଧର ନିମନ୍ତେ ଆସିଛି ମା, ଆମେମାନେତ ଆଉ ଡରହର ଶରଣ ପଶିବା ନାହିଁ ? ଅମର ଗଜା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇପାରେ, ଅମର ଗଜା ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କର ସାମନ୍ତ ଗଜା ସତ, ଅମର ଶକ୍ତି, ସମ୍ମାନ ଓ ଜୀବନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୁହେଁ । ଆମେ ପଛେ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ଟଳି ପଡ଼ିବୁ, ମୃତ୍ୟୁ ନୁଆଁଇବୁ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଆଉ କିଛି ପଚାରିବା ପୂର୍ବରୁ ବାପା ପଦାକୁ ଗୁଲିଗଲେ । ବୋଉ ମୁହଁକୁ ଗୁଲିଲି—ତାର ଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ିଛି ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ ଗଡ଼ରୁ ପୁଣି କଅଣ ଖବର ଆସିଲା । ଦଳଦଳ ଲୋକ ଆସି ଅମ ଘର ଆଗରେ ଜମା ହେଲେ । ଦେଖିବାକୁ ସେ ଗୋଟାଏ ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟ । ଗାଠିଏ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ାଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସତର ବର୍ଷର ଟୋକାଙ୍କ ଯାଏ ସମସ୍ତେ ଯେ ଯାହାର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଆସି ଜମା ହୋଇଛନ୍ତି । କାହାର ମୁହଁରେ ଦୁଃଖ, ବିମର୍ଷତା ବା ନିରାଶ୍ୟର ଚିହ୍ନ ନାହିଁ । ଉତ୍ସାହ, ଆଗ୍ରହ, ଆନନ୍ଦରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରାଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ବାପାଙ୍କର ଆଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ସମସ୍ତେ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇ ଗୁହଁ ରହିଛନ୍ତି ।

ବାପା ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, ତେମେମାନେ ପାଇକ ପୁଅ, ଯୁଦ୍ଧ ତମର ବେଉସା, ମଣିଷର ଜୀବନ ମରଣ ସଙ୍ଗେ ତମର ଖେଳା !

ସମସ୍ତେ କହିଲେ, ହଁ, ମହାନାୟକ ।

ବାପା କହିଲେ, ତମମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ମରଣକୁ ରାୟକର ସେମାନେ ଶୀଘ୍ର ଏ ଛାନ ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଯାଅ, ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଯୁଦ୍ଧସେନାରେ ଯେପରି ପଛଗୁଆଁ ଦେଇ ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱ ହିଁକଡ଼ା ନ କର !

ସମସ୍ତେ କହିଲେ, ମରଣକୁ ଆମେ ଡରୁ ନାହିଁ ।

ବାପା କହିଲେ, ତେବେ, ତମେମାନେ ଘରକୁ ଯାଅ । କାଲି ସକାଳୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବୟସ ଓ ପର୍ୟନ୍ତ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ଲୋକେ ଜୁହାଟେ ମାରି, ବାହାଘୋଟେ ଦେଇ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ପରଦିନ ବଡ଼ସକାଳୁ, ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ, ବାଳକ ବାଳିକା ସମସ୍ତେ ଆସି ଅମ ଦାଣ୍ଡରେ ରୁଣ୍ଡହେଲେ । ପାଇକଙ୍କର ଜୁହାଟେରେ ଶାଢ଼ୀ, ମୁଖରତ ହେଲା ।

ବାପା ଯୁଦ୍ଧର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଅଶୋରେ ଆସି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବୋଉ, କୋଣବନ୍ଧ ତରବାର ଆଖି ତାଙ୍କର କାନ୍ଧରେ ଫୁଲାଇ ଦେଲା । ଅଳ୍ପ ଯତ୍ନରେ ଗୁଡ଼ି ଥିବା ଫୁଲର ମାଲଟି ଆଖି ମୁଁ ତାଙ୍କ ବେକରେ ଲମ୍ବାଇ ଦେଲି । ସେ ଆନନ୍ଦରେ ମୋତେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି କହିଲେ, ମା, ପାଇକ ପୁଅର ସ୍ତ୍ରୀ କନ୍ୟା ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଠିକ୍ ଏହିପରି ବଦାୟୁ ଦିଅନ୍ତି ।

ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ ହସିଲି, ବୋଉର ମୁହଁଟି ଶୁଖି ଯାଇଥାଏ ।

ବାପା ଧୀରେ ଧୀରେ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ମୁଁ ଓ ବୋଉ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ପଦାକୁ ଆସିଲୁଁ । ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖି ପାଇକମାନେ ନିଜ ନିଜର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଟେକିଲେ । ପୁଣି କ୍ଷୀରବାଜା ବାଜି ଉଠିଲା । ଶଙ୍ଖ, ମଦ୍ଘଣ୍ଟା, ସିଂଘାର ସ୍ଵର ସଙ୍ଗେ ପାଇକଙ୍କର ଭୁଞ୍ଜାଟ ଓ ଜୁଲକାମିନୀଙ୍କର ଦୁଲହନି ଧ୍ବନି ମିଶିଗଲା ।

ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁ ବାପା କହିଲେ, ଆଉ ଡେଇଁ କରିବା ନାହିଁ, ଚାଲି ଏଥର ଗଡ଼ଜା । ଏକଜି କହି ସେ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଲେ । ଜଣି ଜଣି ହୋଇ ପାଇକ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲେ । ଶୁଭ୍ରା ମୋଡ଼ର ମେପାଟେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବାଯାଏ, ଅମେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଉଁ । ଗାଁ ଲୋକେ ଗଡ଼ଜା ଚାଲିଯିବା ପରେ, ଗାଁଟା ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ସତେକି ଗାଁରେ ଆଉ ଜୀବନ ନାହିଁ ।

ମୋର ସ୍ଵାଧୀନତା ଆଦୃଷ୍ଟ ବଢ଼ିଗଲା ! ବୋଉ କି ଅର୍ଜୁନ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୂର୍ବପରି ଚାଲିବାକୁ ବାହାରେ । କେହି ନ ବାହାରିଲେ ମୁଁ ଏକୃତିଆ ନଈକୂଳକୁ ଯାଏ । କୂଳରେ ବସି ନଈ ସେପାରିର ଧୂଆଁଳିଆ ପାହାଡ଼ ଦେଖେ । ଜଙ୍ଗଲରୁ ବଣଫୁଲ ତୋଳି ମାଲ ଗୁଡ଼େ । ନୋହିଲେ, ଏକୃତିଆ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ବସି ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ଗୀତ ବୋଲେ । ବାପ, ଏହିପରି ଆନନ୍ଦରେ ମୋର ସମୟ କଟିଯାଏ । ମୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ସଞ୍ଜଆଳରୁ ମୁଁ ନଈ ଘରକୁ ଫେରେ ।

କେବେ କେବେ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଆସନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନଭାଇ ଏକ ପ୍ରକାର ବାବାଜୀ ହୋଇ ଗଲେଣି । ପିନ୍ଧାଥାନ୍ତି ଖଣ୍ଡେ ଗୋରୁଆ ଲୁଗା । ମୁଣ୍ଡବାଳ କହଳୁ, ଫରଫର । ଖାଲି ଦେହରେ ମୁଠିଏ ପାଉଁଶ ବୋଳିବା ବାକିଅଛି । ସେ ଯାହା ହେଉ, ତାଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ଦେହ, ସୁନ୍ଦର ମୁଖ କାନ୍ଥ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଆଖି ଦେଖିଲେ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଜାଗି ଉଠେ ।

ଅର୍ଜୁନଭାଇ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଗଲେ ଏକିକି ସେ ଆଉ ଗଲେ କହନ୍ତି ନାହିଁ କି, କାବ୍ୟ ପୁରାଣରୁ ବାଛି ବାଛି ରଲ ଉପାଖ୍ୟାନ ଶୁଣାନ୍ତି ନାହିଁ । ଖାଲି ନରସ

ଦର୍ଶନ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ବେଳ କଟାନ୍ତି । ମେଘ କାହ୍ନୁଙ୍କ ସଖି ହେଲା, କୋଇଲିକୁ ଭଗବାନ କଲା କଲେ କାହ୍ନୁଙ୍କ, ମଣିଷ ଭଗବାନକୁ କାହ୍ନୁଙ୍କ ପୂଜା କରିବ, ଇତ୍ୟାଦି । ମୁଁ ନାରବରେ ସବୁ ଶୁଣି ଯାଉଥାଏ । କିଛି ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଚାଲିବା ହୁଏ ମୋର ଏକମାତ୍ର ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ମନେ କରେ ।

ଏତିକି କହୁ ଜୟନ୍ତୀ ନାରବ ହେଲେ । ଶୁଣି ଅଧ ହେଲା । ଅଶ୍ରୁପା ହୃଦର ଆରପାଖରୁ ଆସୁଥିବା କେତୋଟି କ୍ଷୀଣ ଆଲୋକ ରେଖା ମଧ୍ୟ ନିଭିଗଲା । ବ୍ରହ୍ମୋଦଶୀର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜହ୍ନ ସରଣୀ ପାଦାନ୍ତର ପଛପଟେ ଲୁଚି ଯିବାକୁ ବସିଛି । ଅଳଙ୍କାର ଅଶ୍ରୁପା ହୃଦର ସେ ପାଖରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ପ୍ରକୃତି ନିସ୍ତବ୍ଧ । କେବଳ ଗିରି ଝରଣାର କଲ କଲ ଧ୍ୱନି ଜୀବନର କ୍ଷୀଣ ସୂଚନା ଦେଉଛି ।

ଜୟନ୍ତୀ ଜୟନ୍ତର ହାତଧରି କହିଲେ, ବାପ, ଶୁଣି ବେଶି ହେଲାଣି, ଚାଲି ଏଥର ଘରକୁ ଫେରିବା । ମୋର କରୁଣ ଜୀବନର ଇତିହାସ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଆରମ୍ଭ କରି ପାରି ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ଏପରି ଭାବରେ ଆରମ୍ଭ କରିବା ମୋର ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା । ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସ୍ଥା ଓ ତା'ର ଚନ୍ଦ୍ରାର ପ୍ରଭାବ, ଅନ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ଚନ୍ଦ୍ରା ଓ କର୍ମ ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ । ପିଲାଦିନର ଶିକ୍ଷା, ସତ୍ୟତା ଓ ମନର କ୍ଷମ ବିକାଶ ଜୀବନ-ବସନ୍ତ ଯୌବନର ଗନ୍ଧକୁ ନିୟୁତ କରେ । ସେଥିପାଇଁ ବାଲା ଜୀବନର ପବନ ସରଳ ଇତିହାସ ଯେତେକ ମନେ ପଡ଼ିଲା ସେତେକ ତୋତେ କହିଲି । ସମୟ ମିଳିଲେ କାଲି ପୁଣି ଜୀବନର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ଯୌବନର ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କହିବି । ଆ ବାପ, ଡେଇଁ ହେଲାଣି ।

ଜୟନ୍ତ ଦ୍ୱିଧା ନ କରି ଉଠିଲା । ମାତାଙ୍କର ହାତଧରି ଧୀରେ ଧୀରେ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରୁ ତଳକୁ ଓଢ଼ାଇ ଲୁଚିର ପଥରେ ଚାଲିଲା ।

ପରଦିନ ମନ୍ଦିରରେ ପୁଣି ସେହି ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ବସି ଜୟନ୍ତୀ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ବାପ, ମୁଁ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଖବର ଆମେ ପାଇଲୁ । ଭୟରେ ଦକ ଦକ ହୋଇ ଗାଁପାକର ଅବଶିଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କର ବେଳ କଲବଲରେ କଟୁ ଥାଏ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ଦଶା କହିଲେ ନ ସରେ । ସ୍ୱାମୀ, ପିତା, ପୁତ୍ର ସମସ୍ତେ ମୁଁଙ୍କରେ ଲାଗିଛନ୍ତି; ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିବ କିପରି ? ଦିନଟିଏ କଟିଲେ ମୁଁଙ୍କଟିଏ କଟିଲା ପରି ଲାଗେ । କାହାରି ଖବର କେହି ପାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ଗୁପ୍ତର ଆଖି ଗାଁରେ ପଡ଼ିବେ ସେ ଦିନ ଲୋକଙ୍କର ଚାହିଦା, ଲୋକଙ୍କର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା କହିଲେ ନ ସରେ । ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା ସମସ୍ତେ ଆଖି ତାର ଚାହି

ପାଖରେ ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତୁ । ବେଳ ଅବେଳ ନ ମାନ କୁଳଭୃତ୍ୟମାନେ ସୁଦ୍ଧା
ଚର ନକଟକୁ ଆସି ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କ ଭଲ ମନ୍ଦ ଖବର ପଚାର ଯାଆନ୍ତୁ ।

ଦେଶର ଲୋକ ଗଡ଼ରେ ଜମା ହୋଇ ଅବରୁଦ୍ଧ ଦୁର୍ଗକୁ ରକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ।
କିଏ କେଉଁଠି ଅଛି ତାର ଠିକଣା ନାହିଁ । ଚରମାନେ ଖବର ପାଇବେ କେଉଁଠୁ ?
ତଥାପି ସେ ସତମିତ୍ର ଗଣ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଆଶା ଓ ଉତ୍ତେଜନା ଆଶନ୍ତି ।

ଦୁଇ ଗୁରୁଦିନ କଟିଯାଏ । କୌଣସି ଚରକୁ କେହି ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ ।
ଲୋକଙ୍କର ମନରୁ ସନ୍ଦେହର ମାତ୍ରା ଧୀରେ ଧୀରେ କମି ଆସେ ।

ମୋର ତରୁଣୀ ସୁଲଭ ବୁଲମନ ଘରେ ରହେ ନାହିଁ । ଦିନେ ବୋଉକୁ
କହିଲି, ଘରେ ରହି ରହି ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ, ଆ ବୁଲିଯିବା । ସେ ପ୍ରଥମେ
ପୂର୍ବପରି ବାରଣ କଲେ, ମୁଁ ତାକୁ ବାରକଥା କହି ଭୁଲାଇ ଦେଲୁଁ ସେ ମୋ
ସଙ୍ଗରେ ବୁଲିଯିବାକୁ ମଜିଲ ।

ସୁଖି ବୁଲି ଯିବା ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ବୋଉ ବସବର ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଯାଏ
ନଈକଳକୁ, ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ କିମ୍ବା ଜୟଗୋପାଳଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ । ପାହାଡ଼
ଉପରକୁ ଗଲେ ମୁଁ ବୋଉର ହାତ ଧରିଥାଏ । ସେ ଆଖିରେ ହାତଭର ଦେଇ
ଉପରକୁ ଉଠେ । କାନୁ ହୋଇ ମୋର ଅଳ୍ପ ପଛରେ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ
ଘଡ଼ିଏ କାଳ ବସିଯାଏ । ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଥିଲା ବେଳେ ଯଦି ଝଡ଼ ବର୍ଷା ହୁଏ,
ଆମେ ସେହି ପଥର ଚଟାଣ ଢଳେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ଗୁହାରେ ଲୁଚି ଆସୁରୁଣା
କରୁ । ସବୁଦିନେ ଯା ଆସ କରି ଗୁହା ଭିତରଟିକୁ ମୁଁ ପରିଷ୍କାର ରଖିଥାଏ ।

ପାହାଡ଼ ତଳେ, ଶସ୍ତ୍ରା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ କୁଡ଼ିଆ, ପାଗଳ-
ବାବାଙ୍କର । ପାଗଳବାବା ଜାଲରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଭକ୍ତ ମାଟି ବେଳ କାଟନ୍ତି ।
ଅଳ୍ପ ବୁଢ଼ାହେଲେ କଣ ହେଲା ଯିବା ଆସିବାର ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ଅଭୁତ ।
ଯେତେବେଳେ ସେ ତାଙ୍କର ଜୟମଙ୍ଗଳ ଠେଙ୍ଗାଟିଧରି କାଳରେ ଥଳଟି ଝୁଲାଇ
ଗଲେ ଗହଳ ଭିତରେ ଗଲେ ଗଲେ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଗୁଲି ଯିବାକୁ ବସନ୍ତି ତାଙ୍କର ଲମ୍ବ
ଲମ୍ବ ପାକଲ ନିଶ ଦାଡ଼ି ଓ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଗଲେ ପକ୍ଷରେ ଲାଗିଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଘଡ଼ିଏ
ଅଟକାଇ ଦିଏ । ସେ ବରକୁ ହୋଇ ଗୁଣୁଗୁଣୁ କରି କେତେ କଣ କହନ୍ତି ।
ସେ କୁଆଡ଼େ ଯାଆନ୍ତି, କାହିଁକି ଯାଆନ୍ତି କାହାକୁ କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । କେହି
କିଛି ପଚାରିଲେ ସେ ହସନ୍ତି, ସେଇଥି ପାଇଁତ ସେ ପାଗଳ ।

ତାଙ୍କ କୁଡ଼ିଆର ତାଟି ସବୁବେଳେ ଆଉଜା ହୋଇଥାଏ । ଯାହାର
ଲଜ୍ଜା ସେ ପଶି ଦେଖେ । ଉପକରଣ ଭିତରେ କେଇଟି ମାଠିଆ, ଖଣ୍ଡେ
ବାଘଗୁଲ ଓ ଗୋଟିଏ ମାଟିର ପାପ ।

ଝଡ଼ବର୍ଷାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ଆମେ ସେହି ପାଗଳବାବାଙ୍କ କୁଡ଼ିଆରେ
ଆଶ୍ରା ନେଉ । ସେତ ସବୁବେଳେ ଅନୁପ୍ରସ୍ଥିତ, ଆମକୁ ଦେଖୁଛି କିଏ ? ବର୍ଷା

କମିଗଲେ ପୁଣି ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଆସୁ । ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ବୁଲିବାକୁ ଆସିଲେ ବୋଉ
ଥକିଯାଏ ବୋଲି ସେ ଏଣିକି ଆଉ ବୁଲି ଆସିବାକୁ ମଙ୍ଗେ ନାହିଁ ।

ଦିନକର ଘଟଣା, ଗୁରୁ ନେଉଟ ବେଳ, ପାହାଡ଼ କଡ଼କୁ ବୁଲିଯିବ
ଏହିକଥା ମନରେ ପାହୁ ମୁଁ ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ବୋଉ ଦାଣ୍ଡ ଚଉରା
ପାଖରେ ଭୁନିହୋଇ ବସି କଅଣ ଲୁଚିଥାଏ । ମୋତେ ଦେଖି ଆଖିରୁ ଲୁହ
ପୋଡ଼ୁଛି । ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ କହିଲି, ବୋଉ, ଏକୁଟିଆ ଏପରି ମନମାରି ବସିଛୁ
କାହିଁକି ? ଆ, ନଇକଲ ଆଡ଼େ ବୁଲିଯିବା ।

ବୋଉ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ି କହିଲା, ଆଜି ବୁଲି ଯିବାକୁ ମନ ତାକୁ ନାହିଁ
ମା, ତୁ ଯଦି ଯାଉଛୁ ଯା, ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଫେରି ଆସିବୁ । ଆଜି ଚର ଗଡ଼ରୁ ଖବର
ଆସିଛି ।

ମୁଁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଚାରିଲି ଚର କଅଣ କହୁଥିଲା କି ?

କହୁଥିଲା, ଗଜପତିଙ୍କ ସିପେଇମାନେ ଆମ ଲୋକଙ୍କୁ ଗାଁରେ ଆକ୍ରମଣ
କରି ଛେଳି ମେଣ୍ଡା ପରି ହାଣି ପକାଇଛନ୍ତି । କେତେ ଲୋକ ଯେ ମରିଛନ୍ତି ତା'ର
କଳନା ନାହିଁ । ତେବେ, କିଏ କିଏ ମରିଛନ୍ତି ସେ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏ ଖବର
ଶୁଣିଲା ବେଳୁଁ ମୋର ଆଉ ଗୋଡ଼ ହାତ ଚାଲିନାହିଁ । ସତକଥା ବୁଝିବାକୁ ହାତ
ଠେଲି ଧରି ଚରକୁ ପୁଣି ଘୋଡ଼ୁ ପଠାଯାଇଛି, ସେ ନ ଫେରିବା ଯାଏ ମନରେ
ଶାନ୍ତ ଆସିବ ନାହିଁ ମା ।

ମୁଁ କହିଲି, ଚରର କଥାରେ କେଉଁ ସତ । ସେ ପରା କହୁଥିଲା ଗଜପତିଙ୍କ
ସିପାହୀମାନେ ଗାଁ ଗାଁରେ ପଶି ଲୁଟି କରୁଛନ୍ତି, କାହିଁ ଅନ୍ୟ କାହା ମୁହଁରୁତ
ଏକଥା ଶୁଣି ଯାଉନାହିଁ । ତାପରେ, ଗଜପତିଙ୍କ ସୈନ୍ୟ କେବେ ଗାଁରେ
କାହାରିକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ମୁକ୍ତି ନିୟମ ଭାଙ୍ଗିବେ ନାହିଁ । ଏଡ଼େ ଅଧର୍ମ
ସେମାନେ କରୁବେ ନାହିଁ ।

ବୋଉର ମୁହଁ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଦେଖାଗଲା । ମୋର ଆଶ୍ଵାସ ବାଣୀ ତା'ର
ଅନ୍ତରରୁ ସବୁ ସନ୍ଦେହ ନିର୍ବାସିତ କରିଦେଲା । ସେ କହିଲା, ହୋଇପାରେ ମିଛ,
ତେବେ ଜୀବନ ଉପରେ ପଡ଼ିଲେ ଲୋକ ସବୁ କରପାରେ ।

ଆ, ବୁଲି ଯିବା ।

ମୁଁ ଯିବିନାହିଁ, ତୁ ଯା । ମେଘଟା ଅକାଶରେ ଘୋଟି ଆସିଲାଣି, ଟିକିଏ
ସହଳ ସହଳ ଫେରି ଆସିବୁ ମା, ନୋହଲେ ସେଦିନ ପରି ଜୁଜୁବୁଜୁ ହୋଇ
ଫେରିବୁ । ବୋଉ ହରକୁ ଯିବିନାହିଁ ।

ବୋଉଠାରୁ ଅନୁମତି ପାଇ ମୁଁ ମନ ଖୁସିରେ ନିଉକଲିକୁ ଚାଲିଲି । ଆକାଶର ମେଘ ଆଉ ମୋତେ ଡରେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସୁଲୁସୁଲିଆ ଥଣ୍ଡା ପବନଟା ମଧ୍ୟ ମୋର ଚଞ୍ଚଳ ଗଳିକୁ ମନ୍ଦିର କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ନିଉକଲି ଖଣ୍ଡେଦୂର ଅଛି, ଦେଖିଲି ମୋର ଅଳ୍ପ ପଛରେ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ସନ୍ଧ୍ୟାସ ବେଶୀ ଜଣେ କିଏ ବସି ନିଉଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହୁଛନ୍ତି ।

ଆଡ଼ର ନିକଟକୁ ଯାଇଁ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା ଆଳୁଆଳରେ ଲୁଚି ଦେଖିଲି, ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ଅର୍ଜୁନଭାଇ ଭୁନହାଇ ବସିଛନ୍ତି । ସୁଦୂର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ୍‌ବଳୟରେ ଅସ୍ତୋନ୍ମୁଖୀ ସୂର୍ଯ୍ୟର ବଉଦ ସମୁଦ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧ ଲୁଚିଯିବାର ଲେହନ ଛବି ଉପରେ ତାଙ୍କର ଆଖି ଦିଗିଟି ଡିରି । ନିକଟରେ ଦୁଇ ଗୁରୁଖଣ୍ଡି ପୋଥି ସଜଡ଼ା ହୋଇ ରଖା ହୋଇଛି । ମୁଁ ବୁଢ଼ା ପଛରୁ ବାହାରି ଦୁଇ ହାତରେ ପଛଆଡ଼ୁ ତାଙ୍କର ଆଖି ବୁଜି ତାଙ୍କୁ ସହସା ମେକାଇ ଦେବାକୁ ମନ କରୁଛି ଦେଖିଲି, ସେ ହାତ ଦିଗିଟି ଉପରକୁ ଟେକି ଗୋଟିଏ ଅଧମଉଳା ଫୁଲ ମାଲକୁ ଅଳ୍ପ ଯତ୍ନରେ ସଜାଡ଼ିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ।

ମୋ ମନ କଥା ମନରେ ରହିଲା । ସେ କଥା କିଛି କେବଳ ସେଇଆ ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ପୂର୍ବପରି ଚାହିଁ ରହିଲି । ମୁଁ ଜାଣେ, ସେ ଯେଉଁ ଫୁଲମାଳଟି ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି, ସେ ଖଣ୍ଡି ପୂର୍ବଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେହି ଚଟାଣ ଉପରେ ବସି ମୁଁ ଗୁଡ଼ୁଥିଲି । ତର ତର ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିଲା ବେଳେ ଢଳରେ ଫୁଲମାଳଟି ସେହି ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ।

ଅର୍ଜୁନଭାଇ ସେ ଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ରଖିଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ତାକୁ ହାତରେ ଧରି ଚାମୁନ କଲେ । ଭାବି-ଜଡ଼ିତ ଚକ୍ଷୁରେ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଥାନ୍ତି । ଏହାର ଅର୍ଥ ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ଭୁଞ୍ଜା ଗୋଟାଏ ଅଧ-ମଉଳା ଫୁଲମାଳକୁ ଗୁଡ଼ିରେ ଗୁପିଧରି ଚାମୁନକରି ଅର୍ଜୁନଭାଇ ପରି ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀର ମନରେ କି ଅନନ୍ଦ ଆସିପାରେ ? ଏ ବିଷୟ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ବିଭୋଳ ହୋଇ ଧାରେ ଧୀରେ ବୁଢ଼ା ଆଳୁଆଳରୁ ବାହାରି ଅର୍ଜୁନଭାଇ ନିକଟକୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ତାର ମୁହଁକୁ ବାରମ୍ବାର ଫେରି ଚାହିଁବାକୁ ମନ ହେଉଥାଏ । ଯେତେଥର ଚାହିଁବେ, ଦେଖିବେ ମୋର ସେହି ଅଧ-ମଉଳା ଫୁଲମାଳଟି ତାଙ୍କର ଅଧର-ଫଳଗୁ ହୋଇଛି । ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି ।

ଅର୍ଜୁନଭାଇ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ, ତଥାପି ସେ ଯୁବକ ! ମୋ ପ୍ରତି ଯେ ସେ ଆକୃଷ୍ଟ ଏ କଥା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ବା ସେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଅନୁମାନ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ବାସ କରିବାକୁ ମନ ଡାକେ ନାହିଁ । ଆକର୍ଷଣ ବା ପ୍ରଲୋଭନ ଆସୁ ଆସୁ ସେ ନିଜର କର୍ମପତ୍ନୀ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ମନେ ପକାଇ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନଥାନ୍ତି । କେତେଥର

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗୁରୁାବଳୀ

ସେ ମୋତେ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି, କପାଳରେ ମୁହଁ ଲଗାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଲତାଟି ପରି ତାଙ୍କର କାନ୍ଧ ଉପରେ ଟାଙ୍ଗୁଳି ପଡ଼ିଲେ ସେ ପୁଣି କଣ ଭାବି ମୋତେ ଗୁରୁ ହାତରେ ଧୂରକୁ ଠେଲି ଦେଇ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଯାବତ ଯୁବତା ସ୍କୁଲର ଆକର୍ଷଣ ତ ଆସିବା ଅତି ସ୍ବାଭାବିକ, ସେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଜୀବନର କର୍ମପନ୍ଥା ମନେ ପକାଇ ସତର୍କ ହୋଇ ସେହି ଆକର୍ଷଣ ମଝିରୁ ନିଜକୁ ଧୂରକୁ ବାହୁଡ଼ିବାରୁ ଟାଣି ନେଇ ପାରିଛନ୍ତି ମନର ଜୋର୍ରେ । ତେବେ, ଅଳ୍ପ ତାଙ୍କ ମନରେ ଏପରି ଦୃଢ଼ଲତା ଛାନ୍ତି ପାଇବା କିପରି ?

ଏହି ବିଷୟ ଭାବ ମୁଁ ଚାଲି ଚାଲି ଆସି ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲି । ପାହାଡ଼ର ମୁଣ୍ଡ଼ଊପରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଁ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । ମନରେ ଭୟ ଜାତ ହେଲା । ସଜ୍ଜା ବୃକ୍ଷଅସୁରୁ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ୍‌ବଳୟ କୋଳରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ କେତେବେଳୁଁ ଲୁଚି ଗଲେଣି । ମହାନଦୀର ପରପାରରୁ ଅଳଙ୍କାର ମାଡ଼ିମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ନଦୀର କ୍ଷୀଣ ଧାରକୁ ନିଜ ଗର୍ଭ ଭିତରେ ଲୁଚାଇ ଦେବ । ଏଣେ ଅକାଶର ଅବନୀ ଅତି ଭୟଙ୍କର । ବିଜୟୋତ୍ସାସୀ ସେନା ପତ୍ତନପତ୍ତନ ବଞ୍ଚିଯିବାକୁ ଅକାଶସାର ଗୁରୁ ହୋଇ ସଦର୍ପରେ ପରଝରକୁ ଅଭିନିମ କରୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ଆଗେଇ । ଠିକ୍ ସେହିକିବେଳେ ପ୍ରବଳ ଝଡ଼ ତାର ନବରୂପ ଘେନି ମାଡ଼ି ଆସିଲା । ମୋର ହୁସି ମନର ତମକକୁ ଦ୍ଵିଗୁଣ ବଢ଼ାଇଲା । ମୁଁ ଆହୁରଣ କରୁଥିବା ପଥର ଚଟାଣ ତଳେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲି । ଝଡ଼ ଯଦି ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ତାରକୁ ଫେରି ଯିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ ।

ଝଡ଼ କମିଲା ନାହିଁ । ବେଳୁବେଳ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତହିଁରେ ପୁଣି
ଘୋର ବର୍ଷା । ଗୁରୁଆଡ଼ୁ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସିଲାଣି । ଯଦି ରାତିଯାକ ଏହିପରି
ବର୍ଷା, ଝଡ଼ ତୋପାନ ହୁଏ ଘରକୁ ଫେରିବ କିପରି, ବାଟ ଘାଟ ତ ବାରି
ହେବ ନାହିଁ ?

ଏହିପରି କେତେ ସମୟ କଟି ଗଲା । ଝଡ଼ ବର୍ଷା ଟିକିଏ କମିଲାପରି ବୋଧ ହେଲା । ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ମନ ଅଥୟ ହେଉଥାଏ । ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଛୁଇଁ ଦମ୍ଭକରି ଗୁହା ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଝଡ଼ କମି ନ ଥାଏ । ଗୁରୁଆଡ଼ର ଭୟଙ୍କର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ମୋର ପ୍ରାଣ ଭୟରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ତଥାପି ଅନ୍ଧାରରେ ଅଣ୍ଟାଲି ଅଣ୍ଟାଲି ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ତଳକୁ ଝୁଲୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଚେଷ୍ଟା କଲି । ଯିଶବରେ ବର୍ଷାପାଣିରେ ଜୁଡୁ ହେଲା ହେଲା । ଗୋଡ଼ ଚାପି ଧୀରେ ଧୀରେ ଡାଳପତ୍ର ଧରି ତଳକୁ ଝୁଲୁଛନ୍ତି ବୋଲି

କେତେ ଥର ଗୋଡ଼ ଖସିଯାଇ ପଥର କି ଗଛ ଦେହରେ ଅଟକିଯାଏ । କେତେ ବେଳେ ପଥର ଖଣ୍ଡେ ଝୁଲି ଖସି ଆସୁ ଆସୁ ଗଛ ଦେହରେ ଲୁଗା ଲାଗିଗଲେ ଅଟକିଯାଏ । ଲୁଗାପଟାର ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନ ସରେ । ସେଥିପ୍ରତି ମୋର ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ ଥାଏ ।

ଖଣ୍ଡେଦୂର ଆସି ମୁଁ ଅଳ୍ପ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ସତେ କି ମୋ ଦେହରୁ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ମୁଁ ଟିକିଏ ଆଶ୍ରା ଲୋଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ଅଳ୍ପ ଶିଳାକୁ ଭରା ଦେଇ ଠିଆ ହେଲି । ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ପାଣି ଧାର ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ମୋର କଡ଼ଦେଇ କୁଜୁ, କୁଜୁ ହୋଇ ଗଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ବସାପାଣି ଗଡ଼ି ପଡ଼ୁଥାଏ ପିଠିବାଟେ ତଳକୁ । ମୋର ମନର ସବୁ ଦମ୍ଭ, ସବୁ ସାହସ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼େଇ ଗଲା ।

ଅନ୍ଧାର ଭେଦକର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୀଣ ଆଲୋକ ରେଖା ମୋର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ସତେକି ନିସ୍ତର ଆଶାଲୋକ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଜଳି ଉଠିଲା । ଏଇ ତ ପାଗଳବାବାଙ୍କ କୁଡ଼ିଆ ଭିତରର ଆଲୁଅ ! ପାଗଳବାବା ତେବେ ଅଛନ୍ତି, ମୋର ଆଉ ଭୟ କଣ ? କୌଣସି ମତେ ସେଠାରେ ଉପହୃତ ହୋଇ ପାରିଲେ ରକ୍ଷା । ସେହି ଆଲୋକକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଥରଥର ଡାଳପତ୍ର ଧରି ମୁଁ ଆଗକୁ ଚାଲିଲି ।

କିପରି ଯେ ମୁଁ ପାହାଡ଼ ଉପରରୁ ଓଢ଼ାଇ ପାଗଳବାବାଙ୍କ କୁଡ଼ିଆ ଆଗରେ ଉପହୃତ ହେଲି, ମୋର ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ଅନନ୍ଦରେ ମୁଁ ପାଗଳବାବାଙ୍କ କୁଡ଼ିଆ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲି । ସହସା ମୋର ଆଖିରେ ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ପଡ଼ିଲା ମୁଁ ସ୍ତମ୍ଭିତ ହେଲି । ଘରର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ରୁଖା ଉପରେ ମାଟିର ଦାପ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଜଳୁଛି । ଘର ମଝିରେ ଶୁଖିଲା କାଠ ଏକାଠି ଜମାଇ ସେଥିରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଛି । ନିଆଁ ହୁ ହୁ ହୋଇ ଜଳି ଘରକୁ ଆଲୋକିତ କରୁଛି । ଜଳନ୍ତ ନିଆଁକୁ ବେଞ୍ଚନକରି ଚାରିପଟେ ସୈନ୍ୟ ବସି ମଧୁଗୁଳାପ କରୁଛନ୍ତି । ଦେହର ଓଦାପୋଷାକ ଖୋଲି ନିଆଁକୁ ଦେଖାଇ ଶୁଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ପାଗଳବାବାଙ୍କର ଦେଖାନାହିଁ ।

ମୋ ମନରେ ଭୟ ହେଲା । ଚରର ସେ ଦିନର କଥା ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଗଜପତିଙ୍କ ସିପାହୀମାନେ ଗାଁ ଗାଁରେ ପଶି ଯାହା ପାଉଛନ୍ତି ଲୁଟି ନେଉଛନ୍ତି । ସ୍ବର୍ଗ୍ୟା ପାଇଲେ ଓ ଏକୁଟିଆ ଦେଖିଲେ ପରର ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ପଛପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ।

ଭୟରେ ମୁଁ ପଥର ପାଲଟିଯାଇଥିଲି । ପଲାଇ ଯାଇ ଆହୁରଣା କରବାକୁ ମୋ ଗୋଡ଼ର ସବୁ ଶକ୍ତି କିଏ କୁହୁକ ବଳରେ ହରଣ କର ନେଲାଣି ।

ସିପାହୀମାନେ ମୋର ଉପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରି ମୋର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଗୁହାଣୀ ଭିତରେ ମୁଁ ବସୁୟ ଓ ଭୟର ସୂଚନା ପାଇଲି । କିନ୍ତୁ, ମୋର ଦୁରବସ୍ଥା ଉପଲବ୍ଧ କରବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କ ଗୁହାଣୀରୁ ଭୟବହତାର ଆଭାସ ଲାଗିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରେଶାବକ ଆନନ୍ଦର ଦାରୁଣାସ୍ତ୍ର ଜଳି ଉଠିଲା । ମୁଁ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦର ଆଶ୍ୱା ଅବନୟ ଦେଖିବାକୁ ସ୍ଥିର ଅଟେଇ ରହିଲି ।

ମୋର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସିପାହୀମାନେ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ନିଆଁ ପାଖରୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ଅଙ୍ଗ, ଅକରୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖିଲେ ମହା ଦାମ୍ଭୀକ ପୁରୁଷର ଗୁଣ ମଧ୍ୟ ଥର ଉଠିବ । ମୁଁ ତ ଜଣେ ଦୁର୍ବଳା ବାଳିକା, ଏକାକିନୀ ଓ ନିଃସହାୟା ।

ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ମୋର ଅଳ୍ପ ନିକଟକୁ ଘୁଞ୍ଚିଆସି ନରମ ଗିରରେ ପଶିଲେ, ଏ ଦୁର୍ଗମ ସ୍ଥଳରେ ତେମେ କଅଣ ବାଟବଣା ହୋଇ ଏଠାକୁ ଆସିଛ ?

ମୁଁ ସାହସ କର କହିଲି, ମୁଁ ନିଆଣୀ ।

ଆଉ ବେଶୀ କିଛି କହିପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ପାଟିରୁ କଥା ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଜଣେ କହିଲା, ନିଆଣୀ କାହିଁକି ? ତମପରି ସୁନ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ଦୁନିଆଁରେ ନିଆଣୀ ହୁଏ, ତେବେ !

କଥାଟା ଅଧା ରହିଗଲା ତା ଭିତରେ । ତାର ଏପରି କଥା ଶୁଣି ମୋତେ ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲା । ମୋର ରୂପନେଇ ସେ ତାର ମତ ପ୍ରକାଶ କରବାକୁ କିଏ ? କିନ୍ତୁ, ଭୟରେ ମୁହଁ ଖୋଲି ତାକୁ ମୁଁ କିଛି କହିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଆଉ ଜଣେ ପଚାରିଲା, ତମର ଘର ?

ମୁଁ କହିଲି, ଏଇ ନିକଟରେ, ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ।

ଅସମୟରେ ଏଠାରେ କାହିଁକି ଅଛ ?

ମୁଁ ବୁଲିବାକୁ ଆସିଥିଲି, ହଠାତ୍ ଝଡ଼ବର୍ଷା ହେଲା । ଘରକୁ ଫେରିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ତମର କଅଣ ଘରେ ବାପ ଭାଇ ନାହାନ୍ତି ? ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଆସି ତମକୁ ଏଠାରୁ ନେଇଯିବେ । ଭୟ କାହିଁକି ? ଓଦା ସର ସର ହୋଇ ଶୀତରେ ତ ଥରୁଛି, ନିଆଁ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସ ।

ଲୋକଟିର କଥା ଶୁଣି ଓ ତାର ଆତ୍ମୀୟତା ଦେଖି ମନରେ ସାହସ ହେଲା । ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ମୋର ବାପା ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ମୋର କେହି ଭାଇ ନାହିଁ । ଘରେ ବୋଉ ଏକାଟିଆ ଅଛି । ଯଦି ତମ ଭିତରୁ କେହି ମୋତେ ଘରେ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ସଙ୍ଗରେ ଯାଆନ୍ତି ତ ଅତି ଉପକାର କରନ୍ତି । ଏକା ବୋଉ ମୋର ଘରେ ଦକ୍ ଦକ୍ ହେଉଥିବ ।

ସେ ଭିତରୁ ଜଣେ ମୋ କଥା ଶୁଣି ଠୋ ଠୋ ହସି କହିଲା ପରର ବେଠି କରବାକୁ ବାପା ଆମକୁ ଶିଖାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ବୋଧହୁଏ ଧନ ଲୋଭରେ ଏପରି କହୁଛି ଭାବ ମୁଁ କହିଲି, ତମର ପଛଗ୍ରମ ପାଇଁ ବୋଉ ନିଶ୍ଚୟ ତମକୁ ଧନରହ ପୁରସ୍କାର ଦେବ ।

ସେ ପୂର୍ବପରି କହିଲା, ଧନରହ ! ସେ ସବୁ କଅଣ ତମଠାରୁ ବେଶୀ ମୂଲ୍ୟବାନ । ତମପରି ମୂଲ୍ୟବାନ ରହୁକୁ ଯେ ହାତରେ ପାଇଛି ତାର ଆଉ କେଉଁ ଧନରହ ଲୋଡ଼ା ?

ସେ ମୋର ନିକଟକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲା । ସେତେବେଳେ ବାହାରର ଝଟକର୍ପା ମୋ ଆଖିରେ ବିପଦର କାରଣ ପଛବର୍ତ୍ତେ ବନ୍ଦ ରସା ପାଇବାର ଏକମାତ୍ର ଉପାୟପରି ବୋଧ ହେଲା । ମୁଁ ବୁଲି ପଡ଼ି କୁଡ଼ିଆ ଭିତରୁ ବାହାର ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ।

କିଏ ଜଣେ ପଛଆଡ଼ୁ ମୋ'ର ହାତଟାକୁ ଗିରିଧର ରକ୍ଷ ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ଏକାଟିଆ ଯାଅ ନା କହୁଛି, ଅନ୍ଧାରଆ ଦୁର୍ଗମ ରାତି, ବାଘ ସାପର ଭୟ ବି ଅଛି ।

ମୁଁ ବୁଲି ପଡ଼ି ଗିରିଧାର କହିଲି, ପାଷଣ୍ଡ, ମୋର ଦେହ ଛୁଇଁବାର ଅଧିକାର ତୋତେ ଦେଲା କିଏ ? ଗୁଡ଼ି ମୋ ହାତ । ହାତଟିକୁ ଟାଣି ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି, ପାଇଲି ନାହିଁ । ଆଉ ଜଣେ ସିପାହୀ ବୁଲିଆସି ମୋର ଅନ୍ୟ ହାତଟିକୁ ତାର ବଳ-ମୁଠା ଭିତରେ ବନ୍ଦୀକଲା ।

ମୋର କଥା ଶୁଣି ସିପାହୀ କହିଲା, ମୋର ମନ ଓ ତୋ'ର ଜଳିଲା ରୂପ, ଛଲେଇଲା ଡବ ଡବ ଯୌବନ ମୋତେ ସେ ଅଧିକାର ଦେଇଛି ।

ମୋର ଦେହ ହାତ ଥର ଉଠିଲା । ବାଧା ଦେଇ ଏମାନଙ୍କ ଆଗରୁ ପଛଦାଣ ପାଇବା ମୋ ପରି ନିଃସହାୟ ଦୁର୍ବଳ ନାରୀ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ଅସମ୍ଭବ । ମୋ'ର ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଝରି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଅତି କରୁଣ ସ୍ଵରରେ କହିଲି, ତେନେମାନେ ମୋର ପିତୃହୀନାୟ ! ତମର ମଧ୍ୟ ମା, ରଜଶ୍ରୀ, ହିଅ ଅଛନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇ ମୋତେ ଗୁଡ଼ିଦିଅ । ମୁଁ ତମମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ୁନାହିଁ ।

ମୋ କଥାରେ କେହି କାନ ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୋର ସେତେବେଳର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଥିଲେ ପାହାଡ଼ର ପଥର ସୁଦ୍ଧା ତରଳ ଯାଇଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଏହି ନୃଶଂସ ସୈନିକମାନଙ୍କର ମନର ପରବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ହସି ହସି ନିମ୍ନ ସ୍ତରରେ ଯେଉଁ ଘଣ୍ଟିତ ପ୍ରସ୍ରାବ କଲା, ସେ କଥା ଶୁଣି ମୋର ହୃଦୟର ସ୍ପନ୍ଦନ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଅସିଲା ।

ସବୁ ବିନୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ବିଫଳ ହେଲା । ଜଣେ ସୈନିକ ଭଲ ମନ୍ଦ ବିଚାର ନ କରି ବିବେକର ତାକ ନ ଶୁଣି କେବଳ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଅନ୍ଧାରର ପ୍ରବଳ ଲୋଭ ଲାଲସାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାଗଳପରି ହୁଟି ଅସିଲା । ମୋର ଦୁଃଖ କଟିକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ବେଷ୍ଟନ କଲା । ମୋତେ ଗୁଳି ଉପରକୁ ଆଉଁଟାର ନେଲା । ମୋର ଚରୁକରେ ତାର ତୃପ୍ତି ଅଧର ଲଗାଇବାକୁ ଯାଉଁଶୁ ତାର ଚୈତ୍ତ୍ବ ଦୁର୍ଘ୍ବ କାହାର ଗୁମ୍ଫାମୂର୍ତ୍ତି ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ତାର ହାତ ଦୁଇଟା ଶିଥିଳ ହୋଇ ମୋର କଟି ଦେଶରୁ ତଳକୁ ଝସି ପଡ଼ିଲା ।

କିଏ ଜଣେ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ କହିବାର ଶୁଣାଗଲା, ଆସ ବାବା ଭିତରକୁ, ପଦାରେ ଠିଆ ହେଲ କାହୁଁକି, ବର୍ଷା ଯେ ହେଉଛି ।

ନୈରାଶ୍ୟ ଭିତରେ ଟିକିଏ ଆଶାର ସମ୍ଭାନ ପାଇଲା । ଜାଣେ ନାହିଁ, କି ଅବୋଧ ଭାଷାରେ ମୁଁ ଆକୁଳ ହୋଇ ଚତ୍କାର କରି ଉଠିଲି, ମୋତେ ରସାକର ।

ସିପାହୀ ଦୁଇଜଣ ମୋର ହାତ ଗୁଡ଼ି ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ । ସଶକ ଭିତରେ ଦୁଇଜଣ ଲୋକ କୁଡ଼ିଆ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ପ୍ରଥମ ଲୋକଟି ନିଜେ ପାଗଳ ବାବା । ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଜଣେ ତେଜସ୍ବୀ ଯୁବକ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା ।

ବୀରବେଶୀ ସୈନିକ ଗୁଡ଼ିକଙ୍କର ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନ ସରେ । ଆଗକୁ ଯୁବକଟି ଆଖି ତରଟି ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ସେମାନେ କାନ୍ଦୁକୁ ଆଉଁଟି ଯୋଡ଼ିହସ୍ତ କରି, ମଥା ପୋତି ଠିଆ ହେଲେ । ଏହା ଭିତରେ ଯେ କି ଗୁଳି ରହସ୍ୟ ଛପି ରହିଛି ସେ କଥା ମୁଁ ବୁଝିଲି କିପରି ?

ଯୁବକ ରୁଷି ହରେ କହିଲେ, ତମେମାନେ ଗଜପତିଙ୍କର ସୈନିକ ପରି ଦିଶୁଛ ତ ! କାହାର ଆଦେଶରେ ଯୁଦ୍ଧ ଭୁଲି ଗୁଡ଼ି ଆସିଛ ଶୁଣେ ? ସିପାହୀମାନେ ଉଡ଼ିର ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଭୟରେ ଅସ୍ତ୍ର ର ହୋଇ କାନ୍ଦୁ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ ।

ଯୁବକ ପୁଣି କହିଲେ, ରୁଟିଲି, ତମର ମାନଙ୍କର ଅସତ୍ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଗଜପତିଙ୍କର ନିର୍ମଳ ନାମରେ କଲଙ୍କ ଲାଗିଛି । ଘରେ ଘରେ ଗଜପତିଙ୍କର ଦୁର୍ନାମ ରଟିଣା ହେଉଛି । ତାହାହିଁ ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଆଜି ଛୁପି ଛୁପି ତମର ଅନୁସରଣ କରିଥିଲି । ଦୁଇ ଆଖିରେ ଯାହା ଦେଖିଲି ସେଥିରେ ମୋର ସବୁ ସନ୍ଦେହ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ନଜର ଘଣିତ କର୍ମ ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ତୁମକୁ ମଥାଯୋଗ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ କହ, ଏହା ବାଲିକାଟି କିଏ ।

ସେମାନେ ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ନଜେ ପାଲେବାବା ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଯୁବକଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ସର୍ବାରଙ୍କର ତିଅ ଜୟନ୍ତୀ । ଯୁବକଟି ଏକ ଆଖିରେ ମୋ'ର ଅର୍ଦ୍ଧ-ନଗ୍ନ ଦେହ ଓ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ରହିଥିଲେ । ମୋତେ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ, ତୁମେ ଏକାକିନୀ ଏଠାକୁ କିପରି ଆସିଲି ?

ମୁଁ ପୂର୍ବପର ତଳକୁ ଚାହିଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ସବୁ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି । ମୋର କଥା ଶେଷ ହେଲା । ଯୁବକ କହିଲେ, ଭୟର କାରଣ ନାହିଁ । ମୁଁ ନଜେ ତୁମକୁ ତୁମର ମାଆଙ୍କ ପାଖରେ ଗୁଡ଼ି ଆସିବ । ସିପାସ୍ତମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ଏହା ବାଲିକାଟି ଯାହା କହିଗଲେ ସେଥିରେ ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିବାର କିଛି ଅଛି ?

ଯୁବକଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ସେମାନେ କରୁଣ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ଆମ୍ଭେମାନେ ଦୋଷୀ, ଆମକୁ ସମା କରନ୍ତୁ ।

ପାଲେବାବା ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦୁଇ ଦୁଇ ମନକୁ ମନ ତାଙ୍କର ପ୍ରଳାପ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଦୋଷୀ ସମସ୍ତେ ଯେତେବେଳେ ଆକାଡ଼୍‌ସା ଏକମୁଖୀ ହୁଏ, ପ୍ରଭୁତ୍ଵର ନ ପାଏ । ଦୋଷୀ କେହି ନୁହନ୍ତି ଯେତେବେଳେ ଆକାଡ଼୍‌ସା ଦୁଇଆଡ଼ୁ ଆସେ, ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନ ପାଇ ମିଶି ଏକାକାର ହୁଏ । ଯେ ବଳିତ ସେ ଦୋଷୀ, ଯେ ବଳିତ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ !

ତାଙ୍କର ପ୍ରଳାପରେ କାନ ନ ଦେଇ ଯୁବକ କହିଲେ, ଆସ ଦେବା, ତୁମକୁ ମୁଁ ତୁମର ମାଆଙ୍କ ନିକଟରେ ଗୁଡ଼ି ଆସିବି । ସୈନିକ ମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ମୋର ଫେରିବା ପାଏ ତୁମେମାନେ ଏଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବ ।

ବାହାରକୁ ଆସି ଦେଖିଲୁ, ଟଡ଼ବର୍ଷାର ବରମ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କର ହାତଧରି ପରେ ପରେ ଚାଲିଥାଏ । ନଈକୂଳ ପାର ହୋଇ ଆମଘରର ଅନ୍ଧ ନିକଟକୁ ଆସିଲୁ । ମନରେ ସାହସ ଆସିଲା । ତାଙ୍କର ହାତଟିକୁ ଦୂର ହାତରେ ଚାପିଧରି କହିଲି, ଏଇ, ଆଗରେ ଆମର ଘର ।

ଗୋଟିଏ କୋଠାରେ ବିଜୟ ମଞ୍ଜର ଶୋଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା ହୋଇଥିଲା । ପଦାକୁ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ଆହା, କେତେ ଉପକାଶ ସ୍ବପ୍ନରୂପ । କାଳେ ତାଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ !

ମୁଁ ତାଙ୍କ କବାଟ ପାଖକୁ ଗଲି । କବାଟ ମୁକୁଳା ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ମୋର ସାହସ ହେଲାନାହିଁ, କାଳେ କିଏ ଦେଖିବ । ଭୟାକୁଳ ଏବଂ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଚକ୍ଷୁରେ ଚାହିଁବାକୁ ଚାହୁଁଲି । କେହି ନାହିଁ । ହୃଦୟର ସ୍ବଦ୍ଦନର ବେଗ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦେହ ହାତ ଥର ଉଠିଲା । ତଥାପି ବାପ, ପ୍ରଲେଭନ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଳ୍ପଥ ଧରି ଭିତରକୁ ଗଲି । ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଶୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁଟିରେ ମୋର ଆଖି ଲାଗି ରହିଲା । ମୋର ପ୍ରାଣଟା ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ଟାଣିହୋଇ ଆସିଲା । ବାପ, ଯୁବକ ଯୁବିକାର ପ୍ରାଣରେ ଯେତେବେଳେ ମୋହ ଆସି ଅସନ ପାତେ, ସେମାନେ ବାହ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ବସ୍ତୁଟା ତାଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ପାଶୋର ପକାଇ ନିଜର ସତ୍ତା ଅନ୍ୟର ହୃଦୟରେ ଉପଲବ୍ଧ କରନ୍ତି ।

ହୃଦୟର ଅଦମ୍ୟ ପିପାସାକୁ ଦମନ କରି ଫେରି ଆସି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଲଜ୍ଜା ହେଲା, ତାଙ୍କର କପାଳରେ ମୁହଁ ଲଗାଇବ । ଭୟହେଲା, ସେ ଅପରିଚିତ, ମଦି ନଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ମୋତେ କଣ ମନେ କରିବେ ? ତାଙ୍କର ନିଦ୍ରାରେ ବ୍ୟାଘାତ ଆଣିବାକୁ ମୋର ବା କି ଅଧିକାର ଅଛି ? ନାଁ, ଫେରିଯିବ । କିନ୍ତୁ ଫେରି ପାରିଲି ନାହିଁ । କେଜାଣି କିପରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଜାହାଣ ହାତଟି ନେଇ ତାଙ୍କର କପାଳ ଉପରେ ରଖିଲି ।

ସେ ଚମକି ଉଠିଲେ । ଉଠି ବସି ମୋର ହାତଟିକୁ ଧରି ଟିକିଏ ବସ୍ତିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, କ'ଣ ଚାହୁଁଛ କହୁଛ ?

ମୋର ଅଳ୍ପସମ୍ଭା ଥର ଉଠିଲା । ସେ ଯେ ତେଇଁ ରହିଛନ୍ତି, ଶୋଇ ନାହାନ୍ତି । କ'ଣ ମନେ କରୁଥିବେ । ମୋର ଦେହ ଝାଲରେ ବୁଡ଼ିଗଲା । ମୁଁ ରହି ରହି କହିଲି, ମୋର ଭୟ ହେଲା, ହୁଏତ ମୋ ପାଇଁ ବର୍ଷା ପାଣିରେ ଭିଜି ଆପଣଙ୍କର ଦେହ ଅସୁସ୍ଥ ଥିବ । ଆପଣ ଶୋଇଛନ୍ତି ଜାଣି, ଦେହର ଉତ୍ତପ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲି ।

ବିଜୟ ମୋର ଦୁଇ ଆଖିକି ଚାହିଁ ହସିଲେ । ବାପ, ସେ ହସ ଭିତରେ କ'ଣ ଲୁଚି ରହିଥିଲା କେଜାଣି, ଲଜରେ ମୁଁ ଏକାଥରେ ମଲ୍ଲକପରି ହୋଇ ରହିଲି । ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ ମୋର ଆଉ ସାହସ ହେଲାନାହିଁ । ତଳକୁ ଚାହିଁଲି । ବାପ ଧରିଥିବା ହାତଟି ଏପରି ଭାବରେ ଥରବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ କାଳେ ପଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ ଖଟ ଖୁଣ୍ଟ ଉପରେ ରଖିଦେଲି । ଭାବିଲି, ହଁ, ମୁଁ କେତେ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛି ।

ବିଜୟମୁଖ ପୂର୍ବପରି ମୋର ହାତ ପାପୁଲି ଧରି ମୋର ମୁହଁକୁ ସହାୟକ
ବଦନରେ ଗୃହ କହିଲେ, ଜୟନ୍ତ, ବରଂ ତୁମେ ଅସୁସ୍ଥ ଅଛ । ତମର ହାତଟି ଗରମ
ଲାଗିଛି ମୋ । ତମ ବୋଉ କାହାନ୍ତି ?

ସେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲାଣି ।

ଝଡ଼ ବର୍ଷା କଣ କମିନାହିଁ ? ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଫେରିଯିବାକୁ ହେବ ।

ଝଡ଼ ବର୍ଷାତ କମିନାହିଁ ।

ମୁଁ ଆଉ ରହିପାରିବି ନାହିଁ ଜୟନ୍ତ, ମୋତେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଡାକ ଦେଲାଣି ।

ଆଉ କଅଣ କେବେ ଦେଖାହେବ ନାହିଁ ?

ଦୁଃସତ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ତେବେ କଅଣ ଏହି ଗୋଟିଏ ରାତିର ଘଟଣା, ଏକମାତ୍ର ସ୍ମୃତି, ଜୀବନର
ସମ୍ବଳ ହେବ ମୋର ?

ମୁଁ କଅଣ କହିଲି ନଜେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ଆଖି
କୋଣରୁ ଲୁହଧାର ଝରି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ପାରିନାହିଁ । ତାଙ୍କର ମୁହଁରେ ହର୍ଷ
ଓ ବିସ୍ମୟର ଭାବ ପ୍ରତିଫଳିତ ।

ସେ ମୋର ଦୁଇହାତକୁ ତାଙ୍କର ଦୁଇହାତରେ ଧରି କହିଲେ, ଜୟନ୍ତ !
ଆଉ କଣ କହିବାକୁ ବାକିଥିଲେ ସତେକି କଥାଗୁଡ଼ାକ ତୋକି ନେଲେ । ମୁଁ
ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମୌନ ରହିଲି ।

ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ଜୟନ୍ତ, ମୋତେ କଅଣ ଆହୁରି ଥରେ ଅଳ୍ପଥିରୁପେ
ପାଇବାକୁ ତୁମେ ଇଚ୍ଛାକର ? ମୋର ଏତେ ଯତ୍ନ ନେଇ ସୁଦ୍ଧା କଣ ତେମେ
ମନେ କରିଛ ତମର କୃତଜ୍ଞତା ତମେ ସୁଦ୍ଧା ପାରିନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ, ଏତେ କୃତଜ୍ଞ
ହେଉଛ କାହିଁକି ତୁମେ ? ମୁଁ କେବଳ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଛି ।

କେଜାଣି କିପରି କହି ପକାଇଲି, ଥରେ ନୁହେଁ, ତୁମକୁ ଅଳ୍ପଥିରୁପେ
ବହୁବାର ପାଇବାକୁ ବାସନା କରିଥିଲି । ମୁଁ ଯେ ଆମରଣ ତମର ରଣ ସୁଦ୍ଧା
ପାରିବି ନାହିଁ । ତୁମେ ମୋର ଜୀବନ ଓ ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱ ରକ୍ଷା କରିଛ ।

ସେ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହେଲେ । ମୋର ଅଶ୍ରୁ ସ୍ନିଗ୍ଧ ମୁଖକୁ ଗୃହ୍ୟ ସେ କହିଲେ,
ତେମେ ଭବନା କରନା ଜୟନ୍ତ, ତମର କୃତଜ୍ଞତା ସୁଦ୍ଧାପାଇବାକୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ସୁବିଧା
ଦେବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ତେଜ୍ଞା କରିବି । ତୁମର ଦେହ ଅସୁସ୍ଥ, ତୁମେ ବିଶ୍ରାମ ନେବ
ଯାଅ । ମୁଁ ଦୁଃଖିତ ହେଲି କି ସୁଖୀ ହେଲି କହିପାରିବି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର
କଥା ମାନ ନଜର କୋଠରୀକୁ ଫେରି ଆସିଲି । ବହୁଶା ଉପରେ ପଡ଼ି ପୁଣି
ନାନାପ୍ରକାର ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ କେତେବେଳେ ନିଦ ହୋଇଗଲା ଜାଣି ପାରିଲି
ନାହିଁ ।

ଉଠି ଦେଖିଲି, ଦିନ ପନ୍ଦରେ ହେଲଣି । ଆକାଶରୁ ମେଘ ମାଳା ଉତ୍ତର
ଗଲଣି । ଝଡ଼ବର୍ଷା ଆଉ ନାହିଁ । ବୋଉ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ବସିଛୁ ନୀରବରେ ।
ମୁଁ ଉଠିବସି ମନେ ମନେ ଯାହାକୁ ଖୋଜୁଥିଲି ତାକୁ ନ ଦେଖି ବ୍ୟସ୍ତହୀନ
ବୋଉକୁ ପଚାରିଲି, ବଜୟମଞ୍ଜି କାହାନ୍ତି ବୋଉ ?

ବୋଉ କହିଲା, ସେ ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡୁ ଚାଲିଗଲେଣି ମା ।
ମୋତେ ନ କହୁ ଚାଲିଗଲେ ?

ମୁଁ ତତେ ଉଠାଇବାକୁ ବସିଥିଲି । ସେ ମନାକରି କହିଲେ, ଉଠାଅ
ନାହିଁ ।

ଆଉ କେବେ ଆସିବେ, କିଏ ପାଇଛନ୍ତି ?
ସେ କଥାତ ମୁଁ ତା'କୁ ପଚାରି ନାହିଁ ।

ମୋର ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଲା, ସେ ଠକି ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ! ଆଖିରେ
ଲୁହ ଢଳ ଢଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ବୋଉ କଅଣ ସନ୍ଦେହ କର କହିଲା, ଅଛୁଥିବେ,
ଆସିଥିଲେ ଚାଲିଗଲେ ସେଥିପାଇଁ ଦୁଃଖ କାହିଁକି ?

ମୁଁ କହିଲି, କିଛି ନାହିଁ ମା, ସେ ଆମର କଣ କି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମନରେ
ଦୁଃଖ ହେବ ?

ମୋ କଥାରେ ବୋଉର ମନରୁ ସନ୍ଦେହ ଦୂର ହେବା ପରବର୍ତ୍ତେ ଯେପରି
ଘନଭୂତ ହେଲା ।

ଦୁଇ ଘନି ଦିନ ପରେ ମୋର ଦେହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଲ ହୋଇଗଲା ।

ଏ ଭିତରେ ଅର୍ଜୁନଭାଇ ଥରେ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ
ଆଜିକାଲି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ହୋଇ ଗଲେଣି । ଖାଲି ରେକ ନେବାଟା ବାକି
ଅଛି । ଜଣେ ସଦ୍‌ଗୁରୁର ସନ୍ତାନରେ ଅଛନ୍ତି ।

ମୋ ମୁହଁରୁ ସେ ରାତିର ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣି ଟିକିଏ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ
କହିଲେ, କିଏ, ବଜୟମଞ୍ଜି ! ସେ ତ ଗଜପତି ମହାରାଜା ପ୍ରତାପ ନରସିଂହ
ଦେବଙ୍କର ସେନାପତି । ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବାନ ସେ ଜୟନ୍ତି, ରାଜାଙ୍କର ସବୁ ସ୍ନେହର
ଅଧିକାରୀ ସେ ।

ମୁଁ କହିଲି, ସେ ଆଉଥରେ ଦର୍ଶନ ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଅର୍ଜୁନଭାଇ ପରହାସ କର କହିଲେ, କଲିଙ୍ଗାଧିପତିଙ୍କ ସେନାପତି ସେ, ଗଙ୍ଗାରୁ ଗୋଦାବରୀ ଯାଏ ପାଞ୍ଚଶ କୋଶ ସାଧାରଣ ଶାନ୍ତି ଶୁଖିଲା ରକ୍ଷାର ଦାୟିତ୍ବ ତାଙ୍କର ଉପରେ । ଆମ ସଜାକୁ ଦୁର୍ବଳି ଘୋଟିଲ ବୋଲି ବିଜୟ ମଞ୍ଜିଙ୍କର ପାଦ ପଡ଼ିଲା ଏ ଭୂଇଁରେ, ପୁଣି ତୁମର ଗୁଡ଼ିଆରେ । ସେ ଆକାଶର ଗୁମ୍ଫା ଲେ ଜୟନ୍ତି, ତୁ ତ ବାମନ ।

ଅଜ୍ଞାନ ଭାଇ ନାରବ ହେଲେ । ମୁଁ ଉଡ଼ିବ ଦେଲି ନାହିଁ ।

ପରଦିନ ଚର ଅସି ଖବର ଦେଲା, ଗଜପତିଙ୍କର ସୈନ୍ୟମାନେ ଦେଶ ସିଂହାସନ ମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କର ପକାଇଲେଣି । ଅଧିକାଂଶ ତ ଜୀବନ ହରାଇଲେଣି, ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆହୁରଣ କରବାକୁ ମନସ୍ତ କଲେଣି । ଏହା ଦେଖି ରାଜା ନିଜେ ଆହୁରଣ କରବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସରଦାର ରାଜାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, ବିଜିତ ଦେଶର ବିଜିତ ରାଜାର ଜୀବନ ଅପେକ୍ଷା ମରଣ ବାଞ୍ଛନୀୟ । ସରଦାରଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ରାଜା ଆହୁରଣ କର ନ କର ପୁଣି ମାନ୍ଦ୍ର ଚଳାଇଲେ ।

ଚରର କଥା ଶୁଣି ପିତା ଯେ ଜାଣିବ ଅଛନ୍ତି ଏହା ଆମେ ରୁଟି ପାରିଲୁ । ବୋଉର ଆନନ୍ଦ ଦେଖି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲି । ବିଜୟ ଯେ ଫେରି ଆସିବେ ନାହିଁ ଏକଥା ମୁଁ ଭଲକରି ରୁଟି ପାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅବୋଧ ମନଟା କେଜାଣି କାହିଁକି ପୁଣି ଆଶା ବାନ୍ଧି ବସେ । ନିରୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଏକାକିନୀ ନଦୀକୂଳରେ କି ପାହାଡ଼ ଉପରେ ବୁଲିଲୁବେଳେ ଅବୋଧ ଆଖି ଦୁଇଟା କେଜାଣି କାହିଁକି କାହାର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରେ ସୁଦୂର ଦିଗ୍‌ବଳୟ କୋଳରେ ।

ବୋଉ ମନା କରେ, ତାର ମନା ନ ମାନି କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅଶାର
ଫକେତରେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ ବୁଲିବାକୁ ଯାଏ । ହତାଶ ହୋଇ
ନିଜ ଘରକୁ ଫେରେ । ବେଳେ ବେଳେ ଫେରୁ ଫେରୁ ରାତି ହୋଇଯାଏ ।
ମନରେ ଭାବେ ଆଶା, ପୁଣି ସେ ଦିନର ଶୁଭ ସନ୍ଧ୍ୟାଟି ଫେରି ଆସିବ ପରା । ଏଡ଼େ
ବାର, ଏଡ଼େ ଉଦାର, ମହତ ସ୍ବପ୍ନରୁଷଙ୍କର ଆଉ ଥରେ ଦର୍ଶନ ମିଳିବ ପରା ।

ଦିନେ ସେ ଆସିଲେ, ବେଳ ବୁଝି ଆସୁଛି, ହଠାତ୍ ଦେଖା ଦେଲା ପକ୍ଷତର ଠିକ୍ ତଳେ । ସ୍ୱର୍ଗର ଗୁମ ପାଇଲା ପରି ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଅଶ୍ୱପୃଷ୍ଠରେ ଦେଖି ପାଟିକରି ଉଠିଲି । ମୋତେ ଦେଖି ସେ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଶୁଟିକୁ ଛେରେ ଖାଇଲେ ।

ମୁଁ ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲି, ଆପଣ ତା ହେଲେ ଆପଣଙ୍କର ବାକ୍ୟ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି ? ନିଜ ନିଜ ମୁଁ ଭୁଲି ଆସେ, ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରେ ।

ସେ କହିଲେ, ଜୀବନଟା ତ ଆଶା ନିରାଶାର ଖେଳ । ସେଥିକି ଚିନ୍ତା କରି ? ଦେହ ଭଲ ଅଛି ତ ? କହୁଁ କହୁଁ ସେ ପାଗଳବାବାଙ୍କର କୁଡ଼ିଆ ଆଡ଼େ ଚାଲିଲେ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରି କହିଲି ନାଁ, ଦେହ ଭଲ ଅଛି ।

ପାଗଳବାବାଙ୍କର କୁଡ଼ିଆ ପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି, ଘରଟି ସବୁଦିନ ପରି ମୁକୁଳା ପଡ଼ିଛି, କେହି ନାହିଁ । ଘର ମଝିରେ ପାଉଁଶ, ଅଙ୍ଗାର ଓ ଦରପୋଡ଼ା କାଠ ଗଦା ହୋଇଛି । ହାଣ୍ଡି ମାଠିଆ କେଇଟି ଭାଙ୍ଗି ଛିନିଛତର ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ବିଜୟ ମୋତେ ଚାହିଁ କହିଲେ, ସେ ଦିନ ଯଦି ଠିକ୍ ବେଳରେ ଆମେ ନ ଥାନ୍ତୁ ତ — । ବାକ୍ୟ ଥିବା ରଖିଲେ ।

ଉଦ୍ଧୃଷ୍ଟ ହୋଇ କହିଲି, ଜୟନ୍ତୀକୁ ଆଉ କେହି ଏ ଜଡ଼ ଜଗତରେ ଦେଖନ୍ତେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଚର କୃତଜ୍ଞ ଓ ରଣୀ ।

ବିଜୟ ମୋର ହାତ ଧରି କହିଲେ, ବାରମ୍ବାର ସେହି ପୁରୁଣା କଥା କହୁଛ କାହିଁକି ଜୟନ୍ତୀ, ସଙ୍ଗୀତମାନ ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ମଣିଷ କାହାର ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ନୁହେଁ । ସବୁ ଆପଦ ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରନ୍ତି ସେଇ ରାଗବାନ । ସେ ନିଜେ ଆସି ବିପନ୍ନ ଆଗରେ ଉଭା ହୁଅନ୍ତି ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ ଭାବରୁ କଥା ଛଡ଼ାଇ ନେଇ କହିଲି, ଏ ସେହିରେ ତୁମେ ହିଁ ମୋର ରାଗବାନ ସ୍ଵରୂପ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଦେଲି । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖିରେ ଆଗ୍ରହ ଓ ପିପାସାର ମଧୁର ଆଉ ଉପଲବ୍ଧି କଲି ଯେପରି ।

ବିଜୟ ମୋର ଦୁଇହାତ ଧରି କହିଲେ, ଭକ୍ତ ରାଗବାନଙ୍କର ଆଶ୍ଵାସନା କଲୁ ପରି ତୁମେ ମୋର ଆଶ୍ଵାସନା କରି ରଖି ସୁଝାଇବାକୁ ମନ କରୁଛ ଜୟନ୍ତୀ ? ତୁମେ ସୁନ୍ଦରୀ, ବ୍ରହ୍ମିମଣି ! ଏଇ ବନ ଭୂମିର ଗୋଟିଏ ହାସ୍ୟମୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମନ ମୁଗ୍ଧକର ସୁବାସିତ ଚଳନ୍ତି ସୁମନ ପରି ।

ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ଓ ପରଶ ପାଇ ମୋର ସାଗ୍ର ଶରୀର କି ଏକ ଅକଥନୀୟ ପୁଲକରେ ଧରି ଉଠିଲା । ରକତର ପ୍ରବାହ ସତେକି ଚଞ୍ଚଳ ହେଲା । କହିଲି ଥିଲୁ କଣ୍ଠରେ, ମୁଁ ଯଦି କୁସୁମଟିଏ ତ ଆପଣ ଦେବତା, ପଦତଳେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

ନିଜ ଅଜାଣତରେ ବିଜୟ ମଞ୍ଜୁଳ ପାଦତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲି ।

ସେ ମୋତେ ତଳୁ ଉଠାଇ ଠିଆକଲେ । କହିଲେ ତମପରି ଫୁଲର ସ୍ଥାନ ଦେବତାର ମସ୍ତକରେ ସିନା, ପାଦରେ ନୁହେଁ ।

ଅହସ୍ୟ ହୋଇ ମୁଁ କହିଲି, ତମର ଆଶ୍ୱସନା କରିବାକୁ ମୁଁ ଇଚ୍ଛାକରେ କିନ୍ତୁ ଏହିକି ମାଗୁଣି ଆଜାବନ ସେ ଅସ୍ୱକାରୁ ଯେପରି ବଞ୍ଚିତ ନ ହୁଏ ।

କହୁ କହୁ କଣ କହୁ ପକାଇଲି ମୁଁ ଜାଣିପାରିଲି ନାହିଁ । ଭୟ ଯେ କୋତରେ ହାତ ଦୁଇଟି ଟାଣି ଆଣି ଅପରାଧୀ ପରି ତଳକୁ ଗୁଡ଼ିଲି ।

ବଜୟ ଟିକିଏ ଚନ୍ଦ୍ରା କଲେ । କ'ଣ ଭାବି କେଜାଣି ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଜାହାଣ ହାତଟି ରଖି ଥରଲା କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ସତେ, ଦେବତା ନିକଟରେ ଭକ୍ତର ଅଦେୟ କିଛି ନାହିଁ ।

ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା କହୁ ପକାଇବି, କିଛି ନାହିଁ, କିଛି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ, ଭୟରେ ଲଜରେ ମୋର ପାଟି ଫିଟିଲା ନାହିଁ । ଦେହ ସାରା ଥର ଉଠିଲା ।

ସେ ମୋର କଟିକୁ ତାଙ୍କର ମୁନାର୍ଦ୍ଧ ବାହୁଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟନ କରି ପଶୁଥିଲେ, ଜୟନ୍ତ, ସୁନ୍ଦରୀ କହ— ।

ତାଙ୍କର କଣ୍ଠସ୍ୱର ଥର ଉଠୁଥିଲା । ଏହିକି ମାତ୍ର ଜାଣେ ମୋ'ର ଉତ୍ତର ଦେବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା । ସତେ କି ନିର୍ଜୀବ ପିଣ୍ଡଟି ମୋ'ର ଆଶ୍ରା ଲେଉଟିଲା ପରି କାହାର ବସ ଉପରେ ତଳି ପଡ଼ିଲା । କେଜାଣି କାହିଁକି ଆପେ ଆପେ ମୋର ଆଖିପତା ରୁକି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । କାହା ହୃଦୟର ଘନ ସ୍ପନ୍ଦନ ଶୁଣିଲି । ମୋ'ର ତୃଷିତ ଗଣ୍ଡରେ କାହାର ଚମ୍ପୁନର ଉଚ୍ଛ୍ୱିତା ଅନୁଭବ କରି ବାରମ୍ବାର । ମନ ହେଲା, ଆହା, ସେହି ବିରାଟ ସ୍ମୃତି ବସ ଉପରେ ଅନଳ କାଳ ପାଇଁ ଯଦି ଆଶ୍ରୟ ପାଇ ପାରନ୍ତି ।

ବେଳ ବୁଡ଼ି ଗଲାଣି ତଥାପି ଦିନର ଆଲୁଅ ଲାଗି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବାହୁ ବଳନରୁ ମୁକ୍ତହୋଇ ମୁଁ ଲଜରେ ଆଡ଼େଡ଼ାଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ବଜୟ କହିଲେ, ଜୟନ୍ତ, ମୋତେ ବିଦାୟ ଦିଅ ।

ମୁଁ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ପାଗଲବାବା ଓ ଅର୍ଜୁନଭାଇ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ସତେକି ଭୟରେ ମୁଁ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିବି । ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିଲି ଆଜୁଳ ତସୁରେ । ଦେଖିଲି, କେଜାଣି କାହିଁକି ତାଙ୍କର ଆଖି ଦୁଇଟି ଲୁହରେ ତଳ ତଳ ହେଉଛି । ସେ ଲୋତକର ଅର୍ଥ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ପାଗଲବାବା ଅର୍ଜୁନ ଭାଇର ହାତ ଧରି କୁଡ଼ିଆରୁ ବାହାର ଗଲେ । ଖଣ୍ଡେଦୂର ଯାଇ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଆଶ୍ରୟର ତସୁରେ ଫେରି ଗୁଡ଼ିଥିଲେ ଥରେ । ତା'ପରେ ଗଛ ଉଡ଼ାଡ଼ରେ ଜଳିଲି ଭିତରେ ଲୁଚିଗଲେ ।

ବଜୟ କହିଲେ, ମୋତେ ବିଦାୟ ଦିଅ ।

ମୁଁ କହିଲି, ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଥରେ ଦେଖାକରି ଯିବାକୁ ହେବ ।

ସେ ମଞ୍ଜିଲେ ।

ବୋଉ ଅଳ୍ପ ଆଗ୍ରହ ଓ ଆଦରରେ ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କଲା । ବିଜୟ ସେଦିନ ଆମର ଆକାଶ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ବୋଉ ଯେତେବେଳେଯାଏ ବିଜୟ ମଞ୍ଜିଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ଗଲେ କରୁଥାଏ, ମୁଁ ଅନ୍ୟଘରେ ବସି ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ପ୍ରଦତ୍ତ ଖଣିଏ ପୋଥି ପଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଯେତେ ପଢ଼ିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମନ ସେଥିରେ ପଶେ ନାହିଁ । କାନ ଦୁଇଟି ତାଙ୍କର କଥାଭାଷା ଶୁଣିବାକୁ ସତର୍କ ଥାଏ, ଆଉ ମନଟା, କେତେ ରଙ୍ଗୀନ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖୁଥାଏ, ଭବିଷ୍ୟତର ଅସୀମ ଚନ୍ଦ୍ରା ରାଜ୍ୟରେ । ସେମାନଙ୍କ କଥାଭାଷାରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ବୋଉ ମତେ ଡାକ ଗୁଡ଼େ । ଯିବାକୁ ଲଜ୍ଜା ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଲଜମାଡ଼େ । ଯାଉଛି, ଯାଉଛି, କହି ଯାଇପାରେ ନାହିଁ ।

ବୋଉ ତାର ଗଲେ ଶେଷକର ଶୋଇବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ଗୁରୁର ଗୁରୁଶ୍ରୀ ମାନେ ବାହାର ଖଞ୍ଜାକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ସତର୍କତାର ସହିତ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି । ସେ ଆଗ୍ରହରେ ମୋ ଆଗମନକୁ ଅନାଇଁ ରହିଥିଲେ । କେତେ ସୁଖ ଦୁଃଖ, କେତେ ଅତୀତ ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ କଥାଭାଷା ହେଲା ।

ରାତି ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲା, ଆଖି କଷା ପଡ଼ିନାହିଁ । ବିଦାୟ ନେଇ ମୋର ନିଜ କୋଠକୁ ଫେରି ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ପଚାରିଲି, ତୁମେ ଆଉ କେବେ ଆସିବ ବିଜୟ ? ମୋ'ର ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହେଲା । କହିଲି, ମୋତେ ଭୁଲିଯିବ ନାହିଁ ତ ମୋର ବନ ଦେବତା ?

ସେ ହସି କହିଲେ, ଭୁଲିଯିବ ମୋର ବନମଣ୍ଡଳୀକୁ ? ତେବେତ ନିଜକୁ ଭୁଲିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଆଗ । ଅବସର ପଡ଼ିଲେ ଅବଶ୍ୟ ତୁମ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବ ।

ମୁଁ ଖୁସିହୋଇ ଶୋଇବାକୁ ଫେରିଲି ।

ଏତିକି କହି ଜୟନ୍ତ ଜୟନ୍ତର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତରଖି କହିଲେ, ବାପ, ଆଜି ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ତୋ ପାଖରେ କହି ପାରୁନାହିଁ । ଅତୀତର ସୁଖ ଦୁଃଖର କଥା କହୁଣୁ ଛାଡ଼ି ଭିତର ଦାୟିତ୍ବ ତକଟି ହେଉଛି । କେତେ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ରାଗ କରିବାକୁ ମନ ହେଉଛି । ପୁଣି ମନେ ହେଉଛି, ସେହି ସୁଦୂର ଅତୀତର ଗୋଟିଏ ଭ୍ରମ ପାଇଁ ମୁଁ ତ ନିଜେ ଦାୟୀ, ରାଗିବି ବା କାହା ଉପରେ ?

ବାପ, ସବୁ ଘଟଣା ଅନନ୍ତ ସମୟ ସମୂହ ଭିତରେ ନିଜର ସତ୍ତା ହଜାଇ ବସେ, କିନ୍ତୁ ମନର ପରଦା ଉପରେ ମଣିଷର ଅନୁଭୂତିର ଚକ୍ର ରହିଯାଏ ଆଜୀବନ । ଅରଳିଲା ଦୁଃଖ ହତାଶାର ପ୍ରବଳ ଝଞ୍ଜା ବହେ ହୃଦୟରେ ସ୍ବପ୍ନର ତରଙ୍ଗ ପଡ଼ି ଉଠି ଯାଏଁ ଅନୁଭୂତିର ଚକ୍ରକୁ ଧୋଇ ଲଭାଇ ଦେବାକୁ, କିନ୍ତୁ କରେ କଣ ? ସେହି ଚକ୍ର, ସେହି ଦାଗକୁ ଆନ୍ତର ଗଭୀର କରି ଖୋଲି ଦେଇଯାଏ ।

ଆ ବାପ । ଜୟନ୍ତର ହାତଧରି ଜୟନ୍ତୀ ସବୁ ବ୍ୟଥା ହୃଦୟରେ ଲୁଚାଇ
ଫେରି ଆସିଲେ ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ କୁଟୀରକୁ ।

ପରଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ସେହି କୁଟୀର ଆଗରେ ବସି ଜୟନ୍ତ ପଚାରିଲା, ମା,
ଆଉ କଣ ବିଜୟମଞ୍ଚଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୋର ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ ସେହି ଦିନରୁ ?

ଜୟନ୍ତୀ କହିଲେ, ସେତେ ଅନେକ ଥର ଆସିଥିଲେ ତାପରେ, ଦେଖାଦ୍ୱୟ
ସେହି ପାଗଳବାବାଙ୍କ କୁଟୀରରେ । ଯେତେବେଳେ ଯୌବନର ଆକର୍ଷଣ,
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ମୋହ, ମିଳନର ଆକାଂକ୍ଷା, ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କର ମନକୁ ଘୋଷି
ଆସେ, ସେମାନେ ଅଳ୍ପ ଦୃଢ଼, ପାଗଳ ଦୃଢ଼ । ପଶୁପରି ବିବେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ପଥଗୁଡ଼ି, କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅବହେଳା କରି, ବିପଥରେ ଗୁଲୁଲୁ, ଅଥଚ ବିପଥ ବୋଲି
ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ବୁଝି ମଧ୍ୟ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଜୟମଞ୍ଚ ପ୍ରତ୍ୟହ ମୋ
ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ମୁଁ ବି ଗୁଡ଼ିକିନୀ ପରି ତାଙ୍କର ଆସିଲା ବାଟକୁ
ଗୁହଁ ରହିଥାଏ । ଯେଉଁଦିନ ସେ ଅକସ୍ମାତ୍ ଆସି ନ ପାରନ୍ତି, ମୁଁ ହତାଶ ହୋଇ
ଫେରେ । ମନରେ ବାରପ୍ରକାର ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନା ଆସେ ।

ଏହିପରି କେତେ ଦିନ ବେଶ୍ ଅନନ୍ଦରେ କଟିଲା ଗୋପନରେ । ମୁଁ
ନିତାନ୍ତ ବାଧା କଲେ ସେ ଆମ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି । ବୋଉ ସବୁଦିନ ପରି ତାଙ୍କୁ
ଆଗ୍ରହରେ ଗୁଡ଼ିଟି ଆମଘରେ ରହିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରେ । ସେ ତାର ଆଗ୍ରହ
ରକ୍ଷାକରି ଆମ ଘରେ ଅଟକି ଯାଆନ୍ତି । ଦିନେ କେବେ ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ,
କାଲେ ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ ।

ବାପ, ମଣିଷର ଜୀବନ, ମନ, ଚଳନ ଉପରେ ଦୁନିଆଁର ସହସ୍ର
ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼େ, ସେଇ ସବୁ ପ୍ରଭାବର ପ୍ରବାହରେ ସେ ଭସି ଭସି ଯାଏ,
କେଉଁଠି ଯାଇ ଲାଗେ ସେ ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ । ମୋର ଜୀବନଟି ଏହି ସ୍ୱାଭାବିକ
ନିୟମରୁ ବାହାର ନୁହେଁ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ଓ ଭଲମନ୍ଦ ଘଟଣାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାହାର
ଜୀବନ ଇଚ୍ଛାହାସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୃଷ୍ଠା ଚିତ୍ରିତ, ତାର ମନ, ଛେଦ ଓ ଜୀବନ
ଉପରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର କଥା ବା
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା ଯଦି ମୁଁ କହି ବସେ, ଶୁଣିବାକୁ ତୋର ଯୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୂପ ହେବ ।
ସେଇଥିପାଇଁ ମୋର କମ୍ପର ଛେ ଉପରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ପ୍ରବଳ,
କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କ ବିଷୟରେହିଁ ମୁଁ କହିଛି ଓ କହିବାକୁ ବଢ଼ିଛି ।

ଦନକର କଥା । ମୋର ଜଣେ ଅଳ୍ପ ଅପଣାର ପିଲାଦନର ସଙ୍ଗିନୀ ଅମ ଘରକୁ ବୁଲୁଅସିଥିଲା । ଦପହର । ବୋଉ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୋତେ ନିଗୋଲାରେ ସେ ଡର ଡର କହୁଲା, ଜୟନ୍ତ, ମନରେ କିଛି ଭବିଷ୍ୟ ନାହିଁ ? ଯାହା ଭବ ପଛେ, ମୁଁ କହୁବାକୁ ଅସିଛି, ନିଶ୍ଚୟ କହୁବି ।

ମୁଁ ହସି ହସି କହୁଲି, କଣ କହୁବୁ କହୁନୁ, ଏତେ ଡର କାହାକୁ ବା ?

ସେ କହୁଲା, ଶୁଣ, ଗାଁ ମାଇପେ ତୋ ନାମରେ ବାର କଥା ଉଠାଇଛନ୍ତି । ଘରେ ଘରେ ତୋର କଥା ପଡ଼ିଛି, ସବୁ ବସିଛି । ଛି, ଛି, ସେ ଯେଉଁ କଥାମାନ କହୁଛନ୍ତି ତେ, ଶୁଣିଲେ କାନରେ ହାତ ଦେବୁ ।

ପଚାରିଲି, କ'ଣ ଶୁଣେ ?

ସେ କହୁଲା, ତୁ କୁଆଡ଼େ କେଉଁ ଅଜଣା ଲୋକ ସଙ୍ଗରେ ଏକୂଟିଆ କଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲୁଛୁ, ତା ସଙ୍ଗେ ଥିବା ନକଲ ହେଉଛି । ସେ କୁଆଡ଼େ ଅସି ତମ ଘରେ କୁଣିଆଁ ହୋଇ ରହୁଛି, ଏ କଣ ସତ ?

ମୁଁ କହୁଲି, ଯଦି ଲୋକେ ଏତେ କଥା ଜାଣନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଅପରିଚିତ ବୋଲି ସେମାନେ ଜାଣିଲେ କିପରି ?

ଅନୁମାନ । ସେ ଲୋକଟି ଅନ୍ୟ କାହାର ପରିଚିତ ନୁହେଁ ।

ଯଦି ମୋର ପରିଚିତ ହୋଇଥାଏ ?

ହେଲେ କଣ ହେଲା, ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ ପିଲା ସଙ୍ଗେ ଏପରି ମିଳାମିଶା କରିବା କଣ ଭଲ ? ଆମେତ ଆଉ ପିଲା ହୋଇନୁ ।

ଲୋକେ ଯେଉଁ ଭୟ ଦେଖାଇ ଏ ସବୁ କହୁଛନ୍ତି, ଯଦି ସେ ଭୟ ମୋର ନ ଥାଏ ?

ସେତ ନିଆରା କଥା । ତେବେ, ଭୟ ନ ରହିବ କେମିତି ? ଆମେ ପରା ଅଭିଆତୀ ?

ମୁଁ କହୁବାକୁ ଯାଉଥିଲି, ଯଦି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥାଏଁ ? କଥାକୁ ଡୋକିନେଇ କହୁଲି, ଲୋକଙ୍କର ଅଲଗା କଥାରୁ କଣ ମିଳିବ ? ତାପରେ ଏଣୁ ତେଣୁ କହୁ ତାକୁ ଭୁଲାଇ ଦେଲି । ସେ ବିଦାୟ ନେବା ପରେ ତାର କଥାକୁ ମୁଁ ଭଲକରି ଭାବିଲି, ମୁଁ କଣ ସତେ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛି ? ଯେତେ ଯାହା ଭାବିଲେ ଖୁସୀ ମୋର ଭାବନା ଗୁଡ଼ାକ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ କଳିଆ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ମୁଁ ସିଂହାସନରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ନିଦ ହୋଇଗଲା । ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି, ବିଜୟମଞ୍ଚ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ଦୁଇହାତ ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି, ଆଉ ମୁଁ, ତାଙ୍କର ଛାଇ ଉପରକୁ ଚଳି ପଡ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି ।

ବୋଉ ଦିନେ ଆମର ବୁଢ଼ୀ ଧାଇଁଟିକୁ କହୁଥିବାର ମୁଁ ଶୁଣିପାରିଲି, ଯଦି ଏଇ ବିଜୟମଞ୍ଚପରି ଜ୍ୱାଳି ମୋତେ ମିଳନ୍ତା ! ଯେପରି ସ୍ୱପ୍ନର, ବଳିଷ୍ଠ ରୂପ,

ରୁଦ୍ଧିସୁଦ୍ଧି ସେହପରି । ପଦେ କଥା ତା ଭୁଣ୍ଡରୁ ଶୁଣିଲେ ମୋର ପେଟେ ପୁରୁଡ଼େ । ସତେ, ବ୍ୟାତା ଜୟନ୍ତୀକୁ ଏପରି ଭାବ୍ୟବତୀ କରିବେ !

ବୋଉର କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଗୌରବ ବୋଧ କଲି । ଯଦି ବୋଉ ଜାଣନ୍ତା ଯେ ସେ ଯାହା ମନରେ ପାଆନ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାହା ପରିଣତ ହୋଇ ସାରିଲଣି, ତେବେ ସେ ସୁଖୀ ହୁଅନ୍ତା ! କହବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ଲଜ୍ଜା ବୋଧ କଲି । ପୁଣି, କହବ ନାହିଁ ବୋଲି ଯେ ମୋର ଦେବତା ପାଖରେ ମୁଁ ପ୍ରକାଶିବି ।

ଏବେ ଭାବୁଛି, ସେଦିନ ସବୁ ସତକଥା ବୋଉ ଆଗରେ ଖୋଲି କହିଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ଜୀବନର ଗଢ଼ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ହୋଇଥାନ୍ତା । ଭବିଷ୍ୟତ ଜାଣିବାର ଶକ୍ତି ଯେବେ ଏ ମଣିଷର ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଦୁନିଆଁର ଅବସ୍ଥା କଣ ହୁଅନ୍ତା ଜାଣି ହେଉ ନାହିଁ । ସେ ସୁଯୋଗ ମଣିଷର ନାହିଁ । ଦୁନିଆକୁ ଜାଣିବାର ଓ ଭବିଷ୍ୟତର ଅଭିଜ୍ଞତା ମଣିଷପିଲା ଜନମରୁ ଲାଭ କରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅଛି ସେମାନେ ଯଦି ମଣିଷପିଲାକୁ ଶିଖାଇ ମଣାଇ, ଆକଟେ କରି, ଭଲମନ୍ଦ ସ୍ମରୁଇ, ବାଟେ ନ ଦେଖାଇବେ, ଭବିଷ୍ୟତର ଭୁଲଭାନ୍ତି ଓ ତାର ପରିଣତି ପାଇଁ ସତର୍କ ନ କରାଇବେ ତେବେ ଫଳାଫଳ ଅଛି ଦୁଃଖଦାୟକ ଏବଂ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ହେବ—ଯେପରି ହୋଇଛି ମୋର । ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଓ ବଞ୍ଚାସର ସୀମାଅଛି, ସ୍ବାଧୀନତା ଦେବାର ପରିଧି ଅଛି । ଯେତକ ଲେଡ଼ା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ହେଲେ ପରିଣାମ ମଙ୍ଗଳପ୍ରଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ମୋ ଜୀବନହିଁ ତାର ଉଦାହରଣ ।

ଗଡ଼ରୁ ଖବର ଆସିଲା, ଗଜପତିଙ୍କ ଲେକେ ଆମର ସିପାନ୍ତମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଦୁର୍ଗ ଅଧିକାର କରିଛନ୍ତି । ରାଜା ନିଜେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରି ସନ୍ଧି କରିଛନ୍ତି । ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ମନର ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନ ସରେ । ଯୁଦ୍ଧରେତ ଯେତେ ଲୋକ ମରିବାର ମଲେ, ଯେଉଁମାନେ ରହିଲେ, ସେମାନେ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ସିଏ ଯୁଆଡ଼େ ପଳାଇଲେ ।

ଏ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଭାବିଲି, ରାଜା ତ ସନ୍ଧି କଲେ, ତାଙ୍କର ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ କଣ ହେଲା ? ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲା ଆଉ ଅନାଥ ହୋଇ ହତାଶ ହୋଇ ମୁଠିଏ କିତ ପାଇଁ ଦାଣ୍ଡରେ ହାଟରେ ବୁଲିବେ ନାହିଁ ? ରାଜାର ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତି ହେଲା ସେ କ୍ଷତି ପୂରଣ କରିବ କିଏ କି ? ଆମପରି ଗଣ୍ଡବ ପ୍ରଜାଏ ସିନା !

ମୁକ୍ତ ଶେଷ ହେଲାଣି ଅଳ୍ପ କେତେକଟି ସିପାହୀ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଗ୍ରାମର ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାଏ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ସ୍ବାମୀ ପୁଣ୍ୟଙ୍କର ଖବର ରୁଚି ଆସିଲେ । ବୋଉ ସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯାଇ ବାପା କାହିଁକି ଫେରିଲେ ନାହିଁ, ସେ ଖବର ପଚାରିଲି । ଯାହାକୁ ପଚାରିଲୁଁ ସେ କହିଲା, ଶେଷ ମୁକ୍ତରେ ଗଜପତିଙ୍କ ସେନାପତି ବଜୟମୁଖଙ୍କ ହାତରେ ସେ ନିହତ ହୋଇଛନ୍ତି । ବାପା ମୁକ୍ତରେ ମରିଛନ୍ତି, ଏ ଖବର ପାଇ ବୋଉ ମୋହହୋଇ ପଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ଭାବିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି ଭିନ୍ନ କଥା । ସେ ପଥର ପରି ସବୁ କଥା ଶୁଣିଗଲା । ଆଖିରୁ ବ୍ରଦାଏ ହୋଇ ଲୁହ ଗଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ବଡ଼ ଅଭ୍ୟୁତ କଥା । ବର, ଗାଁ ମାଇପଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ପାଇଁ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ ବୋଧ ଶୋଧ ଦେଇ କହିଲା— ଯେ ମରିଯାଏ, ସେ ଆଉ ଫେରେ ନାହିଁ, ବୃଥାରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମନସ୍ତାପ କରି ବେଳ କଟାଇବା ଭଲ ନୁହେଁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଧର୍ଯ୍ୟ ଅଛି, ସେମାନେ ତାଙ୍କର ପିଲା ଝିଲଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ, ତାଙ୍କୁ ମନିଷ କରିବାକୁ ବଞ୍ଚିରହ । ଯେଉଁମାନେ ସ୍ବାମୀର ମରଣ ସହ ଜୀବନ ଧରି ରହିବା ଅସମ୍ଭବ ମଣୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଜ୍ୱଳନ୍ତି ନିଆଁରେ ଝାସ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ ।

ମୋର ପେଟ ଭିତରୁ ଦୁଃଖର କୋହ ଉଠୁଥାଏ ଭୁଲାଇ ଭୁଲାଇ । ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ, ବୋଉର ବେକ ଧରି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସବୁ ଆଖି ଲୁହ ଶେଷ କରି ଢାଳିଦେବି । ମନର ରୁଦ୍ଧ ବେଦନାର ଦାଉ ସହ ପାରିବି ନାହିଁ । ବାପା ମରିଛନ୍ତି ମୁକ୍ତ ଭୂମିରେ, ମାରିଛନ୍ତି ବଜୟମୁଖ, ମୋର ଅଳ୍ପ ପ୍ରିୟ ବଜୟମୁଖ ! ଯେତେବେଳେ ସେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିବେ, କିପରି ମୁଁ ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବି, ହସିବି, କାନ୍ଦିବି ? ମୋର ପ୍ରିୟତମ ମୋର ପିତୃହନ୍ତା, ଏହାଠାରୁ ବଳି ଦୁଃଖ କଣ ହୋଇପାରେ ?

ବାପ, ଏଥର ଆମର ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା କଥା କହିବାର ସମୟ ଆସୁଛି । ଦୁଃଖ ସମୁଦ୍ରର କୁଆର ପରି ମାଡ଼ି ଆସେ, ତାର ଗତିରେଧ କରିବାର ଶକ୍ତି ମନିଷ ହାତରେ ନାହିଁ । ମୋର ଶିଶୁ-ଜୀବନର ହସ ଖେଳ ଓ ତାରୁଣ୍ୟର ଉଜ୍ଜ୍ୱାଦନା ଯେ ଶୀଘ୍ର ଶେଷ ହୋଇଯିବ, ମୋତେ ଯେ ମହା ବିପଦର ଘୂଞ୍ଚିବାସୁ ଭିତର ଦେଇ ସଂସାର ପଥରେ ଚାଲିବାକୁ ହେବ, ସେ କଥା ମୁଁ ସ୍ବପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନ ଥିଲି ।

ପିତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ଶୁଣିବାର ଦୁଇଦିନ ଯାଏ ବୋଉ ବଛଣାରେ ପଡ଼ି ରହିଲା । କାହାରିକୁ କିଛି କହିବା ତ ଦୂରର କଥା, କେହି ପାଖକୁ ଗଲେ ସେ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଲା ନାହିଁ । ଆଖି ଆପିଆ ଦୁଇଦିନ ଗୋଟାଏ ବଛଣାରେ ପଡ଼ି ଖାଲି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବେଳ କଟାଇଲା । ତାର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ମୋର ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବିଜୟମଞ୍ଜୁଙ୍କ ଉପରେ ଗାଁ କେତେଥର ପ୍ରବଳ କଲି, ଏଥର ଯଦି ଦେଖା ହୁଏ, ତାଙ୍କୁ ଆଉ କଥା କହିବି ନାହିଁ । ଯଦି କହେ, ଶେଷଥର ପାଇଁ କହି ତାଙ୍କଠାରୁ ସବୁ ସମ୍ପର୍କ ଭୁଟାଇ ଆସିବି ।

ନଈକ ଭାବ ନଈକ ମୁଁ ତମକି ଉଠିଲି । ସମ୍ପର୍କ ଭୁଟାଇବି କିପରି ? ଏ ଜୀବନରେ ତ କେବେହେଲେ ପାରିବି ନାହିଁ, ସେ ଯେ ମୋର ସ୍ବାମୀ !

ତାଙ୍କର ଦୋଷ କଣ ? ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଏ କାହାକୁ ଚିହ୍ନିଛି ? ମୋର ପିତା ବୋଲି ସେ ଜାଣନ୍ତି କିପରି ? ମନକୁ ଏହିପରି ବୁଝାଏ । ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ପୁଣି ଥରେ ପାହାଡ଼ ପାଖକୁ ବୁଲିଯିବି, କାଳେ ସେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସି ନ ଦେଖି ଫେରିଯିବେ । ମୋର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛାକୁ ମୁଁ ଦମନ କରେ । ଲୋକେ କଣ କହିବେ, ବୋଉ କଣ ଭାବିବ ?

ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ବୋଉ ସକାଳୁ ଉଠି ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ମୋତେ ବିଛଣାରୁ ଉଠାଇଲା । ମୁଁ ନିଦରୁ ଉଠି ବୋଉକୁ ଦେଖି କାବା ହୋଇଲେ । ତାର ହସ ହସ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମୋର ମନରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଆସିଥିଲା, ମୁଁ ଆଜି ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁନାହିଁ । ମୋର ପ୍ରାଣର ବେଦନା ସତେ କି ଅଧେ ଉଣା ହୋଇଗଲା । ଭାବିଲି, ଦୁଇଦିନ କାଳ ଭାବି ବୋଧହୁଏ ବୋଉ ତାର ମନ ବଦଳାଇଛି ।

ବୋଉ ମୋର ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୁଲି ଉଠେଇ ନୁଆଉଛନ୍ତି କହିଲା, ଧନ ମୋର, ଏଡ଼େଟିଏ ତ ହେଲୁଣ୍ଡ କିଛି ଶିଖିଲୁ ନାହିଁ, ପର ଦରକୁ ଲୋେ ଚଳିବୁ କେମିତି ?

ମୁଁ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ । ବୋଉ ପୁଣି କହିଲା, ମା ମୁଁ ଦୁଇଦିନ କାଳ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ଖାଲି ତୋର କଥା ଭାବୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ, ଆଜି ଭାବିବାକୁ ମୋର ତର ନାହିଁ । ତୋର ବାପାଙ୍କର ମଲା ଖବର ଶୁଣି ମୁଁ ଯେ ଦୁଇଦିନ ବସି ରହିଲୁଣି, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅନୁତାପ କରୁଛି । କିପରି ଦୁନିଆଁ ମୋର ପୋଡ଼ାମୁହଁ ଦେଖିବ ?

ସତେ କି ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା । ବୋଉର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୁଁ ଚାହିଁ ପାରିଲି । କହିଲି, ମୋତେ କାହା ଜିମା ଦେଇଯିବୁ ବୋଉ ?

ସେ ସାଗ୍ର ନୟନରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଭବୋନ୍ ଅଛନ୍ତି ।

ବାପ, ମୋତେ ସଫାରର ଜଟିଳ କଂଗ୍ଗିତ ଫଥରେ ଏକାକୀ ଗୁଡ଼ି ମା ମୋର ହସି ହସି କୁଲୁ ନିଆଁରେ ଡାସ ଦେଲା । ଗ୍ରାମ ଲୋକେ, ଚଡ଼ଲୋକେ ସମସ୍ତେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଫୁଟିଆ କଲେ । କହିଲେ, ସେ ଯେ ସତା ଶିରୋମଣି !

ମୁଁ ହେଲି ସଫାରରେ ଏକାକୀ । ସାହା ଭେଷା କେହି ନାହିଁ ।

ଅଳ୍ପ ଦୁଃଖରେ ମୋର ବେଳ କଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦୁନିଆଁଟା ମୋତେ ଶୂନ୍ୟ ଦିଶିଲା । ନୈରାଶ୍ୟ ଭିତରେ ବଜୟମଞ୍ଜୁକୁ ଭାବିବସେ । ଅନ୍ତରର ରୁଦ୍ଧ ଆବେଗ ବାହାରକୁ ପୁଟିଉଠେ । ଏତେ ବଡ଼ ବିପଦରେ ସେ ଅରେ ଦେଖା କରୁଥିବାକୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ଜାତି ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ! ପୁଣି ଭାବେ, ସେ ବୋଧହୁଏ ଦେଶକୁ ଫେରି ଯିବେଣି । ମୋତେ ନେବାକୁ ଶୀଘ୍ର ଲୋକ ପଠାଇବେ । ହୁଏ ତ ନିଜେ ଆସିବେ, ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବେ । ମୋ ମନରେ ଆଶା ଉଦୟ ହୁଏ । ପରକ୍ଷଣରେ ନୈରାଶ୍ୟ ଭିତରେ ମୁହଁ ଲୁଚୁଏ ।

ଦିନେ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ସେ ହେଲେଣି କୌଶଳୀନ-ଧାରା ସନ୍ତାନସୀ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ କାନ୍ଦି ପକାଇଲି । ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ସେ କହିଲେ, ଦେବ, ହସ କାନ୍ଦର ଦୁନିଆଁତ ଏ, ପୁଣି ଦୁଃଖ, ଆଲୁଅ ଅଳ୍ପର ସବୁବେଳେ ହାତ ଧରିଧରି । ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣହେବ । ସେଥିକି ଭାବନା କଣ ? ଯୈର୍ଯ୍ୟାଧର ସେହି ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କର ଆଶ୍ରା ଧରି ପଡ଼ିଥାଅ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ତମୁକୁ ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଭାଇଙ୍କର ସାନ୍ତ୍ବନା ବାଣୀ ଶୁଣି ମୋର ମନରେ ଦମ୍ଭ ଅସିଲା । କିନ୍ତୁ, ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଲି । ଆଜି ଏପରି ସମ୍ବୋଧନ କାହିଁକି ? ଦେବ ! ପରୁଷ ମନେ କରୁଥିଲୁ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କଥାକୁ ଢେଙ୍କନେଇ କହିଲୁ, ଆଜିଯାଏ କୁଆଡ଼େ ଥିଲୁ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ, ମୁଁ ତମର ମନେ ପଡ଼ି ନାହିଁ ?

ସେ କହିଲେ, ଜୟନ୍ତି, ତମର ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଅନେକ ଦିନରୁ ଦେହ-ତ୍ୟାଗ କଲେଣି । ଏତାକୁ ଆଉ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ବୋଲି ଡାକିବ ନାହିଁ । ଏତାଟ ବାରବୁଲ ପକାଇଛି, ଏହାର ମନେ କେହି କେବେ ପଡ଼ିଲେ ପଡ଼ନ୍ତି, ନୋହିଲେ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି । ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ତମର ସ୍ଵାମୀ କଣ ତମର ଖବର ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ ? ମୁଦ୍ର ସରଳରୁ ସେତେ ଦେଶକୁ ଫେରିଗଲେ, ତୁମେ କାହିଁକି ଏଠାରେ ଏକୁଟିଆ ଅଛ ?

ଭୟରେ ମୁଁ ଚାହିଁଥିବାକୁ ଚାହିଁଲି । ଯେଉଁ ବସନ୍ତେ ମୁଁ ଆଜିଯାଏ ଗୋପନ ରଖିଥିଲି, ତାହା କିଏ ଶୁଣିଲା କି ? ଲଜ ମାଡ଼ୁଥିଲା, କି ଉତ୍ତର ତାଙ୍କୁ ଦେବ । ତଥାପି ସାହସ କରି କହିଲି, ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ମୋର ଅଛି ।

କ'ଣ ଶୁଣେ ?

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ମୁଁ କହୁଛି, ତୁମେ ଯାହା ଜାଣ ସେକଥା ଯେପରି ଆଉ କେହି ନ ଜାଣନ୍ତି ।

ସେ ପଚାରିଲେ, କାହିଁକି, ତୁମେ କଣ ବିଜୟମଣିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହୋଇଥିବା ତୁମର ଗୋପନ ବିବାହକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଛ ?

କହୁଛି, ଏତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଏତେ ସ୍ଥାନ ବୋଲି ମୋତେ ଭାବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ସେ ମୋତେ ଦୁର୍ଘ୍ନ ସିପାସୀମାନଙ୍କ କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ, ଅଳ୍ପ ଦୁର୍ଗମ ଅକାର ଭାବରେ ମୋର ହାତ ଧରି ଆମ ଘରକୁ ଆଣିଲେ, ସେହି ଦିନରୁ ସେ ମୋତେ ଆପଣାର କରି ସାରିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଜୀବନର ଦୋସର ବୋଲି ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କଲି । ତାପରେ ହେଲା ଆମର ଗୋପନ ବିବାହ । ଅସ୍ୱୀକାର କରିବି କାହିଁକି ?

ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ପଚାରିଲେ, ତେବେ— ?

ମୁଁ କହୁଛି, ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ସେ ମୋତେ ବାରଣ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି ।

ସେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ପଚାରିଲେ, କାହିଁକି ?

ମୁଁ କହୁଛି, ସେ କହୁଛନ୍ତି, କୌଣସି ବିଶେଷ କାରଣରୁ ଆମର ଏ ଗୋପନ ଗୋପନ ବିବାହ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଗୋପନ ରଖିବାକୁ ହେବ । ସମୟ ଆସିଲେ ସେ ନିଜେ ସବୁ ପ୍ରକାଶ କରି ମୋତେ ଏଠାରୁ ଘେନିଯିବେ ।

ମୋ କଥା ଶୁଣି ବାବାଜୀ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ହସିଲେ । କଣ ଭାବ ସେ କହୁଲେ, ସବୁ ଛଳନା ନୁହେଁ ତ ଜୟନ୍ତୀ ?

ମୁଁ ତମକି ଉଠିଲି । ଶୁଣି ଥରବାକୁ ଲାଗିଲି । ବିଜୟମଣି ଛଳନା କରିବେ ? ଅସମ୍ଭବ ! କହୁଛି, କେବେ ନୁହେଁ, ଛଳନା କେବେ ନୁହେଁ । ବିଜୟମଣି ଛଳନା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ବାବାଜୀ ମୋର ଅନ୍ତରର ବେଦନା ବୁଝି ପାରିଲେ, ମୋର ପ୍ରାଣର କରୁଣ ହିନ୍ଦନ ଶୁଣି ପାରିଲେ । ମୋତେ ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେବାକୁ କହୁଲେ, ନ ହୋଇ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ଏକଥା କଣ ଗୋପନ କରି ରଖିପାରିବ ତାଙ୍କର ଫେରିବାଯାଏ ? ସେ କେବେ ଫେରିବେ ତାହାର ତ ଠକଣା ନାହିଁ । ଆଉ—, ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି କହୁଲେ, ଏଠାକୁ ବିଦାୟ ଦିଅ ମା, ଦରକାର ବେଳେ ଏଠା ଅବଶ୍ୟ ତମର ଭଲ ମନ୍ତ୍ର ବୁଝିବାକୁ ଆସିବ ।

ଏଭଳି କହୁ ସେ ବିଦାୟ ନେଲେ । ମୁଁ ଥକ୍କା ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଲି । କେତେଥର ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ବସି ଭାବିଛି । ସତରେ କଣ ବିଜୟମଣି ପ୍ରତାରକ, ସତରେ ସେ ଛଳନା କରି ମୋପରି ଗୋଟିଏ ନିରାଶ ବାଳିକାର

ସଂନାଶ କରୁଛନ୍ତି ? ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନିଜେ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେତେକି ଭାବେ, ମନ ସେତେକି ଖରାପ ହୁଏ । କାହା ପାଖରେ ମନ ଖୋଲି ପ୍ରାଣର ବ୍ୟଥା ପ୍ରକାଶ କରବ ? ଏପରି ଅପଣାର ମୋର କେହି ନାହିଁ । ମୋର ଦୁଃଖକୁ ମୋର ଚରସାଥୀ, ଅତି ଅପଣାର ! ଆଖିର ଲୁହ ମୋର ସାନ୍ତ୍ବନା ।

ବିଜୟମଲ୍ଲିକ କଥା ମନେ ପକାଇ ଦିନେ ମୁଁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ବସିଛି, ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଥରେ ମୋର ଚରପରିଚିତ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଯିବି । ଯେଉଁ ଚଟାଣ ଉପରେ ବସି ମୁଁ ମୋର ଦେବତାଙ୍କର ପ୍ରେମାଳାପ ଶୁଣୁଥିଲି, ସେହି ନିର୍ଜୀବ ଚଟାଣକୁ ହେଲେ ମନର ଗୋପନ କଥା ଜଣାଇବି । ଯାହା ଗୁଳି ଉପରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣୀ ଆସେ ପ୍ରେମରେ ବିଚାର ହୋଇ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟ ଭିତରେ ହଜାଇ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଭରୁଥିଲା, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମମୟ ଓ ପ୍ରେମ ଶାଶ୍ବତ, ତାହାର ରୂପ ବସି ଉପରେ ମୋର ନୀରବ ଉଷ୍ମ ଅଶ୍ରୁ ଗଡ଼ାଇ ଆସିବି । କେହି ସିନା ଆମ ସମ୍ମୁଖେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ପାହାଡ଼ର ଅକର୍ମଣ୍ୟତା, ଛେ ବୃକ୍ଷ, ଜୀବ ଜନ୍ତୁ, ଉପରର ସୁନାଲ ଆକାଶ, ନିମ୍ନର ସଜୀବ ମହାନଦୀ ତ ସବୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ସବୁ ଜାଣିଛନ୍ତି !

ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ବାହାର ପଡ଼ିଲି ସେ ଦିନ । କାହାରିକୁ କିଛି କହିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ଅମର ବୁଢ଼ୀ ଚାକରଣୀ ମୋ ଆଗକୁ ଆସି ଦୁଇଆଖି ଲୁହରେ ତଳ ତଳ କରି କହିଲା, ଅବଳାଟାରେ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛ ଦେଇ, କଣ ହୋଇଛି ଯେ ଏତେ କାନ୍ଦୁଛ ? ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ସହାୟ ସେ ମୋର, ତଥାପି, ତାର ଆକୁଳତାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ବୁଲିପଡ଼ି ମୁଁ ପଦାକୁ ଲେ ।

ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠି ପରିଚିତ ସେହି ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ବସି ନୀରବଅଶ୍ରୁ ତ୍ୟାଗ କରି । ଗୁରୁ ନେଉଟିଲା । ମୋର ଦୁଃଖରେ ସଜୀବ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଲା ନାହିଁ । ଘରକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ମନେ କରି ପଥର ଚଟାଣ ତଳର ଗୁମ୍ଫା ଭିତରକୁ ଗଲି । ଅସ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଶେଷ ଲେହନ କରିଣରେ ଗୁମ୍ଫାଟି ବେଶ୍ ଆଲୋକିତ ହୋଇଥାଏ । ଫେରିଲା ବେଳକୁ କାନ୍ଥ ଦେହରେ ଖଡ଼ିରେ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା କେତେ ଧାଡ଼ି ଅକ୍ଷର ଉପରେ ମୋର ନଜର ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ କୁତୂହଳ ହୋଇ ପାଖକୁ ଗଲି । ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକ ପରିଷ୍କାର ପଡ଼ି ହେଉଥାଏ ।

ଲେଖା ଥିଲା—ଅପେକ୍ଷା କରି ହତାଶ ହୋଇ ଫେରୁଛି, ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡ ଦେଖିକୁ ଫେରିଯିବି । କେତେ ଗୋପନ କଥା କହିବାର ଥିଲା, ବାକି ରହିଗଲା ।

ତୁମର ଘରକୁ ବା ଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । କିଛିଦିନ ପାଇଁ ବିଦାୟ ଦିଅ । ମୋର ପ୍ରଜାସାରେ ରହି ପାରିବ ତ ?—ବିଜୟ—

କିଏ ଲେଖିଛି ବୁଝିବାକୁ ଆଉ ବାକି ରହିଲା ନାହିଁ । ବିଜୟ, ମୋର ପ୍ରାଣର ବିଜୟ ପ୍ରତାରକ ନୁହନ୍ତି, ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ନୁହନ୍ତି । ସେ ମୋର, ସେ ଚରଦିନ ମୋର । ଦେହରେ ମୋର ପ୍ରାଣ ଥିବା ଯାଏ ତାଙ୍କର ପ୍ରଜାସାରେ ରହିଥିବ ।

ଦିନେ ସେହି ପଥର ତଟାଣ ଉପରେ ବସି ମୁଁ ମୋର କରୁଣ ଜୀବନର ଲଳିତାସ ମନେ ମନେ ଆଲୋଚନା କରୁଛି, ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ମୋତେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଆସି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ପଚାରିଲି, ବାବାଜି ମହାରଜ, ବିଜୟମଣିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଆପଣ କିଛି ଖବର ପାଇଛନ୍ତି କି ? ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ?

ସେ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ, ଏହାତ ଜାଣେ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଖବର ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲାଣି ପରା ! ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଯେଉଁ କଥା ତୁମ ସମ୍ମୁଖରେ ଶୁଣା ଯାଉଛି, ଯଦି ସତ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ତମର ଗୁପ୍ତ ପ୍ରଣୟ ଖବର ପ୍ରକାଶ ନ କଲେ ଯେ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।

ସତେକ ଲଜରେ ମୁଁ ମିଳାଇଯିବି । ମୋର ମୁହଁରୁ ପଦେ କଥା ପ୍ରକାଶ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇଲି ।

ବାବାଜି ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ଭାଗ୍ୟବତୀ ତୁମେ, କିନ୍ତୁ ଅନୁମତି ଦିଅ, ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ସବୁ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବ; ନୋହୁଲେ ସମାଜରେ ରହି ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଅପବାଦ ଶୁଣି ଚଳିହେବ ନାହିଁ । ତୁମେ ନାଶ୍ !

ମୁଁ କହିଲି, ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ଲଙ୍ଘନ କରିବ କିପରି ? ଗୋପନ ରଖିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ।

ବାବାଜି କହିଲେ, ଲୋକଙ୍କର କଥା ସବୁ ରହିପାରିବ ତ ?

ମୁଁ କହିଲି, ସବୁବାବୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଖାଲି କଥା ତ ନୁହେଁ, ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ମୋ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠୁର ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ହେଉ ।

ଭଲ, ତେବେ ତୁମେ ଯେ ବିବାହତା ଏହା ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାର । କାହାକୁ ବିବାହ କରିଛ କେବେ ବିବାହ କରିଛ ନ କହିଲେ ହେଲା ।

ମୁଁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲିନାହିଁ । ବାବାଜି ବିଦାୟ ନେଲେ । ମୁଁ ଅନ୍ୟ କାଟରେ ଘରକୁ ଫେରିଲି ।

ମୋର ପେଟ ଭିତରେ ଯେତେବେଳେ ତୋ'ର କୋମଳ ପାଦ ଦୁଇଟିର ମୃଦୁ ଆଘାତ ଲାଗେ, ମୁଁ ଭାବେ, ମୁଁ ଭାବ୍ୟବତୀ । ଯେତେବେଳେ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ନିର୍ମମ କଥାଭାଷା ଶୁଣେ, ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟବହାର ଦେଖେ, ପାଦାଢ଼ ଉପରକୁ ଯାଇ ସେହି ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁହଁ ସବୁ ଦୁଃଖ ପାଶୋରେ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଫେରିବେ ଏକାହିଁ ମୋର ହୃଦ ଧାରଣା ।

ଦିନପରେ ଦିନ ବହୁଗଲା । ଅଖିରୁ ପାଣି ମଳ, ସେ ଅସିଲେ ନାହିଁ । ମୋର ଖବର ଅନ୍ତର ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ଲୋକଟିଏ ମଧ୍ୟ ପଠାଇଲେ ନାହିଁ । ତଥାପି, ମୋର ମନରେ ଆଶା ଥାଏ ସେ ଅସିବେ ।

ଦିନେ, ଶୁଭ୍ର ଶରତର ଦିଗ୍‌ଦିଗନ୍ତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କର ବାଲାରୁଣ ପୂର୍ବ ଦିଗ୍‌ବଳୟର ତୋରଣ ଭିତରୁ ସୁନ୍ଦର ଲୋହିତ ମୁହଁଟିରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦୟାଟିଏ ଫୁଟାଇ ମୋର ମୃଦୁ ବାତାୟନ ବାଟେ ଦୂର୍ଗମ୍ଭରେ ଗୁହଁଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କର ପ୍ରଭଦ୍ଧା ଶିଶୁଟିର କୋମଳ ମୁହଁଟି ମୋର କୋଳରେ ଶରତର ଶେଫାଳ ପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶୁଛି । ତୋର କୋମଳ କପାଳରେ ପ୍ରଥମ ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ ସେହି ।

ମାତୃହୃଦ ଗର୍ବରେ ମୋର ଗ୍ରନ୍ଥ ଫୁଲୁଉଠିଲା । ତୋର ମୁହଁର ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନରେ ମୋର ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ, ସବୁ ମାନ ଅପମାନ କ୍ଷଣକରେ କୁଆଡ଼େ ଗୁଲିଗଲା । ଖାଲି ଏକକି ଭାବିଲି, ଆହା, ଯଦି ସେ ପାଖରେ ଥାନ୍ତେ !

ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଗାଁ ମାଇପେ ପୁଅ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ମୋ ଘରେ ପାଦ ପକାଇ ଯେ ହୁଅଁ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ଏକଥା ସେମାନେ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଭୁଲିଗଲେ । ଯିଏ ତୋତେ ଦେଖିଲା, ତୋର ରୂପକୁ ପ୍ରଶଂସା କଲା । କେହି ତୋତେ କିଛି ଉପହାର ଦେଲେ ନାହିଁ । କଲାଣିଟିଏ ମଧ୍ୟ କେହି କଲେ ନାହିଁ । ମୋତେ ଶୁଣାଇ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ କୁହାକୁହୁ ହୋଇ ଫେରିଲେ, ଜାରଜ ପିଲା ଏମିତି ହୁଅନ୍ତି ନା ମା !

ମୋର କଲିଙ୍ଗରେ ସତେ କି କିଏ ହୁଇ ମାରିଦିଏ । ଅଖିରୁକି ଯୈର୍ଯ୍ୟଧର ସହଯାଏ । ଯାହାର ପିତା କଲିଙ୍ଗର ସେନାପତି ମହାପ୍ରତାପୀ ସୂର୍ଯ୍ୟପରି ତେଜୋବାନ୍ ବଜୟମଣି, ତାକୁ ସେମାନେ ମଣିଛନ୍ତି ଜାରଜ !

ବାବାଜି ଆସିଲେ । ତୋତେ କୋଳକୁ ନେଇ ସେ ଖୁସି ହେଲେ । କଲାଣ କଲେ । କହିଲେ, ଜୟନ୍ତି, ବଜୟମଣିର ପୁଅକୁ ଏତା କଣ ଉପହାର ଦେବ ? ସେ ଜଗତରେ ମଣିଷ ହେଉ, ପିତା ମାତାଙ୍କର ନାମ ନେଇ ଲୋକ-ମୁଖରେ ସେ ଜୟନ୍ତି ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଉ ।

କାନ୍ତ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବାବାଜି ତୋର ନାମ ଦେଇଥିଲେ ଜୟନ୍ତ । ତୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ତୋ' ପିତାଙ୍କର ମୁହଁ ମନେ ପଡ଼େ । ସତେକ ସେ ଆଗରେ ଠିଆହୋଇ ହାତ ବଢାଇ ମାଗନ୍ତି, କହନ୍ତି ଦଥମ ଜୟନ୍ତ, ପୁଅ ମୋ'ର—ଏବକଲ ମୋର ମୁହଁ, ମୋର ପରି—

ବାପ, ତୋର ମୁହଁ ଦେଖି ତୋର ହସଖେଳ ଦେଖି ଦୀର୍ଘ ଚାରିବେଳି ବସି କଟାଇ ଦେଲି । କେତେ ଦୁଃଖ କେତେ କଷ୍ଟ ଆସିଲା, ସତେ କି ମୋର ହୃଦୟ ଲୁଚି ପକାଇବ, କିନ୍ତୁ ତୋତେ ଗ୍ରହରେ ଧରି ତୋର ଚରଣ ଚୁମ୍ବନ କରି, ଦୁଇବୁଦ୍ଧା ତତଲା ଲୁହ ଆଖିରୁ ଝରଇ, ମୁଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର ସବୁ ସହ୍ୟଲି । ମୋର ମନ ଯେତେବେଳେ ଦୁଃଖ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ବାବାଜି ଅନନ୍ତ କେଉଁଠୁ ଆସି ମୋତେ ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେଇ, ମୋର ମନର ଶକ୍ତି ବଢାଇ ଦେଇଯାଆନ୍ତି ।

ଦିନେ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ତୁ ବସି ଖେଳୁଛୁ, ମୁଁ ତୋ ପାଖରେ ବସି ପହର ଗୋଟିଏ ମାଲ ଗୁନ୍ଥୁଛି, ଆଖି ଫେରାଇ ପଛକୁ ଅନାଇଲି । ଦେଖିଲି ଗୋଟିଏ ଅଁଳାଗଛର ପଛଆଡ଼ୁ ବସିତ ଏକଚକ୍ଷୁରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଛି । ମୁଁ ଦେଖି ନ ଦେଖିଲି ପରି ମୁହଁପୋଛି ପହ ଗୁନ୍ଥି ବାରେ ଲାଗିଗଲି ।

ଜୟନ୍ତ ପଚାରିଲା, ବସିତ କିଏ ମା ?

ସେ ମୋର ପିଲାଦିନର ଜଣେ ସଙ୍ଗୀ । ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରି ଯୁଦ୍ଧ ଭୂଇଁରୁ ପଳାଇଥିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା ପରେ ପୁଣି ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଯେତେବେଳେ ଦେଖି ସାରା ମୋର ଅପବାଦ ନାଟର ବାଜିଉଠିଲା, ଆବାଳ-ବୃଦ୍ଧ-ବନ୍ଧତା ମୋତେ ଦୃଶ୍ୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଏକା ସେହି ମୋର ହୋଇ ଲୋକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କହିବାକୁ ସାହସ କଲା । ଲୋକେ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର କୁଳଥା କହିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ କାହିଁରେ କାନ ଦେଲାନାହିଁ ।

ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ଲୁଚି ଲୁଚି ମୋର କଥା ଶୁଣିବାକୁ, ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଭଲପାଏ । ମୋର ନିନ୍ଦା ପଡ଼ିବାର ଦେଖି ବସିତ ଗଛ ଉଡ଼ାଡ଼ୁରୁ ଆସି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲା । ମୁଁ ଡ଼େଣା ଟାଣିଲି, ଡ଼େଣା ଭିତରୁ ଚାହିଁଲି, ସେ ମୋର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବାରୁ ସେ କହିଲା, ଜୟନ୍ତ, ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାକୁ ମୋତେ ଅନୁମତି ଦେବ ?

ମୁଁ ଉଡ଼ିର ଦେଲି ନାହିଁ ।

ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଘୁସୁଆସି କହିଲା, ଗୁରବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେବ କହିବି କହିବି ହୋଇ କହି ପାରୁନାହିଁ ।

ମୁଁ ପଚାରିଲି, କି କଥା କହିବ ବିବ୍ରତ ?

ସେ କହିଲା, ଦୁନିଆଁରେ ମୋର କେହି ନାହିଁ । ମୁଁ ଏକାକୀ । ଟିକିଏ ଭୁଲିହୋଇ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ି ପୁଣି କହିଲା, ଜୀବନଟି ମୋର ତମର ସେବାରେ ଅର୍ଥ୍ୟ ଦେବି ଭାବିଛି ଯଦି ଅନୁମତି ଦିଅ । ଅନେକ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କଲିଣି ଜୟନ୍ତି !

ରାଗରେ ମୋର ରକ୍ତ ଗରମ ହୋଇଉଠିଲା । ମୁଁ ତସ୍ତୁତସ୍ତୁତ ତାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । ତାର ଆଖିର ଲୁହ ଓ ତାର ମୁଖର କରୁଣଗ୍ରସ୍ତା ଦେଖି ମୁଁ ମୂକ ହୋଇ ରହିଲି । ତଳକୁ ମୁହଁପୋତିଲି ।

ସେ ବିନାତ ହୋଇ ନିମ୍ନ ସ୍ତରରେ କହିଲା, ରାଗିଲି କି ? ମୁଁ ସବୁବେଳେ ତମର ସମୀପ ପାଏ । ତମର ଟିକିଏ ଉପକାର କରିବାକୁ ମୁଁ ଅକ୍ଳେଶରେ ପ୍ରାଣ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ସେ ମୋର ହାତଧରି କହିଲା, ରାଗି-ନା ଜୟନ୍ତି ।

ମୁଁ ଫୋପରେ ହାତଟାକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲି, ପାରିଲି ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତିକି କହିଲି,—ବିବ୍ରତ !

କଅଣ ଜୟନ୍ତି !

କହିଲି, ତୁମେ ଏବେ ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାଅ । ମୋତେ ଗୁରୁଆଡ଼ି ଅକାର ଦିଶୁଛି ।

ସେ କହିଲା, ମୋର ଭାଷା—

ମୁଁ କହିଲି, ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ବସି ତମର କଥା ଭାବିବାକୁ ଦିଅ ବିବ୍ରତ ।

ସେ ଗ୍ରେଟ୍ ପିଲଟି ପର ଧୀରେ ଧୀରେ ମୋର ହାତ ଗୁଡ଼ି ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ଆକାଶ ପାତାଳ କେତେ କଣ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଠିକ୍ ସେହିଭଳିବେଳେ ବାବାଜି ଆସି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଲଙ୍କାରେ ଭୟରେ ମୁଁ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇପଡ଼ିଲି । କିଛି କହି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ବାବାଜି ତୋତେ କୋଳକୁ ନେଇ କହିଲେ, ଜୟନ୍ତି, ବିଜୟମଞ୍ଚ ତୁମର ପାଖେ ପାଖେ ଅଛନ୍ତି, ତଥାପି ତମର ମନରେ ଦୁଃଖାଳତା ପ୍ରବେଶ କଲା କାହିଁକି ? ଜୟନ୍ତି ଯେ ବିଜୟମଞ୍ଚଙ୍କର ପ୍ରତିଛବି ।

ଲଙ୍କାରେ ମୁଁ ମୁହଁ ପୋତିଲି । ବାବାଜି ସବୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ସବୁ ଶୁଣିଛନ୍ତି । ସେ କହିଲେ, ମନ ତୁମର ଦୁଃଖ ହୋଇଅସୁଛି, ଏଣିକି ବିଜୟକୁ ଗୁଡ଼ି ତମର

ଏକୂଟିଆ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଲଙ୍କାରେ ମୁଖ୍ୟ ଅବନତ କରୁଛ କାହିଁକି ? ସମାଜରେ ରହି, ସଂସାର ଦୋଇ ସମୟ କାଟିବାକୁ ସଙ୍କଳ୍ପ କରି, ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଦେବଧର, ମଣିଷ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଭନକୁ ଜୟ କରିପାରେ କେତେ ଦିନ ? ମହା ମହା ଯୋଗୀ ମୁନି ତ ଝୁଲି ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ସାଧାରଣ ମଣିଷ କଥା ପଚାରେ କିଏ ? ତୁମେ ଯେ ଅଦ୍ୟାପି ନିଷ୍ଠାଳଙ୍କ ଭବରେ ସମୟ କାଟିଛ, ଏହା ତମ ପକ୍ଷରେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଶଂସାର କଥା । ପାପ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ତମର ପବିତ୍ର, ନିଷ୍ଠାଳଙ୍କ ମନରେ ତାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ସ୍ଥାପନ କରିପାରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ତମର ମନକୁ ଦୁଃଖ ଦେଖି, ସେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏହା ତମେ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣପାରୁଥିବ । ଆରମ୍ଭରୁ ତାର ଚଳଣି କରାବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ନୋହୁଲେ, ପରେ ଆଉ ବଳ ପାଇବ ନାହିଁ । ଉପାୟ କଣ ଜାଣ, ଜୟନ୍ତ ?

ମୁଁ କିଛି ସୁ ନେତ୍ରରେ ବାବାଜିଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି ।

ବାବାଜି କହିଲେ, ଚାହିଁ ଚାହିଁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କଟିଗଲା । ବିଜୟମୁଖେ ତମର କୌଣସି ଖବର ନେଲେ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନପରି ଦୃଶ୍ୟ ସେ ତୁମର ପ୍ରଣୟକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ସୁରୁଷ ସେ, ସମାଜର ପ୍ରଚଳନ ଶାନ୍ତିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ, ତହିଁରେ ପୁଣି ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧାକର୍ମୀରୁଣ । ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଭୁଲିଯିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେ । ନାରୀ ତୁମେ, ପ୍ରଣୟ ତୁମର ଜୀବନ, ତୁମେ କାହିଁକି ଭୁଲି ରହିବ ? ସର୍ବ ମାନ ଅଭିମାନ ଦୂରକୁ ପକାଇ ତାଙ୍କର ପଦତଳେ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ତମେ ଚେଷ୍ଟା କର, ଅବଶ୍ୟ ସୁଫଳ ଫଳିବ ।

ମୁଁ କହିଲି, କିପରି ଚେଷ୍ଟା କରିବ ? ବାବାଜି, ଆଜି ତମେ ମୋର ଆଖି ଫିଟାଇଛ । ଯେଉଁ ଅଜ୍ଞାନତା କାଳ ମୁଣ୍ଡି ଧରି ମୋର ମନୋବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରାସ କରିବା ଯୋଗି ଅସୁଥିଲା, ସତ୍ୟର ଆଲୋକ ଦେଇ ତାକୁ ତମ ଦୃଶ୍ୟଭୂତ କରିଛ । ତମେ ମୋର ଗୁରୁ । ତାଙ୍କର ପାଦତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲି । ଲବ୍ଧ ଅନୁଗୋଚନାରେ ପ୍ରାଣ ଜଳିଉଠିଲା ।

ବାବାଜି କହିଲେ, ନାରୀର ଦେବତା, ନାରୀର ଗୁରୁ, ତାର ସ୍ୱାମୀ । ତମେ ଯେ ଆଜି ସଖିକ ମୋହପାଇଁ ଅନୁତାପ କରୁଛ, ତମର ଅନ୍ତରର ମିଶ୍ରିତ ଆବଳତା ଆଜି ପରିଷ୍କାର ହୋଇଛି ।

ମୁଁ ଉଡ଼େଇତ ହୋଇ କହିଲି, ଗୁରୁଦେବ ! ମୋତେ ଆଲୋକ ଦଅ, ମୋତେ ପଥ ଦେଖାଅ, ମୁଁ ନିଜେ ଯାଇ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ତାଙ୍କର ଶିଶୁ ସନ୍ତାନଟି ରଖି ଶରଣ ପଶିବି । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ତାଙ୍କର ପଦଧରି ମୋର ଏହି ଆତ୍ମିକ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବି । ବହୁତ ସହିଛି, ବହୁତ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ତାଙ୍କୁ

ଛାଡ଼ି ସଶେମାଟ୍ ରହିବାକୁ ମୋର ଆଉ ଲଜ୍ଜା ନାହିଁ । ରହିପାରିବି ନାହିଁ । କନ୍ଦ, ସେ କେଉଁଠି ?

ମୋ' ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା, କେତେଦିନର ରୁଦ୍ଧ ଅଶ୍ରୁ ସେ !

ବାବାଜି କହିଲେ, ବିଜୟମଞ୍ଚ ତ ପାଖରେ ନାହାନ୍ତି ଜୟନ୍ତି, ସେ ବହୁ ଦୂରରେ । ଭାଷଣ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଯିବାକୁ ହେବ । ତମେ ଯାଇ ପାରିବ ତ ?

ମୁଁ ଅଧୀର ହୋଇ କହିଲି, ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ଯେତେବେଳେ ସଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି, ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯାଇ ପାରିବି । ମୋ'ର ଭରସା ନାହିଁ ।

କେତେଦିନ କେତେଗଢ଼ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କେତେ ଆପଦ ବିପଦରୁ ବାବାଜି ଆମୁକୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ । କେଉଁଠି ପଥର ଗୁହାରିତରେ, କେଉଁଠି ଗଛମୂଳେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ରହି କଟାଇଲୁଁ । ବାଦ ଭଲୁଙ୍କର ଭୟ ତ ସବୁବେଳେ ଥାଏ । ଟିକିଏ ପତର ଖଡ଼ ଖଡ଼ ହେଲେ ଭୟରେ ତୋତେ ଛୁଇଁଲେ ଜାକଧରୁଁ । ଚୋର ପିତା ବିଜୟମଞ୍ଚଙ୍କର ଚରଣ ଦର୍ଶନ କରିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା ମୋ'ର ପଥଶ୍ରାନ୍ତ ଦୂର କରେ ।

ଆମର ଆହାର ଥିଲା ଫଳ ମୂଳ । ତୋତେ କେବଳ ମୋର ବସରସ ଦେଇ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଲି । ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ, ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ କନ୍ଦରରେ କେବେ କେବେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପକ୍ଷୀରେ ମଧ୍ୟ ଆଶା ନେଇଥିଲୁ । ସେ ସବୁ ପକ୍ଷୀରେ ବନଗୁଣ ଆଦମ ଅଧିବାସୀ—କଳ ବା ଶବରମାନେ ରହନ୍ତି । ବାବାଜି ସେମାନଙ୍କର ଭାଷା ଜାଣନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ନେହୀ, ବିଶ୍ୱାସୀ ଓ ପରୋପକାରୀ । ସେମାନଙ୍କର ମୁଖର ଭାଷା ସିନା ମୁଁ ବୁଝେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର ହସ, ଠାର ଓ ବ୍ୟବହାର ହିଁ ମନର ଭାଷା ବୁଝାଇ ଦିଏ । ଶବର-ଜନନୀମାନେ ତୋତେ କୋଳରେ ଧରିନ୍ତି, ସ୍ତନ୍ୟ ପାନ କରନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଇ ଆମେ ଆଗାଧିଗାମୀ ଚାଲୁ, ପୁଣି ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଁ ।

ଠିକ୍‌ରେ କେତେଦିନ ଚାଲିଗଲା । ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଆମେ ଆସି ପୁଣ୍ୟତୋୟା ମହାନଦୀ କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ବାବାଜୀ ନଦୀର ଆଉ ପାଖକୁ ଅଙ୍କୁଳ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ମୋତେ ଦେଖାଇ କହିଲେ, ଜୟନ୍ତି, ନଦୀର ସେ ପାଖରେ ଯେଉଁ ନରସ୍ତ୍ରୀ ଆଜ୍ଞାଳିକା ଦେଖୁଛୁ, ସେହି ହେଉଛି ଜେପଦ ମହାରାଜା ପ୍ରତାପ ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କର ପ୍ରାସାଦ । ସ୍ୱଦୂର ପ୍ରସାସ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ବାସୁଣୀ କଟକର ଶୋଭା ନଦୀ ଏ ପାଖରୁ ମନୋରମ ଦେଖାଯାଉଛି ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ .

ବାପ, ସେତେବେଳେ କଟକର ଶୋଭା ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହେବାକୁ ମୋର ଯେଉଁ ନ ଥିଲା । ଗଜପତିଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ବାରାଣସୀ, ଏହିକି ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଦୁଇଆଖି ସଜଳ ହେଲା । କ୍ଳାନ୍ତ ମନ, କ୍ଳାନ୍ତ ଦେହ ଆଦୂର ଅବଶ ହୋଇ ଆସିଲା । ବିଜୟ ମଞ୍ଚ, ମୋର ଦେବତା ବିଜୟମଞ୍ଚ ଜୀବନର ଧ୍ରୁବତାର ସତେ କି ଆଗରେ ଆସି ଉଠି ହେଲେ । ଏହି ବାରାଣସୀ ତାଙ୍କର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର । ବାରାଣସୀ ମୋର ମହାତ୍ମ୍ୟ ଭୂମି ! ଏହିଠାରେ ତାଙ୍କର ଚରଣ ଦର୍ଶନ କରିବି ଏଇ ଆଶାରେ କେତେ କଷ୍ଟ ସହ ମୁଁ ଧାଇଁଆସିଛି । ଅବଶ୍ୟ ଦେଖା ହେବ । ତୋର ଟିକି ମୁହଁଟି ଦେଖି ନିଜକୁ ସେ ଚିହ୍ନିବେ । ଯେଉଁ ରହୁ ମୁହଁକା ସେ ମୋ ବାମ ଅଙ୍ଗୁଳରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଥିଲେ ସେହି ମୁହଁକା ଦେଖିଲେ ଅତୀତ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆହେବ । ସେ ତୋତେ କୋଲକୁ ନେବେ ।

ବାବାଜି ଆସି କହିଲେ, ଦୂରରୁ ଯେଉଁ ନୌକାଟି ଆସୁଛି, ସେଇଥିରେ ବସି ନଦୀ ପାରହେବା ।

ପଚ୍ଚାଇଲି, ଆମେ ଆଶ୍ରୟ ନେବା କେଉଁଠି ? ଜୟନ୍ତ ମୋର କେତେ ଦୁଃଖ ସହୁଲଣି ।

ସେ କହିଲେ, ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ଭରବାନଙ୍କର ବିରାଟ ବିଶ୍ଵରେ ସ୍ଥାନର ଅଭାବ ହେବ ନାହିଁ । ଅରଣ୍ୟ ମଝିରେ, ପବିତ୍ର କନ୍ଦରେ, କନ୍ଦ ଶବରଙ୍କର ପଶ୍ଚି କୁଟୀରରେ, ବଣ୍ୟ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ଗହ୍ଵର ଭିତରେ ଯେଉଁ ଦୟାମୟ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଛନ୍ତି, ଆଶୀର୍ବାଦର ଘଣ୍ଟଘୋଡ଼ାଇ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର କରୁଣାରୁ ଅବଶ୍ୟ ଆଶ୍ରା ମିଳିବ । ଗଜପତିଙ୍କର ରାଜଧାନୀରେ ଆଶ୍ରା ମିଳିବ ନାହିଁ, ଏପରି ଆଶଙ୍କା କରି ନାହିଁ । ଆସ ଜୟନ୍ତ, ନୌକା କୂଳରେ ଲାଗିଲଣି । କେତେ ଆଡ଼ର କେତେ ପଟାରି ନଦୀ ପାରିହେବାକୁ ଆଗେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଆସ—

ତୋତେ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଜାକି ନୌକା ଆଡ଼କୁ ଗଲି ।

ଆମକୁ ନେଇ ଟୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ଧର୍ମଶାଳାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଘରଟି ବାରାଣସୀ ସହରର ବହୁଦର୍ଦ୍ଦଶରେ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ । ମହାନଦୀର ଶାଖାନଦୀ କାଠଯୋଡ଼ୀ ଉତ୍ତବେଗରେ ତାର ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରବାହୁତ । ଧର୍ମଶାଳାର ଗୃହପାଖେ ଘାସ ଅରଣ୍ୟ । ନା, ଅରଣ୍ୟ ନୁହେଁ ତ, ଉପବନ, ନନ୍ଦନ କାନନ, ଅଳ୍ପ ମନୋରମ । ନାନାଜାତିର ଫଳ ପୁଷ୍ପ ବୃକ୍ଷ ଲତା ସେହି କାନନର ରୂପ ବର୍ଦ୍ଧନ କରୁଛନ୍ତି ।

ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗଡ଼ିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୋର କୋଳର ଶିଶୁଟିକୁ ନେଇ ଘରଛାଡ଼ି ଦାଣ୍ଡର ଭିତ୍ତିଭିତ୍ତି ହୋଇ ଶେଷକୁ ଧର୍ମଶାଳାରେ ଆଶ୍ରା ନେଲି, ସେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ହେଲା ନାହିଁ ତ । ବାବାଜି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜେ ସେ ବସ୍ତୁରେ କେତେ ଭାବେ, ଛଟପଟ ହୋଇ ସମୟ କଟାଏ; କିନ୍ତୁ ବାବାଜିଙ୍କୁ କିଛି କେବେ ପଚାରିବାକୁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ନିଜର ଚିନ୍ତାରେ ମୁଁ ପୋଡ଼ିକଳି ହୋଇ ମରୁଥାଏ । ମନ ବେଶି ଖରାପ ହେଲେ ତୋତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ନଈକୂଳକୁ ଯାଇ ବୁଲେ, ମନ ଭୁଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ଦିନେ ଦିପହରେ ତୋତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ କାଠଯୋଡ଼ୀ କୂଳରେ ବୁଲୁଛି, କେଉଁଠୁ ବାବାଜି ଆସି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋର ମନରେ କୋହ ଉଠିଲା । ମୁଁ ଯୈର୍ଯ୍ୟରୁପିତ ହୋଇ ପଚାରିଲି, କେତେଦିନ ଆଉ ବ୍ୟର୍ଥ ଆଶାରେ ବସି ରହି ପାରିବ ? ଦୂରରେ ଥିଲି, ତାଙ୍କର ସ୍ତବ୍ଧ ମନରେ ଧରି ବେଳ କାଟୁଥିଲା । ପାଖକୁ ଆସି ମଧ୍ୟ ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ମୁହଁ ମଜନ ହେଲା । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋର ପ୍ରାଣର ବେଦନା ବୁଝି ପାରିଲେ । କହିଲେ, ସର ! ସ୍ବାମୀ ଯଦି ଅପରାଧୀ ହୁଏ, ସ୍ବାମୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଣ ଜାଣ ?

ମୁଁ ଉତ୍ତର ନ ଦେଉଣୁ ସେ କହିଲେ, ଯୈର୍ଯ୍ୟଧର ସହିବ । ବିଜୟମଞ୍ଚ ତମ ନିକଟରେ ଅପରାଧ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଅନ୍ୟ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି । ସେ ପତ୍ନୀ ଓ ନବଜାତ କନ୍ୟାଟିକୁ ଧରି ସୁଖରେ ସଂସାର କରୁଛନ୍ତି । ସେ ତୁମକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଗଞ୍ଜାମ ଦୁଃଖରେ ମୋତେ ଗୁରୁଆଡ଼ି ଶୂନ୍ୟ ଦେଖାଗଲା । ମୋର ମୁଖରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଯାହାଙ୍କୁ ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ବ ଅର୍ପଣ କଲି, ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ସହସ୍ର ଯାତନା, ଲକ୍ଷ ଅପମାନ ସହ ଅପବାଦର ବୋହା ଜାଣି ଜାଣି ମୁଣ୍ଡକୁ ଟାଣି ନେଇ ଲୋକମୁଖରେ, ସଂସାର ତସ୍ତୁରେ କଲଙ୍କିନୀ ହେଲି, ସତକୁ ସତ ସେହି ବିଜୟମଞ୍ଚ ମୋ ନିକଟରେ ପ୍ରତାରଣା କରିଛନ୍ତି ! ଯାହାଙ୍କୁ ଦେବତା ମଣି ଯାହାଙ୍କର ସ୍ତବ୍ଧ ଏଡ଼େ ପବିତ୍ର ବୋଲି ଘେନି ଶୟନେ ସ୍ବପନେ ନାମଟିକୁ ଜୀବନର ଜପମାଳା କରିଥିଲି, ସେ ମୋତେ ଠକିଛନ୍ତି ! କାନ ସିନା ଶୁଣିଲା ବାପ, ହୃଦୟ ବିସ୍ଫାସ କରିବାକୁ ଝଟିଉଠିଲା ।

ବାବାଜି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ତୁମର ଦୁଃଖ କରିବାର କାରଣ ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତି ଏହିପରି ଚଞ୍ଚଳ । ନାରୀ ତୁମେ, ବିଜୟମଞ୍ଚଙ୍କ ଛଡ଼ା ତମର ଅନ୍ୟଗତ ଆଉ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଚରଣତଳେ ତମକୁ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ମୁଁ ଗୁଣିଯାଇ କହୁଲୁ, ଅପଶଙ୍କର ଉପଦେଶ ଶୁଣିବାର ଯେଉଁ ଅଭିମୋହ ନାହିଁ । ଆଉ ବଳୟ ନ କରି ଗୁଲୁଲୁ ଫେରିଯିବା ।

ଫେରିଯିବ ? ଫେରିବ କେଉଁଠିକି ?

ଯେଉଁଠାରୁ ଆସିଥିଲି ।

ସେଠାରେ ତମର କିଏ ଅଛି ? କେହି ନାହିଁ, କେବଳ ପ୍ରଲେଭନ ଛଡ଼ା । ଜୟନ୍ତ ! ପ୍ରଲେଭନ ମଧ୍ୟଦେଇ ନରକକୁ ବାଟ ପଡ଼ିଥାଏ, ଏହା କଣ ତମେ ଜାଣ ନାହିଁ ? ପୁରୁଷ ତ ଶତ ବାହା ହ କରିପାରେ । ସେ ସ୍ଵାର୍ଥୀନ, ସେ ନିଷ୍ଠାଳଙ୍କ । ବିଜୟମଞ୍ଚ ଏକମାତ୍ର ବାହା ହ କରିଛନ୍ତି ତମକୁ ଗୁଡ଼ି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କ ପରି ତୁମେ ଦୁଇଜଣ କଣ ଗୋଟିଏ ଦେବତାର ସେବା କରିପାରିବ ନାହିଁ ? ସଂସାରରେ ତ ଏପରି ଦୁଃଖାନ୍ତର ଅଭାବ ନାହିଁ ଜୟନ୍ତ ! ସପତ୍ନୀ ବୋଲି ଯଦି ଜଣେ ନାରୀକୁ ନିଜର କରି ସଂଗ୍ରହରେ କିଛି ନେବାର ଶକ୍ତି ତମର ନାହିଁ, ସ୍ଵାମୀକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଜଟିଳ ସଂସାରର ଶତ ପ୍ରଲେଭନ ଭିତରେ ସହସ୍ର ଲୋକଙ୍କୁ ଆପଣାର କରି ଚଳିବ କିପରି ? ଯେଉଁଠି । ମଣିଷ ଜାଣି ଜାଣି ହେଉ କି ଅଜାଣତରେ ହେଉ ଥରେ ଯେଉଁ ଭୁଲ କରେ, ତାର ଫଳ ତାକୁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େ ଆଜୀବନ । ସନ୍ତାନ ଯୌବନର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ନ ପାରିଲେ, ଅପରିଚିତର ପଦତଳେ ନିଜକୁ ସମର୍ପିଦେଲେ ଅପବାଦ, ଅପମାନ, ଦୁଃଖ ଓ ଅନୁଶୋଚନା ଜୀବନରେ ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ । ପରମ ପିତା ରାଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ତୁମେ ଦୁଃଖ ଜଣାଅ । ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଫେରିପାରିବ ।

ମୁଁ ମୂକ ପରି ସବୁ ଶୁଣିଲି । ପ୍ରତିବାଦ କରି ପଦେ କହୁବାର ସାହସ ମୋର ହେଲା ନାହିଁ । ବାବାଜି ତୋର ହାତଧରି ମୋ ପାଖରୁ ଟିକିଏ ଆଗକୁ ଗୁଲୁଗଲେ । ମୁଁ କାଠଯୋଡ଼ୀର ଜଳକୁ ଗୁହଁ ଅଳପ ହସିଲି । ସେ ଜଳ ଗଭୀର, ମାଲ ଓ ନିର୍ମଳ । ସେ ଜଳ ଶୀତଳ ଓ ଶାନ୍ତ । ସେଇ ମୋତେ କୋଳରେ ଘୁନି ଦେଇ ପାରିବ ତ, ମୋ ଦେହ ଓ ମନର ଜ୍ଵାଳାକୁ ହରଣ କରି ପାରିବତ । ଭାବିଲି, ଆଉ ଦୁଃଖ କରିବି ନାହିଁ ।

ଦୁଇଦିନ କଟିଗଲା । ମୋର ସମୟ କିପରି କଟିଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ନିର୍ଜୀବ ପିତୁଳା ପରି ମୁଁ ଅତ୍ୟାତ ହୁଏ । ଶିଶୁଟିର ଜୀବନ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ କାମ କରେ । ଅବସର ପାଇଲେ ନିଜକୁଳରେ ବସି ତାର ଜଳରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ଆକାଶକୁ ଗୁହଁ ବେଳ କାଟେ । ଭାବେ, କାଠଯୋଡ଼ୀର ସ୍ଵଚ୍ଛ ସଲ୍ଲୀ ମୋତେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛି । ତାହାର କୋଳରେ ଆଶ୍ରା ନେବି । ତଥାପି, ଅପେକ୍ଷା କରେ ।

ବାବାଜି ଆସି କହିଲେ, ଜୟନ୍ତ, ବିଜୟମଞ୍ଚ କିଏ ଜାଣ ?

ମୁଁ ଆକୁଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଚାରିଲି ପରି ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଲି ।

ସେ କହିଲେ, ବରଂ କଲିଙ୍ଗ ଭୃଷ୍ଣର ମହା ସମତାଶାଳ ସମ୍ରାଟ୍ ପ୍ରତାପ ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କର ସୁବିଖ୍ୟାତ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି । ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ଇନ୍ଦ୍ରା ଦେବୀଙ୍କୁ ସେ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି ।

ମୋର ଶୂନ୍ୟ ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରେ ସତେ କି ପ୍ରଳୟର ଚିତା ଜଳିଉଠିଲା । ମୁଁ ଡୋଧରେ ଅଳ୍ପ ହୋଇ ବାବାଜିଙ୍କୁ କହିଲି, ତମର କି ଅପରାଧ କରିଥିଲି ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ, ଜାଣି ଜାଣି ତୁମେ ମୋତେ କାହିଁକି ଯନ୍ତ୍ରଣାର ମହିକୁ ଟାଣି ଆଣିଲ ? ମୋତେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ କରିବାର ଅଧିକାର ତମର ନାହିଁ । ବୃଥା ଆଶା ଦେଇ ମୋତେ ମୋ ଘରୁ ଆଣି ଅପନ୍ତରରେ ଗୁଡ଼ିଛ । ତା ପଛବର୍ତ୍ତୀ ଆହୁତତ୍ୟା କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସେ ହସିଲେ, ମୋର ମନେ ହେଲା ତାଙ୍କର ସେଇ ହସରେ ଡାସ୍ତ ଛୁଇଁକା ଲୁଚି ରହିଥିଲା । ମୋ ଛଟପଟ ମନରେ ବାରମ୍ବାର ଆଘାତ କଲା । ଭବିଷ୍ୟ ସେ ଉପହାସ କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଭାତୋଷ୍ଣ ନେବାକୁ ମୋତେ ପଥଶ୍ରାନ୍ତ କରିବା ଏତେ ଦୂରକୁ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସବୁର ଦେଉଛନ୍ତି ଯେ, ମୁଁ ଭୁଲ କରିଛି । ଅର୍ଜୁନ ଭାଇର ମନଦେହର ଛବିକୁ ପ୍ରେମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଅପରିଚିତକୁ ବରଣ କରିଛି । ସେଇଥି ପାଇଁ ସେ ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ । ତାଙ୍କର ଦୟା, ଉଦାରତା ଓ ସହାନୁଭୂତି କେବଳ ବିଦ୍ରୁପର ରୂପାନ୍ତର ।

ମୁଁ କହିଲି, ବିଜୟମଞ୍ଚି ରାଜାର ଜାମାତା । ବିଜୟମଞ୍ଚି ଦେଶର ସେନାପତି । ସ୍ବପ୍ନପରି ଗଡ଼ ବିଜୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋତେ ସେ ପାଶୋଇ ପକାଇ-ଛନ୍ତି । ଏହିପରି କେତେ ବିଜୟ ସେ କରିଥିବେ । କେତେ ଜୟନ୍ତୀର ସମ୍ବନ୍ଧା କରି ଦିନକ ପରେ ସେ ଭୁଲି ଯାଇଥିବେ । ସୁରୂପ ସେ, ସ୍ବାଧୀନ ଓ ନିଷ୍ଠାଳଙ୍କ । ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଠଯୋଡ଼ୀର ଢେର ଶୀତଳ ବସରେ ଅଗ୍ରୟ ନେବା । ମୁଁ କାହିଁକି ରାଜ-ଦୁହିତାର ପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦ୍ବୀ ହୋଇ ଦେଶର ସେନାପତି ରାଜାର ଜାମାତାର ତରଣ ତଳେ ଅଗ୍ରୟ ଲେଡ଼ିବ ? ସେ ଅଧିକାର, ସେ ଉଚ୍ଚାଶା ମୋର ନାହିଁ । ବୁଲ ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ, ଯେଉଁ ବୁଲ ।

ମୁଁ କାନ୍ଦି ପକାଇଲି । ମୋର କାନ୍ଦ ଦେଖି ତୁ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚେଳା ନଦୀ କୂଳଟିକୁ ମୁହେଁତ କଲୁ ତୋର କାନ୍ଦଣା ସ୍ବରରେ ।

ତୋତେ କୋଲକୁ ନେଇ ବାବାଜି କହିଲେ, କାନ୍ଦନା ଜୟନ୍ତି, ହତାଶ ଦୁଃଖୀ । ଯତ୍ନର ଦୁଃଖ ଭବନ ସହ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜାଣ, ବିଜୟମଞ୍ଚି ପ୍ରଥମେ ବିବାହ କରୁଛି ତୁମକୁ, ପରେ ବାଧା ହୋଇ ସେ ରାଜକନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କଲେ । ଏହିଲଙ୍କାରେ ଓ ଏହି ଅପରାଧ ପାଇଁ ସେ ତୁମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଓ ଆଣିବାକୁ ଯାଇ ପାର ନାହାନ୍ତି । ସେ ଆଶା ତୁମର । ଇନ୍ଦ୍ରା ତୁମର ସାମୀକୁ, ଜୟନ୍ତୀର ପିତାକୁ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବିବାହ କରୁଛନ୍ତି । ତମର ସ୍ଵାମୀ ରାଜାର ଜାମାତା, ଦେଶର ସେନାପତି, ଏହା କ'ଣ ତମ ପକ୍ଷରେ ଗୌରବର ବିଷୟ ନୁହେଁ ?

ଭାବିଲି, ଅଜୁନ ଭାଇ ପୁଣି ଉପହାସ କରୁଛନ୍ତି । ମୋ ମନର ଜଳିଲ ଅନଳରେ ଘୃତାଦୃଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ମୋର ସାହସ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି କହିଲି, ସେ ମୋତେ ପାଶୋର ପକାଇଛନ୍ତି । ମୋତେ ଗ୍ରହଣ କରିବେ କାହିଁକି ? ମୁଁ କେଉଁ ଭରସାରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯିବି ?

ବାବାଜି ମୋ କଥାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ପରୁଛଲେ, ଯଦି ସେ ତୁମକୁ ନ ଦେଖି ଓ ଗ୍ରହଣ ନ କରନ୍ତି, ତେମେ କଣ କରିବ ବରୁଛ ?

କହିଲି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଯାହା ବୁଦ୍ଧି ଦର୍ଶିବ କରିବି ।

ପରୁଛଲେ, ମହାରାଜ ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବ ?

ପାରିବି ନାହିଁ ସନ୍ଧ୍ୟାସି ।

କାହିଁକି ? ତମ ପ୍ରତି ବିଜୟମଞ୍ଜ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ତାହାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ଅଧିକାର ତମର ଅଛି ।

କହିଲି, ସ୍ଵାମୀର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ, ରାଜଦରବାରରେ ? ଅସମ୍ଭବ କଥା କହୁଛ । ସେ ନ ଚକ୍ରକୁ ପଛେ, ମୋତେ ଗ୍ରହଣ ନ କରନ୍ତି, ସେ ମୋର ଦେବତା । ମୋର ଜୟନ୍ତର ଜନକ । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରାଜ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ତ ସାମାନ୍ୟ କଥା, ରାଜବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମଧ୍ୟ ଅଭିଯୋଗ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଅକଳାଣ ହେବ । ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ କି ଅନୁଗୋଚନା ଆସିବ ଏ ଭାବନା ମୁଁ ମନକୁ ଆଣି ପାରିବି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ମୋତେ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ, ଅତି ଯତ୍ନରେ ତାକୁ ମୁଁ ସାଇତି ରଖିଛି । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ସେ ଚକ୍ରି ବେ ନାହିଁ କି ?

ତଥାପି ଯଦି ନ ଚକ୍ରକୁ ରାଜକନ୍ୟା ଇନ୍ଦରାଙ୍କ ଆଗରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବି, ନା, ଅନୁଯୋଗ କରିବି । କହିବି ତମର ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ଏହି ଶିଶୁ ପୁଅଟିକୁ ଚରଣରେ ଆଶ୍ରୟ ଦିଅ ଦେବା, ଏତିକି ମୋର ମାଗୁଣି । ନାରୀ ସେ, ମୋ ଅନ୍ତରର କଥା ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝିବେ । ବିଜୟମଞ୍ଜଙ୍କର ପୁଅ ଏଇ ଶିଶୁଟି ସିଂହର ସନ୍ତାନ । ତୁମର ପୁଅ ସେ ।

ତୁମେ କାହିଁକି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଆଶ୍ରୟ ନ ଲେଉଟିବ ?

ସମା କରନ୍ତୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସି, ସେତିକି ମୁଁ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋର ସ୍ଵାମୀର ଦ୍ଵିତୀୟ ପତ୍ନୀର ଅନୁଗତା ହୋଇ, ତାର ଦୟାଧୀନା ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋର

ମନର ବଳ ନାହିଁ । ଦହେଇ କନ୍ୟା ମୁଁ ହୋଇପାରେ; ତଥାପି ସପତ୍ନୀର ସେବାକା ମୁଁ ହୋଇପାରିବି ନାହିଁ ।

ତେବେ, ତୁମର ଏହି ସ୍ୱାଧୀନ ଜୀବନ କିପରି ?

ଯେଉଁ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ଆଶ୍ରା ନେଇ ମୋର ଅର୍ଜୁନ ଲାଲ ତାର ସ୍ୱାଧୀନ ଜୀବନ ବିତାଇବ ବୋଲି ସାହସ କରି ବ୍ରହ୍ମଗୁଣୀ ହୋଇଛନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ଅନୁସରଣ କରିବି । ମୋର ସ୍ୱାମୀ ପୁଣ୍ୟଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କାମନାରେ ପରମ ପିତା ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ସେବା କରି ଆଜୀବନ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣୀ ହୋଇ ରହିବି ।

ବାପରେ, ସାମାନ୍ୟ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଦେଲି ସିନା, ମୋର ଆଖିରୁ ଅଶ୍ରୁଧାର ବହି ଆସିଲା । ଲେଖକର ବାଦଲ ଭେଦ ଦୃଷ୍ଟି ସତର ଗଲା କାଠିଯୋଡ଼ୀ ନଦୀର ବନ୍ଧକୁ । କଅଁଳା ସୂର୍ଯ୍ୟର ନରମ ଆଲୋକରେ ସୁନାଳ ସଲୀଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶୁଛି । କଳ କଳ ଛଲ ଛଲ ହୋଇ ସତେ କି ମତେ ଆହ୍ୱାନ କରୁଛି । ଗୁଲିଆ ମୋର କୋଳକୁ ଆଲୋ ଦୃତଭାବିନି ! ଏଇ ମୋର କୋମଳ ଶୀତଳ ଉଦାର କୋଳରେ ତୋ ପରକା କେତେ ଦୁଃଖିନୀ କାମିନୀ ଦୁନିଆର ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସହ ନ ପାରି ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଛନ୍ତି । ଆ, ଗୁଲିଆ ।

ମୋ ମନକଥା ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ରୁଟିଲେ ନାହିଁ । ଭୁଣ୍ଡର କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କର ନୟନ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା । ସେ ହସି ହସି କହିଲେ, ଶୁଣି ଜୟନ୍ତି, ବିଜୟମଞ୍ଚ କାଲି ଏଠାରୁ ଆସିବାକୁ କହିଛନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ସେ ଆସିବେ ।

ମୁଁ ଅଧୀର ହୋଇ ପଚାରିଲି, ବିଜୟମଞ୍ଚ ଆସିବେ ? ମୋତେ ସେ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି ତେବେ ? ବାବାଜି, ସତ କୁହ... । ମୋର କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଆସିଲା । ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ଦେହ ଅତିଉଠିଲା ।

ବାବାଜି କହିଲେ, ତୁମେ କିଏ ସେ ଏହା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଁ ସେ ବିଜୟମଞ୍ଚ ତାଙ୍କୁ କହି ନାହିଁ । ସେ ଦୟାର ଅବତାର । ମୋର ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରି ସେ ଅବଶ୍ୟ ଏଠାରୁ ଆସିବେ ।

ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଚାରିଲି, କଣ କହି ତାଙ୍କୁ ଏଠାରୁ ଆଣୁଛ ବାବାଜି ?

ବାବାଜି କହିଲେ, ଗୋଟିଏ ନିରାଶ୍ରୟ ବାଳିକା ଓ ତାର ସନ୍ତାନକୁ ଘରେ ଆଶ୍ରୟ ଦେବାକୁ ଭାଷାକରି । ସେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଛନ୍ତି ନିଜେ ଆସିବେ ।

ଏତିକି କହି ବାବାଜି ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ତୋତେ କୋଳକୁ ଆଣି ତୋର ମୁଖ ଚୁମ୍ବନ କଲି । ଭାବିଲି, ମୋର ସୁଖ ତାର ପିତାର ମୁହଁ ଦେଖିବି । ମୋର ଆନନ୍ଦର ଆଉ ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ ।

ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ମୋର ମନରେ କେତେ ଚିନ୍ତାର ସ୍ରୋତ ଛୁଟିଲା । ସ୍ବାମୀ ମୋର ଅସିବେ, ଦୀର୍ଘ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ତପସ୍ୟା ପରେ ତାଙ୍କର ଚରଣ ଦର୍ଶନ କରିବି । ମୋ ଠାରୁ ବଳି ଭାଗ୍ୟବତୀ ଆଉ କିଏ ଅଛି ? ଗୋଟିଏ ନିଗ୍ରହଯୁକ୍ତ ବାଳିକା ଓ ତାର ସନ୍ତାନକୁ ଘରେ ଆଶ୍ରୟ ଦେବାକୁ ଯିବି ଦୟାରେ ବାଚନିକ ହୋଇ ନିଜେ ଆସି ନେଇଯିବାକୁ ବାକ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ କଣ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ରକୁ ଜାଣୁ ଜାଣୁ ବାଟରେ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯିବେ ? ଚାଲି ଯିବାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେବି କାହିଁକି ? ତାଙ୍କର ଚରଣ ତଳେ ତାଙ୍କର ଶିଶୁ ପୁତ୍ରଟିକୁ ଅର୍ପଣ କରି ମୁଁ ସବୁ ଦୁଃଖ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବି । ଲେତକ ଧାରରେ ପଦ ପଖାଳିଦେବି । ସେ କଣ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ ଦେବେ ?

ଗୁଡ଼ି ପାହୁଲା । ସବୁଦିନ ପରି ସେ ଦିନ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧୁ କୋଳାହଳମୟ ହୋଇ ଉଠିଲା । ବଣମଞ୍ଜିର ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ହସି ହସିକା ଶୁଭ ସକାଳକୁ ଅରନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲେ । ଶୀତଳ ମୃଦୁ ସମୀରଣ ବୃକ୍ଷଲତାର ଅଙ୍ଗ ଦୋହଲାଇ ନୂତନ ଦବସର ଶୁଭଗମନା ଜଣାଇଲେ । ବହରର କାକଳି ଓ କାଠଯୋଡ଼ୀର କୁଳୁଧନରେ ଧର୍ମଶାଳା ମୁଖରତ ହୋଇଉଠିଲା । ସବୁ ପୁରାତନ, ସବୁ ନୂତନ ଓ ଚରନ୍ତନ !

ବାପ, ମୋର ଆଖିକି ସବୁ ନୂଆ ଦିଶିଲା । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦବାଲେକରେ ମୁଁ ଯେପରି ବସାଦର ମଳିନତା ଦେଖିଲି । ବନ୍ଧୁର ଶୁଭ କୋଳାହଳରେ ଶୁଣିଲି ଗଭୀର ବ୍ୟଥାର ଗୁଣିଣୀ । ଜୁସୁମର ପବନ ହସରେ ଉପଲବ୍ଧ କଲି ଉପହାସର ଛଳନା । ବହରର କୋମଳ କଞ୍ଜନ ମୋର କର୍ଣ୍ଣକୁ ଡିଆଁ ଲାଗିଲା । ଅନ୍ତର ଅଜଣା ବ୍ୟଥାରେ ଭାବଗ୍ରସ୍ତ ହେଲା । ମୁଁ ଆଜୁଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶିଶିରସିକ୍ତ ପ୍ରକୃତିକୁ ଚାହିଁଲି । ଆଖିକୋଣ ମୋର ଫିକ୍ତ ହୋଇ ଅସିଲା ।

ଦି ପହରେ, ସେହି ଧର୍ମଶାଳାର ଗୋଟିଏ କୋଠାରେ କାନିପାର ଆଖିରୁକି ଶୋଇଛି । ନିଦ ହୋଇନାହିଁ । ବାହାରେ ପହଞ୍ଚିବ ଖଡ଼ ଖଡ଼ ହେଲେ ଆଖି ମେଲି ଚାହିଁବୁ, ସେ ଆସିଲେ କି ? ଅଧୀର ହୋଇ ପଦାକୁ ଉଠିଯାଇ ଦେଖେ, କେହି ନାହିଁ । ପୁଣି ଫେରିଆସି ଆଖି ରୁକି ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ । ତୋର ନିଦ୍ରା ତ କପାଳରେ ହାତମାର ତୋତେ ବାରମ୍ବାର ଗେଲ କରୁଥାଏ । ଗତ ରାତ୍ରିର ଅନିଦ୍ରା ହେତୁ କେତେବେଳେ ମୋତେ ନିଦ ହୋଇଗଲା, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ବାପ, ଯେତେବେଳେ ମୋର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା, ଦେଖିଲି ତୁ ମୋର ପିଠିକି ଆଉଜି ବସିଛୁ । ତୋ ମୁହଁଟି ଶୁଖି ଯାଇଛି । ଆଖିରେ ଲୁହ ତଳ ତଳ ହେଉଛି । ତୋତେ କୋଳକୁ ନେଇ ହାତ ପାପୁଲରେ ତୋର ଆଖି ପୋଛି ପଚାରିଲି, କାହ୍ନୁ କାହିଁକି ଧନ, ଭୋକ କଲଣି କି ?

ତୁ ମୋର ବେକରେ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି କହିଲୁ, ବୋଉ, ବାପା ଆସିଥିଲୁ
ପରା !

ମୁଁ ଚମକି ଉଠିଲି । ତୋତେ ପଚାରିଲି, କିଏ ଆସିଥିଲା ?

ତୁ ଓଠ ଥରାଇ କହିଲୁ, ସେ ଯେଉଁ ବାପା ଆସିବେ ବୋଲି ବାବାଜି
କହିଥିଲେ, ସେହିପରା ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଆସିଥିଲେ ଲେ । ମୁଁ ଏଇ ବାଟରେ
ଖେଳୁଥିଲି ।

ତୋ ମୁହଁରେ ଏଇ ବାପା କଥାଟି ଶୁଣି ମୋର ପେଟ ପୂରିଗଲା । ତୋତେ
ଗଲେକରି ପଚାରିଲି, ସେ କାହାନ୍ତି ରେ, କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ।

ତୁ ପୁଣି ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ କରି କହିଲୁ, ସେଇ ଗଛରେ ଘୋଡ଼ା ବାନ୍ଧି ସେ
ତଳେ ବସିଲେ । ମତେ କେତେ କଥା ପଚାରିଲେ, ପୁଣି ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି
ଗଲିଗଲେ ।

ମତେ ଉଠାଇଲୁ ନାହିଁ ବାପ ?

ଉଠେଇଲି ପରା, ସେ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତତେ
କେତେ ଡାକିଲି ତ, ତୁ ଉଁ ଉଁ କଲୁ, ଉଠିଲୁ ନାହିଁ ତ, ସେ ଫେରିଗଲେ ।

ମୋତେ ସେ ଦେଖିଛନ୍ତି, ହଇରେ ?

କେଜାଣି ସେତ ଏଇଠି ଠିଆ ହେଲେ । ତୁ ଦ୍ଵାରବନ୍ଦ ପାଖକୁ ଯାଇ
ତାଙ୍କର ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନଟି ଦେଖାଇ ଦେଇ କହିଲୁ, ଏଇଠି ପରା ।

ମୁଁ ଲକ୍ଷିତ ହେଲି, ସେ କଣ ଆଉ ଚିନ୍ତା ପାରିଛନ୍ତି !

ମୁଁ ପଚାରିଲି, କେତେବେଳେ ସେ ଫେରିଲେ ?

ତୁ କହିଲୁ, କେତେବେଳୁ ମ, ଖରା ଥିଲା ତ !

ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ତୋତେ କାଖକରି ପଦାକୁ ନେଇ ଆଜୁଳ
ଦିଗ୍ଘରେ ରାଜପଥକୁ ଚାଲିଲି । ଭାବିଲି ଏଇ ବାଟରେ ସେ ଯାଇଛନ୍ତି । ଫେରି
ଆସିବେ କି ? ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଆଖିରୁ ପାଣି ମଲା, କେହି ଫେରିଲେ ନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟା
ହେଲା, ଏକାଦଶୀର ଉତ୍ସବ ଜଳୁଟି ପୂର୍ବଦିଗର ଗଛଗଛ ଉତରୁ ଉଠି
ଆସୁଥାଏ । ତୋତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ନଈକୂଳକୁ ଗଲି ।

ଶୀତଳ ବାୟୁ ଲାଗି ମୋର ଚଞ୍ଚଳ ମନ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତ ହେଲା । ତୋତେ
ଏଣୁ ତେଣୁ କେତେ କଥା କହି ଭୁଲିଲି ପଚାରିଲି, ତୋତେ ସେ କଣ କହିଲେ
ଧନ ?

ତୁ ଖୁସିହୋଇ କହିଲୁ, ସେ ପଚାରିଲେ, ବାବାଜି କାହାନ୍ତି ? ମୁଁ କହିଲି,
ସେ ନାହାନ୍ତି, ବୋଉ ଅଛନ୍ତି । ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଘଡ଼ିଏ ଚାହିଁଲେ, ମୁଁ ତାକୁ
ପଚାରିଲି ତେମେ କଣ ମୋ ବାପା ?

ତୁ କାହିଁକି ପଚାରିଲୁ ?

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରଜ୍ଞାବଳୀ

କାହ୍ନୁକି, ଦାବାଜ ତ ତଟେ କହୁଥିଲେ, ମୋ ବାପା ଅସିବେ । ସେ କଣ
ମୋ ବାପା ନୁହେଁ ?

ହଁରେ, ହଁ, ସେଇ ତୋର ବାପା । ସେ କଣ କହୁଲେ ରେ ?

କିଛି ନାହିଁ, ମୋ ହାତକୁ ଧରି ପୁଣି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ।

ତୁ ଡରନ୍ତି ନାହିଁ ।

କାହ୍ନୁକି ? ବାପାମାନଙ୍କୁ କଣ ଡରନ୍ତି ?

ନା, ନା, ଡରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେଇଠୁ ?

ସେ ମୋ ହାତ ଗ୍ରସ୍ତଲେ । ମୁଁ ଧାଇଁ ପଳେଇଆସିଲି, ତଟେ ଉଠେଇଲି,
ଉଠିଲି ନାହିଁ । ସେ ଠିଆହେଲେ । ମତେ କିଛି କହୁଲେ ନାହିଁ । ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି
ଫେରିଗଲେ ।

ଆନନ୍ଦରେ ତୋତେ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲି । ମୋର ଆଖି ଖୋଲିଗଲା, ଗୁରୁ
ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ଶିଶୁଟି ତୁ, ତୋର ଯେ ସବୁକଥା ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ହେଲାଣି ଏହା
ଜାଣିପାରି ମୋତେ ଖୁସି ଲାଗିଲା । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକିଲି, ତୋତେ ସେ ଆରମ୍ଭ
ନିହତ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ମୋର ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣୀୟୁ ଗଲେ ।

ଆଶା ଦୁଃଖ, ସୁଖ ଦୁଃଖ ଉତ୍ତେଜନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । କେବଳ ମୋର ଜୀବନ
କାହ୍ନୁକି, ତୋର ଜୀବନ ଉପରେ ସେହି ଗୁରୁତ୍ବର ପ୍ରଭାବ ଅଳ୍ପ ନୁହେଁ । ଗୋଟାଏ
ସାଧାରଣ ଉତ୍ତେଜନା ଫଳରୁ ଆଜି ମୁଁ ତପସ୍ବିନୀ ହୋଇ ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତିକୁ ପୂଜା
କରିବାକୁ ବସିରହିଛି । ତୋତେ ମଧ୍ୟ ଅନାଥ କରି ତୋର ପ୍ରାକୃତିକ ବୁଦ୍ଧି ବୃଦ୍ଧି
ବିକାଶରେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାୟ ହୋଇଛି । ଯଦି ସେହି ସଖିକ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଦମନ କରି
ସେହି ପାଲ୍ଲୀଗାଳରେ ଆଉ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରହର ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିପାରି ଥାନ୍ତି, ତେବେ
ଗ୍ରାମବାସୀ ତୋତେ ଜାରଜ କହି ଉପହାସ କରିବାକୁ ଭରସା କରି ନ ଥାନ୍ତେ ।

ବାପ, ସେହି ନୟାକଲରେ ବସି କେତେ କଣ ଭାବିଲି, ସେ ତୋତେ
ଦେଖି ତୋର କଥା ଶୁଣି ଏପରି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ କାହ୍ନୁକି ? ତୋ
ମୁଖ, ତୋ ଅବସ୍ଥା ଚାହିଁ, ତୋର ଠାରେ ତାଙ୍କ ରୂପର ଛଟା ଦେଖି ମୁଁ ଯେପରି
ତୋତେ ଚାହିଁ ରହେଁ, ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଅସୀମ ତୃପ୍ତିର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେଁ,
ସେ କଣ ଆଉ ସେହିପରି ତୋର ରୂପ ଭିତରେ ମୋର କିଛି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ ?
ମୋର ନିଦ ତ ମୁଖ ଦେଖି ମନର ଦୁଃଖ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ସେ କଣ ଦ୍ଵାରବନ୍ଧ ପାଖରେ

ଠିଆହୋଇ ମୋତେ ଚାହିଁଥିଲେ ! ସେ ତେବେ ଜାଣିଛନ୍ତି, ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ତାଙ୍କର ପରିଣିତା ପତ୍ନୀକୁ ଉପେକ୍ଷାକରି ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟାସ, ପ୍ରତାରଣା ? କିଛି ଘିର କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଦୁଃଖରେ, ସୋରରେ, ଅଭିମାନରେ ମୋର ମନ ଭିକ୍ତ ହୋଇଉଠିଲା । ସୁନର୍ମଳ ଚନ୍ଦ୍ରକାସ୍ତୁତ ପ୍ରକୃତର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ମୃଦୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ସମୀରର କୋମଳ ଶୀତଳ ସ୍ପର୍ଶ, ଦୂର ଅବଗୁଣନବତା ଶ୍ୟାମ ବନାମାର ଶୁଭ ଆହ୍ୱାନ ସବୁ ମୋତେ ବସପରି ଲାଗିଲା । ମୁଁ ତୋତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ପାଲୁଶାଳାକୁ ଫେରିଲି ।

ପାଲୁଶାଳା ନିକଟକୁ ଆସି ଦେଖିଲି, କିଏ ଜଣେ ଘର ଆଗରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଟହଲୁଛନ୍ତି । ମନେ କରିଥିଲି ବାବାଜି, ଟିକିଏ ପାଖକୁ ଆସି ଦେଖିଲି ସେ ନୁହଁନ୍ତି, ନିଶ୍ଚୟ ଆଉ କେହି । ଆଉ କିଏ ? ଗୁଲି ଭିତର ମୋର ଦମକି ଉଠିଲା । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଛେକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇରହିଲି ।

ଏଡ଼ିକି ନିର୍ଭୟା, ଏଡ଼ିକି ଦୁଃଖୀ, ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି କିଛି ନ କହି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ସିଧା ସିଧା ଚାଲିଗଲୁ । ବିମଳ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଲେକରେ ସବୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ତୋତେ ମୁଁ ବାଧା ଦେଇନାହିଁ । ବାଧା ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଅଧୀର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ରାର ଗୁମ୍ଫା ମୋର ମନଟାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଲା । ମୁଁ ଏକ ଚକ୍ଷୁରେ ତୋର ଶିଶୁ-ସାଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଚଳୁଥିଲି ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲି ।

ତୁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ହେଲୁରୁ ସେ ତୋତେ ଦେଖି ଠିଆ ହେଲେ, ତୁ ମଧ୍ୟ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲୁ । ମୁଁ ଚାହିଁଲି, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଲେକରେ ତାଙ୍କର ମୁହଁଟି ଠିକ୍ ଚିହ୍ନି ହେଉଥାଏ, ବିଜୟ ମୋର ଚର ଅଭିଧାନ ଦେବତା, ତୋର ପିତା ବିଜୟମଞ୍ଜୁ । ଚିହ୍ନିଲୁ ନାହିଁ ? କେତେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାବଳି ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ବୁଲିଛି । ବହୁ ଆଉଁଶୁ ସେ ସ୍ତମ୍ଭର ମୁହଁଟିକୁ ଭୁଲି ପାରନ୍ତି କେମିତି ? ଦେଖିଲି, ସେ ଦିନ ଯାହା ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ଟିକିଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ । ମୁଁ ମୃଗ୍ୟ ଚକ୍ଷୁରେ ତାଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରିକା-ପୌତ ମୁହଁଟିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି ।

ତୁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରୁ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲୁ, ହଇଲେ ବୋଉ, ସେଇ ବାପା ଆଇତ । ଛୁଟି ପଲାଇ ଆସିବାକୁ ଦୁଇପାଦ ଆଜ୍ଞେ ଆସିଲୁ, ସେ ବିଜୁଳି ବେଗରେ ଆସି ତୋତେ ଧରି ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଉଠାଇନେଲେ । ତୋତେ ଗୁଲିରେ ଭଡ଼ିଧରି ତୋର ନଗ୍ନ ଦେହକୁ ହାତରେ ଆଉଁସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପିତା ପୁତ୍ରର ସେହି ପ୍ରଥମ ମିଳନ ଦେଖି ମୁଁ ନିଷ୍କାନ୍ତ ନିଷ୍କାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଲି ।

ସେ ତୋତେ ସେହିପରି ଧରି ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ । ଇଚ୍ଛା ହେଲା ତାଙ୍କର ଦୁଇପାଦ ଧରି, କେତେ କଣ କହିଯିବି । ଗୋଡ଼

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଚଳିଲା ନାହିଁ । ପୂର୍ବପର ଗଛକୁ ଆଉଁଜି ଠିଆହୋଇ ରହିଲି । ଦୁଇ ଆଖିରେ ଲେଟକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମଧ୍ୟ ଭଲକରି ଦେଖି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସେ ଆଜୁଳ କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲେ, ଜୟନ୍ତି !

ମୋର ପେଟ ଭିତରୁ କୋହ ଉଠିଲା । ମୁଁ ନରୁଡ଼ିଆ ରହିଲି ।

ସେ ଭଗ୍ନ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ଜୟନ୍ତି, ମୁଁ ତମ ନିକଟରେ ଅପରାଧୀ । କ୍ଷମା ପାଇବାର ଆଶା ମୋର ନାହିଁ । ତଥାପି, କ୍ଷମା ମାଗୁଛି । ସେ ଟିକିଏ ଭୁଲି ରହି ପୁଣି କହିଲେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୋଷର କୈଫିୟତ ଥାଏ ପ୍ରିୟେ; ମୋର ଦୋଷର ମଧ୍ୟ କୈଫିୟତ ଅଛି । ତମକୁ ମୁଁ ଭୁଲି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତମକୁ ମୁଁ ଅବହେଳା କରୁଛି । ତମର ନ୍ୟାୟ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରୁଛି । କାହିଁକି ଜାଣ ? କେବଳ ସ୍ଵାର୍ଥ ପାଇଁ ।

ଏତିକି କହି ସେ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲେ । କହିଲେ, ନରୁଡ଼ିଆ ରହୁଛ କାହିଁକି ? ତୁମେ ଶୁଣ, ଜୀବନର ଭୟରେ ମୁଁ ଏତେବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛି, ତମର ଜୀବନକୁ ଦୁଃଖମୟ କରି ମୋର ଏହି ଶିଶୁଟିକୁ ଅନାଥ କରୁଛି । ମୁହଁ ପାଖିଣ୍ଡି, ମୋତେ କ୍ଷମା କର ।

ଯୁଦ୍ଧରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା ପରେ ଫେରି ଯିବାକୁ ଯେତେବେଳେ ରାଜାର ଆଦେଶ ପାଏ, ମୁଁ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ବେଳ ପାଇଲି ନାହିଁ । ତଥାପି, ଫେରିବା ପୂର୍ବରୁ ଥରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲି, ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ । ପଥର ଉପରେ ତର ତର ହୋଇ ଦୁଇ ଚାରିଟି ଧାଡ଼ି ଲେଖି ମୁଁ ଫେରି ଆସିଲି । ମହାରାଜାଙ୍କ ଭୟରେ ତୁମକୁ ସଙ୍ଗରେ ଆଣିପାରିଲି ନାହିଁ । ଭାବିଥିଲି, ପରେ ତାଙ୍କର ଅନୁମତି ନେଇ ତୁମକୁ ନେଇଆସିବି । ସଂସାର ଆଗରେ ତମକୁ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବି ।

କିନ୍ତୁ ହେଲା କ'ଣ ଜାଣି ଜୟନ୍ତି ? ଦେଶକୁ ବଞ୍ଚାୟି ହୋଇ ଫେରିଲା ପରେ ମହାରାଜା ମୋ ଉପରେ ସବୁ ସମ୍ମାନ ତାଳି ଦେଲେ । ମୋତେ ସେନାପତି ପଦରେ ବରଣ କରି ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ଇନ୍ଦିରା ଦେବୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉଠାଇଲେ । ରାଜ୍ୟର ରାଜକର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି, ଦେଶଲୋକେ ସମସ୍ତେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୁଣି ଖସି ହେଲେ । ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଯୁଦ୍ଧା ଗନ୍ତା, ମୋତେ ଜାମାତା ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି, ମୋତେ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇଲେ । କେବଳ ଉଚ୍ଚାଶା ଲୋଭରେ, ରାଜାର ଅପ୍ରିୟପାତ୍ର ହେବା ଭୟରେ, ମୁଁ ସବୁ ବିଷୟ ଗୋପନ ରଖିଲି । ନିରାପମ ମୁଁ । ଏଣେ ଇନ୍ଦିରାଦେବୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋ'ର

ଦାନସ୍ତତା ଦନ୍ତବନ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜୟନ୍ତ, ପ୍ରିୟତମେ, ଯୁବଜାର ରୂପମୋହ, ଚଳନ ରଙ୍ଗୀ, ଯୁବଜାର ଢାବୁ କଟାସ ସହ ପୈର୍ଯ୍ୟାୟ ରହିବା ତରୁଣ ପକ୍ଷେ ସହଜ ନୁହେଁ ।

ତମ ନିକଟରେ ଲୁଗୁର ରଖିବାର ମୋର କିଛି ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଶେଷରେ ତମକୁ ମୁଁ ହୃଦୟରେ ଚରନ୍ତନ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଫେରି ପାଇଛି, ମୋର ଦୁଃଖ ଭବିଷ୍ୟତରେ ତମେ ସବୁ ଶୁଣିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁକଥା ଟିକି ଟିକି କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିବାକୁ ମୋର ପୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ଅପରାଧୀ ପରା ମୁଁ ! ବିବେକର ଢାବୁ ତାଡ଼ନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧକରି ସମ୍ମାନ ଲେଉଟେ, ରାଜକନ୍ୟାର ରୂପ ମୋହରେ, ମୁଁ ପଶୁଭୂ ବରଣ କଲି ଜୟନ୍ତ, ରାଜକନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କଲି ।

କିଛିଦିନ ପରେ ମୋର ଅନୁତାପ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ହୋଇ ଉତ୍ତମୂର୍ତ୍ତି ଧରି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆହେଲା । କୁଳନ୍ତ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ମୋ'ର ବେଳ କଟିଲା । ସେତେବେଳେ ଆଉ ଉପାୟ କଣ ଅଛି ଜୟନ୍ତ, ମୋର ଭାବନାର ସବୁ ପଥ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଯାଇଛି । ମୁଁ ଯେ ତୁମକୁ ବିବାହ କରିଥିଲି, ଏକଥା ତ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି ଆଜି ପ୍ରକାଶ କରେ, ମୋର ଗତି ହେବ କ'ଣ ? ଇନ୍ଦ୍ର ଭାବିବେ କ'ଣ ! ରାଜା ଓ ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କର କୋପରୁ ନିବର୍ତ୍ତି ପାଇବ ତ ? ଦେଶରେ ଯେଉଁ ନିନ୍ଦା ରଟିବ, ସେଥିଲି ଭାବନା ନାହିଁ । ଆମର ଗୁପ୍ତ ବିବାହ କଥା ଜାଣିଲେ, ରାଜାର କୋପବନ୍ଧୁ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇଉଠିବ । ଗଜପତିର ଫୋପ, ଯମର ଫୋପରୁ ଅଳ୍ପ ନୁହେଁ ଜୟନ୍ତ । ସ୍ନେହ ମମତାରେ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ସେ ଅକ୍ଳେଶରେ ନିଜର ପୁଅକୁ ଶୂଳ ଖୁଣ୍ଟରେ ଚଢ଼ାଇ ପାରନ୍ତି । ମୁଁ ତ ସାମାନ୍ୟ ଲୋକଟିଏ ।

ଜୀବନ ଭୟରେ ମୁଁ ଅନ୍ୟାୟ କିଛି କାହାର ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ । ତମ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ପ୍ରାଣ ମୋର ଅସ୍ଥିର ହୋଇପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ, ତମପ୍ରତି ଯେଉଁ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି, କେଉଁ ସାହସରେ ମୁଁ ତମକୁ ମୋର ନିଲଜ ମୁହଁ ଦେଖାଇବି କହିଲ ?

ଏତକ କହି ବିଜୟ ପୁଣି ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛି କହିଲେ, ମୋତେ ସମାକର ଦେବ, ମୋର ପାପର ପାୟୁଷ୍ଟି ନାହିଁ । ଅନୁତପ୍ତ ସାମୀକୁ ସମା କରିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ତମର ଅଛି । ମୁଁ ପାଗାଣ, ମୁଁ ମୂର୍ଖ । ଯାହା କରିଛି, ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ କରିଛି । ସେନାପତିର ଅଯୋଗ୍ୟ ମୁଁ, ବଡ଼ ଭାର, ବଡ଼ କାସ୍ତୁର ।

ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ଦୁଃଖର ଦିନ ଆମର ଶେଷ ହୋଇଛି । ଆଜି ମୋର ଏହି ଶିଶୁ ପୁଅକୁ ବସରେ ଧରି ମୁଁ ମହାଶାନ୍ତି ଉପଲବ୍ଧି କରୁଛି । ରାଜା ଜାଣନ୍ତୁ, ଇନ୍ଦ୍ର ଭାବିବେ, ରାଜ୍ୟଲୋକେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତୁ । ମୋର ଆଉ ସେଥିଲି ଭାବନା ନାହିଁ, ଭୟ ନାହିଁ । ରାଜା ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡ ମୋ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରିବେ, ମୁଁ

ଅମ୍ଳାନ ବଦନରେ ତାହା ବରଣ କରନ୍ତି । ତଥାପି, ବିଶ୍ୱାସରେ ଜୟନ୍ତି ସଙ୍ଗରେ ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହେବ, ହେଉ । ମୋର ଅନୁତାପର ଅନ୍ତ ହେବ ତ । କଥା କହ ଜୟନ୍ତି, ତୁନି ରହୁଛି କାହିଁକି ?

ମୁଁ ମୋର ହୃଦୟର ଉଦ୍‌ବେଗକୁ ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟରେ ରୁପି ରଖି କହିଲି, କଣ କହିବ ପ୍ରଭୁ ! ଜୟନ୍ତି ତମର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଯୋଗ୍ୟ... ।

ଆଉ କହିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସେ ତୋତେ ତଳେ ଓଢ଼ାଇ, ମୋ'ର ହାତ ଧରି କହିଲେ, ଅଭିମାନ କର, ମୋର ପ୍ରାଣର ଦାରୁଣ ଅନୁତାପାନଳରେ ଆଉ ଦୃତାହୁତି ଦିଅ ନା ପ୍ରିୟେ ! ବରଂ, ମୁଁ ତୁମର ଅଯୋଗ୍ୟ ସ୍ୱାମୀ । ସତ୍ତା ନାଶର ସ୍ୱାମୀ କହି ବିଶ୍ୱବନ୍ଧରେ ତୋ ଅନୁରବ କରବାର ଭରସା ମୋ ପରି ଜଣେ ସ୍ୱାର୍ଥପର, ଲୀନରେ ନାହିଁ... । ନା, ତମର ଏହି ଘନସ୍ଥାନ ବେଶ ଦେଖି ମୁଁ ଆଉ ସହପାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ପାଇଁ ଅନେକ କଷ୍ଟ ସହିତ, ଆହୁରି ଗୋଟିଏ ଗୁଳି ସହିବାକୁ ହେବ । ମୋତେ ବିଦାୟ ଦିଅ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଏପରି ଘନସ୍ଥାନ ବେଶରେ ଗ୍ରହଣ କରବି ନାହିଁ ।

ଦେବ, ଗୋଟିଏ ଗୁଳି ଅପେକ୍ଷା କର । କାଲି ସକାଳେ, କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ, ମୁଁ ଆସି ତୁମକୁ ଗୁଳିଗଣିର ସମ୍ମାନ ଦେଇ ନେଇଯିବି । ତାପରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଣନ୍ତି, ରଜା ଜାଣନ୍ତି, ରାଜ୍ୟଲୋକେ ଜାଣନ୍ତି । ସେନାସିଲର ଅସନକୁ ଓଢ଼ାଇବାକୁ ହେବ, ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଯିବାକୁ ଯଦି ଆଦେଶ ଦିଅ, ସତ୍ତା ନାହିଁ । ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଭୟ ନାହିଁ । ତମ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛ, ତାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରବାକୁ ମୁଁ କୁଣ୍ଡିତ ନୁହେଁ ଜୟନ୍ତି, ବିଦାୟ ଦିଅ ଗୋଟିଏ ଗୁଳି ପାଇଁ । ତମର ଏ ମଳିନ ବେଶ ଦେଖି ସହିବାର ଯେଣି ଆଉ ମୋର ନାହିଁ ।

ମତେ ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନପରି ଲାଗୁଥାଏ ବାପ, ବିଜୟ ଯାହା କହୁଥାନ୍ତି, ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ; ମାତ୍ର ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ସେତେବେଳେ ମୋର ନ ଥିଲା । ସେ ଉଦ୍‌ବେଗିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ପାଗଳ ପରି କେତେ କଣ କହିଗଲେ । ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ,— ଏଭଳି ମାତ୍ର ବୁଝିଲି ବାପ, ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାରୁ ଗଭୀର ଅନୁଶୋଚନା, ଜ୍ୱଳନ୍ତ ବ୍ୟଥା ଓ ଉନ୍ମାଦନା ଫୁଟି ଉଠୁଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ସେ ତୋର କପାଳ ଚୁମ୍ବନ କରନ୍ତି, ମୋଠାରୁ ଗୁଳିକ ପାଇଁ ବିଦାୟ ନେଇ ପାଲେ ପରି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଶୁଲିଗଲେ, ମୁଁ ଉଦାସ ଚକ୍ଷୁରେ ତାଙ୍କର ଗଳିପଥକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି ।

କେତେବେଳେ ଯାଏ ଚାହିଁ ରହିଲି, ମନେ ମନେ କେତେ କଣ ଭାବିଲି, ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ତାପରେ ତୁ ମୋର କାନ ଟାଣି ପଚାରିଲୁ, ବୋଉ, ବାପା ଆଉ କେବେ ଆସିବ ?

ମୁଁ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରା ରାଜ୍ୟରୁ ଧେର ଆସିଲି ବାସ୍ତବ ଜଗତକୁ । ତୋତେ କୋଳରେ ଧରି ଧନୁଶାଳକୁ ଫେରି ଆସିଲି, ଚନ୍ଦ୍ରାକୂଳ ପ୍ରାଣରେ । ତୋ'ର କଥାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଭୁଲିଗଲି ।

ଏକାଦଶୀର ତନ୍ତ୍ର ପଣ୍ଡିତ ଅକାଶକୁ ଢଳିପଡ଼ିଲେ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଧିକ ହେବାରୁ ତୁ ମଧ୍ୟ ନିଦରେ ମୋ କୋଳରେ ଢଳିପଡ଼ିଲୁ । ମୁଁ ପାହୁଣ୍ଡାଲାର ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାକୁ ଭଲ କରି ଭାବି ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ବୁଝିଲି—ସେ ନିଷ୍ଠୁର କାଲି ଆସି ଆମ ଦୁହେଁକୁ ନେଇଯିବେ । ଜଗତ ଆଗରେ ସବୁ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବେ । ହୁଏ ତ ତାଙ୍କୁ ରାଜାର ବିରୋଧୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମୋର ପାଇଁ । ଫଳରେ ରାଜାର କଠୋର ଦଣ୍ଡାଜ୍ଞା ବରଣ କରିବାକୁ ହେବ ମୋର ପାଇଁ— ।

ଅନିଷ୍ଠିତ ଅଶଙ୍କାରେ ମୋର ଗୁଳି ଥରଉଠିଲା । ମୋ'ର ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଦୁଃଖ ବରଣ କରିବାକୁ ହେବ ? ମୁଁ ଜୀବନରେ ଆଉଁଶୁ କିପରି ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦେଖି ସବୁ ସହ, ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିପାରିବି ? ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଅଶାନ୍ତମୟ ହେବ ? ମୁଁ କାହିଁକି ଜାଣୁ ଜାଣୁ ମୋର ପ୍ରିୟତମ ସ୍ବାମୀର ଅଶାନ୍ତର କାରଣ ହେବ ? ହୁଏ ତ, ତାଙ୍କୁ ପାଇ ମଧ୍ୟ ରାଜାର କୋପରୁ ଶାନ୍ତ ପାଇପାରିବି ନାହିଁ ।

ମୋର ସ୍ବାମୀ ଜୀବିତ, ମୋର ସ୍ବାମୀ ଦେଶର ସେନାପତି, ମୋର ସ୍ବାମୀ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଅ ପାଇଁ ସବୁ ବିପଦ, ସବୁ ଅପମାନ ହସି ହସି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରମୁତ ! ଏଇ ତ ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ! ସେ ପ୍ରତାରକ ନୁହନ୍ତି, ସେ ଭାର କାପୁରୁଷ ନୁହନ୍ତି । ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅଜାଣତରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ତାଙ୍କର ପୁଅକୁ ସେ କୋଳକୁ ନେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମୋ ଉପରେ ଅନୁଶ୍ରୁତି ବିଶ୍ବାସ । ତାଙ୍କର ପ୍ରେମ ଜୀବନ୍ତ ଓ ପବିତ୍ର । ଧନ୍ୟ ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ବିଶାଳତା, ନରମ ମହତ୍ତ୍ୱ ।

ନା, ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦଳପଥରେ କଣ୍ଠକ ହେବି ନାହିଁ କେବେ । ମୋରପାଇଁ ତାଙ୍କର ପାରିବାରିକ ଜୀବନକୁ ଢଳି କରିବି ନାହିଁ । ଜାଣୁ ଜାଣୁ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ କରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ଓ ସେ ଜାଣନ୍ତି; ସେ ମୋର ସ୍ବାମୀ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ । ତ୍ୟାଗହୀ ନାରୀର ଧର୍ମ ! ସହବା ନାରୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ତା ପୁଣି ପରପାଇଁ ନୁହେଁ, ସ୍ବାମୀ ପାଇଁ, ଦେବତା ପାଇଁ !

ଭାବୁ ଭାବୁ ମୁଁ ଉଡ଼େଇନାରେ ବହୁଳ ହୋଇପଡ଼ିଲି । ଅଗତର ପୁଞ୍ଜୀବୃତ୍ତ ବେଦନା ମୋ ହୃଦୟରୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧୃତ ହେଲା । ମୋ ମନରେ ନୂତନ ଆନନ୍ଦର ଡେଇଁ ଖେଳିଗଲା । ତ୍ୟାଗ, ତ୍ୟାଗ, ତ୍ୟାଗର ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିନେ ବଞ୍ଚି ରୁହିବ ! ତ୍ୟାଗର ମହାମନ୍ତରେ ବଞ୍ଚିର ଶତ ସହସ୍ର ପ୍ରାଣୀ ଦୀକ୍ଷିତ ହେବେ ମୋରି ଆଦର୍ଶ ନେଇ !

ମୁଁ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ିଲି । ପ୍ରାଣର ସବୁ ଦୁଃଖ କୁଆଡ଼େ ଉଠେଇଗଲା ।

ପୁଣି ଭାବିଲି, କୁଆଡ଼େ ଯିବି, କାହିଁ ବା ଆସୁଗୋପନ କରିବି ? ଶିଶୁଟିର ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବ କିପରି ? ହତାଶ ହେଲି । କିପରି ବା ଯିବି ? ମୋ ସାଧନା ପଥର ସହାୟକ ହେବ କିଏ ? ଯହଁ ଯାଏଁ ଆଜି ଶକ୍ତି ନ ପାହୁଣ୍ଡୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ନୋହୁଲେ ରସା ନାହିଁ । ସକାଳେ ବିଜୟମଞ୍ଚ ଆସିବେ । ସେ ଉଡ଼େଇତ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୋ ମନକଥା ଜାଣିପାରିଲେ ମୋତେ ଆଉ ଗୁଡ଼ି ଦେବେ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗରେ ନେବେ ! ସମସ୍ତେ ଜାଣିବେ ।

ମହାଶକ୍ତି କୋପ କରିବେ, ବିଜୟମଞ୍ଚ ପ୍ରତାରଣା କରିଛନ୍ତି । ଆଗରୁ ପତ୍ନୀ ଓ ପୁତ୍ର ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସବୁ ବିଷୟ ଗୋପନ ରଖିଛନ୍ତି । ଶକ୍ତିଜେମାଙ୍କର ପାଣି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଅପରାଧୀ । ଅପରାଧୀକୁ କି ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ ?

ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ !

ମୁଁ ହେବି ମୋର ଜୀବନ ସଂସ୍ପର୍ଶ ପଡ଼ିବାର ମରଣର କାରଣ ? ମୋର ଶିଶୁ ପୁତ୍ର ଜୟନ୍ତର ପିତୃହନ୍ତା ? ଦେହ ଥର ଥର ହୋଇ କମିଲା । ଆତ୍ମା କୁହାଟ ଗୁଡ଼ିଲା, ନା, ନା, ନା,—

କେଜାଣି କିପରି ସେ ଦିନ ବାବାଜୀ ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମନରେ ମୋହର ସାହସ ହେଲା । ସେ ମୋତେ ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲେ ଦେବ, ଧବଳେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ତୁମର ସବୁ ଦୁଃଖ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇଛି । ସମାଧିରେ ହୋଇ ଧ୍ୟାନ କରୁଥିଲି । ମନେହେଲା ସ୍ୱୟଂ ଦେବ ଦେବ ମହାଦେବ ମୋ ଆଗରେ ଆସି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲେ । କହିଲେ, ମହାଶକ୍ତି ଜୟନ୍ତୀର ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ତାର ପୁତ୍ର ଜୟନ୍ତ ଦିନେ ଶକ୍ତିଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହେବ । ଏଇ ଦେବବାଣୀ ତୁମକୁ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଆସିଛି ।

ବାବାଜୀଙ୍କର ସ୍ନେହଶୀଳ ପ୍ରଳାପ ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ଆଗ୍ରହ ନ ଥାଏ । କିପରି ମୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଜୀବନ ଓ ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିପାରିବି ସେହି କଥା ମୁଁ ବରୁଥାଏ । ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି । ବାବାଜୀ

ଅଳ୍ପ ଅଗ୍ରହରେ ସବୁ ଶୁଣିଗଲେ । ମୁଁ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟି ଖୋଲି କହିଲି । ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ଜୟନ୍ତ, ଯେଉଁ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ବସିଛ, ସେପରି ସହଜ ମନେ କରୁଛ, ସେପରି ନୁହେଁ । ତମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଅଳ୍ପ ମହତ୍ତ୍ୱ; କିନ୍ତୁ ସାଧନା କରିବାକୁ ସାହସ, ଶକ୍ତି, ଯୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଥିଲେ ହେଲା । ପାରିବ ତ ? ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହ, ମାନାଭିମାନକୁ ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗି ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀ ହୋଇପାରିବ ?

କହିଲି, କାହିଁକି ପାରିବି ନାହିଁ ? ଯଦି ମୋର ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ, ମୋର ପରମପୁରୁ ମହାସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମୋର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ହୁଅନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କର ପଛେ ପଛେ ଚାଲିବି । ମୋର ଦେବତା, ମୋର ସ୍ୱାମୀ ବିଜୟମଞ୍ଜୁଙ୍କର ଆହ୍ୱାନ ଏଇ ଟିକି ବିଜୟମଞ୍ଜୁ ଜୟନ୍ତକୁ କୋଳରେ ଧରିଲେ ମଣିବି ବିଜୟ ମୋର ପାଖେ ପାଖେ ଅଛନ୍ତି । ଗୁରୁଦେବ, ମୋତେ ସହାୟ ହୁଅ । ଶକ୍ତି ନ ପାହୁଣ୍ଡ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଗୋପନ ସ୍ଥାନକୁ ଆମୁକୁ ନେଇଗଲ ।

ମୋତେ ଉତ୍ସାହିତ କରି ସେ କହିଲେ, ସାଧୁ ତମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜୟନ୍ତ, ସ୍ୱାମୀର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି ଯେଉଁ ନାଶ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଜୀବନର ସବୁ ଆଶା ଭରସା ତ୍ୟାଗକରି ତପସ୍ୱିନୀ ହେବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେ, ନାଶ ସମାଜରେ ସେ ଧନ୍ୟ । ଦେବଦେବ ମହାଦେବ ତାର ସହାୟ ହେବେ । ଶିଶୁଟି ପାଇଁ ଭବନା କରୁଛ ? ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ? ଯେଉଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଅପାର କରୁଣାରୁ କୋଟି କୋଟି ମାନବଶିଶୁ ସହସ୍ର ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟର ମଝିରୁ ଉଠି ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତ ଶୀର ଟେକି ବଞ୍ଚିବସରେ ବିଚାରଣ କରୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଦୟାର ଅଶ୍ରୁମାନ୍ତ ଲାଗି କରି ଜୟନ୍ତ କଣ ମଣିଷ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ? କହିଲି ପରା, ଦେବତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ଦିନେ ଜୟନ୍ତ ରାଜତନ୍ତ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହେବ । ଆତ୍ମଗୋପନ କରିବାକୁ ସ୍ଥାନ ଖୋଜୁଛ ଜୟନ୍ତ ? ପରମପିତା ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ କଣ ସ୍ଥାନର ଆହ୍ୱାନ ଅଛି ?

ତାଙ୍କର ଉତ୍ସାହବାଣୀ ଶୁଣି ମନରେ ସାହସ ହେଲା । କୃତଜ୍ଞତାରେ ତାଙ୍କର ପଦତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ କହିଲି, ଗୁରୁଦେବ, ନାଶ ମୁଁ, ଅଳ୍ପ ଦୁର୍ବଳା, ନିଃସହାୟା, ଅଜ୍ଞାନମାନ୍ । ଭଗବାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ମୋର ହୃଦୟରେ ବଳ ଦିଅ । ମୋତେ, ଆଲୋକ ଦେଇ ପଥ ଦେଖାଅ । ମୁଁ ମୋର ଜୀବନ କର୍ମରେ ବ୍ରତା ହେବାକୁ ସାହସୀ ହୁଏ ।

ସେ ହାତ ଉଠାଇ ବିହ୍ୱଳ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି, ତମ ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ — ।

ତୋତେ କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ପାନ୍ଥଶାଳା ପଛତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ବାବାଜୀଙ୍କର ଅନୁସରଣ କଲି । ମୋର ଚଷ୍ମ ଆଦ୍ର ହୋଇଆସିଲା । ହୃଦୟରେ ଜୀବ ବେଦନା ଅନୁଭବ କଲି । ଆହା, ମୋର ପ୍ରାଣର ଦେବତା ବିଜୟଙ୍କୁ ପାର ପୁଣି ଜାଣି ଜାଣି ଗୁଡ଼ି ଯାଉଛି କେତେ ଦୁଃଖରେ । ଜୀବନରେ କଣ ତାଙ୍କର କରର ମଧୁର ସ୍ପର୍ଶ ଏ ଅଧୀର ବ୍ୟଥିତ ହୃଦୟ ଅନୁଭବ କରିବ ନାହିଁ ? ଜୀବନଟି କି ଖାଲି ଆକୁଳ ପ୍ରଜ୍ଞାର ଜ୍ଵାଳାମୟ ବେଦନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇରହିବ ? କେବଳ ଅତୀତ ଜୀବନର ବିପଳ ଗୀତ ହୃଦୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଗୁମର ଉଠୁଥିବ ଚରଦନ ?

ଦୁଇ ଆଖିରୁ ମୋର ଅଶ୍ରୁଧାର ନିର୍ଗତ ହେଲା ।

ଏକାଦଶୀର ଚନ୍ଦ୍ର ଦିଗ୍‌ବଳୟ କୋଳରେ ମୁହଁ ଲୁଗୁରଲେ । ଗୁରୁଆଡ଼ି ଅଜ୍ଞାର ହେଲା । ସେହି ଅଜ୍ଞକାର ଭିତରେ ଚଷ୍ମର ଲେତକ ଲୁଗୁଇ ଲୁଗୁର ବାବାଜୀଙ୍କର ପଛେ ପଛେ ଗୁଲିଲି, ନିର୍ମଳ ଆକାଶରେ ଫୁଟିଥିବା ଲକ୍ଷ ତାରକାର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୋକରେ ।

ଏହି ନଗେଲା ଲୁଟିରଟିରେ ନାନା ଦୁଃଖର ଆଘାତ ସହ ପଲ୍ଲବିତ ବର୍ଷ କଟିଗଲାଣି । ତୋର ମୁଖ ଦେଖି, ତୋର କଥା ଶୁଣି, ତୋର ସେବାକର ସବୁ ଦୁଃଖ ଲୁଲି ସମୟ କଟାଇଛି । ତଥାପି ଧନ, ବିଜୟଙ୍କର ସ୍ମୃତି ମୋର ଜୀବନକୁ ସବୁବେଳେ ଆବୋର ରହିଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଭାବେ ଜୀବନଟି କି କେବଳ ପ୍ରଜ୍ଞାସାରେ କଟିବ !

ଜୟନ୍ତର ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଅଶ୍ରୁଧାର ଝରିଆସିଲା । ସେ ଜନନୀର ଦୁଇ-ପାଦରେ ମନ୍ତ୍ରକ ଲଗାଇ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଧ ଉଠିଲା । ଜୟନ୍ତୀ ତାକୁ ଚଳୁ ଉଠାଇଲେ । ମୁଖ ରୁମ୍ଭନ କରି କହିଲେ, ଦୁଃଖୀଧନ ମୋର, ତୋ ପିତାର ଜୀବନ ଓ ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ତୋତେ ମୁଁ ଦୁଃଖ ଅପମାନରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିଛି । ଏବେ ବି ବୁଦ୍ଧି ମହାଶୟ ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି । ପରିଚୟ ଦେଲେ ଏବେ ବି ତୋ' ପିତାର ଅନନ୍ତ ହୋଇପାରେ ।

ଜୟନ୍ତ କହିଲା, ମୋର ସ୍ନେହମୟୀ ଜନନୀଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହିଁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସେ ପୁଣି ଜୟନ୍ତୀଙ୍କର ପଦତଳେ ମଥା ନତ କଲା ।

ଭଲପାଇବାର
ଶେଷକଥା

ସେ ବର୍ଷ ଭାରି ଶୀତ ପଡ଼ିଥାଏ । ଫଗୁଣ ମାସ । ବେଳ ଦି'ଘଡ଼ି ପାରି ହୋଇଲେଣି । ମା ସକାଳୁ ଉଠି ରାଜଲ ଘର ଅମାର ଲୁପିବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ଗାଁରେ ଅମେ ଉପାସ ଥାଉଁ । ଘରେ ଚିତା ଦେନବାକୁ ପାଣି ଟୋପାଏ ବି ନ ଥାଏ । କୂଅରୁ ଦି'ଟା ପାଣି ଆଣିଲେ ସେପେଇ ହେବ ।

ମାଠିଆ ଦି'ଟା ଧରି ମିଶ୍ରଘର ତୋଟା ପାଖକୁ ଆସିଲେ ଶୀତରେ । ଦେହ ଥରୁଥାଏ । ପିଛଥାଏ ଖଣ୍ଡେ କୋତଟି ମଇଲା ସାତଗଇଣା ଦରବା । ସେତିକି ମୋ'ର ସମ୍ବଳ । ମା'କୁ କେତେଥର କହିଲଣି, କିନ୍ତୁ ସେ ବା କରବ କ'ଣ ? ହାତରେ ପଇସା ନାହିଁ । ସେପଟା ଖଣ୍ଡେ ମାଟିଲେ କେହି ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ଶୀତଦିନ । ମଣିଷଙ୍କର ଛଣ୍ଡା କନାକୁ ଆଣା । ରାତିଟା ହେଁସ ମସିଣା ଘୋଡ଼ି ହୋଇ କଟେ । ସକାଳେ ଚଳିବ କିପରି ? ଘରୁ ନ ବାହାରିଲେ ବି ହେବ ନାହିଁ । କାମ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ମା କହିଥାଏ—ଫୁଲ, ଏଡ଼େଟିଏ ହେଲୁଣି, ଏମିତି ଅରେକା ହୋଇ କୁଆଡ଼େ ତୁ ଯିବୁ ନାହିଁ । ଘରେ ରହ । ମୁଁ ଯାଉଛି ଟାଆଁକୁ । ତା'କଥା ମାନ ମୁଁ ଘରେ ରହେ । ସେଦିନ ସକାଳେ କୂଅ ପାଖକୁ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଗଲେ । ସକାଳର ପତଳା କୁହୁଡ଼ି ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାଏ । ଖରା ପଡ଼ି ନ ଥାଏ । ଘାସ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା କାକର ଗୋଡ଼ରେ ଲାଗି ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠୁଥାଏ । କୂଅ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ମାଠିଆ ଦି'ଟା ତଳେ ରଖି ଫଳ ଉପରେ ବସି ଲୁଗାପଟା ସଜାଡ଼ିନେଲେ । ଚାହିଁଥିବା ଚାହିଁ । ଶୀତ ସମ୍ଭାଳିବ କେଉଁଠୁ ?

କୂଅ ପାଖରୁ ପୂର୍ବପଟକୁ ଗମ୍ଭୀର ଲମ୍ବି ଯାଇଛି । ଆଖି ପାଏ ନାହିଁ । ଗମ୍ଭୀର ସେପାରି ଅକ୍ଷାୟ ଗଛ ଗହଳ ଉହାଡ଼ରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଲେ । କେଡ଼େ ଖୁସି ଲାଗିଲା । ଗରବଙ୍କର ସେ ସାହାରରସା ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ପିଠି କରି ଖରା ପୁହୁଁଛି; କେତେବେଳେ କାହାର ଗୁରୁ ପଡ଼ିଲା ମୋ ଉପରେ । ତମକି ଚାହିଁଲି ପଛକୁ । ମିଶ୍ରଘର ପୁଅ । ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ହାତ ଯୋଡ଼ି ଡିଆଁ ହେଲା । ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ପଛ କରି ଟିକିଏ ଆଡ଼େଇଲେ । ଲଜରେ ସଜ୍ଜିଗଲା ତ । ନଙ୍ଗା ବସୁଷ ମୋର କେବଳ ଗଲଣି । ପିଲା ଦହଟା ଆଉ ଜାଣିକା ହୋଇ ଆସୁଛି । ଲୋକେ ଏଣିକି ମୁହଁକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେହକୁ ଅନେଇଛନ୍ତି । ଅଜୁଆ ଲାଗୁଛି । ସେ ପାଖକୁ ଆସି ପଚାରିଲେ, ଯଲ କଲେ, ସକାଳେ ଏଠିଟାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଶୀତରେ ଥରୁଛୁ କାହିଁକି ?

କହିଲି, ସକାଳ ହୋଇଛି ସାଆନ୍ତେ ? ରାତି କେତେବେଳୁ ପାହୁଲଣି

କୁହୁଡ଼ିଅଛି। ହୋଇଛି ବୋଲି ବେଳ ଜଣା ପଡ଼ୁନାହିଁ । ପାଣି ନବାକୁ ଅସିଥିଲା ।
ଅପଣ କୁଅଡ଼େ ?

କହିଲେ, ତୋଟାଅଡ଼େ ବୁଲି ଅସିଥିଲା । ସକାଳେ ବୁଲିବାକୁ ମତେ
ଖୁସି ଲାଗେ ।

ମୁଁ ଭୁନ ରହିଲି । ସେ କେତେବେଳଯାଏ ମୋ ଅଡ଼କୁ ଗୁହଁ ରହିଲେ ।
କଣ ଭାବିଲେ କେଜାଣି, ପଚାରିଲେ, ତୋ'ର କ'ଣ ଲୁଗା ନାହିଁ କି, ଘର ଲୁଗା
ପିନ୍ଧି ଏମିତି ଶୀତରେ ଥରୁଛୁ ଯେ ?

ସେ ମତେ ଅଡ଼େଇ ଗୁହଁଲେ । ଲଜରେ ଟାଉଁଳି ପଡ଼ି । ସଙ୍କୁଚିତ
ହୋଇ କହିଲା, ନାହିଁ ସାଆନ୍ତେ, ମୋର ଅଡ଼ ଲୁଗା ନାହିଁ ।

ମନ ହେଉଥିଲା, ଘର ଫୁଟା ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ମାଟିକି । ପାଟି ପଇଟିଲା
ନାହିଁ । ହାତ ଥର ଉଠୁଥାଏ । ଦଉଡ଼ିର ପାଣିଟି ମାଠିଆର ବେକରେ
ଲଗାଇଲା । ଗୁଣି ସାଆନ୍ତେ କହିଲେ, ଲୁଗା ନାହିଁ, ଭାରି କଷ୍ଟ ତ ହେଉଥିବ ।
ଅଗ୍ର ଦ'ପହରେ ଏଇ ତୋଟାକୁ ଅସିବୁ । ମୁଁ ବୁଲି ଅସିଲାବେଳେ ତୋ ପାଇଁ
ଖଣ୍ଡେ ଲୁଗା ଅଣିଥିବି । ସେ ପଛକୁ ଗୁହଁ ଗୁହଁ ତୋଟା ଅଡ଼େ ଗୁଲିଲେ । ପାଣି
ଦ'ମାଠିଆ ନେଇ ଘରକୁ ଅସିଲା । ଭାବିଲା, ଗୁଣି ସାଆନ୍ତେ କେଡ଼େ ଭଲ,
କେଡ଼େ ଦୟାବନ୍ଧୁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ଗାଁଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।
ନଧି ମିଶ୍ରଙ୍କ ପୁଅ, ବଡ଼ ଲୋକ । ପରର ଦୁଃଖ ସହ୍ୟପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମାକୁ କହିଲା । ସବୁ ଶୁଣି ସେ କହିଲା, ଦ'ପହରେ ତୋଟାକୁ ଯିବୁ ଲେ
ପୁଲ, ସାଆନ୍ତେ ବଡ଼ଲୋକ, ତତେ ଦେଖି ତାଙ୍କର ଦୟା ହୋଇଛି । ଲୁଗା
ଖଣ୍ଡେ ଦେବେ କହିଛନ୍ତି, ଭଲ ହେବ । ମା କାମକୁ ଗଲା । ଲୁଗା ଖଣ୍ଡି ଲୋଭରେ
କେତେ ଅଶା କର ମୁଁ ତୋଟାକୁ ଅସିଲା । ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଖରାବେଳ
କଟିଲା । ସେ ଅସିଲେ ନାହିଁ । ଭାବିଲା, ଲୋକେ ସିନା ମୁହଁ ଖୋଲି ସହଜରେ
କହି ଦିଅନ୍ତି, ଦେଲା ବେଳକୁ ପଛନ୍ତି ।

ମନର ସରାଗ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଘରେ ଜାଲ ନାହିଁ ଭାବି ଶୁଣିଲା ଜାଲ ପତ୍ର
ଗୋଟାଇ ଜମା କରୁଥାଏ । ଗୁଲି ନେଉଟିଲା । ହତାଶ ହୋଇ ଫେରି ଅସିବାକୁ
ବସିଛି, ଦେଖିଲା—ସା'ନ୍ତେ ତୋଟା ସେ ପାଖକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ପୁଣି ମୋର ନିଭିଲା
ଅଶା ଜଳଉଠିଲା । ଅଗ୍ରହରେ ତାଙ୍କର ଅଡ଼କୁ ଗୁହଁରହିଲା । ସା'ନ୍ତେ ପାଖକୁ
ଅସିଲେ । କେତେବେଳଯାକେ ମୋ ଅଡ଼କୁ ଗୁହଁ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ପଚାରିଲେ,
ତୋ ମା' କାହିଁ କଲେ ?

କହୁଲି, ଗାଁ ଭିତରକୁ ଯାଇଛି ।

ସାଥନ୍ତେ ଗାମୁଛା ଭିତରୁ ଖଣ୍ଡେ ନୂଆ ଲୁଗା କାଢ଼ିଲେ । ହାତରେ ଧରି କହୁଲେ, ନେ । ଲୁଗାଖଣ୍ଡି ଦେଖି ମୋର ଭାରି ଅନନ୍ଦ ହେଲା । ଲଜେଇ ଲଜେଇ ତାଙ୍କ ଆଗକୁ ଯାଇ ଦୁଇହାତ ବଢ଼ାଇଲି । ସାଥନ୍ତେ ଲୁଗାଖଣ୍ଡି ମୋ ହାତକୁ ଏପରି ଭାବରେ ପକାଇ ଦେଲେ ଯେ, ତାଙ୍କର ହାତ ମୋ ଦେହରେ ବାଜିଲା । ମୁଁ ଚମକିପଡ଼ିଲି । ମୁହଁ ଶୁଖାଇ କହୁଲି, ଆପଣ କୁଆଁ ହେଲେ ସାଥନ୍ତେ ।

ହସିଲେ । କହୁଲେ, ସତ କ'ଣ ?

ମୁଁ କହୁଲି, ଆମେ ବାଉଁର ଜାତି । ଆମକୁ ଛୁଆଁଲେ ଲୁଗା ହକାଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ପଚାରିଲେ, ତା'ପରେ ତ ଆଉ କିଛି ଦୋଷ ରହିବ ନାହିଁ ?

କହୁଲି, ନା ।

ହସ ହସ ମୁହଁରେ ମୋ ପାଖକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଆସିଲେ । ମୁଁ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ମୋର ଡାହାଣ ହାତଟାକୁ ଧରି କହୁଲେ, ଯଦି ଗାଧୋଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତେବେ ଭଲକରି ଛୁଏଁ । ମତେ ଭାରି ଖରାପ ଲାଗିଲା । କାଲେ କିଏ ଆସିଯିବ । କହୁଲି, ମା'ନ୍ତେ, ଆମେ ଅଛୁଆଁ । ମୋ ହାତ ଧରିଛନ୍ତି, କେହି ଯଦି ଦେଖେ, ଆପଣଙ୍କୁ କ'ଣ କହିବ ?

ପଚାରିଲେ, କ'ଣ ଆଉ କହିବ ? କହିବ, ଛୁଆଁ ହେଲା ।

ମୁଁ କିଛି ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ । ଲୁଗାଖଣ୍ଡି ପାଇ କୃତଜ୍ଞତାରେ ମନ ନଇଁ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମୁଣ୍ଡର ନୁହୁରୁ ଫୁରୁ ଫୁରୁ ବାଳକୁ ହାତରେ ପରଖି କହୁଲେ, ବାସ୍, ଏଇଥିପାଇଁ ଲୋକେ କହନ୍ତି ଫୁଲଟା । ସୁନ୍ଦର ? ହଁ ଏଡ଼ିକି ଅସନା, ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇ ପାରୁନୁ, ବେତା ପରି କହୁଛୁ ?

ଭାରି ଲଜମାଡ଼ିଲା । ମୁଣ୍ଡଟା କୁଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ନାହିଁ ତେଲ ଅଭାବରୁ । ତାଙ୍କ କଥାର କିଛି ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ । ସେ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ, ତୋଟା ଅଧରୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଡାକିଲେ—ଫୁଲ, ଶୁଣ । ମୁଁ ସେତେବେଳକୁ ଲୁଗାଖଣ୍ଡି ପିନ୍ଧି ସାରିଥିଲି । ଚାଲି ଲୁଗାଟି ପତର ଉପରେ ରଖିଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଛୁଟିଗଲି, ପଚାରିଲି, କ'ଣ ?

କହୁଲେ, ମୁଁ ତତେ ଲୁଗା ଦେଇଛି ବୋଲି କାହାକୁ କହିବୁ ନାହିଁଟି ।

ପଚାରିଲି, କାହିଁକି ?

କହୁଲେ, ସଂସାରରେ କେତେ ଜାତିର ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । କିଏ କ'ଣ ଭାବିବ ।

କିଏ କ'ଣ ଭାବିବ, ଏ କଥା ମନରେ ପଶିବାର ବୟସ ସେତେବେଳେ ମୋ'ର ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବାରି ତେର ବର୍ଷର ହିଁଅ । ଦିନ ରାତି କାମରେ କଟେ ।

ବଡ଼ଘରର ପିଲାଙ୍କ ପରି ଅନ୍ୟସରେ ରହୁ ଭଲ ମନ ବାରକଥା ଶିଖିବାକୁ କି ଭାବିବାକୁ ବେଳ ନ ଥାଏ ।

ଗୁଣ ସାଥୀନ୍ୟ ମୁହଁରୁ ଏପରି କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଆବାକାବା ହୋଇ ପରୁରିଲି, ଲୋକେ କ'ଣ ଭାବିବେ ?

ସେ ଟିକିଏ ଭୁଲ ରହୁଲେ । କ'ଣ ଭାବି ମୋ' ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ କହୁଲେ, ବଡ଼ ସରଳ ପିଲାଟି ତୁ ଫୁଲ । ସେଥିରୁ କ'ଣ ପାଇବୁ ? କାହାକୁ ନ କହୁଲେ ହେଲା । ବୁଝିଲୁ ?

ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହୁଲି, ହଁ ।

ସେ ଗୁଲୁଗଲେ ।

ମୋଠୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ରାତିରେ ମା କହୁଲା, ଆହା, ଖୋଲ ସତର ବର୍ଷର ପିଲା ସିନା, ହେଲେ, ଗୁଣ ସା'ନ୍ୟର କେଡ଼େ ବୁଦ୍ଧି । ମନରେ ଦୟାଗୁଣ ଯେତେକି, ଗୁଣାଧିକାର ନିଦା ନଜର ସେତେକି । ମତେ କହୁଲା, ଠାକୁର ଲୋ ଫୁଲ ସେ, ଛତିଶ ପାଟକର ରଜା ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଟିକିଏ ଦୂରେଇ ଠିଆ ହେବୁ ମା । ତତେ ସିନା ସେ ପୁଣି ପାଆନ୍ତି ଲୋ, ହେଲେ ସେ ଛୁଇଁ ଦେଲେ ଆମର ଅଧର୍ମ ହେବ ।

ପରଦିନ ଦି ପହରରେ ପତର ଗୋଟାଇବାକୁ ଚୋଟାକୁ ଚାଲି । ସେଦିନ କେମିତି ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଓଲଟି ହୋଇ ପରୁରିଲି, କୁଆଡ଼େ ଆସିଥିଲ ସାଆନ୍ତେ ? ଥଟ୍ଟାରେ କହୁଲେ, ଏଇଠିକି ତ, ତତେ ଦେଖିବାକୁ ।

ମତେ ହସମାଡ଼ିଲା । କହୁଲି, କାହିଁକି, ମୁଁ କ'ଣ କି ?

କହୁଲେ, ତୁ, ତୁ ପରା ଫୁଲ । ସତେ, ଧୋବ ଫର ଫର କଇଁ ଫୁଲ ପରି ତୋ ରଙ୍ଗ । ମୁହଁଟି ଯେ ଦରଫୁଟା ଗୋଲପ ଫୁଲ ପରି, ଢିଲ ଫୁଲ ପରି ତ ନାକଟି, କଳା ରଁର ପରି ଆଖି, ନାଲି କଇଁ ପରି ଓଠ, ଚମ୍ପାକଢି ପରି ଆଙ୍ଗୁଠି, କେତେ କହିବ ? ସବୁ ଫୁଲ ତୁ ଠୁଲ କିଛି ତୋ ଦେହରେ ରଖିଛୁ । ମତେ ଛୁଇଁବାକୁ ସେ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ । ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ଡରିଲା ସ୍ଵରରେ କହୁଲି, ଛୁଅଁ ନା, ମା' କହୁଛି ତମେ ଠାକୁର । ଛୁଇଁଲେ ଆମର ଅଧର୍ମ ହେବ ।

ସେ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ମୋ ହାତ ଧରି କହୁଲେ, ସତେ ? ମୁଁ ଠାକୁର ! ବାଃ, ଏଥର ଫୁଲମାଲ ଆଣି ମୋ ଗଳାରେ ଦେଇ ଦଣ୍ଡବତ ହେବୁ ।

ମତେ ହସମାଡ଼ିଲା । କହୁଲି, ମା' କାଲେ ଦେଖିବ, ମୋତେ ଗାଳିଦେବ ।

ସେଦିନ ସଞ୍ଜରୁ ଯାଏ ସେ ତୋଟାରେ ରହିଲେ । ଏଣୁ ତେଣୁ କେତେ କଥା କହିଲେ । ଅମର ଦୁଃଖ, ଅମର ଅଭାବ ମୋ'ର ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ସଞ୍ଜ ରୁଡ଼ିଆସିଲା । କହିଲେ, ଫୁଲ, ରାଗବାନ କେତେବେଳେ କାହାକୁ କି ଦୁଃଖ ଦିଅନ୍ତି ବୁଝିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଦୁଃଖ ସବୁଦିନେ ରହେ ନାହିଁ । ତୋର ଦୁଃଖ ଅଭାବ ମୁଁ ଦୁଆର ପାରିବି, ସାମାନ୍ୟ କଥା । ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ଅଛି, ତାକୁ ତ କେହି ଦୁଆର ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ମତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା । ଗୁଣ ସା'ନ୍ତଙ୍କର କେଉଁ କଥାର ବା ଅଭାବ, ତାଙ୍କର ପୁଣି ଦୁଃଖ କ'ଣ ? ପଚାରିଲା, ଆପଣଙ୍କର ଦୁଃଖ କ'ଣ ସାଆନ୍ତେ, ଆପଣ ବଢ଼ିଲେ । ଅଭାବ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମ ପରି ଉପାସ ଭୋକରେ ଦିନ କଟେ ନାହିଁ ।

ସେ ମୋ ଆଖିକୁ ଚାହିଁଲେ । ହସି ହସି ଆଗ୍ରହରେ ହାତ ଧରି କହିଲେ, ଅଭାବ, ମୋ ଅଭାବ, ଅତି ବଡ଼ । ତୁ ବୁଝିପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ପରଶରେ ମୁଁ ଆସ୍ତବ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । କହିଲି, କ'ଣ କହନ୍ତୁ, କହିଲେ ସିନା ଜାଣିବି ।

ମୋତେ ସେ ଶୁଣି ଅଭିଜ୍ଞାନ ନେଲେ । ବୋକଦେଇ କାନ ପାଖରେ କହିଲେ, ଅତି ନୁହେଁ—କହିବି ଦିନେ ।

ଗୁଣ ନନା ଗୋଲ କଲରୁ ମୋତେ ଖୁସିଲାଗିଲା, ଡର ବି ଲାଗିଲା । ମୋ' ହାତରେ ଟଙ୍କାଟିଏ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇ ହସିହସିକା ସେ ଫେରିଗଲେ ।

ସଞ୍ଜ ଅଧାର ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ଘରକୁ ଫେରିଲି । ମାଆକୁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । କେମିତି ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । କାଳେ ସେ ଗାଳିଦେବ । ସାଆନ୍ତେ ମୋ'ର ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ମୁହଁଟିକୁ ଶୁଣି ଉପରକୁ ଆଉଁସିଲେ ନେଲେ—ସୋହାଗରେ । ମନେ ହେଲା, ତାଙ୍କର ସେହି ସୋହାଗର ଦାଗ ମୋର ଶୁଣି ଭିତରେ ଆଜି ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ସେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘଟଣାଟିର କଥା ଯେମିତି ଭାବିଲା, ଅଜଣା ପୁଲକରେ ମନ ପୂରିଉଠିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲଜ ଓ ରମ୍ଭ ମୋ'ର କେତେ ଭାବନାକୁ ଘୋରାଇ ରଖିଲା । ଗୁଣ ନନା କେଡ଼େ ଭଲ, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର । ତମ୍ବା ତାର ପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେହ, ବଳିଆ ପରି ବଳିଷ୍ଠ ହାତ ଗୋଡ଼ । ଶୋଳ ସତର ବର୍ଷର ପିଲା । ନିଶ ଦାଢ଼ି ଗଜୁର ଆସୁଛି । ବୃନ୍ଦ ପରି ଗୋଲଆ ମୁହଁରେ ଜଳିଲା ପରି ଆଖି । ସେ ଆଖି ଦୃଢ଼ ଯେମିତି ସବୁ ବେଳେ ହସିଲାପରି । ଓଠରେ ତ ହସ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଅଜାଣତରେ ମନ ଓଟାରେ ।

ସେହି ଦିନରୁ ମୋ'ର ମନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ମୁଁ ଆଉ ବେଳ ଅବେଳରେ ତୋଟା ଆଡ଼େ ଯାଏ ନାହିଁ । ଯେତେ ଶୀତ ହେଲେ ବି ଗଲା

ପାହାନ୍ତାରୁ ପାଣି ଆଣି ରଖିଥାଏ । ମନ ଦୁଃଖ, ଇଚ୍ଛା ଦୁଃଖ, ଧାର୍ଯ୍ୟବି,
ତାଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭବଭାବ ଆଖିର ଆଲୁଅରେ ମୋ' ମନର ଅକାର ଘୁଆଇବ ।

ଲଜ ମାଡ଼େ । ମନ ଉଡ଼ିଯାଏ ସିନା ତାଙ୍କ ପାଖକୁ, ଗୋଡ଼ ଚଳେ ନାହିଁ ।
ଦେହ ଅବଶ ଲାଗେ । ସ୍ୱପ୍ନରେ ଅବା ଜାଗ୍ରତ ଅବସ୍ଥାରେ ସେହି ସଞ୍ଜବେଳର
ଘଟଣା ମୋର ଭବନାରେ କେତେଥର ଘଟିଯାଏ । ମନେ ଦୁଃଖ, ତାଙ୍କର ସେହି
ସୋହାଗର ଦାଗଟିକ ମୋର ଗୁଳି ଭିତରେ ଆଜି ହୋଇ ରହିଛି । ଯେତେ
ପୋଡ଼ିଲେ ଯେତେ ଲୁଗାଇଲେ ଲୁଗା ନାହିଁ । ଦେହ ଶିଙ୍ଘିଉଡ଼େ । କିଏ
ଯେପରି କହିଦିଏ ମୋ'ର କାନରେ—ଗୁଳିର ଦାଗ ଲୁଗାବ ନାହିଁ, ଲୁଗାବ
ନାହିଁ ।

ପବିତ୍ରତା ଆସିଲା ମୋ'ର ଜୀବନରେ । କେଉଁଠି ମନ ଲାଗେ ନାହିଁ ।
ସବୁବେଳେ ଭାବେ, ଆଉ ଯାହା ଭାବେ, ମୋର ମନେ ଦୁଃଖ, ମୁଁ ଆଉ ତେର
ବର୍ଷର ପିଲାଟିଏ ହୋଇ ରହି ନାହିଁ । ସାତ ଆଠଟି ଦିନରେ ଯେପରି ମୁଁ ବୟସରେ
ସାତ ଆଠ ବର୍ଷ ବଢ଼ିଯାଇଛି ।

ଦିନକର, ସୂର୍ଯ୍ୟ-ବୁଡ଼ିଅସୁନୁ । ଗୁଆଣି ମୁଠାଟି ଧରି ଘରଭିତ୍ତି ଆରମ୍ଭ
କରିଛି । ପଦାରୁ କିଏ ଡାକିଲେ, ଫୁଲ, ଫୁଲ । ଯେ ଡାକିଲେ ମୁଁ ଜାଣେ ।
ଜବାବ ଦେବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । କାହାକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇ
ରହିଲୁ ।

ପୁଣି ସେ ଡାକିଲେ, ଫୁଲ ଅଛି କି ଲେ ! ମନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧି ଧୀରେ
ଧୀରେ କହିଲୁ, ଅଛି ସାଆନ୍ତେ ।

ଲଜରେ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ସାଆନ୍ତେ ଅଣୋରେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତୁ ।
ମୁହଁଟି ମଉଳି ଯାଇଛି । ମନରେ ସରାଗ ନାହିଁ । ଥର ଥର ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି ।
ଓଲଟି ହୋଇ କରେଇ ଠିଆହେଲି । ମୋତେ ଦେଖି କହିଲେ, ମୁହଁଟା ଶୁଖିଲା
ଦିଶୁଛି କାହିଁକି ଫୁଲ, ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର ଦେଲି, ମୋ ଦେହ କିଛି ଖରାପ ହୋଇନାହିଁ ତ । ଦି'ପହରେ
ଶୋଇପଡ଼ିଥିଲି ।

ପଚ୍ଚିଲେ, ଆଜି କାଲି ତୋଟାଆଡ଼େ ଯାଉନାହୁଁ କି ? କେତେଥର
ଆସି ମୁଁ ଫେରିଲି ।

କ'ଣ ଉତ୍ତର ଦେବି ଭାବିପାରିଲୁ ନାହିଁ । ବାଆଁରେଇ ଦେବାକୁ କହିଲୁ,
ବେଳ ଦୁଃଖନାହିଁ ସାଆନ୍ତେ । ସେ କହିଲେ, ଜାଣେ । ସେଥିପାଇଁ ଆଜି ଏଠାକୁ

ଆସିଲୁ । ତତେ ନ ଦେଖିଲେ ମନଟା ଖରାପ ହୁଏ । ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ପେରିଯାଏ ।

ପକେଟରୁ କାଢ଼ି ଦିଅନ୍ତି ନୂଆ ଟଙ୍କା ମୋ ହାତରେ ଦେଲେ । କହିଲେ, କାଲି ତୋ' ଜନମ ଦିନ ବୋଲି ଶୁଣିଥିଲୁ । ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ତୋ ବୋଉକୁ ଦେବୁ । କହିବୁ, ଲୁଗା କିଣିଦେବ ।

ନାହିଁ କରପାଇଲି ନାହିଁ ।

ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପ କରୁ କରୁ ସଞ୍ଜ ହେଲା । ଆମେ ସେଇଠି ସେମିତି ଠିଆ ହେଇଥାଉଁ । ସେ ଭାବୁଥାନ୍ତି କ'ଣ ତାଙ୍କୁ କି କଣ । ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ, ଗୁଣ ସାଆନ୍ତେ ମୋତେ ଏତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି କାହିଁକି ? ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ କୌଣସି ଅଭାବ ରଖାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଧନୀ ଘରର ପିଲା । ଆଜି କ'ଣ କେହି ସଫାରରେ ନାହାନ୍ତି, ଯାହାକୁ ସେ ଭଲ ପାଇପାରନ୍ତେ । ମନ ରକ୍ତା ଦେଇ ପାରନ୍ତେ । ସମାଜ ଯାହାକୁ ଗୁଣା କରେ, ଅଛୁଆଁ ବୋଲି ଲୋକେ ଯାହାକୁ ଦଶଦାତ ଦୂରରେ ଠିଆ କରନ୍ତି, ତାକୁ ସାଆନ୍ତେ ଭଲ ପାନ୍ତି କାହିଁକି ?

କଣ ମନ ହେଲା, କହିଦେଲି, ସାଆନ୍ତେ ଆପଣ କେବେ ମୋତେ ଆଜି କିଛି ଦେବେ ନାହିଁ ।

ସେ ପଚାରିଲେ, କାହିଁକି ?

କହିଲି, ଆପଣଙ୍କର ଦୟା ମୁଁ ଶୁଣାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ହସି ହସି କହିଲେ, ଦରକାର ନାହିଁ । ଯିଏ ଯାହାକୁ ଭଲ ପାଏ, ସେ ଖାଲି ତାକୁ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ଦେବାରେ ହିଁ ତାର ଆନନ୍ଦ । ସେ କେବେ କିଛି ନେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର କଥା ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ହଁ, ଧନ ଅଛି । ଯାହା ସେ ଦେଉଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଦେହର ମଳି ପରି । ତାଙ୍କର ଉଷା ହେବ ନାହିଁ । ଆମ ପରି ଗରିବଙ୍କର ଉପକାର ହେଉଛି । ପିଲାଟିଏ ହେଇଥିଲା । ମିଶ୍ର ଘର ଜମିରେ ହଲ କରୁଁ କରୁଁ ଚଢ଼କ ପଇଲା । ବଳଦ ଦ'ଟାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବାପ ବି ଜଳିପୋଡ଼ି ମଲା । ଆମେ ହେଲୁଁ ନିଆଣୀ । ମିଶ୍ର ଘରେ ବାପ କୋଠିଆ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେ ମଲରୁ ଆଉ କେହି ପଚାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଗୁଣ ନନା ସେଇ ଘର ପୁଅ । କଟକରେ ପାଠ ପଢୁଥିଲେ । ଏକୋଇଶ ବଳା । ମା ନାହିଁ । ବାପଙ୍କର ଗେଲବସର । ପାଠ ଶୁଣି ଘରେ ରହିଛନ୍ତି । ମନରେ ଦୟା ହେଲା । ଦେଉଛନ୍ତି ଦେଉନ୍ତି । ମା ଖୁସି ହେଉଛି ।

ଦୁଇ ବର୍ଷ କଟିଗଲା ।

ଗୁଣ ସାଆନ୍ତୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିନୁ ଦିନ ଘନସ୍ପତୀ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିପରି ଓ କାହିଁକି ଯେ ମୁଁ ଏତେ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇଲି, ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ଦିନଟିଏ ନ ଦେଖିଲେ ମନ ଛଟପଟ ହୁଏ, ସେ ବି ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ସେ ଅମ ଘରକୁ ପ୍ରତିଦିନ ଆସନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମା' କୋଟିନ୍ଧ୍ୟ ପାଇଲା ପରି ହୁଏ । ମାଆ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବି ଯେଉଁ ଦିନ ସେ ଆସନ୍ତି, ବାରଣ ନ ମାନ ଅମ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଆନ୍ତି । ଘରେ ବସି ଏଣୁ ତେଣୁ କଥା ପକାନ୍ତି । ଗେଲରେ ଗେଲରେ ମତେ କେତେ ନିଶ୍ୱାସ ଥଟ୍ଟା କରନ୍ତି । ଭାରି ଖୁସି ଲାଗେ । ହେଲେ, ମୁଁ ଗେଲରେ ମା'କୁ କହେ । ମା' ହସେ ।

ବେଳେ ବେଳେ ମା' ଆଗରେ ମୋତେ ସେ ଛୁଇଁ ଦିଅନ୍ତି । ମା' ଚମକି ଉଠେ ! କହେ, ବାପ ଛୁଇଁଲ ! ଭଉଣୀ ପରି ଭଲ ପାଆ ସିନା ଫୁଲକୁ, ହେଲେ ସେ ପରା ବାଉଁଶ—ଅଛୁଆଁ—

ଗୁଣ ସା'ନ୍ତେ କହନ୍ତି, ଫୁଲ କେବେ ଅଛୁଆଁ ହୁଏ ନାହିଁ । ଫୁଲ ପରା ଏଡ଼େ ପବନ, ଠାକୁର ମୁଣ୍ଡରେ ଚଢ଼େ ।

ମୋ ମନରେ ଅନନ୍ଦ ହୁଏ । କହେ ଗୁଣ ଭାଇନା, ମୋ ନାଁ ସିନା ଫୁଲ, ମୁଁ କ'ଣ ଆଉ ସତରେ ଫୁଲ ?

ମା' ହସେ । ପୁଣି, ତା' ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରିଯାଏ । ମୁଁ ଗୁଣ ସା'ନ୍ତକୁ ଭଲ ବୋଲି ଡାକିଲେ ଅନନ୍ଦ ଆଗ୍ରହରେ ତାର ପେଟେ ପୁରୁଉଠେ । ଗୁଣ ସା'ନ୍ତେ ଗଲେ ସେ ଆକଟି କହେ, ଛୁ ଫୁଲ, ଯେତେ ହେଲେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଲେ, ଛତିଶ ପାଟକର ରଜା । ଗୋଡ଼ଧୂଳି ମୁଣ୍ଡରେ ମାରିଲେ କେତେ ଜନ୍ମର ପାପ କ୍ଷୟ ହୋଇଯାଏ । ଗୁଣ ସା'ନ୍ତେ ପିଲା, କିଛି ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ, ଆମର ଆଡ଼େଇ ରହିବା କଥା ।

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ ।

ସେ ପୁଣି କହେ, କେତେ ପାପରୁ ଆଜି ଏ ଦଶା, ଆଦୁର କପାଳେ କ'ଣ ଅଛି କିଏ ଜାଣେ । ଏ ଜନ୍ମଟା ସିନା ଗଲା, ଆଉ ଜନ୍ମକୁ ପାପ ଅଜି ରଖିବା ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଆଡ଼େଇ ରହିବା ଭଲ ମା ।

ମୁଁ ଭୁଜ ରହେ । ମା'ର କଥା ଶୁଣି ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଚାଲିଯାଏ । ଭାବେ, ମା' ମନରେ କ'ଣ ସନ୍ଦେହ ହେଲା କି ? ଆମେ ଅଛୁଆଁ ଜାତିର ଲୋକ । ପିଣ୍ଡା

ତଳେ ପଶୁଣ ହାତ ଦୂରରେ ଅମର ସ୍ଥାନ । ସବୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାମ, ଅସନା କାମ
କରିବାକୁ ଅମ ଜନମ । ଗୁହାଳ ପୋଛୁ, ପିଲା ବଡ଼ଙ୍କର ମଇଲା ମହଲ ଧୂଆ,
ବାସନମଜା, ଘରଲୁପା, ଖତକୁଡ଼ ସଫା, ଏପରି ଅଉ କେତେ କାମ । ଅମେ
ଗେଣ୍ଡା କୋଟିଆ ଖାଉଁ, ଅମକୁ ହୁଇଁଲେ ଲୁଗା ପଇତା ମାଗୁ ଦୁଏ । ତଥାପି
ଗୁଣ ନନା ମୋତେ ହୁଅନ୍ତି । ଗୋଲ କରନ୍ତି । ବୋଉ କ'ଣ ଅନ୍ୟଥା
ଭାବେ କି ?

ଦିନେ ଦିନେ ସେ ଆସିଲା ବେଳେ ମା' ନ ଥାଏ । ସବୁଦିନ ପରି କେତେ
ରହସ୍ୟ ଲଗାନ୍ତି । ସେ ହସନ୍ତି, ମୁଁ ହସେ । ମୋର ଅସତର୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋତେ
ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନିଅନ୍ତି । ହାତ ଦେଖାଇ, ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ଆଗରୁ କେଡ଼େ
ବେଗି ମୋର ମୁହଁକୁ ତାଙ୍କ ଗୁଲ ଉପରେ ଲଗାନ୍ତି । ଗୋଲ କରନ୍ତି । ମୁଁ ଘୁଆଁ
ଆସେ । ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବରକ୍ତିର ଭାବ ଦେଖାଇ କହେ, ଏ ସବୁ ମୋତେ ଭଲ
ଲଗେ ନାହିଁ, ହୁ — । ଯିଏ ଦେଖିବ କ'ଣ ଭାବିବ ? ମୁଁ ମୁହଁ ଶୁଖାଏ ।

ସେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ଲଜରେ କି ଦୁଃଖରେ ତାଙ୍କର ମୁହଁ
ମଉଳି ଯାଏ । ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦେଖି ମନରେ ମୋର କଷ୍ଟ ଦୁଏ । ଇଚ୍ଛା ଦୁଏ,
ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ସମା ଗୁହଁବ । କହିବ, ତୁମକୁ ତ ମୁଁ ମନ ପ୍ରାଣ ଉତ୍ସର୍ଗ
କରିଛି । ଏତେ କଥା ସିନା ଭାବେ, ମୁହଁ ଖୋଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମନରେ କାଲେ
ଦୁଃଖ ହୋଇଥିବ ବୋଲି ମୁଁ କାନ୍ଦିପକାଏ । ଭାବେ, ଯେଉଁ ଶୁଣିଶୁଣିକା ରଙ୍ଗ
ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଛି, ଦେହରେ ଯେଉଁ ଜାମା ଗଲେଇ ମନ ଖୁସିରେ ଫୁଲେଇ ହେଉଛି,
ସବୁ ତ ତାଙ୍କର ଧନରେ କିଣା ହୋଇଛି । ପିନ୍ଧିଛି ପୁଣି ତାଙ୍କର ପାଇ । ସେ
ଦେଖିବେ, ଖୁସି ହେବେ । ବାସନା ତେଲ ଲଗାଇ ଯତ୍ନ କରି ବୋଉ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି
ଦେଇଛି । ଜୁଡ଼ାରେ ବାନ୍ଧିଛି ଫୁଲ ମାଳ । ଆଖିରେ କଳ୍ପଲଗାଇଛି ।

ମୋ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ସେ କାତର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । କ'ଣ ଗୋଟାଏ
ଅପରାଧ କଲପରି ଭରି ଭରି କହନ୍ତି, ମୁଁ କ'ଣ ଜାଣି ଜାଣି ଏହା କରେ ?
ତୋ'ର ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ସବୁ ଭୁଲିଯାଏ ।

ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ବେଶୀ ବେଶୀ କାନ୍ଦିଉଠେ । ଭାବେ, ତୁମେ ଯଦି
ମୋ'ର ଗୁଲ ଭିତରର କଥା ଜାଣିପାରନ୍ତି, ଏପରି ଧୂସୁର କଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ ।
ମୋ ମନର କଥା ଅନୁହା ରହିଯାଏ । ମୋ'ର ଆଖି ଆଗରେ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ
ଅମ ଘରୁ ବାହାର ଯା'ନ୍ତି । ଇଚ୍ଛା ଦୁଏ ଧାଉଁ ଯାଇ ଆଗରୁ ବାଟ ଓଗାଳି କହିବ,
କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛ, କିନ୍ତୁ ଗୋଡ଼ ତଳେ ନାହିଁ ।

ଅତି କଷ୍ଟରେ ଦୁଇ ଢିନ ଦିନ ସେ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଇକି ମୋ
ଅପରାଧର ଦଣ୍ଡ । ଦୁଇ ଢିନ ଦିନ ମୋର ଯେ କି କଷ୍ଟରେ କଟେ, ମୁଁ କହିପାରୁ
ନାହିଁ । ସେ ପୁଣି ଆସନ୍ତି, ଗୋଟାଏ ଏଣୁ ତେଣୁ ଛଳନା କରି । ପିଲାଙ୍କ ପରି

ଗୋଲେଇ ଦୁଅନ୍ତି । ମୁଁ ଅଭିମାନୀ କଥା କହେ । ସେ ଶୁଣନ୍ତି । ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ଟିକିଏ ଦୂରେଇ ରହନ୍ତି । ମନେ ମନେ ମୁଁ ହସେ । ଶୁଣି ଯେଉଁ କଥାକୁ ସେଇ କଥା ।

ଦିନେ ଦିନେ ମା' ତାକୁ କହେ, ବାପ, ଫୁଲ ତ ଏଡ଼େ ଝିଅ ହେଲାଣି, ଲୋକେ ନିନ୍ଦାମିନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି, କେତେ ଗାରୁ କେତେ ଲୋକ ଆସୁଛନ୍ତି ପ୍ରସାଦ ନେଇ, ଫୁଲ କେଉଁଠି ମଙ୍ଗୁ ନାହିଁ । ମୁଁ କ'ଣ ସବୁଦିନ ବସୁଥିବ ? ତା' ହାତକୁ ଦ'ହାତ ହେଲେ, ସେ ପର ଘରକୁ ଚାଲେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଅଣିବିଜିବି । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ତେମେ ଯେଉଁଠି ଠିକ୍ କରବ ସେଇଠି ହେବ । ତମ କଥାରୁ କେହି ବାହାର ହେବ ନାହିଁ ।

ମା' କଥା ଶୁଣି ବାରେଇ ହୋଇ ଅଧାକାନ୍ତି ସେପାଖ ଗୋପଘରକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଶୁଣ ସା'ନ୍ତେ ମା'କୁ କ'ଣ ଜବାବ ଦେବେ ସେହି କଥା ଶୁଣିବା ପାଇଁ କାନ୍ତେଇ ରହେ । ସେ କିଛି ସମୟ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ରହନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଫୁଲଟା ତ କାଲିକାର ପିଲା । ବାହାହେବା ବୟସ କଣ ବଲେଇ ପଡ଼ୁଛି ? କେବେ କେବେ କହନ୍ତି, ବାଉଁଶ ଲୁଲରେ ଫୁଲ ନାହିଁ ପାଣିଟିଏ ଖୋଜି ପାଇବା କଷ୍ଟ । ବାହା ପଛେ ନ ହେବ, ଏକାକୀ ଯୁଆଡ଼ୁ ପାଇ ସିଆଡ଼ୁ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ହାତରେ ତାକୁ ନେଇ ଥୋଇଦେଲେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତାର ପ୍ରାଣ ଯିବ ।

ମା' ଭୁଲ ରହେ ।

ମୁଁ କେତେ କଥା ଭାବେଁ । ଶୁଣ ସା'ନ୍ତେ ଫେରନ୍ତି ।

ଦିନକର ଘଟଣା ।

ସଞ୍ଜ କେତେବେଳୁ ବୁଡ଼ିଚଲାଣି । ଏକାଦଶୀର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ଗୁରୁଆଡ଼ୁ ହସିଉଠୁଛି । ଅଖି ପାଉ ନାହିଁ, ଗୋର—ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ପାଗଲ ଧାନ ଶେତ ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଛି । ଧୀରେ ଧୀରେ ପବନ ବୋହୁଛି । ମିଠିଘର ତୋଟା କର ଏକୁଟିଆ କଦମ୍ବଗଛ ମୂଳ ମାଟି ଚଉତରା ଉପରେ ବସିଛି ସେ ଓ ମୁଁ । ସେ ହଠାତ୍ ପଚାରିଦେଲେ, ଫୁଲ, ଆମର ଦିନ କ'ଣ ସବୁଦିନେ ଏମିତି କଟିବ ?

ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଅର୍ଥ ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । କି ଉତ୍ତର ବା ଦେବ ?
ଅକାଶକୁ ବୁଝିଲି । ଖଣେ କଳାମେଘ ଭାସି ଭାସି ଜଳର ମୁହଁକୁ ଘୋଡ଼ାଇ
ଦେଲା ।

ସେ ମୋର ଡାହାଣହାତ ପାସୁଲି ଉପରେ ମୁଦୁ ଗୁପ ଦେଇ କହିଲେ,
ବୁଝି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ମୋ କଥା ? ଆମର ଏ ଆନନ୍ଦ ଚରଦନ ଏହିପରି ଥିବ ଫୁଲ ?
ସ୍ବାଧୀନ ଭାବରେ ଚରଦନ ଏହିପରି ମିଳାମିଶା କରି ପାରୁଥିବା ? ବୟସ ହେଲାଣି
ବୋଲି ତୋତେ ପରଦରକୁ ତଡ଼ିଦେବାକୁ ତୋର ମା ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ
ପଡ଼ିଲେଣି । ତୁ ଆଉ କେତେଦିନ ମନା କରିପାରିବୁ ?

ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ । କେତେ କଥା ମନକୁ ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ପକାଇଲା ।
ମୋ'ର ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଝରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜଳ ଉପରୁ କଳା ମେଘଟା
ଘୁଞ୍ଚିଗଲାଣି କେତେବେଳୁ । ସେ ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଲେ । ମୁହଁରେ
ମୁହଁ ଲଗାଇବାକୁ ନଇଁ ଆସୁଥିଲେ, ମୁହଁ ବୁଲଇ ନେଲି ।

କହିଲି, ସା'ନ୍ତେ ଜାଣି ଜାଣି ତେମେ ମୋତେ ଏତେ କଷ୍ଟ ଯନ୍ତ୍ରଣା
ଦେଉଛ କାହିଁକି, ମୁଁ କି ଅପରାଧ କରିଛି ? ଗରବ ବାଉର ଘରର ଝିଅ, ନିଜ
ଦୁଃଖରେ ଥିଲି । ତମର ଦୟା ତମର ସହାନୁଭୂତି କେବେ ଆଶା କରି ନ ଥିଲି,
କେବେ ହେଲେ ମାଗି ନ ଥିଲି । ଉପରେ ପଡ଼ି ଆମକୁ ଦୟା ଦେଖାଇଲ, ଫେରି
ପାଇବାର ଆଶା ନ କରି ସବୁ ସ୍ନେହ ମମତା ଅଜାଡ଼ି ଦେଲି । ପାଇଲ କ'ଣ ?
ତେମେ ଜାଣ ନାହିଁ, ମୁଁ ବି ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଭାରି ଆଗ୍ରହରେ ମୋ କଥା ସେ ଶୁଣୁଥିଲେ । କହିଲେ, ମୁଁ କ'ଣ
ଦେଇଛି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୋଠାରୁ ଯାହା ପାଇଛି, ମୋ ପକ୍ଷେ
ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ । ତୋ'ର ହୃଦୟ, ମନ, ମମତା, ପ୍ରେମ— ।

ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଇ କଥାଟାକୁ ତାଙ୍କୁ କୁହାଇ ଦେଲି ନାହିଁ । ଓଲଟି
କହିଲି, ଅସମ୍ଭବ ! ତେମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରର ପିଲା, ତେମେ ବାହା ହୋଇଛ । ମୁଁ
ଅଛୁଅଁ । ତଥାପି ଜାଣି ଜାଣି କାହିଁକି ତେମେ ମୋତେ ସ୍ନେହ କଲ, ମୋର
ହୃଦୟ ଲୁଟି କରିନେଲ ? ତୁମେ ତ ମୋତେ ବିବାହ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।
ସଂସାର ଆଗରେ ସମାଜ ଆଗରେ ମୋତେ ଛୁଇଁ ବି ପାରିବ ନାହିଁ ।

କେତେ ଦିନ ହେଲା ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରାଟା ମନର ମମତାକୁ ଦୋହଲାଇ ଏପାଖ
ସେପାଖ କରୁଥିଲା, କେତେ ଦୁଃଖରେ ଆଜି ତାହା ଖୋଲି ହୋଇଗଲା ତାଙ୍କର
ଆଗରେ । ମୋ'ର ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଆତ୍ମସମ୍ପରକ୍ଷା କରିବାର ସାହସ ମଧ୍ୟ
ଥିଲା । ଜଗକୁ ହୃଦୟ ଦେଇ ଭଲ ପାଉଥିଲି ବୋଲି ଯେ କିଛି ନ ଭାବି ନ ଚିନ୍ତା
ତାହାର ପାଖରେ ଦେହଟା ସମର୍ପିଦେବି, ସେ କଥା କେବେହେଲେ ଭାବିନାହିଁ ।
ସେ ମତେ ଭଲ ପା'ନ୍ତି, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଏଁ — । ସେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ

ପଡ଼ନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟା ଦେହର ମିଳନ ଭିତରେ ମୋ'ର ଗୋଟାଏ ଭାବନା, କେଜାଣି ବା ଭୟ, ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାରିବା ଗଢ଼ିବ । ସବୁ ମୋହ, ସବୁ ଉଦ୍ଦେଶନା, ଇଚ୍ଛା, ଆକର୍ଷଣ ସେଇଠି ବାଜି ଫେରି ଆସେ ପଛକୁ ।

ସେ କହିଲେ, ଫୁଲ, ମୁଁ ବାହା ହୋଇଛି ସତ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ନଜେ ବାହା ହୋଇ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ମୋ'ର ଜ୍ଞାନ ନ ଥିଲା । ଭାବୁଥିଲି, ବାହାଘର ଗୋଟେ ଖେଳଘର । ଅଜ୍ଞାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଯାହାର ହାତରେ ମୋ'ର ହାତ ମିଳାଇ ଦେଇଥିଲେ, ତାକୁ ମୁଁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । ତା'ର ରୂପ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । କହ ତ, ମୁଁ ତାକୁ ଭଲପାଇବି କିପରି ?

ମୁଁ ଭୁଲ ରହିଲି । ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ମୋ'ର ମନ, ପ୍ରାଣ, ସ୍ନେହ, ମମତା ସବୁ ମୁଁ ତତେ ହିଁ ଦେଇଛି । ଯେଉଁ ଅପରିଚିତା କାଲି ଆସି ମୋ'ର ଘରର ମାଲିକ ହେବ, ସେ ସବୁ ପାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ତୁ ଯାହା ପାଇଛୁ ସେ ତ ଆଜି ତାହା ପାଇବ ନାହିଁ ।

ଅନେକ କଥା ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ମୁହଁ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । କାଳେ ତାଙ୍କର ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ । ଘାତ ଅଧିକ ହେଉଛି ଦେଖି ସେ ବିଦାୟ ନେବାକୁ କହିଲେ, ଯାଉଛି ଫୁଲ, ସଫାରରେ ମୋଠୁ ବଳି ଦୁଃଖୀ କେହି ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ମୋ'ର ହାତ ଧରି କହିଲେ, ମୋର ବିଶେଷ ଦୁଃଖ ହେଉଛି ଯେ, ତୁ ମତେ ଚିହ୍ନିଲୁ ନାହିଁ ।

ବିଦାୟ ଆଗରୁ ସବୁଦିନ ପରି ସେ ମୋ'ର ମୁଣ୍ଡକୁ ତାଙ୍କର ଗୁଡ଼ି ଉପରକୁ ଆଉଁଟାଇ ନେଲେ ନାହିଁ । ଆଗ୍ରହରେ ଉତ୍ସାହରେ କହିଲେ ନାହିଁ, ଫୁଲ, ଏ ପାଗଳା ରଥ ରିକ୍ଷାକୁ ମନେ ରଖିଥିବୁ ।

ବଡ଼ ଅଶାନ୍ତରେ ଘରକୁ ଫେରିଲି, କେତେବେଳୁ ମା' ଆସି ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଥିଲା । ମତେ ଦେଖି ବରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, ଏତେ ବେଳଯାଏ କେଉଁଠି ଥିଲୁ ଲେ । ବ'ଘଡ଼ ହେଲା ଆସି ମୁଁ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଛି, ତୋ'ର ଦେଖା ଦଶନ ନାହିଁ ।

ଭୟରେ ଥରି ଉଠିଲା ମୋ'ର ଗୁଡ଼ି ଭିତର । ପଢ଼ିବା କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । କହି ପକାଇଲି, ଗୁଣି ଭାଇ ଆସିଥିଲେ ଯେ—ତାଙ୍କୁ ଚଳେଇ ଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲି ।

ସେ କହିଲା, ହୁଁ—ଉଁ ।

ମୋ'ର ମନେ ହେଲା ତା'ର ସେହି ଗୋଟିଏ ପଦ ହୁଁ ଭିତରେ କେତେ ସନ୍ଦେହ, କେତେ ଦୁଃଖ ଭରିରହିଥିଲା । କିଛି ନ କହି ଥିଲା ଗୋଡ଼ରେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲି । ଅଶାନ୍ତରେ ମୋ'ର ଗୁଡ଼ି କଟିଲା । କେତେ ଦୁଃଖିନୀ, କେତେ ଭୟ !

ବେଳେ ବେଳେ ଗୁଣ ସା'ନ୍ତେ ଅସନ୍ନ । ମୁଁ ବୁଝିପାରେ, ତାଙ୍କ ମନରେ କେତେ ଭାବନା ଭରି ରହିଥାଏ । କଥାକଥାକରେ ସେ ହସନ୍ତ, ହେଉଛି ସେ ହସରେ ସରଗ ନ ଥାଏ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବୁଲିଯିବାକୁ କେତେ ଥର ଡାକନ୍ତି, ମୁଁ ମନା କରେ କାମ ବାହାନାରେ । କେବେ କେବେ କହେ ଦେହ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୁଲି ଯାଇ ଗଲ ଅଧଯାଏ ପଦାରେ ରହିଲେ ମା' ମନେ ମନେ ବିରକ୍ତ ହୁଏ । ମୁହଁରେ ସାହସ କରି କିଛି କହିପାରେ ନାହିଁ । ଏ କଥା ବା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିବି କିପରି ?

ମୋ'ର ଏପରି ତଳରୁ ସେ ବୋଧହୁଏ ଭାବିଲେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କରଛଡ଼ା ଦେଉଛି । ଦିନେ ରହି ରହି ପଚାରିଲେ, ତମ ଘରକୁ ଏତେ ଯା' ଆମ କରୁଛି ବୋଲି ବିରକ୍ତ ହେଉଛି ? ସତରେ ଯଦି ତମର ଅସୁବିଧା ହେଉଥାଏ, କହିଦେଲେ ତ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ଭୁଣରୁ ଏପରି କଥା କେବେ ଶୁଣିବି ବୋଲି ଆଶା କରି ନ ଥିଲି । ଜାଣେ, ସତେ ଯଦି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଘର ମନା କରେ ସେ ରହିପାରିବେ ନାହିଁ । ମୋତେ ଦିନଟିଏ ନ ଦେଖିଲେ ସେ ପାଗଳ ପରି ହୋଇଯିବେ ।

ତାଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାନ୍ତି । ସେ ଜାଣନ୍ତି, ମୁଁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ବାଉଁଶ, ଗରବ । ତଥାପି ସେ ମୋତେ ଭଲପାଇଲେ କାହିଁକି ? ମୁଁ କାହିଁକି ମୋ'ର ମନର ସବୁ ସ୍ନେହ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ଢାଳିଦେଲି ? ଏକଥା ଅନେକ ଥର ଭାବେ, ମନେ ହୁଏ, ଭଲ ପାଇବାଟା ଗୋଟାଏ ଝୁଙ୍କ । ମଣିଷର ମନରେ ପଶିଲେ ଅଜାତ ବା ଭବିଷ୍ୟତ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ସ୍ୱପ୍ନାୟା ବର୍ତ୍ତମାନଟା ତାକୁ କେତେ ବଡ଼ ଜଣାଯାଏ ।

ମୋତେ ଭୁଲ ହେବା ଦେଖି ସେ ପଚାରିଲେ, କହୁ ଫୁଲ, ସତେ ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇ ମରାବଳାର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଛି । ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଶେଷକୁ ମରଣ ହେବ, ଟୋପାଏ ପାଣିର ଦେଖା ପାଇବି ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ଆଖି ତଳ ତଳ ହେଲା । ମୋ'ର ଦୁଃଖ ମନ ତରଳି ଆସିଲା । ତାଙ୍କ କଥାର ମର୍ମ ବୁଝି ପାରିଲି । କହିଲି, ଏକା ତେମେ କାହିଁକି ମରାବଳା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି, ମତେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବାଟରେ ନେଇଛ । ଜାଣି ଜାଣି କାହିଁକି ତା'ର ପଛରେ ଧାଇଁବା ? ବେଳ ଅଛି, ଫେରିଯିବା ଅଥ ।

କହୁ କହୁ ତଖି ବନ୍ଦ ହୋଇଆସିଲା । ଅଜଣା ଦୁଃଖରେ ସତେ କି ମୋର ଗୁଣ ପାଟିପଡ଼ିବ ।

ସେ ମୋ'ର ଲୁହଭରା ଆଖିକି ଚାହିଁଲେ । ଦୁଇ ହାତ ଧରି କହିଲେ,
ଫେରିଯିବା ? ଫେରି ପାଇବୁ ଫୁଲ ? ମରାଜକାର ପଛରେ ଅଳ୍ପ ପରି ଧାଇଁ ବାରେ
ବି ଆନନ୍ଦ ଅଛି, ସେ ଆନନ୍ଦ ମରଣ ମୁହଁକୁ ପଛେ ଟାଣି ନେଉ ।

ତଳ ପଡ଼ିଲି ତାଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥପତ୍ରେ । ଆଖି ଲୁହରେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭିଜାଇଲି ।
ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ମୋ' ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇଲେ । ତାଙ୍କର ସେହି ଅମୃତ
ସ୍ପର୍ଶରେ ମୋ'ର ସବୁ ଚନ୍ଦ୍ରା ଉଠିଗଲା । ମତେ ଜଣାଗଲା, ଏହି ନିଷ୍ଠୁର
ସଂସାରର ଶୂନ୍ୟତା ଭିତରେ ଆମେ କେବଳ ଦୁଇଜଣ ବାଟୋଇ—ସେ ଓ ମୁଁ ।
ଚାହିଁଲୁଁ କେଉଁ ଅଜଣା ଆଶା ପଛରେ । ସୀମା ନାହିଁ ସେ ବାଟର । ପଛକୁ ଚାହିଁ-
ବାର ବେଳ ନାହିଁ । ଆଗକୁ ଚାହିଁବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ସେ ଚାହିଁଛନ୍ତି ମତେ,
ଆଉ, ମୁଁ ଚାହିଁଛି ତାଙ୍କୁ ।

କେତେବେଳେ ଯାଏ ମୁଁ ସେହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଲି ମୋର ଖିଆଲ
ନାହିଁ । ସେ କରୁଣ ସ୍ଵରରେ ଡାକିଲେ, ଫୁଲ ! ଗଲା ଧରିଉଠିଲା । ତାଙ୍କର
ଦୁଇ ବାହୁର ବଳନା ମଝିରେ ଥାଇ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡଟେକି ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି ।
ତଳ ତଳ ଆଖି ଦୋଅଟି ଭିତରେ ଯେଉଁ ମନଭୁଲ ଆତ୍ମର ସଂସ୍କାର ପାଇଲି,
ସେତକରେ ଲତାଟି ପରି ଛନ୍ଦି ହୋଇଲେ ତାଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ଦେହରେ । ସେ
ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡ, ଲଗାଇ କାନ ପାଖରେ ଭୁନଭୁନ କହିଲେ, ଫୁଲ, ଅଜାତରେ କ'ଣ
ହୋଇଥିଲା ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ କ'ଣ ହେବ, ସେ କଥା ଭାବିଲେ ସଂସାରରେ କେହି
ସୁଖୀ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନଟି ଯେ ବଡ଼ !

ତାଙ୍କ କଥା ବୁଝିବା ଭଲ ଅବସ୍ଥା । ମୋ' ମନରେ ସେତେବେଳେ
ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଆଖି ଟେକି କେବଳ ଚାହିଁଲି ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ । ସେ ଦରହସିଲା
ଓଠପତା ଥରାଇ କହିଲେ, ଫୁଲ, ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଲୋକ ବର୍ତ୍ତମାନର ସୁବିଧା ଭିତରେ
ମଜ୍ଜି ରହେ । ଜୀବନର ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଭଲରେ, ଆନନ୍ଦରେ କଟେ, ମଣିଷ
ଜୀବନରେ ସେତିକି ଲାଭ, ସେତିକି ସାର୍ଥକତା ।

କିଛି ବୁଝିଲି ନାହିଁ କଥାର ମର୍ମ । ତାଙ୍କର ଆଖି ଆଲୁଅ ଭିତରେ ପତଙ୍ଗ
ପରି ଝାସ ଦେବାର କାମନା ବଳେଇପଡ଼ିଲା ।

କହିଲେ, ତେବେ ବୃଥା ଆଉ ଏତେ ଛଳନା, ବୃଥା ଆଉ ଏତେ
ଅଭିମାନ କାହିଁକି ? ଯେଉଁ ଭୟ ବା ସଙ୍କୋଚ ଆମର ଏହି ଭୋକିଲା ସ୍ଵେଦ
ଦୁଇଟାର ମଝିରେ ବାଡ଼ି ପକାଇଛି, ସେତକ ଘୁଣ୍ଟି ଯାଉ । ଦୁଇଟା ଆସ୍ତା ଦୁଇଟା
ଦେହ ମିଶି ଏକାକାର ହେଉ ଫୁଲ । ମୋର ଭରୁକ ଚନ୍ଦ୍ରନ କରବାକୁ ନୁହେଁ
ଆଣିଲେ ତାଙ୍କର ତୃପ୍ତି ମୁହଁଟି । ଗ୍ରନ୍ଥ ଭିତରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କଲି । ମାଡ଼
ମାରିଲା ପରି ଦୁଇ ହାତରେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଟି ଠେଲିଦେଇ ହୃଦକୁ ଘୁଣ୍ଟିଆସିଲି ।
ହାତ ଦେଖାଇ ଭୟରେ କହି ପକାଇଲି, ନା, ନା, ମୋତେ ଆଉ ତମର ଆଖିର

ଜଳନ୍ତା ନଥାଁ ଭିତରକୁ ଟାଣି ନଥା ନା ଗୁଣ ଭଲ, ମୋତେ ଦୟା କର,
ସମାକର । ତମକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ । ତା' ବୋଲି ତମର ଲଳୟା ନଥାଁରେ ମୋତେ
ଆସ ଦେବାକୁ କହ ନାହିଁ । ତେମେ ଯାଅ, ତେମେ ଏଠୁ ଯାଅ । ମୋତେ
ଭାବିବାକୁ ଦଅ, କାନ୍ଦିବାକୁ ଦଅ । ତେମେ ଯାଅ ଗୁଣ ଭଲ—

କେତେ ଭାବିଲି, କେତେ କାନ୍ଦିଲି । ମୋ'ର ଦୁଃଖ, ମୋ'ର ଭାବନାର
ଶେଷ ନାହିଁ । କିଛି ଠିକ୍ କରପାରିଲି ନାହିଁ ତ । ଯେତେ ଭାବେ ଗୁଣଭଲନା-
ଙ୍କର ସ୍ମୃତିଟାକୁ ମନରୁ ପୋଛି ପକାଇବି, ଶୁଦ୍ଧ ଭିତରେ କେତେ ଦିନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ବଡ଼ କେତେ ଘଟଣା ଗସ୍ତର କରି ସୁଖ ଦୁଃଖର ଗାନ ଟାଣିଦିଏ ।

ସେହିଦିନରୁ ସେ ଆଉ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ଗରରେ କି ଅଭିମାନରେ କି
ଢେଲଟାର ମୁହଁରେ କିହି ତଡ଼ିଦେବା ତ ସଖିକର ଉଦ୍ଦେଜନାର କଥା, କିନ୍ତୁ ମନ
ଭିତରୁ ତଡ଼ିବା କେତେ କଷ୍ଟ, ଅସମ୍ଭବ । ସବୁବେଳେ ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ ହୁଏ । ମନ
ଭିତରେ ଗୋଲଘାଣ୍ଟି ଅରମ୍ଭ ହୁଏ । ଭାବେ, ଭଲ ପାଇବା ଭଲ ନୁହେଁ, ଭଲ
ପାରିବା ପାପ ନୁହେଁ । ତା ହୋଇଥିଲେ ମଣିଷ ମନରେ ଭଲପାଇବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି
ଜାନ୍ତେ ନାହିଁ । ଭଲ ପାଇବା ଗୋଟାଏ ସ୍ବେଚ୍ଛା, ଗୋଟାଏ ପାଗଳାମି । ସେଇଥି
ପାଇଁ ମଣିଷ ଭଲ କରେ । ଲୋକ ଆଖିରେ ଯେଉଁଟା ପାପ, ଯେଉଁଟା ଅନ୍ୟାୟ,
ତାହା ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ପଛୁଏ ନାହିଁ ।

ଭୟ ହେଲା—ନ ଆସି ସେ ରହିଛନ୍ତି କିପରି ? ଦେହ କିଛି ଖରାପ
ହୋଇନାହିଁ ତ । ସବୁଦିନେ ହୁଏ ମାଆକୁ ପଚାରିବି, କିନ୍ତୁ ପଚାରିପାରେ ନାହିଁ ।
ଦିନେ ଦି'ପହରେ ସାହସ କରି ପଚାରିଲି, ମା ଗୁଣଭଲ କାହିଁକି ଆଉ, ଇଆଡ଼େ
ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ? ସେ କ'ଣ ଗାଁରେ ନାହାନ୍ତି ?

ସେ ଭାବିଲା । କହିଲା ମୁଁ ତାକୁ ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଦେଖୁ ନାହିଁ ।
ଟିକିଏ ରହ କହିଲା, ଶୁଣିଲି ଗୁଣମଣିଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଘନ ଚାରିଦିନ ଭିତରେ ଆସୁଛନ୍ତି ।
ଦେଖି ଆସିଲି ଭଲ ଆୟୋଜନ ଲାଗିଛି ।

କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ । ଖରାପ ଲାଗିଲା । ମା ପୁଣି କହିଲା, ନିଧି
ସାନ୍ତେ କହିଛନ୍ତି, କାଲି ତାଙ୍କର ଘର ଲିପିବାକୁ ଯିବି । ଏକୁଟିଆ ପାରିବି ନାହିଁ
ଫଳ, କୁଟୁମ୍ବ ସିନା କମ୍, ଘର ତ କମ୍ ନୁହେଁ । ତୋତେ ବି ଯିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।
କହିଲି, ମୁଁ ନ ଗଲେ ତାଙ୍କର କାମ ଅଟକି ରହିବ ନାହିଁ ।

ମା' କହିଲା, ଆଲୋ ଫୁଲ, ଏତ ସବୁଦିନିଆ କଥା ନୁହେଁ, ଦିନକର କଥା,
କାଳକାଳକୁ ମନେ ରହେ । କାହା ବିନା କାହାର କାମ ଅଟକିଯାଏ ନାହିଁ ।

ସୁଲଭ କଥା ଏ ମା, ତୋ'ର ଗୁଣ ନନାର ବାହା । ନୂଆବୋହୂ ଆସିବେ, ଘରର ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଗରବଙ୍କର କେତେ ଆଶା ଭରସା ।

ମୁଁ ମୁହଁ ଟେକି ରେଟିଘର ଅଧାକାନ୍ଧି ଆଉ ପାଖକୁ ଲେ । ଭରି କାନ୍ଦ ମାଡ଼ିଲ ।

ପରଦିନ ଘର ଲିପୁ ଲିପୁ ଗାଧୁଆବେଳ ଟଳିଗଲା । କାମ ସରିଲା ନାହିଁ । ଯାହାଙ୍କର ଥରଟିଏ ଦେଖା ପାଇବାର ଆଶାରେ ଉପାସ ଭେକରେ ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କଲି, ତାକୁ ଦେଖି ପାରିଲି ନାହିଁ । ସେ କ'ଣ ଘରେ ନାହାନ୍ତି ? ଆମର କାମ ଦେଖିବାକୁ ବେଳେ ବେଳେ ନିଧି ସା'ନ୍ତେ ନଇଲେ ତାଙ୍କର ବୁଢ଼ି ନାନା ପଦାକୁ ଆସନ୍ତି । ମିଛଟାରେ ହେଲେ କେତେ ଖୁଣନ୍ତି । ନିଧି ସା'ନ୍ତେ କହିଲେ, ଆଲୋ ବୁଢ଼ି, ତୁ ପଦା କାନ୍ଧ ଲିପୁଥା, ଫୁଲ ଭିତର କାନ୍ଧ ଲିପୁ । ହାତ ଫୁର୍ତ୍ତି କର ଲେ, ଜଳଦି ସାର ।

ଖଞ୍ଜା ଭିତର କାନ୍ଧ ଲିପିବାକୁ ଆସିଲି । ଉଠି କାନ୍ଧ । ସିଢ଼ି ଲଗାଇ ଲିପୁଥାଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଆସିଲେ । ମାଟି ଗୋବର ପାଣିରେ ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ଓଦା ହୋଇଗଲାଣି । ହାତ ଗୋଡ଼ ଆଉ ଚଳୁ ନାହିଁ । ନାନାକୁ କହିଲି, ବେଳ ଆସି ଏତେ ଦେଲି ସାଆନ୍ତାଣୀ, ଅଜି ଏତିକି ଥାଉ, କାଲି ସକାଳୁ ଆସି କାମ କରିଦେବୁଁ । ସେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ତୋ ମୁହଁ ପୋଡ଼ୁ ଲେ ଛତରଖାଇ । ଆହା ହା, ଲବଣୀ ପିତୁଲା, ଖରା ଲାଗିଲେ ତରଳିଯିବ ପରା । କହିଲି, ସବୁଜ କାହିଁକି ? ସକାଳ ପହରୁ ଅଖିଆ ଅପିଆ ଖଟୁ ଛୁଁ । ଯେତେ କାମ କଲେ ତମ ମନକୁ ଆସେ ନାହିଁ ।

ମୋ କଥା ମୋ ଭୁଣ୍ଡରେ ଅଛି, ସେ ତମକି ଆସିଲେ । ବଡ଼ପାଟି କର ଟଙ୍କି ଉଠି କହିଲେ, ଛତରଖାଇ ମୁହଁ କେଡ଼େ ଟାଣ ବା, ଗୁଣ୍ଡୁଣୀ ମୁଠାରେ ମୁହଁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବି, ଜବାବ ଦେଉଛି । ମୁଁ କହିଲି, ସାଆନ୍ତାଣୀ, ସବୁଜ କାହିଁକି, ଗରବ ବୋଲି ଆମର ଜୀବନ ନାହିଁ ?

ସେ ତଳୁ ଗୋଟାଇ ସଢ଼େଇ ଫାଳଟାଏ ଧରି ମୋ' ମୁହଁକୁ ପକାଇଲେ । କହିଲେ, ଜୀବନ, ପୋଡ଼ି ଯାଉ ତୋ ଜୀବନ । ତହର ଟୋଙ୍କା, କଥା କଥାକେ ଜବାବ ଦିଅ ଶିଖୁଛି ।

ସଢ଼େଇଟା ମୋ କପାଳରେ ବାଜି ତଳେ ପଡ଼ିଲା । ସିଢ଼ି ଉପରୁ ଓଢ଼ାଇ ଆସିଲି, ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଠିଆହେଲି ।

ସେ ସେମିତି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଦେଖ ମୁଁ, କେଡ଼େ ବହୁତ ଏ ଛଇଛଟାଙ୍କ ଟୋଙ୍କାଟାର ! କାମ ନ କର ମୁହଁରେ ଜବାବ ଦେଉଛି ! ଗୁଣନନା କେଉଁଠୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ପରୁରଲେ, ନାନା, କାହା ଉପରେ ଚିତୁଛି ?

ଗୁହଁଲ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ । ଶୁଣି କଳାକାଠ ହୋଇଛି, ଆଖି ଦ'ଟ । ନାଲି ପଡ଼ିଛି । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ନରମ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ଦେଖିଲ ନାନା, ତାକୁ ଫାଟି କପର ରକ୍ତ ବାହାରୁଛି । ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ । ନାନାଙ୍କ ଆଗରେ କାଦୁଅ ହାତରେ କପାଳ ପୋଛି ସିଢ଼ି ଉପରକୁ ଉଠିଲ । ସେ ଡାକି କହିଲେ, ତଳକୁ ଓଢ଼ାଇଲୁ ଫୁଲ, ଦେଖେ କ'ଣ ହୋଇଛି ।

କହିଲି, କିଛି ନାହିଁ ସାଆନ୍ତେ, ସିଢ଼ି ବାଜି ମୁଣ୍ଡରୁ ଟିକିଏ ମଳିନମ ଗୁଡ଼ିଯାଇଛି । ବୁଢ଼ୀ ନାନା କାବା ହୋଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲେ । ମୁଁ ମୁରୁକେଇ ହସିଲି । ଗୁଣ ନନା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ପାଖ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲେ ।

ଦ'ପହରେ ଆଉ କାମ କଲି ନାହିଁ । ଏକା ମା' ଗଲ, ମୁଁ ଘରେ ଶୋଇ ନାନା କଥା ଭାବିଲି—ଗୁଣନନା ଘରେ ଅଛନ୍ତି । ଅଧିକ ଆଜିଯାଏ ଆସି ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? କେତେ ଆଗ୍ରହରେ ସେଦିନ ସେ ଆସିଥିଲେ, ସ୍ନେହରେ ମୋତେ ସେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରୁଥିଲେ, କାହିଁକି ତାଙ୍କ ଅନନ୍ଦରେ ବାଧା ଦେଲି ? ଯାହାକୁ ମୁଁ ମନପ୍ରାଣ ସମର୍ପଣ କରିଛି, ତାଙ୍କର ପ୍ରେମର ପ୍ରବାହକୁ ଅଟକାଇଲି କାହିଁକି ? କେତେ ଭାବିଲି, କେତେ କାନ୍ଦିଲି । ତୃପ୍ତି ବା ଶାନ୍ତି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ବେଳୁବେଳ ମନଟା ଅସ୍ଥିର ହେଲା, ଉଚ୍ଚାଟ ହେଲା । ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କର ଗୁଣିଲା ମୁହଁଟି ଦେଖିବାକୁ, ନିରୋଳାରେ ପଦେ ପରୁରବାକୁ ମନ ଉଠିଲା ହେଲା ।

ଦିନର ଆଲୁଅ ଲିଭିଲି ଆସିଲି । ମୋ'ର କାନରେ ବାଜିଲା କିଏ ଯେପରି ଧରିଲା ସ୍ଵରରେ ଡାକୁଛନ୍ତି ଫୁଲ, ଫୁଲ । ମନର ଅକ୍ଷର ଭିତରେ ଝଡ଼ ତୋପାନ ମସିରେ ସେଇ ସୀଶ ଡାକଟି ହଜିଗଲା ।

ପୁଣି କିଏ ଡାକିଲେ ଫୁଲ, ଫୁଲ ଲେ—

ଏଥର ବୁଝିଲି, ସ୍ଵପ୍ନ ନୁହେଁ, ଭ୍ରମ ନୁହେଁ, ସେ ଆସିଛନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କ କଥା ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୁଗାଟିକୁ ଦେହରେ ବେଢ଼ାଇ ଦେଇ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ସଞ୍ଜର ମହଲ ଆଲୁଅରେ ଦେଖିଲି ଆମର ବାଡ଼ ପାଖରେ ଖୁଆକୁ ଆଉଜି ଗୁଣ ନନା ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ।

କିଛି ନ ଭାବି ଧାଇଁଗଲି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା ସହ ନ ପାଇ ଆକୁଳ ହୋଇ କହିଉଠିଲି, ତେମେ ଆସିଛ ଗୁଣ ନନା, ଏତେ ଦିନକେ ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଅମାନିଆଁ ଲୁହ ଦୁଇ ଆଖିରୁ ମୋ'ର ନିଗିଡ଼ିପଡ଼ିଲା । ଆଉ କେତେ କ'ଣ କହିଥାନ୍ତି, ମୁହଁ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । ସେ ସେଇଠି ସେମିତି ଠିଆହୋଇ ପରୁରଲେ, ତୋ ମୁଣ୍ଡ କେମିତି ଅଛି ?

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ଏଇଆ ବୁଝିବାକୁ ଆସିଥିଲ ? ଭଲ ଅଛି । ସେମିତି କିଛି ଆଦାତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଟିକିଏ ରହୁ ପୁଣି ପଚାରିଲି, ତେମେ କ'ଣ ଏଠି ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ, ଗୁଣ ନନା ? ସେଦିନ କ'ଣ କହିଦେଲି ବୋଲି ଛଳ କରଛ ? ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି । ହାତ ଧରି କହିଲି, ଆସ । ସେ ବାଧା ଦେଲେ ନାହିଁ, ମୋ ପଛେ ପଛେ ଆସିଲେ, ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ମୋ ପାଖରେ ବସି କହିଲେ, ମୁଁ ତୋ ଉପରେ ରାଗି ନାହିଁ । ତୋ'ର କଥା ଆଜିଯାଏ ବସି ଭାବୁଥିଲି ।

ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲି, ସତେ, କ'ଣ ଭାବୁଥିଲ ?

କହିଲେ, ଭାବ ଭାବ କିଛି ଠିକ୍ କରପାରିଲି ନାହିଁ । ତୁ ଜାଣୁ, କାଲି ଛୁଡ଼ି ପଥରଦିନ ମୋ'ର ସ୍ତ୍ରୀ ଆସୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, ଚିହ୍ନେ ନାହିଁ । କେବେ ଦେଖିଛି ବୋଲି ମନେ ହେଉ ନାହିଁ । ସେହି ଅପରିଚିତାକୁ ଘେନି ଚରଦିନ ମତେ ଚଳିବାକୁ ହେବ । ମୋ'ର ସବୁ ମମତାର ଅଧିକାରୀ ହେବ ସେହି । କେମିତି, ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ଫୁଲ ?

ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିଲି, ଭଲ ନ ହେବ କାହିଁକି ? ସମସ୍ତେ ସବୁଦିନ ଅପରିଚିତା ନ ଥା'ନ୍ତି । ପରିଚୟ ଆପେ ଆପେ ହୁଏ । ପର ଆପଣାର ହୋଇ ମନ ପ୍ରାଣ ଅଧିକାର କରେ । ଏ ତ ସଂସାର କଥା ।

ସେ କହିଲେ, ହଁ ଏହା ସଂସାର କଥା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ସଂସାରରୁ ବାହାର । ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲି, ବାଧା ଦେଇଥିଲି । ନନା ଅନେକ କଥା ବୁଝାଇଲେ, କହିଲେ, ତୋ'ର ମା ମରବା ଦଶବର୍ଷ ପୂରିଗଲା । ନାନା ସବୁ ଘରକାମ ଚଳାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବଳ ବୟସ ରହିଲା, ସେ ଆଉ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ବୋହୂ ଆସି ଘରର ଭାର ନେଲେ ସୁବିଧା ହେବ, ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବି । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ଦେବି କାହିଁକି ଫୁଲ ? ବୋହୂ ଆଣିବେ, ଘର କାମ ଚଳିବ । ପୁଣ୍ୟର ଚାକର ନିୟନ୍ତ୍ର କରବାରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବେ । ତାଙ୍କର ମନକଥା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ବୋହୂ ଆଣିବାକୁ ଆଉର ହେଉଛନ୍ତି, ବୋହୂ ପାଇବେ, କିନ୍ତୁ ସୁଅ ପାଇବେ ନାହିଁ ।

ମନରେ ପାପ ପଶିଲା । ପଚାରିଲି, ଏ କଥା ତମେ କାହିଁକି କହୁଛ ? ସୁଅ ପାଇଁ ସିନା ବୋହୂ । ସୁଅର ପୁଅ, ସୁଅର ଆନନ୍ଦ ଦେଖିବାକୁ ସିନା ଘରକୁ ବୋହୂ ଆଣୁଛନ୍ତି ? ସେ ମୋ'ର କଥାରେ କାନ ନ ଦେଇ ହଠାତ୍ କହିଲେ, ଫୁଲ ମୁଁ ତତେ ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିବାକୁ ଚାହେଁ । ତତେ ଜବାବ୍ ଦେବାକୁ ହେବ ।

କହିଲି, ପଚାର ?

କହିଲେ, ଆଜିଯାଏ ତୁ ମତେ ଠକିଆସିଛୁ ?

ବୁଝ ପାରିଲ ନାହିଁ ତାଙ୍କ କଥା । ପଚାରିଲି, କାହିଁକି, ତମର ଏପରି ଭାବିବାର କାରଣ ?

କହିଲେ, କାରଣ ତୁ ଜାଣୁ ନାହିଁ ?

କେତେ କଥା ମୋ ମନ ଭିତରେ ଖେଳିଗଲା । ମନର କଥା ଯଦି ଦେଖାଇବାର ଶକ୍ତି ଥାନ୍ତା, ତା ହେଲେ ସିନା ମୁଁ ଦୃଢ଼କରି କହିପାରନ୍ତି ମୁଁ କିପରି ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ଉପାୟ ତ ନାହିଁ । ଭଲ ପାଇବାର ଶେଷ ଯଦି ଦେହ ଦେହର ମିଳନରେ ହୁଏ, ତେବେ ମୁଁ ପ୍ରତାରଣା କରୁଛି । ମୁଁ ଦୋଷୀ । ଦେହଟାକୁ ତାଙ୍କର ତୁମ୍ଭ ପାଇଁ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲେ ଯଦି ସେ ପ୍ରମାଣ ପାଇବେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଏ, ତେବେ ତାହାହିଁ ହେଉ ।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ଯୋଛି କହିଲି, କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତୁମର ମୁହଁରୁ ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ସେ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ କେତେ ଭାବିଲେ । ଶାର୍ଦ୍ଦୂପ ଗୁଡ଼ି କହିଲେ, ତୁ ଭାବିଛୁ ଦେହର ମିଳନଟା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ? ତା ନୁହେଁ, ଦେହ ଅପେକ୍ଷା ମନଟାକୁ ମୁଁ ବଡ଼ ବୋଲି ମନେ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେବେ କେବେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ତୋତେ ଅତି ପାଖରେ ପାଇବାକୁ, କିନ୍ତୁ ତୁ ସବୁଦିନେ ବାଧା ଦେଇ ଆସିଛୁ । ମୁଁ ପ୍ରତିବାଦ କରି ନାହିଁ, ଅଭିମାନ କରି ନାହିଁ । ପାହାଡ଼ ପରି ତୋର ଅଟଳ ଯେଉଁକୁ ମନେ ମନେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଫୁଲ, ତୁ ମତେ ଯେତିକି ଆଡ଼େଇଡ଼େଇ, ମୋ ଆଖିରେ ତୁ ସେତିକି ବଡ଼ ଦେଖାଯାଉ । ଯେତିକି ତୁ ଦୂରରେ ରହିବା ଚେଷ୍ଟା କରୁ, ସେତିକି ତୁ ମୋର ହୃଦୟର ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚୁଥାଏ । ତଥାପି ମଣିଷ ସବୁବେଳେ ମଣିଷ । ରକ୍ତ ମାଂସର ଅକର୍ଷଣ, ରୂପର ମୋହ, ବୟସର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବେଳେ ବେଳେ ମନକୁ ବିଚଳିତ କରେ । ଆଉ ଯଦି ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମଣିଷ ନିଜକୁ, ସଂସାରକୁ ଭୁଲି ନଇଁପଡ଼େ, ତା ଦୋଷ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଯେ, ତୁ ତଡ଼ିଦେଉ ଆଖିଆଗରୁ ? ତା'ର ଭଲ ପାଇବାର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରିଗଲା । ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲି, ତେମେ ମତେ ଏତେ ଭଲପାଅ ଗୁଣନନା ? କାହିଁକି ? କେତେ ଦିନ ବା ଭଲପାଇ ପାରିବ ? କାଲି ଯେତେବେଳେ ତମର ସ୍ତ୍ରୀ ଆସି ତମର ଘର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବେ, ତେମେ ଆଉ ମତେ ଭଲପାଇ ପାରିବ ? ଆଜି ଯେଉଁ ଆଖିରେ ମତେ ଦେଖୁଛୁ, ସେତେବେଳେ ମତେ ସେହି ଆଖିରେ ଦେଖିପାରିବ ?

ମନଭୁଲ ଆଖିରେ ସେ ମୋତେ ଚାହିଁଲେ । କପାଳ ଉପରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବ୍ୟଥାରସ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, କ'ଣ କଲେ ତୁ ମୋ କଥାରେ ବ୍ୟାଧି ଯିବୁ ? ଯେ ଆସିବ ସେ ଘରର ଘରଣୀ ହୋଇ ଆସିବ; ମୋ ହୃଦୟର ଶାଣି ହୋଇ ତ ଆସିବ ନାହିଁ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

ପରୁରଦେଲି, ସେ ଯଦି ମୋଠାରୁ ବେଶୀ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଥାନ୍ତି ! କହିଲେ, ଦୁନିଆର ଅଖିକି ସେ ହୁଏ ତ ସୁନ୍ଦର ହେବେ, ମୋ ଅଖିକି ତୋ ଛଡ଼ା ଅଉ କେହି ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ନାହିଁ । ଭଲପାଇବାଟା ଖାଲି ସୁନ୍ଦରପଣର ସୀମା ଭିତରେ ଅବଦ୍ଧ ରହେ ନାହିଁ । ସେ ଭୁନି ହେଲେ । ମୁଁ କହିଲୁ ତେମେ ଶୁଣିଥିବ, ମୋର ବାହାଘର ପାଇଁ ମା ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲଣି, କିନ୍ତୁ, ମୁଁ ବାଧା ଦେଉଛି କାହିଁକି ତୁମେ ଜାଣ ?

ଅଗ୍ରହରେ କହିଲେ, ଜାଣେ । ତୁ ମତେ ଭଲପାଉ ।

କହିଲି, ତୁମେ ମତେ ଭଲ ପାଅ, ତଥାପି ତ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଣିବାକୁ ଯାଉଛ । ସେହିପରି ଯଦି ମୁଁ ବିବାହ କରେ ଅତି ଚେତନ ମୋତେ ଯେଉଁ ଅଖିରେ ଦେଖୁଛୁ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଅଖିରେ ଦେଖି ପାରବ ? ବିବାହ ଓ ପ୍ରେମ ଦୁଇଟା ଅଲଗା କଥା ?

ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ସନ୍ଦେହଭରା ଅଖିରେ ଚାହିଁଲେ, କେତେବେଳେକେ ପରୁରଲେ, ତୁ ବାହା ହୋଇଯିବୁ ଫୁଲ ?

ମୁଁ ସଲଖ ହୋଇ ବସି କହିଲି, ଚରଦିନ ଏମିତି ଅଭିଆଡ଼ି ହୋଇ କେହି ରହେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଯେତେ ଭଲପାଏଁ ପଛେ ଅନ୍ତଃ ଲୋକ-ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ତର ମୋତେ ଦିନେ ପରଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ଅଉ, ଯେଉଁଦିନ ମୁଁ ପରକୁ ନେଇ ସଂସାର କରବାକୁ ଯିବି, ପିଲାଦିନର ଏ ସବୁ ସ୍ମୃତି ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିବ । ଗୋଟାଏ ସପ୍ନ, ଗୋଟାଏ ଟାପ୍‌ସା ଗୁରପର ସବୁ ଭୁଲିଯିବି ।

ପରୁରଲେ, ଭୁଲିଯାଉ ତ ?

କହିଲି, କହିପାରୁ ନାହିଁ କ'ଣ ହେବ, କିନ୍ତୁ ନ ଭୁଲି ଅଉ ଉପାୟ କ'ଣ ଅଛି ? ମଣିଷ ଯଦି ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ଚାହେଁ, ତାକୁ କେତେ କଥା ଭୁଲିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଜୀବନ ମରଣର ସମ୍ପର୍କ, ଯାହା ସଙ୍ଗେ ସୁଖ ଦୁଃଖର ସ୍ୱାର୍ଥ ଜଡ଼ି ରହିବ, ତାକୁ ଅବହେଳା କି ପ୍ରତାରଣା କରିହେବ ନାହିଁ । ତା ସଙ୍ଗେ ଲୁଚକାଳି ଖେଳିହେବ ନାହିଁ । ସେଇଟା ଅଧର୍ମ, ସେଇଟା ପାପ । ତେଣୁ ଯାହାର ମୁଁ ହାତ ଧରି ଯିବି, ତାକୁ ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଭଲପାଇବି ।

ଗୁଣ ଭାବେ ହାତ ପାପୁଲିକୁ ମୁଠାଇ ଧରି ଅନୁରୋଧ କଲି, କହ ଗୁଣ ଭଲ ! ଏହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କି ଉପାୟ ଅଛି ? ତେଜସ ମୋତେ ଭଲପାଅ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲପାଏ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ତୃତୀୟ ଲୋକଟି କାଲି ଆସି ଆମର ଏହି ଭଲ ପାଇବାର ସୁଅ ମଝିରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ଠିଆହେବ, ତାର ପ୍ରଭାବ ତ ଜୀବନ ଉପରେ ଅଳ୍ପ ନୁହେଁ ? ସେହି-ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଡେଇଁ ଆସିବାର ସାହସ ତମର ରହିବ ନାହିଁ ।

ସେ କହିଲେ, ଆଜିଠାରୁ ଏ କଥାର ଉତ୍ତର ତୋତେ ଦେବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ମଣିଷ ହୃଦୟରେ ଯାହା ଅନୁଭବ କରେ, ମନରେ ଯାହା ପାଶେ, ଭୁଣ୍ଡରେ କହିଲେ ତାର ମୂଲ୍ୟ କମିଯାଏ । ମଣିଷର କାର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ପରିଚୟ ଦିଏ । ଟିକିଏ ରହ କହିଲେ, ଯେଉଁ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ କଥା କହୁଛି, ତାହା ଯେ ଦିନେ ଆସିବ, ଏ କଥା ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣିଥିଲି; ତଥାପି ମୁଁ ତତେ ଭଲପାଇଛି । ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଦୂର କରିଦେବ ନାହିଁ ସିନା, ଏଡ଼ିଦେଇ ଆସିବା କଷ୍ଟ ଦେବ ନାହିଁ ।

କହି ଆସୁଥିଲି, ଭଲପାଇବାଟାକୁ ଯଦି ଏତେ ବଡ଼ ଭରସା, ତେବେ ତାର ପାଇଁ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ପଛରେ ରଖି ଆସୁନା ? ଜାତିର ଭର, ଲୋକନିନ୍ଦାର ଭୟ, ସମ୍ପର୍କର ଲୋଭ—ଏଇସବୁ ତମ ମନର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ବାନ୍ଧିରଖିଛି । ତମର ଭଲପାଇବାଟା ଗୋଟାଏ ସାମୟିକ ଉତ୍ତେଜନା । ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ ।

ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଉଠିଲି । କେତେବେଳେ ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ିଲାଣି । ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଗଲାଣି ଦୁନିଆଁ ସାରା । ସେ ବ୍ୟଥାରସ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ଯାଉଛି ଫୁଲ ।

କହିଲି, ଗୁଲ, ତମକୁ ମୁଁ ଚୋଟା ସେପାଖେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବି ।

ସେ ବାରଣ କଲେ । ଯିବା ଆଗରୁ ଅନ୍ଧାରରେ ମୋ'ର ଦାତ ଧରି କହିଲେ, ଫୁଲ ଗୋଟାଏ କଥା କହିବ, କିଛି ମନେ କରିବୁ ନାହିଁ ?

ମୁଁ କହିଲି, କୁହ ।

ଟିକିଏ ଭାବିଲେ । କହିଲେ, ନା, ନା, ଆଉ । ଯାହା କହିବି ହୁଏତ ଛିର ହୋଇ ଭାବିବା ଭଳି ଅବସ୍ଥା ତୋର ମନର ନାହିଁ । କହିବି, ସମୟ ଆସୁ ।

ସେ ଗୁଲିଗଲେ । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଛପିଗଲେ । ମୁଁ କେବଳ ଅକ୍‌କା ହୋଇ ଗୁହଁ ରହିଥାଏ । ଗୁରୁଆଡ଼ ଶୂନ୍ୟାନ । ସେଇ ଶୂନ୍ୟତା ଯେପରି ମନ ଭିତରେ କହିଉଠୁଛି, ନିଆଁ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଖେଳ ନା ଫୁଲ, ଜଳିଯିବୁ, ପୋଡ଼ି ଯିବୁ, ପଛେଇ ଅ— ।

ଦୁଇଦିନ ବିତିଲା । ଘରୁ ବାହାର ନାହିଁ । ନିଧି ସା'ନ୍ତଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ବୋଲି ମା ଯାଇଁ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ଘରେ ପଶିଥାଏ । ଗୁଲିଆଧରେ ଆସେ । ମୋ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ବେଳ ପାଏ ନାହିଁ । ଗୁଲି ପାହାନ୍ତାରୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥର ଗାଁ କମି ଉଠୁ । ଗୁଲି ପାହାନ୍ତେ ମିଶ୍ରଘର ବୋହୂ ଆସିବ—ଗୁଣ ନନାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ । ନିଦଟା କେତେବେଳେ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଥିଲା । ମନରେ ବାର ଚିନ୍ତା, ବାର କଥା ପଡ଼ୁଥିଲା । ଦୁଇଦିନ ଭିତରେ ଗୁଣନନା ଧରଟିଏ ଆସିଥିଲେ—ଦି ପହରେ । ବେଶି କିଛି

କହି ନାହାନ୍ତି । ମୋର ମଧ୍ୟ ପରୁରବାର କୌଣସି କଥା ନ ଥିଲା । ଏଣୁ ତେଣୁ ଦିପଦ କହି ସେ ଗୁଲିଗଲେ । ମୋର ମନେ ହେଲା, କ'ଣ ଗୋଟାଏ କହିବି କହିବି ହୋଇ ସେ କହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତହିଁ ଅରଦନ ଗାଧୁଆ ବେଳ ଗଡ଼ଗଲଣି । ଟାଇଁଟାଇଁଆ ଖରାବେ ମା ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ମୁଁ ଘରେ ନଡ଼ିଆ ଗୁଞ୍ଜି ପାର ଉପରକୁ ଗୁଞ୍ଜି ଶୋଇଛି । ମା ମୋତେ ଡାକି କହିଲା, ଶୋଇଛୁ କିଲେ ଫୁଲ, ଉଠିବୁ ନାହିଁ ?

ମୁଁ ଉଠି ବସିଲି । ଦେଖିଲି ମା ଖଣ୍ଡିଏ ଫୁଲଧରିଆ ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଛି, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷିଏ ହାତରେ ଧରିଛି । କହିଲା, ନେ'ଲେ ଫୁଲ । ନାନା ତୋ ପାଇଁ ଦିଅଁ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି, ରଖିଥା ତୁ । ମୋ'ର କିଛି ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନାହିଁ ।

ମୋ କଥାରେ କାନ ନ ଦେଇ ସେ କହିଲା, ଯେତେ କହିଲି ତୁ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ ଲେ ମା । ଯାଇଥାନ୍ତୁ, ନିଧି ସା'ନ୍ତଙ୍କ ବୋହୂକୁ ଦେଖି ଆସିଥାନ୍ତୁ । ଗାଁଯାକ ସମସ୍ତେ ଗଲେ, ଏକା ତୁ ରହିଛୁ ବାଙ୍କ । ସାକ୍ଷାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରି ରୂପ—ଗୁମରଦିଆ ! ଗୁଞ୍ଜିଦେଲେ ପେଟେ ପୂରିଉଠୁ । ଏଡ଼ିକି ଟିକେ ପିଲା, କଥା ଚଉଦ ପନ୍ଦରର ହୁଅ । ଯାହାର ମନ ଯେମିତି ସେ ପାଏ ସେମିତି । ପିଲାଟି ଏକା ଗୁଣନାଖି ହୋଇଛି ।

ମା ମୁହଁରୁ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି ମତେ ଖରାପ ଲାଗିଲା । ମନ ଭିତରେ ମୁଁ ଗୁଣି ହେଲି, ମୋଠୁଁ ସେ ସୁନ୍ଦର ?

ମା କହିଲା, ମିଶ୍ରଙ୍କର ହାତ ମୁଠା ଆଜି ଖୋଲି ଯାଇଛି । ଦୁଃଖୀ ରଙ୍ଗୀ ଗଲା ଅଇଲା, କେହି ଆଉ ତାଙ୍କ ଘରୁ ଖାଲି ପେଟରେ ଖାଲି ହାତରେ ଫେରୁ ନାହିଁ । ଦୁଃଖୀ ରଙ୍ଗୀ ଦେଖି ନୁଗାପଟା ବି ଦେଉଛନ୍ତି ନିଜ ହାତରେ । ମା କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, କାଲି ତୁ ଯିବୁ ଫୁଲ, ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଆସିବୁ । ବୁଢ଼ୀନାନା କେତେକରି କହିଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ପାଟି ଖୋଲିଲି, କାହିଁକି ମੈଁ, ବୁଢ଼ୀ ନାନାଙ୍କର ହାତ ଗଲୁ ମରି ନାହିଁକି ? ନଡ଼ିଆ ସଢ଼େଇ ମାଡ଼ରେ ମୋ' ମୁଣ୍ଡ ଦରଜ ଯାଇ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଦୁଆରକୁ ଆଉ ଯିବି ? ତାଙ୍କର କିଏ ଖାଏ ନା ଧାରେ ? ମା ମୋ ଓଠ ଧରି କହିଲା, ରାଗ ରୋଷରେ କେତେବେଳେ କ'ଣ ହୋଇଥାଏ, ସେ କଥା କି ସବୁଦିନେ ରହେ ? ପରି ଦୁଆରେ ଠିଆ ନ ହେଲେ ଆମର ପେଟେ ପାଟିଶା ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆମର କି ରୁଷା ? ରୁଷିଲେ ନିଜ ସେରକ ହାନ ହେବ ସିନା !

କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ ।

ମାଙ୍କ ସଞ୍ଜବେଳେ । ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଏଣୁ ତେଣୁ କେତେ କଥା ଭାବୁଛି । ଦେଖିଲି, କାଳରେ ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡେ ପକାଇ ଗୁଣ ସା'ନ୍ତେ ଚୋଟା ଆଡୁ ଆସୁଛନ୍ତି ।

କେତେ ଥର ତ ଆସନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଦୂରରୁ ଦେଖିଲେ, ଖୁସି ଲାଗେ; କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ କାହିଁକି ଖରାପ ଲାଗିଲା । ଛୁଇଁ ଉତ୍ତରେ ଦୁଃଖ କି ଅଭିମାନର କୋହ ଭୁଲାଇ ଉଠିଲା ।

ସେ ପାଖେଇ ଆସିଲେ । କ'ଣ କରବ, କେମିତି କ'ଣ କହବ ମୋତେ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ସେ ଯେତେକ ପାଖେଇ ଆସୁଥାନ୍ତି, ମତେ କାହିଁକି ସେତେକ କାନ୍ଦ ମାଡୁଥାଏ । ମନ ହେଉଥାଏ, ମା କେମିତି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା କି, ମୁଁ ନଷ୍ଟି ହୁଅନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମା' ଆସିବାର ବେଳ ହୋଇନାହିଁ ।

ଛୁଇଁର ଦୁଃଖ ଆଉ ସହନେଇ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଝିଅଲରେ ଘର ଭିତରକୁ ଉଠିଗଲା । କବାଟ ଆଉଁଜାଇ ନେଇ ବାହୁ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ତଳଠାରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲା । କାନ୍ଦଣାକୁ ଯେତେ ଗୁପିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି, ଗୁପି ରଖିପାରିଲି ନାହିଁ । ଦୁଇ ଆଖି ଭରି ଲୁହ ଝରପଡ଼ିଲା, ଭାରି କୋହ ଉଠିଲା । ଓଠକୁ ଗୁପିରଖି କାନ୍ଦିଲା ।

ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲି । ସତେ ଯେମିତି ସେ ଆସି ଆମର ପିଣ୍ଡା ତଳେ ଠିଆ ହେଲେ । ଡାକିଲେ—ଫୁଲ, ଫୁଲ ! ତାଙ୍କର ସେ ଡାକ କେତେ କରୁଣ ! ମନ ହେଉଥିଲା ଉଠି ଧାଇଁଯିବି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ, ଗଲା ଗୁରୁପାଖେ ହାତ ବେଢ଼ାଇ କହବି, ତେମେ ଆସିଛ, ତେମେ ମତେ ଏତେ ଭଲପାଅ ?

ଗୋଡ଼ ଉଠିଲା ନାହିଁ । କୋହ ରହିଲା ନାହିଁ ।

କାନରେ ବାଜିଲା, ପୁଣି ଡାକୁଛନ୍ତି, ଫୁଲ ଲେ, ଫୁଲ !

ମନ ଟାଣ କରି ଦେହ କାଠ କରି ସେମିତି ପଡ଼ି ରହିଲି ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ କବାଟ ଖୋଲିଲେ । ମୋ' ପାଖକୁ ଆସି କହିଲେ, ଅବେଳଟାରେ କାହିଁକି ଶୋଇଛୁଲେ ? ମୁଁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ମନ ହେଉଥାଏ କହିବାକୁ, ତେମେ ଯାଅ ଗୁଣନନା । ପୁଣି କାହିଁକି ଆସିଲ ? ଘରେ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଅଛି । କିଏ ଦେଖିଲେ କ'ଣ ଭାବିବ ?

କିନ୍ତୁ କାହାର ଦେଖିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ କଣଅଡ଼ିଆ ଆମର ଘର । ଭିତ ବର୍ଷ ହେଲା ଏଇଠି ତ କେତେ ଦିନ କେତେ ଭାରି କଟିଛି । କେହି ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ।

ସେ ମୋ'ର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ରଖି କହିଲେ, ଫୁଲ ଉଠିବୁ ନାହିଁ, କଥା କହିବୁ ନାହିଁ ?

କହିଲି, ମୋ'ର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ, ମୁଣ୍ଡ ବୁଲୁଉଛି ।

ସେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ କହିଲେ, ମୁଣ୍ଡ ବୁଲୁଉଛି ? ମୋ'ର ମୁହଁ ଉପରୁ ଲୁଗାଟି ଘୁଆଇ ଦେଲେ । ଆଖି ଟେକି କହିଲେ, କାନ୍ଦୁଛୁ ? କପାଳ ଉପରେ ହାତ ରଖିଲେ । ମୋତେ ଭାରି ସରମ ଲାଗିଲା, କହିଲି, ମୁଣ୍ଡ ବନ୍ଦୁଛି । ସେ

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରଜ୍ଞାବଳୀ

ବସିଲେ । ଦୁଇ ହାତରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ତାଙ୍କର ଜଙ୍ଘ ଉପରେ ରଖି କପାଳ ଚପିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୁଁ ବାଧା ଦେବାକୁ ସାହସ କଲି ନାହିଁ । ବାଧା ଦିଅନ୍ତି କିପରି ! ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାରରେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଅଭିମାନ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ମନେ ହେଲା, ଭଲପାଇବାଟା କେବଳ ମନ ମନର ମିଳନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ । ମନ ଆଡ଼କୁ ମନଟା ଟାଣିଦେଇ ଆସେ ସତ, ଏହା ଛଡ଼ା ଭଲପାଇବା ସଙ୍ଗେ ଦେହଟାର ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ମନ ମନର ମିଳନ ଲାଗିତା; କିନ୍ତୁ ଦେହ ଦେହର ମିଳନ ଛଡ଼ା ଭଲପାଇବାଟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

ସେ କହିଲେ, ଆଉ ଏ ଅଶାନ୍ତ ଜୀବନ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ଜାତିର ଡରରେ କି ଲୋକଦେଖାଣିଆ ମାନ ଖାତିରରେ ସମାଜ ଭିତରେ ଥାଇ ସମାଜ ସଙ୍ଗେ ଲୁଚକାଳି ଖେଳିପାରିବି ନାହିଁ । ସମାଜକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି ଚଳିବାର ସାହସ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସମାଜ, ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି, ଦେଶ ଗୁଡ଼ିକ ବିଦେଶକୁ ଯିବାକୁ ସାହସ ଅଛି । ଦେହର ଶକ୍ତି ଉପରେ ଭରସା ଅଛି । କହିଲୁ ତୋ'ର ସେ ସାହସ ଅଛି କି ନାହିଁ ?

ଉଠି ବସିଲି । କିଛି ନ କହି ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ବଲବଲ କରି ଚାହିଁ ରହିଲି । ଆଖି ଲୁହରେ ଭରିଗଲା । ତାଙ୍କର ସେ ସରଳ ନିରାଶ ଚାହିଦା ଉତ୍ତରେ କି କୁଟିଳତା ରହିପାରେ ? ଅସମ୍ଭବ । ସନ୍ଦେହ ମନଟା ସିନା ସନ୍ଦେହ-ଦୋଳାରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ଦୃଢ଼, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ତାଟା ତ ହୁମାଲୟ ମହାମେରୁ, ଟଳିବ ନାହିଁ କି କଳିହେବ ନାହିଁ ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛି କହିଲି, ତମର ବାଣୀ ଦେଇଛି ଗୁଡ଼ି ତେମେ କୁଆଡ଼େ ଯିବ ଗୁଣଭର ? ସେ ତମର ସ୍ତ୍ରୀ, ଘରର ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ତହିଁ ବନ୍ଧନରେ ଆସିଲା !

କହିଲେ, ବାଣୀକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ ନାହିଁ । ଘରର ବୋହୂ କରି ତାକୁ ଆଣିଛନ୍ତି, ସେ ଘରର ବୋହୂ ହୋଇ ପାରିବୁ; କିନ୍ତୁ ମୋ'ର ସେ କେହି ନୁହନ୍ତି ।

କହିଲି, ତେମେ ତାକୁ ବାହା ହୋଇଛ । ସାର୍ବ ଜୀବନ ତାକୁ ନେଇ ଫସାର କରିବାକୁ ହେବ । ଗୁଣଭର, ତେମେ ଫେରିଯାଅ, ବୃଥା ତାଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦିଅ ନାହିଁ ।

ସେ ମୋର ଲୁହଭରା ଆଖିକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ଯାହାକୁ ଭଲପାଏ ନାହିଁ, ତା ପାଖକୁ ଫେରିଯିବି ନାହିଁ ।

ହସିଲି । କହିଲି—କାହିଁ କି ତାକୁ ଭଲପାଅ ନାହିଁ ? ସେ କଣ ସୁନ୍ଦର ନୁହନ୍ତି ?

କହିଲେ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ ତାକୁ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଭଲପାଏ । କିଏ ସୁନ୍ଦର, କିଏ ଅସୁନ୍ଦର ସେ କଥା ମନରେ ପଶେ ନାହିଁ । ବାଣୀ ସୁନ୍ଦର କି

ଅସୁନ୍ଦର କହି ପାରିବ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଖିକୁ ତୋ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପରିହାସ କରି ପଚାରିଲି, ତେମେ କ'ଣ ବାଣୀ ଦେଇଛୁ ସତରେ ଦେଖି-
ନାହିଁ ଗୁଣ ଭାରି, ସତ କହିଲ ?

ହସିଲ । ଅଗ୍ରହରେ ଗୁହଁଲି ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ।

ସେ କହିଲେ, ଥରୁଟିଏ ଦେଖା, କିନ୍ତୁ ସେ ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଣା, କଥାରେ
କହିପାରୁ ନାହିଁ । ଘରଟି କେତେ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ସଜା ହୋଇଥିଲା ଆଗରୁ ।
ସେ ସାହର ଗୋକୁଳ ଭଲନାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ସେ ଆସି ଆମ ଘରେ ଅଛନ୍ତି । ସେହି ତ
ସବୁ ଅଶାନ୍ତର ମୂଳ । ରାତି ଅଧରେ ମୋତେ ଡାକି ନେଇଗଲେ । ଥଟ୍ଟାରେ
କେତେ କଥା କହିଲେ । ଭାରି ଖରାପ ଲାଗୁଥାଏ । ମୋତେ ସେ ସଜା ହୋଇଥିବା
ଘରେ ଶୁଣିଦେଇ ଗଲେ । ସେ ଘରେ ତ କେହି ନାହିଁ, ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଭିନ୍ନ
ହୋଇ ଶୋଇଲି । ନଦ ହୋଇଗଲା ।

କେତେବେଳେକେ ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଆଖି ମେଲିଲି, ଖଟିବାଡ଼କୁ ଆଉଳ
ହୁଅଛି ଏ ଠିଆହୋଇଛି । ଆଲୁଅଟା ସିଧା ପଡ଼ୁଛି ତା ମୁହଁରେ । ମୋତେ ଦେଖି
ସରମରେ ସେ ଓଡ଼ିଶା ଟାଣିଲା, ମୁହଁ ବୁଲାଇଲା । ସେତିକିବେଳେ ତୁ ମୋ'ର
ମନେ ପଡ଼ିଥିଲୁ ଫୁଲ । ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ଉଠି ଆସିବି ତୋର ପାଖକୁ ।
ଆସିପାରିଲୁ ନାହିଁ କ'ଣ କାରଣରୁ । କହିବି, ତୁ ଶୁଣିବୁ ?

ମୁଁ କହିଲୁ, କହୁଗୁଣଭାରି, ମୋର ଅପରାଧ କ'ଣ ?

କହିଲେ, ଅପରାଧ ନୁହେଁ, ତୋର ସନ୍ଦେହ । ମୁଁ ତତେ ଯେପରି
ସରଳ ବ୍ୟବହାର କରେ, ତୁ ତ ତାହା ବୁଝୁନାହୁଁ । ତୁ ଯେପରି ଗୋଟାଏ
ସନ୍ଦେହ ଆଖିରେ ମତେ ଦେଖୁ । ଯଦି ରାତି ଅଧରେ ଉଠି ଆସିଥାନ୍ତି ତୁ ମତେ
ପ୍ରହର କରି ପାରିଥାନ୍ତି ?

କହିଲୁ, ସେତେବେଳେ କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା କହିପାରୁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ
ଦେଖୁଛି ସନ୍ଦେହଟା ତ ତମର ମନରେ ରହିଛି । ଯାହା ହେଉ, ତମକୁ ଆଦର
କରି ନେବାରେ କ'ଣ ବାଧା ନାହିଁ ? ଟିକିଏ ରହି ପଚାରିଲୁ, ଆଉ କାରଣଟି ?

ରହି ରହି କହିଲେ, ଯଦି ଉଠିଆସିଥାନ୍ତି, ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡୁ ଘରେ ନଆଁ
ଲାଗି ସାରିଲାଣି । ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, କେତେ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୁଅନ୍ତା । ତୋର
ବିନା ପରାମର୍ଶରେ ଏତେ କଥା ହେବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ ।

ପାହାନ୍ତିଆ କାଉର ଡାକରେ ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଉଠି ଦେଖିଲୁ, ବାଣୀ ସେଇ
ଘର ତଳଠାରେ କାନ ପାରି ଶୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଖଟି ଉପରୁ ଉଠିଆସିଲୁ ।
ନଇଁପଡ଼ି ଥରଟିଏ ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଲୁ—ଆଖି କୋଣରେ ଲୁହ ଲାଗି
ରହିଛି ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗୁଣନନା ତୁନି ହେଲେ ବୋଧ ହୁଏ ମୋ'ର ଅଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ।
ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ମୋର ଅପରାଧ ହୋଇଛି ଫୁଲ ? ଶୋଇଲୁ ବାଣୀର ମୁହଁ
ଉପରକୁ ନଇଁପଡ଼ି ତାଙ୍କର ଅଖିର ଲୁହ ଦେଖି ଦୁଃଖ ମନଟା । ନଇଁଯିବା କେଡ଼େ
ସ୍ବାଭାବିକ; କିନ୍ତୁ ଫୁଲ ତୁଇ—ତୁଇ ମତେ ସେ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରୁଛି, ତୋର
ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ତଳତଳ ଅଖି ମୋର ଆଗରେ ଉଭା ହୋଇଗଲା । ବାଣୀ ଉଠି
ବସିଲେ । ଧରଟିଏ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ଘରୁ ବାହାରିଆସିଲା ।

ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଛି । ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ଦୁହେଁ ତୁନି ହୋଇ
ବସିରହିଲୁ ।

କେତେବେଳେକେ ସେ ମୋର ହାତ ଧରିଲେ, କହିଲେ, ତୁ ବଡ଼ ନିଷ୍ଠୁର
ଲେ ! ଯିଏ ମୋତେ ତାର ସବୁସବୁ ଦେଇ ଖାଲି ଟିକିଏ ଆଦର, ଟିକିଏ ସ୍ନେହ
ଆଶା କରେ, ତାକୁ ମୁଁ ଗୋଡ଼ରେ ଠେଲିଦେଇ ଆସିଛି, ଆଉ ତୁ, ଯାହାର ପାଇଁ
ମୋର ମନପ୍ରାଣ ସବୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି, ତୁ ମୋତେ ଠେଲି ଦେବାକୁ ସାହସ
କରୁଛି ।

ତାଙ୍କର କଥା ମୋର କାନରେ ବାଜୁଥାଏ ସତ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ
ସେତେବେଳେ ସେ କଥା ଭୁଲି ନ ଥିଲି; ଭୁଲିଥିଲି ବାଣୀଦେବୀଙ୍କ କଥା ।
କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହ କେଡ଼େ ଉତ୍ତୁଷ୍ଟାରେ ସେ ତାଙ୍କ ଅରକ୍ତ ସ୍ବାମୀର ଗୋଡ଼ତଳେ
ଜୀବନ ଯୌବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ, କେତେ ଆଶା କେତେ ଆକାଂକ୍ଷା
ଘେନି, କିନ୍ତୁ କ'ଣ ହେଲା ?

କହି ପକାଇଲି, କେଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ତେମେ ଗୁଣଭାଇ, କେଡ଼େ ପଥର
ତମର ଛୁଇଁ ।

ମୋର କଥାର ଅର୍ଥ ସେ କ'ଣ ବୁଝିଲେ କେଜାଣି ପାଗଳ ପରି ମୋତେ
ତାଙ୍କର ଛୁଇଁ ଉପରକୁ ଟାଣିନେଲେ । କାନ ପାଖରେ କହିଲେ ନିଷ୍ଠୁର ମୁଁ
ନୁହେଁ ଫୁଲ, ନିଷ୍ଠୁର ତୁ । ତୋର ଛୁଇଁଟା ପଥରରେ ଗଢ଼ା ।

ତାଙ୍କର ଛୁଇଁ ଉପରେ ମୋର ଦେହଟା ଥରିଉଠିଲା । ବାଧା ଦେଇ
ଉଠିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉଠିଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଅଖି ଆଗରେ
ଗୋଟିଏ ଲୁହମୁହଁ । ତିଅର ଶୁଖିଲା ମୁହଁ ଭାସିଉଠିଲା । ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ଘନେଇ
ଆସିଲାଣି ।

ତାଙ୍କର କୋହଳ ବାଦୁ ବନ୍ଦନରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରି କହିଲି, ମା
ଆସିବାର ବେଳ ହେଲାଣି । ଉଠିଆସିଲୁ ପଦାକୁ ।

ପିଣ୍ଡା ଖୁଣ୍ଟକୁ ଆଉଜି ଠିଆହେଲି । ସେହି ଖୁଣ୍ଟରେ ମୁହଁମାଡ଼ି କଇଁ କଇଁ
ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠିଲି । ଗୁଣନନା ପାଖକୁ ଆସି ଭଙ୍ଗା ସ୍ତରରେ କହିଲେ, ଫୁଲ,
ତୁନି ହ । ମୁଁ ନବୋଧ, ତୋ ପ୍ରତି କଠୋର ହୋଇଥିଲି ।

ମୁଦ ଟେକି କହିଲି, ତେଣେ ଆଜି ଯାଅ ଗୁଣନନା । ଦେଇଛି ମା'ର ଡାକ ଶୁଭ୍ର ଡରରୁ ।

ସତରେ ଏକା, ତୋଟାଆଡୁ ମା ମୋ ନାଁ ଧରି ଡାକ ଗୁଡ଼ିଛି, ବୋଧହୁଏ ଆଲୁଅ ଦେଖାଇବାକୁ ।

କିଛି ନ କହି ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

ଦୁଇଦିନ କଟିଲା । ସେ ଆମ ଘରଆଡ଼େ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଗତ କଥା ସବୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଦିନସାରା କାମରେ ଲାଗିଥାଏ । ମନ ଭିତରେ ଦୁଇଟା ଭାବନା ଜାଗିଉଠେ । ଗୁଣଭାଇ ଆସୁନାହାନ୍ତି, ନିଶ୍ଚୟ ସେ ବାଣାଦେବୀଙ୍କୁ ଦେଖି ମତେ ଭୁଲିଗଲେ । ବାଣାଦେବୀ ଜୁଲର ଝିଅ, ପୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ । ମନରେ କୋଡ଼ ଉଠେ । ଭୁଲିଗଲେ ସତେ ? କାହିଁକି ତେବେ ସେଦିନ ସଞ୍ଜରୁଡ଼େ ଏଡ଼େ ଅଭିନୟ କଲେ ? ପରାସା କରୁଥିଲେ ? କିନ୍ତୁ, କାହିଁକି ? ସେ କ'ଣ ଆଶା କରନ୍ତି, ତାଙ୍କର ତୃପ୍ତି ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରବିସ୍ୟାତ ସବୁ ଭୁଲି ନିଜକୁ ତାଙ୍କର ଉତ୍ତେଜନା ନିଆଁରେ ଆଦୃଷ୍ଟ ଦେବ ? ଅଜଣା ସେହି ଝିଅଟିର ଢଳଢଳ ଆଖି ଠିଆ ହୁଏ ମୋର ମନ ଆଗରେ । ଯେପରି କରୁଣ ସ୍ଵରରେ କହିଉଠେ, ଫୁଲ, ମୋର ଇହକାଳ ପରକାଳର ଗଳି ମୁକ୍ତି ଯିଏ, ତାଙ୍କର ମନଟାକୁ ଗୈରକରି ନେଉଛୁ କାହିଁକି ? ମୋର ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ଉପରେ ତୋର କି ଅଧିକାର—

ଜଳିଉଠେ ମନ ଭିତରେ ପ୍ରତିହଂସା ନିଆଁ । ମୁଁ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ରଲପାଏ ନାହିଁ ! ହାତଗଣ୍ଠିର ଅଧିକାରଟା ଦୁନିଆଁ ଆଖିରେ ଯେତେ ବଡ଼ ହେଲେ ବି ମୋ ଆଖିରେ ବଡ଼ ନୁହେଁ ।

ଆହା, ନିଶାହା ବାଳିକାଟି, ଜାଣେ ନାହିଁ ପ୍ରେମ କ'ଣ, ରୁଝେ ନାହିଁ ସ୍ଵାମୀର ମୂଲ୍ୟ, ଶିଖି ନାହିଁ ଛଳନା । କାହିଁକି ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତଳେ ଶୋଇଲା ? ନିଜର ଅଧିକାର ଯଦି ସେ ରୁଝି ଥାଆନ୍ତା, ସ୍ଵାମୀ ଦେବତାର ଗୋଡ଼ ଧରି ଯଦି ସେ କହିଥାନ୍ତା, ମୋତେ ଗୋଡ଼ରେ ଠେଲିଦିଅ ନାହିଁ, ମୁଁ ତମର ଦାସୀ, ତମେ ମୋର ଦେବତା, କିଛି ମାରୁ ନାହିଁ, ପୂଜାର ଅଧିକାର ଦିଅ । ପୂଜାର ଅଧିକାର—

ତମକି ପଡ଼ିଲି ନିଜ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ । ପୂଜାର ଅଧିକାର ! ସତେ ତ ! ତେବେ କ'ଣ ସେହି ବାଳିକାର ପୂଜା ଏଡ଼ିଦେଇ ଗୁଣଭାଇ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ନିବୋଧ ସେ ନୁହେଁ, ନିବୋଧ ମୁଁ । ଦେବତା ମୋର ଦୁଆରେ । ପୂଜା ଦେଇବାକୁ କେବେ ଆସି ନାହାନ୍ତି, କେବେ ଚାହିଁ ନାହାନ୍ତି, ଚାହିଁଛନ୍ତି ଟିକିଏ ମମତା, ଟିକିଏ ସହାନୁଭୂତି । ପାଇ ନାହାନ୍ତି, ଫେରିଛନ୍ତି ନିରାଶ ହୋଇ ।

ପ୍ରାଣ ଅସ୍ଥିର ହୁଏ । ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହସାରେ ନାହିଁ । ଭୁଲ୍ କରନ୍ତି । ଅଉ ଭୁଲ୍ କରବି ନାହିଁ । ଏଥର ପାଇଲେ ତାଙ୍କୁ ଅଉ ଗୁଡ଼ିବି ନାହିଁ । ଯିଏ ଯାହା ଭୁରୁ, ଯିଏ ଯାହା କରୁ । ଲଜ କ'ଣ ? ରମ୍ଭା କାହାକୁ ? ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲପାଏ, ସେ ମୋତେ ଭଲପାଅନ୍ତି । ସଂସାର ଜାଣୁ, ମୋତେ ସମସ୍ତେ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ସେ ତ ଘୃଣା କରବେ ନାହିଁ ?

ମା ତାକେ, ତାଟିଆ ଖଣ୍ଡ କେତେବେଳେ ଯାଏ ମାଜୁଥିବୁ ଲେ ? ତୋରାଣି ମନ୍ଦାଏ ବାଢ଼ିଅଣ ।

ମୋର ଭାବନା ଭାଙ୍ଗେ, ଉଠିଅସେ ।

ମା ପରୁରେ, ତୋ ଅଖିରେ ଲୁହ କାହିଁକି ଲେ ?

କହେ, ନାହିଁତ । ରୋଷ ଘରକୁ ଚାଲିଯାଏ ତୋରାଣି ବାଢ଼ିବାକୁ । ମନକୁ ମନ ସେ କହୁହୁଏ, ଅଉ ତ ଡେର କରି ହେବନି । ବୟସ ହେଲା । ଲେକେ ଏଣିକି ନିନ୍ଦା କରବେ । ମୋର ବି ବେଳକାଳ ସରିଅସିଲା । ବଞ୍ଚି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ହାତକ ଦି ହାତ ନ କଲେ—ବାଧା ଦେଇ କହେ, ତୋର ତ ସଦାବେଳେ ସେଇ ଚନ୍ଦ୍ରା, କେମିତି ମତେ ପାଖରୁ ତଡ଼ିବୁ । ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛେ ।

ମା କହେ, ଅ—ଏଥିକି କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ସେ କ'ଣ ମଣିଷ ହାତର କଥା ? ଭୁନ ହୁ । ଦି ପହଞ୍ଚିବି ମାର ଗୋଡ଼ ଘଷିଦେଉଛି । ସେ କହୁଲା, ଫୁଲ୍ ଗୋଟାଏ କଥା ମୁଁ କେତେବେଳୁ ଗୁଣି ହେଉଛି ମନେ ମନେ । ଉତ୍ତରର କଥା କିଛି ରୁଷି ହେଉନି ଲେ । ଲେକେ ତ ଗୁଣର ନିନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କହୁଲୁ ମା, ତୋ ଗୁଣର ପରା ପିଲା, ଚନ୍ଦ୍ରରେ କଲଙ୍କ ଅଛି, ତାଠି ତ କଲଙ୍କ ନାହିଁ ।

ଛନକା ପଶିଲା ଗୁଳିରେ । ଘଟଣା କ'ଣ ପରୁର ଦେବାକୁ ଯେତେ ଅଗ୍ରହ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରୁରଲି ଡର ଡର, କ'ଣ ମା ?

ସେ କହୁଲା, ହୋଇଥିବ ଲେ ମା କ'ଣ, ନରମାୟା ନାରାୟଣ ଜାଣେ । କିଏ ଚଢ଼ିବି ସଂସାରକୁ ?

ଭୁନ ରହିଲା ।

ମା କହୁଲା, ଗାଁସାରା ଭୁଟଭୁଟ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପରୁରଲି, କ'ଣ ମା ?

କହୁଲା, ଚଉଠି ରାତି ତ ପାହୁଲା ମା । ଗୋକୁଳ ନନାଙ୍କ ଭାରିଯା ଗୁଣର ଶୋଇଲା ଘରକୁ ଗଲେ । ଦେଖିଲେ, ଗୁଣମଣି ନାହାନ୍ତି; ପିଲା ବୋହୂଟି ତଲେ ବସି କାନ୍ଦୁଛି । କେତେ କଥା ତାକୁ ପରୁରଲେ । ସେ କିଛି କହୁଲା ନାହିଁ । ସେଦିନ ରାତିରେ ଗୁଣକୁ ସେ ପରୁରଲେ ବୋହୂ କ'ଣ ମନକୁ ଆସୁ ନାହିଁକି, ଗୁଣ ?

ଗୁଣ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ।

ସେ କହିଲେ, କାହିଁକି, ବାଣୀଠୁଁ କ'ଣ ଅଉ କିଏ ସୁନ୍ଦର ଅଛି ? ବାଣୀ ପରି ବୋହୂ ମନକୁ ନ ଆସିବ କାହାର ?

ଗୁଣମଣି ପଚାରିଲେ, କାହିଁକି କ'ଣ ହେଲାକି ?

ଗୋକୁଳ ନନାଙ୍କ ଭାରିଯା କହିଲେ, ଓ, ବୁଝିଲ । ଏଡ଼ିକି ଓଲ୍ଲୁ ତୁମେ ? ଟିକି ବୋହୂକୁ କେମିତି ଅଦର କରିବାକୁ ହୁଏ, ଜଣା ନାହିଁ ପରା । ଗୁଣ ଦ୍ଵାତ ଧରି କହିଲେ, ଆସ, ତାକୁ କ'ଣ କନ୍ଦାରବାକୁ ଘରକୁ ଆଣିଥିଲ ।

ଗୁଣମଣି କହିଲେ, ମୁଁ ତାକୁ ଘରକୁ ଆଣି ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ତାକୁ ଆଣିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏବେ ତାକୁ ହସାନ୍ତି । ଦ୍ଵାତ ଟାଣି ନେଇ ଗୁଣମଣି ଚାଲିଗଲେ । ଗୋକୁଳ ନନାଙ୍କ ଭାରିଯା ଦୁଃଖରେ ରାଗରେ ରାଜି ରାଜି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଗୁଣମଣି ଦାଣ୍ଡରେ ଶୋଇଲେ । ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି ବୁଢ଼ୀ ନାନାକି କହିଗଲେ, ନାନା, ଗୋଟାଏ ଜରୁରି କାମରେ କଟକ ଯାଉଛି । ମାଲେ, ଗାଁସାରା କଥାଟା ଶୁଣୁ ହେଲାଣି ।

ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଗୁରୁ ଦିନ କଟିଗଲା—ସେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି, କେବେ ଆସିବେ କେହି କେବେ କହିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ମନରେ ଏ ଧାରଣା ଥାଏ, ଆଜି ହେଉ କାଲି ହେଉ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ଫେରିଆସିବେ । ଗୁଣଭାଇ ଗୁରୁ ଦିନ ହେବ ଗାଁରେ ନାହାନ୍ତି, ଏହା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସାହୀ ହୁଏ ନାହିଁ । ବାଣୀର ମନର ଅବସ୍ଥା, ବାଣୀର ଚିନ୍ତା, ଦୁଃଖ ଜାଣିବାକୁ ଭାରି ମନ ହୁଏ ।

ମା'କୁ ପଚାରିଲି, ବାଣୀଦେବୀ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ।

ମା କହିଲା, କାନ୍ଦିବା ନ କାନ୍ଦିବା କିଏ କେମିତି ଜାଣିବ ? ଆଖିର ଲୁହ ତ ସମସ୍ତେ ଦେଖିବେ, ଛୁଇଁଲେ କୋହ ଦେଖିବ କିଏ ?

ପଚାରିଲି, କାହା ଆଗରେ ସେ ତାଙ୍କ ମନର ଦୁଃଖ କହନ୍ତି ନାହିଁ ?

ମା କହିଲା, ଯା ନଶନ୍ଦ ତ କେହି ନାହିଁ । ନାନା ବୁଢ଼ୀ ଲୋକ, ମାନ୍ୟ ମଣିଷ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଣ ସେ କଥା ଭାଷା ହେବେ ? ହଁ ନା କହିବା ଛଡ଼ା ମୁହଁ ଖୋଲିବ ନାହିଁ । ତତେ କେତେଥର କହିଲି ଯିବାକୁ, ଚଲୁ ନାହିଁ । ଦେଖି ଆସନ୍ତୁ, ଗୁରୁ ପଦ କଥାଭାଷା ହୋଇ ଆସନ୍ତୁ । ଭାରି ଖୋଲା ଦ୍ଵାତ, ଦୁଃଖୀ ରଙ୍ଗୀଠାରେ ବଡ଼ ଦୟା ।

ପଚାରିଲି, ମୋତେ ସେ କଥା କହିବେ ?

ମା କହିଲା, କାହିଁକି ନ କହିବେ ?

ଦିପହରେ ମା ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଚଲି । ମତେ ଦେଖି ନାନା ଅଭିମାନ କରି କହିଲେ । ବୋହୂ ମୁହଁ ଦେଖାଇ ବାଣୀଦେବୀଙ୍କି କହିଲେ, ଫୁଲଟି ଭାରି ଭଲ ପିଲା ଗୋ, ଛନ୍ଦ ମନ୍ଦ, ହଂସା କପଟ ଜାଣେ ନାହିଁ । ବାଉଁଶ ଘରେ ସିନା

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଦଇବ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି, ହେଲେ କେଡ଼େ ରୁଦ୍ଧି । ଗାଁରେ ଲୋକେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ କଥା ଓଠରେ ସବୁ ହସଟିଏ ଖେଳିଗଲା । ସୁନ୍ଦର କଇଁ ଫୁଲ ପରି ମୁହଁରେ ସେ ରଙ୍ଗିଣୀ ହସଟି କେଡ଼େ ଶୋଭାକାର ଦେଖିଲା । ନାନା କହିଲେ, ଫୁଲକୁ କଥା କହିବ ଗୋ ବୋହୂ, ସେତ କିଛି ସାମ୍ରା ପଡ଼ିଣା ଭଲ ଭଗାଉର ହୁଅ ନୁହେଁ—

ନିଜ ଦିପହରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଏଁ । ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଘରକୁ ଫେରେ । ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ଗାଁ ଲୋକେ କେହି ବେଶୀ ଯା ଆସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର କୁଟୀଳ କୁଚକ୍ରି ତଳ, ପରର ସୁଖ ଦେଖି ନ ପାରିବା ପ୍ରକୃତ ପାଇଁ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଡରନ୍ତି, ଦୃଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଗାଁର ଝିଅ ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଘରକୁ କେହି ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୁଳରବାକର ସବୁ ଦାଣ୍ଡରେ କାରବାର ହୁଅନ୍ତି, ଦରକାର ନ ପଡ଼ିଲେ ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ନଥାଏ । ସକାଳ ବେଳଟା ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠଘରେ କଟେ । ଶ୍ଵଶୁର ପି'ଶାଶୁଙ୍କର ଖାଇବା ପିଇବା ଖବର ବୁଝି ନିଜ ମନକୁ ମୁଠାଏ ଖାଇ ଶୋଇଲା ଘରକୁ ଆସି ମୋର ଅପେକ୍ଷାରେ ବସି ରହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଆସେ, ପିଣ୍ଡାରେ ବସେ, ସେ ଘର ଭିତରେ ବସନ୍ତି । ଏଣୁ ତେଣୁ ବାରମ୍ବାର କରୁଁ । ମିଶ୍ର ଦାଣ୍ଡ ଖଞ୍ଜାରେ ବସିବାର ଥାନ୍ତି । ନାନା ଶୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ଆମର ସ୍ଵାଧୀନ ମନଖୋଲା କଥା ଶୁଣିବାକୁ କେହି ନ ଥାଏ ଆମର ଛଡ଼ା ।

ଯେତେକି ଆମର ଘନିଷ୍ଠତା ବଢ଼ିଲା, ସେତେକି ତାଙ୍କର ସରଳ ପ୍ରକୃତି କୋମଳ ମନର ପରିଚୟ ପାଇଲା ! ଆହା, ସଫାରର ଭଲ ମନ୍ଦ ସୁଖ ଦୁଃଖ କଥା କିଛି ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ ! ସେ ଜାଣନ୍ତି ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଥା । ପିଲାଦିନୁ ଯାହା ଶିଖିଛନ୍ତି । ସ୍ଵାମୀ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି, ଶ୍ଵଶୁର, ଶାଶୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରୀମୁଖ ଠାରେ ମମତା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା, ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ମାର୍ଗ । ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣରୁ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର କଥା ମୋତେ ସେ କହନ୍ତି । ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣେ ସିନା, ମନ ଅଟକି ରହେ ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ଉପରେ । ଗଲ କହୁ କହୁ କେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଉଠୁଥିବାର, କେତେବେଳେ ଦୁଃଖରେ ମୁହଁ ଉଠୁଥିବା, ଆଖିରେ ଲୁହ ଝଲସେ, କେତେବେଳେ ବା ଉଡ଼େଜନାରେ ଓଠ ଧରିଉଠେ,

ଅଖି ତେଜହୋଇଯାଏ । ନିର୍ଜୀବ ଗଳ୍ପର ପ୍ରଭାବରେ ସେ ତନ୍ମୟ ହୁଅନ୍ତି—ସବୁ ଯେପରି ଜାବନ୍, ସବୁ ଯେପରି ସତ, ଅଖି ଆଗରେ ଦିଶିଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଖରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ନିର୍ବିଧାନ ।

ମୁଁ ଦେଖେ, ସେହି ଦେବୀ ପ୍ରତିମାର ଭିତର ଓ ବାହାର । କେତେବେଳେ ଅଖିରେ ଲୁହ ଭରିଯାଏ । ଏହି ଦେବୀ ପ୍ରତିମାର ସବୁସ୍ଥ ଶୃଙ୍ଖଳ କରବାର ମୋର କି ଅଧିକାର ଅଛି ? କାହିଁକି ଜାଣି ଜାଣି ଗୁଣମଣିଙ୍କି ଭଲପାଇଲି—ଗୁଣମଣି, ମୋ ଅଖିରେ ଯିଏ ମଣିଷ, ହାତ ପାଆନ୍ତିରେ, ଅଉ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ଅଖିରେ ସ୍ଥାମୀ ଦେବତା, ପୂଜାର ଅତି ଉପରେ । ଦେବୀର ଗୁଣରେ ଆଦାତ ଦେବୀର ଅଧିକାର ମୋର ନାହିଁ ।

କହନ୍ତି, ଫୁଲ, କାନ୍ଥ କୁ ? କାନ୍ଥ ଲେ କାନ୍ଥ । ସଜା ସୀତାଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ତ କେତେ କାନ୍ଦୁଛି, ତୁ ବି କାନ୍ଥ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ନିଷ୍ଠୁର ଦେବୀ ପ୍ରତିମାକୁ ସମତନ୍ତ୍ର ଘରୁ ବାହାର କରିଦେଲେ । ଦେବୀ ଅମର କାନ୍ଦୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ସାରା ସଂସାର କାନ୍ଦୁଥିଲା । ଆମେ କ'ଣ କାନ୍ଦିବା ନାହିଁ ?

ସେ ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛନ୍ତି । ମୋତେ ବେଶୀ ବେଶୀ କାନ୍ଦିମାଡ଼େ । ବୋଧ ଦେବାକୁ କେତେ କଥା ଲେଇ କହନ୍ତି, ଫୁଲ ଲେ ଏତେ କାନ୍ଥ କୁ କାହିଁକି, ସବୁ ପରା ମାୟା । ସୀତା ଠାକୁରାଣୀ କ'ଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଏ କଥା ? ଅମର ଦେଖାଇବାକୁ ସେ କାନ୍ଦିଲେ, ସ୍ଥାମୀକି ଗୁଡ଼ିକ ଗଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ଏମିତି କାନ୍ଦେ । ଅଖିରୁ ମୁଁ ଲୁହ ପୋଛେ । ସଞ୍ଜ ହୁଏ, ଘରକୁ ଫେରେ ।

ଦିନେ, କେତେ ଅନନ୍ଦରେ ସେ ତାଙ୍କ ପିଲା ଦିନର କଥା, ବାପ ଘରର କଥା ମୋ ଆଗରେ ଗପିବସିଲେ । ମନ ଦେଇ ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ । ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ କିଛି ନାହିଁ । ଗାଁରେ ଭଲ ଘରର ଅଉ ପାଖିଟା ପିଲା ଯେମିତି ବଢ଼ନ୍ତି, ସେ ବି ସେମିତି ବଢ଼ିଥିଲେ । ତଥାତ୍ ଏଭଳି, ସେ ଯାହା ଶିଖୁଥିଲେ ସେହି ଅନୁସାରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ବାପ ମାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗେଞ୍ଜା ଝିଅ ହେଲେ ବି ସେମାନଙ୍କର କଥା ମାନୁଥିଲେ ।

କ'ଣ ମନେ ହେଲା, ପଚାରିଦେଲି, ଦେଇ, ତମର ବାହାଘର ଅତି ପିଲା ଦିନୁ ହୋଇଥିଲା, ସ୍ଥାମୀ ପଦାର୍ଥଟା କ'ଣ ଆଗରୁ କେବେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ନ ଥିଲ ?

ହସିଲେ । କହଲେ, ବାହାଘର କେବେ ହୋଇଥିଲା ମନେ ନ ଥିଲା । ଅନେକ ଦିନଯାଏ କିଛି ବୁଝି ନ ଥିଲି । ବୁଝିବାର ବୟସ ହେଲା । ଗାଁରେ କେତେ ଝିଅଙ୍କର ବାହାଘର ହୁଏ, ମୁଁ ଦେଖେ । ଭାବେ ଏମିତି କେବେ ଦିନେ ମୋର ବାହାଘର ହୋଇଥିବ । ବେଶ୍ ସେଇକି ।

ରରସି କର ପରୁର ଦେଲି, ଗୁଣ ଭରଣା କେବେ ତୁମର ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ ? ସ୍ଵାମୀ କେମିତି, ଦେଖିବାକୁ ବା ଜାଣିବାକୁ କେବେ ଆଗ୍ରହ କି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ତୋର ଗୁଣ ଭରଣାକୁ ମୁଁ କେବେ ସିନା ଦେଖିଥିଲି, ତାଙ୍କର ରୂପ କି ଛଙ୍ଗ ମୋର ମନେ ନ ଥିଲା । ସ୍ଵାମୀ ନା ସ୍ଵାମୀ; ସେ କିଏ ବା କିପରି, ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଅନେକ ଦିନଯାଏ ମନରେ ଉଠି ନ ଥିଲା । ହେତୁ ପାଇଲ ଦିନୁ ଗୁଣ ଅସିଲି ସ୍ଵାମୀ ଦେବତା, ତାଙ୍କର ସେବା ଅମର ଧର୍ମ, ଅମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କାହାର ବାହାଘର ପରେ ଗାଁ ମାଇପେ ଯେତେବେଳେ କହନ୍ତି, ଅମୃତର ବରଟି ଭାରି ସୁନ୍ଦର, ଅମୃତର ବରଟା ଭାରି କୁସ୍ମିତ, ସେତିକି ବେଳେ ମନରେ ଆସେ, ମୋ ବରଟି କେମିତି ହୋଇଥିବ ? କିନ୍ତୁ ଫୁଲ ଲେ, ମନକଥା ମନରେ ମରେ, କାହାକୁ ତ ପରୁରହେବ ନାହିଁ ?

ହସିଲି । ପରୁରଲି, ସତେ ନା, ମନ ଏମିତି କଲବଲ ହୁଏ ?

କହିଲେ, କଲବଲ ନୁହେଁ ଲେ, ଖାଲି ଆଗ୍ରହ ଆସେ, ଚାଲିଯାଏ । କେତେ ନୂଆ ବୋହୂ କେତେ ଗାଁରୁ ଆସନ୍ତି । ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଁ । କିଏ କେତେ ନିନ୍ଦା ଶୁଣେ, କିଏ ବା ପ୍ରଶଂସା । ସୁଖରେ କାହାର ବେଳ କଟେ, କାହାର ବା ବେଳ ଦୁଃଖରେ ହାତ ପିଠିରେ ଲୁହ ପୋଛି କଟେ । ମନରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ । ରବିବାର୍ ଆଡ଼କୁ ମନ ଧାଇଁଯାଏ । କାହା ଭାଗ୍ୟରେ କ'ଣ ଅଛି । ଭାରିରେ ଦମ୍ଭ ଆସେ—କାହିଁକି, କାଠ ପଥରକୁ ଦେବତା ମଣି ପୂଜାକଲେ ସେମାନେ ଦୁଃଖ ଗୁଣୁଛନ୍ତି, ସ୍ଵାମୀ ମଣିପ, ସେବା କର ଜାଣିଲେ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କର ହେବ ନାହିଁ !

ରହ ରହ ପରୁରଲି, ମନ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ତଳେ ନାହିଁ ?

କହିଲେ, ନାହିଁ କହିଲେ ହୃଦୟର କଥା ବୋଲି ତ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ଫସାରରେ ଅମର ଜନ୍ମ । ପ୍ରଲେଭନ କହ, ଉତ୍ତେଜନା କହ, ଆସିବା କେଡ଼େ ସ୍ଵାଭାବିକ । ବେଳେ ବେଳେ ଆସେ । ମନ ତଳିଯାଏ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ; କିନ୍ତୁ ମନେ ହୁଏ, ସେହି ଅଜଣା ସ୍ଵାମୀର ଦୁଇଟା ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଆଖି ଯେପରି ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଦୁଃଖତା ଦେଖୁଛି । ତଳିଲା ମନ ଫେରିଆସେ, ଅନୁତାପ କରେ । ମନରୁ ସବୁ ଆବିଳତା ଟୋକି ହୋଇଯାଏ ଆସେ ଆସେ ।

ସାଙ୍ଗରେ ଶୋର ମୁଁ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କର ଶେଷକଥାଟି ଭାବେ—ସ୍ଵାମୀ ସୁଖର ଭବନାରେ ମନରୁ ସବୁ ଆବିଳତା ସିନା ପୋଛି ହୋଇଯାଏ କିନ୍ତୁ ଯେତେ-

ବେଳେ ସେହି ସ୍ଥାନୀ ପୂଜା ନ ଘେନି ଗୋଡ଼ରେ ଠେଲିଦିଅନ୍ତି, ଆଶାର କେଡ଼େ ବଡ଼ ସୁନା ଘର ରୁନା ହୋଇ ଧୂଳିରେ ମିଶେ ? ମନର ହତାଶାର ଚିତା ଧୂଧୁ ହୋଇ ଜଳିଉଠୁଥିବ, ଜୀବନଟା ବ୍ୟର୍ଥ ଲାଗୁଥିବ । ବାଣୀ ଦେଇଙ୍କ ଡଙ୍ଗାରୁ ସେପରି କିଛି ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ ତ । ସବୁବେଳେ ଅନନ୍ଦ, ସବୁବେଳେ ଉତ୍ସାହ ।

ଦିନେ ପରୁର ଦେଲି, ଆଶୁ ଦେଇ, ଯାହାକୁ ଦେବତା ମନେ କରି ହୃଦୟର ସବୁ ପ୍ରେମ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ ବସିଛି, ସେ ଯଦି ଅନ୍ୟ କାହାର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ? ସେ ଯଦି ତମର ପ୍ରେମକୁ ଉପେକ୍ଷା କରନ୍ତି ? ସେ ଯଦି ଦେବତା ନ ହୋଇ ରାକ୍ଷସ ହୋଇଥାନ୍ତି ?

ମୋତେ ବୁଝାଇ କହିଲେ, ସ୍ଥାନୀ କେବେ ରାକ୍ଷସ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ଲେ ପୁଲ୍, ସ୍ଥାନୀ ସବୁବେଳେ ଦେବତା । କହିଲି ପଣ୍ଡା, ପଥରକୁ ଦେବତା ମଣିଲେ ସେ ଦେବତା ହୁଏ । ସ୍ଥାନୀ ମଣିଷ—ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖରେ ତା'ର ଦେବତାର ସ୍ଥାନ । ସ୍ଥାନୀ ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରେମକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଅନ୍ୟର ପ୍ରେମକୁ ଆଶ୍ରୟ କରନ୍ତି, ତେବେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ, ମନପ୍ରାଣ ସମର୍ପଣ କରୁବାରେ ଆମର ହୁଟି ରହିଛି । ଯେଉଁ ପରକ୍ଷୟର ପ୍ରେମରେ ସ୍ଥାନୀ ମୃତ୍ୟୁ, ହୃଦୟ ତାଠାରୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଶିଖିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ଯଦି ଶିଖିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ତାକୁ ଶିଖିବାକୁ ହେବ, ଯଦି ଅସମ୍ଭବ ହୁଏ, ନିଜର ଦୁର୍ବଳତା ନିଜକୁ ମାନି ନେବାକୁ ହେବ । ମୁଣ୍ଡପାଇଁ ସ୍ଥାନୀର ଅବହେଳାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ହେବ । ପୁଲ୍, ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦର ଆଖି ଲୁହରେ ବେଳ କରିବ—ସ୍ଥାନୀର ଅବହେଳା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ନିଜର ଅଭାବ ଅଶିଷା ପାଇଁ ।

ମୁଁ ଅବାକ୍ ହୋଇ ରହି ରହିଲି ତାଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୁହଁକୁ । ଏପରି ଶିକ୍ଷା ତ ଆମର ନାହିଁ । ଆମେ ଜାଣୁ ସ୍ଥାନୀ ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୟାହୀନ ସମ୍ପର୍କ । ଯାହାକୁ ଆମେ ଯେତେକ ପ୍ରେମ ଦେଉଁ, ତାଠାରୁ ସେତେକ ଫେରିପାଇବାକୁ ଆଶାକରୁଁ । ଯଦି ନ ପାଉଁ, ମନ ଝଗଡ଼ି ଉଠେ । କେଉଁଠା ଖରାପ କିଏ କହିବ ?

ଦାଣ୍ଡ ଖଞ୍ଜାଆଡ଼ୁ ନାନା ଅସି କହିଲେ, ଗୁଣମଣି ମୋର ଅସିଲଣି । ଉଦୁଉଦିଆ ଖରାଟାରେ ଗୁଲି ଗୁଲି ଅସିଛି । ମୁହଁ କଳାକାଠ ପଡ଼ିଛି । ଦିନ ପନ୍ଦରଟାରେ ପୁଅଟା କି ରୁପ ହେଲଣି । ଗୁଣନନା ଅସିଲେଣି ଶୁଣି ମନରେ ଅନନ୍ଦ ହେଲା । କହିଲି, ଯାଉଛି ଦେଇ, ନନା ଅସିଲେଣି । ବୁଝି ହୁଏଅର, ଏଣିକି ଯେମିତି ତାଙ୍କୁ କାନରେ ବାନ୍ଧି ରଖ । ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁଟି କୁଆଡ଼େ, ବାଣୀ ଦେବା କହିଲେ, ଭୁ ବସ ପୁଲ୍ ।

ଗୁଣନନା ଅସିଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ହଠାତ୍ ମଝି ଦୁଆରେ ଅଟକି ଚେଲେ । ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ କ'ଣ ଭାବିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଲଜ ଓ ଭୟରେ ମୁହଁ ନୋଇଁଲି ।

ବାଣୀଦେବୀ କବାଟ କରକୁ ଘୁଞ୍ଚିଲେ ।

ଗୁଣନନା ପଚାରିଲେ, ତୁ ଏଠିକି କିମିତ ଅସିଲୁ ଫୁଲ ?

ଓଲଟି ପଚାରିଲୁ, କାହିଁକି, ମୋତେ କ'ଣ ଘର ମନା ? ଏତେ ଦିନଯାଏ କୁଆଡ଼େ ଥିଲ ଶୁଣେ ?

ଗମ୍ଭୀର ହେଲେ । ଅପା ବୋଧହୁଏ ଜଳଖିଆର ଆୟୋଜନ ସକାଶେ ଭଣ୍ଡାର ଘରଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ । କହିଲୁ, ଘରକୁ ଆସ, ଖାସ୍ତାରେ ଠିଆ ହେଲ କାହିଁକି ?

ସେ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଆଉ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ିଲା । ମା ଗଲା ଗାଁ ଭିତରକୁ । କହିଗଲା, ଆସୁ ଆସୁ ତେର ହେବ । ରାତି ଦି ଘଡ଼ି । ଜଳ ଆଳୁଆରେ ସାରା ଦୁନିଆଁ ସଫା ଦିଶୁଥାଏ । ଦୁଆରେ ବସି ଭାବୁଥାଏ ଗୁଣନନାଙ୍କ କଥା, ସେ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମନ ଦୃଢ଼ ବଦଳିଛି । ଗତ କଥା ସ୍ବପ୍ନ ପରି ଭୁଲିଯିବା ଭଲ । ଜୀବନରେ ଯାହା ଘଟିଗଲା, ସେଥିକି ଭାବନା ନାହିଁ । ବର୍ଷ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ଏମିତି କେତେ କେତେ ଘଟଣାକୁ ପଛରେ ପକାଇ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଆଗକୁ ଚାଲିବାକୁ ହେବ ।

ତେ କଥା ପାଇଁ ଅନୁତାପ ବା କରବା କାହିଁକି ? ଗତଟା ବ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ଦିନେ ଜାଣି ଉଠୁଥିଲା । ଯାହା ଘଟୁଥିଲା, ସେତକ ବ ମନର ଆଗ୍ରହ ଅନୁସାରେ ଫଳ ।

ମଣିଷ ଜଣକୁ ଥରେ ଭଲପାଇଲେ ଆଉ କାହାକୁ ଭଲପାଇପାରେ ନାହିଁ ? ଭଲ ପାଇବାଟା ସୀମାବଦ୍ଧ ଜନିଷ ନୁହେଁ ଯେ ଥରେ ଜଣକୁ ଦେଇଦେଲେ ସରିଯିବ । ଭଲପାଇବାଟା ଅନନ୍ତ—ଅସୀମ ! ମନର ଆକର୍ଷଣ ନେଇ ସମସ୍ତ ସଂସାରକୁ ଭଲପାଇ ହୁଏ । କ୍ଷୟ ହେବନାହିଁ—କ୍ଷତି ହେବନାହିଁ । ସେହି ଭଲପାଇବା ଭିତରେ ଯଦି ଦିଆନିଆର ଭାବ ମିଶେ, ମନରେ ଯଦି ଲଳସା ପ୍ରବେଶ କରେ, ତେବେ ସିନା ଦୁଃଖ ହେବ, ନୋହିଲେ ଦୁଃଖ ହେବ କାହିଁକି ?

ଗୁଣନନାଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଉଥିଲୁ । ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଲଳସା ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଥିଲା । ଉତ୍ତେଜନା ଆକର୍ଷଣ ସେହି ଲଳସାକୁ ବଢ଼ାଇ ରଖିଥିଲା । ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଆକର୍ଷଣ ଦେହର ହେଉ କି ମନର ହେଉ, ଯଦି ତାକୁ ଦଳି ଦିଆଯାଇପାରେ, ତେବେ ତ ଲଳସାଟା ଆପେ ଆପେ ମରିଯିବ । ତେଣିକି ଗୁଣନନାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାରେ କ୍ଷତି ନାହିଁ । ମନର ଦୃଢ଼ତା କେତେ ବଢ଼ିଗଲା । ଗୁଣନନାଙ୍କୁ ମୁଁ

ଭଲପାଏ । ବାଣୀ ଦେବାକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ । ସେମାନଙ୍କର ସୁଖ, ସେମାନଙ୍କର ଅନନ୍ଦ ପାଇଁ ନିଜକୁ ମୁଁ ଦୂରରେ ରଖି— । ମତେ ବି ଦିନେ ଅନ୍ୟର ସଂସାର କରିବାକୁ ହେବ, ସୁଖ ଦୁଃଖର ବୋହୂ ନେଇ ପରକୁ ଆପଣାର କରି ତଳିବାକୁ ହେବ । ସେହି ପରକୁ ମୋର ହେବ ସତ୍ତ୍ୱ ।

ମୋର ନୂଆ ଭାବନା ଉପରେ ଯେ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ଆଦର୍ଶର ଗୁରୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଯାହା ମନେହେଲା, ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ହିଁ ଠିକ୍ । ପ୍ରେମ ବା ଭଲପାଇବା ଭିତରେ ଦିଆ ନିଆର ଭାବ ଆଣିଲେ ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିବ କାହିଁ ? ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉ ବା ପୁରୁଷ ହେଉ, ସଂସାରରେ ଦୃଢ଼ିତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ମନର ଭାବ ବା ଆଦର୍ଶ ଏକା ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଠାଏ ଠାଏ ଅମେଳ ହେବା ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ । ସେଇଠି ଜଣକୁ ନଇଁବାକୁ ହେବ । ନିଜର ଭାବନା, ନିଜର ଆଦର୍ଶକୁ ଭୁଲି ଅନ୍ୟର ଭାବନା, ଅନ୍ୟର ଆଦର୍ଶକୁ ବନାଆପଣ, ବନାଆଉ—ଯୋଗରେ ନିଜର କରୁନେବାକୁ ହେବ । ତାହା ହେଲେ ଆଉ ଅମଙ୍ଗଳ, ଅଶାନ୍ତିର କାରଣ ରହିବ ନାହିଁ । ଜୀବନରୁ ଜଞ୍ଜାଳ କମିଯିବ ।

ଯେତେବେଳେ ଭାବନାରେ ବିଭେଦ ଥିଲା, ଗୁଣନନା ଆସି ପାଖରେ ଠିଆହେଲେ । ମୋ'ର ଭାବନା ଭାଙ୍ଗିଲା । ନିଦରୁ ଉଠିଲାପରି ପରୁରଦେଲା, ତେମେ କୁଆଡ଼େ ଗୁଣିଲୁ ? ତେମେ ଆଉ କାହିଁକି ଆସିଲ ? ସେ ରହିରହି କହିଲେ, ତୋ'ର ମୁହଁରୁ ଶେଷ କଥାଟା ଶୁଣିବାକୁ ଆସିଛି । ପନ୍ଦର ଦିନ କାଳ ଘର ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଥିଲା । ଅନେକ ଚାଲିଛି, ଅନେକ ଭାବିଛି । ଶେଷକୁ ଠିକ୍ କଲି ତୋତେ ନେଇ ଦେଶ ଗୁଡ଼ି ବିଦେଶକୁ ଚାଲିଯିବ । ଦୁଇଟା ଜୀବନ ପୋଷିବାକୁ ମୋ'ର ସାହସ ଅଛି ।

ସେ ଭୁଲ ହେଲେ । ମୁଁ କହିଲି, ଗୁଣ ଭଲ; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ନିରାହୁ ବାଲିକାଟିକୁ ଘରେ ଥାନ ଦେଇଛି, ତା'ର କଥା ଥରେ ତ ଭାବୁ ନାହିଁ ? କହିଲେ, ଭାବିବା ଦରକାର ନାହିଁ, ତାକୁ ନେଇ ସଂସାର କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ।

କହିଲି, ଭଲ ପାଆ ନାହିଁ ବୋଲି ଯେ ଭଲ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଏପରି ଭାବୁଛ କାହିଁକି ? ବାଣୀ ଦେବା ଦେବା ପ୍ରତିମା—ତାଙ୍କର ରୂପ ଅଛି...

କହିଲେ, ରୂପଟା ଭଲପାଇବାର ମାପକାଠି ନୁହେଁ ।

କହିଲି, ତାଙ୍କର ମନର ପରିଚୟ ଯଦି ପାଆନ୍ତି ଗୁଣିଲୁ, ବୁଝନ୍ତି ସେ କେତେ ବଡ଼, କେତେ ଉଚ୍ଚରେ । ଏ କେଉଁଦିନ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଘନିଷ୍ଠତା କରି ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଛି । ଯେତେକି ତାଙ୍କ ମହତ୍ତ୍ୱର ପରିଚୟ ପାଇଛି, ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ମନଟା ସେତେକି ଟାଣି ହୋଇଯାଇଛି, ତାଙ୍କଠି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରକ୍ତି ସେତେକି ବଢ଼ିଛି । ତାଙ୍କୁ ଥରେ ଚାହିଁବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ଚାହିଁବ, ସତ କହୁଛି କି ମିଛ କହୁଛି ।

କ'ଣ ଯେପରି ଭାବିଲେ । କହିଲେ, ବୁଝିଲି, ନିଜକୁ ମୋ ପାଖରୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ଏତେ ଛଳ କରୁଛୁ । ତୁ ଗୁହଁ, ସବୁ ଦୁଃଖ ସବୁ କଷ୍ଟକୁ ଆଡ଼େଇ ଦୁନିଆର ବନ୍ଧାଗତ ଧରି ଚାଲିବାକୁ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାହା ଗୁହଁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୁହଁ ବନ୍ଧାଗତକୁ ଭାଙ୍ଗି ନିଆଁ ବାଟ ଖୋଲିବି । ସମାଜର ନିତିଦିନିଆଁ ମାଢ଼ର ପ୍ରତିବାଦ କରିବି । ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି କହିଲେ, ତୋର ମନର ଭାବଟା କ'ଣ ମତେ ଖୋଲି କହିଲୁ ?

କହିଲି, କୌଣସି କଥା ନାହିଁ । ତେମେ ବାଣୀଦେବୀଙ୍କୁ ଅବହେଳା କର ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେଲେ କାହାରି ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ।

ମୋ କଥାରେ ସେ କାନ ନ ଦେଇ ପରୁରଲେ, ତୁ ମତେ ଭଲପାଉ ନାହିଁ ?

କହିଲି, ଭଲପାଏ, କିନ୍ତୁ ତେମେ ଯଦି ବାଣୀଦେବୀଙ୍କ ପ୍ରତି କଠୋର ହୁଅ, ତେବେ ତମକୁ ଆଉ ଭଲ ପାଇପାରିବି ନାହିଁ ।

କାରଣ ?

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲପାଏ ।

ବାଧା ଦେଇ ସେ କହିଲେ, ତୋ ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କର ଏତେ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ ଆନନ୍ଦିନୀ । ମୁଁ ଜାଣେ, ମୁଁ ତାକୁ ଭଲପାଏ ନାହିଁ । ସେ ହଠାତ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ମୋର ହାତକୁ ମୁଠାଇ ଧରିଲେ । କଠୋର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ଫୁଲ, ତୁ ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଅନେକ ଖେଳିଛୁ । ମୋର ଉତ୍ତେଜନା, ଉତ୍ତେଜନା ବଢ଼ାଇ ପ୍ରାଣରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଛୁ; କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ଏପରି କରୁଛୁ କହିଲୁ ? ତୁ ଭାବିଛୁ ମୁଁ ନିବୋଧ । ବନ୍ଧ୍ୟାର ଚରା ଦେଖି ମାଛ ପରି ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଥିବି ? ଅନେକ ସହୁଛି, ଅନେକ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି । ଆଉ ସହପାରିବି ନାହିଁ, ମୋର ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ତୁ ମତେ ଭଲପାଉ କି ନ ପାଉ, ସେ କଥା ଆଉ ବୁଝିବାକୁ ଗୁହଁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ମୁଁ ତତେ ଭଲପାଏ, ଆଉ ସେହି ଅଧିକାରରେ ମୁଁ ତତେ ଗୁହଁ, ତତେ—

ତାଙ୍କ କଥାର ଅର୍ଥଟା ମୋତେ କେମିତି ଜଣାପଡ଼ିଲା । ଭୟରେ ଦେହଟା ଅଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ହାତଟା ତାଙ୍କର ହାତମୁଠା ଭିତରୁ ଟାଣିଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ସେ ଆଦୂର ଜୋରରେ ଗୁପ୍ତିଧରି କହିଲେ, ତୋର ଛଳନା ମୋର ମନରେ ତୋ ଜଳାଇଛି, ଆଉ ସେହି ଚିତାରେ ମୋର ଆତ୍ମାଟା ଜଳ ପୋଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ତୋତେ ସେହି ନିଆଁରେ ଆଦୃତ ଦେଲେ ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ପାଇବି, ବୁଝିଲୁ ?

ମୁଁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ମୋତେ ତାଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥାଧିକାର ଟାଣିନେଲେ । ବାଧା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି, ମାନିଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ,

ଯେଉଁ ଦେହଟାର ମୋହରେ ପାଗଳ ହୋଇ ମୁଁ ଧାଇଁଛି, ତାକୁ ମୁଁ ଏମିତି ନିକଟରେ ପାଇବାକୁ ଚାହେଁ, ଏମିତି ନିକଟରେ । ଭବିଷ୍ୟ ଭଲପାଇବାଟା କେବଳ ମନ ମନର ମିଳନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ; କିନ୍ତୁ ଫୁଲ, ଦେହକୁ ଗ୍ରହଣ ମନ ରହିପାରେ ନାହିଁ ।

ଦୁଃଖରେ ମୋର ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଧାର ତାଙ୍କର ଗୁଳି ଉପରେ ଝରି ପଡ଼ିଲା ।

ସେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଦେହକୁ ଗ୍ରହଣ ମନ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ମନ ସିନା କଥାରେ ଶାନ୍ତି ପାଇପାରେ, ଦେହ ଚାହେଁ ଦେହର ମିଳନ । ତୋଠାରୁ ମୁଁ ସେଇକି ଆଶା କରେ, ସେଇକି ଚାହେଁ । ଏଥିରେ ତୁ ବାଧା ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ମୁଁ କରୁଣ ସ୍ଵରରେ କହିଲି, କିନ୍ତୁ, ସେଇକି ତମର ଗୁଡ଼ିବାର ଭୁଲ୍ ଗୁଣଭାବ । ମୁଁ ଗରିବ, ମୁଁ ଅଭିଭାବିତ । ତମର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନିଜକୁ ଆହୁତି ଦେଲେ ମୋର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପରକାଳ ନଷ୍ଟ ହେବ । ସମାଜର । ମୋତେ ଗ୍ରହଣ—

ତାଙ୍କର ବାହୁବଳନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ଗୁଲିମିବାକୁ ବସିଲି । ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ହସି ହସି ଥିବା କଲପିତ କହିଲେ, ତୋର ଯଦି ଏତେ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା, ତେବେ ଆଜିଯାଏ ମୋତେ ଏପରି ଜଳାଇ ପୋଡ଼ାଇ ମାରୁଥିଲା କାହିଁକି ଶୁଣେ ? ଆଜିଯାଏ ତୋର ପଛରେ ପାଗଳପରି ଗୋଡ଼ାଇବାକୁ ମୋତେ ପ୍ରୟତ୍ନ ଦେଲା କାହିଁକି ? ତୋତେ ଖୁସି ଲାଗୁଥିଲା ? ଗରିବ ଅଛୁଆଁ ବାଉଁଶର ଡିଆଁ ହୋଇ ମୋର ଆଦର, ମୋର ପ୍ରେମରେ ତୁ ମନେ ମନେ ଗୌରବ ଅନୁରବ କରୁଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ତୋର ପ୍ରେମପ୍ରାର୍ଥନା ହୋଇ ମୁଁ ତ ଗୌରବ ସମ୍ମାନ ଅନୁରବ କରନାହିଁ ! ଯେଉଁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନିଆଁ ତୁ ମୋର ଗୁଳି ଉପରେ ଜାଳିବୁ, ତୋତେ ହାଁ ସେଥିରେ ହାସ ଦେବାକୁ ହେବ, ଏକା ମୁହିଁ କାହିଁକି ଜଳିଯାଉ ମରିବ ?

ଟିକିଏ ଭୁଲ ହୋଇ କହିଲେ, ତୁ ତୋର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା, କାଳ ପରକାଳ କଥା ଭାବି ମୋ ସଙ୍ଗରେ ବନ୍ଧୁତା କରୁଥିଲୁ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେ ସବୁ କଥା କେବେ ଭାବି ନାହିଁ । ମୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରର ଧିଆଁ, ବିବାହୀତ । ତଥାପି ନିର୍ଭୟରେ ନିଷଙ୍କୋଚରେ ଦୁନିଆଁ ଆଗରେ ତୋତେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବସିଛି । ଫଳ କ'ଣ ହେବ ବୁଝୁଛୁ ତ ? ସମାଜ ଆଖିରେ ହେବ ପଛତ ଅଛୁଆଁ । ବାପାଙ୍କର ସ୍ନେହ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବ । ସ୍ତ୍ରୀ ବାଧା ହୋଇ ମୋତେ ପରତ୍ୟାଗ କରିବେ । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସ୍ଵଜନ ସମସ୍ତେ ଉଠିବେ ବରୁଦରେ । ଯୁଆଡ଼େ ମିଶି ଲେକେ ମୋ ଆଖିକୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ ହସିବେ; କିନ୍ତୁ ତୋର ତ ଏ ସବୁ କିଛି ଭୟ ନାହିଁ ?

ତାଙ୍କର କଥା ମୁଁ ସଖକାଳ ଭାବିଲି । କହିଲି, ଗୁଣଭାବ, ତମକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ, ଏ କଥା ବିଶ୍ଵାସ କର ବା ନ କର ମୋର ମନ ଜାଣେ, ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି । ମୋର କ'ଣ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ ତୁମକୁ ନିକଟରେ ପାଇବାକୁ ? ମୋର

ଦେହଟା ବି ତ ରକ୍ତମାଂସରେ ଗଢ଼ା । ଉତ୍ତେଜନାରେ ଅବଶ ହୁଏ । ତମକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ ଗୁଣଭଲ । କହଲୁ, ଜାଣି ଜାଣି ତମ ଉପରକୁ ଏତେ ବିପଦ ଟାଣି ଆଣିବି କିପରି ? ପୁଣି କହଲୁ, ତମର ସ୍ତ୍ରୀ ବାଣୀ ଦେବାକୁ ଦେଖିଲୁ ଦିନୁ ମୋର ମନ ବଦଳିଛି । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛୁ, ଜାଣି ଜାଣି ତାଙ୍କର ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବି ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ସିନା ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲୁ, ଥରେ ସେ ଦେବାକୁ ଆଣି ପୂରାଇ ଦେଖ, ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ପରିଚୟ ପାଅ, ତଥାପି ଯଦି ତୁମେ ମୋତେ ଭୁଲି ନପାର, ତେବେ — ମୋର ଏ ସାମାନ୍ୟ ଦେହଟା ତମର —

କହିଲେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ତତେହଁ ଚାହେଁ — ତତେ —

କିପରି କେଜାଣି ଗୁଣଭଲଙ୍କ ଗୁଣ ଉପରକୁ ନିଜେ ଆଉଜି ପଡ଼ିଲୁ । କହିଲୁ, ଦେହଟା ଚାହେଁ, ଏଇ ଦେହଟା, ପାଇଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହେବ ? ବେଶ୍, ତାହାହଁ ହେଉ ।

ସେ ଅବାକ୍ ହେଲେ । କହିଲେ, ମୋର ଅସ୍ତିତ୍ବ ମନର ସୁବିଧା ପାଇଁ ଏତେ ଖେଳୁଥିଲୁ କାହିଁକି ଫୁଲ ? ଆଜି ଏହି ହୃଦୟ ଗଭିରେ ଆମ ମନର ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ପୋଛି ହୋଇଯାଉ । ରହି ରହି କହିଲେ, ଏ ଗାଁରେ ରହି ସ୍ବାଧୀନ ଭାବରେ ମିଳାମିଶା କରିପାରିବା ? ତା ଅପେକ୍ଷା ଦେଶ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯିବା, ଦୂରକୁ । ଭଲ ହେବ ।

କହିଲୁ, ଭାବଲୁ, ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କର ଅବସ୍ଥାଟା । କ'ଣ ହେବ ? ତାଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ି, ଉପେକ୍ଷା କରି ବିଦେଶକୁ ଯିବା ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । ତେମେ ମୋର ଦେହଟା ଚାହେଁ ? ତହିଁରେ ମୁଁ ବାଧା ଦେବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ପ୍ରତି ତମକୁ ଏଡ଼େ କଠୋର ହେବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ । ତେମେ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ନ ପାଇ ପାର; ତଥାପି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଭଲପାଇବାର ଛଳନା କରିବାକୁ ହେବ । ତା ହେଲେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଓ ଦୁନିଆର ସବୁଙ୍କ ଆଖିରେ ତେମେ ଅକ୍ଷପଟେଲୀ ବାନ୍ଧି ପାରିବ ।

ସେ କ'ଣ ଭାବି କହିଲେ, ଭଲ କଥା, ତୋତେ ପାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଛଳନା କରିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନାହିଁ ।

ମୁଁ କହିଲୁ, ତେମେ ଯାଅ ଆଜି ଗୁଣଭଲ, ପନ୍ଦର ଦିନ ପରେ ଫେରି ଆସିବୁ । କେଡ଼େ ଆଶା, କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହରେ ସେ ଚାହେଁ ରହିଥିବେ । ତେମେ ପଛେ ଛଳନା କରି, ସେ ମତ ମଣିବେ । ଜାଣି ଗୁଣଭଲ, ତମୁକୁ ସେ କେଡ଼େ ଭଲ ପାଆନ୍ତୁ ?

ମୋର ପାଟିରେ ଭାତ ଦେଇ କହିଲେ, ଥାଉ, ଥାଉ, ତୋ ମୁହଁରୁ ଅନ୍ୟ କାହାର ଏତେ ପଶାମା ଖିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ମୁହଁ ନୁଆଁ ଆଣିଲେ ମୋର ମୁହଁ ଉପରକୁ । ବାଧା ଦେଇ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚଳା ବେଳରେ ଏତିକି ସୁଯୋଗ ହେ ବାରମ୍ବାର ନେଇଛନ୍ତି । ନେଉନୁ, ପୁଣି —

ମୋ'ର ମନରେ ସାହସ ହେଲା, ଯଦି ସେ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ପାଖରେ ରଲ ପାଇବା ଛଳନା କରନ୍ତି, ସେହି ଛଳନାଟାହିଁ ସତ ହୋଇଯିବ । ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିଲା । ସବୁଦିନପରି ପରଦିନ ଦି'ପହରେ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଗଲି । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ତହିଁରେ ଯେପରି ସରସ ନାହିଁ, ଆଖିପତା ମଳିନ ଦିଶୁଛି—ସତେ କି ରାତିଟା ଅନିଦ୍ରାରେ କଟିଛି ।

ବାଣୀ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଫୁଲ, ତୋ ମୁହଁଟା ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଛି କାହିଁକି ଲେ ?

କହିଲି, ସେଇଆ ତମୁକୁ ଆଗ ପଚାରିବି ଭ୍ରୂଫୁଲି । କାଲି ରାତିରେ ନିଦ ହୋଇନାହିଁ ପର ! ହସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ତାଙ୍କର ଶୁଖିଲା ମୁହଁ ଦେଖି ଓଠରେ ହସ ମିଳାଇଗଲା । ଲୁହ ପୋଛି କହିଲେ, ହଁ ଲେ, ରାତିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି କହିଲେ, ଫୁଲ, ଦୁଃଖ-ଗ୍ରସ୍ତରେ ଯାହାର ଜନ୍ମ—ଯେତେ ଯାହା କଲେ, ଜୀବନରେ ସେ ସୁଖ ପାଇବ ନାହିଁ । ମୋର ଭାଗ୍ୟଟା ସେମିତି ।

ପଚାରିଲି, କ'ଣ ହେଉଛି ଦେଇ, ଏତେ ଦୁଃଖ କାହିଁକି ? ସବୁଦିନ କ'ଣ ସମାନ ରହେ ?

କହିଲେ, ସେଇ ଆଶାରେ ସିନା ବଞ୍ଚିରହିଛି ।

ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହିଲି ଆଗ୍ରହରେ ।

ସେ କହିଲେ, ରାତିଅଧରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ଘରକୁ ଆସିଲେ, ଆନନ୍ଦ ଗର୍ବରେ ମୋର ଗୁଡି ଫୁଲିଉଠିଲା । ସେ କବାଟ କଳଲେ । ଲୁଜରେ ସଢ଼ିଗଲି ଭଉଣୀ । କାନ୍ଥ କରକୁ ଆଉଜି ଠିଆହେଲି । ସେ ଯାଇ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସିଲେ । ଭ୍ରୂଫୁଲି ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ପାଖକୁ ନେବେ । କେତେ ମନଗଢ଼ା ଆନନ୍ଦରେ ଲଜ ଭୟ ସଙ୍କୋଚ ମନରେ ଭରିଗଲା; କିନ୍ତୁ ସେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା-କଣରେ କରେଇ ଚାହିଁଲି । ତାଙ୍କର ମୁହଁଟି କେଉଁ ଦୁଃଖରେ ଭରି ରହିଛି । ମନର ସରସ ମରିଗଲା । ଆଗ୍ରହ ଆନନ୍ଦ କେଉଁ ଭୟର ଗୁଡିରେ ଛପିଗଲା ।

ଦୁହେଁ ନାରବ ରହିଲା—କେତେ ମୁଗ ପରି ଲାଗିଲା କେଜାଣି । କେତେବେଳରେ ସେ ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ, ଡାକିଲେ, ଶୁଣ—, ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି । ଗୋଡ଼ ଚକ୍ର ନ ଥାଏ । ମୁହଁ ଉପରୁ ଓଡ଼ିଶା ସାମାନ୍ୟ କାଢ଼ି ମଥା ପୋତି ପଲଙ୍କକୁ ଆଉଜି ଠିଆହେଲି । ଆଦୁର କେତେ ସମୟ ବଢ଼ିଲା । ସେ ଗଲା ଥରାଇ କହିଲେ, ଶୁଣ, ତେମେ ଏ ଘରର ବୋହୂ; କିନ୍ତୁ ମୋର କେହି ନୁହଁ ।

ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ପରି କଥାଟା ଲାଗିଲା । ତାର ଅର୍ଥ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଛାତ୍ରକୁ ପଥର କରି ଆଉ କ'ଣ କହିବେ, ଶୁଣିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି । କେତେବେଳେକେ ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ମନରଖା କଥା ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ମୋଟ କଥା, ତମକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ ନାହିଁ—ଭଲ ପାଇବ ନାହିଁ । ମୋର ଯେଉଁ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଆଖିରେ ଭରିଗଲା ଲୁହ । ପାଟିରୁ ବାହାରିଗଲା, କାହୁଁକି, ମୁଁ କ'ଣ ଅପରାଧ କରିଛି ?

ସେ କହିଲେ, ଅପରାଧ ! ନା, ତେମେ କାହୁଁକି ମୋର ଅପରାଧ କରିବ; କିନ୍ତୁ ଅପରାଧ କଥା କହୁନାହିଁ । ଜଣେ ଲୋକ ଜୀବନରେ ଜଣକୁ ଭଲପାଏ । ଦୁଇ ଜଣକୁ ଭଲପାଇବା ଅସମ୍ଭବ । ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । କ'ଣ କରିବ ବୋଲି ମୋର ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । କେଜାଣି କିପରି ତାଙ୍କର ଦୁରଗୋଚର ଧରି କହି ପକାଇଲି, ମୋର ଯଦି କେଉଁଥିରେ ଦୋଷ ହୋଇଥାଏ, ସମା କର । ମୁଁ ତ ତମଠାରୁ ଆଉ କିଛି ଗୁଡ଼ୁ ନାହିଁ । ତମର ସେବାର ଅଧିକାର ମୋତେ ଦିଅ ।

କହୁ କହୁ ବାଣୀ ଦେବା ଅସ୍ଥିର ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠିଲେ, କୋହଟାକୁ ଦାବିବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ପଚାରିଲି, କହ, ସେ କ'ଣ କହିଲେ ?

କହିଲେ, ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ ଦେଲେ । ଘର ଖୋଲି ପଦାକୁ ଚାଲିଯିବା ଆଗରୁ କହୁଗଲେ, ତେମେ ମୋର ଆନନ୍ଦ, ମୋର ପୁଣି ପଥର କଲା, ତମକୁ ମୁଁ ଗୁଡ଼ୁ ନାହିଁ—

ବାଣୀ ଦେବା ଆଦୂର ଅଧୀର ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠିଲେ । କହିଲେ, ସେ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ଭାବିଲି, ଯଦି ମୁଁ ତାଙ୍କ ପୁଣି ଆନନ୍ଦର ପ୍ରତିବଳକ, ତେବେ ତାଙ୍କର ପୁଣି ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରି ମରିବା ଭଲ । କେତେ ସହଜ, କେତେ ସୁବିଧା । ପୁଣି ଭାବିଲି, ଏଡ଼େ ବଡ଼ ପାପ ? ତା ଛଡ଼ା, ଘରର ବୋହୂର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିତରେ ସ୍ବାମୀ ବଡ଼ ହେଲେ ବି ସ୍ବାମୀ ତ ସବୁ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋ'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି । ସେମାନେ ମୋତେ ଭଲପାଆନ୍ତି ।

ପଚାରିଲି, ସେମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ତମର ଦୁଃଖ କହିଛି ?

କହିଲେ, ନା, କହି ନାହିଁ, କହିବ ନାହିଁ । ତୋତେ ବି ମନା କରୁଛି । ଅଥବା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ଗୁଡ଼ୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମନର ଦୁଃଖ ଦେଖି ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଲି । ଭାବିଲି, ଆଶ୍ବାସନା କାହାକୁ ମୁଁ ଦେଉଛି । ସେ ତ ଆଶ୍ବାସନାର ଡେର ଉପରେ । ମୁଁ ଉଠିଆସିଲି ବାହାରକୁ । ସେ କହିଲେ, ଗୋଟିଏ କଥା ଯଦି ଜାଣନ୍ତି ଫୁଲ ?

ପଚାରିଲି, କ'ଣ ?

କହିଲେ, ଯାହାକୁ ସେ ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ଭଲ ପା'ନ୍ତି, ସେ କିଏ ଲେ ? ତାକୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ମନଟା ଛଟପଟ ହେଉଛି । ଦେଖନ୍ତୁ ସେ କେମିତି ?

କହି ହୋଇଗଲା, ସେ'ତ ତମଠୁ ବେଶୀ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ନ ଥିବ ।

ଏତେ ଦୁଃଖରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ନାଲି ଓଠ ଦ'ପାଳରେ ହସ ଉଠି ଆସିଲା । କହିଲେ, ରୂପ ଅପେକ୍ଷା ଗୁଣ କ'ଣ ବଡ଼ ନୁହେଁ । ଯାହାକୁ ସେ ଏତେ ଭଲ ପାନ୍ତି, ତାକୁ ଦେଖିବ, ତାଠାରୁ ମୋର କେତେ କ'ଣ ଶିଖିବାର ଅଛି ।

ହସି ହସି କହିଲା, ବେଶ୍ ତ, ତାଠାରୁ ସବୁ ଶିଖି ଶେଷକୁ ଯଦି ଗୁଣ ନନାକୁ କାନିରେ ବାନ୍ଧ ରଖ, ତାର ଗଳ କ'ଣ ହେବ ?

କ'ଣ ଯେପରି ଭାବିଲେ । ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ି କହିଲେ, ମୋ କଥା ଭୁଲି ରୁଟୁନା ଫୁଲ, ଯେ ମୋର ସ୍ଵାମୀକୁ ଏତେ ଭଲପାଏ, ଯାହାକୁ ମୋର ସ୍ଵାମୀ ଏତେ ଭଲ ପାନ୍ତି, ସେ ମୋର ଅତି ଅପଣା । ତାକୁ ମୁଁ ଭଲପାଇ ପାରବି ।

ଘରକୁ ଫେରିଲା । ବାଟରେ ଭାବିଲା, ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କର ଦୁଃଖ ଘୁଆଇବାକୁ ମୋତେ ଦୁଃଖ ମରବାକୁ ହେବ, ନୋହିଲେ ଗାଁ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ହେବ । ଯାହା ପାଇଁ ମରବ ତା ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ, ଦିନେ ଦୁଇ ଦିନ । ତାପରେ ସେ ମତେ ଭୁଲିଯିବେ । ମୋର ଦୁଃଖ ମୋର ମରଣ ପାଇଁ କାହାରି ସଜ୍ଜା ହେବ ନାହିଁ । ଗାଁ ଗୁଡ଼ି ଘର ଗୁଡ଼ି ଦୂରକୁ ଚାଲିଯିବା ବରଂ ଭଲ । ଏଥର ମାର ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆଉ ବାଧା ଦେବି ନାହିଁ ।

ଘର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲା, ଆମର ଦୁଆର ଆଡୁ ଲୋକଟିଏ ମୁଣ୍ଡରେ ବସ୍ତା ମୁଣ୍ଡାଇ ପଦାକୁ ବାହାର ଆସୁଛି । ମୋତେ ଦେଖି ସେ ମୁଣ୍ଡ ସଲଖି ମୁହଁ ଉଠି ଠିଆହେଲେ । ମୋର ଆଡ଼କୁ କଣେଇଁ ଚାହିଁଲେ । ସରମରେ ବାଡ଼ି କରକୁ ଆଉଜି ଗଲା । ମା ପଛରୁ ଆସି କହିଲା, ବାପ ତୋର ନିର୍ଭରରେ ରହିଲା । ହବା ନ ହବା କଥା ଜଳଦି କହି ପଠାଇବୁ ।

ସେ କହିଲେ, ନ ହେବା କଥା କହୁଛ କାହିଁକି, ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ଯାହା ଡେଇ ।

ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଲା । ଭିତରକୁ ଚାଲିଆସିଲା । କେତେବେଳେ ମା ଆସି କହିଲା, ବାପ ମା କେହି ନାହାନ୍ତି । ଭଲ ଦିଓଟି, ଜମି ଦି ମାଣ ଗୁଣ । ଯାହା ରୋଜଗାର କରନ୍ତି, ସୁଖରେ ତଳେ । ମନକୁ ମୋର ପାଇଛି । ଖାଲି ତୋର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଚାଲିଥିଲେ ଜବାବ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ଦିନ ହୋଇଥିଲେ ବରଂ ହୋଇଥାନ୍ତି, ମା ସଙ୍ଗେ କଳିଆ କରିଥାନ୍ତି । ସେଦିନ ଭିତ୍ତି ରହିଲା । ଭାବିଲା ବୁଥାଟାରେ ଗୁରୁ ପଛରେ ଧାଇଁ ଲାଗି

ନାହିଁ । ମା' ମନକୁ ଯାହା ଭଲ ଲାଗୁଛି ସେ କରୁ । ତା ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବି ନାହିଁ ।

ମା କହିଲା, କିଏ କାହାର ଲେ, ବଞ୍ଚି ଥାଉଁଶୁ ତୋର ହାତକ ଦି'ହାତ କଲେ, ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବି ।

ମୁଁ ଉଡ଼ିବ ନ ଦେଇ ଚାଲିଗଲି ବାରିଆଡ଼କୁ । ମା' ମତେ ଶୁଣାଇ କହିଲା, ପଇସା କଉଡ଼ି ତ ହାତରେ ନାହିଁ । ନରୁ ଗଉଡ଼ି କହୁଥିଲା ଘର ଡିଏ ବଳା ରଖି ଟଙ୍କା ଦଶଟି ଦେବ ରୁହେ ଯାଇଁ ।

ନଡ଼ିଆ ଗୁଣ୍ଡିଗାଁ ପିଣ୍ଡାରେ ପକାଇ ଶୋଇଲି । ସଞ୍ଜପହର ଗଡ଼ିଗଲା । ହଠାତ୍ ଗୁଣନନା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମୁଁ ଉଠି ବସିଲି । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରୁରଲେ, ଆଜି ଦି'ପହରେ ତୁ ଆମ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲୁ, ନାନା କହୁଥିଲେ ।

କହିଲି, ହଁ ।

ପରୁରଲେ, ସବୁ କଥା ତୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଛୁ ?

କହିଲି, ଶୁଣିଛି ।

ପରୁରଲେ, ତୋ'ର ସବୁ କଥା ତୁ ତାଙ୍କୁ କହିଛୁ ?

ଟିକିଏ ଭାବି କହିଲି, ଯଦି କହିଥାଏ ?

ମୁଁ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରବି ନାହିଁ । ଜାଣେ, ତୁ ଏଡ଼େ ଡ଼ାକ୍ ନୁହଁ । ତହିଁରେ ଲାଭ ଛଡ଼ା କ୍ଷତି ହୁଅନ୍ତା । ଗାଁରେ ତହଲ ପଡ଼ନ୍ତା, ଅତ୍ୟାଚାର ହୁଅନ୍ତା ଦୁହଁଙ୍କ ଉପରେ ।

କହିଲି, ଏ ସବୁକୁ ଡିଆଁ ମୁଁ କହିବାକୁ ପସନ୍ଦ ନ ଥାନ୍ତି । ମୋର ଭୟ ହେଲା କାଲେ ବାଣୀ ଦେବା ଦୁଃଖ କରିବେ । କାହିଁକି ବା କହନ୍ତି, ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁମେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର କରଛୁ ସବୁ ବାହାରିଥା । ତେମେ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଥ ।

ସେ ମୋ ପାଖରେ ବସି କାବା ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । କେତେ-ବେଳେକେ କହିଲେ, ତୋର କହିବା ମତେ ମୁଁ ଯାଇଥିଲି, ଛଳନା କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଯାହା ସତ, ଯାହା ମନର କଥା, ସେତକ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଗଲା । ବୁଝିପାରୁନୁ ଫୁଲ, ତୋତେ ମୁଁ କିପରି ଭଲପାଏ ! ତୋର ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଠେଲିଦେଇ ଆସିପାରେ ।

ହସିଲି, କହିଲି, ସତେ ? ତେମେ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଭଲପାଥ ?

ପରୁରଲେ, ତୁ ପରିହାସ କରୁଛୁ ?

କହିଲି, ନା, ଯାହା ସତ ତାହାହିଁ କହୁଛି । ତେମେ ତମର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏତେ ଭଲପାଥ ଯେ ଛଳନା କରିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ରୂପ, ଯୌବନ, ଆଖିର ଲୁହ ସହପାରିଲା ନାହିଁ । ଠେଲିଦେଇ ଚାଲିଆସିଲି । ଆଖିରେ ଦେଖି

ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ଯିଏ ଭ୍ରମର, ଚର ଦନ ଭ୍ରମର । ଯାହାକୁ ତେମେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ରଲ୍‌ପାଅ, ତାକୁ ଛଳନା କରି ଭୁଲାଇବା ପ୍ରୟାସ ହେଲ ନାହିଁ । ପାରିଲ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଅଛି, ଏକଥା ଯଦି ସ୍ୱୀକାର କରି ନ ଥାନ୍ତି, କେଉଁ ସାହସରେ ତାଙ୍କୁ ଅବହେଳା କରି ଚାଲିଆସନ୍ତି । କେଉଁ ଗୁଣରେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସରି । ତଥାପି, ତୁମେ ମୋର ଦେହଟାକୁ ପାଇବାକୁ ଏଡ଼େ ଅଧୀର । କହିଲୁ ପୁଣି, ସେମିତି ମୋତେ ଗୋଡ଼ରେ ଅଡ଼େଇ ଦେଇ ଚାଲିଯାଇ ପାରିବ ? ଜାଣେ, ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋ ଉପରେ ଏତେ ଅଧିକାର ଅଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କର ନାହିଁ । କାଳେ ମୁଁ ବରକ୍ର ହେବି, କାଳେ ଏଇ ଦେହଟାର ପରଶରୁ ଦୂରରେ ରହିବ ।

କହିଲେ, ନା ଫୁଲ, ତତେ ମୁଁ ଗୋଡ଼ରେ ଅଡ଼େଇପାରିବି ନାହିଁ । କାହିଁକି ଜାଣ ? ତୋର ଏଇ ଦେହଟାର ମୂଲ୍ୟ ମୋ ଆଖିରେ ଅତି ବଡ଼ । ତୁ ମନ ରକ୍ତା ପରିହାସ କରିପାରୁ; କିନ୍ତୁ ତୋର ଠାରୁ ଅଶାର କଥା ପଦେ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ତାର ଗୁଣର ରକ୍ତରେ ମୁଁ ହାତ ଧୋଇପାରେ । ତୁ ଏହା ଚାହୁଁ ?

ଚାହିଁଲି, ସେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଉଠିଛନ୍ତି । କହିଲି, ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ପ୍ରତି କଠୋର ହେଲେ, ଆମର ବନ୍ଧୁତା ଯେ ବେଶୀଦିନ ରହିପାରିବ ନାହିଁ, ଏ କଥା ଚାହିଁ ପାରୁନାହିଁ ? ଚରଦିନ ସେ ଆଖି ବୁଜି ରହିପାରିବେ ନାହିଁ ! ଥରେ ଯଦି ସେ ଜାଣନ୍ତି, ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆପେ ଆପେ ଭୁଟିଯିବ ।

ମୁଁ ଭୁଲି ହେଲି ।

ପଚାରିଲେ, ତେବେ ?

ସୁବିଧା ବେଳ ଚାହିଁ କହିଲି, ଯଦି ଆତ୍ମୀୟତା ଚରଦିନ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥାଏ, ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ଆଖିର ଲୁହ କି ଗୁଣର କୋହରେ ତାହା କେବେ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ସମ୍ଭବ ହେବ, ତାଙ୍କର ମୁହଁର ହସରେ । ତାଙ୍କର ଓଠରେ ହସ ଫୁଟାଇବାକୁ ଛଳନା କରି ତାଙ୍କୁ ସ୍ନେହ କର, ଆପଣାର କର । ତମ ଉପରୁ ତାଙ୍କର ସବୁ ସନ୍ଦେହ, ସବୁ ଅଭିମାନ ଭୁଟିଯାଉ । ସେଇକି କରି ପାରିଲେ—

ଗୁଣନନା କହିଲେ, ଏଇ କଥା ଯଦି ତୁ ଆଗରୁ ଚାହାଁଇ କହିଥାନ୍ତୁ ଫୁଲ, ଜାଣି ଜାଣି କାହିଁକି ଏତେ ବଡ଼ ଭୁଲ କରି ବସିଥାନ୍ତି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପାୟ ?

ମନରେ ସାହସ ହେଲା । କହିଲି, ଉପାୟ ଅଛି । ବଡ଼ ସହଜ । ତେମେ ଫେରିଯାଅ । ଗତ ଗୁଣର ଘଟଣା ପାଇଁ ଅନୁତାପ କରୁଛ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ କହ । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ତାଙ୍କର ପାଦ ଧରି । ତମ ଦୁହେଁଙ୍କ ଛଡ଼ା ଏକଥା ତ ଆଉ କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ, ଏଥିକି ଲଜ ସରମ କାହିଁକି ?

ଏତେଦୂର ଯିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ତମଠୁ ଟିକିଏ ଆଦର ପାଇଲେ, ସେ ସହଜରେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବେ । ସରଗର ଗୁନ ପାଇଲା ପରି ମଣିବେ । ତେଣିକି ଭରସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବା । ଦୁନିଆଁର ଆଖିରେ ଅକ୍ରପୋଟଳି ବାନ୍ଧିବା ସହଜ ଓ ସୁବିଧା ହେବ । ମୋ ରାଣ, ଯାହା କହିଲି ସେଇଆ କର । ମିଛଟାରେ ଦୁନିଆଁରେ ଚହଲ ପକାଇ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନଷ୍ଟ କର ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଛଟପଟ ଡହଲବିକଳ କର ନାହିଁ । ଆଉ ସହ ହେଉନାହିଁ । ଗୁଣଭ୍ରାତ, ତମର ନିର୍ମଳ ସ୍ନେହର ବୋହ ମୋତେ ବଳେଇ ପଡ଼ିଲଣି । ସେତକ କେମିତି ମୁଁ ସୁହାଇ ପାରିବି, ତାର ସୁଯୋଗ ମତେ ଦିଅ ।

ଟିକିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲେ, ଫେରିଯିବି ଫୁଲ, ଫେରିଯିବି । ତୋର କଥା ମାନି ଖାଲୁ ତୋର ପାଇଁ ନିଜକୁ ମୁଁ ତଳକୁ ନୁଆଇଁ ଆଣିବି, କିନ୍ତୁ ଫୁଲ—

କ'ଣ କହିବାକୁ ବସିଥିଲେ କଥାଟାକୁ ତୋକି ନେଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ମୋତେ ଜୀବନ ଦେଖି ପୁଣି କହିଲେ, ମନେ ରଖିଥା, ଯଦି ମୁଁ ଏଥର ବି ଛଳନା କର ନ ପାରେ, ଦୁନିଆଁକୁ ଡର କି ତୋର ମନଭୁଲ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଆଉ ଫେରିଯିବି ନାହିଁ ।—

ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ରମ୍ଭରେ ତଟେସ୍ତ ହେଲି । ଗୁଣନନା ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ସତ । ଏଥର ଯଦି ସେ ବାହୁଡ଼ି ଆସନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଆଉ ନିବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ବର୍ଷ ବର୍ଷ କଟି ଯାଉଛି । ସତରେ ଏକା ତାଙ୍କ ସ୍ନେହ ଓ ଦାନର ବୋହ ବଳେଇପଡ଼ିଛି । ଅତି ଦରିଦ୍ର ମୁଁ, କେବଳ ଦେହଟା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ରଣ ଶୁଣାଇବାକୁ ଆଉ ତ କିଛି ସମ୍ଭବ ନାହିଁ । ପୋଡ଼ି ଜଳିଯାଉ ସେ ଦେହଟା । ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ଅଜାଡ଼ିଦେବି । ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ ଯାହା କହନ୍ତୁ, ପରିଶ୍ରମ ଯାହା ପଛେ ହେଉ । ଲୁହ ଧାର ଗଡ଼ିଆସିଲା । ଗୁଣନନା ଚାଲିଗଲେ । ସବୁଦିନ ପରି ସେ ଆଦର କଲେ ନାହିଁ, ଗେଲ କଲେ ନାହିଁ । ଗୁଣ ମୋର କରତ ହେଲା, ମନଇଚ୍ଛା କାନ୍ଦିଲା ।

ଦିନ ପରେ ଦିନ କଟିଗଲା, ସାତ ଦିନ । ଗୁଣନନା ଆଉ ଫେରିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ବାଣୀଦେବୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମନରେ ଗୋପନ ରମ୍ଭ ହେଲା, କାଲେ ସେ ସବୁ କଥା ତାଙ୍କ ଆଗରେ କହିଥିବେ, ମୁହଁ ଦେଖାଇବି କିପରି । ହୁ, ସେ କ'ଣ ଭାବିବେ ? ବାଣୀଦେବୀ ଯେପରି ମୋ ଆଗରେ ତାଙ୍କର ମନ ଖୋଲୁ ସବୁ କଥା ନିଃସଙ୍କୋଚରେ କହିଛନ୍ତି,

ମୁଁ ତ ସେପରି କହିପାରି ନାହିଁ । ସବୁ ଲୁଚୁଛନ୍ତି—ଛଳ କରି ତା'ଙ୍କ ପେଟ ଭିତରୁ ସବୁ କଥା କାଢ଼ି ନେଇଛନ୍ତି ।

ଭାବିଥିଲା, ଶାନ୍ତି ପାଇବି ମନରେ, କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତି କାହିଁ ? ଦିନ ରାତି କେବଳ ଗୁଣନନାଙ୍କର କଥା ମନଟାକୁ ଜଳାଇ ପୋଡ଼ାଇ ଛାଡ଼ିପାଟ କଲା । କେବେ କେଉଁଦିନ କ'ଣ ଘଟିଥିଲା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥା ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା । ସାତଟି ଦିନ ଅଦେଖାରେ ଗୁଡ଼ିପାରିଲି ତାଙ୍କୁ ମୁଁ କେଡ଼େ ଭଲପାଏ । ତାଙ୍କ ବିନା ମୋର ଜୀବନଟା ଶୂନ୍ୟ ଲାଗିଲା । କାହିଁକି ସେ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି । ବିରକ୍ତ ହୋଇ, କି ଆଉ କାହିଁକି ?

ଅଭିମାନ ଆସିଲା ତାଙ୍କ ଉପରେ । କହୁ କହୁ କ'ଣ କହିଦେଲି ବୋଲି ସେ ଛଳ କରି ବସିଛନ୍ତି ? ଗୁଡ଼ିଥିଲେ ଦେହଟା । ଦେହଟା ତ ସାମାନ୍ୟ କଥା, ଜୀବନଟା ଗୁଡ଼ିଥିଲେ ତ ବିନା ଆପଣରେ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ହିଅଟିର ଛଳ ଛଳ ଆଖି ମୋର ମନ ତରଳାଇଥିଲା, ସେ ତ ମୋର ଗୁଡ଼ିର କୋହ ଦୂର କରିପାରିବ ନାହିଁ । କାହିଁକି ମୁଁ ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠାପତା କଲି । ଯିଏ ନିଜେ ନିଜେ ଆସି ଧରା ଦେଇଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଛଳ କରି ତଡ଼ିଦେଲି । ମନ ଆଜୁଳ ହେଲା । ସବୁ ମାନ ଅଭିମାନ ପଛରେ ପକାଇ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କଥାଟି ଗୁଡ଼ିବାକୁ ମନକଲି, ଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ତଳ ମୋର ଗୁଲ୍‌ତଳଣ ଦେଖି ମା ସବୁବେଳେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଦିନେ ଭରସି କରି ପଚାରିଦେଲା, ଫୁଲ ଲେ, ତୁ ଏଣୁ ତେଣୁ ଏତେ କ'ଣ ଭାବୁଛୁ ? ସଂସାରରେ କ'ଣ ହିଅ ପରଘରକୁ ଯାଉ ନାହାନ୍ତି ? କିଏ ଏମିତି ମନକଷ୍ଟ କରୁଛି ! ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପରି ଦି ଭାଇ । ଘର ଅଛି, ଜମିବାଡ଼ି ଅଛି । ଭାଇ ଦିର୍ଘଟି କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର । ସବୁ କାମକୁ ଧୂରନ୍ତି । ବାଟ ଦି' କୋଣରେ ଘର । ମନକଲେ ସବୁବେଳେ ଆସିବୁ । ଦିନେ ଦି' ଦିନ ଗୁଡ଼ି ତତେ ବରାବର ଦେଖି ଆସୁଥିବି ଲେ ମା । ମନକଷ୍ଟ କରୁଛୁ କାହିଁକି ?

ମୁଁ କିଛି ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଆସିଲା । ସତରେ କ'ଣ ପର ଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ମା କହୁଥିଲା ଆଜିରବାର ବାହାଘର ! ତମକୁ ଉଠିଲି । ନା, ଏ ବାହାଘର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଯାହାକୁ ମୁଁ ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇଛି ତାହାର ପାଇଁ ମୋର ଦେହଟା, ମୋର ଜୀବନଟା ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବି । ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ମା ଆଖି ଛଲଛଲ କରି ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ।

ତର ତର ସେ ଦିନ ଦି' ପହରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲା । ବାହାର ଖଣ୍ଡାରେ ନାମା ବସିଥିଲେ । ମୋତେ ଦେଖି କହିଲେ, କିଲେ ଫୁଲ ! ତୋର କାହିଁକି

ଅଜିକାଲି ଦେଖା ନାହିଁ । ବୋହୂ ତୋ କଥା କେତେ ପଚାରନ୍ତି । ଯା, ଭିତରକୁ ଯା ।

ମୁଁ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଭିତରକୁ ଆସିଲି । ଯେଉଁ ଘରେ ବାଣାଦେବୀ ଥାନ୍ତି, ସେ ଘର କବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଛି । ଭାବିଲି ବୋଧହୁଏ ସେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଫେରିଯାଏଁ, ଫେରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠି କରେଇ ଠିଆ ହେଲି । ତାଙ୍କିବି ମନେ କରୁଛି, ଭିତରୁ ଗୁଣନନାଙ୍କର ହସ ଶୁଣିଲି । ଛୁଇଁ ଚମକି ଉଠିଲି । କହୁଛନ୍ତି, ତାର ନାଁ ମତେ ପଚାରିଲେ ମୁଁ କହିବି ନାହିଁ ।

ବାଣା ଦେବୀ କହିଲେ ବେଶ୍ ନ କହ । ତେମେ ଭାବୁଛ ମୁଁ ଜାଣିବି ନାହିଁ, ଫୁଲକୁ ପଚାରିଲେ ସେ କହିବ । ସେ ସବୁ ଜାଣେ ।

କହିଲେ, ସତେ ? ଆଗ୍ରା ତାକୁ ପଚାରିବ ।

ମୋ'ର ଗୋଡ଼ ଅଇଉଠିଲା । ଗୁଲି ଆସିବି ଭାବୁଛି, କବାଟ ଖୋଲି ଗୁଣନନା ପଦାକୁ ବାହାର ଆସିଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ଚମକିଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି, ହସ ହସ ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଉଠିଲା । ଆଖିର ଆଲୁଅ ମଲିନ ହେଲା । ଅଇଲା କଣ୍ଠରେ କହି ଉଠିଲେ, ତୁ ଫୁଲ !

ଉତ୍ତର ଦେବା ଆଗରୁ ବାଣା ଦେବୀ ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ମୋ ଆଖିକି ତାଙ୍କର ରଙ୍ଗିଲା ମୁହଁ, ଅଲଗା ବାଳ, ଅସମ୍ଭବ ବେଶ, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲା ।

ଗୁଣନନା ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଚାହିଁ ରଖି କହିଲେ, ଫୁଲକୁ ପଛ ଖୋଜୁଥିଲୁ, ସେ ଆସିଛି ।

ବାଣା ଦେବୀ ହସି ହସି ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ହାତ ଧରି କହିଲେ, ହଁ, ହଁ, ଖୋଜୁଥିଲୁ । ତେମେ ଏଥର ଯାଅ ।

ଗୁଣନନା ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲେ କୁହୁଲ ? ସେ ଯେ ବାଉଁଶ ! ହସି ହସି ବାଣାଦେବୀ କହିଲେ, ବାଉଁଶ ! ଓ, ତେମେ ତାର ବାହାରଟା ଦେଖିଛ, ମନ ଭିତରଟା ଦେଖି ନା । ଯିବିଟି ଏଠୁ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

ସେଇଦିନ ସଞ୍ଜବୁଡ଼େ ଗୁଣନନା ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲେ । କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ମୋର ଆଖି ଫୁଲି ଯାଇଥିଲା । କେତେବେଳଯାଏ ଦିହେଁ ମାରବ ରହିଲା । ଶେଷକୁ ସେ କହିଲେ, ତୁ ଜିଇଲା ଫୁଲ, ମନକଥା ତୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ମନ ହେଉଥିଲା କହିବାକୁ, ତେମେ ମୋତେ ଭୁଲ ରୁହେଇ । ନିବୋଧ ମୁଁ, କିଛି ନାହିଁ, ହାରିଛି । କିଛି କହିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ପୁଣି ଦହେଁ ନୀରବ ରହିଲୁ । ପେଟ ଭିତରୁ କାନ୍ଦଣାର କୋହ ଉଠୁଥାଏ । ସବୁ ଉଡ଼େଜନା ଗୁପ୍ତି ରଖିଥାଏ ସିନା, ମନ ହେଉଥାଏ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଧରି ସମା ରୁହୁଁ ବି । କହିବି, ତୁମକୁ ପ୍ରତାରଣା କରୁଛି । ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ବାଣୀ ଦେବାଙ୍କର ଅସମ୍ଭବ ରୂପ । ଗୋଡ଼ ହାତ ତଳେ ନାହିଁ, ମୁହଁ ଖୋଲେ ନାହିଁ । କେତେ କ'ଣ ଭବିଷ୍ୟତନା କହିଲେ, ଫୁଲ, ମୁଁ ଛଳନା ବି କରପାରିଲି ନାହିଁ । କରନ୍ତି କାହା ଆଗରେ ? ବାଣୀ ପରି ସରଳ ନିଶ୍ଚୟ ହିଁ ଅଟେ, ଛଳନାକୁ ଯେ ସତ ମଣେ, ତା' ଆଗରେ ଛଳନା କରବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ପୁଣି କହିଲେ, ମୋ ଆଖିରେ ତୋ ଆସନ କେଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଫୁଲ ? ଆଜିଯାଏ ତୋତେ ମୁଁ ଚିହ୍ନି ନ ଥିଲି । ସତରେ ଲେ, ତୋର ବାହାରଟା ଦେଖିଥିଲି, ଭିତରଟା ଦେଖି ନ ଥିଲି, ଚିହ୍ନି ନ ଥିଲି । ମୋର ବାଟ-ଦୁଡ଼ା ଅରଣ୍ୟ ମନକୁ କେଡ଼େ କୌଶଳରେ କେଡ଼େ ସହଜରେ ତୁ ଶାସନ ନ କରି, ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଅଟକାଇ ରଖି ପାରିଥିଲୁ ।

ଶୁଭର କୋହ ଗୁପ୍ତି ରଖିପାରିଲି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ କହିଉଠିଲି, ତେମେ ମୋତେ ଚିହ୍ନି ଗୁଣନନା, ସତେ ତେମେ ମତେ ଭଲ ପାଅ ?

କହିଲେ, ଚିହ୍ନି ନ ଥିଲି, ଚିହ୍ନିଲି । ଆଜି ଯାଏ ତୋର ଝଟକିଲା ସୁନ୍ଦର ରୂପ, ଦାଉ ଦାଉ ଜଳିଲା ଆଖିକି ମୁଁ ଭଲ ପାଇଥିଲି ସିନା । ତୋର ମନର ମହତକୁ ଅନୁଭବ କରପାରି ନ ଥିଲି । ତୋର ସେଇ ମନର ପରିଚୟ ତୁ ମତେ ଦେଇସାରିଛୁ, ସେଇଆକୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି, ବୁଝିଛି, ଅନୁଭବ କରୁଛି । ସେଇଆକୁ ମୁଁ କେତେ ଭଲପାଏ । କିପରି ତତେ କହି ପାରିବି ? ତୋର ସତକଥା, ତୋର ମହତପଣ ଆଜି ନୋଟି ଜୀବନର ସୁଖ ଆନନ୍ଦର ବାଟ ଦେଖାଇଛି ।

ଉଡ଼େଜିତ ହୋଇ ଲତାଟି ପରି ଲୁଚିଗଲି ତାଙ୍କର କୋଳରେ, କାନ୍ଦି ଉଠିଲି । କହିଲି, ତମେ ମୋତେ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । ମୋର ଶୁଭ ଭିତର କଥା ଜାଣି ନାହିଁ । ତେମେ ମୋତେ ଭଲ ପାଅ ? କହ, ଭଲପାଅ ଠିକ୍ ଯେମିତି ଆଗେ ଭଲପାଉଥିଲ ? ବେଶୀ ବେଶୀ କାନ୍ଦି ଉଠିଲି ।

କେତେ ସମୟ ନୀରବ ରହିଲେ । ସେ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଲେ । ଡାକିଲେ ଫୁଲ । ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ । କଇଁ ଉଠୁଥାଏ । ମୁଁ ବୁଝି ସାରିଥିଲି, ଯେତେ ଯାହା ତୁଣ୍ଡରେ କହିଲେ କି ଭବିଷ୍ୟତ ଓ ଲୋକାପବାଦ ଡରରେ କୌଶଳରେ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ କରଛଡ଼ା ଦେଇ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ଭଲ ପାଉଥିଲି । ତାଙ୍କର ଉଡ଼େଜିତ କଥାରୁ ବୁଝିପାରିଥିଲି ମୋର ଭଲ ପାଇବାର ଶେଷକଥା ହୋଇସାରିଛି ।

କହିଲେ, ପରାସା କରୁଛୁ ? ଭାବିଛୁ ଦୁଃଖ ହୋଇ କହିପକାଇବି—
ଅଟକି ଗଲେ । କହିଲେ, ତୁମ ମତେ ଶିଖାଇଛୁ ଯେଣି, ତୁମ ମତେ ବତାଇଛୁ
ନିର୍ମଳ ସ୍ନେହର ସ୍ବରୂପ, ଭଲ ପାଇବାର ଆଦର୍ଶ !

କୋହ ଗୁପ୍ତି ଉଠି ବସିଲି । ସାମାନ୍ୟ ଘୃଣ୍ଣ ଆସିଲି । ପ୍ରକୃତସ୍ଥା ହୋଇ
କହିଲି ତେମେ ମୋର ଦେହଟା ଗୁହଁ ଥିଲ ପର ?

ଆଉ ଅଧିକ କହିପାରିଲି ନାହିଁ । ମନେ ହେଲା, ବାଣାଦେବୀ ଅନ୍ଧାରରେ
ବାଡ଼ କଡ଼ରେ ଠିଆହୋଇ ଦୃଷ୍ଟି ଉଠୁଛନ୍ତି । କହୁଛନ୍ତି, ଆଲୋ ପୁଲ, ମଣା କି
ପିମ୍ପୁଡ଼ିଟିଏ ଆଖି ପତାରେ କାମୁଡ଼ିଲେ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାଣିଟିଏ ଓଠରେ ଉଠିଲେ କି
ଅସାବଧାନତାରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଲରେ ବାଜିଲେ ବି ଶୋଭାକାର ରୂପ ବିକଟାଳ ହୁଏ ।
ସେ ରୂପକୁ ମଣିଷ ଅନାଏ ନାହିଁ ।

ବାଣାଦେବୀ କହୁ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର କହିଲା କଥା ମୋ କାନରେ ବାଜି
ଯାଉଛି ।

ଗୁଣନନା ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଗ୍ରନ୍ଥ କହିଲେ, ଦେହ ? ହଁ, କାଠ ପଥର ପଶୁ
ପକ୍ଷୀ ସଭାଙ୍କର ଦେହ ଅଛି । ମନର ପରିଚୟ ଥରେ ଯେ ପାଏ, ଦେହର ଅଲିକତା
ସେ ରୁଚିପାରେ । ପରାସା କରୁଛୁ କି ପୁଲ ?

ଆଖି ଆଗରେ ସବୁ କଥା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା । ଉଠି ଠିଆହେଲି । ଦୁଃଖତା
ଦମନ କରି କହିଲି, ହଁ ପରାସା ! ତେମେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଗୁଣନନା, ହାରିଛୁ ମୁଁ
ନିଷେଧ । ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ମୋର ରଖିପାରିବ ?

କ'ଣ କହ ।

ମୋ ଦେହ ଛୁଇଁ ଆଗ ହୁଁ କର ।

ସେ ମୋ ଦେହ ଛୁଇଁଲେ । କହିଲେ, ତୋ ଅନୁରୋଧ ମୁଁ ନିଷ୍ଠେ
ରଖିବି ।

ହସି ହସି କହିଲି, ଆଜି ଯାଏ, ଆମ ଜୀବନରେ ଯାହା ଯାହା ଘଟିଯାଇଛି,
ଟିକିନିଶି କରି ସବୁ ମୋ ବାଣା ଭାଉଜ ଆଗରେ କହିବି । ପୁଣି କହିବି, ମୁଁ
କହିବାକୁ କହିଛି—

ସେ ତୁମ ରହିଲେ ।

ସେଦିନ ମୋର ବାହାଘର । ଲେଖାରେ ଦିଅର ହେବେ ମଦନ, ଗତ
ସଞ୍ଜରୁ ଅମଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଭୁଲର ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ମୋତେ ହୁଁ ତାଙ୍କ
ଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ଜନ୍ମ ମାଟିର ମମତା ଗ୍ରନ୍ଥ । ମନ ଭିତରେ ଦୁଃଖର କୁଆର
ଉଠୁଥାଏ ।

ଉତ୍ତର ହେଉଛି ବୋଲି, ମା ବେଳେ ବେଳେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଉଠେ । ମୋତେ କଅଁଳେଇ କହେ ଫୁଲ, ଡେଇଁ କର ଲୁଗାଧୁ । ଖରା ମାଡ଼ିଆପୁର ପର । ଗୁଲ । ଏଥର ଘର ତିଅଟି ବନ୍ଧା ଦେଇ ମିଶ୍ରଘରୁ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଆଣିଛି । ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାକେ ଏ ଘରେ ରହିବ । ମରଗଲେ ସେ ନେବେ । ଏ କଥା କହିଲାକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଟଙ୍କା ଗଣି ଦେଲେ ଲେ, କହିଲେ, ମୋର ସୁଧ ଲେଡ଼ା ନାହିଁ ଲେ, ଫୁଲଟିକୁ ଆଗ ଉଠେଇ ଦେ । ତୋର ଟୋଟାଏ ପେଟେ ଅପୋଷ୍ଟା ରହିବ ନାହିଁ କି ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ଥାନର ଅଭାବ ହେବ ନାହିଁ । କେଡ଼େ ଦୟାବନ୍ତ ପୁରୁଷ ତୋ ଗୁଣ ନାନାର ବାପ — ।

ତା କଥାରେ ମୋର କାନ ନ ଥାଏ । ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ, ଅରୁଚିଏ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବ ବୋଲି ଗୋଡ଼ ଅଟକି ରହୁଥାଏ । ସେ ତ ଆସିଲେ ନାହିଁ, ମୋ ଅନୁରୋଧ ସେ ରଖିଲେ କି ନାହିଁ । ବାଣାଦେବୀ କଥଣ କହିଥିବେ ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହେଲା । ହଉ ନ ଆସନ୍ତୁ ସେ । ପହିଲି ଯୌବନର ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ଭାଙ୍ଗିଛି । ଗୁଣଭରା ସଂସାର କଲେଣି । ମୁଁ ବ ମୋର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂସାର ବେଢ଼ର ଦୁନିଆଁ ଚଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି । ଶୁଣିବ କୌତୁକିଆ ସଫନ ପରି ପିଲାଦିନର ଏଇ ଖେଳ କୌତୁକ ଦିନାକେତେ ମନରେ ଥିବ । ସାଙ୍ଗ-ସାଥୀଙ୍କ ଆଗେ କହିବାକୁ ହସି ହସାଇବାକୁ ମଜା ଲାଗିବ । ସଂସାରର ବୋଝ ବଳେଇଲେ ଆପେ ଆପେ ସବୁ ପାଟଣାର ମିବ । ଏମିତି କେବେ ହେଉଥିଲା ବୋଲି କିଏ ମନେ ପଡ଼ିଲେ ନଜର ବ ବଞ୍ଚାସ ହେବନି । ଅସମ୍ଭବ ପରି ଲାଗିବ ।

ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ମିଶ୍ରଘର ତୋଟା । ଗୋଡ଼ ଅଟକିଗଲା । ଏଇ ସେ ଅମ୍ବୁଛ । ଏହାର ମୂଳରେ କେତେ ସଞ୍ଜ କଟିଛି । ଦୁଇଟା ଅତୁପ୍ତ ପ୍ରାଣର କେତେ ଅମ୍ବୁଛ ଚନ୍ଦ୍ରା, କେତେ ଉଡ଼େଜନା ମିଳି ଏକାକାର ହୋଇଛି । ମୋର ହସ, ମୋର କାନ୍ଦ, ମୋ ମାନ, ଅଭିମାନ ସବୁ ଦେଖିଛି ଏଇ ଛେଟି । ଆଜୁଳ ପ୍ରାଣ ଦର୍ଶକର କେତେ ପ୍ରେମାଳାପ ଶୁଣିଛି, ହୁଏତ ମନେ ମନେ ହସିଛି । ତାର ମୂଳରେ ଠିଆ ହୋଇ ଆଖିର ତତଲା ଲୁହ ଜାଳି ଦେଲି, ମନର ସବୁ ସ୍ମୃତି ଧୋଇ ଦେବାକୁ ।

ଆଖି ପଡ଼ିଲା ଦୂରରେ । ଗୁଣନନା ଗଛ ଗହଳି ଭିତରୁ ବାହାର ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଆଗରେ ମଦନ ଚାଲିଛନ୍ତି । ମଝିରେ ବୋଉ । ସବାପଛରେ ମୁଁ । ଅପେକ୍ଷା କଲି ନାହିଁ । ମୁହଁ ଚାଲିଲା ଆଗକୁ ଚାଲିଲା ।

କଟକ

୧୯୪୩

ଭୂମି ବାଞ୍ଛା

ଚଇତ ଅକାଶର ଗୁଳ୍ମ ଉପରେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ରଙ୍ଗା-ବଉଦ ଥିବ ପବନରେ ଲୁହ ଯାଉଥାଏ । କେତେବେଳେ ଗୁଳ୍ମ ଲେଉଟିଲୁଣି । ବରୁଣେଇ ହାଟରୁ ଆମେ ଦିହେଁ ଘରମୁହାଁ ହୋଇ ଫେରୁଥାଉଁ । ଗଦାଏ ବାଟ ବାକି ଅଛି, ଗନ୍ଧାର ମଝିରେ ଶଗଡ଼ଗୁଳା, ସେହି ଆମର ବାଟ । ଆଗରେ ପଛରେ ଦୂରେଇ ଦୂରେଇ କେତେ ଲୋକ ଫେରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆମର ନିଆ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କଥାରେ କାନ ଦେବାକୁ ଆମର ତର ନାହିଁ । ଆମେ ଦିହେଁ ନିଜ ନିଜର ଭାବନାରେ ମଜିଯାଇଥାଉ ।

ରାଜବୋଉ ଖୁଜୁ କଅଣ ଭୁଆଏ କେଜାଣି, ମୁଁ ମୋର ସେଦିନର ସୌଭାଗ୍ୟ କଥା ଭୁଆଏ । ବରୁଣେଇ ହାଟ, ଆଖପାଖ ଭିରଣ ଖଣ୍ଡ ଗାଁର ଲୋକ ଯା ଆସ କରନ୍ତି । ଖଇଦ ବନ୍ଦୀ ହୁଏ । କେତେ ଗାଁରୁ ବେପାରୀମାନେ ଗାଡ଼ି ଗାଡ଼ି ପରିବାପନ୍ ଆଣି ଗଦା କରନ୍ତି । ଆମର ବୋଝ ପରିବାକୁ କିଏ ପଚାରିବ ? ବାର ଘର ବୁଲି, ପରିବା ବୋଝ ଧରି ଭିନି କୋଣ ବାଟ ଚାଲିଗଲି ଆସି ହାଟରେ ବସିବା କଥା । କେତେ ହାଟପାଲି ତ ଯାଇଛି, ସଞ୍ଜ ପହରଯାଏ ବସି ବସି ପଇସା ପାଞ୍ଜିଣା କି ଛଅଶା ଲାଭ ବାହାରିବା କଷ୍ଟ ।

ଆଜି ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ । ବାବୁଟି କିଏ କେଜାଣି, କେତେ ପସରା ପାଖରେ ପଚାରି ଆସି ମୋର ପରିବା ତାଙ୍କର ପସନ୍ଦ ହେଲା । ସବୁ ଓଜନ କାରିଜ ନେଲେ । ମୂଲ୍ୟବୁଲି ନାହିଁ, ଯାହା ମୋ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା ସେଇଆ । ଚୁକର ଟୋକା ଦରଦାମ କରିବାକୁ ବସିଲାକୁ ଓଲଟି ସେ ଆକଟି କହିଲେ । ଭଲ ବାବୁଟିଏ ! ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ମୋ କାମ ସରିଗଲା । ଟଙ୍କାକରୁ ବେଶି ଲାଭ ହେଲା । କେତେବେଳେ ଫେରି ଆସନ୍ତି । ଏଇ ରାଜବୋଉ ଖୁଜୁ ପାଇଁ ସଞ୍ଜ ହେଲା । ସେରେ ଅଧସେରେ କରି କେତେ ଗରାଖୁ ବଜୁବଜୁ ତାର ବେଳ ବୁଡ଼ିଲା ।

ପିଲାଟା କାନ୍ଦୁଥିବ । ବୋଉ ବୁଢ଼ୀଲୋକ, ସମ୍ଭାଳି ରଖିବାକୁ ବିରଳ ହେଉଥିବ । ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଗନ୍ଧାର ବିଲ ବାଟ । ରାଜବୋଉ ମଠେଇ ମଠେଇ ଚାଲିଛି । ବୁଢ଼ୀ ମଣିଷ, କଅଣ କରିବ ? ସାଥୀ ହୋଇ ଆସିଥାଉଁ, ତାକୁ ପଛରେ ଗୁଡ଼ି ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । ମନ ଉଡ଼ିଯାଉଛି, ହେଲେ

ପିଣ୍ଡ ଚକ୍ର ନାହିଁ । ଡର ଡର କହିଲୁ, ଖୁଡ଼ି, ଟିକିଏ ସହଳ ଗୋଡ଼ ପକା ମଁ, ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ିଆସିଲୁ ଯେ ।

ସେ ମୁହଁ ଭୁଲୁ ଶ୍ରୀ କର ଜବାବ ଦେଲା, ସହଳ ସହଳ ପାଦୁଣ୍ଡ ଚାଲିବାକୁ ବଳ ବଥସ ଅଛି କି ମୋର, ତୁ ସିନା ଟୋଙ୍କା ହୋଇଛୁ, ହାତକେ ଯାଇ ଗୋଡ଼ ପଡ଼ିଛୁ, ମନ ପବନରେ ଉଡ଼ିଛୁ । ମୋର ଆଉ ସେ ଦିନ ନାହିଁ ଲେ ମା ।

ମନ ଉଡ଼ୁଛି ସତରେ । ପିଲାଟାର କାନ୍ଦ କାନରେ ବାଜିଯାଉଛି । କେତେ ଖୋଜୁଥିବ । ସେ ପୁଣି ଯେମିତି ହୋଇଛି, କାନ୍ଦର ଉଦ୍‌ଯ ଯଦି ଧରିଥିବ, ତୁନି କରିବ ପୁଣି କିଏ ? ବୋଉ ବା କଅଣ କରିବ ? ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ପିଲାକୁ ଗୁଡ଼ି ହାତକୁ ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ତୋର ବାଧାରୁ ଆସିବା କଥା ।

ମୋର ବାଧାରୁ କାହିଁକି ଲେ ? ମନ ହେଲେ ଆସିବୁ, ମନ ନ ହେଲେ ନ ଆସିବୁ । କ୍ଷତି ହେଲେ କିଏ କାହାର ଭରଣା କରିବ, ନା ଲଭ ହେଲେ କିଏ କାହାକୁ ଗୃହପରିସା ଗଣିଦେବ ।

କେଉଁ କଥା!ରୁ ଅଣି ବୁଲଇ ବୁଲଇ ସେ କେଉଁଠି ଥୋଇଲା ମୁଁ ବୁଝିଲି । ଠାକୁରଙ୍କ ଦୟାରୁ ଆଜି ମୋର ଭଲ ଦି ପଇସା ଲାଭ ହୋଇଛି ବୋଲି ଇର୍ଷାରେ ସେ ଜଳିଯାଉଛି । ତୁନି ପ୍ରାଣୀ ଜୀବ ଅମେ, ଖାଇବା ବିନା ଗାଁରେ ବାର ହରାଉଣ ହରକତ ହେଉଥିଲା । ତୁନି ଓଳିରେ ପେଜପାଣି ଟିକିଏ ମିଳିବା କଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା । ବୋଉ ବୁଢ଼ୀଲେକ । ତଥାପି, ପରଘରେ ପାଇଟି କର ନିଜର ପେଟପାଟଣା ପୋଷନ୍ତା । ମୋର ବି କିଛି ଅଭବ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । କାହା ଦୁଆରେ ମୂଲ ଲାଗିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଗୃହ ପଇସା ମିଳନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ପିଲାଟାକୁ ଗୁଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ଯିବ ? ଜଣେ କେହି ଘରେ ନ ରହିଲେ ନ ହୁଏ । ଆଉ, ଜଣେ ଯଦି ଘରେ ରହେ, ନିତି ମୂଲରେ ଆଉ ଜଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷିବା କଷ୍ଟ ।

ରାଜବୋଉ ସାହସ ଦେଲା । କହିଲା, ସବୁଦିନେ ଯେମିତି ମୂଲ ପାଢ ଲାଗୁଛି ସେମିତି ଚାଲିଥାଉ, ସାତଦିନେ ଦି ପାଳି ହାଟେ, ଟଙ୍କା ଦଟା ପାଣି କର ହାତକୁ ପରିବାପସ ନେଇଗଲେ ନିଶ୍ଚୟ ନିତି ମୂଲରୁ ଅଧିକ ମିଳିବ ।

ଗହଣା ଗାଣି ଯେଉଁ ଦି ଖଣ୍ଡି ଥିଲା, ସେତକ ବିକ୍ରୀ କରି କିଛି ଦିନ ଚଳି ଯାଇଥିଲା । ବାକି ଥିଲା ଫୁଲଗୁଣାଟି । ରାଜବୋଉ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଖଣ୍ଡିକ ବନ୍ଦା ଦେଇ ଦର୍ଢ଼ି ଟଙ୍କା ଆଣିଲା । ସେତିକି ମୋର ପାଣି, ସେତିକି ମୋର ସମ୍ବଳ । ସେଇ ଟଙ୍କା ଦର୍ଢ଼ିକୁ ଖଟାଇ ଡେହ ମିହନ୍ତ କରି ହାଟପାଳକୁ ହାଟପାଳ ଯାହା ରୋଜଗାର ହୁଏ, ସେତିକିରେ ନିତି ମୂଲ ମିଶାଇ ଦୁଃଖେ କଷ୍ଟେ ବେଳ କଟେ । ଯୁବୁରଲି, ତୋର କଅଣ କ୍ଷତି ହେଲା ଖୁଡ଼ି, ଏମିତି ମନ ଦୁଃଖ କରୁଛୁ ଯେ ?

ସତ ହେବାକୁ ମଣିଷ ବେଉସା କରେ ନାହିଁ । ସକାଳୁ ମଞ୍ଜିଯାଏ ବସି ଖରାବେ ସିଝିସିଝି କେତେ ଧକ୍‌କକ୍ କେତେ ଛାତ ଛୁଆଁଡ଼ାରେ ପଇସା ଦଥଣା କି ଦଣ୍ଡା ମିଳିବା କଥା । ଆଜି ଫେର ଗରାଖଙ୍କର ଭାରି କଟାଳ । ଦକ୍ ଦାମ୍ ଛୁଆଁଇ ଦାନ୍ତି ଦେଖି ଓଜନ କରି ନେବେ, ତହିଁରେ ପୁଣି ଲୁର ଲୁର କହୁ ପସରାରେ ଛାତ ପୁରୁରବେ । ଦକ୍‌ଦାଉଆ କାମ । ମଣିଷର ପ୍ରକୃତି ବଗିଚା ଯିବ । ଶେଷରେ ପୁଣି ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଅଧସର ନଖଟି । ସଜ୍ଜା ପୁଣି ଲୁରୁ କଟିବ ତ, କୁଆଡୁ ଆସିବ ?

କେତେବେଳେ କଥଣ ହୋଇଯାଏ ତାର କି ଠିକଣା ଖୁଡ଼ି, କିଏ ଜାଣିଥିଲା ଆଜି ମୋର କାମ ଏଡ଼େ ଜଳଦ ସରିଯିବ, ପୁଣି ବନା ଧକ୍‌କକରେ ଭଲ ଦି ପଇସା ବାହାରବ । ବାରୁଟି ଭଲ ଲେ, କେତେ ଦୟା ତାଙ୍କର ।

ବଡ଼ ପାଟି କରି ଦୃଷ୍ଟିଠିଲ । କହୁଲା, ଏଣିକି ସବୁ ପାଳ ତୋର ଲୁର ହେବ ଲେ । ବାରୁଟି ଭାରି ଭଲ । ସେ ମଣିଷ ଦେଖି ପଇସା କଣନ୍ତି, ଏଥର ପଇସା ଦେଇ ମଣିଷ କଣିବେ । ତୋର ମୋର ଭିନେ ଥାନରେ ବସିବା ।

ତା କଥାର ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ଲେକେ ପରର ଭଲ ଗୁଣ ଦେଖିବାକୁ ସବୁବେଳେ କୁଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତି । ମନରୁ ପାନ୍ତି ଭଲ କଥାରୁ ଖରାପ ଅର୍ଥ ଟାଣି ଓଟାଇ ବାହାର କରନ୍ତି ।

ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଚାଲିଆସିଲୁଁ । କାହାର ଭୁଣ୍ଡରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥାଏ । ପିଲାଟି କଥା ମନେ ପଡ଼ି ପେଟଭିତର ଓଲଟି ପଡୁଥାଏ । ମତେ ନ ଦେଖି ସେ କେତେ କାନ୍ଦୁଥିବ । ଆହା, ବାପଛେଉଣ୍ଡ । ଗୋଡ଼ ଆଗକୁ ପଡୁଥାଏ । କିଛି ଦୂର ଆସି ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲି । ରାଜିବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ କେତେ ଦୂରରେ ରହିଲଣି । ତାଙ୍କବାକୁ ମନ ହୁଏ, ପାଟି ପରଟେ ନାହିଁ । ରାଗିଛି । କଣ ଅଖାଡ଼ୁଆ ଅବଗୁଣିଆ କଥା କହିବସିବ । ମତେ ଛୁଗୁଲେଇ କହୁ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ସେ ଯେପରି ଆଜି ପଣ କରୁଛି । ଅଟକି ରହେଁ ଅପେକ୍ଷାରେ ।

ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ିଆସିଲା । ଗନ୍ଧାର ମଝି ଦଣ୍ଡା । ଦଣ୍ଡାପାଖ ମଣାଣି କଡ଼ର ଝଙ୍କାଳିଆ ବରଗଛ । ତା'ର ମୂଳରେ ଠିଆ ହେଲା ରାଜିବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ । ମୁଣ୍ଡରୁ ଟୋକେଇ କାଢ଼ି ତଳେ ଭାସି ଦେଇ ଅଣ୍ଟା ସଲଖି କହୁଲା, ଟିକିଏ ରହ ଲେ, ଚାଲିଚାଲି ଅଣ୍ଟା କଣ ହେଉଛି ।

ବାଧା ହୋଇ ଅଟକି ରହିଲି । ଭଲରେ କହୁଲି, ଆହୁରି ତ ଗଦାଏ ବାଟ ଅଛି, ଏତିକି ବେଳୁ ହଟି ରହିଲେ ହେବ ନା ? ଦେଖିଲି, ସଞ୍ଜ ପାଖେଇ ଆଇଲା, ଅନ୍ଧାର ବାଢି ।

କଅଣ କରବି ଲେ, ହୋଲ ମାରିଲୁପର ଲଗୁଛି । ତଖି ଅଠାଅଠା ହେଲୁଣି । ବୁଢ଼ୀ ମଣିଷ । ଦି କୋଡ଼ି ବାର ହେଲ ମୋର ବୟସ, ଗୁଲିବାକୁ ବଳ ପାଉ ନାହିଁ ।

ଟୋକେଇଟା ତା ହାତରୁ ଆଣି କହୁଛି, ଦଅ ମୁଁ ଧରୁଛି । ତମେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୁଲିଅସ ।

ତାର ଟୋକେଇଟି ମୋ ଟୋକେଇ ଉପରେ ଥୋଇ ମୁଣ୍ଡ ସଲଖି ଗୁଲୁଲି । ସେ ପଛେ ପଛେ ଗୁଲୁଲୁ । ସଖି ଆଗରୁ ପୁରୁଣ ଗାଁ । ମୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଗାଁ ଭିତରେ ପଶିଗଲେ ଗୁଲୁଣି ପଡ଼ିବ । ସେଇଥି ପାଇଁ ଆମେ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରୁ ଭାଙ୍ଗି ଗହ୍ୱର ମଝିରେ ଚଲିବାଟ ଦେଇ ଯାଉଁ । ବରୁଣେଇଁରୁ ପୁରଣ ଠିକ୍ ଅଧେ ବାଟ । ଆହୁର ଦେଉଳୋଣ ଗଲେ ଯାଇଁ ଉତ୍ତଳ, ଆମର ଗାଁ । ଏମିତି ତିପେଇ ତିପେଇ ଗୁଲୁଲେ ଶବ୍ଦ ଦଡ଼କରୁ ବଳିଯିବ ।

ଖୁଡ଼ି ତେମେ ଆଗେ ଆଗେ ଗୁଲୁ ।

ପାଦ ଆଉ ଚଳୁ ନାହିଁ । ତଖି ଅଠାଅଠା ହେଉଛି । ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ନ ପିଇଲେ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଯିବ ।

ପାଣି କୋଉଠି ମିଳିବ ?

ପୁରଣ ଗାଁରେ ପାଣି ମନ୍ଦାଏ କଅଣ ପିଇବାକୁ ପାଇବା ନାହିଁ ? ଡେଇ ତ ହେଲୁଣି, ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ଶବ୍ଦ ହେବ । ଆଉ ଟିକିଏ ଡେଇ ହେଲେ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ପିଲଟା କଥା ଭରୁଛୁ ଭୁଲସି, କିଛି ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ । ତୋ ମା ପାଖରେ ସେ କାନ୍ଦିବ ନାହିଁ । ପରପିଲଙ୍କୁ ଯେ ମଣିଷ କରୁଛି, ପରପିଲଏ ଯାହାକୁ ଆଦର ରହୁ ପାରନ୍ତି, ତୋର ପିଲ ବକଟକ ତା ପାଖରେ ଖୁସିରେ ଥିବ ।

ଭରସି କର ତା କଥାରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲିନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ପାଡ଼ି ଜନ୍ମ ଦେଇଛି, ସେଇଥି ପାଇଁ ସିନା ମନ ଅଧୀର ହୁଏ, ନୋହଲେ ଶକିବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ ଯାହା କହୁଛି, ସେଥିରେ ଭୁଲ ନାହିଁ । ପିଲଏ ମୋ ବୋଉକୁ ବେଶ୍ ଆଦର ରହୁ ପାରନ୍ତି ।

ପୁରଣ ଗାଁ ଭିତରେ ପଶିଲୁଁ । ଗାଁଟି କେତେ କାଳର ପୁରୁଣା । ସବୁ ଜାତିର ଲୋକ ରହନ୍ତି । ବଡ଼ ଗାଁ, କେତେ ଗଳି, କେତେ ପଡ଼ା । ନିତି ମୂଲୁଆ, ଧନା, ମହାଜନ, ଗୁଣ୍ଡୀ, ବଡ଼ଲୋକ ସମସ୍ତେ ଘର କର ରହନ୍ତି ।

ଶକିବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ ଆଉ କାହା ଘରକୁ ଯିବାର ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ହାଟ ପେରନ୍ତି ଦିନେ ଦିନେ ସେ ପାଣି ପିଇବାକୁ ସାହୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ଗୋଟିକିଆ ନୁଆଁଣିଆଁ ଘର, ତାଆର ପିଣ୍ଡାରେ ବସେ । ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ମାଗି ପିଏ । ଘରଟି ନିଗୁଟିଆ ନ ହେଲେ ବି ଏକୁଟିଆ । ବରୁଣେଇଁ ଗାଁରୁ ଯେଉଁ ଶଗଡ଼ଗୁଲା ପଡ଼ିଛି

ତାର ବା ପାଖରେ । ଡାହାଣ ଆଡ଼କୁ କିଛି ଦୂର ଗୁଡ଼ ବଡ଼ ବସ୍ତି । ଗଛ ଗହଳ ଭିତରୁ ଘର ମଥାନ, ଡେଙ୍ଗା ନଡ଼ିଆ ଗଛ ଦୂରକୁ ଦେଖାଯାଏ ।

ସେ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଯାଏ, ମୁଁ ବାଟେ କଡ଼ ଗଛ ମୂଳରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହେ । କାହାରି ଘରକୁ ଯିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ । କିଏ କଅଣ କହିବ, କିଏ କଅଣ ପଚାରିବ । ନିଜର ଦୁଃଖ, ନିଜର ମାନକୁ ଜଗି ଦୂରେଇ ରହିବା ଭଲ ।

ସେ ଦିନ ରାଜିବୋଉ ଖୁଜୁ ମତେ ସଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ଡାକିଲା । ଆଲୋ, ସଞ୍ଜବେଳଟା, ଏକୂଟିଆ ଏଠିଟାରେ ଗଛମୂଳରେ ବସିବୁ କାହିଁକି, ଆସୁନୁ ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ପିଇ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଫେରିଆସିବା ।

କହିଲି, ନାହିଁ, ତେମେ ଯା, ମୁଁ ଏଇଠି ବସିଛି । ଜଳଦି ଫେରି ଆସିବ ।

ସେ କଟାଳ କରି କହିଲା, କାହିଁକି, ଆସୁନୁ, ତାଙ୍କ ଘରେ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ବା ।

କହିଲି, ହାଟକୁ ଯିଏ ପରବା ବଢ଼ିବାକୁ ଯାଏ, ତାକୁ ଲଜ ମାଡ଼େ ନାହିଁ ଖୁଡ଼ି, ଗଲେ ଡେଇଁଦେବ ବୋଲି ମନା କରୁଥିଲି ।

ଗୁଲୁନୁ— ।

ତା ସଙ୍ଗରେ ଗଲି । ଯେଉଁ ଘର ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଲି, ସେ ଘରେ କେହି ମଣିଷ ଥିଲା ପରି ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । ଦିର୍ଘଟି ବଖରା ନୁଆଣିଆଁ ଗୁଲ । ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ନଅରକୋଳ ଗଛ । ସେ ପାଖକୁ ବାହାରି ସିଲୁ ବାଡ଼ । ବାଡ଼ କଡ଼ରେ ଖତକୁଡ଼ । ରାଜିବୋଉ କବାଟରେ ହାତ ମାରି ଡାକିଲା, ଛବି, ଛବି ?

କେତେବେଳେକେ ଜବାବ ଆସିଲା ଭିତରୁ, ଯାଉଛି । ପିଲାଳିଆ କଅଁଳ ସ୍ଵରଟି !

କାହାର ସ୍ଵର, ମୁଁ ବା ଜାଣନ୍ତି କେମିତି ? ପଚାରିଲି, ଛବି କିଏ ଖୁଡ଼ି !

ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଭଲ ଝିଅଟିଏ ମୁଁ, ଦେଖିବୁ ରହ ।

କବାଟ ଖୋଲି ବାର ତେର ବର୍ଷର ଝିଅଟିଏ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ସଞ୍ଜ ଆଗର ଫିକା ଆଲୁଅରେ ଫୁଟିଲା କଇଁଫୁଲ ପରି ତା ମୁହଁଟି କେଡ଼େ ତୋରା କେଡ଼େ ହସହସ ଦିଶୁଥାଏ । ଗୋଲ ମୁହଁରେ ଖଣ୍ଡାଧାର ପରି ନାକ । ପୂରୁଲା ପୂରୁଲା ଗାଲ ଉପରକୁ କେରା କେରା ହୋଇ ଅଲଗା ବାଲ ଲେଟିପଡ଼ିଥାଏ । ସରୁ ସରୁ ଭୂଲତା ତଳେ କଳା ମିଶିମିଶି ଆଖି ଡୋଳା ଦିର୍ଘଟି କେଡ଼େ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲି ଆସୁଥାଏ । ସତରେ ତ ଛବିଟିଏ ! ଗୋବର ବଲବଲ ଡାହାଣ ହାତଟି କଡ଼େଇ ଧରି ବେକ ବଙ୍କା କରି ଛବି କହିଲା, ଏ ପାଳି କାହିଁକି ଏତେ ଡେଇଁରେ ହାଟରୁ ଫେରିଲ ମାଉସି ?

ରାଜିବୋଉ କହିଲା, ଟିକିଏ ଡେଇଁ ଦେଖିଲେ । ତେଣେ ଚାଲି ଯାଇଥାନ୍ତି, ଶୋଷରେ ହଂସା ଉଡ଼ିଗଲା । କହିଲା, ଯାଏଁ ମନ୍ଦାଏ ପାଣି ପିଇ ଆସେ । ଘରେ କଅଣ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି କି ?

ଛବିର ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । କହିଲା, ଆଉ କିଏ ରହନ୍ତା ? ଲେଖାରେ ମାରି ଦେବେ ସେ, ଯିଏ ଆମ ଘରେ ଥିଲେ, ମନେ ନାହିଁ ? ଆଉ ପାଳି ହାଟବନ ଯିଏ ତମକୁ ଗାଳି ଦେଉଥିଲେ, ଦି ଦିନ ହେଲା ସେ ତାଙ୍କ ଦାଦି ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅଳ୍ପ କଥାରେ ହଟାପଟା କଳିଆ କରି ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି ।

ପଚାରି ଦେଲି, କଳିଆ କାହିଁକି କଲେ ?

ଛବି ଉତ୍ତର ଦେବା ଆଗରୁ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲା, କେଜାଣି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଭାଇ କହୁଥିଲେ ସେ ଆଉ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବେ ନାହିଁ ।

ରାଜିବୋଉ ପଚାରିଲା, ଆଉ ତୋ ଭାଇ କାହିଁ ?

ଛବି କହିଲା, ସେ ତାଙ୍କ ପୁରୁଣା କାମ ଗୁଡ଼ିକ ବରୁଣେଇଁ ଗାଁର କାହା ଘରେ ନୂଆ ଚାକିରି କରୁଛନ୍ତି । ଫେରୁ ଫେରୁ ସବୁ ଦିନେ ଦି ଘଡ଼ି ରାତି ହେଉଛି ।

ପଚାରିଲା, ତେମେ କ'ଣ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଘରେ ରହୁଛ, ଡର ମାଡ଼ୁ ନାହିଁ ?

କହିଲା, ଡର ମାଡ଼ିଲେ ଆଉ କଅଣ କରିବି ? ଘରର କାମ କରୁକରୁ ବେଳ କଟି ଯାଏ । କାମରେ ମନ ଲଗାଇ ଦେଲେ ଆଉ ଡର ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ରାଜିବୋଉ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲା, ପାଣି ପିଇବ ପରା, ମୋ ହାତ ଅସନା ହୋଇଛି, ତେମେ ଆସ କୁଅରୁ କାଢ଼ି ପିଇଯିବ ।

ରାଜିବୋଉ ଖଜା ଭିତରକୁ ଗଲା । ମୁଁ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିରହିଲି । ଛବି ମୋ ଆଡ଼କୁ ବାରମ୍ବାର ଚାହିଁ ପଚାରିଲା, ତେମେ ପାଣି ପିଇବ ନାହିଁ, ତମକୁ ଶୋଷ କରୁ ନାହିଁ ?

ନା ।

ତେମେ ତାଙ୍କର କଅଣ ହୁଅ କି ?

ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ, ଗାଁ ଲେଖାରେ ହେଉଛି ।

ତେମେ ବି ହାଟକୁ ପରିବା ବିକି ଯାଅ ?

ହଁ ।

ତୁମକୁ ତ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ ?

ମୁଁ ଇଆଡ଼େ ଆସେ ନାହିଁ ।

ସେ ହସିଲା । ତାର ପୁଲର ମୁହଁକୁ ହସଟି କେଡ଼େ ମାନେ । ତାକୁ ଦେଖି ମନଟା କପରି ହାଲୁକା ହୋଇଗଲା । ଅଜଣା ଅଣୁଣା ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କେତେ

କାଳର ଚନ୍ଦ୍ରା ପରତନ୍ତ୍ର ପର ସେ ମନ ଖୋଲି କଥା ଲୁଗା କରୁଛି । କେତେ ମିଠା କଥା ! ମନଟା ତା'ର ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଗଲା ।

କହିଲୁ, ଛବି ଦେଖି, ଶୋଷ ନ କରୁଥିଲେ ବି ତୁମକୁ ଥରେ ଦେଖିଗଲେ ଆଉ ଥରକୁ ବଳେ ଶୋଷକରବ ।

କାହିଁକି ?

ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ ।

ମୋ କଥାର ମନ୍ତ୍ର ସେ ଠିକ୍ ଗୁଡ଼ି ପାରିଲା ନାହିଁ । କ'ଣ ପଚାରିଲା ପଚାରିଲା ପରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁଡ଼ିଲା ।

ତମର ବାପା ମା କେହି ନାହାନ୍ତି ?

ଆଖି ଛଲଛଲ କରି କହିଲା, ବାପା ଅତି ପିଲାଦିନେ କେବେ ମରିଥିଲେ ହେତୁ ନାହିଁ । ଆଉ ବରଷ ଏଇଦିନେ ମାଆକୁ ବାତ ମାରିଲା । ଦୁଇଦିନ କାଳ ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଭାଇ ଆଉ ମୁଁ ଦୁହେଁ ତାକୁ ଜଗି ବସିଥାଉ । ଶୁଭ ଅଧରେ ତାର ପ୍ରାଣ ଗଲା । ସେଇଦିନୁ ମୁଁ ଘରେ ଏକୁଟିଆ ରହେ । ଭାଇ କାମକୁ ଯାଏ । ଦ'ବେଳା ଦ'ମୁଠି ତାଙ୍କୁ ଶୁଣି ନ ଦେଲେ ଦହମିହନ୍ତ କରି କାମରୁ ଆସି ସେ କଅଣ ଖାଇବେ ।

କଥାର ସୁଅ ବଦଳାଇ କହିଲା, ସଞ୍ଜ ହେଲାଣି, କେତେ କାମ ପଡ଼ିଛି, ଭାଇ ତେଣୁ ଭୋକରେ ହାଲିଆ ହୋଇ ଆସୁଥିବେ । ଆସୁନା ଭିତରକୁ, କିଏ ଅଛି କି ? ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭାଇର ଝଗଡ଼ା ଯେ ଆମ ଘରକୁ କେହି କେବେ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋତେ ବି କାହାର ଘରକୁ ଯିବାକୁ ସେ ମନା କରିଛନ୍ତି ।

ରାତି ବୋଉ ପାଣି ସରସର ମୁହଁ କରି ଆସିଲା, ଓହ୍ଲାଇ, ଭୂତରେ ପାଣି ପଶିଲା ନାହିଁ ଯେ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା । ଗୁଲ ଲେ ଭୁଲସି ଏଥର, ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଆସିବ ।

ମୁଁ ଉଠି ଠିଆହେଲି । ଟୋକେଇ ଦୋ'ଟି ମୁଣ୍ଡରେ ଥୋଇ କହିଲୁ, ଯାଉଛି ଲେ ଭଉଣି, ଆଉ ହାଟ ପାଲକି ଆସିଲେ ପୁଣି ଦେଖା ହେବ । ମୁଁ ଏକା ଖାଲି କଥା ପାଣି ପିଇବି ନାହିଁ ।

ସେ ହସିଲା । କହିଲା, ନୋହଲେ ସିଝାପାଣି ଦେବି ।

ହଉ, ହଉ କହି ଆମେ ଦହେଁ ଗାଁମୁହଁ ହୋଇ ଗୁଲିଲା ।

ଗହୀର ମଝିରେ ଚଲିବାଟି, ଦେହକୋଣ । ଗହୀର ସେପାର ଆମ ଗାଁ ।
ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଆସୁଥିଲେ ବି ଚନ୍ଦ୍ରା ବାଟରେ ଆପେ ଆପେ ଗୋଡ଼ ପଡ଼ୁଥାଏ ।
ବେଳେ ବେଳେ ହୁଡ଼ ଉପରୁ ଗୋଡ଼ ବଳ ଉପରକୁ ଖସି ପଡ଼ୁଥାଏ । କେଉଁଠି
ରଙ୍ଗା ଗେଣ୍ଡା, କେଉଁଠି ବା କୋଇଲିଖିଆ କଣ୍ଟା । ହେଲେ, ନିଜ ମୂଲ୍ୟର
ଟାଣ ଗୋଡ଼ରେ ବାଜି ସେ ଆପେ ଆପେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଆନ୍ତି । ସେଆଡ଼କୁ ବା ମନ
କାହିଁ ? ଘରେ କେମିତି ପହଞ୍ଚିବୁ ଆମର ସେହି ଚନ୍ଦ୍ରା ।

କିଛିଦୂର ଭୁନ ହୋଇ ଚାଲିଆସିଲା ପରେ ନାରବତା ଭାଙ୍ଗି ବାକୁ କହିଲି,
ଛବିଟି ରଲ ପିଲଟିଏ । ପଦେ କଥାରେ ପରକୁ ଆପଣାର କରନ୍‌ଏ । ଠାକୁରେ
ତାକୁ ଯେଉଁ ରୂପ ଦେଇଛନ୍ତି ଦେଖିଲେ ପେଟେ ପୁରୁଜଠେ । ମନରେ ଯେତେ
ଦୁଃଖ ଥିଲେ ବି ତା ଆଖିକୁ ଥରେ ଚାହିଁଲେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଏ ।

ଖୁଜି କହିଲା, ହଁ । ଅଲେ, ଦୁନିଆଁରେ କଅଣ ସୁନ୍ଦର ହିଅ ନାହାନ୍ତି,
ତହୁଁ ବଳି ତହୁଁ ବଳି ଅଛନ୍ତି । ରୂପ ସାଙ୍ଗକୁ ତଳତଳ ଯାହାର ସୁନ୍ଦର, ତାକୁ
ସମସ୍ତେ ମୁଖ ପାଆନ୍ତି । ଆଉ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଯା ମୁହଁଟା ଖର, ଯାହା ପ୍ରକୃତିଟା ମନ,
ତା' ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଛବିଟିର ଏମିତି ସ୍ୱଭାବ, ଥରେ
ଦେଖିଲା ଲୋକ ତାକୁ କେବେହେଲେ ଭୁଲିପାରବ ନାହିଁ ।

ମୁଣ୍ଡରେ କେତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ଖେଳିଗଲା । ତା'ର ବୟସରେ ମତେ ବି ଲୋକେ
ଏମିତି ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଦେଖିଲା ଲୋକ ଆଦୂର ଥରେ ଦେଖିବାକୁ
ଧାଇଁ ଆସୁଥିଲେ । ଯେବେ ଯାହା ଘରକୁ ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଯାଏ, ମାଇପେ
ମୋଟେ କେଡ଼େ ଆଦର କର ପାଖରେ ବସାନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ବୋଉ
ପରଘରେ ଧାନ କୁଟୁଥାଏ, କି ବାସନ ମାଜୁଥାଏ, ମୁଁ ବସିଥାଏ କେଉଁ
ଘରଖିଙ୍କ ପାଖରେ । ଆଦର କର ମୋତେ ସେ ଏଣୁ ତେଣୁ କେତେ କଥା
ପଚାରନ୍ତି, ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତି । ଦିନକିଆ ପାନ ଖିଆରେ ଓଠ ଦି ପାଲ ନାଲି
କଇଁର ପାଖୁଡ଼ା ପରି ସେମାନଙ୍କ ଆଖିକି ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ସେମାନେ ସେଇକଥା
କହନ୍ତି । ପିଲାଦିନୁ, ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନୁ, ମୁଁ ଏଇକଥା ଶୁଣିଛି, ପରଙ୍କ ପାଖରୁ
ଆଦର ପାଇଛି । ସପନ ପରି ଆଜି ଲାଗୁଛି ସିନା, ଅଙ୍ଗେ ନରେଇବା କଥା,
ସପନ ନୁହେଁ ।

ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ପିଲାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଖେଳିବା ବେଳେ, ଦେଖିଛି
ଗୁଲିଯାଉଥିବା ଅନ୍ଧା ଲୋକେ ଆମର ଖେଳକୁ ଘଡ଼ିଏ ଅନାନ୍ତି । ନ ଜାଣିଲା
ଲୋକେ ଆଦର କର ପାଖକୁ ଡାକନ୍ତି । ମୁଁ ଯାଏ । ଦେହରୁ ଧୂଳି ଝାଡ଼ି ଦେଇ

ମୋତେ ଦେହରେ ଗୁପ୍ତିଧରନ୍ତି, ଗୋଲ କରନ୍ତି । କିଏ କହେ, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ପିଲାଟିଏ କାହାର, ନନ୍ଦୁଣୀ ପରି କଅଁଳିଆ ଦେହ ।

ମତେ ଖୁସି ଲାଗେ ।

ଗେଲେଇ ଗେଲେଇ କିଏ ପଗୁରେ, ତୋ ନା କଅଣ ମା ?

ଲନଥର ପଗୁରଲ ପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ କହେ, ଭୁଲଣୀ ।

କହନ୍ତି ବାଃ, ଭଲ ନାଁଟିଏ । ଅଗ୍ନି, ତୋ ବାପା ନା କ'ଣ ?

ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରେ ନାହିଁ । ବାପ ! ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଡାକ ମୁଁ ଆଉ ପିଲାଙ୍କ ଭିତରୁ ସବୁଦିନେ କେତେଥର ଶୁଣେ । ସେଇ ପଦେ କଥା ଭୂତରେ ଧରି ପିଲାଏ କେଡ଼େ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ତାଳି ମାରି ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ନାଚନାଚ କିଏ କହେ, ବାପା ଯାଇଛି କଟକ, ମୋ ପାଇଁ ମିଠାଇ ଆଣିବ । କିଏ କହେ, ବାପା ଆସିବ କଲିକତାରୁ ମୋ ପାଇଁ ଜାମା ଆଣିବ । କିଏ କହେ, ବାପା ଯାଇଥିଲା ହାଟକୁ, ମୋ ପାଇଁ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କଣ୍ଢେଇ ଆଣିବ ।

ସେମିତି, ମୁଁ ବି ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାଚ ନାଚ କରୁଥିଲି, ବାପା ମୋର କଟକ ଯାଇଛି, ମିଠାଇ ଆଣିବ । ହେତୁ ହେଲା ଦିନୁ ଜାଣିଲି, ମୋର ବାପା ନାହିଁ । କଟକ ଯିବ ନାହିଁ କି ମିଠାଇ ଆଣିବ ନାହିଁ । ଦୁଃଖ ହୁଏ । ବାପା କଥା କିଏ ପଗୁରଲେ ମୁଁ ଭୁଲି ରହେ ।

ପର ମଣିଷର କୋଳକୁ ଆଉଳି ମନ ମାରି ସନ୍ଦେହ ଆଖିରେ ମୁହଁ ବଙ୍କାଇ ଭୟରେ ଗୁଡ଼େଇଁ । ଅଣ୍ଟା ଗୁରପାଖେ ଗୁଲିଯାଇ ଥାଏ ଯାହାର ହାତ, ଆଦର କରି ସେ ପୁଣି ପଗୁରନ୍ତି, ତୋ ବାପା ନା କଅଣ ଭୁଲଣୀ ?

ଅଣ୍ଟା ପାଖରୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼େ ମୋର ଦେହଟା । ପଛ ଆଡ଼କୁ । ଆଖିରେ ଭରିଯାଏ ଲୁହ । ବଲବଲ କରି ଗୁରପାଖକୁ ଗୁଡ଼େଇଁ ।

ସାଙ୍ଗ ପିଲାଏ ଗୁରପାଖେ ଘେରି ଡବଡବ କରି ଗୁଡ଼େଇଛନ୍ତି । ଟିମା ଆଖି ମିଟିକା ମାରୁଛି । ଭାମା ବଧା ଉଠିଉଛି, ଆଉ ଲିଭି କାନ୍ତି ଖତେଇ ହେଉଛି । ପେଟୀ ସୋବା କାନରେ କଣ କହି ମୋର ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ଗୁହଁ ହସୁଛି, ଆଉ ସୋବା ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାଉଛି । କ'ଣ କହିବ ? ବାପା ନ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଦୋଷ, ଗୋଟାଏ ପାପ !

କହେ ରହି ରହି, ମୋର ବାପା ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବିସ୍ମୟ ଫୁଟେ ।

ପିଲାଏ ତାଳିମାରି ଘେରି ଆସନ୍ତି । କିଏ କହେ, ସେପରି ଭୁଲଣୀ ମା ହୁଅ । ସେଇ ଯୋଉ ଭୁଲଣୀ ମା, ଆମ ଘରେ ବାସନ ମାଜେ, ମୁଣ୍ଡରେ ଭରୁ ଭରୁ ଚକ୍କୁଣି ।

ଅଉ କିଏ କହେ, ଭୁଲସୀମା' ଟି, ଯେ ଅମର ଗୁହାଳ ପୋଛେ ! ତା' ଗୋଡ଼ରେ ମାଛଖିଅ । ଟିପେଇ ଟିପେଇ ଚାଲେ । ଯିଏ ଅମ ଘର ଲୁପେ ମିଁ, ତା' ଘର ହେ-ଇ-ଟି, ମେଣ୍ଟା କୁଡ଼ିଅ ।

ଯିଏ ଅମ ଧାନ କୁଟେ ବା, ଦେଖିନା, ଛୁଣ୍ଟାକନା ଫରଫର ଉଡ଼ୁଥାଏ ! ମତେ କୋଳକୁ ଅଉଘାଇ ଥିବା ଲୋକ ତରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ଚାଲି ଅଉକୁ ଚାଲି ଧୀରେ ଧୀରେ ହାତ ଢୁଗାଳି ଉଠନ୍ତି । ଭୟରେ ଲଳରେ ମୁଁ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚିଅସେ । ମୁଁ ଭୁଲସୀ ମା ଟିଅ—!

କାଲି ମୋ ପିଲାଟିକୁ ସେମିତି ଗାଁ ପିଲାଏ ଚଲାଇ କହିବେ, ମନୁଆଁ ଟା । ମନୁଆଁ ବୋଉ ପୁଅ, ମନୁଆଁ ବୋଉ, ଯିଏ—ମନୁଆଁ, ଯାହାର ବାପ ନାହିଁ—।

ମୋର ପର ସେ ଦିନେ ଆଡ଼େଇ ଠିଆ ହେବ । ଗାଁ ପିଲାଙ୍କ ବଧା ଗୋଇଠା ଚମୁଟା ଖାଇ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମୋ'ର ଆଗରେ ଗୁହାରି କରିବ ! କଣ କରିବ, କାହାକୁ କରିବ । ସମସ୍ତେ ତ ମୋର ଖାଉନା ପୁଅ । ଆଜି ଦେହ କାଠ ନ କରି ମୁହଁ ଢୁଡ଼ି ପଦେ କହିଦେଲେ କାଲିକି ସେଇ ପିଲାଟା । ଭୁଣ୍ଡରେ ଆହାର ଦେବ କେଉଁଠୁ ଆଣି ? ଓଲଟି, ମା ଯେମିତି ମତେ ମାରେ, କହେ, ବାବୁଘର ପିଲା, ଗୋଲରେ ଟିକେ ହାତ ହଲାଇ ଦେଲେ ତ ସେଥିରେ କ'ଣ ତୋ ଜୀବ ଗୁଡ଼ିଯାଉଛି ? ସେମିତି, ମୁଁ ମୋର ମନୁଆଁକୁ କହିବ । ଅନ୍ଧୁର କହିବ, ଯା, ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ ।

ହଁ, ତାଙ୍କର ଦୁଆରେ ମୂଲ ଲାଗି ସେ ପେଟେ ପୋଷିବ ।

କଥା ଚାଲିଅସେ କ୍ରମାର ଚକର ଚକ ପରି । ମନୁଆଁର ବାପ ନାହିଁ । ମୋର ବି ବାପ ନ ଥିଲା । ମନୁଆଁ ମୋର ପୁଅ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ପୁଅ ନ ଥିଲି । ଏତିକି ଯାହା ପ୍ରଭେଦ । ମନୁଆଁ ଦହମିହନ୍ତ କରି ପେଟେ ପୋଷିବ, ଠାକୁରେ ଯଦି ଚାହିଁ ଦେଇଥିବେ, ଘର କରିବ । ପରିଆ କେମିତି ଘର କଲା । ଉଇ ପିଣା, ଦାଣ୍ଡ ଆଗରେ ଚାଲିନା । ଶମୁଆ ଜମି ପାଣିମାଣ କଲାଣି । ବେକରେ ଏବେ ପାଚିଲା ଗାମୁଛ । ମନୁଆଁ ମୋର ସେମିତି ହେବ, ମଣିଷ ହୋଇ ବାଟେ ଚାଲିବ । ଏଇ ଭବନାରେ ହଲୁସନ୍ତ ମନ ମୋର ପୁଲକି ଉଠିଲା ।

ବଲ ପରେ ବଲ ଡେଇଁ କଣ୍ଟା ଝଣ୍ଟା ଆଗୁଡ଼ା ଖାଗୁଡ଼ା ନ ମାନ ଗୋଡ଼ ଚାଲିଛି । ଅଖି ଅଛି ଗନ୍ଧାର ସେପାର ପତଳା ଅକାର ଭିତରେ ନିଦ୍ରା ଅକାରର ଗୋଟିଏ ଅତି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବାଡ଼ି ଉପରେ । ସେଇ ଅମ ଗାଁର ଚକ୍ର, ତୋଟାର ଗୁଲ ।

ଗନ୍ଧାର ମଝିରେ ଆପେ ଆପେ ଗୋଡ଼ ପଡ଼ୁଛି ଅମର ନିଦ୍ରାଦିନିଆ ଅବ୍ୟାସରୁ । ଏଇଠି ମୋଡ଼, ଏଇଠି ଗଡ଼ାଣି, ତାହାଣ୍ଡାହାଣ୍ଡା କିଆରୁଦା ମୂଲେ ହୁଙ୍କା । ସେଦିନ ଏହାର ମୂଲେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବଳଦକୁ କାଠି ଛୁଇଁ ଥିଲା । ନିଶ୍ବାସ

ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ହେଲ, ଯେମିତି ଗୋଡ଼ରେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇଗଲା, ହେଲ
ଗେଟ ମାରିଲା ପରି, ଗୁଲି ଦାଉଁ ଦାଉଁ ହୁଏ । ଗୋଡ଼ ଅବାଟରେ ପଡ଼େ ।

ଆଗକୁ ଗଲେ । ପଛରେ ଥାଏ ଗଜବୋଉ ।

ବଲ ମଝିରେ ସେ ଯେଉଁ ଅତଡ଼ାଖିଆ ଶୁଖିଲା ବାଲି ପୋଖରୀ, ତାର
କଡ଼ରେ ଗୋଟି ଗୋଟିକା ତାଳଗଛ । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଅନ୍ଧାରୀୟ ଡେଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡ
ଟେକି ଅତି ଭୟଙ୍କାରୀୟ ଦିଶୁଛି । ସେ ପାଖରେ ବେତବଣ, ଶିମିଳଗଛ,
ଗୋଠଛଡ଼ା ଗୋଟିକିଆ ଓଷ୍ଠଗଛ, ଡାଳପତ୍ର ଦିଶୁ ନାହିଁ । ଖାଲି ଦିଶୁଛି
କୁକୁକୁଲିଆ ପୋକ । ଆଖି ମିଟିମିଟି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ନିଆଁ କଣାର ପାହାଡ଼ ।
ଝିଙ୍କାର ଝିଁ ଝିଁ ଝିଁ । କାନ ଅତରା ପଡ଼ୁଛି ।

ଓଷ୍ଠ ଘେର । ସରତାନ ଅଛି । କେତେ ଲୋକ ଭେଟଣା ହୋଇ
ମରୁଛନ୍ତି । କେହି କେବେ କିଛି ଦେଖି ନାହିଁ, ଶୁଣିଛନ୍ତି, ଖାଲି ଶୁଣିଛନ୍ତି, ଦାନ୍ତ
କଡ଼ମଡ଼ । ଟାଣ ମନ ଦବିଆସିଲା । ଏ ପାଖ ସେ ପାଖକୁ ଗୁହଁଲି, ଗୁପ୍ତା ଅନ୍ଧାର ।
ନିରାଖି ଗୁହଁଲି କଡ଼କୁ । କଲା ବାହୁରୀ ପରି କ'ଣ ଦିଶୁଛି ତ ଦୂରରେ । ଓ !
ଖରବୁଦାଟାଏ ।

ଗଜବୋଉ ଖୁଡ଼ୀର ହାତକୁ ଧରି କହିଲା, ଖୁଡ଼ୀ ଗୁଲିପାରୁ ନା କି, ମୋ
ହାତ ଧରି ଆସ ।

କହିଲା, ଗୁଲି ଗୁଲି, ଅଧେ ବାଟ ତ ଗଲଣି, ହାତ ଛନ୍ଦି ହେବ । ବାଟ
କି ଖୋଜ ଗୁଲିଗଲେ ସହଳ ପହଞ୍ଚିଯିବା ଯେ ।

ତାର ହାତ ନ ଛାଡ଼ି କହିଲା, ତେମେ ଚଡ଼ ପଛେ, ତମର ପାଇଁ ଏତେ
ଡେରି ହେଲା । ତେମେ ଯଦି—

ମନକୁ ବାଁରେଇ ଦେଲେ ମନରେ ଡର ପଶିବ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ
ମୁଁ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି ।

ମୋ କଥା ମୋ ଭୂତରେ ଅଛି, ସେ ହାତ ଟାଣି ନେଇ କହିଲା, କିଲେ,
ଖୋଲେଇ ହେଉଛି କାହିଁକି ? ହାଟରେ ଘଡ଼ିକରେ ତୋର କାମ ସରିଗଲା
ବୋଲି କହୁଛି କି ? ତୋ ଗୁଣ କାହାକୁ ନ ଜଣା ଲେ ? ବଲ ବୟସ ଅଛି,
ସଠି ଧୂଆଁରେ ଟିକେ ହଲଦୀ ପାଣି ଛୁଆଁ ଦେଇଛି ବୋଲି—

ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରିୟ କଥା କହିବାକୁ ବସିଥିଲା । ଆଉ ଯାହା କହିବାକୁ
ବସିଥିଲା ମୁଁ ଜାଣେ । କଜିଆ କରିବାକୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ବନା
ଲଭ ସ୍ଵାର୍ଥରେ ବା କଜିଆ କରନ୍ତି କାହିଁକି ? ଗୁଲି ଅଧରେ, ନିଗୁଟିଆ ଗନ୍ଧର
ମଝିରେ, ଯେଉଁଠି ପଦେ କହିଲେ ସେ ପାଖ ପାହାଡ଼ିଆ ବାଲୁକୁଦ ଆଡ଼ୁ ସେଇ
ଯଦି ଓଲଟି ଶୁଭୁଛି, ଗମ୍ଭୀରୀ ଭିତରୁ ପାଟି ପରି । କଜିଆ କାହିଁକି କରନ୍ତି ?

ବୁଲପଡ଼ି ତା ଭୂତରେ ହାତ ଦେଇ ନେହେରୁ ହୋଇ କହିଲି, ତେମେ ଚିତ୍ରନା ଖୁଜା, ତମ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି । ହାଟରେ ଡେଇଁ ଦେବା କଥା ମୁଁ କହୁ ନାହିଁ । ହାଟରେ ତ ଡେଇଁ ଦୁଅନ୍ତା । ମୁଁ କହୁଛି, ଛବି ଘରେ ଟିକେ ଡେଇଁ ହୋଇଗଲା । ତମର ପାଇଁ ମୁଁ କହୁଥିଲି । ବୁଢ଼ୀ ମଣିଷ, ଅନ୍ଧାରଗଢ଼, ଅଖାଡ଼ୁଆ ବାଟ । ଦିନଯାକ ଖଟିଛି, ପେଟରେ ଦାନା ପଡ଼ି ନାହିଁ ।

ତା ଭୂତରୁ ହାତ ଖସାଇ ଆଣିଲି ।

କହିଲା, ଆଲୋ, ଚିତ୍ରବ କାହିଁ କି, ଛବି ଘରେ କ'ଣ ଡେଇଁ ଦେଲା ମୋ ଲାଗି ? ତୁ ତ ମୁହଁକୁ ମୁହଁ ଯୋଡ଼ି ଗପ ଲଗେଇଲୁ । ପାଣି ପିଇବାକୁ କ'ଣ ମୂଳକୁ ଗଲି । ଖଜା ଭିତରେ ସେ ଯେଉଁ କଲା ଲଙ୍କା ମରତ ଚନ୍ଦ୍ର ଲଗାଇଛି, ବେକେ ଉଠ ଦେବ । ଶିଙ୍ଗପର ଲଦ ହୋଇଛି, ସେଇଆକୁ ଦେଖୁଥିଲି । ତୁ ଯଦି ତାଙ୍କିଥାନ୍ତୁ ମୁଁ ଆସିଥାନ୍ତି । ତୁ ବସି ଗସିଲୁ, ଓଲଟି ମୋ ଦୋଷ ଦେଉଛୁ ।

ହସିଲି । କହିଲି, ନାହିଁ ଖୁଡ଼ି, ମୋ ଦୋଷ । ମୁଁ କ'ଣ ଆଉ ଜାଣିଥିଲି ତମେ ଲଙ୍କା ମରତ .. ।

କଥା ଆଧାର ରଖି ବୁଲାଇ କହିଲି, ଯାହା କହ, ଛବିଟି ଭଲ ପିଲଟିଏ । ଯେମିତି ରୂପ, ସେମିତି ଢଙ୍ଗ, ସେମିତି କଥା ! ତାକୁ ଦେଖିଲେ, ତା ସଙ୍ଗେ ଦି ପୁଅ କଥା ନ କହି ଆସିବାକୁ କାହାର ମନ ହେବ ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ଭାବି ସେ କହିଲା, ଭାରି ଭଲଟିଏ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ତୋର ପିଲାବେଳେ ତେହେରା ମନେ ପଡ଼େ । ତୁ ବି ଦିନେ ସେମିତି ଥିଲୁ । ରୂପରୁ କି ମିଳିବ ଲେ ମା, ଗୁଣ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ, ଭାଷ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ସବୁ ସୁନ୍ଦର । ବାପ ମା ସନ୍ତାନ କୁଟୁମ୍ବରେ କେତେ ଭଲରେ ମୁଁ ଘର କରୁଥିଲି । କପାଳ ପାଟିଲରୁ ସିନା ଆଜି ଏ ଦିନେ ଏ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗୁଛି । ହେଉ ତ, ମୋ ପୁତ୍ରୁ, ପୁତ୍ରୁ ବୋହୂ, ନାହିଁ ନାହିଁ ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ କି ତୋଡ଼ ?

ସଖିକୋପୀ । ଶୁଣିବୋଉ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିବାକୁ ଡରମାଡ଼େ । ବେଳେବେଳେ ସେ କେଉଁ ଖିଆଲରେ ଥାଏ, ସେ ନିଜେ ବି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଭଲକଥାରେ କେତେବେଳେ ସେ ହାକୁ କରି ଜଳିଉଠେ, ଆଉ କେତେବେଳେ ଯେତେ ଯାହା କହିଲେ ଦେହକୁ ନିଏ ନାହିଁ । ଘରେ ତାକୁ କେହି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କେତେ କଜିଆ, କେତେ ହୁମ୍‌ହୁମ୍ । ବୁଢ଼ୀଦିନେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ପରିଶ୍ରମ କରି ନିଜର ଖାଇବା ମୁଁଠାକ ଭେଲବାକୁ ପଡ଼େ । ଦେହ ପା ଖରାପ ହେଲେ ଦିନେ ଓଲଟି କାମ ନ କଲେ କୁଟୁମ୍ବ ଲୋକଙ୍କ ଯେଉଁ ତୋଡ଼, ଯେଉଁ ନାକଛୁଆଁ କଥା, ଶୁଣିଲେ ପର ଲୋକ ବି ଗୁନିଆଁ ଦେବ । ସବୁ ସହ ବୁଢ଼ୀ ତାର ନାବ ତଳେଇଛି ତ, ଦିନ କଟିଯାଉଛି ।

ଓସ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ପାରି ହୋଇ ଅସିଲୁ । ଘର ରହୁଲା ଡାକେ ବାଟ । ଡର ରହୁ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଶୁଣିବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଗପ କରି ବେଳ କାଟିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାର ଶୁଣିବେ ବାଟ ଗୁଲିଲ ବେଳେ ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରାର ଖିଅ ଧରି ଗୁଲିଲେ ବାଟ ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ, ଡର ବ ମନରେ ପଶେ ନାହିଁ ।

ଛବିର ରୂପଟି ମୋ ମନକୁ ଅସିଲା । ତା'ର ପଛରେ ଭବନାର ଜାଲ ଖେଳାଇ ଦେଉଣୁ ସେଇ ଜାଲରେ ନଜେ ଘେରି ହୋଇପଡ଼ିଲ । ତା'ର ବୟସରେ ମୁଁ କୁଅଡ଼େ ଠିକ୍ ସେମିତି ଥିଲି । ଭୁଲ କଥା । ବାପ ମା ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଛବିର ମୁରବି ଅଛି । ଭାଇ ! ଯିଏ ତା ପାଇଁ ଖଟନ୍ତି, ଯାହା ପାଇଁ ଦିନରାତି ସେ ଭାବେ । ଯାହାର ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଲେଟେଖିପାରିବି ପରି କାମରେ ସେ ଲେଟି ଯାଉଥାଏ । ପେଟ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କାହାର ହାତକୁ ସେ ଗୁହଁ ରହେ ନାହିଁ, ଗୁହଁ ରହେ ତାର ଭାଇର ମୁହଁକୁ । ଭାଇ ! ପଦଟି ମୁହଁରେ ଆଖିଲେ ଆନନ୍ଦରେ ମୁହଁ ଉଜଳଉଠେ, ଗର୍ବରେ ଗୁଲି ଫୁଲିଉଠେ । ଭାଇ ପଦଟି ଲାଖି ରହୁଥାଏ ତା କରରେ ।

ମୋର ଥିଲା କିଏ ? ମା, ନଜର ପେଟ ଖୋସିବାର ଶକ୍ତି ତାହାର ଦିନୁଦିନ କମି ଆସୁଥାଏ । ମୋ ସାଙ୍ଗ ପିଲାଙ୍କର ଯେତେବେଳେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଥିଲେ ଖେଳର ଆଗ୍ରହ ଭାଙ୍ଗି ନ ଥାଏ, ମୋତେ ସେତେବେଳେ ନଜର ପେଟ-ପାଟେଣାର ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମା ସଙ୍ଗେ ଗୁଲି ପରି ଲାଗି ରହୁଥାଏ । କାହା ଘରେ କିଏ ବୋଲିବାକ ବତାଇଲେ ବିନା ଆପତ୍ତିରେ କରିଦିଏ । ଖୁସି ପାଇ କିଏ ମତେ ଚୁଟାଉଛନ୍ତି ମୁଁଏ ଦିଅନ୍ତି, କେହି ବା ଅଇଁଠା କ'ଣରେ ପଖାଳ ମୁଁଏ ବାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ସେତକ ମୁଁ ପାଇଦିଏ । କୃତଜ୍ଞତାରେ ମନ ନଇଁଯାଏ ।

ଆଉ ଟିକେ ବଡ଼ ହୋଇଗଲା । ମା' ସଙ୍ଗେ ମିଶି ବଡ଼ ବଡ଼ ପାଇଟି କରିବାକୁ ସାହସ ହେଲା । ପର ଘରର ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କ ଭୂଣୁରୁ କଥା ବାହାରିଲେ ଯେତେ ବଡ଼ କାମ ହେଉ, କି ଯେପରି ଅସାଧ୍ୟ ଅସନା ପାଇଟି ହେଉ, କରିବାକୁ ମୁଁ ପଛୁଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ ମତେ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ଭଲକରି ମୁଁଏ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଦେହକୁ ଅନାଇ ପୁରୁଣା ଲୁଗାପଟା ଖଣ୍ଡେ ବି ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ବୟସ ହେଲା । ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଅସିଲେ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଓଢ଼ଣା ଟାଣି ମାଆର ପଛେ ପଛେ ଯାଏଁ । କେବେ କେବେ ଏକୂଟିଆ ଆସେ, ଏକୂଟିଆ ଫେରେ । ଦାଣ୍ଡରେ ବସିଛନ୍ତି ଗାଁ ରେଣ୍ଡିଆ । ମଝିରେ ଗୁଲିଯିବାକୁ ସାହସ ହୁଏ ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ ଥରଉଠେ ।

ଟିମା ଡାକେ, ହେ ଭୁଲସି, ଶୁଣ ମ, ଶୁଣ—

ଗୃହଦେଇ ଦେହକୁ ଲୁଗା ଟାଣି ସାମାନ୍ୟ ହସିଦିଏ, ଆଉ ଗୁଲିଯାଏ
ଆଗକୁ ।

ଭ୍ରମା କହେ, ହେ ଟୋକି, ପଛସା ନରୁ ?

ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଗୁଲିଯାଏ । ପଛରେ ହୋ, ହୋ ହସିଉଠନ୍ତି ପକ୍ଷୀଏ ।

ମାଲା କହେ, ଭାରି ଜଣେ ରେ ।

ତେମା କହେ, କେତେ ଛଇଛଟକ କାହ୍ନୁ ଦେଖ ତ—

ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ ନ ଥାଏ । ସିଧା ସିଧା ଗୁଲିଆସେ ଘରକୁ । କାହାକୁ କିଛି
କହେ ନାହିଁ, କହିପାରେ ନାହିଁ । ଏଇମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପିଲାଦିନେ ଚଳି ଆସିଛି,
ଖେଳି ଆସିଛି । ଏଇମାନଙ୍କର ଗାଳି, ମାଡ଼, ଥଟ୍ଟା, ତାମସା ମୋର ଦେହସହା
ହୋଇଛି ।

ତଥାପି, ଖରାପ ଲାଗେ । ପିଲାବେଳର ଥଟ୍ଟା ତାମସା ଓ ଏ ବେଳର
ପରିହାସ ମଧ୍ୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭେଦ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କର ଆଖିଠାରୁ, ଭୁଲ୍‌ତା
ଟେକା, ପରିହାସ କଥାରେ ଅସନା ଇଙ୍ଗିତ ଲୁଚି ରହିଥାଏ । ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ
ପଡ଼ିଲେ ସେମାନେ ସନ୍ଦେହରେ ଅନାନ୍ତି । ନାକ ଟେକନ୍ତି ।

ଅଭାବ ଅନାଟନରେ ଘାନ୍ଧି ଚକଟି ହୋଇ ସଫାରର ଭଲମନ୍ଦ କଥା
ଆଲ ବୟସରେ ବୁଝି ପାରିଲି । ଲୋକଙ୍କର ଗୁଣ ଅବିଗୁଣକୁ ହାଡ଼େ ହାଡ଼େ
ଚିହ୍ନି ଥିଲି । ତେମା ହସିଲା କି ତେମା ଆଖି ଠାରିଲା, ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଏହାର
ଅର୍ଥ ମତେ ଅଜଣା ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଗରିବର ମୁହଁ ଚୁଲାଇ ଟାଣି ଟାଣି ଦିଏ ପଦ
ହାକି ଦେବାର ସାହସ ମୋର ନ ଥିଲା । ସମସ୍ତେ ଅମର ଖାଉଁଦି । ପେଟେ ଆଗରେ
ମାନ ମହତ ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ । ପୁଣି, ଭୁଲସୀ-ମା ହିଅର ମାନ ମହତ
କଅଣ ?

ଛବିର ବୟସ ଡେଇଁ ଆସିଲି, ଘରୁ ବାହାରେ ନାହିଁ । ଏକୃଷ୍ଟିଆ
ଘରକାମରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯାହା ଯେତେବେଳେ ମା ଆଣେ, ସେଇଆ ଖାଇ
ଦୁଃଖେ ସୁଖେ ବେଳ କଟିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ମନରେ ସବୁବେଳେ ଦକ । ସଞ୍ଜପହରେ
ଆମର ସେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୁଡ଼ିଆ ଆଗରେ ଗାଁ ଟୋକାଏ ଗପ କରନ୍ତି, ଏପାଖ
ସେପାଖ ଟଙ୍କଲ ମାରନ୍ତି, ଗଛ ଅଧରେ କିଏ ବୋଲେ ଗୀତ, କିଏ ମାରେ ତାଳି,
କିଏ ବା ଶିଶିର ମାରି ଅସର୍ୟ ସର୍ୟ କଥା କହନ୍ତି । ମା ଶୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ମୋ
କାନରେ ସବୁ ପଡ଼େ, ଭୁନ ରହେ ।

ଗାଧୁଆବେଳେ, ପୋଖରୀ ଘାଟରେ, ସେ ପାଖେ ମାଲା ପହଁରୁଛି, ଏ
ପାଖେ ତେମା କଇଁଫୁଲ ଚୋଳୁଛି । ଭ୍ରମା ଆଉ ତିମା ହୁଡ଼ା ଉପରେ ଧରାପରା
ଲଗେଇଛନ୍ତି । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଗୃହ ବେଳେବେଳେ ହସୁଛନ୍ତି । ଗାଁ ମାଇପେ ସବୁ

ଦେଖନ୍ତୁ । ଓଁଦା ଲୁଗାରେ ଥର ଥର ଘରକୁ ଫେରେ । ଭାବେ, ଏ ଟୋକାଗୁଡ଼ା କେତେ ଖରାପ । ପୁଣି ଭାବେ, ନା, ସେମାନେ ଖରାପ ନୁହନ୍ତି ଯେ, ମୋ କପାଳ ଖରାପ । ମୁଁ ଗରବ—ଅନାଥା । ଗାଁରେ ଆଉ ଦଶ ପଚାଶ ହିଅ ଅଛନ୍ତି । ହେଲେ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଠେଙ୍ଗା ଧରିବାକୁ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ।

ଏମିତି କେତେ କଥା । ପଦାକୁ ଗୁହଁବାକୁ ଡରମାଡ଼େ । ନିଶ୍ଚୟ କାହାର ଦଟା ଅଖି ମିଟି ମିଟି ହେଉଥିବ । କାହାକୁ କିଛି କହି ହେବ ନାହିଁ । ନିଜ ମନ୍ଦତ ନିଜେ ରଖି ଚଳେ । ତଥାପି ଗାଁରେ ଦୁର୍ନାମ ରଟିଲା, କେତେ ଲୋକ ମୁରବିଗିରି ଦେଖାଇ ଅମ ଘରକୁ ଉପଦେଶ ଦେବାକୁ ଆସିଲେ । ଭଲେଇ ହୋଇ କହିଲେ, ଅଲୋ ଭୁଲସୀ ମା, ଏଇ ସାଲେ ଯେଉଁଠି ହେଲେ ହିଅକୁ ଉଠେଇ ଦେ । ଯିଏ ଅସନ୍ନ, ତାଙ୍କର ଅଖି ଦଟା ଚକ୍ର ପରି ଭ୍ରମୁଥାଏ । ମୁଁ ଜାଣେ, ସେ ଅଖି ମତେହିଁ ଠାବ କରିବାକୁ ଡହଲ ବିକଳ ହେଉଥାଏ । କହନ୍ତି, ହିଅଟାକୁ ବେପରଦା କରି ଗାଁରେ ରଖିବା ଆଉ ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଦେଖୁନୁ ଆଜିକାଲିକା ପିଲାଙ୍କ ଡଙ୍ଗା ।

ବୋଉ ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ । ଡବ ଡବ କରି ଗୁହଁ । ଦୁଇ ଅଖିରୁ ଲୁହ ଧାର ଗଡ଼ିପଡ଼େ ।

୩

ବାହାଘର ହେଲା । ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଅଖିର ଅଦଳ ବଦଳ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନୁହେଁ, ତାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ । ପରଘରକୁ ଯାଇ ସଫାର କଲି । ପିଲାଟିକୁ କୋଳରେ ଧରି ଦିନ ପାଞ୍ଚଟା ପାଇଁ ଆସିଥିଲି ବୋଉ ପାଖକୁ । ଫେରି ନାହିଁ । ଫେରିବ ନାହିଁ । କାହା ପାଖକୁ ଫେରିବ ? ଯାହାକୁ ନେଇ ସଫାର କରିଥିଲି ସେ ନାହାନ୍ତି ।

ମୁଁ ବିଧବା, ମୁଁ ଅନାଥା—

ଛେଉଣି ପିଲାଟିକୁ ମଣିଷ କରିବା ମୋର ଦାୟିତ୍ବ ।

ଅଖିରୁ ହରିପଡ଼ିଲା ତତଲା ଲୁହ । କେତେ ସୁଖ ଦୁଃଖର ସୁଇ, ମନକୁ ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଇଲା । ମନରେ ଜୋର ଅଣିଲି, ଆରେ, ସଫାରର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଗରବ ଅନାଥଙ୍କ ପରି ମୁଁ ବି ଜଣେ । ସମସ୍ତେ ଦୁଃଖେ କଷ୍ଟେ ଚଳୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ବି ମୋର ନାବ ଚଳାଇବି—ଯେତେ ଦିନ ଚଳିବ । ପିଲାଟିକୁ ବଢ଼ାଇବାକୁ, ମଣିଷ କରି ଦାଣ୍ଡରେ ଚଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଯାହା ଥିବ ତା'ର କପାଳେ ।

ରାଜିବୋଉ କହିଲା, ଅଲୋ ଭୁଲସି, ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ତ ହେଲା, ମୁଁ ଏଇବାଟେ ଯାଉଛି, ତୁ ଏଇ ଗୋହରା ବାଟେ ସିଧା ଯା— ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

କହିଲି, ହଉ ଖୁଡ଼ି, ତମ ଟୋକେଇ ନଥ ।

ମୁଣ୍ଡରୁ କାଢ଼ି ତା ହାତକୁ ଦେଲି । ସେ ଟୋକେଇ ନେଇ କହିଲା, ଦିଟା କଥା ଲଙ୍କା ମରତ ନେବୁ ତୁଳସୀ, ଲେଉ ହେଲା, ଛବିଘର ଗଛରୁ ଛୁଣାଇ ଆଣିଛି ।

ରାଗ ହେଲା । କେଡ଼େ ଖରାପ ଲୋକ । ପାଣି ପିଇବାକୁ ଯାଇ ଧରର ଜନିଷରେ ହାତଦେବା ଭଲ ନୁହେଁ । ପଚାରିଲି, ଛବି ଜାଣେ ଖୁଡ଼ି ?

ଚଡ଼ି ଉଠି କହିଲା, ମଲାମର, ଦିଟା ଲଙ୍କାମରତ, ତାକୁ କହିଲି ନାହିଁ ତ କଥାଣ ହେଲା ?

ବରକ୍ର ହୋଇ କହିଲି, କ'ଣ ଆଉ ହେବ, ଚୋର ହେଲା । ଛୁଃ—

ରାଗରେ ନଆଁ ହୋଇଗଲା । କହିଲା, କି ଲେ, ମତେ ଚୋରଣୀ କହୁଛୁ ? ହଇଲେ, ନଜ ଗୁଣ କଥା ଭୁଲି ଗଲା କି ? ଦିଅର ସଙ୍ଗେ ସଲା ହୋଇ ଘରତାକୁ ମରାଇ ଆଜ ଦେଖାଇ ଦେଉଛୁ, ମୁଁ ସଙ୍ଗ, ମୁଁ ସଙ୍ଗ…… । ପୁରାଣ ଖୋଲିଲେ— ।

ଛୁତରେ କୁଣ୍ଡା ଚାଲିଗଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି କଥା ଗୋହରା ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲି । କାନରେ ହାତ ଦେଇ ଘର ଆଡ଼େ ଚାଲିଲି ।

ବାର ଭିତରକୁ ପଶିଆସି ଦେଖିଲି, ପିଣ୍ଡା ଉପରେ କରକଥା ହୋଇ ଉବର ଜଳୁଛି । କାହାରି ସ୍ବର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ମନୁ ମୋର ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି, କେତେ ଆଜି କାନ୍ଦୁଥିବ କେଜାଣି । ହାଟ ଟୋକେଇଟି ଚାଲି ଉପରେ ରଖିଦେଇ ତାକିଲି, ବୋଉ, ବୋଉ— ।

ବୋଉ ଜବାବ ଦେଇ ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ପଚାରିଲା, ଏତେ ଡେର ହେଲା କାହିଁ କି ମା ?

ଆସୁ ଆସୁ ଭେର ହୋଇଗଲା । ମନୁ କ'ଣ ଶୋଇଛି ?

ହଁ । ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୋଇ ଆଗ ମନ୍ଦାଏ ତୋରଣୀ ପିଇଦେ, ତାପରେ ଯେଉଁ କଥା । ଚାଲି ଚାଲି ହାଲିଆ ହୋଇଥିବୁ, ଦିନଯାକ ପୁଣି ପେଟରେ କିଛି ପଡ଼ି ନାହିଁ— ।

ମୋ କଥାକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଘର ଭିତରୁ ପୁରୁଣା ରଙ୍ଗୀନ୍ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡି ଓ ତାଳଟି ଆଣି ମତେ ଦେଲା । ହାଟରୁ ଆଣିଥିବା ପଇସା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ବୋଉ ହାତକୁ ଦେଇ ମୁଁ ଲେଟା ଓ ଲୁଗା ନେଇ ଦାଣ୍ଡ କଡ଼ କୁଅ ମୂଳକୁ ଗଲି ।

ବୋଉ ସେହି ପିଣ୍ଡାରେ ମୋ ପାଇଁ ପଖାଳ ବାଢ଼ିଦେଲା ।

କହିଲା, ଟିମବାବୁଙ୍କ ଘରୁ ଲୋକ ଆସିଥିଲା । କାଲି ସକାଳେ ଧାନ ଭୂଟି ଯିବାକୁ କହିଯାଇଛି ।

କହିଲି, କାଲି ମନୁଆଁର ଜନ୍ମଦିନ, ସକାଳେ କାହା ଘରକୁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ସାଆନ୍ତାଣୀ ଶୁଣିବେ ନାହିଁ ?

ଶୁଣିଲେ ମୁଁ କଅଣ କରିବି ? କାମ କଲେ ମାଣେ କି ସେରେ ଦେବେ । କାମ ନ କଲେ ନ ଦେବେ । କାହାର କିଏ ଧାରେ କି ବୋଉ ?

ଆଲୋ ମା, ଆଉ ଦିନକୁ ଆଉଦିନ ଅଛି ।

ଭୁତ ରହିଲି । ପରଙ୍କ ଦୟା ଉପରେ ଯେ ନିର୍ଭର କରେ, ପରଙ୍କ ମଜି ଜଗି ତାକୁ ଚଳିବାକୁ ହେବ ।

ଘର ଭିତରେ ମନୁ କାନ୍ଦୁ । ବୋଉ ଉଠିଗଲା । ମୋ'ର ନଜର ପଡ଼ିଲା ଗୁଲି ପାଖ ପିଣ୍ଡାରେ । କାନ୍ଦୁକୁ ଡେଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିବା କାଠିଆ କଦଳ ରଖା ହୋଇଛି । କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆମ ବାଘରେ ଯେଉଁ ଦିକାନ୍ଧ କଦଳ ପଡ଼ିଛି ସେ ତ ବଳୁଳ କଦଳ, ଇଏ ଆସିଲା କେଉଁଠୁ ?

ଡାକିଲି, ବୋଉ—

ବୋଉ ମନୁକୁ କାଖ କରି ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଆଗ୍ରହରେ ମୁଁ ତା ଆଡ଼କୁ ବୁଲିଲି । ଆଦୁର ଆଖୁଣି ହେଲା । ପିଲାଟା ଆଖି ବୁଜି ଘୁମାଉଛି । ହାତରେ ଧରିଛି ଗୋଟାଏ ଜାପାନୀ କଣ୍ଢେଇ । ପିନ୍ଧିଛି ଖଣ୍ଡେ ଫୁଲପକା ଜାମା ।

ପଖାଳ କଂସା ପାଖରୁ ଉଠି ହାତ ଧୋଇଲି । ମନୁକୁ ବୋଉ କାଖରୁ ଆଣି ପରୁଇଲି, ବୋଉ, ଏ ସବୁ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ଏ କଦଳ, ଜାମା, ଖେଳନା କିଏ ଆଣିଛି ?

ବୋଉ ହସିଲା । ଉଡ଼ିର ନ ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । ମୁଁ ସେଇ ବାରଣ୍ଡାରେ ପିଲାକୁ କୋଳରେ ଧରି ବସିଲି ।

ବୋଉ ଘର ଭିତରୁ ବାହାରିଲା । ହାତରେ ଧରିଛି ଖଣ୍ଡିଏ ଫୁଲପଡ଼ିଆ ମିଲ୍ ଗାଢ଼ୀ ଓ ଖଣ୍ଡେ ଗାମୁଛା । କହିଲା, ଏ ସବୁ ସୁର ଆଣିଛନ୍ତି । କାଲି ପୁଅର ଜନ୍ମଦିନ ବୋଲି ତା ପାଇଁ ଜାମା, ତୋ ପାଇଁ ମୋ ପାଇଁ ଲୁଗା, କାନ୍ଦିବା ପାରିଲା କଦଳ— ।

ତାକୁ ଆଉ କୁହାଇ ଦେଲିନାହିଁ । ଗର୍ଜି ଉଠିଲା, କିଏ ଆଣିଛି ?

ମୋ ଶରୀର କାରଣ ସେ ଜାଣେ, ତା ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । କହିଲା, କି ଅନ୍ୟାୟ ହେଲା ମା, କେତେ ଶିକ୍ଷାରେ ସେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହୂ ଉଡ଼ୁଉଦିଆ ଦି'ପଡ଼ିରଟାରେ ଏ ସବୁ ନେଇ ଆସିଥିଲା ।

ପରୁଇଲି, ତୁ ରଖିଲୁ କାହିଁକି; ଫେରିଲା ଦେଲା ନାହିଁ । ତତେ ମୁଁ କେତେ ଥର ମନାକରିଛି ?

ବୋଉ କହୁଲୁ, ରାଗନା ମା, ଶୁଣ, ମୁଁ ଯା କହୁଛି । ଲେକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏଣୁ ତେଣୁ ଶୁଣି ବିନା କାରଣରେ ତା ଉପରେ ରାଗିବା, ଶ୍ରେୟକୁ ମାନ କରି ଖପରରେ ଖାଇବା ଭଲ ନୁହେଁ । ସୁର ତୋର ଦଥର, ମନୁର ଦାଦି । ବାର ଲେକଙ୍କ ଅଲଗା କଥାରୁ ଆମକୁ କଅଣ ମିଳିବ ? ଲେକେ ଭୁଣ୍ଡ ହଲୁଲ ଘର ଭଙ୍ଗାକଥା କହୁବେ ସିନା, କେହି କେବେ ସାହା ହେବେ ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚ ପଇଶ ଗଣିଦେବେ ନାହିଁ ।

ଆଉ ସୁର ଆସି ପାଞ୍ଚ ପଇଶ ଗଣିଦେବେ, ମନୁଆଁକୁ ଅକାଳେ ସକାଳେ ଖଣ୍ଡେ ଜାମା କି ମୋ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଲୁଗା ଆଣିଦେବେ । ସେଇଥିରେ ଆମର ଦିନକାଳ ସରିବ ନାହିଁ । ଯାହାକୁ ନେଇ ସଂସାର କରିଥାନ୍ତି, ଯାହାକୁ ନେଇ ଦିନକାଳ ସାରିଥାନ୍ତି, ତାକୁ ମୋତେ କିଏ ଆଣିଦେବ ?

ଆଉ କହୁପାରିଲୁ ନାହିଁ । ମନୁଆଁକୁ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଗୃଧିଧର କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି । ମନେ ପଡ଼ିଗଲା କେତେ କାଳର କେତେ କଥା । କାନ୍ଦଣା ସ୍ଵରରେ କହୁବାକୁ ଲାଗିଲି, ସୁର ଆସି ତୋ ପାଖରେ ସାଜୁଲେଇ ହେଲା, ସେତିକିରେ ତୁ ଭୁଲିଗଲା । ତାକୁ ଘରେ ପୂରାଇବାକୁ ମୁଁ ତତେ ମନା କରିଥିଲି ।

ହାତ ଦେଖାଇ ସେ କହୁଲୁ, ଚୁପ୍ ଚୁପ୍, ଆଉ ଘରେ ସେ ଶୋଇଛନ୍ତି, ବେଶି କିଛି କହ ନା ।

ସେ ଅଛନ୍ତି ଶୁଣି ମୋ ଦେହରେ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲା । ମନୁଆଁକୁ ତଳେ ବସାଇ ବଡ଼ ପାଟି କରି କହୁଲି, ସେ ରହୁଲେ କାହିଁକି ? ଅନ୍ଧର ଦୁର୍ନାମ ଶୁଣିବାକୁ ବାକି ଅଛି ବୋଉ ?

ଏମିତି କାହିଁକି କହୁଛୁ, ଭୁଲସି, ତୁ ରାଗିବୁ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ଉଦୁଡ଼ିଦିଆ ଖରାରେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲି । କି ରୂପ ଆସି କଅଣ ହେଲାଣି । ଧୂଆଁ କଳାପାଣି ବୋହୁପଡ଼ୁଛି । ମନ ଭାରି କଷ୍ଟ ହେଲା । ମନୁର କାଲି ଜନ୍ମଦିନ । ତାଆରି ଦାଦି ତ । ତାଆରି ରକତ । ବାପ କିଏ ଆଉ ଦାଦି ବଡ଼ବାପ ? ଏଇଆ ଭାବି ମୁଁ ତାକୁ ଅଟକାଇ ରଖିଲି । ତୁ କାଳେ ରାଗିବୁ ବୋଲି ସେ ଏକା ନାହିଁ କରୁଥିଲା । ତାର କାଣିଗୁଏ ଦୋଷ ନାହିଁ ।

ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ଝରିପଡ଼ୁଥାଏ । ଅକ୍‌କା ହୋଇ ସେହି ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଗନ୍ଧାର ଆଡ଼ର ଅଲାର ଉତରକୁ ଏକ ଆଖିରେ ଗୁହଁ ରହୁଥାଏ । ଭାବୁଥାଏ, ମଣିଷର ବୟସ ବଢ଼ିଲେ ରୁଦ୍ଧି ସୁଧ ବଢ଼ିଯାଏ । ଏ ଗାର ଲେକେ ମୋତେ ଯେଉଁ ଆଖିରେ ଦେଖନ୍ତି, ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା ଯେପରି ଖରାପ, ସେମାନେ ଯଦି ଜାଣନ୍ତି ଯେ ମୋ'ର ଦଥର ସୁର ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଆସି ଆମର ଘରେ ଥିଲା, ତେବେ ଭଲକୁ ତାଲ କରି କହୁବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧା ମିଳିବ । ମୋ'ର ଉପର ମୁହଁ ତଳକୁ ହେବ ।

ବେଳୁ ବେଳ କୋଡ଼ ବଢ଼ିଲା । ବୋଉ କାଠପିତୁଳା ପରି ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ବସିଥାଏ, ମନୁକୁ କୋଳରେ ଧରିଥାଏ । ସେ ବୋଧହୁଏ, ତାର ଭୁଲ ରୁଝିବଣି । ସେ ଭୁଲ କରି ନାହିଁ, ଜାଣି ଜାଣି ଏପରି କରିଛି । କେତେଥର ମୋ ଆଗରେ ସାକୁଲେଇ ହୋଇ କହିଛି, ଅଲେ ଭୁଲସି, ସବୁଦିନେ ମଣିଷ ଟାଣ ରଖି ତଳପାରେ ନାହିଁ ଲେ । ହଁ, ଯାହାର ହାତ ଧରିଥାଏ, ତାର ଭଲ ମନ୍ଦ ହେଲେ ମନ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ । ତଥାପି, ଗୁଳି ପଥର କରି ପୁଣି ନୂଆ ସଂସାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆଜି ସିନା ତୋର ବୋଉ ଅଛି, କାଲି ଯେତେବେଳେ ସେ ଆଖିବୁଜିବ, କି ସାହସରେ ତୁ ପିଲାଟାକୁ ନେଇ ତଳକୁ ?

ଏମିତି କେତେ କଥା ସେ କହେ । ତା କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୁଁ ଭଲ କରି ଜାଣେ । ତାର ଇଚ୍ଛା ମୁଁ ଆଉ ଥରେ ସ୍ବାମୀ ନେଇ ସଂସାର ଆରମ୍ଭ କରିବି । ମୋର ମଲା ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ପାଶୋରି ପୁଖରେ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ତାର ମନ ସିନା ମୋର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଦେଖି ସହପାରେ ନାହିଁ, ସେ ତ ରୁଝିପାରେ ନାହିଁ, ତାର ସହାନୁଭୂତି କଥା କେଇପଦ ମୋର ଗୁଳି ଭିତର, କଟା ଘାଆରେ କିପରି ଲୁଗର ଛିଟା ମାରେ ! ତା ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ବାଦାନ୍ତବାଦ କରେ ନାହିଁ । ତା କଥାରେ କାନ ନ ଦେଇ ନିଜ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହେ ।

ତାର ଇଚ୍ଛା ମୁଁ ପୁଣି ସୁରକୁ ନେଇ ସଂସାର କରିବି । ଜୁଲର ବୋହୂ ଜୁଲରେ ରହିବି । ମନୁଆ ବାପ ହରାଇ, ଦାଦକୁ ବାପ କରି ପାଇ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବି । କଥା ଏ କାନରୁ ସେ କାନକୁ ଯିବି ନାହିଁ । ବୋଉର ଦୁଷ୍ଟିନ୍ତା ଦୁଷ୍ଟିଯିବି । କିନ୍ତୁ ରୁଝେ ନାହିଁ ବୋଉ, ଯାହାରି ପାଇଁ ଆଜି ମୋର ଏ ଦୂରବଢ଼ା, ଯାହାକୁ ମୁଁ ବିଷପରି ଘଣ୍ଟା କରେ, ଭୟ କରେ, ଯାହା ପାଇଁ ଦୁନିଆଁରେ ମୋର ଦୁର୍ନାମ ରହିଛି, ତାକୁ ନେଇ ମୁଁ ନୂଆ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିପାରିବି ନାହିଁ ।

ମୋର ମନ ଯାହା ରୁଝେ, ବୋଉ ତାର କାଣିରୁକର ଆଶ୍ରୟ ପାଏ ନାହିଁ । ଆଶ୍ରୟ ମୁଁ ଦିଏ ନାହିଁ । ସେ ତାର ମନ ଇଚ୍ଛା ଗପିଯାଏ, ମନ ଇଚ୍ଛା ଉପଦେଶ ଉଦ୍‌ଗାରି ଯାଏ । କାହିଁରେ ମୁଁ କାନ ଦିଏ ନାହିଁ । ଖାଲି ଶେଷକୁ ତାକୁ ମନା କରି କହେ, ସୁର ଆମ ଘରକୁ ଆଉ ନ ଆସୁ । ଯଦି ଆସେ, ତାକୁ ଘରେ ପୂରାଇବୁ ନାହିଁ ।

ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ସେ ଶୁଣେ ନାହିଁ । ମନୁଆକୁ ଦେଖିବା ବାହାନାରେ ସୁର ବାରମ୍ବାର ଆସନ୍ତି । ବୋଉ ତାଙ୍କୁ ଘରେ ପୂରାଏ । କେତେ ଗପ କରେ । ମୋର ବାରଣ, ମୋ ବିରକ୍ତିକୁ ପାସଙ୍ଗରେ ନ ପକାଇ ମନୁଆକୁ ଦେଖିବା ପେଖନାରେ ଆସନ୍ତି । ଆଜି କାମା ଖଣ୍ଡେ, କାଲି ମିଠେଇଟିଏ, ପୁଣି କେବେ ଖେଳନା ଖଣ୍ଡେ, ପିଲାଟାକୁ ଦେଇ ବୋଉର ମନ କିଣି ନେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ମୂର୍ଖ, ରୁଝନ୍ତି

କାନ୍ଧୁରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ନାହିଁ, ବୋଉକୁ ପଟାଇ ରଖିଲେ ମୋର ମନର ଭାବ ବଦଳାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ମୋତେ ଭୁନ ଦେଖି ବୋଉ କ'ଣ ମନେ କରି କେଜାଣି ପୁଣି କହିଲା, ମା, ସୁର ସେତେବେଳୁ ଅସିଲଣି, କିଛି ଖାଇ ନାହିଁ । ଖାଇବାକୁ ଡାକିଲି ଯେ କହିଲା, ନୁଆଉ ଖରଟଗରେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଅସୁଅବେ, ସେ ଅସନ୍ନ, ମତେ ଭୋକ କରୁ ନାହିଁ । ଅଜି ନୁହେଁ ମା, ସବୁଦିନେ ମୁଁ ଦେଖିଛି ତୋଠେଇଁ ତାର ଭାରି ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଯେଉଁମାନେ ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ବାରକଥା କହନ୍ତି ।

ମୋର ଯେଉଁ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଚାହିଁ ଉଠି କହିଲା, ଥାଉ ଥାଉ, ତୋର ଭଲେଇ କଥା, ସେଇକି ଥାଉ । ସୁରକୁ ମୁଁ ଭଲକରି ଚିହ୍ନେ । ସେ ମଉନ ମୁହଁ, ରୁପ୍ ସଇତାନ, ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ପାଣି ପିଏ । ତା ମାୟାରେ ଭଗବାନ୍ ପଣି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ ଖୁଣି, ସେ ଦୋଷୀ, କେହି ନ ଦେଖନ୍ତୁ, ଉପରେ ଥାଇ ଠାକୁରେ ସବୁ ଦେଖିଛନ୍ତି । ଲୋକଙ୍କର କଥା ମିଛ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

ଆଉ କ'ଣ କହିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆରଘରୁ ଆଖି ମଳି ମଳି ସୁର ବାହାର ଆସିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋର ପାଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସତେ ତ, ସେ ବଦଳି ଯାଇଛନ୍ତି । ଦୁଇମାସ ତଳେ ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ିଆ ଆମର ଘରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ମନକୁ ଯାହା ଅସିଲା କହି ମୁଁ ଗାଁ ଭିତରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲି । ଫେରିଲା ବେଳକୁ ସେ ନ ଥିଲେ । ସେ ଦିନ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତକରି ଦେଖାରେ ଯାହା ଦେଖିଥିଲି, ଭାବିଥିଲି, ତାର ଶିରୀ ଭୁଟିଯାଇଛି । ମନର ପାପ ସିନା କେହି ଦେଖିଲେ ନାହିଁ, ନିଜ କଲା ପାପ କାମରେ ନିଜେ ସେ ଜଳି ଯାଉଛି ।

ଗୁଡ଼ର ଝାପ୍ପା ଆଳୁଥରେ ଯାହା ଦେଖିଲି ମୋର ଗୁଡ଼ରେ ଚମକ ଲାଗିଲା । ତମ୍ବା ତାର ପରି ବଳିଲା ଦେହରେ ଶିରୀ ଦଉଡ଼ି ବଳିହୋଇଛି । ଗୁଡ଼ରେ ଶରୀ ହେଉଛି ହାଡ଼ ବଦାକାଠି ପରି । କୋରଡ଼ିଆ ଆଖି ମଉଳା ଫୁଲ ପରି ଜ୍ୟୋତିର୍ମାନ, ମୁହଁର ରୁଡ଼କୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇଛି ମୁଣ୍ଡର ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ କହୁଣ୍ଡ ବାଳ । ଭ୍ରାତୃହନ୍ତାର ଶିରୀ ଭୁଟିଛି ।

୪

ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପରି ଦି ଭାଇ, ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ଶତ୍ରୁ ଶଙ୍କିଯାଏ । ଭଲ କରି ନ ଚିହ୍ନିଲା ଲୋକ ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ନ୍ତି, ବଡ଼ କିଏ ସାନ କିଏ । ସୁର, ମନୁଆର ଦାଦା, ତାଙ୍କରି ଭାଇ, ଏକା ରକ୍ତ, ଦି ଧାର । ଏକାମାଟିରେ, ଏକା ଗୁଣ୍ଡିରେ, ଦୃଢ଼ିଟି ରୂପ ପଠି ଗଢ଼ିଛି । ଜଣକୁ ନ ଦେଖିଲେ ଆରକ ବଣା ହେଉଥିଲେ । ମନୁଆଁର ବାପଙ୍କ ଆଖିରେ ଆଗ ସୁର ତ ପଛ ମନୁଆଁ । ସୁର ବି ସେମିତି ପ୍ରାଣରୁ ବଳି

ଭାଇକୁ ତାର ଭଲ ପାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ, କଣ ହେଲା, ଅଲୌକିକ କଥା, ଲୋକେ ଚହଲ ପକାଇଲେ, ସୁର ପାଇଁ ମନୁଆଁର ବାପା ସେପୁରକୁ ଗଲେ, ଆଉ —

ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ମୋତେ ପ୍ରଣାମ କରି ସୁର ଅଡ଼େଇ ଠିଆ ହେଲେ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁବାକୁ ସତେକି ତାଙ୍କର ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ, ସତେକି ସେ କଣ ଅନ୍ୟାୟ ଅମୀନ ବଶ୍ୱାସଘାତକ କାମ କରି ପକାଇଛନ୍ତି ।

ମୋର ଅଧେ ରାଗ କମି ଆସିଲା । ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଭଲ ମନ ଜାଣିବାର ଶକ୍ତି ମଣିଷର ନାହିଁ । ଅନ୍ୟର ମନରେ କି ଚନ୍ଦ୍ରା ଖେଳୁଛି, ବୁଝିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଘଟଣାଟା ଯେପରି ଘଟିଗଲା, ଲୋକେ ଯେପରି ଦୁର୍ନାମ ରଖାଇଲେ, ମଣିଷର ସନ୍ଦେହ ମନ ସିନା ପାପ ଛୁଇଁଲା, ନୋହୁଲେ ସତ ମିଛ ଜାଣିବାର ଉପାୟ କଣ ଅଛି ? ଆହା ସେ ଯଦି କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଫେରିଆସି ସତ କଥାଟି କହିଯାଆନ୍ତେ, ସବୁ ଦୁଷ୍ଟିନ୍ତା ସବୁ ସନ୍ଦେହ ଦୂର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା । ମୋର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଏତେ ବଡ଼ ଘଟଣା ଘଟିଗଲା ବୋଲି ସିନା ମନ ପାପ ଛୁଉଛି, ସୁରଙ୍କ ଉପରେ ଅବଶ୍ୟାସ ହେଉଛି । ମୁଁ ଥିଲେ ମୋର ମନ ଏପରି ଛକପକ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଲୋକେ ପଛେ ଯାହା କହନ୍ତୁ, କି ସକ ମାଛରେ ପୋକ ପକାନ୍ତୁ ।

ମୋର ଆଖିରୁ ତତଲା ଲୁହର ଧାର ଝରିପଡ଼ିଲା ।

ମନୁଆ, ବୋଉକୋଲରୁ ଦାଦା ବୋଲି ଡାକ ଶୁଣିଲା । ବୋଉ ମୋର ଡରରେ କିଛି କହି ନ ପାରି ପିଲଟିକୁ ତଳେ ଶୁଣିଦେଲା । ସେ କଣ୍ଢେରଟି ଧରି ଦା, ଦା ହୋଇ ଠୁକୁ ଠୁକୁ ଗୁଲି ସୁରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟଳି ଟଳି ଯାଉଥିଲା ମୋର କଡ଼ ଦେଇ । ମୁଁ ତାର ହାତ ଧରି କୋଲକୁ ଟାଣିଆଣିଲି । ସେ ଭିଡ଼ିମୋଡ଼ି ହୋଇ ଉଠିଗଲା । ବାଧା ଦେଲିନାହିଁ ।

ସୁର ତାକୁ ଶୁଣି ଉପରକୁ ନେଲେ । ଗୋଲ କରି କାନ୍ଧରେ ପକାଇଲେ । ମନୁଆ ତାଙ୍କ କାନ୍ଧ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ନିଆଁ ଗୁଲୁଗୁଲୁ କରି କ'ଣ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସୁର ଧୀରେ ଧୀରେ ତାର ପିଠି ଆସୁଡ଼ିଲେ ।

ମୁଁ ଗୁହଁ ରହିଲି ।

ମନର ରାଗ କମି ଆସିଥିଲା । ତଥାପି, ମୁହଁ ପୋତି ସୁରଙ୍କୁ କହିଲି, ଏଠିକି ଆସିବାକୁ ତମୁକୁ ମୁଁ କେତେ ଥର ମନା କରିଛି, ତଥାପି ଖତେଇ ହେଲାପରି ତେମେ ବାରମ୍ବାର ଆସୁଛ । ମତେ ଲୋକନିନ୍ଦା କରୁଛ । କାହିଁକି ତେମେ ଏପରି ମୋ ପଛରେ ଲାଗିଛ ?

ସୁର ଥକିବା ହୋଇ କହିଲେ, କାଲି ମନୁଆଁର ଜନ୍ମଦିନ । ପିଲାଟାକୁ ଥରେ ଦେଖି ଯିବାକୁ ମନ ଉଠିଲା ହେଲା । ନ ଆସିବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲି ମୁଁ ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । ମନୁଆଁର ସ୍ନେହଭୋର ମତେ ଟାଣିଆଣିଲା ।

କାନ୍ଧୁତରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କହିଲି, ଯେତେ ଥର ତେମେ ଆସ, ତମର ସେହି ମନୁଆଁ ହେଉଛି ପଡ଼ିଆର । ମନୁଆଁ ମୋ ପୁଅ । ମୁଁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଯାଏ ତାର ଜନ୍ମଦିନକୁ ସଠି ଅନୁକୂଳ ରହିବେ ନାହିଁ । ତେମେ ଯଦି ସବୁବେଳେ ଗୁରୁ ପରି ପଛେ ପଛେ ଲାଗି ରହିବ, ମୋର ଅବସ୍ଥା କଅଣ ହେବ ମନେ କଲ ? ମୁଁ ନେହେରୁ ହୋଇ କହୁଛି, ତେମେ ମୋ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହ, ତେମେ ଆଉ ଏଠାକୁ ଆସନାହିଁ ।

ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲି ।

କହିଲେ; ତେମେ ଶୁଣିକରି କହିଲ ଦିନରୁ ମୁଁ ଏଣେ ଆଉ ବେଶି ଆସେ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଯେବେ ମନୁଆଁ ମନେପଡ଼େ, ତମର କଥା ମୁଁ ଭୁଲିଯାଏ, ଅବେଳାରେ ଛୁଟିଆସେ । ମନୁଆଁକୁ ଗୁଡ଼ରେ ଧରି ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ପାଏ । ତେମେ ଘରକୁ ଫେରିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ସୁଣି ଫେରିଯାଏ । ଅଜବ ଫେରି ଯାଇଥାନ୍ତି । ମାଉସୀ ମତେ ଅଟକାଇଲେ ।

ପଚାରିଲି, ମନୁଆଁକୁ ଦେଖିବାକୁ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲ ତ ଏ ସବୁ ଜିନିଷ କାହିଁକି ଆଣିଛ ? ଏତିକିରେ କ'ଣ ଆମର ଦୁଃଖ ଯିବ, ଦିନ ସରିବ ?

ହସ ମାଡ଼ିଲି । କେଡ଼େ ନିବୋଧ ଏ ସୁର । ଖଣ୍ଡେ ଶାଢ଼ୀ, କାନ୍ଦିଏ କଦଳୀ, ଖଣିଏ ଜାମା ଦେଇ ମୋର ପଥର ମନକୁ ତରଳାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ମୋ ମନରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହର ଯେଉଁ ଗନ୍ଧାଡ଼ା ଗାର ଖୋଲିହୋଇଛି, ମଲ୍ଲିଆଏ ସେ ଗାର ଲିଭିବ ନାହିଁ ।

ସେ କହିଲେ, ନୁଆଉ, ତମର ମନେ ନାହିଁ କି, ମନୁଆଁ ପେଟରେ ଥାଏ, ତୁ ତୁ ବର୍ଷାରେ ଭିଜି ବାରିଆଡ଼ ଟୁବ୍ ଉପରେ ନିଜ ହାତରେ ତେମେ କାଠିଆ କଦଳୀ ପୁଆଁଟିଏ ପୋତିଥିଲ । ଭିଜି ନାହିଁ ବୋଲି ଯେତେ ମନା କଲି ତେମେ ଶୁଣିଲ ନାହିଁ । ସେହି ଗଛର ଏ ଫଳ । କେତେ ଲୋକ ଲୋଭେଇଥିଲେ, ଟଙ୍କାର ଲୋଭ ଦେଖାଇଥିଲେ, କାହାକୁ ଦେଇ ନାହିଁ ।

ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଭ୍ରଷା ପାଇଲି ନାହିଁ । ବଜୁଲି ପରି ଗତ କଥା ମୋର ମନରେ ଖେଳିଗଲା । ଗଲା ବନ୍ଦ ହୋଇଆସିଲା ।

କହିଲି ରହି ରହି, ସୁର, ଲୋକଙ୍କର କଥା କଅଣ ତମ କାନରେ ବାଜେ ନାହିଁ ?

ସେ ସାମାନ୍ୟ ହସିଲେ । କହିଲେ, କାନରେ ହାତ ଦେଇ ରହିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ଘଟଣା ଯେପରି ଘଟିଲା, ଶୁଣିବା ଲୋକଙ୍କ କଥା ପଚାରିବି, ଅଖିରେ ଦେଖିବା ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚାସ କରବେ । କିନ୍ତୁ, ଦୁନିଆ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହୋଇ ତେମେ ଯେ ବଞ୍ଚାସ କଲ, ଏହାଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଆଉ କଅଣ ହୋଇପାରେ ?

ଦିନ ଦିନକର ଘଟଣା ମନକୁ ଆସିଲା । ଭିତରେ ଭିତରେ ଜଳିଗଲା । ତମ୍ଭାପ ପର ଗର୍ଜିଉଁ କହିଲୁ, ତେମେ ପୁର ଆଜି ଭଲେଇ ହୋଇ ଏପରି କହୁଛ ମୋ ଆଗରେ ? ତମର ଜିଭ ଓଲଟୁଛି କିପରି ? କ'ଣ ବଞ୍ଚାସ କଲି ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା, ଏହା ଭିତରେ ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ରହସ୍ୟ ଅଛି । ସେ ରହସ୍ୟ ଜାଣିବାର ଉପାୟ ଆଉ କାହାର ନାହିଁ । ଜାଣି ତୁମେ ଓ ଜାଣିଥିବେ ଭଗବାନ, ଯିଏ ଦିନରାତି କରୁଛନ୍ତି । ଯାହାଙ୍କ ଉପରେ ତେମେ ଦାଉ ସାଧୁଛ, ତାଙ୍କର ଆସ୍ତାଷ୍ଟା ଆଜି ଆକାଶ ପବନରେ କହି ବୁଲୁଥିବ ସତ କଥାଟା କଅଣ ! ପୁର, ଗୁରୁତର ହାତ ଦେଇ ମୋର ଆଖିକି ଗୁରୁ ତେମେ କହି ପାରିବ, ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅବଞ୍ଚାସ କରବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ?

ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁଲି ।

ସେ ମୋରି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ନଇଁଲା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, କାହିଁକି କହିବି ନାହିଁ ? ତେମେ ବୋଧହୁଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କେଇଟା ଘଟଣାକୁ ଗଣି କରି ଧରିଛ । ସେଥିପାଇଁ ତେମେ ଦାୟୀ ।

ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ମୁଁ ଦାୟୀ ? କି ସାହସରେ ଏପରି କଥା ଭୂତକୁ ଆଶୁଛ ପୁର ? ତମର ବ୍ୟବହାର ଓ ଢଙ୍ଗଢାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ଟୁଟି ମୁଁ ଯେବେ ଦେଖିଛି, ସବୁ ହସିକରି ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ନାହିଁକି ? କାଳେ ତମ ମନରେ କଷ୍ଟ ହେବ, କାଳେ ତେମେ ଦୁଃଖିତ ହେବ, ସେଇଥିପାଇଁ ତମର ଭୁଲଭ୍ରାନ୍ତିକୁ ହସରେ ଉଡ଼ାଇଦେଇଛ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇଟି ପରି ତମକୁ କେତେ ଆଦର କରିଛି, କେତେ ସ୍ନେହ କରିଛି ।

ପୁର କହିଲେ, ଭଲ କରି ଭାବି ଦେଖ, ଯାହାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭୁଲ ବୋଲି ଆଜି କହୁଛ, ଯାହାକୁ ତେମେ ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଛ ବୋଲି କହୁଛ, ସେ ସବୁ ତମ ଚାହିଦାର ଭୁଲ । ତମରି ଗୋଡ଼ତଳେ ତମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇଟି ପରି ମୁଁ ବରାବର ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁଛି, ଏ କଥା ତ ତୁମେ ଅସ୍ଵୀକାର କରିପାରିବ ନାହିଁ ? ବୋଧହୁଏ ଭୁଲି ଯାଇ ନାହିଁ, କେଡ଼େ ଆଦରରେ ତେମେ ମୋତେ ତଳୁ ଉଠାଇ ଗେଲରେ ଗୁପଡ଼ା ମାରିଛ, ଆଉ କହିଛ,—ନା, ତେମେ ନିଜେ ମନେ କର ! ତଥାପି ତେମେ ମୋତେ ଅବଞ୍ଚାସ କରବାକୁ ସାହସ କଲ ?

ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ଵାସ ଗ୍ରହଣ କଲି । ତଳୁ ଉଠାଇ ସ୍ନେହରେ ନୁହେଁ, ସହାନୁଭୂତିରେ, ତାଙ୍କ ମନରୁ କୁଭବନା ତଡ଼ି ଦେବାକୁ ଗାଲରେ ଗୁପଡ଼ା ମାରି ଗେଲେଇ କହିଛି, ଏଇ ଯେଉଁ ସରଗର ଗୁମ ଦେଖୁଛ ପୁର, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କେଡ଼େ ନିର୍ମଳ, ତମର ପାଇଁ ଠିକ୍ ସେମିତି ବୋହୂଟିଏ ଘରକୁ ଆଣିବ, ଯାହା ମୁହଁକୁ ସବୁବେଳେ ତେମେ ଚାହିଁ ବସିଥିବ ।

ସେ କହନ୍ତି, ସେପରି ବୋହୂ ତ ମୋ'ର ଲେଡ଼ା ନାହିଁ ।

ପଚାରୁ, ତେବେ ?

କହନ୍ତି, ଆହୁରି ଭଲ, ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର ।

ପଚାରୁ, କିପରି ତେବେ ?

ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁ ରଙ୍ଗା ପଡ଼ିଯାଏ । ବାଆଁ ରେଇ ହୋଇ ମୁଁ ହସିଦେଇ କାମ ବାହାନାରେ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଚାଲିଯାଏ । ମନେ ହୁଏ ସତେ କି ସୁର କହିଲେ, ଠିକ୍ ତମର ପରି ନୁହେଁ ।

ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ମୁଁ କହିଲି, ଯେଉଁସବୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘଟଣାର ଭିତର ଦେଇ ତମର ମନର ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଭାବ ଫୁଟିଉଠିଥିଲା ସ୍ବର, ସେ ସବୁର ଅର୍ଥ ମୋତେ ଅଜଣା ନ ଥିଲା । ମୋ ପ୍ରତି ତମର ଲୋଭ ହୁଏ ତ ତମକୁ ଏପରି ଗୋଟାଏ କାମ କରିବାରେ ସାହସ ଦେଇଥିଲା । ଅମ ସମାଜର ଯେଉଁ ପୁରୁଣା ପ୍ରଥା, ଭାଇର ମରଣ ପରେ ତାର ବଧବା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇ ପୁଣି ବବାହ କରିପାରିବ, ସେଇ ପ୍ରଥାଟା ତମ ମନରେ ଲୋଭର ନିଆଁ ଜାଳୁଥିଲା । ହୁଏ ତ ତୁମେ ତୁମର ଭାଇର ଜୀବନ ନେବ ବୋଲି କେବେଠୁଁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲ । ଏ କଥା କେତେ ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ମୁଁ ଶୁଣିଥିଲି; କିନ୍ତୁ, ହସରେ ଉଡ଼ାଇଦେଇଛି । ତମର ପ୍ରକୃତିପାଇଁ ନୁହେଁ ସୁର, ତମ ଭାଇଙ୍କର ତମ ପ୍ରତି ସ୍ନେହପାଇଁ । ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁଥିଲି, ତମକୁ ସେ ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତମ ନାମରେ କେହି କେବେ କିଛି କହିଲେ, ସେ ହସି ଉଡ଼ାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଏମିତି ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ଭାଇ, ତାଙ୍କର ଅମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ କେବେ ତୁମର ମନ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସୁର, ମୁଁ ହୁଏତ ଭୁଲ ବୁଝିଥିଲି । ବାପ ଘରକୁ ଆସିବାର ଦିନ କେଇଟା ଭିତରେ ତେମେ ସୁବିଧା କରିନେଲ । ଯେଉଁ ସୁବିଧା କି ମୋ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ତେମେ ପାଇପାରି ନ ଥିଲ । କାରଣ, ତେମେ ଜାଣ, ତମର କୌଣସି କୁସ୍ଥିତି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମୁଁ କେବେ ରାଜି ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ—

କେତେ କଣ କହି ଥାଅନ୍ତି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ମୋର ସ୍ବାମୀଙ୍କର ମରଣ ଖବର ଓ ସୁରଙ୍କ ନାମରେ ଦୁର୍ନାମ ଶୁଣିଲା ପରଠାରୁ ଏମିତି କେତେ କ'ଣ ମୁଁ ନିଜ ନିଜ ଭାବୁଛି । ମନର କ୍ରୋଧରେ ନିଜେ ପୋଡ଼ିଜଳି ଛଟପଟ ହୋଇଛି । ଦୁନିଆଁରେ ଆଉ କେହି ମୋର ଆପଣାର ନାହିଁ । କାହାର ପାଖରେ ମୁଁ ମନ ଖୋଲି କିଛି କହିପାରିବି ନାହିଁ । ମନର ଭାବନା ମନରେ ମରେ । ସନ୍ଦେହରେ କେତେ ଭୟଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ର ମୋର ଆଖିରେ ଦେଖାଯାଏ । ତମକିଉଠେ । ମନକୁ ସାନ୍ଥୁନା ଦେଇପାରେ ନାହିଁ । କାନ୍ଦେ, ଆଖିର ଲୁହରେ ଦୁଷ୍ଟିନ୍ତା ଭସାଇ

ଦେବାକୁ । ସୁରଙ୍କ ପ୍ରତି ମନରେ ପ୍ରତିହଂସା ନିଆଁ ଜଳିଉଠେ । ଯିଏ ମୋର ସ୍ଵାମୀର ଜୀବନ ନେଇଛି, କେବଳ ମୋତେ ପାଇବା ଲୋଭରେ, ତାର ଜୀବନ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ନେବି, ମୋର ଏଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେହର ଲୋଭ ଦେଖାଇ । ପୁଣି ଭବେ, ଛୁଃ, ସତ କଥା ତ ଜାଣିଲି ନାହିଁ, ଯାହା ଉପରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ଦେଉଛି, ହୁଏ ତ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ।

✱

ଅପସର ରହେ ସୁରଙ୍କ ପାଖରୁ ।

ଦୁର୍ନାମ ରଟିଲା ସଂସାରସାରା, ଦିଅର ସଙ୍ଗେ ସଲା ହୋଇ, ଦିଅର ହାତରେ ସ୍ଵାମୀର ଜୀବନ ନେଇଛି । ଘଟଣାଟା କାଳେ ଜଣାପଡ଼ିଯିବ, ସେଇଥିପାଇଁ କୁଆଡ଼େ ଆଗରୁ ମୁଁ ବାପଘରକୁ ଚାଲି ଆସିଥିଲି ।

ଏପରି ଦୁର୍ନାମ ଶୁଣି, ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ନିଜକୁ ଦୋଷୀ ମଣେ, କିପରି ଲଜମାଡ଼େ । ସୁରଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ବରକ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ଦୂରରୁ ଚିତ୍କରିବି । କିଏ କୁଆଡ଼ୁ ଚାହିଁଛି କି ? ଲୋକେ ଦେଖିଲେ ସବନାଶ ହେବ । ଦୁର୍ନାମର ନିଆଁ ଆହୁରି ତେଜରେ ଜଳିଉଠିବ ।

ବେଳେ ବେଳେ ଭାବେ, ସୁରକୁ ଅନେକ କଥା ପଚାରିବି, କିନ୍ତୁ ପଚାରିବାର ସୁବିଧା ପାଏ ନାହିଁ । ଆଜି, ଏହି ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ, ରାତି ଅଧରେ, ଯେତେବେଳେ ଗାଁ ସାରା ନିଦରେ ଅତେତନ, ସୁରଙ୍କ ପାଖରେ ମନର ଲୁଚିଲା କଥା ଖୋଲି ହୋଇଗଲା । କ'ଣ କହୁଥିଲି ମୋର ଜ୍ଞାନ ନ ଥିଲା ।

ସୁର ବାଧା ଦେଇ ଟିକିଏ ଜୋର୍ରେ କହି ଉଠିଲେ, ସେତିକି ଥାଉ ନୁହେଁ, ବେଶି ଗୁଡ଼ାଏ ଗପ ନାହିଁ । ତମ ମୁଣ୍ଡକୁ ପିଡ଼ି ଉଠିଛି, ସେଇଥିପାଇଁ ମନର ଖରାପ ଧାରଣାଗୁଡ଼ା ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରୁଛି । ଦୁଃଖ ବେଳରେ ଅପ୍ରିୟ କଥା କହି ମନରେ ଆହୁରି ଦୁଃଖ ଆଣିବାକୁ ମୁଁ ଉଚିତ ମନେ କରୁନାହିଁ । ତଥାପି, ନୁହେଁ, ଗୋଟିଏ କଥା ନ କହି ମୁଁ ରହି ପାରୁନାହିଁ ।

ସୁରଙ୍କର ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼ିଆସିଲା । ତାଙ୍କର ମୁହଁ ରୁଷ ଦିଶିଲା । ସେ କଟମଟ କରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହିଲେ । ମନରେ ତାଙ୍କର ଝଡ଼ ଡୋପାନ ଉଠୁଥିଲା । ମୁଁ ଭୟଭୀତ ହେଲି । ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ଥରଥର ସ୍ଵରେ ସେ କହିଲେ, ମୋତେ ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ ସାହସ କରୁଛ ? ଭୁଲି ଯାଇଛ କି, ତମର ସ୍ଵାମୀ ହେବା ଆଗରୁ ସେ ମୋର ଭାଇ । ତେମେ ଆଜି ବଧବା, ମନରେ ତଟକା ଦୁଃଖର ନିଆଁ ଦାଉ ଦାଉ ଜଳୁଛି । ସମୟ ଗଡ଼ିଚାଲିବ । ତମର ଦୁଃଖର

ରହ ବ କମିବ । ତେମେ କାଲି ପୁଣି ନୂଆ ସଂସାର କର, ନୂଆ ସ୍ୱାମୀ ପାଇ ପାରିବ । ଏତିକି ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ, ମୋର ଭାଇକୁ କିଏ ମୋତେ ଫେରାଇ ଦେବେ ନାହିଁ । ଭରଦ୍ୱଜ ଏକୂଟିଆ ହୋଇ ମୁଁ ସଂସାରରେ ବୁଲିବି ।

ମୋତେ କାକୁସ୍ଥ କର ସୁର ଅତି ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବରେ ବଜ୍ର ପରି ଟାଣ କଥା କହିଗଲେ । ଶୋଇଲା ପିଲାକୁ ବେତ ମାରିଲା ପରି ମୁଁ ତମକଉଁଳି । ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ କର ଠିଆ ହେଲି ।

ସେ ଭୁନ ହେଲେ । ମନୁଆଁକୁ ଗୁଡ଼ରେ ଯାକ ଧରି ପିଲାଟି ପରି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମୋର ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଥରିଉଁଲା । ଭାବିଲା, ଏତେ ବଡ଼ ଅଘାତ ମଣିଷ ମନରେ ମଣିଷ ଦେଇପାରେ ? ସୁର ଯାହା କହିଲେ ମୋର ଯଦି ସେପରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାନ୍ତା, ଅତିକି ଦଶମାସ ହେବ ଏତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହ ମୁଁ ମୋର ସ୍ୱାମୀର ସୁଲୁଟିକୁ ସମ୍ବଳ କରି ରହିଥାନ୍ତି କାହିଁକି ? ନୂଆ ସଂସାର କରିବାର ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ କ'ଣ କରିପାର ନ ଥାନ୍ତି ? ପଙ୍କଜୁ ଗୋଡ଼ ଖସାଇଥିଲେ ମୁଁ ଏ ଖାଇବା କି ଖଣ୍ଡେ ପିଇବାର ଅଭାବ ରହନ୍ତା ନାହିଁ । ପାପର ଜାକରକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ କାହା ପାଇଁ ମୁଁ କଷ୍ଟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଟରେ ଚାଲିଛି ? କାହା ପାଇଁ ?

ଦୁଃଖରେ ତଳି ପଡ଼ିଲା କାହା ଉପରକୁ । କହିଲା, ତେମେ ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ସୁର, ତମର ଗୁଡ଼ ଏଡ଼େ କଠିଣ ? ଏମିତି ଜଳିଲା କଥା-ବାଣ ମୋ ଉପରକୁ ପକାଇବ ବୋଲି ତେମେ ଅତି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲ ? ମୋ ମନରେ ଏତେ ବଡ଼ ଅଘାତ ଦେଇ ତେମେ କି ଅନନ୍ଦ ପାଇଛ ? ଭାବିଲା କି, ତମର ଟାଣ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ତମର ପାଖରେ ମନ ନୁଆଁଇବି ? ତମର ହାତ ଧରି ତମର ଘରଣୀ ହୋଇ ତମର ଘରକୁ ଯିବି ସଂସାର କରିବାକୁ ? ଯାହାର ସୁଲୁଟିକୁ ମୁଁ ପବିତ୍ର ବୋଲି ମଣିଛି, ଯଦି କେବେ ଅବସ୍ଥାର ଚାପରେ ତାକୁ ଭୁଲି ସଂସାର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ମଣେ, ଦୁନିଆରେ କ'ଣ ଆଉ କେହି ଲୋକ ନାହିଁ ?

କାନ୍ଦର ଉଦ୍‌ବେଗକୁ ଚାପି ଲୁହରସ ଆଖିରେ ସୁର କହିଲେ, ସେହି କଥା ତ ମୁଁ କହୁଛି, ନୁଆଁଉ, ତମର ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତୁମେ ସେଇଆ କରିବ । କେହି ବାଧା ଦେବେ ନାହିଁ । ସୁଖର ସାଥୀ ହୋଇ ଅନନ୍ଦ ଭିତରେ ମୋ ଭାଇର ହାତ ଧରି ତେମେ ଅମ ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇଥିଲ । ଅନନ୍ଦ ମଝିରେ ମୋଟେ ଇନୋଟି ବର୍ଷ ସଂସାର କରିଛ । ଇନୋଟି ବର୍ଷ ତା'ର ସ୍ନେହ ସରଗ ପାଇଛ, ତା' ହୃଦୟ ଚକ୍ରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛ । କିନ୍ତୁ ମନେ କଲ, ଯାହା ପାଖରେ ଏକୋଇଶି ବର୍ଷ କଟାଇ ଆସିଲା, ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନୁ ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ଜଣକୁ ମୁଁ ମୋର ବୋଲି ଜାଣେ, ସ୍ନେହ ସୁହାଗ ଓ ଗେଜ୍ଜାରେ ଯାହାର କୋଳରେ ପୁଣି

ଏକୋଇଶି ବର୍ଷ ସୁଖରେ ମୁଁ ବଢ଼ିଆସିଲି, ମୋଠାରୁ ତେମେ ତାକୁ ବେଶି ଭଲ ଚିହ୍ନ ? ମୋଠାରୁ ତେମେ ତାକୁ ବେଶି ଭଲପାଅ ?

ତାଙ୍କର କଣ ରୁଚି ହୋଇ ଆସିଲା । କାନ୍ଦଣା ସ୍ଵରରେ ସେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଆଜି ମୋର ଭାଇ ନାହିଁ । ଫ୍ରେଞ୍ଚିଆସ ମୋଠାରୁ ତେମେ ଅଧିକ ବୁଝିବ ? ଏକୁଟିଆ ଘର ଭିତରେ ଯୁଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ ମୋ ଭାଇର ରୂପ ଦିଶିଯାଏ । ସବୁଥିରେ ତା ହାତର ପରଶ ଲାଗିଛି । ଶୁଦ୍ଧ ଅଧରେ ତାକ ଗୁଡ଼େ ମୋ ଭାଇର ନାଁ ଧରି । ମନେ ହୁଏ, ଯେମିତି ଆଗ ପକ ମୁଁ ବେମାର ପଡ଼ିଛି । ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ଅନନ୍ତା ହୋଇ ମୋତେ କୋଳରେ ପୁରାଇ ସେ ବସିଛି । ଆଖି ଖୋଲେ, ଭାଇକି ଦେଖେ ନାହିଁ, କାନ୍ଦେ, ମନଇଚ୍ଛା କାନ୍ଦେ ।

ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି କହିଲେ, ଏକୋଇଶି ବର୍ଷର ସ୍ନେହ ସରଗର କଥା, ମନ ଭିତରେ ଯିଏ କାୟା ମେଲାଇ ବସିଛି, କଣ କହି ତମକୁ ବୁଝାଇ ପାରିବ, ଦେଖାଇ ପାରିବ ନୁହେଁ ? ଭାଇ ମରିଛି । ବାହାରେ ତାର ଜବାବ୍ ପାଏ ନାହିଁ । ମୋର ଭିତରେ ସେ କହିଉଠେ, କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ରେ, ତତେ ଗୁଡ଼ି ମୁଁ କଣ ରହିପାରିବ ? ତୋର ପାଖରେ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଅଛି, ସବୁବେଳେ ରହିବି । ପିଲାଟି ଦିନୁ ଯେମିତି ତତେ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲି, କୋଳରେ କାଖରେ ପାଳି ଆଣିଥିଲି, ସେମିତି ତୁ ଏଇ ମନୁଆଁକୁ ମଣିଷ କରବୁ । ସେଇ ତୋର ପୁଅ, ସେଇ ତୋର ଭାଇ । ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି କହିଲେ, ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ମନୁଆଁକୁ ଦେଖିବାକୁ ଧାଇଁ ଆସେଁ, ମନୁଆଁ, ଯେ ମୋର ଭାଇ, ଯେ ମୋର ପୁଅ । ତେମେ ନିଶ୍ଚୁର । ମୋର ଆନନ୍ଦରେ ବାଧା ଦଅ । ସନ୍ଦେହକୁ ରୂପ ଦେଇ ନିଜର ଭବନରେ ନିଜେ ଭରି ଉଠ— ।

ସୁର ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଭୁନି ରହିଲେ ।

ମୁଁ ବସିପଡ଼ି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି । ହେଲି କହି ଦେବାକୁ, ମୋର ସବୁ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର ସୁର, ତମକୁ ମୁଁ ମିଛଟାରେ ସନ୍ଦେହ କରୁଛି । ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ ଭସିଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରି ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରି ପାରି ନାହିଁ । ଜାଣେ, ତମର ଭାଇ ତମକୁ କିପରି ଭଲପାଆନ୍ତି । ଜାଣେ, ତାଙ୍କର ପାଇଁ କିପରି ତୁମର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦେ ।

ତମକି ଚାହିଁଲି ସୁରଙ୍କ ମୁହଁକୁ । କାଲି ପରି ମତେ ସବୁ ଲାଗୁଥାଏ । ଛି, ଛି, କାହା କଥାରେ ପଡ଼ି କାହାକୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟାସ କରୁଛି ?

ଖେଳିଗଲା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭବନ । ଘଟଣାଟା ଘଟି ସାରିଲା ପରେ ସମସ୍ତେ ଅନୁତାପ କରନ୍ତି, ବିଶେଷତଃ ଯେତେବେଳେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟା ସଫଳ ହେବାର ଆଶା ଦେଖା ନ ଯାଏ । ଆଜି ହୁଏତ ସେଇଥିପାଇଁ ସୁର

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଏକୋଇଶି ବର୍ଷ ଘନସ୍ତ୍ରତାର ଦ୍ଵାହା ଦେଇ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଏକୋଇଶି ବର୍ଷ ତ ଗ୍ରହ କଥା । ସତ୍ତ୍ଵି ବର୍ଷର ଘନସ୍ତ୍ରତା ପରେ ଭଲ ପୁଣି ସ୍ଵାର୍ଥ ପାଇଁ ସଖକ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଭାରର ବେକରେ ଛୁଣାଦିଏ । ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତର ଅଭାବ ନାହିଁ ।

ସୁରଙ୍କର କଥା, ତାଙ୍କର କାନ୍ଦ, ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ମୋତେ ଛଳନା ପରି ଲାଗିଲା । ଗୋଟିଏ ମାୟାର ପାଦ ପାତ ଆମୁକୁ ସବୁ ବାନ୍ଧି ଦେବାକୁ ସେ ଚାହାନ୍ତି । ଥରେ ଯଦି ଆମର ମୁହଁ ସେ ବନ୍ଦ କରିପାରିବେ, ଆଉ ବେଳରେ ସେ ତାଙ୍କ ମନର କଥାଟି ଖୋଲି କହୁବେ । ସେତେବେଳକୁ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି ନିଜକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ପାଖରେ ବଳି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କାନ୍ଦଣା ସ୍ଵରରେ ମୁଁ ପଚାରିଲି, କାହିଁକି ଆଉ ତୁମେ ଏତେ ବଳୁଛୁ ସୁର, ତେମେ କଅଣ ଚାହୁଁ, ମୋତେ ଖୋଲିକରି କହ । ମୁଁ ଯାହା ଚାହେଁ ତୁମେ ଭଲ କରି ଜାଣ ।

ସୁର କହିଲେ, ମୁଁ ତମଠାରୁ କିଛି ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ନିଜକୁ ତେମେ ମନୁଆଁର ମା ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଉଥିବ, ସେତେଦିନ ଯାଏ ତମର ସମ୍ପର୍କ ମୁଁ ଛାଡ଼ିପାରୁନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର କଣ୍ଠର ଦୃଢ଼ତାରେ ମୁଁ ଦବିଗଲି । ବିମାତ୍ର ହୋଇ କହିଲି, ତୁମେ ଅନୁତପ୍ତ ଏଭଳି ତ କରୁପାରିବ, ମନୁଆଁର ବୁଦ୍ଧିପୁର ହେବା ଯାଏ, ମନୁଆଁ ନିଜେ ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ପାଇବା ଯାଏ ତେମେ ଦୂରେଇ ରହିବ । ତାହାର ବୟସ ହେଲେ ସେ ଯଦି ନିଜେ ଦାବି ବୋଲି ଖୋଜି ତମରି ପାଖକୁ ଯାଏ, ସେଭଳି ବେଳେ ତମ ଦାବି ସ୍ପେନ୍ଦ୍ର ସବୁ ତାରି ଉପରେ ଅଜାଡ଼ିଦେବ ।

ଆଜୁଳ ଆଖିରେ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଲି ।

କଅଣ ଭାବ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ, ତମର ଏପରି ନିଷ୍ଠୁର ଅନୁରୋଧ ମୁଁ ରଖିପାରୁନାହିଁ । ମୋ ଭାଇର ଘର ଅଛି, ଗୁଣ୍ଠେ ମାଣେ ଯାହା ହେଉ, ମୁଣ୍ଡଝାଳ ତୁଣ୍ଡରେ ମାରି ସେ ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି କରି ଯାଇଛି, ସେତକ ବି ସେମିତି ରହିଛି । ତାରି କୋଳର ପିଲା ପରଢ଼େଇ ତଳେ ଆଶ୍ରା ନେଇ ଓଷାସ ଭୋକରେ ଦିନ କାଟିବ, ଏ କଥା ମୁଁ ଦେଖିପାରିବି ନାହିଁ, ସହ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିଲି । କହିଲି, ତେମେ କଥାଟା ମୁଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଉଛୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରିଛି । ମନୁଆଁର କଷ୍ଟ ହେବ ଏଇ ଆଗ ଧରି ତେମେ ଚାହୁଁ ମନୁଆଁ ତମ ଘରକୁ ଯିବ ।

ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ, ମୋ ଘରକୁ କାହିଁକି, ତାର ନିଜ ଘରକୁ ସେ ଯିବ ।

କଥାରେ କାନ ନ ଦେଇ ମୁଁ କହିବାକୁ ଲାଗିଲି, ଆଉ, ମନୁଆଁ ତ ଉତ୍ତାଣି ପିଲା, ସେ ଗଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତା ସଙ୍ଗରେ ଯିବି ।

ପୁଣି କହିଲେ, କେତେ ଭଲ ହେବ । ତେମେ ଯିବ, ତମ ସଂସାର କରିବ । ତମରି ଜମା ତମରି ଘର ଦେଇ, ନଷ୍ଟ ହୋଇ ମୁଁ ମୋର ଗୁଲିଯିବ ସିଧାସିଧା, ଯେଣିକି ମୋତେ ମୋର ଦୁଇ ଆଖି ଟାଣିନେବ ।

ପଚାରିଲି, ଫେରିବ ନାହିଁ ?

କହିଲେ, ତମକୁ ଅପମାନ ହେବ ବୋଲି ତେମେ ଯଦି ନ ଗୁହଁ, ଫେରିବ ନାହିଁ । ଭଗବାନ୍ ହାତଗୋଡ଼ ଦେଇଛନ୍ତି । ନିଜର ପେଟ ପୋଷି ଯଦି ଗୁରି ପଇସା ଦୂରରେ ଥାଇ ମନୁଆଁ ପାଇଁ ପଠାଇପାରେ, ତେବେ କେଜାଣି ବା ଭଲର ସ୍ନେହ ଶୁଣାଇ ପାରିବ ।

କହିଲି, ଭଲର ସ୍ନେହ ଶୁଣାଇ ପାରିବ ? ନା, ନା, ଯେଉଁ କାମ ତେମେ କରିଛ, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଦିନରାତି ତେମେ ଅନୁତାପ କରୁଛ, ତାରି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ଦୂରରେ ଥାଇ ! ସୁର, ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଚଳଣିରେ କଥା କହୁ ପରକୁ ଠକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ନାହିଁ । ତମକୁ ମୁଁ ଭଲକରି ଚିହ୍ନିଲି । ତେମେ ଯାଅ, ମୋ ଆଗରୁ ଗୁଲିଯାଅ ସୁର, ଆଉ, ଯଦି କେବେ ପୁରୁଷ ସୁଆଗ ଦେଖାଇବା ବାହା-ନାରେ ତେମେ ପୁଣି ମୋ ଆଗକୁ ଆସ, ସେଇଦିନ ତମରି ନାମରେ ମୁଁ ବିଷ ଖାଇବି । ସେଦିନ ଗୁହ୍ନିବ, ଗୋଟାଏ ପାପକୁ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ଯାଇ ଆହୁରି କେତେ ପାପ ତମକୁ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କାନ୍ଦୁ ପାଖରୁ ଉଠିଯାଇ ସୁରଙ୍କ ଶୁଣି ଉପରୁ ପିଲଟାକୁ ଟାଣିଆଣିଲି । ଶୁଭନଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା କି କ'ଣ, ସେ ପାଟିକରି କାନ୍ଦୁ ଉଠିଲା । ତା ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲା ।

ସୁର କାଠପିତୁଳା ପରି ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ । କେତେବେଳକେ କହିଲେ, ହଉ ନୁହେଁ, ଯାଉଛି, ସତ ମିଛ ଗୁହ୍ନିବାକୁ ଉପରେ ଭଗବାନ୍ ଅଛନ୍ତି ।

ମୁହଁ ଫେରାଇଲି ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ । ବୋଉ ଥକ୍କା ହୋଇ ଦ୍ଵାରବନ୍ଧରେ ବସିଛି । ସୁର ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଟି ସେପାଖକୁ ଗୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଗୁଲିଆସି । ଆକାଶରେ ବହଳ କଳାଘୁମର ମେଘର ଗୁହ୍ନୁଆ, ତରୁଟିଏବ ଦଶନାହିଁ । କଳା କିଟିମିଟି ଅନ୍ଧାର । ଅଶ୍ରୁକିଆ ପବନର ବେଗ ବଢ଼ିଛି ।

ସୁର ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଛୁପି ଗଲେ ।

ସୁର ଗୁଲିଗଲେ । ଜାଣିଲେ ନାହିଁ ତ ମୋର ଗୁଲିରେ କି ଦାରୁଣ ଆଘାତ ଦେଇ ସେ ଗୁଲିଗଲେ ! ମଣିଷ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଲେ ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ହରାଇ ବସେ । ସେ ଅଳ୍ପ ପରି ଯାହା କରିଯାଏ, ଯାହା କହିଯାଏ, ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ଅନୁତାପ ନିଆଁରେ ସମ୍ମୁଖ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ଯେତେ କଷ୍ଟ, ଯେତେ ଯତ୍ନଶା ଭୋଗଲେ ତ ଆଉ ଗତକଥା ଫେରିଆସେ ନାହିଁ ? ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗୋଡ଼ ଚପି ଚାଲିବାକୁ ସେ ଶିଖେ । ହେଲେ, ଅଜାତରେ ଯେ ଦିନେ ଗୋଡ଼ ଖସି
ସେ ପଡ଼ିଥିଲା, ତାହାର ଦେହର ପରାସ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମନର ପରାସ ଲାଗେ
ନାହିଁ ।

ସୁର ଚାଲିଗଲେ ଅଖିଆ ଅପିଆ ।

ଅନ୍ଧାର ଗୁଲି । ଗୁଲି ଅଧ । ବଲ ବାଟେ । କଣ୍ଟା ଝଣ୍ଟା । ନନ୍ଦୁଆଁଣି ।
ଭୟ ଭାନ୍ତି । ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ମୋ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିଲେ । ସୁର,
ମୋର ଦଅର, ମୋରି ସ୍ତ୍ରୀମୀର ଏକା ନାହିଁ ଦଶଶ୍ରୁର ଭାଇ । କାହିଁକି ତାକୁ ତଡ଼ି
ଦେଲୁଟି । ଲେକଙ୍କର କଥା, ନିଜ ମନର ହାପସା ସନ୍ଦେହ, ଦୁର୍ନାମ ! ସତ ମିଛ
ଜଣା ନାହିଁ । ତଥାପି ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟବହାର କଲ କାହିଁକି ?

ସେହି କଳା ମିଟିମିଟି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଗୁଲି ଉପରେ ପିଲଟିକୁ ଯାକିଧରି
ଆଖିରୁ ପୋଛୁଲି ଲୁହ । ମନେ ହେଲା, ଅନ୍ଧାର ଭିତରୁ ଛପି ଛପି ବାହାର
ଆସୁଛନ୍ତି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀମୀ । ମୁହଁରେ ସରସ ନାହିଁ । କହୁଛନ୍ତି, ଏତେ ଗୁଲି ହେଲା,
ପିଲଟା କାହିଁକି ଫେରିଲା ନାହିଁ, ଭୁଲସି ? କେଉଁଠି କାଲେ ଡର ତମକି ପଡ଼ିବ,
ଯାଏ, ଦେଖେ—

ଡର ଡର କହେଁ, ମୋତେ ଏକା ରହିବାକୁ ଡର ମାଡ଼ିବ ।

କହନ୍ତି, ହଁ ସତରେ ତ । ତେମେ ଡରିବ ଜାଲି ବସି ଥା । ନୋହଲେ,
ଆସ, ଦହେଁ ଯିବା । ନଲଟଣଟା ଲଗାଅ ତ !

ଯାଉଁ । ଅନ୍ଧାରକୁ ଛନ୍ଦିଛନ୍ତି କର ଗହୀର ବଲରେ ଖେଳିଯାଏ ତାଙ୍କର
ଡାକ । ଗୁଲି ଅକାଶର ଗୁଲି ଥରଉଠେ । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ମିଟିମିଟି ଚାହିଁ
ରହିଥାନ୍ତି କେତେ ତାରା ! ଫଡ଼ ଫଡ଼ ହୋଇ ପାଖ ବରଗଛ ଉପରକୁ ଉଡ଼ିଯାନ୍ତି
ବାଦୁଡ଼ି । ଭୟରେ ଗୁପିଧରେ ତାଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ବାହୁ । କହନ୍ତି, ସାବଧାନ ହୋଇ
ଆସ । ପୁଣି କହନ୍ତି, ପିଲଟା ଅନ୍ଧାରରେ କେଉଁଠି ତମକିପଡ଼ିବ କାଲେ— !

ସଣ ସଣ ହୋଇ ସାପଟାଏ ହଜି କରରୁ ଖସି ପଳାଏ । ଖରାଦନ ।
ତମକି ପଡ଼ନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଦେଖିଲ, ଦେଖିଲ, ନନ୍ଦୁଆଁଣି । ପିଲଟାର ବୁଦ୍ଧି
ନାହିଁ । ଏତେ ଗୁଲି ଯାଏ ରହୁଛି । ଆଦୁର ଜୋରରେ ଡକା ଗୁଡ଼ନ୍ତି । !

ଜବାବ୍ ଆସେ ଦୂରରୁ । କାନେର ରହନ୍ତି । ଜବାବ୍ ପାଟଖର ଆସେ ।
କେଡ଼େ ଖୁସିରେ, କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଚୁଲନ୍ତି । କହନ୍ତି,
ହେଇ, ହେଇ, ସୁରର ପାଟି ଶୁଭୁଛି । ହଁ, ହଁ, ସୁରର ।

ମନ ଆନନ୍ଦରେ ମୋ ଗାଲରେ ଆଜି ଦଅନ୍ତ ରମ୍ଭନର ଦାଗ । ଗୁଲି
ଅକାଶର ବହୁଳ ତାରା ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ଶିର ଶିର ପବନରେ ଶୀତେଇ ଉଠେ
ମୋର ଦେହ । ଟାକୁର ଉଠେ ଲେମ ।

ସୁରଙ୍କର ଡାକ ପାଖେଇଆସେ । ନଲଟଣଟି ତଳେ ରଖି, ସେ ଆଗେଇ ଯାନ୍ତି । ସୁରଙ୍କୁ ପାଗ୍ରେଟି ଆଣନ୍ତି । କହନ୍ତି, କାଲିଠୁଁ ଆଉ ତତେ ପରଦାରେ ମୂଲ ଲୁଚିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କଣ କହୁଛ ତୁଲସି ? ଦେଖିଲ, ପିଲାଟାକୁ ଏତେବେଳ-ଯାଏ ଅଟକାଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

କହେ, ହଁ ।

ଅଭିମାନରେ ମୋ'ର ମନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ।

ସୁର କହନ୍ତି, ଟିକିଏ ଉଛୁର ହେଲା ବୋଲି ଗୁଳିଅଧରେ ଘର ଗୁଡ଼ି ଗନ୍ଧାର ମଝିକି ଖୋଜିବାକୁ ଆସିଲ ନୂଆ'ଉ, ମୁଁ କଣ ପିଲାକୁଆ ହୋଇଛି ?

ହସି ଉଠନ୍ତି ସେ । କହନ୍ତି, ସତେ ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ହେଲା ପରି କଥା କହୁଛୁ ରେ ସୁରଥ, ଆଉ ଦିନେ ଯଦି ଡେଇକରୁ ବୁଝୁରୁପଡ଼ା ମାରି ତୋ ଗାଲ ଭୁଲିଦେବ ।

ମୁଁ କହେଁ, ତମେ କାଲିଠୁଁ ଆଉ କାମକୁ ଯିବ ନାହିଁ ସୁର ।

ସେ ଭୁଲି ରହନ୍ତି ।

ନିର୍ଦ୍ଦୟ ନିଷ୍ଠୁର ସୁର ଚାଲିଗଲେ ସତେ ?

ପଛରୁ ଧାଇଁଯାଇ କିଏ ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଟାଣିଆଣିବ ? ଅବାଧ ହେଲେ କିଏ ତାଙ୍କର କାନଧରି ଗଜେଉଁବ, ସୁରଥ, ଅବାଧ ହେଉଛୁ ?

ତାଙ୍କର ବାପ ସମ ଭାଇ, ମୋର ପତି, ମନୁଆଁର ବାପ !

ବିଜୁଳି ଝଟକିଲା । ମେଘ ଗଜେଉଁଲା । ମୋର କୋଳରେ ମନୁଆଁ ତମକି ଉଠି ଚିତ୍କାର କଲା, ଦାଦି— । ମୋ ବେକକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଲା ।

ଅନ୍ଧାର ଗୁଳି, ନିଗୁଡ଼ିଆ ଗନ୍ଧାର ବଳ, ନିନୁଆଁଣି, ଖୋଲା ଆକାଶ ତଳେ ଚାଲିଯାଉଥିବେ ସୁର । ଭାଇର ସ୍ନେହ ଭାଇର ଆଦର କଥା ମନେ ପଡ଼ି ମନରେ ଉଠୁଥିବ କୋହ । ଗନ୍ଧାର ସେପାରି ଆଉ ଗାଁମୁଣ୍ଡ ମଣାଣି । ଭୂତ ପ୍ରେତ, ଡାଆଣୀ ଚରଗୁଣୀର ମେଲା ହୁଏ । ଦମ୍ଭିଲା ଲୋକର ଗୁଳି ବି ଛନକି ଉଠେ । କେତେ ଲୋକ ଭେଟଣା ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଉଠି ନାହାନ୍ତି, ସେଇଠି କାଳେ ସୁର ତମକି ପଡ଼ିବେ !

ମନେ ପଡ଼େ କେତେକାଳର କେତେ କଥା.....

ସେ ବର୍ଷ ତାଙ୍କ ଗାଁରେ ହଇଜା ପଶିଥିଲା । ମୋ ବାହାଘର ବର୍ଷ ପୂରି ନ ଥାଏ । ଗାଁରୁ ଦି ଢଳ ଜଣ ଚାଲିଗଲେଣି । ସଞ୍ଜ ପହରୁ ଘରଦ୍ୱାର ତାଟି କବାଟ ବନ୍ଦକରି ଲୋକେ ରହନ୍ତି । ପହଲି ଆଷାଢ଼ର ମେଘ । ଦିନେ ରହୁ ଦି ଦିନ କୁଟି ଦେଇଯାଏ । ଗୁଳିରେ ମେଘ ଅନ୍ଧାର, ବିଜୁଳି, ଘଡ଼ଘଡ଼ି । ବାରିତଳ ପୋଖରୀ ଭିତରୁ ବେଙ୍ଗଙ୍କର ଭୟଙ୍କାର ଆ କଟିକଟି ରଡ଼ି । କାନ ଅତରା ପଡ଼ୁଥାଏ । ବିଜୁଳି ତମକିଉଠେ । ଭୟରେ ଘୁଣ୍ଟି ଘୁଣ୍ଟି ଯାଏଁ ତାଙ୍କ କୋଳକୁ । ଆକାଶରୁ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗୋଡ଼ ଚପି ଚାଲିବାକୁ ସେ ଶିଖେ । ହେଲେ, ଅଜାତରେ ଯେ ଦିନେ ଗୋଡ଼ ଖସି
ସେ ପଡ଼ିଥିଲା, ତାହାର ଦେହର ପରାସ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମନର ପରାସ ଲାଗେ
ନାହିଁ ।

ସ୍ୱର ଚାଲିଗଲେ ଅଖିଆ ଅପିଆ ।

ଅଜାର ରାତି । ରାତି ଅଧ । ବଲ ବାଟେ । କଣ୍ଟା ଝଣ୍ଟା । ନନ୍ଦୁଆଁଣି ।
ଭୟ ଭାନ୍ତି । ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ମୋ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିଲେ । ସ୍ୱର,
ମୋର ଦଅର, ମୋରି ସ୍ୱାମୀର ଏକା ନାହିଁ ଦଶଶ୍ରୁର ଭାଇ । କାହିଁକି ତାକୁ ତଡ଼ି
ଦେଲୁଟି । ଲେକଙ୍କର କଥା, ନିଜ ମନର ହାପସା ସନ୍ଦେହ, ଦୁର୍ନାମ ! ସତ ମିଛ
ଜଣା ନାହିଁ । ତଥାପି ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟବହାର କଲି କାହିଁକି ?

ସେହି କଳା ମିଟିମିଟି ଅଜାର ଭିତରେ ଗୁଲି ଉପରେ ପିଲଟିକୁ ଯାକିଧରି
ଆଖିରୁ ପୋଛୁଲି ଲୁହ । ମନେ ହେଲା, ଅଜାର ଭିତରୁ ଛପି ଛପି ବାହାରି
ଆସୁଛନ୍ତି ମୋର ସ୍ୱାମୀ । ମୁହଁରେ ସରାଗ ନାହିଁ । କହୁଛନ୍ତି, ଏତେ ରାତି ହେଲା,
ପିଲଟା କାହିଁକି ଫେରିଲା ନାହିଁ, ଭୁଲସି ? କେଉଁଠି କାଲେ ଡର ତମକି ପଡ଼ିବ,
ଯାଏ, ଦେଖେ—

ଡର ଡର କହୁଁ, ମୋତେ ଏକା ରହିବାକୁ ଡର ମାଡ଼ିବ ।

କହନ୍ତି, ହଁ ସତରେ ତ । ତେମେ ଡରଇ ଜାଲି ବସି ଥା । ନୋହିଲେ,
ଆସ, ଦହେଁ ଯିବା । ନଲଟିଶଟା ଲଗାଅ ତ !

ଯାଉଁ । ଅଜାରକୁ ଛିନ୍ନଚିତ୍ତର କର ଗନ୍ଧାର ବଲରେ ଖେଳିଯାଏ ତାଙ୍କର
ଡାକ । ରାତି ଅକାଶର ଗୁଲି ଥରଉଠେ । ଅଜାର ଭିତରେ ମିଟିମିଟି ଚାହିଁ
ରହିଥାନ୍ତି କେତେ ତାରା ! ଫଡ଼ ଫଡ଼ ହୋଇ ପାଖ ବରଗଛ ଉପରକୁ ଉଡ଼ିଯାନ୍ତି
ବାଦୁଡ଼ି । ଭୟରେ ଗୁପିଧରେ ତାଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ବାହୁ । କହନ୍ତି, ସାବଧାନ ହୋଇ
ଆସ । ପୁଣି କହନ୍ତି, ପିଲଟା ଅଜାରରେ କେଉଁଠି ତମକିପଡ଼ିବ କାଲେ— !

ସଣ ସଣ ହୋଇ ସାପଟାଏ ହଡ଼ କରୁଛୁ ଖସି ପଳାଏ । ଖରାଦନ ।
ତମକି ପଡ଼ନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଦେଖିଲ, ଦେଖିଲ, ନନ୍ଦୁଆଁଣି । ପିଲଟାର ଚାହିଁ
ନାହିଁ । ଏତେ ରାତି ଯାଏ ରହୁଛି । ଅଦୃଶ ଜୋରରେ ଡକା ଗୁଡ଼ନ୍ତି । !

ଜବାବ୍ ଆସେ ଦୂରରୁ । କାନେର ରହନ୍ତି । ଜବାବ୍ ପାଟଣର ଆସେ ।
କେଡ଼େ ଖୁସିରେ, କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଚୁଲନ୍ତି । କହନ୍ତି,
ହେଇ, ହେଇ, ସୁରର ପାଟି ଶୁଭୁଛି । ହଁ, ହଁ, ସୁରର ।

ମନ ଆନନ୍ଦରେ ମୋ ଗାଲରେ ଆଜି ଦିଅନ୍ତି ଚୁମ୍ବନର ଦାଗ । ରାତି
ଅକାଶର ବହୁଳ ତାରା ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ଶିର ଶିର ପବନରେ ଶୀତେଇ ଉଠେ
ମୋର ଦେହ । ଟାକୁର ଉଠେ ଲେମ ।

ସୁରଙ୍କର ଡାକ ପାଖେଇଅସେ । ନଲଟଣି ତଳେ ରଖି, ସେ ଅଗେଇ ଯାନ୍ତି । ସୁରଙ୍କୁ ପାଗେଟି ଅଣନ୍ତି । କହନ୍ତି, କାଲିଠୁଁ ଆଉ ତତେ ପରଘରେ ମୂଲ ଲବିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କଣ କହୁଛ ତୁଲସି ? ଦେଖିଲ, ପିଲାଟାକୁ ଏତେବେଳେ-ଯାଏ ଅଟକାଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

କହେ, ହଁ ।

ଅଭିମାନରେ ମୋ'ର ମନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ।

ସୁର କହନ୍ତି, ଟିକିଏ ଉଛୁର ହେଲା ବୋଲି ଗୁଲିଅଧରେ ଘର ଗୁଡ଼ି ଗସ୍ତର ମଝିକି ଖୋଜିବାକୁ ଆସିଲ ନୂଆଁଉ, ମୁଁ କଣ ପିଲାକୁଆ ହୋଇଛି ?

ହସି ଉଠନ୍ତି ସେ । କହନ୍ତି, ସତେ ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ହେଲା ପରି କଥା କହୁଛୁ ରେ ସୁରଥ, ଆଉ ଦିନେ ଯଦି ଡେଇକରୁ ବୁଝୁରୁପଡ଼ା ମାରି ତୋ ଗାଲ ଭାଙ୍ଗିଦେବ ।

ମୁଁ କହେଁ, ତମେ କାଲିଠୁଁ ଆଉ କାମକୁ ଯିବ ନାହିଁ ସୁର ।

ସେ ଭୁଲି ରହନ୍ତି ।

ନିର୍ଦ୍ଦୟ ନିଷ୍ଠୁର ସୁର ଚାଲିଗଲେ ସତେ ?

ପଛରୁ ଧାଇଁଯାଇ କିଏ ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଟାଣିଆଣିବ ? ଅବାଧ ହେଲେ କିଏ ତାଙ୍କର କାନଧରି ଗଳ୍ପଉଠିବ, ସୁରଥ, ଅବାଧ ହେଉଛୁ ?

ତାଙ୍କର ବାପ ସମ ଭାଇ, ମୋର ପତି, ମନୁଆଁର ବାପ !

ବିଜୁଳି ହଟକିଲା । ମେଘ ଗଳ୍ପଉଠିଲା । ମୋର କୋଳରେ ମନୁଆଁ ଚମକି ଉଠି ଚିତ୍କାର କଲା, ଦାଦି— । ମୋ ବେକକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଲା ।

ଅନ୍ଧାର ଗୁଲି, ନିଗୁଡ଼ିଆ ଗସ୍ତର ବଲ, ନିନୁଆଁଣି, ଖୋଲା ଅକାଶ ତଳେ ଚାଲିଯାଉଥିବେ ସୁର । ଭାଇର ସ୍ନେହ ଭାଇର ଆଦର କଥା ମନେ ପଡ଼ି ମନରେ ଉଠୁଥିବ କୋହ । ଗସ୍ତର ସେପାରି ଆଉ ଗାଁମୁଣ୍ଡ ମଣାଣି । ଭୂତ ପ୍ରେତ, ଡାଆଣୀ ଚରଣୁଣୀର ମେଲା ହୁଏ । ଦମ୍ଭିଲା ଲୋକର ଗୁଲି ବି ଛନକି ଉଠେ । କେତେ ଲୋକ ଭେଟଣା ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଉଠି ନାହାନ୍ତି, ସେଇଠି କାଳେ ସୁର ଚମକି ପଡ଼ିବେ !

ମନେ ପଡ଼େ କେତେକାଳର କେତେ କଥା.....

ସେ ବର୍ଷ ତାଙ୍କ ଗାଁରେ ହଇଜା ପଶିଥିଲା । ମୋ ବାହାଘର ବର୍ଷ ପୂରି ନ ଥାଏ । ଗାଁରୁ ଦି ଢଳ ଜଣ ଚାଲିଗଲେଣି । ସଞ୍ଜ ପହରୁ ଘରଦ୍ୱାର ତାଟି କବାଟ ବନ୍ଦକରି ଲୋକେ ରହନ୍ତି । ପହୁଲ ଅସାଧର ମେଘ । ଦିନେ ରହୁ ଦି ଦିନ କୁଟି ଦେଇଯାଏ । ଗୁଲିରେ ମେଘ ଅନ୍ଧାର, ବିଜୁଳି, ଘଡ଼ଘଡ଼ି । ବାରିତଳ ପୋଖରୀ ଭିତରୁ ବେଙ୍ଗାଙ୍କର ଭୟଙ୍କାରୀ କଟିକଟି ରଡ଼ି । କାନ ଅତରା ପଡ଼ୁଥାଏ । ବିଜୁଳି ଚମକିଉଠେ । ଭୟରେ ଘୁଣ୍ଟି ଘୁଣ୍ଟି ଯାଏଁ ତାଙ୍କ କୋଳକୁ । ଅକାଶରୁ

ବାହୁଚରଣ ପ୍ରହାବଳୀ

ସ୍ତବ୍ଧ ପଟାଇ ଗର୍ଜିତଠେ ଘଡ଼ଘଡ଼ି । ଏସ୍ତ ପ୍ରତିକୂ ତାଙ୍କର ବୁକୁରେ ଲଗାଏ ।
ପିଠି ଉପରେ ହାତ ପକାଇ ଅଦୃଶ ପାଖକୁ ଘୁଆଇ ନିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବାହା
ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଦି ଭୁନି ହୋଇ ପଡ଼ିରହେ ।

ବାରିପଟୁ, କେଜାଣି କେତେ ଦୂରରୁ ଡାକପ୍ରଡ଼େ ଭେରେଣ୍ଡା । ଇଃ,
କେଡ଼େ କଲକଳା ରଡ଼ି ! ସ୍ତବ୍ଧ ଦାଉଁ ଦାଉଁ ପଡ଼େ । ମନେ ହୁଏ ସତେ କି
ଗୋଡ଼ାଇ ଆସୁଛି । ତାଙ୍କର ପ୍ରତିରେ ମୁହଁ ଲୁଗୁଲୁ ରଖେ ।

ପିଠି ଆଉଁସି କହନ୍ତି, ତର ମାଡ଼ୁଛି ଭୁଲସି ?

ତାଙ୍କର ପାଟି ଶୁଣି ସାହସ ହୁଏ । ମୁହଁ ଟାଣ କରି କହେଁ, ନାହିଁ ତ ।

ମୋ ମୁହଁରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ କେଡ଼େ ଅଦରରେ ସେ କହନ୍ତି, ନାହିଁ ତ ?

ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି କହନ୍ତି, ଆରେ, ସୁରଟା ଦାଣ୍ଡଘରେ ଏକୂଟିଆ
ଶୋଇଛି । ପିଲୁଲେକ, ଦେହ ଭଲ ନ ଥିଲା । ତରଲି କି ?

ଧୀରେ ଧୀରେ ମୋତେ କୋଲରୁ ଖସାଇ ଦିଅନ୍ତି । ହାତ ଅଣ୍ଟାଲି
ଦିଆସିଲି ଖୋଜି ନଲଟଣ ଲଗାନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଆସିଲ ଦେଖି ଆସିବା !

ବରକ୍ତ ଲାଗେ । ଦେହ ଅବଶ ଲାଗୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉଠି ଠିଆହୁଏ ।
ଲୁଗାପଟା ସଜାଡ଼ି ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଯାଏ ।

ଡାକନ୍ତି, ସୁର କରେ—

ସୁର ଜବାବ ଦେଇ ଉଠି ବସନ୍ତି । ପରୁରନ୍ତି, କଣ ଭାଇ ?

ହସି ହସି ସେ କହନ୍ତି, ଦେଖିଲ ଭୁଲସି, କହୁଛି ପରା, ତରକର ଭୁନି
ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ପିଲୁଟିଦିନୁ ମୋର ପାଖରେ ଶୋଇ ଆସିଛି, ଏକୂଟିଆ ତର
ମାତେ ତାକୁ ।

କହନ୍ତି, ଗୁଲ୍ ସେ ଘରେ ଶୋଇରୁ ।

ସୁର ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତି । ସେ ବରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଶେଷକୁ କହନ୍ତି, ତେବେ
ତେମେ ଯାଅ ଭୁଲସି, ତମୁକୁ ତ ତରମାତେ ନାହିଁ, ଗଲ ଆସି ପାହାନ୍ତି ହେଲଣି,
ମୁଁ ଏଇଠି ପଡ଼ିଯାଉଛି ।

ଗୁର ତମତମ ହୋଇ ଅନ୍ଧାରରେ ଏ ଘରକୁ ଗୁଲିଆସେ । ଭାବେଁ,
ଏମିତି ଲେକ ପରଟିଅର ହାତ ଧରି ଘରକୁ ଆଣନ୍ତି କାହିଁକି ?

ସୁର ରୁଟି ପାରନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଭାଇ, ନୂଆଜ ଏକୂଟିଆ ତରବ । ଗୁଲ
ସେ ଘରକୁ ।

ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ି ଆଡ଼ତର କରି ମୁଁ ଘୋରପୁର ହୋଇ ଶୁଏ । ଭାଇ ଦହେଁ
ବଛଣାରେ ଶୁଅନ୍ତି । ନଲଟଣ ନିଅନ୍ତି । ଅନ୍ଧାରରେ ତାଙ୍କର ହାତ ଲମ୍ବିଆସେ
ମୋର ଉପରକୁ । ଗୁରରେ ଅଭିମାନରେ ହାତକୁ ଛୁଆଡ଼ି ଦେଇ ଅଦୃଶ ଟିକିଏ

ହୃଦୟକୁ ଘୃଷ୍ଣିତାଏ । ଅଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବୋହୁଯାଏ । ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ,
କେବେ ତାକୁ ଜାଣିବାକୁ ଦେଇ ନାହିଁ ।

ଯେତେ ଆଗରୁ ଉଠେ, ଦେଖେ, ସୁର ଅନ୍ଧାର କେତେ ଆଗରୁ ଉଠି
ଗୁଲିଗଲେଣି । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସବୁ ରାଗ ମନରୁ ଘୃଷ୍ଣିତାଏ । ସ୍ବାମୀଙ୍କର ଶୋଇଲ
ମୁହଁକୁ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଗୁଡୁଁ ଗୁଡୁଁ ଅସ୍ବହସ ହୋଇ ତଳପଡ଼େ ତାଙ୍କର
କୋଳରେ । କଅଁଳ ପାହାନ୍ତର ପିକା ପରିହାସ ସହିପାରେ ନାହିଁ । କବାଟ
ଆଉଁଜାଇ ଦିଏ ।

ସୁର ଗୁଲିଗଲେ, ରାଗରେ, ଅଭିମାନରେ । କିଛି ଖାଇ ନାହାନ୍ତି ।
କେତେ ଅନ୍ୟାୟ ମୁଁ କରୁଛି । ସୁର, ଗରବ ନିନ୍ଦାମୂଲ୍ୟ ଘରର ପିଲା ହେଲେ
ବି ଭୋକ ସହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଇଏ ଗେରସ୍ତ, ସିଏ ଦଥର, ଏ ଭାବ ମୋ
ମନରେ ନ ଥିଲା । କେବେ ସେ ରଖାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ପର ଘରେ ମୂଲ ଲାଗି
ଯିଏ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଆଣନ୍ତି, ମୋ ଆଗରେ ପକାଇ ଦେଇ ନିଷ୍ଠିକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।
ଦିନେ କେହି କେବେ ପଚାରି ନାହାନ୍ତି, ପଇସା କେତେ ହେଲା, ପଇସା କଅଣ
ହେଲା ।

ପେଜ ପାଣି ଯାହା ଥାଏ, ଯାହା ରାନ୍ଧିଥାଏ, ଦହକ ଆଗରେ ଥୋଇଦିଏ ।
ଜଣକୁ ନ ଦେଖିଲେ ଆଉ ଜଣକ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକାଠି ନ ବସିଲେ ତାକୁ
ଖାଇବାକୁ ସୁଖ ଲାଗେ ନାହିଁ । ହଲଦୀପାଣିରେ ଯାହା ସିଝାଇ ଦିଏ, ଅମୃତ ପରି
ଦହେଁ ଶାନ୍ତିରେ ପାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଦିନେ କେବେ କେହି ବାଛନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପାଏ ମାଛ ରଖି କେତେ ଯତ୍ନକରି ରାନ୍ଧେ । କହେ, ସୁର, ଖାଇବସ,
ତାଙ୍କର ଆସୁ ଆସୁ ଡେଇଁ ଦେବ । ତେମେ ତ ସକାଳୁ କିଛି ଖାଇ ନାହିଁ ।

ଭାଇ ବି କିଛି ଖାଇ ନାହିଁ । ସେ ଆସୁ ।

ଭୋକରେ କେତେବେଳ ଯାଏ ବସିଥିବ ?

ହସି ହସି କହନ୍ତି, ମୋତେ ତ ଭୋକ କରୁ ନାହିଁ, ତମକୁ ଭୋକ କଲଣି
ପର !

ଯେତେ ନାହିଁ କଲେ ସେ ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ । କେତେ ରାଗ ନିୟମ ପକାନ୍ତି ।
ନିଜେ ଉପାସ ରହିବେ, ଉପାସରେ କାମକୁ ଯିବେ ବୋଲି ଡରାନ୍ତି । ଯେତେ
ରୁହାଏ, ଆରେ, ଗେରସ୍ତ ଦଥର ନ ଖାଇଲେ ମାରପଙ୍କର ଖାଇବାର କଥା
ନୁହେଁ । ପାପ ହୁଏ । ସେ କେତେ ନେହୁରୁ ହୋଇ କହନ୍ତି । ନିଜ ହାତରେ ଭାତ
ବାଢ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମୁଲାଇଜାରେ ମୁଁ ଖାଏ ।

କାହ୍ନୁ ଡରଣୀ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ସେ କହନ୍ତି, ନୁଆଁଜ, ତେମେ ସିନା ମାନ୍ୟରେ ବଡ଼, ନୋହୁଲେ ମୋ ବୟସ ଭୁଲନାରେ ତେମେ ପିଲା, ତେମେ ଭୋକ ସହ୍ୟପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

କହେ ଦରହସିଲ ହୋଇ, ତମ ଭାଇ ତମକୁ ସବୁବେଳେ ଉତାଣି ପିଲା ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ଯେମିତି ନିର୍ଲକ୍ଷ ସେମିତି ଗ୍ରେପସ ।

ଭାଇଙ୍କର ନିନ୍ଦା ସେ ସହ୍ୟପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋ ଭୁଣରୁ ଏପରି କଥା ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଶୁଖିଯାଏ । ବାଁରେଇ କହେଁ, ସୁର, ଆମେ ମାଇପି ଜାତି, କେଡ଼େ ଜଳଦି ବୁଢ଼ୀ ହୋଇଯାଉ ଜାଣ ? ତେମେ ମୋ ଆଖିରେ ଏଡ଼େ ଟିକେ ପିଲା ପରି ଦଶ । ସତେ କି ମୋର ସାନ ଭାଇଟି । ମୋ ସୁନା ଭାଇଟି, ଗଣ୍ଡିଏ ଖାଇଦେଇ ଆସିବ । ତମକୁ ରାଣ ଅଛି—

ରାଣ ନିୟମ ସେ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ଭାଇଙ୍କି ଅପେକ୍ଷା କର ରହନ୍ତି । ଦାଣ୍ଡିରେ ଭାତ ଶୁଖି ଚଣା ଚୁଉଳ ଦୁଏ ।

କେତେବେଳେ ପୁଣି ଭାଇ ଦହେଁ ଖାଇ ବସନ୍ତି ।

ଉପାସ ଭୋକରେ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲେ, ଉପାସ ଭୋକରେ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କର ରହୁଥିଲେ । କି ଅପରାଧରେ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ତଡ଼ିଦେଲି ? ଯେଉଁ ଭାଇଙ୍କି ସେ ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ରଲପାଆନ୍ତି, ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ଆଖିର ପିତୁଳା ପରି ଦେଖୁଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ସେ ନିଜ ହାତରେ ବସି ଦେଲେ । ବିଷ ! ଲୋକଙ୍କର ହୁଏତୁଲିଆ କଥା, ଭୁଣ ବାଇଦ ସହସ୍ର କୋଣ, ବିଶ୍ୱାସ କଲି କାହିଁକି ?

ମୋର ଅପରାଧର କ୍ଷମା ନାହିଁ । ଯେତେଥର ସୁରଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ କଠୋର ହୋଇଛି, ଯେତେଥର କଟୁ କଥା କହି ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଜୁକୁର ମାଙ୍କଡ଼ ପରି ଦୂର୍ ଦୂର୍ କଲି, ମୁହଁ ନ ଖୋଲି ସେ ନୀରବରେ ସବୁ ସହ୍ୟଛନ୍ତି । ଏତେଦିନ ପରେ ଆଜି ସେ ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଖୋଲି ମୋତେ ବୁଝାଇବାକୁ ବସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣିଲି ନାହିଁ, ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ନାହିଁ ! ଦୁଃଖରେ, କ୍ଷୋଭରେ ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

ଶୁଦ୍ଧରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁରବ କଲି । ସୁର ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ । ସୁର, ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ସ୍ୱାମୀହନ୍ତା ବୋଲି ରାଗ ଦୁଏ, ବାରକଥା ମୁହଁରେ କହେ । ପୁଣି, ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଛପି ଛପି ମନ ଭିତରେ ଉଭା ଦୁଏ ମୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ସ୍ମୃତି । ସେହି ରୂପ, ସେହି ମୁହଁ, ସେହି ଢଙ୍ଗ । ଦୁଃଖ ଅଭିମାନ ମଝିରେ ଉଇଁଆସେ ଗୋପନ ଆନନ୍ଦ, ଚେଙ୍ଗେଇ ଠେ ଅଶାର ଶୀତ ଅଳ୍ପ ଅନିରାଗ୍ୟର ଘୋଟିଲା ଦଣ୍ଡ ଅକ୍ଷର ଭିତରେ । ସ୍ୱାମୀ ନୁହନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେହି ରକ୍ତ, ସେହି ମାଂସରେ ଢେର ତାଙ୍କର ଭାଇ, ମୋ ଦିଅର ! ତାଙ୍କର ଭାଇ, ଯାହାକୁ ସେ ପୁଅଠୁଁ ବଳି ରଲ ପାଉଥିଲେ ।

ଇଚ୍ଛା ହେଲା ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିବ, ସୁର, ସୁର, ଫେରି ଆସ, ଶୁଣି ଯାଅ ।

ଦୁଏ ତ ସେ ବନ୍ଧାସ କରିବେ ନାହିଁ । ମଝି ଗନ୍ଧାରରେ ଠିଆହୋଇ
ଫେରି ଚାହିଁବେ, ପରଦାସ ମନେ କରିବେ ।

ବାଟ ଓଗାଳି କହିବ, ସୁର, ମୋ କଥା ମନରେ ଧରି ନାହିଁ । ସୁନା
ଭାଙ୍ଗିଛି, କ୍ଷମା କର, ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ ମିଛଟାରେ ତମ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ କରିଥିଲି,
ଆସ ।

ସବୁଦିନ ପରି ମୋର ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇବେ । ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର
ବହି ଯାଉଥିବ । କହିବେ, ନୁଆଉ, ସବୁଦିନେ କ'ଣ ତୁମକୁ ମୁଁ ଭଲ କରି ଆସି
ନାହିଁ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲାଟି ପରି ତୁମର ପାଖରେ ଅଳି କରି ନାହିଁ ? ତଥାପି, ତେମେ
ଦାଣ୍ଡଲୋକଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମୋତେ ଅବଶ୍ୟାସ କଲ ?

ହାତଧରି ତଳୁ ଉଠାଇବ । ପଶତରେ ମୁହଁ ପୋଛିଦେବ । କହିବ, ଆସ ।
ଦୁନିଆର ଲୋକେ ଯାହା କହିବାର କହୁ ଥାଉନୁ ।

ହାତ ଧରି ବାଟେ କଟାଇବ ।

ଅଜଣା ଆଗ୍ରହରେ ଦେହ ଧରିଉଠିବ । ପାଦ ବାଟରୁ ଖସି ଅବାଟରେ
ପଡ଼ିବ । ଧରଧର ଅବଶ ଦେହ ତଳେ ଲୋଟୁ ଲୋଟୁ ଅଟକିଯିବ । ଧରିଲା ସ୍ଵର
କାନରେ ବାଜିବ । ସେମାନେ ମିଛ କହୁଛନ୍ତି । ମନେ ଅଛି କି ପ୍ରଥମ ଦେଖାର
ସରାଗ କଥା । ଚାହିଁବେ ଆଖିର ଦେହଭଲିଆ ମନସରସା ମିଳନ କଥା ? ସେ
ନ ଥିଲେ ତେମେ ହୋଇଥାନ୍ତୁ କାହାର ? ସେ ଚାଲିଗଲେ—

ବିଜୁଳି ତମକିବ । ସୁରଙ୍କର ଗୁଲି ଉପରେ ମୋର ଲୁହଧୁଆ ମୁହଁ ।
ତାଙ୍କର ବାହା ଦୁଇଟି ମୋର ଦେହଟିକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ଧରିଛୁ । ଆଖିରେ ଅସରନ୍ତି
ଅନୁରୋଧ ।

ଆଖିପିଆଁରେ ବିଜୁଳି ଲାଗିଲା । ଘୋଟିଗଲା ଅଜକାର ।

ଭାବନା ଦୁଃସହ ହେଲା । ଗୁଲି ଧରିଉଠିଲା । କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି
ଉଠିଲା । ବୋଉ ଡାକିଲା, ଭୁଲିଛି—

ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିଲା ନାହିଁ । ତା ପାଖରେ ମୁଁ ମୋ ମନର ଦୁଃଖତା
କେବେ ଖୋଲି ପାରି ନାହିଁ । ଯେତେ ଦୁଃଖ ହେଲେ ବି ତା ଆଗରେ ମୁହଁ
ଟାଣକରି କଥା କହୁଁ ।

କ'ଣ ଭାବିଲା କେଜାଣି, ମୋତେ ସାଜୁନା ଦେବାକୁ କ'ଣ ଲେଇ କହିଲା,
ଗତ କଥା ମନେ ପକାଇ ମନ କଷ୍ଟ କରି କାନ୍ଦିବୋବା କଲେ ଛୁଇଁ ଲାଗି ଦୁଏ
ନାହିଁ । ଆଲୋ ଭୁଲିଛି, ଭଲ କଥା କହିଲେ ତୁ ସଲ ଚାହିଁ, ସେଇଥିପାଇଁ ତତେ
କହିବାକୁ ଭର ଲାଗେ ।

ଆଉ କ'ଣ କହିବ ଶୁଣିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା ।

ରହି ରହି କହିଲା, କେତେ ଜୁଲରେ, କାହିଁକି, ଆମର ଏଇ ଜୁଲରେ,
ତୋ ବୟସର ହିଅ ପରଘର କରି ନାହାନ୍ତି । ତୋଠାର ଏମିତି କ'ଣ ହୋଇ

ଯାଇଛି କି ? ମାଇକନଅଁ ଜନମ । କେହି ଲୁହା, ପଥରରେ ମୁଣ୍ଡ ବାଜି ନାହିଁ ! ନଅଶ୍ରୀ ହୋଇ ପେଟ ପାଟଣା ପାଇଁ ଦାଣ୍ଡ ଦାଟକୁ ଯାଇ ପଇସା ପାଇଁ ପର ଆଗରେ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ଠିଆ ହୋଇ ଟାଣକର କିଏ କହିବ ଲେ, ତା ମୁଣ୍ଡ ହଲି ନାହିଁ, ମନ ଚହଲି ନାହିଁ, ଅବାଟରେ ଗୋଡ଼ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ପେଟ ପାଟଣାର ଚନ୍ଦ୍ରା ତ ସବୁବେଳେ ଅଛି । ବଲ, ବଥସ, ରୂପ ଆଉଁଶୁ ଯଦି ଅନ୍ୟ ସଂସାର ନ କରୁ, ଜୀବନଟା କେମିତି କଟିବ ? ଦୁଃଖ ତ ହେବାର କଥା । ଯିଏ ଯାହାକୁ ଥରେ ଦେଖିଥାଏ, ଭୁଲି ପାରେ ନାହିଁ । ଗେରସ୍ତ ଭାରିଯା ହୋଇ ଭିନ୍ନ-ଗୁର ବର୍ଷ ଘର ସଂସାର କଲ, ଭଲ ମନ୍ଦ ହେଲେ ମନରେ ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ହେବାର କଥା । ତଥାପି, କେହି ତ କାହା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଯାଏ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଲୋକେ ଆଗ୍ରହରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି, ତୁ ଚାହିଁ ନୁଁ । ନେଡ଼ିଗୁଡ଼ି କହଣିକୁ ବୋହୁ ପଡ଼ିବ । ସେତେବେଳେ ତୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବ । ଆଖି ମଲି ଚାହିଁବୁ, ନଅଶ୍ରୀ ହୋଇ ହାତ ବଢ଼ାଇବୁ, ଦେଖିବୁ, କେହି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ନ ଥିବେ । ପିଲାଟିକୁ ନେଇ ଅପଲ୍ଲବରେ ପଡ଼ିବୁ ମା, ମୋ ସାନକୁହା ମାନ ।

ଫେରୀ ଧର ପଚାରିଲୁ, କେଉଁ ଲୋକ କାହିଁକି ଆଗ୍ରହରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି ବୋଉ ? କଟା ଘାଆରେ ଚୂନ ବୋଲିଲୁ ପର ଥରକୁ ଥର ଯେତେ ମନା କଲେ ତୁ ଏମିତି ବେଆଡ଼ା କଥା କହୁଛୁ । ମୁଁ ଦୁଃଖ କଲି କି, କାନ୍ଦିଲି ବୋବେଇଲି, ସେଥିରେ ତୋ'ର କଣ ଥାଏ ? ମୋ ଦୁଃଖରେ ଆଉ କାହାକୁ ଭାଗୀ କରିବାକୁ ମୁଁ ଚାହିଁ ନାହିଁ ।

ବୋଉ ତୁନି ହେଲା । କ'ଣ ଭାବି କେତେବେଳେକେ ପୁଣି କହିଲା, ମୋ କଥା ତୁ ଅବଗୁଣ ପାଉଛୁ, ଶୁଣ ନ ଶୁଣ, ମାନ ନ ମାନ, ମୋର କହିବାର କଥା, ମୁଁ କହୁଛି । ଆଗ୍ର ମା, ଗୁରବର୍ଷ ତଳର କଥା ଥରେ ମନେ ପକାଇଲୁ । ପିଲାଟାଏ ହୋଇ ଏଇ ଘରେ ତୁ କାରବାର ହେଉଥିଲୁ । ଗାଁ ଲୋକେ ଯାଉଁଶୁ ଆସୁଣୁ ମତେ କାଉଁ କାଉଁ କର ଝାଡ଼ୁଥିଲେ, ଭୁଲସୀ ଏଡ଼େଟାଏ ହେଲାଣି, ମୁରବା କେହି ନାହିଁ, ହାତକୁ ଦହାତ କରି ଦେ — । କେଡ଼େ ଭବନାରେ ପଡ଼ିଥିଲୁ ।

ଦିନେ ଅଜଣା ଅଶ୍ରୁଣା ପିଲାଟିଏ ଆସିଲା, ଉଦୁଉଦିଆ ଦି ପହରେ, ଝୋଲା ମାରି ଯାଉଥାଏ, ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ମାଗିଲା । ନିଜ ହାତରେ ତାକୁ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଦେଇଥିଲୁ ।

କେତେଥର ସେ ଆସିଛି । ଜାତି ସୁଅ । କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହ ତାକୁ ଆମେ ଦେଖାଇଥିଲୁଁ । ମନେ ମନେ କେତେ ଦିଅଁ ଦେବତା ଡାକୁଥିଲି ତା'ର ହାତରେ ତତେ ଦେବ ।

ଦିନେ ପ୍ରସାଦ ପକାଇଲୁ । ତା ମୁହଁ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲା । କହିଲା, ଭାଇ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ବସନ୍ତରେ ସମ୍ବଳ ପକାଅ ।

ଲଜରେ କି ଦୁଃଖରେ କେଜାଣି, ତୁ ଉଠିଗଲା । ଅଖିରେ ତୋର ଲୁହ ଦେଖିଥିଲି ମା, ଅଜଣାଏ ମୁଁ ଭୁଲିପାର ନାହିଁ । କାଲିପର ଲଗୁଛି ।

ତାହା କଥା ଶୁଣି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଅନ୍ଧାର ଘରେ ଉଠି ବସିଲ । ପାଟିକର କହୁ ପକାଇଲି, ଭୁନହ, ଭୁନହ ବୋଉ, ଆଉ କିଛି କହ ନା । ତୋ ମନରେ ଏତେ ଦିନରୁ ଏତେ କଥା ଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ତୋର ଦୁଃଖଗୁଡ଼ିକ ମନ ପାଇଁ ଆଜି ମୋର ଏ ଅବସ୍ଥା, ଆଜି ମୁଁ ବଧବା !

ବୋଉ କହୁବାକୁ ଲାଗିଲା, ନାହିଁ ମ, ତୁ ବଧବା ନୋହୁ । ଯାହା ଘଟିଗଲା ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ସପନ । ସତ ଏଭଳି ଯେ, କୋଳରେ ପିଲା ବକଟେ ପାଇଛୁ । ପୁର ରକତ ଆଉ ତା' ରକତ ଭିନ୍ନେ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ତ ଦୁଇ ଭାଇ ଥିଲେ । ଏକା ନାହିଁ ଦିଶନ୍ତି, ଏକା ରକତ ଦି ଧାର । ମନୁଆଁ କଅଣ ସୁରର ପୁଅ ନୁହେଁ କି ? ତୁ କାହିଁକି ରେଦଭାବ ପାତର ଅନ୍ତର କଥା ମନକୁ ଆଣୁଛୁ ? ପୁର ତଟେ ଭଲପାଏ, ତୁ ତା'କୁ ଭଲପାଉ ।

କହୁଲି, ଭୁନ ହ, ଭୁନ ହ । ମିଛକଥା ଭୃଗୁରେ ଧର ନା ।

ମିଛ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ, ଭୁଲ ସବୁଦିନେ ଭୁଲ ହୋଇ ରହେ ନାହିଁ । ଦିନେ ସୁଧୁରିଯାଏ, ମନକୁ ସୁଧୁରି ଯାଏ । ଆଜି ସେ ବେଳ ଆସିଛି । ପୁର ଆଜି ବି ତଟେ ସେମିତି ଭଲପାଏ ଭୁଲସି, ବିଶ୍ୱାସ କର ।

ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ କାନ୍ଦିଉଠିଲି । ତଳିଆ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ମାଡ଼ି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହୁଲି, ମତେ ସେ ଭଲପାଏ, ସେଇଥିପାଇଁ ଦେବତା ପରି ଭାଇକୁ ସେ ଜହର ଦେଇ ମାରୁଛି । ଲୋକଙ୍କର କଥା ମିଛ ନୁହେଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୋ କଥା ନ ମାନି ଥିବୁ ଥିବ ଗୋଟାଏ ଆଶାରେ ସେ ଆସେ, ତୋ' ଆଗରେ ସାକୁଲେଇ ହୁଏ । ମୋର ମନ ହୁଏ, ନିଜ ହାତରେ ମୁଁ ତାକୁ ଜହର ଦେବି । ତା ମଲା କାନରେ କହୁବି, ମୁଁ ତାକୁ ଭଲପାଏ, ତା ପାଇଁ ଦିନେ ମୋ ଅଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ିଥିଲା, ତୁ ଦେଖିଥିଲୁ । କହୁବି, ଭୁଲ ସବୁଦିନେ ଭୁଲ ହୋଇ ରହେ ନାହିଁ, ଭୁଲ ସୁଧୁରି ଯାଏ ।

ଆଉ କହୁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମନର କୋହରେ ପିଲାଟିକୁ କୋଳରେ ଘୁରାଇ ତାର କପାଳ ଉପରେ ତଳିଲା ଲୁହ ତାଳିଦେଲି ।

ବୋଉ ଭୁନ ରହିଲା ।

ଅଖିର ଲୁହ ବନ୍ଦ ହେଲା, ମନର କୋହ କମିଲା । ବୋଉର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ପୁରଙ୍କ ଉପରେ ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢ଼ିଲା । ଭାବିଲି, ଆଜି ବି ସେ ମୋତେ ସେମିତି ଭଲପାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, କାହିଁକି ସେ ମୋତେ ଭଲପାଇବେ ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗୁରୁବର୍ଷ ତଳେ, ସଞ୍ଜ ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ, ସେ କହୁଲେ, ଭାଇଙ୍କ ବିଷୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ପକାଅ । ତାଙ୍କର ମୁହଁ ମଉଳି ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ରୁଷିଥିଲି, ସ୍ୱର ମତେ ଭଲ ପାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମନରେ ମୋର ଥାନ ଥିଲା । ଅନୁରବ କରୁଥିଲା, ଅଜାଣତରେ ମୋ ମନ ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ନଇଁ ଯାଇଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ବିନାସଙ୍କୋଚରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାଭାଷା ହେଉଥିଲା, ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ପୁଣି ଦେଖିବାକୁ ମନ ଡାକୁଥିଲା, ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲା ।

ବୋଉ ରୁଷି ଥିଲା । ସେଇଥି ପାଇଁ ମିଳାମିଶା କରିବାକୁ, ହସଖୁସିରେ ଅଜଣା ଲୋକ ସଙ୍ଗରେ କଥାଭାଷା ହେବାକୁ ସେ ବାଧା ଦେଉ ନ ଥିଲା ।

ଆଖିର ଲୁହ ଦି ଧାର ! ସେତିକିରେ ମନର ସବୁ ଲୁଚିଲା ବଥା ଧୋଇ ଦେଇଥିଲା । ଗୁରୁର ସବୁ କୋହ, ସବୁ ମୋହ, ଉଡ଼େଜନା, ଭଲପଣିଆଁର ପରଦା ଉଡ଼ାଡ଼ରେ ଲୁଚାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ତାଙ୍କ ଘରକୁ ସଂସାର କରିବାକୁ ଗଲି । ଗୁରୁର ଖରାପ ସପନ ପରି ଗତକଥା ଭୁଲିଗଲି । ଯାହାଙ୍କର ହାତ ଧରିଥିଲା, ତାଙ୍କର ଦେବଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସ୍ୱଭାବ, ତରୁଣ ଓ ରୂପ ପାଖରେ ମନର ମଲ୍ଲା ରହିପାରେ ନାହିଁ । ସମୁଦ୍ର ପରି ନିର୍ମଳ, ଗନ୍ଧାର ଓ ବଡ଼ ଯାହାର ମନ, ଗଙ୍ଗା ପାଣି ପରି ପବନ ଯାହାର ମୋ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ, ଭାଇ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ, ତା ପାଖରେ ମନର ଅନ୍ଧାର ରହିପାରେ ନାହିଁ । ତଥାପି ନଈ ପାଣିରେ ବେଳେ ବେଳେ ମଲମଲି ଉଠେ, ପୁଣି ସେହି ନଈ ପାଣିରେ ମିଳାଇଯାଏ । ଠିଆ ହେବାର ଦମ୍ଭ ତାର ନ ଥାଏ ।

ଦିନ ଦିନର ଘଟଣା, ପଥରରେ ଗାର ପଡ଼ିଲା ପରି ମନରେ ଘେଉଟା ଗାର, ଅଲିଭି ଗାର ଟାଣିଦେଇଛି ।

ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ସୁଖରେ ବେଳ କଟି ଯାଉଥାଏ । ଘରର କାମ ମତେ ଏକୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଘରଦ୍ୱାର ପରିଷ୍କାର ରଖିବା, ରୋଷାଇବାସ, ଯୋରରୁ ପାଣି ଆଣିବା, ଲିପାପୋଛା, ବାସନମଜା ଇତ୍ୟାଦି । ପିଲାଦିନ ଏ ସବୁ କାମ କରି ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଥିଲା । କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ କାମରେ ଲେଟିଯାଏ । ମୋ ଘର, ମୋ ଗେରସ୍ତ, ମୋ ଦିଅର । ଗେରସ୍ତ ଦିଅରଙ୍କୁ ଶାନ୍ତିରେ ମୁଁଏ ଖାଇବାକୁ ଦେବି, ଯେତିକି ପାରିବି ସେମାନଙ୍କର ସେବା କରିବି, ତାଙ୍କୁ ସୁଖୀ କରିବି, ସଦାବେଳେ ଏଇଆ ମୋ'ର ଚିନ୍ତା ଥିଲା ।

ଘରକାମ ହେଉ କି ପରକାମ ହେଉ, ଭାଇ ଦିହେଁ ଏକାମନ, ଏକାପ୍ରାଣ ହୋଇ ପରିଶ୍ରମ କରନ୍ତି । ଦୁହେଁ ଦୁହେଁକୁ ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ଭଲପାଆନ୍ତି । ମନରେ ମୋର ଗର୍ବ ଆସେ, ମୋର ସ୍ୱାମୀ, ମୋର ଦିଅର ! ସୁରଙ୍କୁ ସେ ପୁଅଠୁଁ ବଳି ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ବେଶି କାମ ନ ଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଘରେ ରହିବାକୁ କହି ନିଜେ ପର ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଯେଉଁଦିନ ସୁର ଘରେ ରହନ୍ତି, ଆମ ଘର ପଛଆଡ଼କୁ

ଯୋଡ଼ି ଉପର ବାରିରେ କାମ କରନ୍ତି, ନୋହଲେ, ମୋ ହାତରୁ ଛଡ଼ାଇ କାମ କରନ୍ତି । ଯେତେ ମୁଁ ମନା କରେ, ଯେତେ ଅଭିମାନ କରି ବିରକ୍ତ ହୁଏ, ସେ ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ କାମ କରୁଥିବେ, ଆଉ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ଥାଇ ଭଲ ମନ କହୁଥିବି । ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗେ । ଉପରେ ପଡ଼ି କୌଣସିଥିରେ ହାତ ଦେଲେ, ସେ ମୋ ହାତ ଧରି କହନ୍ତି, ଥାଉ ଥାଉ, ଆଜି ତମକୁ କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ ନୁଆଉ, ଆମେ ଯେଉଁଦିନ ଘରେ ନ ରହୁବୁ, ସେଦିନ ପଛେ ତେମେ ଯାହା ମନ ତାହା କରିବ ।

ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ରହୁଲେ । ତାଙ୍କର ଦି ଆଖିରେ ମୁଁ ଯେପରି କଣ ଗୋଟାଏ ଦେଖିଲି । ଧୀରେ ଧୀରେ ହାତ ଖସାଇ ନେଲି । ଛାତିରେ ଛନକା ପଶେ । ନିଜର ଭ୍ରମ ବୋଲି ଭାବି ହସି ହସି କହୁଲି, କ'ଣ କରୁଛ କର, ତମ ଭାଇ ଆସିଲେ ସବୁ କହୁଦେବି ।

ସୁର କହୁଲେ, ଯେଉଁଦିନ ଏ ଘରେ ଗୋଡ଼ଦେଲ, ସେ ଦିନ ସଜ ପୁଟିଲା କଇଁ ପୁଲଟିପରି କେତେ ତୋର ଦିଶୁଥିଲା ନୁଆଉ, ଏ ଗାଁରେ ତ ସମସ୍ତେ ଫେର କଥା କହୁଥିଲେ, ଦିନ କେଇଟାରେ ମଉଳିଗଲଣି । ନା, ତମକୁ ଆଉ କାମ କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ ।

ମତେ ଖୁସି ଲାଗିଲା । ପରିହାସ କରି କହୁଲି, ଆମ ଘରେ ମୁଁ ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ କାମ କରୁଥାଏ । ତମ ଆଖିକି ସିମିତି ଦିଶୁଥିବି ନା !

ତେମେ କାହିଁକି ଏପରି ଝାଉଁଳି ପଡ଼ୁଛ ?

ମିଛକଥା ।

ମିଛକଥା ନୁହେଁ । ସେଠି ତମର ବୋଉର ସ୍ନେହ, ବୋଉର ଆଦର ପାଉଥିଲା, ଆନନ୍ଦରେ, ମନ ଖୁସିରେ ଚଲୁଥିଲା, ଏଠିକି ଆସି ଘର ଯାକର ବୋହୂ, କଞ୍ଚାଳ ମୁଣେଇଛ ।

କାହିଁକି ? ଏଠିକି ଆସି ତମମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ଆଦର ପାଇଛି ।

ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ହସିଲେ ।

ମୁଁ ହସି ହସି ଚାଲିଗଲି ।

ସେ ଫେରିଲେ । ହସି ହସି ତାଙ୍କୁ କହୁଲି, ସୁର ଆଜି ମତେ କାମ କରାଇ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ସୁର କହୁଥିଲେ ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ୁଛି ।

ନୁହେଁକି ଭାଇ, ସତ ନୁହେଁ ? ନୁଆଉ କଅଣ ଆଗପରି ଅଛି ? କେତେ ଦୁଃଖ, କେତେ ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଛି ।

ତାଙ୍କ ଦୁଇ ଆଖି ଭରିଯାଏ ସ୍ନେହରେ । ସୁରଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ମାର ସେ କହୁଲେ, ଦେଖିଲା, ପିଲାଟାର କି ରୂପ ହେଲାଣି ? ସବୁବେଳେ ଖଟୁଛି, ଭଲକରି ମୁଁଏ ଖାଉ ନାହିଁ । ତେମେ ତା'ର ଯତ୍ନ ନେଉ ନ କି ଭୁଲସି ?

ଅଭିମାନରେ ନାକ ଫୁଲାଇ କହିଲି, ତମର ଦୋଷ । ଯଦି ସହଳ ସହଳ କାମରୁ ଫେରନ୍ତି, ତମକୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ସେ ଭୋକରେ ବସି ଅଳ୍ପ ଶୁଖାନ୍ତେ କାହିଁକି ? ସେ ତ କିଛି କୋଳର କାଖର ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ଯେ, କାନଧର କୋଳରେ ବସାଇ ଜନ୍ମମାମୁଁ ଦେଖାଇ ହାତରେ ଖୁଆଇ ଦେବ ।

ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ସେ କହିଲେ, ଏଥର ସେଇଆ କରବାକୁ ହେବ । ପିଲାଦିନୁ ସେ ମା ସ୍ୱେଦ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଏତେ ବଡ଼ ଭାରିଆଁ ଆଗରେ ମୋ କପାଳ ଉପର କେଶ ସଜାଡ଼ି ଦେଲେ । ମୋ ଗାଲରେ ଟିପ ଗ୍ରେଇଁ ଦୁସି ଦୁସି କହିଲେ, ଦେଖିରେ ପୁର, ଏଥର ତୋ ନୁଆଉର ମୁହଁ ନାଲି କରଁ ପର ଦଶିଲଣି ।

ପୁର ବାରେଇ ହୋଇ ଦାଣ୍ଡିଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ଅଭିମାନରେ ଭାବିଲି, ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ମୋ ରଲ ମନ୍ଦ ଦିଶେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ସବୁବେଳେ ପୁର ଦିଶନ୍ତି ଯେପରି, ପୁରଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଘର, ଏ ସଂସାର ଆଉ ଆମର ଘରକରଣ । ହେଲେ, ପୁରଙ୍କ ପ୍ରତି ମନରେ କେବେ ଭର୍ତ୍ତି ଆସେ ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ପରେ ପୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା । କହିଲି ଏଥର ତମର କାନଧର ତମକୁ ଉଠବସ କରିବ । ତେମେ କିମିତି କଥା ମାନ ନା, ଦେଖିବି ରହ ।

ଭୁନ କରି ସେ କାନ ଦେଖାଇଲେ । କହିଲେ ହଉ, କାନ ମୋଡ଼ି, ଥାପଡ଼ି ମାର, କୌଣସି କଥାରେ ତମର ଅବାଧ ହେବ ନାହିଁ । ଖାଲି କାମ ବେଳେ ତମ କଥା ଶୁଣିବି ନାହିଁ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କର କାନ ମୋଡ଼ିଲି, ଗାଲରେ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଗୁପଡ଼ା ମାରିଲି । ଶିଶୁଟି ପରି ମୋ କାଳ ଉପରକୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଆଣିଲେ । ଦୁଇ ଆଖି ବୁଜିଦେଲେ ।

କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋ ଗୁଲି କମି ଉଠିଲା । ପୁର ! ପିଲା ନୁହନ୍ତି । ପୁର ଦିଅର । ଦିନେ ପୁଣି ତାଙ୍କର କଥା ଭାବିବାକୁ ଖୁସି ଲାଗୁଥିଲା । ଦିନେ ପୁଣି ଏଇ ପୁରଙ୍କର ଦେହର ଟିକିଏ ପରଶରେ ଶୀତରଣର ଉତ୍ତେଜନା ଗାଇବ ବୋଲି, ତାଙ୍କ ହାତକୁ ପାଣି କି ପାନ ବଢ଼ାଇ ଦେଉଥିଲି । ଅଜାଣତ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଖି ସଙ୍ଗେ ଆଖି ମିଳୁଥିଲେ, ଲଜରେ, ସଙ୍କୋଚରେ ମଥା ନୁଆଁଉଥିଲି । ପୁର ପିଲା ନୁହନ୍ତି । ପୁଣି ପୁର ଦିଅର, ଆମ କୁଳର ଦିଅର, ଯେଉଁ କୁଳରେ,.....ଛ ।

ହାତ ଥରଉଠିଲା । ଆଖିରେ ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ପଛକୁ ଘୁମି ଆସିଲି ।

ତମକିଲ ପରି ପୁର ଉଠିଲେ । ଟଲୁ ଟଲୁ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ, ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କ'ଣ ରୁଟିଲେ କେଜାଣି କହିଲେ, ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତି ଯଦି ? ରହ, ଭଲ ଆସନ୍ତୁ କହିବ ।

ମନର ସବୁ ଅକ୍ଷର ଭାବନା ଦୂରକୁ ଡଳି କହୁଦେଲି ନାହିଁ ନାହିଁ
ପଡ଼ନ୍ତି କାହିଁକି, ମୁଁ ତମ ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ଯେ ।

ସେ ହସିଲେ ।

ମୁଁ ହସିଲି । ଅନ୍ୟଅନ୍ତେ ଚାଲିଯାଏ ।

ମୋ ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଛି, ଜର ।

ସେ କହିଲେ, ଆରେ ସୁର, ତୋ ନ୍ୟୁଆଁର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ, ମୁଁ
କାମକୁ ଯାଉଛି, ତୁ ଘରେ ରହ ।

ସୁର ମନା କଲେ । ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ତେମେ ରହ ଭଲ, ମୁଁ ଯାଏଁ ।

ସେ ବରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ନାହିଁ, ତୁ ରହ । ମୋର ତେଣେ ବାକିଆ
କାମ ପଡ଼ିଛି । ଦାସଘର ମାଙ୍କଡ଼ା ପଥର ଚୁଡ଼ା ଅଧା ହୋଇଛି ।

ମତେ ବରକ୍ତ ଲାଗିଲା । ଜର, ଦହ ହାତ ଘୋଳିହେଉଛି, ତାଳ
ଯେ, ଖଇ ଫୁଟିବ, ବଛଣାରୁ ଉଠିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବାକିଆ
କାମ ଏପରି ବଳେଇ ପଡ଼ିଲା ଯେ, ମୋତେ ଗୁଡ଼ି ସେ ଚାଲିଯିବେ ।

କହିଲି, ତେମେ ରହ, ସୁର ପଛେ ଯାଉନୁ ତୁମ କାମ ଭୁଟାଇବେ ।

ଅତି ଆଦରରେ ତାଳି କପାଳରେ ହାତ ମାରି, ମୁହଁରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ
କହିଲେ, ସୁରଟା ପିଲଲେକ, ସେ ପଥରଚୁଡ଼ା କାମକୁ ପାରିବ ନାହିଁ ତୁଲସି !
ମୁଲିଆ ମୁଣ୍ଡ; ନ ଚଳେ ବି ନ ଚଳେ । ଆଉ ଦିନକୁ ଆଉ ଦିନ ଅଛି । ଖାଉନ
ବରକ୍ତ ହେଲେ ପେଟ ପୋଷିବା କେମିତି ? ସୁର ଥାଉ, ମୁଁ ସହଳ
ଆସିବି ଯେ ।

ତାଙ୍କର ଆଦର ସ୍ନେହରେ ଆଖିରେ ମୋର ଲୁହ ରହିଗଲା । ଦୁଇ ହାତ
ବେଢ଼ାଇ ଦେଲି ବେକ ଚାରିପାଖେ । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ମୋର
ହାତ ଖସାଇ କହିଲେ, ଭେର ହେଲଣି, ଯାଉଛି । ଆଉ ମୂଲ୍ୟଆମାନେ ଆସି
ଯିବେଣି ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ କଢ଼େଇ ଚାହିଁଲି ।

ମୋ ସେବା କରିବାରେ ସୁର ମନପ୍ରାଣ ତାଳି ଦେଲେ । କାମରୁ
ଫେରିଲେ ଭାର କଅଣ ଖାଇବେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ସେପାଇଁ କଲେ । ମୋ
ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସଜିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମୁଁ କଷ୍ଟେମକ୍ଷେ ଉଠି ସେପାଇଁ
ଘରକୁ ଗଲି । ସେ ବରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ନ୍ୟୁଆଁ, ତେମେ କାହିଁକି ଆସିଲ ?
ଯାଅ ଏ ଘରୁ । ମୁଁ ବଳେଇ ପଶିଲିରୁ ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ପୁଣି ବଛଣାରେ

ଶୁଣି ଦେଲେ । ଅଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ, ଅଖି ଟେକି କହିଲେ, ଆଜି ମୁଁ ତମ ମାଷ୍ଟର । ମୋ କଥା ନ ମାନିଲେ ତମ କାନ ମୋଡ଼ିବ । ଭଲ ଅସିଲେ କହିଦେବ ।

ମୁଁ ହସି ହସି କହିଲି, କାନ ମୋଡ଼ିବ ତ ମୋଡ଼ । ମୋ ଦେହ ଟିକିଏ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ଅଖି ଆଗରେ ତମକୁ କାମ କରିବାର ଦେଖିବି କେମିତି ସ୍ବର, ଦେହ ସଜିବ ?

ସତକୁ ସତ ସେ ମୋ କାନ ପାଖକୁ ହାତ ଆଣି କହିଲେ, ଅଖି ବୁଜି ଦିନ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ । ପିଲା ଲୋକ, ପୁଣି ଅବାଧାତା କାତୁଛିନ୍ତି । ଶୁଅ ।

ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ, ତାଙ୍କର ଅଦରମିଶା ଗୁଣ ମୋତେ ଭାରି ଭଲଲାଗେ । ମୁଁ ଅଖି ବୁଜେ । ସେ ଆଉଁଶିଲାପରି ଗୁପଡ଼ା ମାରି କହିଲେ, କଥା ନ ମାନି ପୁଣି ଉଠିବ ତ ପୁଣି ଦେଖିବି ।

ମତେ ହସମାଡ଼ିଲା । କହିଲି, ହଉ ଯା, ଭାରି ମଣିଷଟାଏ ତ !

ସେ ଗଲେ । କେବ କାଳର କେଉଁ କଥା 'ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ତମକି ଉଠିଲି । ସ୍ବରଙ୍କର ଏ କି ତଳା ? ମୁଁ କ'ଣ ପିଲାଛୁଆ ହୋଇଛି ? ସେ କି ପିଲାଛୁଆ ନୁହନ୍ତି ! ମନେ ହୁଏ, ତାଙ୍କର ପିଲାମି, ମୁରବିଗିରିରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଲୁଚି ରହିଛି, ତାଙ୍କର ପ୍ରତି କାମରେ ଗୋଟିଏ ମୋହ ଛପି ଛପି ବୁଲୁଛି । କିନ୍ତୁ, ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର ଓ ସରରେ ବାଧା ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ । ଆଗ ବଳପଡ଼ି ମୁଁ କାହିଁକି ମୋର ଦୁଃଖତା ପଦାକୁ ଦେଖାଇବି ? ସେ ହସିବେ । ତାଙ୍କର ଭଲ ଶୁଣିଲେ ମତେହିଁ ଥିବା କରି ପାଞ୍ଚିକଥା କହିବେ । କିନ୍ତୁ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ମନର କୋହରେ ମୁଦିଲା ଅଖିରୁ ଡେଇପଡ଼େ ଲୁହ !

କାହାର ଶୀତଳ ହାତର ପରଶ କପାଳରେ ପାଇ ମୁଁ ଅଖି ଖୋଲି ଦେଖିଲି, ସ୍ବର ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ନଇଁ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ମୁହଁରେ ସରାଗ ନାହିଁ । ଅଖି ଛଲଛଲ କରି କହିଲେ, ନୁଆଉ, ତା' ଭାରି ରହିଛି । ତେମେ କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି, ମୁଣ୍ଡ ବିକ୍ବୁଛି, ଗୋଡ଼ ବଧଉଛ ?

ତାଙ୍କର ଶୁଖିଲା ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ରହିଲା ଘଡ଼ିଏ । ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି, ସେହି ଛଲଛଲ ଅଖିରୁ କି ଭାଷା ବାହାରେ, ଉଜ୍ଜ୍ବଳ କପାଳ ତଳେ କି ଭାବନା କି ଚିନ୍ତା ଖେଳିଯାଉଛି । ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ଓଠ ଉପରକୁ ଶୁଖିଲା ହସ ଟାଣି କହିଲି, ତେମେ ଖାଇବ ନାହିଁ ସ୍ବର, କେତେ କାମ କରିବ ? ଯାଅ, ଖାଇବ, ସୁନା ଭାରିଟି—

ଓଲଟି ପଚାରିଲେ, ତେମେ କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି ?

ରହ ରହ କହିଦେଲି, ଭାବୁଛି କାଳେ ମରିଯିବି ।

ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । କେତେ କରୁଣ ହୋଇ କହିଲେ, ତମେ ମରବ ନାହିଁ ନୁହଁ, ତୁମକୁ ମରବାକୁ ମୁଁ ଗ୍ରହଣେ ନାହିଁ । କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଜର ହୁଏ, ପୁଣି ଭଲ ହୋଇଯାଏ ।

କହିଲେ, ସ୍ବାମୀ ଦୟାଳୁ ଅଟନ୍ତି ମରଯିବା କେତେ ଗର୍ବ, କେତେ ଅନନ୍ଦର କଥା । କେତେ ଜଣଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଘଟେ ?

ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ଲୁହ । କହିଲେ ଏଇଥି ପାଇଁ ଏ ଘରକୁ ଆସିଥିଲ ? ଏଇଥି ପାଇଁ ଆମର ଏ ଅନ୍ଧାର ଘରେ ଘାପ ଜାଳିଥିଲ ନୁହଁ ! ଛ, ସେ କଥା ଆଉ ଭାବରେ ଧରିବ ନି । ପିଲାଟିଏ ହୋଇଥିଲା, ମା ମଲା । ମାକୁ ଭଲକରି ଦେଖି ନାହିଁ । ଜାଣ, ତା ପାଇଁ ମୁଁ କେତେ ଭାବେ, ତା ପାଇଁ ମୁଁ କେତେ କାନ୍ଦେ ? ତେମେ ଏ ଘରକୁ ଆସିଲ । ତୁମକୁ ଦେଖି ସବୁ ମୁଁ ପାଶୋରି ଯାଇଛି । ତେମେ ମରବ ନାହିଁ, ମୁଁ କହୁଛି ।

ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଲୁହଧୁଆ ମୁହଁଟି ମୋର ଉପରେ ତଳାଇ ଦେଇ କହିଲେ, କହ, ଆଉ ଦିନେ ଏପରି ଭାବିବ ନାହିଁ ? କହ, ନୁହଁ ।

ଭୁଲିଗଲି ଯେ ସେ ମୋ ଦୟା । ଭୁଲିଗଲି ଯେ ସେ ଶଶୁ ନୁହନ୍ତି । ଧୀରେ ଧୀରେ ମୋର ଦୁଃଖ ହାତଟି ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ରଖି କହିଲେ, ତମର ପାଇଁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁ ରହିବି ସୁର, ତେମେ ମତେ ଭଲପାଅ ।

ବାହାରୁ ସେ ଡାକିଲେ, ସୁର, ସୁର—

ତମକି ପଡ଼ିଲା । କେଜାଣି କାହିଁକି ଖେଳିଗଲା ମନରେ ଅଲଗା ଭାବ । ଛଃ, ସୁର ମୋର ପୁଅ ନୁହନ୍ତି, ଭଲ ନୁହନ୍ତି । ସୁର ମୋର ଦୟା । ଏତେ ବଡ଼ ଦୟା । କଥାଟି ସେ ଭାବିବେ ?

ଦିନେ ଦି ପହରେ ଶ୍ରୀରାମାଜି ତେଲୁଣୀଲୁକମବି ତଣ ତେଲ ବଜି କେତେ ଗୁପ୍ତରେ କହିଲେ, ଆଲୋ ଶୁଣିଲୁଣି, ଜଟିଆ, ନଟିଆ, ହଟିଆଙ୍କ କଥା, ଜଟିଆ ବାହାକୁ ନଟିଆ ବାରି ବରଷର ପିଲା, ହଟିଆଟା ତ ନଙ୍ଗଲା, ପାଞ୍ଚ କି ଛ ବର୍ଷର ହେବ । ବାହା ସାତ ବର୍ଷରେ ଜଟିଆ ମଲା । ଦି ପୁଅ । କେତେ ଲୋକ କେତେ କଥା କହନ୍ତି ମ, ନଟିଆ ହେଲା ଦୁଃଖୀ । ଆହୁରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଜଟିଆ । ତାଙ୍କର ବି ଗୋଟିଏ ଝିଅ । ନଟିଆ ଭେଟଣାରେ ଗଲା, ଦେହ ବର୍ଷ ହେଲାଣି । ଆଲୋ ତା' ଭିତର କଣ ପିଲା ଛୁଆ ହେବ । ହଟିଆ ପରା କାକୁ ପୁଣି ଦୁଃଖୀ ହେଉଛି ।

ନଟିଆ ଦୟା, ହଟିଆ ବି ଦୟା !

ବାହୁ ଚରଣ ପ୍ରଭାବଳୀ

ମୁଁ ତାକୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ ନଥିଲି । ସ୍ୱପ୍ନରେ ସବୁକଥା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।
କାହିଁକି କିପରି କ'ଣ ଘଟେ ପର ଲୋକଙ୍କର ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ।
ତେଣୁ ଲୋକେ ନିଜ ରୁଚି ପ୍ରକାରେ ଅନୁମାନ କରିନଥନ୍ତି ଓ ଦୁର୍ନାମ
ରଟାନ୍ତି । ସ୍ମର ବି ସେହି ଦିଅର । ତାଙ୍କର ମନ ଦିନେ ମୋର ଆଡ଼କୁ ଚଳିଥିଲା ।
ତାଙ୍କର ପାଇଁ ଆଖିରୁ ମୋର ଦିନେ ଲୁହ ଝରିଥିଲା ।

ଅସ୍ଥିରତା ଅନୁଭବ କରି । ସେ ବାହାରେ ଡାକୁଛନ୍ତି । ବିଚଳିତ ହୋଇ
କଡ଼ ବୁଲାଇ ଶୋଇଲି । ଥରକୁ ଥରରେ କହିଲି, ତମ ଭାଇ ଆସିଲେଣି ସୁର ।

ଆସନ୍ତୁ । ଡାକିଲେ ଭାଇ, ଭାଇ—

ମୁଁ ଉଠି ବସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି । ସୁର ମୋ ପାଖକୁ ଲାଗି ବସି ମୋ
ବାହା ଉପରେ ହାତର ଗୁପ୍ତ ଦେଇ କହିଲେ, ଉଠନା ନୂଆଁ, ତେମେ ଭାଇ
ଦୁଃଖ ହୋଇଛ । କେଇଟା ଦିନ ଜର ପାଇଁକି ଏପରି ହୋଇ ନାହିଁ । ତମର
ଅମାନିଆଁ ପଣ ପାଇଁ ଏପରି ହେଲା । ଖାଇବାକୁ ଯାହା ଦେଲେ ମନା କରି
ଦେଉଛ । ଭାଇଙ୍କ ସବୁ ଆଜି ନିଷ୍ଠେ କହିବି ।

ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । କାମରୁ ଫେରି ମୁହଁଟି ଶୁଖି ଯାଇଥାଏ । ଆମକୁ
ଦେଖି ତାଙ୍କର ଆଖି ଉଜଳି ଉଠିଲା । ପଚାରିଲେ, ତୋ ନୂଆଁଜି କେମିତି
ଅଛୁ ରେ ସୁର !

ସୁର ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ସବୁ କହିଲେ । ସେ ଆଗ୍ରହରେ ଶୁଣିଲେ । ସାଲୁନା
ଦେଇ କହିଲେ, ନାହିଁରେ ସେ ମରବ ନାହିଁ । ତୁ ପିଲା ହୋଇଥିଲୁ, ବୋଉ
ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ତୁ ଏବେ ବଡ଼ ହେଲୁଣି । ତୋ ନୂଆଁଜି ତତେ ଗ୍ରହଣ ଯାଇ
ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଲଜିଲା ହୋଇ କହିଲି, ମୁଁ ସୁରକୁ ମିଛରେ କହୁଥିଲି ନା—।

ସେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ, ସେପରି କହିବ ନାହିଁ । ଦେଖିଲ ତା
ଆଖିକି ।

ମୁଁ ଭୁଲି ହେଲି । ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ଆରେ ସୁର ଆଟିକିଏ
ହୃଦରେ ବସ ରେ, ଏ ଜରଟା ଭାଆଁ ଶ୍ୱେତ, ଘର ଘର ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।
କଅଣ ଖାଇଲୁଣି ?

ମୁଁ ଜବାବ ଦେଲି, ନାହିଁ, ନିଜ ହାତରେ ଶ୍ୱେତାଇ କରି ରଖି, ମୋର
ପାଖରେ ଜରିବସିଛନ୍ତି । ସତେ କି କୁଆଡ଼େ ମୁଁ ପଳାଉଛି ।

ସତେ ?

ସୁର କହିଲେ, ନୂଆଁଜି କିଛି ଖାଇ ନାହିଁ ।

ସେଇଥିପାଇଁ ତୁ ବି ଉପାସ ବସିଛୁ ? ଆ, କହି ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଶ୍ୱେତ
ଘରକୁ ନେଲେ ।

ନଗେଲାରେ ଅଖି ଲୁହରେ ସପ ରସାଇଲ । ସ୍ବାମୀ ମୋର ମଣିଷ
ନୁହନ୍ତି, ସେ ଦେବତା । ତାଙ୍କ ମନରେ ସ୍ବର୍ଗ, ଅଖିରେ ପବିତ୍ରତା, ଭୂତରେ
ଅମୃତ । ସୁରକୁ ଚିତ୍ତେ ନ ଚିତ୍ତେ, ମୁଁ ମୋର ଦେବତାକୁ ଚିତ୍ତେ । ତାଙ୍କର
ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ମୋର ଜୀବନ ଯାଉ, ଏକକି ମୋ'ର ଠାକୁରଙ୍କ
ପାଖରେ ଗୁହାରି ।

ଠାକୁର ମୋ ଗୁହାରି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଅଜି ସେ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଅଲକ୍ଷଣୀ
ବଞ୍ଚିରହିଛି ।

ଥରେ ସୁରଙ୍କ ଦେହ ରଲ ନଥାଏ । କାମକୁ ନ ଯାଇ ଘରେ ଥାଆନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ଭାଇ ଅନନ୍ଦା ହୋଇ ଜଗିବସନ୍ତି । ମୋତେ ଶୁଆଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
ଦିନବେଳା ସେ ଯାଆନ୍ତି କାମକୁ । ମୂଲ୍ୟଅମୃତ, ପର ଘରେ ମୂଲ ନ ଲାଗିଲେ
ତଳିବ ନାହିଁ ତ ।

ଘରେ ସାଇତା ଦରବ ଖାଇ ଦେଲେ ଦିନ କେଇଟାରେ ସରିଯିବ ।
କାମକୁ ଯିବା ଆଗରୁ ମତେ ଢିଆଇ କହିଯାଆନ୍ତି, ସୁର ତମ ଜମା ରହିଲା, ତା'ର
ଯେମିତି ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ ଦେଖିବ ।

ସଂସାର କରିବା ମୋର ଦୁଇବର୍ଷ ପୂର୍ବ ଯାଇଥାଏ । ଦେହ ଖରାପ ହେଲେ
ସୁର ଅଫିର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି, ପିଲାଙ୍କ ପରି କାନ୍ଦନ୍ତି, ମୁଁ ସେ କଥା ଜାଣି ।
ସେଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ । ପ୍ରାଣପଣେ ଲାଗି ସେବା ଯତ୍ନ କରେ ।
ଦେଖି, ସେ ବି ଯେପରି ମୋ'ର ସେବା ଯତ୍ନକୁ ଅକୁଳ ହୋଇ ଗୁହଁ
ରହିଥାନ୍ତି ।

ଜର ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ଦୁର୍ବଳତା ଭାଙ୍ଗି ନ ଥାଏ । ସକାଳ ପହରୁ,
ସ୍ବାମୀ କାମକୁ ଗଲବେଳୁଁ, ମୁଁ ତାଙ୍କର ପାଖରେ ବସିଥାଏ । କେତେବେଳେ
ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସେ, କେତେବେଳେ ଦେହ ଆଉଁସେ, ବସି ଦିଏ । ମୋ ପିଲାଦିନର
କେତେ କେତେ କଥା କହିଲି । ମନ ଦେଇ ସେ ଶୁଣିଲେ । ମୋର ମୁହଁକୁ
ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଗୁହଁ ରହିଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କ ଅଖିପତା ବନ୍ଦ ହୋଇ
ଆସିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଉଠିଯାଇ ଘର କାମ କଲି । ତାଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ।
ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲେ । କାମ ଥାଏ ପକାଇ ପାଖକୁ ଆସିଲି ।

ପଚ୍ଚରିଲେ, ଗୁଲିଗଲ କାନ୍ଦୁକି, କଥା କହୁଥିଲ ପରା !

ତମେ ଶୋଇପଡ଼ିଲ । କଥାରେ ପେଟେ ପୂରିବ ? ରୋଷାଇ ନ ହେଲେ
ଖାଇବ କ'ଣ ? ତମ ଭାଇ କାମରୁ ଫେରୁଥିବେ ହାଲୁଆ ହୋଇ । ଶୋଇପଡ଼ି ।
ମୁଁ କାମ ସାରି ଆସୁଛି ।

ଭାଇଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣି ସେ ଆଉ କଟାଳ କରିଲେ ନାହିଁ ।

କାମ ସାରି ଆସିଲି । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ବସି ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଲି । ସେ
ଶାନ୍ତରେ ଅଖି ବୁଜି ମୋଠାର କୋଳରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଶୋଇପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର

ଶୋଇଲା ମୁହଁକୁ ଏକା ଅଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଭାବିଲା, ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡଟି କୋଳରେ ଧରି ବସିଛି ତା ଭିତରେ କଅଣ ଅଛି ? ମଣିଷ ଆମେ, ଚୁଡ଼ିବାର ଶକ୍ତି ଯଦି ଥାଆନ୍ତା ! ଭଲ ପରି ଯାହାକୁ ମୁଁ ସ୍ନେହ କରେ, ସେ ମୋତେ ସେହିପରି ଭଲ ପାଏ ତ ?

ଦାଣ୍ଡରୁ ପାଟି ଶୁଭିଲା । ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଯେ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ମଜୁଳା । କିଏ କାଳେ ଆସିଯିବ, କଅଣ ମନେ କରିବ ! ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦିଅର ପୁଣି ଏଠାରେ ଯାହା ସବୁ ଘଟିଯାଇଛି, ଲୋକେ ଭଲ ମନ ଜାଣିବେ ନାହିଁ, ମନକଥା ଚୁଡ଼ିବେ ନାହିଁ, ମନକଥା ଆଗ ଅଖିକୁ ଦଶିବ । ସେହି କଥା ବଡ଼ କରି ତର୍ଜା କରିବାକୁ ଖଳ ଲୋକଙ୍କ ମନ ଛଟପଟ ହୁଏ । କାହାରି ଭୁଣ୍ଡରେ କେହି ତ ବାଡ଼ବତା ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଭୁଣ୍ଡବାଇଦ ସହସ୍ର କୋଶ ।

ପୁରକୁ ନ ଉଠାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋଡ଼ ଟାଣି ନେଉଥିଲା । ତାଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଆଖି ଖୋଲି ମୋ ଦୁଇ ହାତକୁ ଧରିଲେ । ନେତ୍ରର ହୋଇ କହିଲେ, ଯାଅନା ନାଆଁ ।

ବାହାରୁ ପାଟି ଶୁଭିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋଡ଼ ଖସାଇ କଅଁଳେଇ କହିଲା, ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ମଜୁଳା ଅଛି, ହେଲ, କିଏ ଜାଣୁଛି । କାଳେ ଆସିଯିବ ପୁର, ଏ ଗାଁର ଲୋକଙ୍କୁ କଅଣ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ ?

ଆସିଲା ଲୋକଙ୍କୁ ବିଦାକରି ମୁଁ ଫେରି ଆସିଲୁ ପୁରଙ୍କ ପାଖକୁ । ସେ କଡ଼ ବୁଲାଇ ଶୋଇଥାନ୍ତା । ଯେତେ ଡାକିଲି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଦୋଷ କଲ ପରି ମୋର ମନେ ହେଲା । ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ବସି ପୁଣି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ମୋ କୋଳ ଉପରକୁ ଆଣିଲି । ଦେଖିଲି, ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ! ପରୁରିଲା, କାନ୍ଦୁଛି ?

ମୁଣ୍ଡକୁ ତଳକୁ ଖସାଇ ନେଲେ । ଅଭିମାନ ଆଁ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ଥାଉ, କିଏ ଆସିଯିବ ।

ଲଜର ହୋଇ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । କହିଲା, ଆସୁ, ଦାଣ୍ଡ କବାଟ କଲଦେଇ ଆସିଛି ଯେ ।

କାବା ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ସତେ, ଲୋକେ ଏମିତି କଅଣ ଭାବିବେ ବୋଲି ଡରୁଛ ?

ଉଡ଼ିର ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ଲଜରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ଭଲ କାମରୁ ଫେରିଲେ । ଭାବିଥିଲା ପୁର ମୋ ନାମରେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ନାଲିସ୍ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ମୋର ବି ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । କେତେଦିନ ଯାଏ ଘଟଣାଟି ମନେ ମନେ ଗୁଣିହେଲା । ପୁରଙ୍କର ମନରେ ଯଦି ଏତେ ସରଳତା, ପବିତ୍ରତା, ସେ ଏଇ ସାମାନ୍ୟ କଥାଟି ଲୁଚାଇ ରଖିଲେ କାହିଁକି ?

ମନରେ ଦୁଗୁଣେଇଁ ହୋଇ ଜଳୁଥିବା ଚନ୍ଦ୍ରାର ତାଉ ସହ ନ ପାରି ଦିନେ
ମାଙ୍କ ଆଗରେ ସବୁ କହିଲି । ସବୁ କଥା ଶୁଣି ସେ କହିଲେ, ସତେ, ପିଲାଟାର
ମନରେ ଏତେ କଷ୍ଟ ଦେଇଥିଲା ? ତମ ସ୍ନେହର କବାଟ କଲିଦେଲ ତା ପାଇଁ ?
କେତେ ଦୁଃଖରେ ସେ ତାର ପାଟି ବନ୍ଦ କରି ରଖିଛୁ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ । ସେ
ଜାଣେ, ମୁଁ ଯଦି ଏ କଥା ତା ମୁହଁରୁ ଶୁଣିବି, ମୋର ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ ।

ସାହସ କରି କହିଲି, ସେ ତ ଆଉ ପିଲା ହୋଇ ନାହାନ୍ତି, ଲୋକେ କଥା
ଭାବିବେ ?

ଦୁଃଖରେ ତାଙ୍କର କଣ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଲା । କହିଲେ, ମେ ମୋର
ଭାଇ, ପିଲା ଭାଇ । ତାର ମୁଣ୍ଡ ବାଳ ପାଗଲେ ବି ସେ ମୋର ପିଲା ଭାଇ, ଏଇ
କୋଲରେ ମଣିଷ, ଏଇ ପିଠିରେ ନାଉ ।

ଡରି ଡରି କହିଲି, କିନ୍ତୁ ମୋଓର ତ ଭାଇ ନୁହନ୍ତି, ଦିଅର !

ହସି ଉଠିଲେ । କହିଲେ, ଖାଲି ଦିଅର, ଭାଇ ନୁହେଁ ? ତମେ କଥା
ମୋଠାରୁ ନିଜକୁ ଭିନ୍ନ ବୋଲି ମଣିଛୁ ?

ନିଜର ଭୂଲ୍ ମୁଁ ବୁଝିଲି । ତଥାପି କହିଲି, ଦୁନିଆର ଲୋକେ ଖଲ ।
ସଜ ମାଛରେ ପୋକ ପକାନ୍ତି ।

କେତେ ଜୋର୍ରେ କହିଲେ, ସତେ, ସତେ, ଦୁନିଆର ଲୋକଙ୍କୁ ତମେ
ଅନାଥ, ମୋତେ ଅନାଥ ନାହିଁ ? ତୁମ ନାଁ ପରା ଭୁଲସୀ ! ଖତକୁଡ଼ରେ ଥିଲେ
ବି ଆବର୍ଜନାର ଗଳି ରହେ ନାହିଁ ?

ଆଉ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହିଲା ନାହିଁ । ଦୁଃଖର କୋହରେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ
ହୋଇ ତାଙ୍କର ଗୁଲି ଉପରକୁ ତଳି ପଡ଼ିଲା । ଦୁଇ ହାତରେ ତାଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ାଇ ଧରି
କହିଲି, ମୋର ଦୋଷ ହୋଇଛି—ମତେ ସମା କର ।

ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ମତେ ସେ ଆଡ଼େଇ ଦେଲେ । କହିଲେ, ମୋ ଭିତରେ
ତମ ଭିତରେ ଯେଉଁ ତପାତ୍ ଦେଖୁଛି, ସେତକ ଘୁଆର ନ ପାରିଲେ ଦୁଇଟା
ମନ, ଦୁଇଟା ଦେହ ମିଳିବ କିପରି ? ଯେଉଁ ଦିନ ସୁରକୁ ତମେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାବି
ପରି ଦେଖିପାରିବ, ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ, କେବଳ ସେହିଦିନ ଏହା ହେବ,
ବୁଝିଲ ?

ସ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁଲିଗଲେ । ମୁଁ ସେଇଠି ଠିଆ ହୋଇ ଭାବିଲି, ମୋର
ସ୍ବାମୀ ମତେ ଯେଉଁ ଉପଦେଶ, ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଗଲେ, ସେହି ଅନୁସାରେ ମୁଁ
ଚଳିପାରିବି ତ ? ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କର ଆଖି, ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କର କଥା ଏଡ଼ି ଦେଇ
ସଂସାରରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚଳି ହେବ ତ ?

ମନୁଆଁ ପେଟରେ ରହୁଲା । ମତେ ମାଟି ମାଟି ଲାଗିଲା । ବାନ୍ତି ଉଠୁଲା,
ମୁଣ୍ଡବୁଲ, ଅଳସ । କାମ କରବାକୁ ମନ ଡାକେ ନାହିଁ । ନ କଲେ ନ ଚଲେ ।
କାମ କରବାକୁ ବସିଲେ ହାତ ଗୋଡ଼ ଚଲେ ନାହିଁ ।

ପୁର ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରାଣପଣେ ଲାଗି ମୋତେ ଘର କାମରେ
ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ସେ ମୋର କି ରୋଗ ହୋଇଛି । କହିବାକୁ
ଲଜ ମାଡ଼େ ।

ଦିନେ ସକାଳେ ସେ ଜିଗର ଧରି ପଚାରିଲେ, ତମ ଦେହ ଏମିତି କ'ଣ
ଖରାପ ହୋଇଛି ?

ତାଙ୍କୁ ଏଣୁ ତେଣୁ କହି ଭୁଲାଇ ଦେଲି । କଥାର ସୁଅ ବଦଳାଇବାକୁ
କହିଲି, ଶୁଣିଲଣି ସୁର, ମୁଁ ରୋଗିଣୀ ହୋଇ ଗଲିଣି । ତମମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେଇ
ପାରୁ ନାହିଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ତମ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଗାଇ ତମ ପାଇଁକି ସୁନ୍ଦର
ଝିଅଟିଏ ଠିକ୍ କରୁଛି । ଏଇ ସାଲେ ତମ ବାହାଘର ହେବ । ତେମେ ଯେମିତି
ଦି ଭାଇ ବାହାର କାମ କରୁଛ ଆମେ ଦି ଜଣ ସେମିତି ଘର କାମ କରୁଁ । କେଡ଼େ
ଭଲ ହେବ କହିଲି ?

ସେ ମୁହଁ ଲଦି କହିଲେ, କାହାକୁ ତେମେ ବାଛିଛ ? ସେ କ'ଣ ସୁନ୍ଦର
ଟିଏ କି ?

ହସି ହସି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ହାତମାରି କହିଲି, ତା ନା ଗାଁ ଏବେ ତମୁକୁ
କହିବି ନାହିଁ । ଆଗ ପକା ଜବାବ୍ ଦିଅନ୍ତେଉ । ଅତି ସୁନ୍ଦରଟିଏ ମ, ତମ ଭାଇ
କହୁଥିଲେ ଚଉଦ ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଝିଅ, ଚମ୍ପାଫୁଲ ପରି ରଙ୍ଗ, ପୁନେଇଁ ଜନ୍ମ ପରି
ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ—

ନବୋଧ ପରି ପଚାରିଲେ, ତମଠୁଁ ସେ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ?

କହିଲି ହଁ, ତମ ଭାଇ କହୁଥିଲେ, ତା ଭୁଲନାରେ ମୁଁ କୁଅଡ଼େ ଅତି
ଅପରାଧନ । ସେ ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଯାହାକୁ ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ ଚାହିଁ
ଦେଖିବ । ସେହିପରି ସାନ ଭଉଣୀଟିଏ ମୋର ଲେଡ଼ା । ଭାଇ ଭଉଣୀ ମୁହଁ
ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ମୁଁ ତ ଏକୁଟିଆ ବାଆଁସ ।

ସେ କଅଣ ଭାବିଲେ । କହିଲେ, ମୁଁ ବାହା ହେବି ନାହିଁ ଯା ।

ତାଙ୍କ କଥା ସତ ମଣିଲା ପରି ମୁହଁ ଶୁଖାଇ କହିଲି, ତେମେ ବାହା ନ
ହେଲେ ତମ ଭାଇଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ । ମୋତେ କେଡ଼େ ଏକୁଟିଆ ଲାଗୁଛି,
ଦେହ ଖରାପ ହେଲାଣି । କାମକୁ ପାରୁନାହିଁ ।

ସେ ସରଳ ଶିଶୁଟି ପରି ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାଲିଲେ । କହିଲେ, ଭାଇକୁ ତେମେ ମନା କର ଦିଅ ।

ଅଶ୍ରୁର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପଶୁଥିଲା, କାହିଁକି ସ୍ବର ? ତମର ବାହା ହବା ବୟସ ହେଲାଣି, ଆଉ ଭେର କଲେ ଯିଏ ହେଲେ କହିବ ବୁଢ଼ାବର । ତେଣିକି ଆଉ ଏମିତି ସ୍ବରର ହିଅ ତମ ହାତରେ ଦେବାକୁ କେହି ମଙ୍ଗି ବେ ନାହିଁ ।

ସେ କହିଲେ, ନ ଦେଲେ ନ ଦେବେ । ମୁଁ ବାହା ହେବାକୁ ଝୁରୁ ମରୁ ନାହିଁ ।

ଧୂଳିରେ କହିଲା, ତେଣିକି ତମ କପାଳକୁ ଅସୁନ୍ଦରୀ, କାଳକୋରଣୀ, ବସନ୍ତମୁଖୀ, ଚନ୍ଦ୍ର ଆଖିଆ, ତେପେଟା ନାଶ, ଉଠ କପାଳୀ ବୋହୁ ମିଳିବ । କେମିତି ହେବ କହିଲ ?

ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଉଜଳି ଉଠିଲା । ମୋର ହାତ ପାପୁଲିକି ମୁଠାଇ ଧରି ଅଳ ଆଗ୍ରହରେ କହିଲେ, ଭଲ ହେବ ନୁହେଁ, ଭଲ ହେବ । ସେମିତିକି ହିଅଟିଏ ବାହା ହେବାକୁ ମୁଁ ଶକି ହେବ । ତମ ଗୋଡ଼ ପାଖେ ବସିଲେ ସେଇ ଶୋଭାକାର ଦିଶିବ ।

ତାକୁ ତେମେ ଭଲ ପାଇ ପାରିବ ?

ସେ ଯଦି ତମର କଥା ମାନି ଚଳିବ, ତମର ସେବା କରିବ, ଦିନରାତି ପରିଶ୍ରମ କରିବ, ତାକୁ ଯଦି ତେମେ ସ୍ନେହ କରି ପାରିବ, ତେବେ — ।

ତା'ଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଲା ।

କେତେ ଲୋକଙ୍କର କେତେ କଥା ମୋ'ର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଗାଁ ମାଇପେ, ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ଉପରେ ପଡ଼ି କଳିଆ କରିବାର ସ୍ବଭାବ, ବେଳେ ବେଳେ ଛୁଦୁ ଖୋଜିବାକୁ ଆମ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି । ଆମର ଢଙ୍ଗଡାଙ୍ଗ ନଳ ପ୍ରଚଳନ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଦେହ ସହେ ନାହିଁ । ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ, ମୁଲୁଇଜା ନ ରଖି, ଟାଣଟାଣ ଦୋଷ ଦିଅ କଥା କହନ୍ତି । ଦାଣ୍ଡରେ ହାଟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥାକୁ ବଡ଼ କରି ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି ।

ଦିନେ, ଜଣେ ଜେଠେଇ ଲେଖା ହେବେ, କାମ ବାହାନାରେ ଦି ପହରେ ଆସି କହିଲେ, ଆଗୋ ବୋହୁ, ଏ ସୁଇଆଟା ତମର ଭାଇ ନୁହେଁତ; ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦିଅର । ତା ଠୁଁ ସାନ ଉଛବା । ପାଣି ବରଷର ବାହାକୁ ଘନିଷ୍ଠା ପିଲା । ଏଇ ସୁଇଆଟା, ଭଲ ପିଲା ହୁଁ, ହେଲେ ବୟସ ହେଲାଣି । ତମ ପାଖରେ ଟିକି ନଖି ପରି କାରବାର ହେଉଛି କ'ଣ ? ଲୋକେ କଣ ଭଲ କହୁଛନ୍ତି ? ତେତେଇ ଦେଲି ଟୋ, ହାତେ ମାପି ଗୁଣ୍ଠରେ ଗୁଲ ।

ଅଭଦ୍ଧନେ, ଭଉଜ ଲେଖା ହେବେ, ବୟସ ଥିଲା ମାଉସି ଜଣେ, ସକାଳ ପହରେ ଅମ ରଲ ମନ୍ଦ ବୁଝିବାକୁ ଆସି ଥିବାରେ ଦାଣିଲେ, ଆଲେ ଭୁଲସୀ; ଟୋକ ଭଉଜଦେଖିଲେ ଟୋକା ଦଥର କମିଲ ଦୁଅନ୍ତ ଜାଣୁ ? ଯେମିତି ଶୁଖୁଅ ଦେଖିଲେ ଓଲେଇ ବଲେଇ । ଯେତେ ଘଉଡ଼ିଲେ ଘର ଗୁଡ଼ି ଯାଏ ନାହିଁ । ଟୋର ଏଇ ଦଥରଟା ବା, ସେମିତି ହେଉଛି । ଲେକେ ଅବଶ୍ୟ ପାଞ୍ଚକଥା କହବେ । ବାଆକୁ ବତା ଅଛି ସିନା, ଭୁଣ ବାଇଦକୁ କଥା ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ ଚପି ଚପି ଚାଲିଗଲେ; ନୋହଲେ ଗୋଡ଼ ଖସିବ ।

ଲେଖାରେ ଆଇ ହେବେ, ବୁଢ଼ୀ ଲେକ, ଗୁରୁ ନେଉଟବେଲେ, ତିପେଇ ତିପେଇ ବାରି ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ବାଲୁଥାଏ । ସୁର ଗଛରେ ପାଣି ଦେଉଥାନ୍ତି । ପାକୁଆ ପାଟିରେ ହସ କୁଳ କର ଅନାଇଁ କହିଲେ, କି ଲେ ନାହୁଣୀ ବୋହୂ, ବାରିଆଡ଼ଟାରେ ଦଥର ପାଖରେ କଅଣ କରୁଛୁ କି ?

ବରକୁ ଲାଗିଲା । ରାଗିଯାଇ କହିଲା, ତମର ଆଖି ନାହିଁ କି ?

କହିଲା, ନାହିଁଲେ ମା, ଆଖି ନାହିଁ କି ଦାନ୍ତ ନାହିଁ । କାନ ଅଛି । ତେବେ, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ଆଖି ଅଛି, ଦାନ୍ତ ଅଛି ।

ବୁଢ଼ୀ ଭାରି କୁହାଳିଆ । ମୁଁ ହସି ହସି କଥା ବାରେଇ ଦେଲି ।

ତେକଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସୁରଙ୍କ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହରେ ମନ ପୂରି ଉଠିଲା । ସବୁ ଆଳୁକୁଳ ଭାବନାକୁ ଲୁଚାଇ ତାଙ୍କ ହାତମୁଠା ଉତରୁ ହାତ ପାପୁଲ ଟାଣିଆଣି ସରଗନ୍ଧାନ ନକଲି ହସ ଓଠ ଉପରକୁ ଆଣିଲା । ଟେକେଇ ଦୋର ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସରୁ ଗୁପ୍ତତା ମାରି କହିଲା, ଚଗଲା, ଏମିତି ଗ୍ରେପସ ହେଉଛି କାହିଁକି ? ଉଠ ଉଠ । ତମ ଅଳ୍ପଜୁକ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ବେଳ ନାହିଁ, କେତେ କାମ ବାକି ପଡ଼ିଛି ।

ଛଳନା କରି ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ଆସିଲା । ଗୋଡ଼ ଥର ଉଠୁଥାଏ । ମନେ ପଡ଼ିଲେ, ଜଟିଆ, ହଟିଆ, ନଟିଆ । ନର ମାୟା ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । କାହା ମନରେ କଅଣ ଅଛି କିଏ କହୁ ପାରିବ ? ତେବେ, କଥାରେ ଅଛି, ଆଲେ ସଖୀ, ଆପଣା ମହତ ଅପେ ରଖି ।

୧୧

ମନୁଆର ଜନ୍ମ କଥା, କାଲିପରି ଲାଗୁଛି । ମୁଁ ବଞ୍ଚିବ ବୋଲି କେହି ଆଶା କରି ନ ଥିଲେ ।

ମନୁଆଁ ଜନ୍ମ ହେଲା । ବରଷକର ହେଲା । ବାପ କୋଳକୁ ଯାଏ ନାହିଁ । ଦାଦ ଡାକିଲେ ଡେଇଁପଡ଼େ । ସବୁବେଳେ ସୁରଙ୍କ ପାଖରେ, ସୁରଙ୍କ କୋଳରେ ଥାଏ । ତା ନାକରୁ ଟିକିଏ ପାଣି ଗଡ଼ିଲେ ସୁରଙ୍କର ହଲକ ଶୁଣିଯାଏ । ପିଲାକୁ

ସଦି ହେଲଣି । ବଇଦଠୁଁ ଓଷଦ ଆଣିବା, ମନୁଆକୁ ଜଗି ବସିବା, ସବୁ କରନ୍ତି ସୁର ।

ସୁରଙ୍କର କୋଳରେ ମନୁଆଁ ଅଛି । ମୁଁ ବସି ନାଉ ଚରୁଡ଼ାଏ ବନାଉଛି । ସେଇ ଆଇରୁଣୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆମକୁ ଗୃହେଁ ହସ କୁଳୁ କୁଳୁ କରି ଖନେଇ କହିଲେ, କେବେ ତୋ ଉପରେ ବାଡ଼ୁଅ ପାଣି ପଡ଼ିବରେ ସୁର, କେବେ ତୋ କୋଳରେ ପତାଏ ଏମିତି ପିଲା ବକଟେ ଦେବେ ।

ମନୁଆକୁ ଗୋଲ କରି ସୁର କହିଲେ, ତୁ ଅଳ୍ପଶୀ କି ଆଇ, ମୋ କୋଳରେ ପିଲା ଦେଖୁଛୁ ପରା ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ଅଳ୍ପଶୀ ଥିଲିରେ ନାହିଁ, ତୋ କଥା ଶୁଣି ମୋ ଆଖି ଫିଟିଲା । ସତରେ ଏକା, ମନୁଆଁ ଅବକଳ ତୋର ବରଣ ହେଉଛି ।

ଖୁସିରେ ମନୁଆର ମୁହଁରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ସୁର କହିଲେ, ସତେ ଲୋ ଆଇ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ହଁା ହଁା, ଖାଲି ତା ଓଠ ଦପାଳି ମୋର ଏଇ ନାଭୁଣୀ ବୋହୁ ଓଠ ପରି, କେଡ଼େ ରଙ୍ଗ, କେଡ଼େ କଅଁଳ, ଉଷ୍ମ । ନାହିଁ ରେ ସୁର ?

ତାଙ୍କ କଥାର ମନ୍ତ୍ର ବୁଝିଲି । ବାଁରେଇ କହିଲି, ଆଇ ମ, ସୁର ତ କେଉଁଠି ବାହା ହେବାକୁ ମଙ୍ଗୁ ନାହାନ୍ତି । ତେମେ ଯଦି ରାଜି ହୁଅନ୍ତି ଏଇ ସାଲେ ନିମିତ୍ୟ କରନ୍ତେ ।

ମୋ ପାଖକୁ ନଇଁ ଆସି ମୋ ଭୃଷ୍ଟରୁ କଥା ଛଡ଼ାଇ କହିଲେ, କାହିଁକି ମଙ୍ଗିବ ଲେ, ତୁ ଥାଉଣୁ ତାର କି ଅଭାବ କି ଅସୁବିଧା ହେଉଛି ଯେ ।

ଥଟାରେ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ କହିଲି, ତମକୁ ମଙ୍ଗିବେ ଯେ ।

ଆଇ କହିଲେ, ଇଲେ ବୋଉଲେ, ନାଁ, ମୋ'ର ରାଜି ନାହିଁ । ଜାଣି ଜାଣି କିଏ ତୋ ପାଖକୁ ଆସିବ, ଭ୍ରଷ୍ଟଶ୍ରୀ ମାଡ଼ରେ ତାର ପିଠି ଭାଙ୍ଗିବ ଲେ ମା ।

ସୁର କହିଲେ, ଆଇ, ଭଲ ରାଜି ହ । ତୋ ପିଠି ପଛେ ସଲଖି ହବ, ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ । ଜାଣୁ, ନୁଆଉ ହଲୁଲା ପାଣିକି ହାତ ବଢ଼ାଏ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ହାତ ହଲାଇ କହିଲେ, ଜାଣେରେ ବାପ, ସେ ତ ଥିଲ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ପାଣି ପିଇବ, ହଲୁଲା ପାଣିକି ଯିବ କାହିଁକି ?

ଲଉ ବନା ଥିବା ରଖି, ମାଠିଆ ଧରି ବାଉଁଶର ପୋଖରୀକୁ ପାଣି ପାଇଁ ଚାଲିଗଲା । ଜାଣେ, କେଉଁ ମନ୍ତ୍ରରେ ବୁଢ଼ୀ କଥା କହୁଛି । ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ,

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଛାନ୍ଦାବଳୀ

ସୁର ତାର ମନ କଥା ବୁଝିଲେ କି ନାହିଁ । ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ିଲି । ଦୃଢ଼ତ ସେ ବୁଝି ମଧ୍ୟ ନ ବୁଝିବାର ଛଳନା କରି ବୁଢ଼ୀ କଥାରେ ଅମୋଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

କେତେ ଦିନ ପରେ ଖବର ପାଇଲି, ମା ବେମାର ପଡ଼ିଛି । ବଛଣାରୁ ଉଠି ପାରୁନାହିଁ । ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ବୁଝୁଛି । ବାହାଘର ଭିନ୍ନ ବରଷ ପୁରୁଣା । ଅଜିଯାଏ ବାପଘର ଦେଖିନାହିଁ । ଅଗେ ବୋଉ ମାତ୍ର ପନ୍ଦର ଦିନରେ ଥରେ କରି ଆସୁଥିଲା । ପରେ ଗୁରମାସ ଛ ମାସରେ ଥରେ ଆସିବା କଷ୍ଟ ହେଲା । ନିପାରିଲା ଏକୁଟିଆ ଲୋକ । ପେଟ ପୋଷିବାକୁ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ମୋତେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆସିବାକୁ ତର ମିଳେ ନାହିଁ ।

ମାର ବେମାର କଥା ଶୁଣି ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମନୁଆଁର ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଜିଗର କରି । ମୋତେ ଆଠ ଦଶଟା ଦିନ ରହିବ । ଏପରି ବା କଣ ଅସୁବିଧା ହେବ ?

ସେ କହିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ, ସୁରଙ୍କର ଯଦି ଆପତ୍ତି ନ ଥାଏ, ଦଶଦିନ କାହିଁକି, ମା ପାଖରେ ଦଶମାସ ରହିଲେ ବି ତାଙ୍କର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।

ସୁରଙ୍କର ବାହାଘରର ଆୟୋଜନ ମତେ କରିବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ ପାଣିଟିଏ ତାଙ୍କ ଭାଇ ଗ୍ରାମର କରିଥିଲେ ।

ସୁରଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ମୋ ମନରେ ଗୋଟିଏ ପାତଳା ସନ୍ଦେହ ବେଳେବେଳେ ଆସେ, ଯାଏ । ମନରେ ଦାଗ ପକାଇ ପାରେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ଧାର ଗ୍ରାମର ଖେଳରେ ମୋ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦୋହଲି ଉଠେ ।

ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ସୁରଙ୍କୁ ପଚାରିଲି ।

ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ କହିଲେ, ଯାଅ ନୁଆଉ, ବେଶି ଦିନ ରହିବ ନାହିଁ ।

ପଚାରିଲି, କାହିଁକି, ମୁଁ କଣ ଲେଖି ଦେଇଛି ଯେ ସବୁଦିନେ ଏଠି ରହି କାମ କରି ସନ୍ତୁଳି ହେଉଥିବ ?

ସେ କହିଲେ, ନା, ତେମେ ଫେରି ଆସିଲେ ତମକୁ ଆଉ କାମ କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ । କହିଲ ନୁଆଉ, ତେମେ ନ ଆସିବା ଯାଏ ଏ ଘର କିପରି ଅନ୍ଧାର ମଶାଣି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବ ?

ଅନ୍ଧାର ହେଲେ ଆଲୁଅ ଜାଳିଦେବ । ସତ କହୁଛି ସୁର, ଥରେ ତମମାନଙ୍କ ଦାଉରୁ ଖସିଲେ ଆଉ ମୁଁ ସହଜରେ ଫେରିବି ନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ତମ ହାତକ ଦ ହାତ ହେବ, ସେଇଦିନ ଯାଇଁ ଫେରିବି ।

ତେମେ ଫେରିଲେ ମୋ ହାତକ ଦ'ହାତ ହେବ ସିନା—ସେ ହସିଲେ ।

ମୁଁ ଭୁଲି ହୋଇ ପିଲା ପାଖକୁ ଗଲି । ଭାବିଥିଲି ଯାହା ହେଉ, ସୁର ବାଟକୁ ଆସିଲେଣି, ବାହା ହେବାକୁ ମଙ୍ଗିଲେଣି । ବୋଉକୁ ଦେଖି ଫେରି ଆସିଲେ ସୁରଙ୍କ ବାହାଘରର ଆତ୍ମଜନ କରବ । ଦିନ କେଇଟା ଆଖି ପିଞ୍ଚି ଯିବା ପଡ଼ିଲା ପରି କଟିଯିବ । ବୋଉର ଦେହ ଭଲ ହୋଇ ଯିବ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକିଲି ।

ଭୁଲିଦିନ ପରେ ସୁରଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆମ ଗାଁକୁ ଆସିଲି । ଯେତେବେଳେ ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ପାଖରୁ ବିଦାବଦ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ, ଗୋଟାଏ ଅଳ୍ପଶା କୋହରେ ଶୁଭ ଉତ୍ତର ଥିବ ଉଠୁଥାଏ । ଗୋଡ଼ ଆଗକୁ ଚଳୁ ନ ଥାଏ । ଦୁଇ ଆଖି ଲୁହରେ ଛଳ ଛଳ ହେଉଥାଏ । କେତେ ଅଜ୍ଞାନରେ ସେ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ, ସୁବଧା ଅସୁବଧା ଦେଖି ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାର ଫେରି ଆସିବ । ମନୁଆଁକୁ ଶୁଣି ରହିଲେ ସୁର ଆ ବାଉଦ ହୋଇଯିବଟି ।

ସୁର ମୋତେ ଶୁଣିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଗୁଲଟି ରହି ପରଦିନ ବଡ଼ସକାଳୁ ସେ ଫେରିଗଲେ । କେତେ ନେହେରୁ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି, ସୁର, ଦି ଭଲ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଚଳାଚଳ ହେଉଥିବ । ଘର ମୁକୁଳା ପକାଇ କୁଆଡ଼େ ଯିବ ନାହିଁ । ଶେଷଘର ଅଧାକାନ୍ଥ ଉପର ଠଣା ତଳେ ଯେଉଁ ଘଡ଼ିଟି କାନ୍ଥ ଉତ୍ତରେ ପୋତିଛି, ସେଇଥିରେ ଟଙ୍କା ପଇସା ଅଛି । ଦରକାର ହେଲେ ନବ । ବେଶି ଖରଚ କରବ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟରେ ତମ ବାହାଘର ପାଇଁ ସବୁ ରଖିଛି ।

ସୁଗେ ରହିଲା ପରି କଥା କହୁଛ ନୁହେଁ ।

ସୁଗେ ରହିବ ତ ।

ହଉ, ହଉ, ଆଜିରବାର ସକାଳକୁ ସଜ ହୋଇଥିବ, ନିଜେ ଆସି ମୁଁ ତମକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବି । ମାଉସୀଙ୍କର ଦେହ ତ ଭଲ ଅଛି ।

ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ । ସୁର ମନୁଆଁକୁ ଗେଲକରି ମତେ ଓ ବୋଉକୁ ଓଲଟି ହୋଇ ବିଦାୟ ନେଲେ । ମନୁଆଁ ଶୁଦ୍ଧାଧର କାନ୍ଦିଲା ।

ସାତଦିନ ହେଲା ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଖବର ପାଇ ନାହିଁ । ମନ ଉତ୍ତରେ କିପରି ଗୋଟାଏ କାନ୍ଦର କୋହ ଉଠୁଥାଏ । ବୋଉର ଦେହ ଭଲ ଅଛି । ସେ ଉଠି ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଲାଣି । କାହିଁକି ତେବେ ଆଉ ରହିବ ? ସାତଦିନ ଆନନ୍ଦରେ କଟିଯାଇଛି । ଯେଉଁଦିନ ଯାହା ଘରକୁ ଯାଇଛି ଲୋକେ କେତେ ଆଦର ଦେଖାଇଛନ୍ତି, କେତେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛନ୍ତି । ଖୁସି ଲାଗେ ।

ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ବୋଉ ସେ ଦିନ କହିଲେ, ଠାକୁରେ ତୋ'ର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତି, ଲୋ ଭୁଲସି ! ତୋ ମନ ଜାଣି ସେ ତୋତେ ଘର ବର ଦେଇଛନ୍ତି । ହଉ, କାତ ବଜର ହେଉ ।

ଦ' ବର୍ଷ ହେଲା ବାହା, ତିମ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, କଇଁଚ ପରି ବେକ କାଢ଼ି
ଘର ଭିତରୁ ଅନାଇଲେ । କି ରୂପ ! ତିମା ଅଖି । ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୁମ୍ଫା ଦାନୁ ଓଠକୁ
ଠେଲି ପଦାକୁ ନହସି ପଡ଼ିଛି । ନାକ ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚ କପାଳ ।

ପାଖକୁ ଗଲି । କଥା କହିଲେ ନାହିଁ ।

ତିମ ବାବୁ, ବଡ଼ ଲୋକ । ବାପ ମଲା ଦିନୁ ସବୁବେଳେ ଘର କାମରେ
ବ୍ୟସ୍ତ । ଦାଣ୍ଡଘର ବାଟେ ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ମୋ ହାତ ଧରି କହିଲେ, ଶୁଣ ମୁଁ
ତୁଳସୀ ।

ଠିଆ ହେଲି । ପିଲାଟିକୁ ମୋ ଗୁଲି ଉପରୁ ଟାଣିନେଲେ । ହସି ହସି
କହିଲେ, କେତେ ଦିନ ଗାଁରେ ଅଛୁ ଲେ ?

କହିଲି, କେଜାଣି । ଯେବେ ଲୋକ ଆସିବ ଯିବ ।

ରହି ରହି କହିଲେ, ତୁ ପୁଣି ଲୋ ତୁଳସୀ, ଆଉ ତତେ ଯେ ପାଇଛି ସେ
ବି ପୁଣି ।

ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ ।

ପିଲାଟିକୁ ମୋ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ଆମ ଘରେ ତ ଦେଖି
ଆସିବୁଣି । ତେହେବ ଯେମିତି ଦେଖିଲୁ, ବୁଦ୍ଧି ବି ସେମିତି । ପରସା ଥିଲେ
କଣ ମଣିଷ ପୁଣି ହୋଇପାରେ ଲୋ ତୁଳସୀ ? ମୋ' ବାହାଘର ଯଦି ମୋ
ହାତରେ ଥାନ୍ତା..... । ଗୁଡ଼ ସେ କଥା । ଜୀବନଟା ପୋଡ଼ି ଜଳି ଯାଉଛି ।

ତାଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ମନରେ ସହାନୁଭୂତି ଅସିଲା ନାହିଁ । ଖରାପ ଲାଗିଲା ।
ତୁନ ହୋଇ ଚାଲି ଆସୁଛି, କାନରେ ପଡ଼ିଲା, ସେ କହୁଛନ୍ତି, ଏଣେ ଆସୁଥିବୁ
ତୁଳସୀ, ତତେ ଦେଖିଲେ କେତେ କଥା ମନେ ପଡ଼େ, କେଡ଼େ ଖୁସି ଲାଗେ ।

ଭ୍ରାମ ବାବୁଙ୍କ ଘର, ବଡ଼ କୁଟୁମ୍ବ । ଭିନି ମାସ ହେଲା ବାହା । ମୋତେ
ଆଦର କଲେ । ଭ୍ରାମ ବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ, କାଲିକାର ବୋହୂ । ଶାବନା ରଙ୍ଗ,
ମୋଟା ସୋଟା । ତଙ୍ଗର ମୁହଁଟି । ନଥିଲା ଘରର ଝିଅ ବୋଲି, କେହି ତାଙ୍କୁ
ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ପଛରେ ଘୁମୁରୁ ଥାନ୍ତି । ମିଳାପୀ, ସ୍ନେହ ! ମନୁଆକୁ
କୋଡ଼କୁ ନେଲେ । ମୋତେ ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ । ଗେଜେଇ କହିଲେ,
ଆସିବ ମ ଦି ପହରେ, କଉଡ଼ି ଖେଳିବା ।

ଭ୍ରାମ ବାବୁ, କାମ ଆଉ ନ ଥାଉ, କେତେ ବାହାନାରେ ଭିତର ପରି
ଘଡ଼ିକି ଘଡ଼ି ବୁଲି ଆସୁଥାଆନ୍ତି, ନୂଆ ବୋହୂକୁ ଅନାଇ ଦେଇ ମୁକୁଟ ଦସି
ଚାଲିଯାନ୍ତି ।

ଥଟାରେ କହିଲି, ତେମେ ଆଉ ଗାଈରେ ଦାସ ନରେଇବ ନାହିଁ
ନୂଆ'ଉ, ଦେଖିଲି, ଦିନ ଆଲୁଅରେ ତମକୁ ଟିକେ ଭଲ କରି ଦେଖିବେ ବୋଲି
ଭ୍ରାମାଇ କେମିତି ହୁଅନ୍ତାଉ ବିଲେଇ ପରି ହଉଛନ୍ତି । କେଡ଼େ ଡ଼ହଲ ବିକଳ ।

ସେ ହସି ହସି ମୋତେ ଚୁମ୍ବି ଦେଲେ । କହିଲେ, ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ ସେମିତି ହେଉଛନ୍ତି ମ ।

କହିଲି, ତେମେ ସିନା ନୂଆ ମଣିଷ, ମତେତ ପିଲାଦିନୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ପୁରୁଣା ଲୋକ ।

ଡାକିଲି, ଭାମା'ଇ... ।

ସେ ନ ଶୁଣିଲା ପରି ଲଜେଇ ଲଜେଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ପଳାଇଲେ ।

ମାଲ ବାବୁ, ଖୁସିବାସିଆ ଘର । ବଡ଼ ପୁଅ । ବାପ ମା ଗୁଲିଗଲା ପରେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ବାହୁରୀ ହୁଅ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ସଫାର ଚଳାଇଛନ୍ତି । ଅଦିନେ ବୁଢ଼ା, କାନପାଖରୁ ଦିକେର ବାଲ ପାଗ ପାଗ ଆସୁଛି । ଘରକୁ ମୁରବା । ବର୍ଷ ପୂରିଲାଣି ବାହା । ଘନ ମାସର କୋଲ ପିଲାଟିଏ, ପୁଅ ।

ମାଲବାବୁ ଚିତ୍କାଲେ । ଗୋରୁ ମୋହୁଁ ମୋହୁଁ ପଚାରିଲେ, କିଲେ ଭୁଲସି, ଆସିଛୁ କି ? ଆଉ ସବୁ ଭଲ ତ ?

ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଥିଲେ । ଖଣ୍ଡାଧାର ପରି ମୁହଁ । ଫୁଙ୍କିଦେଲେ ଟଳ ପଡ଼ିବେ, ଅତି ଦୁଃଖ । ତାଙ୍କର ପାଖରେ ବସି କହିଲି, ହଁ ମାଲା'ଇ ।

ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କହିଲେ, ହଇହୋ, ଆରେ ଭୁଲସିକୁ ପାନ ଦିଅ ମିଁ, ଗାଁ ଝିଅ, ଶାଶୁ ଘରୁ ଫେରିଛୁ ।

ମୋ ଆଡ଼କୁ ନ ଅନାଇଁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହଁ ଲଦି ମତେ ଶୁଣେଇଁ କହିଲେ, ହଁ ଗାଁ ଯାକର ଲୋକ ଆସିବେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବସି ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତୁ । ଗୁକରଟାଏ ରଖିଦିଅ ।

ମାଲାଇ ପୁଣି କହିଲେ, ଭୁଲସୀ ଆମ ଗାଁ ଝିଅ, ଅତି ଭଲ ପିଲା ।

କହିଲେ, ସମସ୍ତେ ତମ ଆଖିକି ଭଲ ଦିଶନ୍ତି, ଖାଲି ମୋ ଛଡ଼ା !

ମୁଁ ହସିଲି । ସେ ପୂର୍ବପରି ଗମ୍ଭୀର ରହିଲେ ।

ହାତ ବଢ଼ାଇ ଉତାଣି ପିଲାକୁ କୋଲକୁ ମାଗିଲି । ଘୃଣାରସ ଆଖିରେ ମୋତେ କଣେଇଁ ଚାହିଁ ସେ କହିଲେ, ନାହିଁ ନାହିଁ, ପରଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ସେ ରାତିରେ ଚମକେ ।

ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା । କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ଫେରିଲି ।

ଯାଇଥିଲା ଦିନେ ତେମବାରୁଙ୍କ ଘରକୁ । ମାଲି ମକଦ୍ଦମା କରି ଦବି ଗଲେଣି । କଷ୍ଟରେ ସଫାର ଚଳୁଛି । ତେମାଇ, ଆଜିଯାଏ ତାଙ୍କ ହାତକ ଦ ହାତ ହୋଇ ନାହିଁ । ସେମିତି ହେଉଛନ୍ତି ସ୍ବଭାବ ।

ମୋତେ ଦେଖି ଥଟ୍ଟା କରି କହିଲେ, କିଲେ ଭୁଲସୀ, ପିଲାଟିଏ କେଉଁଠୁ ଯାଇଲା ମ, ଗଲାବେଳକୁ ତ ନେଇ ନ ଥିଲା ।

ମୁଁ ମୁଡ଼ୁକେଇ ହସିଲି । କିଛି ନ କହି ଗୁଲି ଯାଉଥିଲି ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରଭାବଳୀ

ଆଲୋ ପଳାଉଛୁ କାହିଁକି ମ, ଶୁଣ, ପିଲାଦିନ କଥା ମନେ ପଡ଼େ କି ଏବେ ? ସାଙ୍ଗପୁଅ ହୋଇ କେତେ ଖେଳ, ଦାଣ୍ଡଧୂଳିରେ ବାଲିଘର, ଚୋଟା ପାଖ କଥାରୁଦା କଡ଼ରେ ବୋହୁବୋହୁକା, ପୁଣି ସଞ୍ଜ ବେଳର ଲୁଚୁକାଳି, ଗଛ ଚଢ଼ା, ପାଣି ପହଁସ ମନେ ପଡ଼େ ଭୁଲସୀ ?

ବେଳେବେଳେ ମନେ ପଡ଼େ—

ବେଳେବେଳେ, ନାଁ ? ମୋ'ର ସବୁବେଳେ ମନେ ପଡ଼େ । ସମସ୍ତେ ତେମେ ସଫାର କଲଣି । ଖୁସି ଆନନ୍ଦରେ ବେଳ କାଟୁଛୁ । ମୋ ସଫାର ମୋ ଭାବନାରେ, ମୋ ଆନନ୍ଦ ମୋ ଗୁଣ ଥଧ ସପନରେ । ପିଲାଦିନର ଖେଳ, ବର କନଅଁ, ତେମା ଭୁଲସୀ, ସତ ଫଳ ଗଲାପରି ଲାଗେ ।

ଭୁନି ଭୁନି କହୁଲି, ବାହା ହୋଇ ପଡ଼ୁନ ।

ତେମାଇ କହୁଲେ, ନା, ମୋର ଏଇ ସପନ ସଫାର ଭଲ । ଦାୟିତ୍ବ ନାହିଁ କି ଦୁଃଖ ଜଞ୍ଜାଳ ନାହିଁ । ଆନନ୍ଦ ଅଛି, ସଖକ ପାଇଁ ହେଉ ପଛେ ।

ସେମିତି ସଫାର ନଡ଼ିଆ ଗଛର ଗୁଲ ପରି । ପଛତର ଗୁଲଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଶୋଷ ମାରିବାକୁ ବସିଲେ ମନ ଖାଲି ହାଇଁପାଇଁ ହେବ ! ବାହା ହୋଇପଡ଼ ।

ଆଉ କଣ କହୁଥାନ୍ତେ ଶୁଣିବାକୁ ରହୁଲି ନାହିଁ । ତେମାଭାଇ ଆଗରୁ ଚାଲୁଅସିଲି ।

ପିଲାଦିନର ଖେଳ ! ତେମା'ର ସବୁଠୁଁ ବଳୁଅ, ଆଉ ମୁଁ କୁଅଡ଼େ ସବୁଠୁଁ ସୁନ୍ଦର । ତେମାଇ ସବୁଦିନେ ବର, ଆଉ, ମୁଁ ସବୁଦିନେ କନଅଁ ।

କଥାବାଡ଼ ସେପାଖେ ଆମ୍ବଗଛ ଗୁଲରେ ଆମର ଘରକରଣା ଖେଳ । ସାନ ସାନ ପୁଅ ହିଅଙ୍କର ମେଳ । କିଏ ଦୁଏ ବାପ, କିଏ ଦୁଏ ମା । ଭାଇ ଭଉଣୀ, ଚୁକର ହଳଅ । ମିଛେ ମିଛେ ଭାତ ଡାଲି ରନ୍ଧା, ବାହା ନିମିତ୍ୟ, ଗୁଗ ଶେଷ, ପୁଣି ମିଲା ମିଶା । ତେମାଇତ ବର, ଭୁଲସୀ କନଅଁ — ।

ତେମା'ରୁକି ଏ ବୟସରେ ଭାବିବାକୁ ଯାହା ଭଲ ଲାଗେ, ଖୁସି ଲାଗେ, ମତେ ଲାଗେ ସକୋତ । ମନରେ ଆସେ ଲଜ । ସପନରେ ତେମାଇ ମନରେ ଯାହା ସତ ଫଳଯାଏ, ମୋ ସଫାରର ବାସ୍ତବତା ମଝିରେ ସେପରି ସପନର ହାନି ନ ଥାଏ ।

ଯାହା ଘରକୁ ଯାଇଛି, ଗାଁରେ ମତେ ସମସ୍ତେ ସ୍ନେହ ଆଦର ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ମୋ ସାଙ୍ଗର ହିଏ, ଯାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଖେଳ କୌତୁକ, କଳଅ, ମାଡ଼, କିଏ ଯାଇଁ କେଉଁଠି ପୁଣି ଦୁଃଖରେ ଘର କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ କାଲି ପିଲା ଥିଲେ ସେମାନେ ଆଜି ବୟସର, ବରଘର ଖୋଜା ଲାଗିଛି । କାଲିକା ମେଞ୍ଚିଡ଼ ଟୋକା ଗୁଡ଼ା, କାନ ଧଇଲେ ଯାହାଙ୍କ ଭଣ୍ଡରୁ ବଚନ ବାହାରୁ ନ ଥିଲା, ସେମାନେ ମଣିଷ ହେଲେଣି, କଣେଇଁ ଚାହିଁଲେଣି ।

କେଡ଼େ ଭଲରେ, କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦରେ ସାତଟି ଦିନ କଟିଗଲା । ମନ ଭିତ୍ତିଲ ଘରକୁ ଯିବାକୁ, ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ, ତାଙ୍କର ଭଲ ମନ୍ଦର ତଡ଼ି ଲେବାକୁ ।

ପୁର ଆଜି ଆସିବେ । ମନ ଛକପକ ହେଉଛି । ତାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ ଗେଞ୍ଜାଳିଆ ଡାକ କାନରେ ବାଜି ଯାଉଛି । ସତେ କି ତାଙ୍କର ହସିଲା ମୁହଁ ଆଗରେ ଉଠି ହେଉଛି । ମନରେ ଅଭିମାନ ଭର ଯାଉଛି । ସାତ ଦିନ କଟିଲା, କାହା ହାତରେ ଖବର ପଠାଇଲେ ନାହିଁ । ନଜ ଦେହପା କଥା ଜଣାଇଲେ ନାହିଁ କି ଆମର ଭଲ ଅସାର କଥା ବୁଝିଲେ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କୁ କେବେ କଥା କହିବି ନାହିଁ । ରହ, ଯାଏଁ ଆଗ ।

ପୁର ଆସିଲେ ନାହିଁ । ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ, କାହିଁକି । ଦିନେ, ଦୁଇଦିନ, ତିନିଦିନ ବିତିଗଲା । ମନ ଛଟପଟ ହେଲା । ଦେହ ଭଲ ଅଛିତ ?

ସେଦିନ ସକାଳେ କାକର-ଭଜା ଗୁଲ ଉପନେ ବସି ଲଞ୍ଜି ହଲାଇ ତାମସ କାଉଁଟା କେଡ଼େ ବକଟାଳ ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଆଏ । ହାତ ଉଠାଇଲେ କି ଟେକା ମାଇଲେ ଉଡ଼ିଯାଏ, ପୁଣି ଘେରଦେଇ ଆସେ । ମନୁଆଁ ସକାଳୁ ଅଟ୍ଟେ ହୋଇ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତା'ର ବାପ ଦାଦକୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ମୋ ମନ କେଉଁଠି ଲଗୁ ନ ଥାଏ । ଡାହାଣ ଆଖିଟା ଭୁଲାଇ ଭୁଲାଇ ଡେଉଁଥାଏ ।

ମନୁଆଁ କୁ କାଖ କରି ଆମ ଘର ଆଗରେ ଟେକିଲୁଥିଲି । କିଏ ଜଣେ ତରବର ହୋଇ ଆମ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲେ । ବୋଉର ଚନ୍ଦ୍ରା ଲୋକ ହୋଇଥିବେ । ମୁଁ ଆଡ଼େଇ ଗଲି । ମୋତେ ଦୋ ଦୋ ଚନ୍ଦ୍ରା ପରି ସେ ଲାଗିଲେ । ପଛଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । ଆସିଲା ଲୋକ ଆମ ଘର ଭିତରକୁ ବୋଉ ପଛେ ପଛେ ପଶିଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ବଡ଼ ପାଟି କରି ବୋଉ ବାହୁନି ଉଠିଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ କାଳ ମୁଁ ଧକ୍କା ହୋଇ ଠିଆ ହେଲି । ଅଜଣା ଭୟରେ ମୋ'ର ସାଗ ଶରୀର ଥରି ଉଠିଲା । ଘଟଣା କ'ଣ ଜାଣିବାକୁ ଆକୁଳ ହୋଇ ଥରିଥରିକା ବୋଉ ପାଖକୁ ଛୁଟିଗଲା । ମନୁଆଁ କୁ ପିଣ୍ଡାରେ ବସାଇ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । ଘଟଣା କ'ଣ ପଚାରିବାକୁ ଭୂଷଣ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ ।

ମୋତେ ଦେଖି ବୋଉ ମୋ' ହାତ ଧରି ଆଦୁରି ବକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ମୁଁ ବୁଝିଲି, ତିନିଦିନ ହେଲା ମନୁଆଁର ବାପା ଆମକୁ ଅନାଥ କରି ସେ ପୁରକୁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି ।

କିପରି ମୋ'ର ମାସଟିଏ କଟିଗଲା ଜାଣି ପାରିଲ ନାହିଁ । ସପନ ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଗାଁ ମାଇପେ, ଗାଁ ଲୋକେ ଆସି ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ ଚାରିପଦ କହି ଯାଆନ୍ତି, ଆଉ, ତାଙ୍କର ସେହି କଥା କଥା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଦାହୁଆ ଛୁଣ ଛୁଣି ଉଠୁଥାଏ, ମୋର ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଭେଦେ ।

ସୁରଙ୍କ ନାମରେ ଦୁର୍ନାମ ରଟି ଯାଇଥାଏ, ଆଖ ପାଖ ଦଶ ପଚାଶ ଖଣ୍ଡ ଗାଁରେ । ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ ଦୁର୍ନାମ ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯିଏ ଯୁଆଡୁ ଆସେ କାହ୍ନୁକୁ ବାଡ଼କୁ ଦେଖାଇ ଚୁଲାଇ ଚୁଲାଇ ସେହି କଥା କହନ୍ତି । ମୋ କାନରେ ବାଜେ । ଭାବେ, କିଛି ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ, କିଛି ଠିକ୍ କରିପାରେ ନାହିଁ ।

ସୁର ମୋର ଲୋଭରେ ତାଙ୍କୁ ମାରିଛନ୍ତି ?

ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି, ଗାଁ ଦି ଦିରେ ଦି ଭାଇ କାମରୁ ଫେରିଲେ । ଗାଁ ଲୋକେ ଦେଖିଛନ୍ତି ଜାଣନ୍ତି । ସକାଳୁ ଉଠି ଆଗ ଦେଖିଲେ ସୁର, ଆଉ ଘରେ ତାଙ୍କ ଭାଇ ଶୋଇଛନ୍ତି, ଖରା ପଡ଼ିଲା, ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ନାହିଁ । ଡାକିଲେ ଶୁଣୁନାହାନ୍ତି । ଦେହରେ ହାତ ମାରିଲେ, କାକର ଲାଗୁଛି । ଅଲୌକିକ କଥା ! ଦେହରେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ।

ନନ୍ଦୁଆଣି ମାରିବାର ଚକ୍ର ନାହିଁ । ଗାଁରେ ପାଟି ଭୁଣ ବା ସେ କରି ନାହାନ୍ତି । ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ନ ଥିଲା ତ । ତେବେ କିପରି ଏ ଦୂର୍ଘଟଣା ଘଟିଲା ?

ଲୋକେ ଆସିଲେ, ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖି ନାଲି ନାଲି ଦିଶୁଛି । ତଳିଆ ଉପରେ ରକ୍ତ ! କେହି କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସନ୍ଦେହ କଲେ, ଭୁଟ୍‌ଭୁଟ୍‌ ହେଲେ, ବିଷ, ବିଷ ! ଖାଦ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ବିଷ ଦେଇଛି ସୁର, ମୋର ଲୋଭରେ । ସନ୍ଦେହ କଲେ, ମୋ'ର ଶିକ୍ଷାରେ, ମୋର ପରାମର୍ଶରେ ସୁର ଏହା କରିଛନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ଲୋକଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ଏଡ଼ିବାକୁ ଆଗରୁ କାଟି କାଟି ମୁଁ ମା ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସିଛି ।

ଗ୍ରାମର ମାନ ମହତ ରଖିବାକୁ, ସୁର ଏବଂ ମୋତେ ଦହଗଞ୍ଜ ଟଣା ଓଟଣ ଓ ପାଣି ଖୁଣ୍ଟରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଗ୍ରାମ ଲୋକେ କୁଆଡ଼େ ସତ କଥାଟା ଲାଗୁର ଦେଲେ । ବାହୁଆଟା, ବାତମାରି ବେହୋସ ହୋଇ ମରିଗଲା ବୋଲି ପ୍ରଚାର କଲେ । ଲାସ୍ ପୋଡ଼ି ଦେଲେ । ଥାନାରେ ଖବର ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ସନ୍ଦେହ ଘନେଇ ଅସିଲ ମୋ ମନରେ । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଘଟଣା ଘଟିଗଲା,
ଅମର ସଂସାର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଗଲା, ମାସ ପୂରିଗଲା, ତଥାପି ସୁରଙ୍କର ଦେଖା
ଦର୍ଶନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । କାହାରି ହାତରେ ଖବର ପଠାଇଲେ ନାହିଁ । ଲୋକ
ଦେଖାଣକୁ ହେଲେ ବଧବା ଭାଉଜ ଓ ବାପ ଛେଉଣି, ସୁଭୁବକୁ ଥରେ ସଙ୍ଗୋଳ
ଗଲେ ନାହିଁ । ନିଜେ ଶୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସେ ଭ୍ରାତୃହନ୍ତା, ଦୋଷୀ, ପାପୀ !

ମାସକ ପରେ, ଦିନେ ସକାଳେ ସୁର ଅସିଲେ । ତାକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଚମକି
ପଡ଼ିଲି । ଟଳି ଟଳି ପବନରେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ସେ ଅସୁଛନ୍ତି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ମଳ୍ଲ
ପରି । ଦେହରେ ହାଡ଼ ଗଣି ହେଉଛି । ପଶିଲା ପଶିଲା ଅଖି । ଅଖିଏ ରୁଡ଼
ମୁହଁରେ ।

ଏଇ ସୁର, ମୋର ସ୍ବାମୀକୁ ବନ୍ଧ ଦେଇ ମାରିଛନ୍ତି । ମାସକ ପରେ ସେ
ଅସୁଛନ୍ତି । ମୋ ଅଗକୁ ଅସିବାକୁ ଅଜିଯାଏ ସେ ସାହସ କରୁ ନ ଥିଲେ । ଅଜି
ଅସିଛନ୍ତି, ଗୋଟାଏ କଣ ପାନ୍ଧି କରି କହିବେ ।

ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଅଖି ଫେରାଇଲି । ଦୁଃଖରେ, ରାଗରେ କଥଣ ତାଙ୍କୁ
ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । କଟା ଗଛ ପରି ମୋଓର ଗୋଡ଼ ତଳେ ସେ
ପଡ଼ିଗଲେ । କହିଲେ ଥରଲା ସ୍ବରରେ, ନୂଆଉ, ସେଇ ଘରେ, ଯେଉଁଠି ମୋ ଭାଇ
ଶୋଇଥିଲା, ତାକି ତାକି ଶୁଣିଲା ନାହିଁ, ସେଇଠି ନୂଆଉ, ସେମିତି ପଡ଼ି ପଡ଼ି ମୋ
ଭାଇ ପରି ମୁଁ ବି ଅଖି ରୁଜିଥାନ୍ତି । କି ଖବର ଘେନି ତମ ପାଖକୁ ଅସିଥାନ୍ତି
କହିଲେ ?

ପୁଣି କହିଲେ, କାଲି ରାତିରେ, ମନେ ହେଲା ସେ ଯେମିତି ମୋ ପାଖକୁ
ଅସିଲେ, କହିଲେ, ଆରେ ସୁର, ମୁଁ ସିନା ଚାଲି ଅସିଲି, ତୁ ଯଦି ଏମିତି ହେଉ,
ମନୁଆଁ କଥଣ କରିବ, ତୋ ନୂଆଉ କଣ କରିବ ? ଯା ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ।
ମନୁଆଁକୁ କୋଳକୁ ନେ—

ରାଗରେ ମୋ ଗୁଡ଼ ଭିତରେ ନିଆଁ ଜଳୁଥିଲା । ବଡ଼ପାଟି କରି କହିଲି,
ମନୁଆଁର ବାପକୁ ବନ୍ଧ ଦେଇ ମାରିଲି, ଅଜି ତଲ୍ଲଖି କରି ସାକୁଲେଇ ହେବାକୁ
ଅସିଛୁ ? ନିର୍ଲଜ୍ଜ ! ଥାଉ ତମର ଦିଅର ସ୍ନେହ, ଦାଦି ସୁଆଗ । ମୋ ଅଗରୁ
ଚାଲିଯାଅ କହୁଛି, ଚାଲିଯାଅ । କେଉଁ ସାହସରେ ତମର ପୋଡ଼ା ମୁହଁ
ଦେଖାଇବାକୁ ଆଇଲ ?

ନୂଆଉ, ଭାଇକି ଗୁଡ଼ି ବଞ୍ଚି ରହିବା ମୋର ପାପ, ମୋର ଦୋଷ, କିନ୍ତୁ
ମନୁଆଁକୁ ଗୁଡ଼ି ମରି ପାରୁନାହିଁ ।

ରାଗରେ ପୂର୍ବପରି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା, ତମର ବଞ୍ଚିବା ମରିବାରେ ମୋର
କଥଣ ଥାଏ ? କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ମାରିଲି ଚଣ୍ଡାଳ, ତମର ସେ କି ଦୋଷ
କରିଥିଲେ ?

କହିଲେ, ମୁଁ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଲେକେ କହୁଛନ୍ତି —

ତାଙ୍କ କଥାରେ ବାଧାଦେଇ କହିଲି, ଲେକେ କଅଣ କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ଜାଣେ । ତେମେ କଅଣ କହିବ ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ପାଗଳ ପରି ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାଲିଲେ । ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିଲେ, ମୁଁ କଅଣ କହିବି, ନୁହେଁ, କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ । କିଛି ବୁଝି ପାରି ନାହିଁ । ଗପ କରୁ କରୁ ଗାଢ଼ ଅଧ ହେଲା, କିଛି ତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେ ତଳ ଘରକୁ ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ । ପାଖରେ ଶୋଇବାକୁ ମତେ ଡାକୁଥିଲେ । ମୁଁ ମନାକରି କହିଲି, ଦାଣ୍ଡଘରେ ଆଜ୍ଞା ତକ ମୁଷା ଖାଉଛନ୍ତି, ମୁଁ ସେଇଠି ଶୋଇବି । ସେ ବାଧା ଦେଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ, ହଉ ଯା । ଗାଢ଼ ଅଧକ ହେଲାଣି, ମୁଣ୍ଡ ଝାଙ୍କୁଛି । ଶୋଇପଡ଼ । ତାଙ୍କ କଥା ମାନିଲି । କେତେବେଳେ ଗାଢ଼ ପାହୁଲା ଜାଣେ ନାହିଁ । ମତେ କାଳ ନିଦ ଘୋଷିଗଲା । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ବାହାରେ ଖରା ପଡ଼ିଛି । ଉଠିଲି । ଦେଖିଲି, ତଳଘର ଖୋଲା ହୋଇଛି । ଭାଇ ଶୋଇଛି । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିନାହିଁ ।—

କହୁ କହୁ ସୁର ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଲୁଗୁଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେହି କାନ୍ଦଣା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ଲେକେ କହିଲେ,—ନୁହେଁ, ଲେକେ କଅଣ କହିଲେ ମୋର ଶୁଣିବାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ଭାଇ ମୋର ମରୁଛି, ଆମର ସଂସାର ସରି ଯାଇଛି । କାହା ଉପରେ ଶୁଣିବି, ଅଭିମାନ କରିବି ? କବାଟ ଖୋଲି ଶୋଇଥିଲେ । ସାପ କି ବାତ, କି ଆଉ କଅଣ, ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ସୁରଙ୍କ ଗଳା ଥରି ଉଠୁଥିଲା । ସେ ଅଧୀର ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । କଅଣ ସେ କହୁଥିଲେ ? ଆଜିଯାଏ କାହିଁକି ସେ ଆସି ପାରି ନ ଥିଲେ ? ରମ୍ଭରେ ଓ ଲଜରେ ? ଅନୁତାପ ? ଲେକଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ଏଡ଼ିବାକୁ ? ମୋର ତାଙ୍କଠାରେ ଯେଉଁ ସନ୍ଦେହ ଦୁଅନ୍ତା, ସମୟ ବିତାଇ ସେ ସନ୍ଦେହକୁ କୋହଲାଇ ଦେବାକୁ ? ଗୋଟାଏ ଛଳନା ?

ଗତ ଜୀବନର କେତେ ଘଟଣା ମୋର ମନରେ ବିଜୁଳି ବେଗରେ ଖେଳିଗଲା । ସେତେବେଳେ ସେସବୁ ଘଟଣାର ଅର୍ଥ ମୁଁ ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲି । ଆଲୁଅ ଅନ୍ଧାର ମଝିରେ ମୋର ଭାବନା ଜଳକା ହୋଇଥିଲା । ସେ ଦିନ ମୋର ଆଖି ଆଗରେ ସବୁ ସପା, ସବୁ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଦେଖାଗଲା । ମୋର ସନ୍ଦେହ ସନ୍ଦେହ ନୁହେଁ, ସତ ! ସୁରଙ୍କର ପିଲାମି ଭିତରେ ମୋ ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ମୋହ ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଥିଲା, ବୁଝି ମଧ୍ୟ ବୁଝି ପାରି ନ ଥିଲି ।

ଚାରିବର୍ଷ ତଳେ, ଏଇ ପିଣ୍ଡାରେ, ସୁର ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବୋଉକୁ କହିଲେ, ଭାଇଙ୍କ ବସନ୍ତରେ ସମ୍ଭବ ପକାଅ । ତାଙ୍କର ଗଳା ଥରି ଉଠୁଥିଲା । ତାହା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଆଖିରୁ ଗଡ଼ି ଆସୁଥିବା ଲୁହ ପୋଛି ମୁଁ ଉହାଡ଼କୁ ଯାଇଥିଲି ।

ସେହି ଦିନରୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ମୋ ପ୍ରତି ଗୋଟିଏ ଲୋଭିଲା ଭାବନା ବଞ୍ଚି ରହିଥିଲା । ତାଙ୍କ ଗୁଣ ତଳେ ମୋ ରୂପ, ମୋ ପ୍ରତି ଅକର୍ଷଣର ଯେଉଁ ନିଆଁ ଦଳି ଦଳି ହୋଇ ଜଳୁଥିଲା, ତାର ଆଶ୍ରୟ ମୁଁ ଅନେକ ଥର ପାଇଥିଲି । ସେ ନିଆଁକୁ ଜଳିବାକୁ ପ୍ରଶ୍ନୀୟ ଦେଇ ନ ଥିଲି । ସେହି ଦଳି ଦଳି ନିଆଁରେ ଯଦି ନିଜକୁ ମୁଁ ଆହୁତି ଦେଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ହୁଏତ ସ୍ୱର ଏପରି ନିଷ୍ଠୁର କାମ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇ ନ ଥାନ୍ତେ । ଗୋଟାଏ କୃଷିମ ସଂସାର ଭିତରେ, ନରକ ସୃଷ୍ଟିକରି ଆମେ ବଞ୍ଚି ରହିଥାନ୍ତୁ । ସ୍ୱାମୀ ମୋର ଦେବତା । ତାଙ୍କର ପବନ ଆଖିରେ ନରକ ବା ସ୍ୱର୍ଗର ପବନତା ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ସ୍ୱର କଅଣ କହି ଯାଉଥିଲେ ମୋର ସେଥିରେ କାନ ନ ଥିଲା । ନିଜ ଭାବନାରେ ମୁଁ ବୁଡ଼ି ରହିଥିଲି । ମୋର ହୃଦ ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ସ୍ୱର ମୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ମାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦୂରକରି ନ ଥିଲେ ମୋତେ ସେ ପାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆଖି ଖୋଲି କଟମଟ କରି ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । ତାଙ୍କର ରୂପ, ତାଙ୍କର କଥା ମୋ ଧାରଣାକୁ ବଦଳାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଟାଣି କଥା କହିଛି, ସେଥିପାଇଁ ମନରେ ଅନୁତାପ ଆସିଲା ନାହିଁ । ସ୍ୱରଙ୍କର ଶ୍ରୀମ୍ମାନ ରୂପ, ମେଘଦ୍ରୋତା ମୁହଁ ଓ କୋରଡ଼ ଆଖିରେ ପାପର ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଠିଆ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିଲି । ରାଗରେ ନୁହେଁ, ଭୟରେ ଗଳା ଥରି ଉଠୁଥାଏ । କାକୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଆଖିଲୁହରେ ଓଠ ଭଜାଇ କହିଲି, ଯାହା କରିବାର କରି ସାରିଛ ସ୍ୱର, ମୋ ସୁଖ ସଂସାର ତ ପୋଡ଼ି ଜାଳି ଦେଇଛ, ଯେଉଁ ଆଶାରେ ଏହା କଲ, ସେ ଆଶା କେବେ ପଳବ ନାହିଁ । ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କଲ, ମନୁଆଁକୁ ଅନାଥ କଲ, ସେଇକିରେ ଖୁସି ହୁଅ । ଆଉ ମତେ ଦହଗଞ୍ଜି କର ନାହିଁ । ଲୋକହସା କରାଅ ନାହିଁ । ତମ ସଙ୍ଗେ ମୋ'ର ଆଉ କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ତମେ ମୋ ଆଗରୁ ଚାଲି ଯାଅ ।

କାବା ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । କହିଲେ, ନୁଆଉ—

ତାଙ୍କୁ ଆଉ କୁହାଇ ଦେଲି ନାହିଁ । କହିଲି ନେହେରା ହେଉଛି ସ୍ୱର, ଦାନ୍ତରେ ଢେରଣ ଧରି ତମ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଛି, ତମେ ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲି ଯାଅ । ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ଲଗାଇଲି । କହିବାକୁ ଲାଗିଲି, ତମ ଶରଣ ପଶୁଛି ସ୍ୱର, ତମେ ଆଉ ମୋ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଅ ନାହିଁ । ମୋ ଭାଗ୍ୟ ମୋତେ ଭୋଗିବାକୁ ଗୁଡ଼ିଦଅ । ଥରି ଥରି ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ଠିଆହେଲି । ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ମୋ ଆଖିରେ ସଂସାର ଯାକର ସବୁ ପଦାର୍ଥ ଯେପରି ଚକା ଭର୍ତ୍ତିର ଖେଳୁଥାଏ । କାନ୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡଭରା ଦେଲି ।

ସୁର ଆଉ ଭଣ୍ଡ ଖୋଲି ନ ଥିଲେ । ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଓଲଟି ଦେଲେ । ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ମୋ ଆଗକୁ ଚାହିଁଲେ । ତାଙ୍କର କୋରଡ଼ିଆ ଆଖି କୁମ୍ଭାଟୁଆ ଆଖି ପରି ନାହିଁ ଦିଶୁଥାଏ । ମଦୁଆ ପରି ଟଳିଟଳିକା ସେ ମୋ' ଆଗରୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ସେମିତି ଆଜି ସେ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅକାରିଆ, ନିଗୁଡ଼ିଆ ଅଧରାଜି । ଭ୍ରମାସ । ଆପଦ ବିପଦ । ମୋର କି ଥାଏ ? ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମୋ ମନରେ କାଣିଗୁଏ ଦୁଃଖ ହେବ ନାହିଁ । ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଅଜାତର ଅକାଶ କବାଟ ଖୋଲିଯାଏ, ମନ ଚନ୍ଦନରେ ସନ୍ଦେହର ନିଆଁ ଜଳି ଉଠେ, ଜୀବନରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଦେଖା ନ ହେବା ଭଲ ।

କାଉ କା କା ତାକ ଗୁଡ଼ିଲା । ମନୁଆଁ ଉଠି ବସିଲା ମୋ ପାଖରେ । ଆଖି ଖୋଲିଲା, ସକାଳ ଆଲୁଅ ଦରଆଉଜା କବାଟ ଫାଙ୍କରେ ଘର ଭିତରେ ପଡ଼ୁଛି । ବୋଉ ବଛଣାରେ ନାହିଁ । କେତେବେଳୁ ଉଠି ଗଲାଣି । ଗଛ ଘଟଣାର ଓଲଟ ପାଲଟ ଚକ୍ରାରେ ମୋ ଆଖି କପା ପଡ଼ିନାହିଁ । ଆଖି ବୁଜି ବଛଣାରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା । ଭାବୁଥିଲା, କାନ୍ଦୁଥିଲା ।

କାଉ ତାକିଗଲା ।

ମନୁଆଁ ତାକିଲା, ବୋଉ, ବୋଉ, ସକାଳ । ଆଜି ମନୁଆଁର ଜନ୍ମଦିନ ! ଉଠି ପଦାକୁ ଆସିଲା ।

(୧୩)

ସକାଳ, ସକାଳ, କେତେ ସକାଳ ଗତହେଲା । ପଛକୁ ଗଲା । ମାସେ, ଦୁଇ ମାସ, ଛ ମାସ ବଢ଼ିଗଲା ।

ସୁରକୁ ମନରୁ ଯୋଡ଼ିକେବି ବୋଲି ଏଡ଼େ ଆଶ୍ଚକରି ବସିଥିଲା, ପାରିଲା ନାହିଁ । ବେଳ ଅବେଳରେ ସେ ମୋ'ର ଭାବନା ଆଗରେ ଆସି ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସେଦିନର ହତଶିଶୁ ରୂପ ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଗୁରୁ ଭିତରେ କେମିତି କଥଣ ଅନୁଭବ କରେ । ମନକୁ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ବାଁରେଇ ଦିଏ ।

ସେଦିନରୁ ବୋଉ ଆଉ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଭଲ କରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଏ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ କଥଣ ଭାବେ । ବେଳେତେଲେ ନୁହେଁ ନୁହେଁ କାନ୍ଦେ । ତା'ର ମନରେ କିପରି ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା, ମିଛରେ ମୁଁ ଆଶ୍ଚ କରି ରହୁଛି, ମିଛରେ ଗୋଟାଏ ପାଗଳ ଶିଆଲରେ ନଜ ଜୀବନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ନଷ୍ଟ କରୁଛି । ତା କଥା ଶୁଣୁନାହିଁ, ତା କହିଲା କାମ କରୁନାହିଁ । ଶେଷକୁ ଖାଲରେ ପଡ଼ି, ପଙ୍କରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେବ । ହଟେହଟା ହେବ । ମୋ ସଙ୍ଗେ କେବେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ହେଲେ,

ଦେଖାଇ ଦେଖାଇ ପାଞ୍ଚି କଥା କହେ । ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବେଶ୍ ଜଣାପଡ଼େ । ମୁଁ ଶୁଣି ଶୁଣେ ନାହିଁ । ବେଳେବେଳେ ଟାଣ କଥା କହି ମୁଁ ତାକୁ ଦାବିଦାଏ । ସେ ଭୁନ ହୋଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚାଲିଯାଏ ।

ଦିନୁଦିନ ବୋଉର କାମ କରବାର ଶକ୍ତି କମି ଆସିଲା । ଗାଁଗଣ୍ଡାରେ ଯାହା ଘରକୁ ପାଇଟି କରବାକୁ ଯାଏ, ତାକୁ ସେ ଖୁସି କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଲୋକେ ତା ମଠମଠ କାମରେ ବରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଆଲୁଗାବାଲୁଗା କାମକୁ ଦୃଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ମତେ ପଠାଇ ଦେବାକୁ କହନ୍ତି । ବୋଉ ଆସି ମତେ କହେ । ଭୁନ ହୋଇ ମୁଁ ଶୁଣେ । କଅଣ କଟକ, ବୁଢ଼ୀବନେ ତାକୁ କାମକୁ ପଠାଇବାକୁ ମୋ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ତାକୁ ମନା ବି କରିପାରେ ନାହିଁ । ଜଣେ ଲୋକ ମୁଁ, କେତେ ଅଡ଼କୁ ହେବ, କଅଣ ରୋଜଗାର କରିବ ଯେ ପିଲଟିକୁ ଧରି ଭିନ ପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବକ ମୁହଁରେ ଆହାର ଦେବ । ମୋର ପୁଣି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ସୀମା ଦିନୁଦିନ କମି ଆସୁଥାଏ । ଗାଁ ଭିତରେ କାହା ଘରକୁ ନ ଯାଇ ବାହାରେ ବାହାରେ ରୋଜଗାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ବୋଉ ଉମେଇଁଟିକୁ କୋଡ଼ କରି ବସିଥାଏ ଘରକଣ୍ଠରେ । ଘସିଧୁଆଁରେ ଘର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ମଗୁଣିର ଦାଡ଼ରକା ଶୀତ । କୁକୁରକାଙ୍କିର ହୋଇ ମନୁଆଁ ବୋଉ କଡ଼କୁ ଆଉଜି ବସିଥାଏ । ଦେହରେ ଖଣ୍ଡେ ପୁରୁଣା କନା ପକାଇ ଥାଏ । ଥୁରୁ ଥୁରୁ ଥରୁଥାଏ ଶୀତରେ ।

ମତେ ଦେଖି ମନୁଆଁ ଥର ଥର ଆସିଲା । ଫୁଲୁଲା ଦେହ । କେତେ କଅଣ କହୁଲା ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଓଠକୁ ଓଠ ବାଜୁଥାଏ । ହେମାଲିଆ ପାଗ । ମନୁଆଁ କୁ କୋଡ଼କୁ ଆଣିଲା । ବୋଉ ଆଗରେ ବସି କହୁଲା, ବୋଉ ମ, ତୁ ଯଦି ଅବିଶୁଣ ନ ପାଉ ତେବେ କଥାଟିଏ କହିବ ।

ସେ ଜବାବ ନ ଦେଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ପରୁରଲା ଆଖିରେ ଚାହିଁଲା । ତା'ର କୋରଡ଼, ନସ୍ତେଜ ଆଖି ଦେଖି ଯାହା କହବାକୁ ବସିଥିଲି ହଠାତ୍ କହୁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଟିକିଏ ରହି ସାହସ କରି କହୁଲା, ବୋଉ ମ, ଏବେ କାହିଁକି ଲୋକେ ତୋ କାମକୁ ପସନ୍ଦ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଯାହା ଘରକୁ ଗଲି ସିଏ ତୋ କାମର ଦୁର୍ଗୁଣ ବାହୁନୁଛି । ସେଇଆଁ ତ କରୁଛୁ, ଟିକିଏ ମନଦେଇ ଯଦି କିଛି କହୁନୁ ?

ହସିଲା । ଓଠ ଥରାଇ କହୁଲା — ପାରିଲେ ସିନା ।

ନ ପାରୁଛୁ ତ ଯାଉଛୁ କାହିଁକି ? ପର କାମରେ ହାତ ଦେଉଛୁ କାହିଁକି ? ଘରେ ବସି ମନୁଆଁ ସଙ୍ଗରେ ଖେଳୁଥା ।

ତା ହେଲେ ଶୂନ୍ୟରୁ ଆସି ଆଧାର ପାଟିରେ ଗଳିବ ନାହିଁ । କୋଉ ମୋର ରୋଜଗାର ଆପଣ ଅଛୁ ପେ, ମା ପାରୁ ନାହିଁ ବୋଲି... ।

କଥା ଅଧା ରଖିଲା । ଟିକିଏ ଭୁଲ ରହି ପୁଣି କହିଲା, ପାରେ ନ ପାରେ, ଲୋକେ ଭଲ କୁହନ୍ତୁ ମନ କୁହନ୍ତୁ, ଆଖି ବୁଜିବା ଯାଏ, ହାତଗୋଡ଼ ଚାଲିବା ଯାଏ, କାମ କରୁଥିବ । ତେଣିକି ଯାହା ହେବ ।

ବୋଉ, ଗୋଟାଏ କଥା ମନରେ ପାଶୁଛି । ତୁ ଯଦି ଗଲି ହେବୁତ କରବା । ଟିମବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପାଇଁଟି ସାର ଆସିଲା ବେଳକୁ ଦେଖିଲି, ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଦି ଜଣ ଲୋକ ପଲେ ଛେଳି ଅଡ଼େଇ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ପଚାରିଲୁ କହିଲେ, ମଫସଲରୁ ଛେଳି କିଣି ସେମାନେ କଟକ ନେଉଛନ୍ତି । ଛେଳି ଗୋଟାକୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା, ସାତଟଙ୍କା ଦେଇ କିଣୁଛନ୍ତି । ଆମର ଦିଟା ମାରି ଛେଳିକୁ ଆ ରଖିଲେ ଭଲହେବ ନାହିଁ ? ଗ୍ରେଟା କୁମ୍ଭାରର ଚାରି ଛଟା ଛୁଆ ଅଛନ୍ତି, କହୁଛୁ ବିକିବ ।

ମୋର ଅଗ୍ରହ ଭାଙ୍ଗି ସେ କହିଲା, ଯାହା ତତେ ଭଲ ଦିଶୁଛି କରୁନୁ ଲୋ ମା, ମତେ କାହିଁକି ପଚାରୁଛୁ ?

ଛେଳି ଛୁଆ ଆଣିଲେ ତତେ ଆଉ ଘର ଗୁଡ଼ିକୁ କୁଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ଏଇ ଆମ ଘର ଆଗରେ ସେମାନେ ବୁଲୁଥିବେ, ଚରୁଥିବେ । ତୁ ଏଇଠି ବସି ଦେଖୁଥିବୁ । ମନୁଆଁ ଖେଳୁଥିବ ତୋ ପାଖରେ । ମୁଁ ଯୁଆଡ଼ୁ ଯେମିତି ପାଇଁଟି କରି ଫେରିଲେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବର, ଓଷ୍ଠ, ଶିଙ୍ଘ ପତର ଭାଙ୍ଗି ଆଣିବି । ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ?

ନେଇ ଆଣି ଥୋଇ ପାରିଲେ ଯାହା କରିବୁ ଭଲ ହେବ । ହେଲେ, ଦହରେ ମୋ'ର ବଳ ବୟସ ନାହିଁ ଯେ ଛେଳିଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଦାଣ୍ଡରେ ଗୋଡ଼ାଇବି । ପିଲାଟା ନାଲିମୁଣ୍ଡ ପରି ପଛରେ ଧାଇଁଥିବ ।

ମୋ କଥାରେ ବୋଉ ଗଲି ହେବ ନାହିଁ । ତାକୁ ଯାହା ଭଲ ଦିଶିବ ସେ କରିବ । ଟାଣ କରି ପଦେ କହିଲେ ସେ କାନ୍ଦିବ । ତେବେ, ତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ ନାହିଁ । ନିଜ ଶିଙ୍ଘରେ ଯେତେକ ମାଟି ଖୋଳି ପାରିବ ସେତେକ । ସକାଳୁ ସଞ୍ଜପହର ଯାଏ ଖଟି ଖଟି ପେଟ ପୂରାଇ ମୁଁଏ କାହାରିକୁ ଖାଇବାକୁ ମିଳୁ ନାହିଁ । କାକର ଧରିଲେ ଘଡ଼ା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦୁଏ ନାହିଁ । ପରଘରେ ବାସି ପାଇଁଟି କଲେ କି, କାହ୍ନୁବାଡ଼ ଲିପାପୋସ୍ତ୍ର, ବିରଗୁଡ଼ଲ ବଟା, ତିଙ୍କିନୁଟା, ଗୁହାଲ ପୋସ୍ତ୍ରରେ କିଏ କଅଣ ଦେବ ଯେ ଇନିପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବଙ୍କର ପେଟପାଟଣା ତଳିବ ? ତହିଁରେ ପୁଣି, ରୋଗବିରୋଧ ତ ଅଛି । ଦେହ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ କନାପଟା ଲୋଡ଼ା । ଯାହାକୁ ଖଣ୍ଡେ ମାଗିଲେ, ମୁହଁ ଛୁଆଁଡ଼ା । ପରଘରେ କାମ କଲବେଳେ ସମସ୍ତେ ପୁଣି ଆଖିଏ ଆଖିଏ ରଖିଥାନ୍ତି । ମଣିଷ ପ୍ରକୃତି, ଭଲ କାହାକୁ କହିବ, କେତେବେଳେ କୋଉ ଚକରେ ହାତ ମାରିଦେବ, ଲୋକଙ୍କର ଏପରି ଧାରଣା । ତଥାପି କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଦରିଦ୍ର ଓ ନିଆଣ୍ଡା ଲୋକର

ମାନ ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ଅଧିକାର ନାହିଁ । ପରଙ୍କର ହାତ ଟେକାକୁ ନ ଗୁହଁଲେ
ଦିନଟିଏ ବି କଟିବ ନାହିଁ ।

ଏହିପରି ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ବେଳ କଟିଗଲା ।

ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ହାତକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ଶୁକ୍ରବୋଉ ଖୁଡ଼ି ଶବ୍ଦ
ହେଲା ଦିନରୁ ଯେତେଥର ଯାଇଛି, କାହାର କ'ଣ ଗୈରକଲ୍ଲ ପରି ଅନୁଭବ
କରିଛି । ଲୁଚି ଲୁଚି କେବେ ହାତର ଏ ପାଖେ, କେବେ ସେ ପାଖେ
ବସିଛି । ଡର ମରୁଥାଏ, କାଳେ ସେ ବାବୁଟି ଆସିବେ, କାଳେ ମୋ ପସର
ପାଖକୁ ଆସି ପଇସାକ ଜାଗାରେ ଦି ପଇସା ଦେଇ ସବୁ ପରିବା କିଣି
ନେବେ । ମୋ ବୋହୂ ନ ସରିବା ଯାଏ ପିଣ୍ଡରେ ଯେପରି ପ୍ରାଣ ନ ଥାଏ ।
ମନ ଛକପକ ହେଉଥାଏ । ବିନା କାରଣରେ ଆଖିଢୋଳା ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ
ଦୃଏ, ଶୁକ୍ରବୋଉ ଖୁଡ଼ି କେଉଁଠି ବସିଛି ? ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ ହୁଏ ଭାବେ ।
ନ ଦେଖିଲେ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ଵାସ ବାହାର ଯାଏ, ପଞ୍ଜର ଦୋହଲାଇ । ଗୁଡ଼ି ଭିତର
ହାଲୁକା ଲାଗେ ।

ଦିନେ ଦିନେ ସେଇ ବାବୁଙ୍କ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼େ । ସେ ହସି ହସି ଦର
ପଚାରନ୍ତି । ଯାହା କହେଁ, ସେଇଆ ଦେଇ ସବୁ ପରିବା ତଉଲି ନଥନ୍ତି ।
ପଇକୁ ଫେରି ଗୁହଁ ଗୁହଁ ହସି ହସି ଗୁଲି ଯାଆନ୍ତି ।

କେବେ କେବେ ଛବି ଘର ବାଟେ ଆସେ । ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ମୋତେ
ସେ ଘର ଭିତରକୁ ଡାକି ନେଇ ବସାଏ । ହସକୁଡ଼ି ପିଲା, ହସି ହସି
କେତେ କଥା କହେ । ମୁଁ ବି ମନ ଖୋଲି ତା ଆଗରେ ପୁଣି ଦୁଃଖର କଥା
କହେଁ । ମନ ଦେଇ ସେ ଶୁଣେ । କେବେ ମୁହଁଟି ଝାଉଁଳାଇ ଦିଏ, କେବେ ପୁଣି
ହସି ହସି ଲେଟିଯାଏ ମୋର କୋଲରେ । ମୁଁ ଘରକୁ ଫେରେ ।

ପୁଣି ଦୁଃଖର ଦୁନିଆ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଦିନ ତ କଟିଯାଏ, ସମସ୍ତେ ଆଗେଇ
ଗୁଲନ୍ତି ମଣାଣି ଆଡ଼କୁ । ରକ୍ତ ମାଂସର ଦେହ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଛଟପଟ ହୁଏ ।
ତାହାର ଦୁଃଖରେ, ତାହାର ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଛି ଯେଉଁ ମନଟା, ସେ
ଚିତ୍ତାର କରୁଥିବେ । ସ୍ନେହ, ମମତା, ମୋହ, ଆକର୍ଷଣ ତେଜି ଉଠନ୍ତି ।
ରକ୍ତମାଂସର ପିଣ୍ଡ ଲା କାମ କରିବାକୁ ବାହାରେ, ଆଗରର ହୁଏ । ଭିତରର ମନ
ତାକୁ ଲୋଭ ଦେଖାଏ—ପୁଣି, ଆନନ୍ଦ, ଜୀବନର ଲୋଭ । ସେଇଥିପାଇଁ ମଣିଷ
କାମ କରେ ।

ହାତକୁ ଯିବି । ଶୁକ୍ରବୋଉର ମୁହଁମୋଡ଼ା ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁବି ନାହିଁ ।
ବୋଉର ଅଭିମାନ ଆଁ କଥାରେ କାନ ଦେବି ନାହିଁ । ସେହି ଅଜଣା ଅବହା
ବାବୁଟିର ମନରେ କଅଣ ଅଛି କି ନ ଅଛି ସେ କଥା ମୁଁ ଭାବିବି ନାହିଁ । ତା

କାଞ୍ଚୁରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ମନରେ ଯଦି କେଉଁ ଅସନା କାମନା ଛଟପଟ ହେଉଥିବ ସେଥିରେ ମୋର କିଛି ଯାଏ ନାହିଁ କି ଅସେ ନାହିଁ । ମୋ ମନର ସାହସ ଯେ ମୋର ବନ୍ଧୁ । ଯିଏ ଯାହା କହିବାର କହୁଥାଉ ।

ସଞ୍ଜବେଳ । ମନରେ ଏପରି କେତେ ଭାବନା ଖେଳିଗଲା । ବୋଉକୁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ, ଘର କାମରେ ମନ ଦେଲି ।

ଦେହରେ ବିଛୁଆଇ ଲାଗିଲେ ଯେପରି କୁଣ୍ଡାଇ ହେଉଥାଏ, କେଉଁ କାମରେ ମନ ଲାଗି ନାହିଁ, ବାରମ୍ବାର କୁଣ୍ଡାଇବାକୁ ହାତ ଅଜାଣତରେ ଚାଲିଯାଏ, ସେମିତି ବୋଉର ଉଦାସ ପଣ ଦେଖି ମନ ତାର ପାଖରେ ଆସି ଗୋଟିଲେ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଲା । କଣ ସେ କହିବ ଶୁଣିବାକୁ କାନ ଡେଇଁହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ରୋଷଘରେ କାମ ଅଧା ପକାଇ ବାହାରକୁ ଆସି କହିଲି, ଥଣ୍ଡାରେ ବସିଛୁ କାହିଁକି, ଏତେ ଶୀତ ହେଲାଣି, ଭିତରକୁ ଆ— ।

ଦି ଚାରିପଟର ଡାକିଲା ପରେ ସେ ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ଅଧା କାଢ଼ିକୁ ଆଉଁଜି ବସିଲା । ପାଟି ଫିଟାଇଲା ନାହିଁ ।

ମନୁଆଁକୁ ତା କୋଳରେ ଗୁଡ଼ି ଭିତ ଗାଳି ବସିଲା । ପେଜ ପଲମ ପଦାରେ ଡାଳିଦେଇ ଆସିଲା । କହିଲି, ବାବୁଶାଣିଏ ଯଦି ଥାଆନ୍ତା ପେଜ ମନ୍ଦାକ ଫୋପଡ଼ା ଦୁଆଁ ନାହିଁ !

ରହି ରହି ପୁଣି କହିଲି, ମୁଁ ଠିକ୍ କରୁଛି. ଯେତେ କଷ୍ଟ ହେଉ ପଛେ ଏଥର ହସ୍ତାକୁ ଦି ଥର ହାଟକୁ ଯିବି । ଧାନ କଟାକଟି ବେଳ ଆସୁଛି । ବଲକୁ ଗଲେ, ମନ ଦେଇ କାମ କଲେ ଅବଶ୍ୟ ଦି ପଇସା ଅଧିକ ଶେଜଗାର ହେବ । ଯାହାକୁ କହିଲେ ବାବୁଶାଣିଏ ଦିଗୋଡ଼ିଆ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଦେବ ଯେ, ତାକୁ ଦେଖା ଶୁଣା କରିବ କିଏ ?

ବୋଉ ପାଟିକରି ହସି ଉଠିଲା । ଫେରି ଚାହିଁଲା ତା ଆଡ଼କୁ । ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର ହେଲା । ପଚାରିଲା, ହସିଲା କାହିଁକି, ମୋ କଥା ତୋ ମନକୁ ପାଇଲା କାହିଁ ?

କହିଲା, ମନକୁ ନ ଆସିବ କାହିଁକି ? ହେଲେ ମା, ମଣିଷ ଯାହା ଭାବେ କର ପାରେ ନାହିଁ. କେତେ ବାଧା କେତେ ବିପଦ ଆସି ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ବାଟ ଓଗାଟଲ । ମନ କଥା ମନରେ ମରେ । ହାଇଁପାଇଁ ହୋଇ ଜୀବନ ସରେ ।

ତୁଲି ଭିତରକୁ ଶୁଖିଲା ଡାକି ପତର ଠେଲିଦେଲା । ନିଆଁ ଦୁକରି ଜଳି ଉଠିଲା । କହିଲା, ଆପଦ ବିପଦ ଯେତେବେଳେ ଆସିବ, ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଡ଼ଦେଇ ଡେଇଁ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ନ ପାରିଲେ ନ ହେବ । ଯାହାର

ଯେଉଁକି ବଳ ସେଥିକି ଗୁହଁ ଫଳ ଫଳିବ । ବଫଳ ହେଲେ ହେବ । ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁ
ସବୁ ସହବାକୁ ହେବ । ନ ହେବା ଯାଏ ତ ଅଣା ରଖି କାମ କରୁଥିବା, ନାବ
ଚଳାଉଥିବା । ଯେଉଁଠି ଗୁଡ଼ିବ ବୁଢ଼ୁ ।

ଅଉ ନାବ ଚଳିବ ନାହିଁ ଲେ ଭୁଲସି ! ନଈ ସେପାରିରେ ଗଛଗହଳକୁ
ଗୁହଁଲେ କୁଳ କିନାସ ଅଛି ଭାବି ନାଉସା ନାବ ମେଲିଦିଏ । ଝଡ଼ ତୋଫାନ
ଆସୁ ପଛେ ଅଣା ଥାଏ, ସେ ପାଖରେ ନାବ ଲାଗିବ । ସେ ପାରିର ଗଛଗହଳ
ଯଦି ଅଖିରେ ନ ପଡ଼େ, ଝଡ଼ ତୋଫାନର ଭୟ ଯଦି ସବୁବେଳେ ଥାଏ, କୋଉ
ସାହସରେ ନଈମଝିକି ନାବ ମେଲିଦେବା କହୁଲୁ ?

ମନ ଭିତରେ ଭୁଆଁସୀ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସିଲା । ସତେ ତ, କୁଳ କିନାସ
କିଛି ଦିଶୁନାହିଁ ? କେଉଁ ରରସାରେ, କେଉଁ ସାହସରେ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ନାବ
ଚଳେଇବ ? ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଯେବେ ଭାବନା ହଜି ଯାଉଥିଲା, ଭୁଲକୁ ଗୁହଁଲେ
ପାହାନ୍ତି ଘଡ଼ିର ଦରନିଭିଲା ତାସ ପରି ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସୁର, ଆଉ ପାଖେ
ସେହି ଅପରିଚିତ ବାବୁଙ୍କର ଦରହସିଲା ମୁହଁ ଦିଶୁଥିଲା । ତମକି ଗୁହଁଲୁ ନିଜକୁ ।
ହାତଗୋଡ଼ ଭଗବାନ୍ ଦେଇଛନ୍ତି । ପଛ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଫେରାଇ କାହିଁକି କାହା
ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିହିବ ?

ବୋଉ କହବାକୁ ଲାଗିଲା, ଅଲେ ଭୁଲସି, କୁମ୍ଭୀର ନେଇ ଅଧା ନଈରେ
କଲଣି, ସେ କଥା ତୁ ଜାଣି ନାହିଁ । ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ବାପା ଯେତେବେଳେ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ,
ତୋ ବାହାବେଳକୁ ଘରଭିତ୍ତ ବଳାଦେଇ କୋଡ଼ିଏ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ତାଙ୍କଠାରୁ
ଆଣିଥିଲା । ସୁଧ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ମୂଲକୁ ଟିପିଗଲାଣି । ଶେଜଗାରଆ ପୁଅ ନାହିଁ ଯେ
ଶୁଣିବ । ବାପ ମଲା ମରେ ଟିମବାବୁ କହୁଲେ, ବୁଢ଼ୀଟା ପଡ଼ିଛି ପଡ଼ିଥାଉ, ଆଖି
ବୁଜିଲେ ଡ଼ହ ଅବୋର କର ନେବା । ଅଲେ ଭୁଲସି, ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ ଆଖି
ବୁଜିବି, କାହା ଓଳିତଲେ ଯାଇ ଅଣ୍ଟା ଖୋଜିବୁ କହୁଲୁ ? ମୋ ଭଲ କଥା ତତେ
ସିନା ରୁଚୁ ନାହିଁ — ।

ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ପରି ତା'ର କଥା ମତେ ଆଘାତ କଲା । ଏତେ ବଡ଼
ଘଟଣା ଆଜିଯାଏ ମୋଠାରୁ ସେ ଲୁଚୁଇ ରଖିଥିଲା ।

ପଚୁରିଲୁ, ଆଜିଯାଏ ମୋତେ କହୁ ନ ଥିଲା କାହିଁକି ?

ଦରକାର ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ମା । ତୋର ସଂସାର ତୁ କରୁଥିଲା । ମୋର
ସୁଖ ଦୁଃଖ ଜାଣିବା ତୋର ଆବଶ୍ୟକ ନ ଥିଲା । ମୋର ସଂସାରକୁ ତୁ ଆପଣାର
କଲୁ । ସାରା ଜୀବନ ଏଇଠି ରହି ଚଳିବାକୁ ମନ କରୁଛୁ । ଭଲମନ୍ଦ ସବୁକଥା
ତୋର ଜାଣିବା ଭିତ । ଏଥର ଜାଣିଲୁତ ? ଏଣିକି ଭାବି ବିଚାରି ଯାହା ତୋର
ମନ କର ।

କୌଣସି କଥା ଭାବି ଶୁଭିର କରିବା ପରି ମନର ଅବସ୍ଥା ମୋର ନ ଥିଲା ।
ତୁନି ରହିଲୁ ।

ବୋଉ ସାହସ ପାଇ ପୁଣି କହିଲୁ, ଭଲ ମନ ଯାହା ବୁଝ, ଭଲ ମନ
ଯାହା କର । ତତେ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି, ତୁଣ୍ଡ ଚଳୁଥିବା ଯାଏ ପଦେ ପଦେ କହୁଥିବ ।
ମଶାଣି ଆଡ଼କୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇଲଣି । ସ୍ୱପ୍ନର ଧୂଳି କାଦୁଅରେ ଘାଣି ଚକଟି
ହୋଇଛି । ଖରାବ ବରଷା ଶୀତର ଦାଉରେ ମୁଣ୍ଡର ବାଳକେଶକ ଖୋଟି ପାଲଟିଛି ।
ଆଉ କଅଣ ଲୋ, ଆଉ କାହିଁକି କିଛି ଲୁଚୁଛି ? ତୋ'ର ପରି କେତେ
ଆଖିରେ ଗୁଲି ପୁଲୁଇ ଚାଲିବାକୁ ପଣ କରିଥିଲୁ । ଆଖି କି ରହିଲା ? ସାହସ
ଭରସା କି ରହିଲା ? ରହେ ନାହିଁ ଲୋ ରହେ ନାହିଁ । କାଳ ଓଲଟି ଯାଏ, ଆଖି
ଭାଙ୍ଗେ । ଅକଳରେ ପଡ଼ିଲେ ମଣିଷ ନଇଁ ପଡ଼େ । ପୋଖରୀ ତୁଠର ପଥରପରି
ମଣିଷ ପିଠି ଦେଖାଇ ପଡ଼େ । ସବୁ ସହେ ।

ବୋଉ ଆଉ କେତେ କଅଣ କହିଥାଆନ୍ତା । ମୋର ଟାଣ ମନ ନରମି
ଆସୁଥିଲା । ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଲା କଥା, ସତକଥା ଶୁଣିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ।
କାଲେ ମୋର ନମ୍ର ଭାବିବ, କେଉଁ ଆଶାରେ ଆଉ ବଞ୍ଚି ରହିବ, କେଉଁ
ସାହସରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ବାଟ ଚାଲିବ ?

ଚାଲି ପାଖରୁ ଉଠି ଆସିଲୁ । ତାର ଗୋଡ଼ ଧରି ନେହେରୁ ହୋଇ କହିଲୁ,
ତୁନି ହ, ତୁନି ହ, ଆଉ କିଛି କହନା, ତୋର ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି । ବତାସ ଆସିଲେ
କେତେ କେତେ ଦାରୁ ଟଳିପଡ଼େ ହେଲେ, ବତାସ ଆସିବାଯାଏ ତ ପୁଣି ସେ
ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ବତାସ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରେ, ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ନ
ପାରିଲେ ଶେଷକୁ ସେ ଭାଙ୍ଗେ, ଟଳେ । ଏମିତି ହାର ଜିତ୍ ନିଶ୍ଚୟ ଲାଗିଛି ।
ସେଥିକି ମୋର ଭର ନାହିଁ । ଯାହା ହେବାର ଥିବ ହେବ ।

ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଭାଙ୍ଗି କହିଲା, ଜାଣେ ମା, ସତ କଥା ଶୁଣିଲେ ତୋ
ମନ ଦବିଯିବ । ସେଥିପାଇଁ ତୁ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ମୋ ମନ ସମ୍ଭାଳି
ହେଉନାହିଁ । ଏତିକି କହୁଛି, ବେଳ ବୟସ ଆଉଣୁ କଲୁ କିନାସ ଖୋଜିନେ,
ନୋହଲେ—ନେଡ଼ିଗୁଡ଼ କହୁଣିକୁ ବୋଇଯିବ । ତେଣିକି ଅନୁତାପ କରୁଥିବୁ,
ହାତ ପିଠିରେ ଲୁହ ପୋଛୁଥିବୁ ।

ସେ ତୁନି ହେଲା । ମୁଁ ଥକା ହୋଇ ତାର ଲୁହ ଢଳ ଢଳ ଜ୍ୟୋତି
ନ ଥିଲା କୋରଡ଼ିଆ ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲୁ । ମନେ ହେଲା, ସେହି ଆଖି ଦିଗିଟିରେ
ତା ମନର ପିତୁଳା ଠିଆହୋଇ ଲେଉଟିଲା ଆଖିରେ ମତେ ଅନାଇଛି । ତାକୁଛି,
ଅସ, ମୁଁ ଏଇଠି ଅଛି ।

ସେ ମୋର ସ୍ୱାମୀହକ୍ତା ଦଥର ସ୍ୱର ।

ଦୁଇ ଆଖିରେ ହାତ ଘୋଡ଼ାଇ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲୁ ।

ବୋଉର କଥା ଦୁଇ ଢନ ଦିନ ଯାଏ ମୋ ମନରେ କୁହୁଳିଥିଲା, ପରେ
ଆସେ ଆସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ।

“ଢନଦିନ ପରେ, ବରଜୁ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ବସି ବାଟୁଛି । ବଡ଼ି ପରାହେବ ।
ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଜଞ୍ଜାଳ କରିବ ବୋଲି ମନୁଆକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଥିଲା । ସେ
ମୋର ପାଖରେ ବସି ଗୋଟାଏ ସଢ଼େଇରେ ଗୋଡ଼ି ପୁରାଇ ଖେଳୁଥିଲା । ଦି ପହରୁ
ବାଟି ବାଟି ଅଣ୍ଟା ପିଠି ଲାଗି ଗଲାଣି । ଅଦୃଶ ପାଶଆଏ ଭକା ବର ରହିଛି ।
ବରଜୁ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସେତକ ଶେଷ କରିବାକୁ ମୋତେ କହୁଛନ୍ତି । ମନୁଆ
ଉପରେ ଆଉ ନଜର ଦେବ କଅଣ ? କାମରେ ମନ ଦେଲି ।

ହାତ ରହିଗଲା । ଶିଳ୍ପସୁଆ ଗୁଡ଼ି ଅଣ୍ଟା ସଲଖୁଛି, ମନୁଆ ପଛଆଡ଼ୁ ଭୋ
କରି କାନ୍ଦିଉଠିଲା । ପଛକୁ ଚାହିଁଲି, ବରଜୁ ବାବୁଙ୍କ ଦଶ ବରପର ଝିଅ ଅଳକା
ମନୁଆର କାନ ଟାଣି ଧରିଛନ୍ତି । ଆଖି ତରୁଟି କଟମଟ କରି ଚାହିଁଛନ୍ତି । ମନୁଆ
ଆଁ କରି କାନ୍ଦୁଛି । ପାଟି ଭିତରୁ ଗଳ ପଡ଼ୁଛି ମୁଢ଼ି ଗଣ୍ଡାଏ ।

କହିଲି, ଥାଉ ଦେଇ, ପିଲାଟାକୁ ମାର ନା । ଉଠିଗଲି ପାଖକୁ । କହିଲି,
ଗୁଡ଼ିଦଅ, ପିଲାଟା ପରା ।

ଅଳକା ଦେଇ ଗଲି ଉଠିଲେ । ଖତେଇ ହେଲା ପରି କହିଲେ, ତୁଲି
ଗାତ ପିଲା ହୋଇଛି ! ମଲମର, କେତେ ଜାହାଣ ଟୋକାଟା ବା ! ଘର ଭିତରେ
ପାଶଆରେ ମୁଢ଼ି ରଖିଦେଇ ଆରଘରକୁ ଗଲି, ତେଣୁ ଆସି ଦେଖିଲା କେଲକୁ
ପାଟିରେ ପୁରେଇଛି, ଦି ହାତରେ ପୁଣି ଧରିଛି ଦି ମୁଠା ।

ତାଙ୍କ ହାତରୁ ମନୁଆକୁ ଟାଣି ଆଣିଲି । କହିଲି, ପିଲାଲୋକ, ସେ କଅଣ
ପର ଆପଣା ଜାଣେ ।

ବରଜୁ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବଡ଼ି ପାରୁଥିଲେ । କହି ଉଠିଲେ, କଲେ ପରଘରେ
ତ କାମ କରିବାକୁ ଆସିବ, ସାଙ୍ଗରେ ପୁଣି ନେଉଛନ୍ତି ଏ ଆଣିବ କାହିଁକି ? ବୁଢ଼ୀ
କିମା ଦେଇ ଆସିଲା ନାହିଁ ? ଏମିତି ନିଉଛୁଣା ପିଲା, ପରଘରେ ପଣି ପରଘରେ
ହାତ ମାରିବ ।

କହିଲି, ଅଜ୍ଞାନ ବାଳୁତ, ସେ ପର ଆପଣା କଅଣ ଜାଣେ ମା ?

କହିଲେ, ନାହିଁ, ସେମିତି ପେଟକାବୁରା ପିଲା ଜାଣିବେ ଅଛନ୍ତି । ଆମ
ପିଲାଏ ପରଘର ଅମୃତକୁ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ କଲାରେ ଯାହାର ଜନ୍ମ ।

ରାଗିକରି ମନୁଆକୁ ସେ ଦିନ ଦି ଚାପଡ଼ା ମାରିଥିଲା, କେତେ ଗାଳ
ଦେଇଥିଲା । ମନୁଆ ଗୁନୁଆ ହୋଇ ଭୁନ ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ବଲ ବଲ କରି

ଗୃହଁ ରହୁଥିଲା । ବରଜ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବରେ କହିଲେ, ଦେ ଦେ, ସେ ଜାଆଣ ପିଲାକୁ ଆଉ ଦିଅଁ ଥୋଇଦେ । ନିଜେ ନ ଘିଅରଲେ, ଦିନୁଦିନ ଖୋଇ ବଢ଼ିବ ଲେ ଭୁଲସୀ, ବଡ଼ ହେଲେ ବଳ ବହୁପ ପାଇବ ନାହିଁ । କଥାରେ ଅଛି ପରା—ନାଉ ଶ୍ଵେତ, କଖାରୁ ଶ୍ଵେତ, ଶ୍ଵେତ, ଶ୍ଵେତ, ବଡ଼ ଶ୍ଵେତ ।

କିନ୍ତୁ ନ କହି ମନୁଆଁ କୁ କାନ୍ଦରେ ପକାଇ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ ପଦାକୁ ଚାଲି ଆସିଲା । ପଛରୁ ସେ ଡକା ଗୁଡ଼ିଗୁଡ଼ି, ଆଲୋ ଭୁଲସି, ଏତକ ମଡ଼େଇ ଦେଇ ଯା, ଖରା ଚାଲିଯିବ । ଶୁଣ ତମତମ ହୋଇ ମୁହଁ ଫେରାଇ କହିଲା, ନାହିଁ ଗୋ, ଜାହାଣ ପିଲାଟା ତମ ବଡ଼ ଭିତରେ ପଶିଯିବ, ଶ୍ଵେତ ପିଲାଟା ତମ ଧନ ଦରବ ଶ୍ଵେତ କରି ନେବ ।

ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମନୁଆଁ ତାଟଙ୍ଗା ହୋଇ ମୋର କାନ୍ଦ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇ ଦେଇଥାଏ । ବର ବଲବଲ ହାତରେ ତା ପିଠି ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଉଁସି ଗାଁ ଦାଣ୍ଡବାଟେ ସିଧା ସିଧା ଚାଲିଥାଏ ଘରମୁହଁ ହୋଇ । ଆଖି ଲୁହ ଭିତରେ ସଫାରର ଆଉ କିଛି ଦିଶୁ ନ ଥାଏ ମତେ । ହାୟରେ ହତଭାଗା ବାପଛେଉଣି ପିଲା, ବଧାତା ତୋ ଭାଗ୍ୟରେ ଏଇଆ ଲେଖିଥିଲା । ଏଡ଼େ ଅଲୁଅଲ ହୋଇ ଜନ୍ମ ପାଇଥିଲା, ବାପ ଦାଦଙ୍କ କୋଡ଼ କାଖରୁ ଓଢ଼ାଇ ନ ଥିଲା, ତୁ ପୁଣି ଆଜି ହେଲା ଜାଆଣ, ଶ୍ଵେତ । ମୁଁ ମୁଠାକ ପାଇଁ ମୋ ହାତରୁ ମାଡ଼ ଖାଇଲା ?

ପୁରୁଷର ବରଷ ଲୁହ ତଳତଳ ମୁହଁ ଆସି ଆଖି ଆଗରେ ଉଠିହେଲା । ତାଙ୍କ କଥା ସତେକି ମୋ କାନରେ ବାଜିଲା, ମନୁଆଁ କୁ ମାଇଲ ନୁଆଉ, ତା'ର ନାହିଁ କଥଣ ? ବାପ ନାହିଁ ସିନା ଦାଦ ଅଛି ତ । ଘରଦ୍ଵାର ଜମିବାଡ଼ି ସବୁ ତାର ଅଛି । ମୁଁ ମୁଠାକ ପାଇଁ ପର ଘର ଡାଲାରେ ସେ ହାତ ରଖିଲା ? ତମେ ବଞ୍ଚିଛ, ତମର ଆଖି ଫୁଟି ନାହିଁ !

ଛାତ ତଳର ଛପିଲା ଡୋଧ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । ଦୁଇ ଆଖିର ନିଆଁ ଜଳିଲା । ମନ ଉଡ଼ିବ ଦେଲା, କାହାପାଇଁ ଏହା ଘଟିଲାରେ ସୁରୁଆ ? ମନୁଆଁର ବାପକୁ ମାଇଲ । ମନୁଆଁ ପାଖକୁ ଗଲେ ତାକୁ ବି ମାଇବ । ସେଇଠୁ ମୋ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇବ । ସେତକ ମୁଁ କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ ।

ଆଗକୁ ଚାଲିଲା ।

ଗାଁ ସେପାଖ, ଅମ୍ବବଗିର କଡ଼କିଆ ଗୋହରା । ବଳ ଭିତରୁ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ବାଟ ପଡ଼ିଛି । କିଆଗୋହରା ଭିତରେ ବାଟ, ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ମିଶିଛି ନାଣା ସାହାଡ଼ା ମୂଳରେ । ମୋର ଆଗରେ ବାଟ ଉପରକୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ ତେମବାବୁ । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି କଣ୍ଟରୁ, ଆଉ ହାତରେ ଗୋଗୁଏ କିଆପଟ ।

ତାକୁ ଦେଖି ତର ତର ହୋଇ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ମନୁଆଁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା ।

ଚେମାଇ ବାଟ ଛକିଲା ପରି ଠିଆହୋଇ କହିଲେ, ଆରେ ଭୁଲସି ଯେ, ତୋଟା ମଝିରୁ ମତେ ବାସିଲାଣି, ବିର ବଲ ବଲ ହାତ କରି କୁଆଡୁ ଆଉଛୁ ଲେ ।

କହିଲା, ବରଜୁବାବୁଙ୍କ ଘରୁ ଆସୁଛି । ପିଲାଟା ଅଟ୍ଟଟ ଲଗାଇଲା ଯେ ଘରେ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି ।

ହସି ହସି କହିଲେ, ଆଉ କାହିଁକି ଦୁଃଖ ଧନ୍ଦା କରୁଛୁ ? ଚନ୍ଦ୍ରଟି ଚକ୍‌କଣ ଚେହେରା ଖଣ୍ଡ ତ ଭାଙ୍ଗି ଗଲାଣି ଲେ ।

ଚେମାଇର କଥା ଶୁଣିଲେ ବିରଜୁ ଲାଗେ । ସାଗିକର କହିଲା, ବାଟରୁ ଉଠିବା, ପୋଡ଼ି ଜଳି ଯାଉ ସେ ରୂପ । ପର ଘରେ ପାଇଟି ନ କଲେ ପେଟ ଚକ୍କି ନାହିଁ, ରୂପ କଥା ମନେ ପଡ଼ିବ କେତେବେଳେ ।

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲେ, କାହିଁକି ଲେ, ନଡ଼ା ବିଡ଼ାଏ କଅଣ ତତେ ମିଳୁ ନାହିଁ ଯେ ଏତେ କଷ୍ଟ ସହୁଛି । ତେଣେ ସେ ଅରୁଆ ଖାଇ ଅନେଇ ବସିଛି । କେଡ଼େ ଛଟପଟ ହେଉଥିବ ।

କିଏ ବା ସେ, ତା ମୁହଁରେ ନିଆଁ ଦେବାକୁ ନଡ଼ା ବିଡ଼ାଏ ମିଳିବ ଯେ ।

ଆହା ହା, ଏଇଥି ପାଇଁ ଏତେ କଥା କରୁଥିଲା ସେ ସୁର ? ସବୁ ତ କଲ, ଆଉ ଟିକିଏ ବାକି ରଖିଲ କାହିଁକି ?

ଚେମାଇ, ସୁଖ ସଂସାର ମୋର ଜଳି ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଛି । କଟା ଘାଆରେ ଲୁଣ ଛଟା ମାରି ମୋ ମନକୁ ଆଉ କଦର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି କାହିଁକି ? ଲୋକେ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ସତ ହେଉ ମିଛ ହେଉ, ମତେ ମାନି ନେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ସେଥିପାଇଁ ଅପବାଦକୁ ଡର ମୁଁ ଦୂରେଇ ରହୁଛି, ଦୂରେଇ ରହିବି । ହାତ ଗୋଡ଼ ଚଳୁଥିବା ଯାଏ ନିଜ ଶିଙ୍ଗରେ ମାଟି ଖୋଳୁଥିବ— ।

ମଣିଷଙ୍କର ଭୂତ ଯେଡ଼େ ଟାଣ, ଶିଙ୍ଗ ସେଡ଼େ ଟାଣ ନୁହେଁ ଲେ, କେତେ ଶିଙ୍ଗ ତ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି । ଆଗରୁ ବାଟ କାଟି କହୁଛି ଭୁଲସି, ଯଦି ଭଲ ଦଶା ଥିଲା । ନୋହଲେ ଏଇ ଚେମା ପରି ସାରା ଜୀବନ ଡହଲ ବିକଳ ହୋଇ ମରିବୁ । ଗଛ ଡାଳରେ ପାକିଲା ଅମ୍ଳ ଦେଖୁଥିବୁ, ତଳେ ଠିଆହୋଇ ଓଠ ଗୁଡ଼ୁଥିବୁ, ଗୁଡ଼ୁଥିବୁ—

ଚେମାଇ ବାଟରୁ ଆଡ଼େଇ ଗଲା । ତା ମୁହଁରେ ଅତ୍ୟୁତ ଯେଉଁ ଗୁରୁ ଦେଖିଲା ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତଳକୁ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା, ଚେମାଇ,—

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଅଟେକି ଯାଇ ସେ କହିଲା, ଆଜି ତେମାଇ କଥଣ ? ତେମା କଥଣ ନଡ଼ା ବିଡ଼ାରେ ତୋ ପାଖେ ବସିବ କି ଲେ ? ମୋର ଗୋରୁ ଖାଇବାକୁ ନଡ଼ା ନାହିଁ । କହିବୁ ଯେବେ, ସେଇ ଆମ୍ବମୂଳ କିଆବାଡ଼ ସେ ପାଖେ ଏଇ କିଆପଟେ ଗୋଗୁଳ ଉପରେ ପିଲ୍ଲଦାନ ପରି ତୋ ହାତ ଧରି ବସି ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ହେବି ବର, ତୁ ହେବୁ କନିଆଁ । ସେଇଠୁଁ ନଜ ନଜର ଶୁଦ୍ଧା ଧରି ବାଟେ ଭାଙ୍ଗି ଦିହେଁ ଯିବା ଦିଆଡ଼େ, ମନ ଅନନ୍ଦରେ । ସପନ ଦେଖିବା, ଖାଲି ସପନ । ତୁ ହେବୁ କନିଆଁ, ମୁଁ ହେବି ବର । ସପନରେ ଘର, ସପନରେ ସଂସାର । କେଡ଼େ ମଜା ହେବ ! ଭୁଲସି, ମୋର ସଂସାର ସପନର କାଜିଂସ ଦେଶରେ । ସେଠି ସୁନା କାଠି ରୂପା କାଠିର ଖେଳ । ଏଇକି କହି ହସି ହସିକା ତେମାଇ ଚାଲିଗଲା । ଥରେ ହୋଇ ଫେରି ଚାଲିଲା ନାହିଁ ।

ସବୁ କଥା ଭୁଲି ତାର କଥା ଭାବି ଭାବି ଘରକୁ ଫେରିଲି । ସତରେ, ସପନ ତାର ସବୁଷ । ଡହଲବିକଳ ଜୀବନ ଭିତରେ ତାର ମନଗଢ଼ା ଅନନ୍ଦ ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ।

ସେଇଦିନୁଁ ଯେବେ ସୁଆଡ଼େ ଯାଏ ମନୁଆଁକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନିଏ ନାହିଁ । ପରଘରେ କାମ କରିବାକୁ ହେଲେ ଭଲରେ ମନ୍ଦରେ ପରଙ୍କଠାରୁ ପାଞ୍ଚକଥା ଶୁଣିବାକୁ ହୁଏ । ଦେହ କାଠ କରି ସବୁ ସହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖି ଓଠରେ ନକଲି ହସ ଆଣିବାକୁ ହୁଏ, ପର ଦୁଃଖରେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ସହାନ ଭୂତି ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼େ ।

ବେଳେବେଳେ ମନେ ପଡ଼େ, ଆମର ଏହି ଗ୍ରେଟ ଜୁଡ଼ିଆ ଖଣି ଟିମ୍ବାରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବନ୍ଧା ପଡ଼ିଛି । ସୁଧ ଓ ମୂଲଧନ ପରିଶୋଧ କରି ଘରଟିକୁ ମୃଜୁଲାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ପରଘରେ ପାଇଟି କରି ଯାହା ରେଜିଗାର କରେ, ଇନି ପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବର ପେଟକୁ ଅଣ୍ଟେ ନାହିଁ । ଦେହ ଘୋଡ଼ାଇ ଆତମାତ ହେବାକୁ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ କିଣିବାଟି କାଠିକର ପାଠ, ଧନ ସଞ୍ଚୟ କରି କରନ୍ତ ସୁଦ୍ଧେ ହେବ ନାହିଁ । କାଲି ଯଦି ଟିମ୍ବାରୁ ଧନ ମାଟିବେ, ନଦେଲେ ଘର ଗୁଡ଼ି ଚାଲି ଯିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେବେ । ମୁଁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ?

ଗ୍ରହରେ ଛନକା ପଣେ । ଦଶଦଶ ଅକ୍ଷର ଦଶେ । ଚୁଡ଼ୀ ମା ଓ ପିଲଟିକୁ ଧରି ମୋତେ ଘର ଗୁଡ଼ି ଶୁଦ୍ଧା ଉପରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାହାରି ପାଟିରୁ ଆହା ବୋଲି ପଦେ ବାହାରିବ ନାହିଁ । ଏ ଦୁନିଆଁ କାହାରିକୁ ଅନାଇ ବସିବ ନାହିଁ ।

କି ଉପାୟ କରିବି ?

ଅଖି ଆଗରେ ଠିଆ ହୁଏ ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ଘର । ସେଇଠି କେତେ ଅନନ୍ଦରେ ଗୁଣ୍ଡେଟି ବର୍ଷ କଟିଥିଲା ! ପ୍ରଭାତ ଦାସ ପକ୍ଷର ଦେହରେ ସୁଦ୍ଧା ମୋ ହାତର ପରଶ ଲାଗିଥିଲା ! ଗର୍ବ ଅସୁଥିଲା ମନରେ, ମୋ ଘର, ମୋ ଗଛ ବୃକ୍ଷ । ମୋ ଗେରସ୍ତ, ମୋ ଦଥର । ସେ ଗର୍ବ ମୋରୁ ଭାଙ୍ଗିଛି । ସେ ଅନନ୍ଦ ସରୁଛି । ଏ ଜନ୍ମରେ, ଏ ଜୀବନରେ ଆଉ ପାଇବି ନାହିଁ ।

ମୋ ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ଘର ଆଜି ବି ମୋ ପାଇଁ ମୁକୁଳା; କିନ୍ତୁ ତେଣିକି ଗୁହଁବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଲୁହରେ ଆଖି ଭରି ଯାଉଛି, ସବୁ ହାପସା ଦିଶୁଛି । ସେଇ ହାପସା କୁହୁଡ଼ିଆ ଅକାର ଭିତରେ ଯାହାଙ୍କର ହସ ହସ ମୁହଁର ଗୁଲ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଉଛି, ତାଙ୍କୁ ତ ପାଇବି ନାହିଁ । ଆଉ ଜଣଙ୍କର କଲକଲ ଲାଲସା ମୋତେ ଗ୍ରାସିବାକୁ ସେଠାରେ ଛଟପଟ ହେଉଛି । ତାର ଆଖିରେ ଆଗ୍ରହର ନଆଁ ଜଳୁଛି । ମୋର ସବୁ ଟାଣପଣ ଜାଳି ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ କରିବ । ସେଇ ସେ ଭ୍ରାତୃହନ୍ତା ପୁର, ଥରଲା ହାତ ଦର୍ଶିଟି ମୁକୁଳା କରି ମୋର ଏଇ ଦେହଟାକୁ ନିଜର କରିବାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ସେ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁଛି । ଏଥିପାଇଁ କେଉଁ କୌଶଳରେ ମୋ ଜୀବନ ସଂଜ୍ଞାଳି ମନୁଆଁର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ସେ ପସ୍ତୁରାବ ନାହିଁ । ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ମନ ହେଉ ନାହିଁ ।

ଏଇଠି ରହିବି । ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଅସୁ, ରହିବାକୁ ହେଲେ ସହିବାକୁ ହେବ । ଦୁନିଆଁର ଝଞ୍ଜା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବହୁଯିବ । ତେଜା ଗଛର ମୁଣ୍ଡ ସିନା ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ, ଯେ ସାନ, ଯେ ନଆଁଶିଆ, ଯାହାର ମୁଣ୍ଡ ନଇଁ ନଇଁ ମାଟିରେ ମିଶିଯିବ ସେ ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ ? ଭାଙ୍ଗିବାର କଷ୍ଟ ସହିବି ନାହିଁ ।

ଭାବେଁ, ଭାବନାର ଗୋଲକଥାରେ ଆଉ ରୁମିବି ନାହିଁ । ସବୁ ଭୁଲି, କାମରେ ଲାଗିବି । ମୋ ପରି କେତେ ଦୁଃଖୀ, ଦରିଦ୍ର, ମୂଲ୍ୟ, ସଂସାରର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଭୁଲି କାମର ଅନନ୍ଦରେ ମଜ୍ଜି ରହିଛନ୍ତି, କାମର ଅନନ୍ଦରେ ଶେଷ ନିଶ୍ଵାସ ହଜାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଆଗରେ ଦିଗହଜା ଗନ୍ଧାର । ପାଚିଲା ଧାନସେତର ଧୂସର ଶୋଭା । ସକାଳର ସୁନେଲା ଆଲୁଅରେ ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଛି । ଥିର ପବନରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ନିମନ୍ତଣ କରୁଛି । ଲକ୍ଷେ ମୂଲ୍ୟର ହାତପଟା — ଲକ୍ଷେ ମୂଲ୍ୟର ଦେହଝାଲରେ ବଢ଼ି ଉଠିଛି । ତାର ମଝିରେ କାମ କରି ଗତ ଆଗତ ଭୁଲିଯିବି ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଟିମ ବାବୁଙ୍କର ଟଙ୍କା ଶୁଦ୍ଧି ଦେବି । ତେଣିକି ନିଷ୍ଠୁର ହେବି, ସ୍ଵାଧୀନ ହେବି । ମନରେ ଦକ୍ ନ ଥିବ । ପିଲାଟିକୁ ମଣିଷ କରିବାକୁ ମନ ପ୍ରାଣ ତାଳିଦେବି ।

ମନୁଆଁ ମୋର ମଣିଷ ହେବ, ପାଣିଟାରେ ଜଣେ ହୋଇ ଦାଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଗୁଲିବ । ମନୁଆଁ ମୋର ବଡ଼ ହେବ ।

ରାଜୁବାବୁଙ୍କ ଘରେ ସକାଳ ପହରୁ ମାଣ୍ଡିଆ ପେଟୁଥିଲା । ଅଣ୍ଟା ପିଠି ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ଗାଧୁଆ ବେଳେ ଫେରିଲା । ପୋଖରୀରେ ଗାଧୋଇ ଅସିଲା । ଗତ ରାତିର ବାସି ମାଣ୍ଡିଆଜାଉ ଅଧକଂସାଏ, ଅନାବନା ଶାଗଖରଡ଼ା ଲାଗାଇ ଖାଇଲା । ମନୁଆଁକୁ କୋଡ଼ରେ ପୁରାଇ ଶୋଇଲା । ଗୁରୁନନ୍ଦ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିଲା, ବୋଉର ଡାକ ଶୁଣି ନନ୍ଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି, ମନୁଆଁ ଉପରେ କନ୍ଦା ଖଣ୍ଡି ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇ ପିଣ୍ଡାକୁ ଅସିଲା ।

ବୋଉ ଦୁଆରେ ଗୋବର ଚକଟି ଘସି ପାରୁଥିଲା । ଗୁରୁ ଲେଉଟି ବେଳ । ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ନ ଆନାଇ କହିଲା, କାଲି ପରା ଦାଟକୁ ଯିବୁ କହିଥିଲା, ପରବାର ପଞ୍ଚ କଣି ରଖିବୁ ନାହିଁ କି ?

କହିଲା, ବୋଉ ମ, ତୁ ଥା କି, ମୁଁ ରାଜବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ ଘରୁ ଆସିବି । ମିଛଟାରେ ମନ ଦୁଃଖ କରି ସେ ରହିଛି । ଦାଟକୁ ଯାଉଛି, ଦେଖା ହେଲେ ପାଟି ଫିଟାଇ ନାହିଁ । ମୁହଁ ଗୁଲାଇ ଅନ୍ୟ ରାଜା ଧରି ଯାଉଛି ।

ବୋଉ କହିଲା, ଏତେ ମନରଖା କାହିଁକି ବା ? କଣ୍ଟା ବାଡ଼ରେ ଲୁଗା ପକାଇ କଳିଆ କରିବା ତା ଖୋଇ । ତୋ ଗୋଡ଼ରେ ତୁ ଯିବୁ, ତା ଗୋଡ଼ରେ ସିଏ ଯିବ । ଏଥିକି ତା ଗୋଡ଼ ତଳକୁ ତୁ ଦଉଡ଼ି ଯିବୁ କାହିଁକି ?

ବୋଉ କଥା ମୁଁ ଭାବିଲା । ସତରେ ତ, ଭଲ କଥା କହିଲେ ଯଦି ସେ ସଲ ବୁଝିଲା, ସେ ତାର ଆନ୍ ନେଇ ଥାଉ । ନୁଆ ନୁଆ ସିନା ଡର ମାଡ଼ୁଥିଲା ବୋଲି ସାଙ୍ଗ ଖୋଜୁଥିଲା, ଏଣିକି ଯିବା ଆସିବାରେ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇ ଗଲଣି । କହିଲା, ସତ ଲେ ବୋଉ, ତା ଘରକୁ ମୋର ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ମାଧୁଆ, ଟିମା ବାବୁଙ୍କ ଚାକର, ପରୁଣ ସେପାଖ ବସୁସ, ସେଇକି ବେଳେ ବଲ ଆଡ଼ୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । କହିଲା, ଆଲୋ ଭୁଲସୀମା, ବାବୁ ତତେ ଡକାଇଛନ୍ତି । ତୁ ନଇଲେ ତୋ ହିଅ ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଯାଇ ଦେଖା କରିବ । ଜରୁର କାମ ଅଛି ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, କି କାମ ଅଛିରେ ମାଧୁଆ, କିଛି କହି ନାହାନ୍ତି ? ବାବୁ ତ ଏମିତି କେବେ ଡକାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଦାଟ ଧୋଇ ପିଣ୍ଡାକୁ ଅସିଲା । ମାଧୁଆ କହିଲା, କାମ ନା କାମ, ମୁଁ କି ଜାଣି, ଯାହା କହିଲେ, ମୁଁ ସେଇଆ କହିଲା, ଯାଉଛି ।

ମାଧୁଆ ଫେରୁଥିଲା । ପଛରୁ ଡାକିଲା, ଶୁଣି ମ ।

ମୁହଁ ନ ଫେରାଇ ଡାକ ଦେଲେ କହିଲା, ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ଡର ନାହିଁ
ଲେ । ଗଳିଆର ଦିନେ ଗାଈ ଖାଉଁଦଙ୍କ ଶାଗ ପଟାଳ ଚକଟି ମଝି ନଷ୍ଟ
କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ଅଛନ୍ତି ଲେ, ଲେଲେ କାଲିଜାଉଦାକୁ ନେବ ।

ମାଆ ଗୁଲିଗଲା । କେଜାଣି କାହିଁକି ବଲ ବଲ କରି ବୋଉ ମୋ
ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହିଲା ।

ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ପଚାରିଲୁ, କଅଣ ଭାବୁଛୁ ବୋଉ ?

ମୁଣ୍ଡର ଫର୍ପର୍ ବାଲ କେବଳନେ ଡାକ ମାରି ସେ କହିଲା, କଅଣ ଆଉ
ଭାବୁ ଲେ ମା, ଟିମ ବାବୁଙ୍କ କଥା ପଢ଼ିଲେ ମୋର ହାଲୁକ୍ ଶୁଣେ । ସେଇଥି
ପାଇଁ ଡରରେ ତାଙ୍କ ଘର ଆଡ଼େ ବେଶି ଯା ଆସ କରେ ନାହିଁ । ଦୂରରେ
ଦେଖିଲେ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଲୁଚ ଲୁଚ ପଳାଏ—କାଲେ ଟଙ୍କା କଥା କହିବେ ।

ମନରେ ସାହସ ଆଣି କହିଲୁ, ଏଥିକି ଡର କାହିଁକି ? ପାରିଲେ
ଟଙ୍କା ଶୁଣିବା, ନ ପାରିଲେ ଘରଭିତ୍ତି ଖଣ୍ଡେ ନେବେ । ତା ବୋଲି ତ ସେ
ଆମ ମୁଣ୍ଡ କଣି ନାହାନ୍ତି ।

ଯଦି ସେ ସେଇଆ କରନ୍ତି ?

କଲେ ଚେଣିକି ଯେମିତି ଭଲ ଦିଶିବ କରବା । ଦେହରେ ବଳ
ଥିବାଯାଏ, ମନରେ ସାହସ ଥିବାଯାଏ ଅବଶ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ିବା, ନ ପାରିଲେ
ଚେଣିକି ବଢ଼ିବ ।

ଚେଣିକି ଆଉ କଅଣ ? ମଝେ ଗୁଲିଆଡ଼ି ଅନାଇ ଦିଶୁଛି । ତେବେ,
ଗୋଟାଏ କଥା ଭାବୁଛି ଯଦି ତୋ ମନକୁ ଆସେ—

କି କଥା ଭାବୁଛୁ ?

କଅଣ କି, ମୁଁ କହୁଛି, ତୁ ଯଦି ସୁର ସଙ୍ଗେ ରହି ନ ପାରିବୁ,
ଗୋଟିଏ କଥା କର । ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ସୁର ଭୋଗ କରୁଛୁ ତାକୁ ସେ ଏକା
କମେଇ ନ ଥିଲା । ତୋ ରେସ୍ତର ସେଥିରେ ଅଧେ ଭାଗ ଅଛି । ମନୁଆଁ
କାହିଁକି ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆହେବ ? ଗୁଲି ଯିବା ପାଞ୍ଚ ଲୋକଙ୍କୁ ବସାଇ ଘରଭିତ୍ତି
ଜମିବାଡ଼ି ଦିଆଗଲା କରା ନେବା । ତୁ ଯେବେ ଅନ୍ୟ ସମ୍ପାଦ ନ କରିବୁ ତ
ନାହିଁ, ତୋର ଶରୀର ରେସ୍ତର ଭିତରେ ରହି ଦୁଃଖ ଧନ୍ଦା କରି ଚାଲିବୁ ।
ଟିମ୍ବାରୁ ଏବେ ଏ ଭିତରା ଲାଗୁଛି ।

ବୋଉର କଥା ଭାବିଲୁ ସତେ ତ । ମୁଁ ଆଶ୍ଚକରି ବସିବା ବୋଲି
ମନୁଆଁ କାହିଁକି ଦୁଃଖ ଭୋଗେବ ? ପରଘରେ ପର ପିଲା ଭୋଗେଇରେ
ମୁଢ଼ି ଗଣ୍ଡାକ ଫାଇଁ ଡାକ ପୁରାଇ ଗୈର ହେବ, ତାଆଁ ଶା ହେବ ?

ଏଇକଥା ତ ସୁର ଦିନେ କହିଥିଲେ । କେତେ ଜୋର୍ରେ ତାଙ୍କ
ମୁହଁ ଉପରେ କହିଥିଲା—ରଖ ତମର ସମ୍ପତ୍ତି, ତମ ଘରେ ତମ ଗାଁରେ

କାଞ୍ଚୁ ତରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗୋଡ଼ ଦେଲେ ମୋର ପାପ ହେବ, ମନ ଜଳଯିବ । ଅଜି କେଉଁ ମୁହଁରେ ପୁଣି ସେ ଗାଁରେ ଗୋଡ଼ ଦେବ ? କେଉଁ ମୁହଁରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଲାଗି ଆଉ ଘରେ ରହିବ ? ଯେଉଁ ଭୂଣ ବାଇଦକୁ ଡର ରହିଥିଲା, ପୁଣି ସେ ବାଇଦ ମୁହଁରୁ ମୁହଁ ଡେଇଁ ବୁଲିବ । ରକ୍ତ ମାଂସର ଦେହ ଧରି ସହବ କିପରି ? ବାଟରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାଲିବ କେଉଁ ସାହସରେ ? ଲୋକଙ୍କ ଭୂଣରେ ହାତ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଜଣ ଜଣ କରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଠେଆଁ ହୋଇ, ନିଜ ସ୍ୱସ୍ତ୍ର ବରଷ ଭଲେଇ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

କହିଲୁ, ବୋଉ; ଯେଉଁଠି ପୁରୁଷ ମୋର ଗେରସ୍ତକୁ ମାରିଛୁ, ମୁଁ କିପରି ଯାଇ ସେଠି ରହିବି ? କିପରି ଗ୍ରନ୍ଥର କୋହ ଅଖିର ଲୁହ ସମ୍ଭାଳି କାମରେ ହାତ ଦେବି ? ଗଛପତ୍ର, କାଢ଼ିବାଡ଼, ଅକାଶ ପବନ ସବୁଥିରେ ତାଙ୍କର କାନ୍ଦୁ ମୁହଁ ମତେ ଦଶିବ ।

ଅଖିରେ ଲୁହ ଭରିଗଲା । ଅଖି ପୋଛି ପୁଣି କହିଲୁ, କେମିତି ଧର୍ତ୍ତା ଧରିବି କହିଲୁ ? ହଁ, ଅଜି ଯଦି ଅନ୍ୟ ସଂସାର କରନ୍ତି, ଅନ୍ୟର ଘରକୁ ଯାଇ ତାର ଭଲ ମନ୍ଦ, ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଇ ପାରିବୁ, ତେବେ କେଜାଣି ତାଙ୍କର ଲୁହଧୂଆଁ ମୁହଁ ନୂଆ ସଂସାରର ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ହଜି ଯାଆନ୍ତା ।

ବୋଉର ଶୁଣିଲା ଓଠର ଦରହାସ । ଲୁହ ତଳ ତଳ ଅଖିରେ ମୋ ଓଠ ଧରି କହିଲା, ସେଇଆଁ କର ଲୋ ମା, ମରବା ଆଗରୁ ତୋର ସୁଖ, ତୋର ଅନନ୍ଦ ଦେଖିଯାଏ । ରଙ୍ଗା ସଂସାର ତୋର ଆଉ ଥରେ ଯୋଡ଼ ହୋଇଯାଉ । ତୋ ଶୁଣିଲା ମଉଳା ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖି ମୋ କନକାଳ ସରି ଯାଉ । ମା ମୋର, ସୁନା ମୋର, ଏଇ କୋଳର ଟିକି ଛୁଆଟିଏ ଭୁ, ତୋର ମୁହଁ ଦେଖି, ତୋର ସୁଖ ଦେଖିବି ବୋଲି କେତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହ କହି ରହିଛି । ଲୋକନିନ୍ଦା, ଭୂଣ ବାଇଦକୁ କାନ ଦେଇ ନାହିଁ ।

ମୋର ମୁଣ୍ଡକୁ ତା ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପରକୁ ଆଉଁଟାଇ ନେଲା । ମୁଣ୍ଡ ବାଳରେ ଆଙ୍ଗୁ ଖେଳାଇ କହିଲା, ସ୍ୱରଠି କଥା ନିଶ ମରିଛି ? ତାଠି ଯଦି ମନ ଯାଉନାହିଁ, ତେବେ ହେଉ, ପୁରୁଷ ଚାଲିରେ ପଶୁ, ଆମର କଣ ଥାଏ ? ଭୁଁ କହିଲେ ନୂଆ ପାଣ୍ଡିଟିଏ ଖୋଜି କୋଇଁ କରିବାକୁ ଦିନ ଚାରିଟା ଲାଗିବ ନାହିଁ ।

ଅଳ୍ପପାଠି ଜନ୍ମ ଦେଇଛି ମୋତେ, ମୋର ସୁଖ ଦୁଃଖ, ମୋ'ର ଭବିଷ୍ୟତ୍ ସବୁବେଳେ ଭାବି ଭାବି, ମନରେ କେତେ ଦୁଃଖ ସେ ଆଙ୍କିଯାଉଛି । ସବୁ ମାଆଙ୍କ ପରି ସେବି ଆପଣାସାଥୁଁକା, ଆଜି ନିଜ ପିଲାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ମନାସିବେ, ପରେ ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କର ।

ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପର ଦ ଭାଇ । କିଏ ବଡ଼ କିଏ ସାନ ଜାଣି ଦୁଏ ନାହିଁ । ଭାଇ ଦୁହେଁ ଯେତେବେଳେ ପାଖକୁ ପାଖ ବସିଥାନ୍ତି, ମୁହଁରେ ହସ, ଆଖିରେ ଆଗ୍ରହ, ଦୁଇ ହାତରେ ଦୁଇଟି ବେଲ ଧରି ତର ତର ହୋଇ ଆସେ ଜଳଖିଆ ଦେବା । ଆଖି ପଡ଼ିଯାଏ ତାଙ୍କ ଉପରେ । ପେଟ ପୂରି ଉଠେ ଅନନ୍ଦରେ, ଗର୍ବରେ । ଏଇ ମୋର ଗେରସ୍ତ, ଏଇ ମୋର ଦିଅର । ମୃଗ୍ଧ-ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହେ ।

କଅଣ ଦେଖୁଛ ତୁଲସି ? ଏ, ଦି ଜାଗାରେ କାହିଁକି ଆଣିଲ, ଏକାଠି କରି ଦିଅ । ପୁରୁଣା ମୋ ସଙ୍ଗେ ନ ବସିଲେ ମତେ ଶାନ୍ତି ଲାଗେ ନାହିଁ, ଏକଥା ତ ତମେ ଜାଣ ।

ଦୁଇ ବେଲ ମିଶାଇ ଏକାଠି କଲେ । କହିଲେ, ଏମିତିରେ ପୁରୁଣା, ଏ ମାଲସି ଜାଭିଟା ଏମିତି ଗୋଟାଏ ବେଲକୁ ଦି ବେଲ କରନ୍ତି; ଗୋଟାଏ ଘରକୁ ଦି ଘର କରନ୍ତି; ଗୋଟାଏ ମନକୁ ଫଟାଇ ଦି ଭାଗ କରନ୍ତି । ରକ୍ତ ରକ୍ତର ମଝିରେ ହୃଦବାଡ଼ ପକାନ୍ତି ।

ଲଜରେ ମୋ ମୁହଁ ଜଳିଗଲା । ଅଭିମାନରେ ଆଖିରେ ଲୁହ ରୁରିଲା । ମନରେ ରାଗ ଆସିଲା । ଯେଉଁ ଧରି କହିଲ, ଗ୍ରେଟ ବେଲରେ ହାତ ବୁଲିବ ନାହିଁ । ଅସୁବିଧା ହେବ ବୋଲି ଦୁଇ ଜାଗାରେ ଆଣିଥିଲ ।

ଅସୁବିଧାର ଧାରଣା ଆଗ ତମଭିମାନଙ୍କ ମନରେ ପଶେ । ଆରେ ପୁରୁଣା, ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଖାଇଲେ ଅସୁବିଧା ଯଦି ହୁଏ, ସେଥିରୁ ଅମେ ଶିଖୁ କଅଣ ଜାଣୁ ? ଯେଉଁ, ପରସ୍ପରକୁ ସହକାର ଗୁଣ ଆଉ ସହାନୁଭୂତି । ସେହି ଅସୁବିଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅନନ୍ଦରେ ଓପାସ ରହିବା, ଶେଷକୁ ଆଖିବୁଜି ଦେବା ପଛେ ଦି ଭାଗ କରିବା ନାହିଁ ।

ମୋର ଝୁଲି ହୋଇଗଲା । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଲା । ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ବଡ଼ ଦିଅର ଆଗରେ ମୋତେ ସେ ଝିଙ୍କାସିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ଚାଲି ଆସୁଥିଲ, ସେ ଡକା ଗୁଡ଼ିଲେ—ଶୁଣ ତୁଲସି !

ଡର ଡର ପାଖକୁ ଗଲି, ଦୂରରେ ଠିଆହେଲି । କହିଲେ, ପାଖକୁ ଆସ । ଗଲି ।

ମୋ ହାତଧରି କହିଲେ, ବସ ।

ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିଲି । କହିଲି, ନାହିଁ, ତମକୁ ପଛରେ ଦିଏ ଦେବ ?

ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ବୁଲାଇ କହିଲେ, ମନ ଦୁଃଖ କଲୁ ? ନାହିଁ, ମୁଁ ଯାହା କହିଲି ଠିକ୍ କଥା । ବସ, ପଛରେ ଦେବା ଦରକାର ନାହିଁ । ବସ, ଆମ ସଙ୍ଗରେ । ତମକୁ ସୁରୁଆ ଶୁଣ । — ସୁରୁଆ ଯେପରି ମୋ ଭାଇ ନୋହୁଁ ଲ ପୁଅ । ସୁରୁଆ ଶୁଣିତା ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ବଡ଼, ସେ ଭବିଷ୍ୟ ମତେ ବି ସେପରି ବଡ଼ ।

ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଖାଇ ବସିଲି । ସୁରୁଆର ପାଟିରେ ଯେପରି ଆଧାର ଦେଲେ, ଏଡ଼େ ଅଳ୍ପଜୁକ, ମୋ ପାଟିରେ ବି ସେପରି ଦେଲେ ।

ସେଇ ସୁର । ବୋଉ ଆଜି ତାଙ୍କର ମନ ମନାସି କହୁଛି । ଲୋକନିନ୍ଦା, ଭୁଣ୍ଡବାଇଦ ଯେତେ ବଡ଼ ହେଉ ପଛେ, ମୋ ସନ୍ଦେହ ଯେତେ ଗଭୀର ହେଉ, ସୁର ମୋ'ର ଦିଅର ।

ତାଙ୍କର ଗେଜୁ ଭାଇ, ମନୁଆଁର ଦାଦି ।

ଆଖି ଉଛୁଳି ଲୁହଧାର ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ବୋଉ ପ୍ରତି ଉପରୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲି ।

ସେ ପଚାରିଲା, କାନ୍ଦୁ କାହିଁକି ମା, ସୁର କଥା ଯେତେବେଳେ ପଡ଼େ ତୁ କାନ୍ଦୁ କାହିଁକି ? କଥାଟି ତୋର ବଳେଇ ପଡ଼ିଛି । ତୁ ମୋର ପିଲା ଟିଏ । ଶଠୀ କୋଡ଼ରେ ବକଟେ ମଳି ଥୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି କେହି ଆସି କହି ପଢ଼ିବେ ନାହିଁ ଯେ ମୋ ଝିଅର ବୟସ ନାହିଁ, ରୂପ ନାହିଁ । ମନ କଲେ, କାଲି ସୁନି ନଅ ଘର, ନୂଆ ସଂସାର ହେବ । ସୁଣି ଶଠୀ ଦୟା କରବେ । ଏଥିକ କାନ୍ଦୁ କୁ ? ଭୁଲି ହ ମା, ସୁର ତା'ର ସିଆଡ଼େ ଥାଉ କି ସେ ପୁରକୁ ଯାଉ ।

ଆଖି ତବଟି ତା ଭୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ କାନ୍ଦଣା ସ୍ଵରରେ କହିଲି, ଅଉ କିଛି କହ ନା, କହିଛି ପରା, ସୁରୁଆର ନାଁ ମୋ ଆଗରେ ଧରନ୍ତୁ ନାହିଁ ! ସେ ଭଲରେ ରହୁ, ଖୁସିରେ ରହୁ, ବଡ଼ ଲୋକ ହେଉ, ମୋର କି ଥାଏ ? ନଜ ପାପ ପାଇଁ ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭେଗୁ । ବସୁଥାଉ ।

ବୋଉ କହିଲା, ଥାଉ ସେ କଥା, କାହାର ଭଲ ମନରୁ ଅମୁକୁ କି ମିଳିବ ? ନୂଆଘର କରବାକୁ ଯଦି ତୋର ମନ ବଢ଼ୁଛି ସେଇ କଥା ମତେ କହିଲେ ମୁଁ ଭଲ ପିଲାଟାଏ ଖୋଜିବି ।

ଲୁହଭର ଆଖି ଆଗରେ ତେମାଇର ସୁନ୍ଦର ବଳୁଆ ରୂପ ଠିଆ ହେଲା । ଅନ୍ତରରେ ପୁର ଉଠିଲା ମନ । ପରସ୍ପରରେ ତା'ର ହସ ହସ ଥଟ୍କା କଥା ଯେପରି ଆସି କାନରେ ବାଜିଲା, ଆଲୋ ଭୁଲସି, ମୁଁ ହେବି ବର, ତୁ ହେବୁ କନଅଁ, ଦିହେଁ ଯିବା ଦି'ଆଡ଼େ, ସପନରେ ମୋର ଘର, ସପନରେ ମୋର ସଂସାର ।

ବାଧା ପାଇ ଲେଉଟି ଆସିଲା ଭାବନା । ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଗଲା ଆଖି ଆଗରେ । ସେଇ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଦଟା ଓଟାଉଲା ଆଖି ତେଜିହୋଇ ଉଠିଲା । କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ମୋ ଆଡ଼େ, ମୋ ଦେହର ପ୍ରତି ଲୋମମୂଳ ଆବୋର ରହିବାକୁ ଯେଉଁ ଆଖି ଦଟାର ଆନନ୍ଦ ।

ସେଇ ଅଜଣା ବାବୁଟି, ହାଟରେ ଶହ ଶହ ଲୋକଙ୍କ ମଝିରେ ଯାହାର ଭିତର ସଙ୍ଗେ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରା ପରିଚୟ । ଦୁଇଟି ବ୍ୟକ୍ତି ଛଡ଼ା ତୃତୀୟକୁ ଅଗୋଚର ।

ପୁଣି ଫେରିଆସିଲା ଭାବନା । ଆଖି ନିଆଁର ଲହଲହ ତେଜିଲା ଜିଭ ଯେପରି ଦୁନିଆଁ ଆବୋର, ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା, ଚମଥର ମାଘ ଶୀତକୁ ଚାଟିଦେଇ ଟଳିପଡ଼େ, ସେମିତି ସେଇ ଅଜଣା ବାବୁଟିର ପଛରେ, ଦଟା ତେଜିଲା ତେଜିଲା ରଜିଲା ଆଖି ମୋର ଦହ ଶିହର ଉଡ଼େଜନାକୁ ଟାଳିଦିଏ । ସେ, ବାବୁଙ୍କର ଚାକର ଟୋକା । କଲା ମିଶିମିଶି ବଳିଲା ଚକ୍‌କଣ ବଜୁଆ ଦେହ । ଆଖିରେ ନିଆଁ, କଥାରେ ଝଡ଼, ଆଉ ପ୍ରତି ନିଶ୍ବାସରେ ପଦାକୁ ଛୁଟି ଆସେ ଦାଢ଼ୁଆ ମୁନିଆଁ ଡାର । ମନେ ହେଲା, ସେଇ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କଠିନ ପାଷାଣର ପ୍ରତି ତଳେ ଛପିଛପି ହିର ହିର ହୋଇ ବୋହୁ ଯାଉଛି ସଜ୍ଜ ଶୀତଳ, କୁଳୁ କୁଳୁ ଝରଣାଟିଏ । ସେଇ ଝରଣାର ସଜ୍ଜାନ କରବାକୁ ମନ ଚାଲି ହୋଇ ଉଠେ ।

ବୋଉ କହିଲା, କ'ଣ ଭାବୁଛୁ ?

ମୁହଁ ଟେକି କହିଲି, ମତେ ଆଉ ତୁ ବଲାନା । ପୁଣି ବାନ୍ଧି ହୋଇ ପରର ପୁଅ ଦୁଃଖର ଭାଗୀ ହେବି ନାହିଁ । ପେଟର ଦାଉ ସହୁହେବ, ସେ ଦାଉ ସହୁହେବ ନାହିଁ ।

ବୋଉର ମୁହଁ ମଉଳିଗଲା । ଗଲା ଥରାଇ ସେ କହିଲା, ମୋ'ର କେଡ଼େ ବଡ଼ ଆଶା ଭାଙ୍ଗି ରୁନା କଲୁ ତୁଲସୀ । ହଉ, ତେବେ ମୋର ଶେଷ କଥାଟି ଶୁଣୁ । ଅନ୍ୟ ସଂସାର କରିବୁ ନାହିଁ, ଶଶୁରଘର ଗାଁକୁ ଯାଇ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭାଗ ନେଇ ତୁ ସେଠି ରହିବୁ ନାହିଁ, ବେଶ୍, ଏଥର ସୁର ଆସୁ, ତାକୁ କହିବି, ମନୁଆଁର ଭାଗ ସମ୍ପତ୍ତି ସେ ବଢ଼ିକରି ଯାହା ଟଙ୍କା ହେବ ସେ ଦେଇ ଦେଉ । ସେଇ ଟଙ୍କାରେ ତିନି ବାବୁଙ୍କ ଦେଏଣା ଶୁଝିବୁ । ବାକି ଯଦି ରୁଣପଇସା ବଳେ ସେଥିରେ ମନୁଆଁ ପାଇଁ ଏଇଠି ଗୁଣ୍ଡେ କି ବଢ଼ାଏ କିଣିବୁ । ତେଣିକି ତୋ ଭାଗ୍ୟ । କଥଣ କହୁଛୁ ?

ବୋଉର କଥା ମୋ ମନକୁ ପାଇଲା । ପରୁରଲି ସୁରକୁ ସେଦିନ ମୁଁ ଅପମାନ ଦେଇ ଶୁଦ୍ଧ ଅଧରେ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲି । ସେ ଆଉ ଆସିବେ ଯେତେ ତାକୁ କହିବୁ ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କଥଣ କହବାକୁ ବୋଉର ପାଟି ଖଲଖଲ ହେଉଥିଲା, ତଥାପି ସେ ପାଟି ବନ୍ଦକରି ରଖିଲା ।

ମୁଁ କହିଲି, ଟିମବାରୁ କାହିଁକି ଡକାଇଥିଲେ, ମୁଁ ଶୁଣି ଆସିବି । ମନୁଆଁ ଉଠିଲେ ତାକୁ ତୁ ସମ୍ଭାଳିବୁ ।

ଗୁଲ ନେଉଟିଲା । ଲୁଗା ବଦଳିଲା । ଅଲଗା ବାଲରେ ତେଲ ହାତ ମାରି ଖଣ୍ଡିଆ ପାନିଆଁରେ ସଜାଡ଼ି ଦେଲା । ତରତର ହୋଇ ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ଘର ଆଡ଼େ ଚାଲିଲା ।

ଭାବିଲା, ସେ ଯଦି ଘରବନ୍ଧା କଥା ଉଠାନ୍ତି, ଆଉ ଦିନା କେତେ ସମୟ ଦେବାକୁ ଗୁହାରି କରିବି । ସେ ମନାକଲେ, ତା'ଙ୍କ ବୋଉଙ୍କ ଆଗରେ କହିବି, ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଧରିବି । ସମସ୍ତେ ଯଦି ନିରାଶ କରି କହିବେ, ଘରଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯା, ତେବେ ଉପାୟ କଥଣ ?

ସୁଖି ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବି । ନେହେରୁ ହୋଇ କହିବି । ଗୋଡ଼ ଧରିବି । ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ଉଠାଇବେ । ହସି ହସି କହିବେ, ହଉ— ।

ଯେଉଁ ଅନାଗତ ଦୃଶ୍ୟ ମୋ ମନକୁ ଆସିଲା ସେଥିରେ ମୋ ଗୁଳି ଥରଥର ହୋଇ କମିଲା । ପାଦ ଅବାଟରେ ପଡ଼ିଲା ।

ଟିମବାରୁ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବୋଉ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଆଖିରେ ଚଷମା ଦେଇ ବହୁ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ମତେ ଦେଖି ବହୁ ବନ୍ଦକରି ମୁହଁ ଟେକିଲେ । ହସ ହସ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ତୋର ତ କାହିଁକି ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ ଲେ ଭୁଲସି, ଗାଁରେ ଅଛୁଟି ?

ଲଜ ଲଜ ହୋଇ କହିଲି, ହଁ ମା, ଗାଁରେ ଅଛି । ଦୁଃଖଧନୀ କରି ବେଳ ଯାଉଛି । ଏଣେ ଆସିବାକୁ ତର ମିଳୁ ନାହିଁ ।

ଆଖିରୁ ଚଷମା କାଢ଼ି ତଳେ ଥୋଇଲେ । କଥଣ ଭାବି ଭୁଲତା ଟେକିଲେ । କହିଲେ, କପାଳ ଲେ ମା, କପାଳଠୁ ବଳି କେହି ବଢ଼ି ନାହିଁ । ଦେଖୁନୁ, ବୁଢ଼ିଦିନେ ପାତଲ ବାଲରେ ମୋର ଏ ପୋଡ଼ା କପାଳରୁ ସିନ୍ଦୂର ଲାଗିଲା ।

ତାଙ୍କ ଶୁଖିଲା ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଲା । କହିଲେ, କିଏ ଜାଣିଥିଲା, ସେଗ ନାହିଁ ବେରାଗ ନାହିଁ, ଶୂନ୍ୟରୁ କିଏ ସତେକି ଡାକିଲା, ଆଖି ପିଞ୍ଚିତାକେ ଟଳି ପଡ଼ିଲେ । ଘରେ ଟିମ ଥାଏ, ମୁଁ ବସି ଗୋଡ଼ ଆଉଁସୁଥାଏ— । ଶବ୍ଦ ଅଧ, କହିଲେ, ଗୁଳି କଥଣ ହେଉଛି, ଟିମକୁ ଡାକି । ନିଦ ମଲ ମଲ ହୋଇ ଟିମ ଆସିଲା । ବାପ ପାଟିରୁ କଥଣ ସେ କଥା ପଦେ ଶୁଣି ପାରିଲା ? ସେ ମୂର୍ଖ । ହୋଇଗଲେ । ବରଦର ଓଷଦ ପାଣି ପାଟିରେ ବାଜି ନାହିଁ । ଆଲେ ଭୁଲସି,

ମଣିଷ ଜୀବନ ପାଣିଫୋଟକା, କେତେବେଳେ କାଳ ଫୁଙ୍କିଦିଏ, କେହି ଜାଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ମୋର ମୁଣ୍ଡ ବୁଲିଗଲା । ମେଘଘୋଡ଼ା ଆଖି ଆଗରେ ଛୁଇଁ ପର ଛବିଟିଏ ଉଭୟ ହେଲା । ସୁର ! ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ? ମଣିଷ ଜୀବନ ତ ପାଣି ଫୋଟକା, କେତେବେଳେ କାଳ ଫୁଙ୍କିଦିଏ କେହି ଜାଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ !

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, କେତେ ଜ୍ୟୋତିଷ, କେତେ ପଣ୍ଡିତ କୋଢ଼ୀ ସାଧୁ କହିଥିଲେ, ମୁଣ୍ଡର ସିନ୍ଦୂର ଲିଭିବ ନାହିଁ, ଅହୁଅ ଗୁଣୀ ହେବୁ । କାହାର କଥା ରହିଲା ନାହିଁ । ଜନମ ମରଣ ବରଷା, କହି ନ ପାରେ ସୁରୁଷା ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ତାଙ୍କର ପାଖରେ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସିଲୁ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ତୋର ଏମିତି କଅଣ ହୋଇଛି କି ବାର ଦହଗଞ୍ଜ ହେଉଛି ? କାଲି ପର ଲାଗୁଛି । ମୋ ଆଗରେ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ଏ ଦୁଆରେ ଖେଳୁଥିଲୁ । ଦିନ କେଇଟା ପାଇଁ ବସା ବାନ୍ଧିଥିଲୁ । ବସା ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଛି । ମନରେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ହେବ । କେତେ ଦିନ ? ଦୁଃଖ କଷ୍ଟକୁ ଆଖି ଲୁହରେ ଧୋଇ ଦେଇ ପୁଣି ନୂଆ ଘର କର ଲେଉଟି ! ଲେକେ ବାର କଥା କହିବ । କେହି ଆସି ତୋର ପିଲାଟିର ଭୋକିଲା ପାଟିରେ ଆଧାର ଦେବେ ନାହିଁ, ତୋ ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛିବେ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ତୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେବା କି ତୋତେ କମାଇବାକୁ ମୁଁ ଏ କଥା କହୁ ନାହିଁ । ଭୁଲସି, ତୁ ଆସି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆହେଲୁ । ତୋର ଅଭେକା ରୂପ, ଶୁଖିଲା ମୁହଁ ଦେଖି ଛୁଇଁ ଉଡ଼ରଟା ଜଳିଲା, ନିଆଁ ତେଜ ଉଠିଲା । ଆଉ ଦିନେ ତୋତେ ଦେଖିଥିଲୁ, ମୁଣ୍ଡରେ ତୋର ସିନ୍ଦୂର ଟୋପା ଦାଉ ଦାଉ ଦିଶୁଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କି ପାବତୀ ଆସି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆହେଲୁ ପର ଲାଗିଲା । ପେଟ ପୂରି ଉଠିଲା ।

କାହା ସଙ୍ଗେ ଏତେ ଗପୁଛ ବୋଉ ? ଏମିତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ୱତୀ କିଏ ଆସି ତମ ଆଗରେ ଠିଆ ହେଉଛି ବା !

ମୁହଁରୁ ହାତ କାଢ଼ିଲି । ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପଛରେ ଟିମ ବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଯେପରି ଗୁଣ, ଘଣ୍ଟା ଫୁଟି ଉଠୁଛି ।

ବୁଢ଼ୀ ପଛକୁ ଚାହିଁ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ, ଏଇ ଭୁଲସୀ କଥା କହୁଥିଲି ।

ଟିକିଏ ଭାବିଲା ପରି ହୋଇ କଇଁଛ ବେକକୁ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ହଁ, ମୁଁ ଶୁଣିଛି । ଏଇ ସେ ଭୁଲସୀ, ଯା ନାମରେ—

ବୁଢ଼ୀ ମୁହଁ ବୁଲାଇ, ଆଖି ତରଳି କହିଲେ, ଭୁନ ହ ବୋହୂ, ଲେକେ ସଜ ମାଛରେ ପୋକ ପକାଇ କଥା କହନ୍ତି । ଭୁଲସୀକୁ ତେମେ ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ । ଦେଖିଲୁ,

କି ରୂପ ତାର କଥା ଦେଖି । ଗରବ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି, ହେଲେ ବଡ଼ଘର ହିଁଥ ବୋହୂଙ୍କ ପରି ସେ ଅଳ୍ପଜୁଳା ପରପରା ନୁହେଁ । ଗାଁ ଯାକରେ ହିଁଥଟାଏ ସେ ଥିଲା, ଠାକୁରେ ତା କପାଳ ପଟାଇଲେ ବୋଲି ଆଜି ତମ ଦୁଆରେ ସେ ବସିଛି । ବୋହୂ ଗୋ, ଦଇବ ଯାହାକୁ ସାହା ନୁହେଁ, ଆଉ କିଏ ତାକୁ ସାହା ହେବ ? ଲୋକେ ବାରକଥା କହିବେ ତ ।

ତମ ତମ ହୋଇ ବୋହୂ ସଞ୍ଜବଜା ହାତରେ ଧରି ଆଉ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ନାକ ଟେକି ଘଣ୍ଟାରେ ବୁଢ଼ୀ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଦେଖିଲୁ ତୁଳସୀ, ବୋହୂଙ୍କର ତଳ, ତାଙ୍କର କଥା । କେଡ଼େ ଅଳ୍ପଅଳ୍ପ କରି ସୁଅକୁ ବଢ଼ାଇଥିଲା । ବୋହୂ ଆଖିବ ବୋଲି ଆଗ୍ରହରେ ଡୋଲିର କବାଟ ଖୋଲି ଯେମିତି ଚାହିଁ ଦେଇଛି, ମୂଢ଼ । ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ମୋର ଟିମ କପାଳକୁ ଏମିତି ବୋହୂ । ଧନ ଦରବ ଗହଣା ଗଣ୍ଡିରେ କ'ଣ ଘର ପୂରେ କଲେ ? ସେଇ ଯୋଉଁ ସତ୍ୟାନାଶୀ ଧାର ଗୋକୁଳିମା, ସିଆଡ଼ୁ ପାଉଁଟିଙ୍କା ନେଇ ମତେ ପରା ଭୁଲାଇ ଦେଲା । ମିଛ ସତ କରି ଯୁଦ୍ଧର ରୂପ ଗୁଣ କେତେ ଗପିଥିଲା । ଛତରଖାଇ, ଯଦି ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ନ୍ତା !

ଅପ୍ରିୟ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । କହିଲି, କାହିଁକି, ନୂଆବୋଉ କଥା ନାକର କି ? ମୋ ଆଖିକୁ ତ ସେ ଭାରି ଭଲ ଦିଶନ୍ତି ।

କହିଲେ, ଯାହା ଆଖିକି ଭଲ ଦିଶିଲେ ସବୁ ଭଲ ସେ ତ ଦିନେ ଶାନ୍ତିରେ ବେଳ କାଟିଲା ନାହିଁ । କଥା କଥାକେ ଝଗଡ଼ା, ତର୍କ, ବିତର୍କ, ଯୋପଡ଼ା କରଡ଼ା, ରୁଷାରୁଷି । ଏମିତି କୁକୁର ମାଙ୍କଡ଼ ପରି କିପରି ସଂସାର କରିବେ ? କାଲି ମୁଁ ଆଖି ବୁଜିଲେ କଥା ହେବ ମୁଁ ଭାବି ପାରୁ ନାହିଁ । ଯାହା ତାଙ୍କ କପାଳେ ଥିବ ।

ସଞ୍ଜର ଅଳ୍ପଅ ଧୀରେ ଧୀରେ କମି ଆସିଲା । ଟିମ ଭାଇ କାହିଁକି ଡକାଇଥିଲେ ଜାଣି ପାରିଲ ନାହିଁ । ପିଲାଟା ତେଣେ ଉଠି ମତେ ନ ଦେଖି କାନ୍ଦୁଥିବ । ତଥାପି ଟିମ ଭାଇଙ୍କଠାରୁ ଶେଷ କଥାଟି ନ ଶୁଣି ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ ।

ପଚାରିଲା, ଟିମଭାଇ କାହାନ୍ତି ଜେଠେଇ ?

କହିଲେ, ଏଇସାଣି ତ ବୋହୂଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କ'ଣ ଲାଗେଇଥିଲା । ଯେତେ ମନାକଲେ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ଜଣେ କିଏ ତୁନି ହେଲେ ସିନା କଜିଆ ଭାଙ୍ଗନ୍ତା । ଲୁହା କୋରଟକୁ କମାର କୋରଟ । ଶୁଣ ତମତମ ହୋଇ କୁଆଡ଼କୁ ଗଲା କେଜାଣି । ତା ପାଖରେ ତୋର କଣ କାମ ଥିଲା କି ତୁଳସୀ ?

ସେ କାହିଁକି ମୋତେ ଡକାଇ ଥିଲେ ।

ଉଠିଲ । କହୁଲି, ଯାଉଛୁ ଜେଠେଇ, ପିଲାଟା ଉଠି କାନ୍ଦୁଥିବ, ଟିମଭାଲି
ଆସିଲେ କହୁଦେବ ।

ହଉ, ଭୁ ଯା ।

ଆସୁଥିଲି, ଦେଖିଲି ଟିମଭାଲିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତଳ ଖଞ୍ଜା ତିକି ଗୁଲରେ ବସି କଥା
କରୁଅଛନ୍ତି । ସେ ପଚାରୁନୁ କି ନ ପଚାରୁନୁ ଦେଖାକରି ନ ଗଲେ ଭଲ ହେବ
ନାହିଁ । ଦେଠେଇ ଯେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ମୋ ଆଗରେ ପାଞ୍ଚପଦ ଗଣିଥିବେ, ଏ
କଥା ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କୁ ଜଣା । ଗଲି ।

ନୂଆ'ଉ ଭୁନ ହୋଇ ବସି ଗୁଆ ଭଙ୍ଗୁଥିଲେ । ଟିକିଏ ଦୂରେଇ ହୋଇ
ବସିଲି । ମୋତେ ଦେଖି ମୁହଁ ଭୁରୁଙ୍ଗା କରି ଯୋପାଡ଼ିଲା ପରି ପଚାରିଲେ,
କୁଆଡ଼େ ଆସିଛୁ କିଲେ ?

ତେମେ ପରା କାହିଁକି ମତେ ଡକାଇଥିଲ, ଭାବିଲି କଥା କାମ ପାଇଟି
ଥିବ, ଯାଏ ।

ହସିଲେ । କହୁଲେ, ପୁଞ୍ଜା ପୁଞ୍ଜା ଗୁକର ଥାଉଣ୍ଟି ତୋଠି ମୋର କି
କାମ ଲେ ? ଭୁ ଯା, ତତେ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ କି ଚଢ଼େ ନାହିଁ କି ଡକାଇ ନାହିଁ ।
ଯିଏ ଡକାଇଛି ତା'ର କଲକି ଯା ।

ସେ ଗୁଆ କଟା ଗୁଡ଼ି ଉଠିଲେ । ଦୁମ୍‌ଦୁମ୍ ହୋଇ ଆଉ ଘର ଆଡ଼େ
ଗୁଲିଗଲେ । ମୋ'ର ମନେ ହେଲା ସତେକ ସେ ମୋତେ ଗୋଇଠା ମାଡ଼ ଦେଇ
ଗୁଲିଗଲେ । ଲଜସ୍ବ ହୋଇ ମୁଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି ପଦାକୁ ଆସିଲି ।

ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସୁଥାଏ । ଦେଠେଇଙ୍କ ଭୂତରୁ ଯେଉଁ କଥା
ଶଣିଲି ମନରେ କିପରି ଗୋଟାଏ ଅଶାନ୍ତ ଅନୁଭବ କଲି । ମନରେ ଯେଉଁ କଥା
ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ହେଉଥିଲା, ସେଇଆ ସେ କହୁଲେ । ଅନୁଭବ କଥା, ମଣିଷ ଜୀବନ
ପାଣିପୋଛକା, କାଳ କେତେବେଳେ ଛପି ଛପି ଆସି ଫୁଲିଦେଇ ଯାଏ କେହି
ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ । ହସିଲା ଖେଳିଲା ମଣିଷ ନିହମାକେ ଟଳପଡ଼େ ।

ସୁରଙ୍କର ହତଶିଶୁ ରୂପ ଆଖି ଆଗରେ ଉଭା ହେଲା । ତେ ଜୀବନର
କେତେ ଘଟଣା ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ମନେ ପଡ଼ିଲା । ସୁରଙ୍କ ପ୍ରଭା ଯେଉଁ
ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଲା । ହୁଏ ତ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ,
ହୁଏ ତ ସେ ଭାଇ ମରଣର ଦୁଃଖରେ ଆଜି ଏପରି ହତଶିଶୁ ଦିଶୁଛନ୍ତି । ଲୋକଙ୍କର
କଥା, ଭୂତ ବାଇଦ ଶୁଣି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଦୋଷୀ କରୁଛନ୍ତି ।
ମୋ ସନ୍ଦେହ, ମୋ ରାଗ ଆଗରେ ଭରସି କରି କିଛି କହିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ଦେଠେଇ ଉପଦେଶ ଦେଲେ, ନୂଆ ବସା ବାନ୍ଧିବାକୁ, ନୂଆ ସଂସାର
କରିବାକୁ । ସୁର ଥିବାଯାଏ ସଂସାର ମୋର ଭାଙ୍ଗିନାହିଁ । ଘର ଅଛି, ଯେଉଁ
ଘରେ ସୁଖ ଆନନ୍ଦରେ ବେଳ କାଟୁଥିଲି । ସେଇଠି, ମୋର ଆଗରେ ସୁର

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଅତଯାତ ହେଲେ ହୁଏ ତ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବ । ସୁରଙ୍କ ଭିତରେ ମୋର ସ୍ବାମୀଙ୍କର ରୂପ ଦେଖି ପାରିବ । ତାଙ୍କର ଭିତରେ ସ୍ବାମୀଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ପାରିବ । ଏକା ଧାତୁରେ ଏକା ମାଟିରେ ଦୁଇଟି ରୂପ ଗଢ଼ା । ଗୋଟିଏ ରୂପ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି, ଆଉଟି ତ ତାର ଗୁଣ୍ଡ ! ସୁରଙ୍କ ପାଖରେ ମନୁଆଁକୁ ଦେଖିଲେ କେଡ଼େ ଗର୍ବ କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦ ଅସିବ ମନରେ ।

ସୁରଙ୍କ ହାତରେ ସରଗର ଗୁନ୍ଦ ଦେବ କହିଥିଲା । ଛବିର ହାତଟି ଧରି ଯଦି ସେ ମୋ ଆଗରେ ଚାଲନ୍ତି ! ଛବି, ଗରିବର ହିଅ ! ତା ଭାଇ ଅମଙ୍ଗ ହେବେ ନାହିଁ । ସୁର ସୁନ୍ଦର, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟବାନ୍ । ଆଜି ସେ ଧଡ଼ିଆ ଧେଡ଼ଙ୍ଗ । ପାଗଳ ପରି ହୋଇଛନ୍ତି, ହୁଏତ ମୋରପାଇଁ, ମୋ ଦୁଃଖରେ । ମୋ ଆନନ୍ଦ ଦେଖିଲେ ମୋଠାରୁ ସାହସ ଉତ୍ସାହ ପାଇଲେ ପୁଣି ସେ ବଳିଷ୍ଠ ସୁନ୍ଦର ହେବେ । ସେ ମୋ'ର ଅବାଧ ହେବେ ? ନା ନା, ସେ ଅବାଧା ହେବେ ନାହିଁ, କେବେ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।

ବାରଗୁଡ଼ିକିଆ ଚନ୍ଦ୍ରା ଫଳିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଆମର ସେଇ ଘର, ସେଇ ବାରି, ତାରି ଭିତରେ ସୁର ଓ ଛବି ଆତପାତ ହେଉଛନ୍ତି । ହାତ ଧରାଧର ହୋଇ ଖେଳୁଛନ୍ତି, ହସୁଛନ୍ତି, କିଏ କେତେବେଳେ ଆସି ମନୁଆଁକୁ କାଖ କରି ନେଉଛି । ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଇ ଗୁଲିରେ ଯାକ ଧରୁଛି ।

କାନରେ ବାଜୁଛି, ମନୁଆଁ ମୋ ପୁଅ ।

ହଇରେ ବାବୁ, ତୁ କାହା ପୁଅ ?

ତୋ ପୁଅ ଖୁଲୁ ।

ଚୁପ୍ ସତ କହ, କଦଳା ଦେବ, ଖଜା ଦେବ ।

ଦାଦି, ମୁଁ ତୋ ପୁଅ ।

ଛବି କୋଲରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ୁଛି ସୁର କୋଲକୁ । ଅଭିମାନରେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇଛି ଛବି । ଅଲଗା ମୁକୁଳା ବାଳ ଦୋହଲାଇ ମନ ମାରି କଦଳା ଗଛକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇଛି ।

ମୁଁ ଅଛି କି ମୁଁ ନାହିଁ ଭୁଲିଯିବ, ସୁର ଛବିଙ୍କର ଖେଳରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେବ । ସୁରଙ୍କଠାରେ ଅନୁରବ କରିବ ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି, ଛବିର ମନ ଭିତରେ ପଶିବ ମୁଁ । ମାଟିର ପିଣ୍ଡଟା ଆତପାତ ହେଉଥିବ । ଏଇ ଭୁଲସୀର ଦେହଟା, ଆସ୍ବାଟି ଖେଳି ଚାଲୁଥିବ ଛବି ଭିତରେ । ତା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେବ । କହିବ, ଦୁଃଖ କାହିଁକି ଛବି, ଏଇ ଦେଖ, ଉପରେ ସୁନାଥାଳି ପରି ପୁନେଇଁ ଜନ୍ମ ହସୁଛି । ଦେଖୁ କୁ ? ସେମିତି, ଅବକଳ ସେମିତି ଗୋଟିଏ ମନୁଆଁ ତୋର ଏଇ କୋଲରେ ଜନ୍ମ ହେବ । ସୁରଆକୁ କୁଆଁର ଦେବୁ ନାହିଁ ।

ଓଠ ଭରି ହସ ଖେଳିଯିବ । ସେଇଠି, ସେଇ ଜନ୍ମ ଶୁଦ୍ଧରେ, ମନ ହଜା
ସ୍ତ ଗୁପ୍ତା ଭିତରେ, କଦଳ ଗଛର ଶୁଭ୍ରତଳେ, ଅଗ୍ରହରେ, ଉତ୍ତେଜନାରେ,
ଛବିକୁ କୋଳ କରିବ । ତାହା ଦେହରେ ମୋ ଉତ୍ତଳା ଦେହ ମିଶାଇ ରଙ୍ଗିଲି
ଓଠରେ ବୋକ ଦେବ । ଅନୁଭବ କରିବ ତାଙ୍କର ପରଶ । ଏକା ମାଟି ଏକା
ସ୍ତରରେ ଗଢ଼ା ସୁର, ଯାହାର ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ତେଜନାର ଗୁପ୍ତା ଛବିର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗରେ
ମିଶିଛି ।

୧୭

ବାରଗୁଡ଼ିଆ ଚନ୍ଦ୍ରା ମୋତେ ଅନନ୍ଦ ଦେଉଥିଲା । ଅଜଣା ଅଶ୍ରୁଣା
ଭବିଷ୍ୟତ୍ । ତାହା ଉଦ୍‌ଘାଟରେ ଅସମ୍ଭବ କଳାଭୂତ ଅଖିମିଟିକା ମାରି ଅବାଟକୁ
ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଉଛି । ତା'ର ଆଖିକୁ ମନ ଧାଇଁ ଯାଉଥାଏ । ପୁଲକରେ
ଦେହ ଶିହର ଉଠୁଥାଏ । ଦରମା ଯୌବନ, ମଳୟ କୁଆଁ ଚେଲତା ପରି
ପଞ୍ଜିରି ଉଠିବାକୁ, ତେଜି ଉଠିବାକୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଥାଏ, ପହୁଲି ସଞ୍ଜର ଝାପ୍‌ସା
ଅନ୍ଧାର । ଉଞ୍ଜୁ ଯା ଗୋଡ଼ ବାଟ ଗୁଡ଼ି ଅବାଟରେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ,
ସୁର ଛବିଙ୍କର ମିଳନ, ଅନନ୍ଦର ଭବନାରେ ମନରେ ମୋର ଉତ୍ତେଜନା
ଅସିଲ କାହିଁକି ?

ମନରୁ ସେ ସବୁ ଭବନାକୁ ତଡ଼ିଦେଲି । ଅନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରା ଆଣିଲି । ଟିମ ଭଲ
ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ । କାହାର ସଙ୍ଗେ କାହାର ମନ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅଶାନ୍ତରେ ବେଳ
କଟିଛି । ବଡ଼ଲେକ ଘରର ପୁଅ ବୋହୁ ଅସୁବିଧା ଅଭବ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତଥାପି,
ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଅନନ୍ଦ ନାହିଁ । ଧନ ଦଉଳତ, ଲୋକ ପରିଚର ମଣିଷକୁ ଅନନ୍ଦ
ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ତେବେ, ଅନନ୍ଦ କିଏ କ'ଣ ?

ଗୁରୋଟି ବର୍ଷର ଘରକରଣ । ଦିନେ କେବେ ଦୁଃଖ ଅଶାନ୍ତ ଜାଣେ
ନାହିଁ । ଅଭବ ଅସୁବିଧା, ଉପାସ ଭୋକରେ ଦିନ କଟିଛି । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ବାଟ
ଗୁହଁ ବସିଥାଏ । କେତେବେଳେ ସେମାନେ କାମରୁ ଫେରିବେ । ଡେଇଁ କଲେ
ମନ ଦକ ଦକ ହୁଏ । ଦୁଇ ଭାଇ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ନୋହଲେ ଆଗପଛ ହୋଇ
ଅସି ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଯାନ୍ତି । ଭୋକିଲା ପେଟେ ପୂରି ଉଠେ । ତାଙ୍କର
ଖଟଣିଝାଉଁଳା ଶୁଖିଲା ମୁହଁକୁ ଦେଖି ଗୁଡ଼ି ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ହୁଏ । ମନ ହୁଏ, ଲୁଗା
କାନରେ ତାଙ୍କ ଝାଲଗୁଡ଼ା ମୁହଁକୁ ପୋଛି ଦେବ । ଛୁ, ସୁରଟା ଅଛନ୍ତି, ଏଡ଼େ
ବଡ଼ ଦିଅର, କଣ ଭାବିବେ ?

ନଅଜ, ଦେଖିଲ, କେଡ଼େ କେଡ଼େ ପିଜୁଳି । ତମ ଗାଁରେ ଏମିତି
ପିଜୁଳି ମିଳେ ? ଆଉ ଗାଁର ଭଗି ବଣ୍ଟାଳ ନୁହନ୍ତି, ତାଙ୍କର ତଳ ବାଉର ଗଛ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ଟୋକାକୁ ଦି ପଇସା ଲୁଣି ଦେଇଛି । ନଥ, ତମ ପଇସା, ଆଉ ପିଜୁଳି ।

ଦିନ ସାରା ପରଶ୍ରମର ମଜୁର, ପଇସା ଗୁରୁଣୀ, ପିଜୁଳି ପୁଞ୍ଜାଏ, ମୋର ଅଶ୍ମିରେ ଅଜାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ପଇସା କାଢ଼ି ମୋ ହାତରେ ଦିଅନ୍ତି । ମନରେ ଗର୍ବ ଅସେ । ଗେରସ୍ତ ଦିଅରଙ୍କ ଦିନସାରା ଖଟଣିର ମୂଲ୍ୟ, ରକ୍ତ ପାଣି କର ପଇସା ଭେର ଅଣୁଛନ୍ତି । ସେ ପଇସା ମୋର ।

ନୂଆଡ଼, ତେମେ ଗୋଟିଏ ପିଜୁଳି ଆଗ ଖାଇଲୁ, ଖା ମୋ ରାଣ । ଅମର ସେଇ ଟିକି ପୋଖରୀ କୂଳରେ ଯୁଗ ମଞ୍ଜି ନିଜ ହାତରେ ତେମେ ଶ୍ରେୟିବ । ଅମର ପିଜୁଳି ଫଳବ ।

ଆରେ, ପୁରୁଆଟା ଭୋକରେ ଛଟପଟ ହେଉଛି । ତା ଚାହିଁ ଅଠା ଅଠା ହେଉଛି । ପିଲୁ ଲୋକ, କହୁଲି, ଗୋଟାଏ ପିଜୁଳି ଖାରେ ପୁରୁଆ । ମାନିଲୁ ନାହିଁ । ଏଡ଼େ ଅବାଧ । କହୁଛି, ନୂଆଡ଼ ନ ଦେଲେ କେମିତି ଖାଇବ ? ତେମେ କଣ ହାତରେ ଗୁଡ଼ ବୋଲିଥାଅ ଭୁଲସୀ ?

ମଣିଷ ଜୀବନ ପାଣି ଫୋଟକା । କାଳ କେତେବେଳେ ଫୁଙ୍କିଦେଇ ଯାଏ, କେହି ଜାଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସ୍ବର ବା ଜାଣିବେ କିପରି ? ମୁଁ ହାତରେ ବାଢ଼ି ନ ଦେଲେ ସ୍ବର ତୋରାଣି ତୋକେ ସୁନ୍ଦା ପିଇବେ ନାହିଁ । ଆଉ କେହି ଦେଲେ କି ନିଜେ ହାତରେ ବାଢ଼ି ଖାଇଲେ ଖିନ୍ ଖିନ୍ ଅଶାନ୍ତି, କି ରୂପ ହେଲାଣି !

ଆହା !

ଅଜାଣତରେ ଆଖିରେ ଲୁହ ରୁହିଗଲା ।

ତେମା ଭାଇର ପାଟି ଶୁଣି ଭାବନା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ତାଙ୍କର ଘର ପାଖରେ ଗୋଡ଼ ଅଟକି ରହିଲା । ଅଗ୍ରହ ହେଲା, କାନ ପାରିବାକୁ । ବଡ଼ ପାଟି କର ସେ କହୁଛନ୍ତି, ଆରେ ଏ ବୁଢ଼ୀଟା ଜାଳାରେ ମୁଁ ଘରେ ପଶି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆଉ କିଛି କଥାବାଣୀ ନାହିଁ, ଖାଲି ବାହା, ବତାସ, କନଥାଁ ! ଆଲେ ଆଉ ହେ, ତୋ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ୁଛି, ମତେ ଆଉ ଦିବ୍ଦାର କର ମାର ନା, ଦେଖ୍ ମୋର ଏଇ କସର ବଳଦର ଗୋଜା ଗୋଜା ଶିଙ୍ଗୁ । ବେଶି ବକିରୁ ତ ତୋ ପେଟ ଭୁଷେଇ ଦେବ ।

କବାଟେ ମେଲ ଥିଲା । ଭିତରକୁ ଗୁହଁଲି । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ନଲଟଣ ଜଳୁଛି । ଦୁଆର ବନ୍ଦ ପାଖରେ ବସିଛନ୍ତି ତେମାଭାଇଙ୍କର ଆଉ । ଦୁଆର ମଝିରେ ସେ ବଳଦ ମୋହୁଛନ୍ତି ।

ଆରେ ତେମା, ବୁଢ଼ୀ ଦିନେ କଅଣ ମୋର ବଳ ବୟସ ଆସୁଛି, ତୋର ସେବା, ତୋର ପାଇଁ ଅନଭୋଗ କରିବି ? ବାପ ଖାଇଲୁ, ମା ଖାଇଲୁ, ମତେ ହେଲେ ଖାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ରେ ! ସବୁଦିନ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମୁଁ ଆଉ ଦାଣ୍ଡି ଚକଟି

ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ବୋହୂଟିଏ ଘରକୁ ଆସନ୍ତା, ତା କାମ ତା'ସଂସାର ସେ ଭୁଲନ୍ତା,
କେତେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ସେ ବୋହୂଟାକୁ ଯଦି ଟାକୁ କରି ଗିଳି ଦିଏ ? ମଣିଷ ଖାଇବା ମୋର
ପ୍ରକୃତି ।

ସବୁବେଳେ ତୋର ଥଟା କଥା ମତେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ମୋ
ସାନକୁହା ମାନ ।

ତେମା ଭାଇ କଅଣ ଭାବି କହୁଲୁ, ନାହିଁ ଲେ, ଥଟା କରୁନାହିଁ । ଲେକେ
ହେଉ ଦେବାକୁ ରାଜି ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ସିନା ତୋ ଆଖିରେ ପିଲୁ, ସଂସାର
ଆଖିରେ ମୁଁ ବୁଢ଼ାଟା । ତେବେ ତୁ ଦୁଃଖ କରି ନା ମା, ଖୋଜୁଛୁ, ଖୋଜୁଛୁ,
ପାଇଲେ ଏକାଧିକ ଗାଈ ବାଛୁରୀ ଆଣି ତୋ ଆଗରେ ବାନ୍ଧି ଦେବି । ଯଦି ନ
ପାଏ ଭଲ ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡେ ତୋ ପାଇଁ କିଣି ଆଣିବି, ମୁଁ ବୁଢ଼ାକୁ ତୁ ବୁଢ଼ୀ ।

ଗାଈ ଆଣ କି ମଇଁଷି ଆଣ, ଆଜିଠୁଁ ମୁଁ ଆଉ ତୋ ରୁଲି ମୁହଁକୁ ଯିବି
ନାହିଁ । ଉପାସ ରହିଲେ ବଳେ ବୁଝିବୁ । ଯାଉଛି ମଣିଷା ପାରି ଲମ୍ବସଂହାର ଶୋଇ
ପଡ଼ିବ ।

ହଁ, ଶୁଣ ଯା, ଗମ୍ଭୀର ଘରକୁ ଯା, ସେଇଠୁ ମୂଷାମାଟି ଆଣବଣ, ବାଲେଇ
ମଇଳା ସାବଣ, ତୋ ବାପ ସେଇଥିପାଇଁ ତୋ ନାମ ଦେଇଥିଲେ ଜେମାଦେଇ ।

ସତକୁ ସତ ବୁଢ଼ୀ କାନ୍ଥକୁ ଡେଇଁ ଦୋଇଥିବା ମଣିଷାଟି ଧରି ଉଠିଲେ ।
ଆଉ ନାଭିଙ୍କର ରହସ୍ୟ ଦେଖି ମନରେ ମୋର ହସର ଜୁଆର ଉଠୁଥାଏ । ନିଜ
କଥା ଭୁଲି, ଆଗ୍ରହରେ ତେମା ଭାଇଙ୍କର ଖଣ୍ଡା ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ଡାକିଲି,
ଜେମି ଆଉ ।

ଜେମି ଆଉକୁ ବେଶୀ ଦୂରରୁ ଭଲ ଦିଶେ ନାହିଁ । ପାଟି ବାରି ପାରିଲେ
ନାହିଁ । ପଚାରିଲେ କିଏ ଲେ ତୁ ?

ମୁଁ ଉଡ଼ିର ଦେବା ଆଗରୁ ତେମାଇ ବଳଦମୁହଁ ଗୁଡ଼ି ଉଠି ଠିଆହେଲେ ।
ବଡ଼ ପାଟି କରି କହଲେ, ଇଲେ ଆଉ, ଚାହିଁ ପାରୁନୁ ? ସେଇ, ସେଇ ଲେ,
କନିଆଁ ମଁ, ଯାହା କଥା କହୁଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଭୁଲସି, ତୋ ବାଛୁରୀ କାହିଁ ?

ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ । ଆଉ କହଲେ, ସଞ୍ଜବୁଡ଼ିଟାରେ ତୁ କୁଆଡ଼େ ଲେ
ପୋଡ଼ାମୁହଁ ? ହଉ, ବସ୍ ବସ୍ ।

ଧରିଥିବା ସପ ଖଣ୍ଡି ତଳେ ବିଗୁର ଦେଲେ ।

କହୁଲି, ଏଇବାଟେ ଯାଉଥିଲୁ, ତମ ଆଉ ନାଭିଙ୍କ ରହସ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ
ଆସିଲୁ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

ତେମାଇ କହିଲେ, ବେଶ, ଆସିଲୁ ତ ଭଲ କଲୁ । ଏବେ କଳିଆ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ସେଠେ ଘରେ ପଶିଲୁ ଭଲସୀ, ମା ମତେ ଉପାସ ରଖିବାକୁ ତହୁଛି । ଯା ଯା, ସେଠି ପୁଣି ଠିଆ ହେଲୁ କାହିଁକି ?

ଜେମି ଆଉ କହିଲେ, ଯାଉନୁ ଲେ ପୋଡ଼ାମୁହଁ, ମନେ ରଖିଥା ଏକା, ଆରେ ମୋ ବଡ଼ବଡ଼ୁଆ ଘରେ ପଶିବୁ ତ ଆଉ ତତେ ଏ ଘରୁ ଯିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

ହାତ ଧୋଇ ତେମାଇ କହିଲେ, ତା ହେଲେ ତୁ ମତେ ଉପାସ ରଖିବୁ ?

ଆଉ କହିଲେ, ନଇଲେ କଅଣ ପର ଘରର ଗଲୁ ଆଇଲୁ ହିଁଆ ବୋହୂକୁ ବାଟରୁ ଧରିଆଣି କାମ କରେଇବୁ ରେ ଖଣିଆ ? ସେମିତି ଯଦି ସାହସ ଅଛି, ହାତ ଧରି ବସି ପଡ଼ୁନୁ । ମୋର ତ ରାଜି । ତୋର କଅଣ ଅରାଜି ହେବ ଲେ ଭଲସି, ତୋ ଚୁଲିପଣା ଦିଅର ଟୋକାଟା ମୋ ତେମାଠୁ କୋଉଁ ଗୁଣରେ ବଳି ପଡ଼ିବ ।

କଥାଟା ଦେହରେ ଲାଗିଲା । ଯେଉଁ ଧରି କହିଲୁ, ଭାତ ମୁଠାଏ ଫୁଟାଇବା ପାଇଁ ଏତେ କଥା କାହିଁକି ପଡ଼ିଛି ଆଉ । ତେମେ ଏଇଠି ବସିଥା, ଦେଖ ନିହମାକେ ସବୁ କର ଦେଉଛି ।

ତେମା ଭାରି ମତେ ବଳାଇ ଦେବାକୁ ଆସିଲା । ଅଧବାଟରୁ ଫେରିଗଲା ବେଳେ କହିଲା, ଏଥର ତୁ ଯା । ଦେଖିଲୁ ତ, ପିଲାଦିନର ଖେଳଘର ଆଜି ସତ ହୋଇଗଲା, ହେଉପଛେ ଘଡ଼ିକ ପାଇଁ ।

ପାଟିରୁ ବାହାରି ଗଲା, ସଫାରଟା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଖେଳଘର ନୁହେଁ କି ତେମାଇ ?

ତେମାଇ କହିଲା, ଖେଳ ଘର କି ଖଳ ଘର ? ମନ ନେଇ ଫଳ ।

ମନୁଆଁର କାନ୍ଦଣା ଯେପରି ମୋର କାନରେ ବାଜିଲା । ପର ଘରେ ମୁଠାଏ ଭାତ ଫୁଟାଇ ଦେଲି । କୋଳଥ ଡାଲି ଟିକେ, ଜହ୍ନି ରାଇ, ବାଇଗଣ ଭରତା । ଆଉ ନାହିଁକର କଳିଆ ଭୁଟିଲା । ହେଲେ, ରାତି ପହରେ ହେଲା । ତର ତର ହୋଇ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ିଲା ।

ମନୁଆଁ ରହାଧରି କାନ୍ଦୁଥିଲା । ତାକୁ କୋଳକୁ ନେଇ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଲା । ବୋଉ ଉଦର ଧରି ସେପରି ଗଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ଫେରି ଆସି ମୋ ପାଖରେ ବସିଲା । ମୋତେ ଢାଆରି କହିଲା, ପିଲାଟି ମା ହୋଇ ଏତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲେ ତଳବକି ହିଁଆ, ବେଳ ଘଡ଼ିଏ ଥିଲା ଗଲୁ ଯେ ରାତି ଆସି ପହରେ ହେଲାଣି ଫେରୁଛି ? ଟିମବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଏତେ କଅଣ କାମ ଥିଲା କି ?

କହିଲୁ, ଟିମ୍ବରୁ କୁଅଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି । ଅପେକ୍ଷା କଲି । ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ, ଫେରି ଆସୁଥିଲୁ, ଜେମି ଆଉ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା । ତାଙ୍କର ଘରେ ଡେଇଁ ହୋଇଗଲା ।

ଏକୂଟିଆ ଲୋକ । ପିଲାଟାକୁ ସମ୍ଭାଳିବ କି ସେପାଇଁ କରିବ, କି କ'ଣ-କହୁ କହୁ କଥା ଚୋକିନେଲା ।

ମନୁଆଁ ମୋ ଗୁଡ଼ିରୁ ମୁହଁ କାଢ଼ି ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ କହିଲା, ଦା-ଦା ମା ବ— ।

ତା ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲି । ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି କହିଲି, ହଁରେ ବାରୁ, କାଲି ତୋ ପାଇଁ ହାତରୁ ମାଁବ ଆଣିଦେବି ।

ମନୁଆଁ ସବୁ ଜାତର ଫଳକୁ ମାଁବ ବୋଲି କହେ । ଆଉ କଅଣ ସେ କହିଲା ମୁଁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ନାହିଁ । ଗେଲ କର କହିଲି, ଯା—ମା ପାଖକୁ । ସୁନାପୁଅ, ତୋ ପାଇଁ ମୁଁ ସେପାଇଁ କରେ ।

ବୋଉ କହିଲା, ତୋର ଡେଇଁ ଦେଖି ମୁଁ ଶୋଏ ଫୁଟାଇ ଦେଇଛି । ପିଲାଟା ସଞ୍ଜ ପହରୁ କାନ୍ଦୁଛି । ତାକୁ କୋଲରେ ଧରିଥା ।

ତା'ର ତ ସେହି ଖରାପ ଖୋଇ, ନିଦରୁ ଉଠି ମତେ ନ ଦେଖିବା ଯାଏ କାନ୍ଦୁଥିବ । ସେଥିକି କାହାର ବଳ ଅଛି । ମୂଲୁଆ ଘର ପିଲା, କଟାଳ କଲେ ତା କଟାଳକୁ ଗୁହଁ ବସିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ ।

ବୋଉ କେତେବେଳେ କହିଲା, କଥା କଅଣ କି, ତୋ ପଛେ ପଛେ ସୁରୁଆ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।

କିଏ ?

ସେଇ ଚୁଲୁପଣା ସୁରୁଆ ଲୋ । କୋଉଠି ଛପିକରି ଅନେଇଥିଲା । ଯେମିତି ତୁ ଗଲୁ, ତଳ ପରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ତ । ବାଡ଼ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଡାକିଲା, ମାଉସି, ମାଉସି ।

ତାର ପାଟି ପରି ଶୁଭିଲା । ଅନାଇ ଦେଲି ତ, ସେ । ତୁ ନ ଥିଲବେଳେ ମାଷେ ପଦର ଦିନରେ ଏମିତି ସେ ଆସେ । ସେଇଠି ଠିଆହୋଇ ଡାକେ । ମନୁଆଁ କୁ ଖୋଜେ । ଦେଖେ, ଗେଲ କରେ, ଫେରିଯାଏ । ଡାକିଲେ ଭିତରକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ଆଜି ସେମିତି ସେଇଠି ସେ ଠିଆହୋଇ ଡାକିଲା । ମୋର ଗରଜ ପଡ଼ିଛି ଶୁଣିବାକୁ ।

ଭଦ୍ରବଗ୍ନ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ଫେରିଗଲା ?

ନିଲଠା ନିର୍ଲଜଟାଏ, ଫେରି ଯାଆନ୍ତା ? କଟାଳିଆ ଭିକାରୀ ପରି ଡାକ ଗୁଡ଼ିଥାଏ । ଦିଶୁଥାଏ ସତେକି ମଣାଣୀରୁ ଉଠି ଆଇତ, କି ଗୋରୁ ମାରିବ । ଖାଲି ବେକରେ ପଦା ପକାଇ ନାହିଁ କି ଭୂତରେ ଭରଣ ଧରିନାହିଁ । ନିଶ୍ଚୟା.

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ମୋର ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କୋଇଁକି ମାରିଛି ! ତୋ କଥାରେ ସନା ପରତେ ଯାଉଥିଲି-
ତା ରୂପ, ତା ଜଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ କିଏ ବନ୍ଧାସ ନ କରିବ ଲୋ ଭୂଲସି ?

ଟିକିଏ ରହ ପୁଣି କହୁଲୁ, ତୋ କଥା ମୋ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, ସମ୍ପତ୍ତି
କଥା । ଭାବିଲି, ଅଜି ତାକୁ କହବି । କଥଣ ସେ କହବ ଶୁଣିବି । ତାକୁ ଘର
ଭିତରକୁ ଡାକିଲି । ଆସିଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ମନୁଆଁକୁ ଖୋଜୁଥାଏ, ତା ପାଖକୁ
ଯାଇଁ କହୁଲି, ମନୁଆଁ ଖୋଇଛି ।

କହୁଲୁ, ମୁଁ ଏଇଠି ବସୁଛି ।

ସେଇଠି ତାଟି ପାଖରେ ବାଇଗବା ବାଡ଼ି କଡ଼ରେ ବସି ରହୁଲୁ ।

କେତେବେଳ ଯାଏ ବସିଲା ବୋଉ ?

ଟିକିଏ ବସିଛି, ମୁଁ ଯାଇଁ ତା ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲି । ସମ୍ପତ୍ତି ବାଡ଼ି କଥା
ତାକୁ ସବୁ କହୁଲି । ମନଦେଇ ଶୁଣିଲା । ଭାରି ଗୁରୁ ଲୋ, ଏମିତି କଥା କହୁଲୁ,
ସାପ ମରିବ ନାହିଁ କି ବାଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ ।

କଥଣ ସେ କହୁଲୁ ?

ଓଲଟି ମତେ ସେ ପଚାରୁଛି, ନୂଆଉ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଏମିତି ଦି ଖଣ୍ଡ କରି
କାଟିବାକୁ ଗୁହାଁନ୍ତି ? ମୁଁ ହଁ କହୁଲୁ ସେ ହସି ଉଠିଲା । କହୁଲୁ, ନାହିଁ, ସମ୍ପତ୍ତି
ବାଣ୍ଟ କରିବା ଦରକାର ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସବୁ ତ ମନୁଆଁର, ସେଥିରେ ହାତ ଦେବ
କିଏ ? ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ସେ ଭୋଗ କରିବ ଯେ, ଶୀଘ୍ର ଭୋଗ କରିବ ।

ଗୁଡ଼ିଲୁ ହିଅ, ସେମିତି ଜଙ୍ଗରେ ସେ କଥା କହୁଛି ? ଏତେ ଚର୍କତାର୍କରେ
ପଣି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ତୁ ମୋ ଆଖି ଫିଟାଇ ଦେଲୁ । ଚୁଲିପଣା, ଭାରି ରକ୍ତ
ଖାଇ ଅଦ୍ଭୁତ ଆଶା କରି ବସିଛି ତୋ ହାତ ଧରି ଘରକୁ ନେବ । କାହୁଁକି ? ତୋ
ମନ ବଦଳିଲେ କଥଣ ପାତ୍ର ଅପୂର୍ବ ହେବେ କି ?

ପଚାରିଲି, ସେଇଠୁ କଥଣ କହୁଲୁ ?

ଲୋର ଦେଖାଇ କହୁଲୁ, ନୂଆଉକୁ କହବ, କାହ୍ନୁ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଘଡ଼ି
ପୋତିଥିଲେ ସେଇଟା ପୁରୁଗଲାଣି ।

ମୁଁ କହୁଲି, ତାକୁ କାହୁଁକି କହବି ରେ, ତୋ ପଇସା ତୁ ପାଣିକି
ପକାଉନ, ନଇଲେ ଯଦି ପୁରୁ ସମ୍ପତ୍ତି ରଖିବାକୁ ଗୁହୁଁଛୁ ଦାଣ୍ଡ ମୂଲରେ, ଭଲ
ଲୋକ ଯାହା କହୁବେ ସେଇଆ ଭୁଲସିକୁ ଦେଇ ଯା ।

କହୁଲୁ, ମୋର ପୁଣି ଗୋଟାଏ ପଇସା କଥଣ ? ସବୁ ତ ନୂଆଉର ।
ନୂଆଉ ଯଦି କହୁଛି, ସବୁ ଆଖି ଦେଇଯିବି । ମୋ ଜିମା ଦେଇ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ
ଜଗିଛି । ସେତକ ସେ ନେଲେ ମୋ ଦକ ଯିବ ।

ମୁଁ କହୁଲି, ଭୁଲସୀ ତୋ ମୁହଁ ଗୁହୁଁବ ନାହିଁରେ ଖଣିଆ । ଯଦି ସେ
ପଇସା ମନୁଆଁ ବାପର ହୋଇଥାଏ, ସବୁ ଆଖି ଦେଇ ଯା । ସେ ମଜିଲା ।

ଦିନେ ଦି ଦିନ ପରେ ଆସିବ । ସେ ଯାହା ଆଣିବ ସେଥିରେ ତିମ ବାବୁଙ୍କ କରଜ ଶୁଦ୍ଧିଦେବା ।

ବୋଉ କଥାରେ ବାଧାଦେଇ କହିଲ, ପେଟ ଜଳିବ ବୋଲି ମଣିଷ ତ ମଇଲା ଖାଇବ ନାହିଁ ? ପଇସା ସୁରୁଆ ରେଇଛି, ପଇସା ତାଆରି । ଦୁସିଆର, ଯଦି ସତରେ ସେ ଆଣେ କେବେ ରଖିବୁ ନାହିଁ । କହିବୁ, ମୁଁ ମନା କରୁଛି ।

କାହିଁକି ଲେ, ଏମିତି ଅଭିମାନ କଲେ ସଫାରରେ ତଳ ହେବ ନାହିଁ । ଭଲ ମନ ଏକାଠି କରି ନଜର ବାଟ କାଟିବା । ଗୌରକୁ ମାନ କରି ଖପରରେ ଖାଇଲେ ନଜେ ସିନା ଦୁଃଖ ଭୋଗିବୁ, ଅନ୍ୟକୁ ଦୋଷ ଦେବୁ ନାହିଁ ।

ସୁରୁଆ କେମିତି ଚଳୁଛି, କେଉଁଠି ଖାଉଛି, କିଛି କହୁଥିଲ କି ବୋଉ ?

ତା ମନକୁ ସେ କହୁଥିଲା, ଦିନେ ଗୁଡ଼ି ଦିନେ ତାକୁ ଜର ହେଉଛି । ପାଖରେ ତ କେହି ନ ଥାଏ, ଗାଁ ଲୋକେ ତା ପାଖକୁ ଆସିଲେ ସେ ଚଡ଼େ । ସେଇଥିପାଇଁ କେହି ଯା ଆସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଉପାସ ଭୋକରେ ବେଳ କଟେ । ଦୁସୁର ହୋଇ କେବେ କେମିତି ଗୁଡ଼ଲ ଗଣ୍ଡାଏ ଫୁଟାଏ ।

ସୁରୁଆ ଆଉ କେତେ ଗପିଥାନ୍ତା ଲେ ହିଅ, ମନୁଆଁର ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ମୁଁ ତା ପାଖକୁ ଆସିଲି । କେତେ ବହୁପ ଦେଖୁଛି ? ମୋ ପଛେ ପଛେ ସେ ଅଗଣାକୁ ଆସିଲା । ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ମନୁଆଁକୁ ଯେମିତି କାଖକରି ପଦାକୁ ଆଣିଲ, ସେ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା । କହନ୍ତି ପରା, ବାର ବରଷ ମଉଳା ପୋଷେ, ଖୁଡ଼ୁତା ଦେଖିଲେ ଜଙ୍ଘରେ ବସେ । ସେମିତି ଲେ, ସୁରୁଆର ଯେଉଁ ରୂପ ହେଇଛି ଦେଖିଲେ ଆଉ ପିଲାଏ ତଳ୍ଲରେ ମୁହଁ ଲୁଗୁନ୍ତେ । ଏ ପିଲାଟା ତା କୋଳକୁ ଫକ୍ କରି ଡେଇଁ ପଡ଼ୁଥିଲା, ମୁଁ ଗୁଡ଼ିଲି ନାହିଁ । ତା ମନରେ କଅଣ ଅଛି କିଏ ଜାଣେ । ମନୁଆ କାନ୍ଦିଲା । ସେ ଅଶ୍ରୁରୁ କାଢ଼ି ପୁଞ୍ଜିକ ପିଜୁଳି ତା ହାତରେ ଦେଲା । କାଲେ କଣ ହୋଇଥିବ ଲେ ମା, ପିଜୁଳି ଧୂଆରେ ମଲ୍ଲପଲ୍ଲ କରିଥିବ, ମନୁଆଁ ହାତରୁ ଛଡ଼ାଇ ପିଜୁଳି ପୁଞ୍ଜାକ ବାଡ଼ କଡ଼କୁ ପକାଇ ଦେଲା ।

ସୁରୁଆ କହିଲା, ପିଜୁଳିର କି ଦୋଷ ହେଲା ?

ମୁଁ କହିଲି, ତୋ ହାତରୁ କିଛି ନେବାକୁ ଭଲସା ମନା କରୁଛି । ଯିବୁଟି ଏଠୁଁ, ଭଲସା ଆସିଲେ ତୋ ଲାଗି ପୁଣି ମୁଁ ଗାଲ ଖାଇବି ।

ମନୁଆ କାନ୍ଦୁଥାଏ ମାମ୍ ମାମ୍ ହୋଇ । ତାକୁ କାକରେ ପକାଇ ମୁଁ ସିଆଡ଼କୁ ବାହାରଗଲି । କେତେବେଳ ଯାଏ ଏଇ ଅଗଣାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ମତେ ପାଟି ନ ଫିଟାଇ ତା ମନକୁ ଗୁଲିଗଲା । ମୁଁ ଆସି ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ମନୁଆଁକୁ ବୁଝାଉଛି, ପୁଣି ସେ ଫେରି ଆସିଲା । କହିଲା, ମାଉସୀ, ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ଯିବବାକୁ ଦେବ ?

କେତେ ଚକ୍ରାଂଶ, ମନୁଆଁ କୁ ତଳେ ଗୁଡ଼ି ପାଣି ଦେବାକୁ ଗଲେ ସେ ତାକୁ
ଧରନ୍ତା । ମୁଁ ନାହିଁ କଲି । କହଲି, ଯା ଆଉ କୋଉଠୁ ପିଇବୁ । ମନୁଆଁ ତା ପୁଣି
କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତା ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ବାହାର ଥିଲା । ତା ମନକୁ ସେ ଦୂରେଇ ଯାଇ
କହିଲା, ଆ ନା ରେ ବାବୁ, ମତେ ଜର ।

ଏତିକି କହି ସେ ଟଳି ଟଳି ଚାଲିଗଲା ।

ମନୁଆଁ ସେତିକି ବେଳୁଁ ରାହା ଧରିଛି ।

ବୋଉ ତୁନି ହେଲା । ସେ ବୋଧହୁଏ ଭାବିଥିଲା ଯେ ସୁରଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ
ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କଠୋର ବ୍ୟବହାର କରିଛି ତାହା ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରିବି । ମୁଁ ତାକୁ
ଆଉ କିଛି ପଚାରିଲି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ମନୁଆଁର ପିଠି ଥାପୁଡ଼ିଲି ।
ମୋ' ପାଖରୁ ଉଠିବ ନ ପାଇ ସେ ରୋଷ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ସୁରଙ୍କ କଥା ଯେତିକି ଭାବିଲି ମନରେ ମୋର ସେତିକି କୋହ ଉଠିଲା ।
ମୋ ଭିତରେ କିଏ ତୁହାର ତୁହାର କହି ଉଠିଲା, ସୁର ଆ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । ମଣିଷ
ଜୀବନ ପାଣିପୋତକା । ମନର ଅବାନ୍ତର ଭାବନା, ସୁରଙ୍କର ପିଲାଳିଆ ସ୍ନେହବୋଲା
ଜଙ୍ଗଲ ଅନ୍ୟ ରୂପ ଦେଇଛି ବୋଲି ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କ ଭଣିବାଇଦ ମନକୁ ଦୁର୍ବଳ
କରିଛି । ସେଥିପାଇଁ ମୋ ଆଖିରେ ସୁର ପ୍ରତାରକ ଓ ଖୁଣୀ ପରି ଦେଖା
ଯାଉଛି ।

ଏଇ ମନୁଆଁ, ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଯାହାର ମୁହଁର ପରଶ ଲାଗିଲେ ସ୍ବାମୀ ନ ଥିବାର
ଦୁଃଖ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଏ, ସୁର ଆଉ ତା ଭିତରେ ତପାତ୍ କଅଣ ? ସେଇ ରକ୍ତ ମାଂସ,
ସେଇ ରୂପ । ଲୋକଙ୍କର ଭଣି କଥା, ଆଖି ଠିକ୍‌କାକୁ ଆଡ଼େଇ ତାଙ୍କ ଆଖି
ଆଗରେ ସୁରଙ୍କୁ ପଛରେ ରଖି ମୁଁ ଚାଲିବି । ଦୁର୍ନାମ ଯାହା ହୋଇଛି, ଯେତେ
ଭଲେଇ ହେଲେ ଫେରିବ ନାହିଁ । ଆଜି ଯଦି ସୁରର ହାତକ ଦି ହାତ କରେ,
ତାଙ୍କର ସୁଖ ଆନନ୍ଦର ସଂସାରରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇଦେଇ ପାରିବି ।

ସ୍ବାମୀ ମଲା ପରେ ଯେଉଁମାନେ ଦିଅରର ହାତ ଧରି ନୂଆ ସଂସାର କରନ୍ତି,
ସେମାନେ ମଣିଷ ଜନମର ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦିଅରର
ସଂସାରରେ ନିଜକୁ ଜଣେ କରି ଚଳିବାର ସାହସ ସେମାନଙ୍କର ନ ଥାଏ । ମନରେ
ଭୟ ଥାଏ, କାଲେ କେତେବେଳେ ସେମାନେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବେ, ଅନାଥ
କରି ବାଟରେ ଗୁଡ଼ିବେ । ପିଲା କୁଆଁ ନେଇ ବଧବା କରିବ କଅଣ ? କାହା
ଓଲଟଲେ ଆଶ୍ରା ନେବ ? ସେଇଥିପାଇଁ ପରଘରୁ ଅଜଣା ଅଣୁଣୀ ପ୍ରକୃତିର ନୂଆ
ହିଅଟିଏ ଆଖି ଗ୍ରେଟ ସଂସାରକୁ ଗୋଟାଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଗରେ ଠିଆ ନ କରି
କୁଲର ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଦିଅରର ହାତ ଧରନ୍ତି ।

ମୁଁ ତେବେ ମୋର ଗେରସ୍ତ ଦିଅରଙ୍କର ଘରକୁ ଫେରି ନ ଯିବି କାହିଁକି ?
ସୁରଙ୍କର ହାତକୁ ଦି ହାତ କରି ମନୁଆଁ କୁ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଝିରେ ଗୁଡ଼ି ସେଇ-

ମାନଙ୍କ ସେବାରେ ଦିନ କଟାଇବ । ପର ଘରେ ପରର ସେବା କରି ପେଟ ପୋଷିବା ଅପେକ୍ଷା ନିଜ ଲୋକଙ୍କର ସେବା କରିବାରେ ଲଜ ସଙ୍କୋଚ ନ ଥାଏ, ଅଗ୍ରହ ଅନନ୍ଦ ଥାଏ ।

ଦରମଲା ଯୌବନର ଉତ୍ତେଜନା, ସଂସାରର ବୋହ ତଳେ ଗୁପ୍ତି ହୋଇ ରହିବ, ଭରଦିନ ।

ମନୁଆଁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଉପରୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଫୁଣି କହିଲା ମାମ ଦେ । ପିଣ୍ଡାରୁ ଉଠି ବୋଉ ପାଖରେ ମନୁଆଁ କୁ ଗୁଡ଼ିଲ । ଉଦର ନେଇ ବାଡ଼ କଡ଼ରେ ପଡ଼ିଥିବା ପିଙ୍ଗଳ ପୁଷ୍ପିକ ଆଣି ମନୁଆଁର ହାତରେ ଗୋଟିଏ ଦେଲ । ବୋଉ କାବାହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁଡ଼ିଲା ।

କହିଲ, ବୋଉ ମଁ, ଏ ଯେଉଁ ଗଛର ପିଲୁଲି, ସେ ଗଛକୁ ନିଜ ହାତରେ ମୁଁ ଶୋପିଥିଲ । ଦେଖିଲୁ, କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଇଛି, କି ଫଳର ପାଚିଛି ।

କହିଲା, ସୁନ୍ଦରୀ ତାକୁ ଆଣିଥିଲା ।

ସାମାନ୍ୟ ହସି କହିଲା, ମଁ ସ୍ବର ଆଣିଥିଲେ । ବୋଉ, ସେ ସିନା ମୋର ଶତ୍ରୁ ଲେ, ମନୁଆଁର ଶତ୍ରୁ ନୁହନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ସେ ମନୁଆଁର ଦାବି । ଏକା ରକ୍ତ, ଟାଣୁଛି । ଦେଖୁନୁ, ନ ଖାଇ ନ ପିଇ କେମିତି ରୁପ ସେ ହେଉଛି । କେଉଁଠୁ ଖାଇବେ, କିଏ ତାଙ୍କୁ ମୁଠିଏ ଫୁଟାଇ ଦେବ ?

ବୋଉ ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହିଲା । କ'ଣ କହିବ କହିବ ହୋଇ କହିଲା ନାହିଁ ।

କହିଲା, ଏତେ ଗାଳି ଅପମାନ ଦେଲେ ବି ସେ ଦେହକୁ ନେଉ ନାହାନ୍ତି । କହୁଥିଲୁ ପର, ମୋ ନ ଥିବା ବେଳେ କେଉଁ ଛଟକରେ କେତେବେଳେ ଆସି ମନୁଆଁକୁ ଗେଲ କରି ଯାଆନ୍ତି । ଜର, ତନ୍ଧି ଥିବା ଥିବା ହେଉଛି ତଥାପି ସେ ମନୁଆଁକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ଟଳିଟଳି ଅଳ୍ପାର ସଞ୍ଜରେ ଗହ୍ବର ବାଟରେ ଫେରିଗଲେ । ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ପିଇବାକୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ତେ ଜୀବନର କେତେ ଦୃଶ୍ୟ ଆଗରେ ଠିଆହେଲା । ଆଖିର ଲୁହ ଅଟକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଡରି ଡରି କହିଲା, ତୁ ମନା କରିଥିଲୁ ବୋଲି ତାକୁ ଘରେ ପୁରାଇଲା ନାହିଁ । ଏଥିକି ମୋର କି ଦୋଷ ।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି କହିଲା, କାହାରି ଦୋଷ ମୁଁ ଦେଉ ନାହିଁ । ଦୋଷ ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟର । ପିଲା ଦିନୁ ବାପ ମାଙ୍କୁ ଖାଇ ଭାଇର କୋଳରେ ବଢ଼ିଥିଲେ । ସୁଖର ସଂସାରରେ ନିଆଁ ଜଳାଇ, ସୁନ୍ଦରୀ ମୁହଁରେ ମୋ ମୁହଁରେ ଅପବାଦର କାଳି ବୋଳି ସେ ଗୁଲିଗଲେ । ସ୍ବର ଆଣା କରିଥିଲେ, ମୋ ଠାରୁ ସାହସ ପାଇ ଭାଇ ମରଣର ଦୁଃଖ ସହ୍ୟିବେ । ଲୋକଙ୍କର ଅପବାଦ ସେତକ କରାଇ ଦେଲା ନାହିଁ । ପୁଣି କ'ଣ ହେବ ଜାଣୁ ବୋଉ ?

କାନ୍ଥୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପେଟେ ଭିତରୁ କଇଁ ଉଠିଲା । ଓଠ ଥରଗଲା । କହୁ ହେଲା ନାହିଁ । ମନୁଆଁ କୁ କୋଳକୁ ଆଣି ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲା । ତା'ର ଟିକି ମୁହଁ ଉପରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ିଲା ।

କାନ୍ଥୁ କାହିଁକି ମା, ତୋ ଢଙ୍ଗ ତୋ କଥା ମୁଁ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ତୁ ଯାହା କହୁ ମୁଁ ସେଇଆ କରେ । ପୁଣି କ'ଣ ହେବ ତୁ ନ କହଲେ ମୁଁ କିପରି ଜାଣିବି ?

ମଣିଷ ସବୁ ସହୃଦରେ ବୋଉ, ମନୁଆଁ ବାପର ମରଣ ଖବର ପାଇଲି, ଦୁର୍ନାମ ଶୁଣିଲି, ଗୁଳି ପଥର କରି ସହଲି । କାଲି ସେମିତି ଖବର ପାଇବି ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ଭାଇଙ୍କୁ ଝୁରୁ ଝୁରୁ ଅଣଦେଲାରେ ପଡ଼ି ମନୁଆଁର ଦାଦ ସେଇ ଘର, ସେମିତି—

ଅମଙ୍ଗଳ ରମ୍ୟଙ୍କର ଭାବନାଟା ତୁଣ୍ଡରେ ଅଟକିଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଛି । ଟିକିଏ ରହୁ କହୁଛି ସେ ଦୁଃଖ ବି ସହବ । ବାହାର ଲୋକେ ଦୁର୍ନାମ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୋ ଭିତରେ ମୋ ମନ ମୋତେ ଦୋଷୀ କରୁଥିବ । ତାକୁ ବି ସହ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହେ ଧରି ପେଟେ ପାଇଁ ମୋତେ ହାଟକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କଅଣ ବୁଝିଲ କେଜାଣି ବୋଉ କାନ୍ଦୁ ଉଠିଲା ।

ମନୁଆଁ କୁ ଗୁଳିରେ ଜାକି କୋହକୁ ଗୁପିରଖି ମୁଁ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ରହିଛି । ଆକାଶ ଗୁଳିରେ ଅଗଣନ ତାର ମିଟି ମିଟି ହେଉଛନ୍ତି । ଦୂର ଗନ୍ଧାର ଓ ତୋଟା ଆଡୁ ଝିଙ୍କାର ଶବଦ ଭାସି ଆସୁଛି । ଯୁଆଡ଼େ ଗୁଳିଲେ ରମ୍ୟଙ୍କର ବଞ୍ଚିଛି । ଡର ମାଡୁଛି ।

ଘର ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସିଲି ।

ରାତି ଅଧ । ଶୀତ ବେଶି ନ ଥାଏ । ମନୁଆଁ କୁ କୋଳକୁ ଘୁଆଇ କନ୍ଥା ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲା । କବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଗନ୍ଧାର ସେପାର ଅନ୍ଧାର ଆଗନ୍ତବ୍ୟ ଉପରୁ ବଙ୍କା ଜଳୁଟି ଉଠି ଆସୁଥାଏ । ଆକାଶ-ଗୁଳିରେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ମେଘ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭାସି ଯାଉଥାଏ । ରାତିର ଗନ୍ଧାର ଅନ୍ଧାର ପାତଳ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ ।

ଦୁଆରକୁ ଆସି ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ଭାବିଲା, ଯିବି, ବାଟ କେଇ କୋଣ, ସକାଳ ହେବା ଅଗରୁ ଫେରି ଆସିବି, କେହି ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ । ପରଟିଏ ଦେଖି ଗୁଲି ଆସିବି । ପୁରକୁ ଜର । ଘର ଭିତରେ ପଡ଼ି ସେ ଛଟପଟ ହେଉଥିବେ । ଭାଇକି ମନେ ପକାଇ କାନ୍ଥୁଥିବେ । ବାଉଳା ଗୁଜୁଳା ହୋଇ ଗୁରୁଆଡ଼େ ଗୁହଁ ଖୋଜୁଥିବେ । ଯିବି ? ହାତ ଗଲେଇ ଶିକୁଳି ଖୋଲିବି । ସେମାନେ ଯେମିତି ଖୋଲନ୍ତି ।

ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଅଗାଧ ଜୀବନର ଘଟଣା ।

ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ନଦ ହୋଇଯାଏ । ଅଳ୍ପଅଳ୍ପ କମାହୋଇ ଜଳୁଥାଏ ଗୋଡ଼ତଳେ । ସପନ ଦେଖୁଥାଏ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ କେତେବେଳେ ଆସି ଘର ଭିତରେ କାରବାର ହେଉଥାନ୍ତି । କପାଳ ଉପରେ କାହା ହାତର ପରଶ ପାଏ, ଥିଆ ଅଉ ଥାଏ । ଆଖି ଖୋଲେ । ଗୋଡ଼ତଳେ ସେ ଠିଆ ହୋଇ ହସୁଛନ୍ତି । ପେଟ ପୂରିଉଠେ ଅନନ୍ଦରେ । ତାଙ୍କର ସେଇ ହସ ଭିତରେ ମୋ ଆତ୍ମା ହଜିଯାଏ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠି ଠିଆ ହୁଏ ।

ଆରେ ତେମେ, କେମିତି ଅଇଲ, ତାଳିଲ ନାହିଁତ ? କବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା । ହାତ ବଢ଼ାଇ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଲଟେଇବାକୁ ମନହୁଏ । ହାତ ଟେକେ ।

ସେ କହନ୍ତି, ଏଇ ସୁରୁଆ, ଶ୍ଵେର ! ହାତ ଗଲାଇ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ହାତ ମୋର ଖସି ପଡ଼ିଲା ତଳକୁ । ପଛକୁ ଚାହିଁଲ, ସୁର ଘର ଭିତରୁ ବାହାର ଯାଉଛନ୍ତି କହୁ କହୁ, ହାତଟା ଧୋଇ ଆସିବି ନୁଆଉ, କଲା ଲାଗିଛି । ପଶତ କାନରେ ମୁହଁ ପୋଛିଲ । କଲା—ଛାଃ ।

ଦୁଇ ହାତରେ ମୋତେ ଗ୍ରହ ଉପରକୁ ଟାଣି ନେଲେ । ଗେଲ କର କହିଲେ, ସୁରୁଆଟା ବଡ଼ ତଗଲା, ତମ ଗୁନ-ମୁହଁରେ କଲା ବୋଲିଲା !

ଦୁଆର ମଝିରୁ ସୁର କହୁ ଉଠିଲେ, ଭାଇ ମତେ କହିଲେ ନୁଆଉ, ମୋର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ମୁଁ ମନା କରୁଥିଲି ।

ତାଙ୍କ ଗ୍ରହରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଆସିଲି । ଅଭିମାନ କର କହିଲି, ତମ ଭାଇ କହିବେ ନାହିଁ ଗିଲିବାକୁ—ତେମେ ଗିଲିବ ? ଦୁଷ୍ଟ—ରହ, ତେମେ ଯେଉଁଦିନ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିବ, ଫେର ଦେଖିବ ! ଜଣକ ମୁହଁରେ ଚୁନ ଜଣକ ମୁହଁରେ କଲା ! ବୋଲିବ ।

ଯିବ ? ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି କହିବ, ବାବୁ, ଲୋକେ ଯାହା କହନ୍ତି ପଛେ, ତେମେ ନଦୋଷ ! ମତେ ସମା କର ।

କାହାର ହସିଲା କଥା ପୁଣି କାନରେ ପଡ଼େ, ଆଗୋ, ଦେଖ ଗୋ, ବିଲେଇ ଆଖି ବୁଜି ଦୁଧ ପିଉଛି । ଲୁଗିଛି ନା ଗୋଡ଼ ଦଣ୍ଡିଟି ଦଣ୍ଡିତ । ସବୁଦିନେ ଶୁଣି ଅଧିଆ କାରବାର ଲାଗିଛି । ବାଟ ଦଖୋଜ । ସିଏ ଆସୁଛି, ସେ ଯାଉଛି । ଲୋକ ଦେଖାଶକୁ ବେମାର ।

କବାଟ କଡ଼ରେ ଆଉ ବୁଢ଼ୀ, ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଠେଇ, ତା ପାଖକୁ ଆଉ କିଏ, ଆଉ କିଏ, କହୁଛି, ତାର ପିଲା ହେବ ମ ! ଆଲୋ, ଏତେ ଶ୍ଵେର ଲୁଗୁ କାହିଁକି ? ଯାହା ତ କରବାର କଲ, ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ରେଣୁ । ପୁଅକୁ ସଲା ହୋଇ ମାଇଲ, ଦୁଗାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲ । ଦେଖ ମ, ଆଗୋ ଦେଖ ମ—

ଗାଁ ଯାକର ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ହେବେ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କଅଣ କରବ ? ଗଢି ଅଧ, କେହୁ ଅସିବେ ନାହିଁ, କେହୁ ଦେଖିବେ ନାହିଁ । ଯିବ ? ଥରଟିଏ, ଥରଟିଏ ସ୍ବରକୁ ଦେଖି ଅସିବ ।

କାଲେ ଅସି ପାରୁ ନ ଥିବ ? କାଲେ ବାଟରେ କାହା ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିବ ? ଚଉକିଆ ଧଡ଼ିଆ ଦାଦି, ଗଢ ତମାମ୍ ସେ ପଡ଼ିଆକୁ ଧାଆନ୍ତୁ—କି ଶୀତ କି ବର୍ଷା, ବାରମାସୀ ।

ଗାଁ କୁକୁର ଭୁକି ଉଠିବେ— ।

ଏଣେ ମନୁଆ ଉଠିବ, କାନ୍ଦିବ । ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଗହ୍ମର କଡ଼ ଗୋଟା କଢି ପୋଖରୀ ପାଖେ ତେମାଇ ରେଟିବ । ପରୁରବ, କିଲେ ସିଆଡ଼ୁ କୁଆଡ଼ୁ ? ଜାଣେ ଯେ !

ଦୁନିଆଁର ଲେକେ, ଏମିତି ତାଙ୍କର କଥା । ସନ୍ଦେହରେ ଢଳକୁ ଚାଲ କର ବଢ଼ାନ୍ତି । ଦୁର୍ନାମ ଆହୁର ପ୍ରବଳ ହୋଇ ମାଡ଼ିବ । ଭୁଣ୍ଡବାଇଦ ସବୁଠି ଶୁଭବ —ହାଟେଇ, ବାଟେଇ, ବିଲେଇ, ଘରେ, ବାହାରେ । ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ବାଟ ଚାଲି ପାରିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଟାହ ଟାପର କରବେ, ଅଖି ମିଟିକା ମାରବେ । ଲେକ ଭୁଣ୍ଡରେ ଭୁଲିଯା ହେବ ଦୋଗୁରୁଣୀ ?

ଜଳିଲା ପୋଡ଼ିଲା ଯୌବନ ଓ ଦରମଲା ଦେହକୁ, ପେଟ ପାଇଁ, ପିଲାଟିର ଜୀବନ ପାଇଁ, ସେ ବଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେପରି ଚାଲିଛି ଚାଲିଥାଉ, ଯେତେ ଦିନ ଚାଲିବ । ଲେକଙ୍କର ଭୁଣ୍ଡକୁ ଡରି ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ରହୁବ । ସୁରିଆକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯିବ ନାହିଁ । ସେ ନିଦୋଷ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଲେକ ଅଖିରେ ଦୋଷୀ । ସେ ଖୁଣୀ, ମୋର-ସ୍ବାମୀହନ୍ତା ।

ଭାଗ୍ୟରେ ଏଇୟା ଅଛି !

ପାହାନ୍ତି ପହରର ଆଲୁଅ ଆକାଶ କଡ଼ରୁ ଉଠି ଅସୁଥାଏ । ଅଖି କୋଣରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଛି । ଅଜିଠାରୁ ସୁରିଆର ନାମ ମୋ ମନରୁ ପୋଛୁ ହୋଇଯାଉ । ସୁରିଆ ଲେଖାରେ ମୁଁ ନାହିଁ କି ମୋ ଲେଖାରେ ସିଏ ନାହିଁ ।

କବାଟ ଖୋଲି ଭିତରକୁ ଗଲି । ମନୁଆଁ ପାଖରେ ଶୋଇ କନ୍ଧାର ଗୋଟାଏ ପାଖ ଦେହ ଉପରକୁ ଟାଣି ଆଣିଲି ।

ବୋଉର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଥିଲା ।

ପରୁରଲା, କେତେବେଳୁଁ ଉଠି 'ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇ କଅଣ ଏତେ ଭାବୁଥିଲା ଭୁଲସି, ଭରସି କି ତତେ ଜାକିଲି ନାହିଁ । ଦୁଆର ମଝିରେ, ଅନ୍ଧାର ଗଢିରେ ଠିଆହୋଇ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ ପିଲାଙ୍କ ପରି କାନ୍ଦୁଛି । କହ ମା, କଅଣ ହୋଇଛି ?

ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ ।

ଗୁରୁରଟା, କହିବାକୁ ଲାଗିଲା—ତୋ ମନକଥା ମୁଁ ଜାଣେ ଲେ ମା, ଅଜି ନୁହେଁ ଯେ ତୋ ପିଲାଟି ଦିନୁ । ସୁର ସେତେବେଳେ ଏଠିକି ନୁଆ ନୁଆ ଅସୁଥିଲା ।

ମା, ତୋ ତୁଣ୍ଡ ନ କହିଲେ କଅଣ ହେବ, ତତେ ମୁଁ ଜନମ କରୁଛି, ତୋ ମନ କଥା ଜାଣି ପାରିବି ନାହିଁ ? ସୁରକୁ ମୁଁ ତଡ଼ିଦେଲି, ଏକଥା ଶୁଣିଲା ବେଳରୁ ତୁ କାନ୍ଦୁଛୁ । ଲୋକଙ୍କ କଥାରୁ ଅମକୁ ମିଳିବ କଅଣ ? ଯାହା ହେବାର ହୋଇଛି । ମନକୁ ଟାଣ କର । ଶୁଣିଲୁତ, ସୁର କି ସୁନ୍ଦର ପିଲା, ଭାବି ଭାବି ଝୁର ଝୁର ଅଣହେଲାରେ କି ରୂପ ହେଲାଣି । ଆଉ, ତୋ ରୂପଟି ଥରେ ଆଇନାରେ ଦେଖିଲୁ ତୁଳସୀ ! କହିବୁ ଯେବେ, ଏଇ ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି ମୁଁ ଯିବି ସୁରକୁ ଡାକି ଆଣିବି ।

ଶୁଭର କୋହ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପାଟିକରି ଉଠିଲି, ଯିବୁ, ଯିବୁ, ସୁରକୁ ମଗାଣି ତୁଇଁରୁ ଡାକି ଆଣିବୁ । ସେଇଠି ସେ ତା ଭାଇର ହାତ ପାଉଣି ଖୋଜୁଥିବ । ମୋ ଲେଖାରେ ସେ ନାହିଁ ବୋଉ, ତା କଥା ମୋ ଆଗରେ ଆଉ ଦିନେ ତୁ କହିବୁ ନାହିଁ କି ତାକୁ କେବେ ଘରେ ପୁରାଇବୁ ନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ମୋ କଥାର ଓଲଟା କାମ କରୁବୁ, ସେଇଦିନ ମଗାଣି ତୁଇଁକୁ ମତେ ଖୋଜିବାକୁ ଯିବୁ । ବୁଝିଲୁ ?

କନ୍ଦା ଭିତରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ କାନ୍ଦିଲି ।

ବୋଉ ପାଟିରୁ ଆଉ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

୧୮

ଟଙ୍କା ପଇସା କି ଘର ବନ୍ଦା କଥା ଟିମବାବୁ ମୋ ଆଗରେ କେବେ ଉଠାନ୍ତି ନାହିଁ । ହାଟପାଳି ଆଗ ଦିନ ତାଙ୍କ ବଗିଚାରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୁଏ । ନାନାପ୍ରକାର ପନିପରିବା ସେ କରୁଥାନ୍ତି । ଘର ଖରଚ ବାକିତକ ସେ ବଢ଼ି କରନ୍ତି । ଶସ୍ତାରେ ମିଳେ ବୋଲି ମୁଁ ସେଇଠୁଁ ପରିବାପତ୍ର କିଣି ହାଟକୁ ନିଏ । ହାତରେ ପଇସା ନ ଥିଲେ ସେ ଉଧାର ଦିଅନ୍ତି । ହାଟରୁ ଫେରି ମୋର ଲାଗିତକ ରଖି ମୂଲଧନ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଫେରାଇ ଦିଏ ।

ଦୁଇ ଭିନି ପାଳି ପରେ, ଥରେ ମୋ ଆଗରେ ଟିମବାବୁ ଗୁକର ଟୋକାକୁ କହିଲେ, ତବଜୁ ସଲଖ ଧରୁନ, ତୁ ଯେପରି ଓଜନ କରୁଛୁ, ସେଇକି ଆଜୁ ପାଞ୍ଚପା ହେବ । ହସି ହସି ଥଟ୍ଟାଳିଆ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ତୁଳସୀ ତତେ ଶିଖାଇଛି କିରେ ? ଆଣ, ମୋତେ ଦେ, ତୁ ଯା ବାଇଶେ ଟୋଳି ଆଣିବୁ । ଗୁକର ଗୁଲିଗଲା । ବାବୁ ହାତରେ ତବଜୁ ଧରିଲେ । ପରୁଣିଲେ, କେତେ ସେଇ ନେରୁ ଚଲା ?

କହିଲି, ପାଞ୍ଚସେର ।

ସେ ପାଳି ପାଞ୍ଚସେର ଆଜୁ ହାଟରେ ସାତସେରରୁ ଅଧିକ ହେଲା । ଦାଣ୍ଡରେ ଆଜୁ ଦର ବେପାରୀ ଭାଉଁରେ ଭିନିଥଣା । ଟିମବାବୁଙ୍କୁ ଦାମ୍ ଦେଲାବେଳେ ସେ ଦୁଇଥଣା ନେବାକୁ କହିଲେ । ଦାଣ୍ଡ ଦରକୁ ଦେଖାଇ କହିଲେ, ସେଇଟା ଦାଣ୍ଡ

କାହ୍ନୁର ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସିନା, ଗାଁ ଲୋକ, ନିଜ ଲୋକକୁ କଅଣ ସେଇ ଦରରେ ଦିଅନ୍ତି ? ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ରହିଲେ । ଆଖି ଓ ଓଠରେ ହସର ଆଭାସ ଉଠିଲା । ମୁଁ ହସି ନୋଇଁଲି । ସେ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ବୁଲିଗଲେ ।

ସେଇକିରୁ ବୁଝିଲି, କାହିଁକି ମୋ ପରି ସେ ଦୟା ଦେଖାଇବାକୁ ଆଗରୁ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି, କାହିଁକି ହାତରେ ପରିବା ଓଜନ କରୁ କରୁ ପାଣି ପରେ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ହୋଇ ଗଣାଟା ପୁଣି ଭିନ୍ନ ପାଖକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତି । ଭୁଲ ହେଲା ବୋଲି ଚେତାଇ ଦେଲେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହନ୍ତି, ଏ, ଅମର ପୁଣି ଭୁଲ ହେବ ?

ଭୁଲ ରହେ ।

ଦିନେ ପଚାରିଲେ, ଆଲୋ ଭୁଲସୀ, ତୋ ପିଲାଟିକୁ ଏଣେ କେବେ ଆଣୁନାହିଁ ?

ପରିବା ବୋହୂ ଉପରେ ପିଲାବୋହୂ ବୋହୂ ପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ପୁଣି ଅତି ଚଗଲା ହୋଇଛି । ଗଛବୃକ୍ଷ ଛଣ୍ଡାଇବ ।

ନେ, ଏ କଦଳୀ ପୁଞ୍ଜିକ ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବୁ । ଏ କଥାମଧୁର ତଳ ତୋ ବୋଉକୁ ଦେବୁ ।

ତାଙ୍କ ଭଙ୍ଗ ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ଆପଣି କରିବା ଭଳି କିଛି କେବେ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ସେ ଯାହା କହନ୍ତି ସବୁଥିରେ ତାଙ୍କ ବେପାରର ଲାଭ କଥା ବିଚାର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଖରେ ବେପାର କଲାବେଳେ ମୋର କିପରି ଗୁରୁପଇସା ଲାଭ ହେବ, ଆଗ ସେ କଥା ବିଚାରନ୍ତି । ଗରିବ ନିଆଁଶି ବ୍ୟଥା, ପିଲାଟିଏର ମା, ଗାଁ ଝିଅ, ପିଲାଦିନୁ ଚିତ୍କା ପରିତପ୍ତ, କେତେ ବୋଲିବାକ କରନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ଟିକିଏ ଦୟା ଦେଖାଇବା ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ । ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ ସେ କେବେ ଟଙ୍କାପଇସା ମୋତେ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଜାଣନ୍ତି ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରିବି ନାହିଁ । ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦା ରଖିବାକୁ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ମୁଁ ଅପସରି ଯିବି । ଲୋକ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ତାଙ୍କର ଦାନ ଭଲ ଦର୍ଶିବ ନାହିଁ ।

ପରିବା ବିଡ଼ି ଛଲରେ, ଓଜନ, ଦର, ପଇସା ନେଲାବେଳେ ଅନ୍ୟ ପଇସା ସାଙ୍ଗରେ ମିଶାଇ ପାଣିଆଣାକୁ ସାତଣା ଗଣିବା ଏପରି ନାନା ଉପାୟରେ ସେ ମୋର ଲାଭ କରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ମୋତେ ସେ ଜଣାଇଁ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ହସାବଟା ଠିକ୍ ।

ତିମବାବୁଙ୍କର ଛପିଲା ଦୟା ପାଇଲା ଦିନରୁ ମୋ ହସାର ସ୍ୱରୁଖୁରୁରେ ଚାଲିଲା । ଯାହା ରୋଜଗାର ହେଲା ସେଥିରେ ନିଜଦିନିଆ ଖରତ ଯାଇ ଗୁରୁପଇସା ସହ ରଖିବାକୁ ସୁବିଧା ମିଳିଲା ।

ଦିନେ ମା ପଚାରିଲା, ହଇଲେ, ଟିମବାରୁ କରଜ ଟଙ୍କା କଥା କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ ? କିଏ ଜଣେ କହୁଥିଲା, ସେ, କୁଆଡ଼େ ଏ ଜମିଟା ନିଲାମ କରି ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।

କହୁଲି, ନାହିଁ ତ, କେବେ ସେ ଟଙ୍କା କଥା ମୋତେ କହୁ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ପଚାରିବି ପଚାରିବି ହୁଏ । ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ଦିନେ ପଚାରି ଦେବି ।

କାହିଁକି ପଚାରିବୁ ? ତାଙ୍କର ଯଦି ଦୟାଥିବ ସେ ବଳେ ଯାହା କରିବାର କରିବେ । ଯଦି ଉଦ୍ଦ ଦଖଲ ନେବାର କଥା ହୁଏ ବଳେ କହୁବେ ।

ବୋଉର ଉପଦେଶ ମାନୁଲି ନାହିଁ । ଦିନେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରି ଦେଲି ।

ସେ କହୁଲେ, ସେଥିପାଇଁ ତମେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା । ଉଦ୍ଦଟା ନିଲାମ ହୋଇ ଯାଇଛି, ମୋ ନାମରେ ତ ଅଛି । ତମେ ସବୁ ସେ ଘରେ ଥିବାଯାଏ କେହି ବାଧା ଦେବେ ନାହିଁ କି କେହି କିଛି କହୁପାରିବେ ନାହିଁ । ସମ୍ପତ୍ତି ମୋ ନାମରେ ହେବା ଦ୍ଵାରା ଖଜଣା ଦେବା ଦାୟିତ୍ଵରୁ ତମେ ରକ୍ଷା ପାଇଛ । ହେଲେ, ଏସବୁ କଥା ମୋ ବୋଉ କି ସ୍ତ୍ରୀ ଯେପରି ନ ଜାଣନ୍ତି । ମାଇସି ମଣିଷ, ପରର କୁଣିସାରେ ସେମାନଙ୍କର ପଡ଼ିବାର ଭର ଅଛି ।

ବୋଉ ଶୁଣି ହସିଲା । କହୁଲା, ହଉ, ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହୁଥା ।

ମୁଁ ବଲ୍ଲବଲ୍ଲ କରି ତା ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ରହୁଲି । ସେ ହସିଲା କାହିଁକି ? ଟିମବାରୁଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ଦୟା ଦେଖି ସେ କଅଣ ଭାବିଲା କି ? ତାଙ୍କର କଥାରେ ତା'ର ପରତେ ହେଲା ନାହିଁ ?

ପଚାରିଲି, ତୁ ହସିଲୁ କାହିଁକି ? ସେ ମିଛ କହୁଲେ ?

ନାହିଁ ଲେ, ମିଛ କହୁବେ କାହିଁକି ? ମତେ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ଏମିତି କେତେ ଗତ କଥା, ମୋ ବୟସବେଳର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଜଣେ ଆଉ ଜଣକୁ ମିଛରେ ଦୟା ଦେଖାଏ ନାହିଁ । କେହି ତ କାହାର ଭାଇ ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ନୁହନ୍ତି । ମନରେ କେଉଁ ଆଶା ଥାଏ ବୋଲି ସିନା ! ଦେଶନେଶର ଦୁନିଆଁ !

ଦରହସିଲା ଓଠରେ ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ତାର ସେ ଚାହିଦା ଶିତରେ କଅଣ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରି କହୁ ପାରିବି ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ କୋହରେ ମୋ ପ୍ରତି ଧରି ଉଠିଲା । ମୁଁ ବୋଉକୁ କିଛି ନ କହି ପିଲାଟିକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ କାମରେ ମନ ଦେଲି । ବୋଉର ସେଇ କଥା କେଇପଦ ମନରେ ଛଟପଟ ହେଲା ।

ଦେଶ ନେଶର ଦୁନିଆଁ ! ଟିମବାରୁ ମତେ ଦେଇଛନ୍ତି କଅଣ, କିଏ ବା ମୋତେ କଅଣ ଦେଇଛି ? ମୁଣ୍ଡ ଝାଲ ଭୂତରେ ମାରି ମୁଁ ମୋର ସଂସାର ଚଳାଇଛି ।

ତା ପରେ ଯେତେଥର ପରବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ବଗିଚାକୁ ଯାଇଛି, ମୋତେ ଲାଗିଛି ଯେପରି କିଏ ପଛରୁ ଗୋଡ଼ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖୁଛି । ଟିମବାରୁ ଏଣିକି

ଗୁଜର ଟୋକାକୁ କୌଣସି ଆଗରେ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ବରଗି ନଈକ ପରିବା ଓଜନ କରନ୍ତି । ମୁଁ ତରିଲା ଅଖିରେ ତାକୁ ଗୁଡ଼େଁ । ସେ କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ନିଜ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ତାଙ୍କ ମନତଳେ ଛପିଲା ଆଗ୍ରହର ଗ୍ରନ୍ଥୀ । ସେ ଆଗ୍ରହଟି କଅଣ, ମତେ ଅଜଣା ନ ଥିଲା । ବୋଉ କଥା, ପିଲା କଥା, ମୋର ଭଲମନ୍ଦ ହାଲଗୁଲ ପରୁର ଗୁଡ଼ିକାକୁ ସେ ବ୍ୟାକୁଳତା ଦେଖାନ୍ତି । ମୁଁ ପରିବା ବୋଝ ନେଇ ଗୁଲି ଆସିଲେ ମୁହଁ ଫେରାଇ ମୋ ଆଡ଼େ ଗୁଡାନ୍ତି ।

ମୋ ମନ ଉପରେ ସେଇ ଗୁଡ଼ାଣୀର ପ୍ରଭାବ ଯେ ନ ପଡ଼େ ଏପରି ନୁହେଁ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବେଳରେ, ଯେତେବେଳେ ହାତକୁ ମୁଁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଯାଉଥାଏ କି ସେଠାରୁ ଫେରୁଥାଏ, ନୋହୁଲ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରାତି ଅଧରେ, ସବୁ କଥା ମୋର ମନରେ ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ହୁଏ । ଶୁଭ ନରମି ଆସେ । ମନ ଦୁଃଖ ହୁଏ । କେତେ ଲୋକଙ୍କର ରୂପ ତାଙ୍କ ମନେ ପଡ଼ି । ଦରମା ଦେହଟା ପୁଲକି ଉଠି — ଦଉଡ଼ିକଟା ଓଲଟି ଗାଈ ପରି ଏଣେ ତେଣେ ଦଉଡ଼ିଯାଏ । କଲଙ୍କିଲଗା ସରଗ ଫେରି ଆସେ ସେଇ ଖୁଣ୍ଟ ମୂଳକୁ, ଯେଉଁଠି ବନ୍ଦା ହୋଇଥାଏ ବାହୁଣ୍ଡ, ମନୁଆଁ । ତା’ର ମୁହଁରେ କଲେ ସୀର ଦେଇ ଅଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ମୁଁ ମନ ଓ ଉଡ଼େଜନାକୁ ଶାନ୍ତ କରେ ।

୧୯

ହାଟ କାମ ସାରି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଫେରୁଥିଲା ।

ଶୁକ୍ରବୋଉ ଖୁଡ଼ୀର ସାଙ୍ଗ ଶୁଭିଳ ଦିନୁ ମୋର ଆଉ କେବେ ଭେରି ହୁଏ ନାହିଁ । ସେଇ ସବୁ ଧୋକ ଫରଫର ଲୁଗା ପଞ୍ଜାବା ପିନ୍ଧା ବାବୁ, ଯାହାଙ୍କର ନାକ ତଳେ ପ୍ରଜାପତିଆ ନିଶ ବେତକର ଦଣେ, ସେଇ ଆସି ସବୁଥର ପରି ବୋହୂକ ପରିବା ହୁଣ୍ଡା-ମୂଳ କରି ଗୁରୁଟଙ୍କା ଦେଇ କିଣିନେଲେ । ମୂଳ ଦା’ ଟଙ୍କାରୁ କିଛି ବହୁକା ହେବ । ଲର ଯାହା ହେଲା ସେତକ ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସି ମୁଁ ଫେରିଲି । ଭାବିଲି, ବାବୁ ଏବେ ମୋର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ହସନ୍ତି, ତାଙ୍କ ରୁମାଲ କାଢ଼ି ମୁହଁ ପୋଛି ବାସନା ଉଡ଼ାନ୍ତି, ସେଥିରେ ମୋର କଅଣ ଅଛି ? ତାଙ୍କର ସେଇ ଗୁଜର ଟୋକା ଏବେ ଅଖି ତରୁଟି ଦାନ୍ତ ଚପି ସାପ ପରି ପିଁ ପିଁ ହେଉଥାଉ ।

ଯାହା କଥା ଭାବୁଥିଲା, ସେଇ ବରୁଣେଇ ଗାଁ କଡ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୋଟା ଭିତରୁ ଆସି ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲା । ଅଖି ଚକ୍ରି ପରି ଚାଲୁଥାଏ । ମୋର ଶୁଭ ଦବକି ଗଲା । ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲି, ବାଟ ଶୁଭ ଠିଆ ହେଉନୁରେ ।

ସେ ରୁଡ଼ ସ୍ତରରେ ପଶୁଛିଲା, ତୋ ନା କଅଣ ଲେ ?

ମୁଁ କଥା ଉପରେ ଜୋର୍ ଦେଇ କହିଲି, ମୋ ନାମରୁ ତତେ କଅଣ ମିଳିବରେ, ବାଟରୁ ଘୁଞ୍ଚି ।

ତୁ ସେ କାନ୍ଦୁଗିଟି ବାବୁକୁ ଚିହ୍ନି ?

କେଉଁ କାନିଗିଟି ବାବୁ ?

ହସିଲା । କହିଲା, ଓ, ତୁ ଜାଣୁ ନାହିଁ, ସେଇ ଯେଉଁ ବାବୁ ସବୁ ହାଟ ପାଲି ତୋଠୁ ପରବା କିଶନ୍ତି, ପଇସାକ ଚକ୍ର ଦି ପଇସା ଦେଇ ନିଅନ୍ତି । ସେଇ ବାବୁଙ୍କ କଥା କହୁଛି । ତାଙ୍କ ନାଁ ବିଶିବାବୁ, ସେ ମାଟି କାନ୍ଦୁଗିଟି, ସେ ମୋ ଖାଉଁଦ ।

ତାର କଳାମିଶିମିଶି ବଳିଲା ଦେହ ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ ରଙ୍ଗିଲା ଆଖିକୁ ଗୁହଁଲି । ଗୁଲି ତମକି ଉଠିଲା । ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିଲି, ହାଟକୁ ଶହ ଶହ ଲୋକ ଆସୁଛନ୍ତି, ଯାହାଠାରୁ ଦି ପଇସା ଲାଭ ପାଇଲି ତାକୁ ବିକିଲି ପରବା । କିଏ ତୋ କାନ୍ଦୁଗିଟି ବାବୁ, କିଏ ତୋ ଖାଉଁଦ, ମୋର ଜାଣିବା କି ଚିହ୍ନିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କହିଲା, ତୋର ସିନା ଦରକାର ନାହିଁ, ତାଙ୍କର ଦରକାର ଅଛି ଲେ । ତୋ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ମତେ ସେ କହିଛନ୍ତି । କେତେ ଥର କହିଲେଣି । ଆଜି ଜିଗର୍ ଲାଗେଇଲେ । ଅଧା ବାଟରେ ତତେ ଭେଟିବାକୁ ଆଇଲି ।

ଡର ଡର ପଶୁଛିଲା, ମୋଠାରେ ତାଙ୍କର କି କାମ ?

ଆହା ହା, ବୁଝିଲା ନାହିଁ କି, କାନ୍ଦୁଗିଟିବାବୁ ସେ, ମାଟି କାମ କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ବହୁତ ଲୋକ ଲୋଡ଼ା । ତଇଲିପଡ଼ାରେ ନଈବଳି ଦୋହର ପଡ଼ିଛି । ଦୁଇଶ ଲୋକ ମାଟି କାଟି ବୋହୁଛନ୍ତି, ମାଇପେ, ମରଦ, ପିଲାଏ ।

ମତେ ମାଟି କାମ କରି ଆସେ ନାହିଁ ।

ସେ କଥା ସେ ଜାଣନ୍ତି । ଆମ ବାବୁଙ୍କର ଅତି ଦୟା । ଦେଖୁନୁ, କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଦାନା ପାଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ଖାଲି ବାଛି ବାଛି ଗଜା ଟୋକା ଟୋକା ରଖନ୍ତି । ସେମାନେ ଭଲ କାମ କରି ପାରିବେ, ବେଶି କାମ କରିବେ । ଖରାବର ପାଖିବା ନାହିଁ ।

ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲି, ତୋ ବାବୁ ତତେ ସିନା ବଡ଼, ମୋତେ ବଡ଼ ନୁହନ୍ତି । ଉଠ, ମୋର ଡେଇଁ ଦେଉଛି ।

ମୋ ବାବୁ, ବିଶିବାବୁ, ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ । ତୋ ଉପରେ ତାଙ୍କର ନଜର ପଡ଼ିଛି । ମାନେ, ତୋ ଦୁଃଖ ଦେଖି ତାଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ହୋଇଛି ।

ମୋର ଦୁଃଖ କଅଣ ସେ କେମିତି ଜାଣିଲେ ?

ବାହୁଚରଣ ପ୍ରହାରକୀ

ବୁଝି ପାରୁନୁ ? ଯିଏ ମଣିଷ ଚରଣ ସେ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ମଣିଷ ଚଢ଼େ । ତତେ ଦେଖି ସେ ମତେ କହନ୍ତି, ଆହା ହା, ଦେଖିଲୁ ରେ ବଳିଆ, କାହା ଘରର ହୁଅ, କାହା ଘରର ବୋହୂ, କପାଳ ପାଟିଛି । ପିଲା ବୟସରେ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଟ୍ ଧରି ହାଟକୁ ଆସୁଛି । ଅଣଅଡ଼ିଆ ହୋଇ ବସେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ । ହାଟକୁ ଆସିବାକୁ ଯେପରି ତାର ମନ ନାହିଁ, ଖାଲି ବାଧାକୁ ଆସେ । ପେଟ ପାଟଣା କଥା । କେହି ବୋଧହୁଏ ତାର ନାହିଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ଦୁଃଖ କରୁଛି । ଆହା ହା, ହାଟରେ ସହସ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼େ ସେ ହୁଅଟି ।

ହସ ମାଡ଼ିଲା । ହସ ଗୁପ୍ତିରଖି କହିଲା, ତୋ ବାବୁଟି ତ ଅତି ଭଲ ଲୋକରେ ବଳିଆ, ମଣିଷର ଦୁଃଖ, ମଣିଷର ମନକଥା ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ବୁଝନ୍ତି ।

ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ନୁହେଁ ଲୋ, ତୋ ନାଁ କଅଣ ଟି ?

କାହିଁ କି, ତୋ ବାବୁ ଜାଣିବାକୁ ଗୁଡ଼ି ଛନ୍ତି ?

ଜାଣିବାକୁ ଗୁଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ଯେ ଜାଣିବାକୁ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ।

ମୁଁ ତ ହାଟକୁ ଆସେ, ମୋ ନାମ ହାଟୋଇ ।

ସେଇଆ ହେଉ । ଆଉ, ତତେ ମୁଁ ବାଟରେ ଭେଟିଲି, ମୋ ନାମ ବାଟୋଇ, ବଳିଆ ନହେଁ । କଅଣ କହୁଥିଲୁଟି ? ତତେ ଥରେ ଗୁଡ଼ି ସେ ତୋ କଥା ବୁଝି ନାହାନ୍ତି ଲୋ ହାଟୋଇ, ତତେ ଦେଖିବାକୁ ନିଜ ହାଟ ପାଳକ ସେ ଆସନ୍ତି । କେମିତି ତତେ ଆଡ଼େଇ ଆଡ଼େଇ ଗୁଡ଼ାନ୍ତି ମନେ କଲୁ ? କେମିତି ନିଶରେ ହାତ ମାରି ହସନ୍ତି ?

ତାଙ୍କ ହସ କି ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ାଣୀ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ମୋ ପରିବା ମୋ ଦଣ୍ଡିରେ ମୋର ନିଦା ଥାଏ ।

ବାବୁଙ୍କ ପଇସା ମୁଣିରେ ନୁହେଁ ?

ପଇସା ମୁଣିରେ ନଜର ଦେବାକୁ ମନ କଲେ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଟ୍ ଧରି ହାଟକୁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । କେତେ କାଳ୍ପବଟି ବାବୁ ତାଙ୍କର ପଇସା ମୁଣି ଧରି ମୋ ଦୁଆରକୁ ଦଉଡ଼ନ୍ତି । ଉଠ, ଉଠ ବାଟରୁ ।

ବାଟ କଡ଼ ଗୁରୁତ୍ବ ଅଟେ ବଣ ଭିତରକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇଲି । ବଳିଆର କଥାରେ ମୋର ଗାଗ ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଥିଲି, ବଳିଆର ପ୍ରତି କଥାରେ ଛପି ଛପି ଦେଖା ଦେଉଛି ତାର ଖାଉଁଦ ପ୍ରତି ଗାଗ, ଶେଷ ଓ ମୋ ପ୍ରତି ଅଭିମାନ ।

ବଳିଆ ବାଟରୁ ଆଡ଼େଇ ଗଲା । ମୋ କଥାରେ ତାର ମୁହଁର ଆଭାସ ବଦଳି ଗଲା । ସେ ଖୁସି ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା କହିଲା, ଅସଲ କଥାଟା କହି ନାହିଁ ଯେ, ଟିକିଏ ରହ । ବାବୁ କହିଲେ, ଆରେ ବଳିଆ, ତାକୁ ଦିନେ ନିଶେଳାରେ କହିବୁଟି— ।

କଥା ଅଧା ରଖି ଦେଲା ।

ଆଗ୍ରହର ଛଳନା କରି ଶୁଣିବାକୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ପଚାରିଲା, କ'ଣ କହିବୁ ?

ହସିଲା ମୁହଁରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, କହିଲେ, କହିବୁଟି, ସେ କାହିଁକି ହାଟକୁ ଯାଇ ଖରାରେ ବସି ପରବା ବଜୁଛି ? ଯାହା ତାର ପରବା ଥିବ ସବୁ ଆଣି ଆମର ଘରେ ଓଜନ କରି ଦେଇଯିବ ।

ହାଟରେ ଦର ଯାହା ହୋଇଥିବ ସେଇ ଅନୁସାରେ ପଇସା ଗଣି ନେଇଯିବ । ତାହେଲେ ଆମକୁ ଆଉ ହାଟକୁ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ, ତାକୁ ବି ଅଧିକବେଳ ରହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । କେମିତି, ମନକୁ ଆସୁଛି ଲେ ?

ଆହା ହା, ବାବୁଙ୍କର ବଡ଼ ଦୟା ରେ ବଳିଆ, ଗରବଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଭାବ ନଜର । ଭଲ କଥା ତ କହିଛନ୍ତି । ଏଥର ସେଇଆ କଲେ ଭଲ ହେବ । ମିଛଟାରେ ବସି ବସି ବେଳ କାଟିବ କାହିଁକି ?

କଟମଟ କରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ନାକ ଫୁଲାଇ କହିଲା, ବାବୁଙ୍କୁ ସେଇଆ ମୁଁ ଖବର ଦେବି ?

ଜବାବ ନ ଦେଇ ମୁଁ ବାଟେ ବାଟେ ଚାଲି ଆସିଲି ।

୨୦

ହସି ହସି ପେଟ ପରସ ହେଲା । ଛବିର ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି ଦେଉଁଶୁ ତାର ପିଠି ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି କହିଲା, ଭଲ କରି ନାହିଁ ଛବି ? ବାବୁଙ୍କର ଯେଉଁ ଚାକର ଟୋକା, ଯେମିତି କଟମଟ କରି ମତେ ଚାହିଁଲା, ମୁଁ ଯଦି ତାର କିଏ ହୋଇଥାନ୍ତି, ମତେ ସେ ସେଇଠି ଚାକର ଦେଇଥାନ୍ତା । ପରକୁ ପର । ମୋର ଯାହା ଖୁସି ମୁଁ କରିବି, ତାର ଥାଏ କଅଣ ?

ଛବିର ମୁଣ୍ଡ ବଳା ସରିଥିଲା । ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ବସିଲା । ଭାବି ଭାବି ପଚାରିଲା, ଆଗ୍ରହ ଭୁଲସୀ ଅପା, ତେମେ କଅଣ ସତରେ ପରବା ନେଇ ଏଥର କାନ୍ଥଗଟି ବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବ ?

ଗଲେ କଣ ?

କଣ ନାହିଁ ଯେ—

ଜଣକୁ ସବୁ ପରବା ବାକି ଦେଲେ ଜଳ୍ପ କାମ ଛୁଣିଯିବ । କେତେ-କେତୁ ଆସିଲଣି, କେତେ ଗପିଲଣି, ତଥାପି ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ଆଉର ଆଗରୁ ଆସିଲେ ଦିହେଁ ବସି କାଞ୍ଜିଗାତ ଖେଳିବା । ଏକା ତେଜୁଲିମଞ୍ଜି ଯୋଗାଡ଼ କରି ରଖିଥିବୁ ।

ତମ ମନୁଆଁ ତେଣେ କାନ୍ଦିବ ନାହିଁ ?

ମନୁଆକୁ ବୋଉ ବୁଝାଇଶୁଣାଇ ରଖିଥିବ ଯେ । ସତେ ଲେ ଛବି, ତତେ ଦେଖିଲେ ଘଡ଼ିକ ପାଇଁ ମୁଁ ସବୁ ଭୁଲିଯାଏଁ, ମନୁଆଁ ବି ମନେ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ତାର ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ମୋର ବେକ ଉପରକୁ ଆଉଁଜାଇ ଆଣି ଗାଲ ଉପରେ ଚୁମା ଦେଲି । ପିଠି ଆଉଁସି କହିଲି, ଆଉ ଜଳରେ ତୁ ମୋ ଝିଅ କି ରଖିଣି ହୋଇଥିଲା ।

ମନୁଆଁ କୁ ଦିନେ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିବ ନାହିଁ ?

ବୋଝ ଉପରେ ନଳିତା ବଢ଼ା ? ସେ ପୁଣି ବଡ଼ ଅଝଟିଆ । ଦିନେ ସହଳ ସହଳ ହାଟରୁ ଫେରିଲେ ତତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ ଯେ, ବେଳ ଆଉଁଶୁ ତୋ ଭାଇ ଫେରିବା ଆଗରୁ ତତେ ଗୁଡ଼ି ଦେଇ ଯିବ । ବାଟେ ବେଶି ନୁହେଁ ।

ଭାଇ ଯଦି ଜାଣିବ, ମତେ ଗାଲି ଦେବ ।

ସେ ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏଇଠିକି ଯା ଆସ କରେ ବୋଲି ତୁ ତାକୁ କହିଛୁ ?

ନାହିଁ, ତାକୁ ମୁଁ କହି ନାହିଁ । ଦିନେ ସେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ପଚାରିଲେ, ତୋ ମୁଣ୍ଡ ତ ଆଗେ ଅଲଗା ହୋଇ ଫୁର୍ ଫୁର୍ ଉଡ଼ୁଥିଲା, ଆଜିକାଲି କିଏ ବାନ୍ଧି ଦେଉଛି ? ମୁଁ ମିଛରେ କହିଲି, ମୋ ହାତରେ ବାନ୍ଧିଛି । ସେ ଖୁସି ହେଲେ । ତହିଁ ଆରଦନ ମୋପାଇଁ ଆରଣି ପାନଆଁ କିଣି ଆଣି ଦେଲେ । ଆଉ କେବେ କିଛି ପଚାରିବୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ମନା, ଆମ ଘରକୁ କେହି ଆସିବେ ନାହିଁ କି ମୁଁ କାହା ଘରକୁ ଯିବି ନାହିଁ ।

ଆଜ୍ଞା, ମନୁଆଁ କୁ ଦିନେ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିବ, ନଇଲେ ଯେଉଁ ଦିନ ହାଟ ପାଲ ନ ଥିବ, ସେ ଦିନ ସିଧା ସିଧା ଏଠାକୁ ଆସି ତତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ ଯେ ଆମ ଘର, ଆମ ଗାଁ ବୁଲୁତଲ କର ଦେଖି ଆସିବୁ । ମୋ ବୋଉ ତତେ ଦେଖିବାକୁ କହେ । ମୋ ଭଣ୍ଡାରୁ ତୋ କଥା ଶୁଣିଲେ ସେ ଖୁସି ହୁଏ ।

ଛବି କହିଲା, ଭାଇକୁ ନ ପଚାରି ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯିବି ନାହିଁ । ସେ ଯେଡ଼ିକ ସେମ୍ବା ସେଡ଼ିକ ଗାଁ ।

ସଞ୍ଜ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ମୁଁ ବିଦାୟ ନେଇ ବାହାରିଲି । ତା ସାଙ୍ଗରେ ପଖାଳ ଗଣିଏ ଖାଇ ବସିବାକୁ ସେ ଜିଗର୍ ଧରିଲା । କହିଲା, ତେମେ ଆସିବ ବୋଲି କେଡ଼େ କଷ୍ଟରେ କଣ୍ଟାମଝଟ ଶାଗ ପତର କରି ତୋଳି ଖରଡ଼ି ରଖିଛି । ତେମେ ଯଦି ନ ଖାଇ ଯାଅ, ତମ ନାଁରେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଉପାସ ରହିବି ।

ତା ଅନୁସେଧ ମୁଁ ଭାଙ୍ଗି ପାରିଲି ନାହିଁ, କେବେ ଭାଙ୍ଗି ନାହିଁ । ଗରବ
ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି ସିନା, ମନଟି ତାର ବଡ଼ । ହାଟ ଫେରନ୍ତୁ ଆଡ଼, ପିଚୁଳି,
ପାତଲ କଦଳୀ, ଘିଅିଠା ମୁଁ କିଣି ଆଣି ତାକୁ ଦିଏ । ସେ ଆଗ୍ରହରେ ଟିକିଏ
ଖାଏ, ବାକିତକ ଗଣ ନୟନ ଦେଇ ମନୁଆଁ ପାଇଁ ମୋର ହାତରେ ଫେରାଇ
ଦିଏ । ବୋଉ ପାଇଁ କଥା ଲଙ୍କାମରତ, ମନୁଆଁ ପାଇଁ କାକୁଡ଼ି ଗଛରୁ ତୋଳି
ଦିଏ । ମୁଁ ମନା କଲେ ସେ ଶୁଣେ ନାହିଁ ।

ବାଟରେ ସୁରଙ୍ଗ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଆହା, ଦଇବ ଯଦି କପାଳ
ଫଟାଇ ନ ଥାନ୍ତା, ଛବି ଯଦି ସୁରଙ୍ଗର ହାତ ଧରି ମୋ ପାଖକୁ ଯାଇଥାନ୍ତା,
କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦରେ ଆମର ବେଳ କଟିଥାନ୍ତା । ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପରି ଦିଭାଇ ।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ମୋଡ଼ିଲି ।

ସୁରଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ଦିନୁ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ । ସେ ବି ଆଉ ଆସନ୍ତି
ନାହିଁ । କିଏ ଜଣେ ବୋଉ ଆଗରେ କହୁଥିବାର ଶୁଣିଥିଲି, ସୁର ଉଦାସିଆ
ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି । କାହାର ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମୂଲ ଲାଗିବାକୁ
ଯାଇ ଭିନ୍ନ ଗୃହ ଦିନରେ ଥରେ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ଘଡ଼ିଏ ଦିଘଡ଼ି ଦାଣ୍ଡ
ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ପୁଣି ଗୁଲି ଯାଆନ୍ତି ।

ସୁର ଆଉ ଛବି, ଭାଇ ଭଉଣୀ ପରି ସୁନ୍ଦର ଦଶିବେ । ଦିହଙ୍କି ଦି ଆଖିରେ
ଦେଖିଲେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲି ଯିବ ।

କିନ୍ତୁ, ଛବିର ଭାଇ ! ମୋର ଦୁର୍ନାମ, ଭୂତବାଇଦ ତାଙ୍କର କାନରେ
ପଡ଼ି ନ ଥିବ ? କାଲେ ସେ ମନା କରିବେ ? ପ୍ରସାବ ପକାଇବ କିଏ ?

୨୧

ଆଉ ପାଳି ହାଟକୁ ବସିବାରୁ ଏପାଖ ସେପାଖ ବୁଲି ମୋର ପସରା
ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଥାଏ ତାଙ୍କର ଗୁଜର ଟୋକା ବଳିଆ ।
ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଠିଲା । ବାବୁ ମୋ ପସରାରେ ହାତ
ମାରି ଏଇଟା ସେଇଟା ଦେଖି କହିଲେ, ଆରେ ବଳିଆ, ଯୁବ ପରବା କେଣ୍ଡ
ଛନଛନିଆ ଦିଶୁଛି । ସବୁ ଓଜନ କରି ନେ । ଦର କଣ ଲେ ?

ଆଗ୍ରହର ସ୍ୱର ଆଖିରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ
ଯେଉଁ ଦର କହିବ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ କହିଲି । ସେ ଆପଣ ନ କରି ସବୁ ଓଜନ
କରି ନେଲେ । କହିଲେ, ବଳିଆ ତୁ ପରବା ନେଇ ଆଗେ ଆଗେ ଯା, ମୁଁ
ହସାବ କରି ଦାମ୍ ଦେଇ ପଛରେ ଯିବି । ବଳିଆ ମୋ ଆଡ଼କୁ କଣେଇଁ ଚାହିଁ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

ପରବା ବୋହୂ ନେଇ ଚାଲିଗଲା । ବାବୁ ହସାବ କରି କହିଲେ, ତୋର ହେଲା ଦୁଇଟଙ୍କା ଚାରିଅଣା । ପଟେକଟରୁ ତମଡ଼ା ଥଳି କାଢ଼ି ବଢ଼ାଏ ନୋଟ ବାହାର କଲେ । ତହିଁରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ମୋଟେ ଦେଇ କହିଲେ, ନଥ । ତମର ଦାମ୍ କାଟି ରଖି ବାକି ମୋତେ ଫରସ୍ତ ନଥ ।

ମୁଁ କହିଲି, ବାବୁ ଗରବ ପସରା, ଦିଟଙ୍କା ଅଡ଼େଇ ଟଙ୍କାର ଗଜ । ମୋ ପାଖରେ ଦଶଟଙ୍କାର ରେଜା ନାହିଁ । ଆପଣ ଭଙ୍ଗାର ଆଣି ମୋତେ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ସେ ନୋଟ ବଢ଼ାକ ତମଡ଼ା ଥଳିରେ ରଖିଲେ । ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ଚାକର ତ ପରବା ନେଇଗଲାଣି, ମୁଁ ନୋଟ ଭଙ୍ଗାରୁଣୀକୁ ତେଣୁ କରେ । ତମେ ସେ ଖଣ୍ଡି ରଖିଥାଅ । ତମ ପଇସା ଦେଲେ ମୁଁ ମୋ ନୋଟ୍ ଫେରସ୍ତ ନେବି ।

ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ଆଗରୁ ସେ ହାଟର ଗହଳ ଭିତରେ ମିଶିଗଲେ । ମୁଁ କୌଣସି କଥା ଭାବିବାକୁ ବେଳ ପାଇ ନ ଥିଲି । ଅପେକ୍ଷା କଲି । ସେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ହାଟ ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଆସିଲା । ମୁଁ ମୋ ଜାଗା ଗୁଡ଼ି ଉଠିଲି । ଚାରିପଇସା ବଟା ଦେଇ ନୋଟ ଖଣ୍ଡି ଗୋଟିଏ ଲୁଗା ଦୋକାନରେ ଭଙ୍ଗାଇଲି । ମୋ ପରବାର ଦାମ୍ ମୁଁ ଅଲଗା ବାନ୍ଧି ରଖିଲି । ବାବୁଙ୍କ ଟଙ୍କା ହାତରେ ଧରି ପୁଣି ଅପେକ୍ଷା କଲି । ତାଙ୍କର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ହାଟ ଭାଙ୍ଗିଲା । ବେଳ ଚୁଡ଼ି ଆସିଲା । ତଥାପି ବାବୁଙ୍କର ଦେଖା ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ବାବୁଙ୍କ ଘର ଆଡ଼େ ଯାଇ ପଇସା ଦେଇ ଆସିବି । ମନ କାହିଁକି ଡାକିଲା ନାହିଁ । କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେଜାଣି ସିଧା ସିଧା ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ପରବା ଦେଇ ଆସିବାକୁ ସେ ଖବର ପଠାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଜାଣି ଜାଣି ଯାଇ ନ ଥିଲି । ହୁଏ ତ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ପ୍ରକାଶନରେ ମୋତେ ବାଧ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ସେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଛଳନା ଖେଳିଛନ୍ତି ।

ପୁଣି ଭାବିଲି, ବାବୁଙ୍କର ମନରେ ଯାହା ଥାଉ, ଗୋଟାଏ ହାତରେ ତାଲି ବାଜେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଘୋଡ଼ି ସେ ରହନ୍ତୁ । ମୁଁ କାହିଁକି ତାଙ୍କର ଧାରୁଆ ରହିବି ? ମନରେ ବାର କଥାର ଘଣ୍ଟାଚକଟା ହେବ ? ତାଙ୍କ ଧନ ତାଙ୍କୁ ଫେରୁଇ ଦେଇ ଯିବି । ଆଉଦିନେ ଆମ ପଇସା ନ ନେଇ ପରବା ଗୁଡ଼ି ଦେବି ନାହିଁ ।

ଏତେ କଥା ସିନା ଭାବିଲି, ଗାଁ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ଗୋଡ଼ ଚାଲିଲା ନାହିଁ । ସିଧା ସିଧା ଘରକୁ ଫେରିଲି । ଛବିକ ଦେଖି ଯିବାକୁ ମନ ହେଉଥିଲା । ମୋ ପାଇଁ ସେ ଦି' ପହରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବ । କିନ୍ତୁ, ବେଳ ଡେଇଁ ହେଲାଣି । ତା ଭାଇ କାମରୁ ଫେରିବେଣି । ଯିବା ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ।

ଘରକୁ ସିନା ଫେରିଲି, ପରର ଟଙ୍କା ପାଖରେ ରଖି ମନରେ ମୋର ଶାନ୍ତି ନ ଥାଏ । ବାବୁଟି କଅଣ ଭୁଲୁଥିବେ ? ବଳିଆକୁ କହୁଥିବେ, ଆରେ ସେଇଟା ଠକ, ଚୋରଣୀ—

ମନ ମୋର ଛଟପଟ ହେଲା ।

ବୋଉର ଦେହ ଭଲ ନ ଥାଏ । ଦେହ ତାତେ, ଗୋଡ଼ ହାତ ବଥାଏ । ତଥାପି ସେ ଘୁସୁର ଘୁସୁର ବାର କାମ କରେ । ମନୁଆର ଯନ୍ତ୍ର ନାହିଁ । ଦୁଃଖଧନାରେ ଲାଗି ତାର ସେବା ଯନ୍ତ୍ର ମୁଁ କରପାରେ ନାହିଁ । ମନରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ ତନ୍ତ୍ର ପରଘରକୁ କାମ କରବାକୁ ନ ଗଲେ ତ ତଳିବ ନାହିଁ ।

ଭ୍ରାତନେଉଟ ବେଳ । ବେତାଟି ଧରି ଟିମବାବୁଙ୍କ ବଗିଚାକୁ ପରିବା ପାଇଁ ଗଲି । କାଲି ହାଟପାଲି । ଯାହା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା ସେତକ ସରି ଗଲାଣି । ବୋଉର ଦେହ ଖରାପ । ତା' ପାଇଁ ପଥିଲେଡ଼ା, ମୋର ଭଲ ଲୁଗାଟିଏ ନାହିଁ । ଭଗଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧି ଅରେକାଙ୍କ ପରି ଦାଣ୍ଡ ହାଟକୁ ବାହାରିବାକୁ ଲଜ ମାଡ଼ୁଛି । ଖଣ୍ଡେ ଚନ୍ଦ୍ରଶିଖା ଶାଢ଼ୀ କିଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେତକ ସଞ୍ଚି ରଖିଥିଲି, ଏଇଥିରେ ସବୁ ସରିଗଲା । ପିଲଟାର ଜାମା ନାହିଁ । ଫୁଲ୍‌ଲୀ ଦେହରେ ରହୁଛି । ସର୍ବରେ ସଁ ସଁ ହେଉଛି । ତା ପାଇଁ ଫୁଲ ପକା ଜାମାଟିଏ କିଣିବ ।

କେଡ଼େ ଆଶାରେ ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ବଗିଚାରୁ ପରିବା ଆଣିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ନିଉପାଲିଆ ଗରୁକ, ଏ ପାଲିଟା କଅଣ ଉଧାର ଚଳାଇବେ ନାହିଁ ? କେବେ ତ ସେ ଆଗରୁ ପଇସା ମାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ଯାଗଲେ କହନ୍ତି, ହାଟରୁ ଫେରିଲେ ଦେବୁ । ମୁଁ ସିନା ବଳେଇ କରି ଦେଇଯାଏ ।

କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ବାବୁଙ୍କର ଟଙ୍କା କେଉଁଟି ମୋ ପାଖରେ ଥିଲା । ପର ମଣିଷ, କେଉଁ ଗାଁର କିଏ, ଅଜଣା ଅଶୁଣା । ତାଙ୍କ ପଇସାରେ ହାତ ଦେବାକୁ ମନ ହେଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ହାତରେ ବଗିଚାକୁ ଆସିଲି । ମନଟା ଦୋଦୋପାଣି ହେଉଥାଏ ।

ବଗିଚାରୁ ପାଟକ ଆଉଜା ହୋଇଥିଲା । ଉଁକ ମାରିଲି । କେହି କୁଆଡ଼େ ଦେଖା ଯାଉ ନାହିଁ । ଗୁକରର ନାଁ ଧରି ଡାକିଲି । ଜବାବ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଝଙ୍କାଲିଆ ତରୁଣ ଗଛ ଧାଡ଼ି ସେ ପାଖରୁ ମଧୁମାଳତୀ ଗଛ ପଛରୁ ଟିମ ବାବୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ କହିଲେ, ଆରେ, ଭୁଲସୀ, ଆ ଆ, ଗୁକର ବାକର କେହି ନାହିଁ ।

ପାଟକ ଖୋଲି ଉତରକୁ ଗଲି । ଟିମବାବୁ ତକା ଗୁଡ଼ିଲେ, ଆଲେ, ପାଟକଟା ଲଗାଇ ଦେଇ ଆ, ଗାଈ ଗୋରୁ ପଶି ଆସିବେ ।

ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଉତର ପାଖରୁ ପାଟକର ଜଞ୍ଜିର ବନ୍ଦ କଲି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି । ଭୁଥାଏ, ପାଖରେ ପଇସା ନାହିଁ ବୋଲି ଆଗରୁ କହିଦେବ କି ପରିବାପତ୍ର ଆଉ ଓଜନ କରି ପରେ ତାଙ୍କୁ କହିବ ।

ମୁଁ କିଛି କହୁବା ଆଗରୁ ସେ ଆଗ ବଳପଡ଼ି କହିଲେ, ଆଜି ନିଜ ହାତରେ ତୋତେ ପରବା ତୋଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗୁଳର ଆସିନାହିଁ । ଗୁଲ, ଆଗ ବାଇଗଣ କିଆଣ୍ଟକୁ ।

ଗଲ୍ । ଦହେଁ ତୋଳୁଥାଉଁ । କିଛି ସମୟ ଦୁନିହୋଇ ତୋଳିବା ପରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଭୁଲସୀ, ମୋର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜାଳାରେ ମୁଁ ଘରେ ଘଡ଼ିଏ ହୋଇ ଶାନ୍ତରେ ରହି ପାରୁ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ କଳିଆ ଲଗାଉଛନ୍ତି । ଭାବୁଛି ଏଥର ଘରକୁ ନ ଯାଇ ଏଇ ବଗିଚା ଘରେ ରହିବି ।

ଲୋକେ କଥା କହିବେ ଟିମ ଭାଇ, ତାକୁ ବୁଝାବୁଝା କରିଦେଲେ ସେ ବୁଝିଯିବେ ଯେ ।

ଟିମ ଭାଇ ହସିଲେ । କହିଲେ, ସେ ଆଣ୍ଟୁ ଆ ଲୋକ । ଯାହାର ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ ତାକୁ ବୁଝାଇଲେ ସେ ବୁଝିବ ନାହିଁ । ଟାଣ ହାତରେ କିଛି ନ କଲେ ସେ ବାଟକୁ ଆସିବେ ନାହିଁ ।

ସନ୍ଦେହ କାହିଁକି ?

ଯାହାର ମନ ନିର୍ମଳ ନୁହେଁ, ତାର ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ ଓ ଅଭିମାନ ଆସେ । ଦର୍ପଣରେ କ'ଣ ସେ ନିଜର ରୂପ ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି ? ଦେଖିଲେ ବୁଝି ପାରୁଥିବେ, ଗାଁର ଆଉ ଦଶଟା ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କ ଭୁଲନାରେ, ହାଟ ବାଟର ମୂଲ୍ୟ ମଜୁରିଆ ପିଲଙ୍କ ଆଗରେ ତାଙ୍କ ଚେହେରା କେଡ଼େ ଅସୁନ୍ଦର । ଭଗବାନ ରୂପ ତଳ ସିନା ଦେଇ ନାହାନ୍ତି, ଆଖି ତ ଦେଇଛନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କ ଅଭିଶାପ ଭେଦ ସେ ଜନ୍ମ । କେଉଁଠି କାହାକୁ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିଲେ ସେ ସହ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସେପରି କାହିଁକି ଭାବୁଛି ଟିମ ଭାଇ, ଭଗବାନଙ୍କର କଲାଣ ନେଇ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ତମ ପରି ସ୍ତ୍ରୀ, ଦେଠେଇଙ୍କ ପରି ଶାଶୁ ଯାହାର, ତାର ଆଜୁ ଦୁଃଖ କଥା ? ସଂସାରର ଦୁଃଖରେ ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ହୋଇ ହାଡ଼େ ହାଡ଼େ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଯେ, ରୂପ ଗୋଟାଏ ଅଭିଶାପ, ନିଆଁ । ଯୁଆଡ଼େ ଯାଏ ମଣିଷ ମନରେ ନିଆଁ ଲଗାଏ । ଶେଷକୁ ନିଜେ ପୋଡ଼ି ଜଳି ପାଉଁଶ ହୁଏ । ରୂପ ବାହାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରେ, ଭିତରଟା ପୋଡ଼ା ଅଙ୍ଗାର । ମଣିଷର ଗୁଣ କୁଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରେ, ସଂସାର ସୁନ୍ଦର କରେ ! କହିବି ଟିମଭାଇ, କହିବି ?

କହୁନୁ ।

ତମେ ତମର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଭଲ ପାଅ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ତମ ମନରେ ଏପରି ଧାରଣା ହୁଏ । ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଭଲ ପାଏ ସ୍ତ୍ରୀର ସବୁ ଗୁଣ, ସ୍ତ୍ରୀର ରୂପ ତା ଆଖିକୁ ଭଲ ଦିଶେ । ଭଲ ପାଇବା ଆଗରେ ବାହାରର ତମ ଠିଆ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଦେଖିଛ ନଟଭାଇ ସ୍ତ୍ରୀକୁ, ତା' ବଳେ ଅସୁନ୍ଦର ସାଗ ଦୁନିଆରେ ।

ଆଉ କେହି ଅଛି ? ବାହା ହୋଇ ପନ୍ଦର ଦିନ କାଳ ନଟିଭାଇ ଘରେ ପଶି ନ ଥିଲା । କେତେ ବୁଝାସୁଝା କଲ୍ଲପରେ ଯେଉଁ ଗାଁରେ ସେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଘରେ ପଶିଲା, ତହିଁ ଆରଦିନ ସେ କହି ବୁଲିଲା, ମୁଗନେହୀଟିଏ । ତା ପରେ ତ ଆଉ କିଛି ଗୋଲମାଲ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଟିମଭାଇ ଓ ମୁଁ ଦୁସି ଉଠିଲୁ ।

ବାଇଗଣ ତୋଳା ସରଲା । ଟୋକେଇରେ ପୂର୍ବର ମୁଁ ତରାଟ ଗଛ ପାଖକୁ ଆସିଲି । ଟିମଭାଇ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଆସିଲେ । କହିଲେ, ଝୁଟୁଙ୍ଗୁଙ୍ଗୁ କିଛି ନେଇ ଯା, ଗୁଲ ସେପାଖକୁ ।

ଦହେଁ ବଗିଚା ଘରର ପଛ ପାଖକୁ ଯାଇଁ ଚୋଲିଲୁ । ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଆସି କହିଲେ, କାହା ଆଡ଼କୁ ଟିକେ ଗୁହଁ ଲେ । କି କାହାସଙ୍ଗେ ଦୁସିକରି ପଦେ କଥା କହିଲେ, ସେ ସହ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସନ୍ଦେହ କରି ପଚାରିଲୁ, କିହୋ—? ମୁଁ ବିରକ୍ତ ହୁଏ । ବାହା ହୋଇଛି ବୋଲି କଥଣ ଗୁହଁ ବାର, କହିବାର ଅଧିକାର ମୋର ନାହିଁ ?

କହିଲୁ, ତମର ମନ ଚାହିଁବାର ସୁବିଧା ଯଦି ସେ ପାଇଥାନ୍ତେ, ତାଙ୍କ ମନରେ ଯଦି ଧାରଣା ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା ଯେ, ତେମେ ତାଙ୍କ ବିନା ଆଉ କାହାରିକୁ ଭଲ ପାଅ ନାହିଁ, ତେବେ କାହା ସଙ୍ଗେ କଥା କହିଲେ କି କାହା ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ଲେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ସେ ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ନାହିଁ ।

ଟିମବାରୁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ରହିଲେ । ସେତିକି ବେଳଠାରୁ ସେ ଆଉ ମତେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ଭରସି କରି କିଛି ପଚାରିଲି ନାହିଁ । ପରବା ତୋଳା ଶେଷ ହେଲା । ଟୋକେଇରେ ପରବା ନେଇ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମୁଁ ବଗିଚା ଘର ଭିତରକୁ ଗଲି । ସେଇଠି ସବୁଦିନେ ଓଜନ ହୁଏ । ଟୋକେଇ ଓଢ଼ାଇ ମୁଁ ଠିଆହେଲି । ସେ ତରାଟ ଆସିଲେ । ଫରବା ଓଜନ କରିବା ପରବର୍ତ୍ତେ ଭୁନ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ।

ବେଳ ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ଆସୁଛି । ଦିନର ଆଲୁଅ ମହଲଣ ପଡ଼ିଲାଣି । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଲି । କେତେ ମୁଣ୍ଡିରୁ, କେତେ ମଲିନ ଦିଶୁଛି । ମନ ତଳେ କି ଭାବନା ଲୁଚିକାଳି ଝେଙ୍କୁଛି ମୁଁ ଜାଣନ୍ତି କିପରି ? ପିଲାଦିନୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଯାହା ଥାଉ, ବାହାରକୁ ସେ ଅତି ଚାନ୍ଦ, ଅତି ନିରାହ ।

ରହି ରହି କହିଲି, ପରବା ଓଜନ କରିଦେଲେ ମୁଁ ଯିବି । ସଞ୍ଜ ହେଉଛି । ବୋଉର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ । ପିଲାଟା ବିରକ୍ତ କରୁଥିବ ।

ତାଙ୍କର ମଉଳା ଓଠରେ ହସର ଆଭା ଖେଳିଗଲା । କହିଲେ, ହଁ, ଡେଇଁ ହେଉଛି, ଭୁଲିଯା । ଓଜନ କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ତୁ ବିକଳ ବେଳେ ବେଳେ ଓଜନ କରି ଦେବୁ ତ, ହାଟରୁ ଫେରି ମୋତେ କହିବୁ ।

ସେଇ ତରଫକୁ ଘରର ଗୋଟାଏ କଣକୁ ପକାଇ ଦେଲେ । କହିଲେ,
ତୁ ଯା ଭୁଲସୀ, ଡେଇଁ ଦେଉଛି ।

ଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ପରବା ଓଜନ ନ କରି ନେବ କିପରି ? ମୁଁ
ଫେରି ଆସି ଯେତେ ସତ କହିଲେ ବି, କାଲେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ହେବ ।
ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ ହେଲା ।

ତୁ ଭାବିଛୁ ମୋର ତୋ କଥାରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ହେବ ? ନା, ସେପରି
ଭାବିବୁ ନାହିଁ । ସାମାନ୍ୟ ପରବା ପାଇଁ ତତେ ମୁଁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବି ନାହିଁ ।

କୃତଜ୍ଞତାରେ ମୋର ମନ ରହିଗଲା । ଥରେ ପରବା ଟୋକେଇକି
ଗୁହଁ, ପୁଣି ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଆକୁଳ ଆଖିରେ ଗୁହଁଲା । ଓଠ ଥର ଉଠୁଥାଏ
କହିଲା ବେଳକୁ, ତମର ମୋ ଉପରେ ଏତେ ବିଶ୍ୱାସ ହେବା ଉଚିତ ନହେଁ,
ଟିମ୍ଭାଇ । ଅଭାବ ଯେତେବେଳେ ଆଁ କରି ଗୁରୁଆଡ଼ୁ ଧାଇଁ ଆସେ, ଇଚ୍ଛା
ନଥିଲେ ବି ମଣିଷ ଅବିଶ୍ୱାସ କାମ କରେ । ମୁଁ ଗରିବ, ମୁଁ ମଣିଷ ଜାତିରୁ
ବାହାର ନୁହେଁ । କହିବାକୁ ଲଜମାଡ଼ୁଛି, ଅଭାବ ପାଇଁ ମୁଁ ଗୈର କରିଛି,
ଅନୁତାପକୁ ଗୁପ୍ତି ରଖି ପର ଚଜକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଛି ।

ଠିକ୍ କହିଛୁ ଭୁଲସୀ, ଅଭାବ ହେଲେ ତାର ଜାଲାରେ ମଣିଷ ପର
ଚଜକୁ ଅନାଏ, ଆପଣାର କରିବାକୁ ପର ଚଜକୁ ହାତ ବଢ଼ାଏ । ମଣିଷ
ଜୀବନରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଅଭାବ ଅଛି, ସବୁର ପାଇଁ କି ଏଇ ଗୋଟିଏ କଥା
ଠିକ୍ । ତୋ ପକ୍ଷରେ ଧନ ଅଭାବ ଅତି ବଡ଼ କିନ୍ତୁ ମୋର ଧନର ଅଭାବ ନାହିଁ ।
ମୋର ଅଭାବ ମଣିଷର, ପୁଣି ମନର । ସେଇଥି ପାଇଁ ପର ମଣିଷ ମୁଁ ଗୁହେଁ,
ପରର ମନ ପାଇବାକୁ ମୁଁ ଆକୁଳ ହୋଇ ଉଠେ । ହାତ ବଢ଼ାଇବାକୁ ସାହସ
ହୁଏ ନାହିଁ, ମନ ବଢ଼ାଏ ।

ତାଙ୍କର କଥା ମୁଁ ବୁଝିଲି । ତାଙ୍କର ଅଭାବ କଅଣ ମୁଁ ଜାଣେ । ଅଭାବ
ପୂରଣ କରିବାର ଶକ୍ତି ଯାହାର ନାହିଁ, ସାମ୍ବଦାନୀ ଦେବାର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ
ତାର ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ଭୁଲ ହୋଇ ସେ ଦୁଃଖମିଶା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ଭୁଲସୀ, ଅନେକ
ଦିନରୁ ମନ ଖୋଲି ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି ବୋଲି ଭାବୁଛି, କହିବାର ସୁଯୋଗ
ପାଇ ନାହିଁ । ଆଜି, ପ୍ରଥମ କରି ତୋତେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚଳରେ ପାଇଛି । କିଛି
ଯଦି ମନେ ନ କରୁ ମୁଁ କହିବି ।

ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି କିପରି ଗୁଣେଲିଆ ଅନୁଭବ କଲି । ଭର ଭର
ଏଣିକି ତେଣିକି ନଦୀ ପକାଇ କହିଲି, କଅଣ କହ ।

କହିଲେ, ପିଲାଦିନର ଖେଳ ମନେ ଅଛି ଭୁଲସୀ ! ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ତୋଟା
କଡ଼ର ମାଟି କୁଦ, ଯେଉଁଠି ଛପିଛପିକା ଆଲୁଅ ଗ୍ରହ ଉପରେ ପଡ଼ି ପାରି

ତେମା ବସେ ରଜା ହୋଇ, ଆଉ, ଟିକି ବୋହୁଟି ସାଜି ତୁ ହେଉ ଗଣୀ । କେତେ କଳିଆ ଗୋଲ, ଟେକା ପକାପକି । ବଳୁଆ ତେମା ସବୁଦିନେ ଜିତେ, ସେ ଦୁଏ ରଜା । ମାଟି କୁଦର ତଳେ ଠିଆ ହୋଇ ମନ ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ଫେରେ, ରଜା ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ରଜା ହେବା ଉପଯୁକ୍ତ ମୁଁ ନୁହେଁ ।

ବେଳ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ପୁଅ ଦୁଃଖର ଲହଡ଼ି ଭାଙ୍ଗି ଯିଏ ଯାହାର ରାହା ଧରି ଚାଲିଲେ । ଏତେ ଦିନ ପରେ ଆଜି ଏଇଠି ସଞ୍ଜର ଗୁଲ୍‌ତଳେ, ତୁ ଓ ମୁଁ ଏକୃଷିଆ, ତୁ ଗଣୀ ଆଉ ମୁଁ ରଜା । ତେମା ଦୂରରେ ରହୁଛି ।

ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ପଚାରିଲି, ତମେ କ'ଣ କହୁଛ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ତମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ? ଆଜି ତ ଆଉ ଆମେ ପିଲା ନୁହଁ ଯେ ରଜା-ଗଣୀ ଖେଳ ଖେଳିବା ।

କହିଲେ, ନା, ପିଲା ନୁହଁ, ପିଲା ଦିନର ରଜା ଗଣୀ ଖେଳ ମୁଁ ଚାହେଁ ନା । ଚାହେଁ, — ଚାହେଁ, ପରସ୍ପରର ଅଭାବ ମେଣ୍ଟାଇବା । ତୋର ଧନ ଲେଡ଼ା, ମୋର ପ୍ରଚୁର ଧନ ଅଛି । ମୋର ଯାହା ଲେଡ଼ା ତୁ ଜାଣୁ । ତୋର ରୂପ ଅଛି ।

ରସ୍ତାରେ ମୋର ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଧରି ଉଠିଲା । ମୁଁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଥରିଲା ସ୍ଵରରେ ଟିକିଏ ଯୋର ଦେଇ କହିଲି, ଟିମ ଭାଇ — ।

କଣ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ସେ ଅବିଚଳିତ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ଯାହାର ଅଭାବ ଥାଏ, ଜାଣି ମଧ୍ୟ ନ ଜାଣିଲା ପରି ପର ଚକକୁ ସେ ହାତ ବଢ଼ାଏ । ପ୍ରତି ହାତ ପାଲି ଆଗଦିନ ତୁ ପରିବା ନେବାକୁ ଆସୁ । ନେଉ । ବଡ଼ି କର ଜାଣି ପାରୁଥିବୁ ତୋତେ ପରିବା ଦେବା ମୋର ଗୋଟାଏ ଛଳନା । ନୋହିଲେ ତୁ ପୁଣି ଆରପାଲି ଧାଇଁ ଆସୁଛୁ କାହିଁ କି ?

ମୋର ଆଖି ଖୋଲିଗଲା । ମୁଁ ରାଗରେ ଗର୍ଜି ଉଠି କହିଲି, ତେମେ ଏଡ଼େ ଦୁର୍ବଳ, ଏଡ଼େ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ?

ଏକା ମୁଁ ନୁହେଁ, ଯାହାର ଅଭାବ ସେ । ଅଭାବର ତାଡ଼ନାରେ ପଡ଼ି ତୁଇ ନିଜେ ତ ପୁଣି ଦିଅର ହାତରେ ଗେରସ୍ତକୁ ମାରିଛୁ ।

ମିଛ କଥା ।

ମିଛ ସତ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଦୁନିଆଁ ଲୋକେ ସମସ୍ତେ ସେଇ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଦେଖ, ତୋ ପରି ରୂପର ଅଧିକାରୀ, ଯୌବନର ଜୁଆର ଖେଳାଇ ଦୁନିଆଁରେ ଆତଯାତ ହୋଇ, ଦୁନିଆଁର ଭୋକିଲା ଶୋଷିଲାଙ୍କ ମନର ଶୋଷ ମାରିବାକୁ ଜୁଆର ଆଡ଼କୁ ଆକୁଳ ହୋଇ ଛୁଟିବାରେ ବାଧା ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ତୁଳସି ।

ଏଭଳି କହି ସେ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ମୋର ହାତ ଧରିଲେ ।

କାହ୍ନୁ ତରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଧୀରେ ଧୀରେ ହାତ ଖସାଇ ଆସିଲି । ତୋକି ତୋକି କଥା କେଇପଦ କହିଲି, ମୁଁ ଗରବ, ମୁଁ ନିଆଣୀ, ମୋ'ର ସବନାଗ କରନା ।

କହିଲେ, ତୁ ଗରବ ନିଆଣୀ ବୋଲି ତୋ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବି ଭବିଷ୍ୟ ? ନାଁ, ମୋ ମନର କଥା ତତେ କହିଲି । ସେତିକି । ତୁ ଯା ତୁଲସୀ ।

ତାଙ୍କର ଶେଷ କେଇ ପଦ କଥା, ଆଖିର ତଳ ତଳ ଲୁହ ସତେ କି ମତେ ମନୁମୁଗ୍ଧ କରିଦେଲା । ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ବାହାରଲା ନାହିଁ । ଟିମଭାଇ, ଟିମବାବୁ, ଗାଁର ଜମିଦାର, ଗାଁର ମହାଜନ । ମୋ ପରି ଜଣେ ମୂଲୁଆଣୀ ଆଗରେ, ମୋ ପରି ନିଆଣୀ ଭିକାରୁଣୀଟା ଆଗରେ ନିଜେ ଭିକାରି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅଭାବ ମୁଁ ପୂରଣ କରିବି ? ଆଉ, ସେ ଅଭାବ କଅଣ ମୋର ନାହିଁ । ଯୌବନର ତାକ କଅଣ ମୁଁ ଶୁଣେ ନାହିଁ ?

ଦେହର ଉନ୍ମାଦନା ଅତୀତ ରବିଷ୍ୟତର ସବୁ ଚିନ୍ତା ପଛରେ ପକାଇ ଦେହର ପରଶ ପାଇଁ ଅନାଇଁ ରହିଲା । ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ତଳକୁ ମୁହଁ ଧୋଇ ଠିଆ ହେଲି । ଶିଶୁ ପ୍ରଶିଷ୍ଟରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରମ୍ଭରେ ବରଜା ପକ୍ଷ ପରି ଥରୁଥାଏ । କହିଲି, ଲୋକେ କଅଣ କହିବେ — ?

କେତେବେଳେ ସେ ଆସି ପୁଣି ମୋର ହାତ ଧରିଲେ । ଖନେଇ ଖନେଇ ମୋ କାନ ପାଖରେ କହିଲେ, ତୁଲସି, ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ ଦାଣ୍ଡର ଭୋକିଲା ଭିକାରି କାନ ଦିଏ ନାହିଁ ।

ମୋର ଗାଲ ଉପରେ ଥରିଲା ଓଠର ପରଶ—ପିଠି ଗୁରପାଖେ ବାହୁ ଦୁଇଟିର ବେଷ୍ଟନ !

କେତେ ଦିନର ହଜିଲା ସୁଦ୍ଧା ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲା—

ଏମିତି ମୁହଁସଞ୍ଜ ବେଳ । କାମରୁ ଫେରି ଯେପରି ସେ ଅନ୍ଧାର ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦିଅନ୍ତି, ମୋତେ ଆଗରେ ଦେଖି ଠିକ୍ ଏମିତି ପାଗଳ ପରି ଛୁଇଁ ଉପରକୁ ଆଉଁଟାଇ ନିଅନ୍ତି । ଠିକ୍ ଏମିତି, ତାଙ୍କର କାନ ଉପରେ ଲଜକୁଲ ଲତାଟି ପରି ଝାଉଁଳି ପଡ଼େ । ଛୁଇଁ ପଡ଼େ ଉଠେ ରମ୍ଭରେ, ସୁର ଆସୁଥିବେ, ଛୁଇଁ ।

ଭାଇ ।

ସୁର ଆସିଲେଣି, ତାକ ଶୁଭୁଛି ।

ଭାଇ ।

ତାଙ୍କର ବାହୁବନ୍ଧନ ଭିତରୁ ଖସି ଆସେ । ଛୁଡ଼ି, ଛୁଇଁ, ସୁର ।

ଟିମ ବାବୁଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଆସିଲା । କିଏ ତାକୁଛି, ବାବୁ, —ବାବୁ— ।

ଟିମବାବୁ ତରତର ହୋଇ ପାଟକ ଖୋଲିବାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ମୁହଁ ପୋଛୁ-ପରିବା ଟୋକେଇ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ଦେହ ଥରୁଥାଏ ।

ପାଟି ଶୁଭିଲା ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ଗୁକରର—

ଗୋଡ଼ ଅବାଟରେ ପଡ଼ୁଥାଏ ।

ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ କାନ ଦିଏ ନାହିଁ । ତେବେ, ଘର ସଂସାର ଗୁଡ଼ିକ କାହିଁକି ମୁଁ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ ହେଲି, ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ କାନ ଦେଲି, ତୁଣ୍ଡବାଇଦକୁ ଡରଲି । ଦେହ ମନର ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଅମୃତ କରବାର ମୋର ସାହସ ନାହିଁ । ନରୋଳାରେ ଜଣକର ଦୁଃଖ କଥା ଶୁଣି, ହାତର ପରଶରେ ଅଳ ହୋଇ, ତାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ନିଆଁରେ ଝାସ ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ପଡ଼ୁଥିଲି ।

ବୋଉର କଥାର ସତ୍ୟତା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରି ଏତେ ଦିନକେ । ଦିନେ ସେ କହିଥିଲା ତାର ନିଜ କଥା—କେତେକ ଅଶ୍ବରେ ଗୁଲି ଫୁଲୁଇ ବାଟେ ଗୁଲିବାକୁ ପଶି କରୁଥିଲା, ଅଶ୍ବ ରହିଲା ନାହିଁ, କାହାରି ରହେ ନାହିଁ । କାଳ ଓଲଟି ଯାଏ, ଅଶ୍ବ ଭାଙ୍ଗେ ।

ମୋର ଅଶ୍ବ ଭାଙ୍ଗିଛି । ଏଇ ପେଟେ ପାଇଁ, ଟିକିଏ ଦୟା ଟିକିଏ ସହାନୁଭୂତି ପାଇଁ । କେହି ନ ଦେଖୁ ମୋ ଅଖି ଦେଖିଛି । ଅଉ କେହି ନ ଜାଣୁ ଟିମ ବାବୁ ଜାଣନ୍ତି ।

ମୁଁ ବାଧା ଦେଇ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ତାଙ୍କର ଗୁଲି ଉପରକୁ ଆଉଁଳି ପଡ଼ିଛି । ନିଜକୁ ଭୁଲି ମୁହଁ ଲିଆ ହୋଇ ତାଙ୍କର କାନ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ନୋଲୁଛି । ଟିମ ବାବୁ ଜାଣନ୍ତି, ତାଙ୍କର ବୋକରେ ଉତାଳିଆ ହୋଇ ଅଖି ବୁଜି ମୋର ଥରଲା ଓଠ ତାଙ୍କର ମୁହଁ କଲକି ଘୁଆଇ ନେଇଛି ।

ବାଧା ଦେଇଥାନ୍ତି, ବରକ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କର ବାହୁବଳନରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରଥାନ୍ତି, ସେ ମୋତେ ଅଟକାଇ ରଖିଥାନ୍ତେ ଗୁଲି ଉପରେ, ବାହୁ ଭିତରେ । ଆଜି ନିଜ ପାଖରେ ନିଜେ ମୁଁ ଦୋଷୀ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି । ନିଜକୁ କହୁବାକୁ ମୋର ଦମ୍ଭ ଥାଆନ୍ତା—ଉତ୍ତେଜନାର ପ୍ରଭାବରେ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ନୋଲୁ ନାହିଁ, ପରର ଅଦ୍ରବ୍ୟ ନିଆଁରେ ଝାସ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ମନରେ ଶଙ୍କ ଆସିବା କହୁବାକୁ ନିଜ ଆଗରେ, ମୁଁ ରେବ, ମୋର ସାହା ଭରସା ନାହିଁ, ସେ ପାଇଁ । ଦେହର ମୋହ, ମିଳନର ଅନନ୍ଦ ମୋତେ ପାଗଳ କରୁନାହିଁ । ମୋର ଦମ୍ଭ ଅଛି । ବାଧା ଦେବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ।

କିନ୍ତୁ ?

ଯାହା ଘଟିଗଲା, ସେଥିରୁ ପ୍ରମାଣ ପାଇଲି ମଣିଷର ତୁଣ୍ଡ ଯେତେ ଟାଣ, ସେହି ସେତେ ଟାଣ ନୁହେଁ । ଦୁର୍ବଳ ବେଳେ ଅସେ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗେ । ଅଶ୍ବ ରହେ

ନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ କାନ ଦିଏ ନାହିଁ । ସ୍ବର୍ଗ ହେଉ କି ନରକ ହେଉ, ମିଳନ ଅନନ୍ଦରେ ରୁଡ଼ିବାକୁ ମଣିଷର ଦେହ ମନ ଧାଇଁଯାଏ । ଅବସ୍ଥାର ଗୁପ୍ତ ବାଧା ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ ବରଂ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଗଲ କଥା ଯେତିକି ପୁରୁଣା ହୁଏ ସେତିକି ଲିଭି ଲିଭି ଆସେ । ସେଇ ସ୍ବର୍ଗର ଆଲୁଅ ସୀତା ହେଉ କି ଉତ୍କଳ ହେଉ, ତାର ଆଡ଼କୁ ମଣିଷ ପଛକରି ଠିଆ ହୁଏ ।

ଆଗକୁ ଗୁଲେ, ଝୁଲେ, ପଡ଼େ, ପୁଣି ଉଠେ, ପୁଣି ପଡ଼େ, ଉଠେ, ଗୁଲେ । ପଛକୁ ଆଉ ଅନାଏ ନାହିଁ । ସମୟର ବତାସରେ ଉଡ଼ି ଗୁଲେ । ଭୁଣ୍ଡିବାଇଦ ବାଜେ । ମଣିଷ କାନରେ ହାତ ଦିଏ । ଗୁଲେ— ।

ତେବେ, ବୋଉର ଅବାଧ ହେବି କାହିଁକି, ଭୁଣ୍ଡି କଥା ଶୁଣି ଡର ଡର ଗୁଲିବି କାହିଁକି ? କାନରେ ହାତ ଦେବି । ନୂଆ ସଂସାର କରିବି । ଯାହାକୁ ପାଇବି ତାର ପାଖରେ ନଜକୁ ସମର୍ପି ଦେବି । ତେମାଇ, ସୁର, ବଳିଆ — ।

ବୋଉ ଖୁସି ହେବ ।

ମନୁଆର ଦୁଃଖ ଯିବ ।

ଦାଣ୍ଡ ଲୋକଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡରେ ଭୁଣ୍ଡି ବନ୍ଦା ହେବ ।

ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ବାସ ଗ୍ରହଣ ।

ଗୋଡ଼ ଆଉ ଅବାଟରେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।

ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । କିଆ ଗୋହରୀ ବାଙ୍କ କଡ଼ରୁ ତେମାଇ ବାହାର ପଡ଼ିଲା । ତା ପଛରେ ଆଉ ଦିଗଣ କିଏ ଅଛନ୍ତି । କରେଇ ଲେଲେ । ତେମାଇ ନଇଁ ପଡ଼ି ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ଠିଆ ହେଲା । ପଛରେ ଥିବା ଦି'ଜଣ ଲୋକ କଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଗୁଲିଗଲେ ।

ତେମାଇ କହିଲା, ହଜିଲା ବଳଦ ଖୋଜିଲା ଠେଙ୍ଗ । କେତେ ଦିନ ହେଲା ତେ ମୁଁ ମନେ ମନେ ଖୋଜୁଛି ଲୋ ଭୁଲସି, ତୋର ତ ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ ।

ମନ ସ୍ଥିର କରି, ଘଟିଲା ଘଟଣାର ଭାବନାକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ସବୁଦିନ ପରି ଅଛାଳିଆ ଭାଷାରେ ଉଡ଼ିବ ଦେଲି—ମନରେ ଖୋଜିବା ଯେତେ ସହଜ, ପାଇବା ତାଠାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ । ସପନ ଯିଏ ଦେଖି ଜାଣେ, ତା ପାଖରେ କେଉଁ କଥା ଅଭାବ ରହେ ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି କହିଲି, ଯାଏଁ, ମୁଣ୍ଡର ବୋଝ ବଳାଉଛି, ପିଲାଟା ତେଣେ ଗହା ଧରି କାନ୍ଦୁଥିବ । ମୋ ସଂସାର ତ ଆଉ ସପନ ନୁହେଁ ?

ତେମାଇ କହିଲା, ବୋଝ ବଳାଉଛି ? ମୁଣ୍ଡ ଯେତିକି ବୋଝ ସହ୍ୟ ତାଠାରୁ ଅଧିକ ଭାର ବୋହୁଲେ ଅତଳ ଅବସ୍ଥା ଆସିବ । ମୁଁ ତେବେ ବୋଝଟା ଟିକେ ଉତାର ଦିଏଁ । ପୁଣି ପଛେ,—

ଥାଉ । ବାଟରେ ଗଲା ଅଜଣା ବାଟୋଇ ବ ବୋହୂ ଉତାର ଗୁଲୁସିବ ତେମାଇ, ପର ପାଇଁ ବୋହୂ ବୋହୂକ କିଏ ?

ତେମାଇ କଥାଟା ଭାବଲା । କହୁଲା, ଠିକ୍ । ପର ପାଇଁ ବୋହୂ ବୋହୂ-ବାକୁ ସହଜରେ କେହୁ ମୁଣ୍ଡ ପତାଏ ନାହିଁ । ଦିଅ ନିଆର ସଫାରରେ ଏପରି ଅଣା ଯେ କରେ ସେ ମୋଠୁଁ ବଡ଼ ନିବୋଧ ।

ଦୁଃଖ କରନ୍ତି ଅନେକ ଲୋକ ତେମାଇ । ଭୁଞ୍ଜାକୁ କହନ୍ତି—ବୋହୂ ବଲେଇଲା ।

ତେମାଇ ପୁଣି ଭାବଲା, କହୁଲା ହଁ । ବାରି ବାଇଗଣ ବୋହୂ ଭାରି ଦୁଃଖ, ମୁଣ୍ଡକୁ କାଟେ । ପୋଥି ବାଇଗଣ ବୋହୂ ଶୂନ୍ୟରେ ଗୁଲେ, ଦିହରେ ଆସି ଲାଗେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସପନରେ ପୋଥି ବାଇଗଣ ତୋଳିବାକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ ।

ସେଇ ପୋଥି ବାଇଗଣ ତୋଳି ତମ ଆଉ ବୁଢ଼ୀଙ୍କି ଦେବ ଯେ ସେ ଶୁଦ୍ଧିବେ, ତେମେ ଖାଇବ ।

ତେମାଇ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଆସିଲା କହୁ କହୁକା, ଆଉ ବୁଢ଼ୀ ଯଦି ମୋପରି ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆଉ ମୋର ଦୁଃଖ ରହନ୍ତା ନାହିଁ । ସେ ଗୁହଁ ଗାଈ ଓ ବାଛୁରୀ । ତୋ ସଙ୍ଗେ କଥା ପକାଇବାକୁ ଦିନ ଭାରି ସେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିଛି । ଟିକିଏ ସପନ ଦେଖିବାକୁ ମତେ ସେ ଗୁଡ଼ିଦେଉ ନାହିଁ ।

ଗମ୍ଭୀର କଲକ ଆସିଲା । ମୋ ପଛେ ପଛେ ତେମାଇ ଗୁଲୁଥାଏ । କହୁଲା, ଆଉ ଯାହା କହୁଛି, ସେଇ କଥା ପକାଇବାକୁ ମନ ଛକ ପକ ହେଉଛି ଯେ, ଦଶିକା ପାଖକୁ ଆସି ପୁଣି ପେଟ ଭିତରକୁ ଫେରି ଯାଉଛି ।

ଭାବିଲା, କି କଥା ପକାଇବାକୁ ତେମାଇ ଆଜି ଏଡ଼େ ଛଟପଟ । କେବେ କେମିତି ଦେଖା ହେଲେ ପଦେ ଅଧେ ଥିବାରେ ଏଣୁ ତେଣୁ କହୁଦେଇ ଯେ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଗୁଲୁଥାଏ, ସେ କାହିଁକି ଆଜି ପଛରେ ଧାଇଁ ଆସିଛି ?

ପଚାରିଲା, କି କଥା ତେମାଇ ?

ଅନେକ କଥା । ସେଇ ଆମ୍ବଗଛ ମୂଳେ ଯଦି ଟିକିଏ ବସନ୍ତ, କହନ୍ତି ।

ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହେଲା । ତେମାଇ ପଛେ ପଛେ ଗଲା ।

ବାଟକଡ଼ର ଆମ୍ବଗଛ ତଳେ, ପହୁଲି ସଞ୍ଜର ପତଳା ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସୁଥାଏ । ମୁହଁମୁହଁ ହୋଇ ଦିହେଁ ବସିଲୁଁ । ଅନ୍ୟ ଦିନ ହୋଇଥିଲେ ନିଶ୍ଚଳରେ ସଞ୍ଜ ବେଳଟାରେ ଜଣେ ଅଭିଆତୀ ଲୋକ ଆଗରେ ଏପରି ବସିବାକୁ ମନରେ ସଙ୍କୋଚ ଆସିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ ଟିମ ବାବୁଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ବ୍ୟବହାର ଓ ମୋର ଦୋହଲ ମନ ଉପରେ ତାର ପ୍ରଭାବ, ମୋ ଭାବନାର ଗଭିର ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲା । ଯେତେବିନ ଯାଏ ଭୂତବାଇଦକୁ ଭାରି, ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ବଡ଼ ମଣି କଢ଼େଇ ଗୁଲୁଥିଲା, ମନରେ ସଙ୍କୋଚ ଥିଲା ।

ଆଶା କରିଥିଲୁ ଜୀବନଟା ଏହିପରି କରିଯିବ । ନଜ ଦୁଃଖଳତା ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲୁ ।
ଆଉ ମୋର ଭୟ ନାହିଁ । ପରର କଥାରେ କାନ ଦେବି ନାହିଁ ।

ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ନଗେଲା ସ୍ଥାନରେ ଦେଖିଲେ କିଏ କେତେ ପ୍ରକାର
କହି ବୁଲିବେ । ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ମୋ' ଦୁର୍ନାମର କେତେ
ପ୍ରକାର ଛବି ଜାଅନ୍ତା ରୂପ ଧରି ଠିଆହେବ । ସେଥିରେ ମୋର ଲାଭ କ୍ଷତି
ନାହିଁ । ନଜ ଆଖିରେ ମୁଁ ଯାହା, ମୁଁ ତାହା ।

ତେମାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ତା ଜୀବନର ସୁଖ ଦୁଃଖର ସବୁ କଥା ମୋ
ଆଗରେ କହିଗଲା । ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ତାର ଅଭିମାନ । ସେ ରେବ । ସେଥିପାଇଁ
ସଂସାରର ବୋହୂ ମୁଣ୍ଡାଇବାକୁ ସେ ନଜକୁ ଅକ୍ଷମ ମନେ କରୁଥିଲା । ଆଉ,
ସେଇଥି ପାଇଁ ସେ ମନେ କରିଥିଲା, ଏମିତି ଫୁଲୁଫାଙ୍କଡ଼ିଆ ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟି ଖେଳି
ସୁଖରେ ଜୀବନ କଟାଇ ଦେବ । ସଂସାରରେ ପଣି ସ୍ବାଧୀନତା ହରାଇ ଅଭାବ
ଅସୁବିଧାର ଗୁପ୍ତରେ ପର ଆଗରେ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଠିଆ ହେବ ନାହିଁ ।
ସଂସାର କରି ସଂସାରକୁ ଯେଉଁ ମାନଙ୍କୁ ଆଣିବ, ସେମାନେ ତ ପୁଣି ଅଭାବର
ପେପଣରେ ପଡ଼ି ଦୁନିଆଁର ଦୁଃଖୀ ରଜ୍ଜୀଙ୍କର ସଖ୍ୟା ବଢ଼ାଇବେ ? ଏହା
ଅପେକ୍ଷା ସ୍ବପ୍ନର ସଂସାର, ସ୍ବପ୍ନର ଅନନ୍ଦ ଭଲ, ନିଶ୍ଚୟ ।

ବୁଢ଼ୀ ଆଉ ସେ ସବୁ ବିଶ୍ବାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଅନନ୍ଦ ତାଙ୍କର
ବିଶ୍ବାସ ଚରନ୍ତନ ଜୀବନ ଉପରେ, ବଂଶର ଜୀବନ ।

ବଂଶ କଅଣ ତୋରଠାରୁ ବୁଢ଼ିବରେ ତେମା ? ଏତେ ବଡ଼ ପାପ କାମ
କରିବୁ ? ମାଛଟାଏ ମାରିଲେ ପାପ ହେଉଛି, ଅଧର୍ମ ହେଉଛି, ଆଉ ତୁ ଏଡ଼େ
ବଡ଼ ବଂଶଟାକୁ ମୂଳପୋଛ କରି ଦେବୁ ? ଠାକୁରଙ୍କର ଯଦି ସେ ଇଚ୍ଛା ଥାନ୍ତା,
ତୁ ବହୁ ଆଜି ଅତ୍ୟାତ ହେଉଥାନ୍ତୁ କେମିତିରେ ?

ତେମାର ବଂଶ କେଉଁଠୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା କେଉଁଠି ସରିବ, ସେ କଥା
ବୁଢ଼ୀ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଆଲୋ ଆଉ, ଏତୁ ଦୁନିଆରେ ଜଣେ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ପୁରୁ
ପୁରୁଷର ବଂଶ ବୁଝିବ ନାହିଁ ଲେ ।

ବୁଝେ ନାହିଁ ଆଉ ବଡ଼ କଥା । ସେ ଗୁହେଁ, ତେମାର ଜୀବନ ଲମ୍ବିଯାଉ
କାଳ କାଳକୁ—ତାର ପୁଅ, ତାର ପୁଅ, ତାର ପୁଅ— । ତେଣୁ, ତେମା
ଘରକୁ ଯେମିତି ହେଉ କିନ୍ତୁ ଆଣିବ, କେହି ନ ମିଳିଲେ ଦାଣ୍ଡରୁ ହାଟରୁ
ଧରି ଆଣିବ ।

ସେଇଥି ପାଇଁ ତେମାଇ ଗୁହେଁ ବାହା ହେବ, ଆଉ ବାହା ହେବ
ଭୁଲସୀକୁ । ସଂସାରର ସୁଖ ଦୁଃଖ ସେ ଜାଣେ, ସଂସାରକୁ ହାଡ଼େ ହାଡ଼େ ସେ

କହେ । ତାହା ଉପରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂସାରର ବୋହୂ ଲଦି ଦେଇ ତେମା ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବ । ଅଜ୍ଞାନର ଏହା ହୁ ଇଚ୍ଛା ।

ଉଠି ଆସୁଥିବା ଜନ୍ମ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ପରୁରଲି, ତମର ଇଚ୍ଛା କଅଣ ତେମାଇ ?

ମୋର ଇଚ୍ଛା ତୁ ଜାଣୁ । ଦି ଘଡ଼ି ଅକ୍ଷର ପାରି ହୋଇ ଏଇ ଯେଉଁ ଶୀତୁଲିଆ ଜନ୍ମଟା ଉଠି ଆସୁଛି, ତାକୁ ଯାଇଁ ଧରବି, ତାଆରି ସଙ୍ଗରେ ମିଶିଯିବି ।

ତମର ଇଚ୍ଛାକୁ କେବେଠୁଁ ବଦଳାଇଲୁ ଶୁଣେ ? ଜନ୍ମର ଗୁଣ ଦେଖିବାକୁ ତେମେ ସୁଖ ପାଅ, ସେଇକି ତମର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ଜନ୍ମ ଦେହରେ ମିଶିବାକୁ କେବେ ତମର ଆଗ୍ରହ ଦେଖି ନ ଥିଲା ।

ସତ କଥା, ତେବେ ଆଉ ମୋର ଟାଣପଣ ଭାଙ୍ଗିଛି । ଜନ୍ମ ଆଡ଼କୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଖାଇ ଦୁକୁମ ଦେଇଛି—ଧର ।

ତମର ଟାଣପଣ ଭାଙ୍ଗିଛି ନା ଦୁଃଖଳତା ଭାଙ୍ଗିଛି ତେମାଇ ?

ତେମେ ସବୁ ଦୁଃଖ ସେଇଆ କହିବ ଲେ ।

ରହସ୍ୟ କରି କହିଲି, ଆଜ୍ଞା ବଢ଼ାଇଲେ ଜନ୍ମ ଧରାଦିଏ ନାହିଁ । ଆଉ, ଶୁଣ ତେମାଇ, ଜନ୍ମ ପଛରେ ଦି ଘଡ଼ି ଅକ୍ଷର ଲୁଚି ଛପି ରହିଛି । ଖଣ୍ଡିଆ ଜନ୍ମ ଦି ଘଡ଼ି ଅକ୍ଷର । କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ, ତା ଭିତରେ କଅଣ ଛପି ରହିଛି । ଲୋକେ ଯାହା ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ତା ସମ୍ମୁଖରେ ନୂଆ କଥା ଗଢ଼ନ୍ତି । ମୋର ଜୀବନର ଯେଉଁ ଦି ଘଡ଼ି ବଢ଼ି ଯାଇଛି, ଆଜି ସିନା ତମ ଆଖିରେ ସେ ଦିଶୁଛି ଅକ୍ଷର, ସବୁ ଦିନେ ଅକ୍ଷର ନ ଥିଲା । ପୂର୍ବେ ଜନ୍ମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭା ନେଇ ଦିନେ ମୋର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଗଣାଟି ହସର ଜୁଆରରେ ରସାଇ ଥିଲା ।

ଭାବିଲି ଦି ଘଡ଼ି ଅକ୍ଷର ଭିତରେ କଅଣ ଛପି ରହିଛି, ତେମା ଆଗରେ ସବୁ ଖୋଲି କହିବ । କିନ୍ତୁ ଆଉ କାହିଁକି ମୋ ସୁଖ ଦୁଃଖର କଥା ସେ ଶୁଣିବ ? ଅଜ୍ଞାନର ସଞ୍ଜ ନ ହୋଇ ଯଦି ଗତିକାଲର ସଞ୍ଜ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଯେଉଁକି ସୂଚନା ସେ ମୋତେ ଦେଇଛି, ସେଇକିରେ ତାର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲେଟି ଯାଇଥାନ୍ତା । ତାହା କାମନା ଆଗରେ ନଜକୁ ସମର୍ପି ଦେଇଥାନ୍ତା । ଆଜି, ଏଇ ନିଶ୍ଚଳା ସଞ୍ଜର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ବାଟକଡ଼ ଆମ୍ବର ମୂଳେ ଯେତେବେଳେ ସେ ତାର ସୁଖ ଦୁଃଖର କାହାଣୀ କହି ଯାଇଥାଏ, ମନର ଉଦ୍‌ବେଗରେ ମୋର ହାତପାୟୁରି ନେଇ ତାର ବଳିଷ୍ଠ ହାତ ଭିତରେ ଗୁପ୍ତି ଧରେ । କଥାର ଲହରୀରେ ହାତ ଦୁଗୁଲି ଆସିଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ପାୟୁରି ଟାଣିଆଣେ । ମୋତେ ଧରି ରଖିବାର ଥରକୁ ଥର ତେଣୁ ତାର ବିପଳ ହୋଇଛି ।

ପିଲା ଦିନର ତେମାଇ, ଗନ୍ଧାର ପାଉ ତୋଟା ତଳ ଡୁଙ୍କା ଉପରେ, ଏଇ ଦିଟା ହାତ ଶହ ଶହ ଥର ଏକାଠି ବଳା ହୋଇଛି । ଖସାଇ ନେବାର ଇଚ୍ଛା କେବେ ହୋଇ ନାହିଁ । ଯୌବନର ତେମା, ଦୂରରୁ ପାଟି ଶୁଣିଲେ କାନ ଡେରେ, କବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ ଆସେ । ତେମାଇ ଆଡ଼େଇ ଗୁହଁ ଗୁଲିଯାଏ । ମୁଁ ଜଣକର ହାତ ଧରି ପର ଘରକୁ ଯାଇ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଛି ।

ତେମାଇ ହସି ଖେଳି, ନିର୍ଜଞ୍ଜାଳୀ ହୋଇ ଜୀବନ କଟାଇ ଦେବାକୁ ବସିଥିଲା । ବୁଢ଼ିଲା ଲୋକ କୁଟାଖିଅକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା ପରି ସେଇ ପରିଚିତ ହାତ ଆଡ଼କୁ ମନକୁ ବଢ଼ାଇଥିଲା । କେବେ ହେଲେ ସେ ହାତ ଲମ୍ବାଇ ନାହିଁ । ମୋ ଉପରକୁ ପକାଇଛି ବାରମ୍ବାର ତାର ସଂସାର ପ୍ରତି ଉପହାସର କଥା । ଶୁଣି ଗୁଲି ଯାଇଛି । ହତାସ ହୋଇଛି । ଭବନାର ଜାଲରେ ସେଇ ତେମାକୁ ମନରେ ଘେରାଇ ରଖିଲି । ଭାବୁଥିଲି, ସେଇ ତେମା ମୋତେ ଭୁଣ୍ଡିବାଇଦର ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା କରିବ ।

ତେମାଇ ସଂସାରର ଜାଲରେ ମୁଣ୍ଡ ଗଲାଇ ବାନ୍ଧି ଦେବାକୁ ମନ ବଳାଇଛି । ତାର ଜୀବନର ସାଥୀ କରି ନେବାକୁ ମତେ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଆସିଛି, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଜି ଆଉ ତା'ର ଅନୁରୋଧ ରଖି ପାରବି ନାହିଁ । କାହିଁକି ତାର ଅନୁରୋଧ ରଖି ପାରବି ନାହିଁ, ସେ କଥା ତାକୁ ଅଳ୍ପ କଥାରେ ବୁଝାଇ କହିଲି । ସେ ଧୀର ସ୍ଥିର ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣିଲା ।

ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଛୁଡ଼ି କହିଲା, ସେଇ କଥା ମୁଁ ଆଗରୁ ତତେ କହିଥିଲି ଭୁଲସି, ମଣିଷର ଭୁଣ୍ଡ ଯେତେ ଟାଣ, ତାର ଦମ୍ଭ ସେତେ ଟାଣ ନୁହେଁ । ନଈ ସୁଅରେ କୁଟାକାଠି ଭାସିଗଲା ପରି ଆମେ ଏ ସଂସାରରେ ଭାସି ଗୁଲିଛୁ । କେଉଁଠି କେତେ ଶିଙ୍ଗୁଡ଼ା ଖାଇବା, ପୁଣି କେଉଁଠି ଯାଇ ଶେଷକୁ ଲାଗିବା, ଜାଣି ଦେବି ନାହିଁ । ତେବେ, ଆଗରେ ଯାହା ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼େ ମଣିଷ ହାତ ବଢ଼େଇ ଧରେ । ଭଲ ମନ୍ଦ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ପୁଣି ସେ କହିଲା, ଯାହା ତୁ ଭାବୁଛୁ ଭୁଲସି, ସେଇଆ କର । ମଣିଷ ଠକିଲେ ଠକେ । ଟିମା ଉପରେ ଗୁଣ କରି, କି ନିଜ ଉପରେ ଗୁଣକରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ମଣିଷ ମାନ୍ଦେ ପଶୁ । ଯେଉଁ ପଶୁର ଖୁସି ଟାଣ ସେ ନାହିଁ କୁଦ ହୁଏ । ଯାହାର ଶିଙ୍ଗ ଅଛି, ଟାଣ ଶିଙ୍ଗ, ସେ ଭୁସେ । ଦୁର୍ବଳଆ ମେଣ୍ଟା ଛେଳି ଗୁହାଳରେ ପଶି ମେଏ ମେଏ ହୁଏ । ସବୁଥିକି ତାର ଡର । ଆଖିବୁଜି ମୋର ପରି ଆଖିକୁଆଣ୍ଟା ମନେ ପକାଇ, ସେ ପାକୁଳି କରେ ।

ତେମାଇ କହୁ କହୁ ହସିଲା, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ହସିଲି । କିନ୍ତୁ, ଯେତେବେଳେ ମୋର ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ନିଜର ଦୁଃଖ କଥା ଭାବି ସେ ଅଭିମାନରେ ହସୁଛି, ମୋର ପ୍ରତିରେ କିଏ ଯେପରି ଆଘାତ କଲା । ଭାବିଲି, ତେମାଇ ମୋର କିଏ ଯେ

କିନ୍ତୁ ନ ଭାବି ନ ଚିନ୍ତା ତା ଅଗରେ ଜୀବନର ସବୁ ଗୋପନ କଥା ଅନାୟାସରେ ଖୋଲିଦେଲା ! ଗୁରୁ ତଳେ ଛପିଲା ବ୍ୟଥାର ଅଭିଷେକ କେହି ଅଜ୍ଞାତ ପାଇ ନ ଥିଲେ ।

ତେମାଇ କହୁବାକୁ ଲାଗିଲା, ଦାଣ୍ଡ ଲୋକଙ୍କର ଭୂତ ବାଇଦ ଯେ କାନରେ ଶୁଣେ ସେ ନବୋଧ । ସୁରର ହାତ ଧରି ପୁଣି ତୋର କର୍ମ ଭୁଲି କି ଫେରି ଯା । ଓଲୋଇ ଗାଈ ପରି ବାର କଥାରେ ମୁହଁ ମାରି କୋଉ ଜୀବନଟା କେଡ଼େ ପୁଅଦ ବେଶ୍ ଗୁଡ଼ି ପାରିବୁଣି । ରକ୍ଷା, କୋଉଠି ଧରା ଦେଇନୁ । ଫେରି ଯା ନକ ଗୁହାଳକୁ, ସେଇଠି ମୁହଁ ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଥା । ଦାଣ୍ଡଲୋକଙ୍କର ପଛରୁ ମାଙ୍କଡ଼ ଦୁରୁଡ଼ା ପାଟି କାନ୍ଥରେ ବାଜି ଫେରି ଆସିବ । ଯା ଏଥର ।

ଜଳ କେତେ ଉପରକୁ ଉଠିଲାଣି । ଦେହ ଶୀତେଇଲାଣି । ଘରେ ମା ବେମାର । ତଥାପି ତେମାଇ ପାଖରୁ ଉଠି ଆସି ପାରିଲ ନାହିଁ । କି ଜାଲର ଲୋକ ସେ ! କେତେ ଆଶା କରି ମୋ ଭୂତରୁ ପଦେ ହିଁ ଶୁଣିବ ବୋଲି ସେ ଆସିଥିଲା । ମନରେ କେବେ ଭାବି ନ ଥିଲା ଯେ ମୁଁ ତାକୁ ହତାଶ କରିବି । କିନ୍ତୁ, ହତାଶ ହେଲେ ସେ ଆଉ ଲୋକଙ୍କ ପରି ଭାବି ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ହସ ଖୁସିରେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲା ।

ମୋ ମନ ତା ଆଡ଼କୁ ନଇଁ ଆସିଲା । ତାର ହାତ ପାପୁଲକୁ ମୁଠାଇ ଧରି ପଚାରିଲି, ତେମାଇ, ଜେମି ଆଉ କି କଥା ଯାଇ କହୁବ ?

ଗାଈ ବାଛୁରୀ ତାଙ୍କ ଗୁହାଳକୁ ଫେରିଗଲେ ।

ଆଉ ତେମେ ?

ମୁଁ ମୋ ଗୁହାଳରେ ପଶି ଗାଈ ବାଛୁରୀ ମୋହିଁବି । ମଶାପଲ, ଘସିଧୁଆଁ ଭିତରେ ବଳଦ ପିଠିକି ଆଉଜି ଘୁମେଇବି । ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ସପନ ଦେଖିବି, ମଶା ଖାଇଲେ ଗୁପଡ଼ା ମାରି ଦେବି । ଆଉ କି କଥା ?

ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । କହୁଲା, ଡେରି ହେଲାଣି । ବୋହଟା ମୁଣ୍ଡକୁ ଟେକି ଦିଏ ।

ତେମାଇ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ପଛବା ଟୋକେଇ ଟେକି ଦେଲା । ତେମାଇ, ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁବାକୁ ସତେକି ତାକୁ ଲଜ ମାଡ଼ୁଥିଲା । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ତେମାଇ ମୋ ଅଗରେ ପ୍ରସାଦ ବାଡ଼ି ନାସ୍ତି ବାଣୀ ଶୁଣି ଅନୁତାପ କରିଛି । ଆଉ ସେ ଭୂତ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୁଲି ପଡ଼ି ଏକ ମୁହଁ ହୋଇ ସେ ଗୁଲିଗଲା ।

ମୁଁ ଥକାହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲି । ମନରେ ମୋର ଆଦା ଆଦାର କୋହ ଭୋଇ ଉଠିଲା । ଆଉ ଗୁଡ଼ାକର ଆଗରେ ଯେଉଁ ଆଶା ଧରି ସେ

ଅସିଥିଲା ଓ ବିନା ସକୋଚରେ ମୋ ଆଗରେ ଖୋଲି କହିଥିଲା, ସେ ଅଣା ମୁଁ ଭାଙ୍ଗିଛି ।

ଟିମବାବୁଙ୍କର ପରଶ ମୋ ଦେହ ଦୋହଲାଇ ଥିଲା, ଅଖିଥିଲା ମୁହଁ ଲିଆ ମୋହ । କିନ୍ତୁ ତେମାଇର ପରଶ ମୋର ମନକୁ ଦୋହଲାଇ ଅଖିଲା କାନ୍ଦଣାର କୋହ ।

ମୋର ଦୁଇ ଅଖିରେ ଲୁହ ରହିଗଲା । ମୁଁ ଫେରିଲି ।

ତେମାଇର ଉପଦେଶ ବାଣୀ କାନରେ ବାଜି ଯାଉଥାଏ—ସୁରର ହାତଧରି ଫେରିଯା କର୍ମ ହୁଅଁକି ।

୨୨

ଯୌବନର ରଙ୍ଗିଲା ଅଖି ଆଗ ପଡ଼ିଥିଲା ସୁରଙ୍କ ଉପରେ । ଉତଳା ମନ ଧାଇଁ ଯାଉଥିଲା ଥରକୁ ଥର ତାଙ୍କର କଇଁକି । ଅଜଣା ପ୍ରେମର ଉଠିପଡ଼ ତେଜ ମାଡ଼ି ଅସିଥିଲା ଦୁହଁଙ୍କ ଆଡ଼ୁ । ବାଲୁ ବଳପରି ଦୃଷ୍ଟି ସ୍ରୋତର ମଝିରେ ଉଭା ହୋଇଥିଲେ ସୁରଙ୍କର ବଡ଼ଭାଇ ।

ସୁର ଦିନେ ମଥା ନୁଆଇଁ କହିଥିଲେ, ଭାରି ଅଛନ୍ତି ।

ଦୁଇଟି ମନରେ ବେଦନା ଗୁମର ଉଠିଥିଲା । ଗୁରୁଟି ଅଖି ତଳକୁ ନଇଁ ଥିଲା । ଲୁହଧାର ଗଡ଼ି ଅସିଥିଲା ।

ଗୁରୁଟି ବର୍ଷ ଘରକରଣ ।

ଯାହାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଯାଇଥିଲା, ତାଙ୍କର ପ୍ରେମରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଇଥିଲା । ସବୁ ଅଭାବ, ସବୁ ଦୁଃଖ ଆମର ପ୍ରେମର ସ୍ୱାଦରେ ଭାସି ଯାଉଥିଲା ।

ଆଉ ଜଣକର ମନ ଯେ ଆମର ମନ ହଜାଇ ଆନନ୍ଦ ଦେଖି ଛଟେପଟେ ହେଉଥିଲା, ସେ କଥା ଆଉ କେହି ବୁଝୁ ନ ବୁଝୁ ମୋ ପାଖରେ ଅଛପା ରହି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଆମର ଆନନ୍ଦରେ ନିଜକୁ ମଜ୍ଜାଇ ରଖିବାକୁ ସେ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଦିନ ରାତି ଦୁଇ ତ ସେହି ଚେଷ୍ଟା ସେ କରୁଥିଲେ । ଅସାବଧାନ ବେଳରେ ଉତ୍ତେଜନା ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରୁ ଥିଲା । ନୋହିଲେ, ସୁର କାହିଁକି ପିଲା ପରି ମୋ ସଙ୍ଗେ ଲଗାନ୍ତେ ? ମୋର ସେବା କରିବାକୁ, ଆନନ୍ଦ ଦେଖିବାକୁ, ଦେହର ଟିକିଏ ପରଶ ପାଇଁ ଆକୁଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ ?

ତାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କର ମରଣ ସ୍ୱାଭାବିକ ହେଉ କି ତହିଁରେ ସୁରଙ୍କର ହାତ ଥାଉ, ସେ କଥା ଭାବିବାକୁ ମୋର ଆଉ ବେଳ ନାହିଁ କି ଧ୍ୟାନ ନାହିଁ । ଲୋକେ ଯାହା କହନ୍ତି, ପେଟେ ଭୂନାମ କରନ୍ତି, ଭୁଣ ବାଇଦ ରଥାନ୍ତି, ସେଥିରେ ମୋର କି ଥାଏ ? ମୁଁ ଅଜି ବୁଝିଛି, ବୟସ ଥାଉଣୁ, ଦେହରେ ଯୌବନ ଥାଉଣୁ,

ମନରେ ମିଳନ କାମନା ଅସିବ, ଦମ୍ଭକୁ ଦୋହଲାଇବ । ରୂପ ଥିବାଯାଏ କେତେ ଅଖି ଉପରକୁ ଟାଣି ହୋଇ ଅସିବ । ରକତରେ ନିଆଁ ଜଳାଇବ । ସବୁବେଳେ ସତର୍କ ହୋଇ ଅଜାତକୁ ଆଦର, ମନ ମାର, ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ଗୃଧି ରହିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ପରର ଗୁଣ ଉପରକୁ ମୁଣ୍ଡ ନଇଁଯିବ ।

ତେବେ, ନୂଆ ସଂସାର କରିବା ଅନୁଚିତ ହେବ ନାହିଁତ ?

ମଣିଷ ମରେ, ପୋଡ଼ି ଜଳି ପାଉଁଶ ହୁଏ, ପାଉଁଶ ଗଦାରୁ ମଣିଷ ପୁଣି ଉଠି ପାରେ ନାହିଁ । ମରଣ ଆଗରୁ ଦେହର ମନର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଓ ସନ୍ତୋଷ ପାଇଁ ଦି ଦିନିଆଁ ମଣିଷ ହଟି ରହିବ କାହିଁକି ? ଯୋଗୀ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କି ମାତା ହୋଇ କେହି ସଂସାର କରେ ନାହିଁ କି ଭଲ ମନ୍ଦରେ ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ହୁଏ ନାହିଁ । ଖସଡ଼ା ବାଟ । ଯେତେ ଗୋଡ଼ ଚପି ଚପି ଚାଲିଲେ ବି କେବେ କେଉଁଠି କିପରି, କାହାର ଗୋଡ଼ ଖସିବ କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ, କେହି କହି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଗୋଡ଼ ଖସି ପଡ଼ିଲେ ସମସ୍ତେ ଆଗ ହସନ୍ତି । ସେଇଠୁ ମୁହଁ ଶୁଖାନ୍ତି । କିଏ ଆବା ହାତଧରି ଉଠାଏ । ଆହା ପଦେ କହେ । ବରୁର ପଡ଼େ କାହିଁକି ପଡ଼ିଲା, କିପରି ପଡ଼ିଲା । ଉପଦେଶର ଝଡ଼ ବହୁଯାଏ । ଅସାବଧାନ ବୋଲି ନିନ୍ଦା ରଟେ । ପଛେ ପଛେ ହସ, ଥଟ୍ଟା, ତାମସା, ତାଳି ମାଡ଼ ଗୋଡ଼ାଏ । ଯାହାର ଗୋଡ଼ ଭଙ୍ଗେ, ଅଣ୍ଟା ଜଖମ, ମୁଣ୍ଡ ପାଟେ ତା ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ତାଆରି । କେହି ଭାଗ ନଏ ନାହିଁ । ନିଜର କେହି ଥିଲେ, ସେ ଟାଣ ହୋଇଥିଲେ, ହାତଧରି ବାଟ କଟାଏ ନୋହଲେ ନାହିଁ । ଇଏତ ସଂସାର କଥା ।

ଟିମଭାଇ ମୋ ଦେହଟା ଗୁଡ଼ାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଟିକିଏ ଦୟା ଦେଖାଇବାକୁ ହମହମ । ତେମାଇ ଦେହ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନଟା ବି ଗୁଡ଼େଁ, ସଂସାର ବୋଧ ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଟେକି ଦେଇ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହେବାକୁ । ସେତିକିରେ ତାର ସ୍ନେହ ଓ ପ୍ରେମର ଶେଷ ।

ସୁର, ଯିଏ ମୋର ପାଇଁ ଭାଇର ଜୀବନ ନେଇଛି ?

ମୁଁ ଆସି ଘର ଅଗଣାରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ଜନ୍ମ ଗୁଣ । ମଝି ଘର କବାଟ ଦର ଆଉଜା ହୋଇଛି । ପାଙ୍କବାଟେ ଉବର ଆଲୁଅ ଦେଖା ଯାଉଛି । ପାଖେଇ ଆସି ଶୁଣିଲି ବୋଉକୁ କିଏ କଥଣ କହୁଛି । ପରିଚିତ ସୁର ! ସୁର !

ଗୁଣ ଦମକି ଉଠିଲା । ସୁର ତ ! ସେ କାହିଁକି ଏତେଦିନ ପରେ ଅସମୟରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ? ଆଗୁହ ହେଲା ଜାଣିବାକୁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ପରିବା ଟୋକେଇଟି ପିଣ୍ଡାରେ ଥୋଇଲି । ଗୋଡ଼ ଚପି ଚପି ପାଖକୁ ଯାଇ କବାଟ ପାଙ୍କରେ ଗୁହଁଲି ।

ବୋଉ ମଣିଷା ଉପରେ କରମାଡ଼ି କହୁଛି ଦୋଷି ହୋଇ ଶୋଇଛି । ତା'ର ଆଗରେ ତଳେ ଚେକା ପକାଇ ବସିଛନ୍ତି ସ୍ୱର । କୋଳରେ ମନୁଆକୁ ଧରିଛନ୍ତି । ଡବ୍‌ବଟି କାହ୍ନୁ ପାଖରେ କରକଥା ହୋଇ ଜଳୁଛି ।

ସ୍ୱର, ସେ ବଦଳିଛନ୍ତି । ମୁହଁରେ ଆଉ ରୁଚି ନାହିଁ, କି ମୁଣ୍ଡବାଳ ଅଲଗା ହୋଇ ଫୁର୍ ଫୁର୍ ଉଡ଼ୁନାହିଁ । ଆଗ ଦେହ ଫେରି ପାଇ ନାହାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଆଗପରି ଗୋରୁମସା ହତଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରି ଦିଶୁ ନାହାନ୍ତି । ସେ ସ୍ୱରରୁ ସତେକ ସେ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି ।

ଗୃହେଷ୍ଟି ବର୍ଷର ଘରକରଣା ଭିତରେ ବାହାରକୁ ଶାନ୍ତି, ଅନନ୍ଦ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତା ଦେଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଭିତରେ ସେ ଝୁର ଝୁର ଦିନ କାଟିଛନ୍ତି । ପରର ସ୍ତ୍ରୀ, ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ, ସେଥିପାଇଁ କେବେ ମୁହଁ ଖୋଲି ଗୁଲି ତଳର ଛପିଲା କଥା କହି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ପାଖରେ ଭାଇ, ବାହାରେ ଦୁନିଆ, ଆଉ ଯାହା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ, ସେଇ ଭଉଜି, ଭାଇର ପ୍ରେମ ସୁହାଗରେ ରୁଡ଼ି ରହିଛି । ନିଜକୁ ସେ ହଜାଇ ଦେଇଛି । ଥରଟିଏ ଘେନା ଘେନିର ଅଞ୍ଜନ ଆଖିରେ ବୋଲି କଢ଼େଇ ଗୁଡ଼ୁ ନାହିଁ ।

ମନପବନକୁ ଯେତେ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ପାରି ନଥିଲେ । ଟିକିଏ ଫାଙ୍କ ପାଇଲେ ନିଜ ରୂପଧର କଥାରେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସବୁ ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରୁଥିଲା । ସବୁ ଅବୁଝା ପରି ମତେ ଜଣା ଯାଉଥିଲା । ସନ୍ଦେହର ଧୂଆଁ ଆଖି ଆଗରେ ଅନ୍ଧାରର ପରଦା ଟାଣି ଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଲଗାମ ହୁଗୁଲା ଉଡ଼େଇନାକୁ ଲଗାମ ଟାଣି ଅଟକାଇ ପାରିଥିଲେ ।

ଆଉ, ମୋର ସ୍ୱାମୀ, କେଡ଼େ ସହଜରେ ନିଜର ଉତ୍କଳ ସ୍ୱଭାବ ଦ୍ୱାରା, ମନର ଅନ୍ଧାରକୁ ଘୁଆଇ ଦେଉଥିଲେ । କାବା ହୋଇ ଗୁଡ଼ୁ ରହୁଥିଲା । ପରୁଥିଲା ନିଜକୁ ନିଜେ, କଥା କ'ଣ ? ମନ ମୋର ଉତ୍ତର ଦେଉଥିଲା, ନିଜ ଭବନାର ଅନ୍ଧାରରେ ତୁ ସନ୍ଦେହର ଭୂତ ଦେଖୁଛି । ଲଜରେ ଶଙ୍କି ଯାଉଥିଲା ।

ରୁଖା ତଳେ ସବୁ ଥିଲା ଅନ୍ଧାର । ଦୂରରୁ ଦୁନିଆଁର ଉତ୍କଳ ଆଲୁଅରେ ରୁଖା ତଳର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନ୍ଧାର ପତଳା ଦିଶେ । ସବୁ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଆଖିକୁ ଦେଖାଯାଏ ।

ଅକାଶର ଗୁନ୍‌ ଧରିଲା ପରି କେଡ଼େ ଖୁସି ହେବେ ସ୍ୱର, ଯଦି ସେ ଜାଣିବେ, ଭୃଣ୍‌ବାଇଦରେ କାନ ନ ଦେଇ, ଗତି କଥା ଖରାପ ସପନ ପରି ଭୁଲି, ମୁଁ ମନ କରିଛି, ପୁଣି ତାଙ୍କର ଘରକୁ ଫେରିଯିବ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ।

ମନୁଆଁର ବାପାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିର୍ମଳ ଜନ୍ମ ଆଲୁଅରେ ସ୍ୱର ଓ ମୁଁ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁ ପ୍ରଣାମ କରିବୁ । ଉପରେ ଥାଇ ସେ ଅମକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବେ । ମୋ ମନରେ କହୁବେ, ଭୃଣ୍‌ବାଇଦ ମିଛ ।

ସତ କଥା ଜାଣ ଭୂତସି ? ସୁର ମୋର ପିଲା ଭାଇଟା, ତମକୁ ଭଲ ପାଇଥିଲୁ, ତାର ମନଗହନରେ ହୁ ହୁ ନିଆଁ ଜଳୁଥିଲା । କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧରେ ସେ ସାମାଜିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଛି, ହସ ଖେଳ—ସ୍ନେହ ଭକ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭିତରର ନିଆଁ ଅଲଗା ରହିଲା, ରହିଥାନ୍ତା ଚରଦନ ।

ଶୁଣ ଭୂତସି, ସୁର ମୋର ପିଲା ଭାଇ । କାଶରେ କୋଡ଼ରେ ଧରି ତାକୁ ମୁଁ ମଣିଷ କରୁଛି । ତା ଦୁଃଖ ମୁଁ ସହ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ଆଉ ଲୋଡ଼ା କଥା—ଭାଇ, ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଅ, ଘର, ଜମି । ସୁରକୁ ମଣିଷ କରୁଛି । ବେଶ, ସେଇକି ମୋର ଆନନ୍ଦ ଓ ସୁଖ । ମୁଁ ଥିବାଯାଏ ସେ ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଭୂତସି, ମୁଁ ତ ତୁମକୁ ଗୃହିଁ ନ ଥିଲି, ମୁଁ ତୁମକୁ ଏ ଘରକୁ ଆଣି ନ ଥିଲି, ଆଣିଥିଲୁ ସୁର । ତୁମେ ନ ହୋଇ ଆଉ ଯାହାକୁ ସେ ତାର ନୂଆବୋହୁ କରି ଆଣିବାକୁ ଗୃହିଁଥାନ୍ତା ସେ ହୋଇଥାନ୍ତା ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ, ମୋ ସନ୍ତାନର ମା । ତୁମେ ଆସିଲୁ, ତୁମେ, ଯାହାକୁ ସେ ଭଲ ପାଇଥିଲା, ଯାହାକୁ ସେ ଗୃହେଁ । ସେଇକି ହେଲା ତାର ଭୁଲ । ସୁର ବେଳେ ବେଳେ ଏପରି ଭୁଲକରେ । ମୁଁ ସୁଧାର ନିଏ ।

ତାର ଏଇ ଭୁଲଟା ମୁଁ ସୁଧାର ନେଇଛି ଭୂତସି, ତମ ମଝିରୁ ମୁଁ ଖସି ଆସିଛି । ସୁଖରେ ସଫାର କର । ଉପରୁ ମୁଁ ଦେଖିବି, ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବି, ଖୁସି ହେବି । ତୁମେ ବା ଖୁସି ନ ହେବ କାହିଁକି ? ସୁର ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ । ଏକା ନାହିଁ ଦିଶଣ, ଏକା ରକ୍ତ ଦ ଧାର ।

ସେହି ଗୁରୁଉଦ୍ୟତ ଶୀତଳ ଗତିରେ ଏକ ସଙ୍ଗେ ଦିହେଁ ତଳୁ ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇବୁଁ । ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ମୁଣ୍ଡରେ ଘେନି ଦିହେଁ ଦିହେଁକୁ ଗୃହି ରହିବୁଁ । ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରବ ନାହିଁ । ସୁରଙ୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ଦେଖୁଥିବି ମନୁଆଁର ବାପାଙ୍କୁ, ମୋ ଭିତରେ ସେ ତାଙ୍କର ଭାଇଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ ।

ରୂପେଲା ଆଲୁଅରେ ମନୁଆଁ ତେକା ଭର୍ତ୍ତିର ଖେଳ ଆମର ଗୃହ ପାଖେ ଘେରୁ ପକାଇବ । ବୁଲି ବୁଲି ଆସି ତଳ ପଡ଼ିବ ଦିହେଁଙ୍କ ମଝିରେ ।

ଦୁଇ ଆଖି ଭରି ଲୁହର ସୁଅ ଛୁଟିଥିଲା ।

କବାଟ ପାଙ୍କରେ ଦେଖିଲି, ହସ ହସ ମୁହଁରେ ସୁର ମନୁଆଁର ଶୋଇଲା କପାଳରେ ବୋକ ଦେଉଛନ୍ତି । ମୋର ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠିଲା । ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ଇଚ୍ଛା ହେଲା, କବାଟକୁ ଠିଆ ମେଲା କରି ଭିତରକୁ ପଶିବି । କୃତ୍ରିମ ରାଗ ଦେଖାଇ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ପଚାରିବି, ତୁମେ କାହିଁକି ମତେ ଜଳାଇ ମାରିବାକୁ ଏ ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲ ?

ତର ତର ସେ ଉଠିବେ । ଅଖି ଛଳ ଛଳ କରି ପ୍ରଣାମ କରି କହିବେ,
ସମାକର ନୁଆଉ, ମନୁଆଁକୁ ନ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ବାଇଆ ହେଇଯିବି ।

ଗୌର ପର ଏଇ ବାଟେ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବେ । ପରୁରବି
ଦୁସିଦୁସିକା, କାହାକୁ ନ ଦେଖିଲେ ବାଇଆ ହେବ ?

ସେ ଅଟକି ଠିଆ ହେବେ । ମୁହଁ ଫେରାଇବେ । ତାଙ୍କର ଶୁଖିଲା
ମୁହଁରେ ହସ ଚଢ଼ିବ । ଭୁନ ଭୁନ ସେ ଉତ୍ତର ଦେବେ, ମନୁଆଁର ମା'କୁ ।

ମୁହଁ ଫଣଫଣ କରି ପରୁରବି, କାହାକୁ ?

ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିବେ । ହାତଧରି କହି ପକାଇବେ ମନର କଥା, ଚାହିଁ
ପାରୁନ ? ତୁମକୁ ।

ଲଜରେ ମୁଁ ଦୃଷ୍ଟି ନୋହିବି ।

ନଜ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ମୁଁ ମଜ୍ଜି ଯାଇଥିଲି । ଫୁର ଓ ବୋଉ କଥାଭାଷା
ହେଉଥିଲେ । ମୋର କାନରେ ବାଜିଲେ ମଧ୍ୟ ମନରେ ପଶୁ ନ ଥିଲା ।
ବୋଉର କେଇପଦ କଥାରେ ମୋର ଭବନା ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ସେ କହି ଉଠିଲା, ବାପା ରେ, ତତେ ଆଉ କଅଣ କହିବ ? ଭୁଲସୀର
ପିଲା ବୁଦ୍ଧି ଗୁଡ଼ି ନାହିଁ । ମୋର ସମୟ ହୋଇ ଆସିଲା । ଆଉ ବେଶି ଦିନ ନୁହେଁ ।
ଭୁଲସୀ ତତେ ଲାଗିଲା ।

ଫୁର କହିଲେ, ତେମେ ସେ କଥା ଭାବନାହିଁ ମାଉସୀ ! ମୁଁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଯାଏ,
ନୁଆଉର ଆପଦ ବିପଦ ବେଳେ ନଜେ ଆସି ପାଖରେ ଠିଆହେବ । ତାଙ୍କର
ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବାର କଥା, ଦୁଃଖ ହୋଇଛି । ଲୋକଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମୋତେ
ସେ ଅବଶ୍ୟାସ କରିଛନ୍ତି । ନଜର ଘରସମ୍ପତ୍ତି ଗୁଡ଼ି ପର ଦ୍ଵାରରେ ପାଇଟି କରୁଛନ୍ତି
ଖାଲି ଅଭିମାନରେ । ଦୂରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଭଲ ମନ୍ଦ ପ୍ରତି ନିର୍ଦ୍ଦା
ରଖିଛି ।

ବୋଉ କହିଲା, କାହାର ଟାଣ ବେଶି ଦିନ ରହେ ନାହିଁ, ଭୁଲସୀର ମଧ୍ୟ
ରହିବ ନାହିଁ । କାଲି ମୁଁ ଆଖି ବୁଜିଲେ, ସେ ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହେବ । ଆରେ
ବାପ, ଦାଣ୍ଡରେ ଯେ ବାଟ ଚାଲେ, ଟିକିଏ ଅଣଦୁସିଆର ହେଲେ ସେ ଟୁଣ୍ଡେ ।
ଭୁଲସୀର ବୟସ ଅଛି, ରୂପ ଅଛି, ପୁଣି ଦାଣ୍ଡରେ ଚାଲୁଛି ଏକୁଟିଆ ନିଆଣୀ ।
ହୁଏ ତ ସେ ଥରେ ଅଧେ ଟୁଣ୍ଡେ ବ । ମଣିଷ ଜନ୍ମ ପାଇ କେହି ଗର୍ବ କରେ ପାରବ
ନାହିଁ ଯେ ଗୋଡ଼ ଖସି ନାହିଁ କି ଖସିବ ନାହିଁ । ହୁଏତ କେବେ ତା'ର ସେଇଆ
ହେବ । ସେତକିବେଳେ, ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇ ଚାଲିବେ, ତୁ
ତାକୁ ଆଶ୍ରା ଦେବାକୁ ପଛଇଛୁ ନାହିଁ ।

ଫୁର କଅଣ ଜବାବ୍ ଦେବେ ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହରେ କାନ ଭେରି ରହିଲା ।
ତାଙ୍କର ପଦେ ଉତ୍ତରରୁ ତାଙ୍କ ମନର ପରିଚୟ ମିଳିବ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ତୁନି ରହୁଲୁ ଯେ ? ଘୃଣା ହେବ ? କାହିଁକି ? ମଣିଷର ଜୀବନ ଆଉ ମନ ଭୁଲନାରେ ସାମାନ୍ୟ ଟିକେ ଭୁଲ ତ ବଡ଼ କଥା । ନୁହେଁ । ସବୁ ଭୁଲ ସୁଧୁର ଯାଏ, ମଣିଷ ପୁଣି ନିର୍ମଳ ହୁଏ ।

ସୁର ହସିଲେ । କହୁଲେ, ମୁଁ ସେ କଥା ଭୁଲୁନାହିଁ । ଗୋଡ଼ ଯେ ଖସାଏ, ତା କଥା ସେ ଜାଣେ । ମୋ ନୂଆଉକୁ ମୁଁ ଭଲ କର ଜାଣେ । ତାଙ୍କର ମନଟି କୋମଳ । ସେ ଅଭିମାନୀ । ସେଇଥି ପାଇଁ ସେ ନିଜର ଆନ୍ଧ୍ର ରହିଛନ୍ତି । ନିଜେ ଦୁଃଖ ସହ ସମୟ କଟାଉଛନ୍ତି । ନୂଆଉ ମୋର ଜଳିଲା ନାହିଁ । ତେମେ ମା ବୋଲି ତମର ଦୁଃଖ ଗୁଡ଼ୁ ମନ ସବୁବେଳେ ସନ୍ଦେହରେ ଝୁଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଆଲୁଅ ଭିତରେ ତେମେ ଅନ୍ଧାର ଦେଖୁଛ ।

ସୁରଙ୍କର ମୋ ଉପରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । ଆହା, ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ବାହାର ଦୁନିଆଁର ଡଢ଼ ବରଷା ସେହି ଜଳନା ନାହିଁ କୁ ପାଣିରୁ ବଳି ଶୀତଳ କରିଛି । ସବୁ କଥା ଭୁଲି, ପରର ଗୁଣ ଉପରେ ମେ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁଛି ।

ବୋଉ ଉଠି ବସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା, ସୁର ତାକୁ ବାରଣ କଲେ । ସେ ପୁଣି ଶୋଇଲା । କହୁଲା, ଭୁଲସୀ ପରବା ଆସିବାକୁ ଗାଁକୁ ଯାଇଛି । ଦିନ ଥିଲା । ଶାଝି ଏତେ ହେଲାଣି, ସେ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ମତେ ଜର । କେବେ ଏପରି ଡେଇଁ କରେ ନାହିଁ ।

ସୁର କହୁଲେ, ଆସୁଥିବେ ।

ଏତେ ଡେଇଁ ହେଲାଣି, ଶାଝିରେ ତତେ ମୁଁ ଗୁଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଭୁଲସୀର ତୋଡ଼ ମୁଁ ସହପାରେ ନାହିଁ । ଡେଇଁ ହେଉଛି, ଶାଝି ବିକାଳ, ଗଦାଏ ବାଟେ, ଭୁ ଏଥର ଯା ।

ତମକୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଗୁଡ଼ି ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ । ନୂଆଉ ଆସନ୍ତୁ, ତାକୁ ଥରେ ଦେଖି ମୁଁ ଚାଲିଯିବି । ଭଲ ମଲ୍ଲଦିନୁ ମୋର ଡର ରମ୍ଭୁ ଭାଙ୍ଗିଛି ।

ଭୁଲସୀ ବିରକ୍ତ ହେବ ବାପ, ଶାଝି ଅଧରେ ପୁଣି କାହିଁକି ଅଶାନ୍ତ ହେବ, ପାଟି ଭୁଣ୍ଡ ଶୁଭବ । ଗାଁକୁ ଗୁଡ଼ି ଏକୁଟିଆ ଘର ହେଲେ ବି ଖଲ ଲୋକେ କାନ ପାଉଛନ୍ତି । ବାବ କଥା ପ୍ରଚାର କରିବେ । ଭୁ ଏଥର ଯା ।

ନୂଆଉ ବିରକ୍ତ ହେବେ । ତାଙ୍କର ସ୍ୱେଦ, ଆଦର ପାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ବିରକ୍ତକୁ ମୁଁ ମନରେ ଧରେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଶର ଶେଷ, ଗାଳିକୁ ମୁଁ କଲାଣ ବୋଲି ମଣେ । ସେଇକି ମନେ ପକାଇ ମୋର ଏକୁଟିଆ ଜୀବନ ମୁଁ କାଟେ । ନୂଆଉକୁ ଘରେ ଆତଯାତ ହେବାର ସପନ ଦେଖେ । ବେଳ କଟିଯାଏ ।

ମୁଁ ସେ କଥା ଜାଣେ ରେ ପୁଅ । ଭୁଲସୀକୁ କାନ କାନ କରି ଶିଖାଇଲା । ସେ ଶୁଣୁ ନାହିଁ । କହୁଲା, ଆଲୋ ଝିଅ, ନିଜ ଘରକୁ ଫେରି ଯା, ସୁଖରେ ଘର କର । ସଂସାରରେ ଭଲମନ୍ଦ ଲାଗିଛି । ସୁରର ହାତଧର ଚାଲିଲେ କେହି

ପଦେ କହୁ ପାରିବେ ନାହିଁ । ତୁ ସ୍ଵରର ହେବୁ ସେ ହେବ ତୋର । ଠାକୁରଙ୍କର
ଯଦି ଏପରି ଇଚ୍ଛା ନ ଥାନ୍ତା, ଅନାଦୃଶ ବାରକୁ ସେ ନେଇ ଯାଇ ନ ଥାନ୍ତେ ।

ସୁର କଅଣ ଉତ୍ତର ଦେବେ ଶୁଣିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ କବାଟ ଫାଙ୍କରେ
ଗୁହଁ ରହିଲ । ସାଗ ଶରୀର ମୋର ଥରି ଉଠିଲା । ଗୁଳି କମ୍ପି ଉଠିଲା । ଦେହରୁ
ଗମ୍‌ଗମ୍ ଝାଲ ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ବୋଉ ତ ତାର ମରମ କଥା କହିଛି ।

ସୁର ବିଚଳିତ ହେଲାପରି ଦିଶିଲେ । ମୁହଁର ଜ୍ୟୋତି ମଳିନ ହେଲା ।
କପାଳରେ ହାତ ଦେଇ ମୁହଁ ପୋତି ଟିକିଏ ରହିଲେ । ପୁଣି ମୁହଁ ଟେକିଲେ ।
ଆଲୁଅରେ ଦୁଇ ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଉଛି । ଲୁଗା କାନରେ ମୁହଁ
ପୋଛିଲେ । ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ିଲେ । ମନୁଆକୁ କୋଳରୁ ଉଠାଇ ବଛଣାରେ ଶୁଆଇ
ଦେଲେ । ନିଜେ ଉଠି ଥରିଲା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ପରି ତେମେ
ବି ଭୁଲ ବୁଝିଲ ମାଉସି । କିଏ ଆଉ ମନର କଥା ବୁଝିବ, କାହା ଆଗରେ ଗୁହାରି
କରିବ ? ଠାକୁରେ କାହିଁକି ମୋ ଭାଇକୁ ଅମ ପାଖରୁ ନେଇଗଲେ, ସେ କଥା
ସେ ଜାଣନ୍ତି । ମଣିଷ ଜାଣିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ସେ ଆମକୁ ଦୁଃଖ ଦେଇ
ପରାସା କରୁଛନ୍ତି ।

ଟିକିଏ ରହି ସୁର ପୁଣି କହିଲେ, ମୁଁ ଯାଉଛି । ମୋ ନୂଆଉ ଫେରିଲେ
ତାକୁ କହିବ, ନା, କିଛି କହିବ ନାହିଁ ।

ଅକ୍‌କା ହୋଇ ସଶେ ଠିଆ ହେଲା । ଭାବିଲା, ସୁର କଅଣ ସତ କହିଲେ
ଯେ ବୋଉ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଛି ? ତେବେ, ମୋର ସବୁ ଧାରଣା, ସବୁ ଭାବନା ଭୁଲ ?
କେଜାଣି ବା ସୁର ଛଳନା କରୁଛନ୍ତି ।

୨୩

କବାଟ ଠେଲି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲା । ଗୋଡ଼ ଥରି ଉଠୁଥାଏ । ଅଜଣା
କୋହ ମୋର ଗୁଳି ଦୋହଲାଇ ଥାଏ ।

ମୋତେ ଦେଖି ବୋଉ ଉଠି ବସିଲା । ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ସୁର ଓଲଟି
ହେଲେ ।

ମାଡ଼ ମାରିଲା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଆଖିର ଲୁହ ଅଟକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।
ସୁରଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ବୋଉ କହିଲା, ତାର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ମା, ମୁଁ ତାକୁ ଅଟକାଇ
ରଖିଲି । ଏତେବେଳେ ଯାଏ କେଉଁଠି ରହିଲା ? ପିଲାଟା ଉପାସରେ ଶୋଇଲା ।
ତୁ ଗଲବେଳୁଁ ମୁଁ ଜରରେ କମ୍ପୁଛି । ଉଠି କରି ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ହାତରେ ଆଣି
ପିଇବାକୁ ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ସୁର ଯଦି ଆସି ନ ଥାନ୍ତା ମର ଯାଇଥାନ୍ତା ମା ।

ବୋଉ ଆଡ଼କୁ ଧରଟିଏ ଆଖି ଫେରାଇ ପୁରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲ । ଗଲା କନ୍ଦ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । କେତେ କଥା କହିବି ମନେ କରିଥିଲି, ଥିଲି ଓଠରୁ ପଡ଼ିଟିଏ ଭଜା କଥା ବାହାରିଲା—ସୁର !

ସୁର ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି କହିଲେ, ମାଉସୀ ମିଛ କହୁଛନ୍ତି । ତମର ଭଉଁରେ କେତେବେଳୁଁ ଚାହିଁବାକୁ ମତେ ସେ କହିଲେଣି, ମୁଁ ଯାଉ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ମତେ ଦେଖିଲେ ତମେ ବରକୁ ଦେବ । ଦେଲେ, ତମକୁ ଥରେ ନ ଦେଖି, ତମକୁ ଓଲଟି ନ ହୋଇ ମୁଁ ଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଏଥର ମୁଁ ଯାଉଛି ନୁହେଁ ।

ପୁରଙ୍କ ଆଗରେ ଭୁନି ହୋଇ ବସି ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । କି ଭଉଁର ଦେବ ଖୋଜି କଥା ପାରିଲି ନାହିଁ । ମନ ଦେଉଥିଲା, ଓଲଟି ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ସମା ମାଗିବି । କହିବି, ଛଳନା କର ଆଉ ଲାଭ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯାହା ଚାହୁଁ ମୁଁ ଜାଣେ । ଭୁନିଆଁର ଘଣ୍ଟାତଳରେ ପଡ଼ି ମୋର ଦମ୍ଭ ଭାଙ୍ଗିଛି । ଉପର ମୁହଁ ତଳକୁ ହୋଇଛି । ନିଜ ଉପରେ ମୋର ଆଉ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଏତେ ଦିନକେ ତମର ଇଚ୍ଛା ଆଗରେ ନିଜକୁ ମୁଁ ଅରପି ଦେଉଛି । ମୋର ଭୂତ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ବି ଭୁନି ହୋଇ ରହିଲେ । ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଭିତରେ କିଏ କଥା ଶୁଣୁଥାଏ କେଜାଣି, ମୋ ମନରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଓଲଟିପାଲଟ ହେଉଥାଏ—ସୁର ଛଳନା କରୁଛନ୍ତି । ଭଲେଇ ହୋଇ ଧୂଆଁ ବାଣ ମାରୁଛନ୍ତି ।

ଭୁର ଗନ୍ଧାର ଆଡ଼ୁ ବିଲୁଆ ପଲର ଡାକ ଶୁଣିବି ମାରବତା ଭାଙ୍ଗିଲା । ବୋଉ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, ଶୁଣି ବେଶୀ ହେଲଣି, ଯିବାର କଥାତ, ତୁ ଯା ସୁର ।

ସୁର ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ତାଙ୍କର ଆଖି ଲୁହରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ମୋତେ ଆଉଥରେ ପ୍ରଣାମ କରି ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ସେ ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ପାଟିକ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଗଲେ । ପଛରେ ଗଲି । ହତା ଆଉ ପାଖରୁ ସେ ଫେରି ଚାହିଁଲେ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଥିଲି ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ନୁହେଁ !

କଣ ଥିଲା ଉଠିଲା, କହିଲି, ହଁ, ସୁର !

ଆଉଜା ପାଟିକର ଆଉପାଖେ ସୁର, ଏ ପାଖେ ମୁଁ । ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ଆକାଶ ତଳକୁ ଓହଳି ପଡ଼ିଥିବା ଜହର ତେରସ୍ତ ଆଲୁଅ ତାଙ୍କର ପାଲେ ମୁହଁ ଉଠିଲା କରୁଥାଏ । ପୂର୍ବର ପବନରେ ବାଲଗୁଡ଼ିକ ଫୁଲ୍ ଫୁଲ୍ ଉଡ଼ୁଥାଏ ।

ବୋଉ ଡାକି କହିଲା, ଆଲେ ଭୁଲସୀ, କୁଆଡ଼େ ଗଲା ପୁଣି ।

ତା ଡାକରେ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁରବ କଲି ଚେତନା । ମୋର ଦେହଟା
ଛୁଡ଼ି ଆସା ଯେପରି କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥିଲା ।

ଲୁଗା କାନରେ ଲୁହଭଜା ମୁହଁ ପୋଛି କହିଲି, ଏକୁଟିଆ ଯିବ ?

ବୁଝିଲି, ସେ ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦୁଥିଲେ । ଗାମୁଛାରେ ଲୁହ ପୋଛି କହିଲେ,
ଜହ୍ନବାଦ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭିତରେ ଯେଉଁ କୋହ ଅନୁରବ କରିଥିଲା, କଥାରେ ପ୍ରକାଶ
କରିବା ମୋ ପକ୍ଷେ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଖନେଇଁ ଖନେଇଁ କହି ପାରିଲି—କି
ରୂପ ହେଲାଣି !

ଏତିକିରେ ସେ ପାଟକ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଦି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି
ଉଠିଲେ । ନିଜକୁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ଝରି
ପଡ଼ୁଥାଏ । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ରଖି କହିଲି, ଛୁ, କାନ୍ଦୁଛ ?

କେତେବେଳେକେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ । କହିଲେ, ଯାଉଛି ନୁହେଁ ।

ତାଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ମୋର ମନ ତାକୁ ନ ଥିଲା । ଆଖିର ଲୁହ
ସତେକି କେତେ ଦିନର ସନ୍ଦେହ ଦୁହଁଙ୍କ ମନରୁ ଧୋଇ ଦେଇଥିଲା ।

ରହିବ ନାହିଁ ?

ଲୋକେ କଅଣ କହିବେ ?

ଭୁନ ରହିଲା । ମନେ ହେଲା, ସୁର ଯେପରି ମୋ ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି,
ମୋର କଥା ମୋତେ ଫେରାଇ କଦୁଛନ୍ତି । କଥା ଘାରେ ଲୁଣ ଛୁଟି ମାରିଲା ପରି
ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭିତର ଯନ୍ତ୍ରଣା ପୋଡ଼ି ଉଠିଲା । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କହିଲି, କେବେ କଅଣ ପଦେ
ମନଦୁଃଖରେ କହି ଦେଇଥିଲି ବୋଲି ଆଜିଯାଏ ସେଇ ରାଗ ରଖିଛ, ତମର ମନ
ତ ଏଡ଼େ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନ ଥିଲା ?

ବୋଉର ଡାକ କାନରେ ବାଜିଲା, ଆଲୋ ଭୁଲସୀ !

ସୁର କହିଲେ, କ୍ଷମା କରି ନୁହେଁ, ତମ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ,
ଆଜି ବି ତୁମ ନାମରେ ମୋ ନାମରେ ଦୁର୍ନାମର ଢେଉ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛି ତୁଣ୍ଡରୁ ତୁଣ୍ଡ ।
ମୁଁ ଜାଣେ, ଦୁର୍ନାମ ଅପବାଦକୁ ତୁମେ ଡର । ତା ପାଖରୁ ତୁମେ ସବୁବେଳେ
ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁ ।

ପାଟି ଖଲ ଖଲ ହେଉଥିଲା କହି ଦେବାକୁ, ଦୁର୍ନାମ, ଅପବାଦ,
ତୁଣ୍ଡବାଇଦ, ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଭୂତର ଡର । ଯେତେ ଡରିଲେ ସେତେ ଡରାଏ ।
ପ୍ରାଣବିକଳରେ ଦଉଡ଼ିଲେ ପଛରେ ଧାଏଁ । ମନ ଦୃଢ଼ କରି ପଛକୁ ଚାହିଁଲେ,
କିଏ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ରହିଲା । ତୁଣ୍ଡବାଇଦକୁ ଆଉ ମୋର ଡର ନାହିଁ । ମୁଁ
ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କର ଢଳା ଦେଖି ପଣ କରୁଛି ତମର ହାତଧରି ତମର ହୋଇ ମୁଁ
ତମର ସଙ୍ଗରେ ଅମର ଘରକୁ ଏପରି ଯିବି । ମନାଆଁକୁ ତମେ କାଖରେ ଧରିବ ।

ନୂଆ ସଂସାର କରିବା । ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ ପଛରେ ଥାଇ ଯେତେ ଭୁକିବାର ଭୁକନ୍ତୁ, ପାଟି ଘୋଳି ଦେଲେ ବଳେ ଭୁନି ଦେବେ ।

ଲଜରେ ଭୂତ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ ।

କଥା ବୁଲାଇ ପଚାରିଲୁ, ଏ ଦୁର୍ନାମର ନିଆଁ କେବେ ଭଲ ଲାଗିବ ?

ସୁର କହିଲେ, ମନ ଦମ୍ଭ କରି ଯେବେ ତମେ ଲୋକଙ୍କୁ, କଥାରେ କାନ ନ ଦେଇ ଫେରିଯିବ ନୁହେଁ । ଦାଣ୍ଡରେ ଚାଲୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି କୁକୁର ଭୁକେ । ସେ ସେଥିରେ କାନ ନ ଦେଇ ସିଧା ସିଧା ଚାଲିଯାଏ, କୁକୁର ପଲ ତା ପାଖ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ । ଯିଏ ଭର ପଳାଏ, ସେମାନେ ତା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି । ସୁବିଧା ପାଇଲେ କାମୁଡ଼ନ୍ତି ।

ଅବକଳ ମୋ ମନର କଥା ତାଙ୍କ ଭୂତରୁ ଶୁଣିଲି ।

ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଥର ଥର ବୋଉ ପଛରୁ ଆସି ବର ବର ଦେଲା—ଆଲୋ, ଗୁଣ୍ଡି ଦି ପହର ଯାଏ କଅଣ କରୁଛି । ଭୁଲସି, ହାଣ୍ଡରେ ତୋରାଣି ମନେ ବି ନାହିଁ, କଅଣ ଖାଇରୁ ? ଏ, ସୁର, କିରେ, ଯାଇ ନୁ? ହଉ, ହଉ, ଦୁଃଖ ସୁଖ ହ । ଗୁଣ୍ଡି ବେଶି ହୋଇ ନାହିଁ ଯେ ! ମନ କଥା ଖୋଲିଖୋଲି ଦେଲେ ସିନା ଗୁଣ୍ଡି ଗୋଷ ଯାଏ ରେ ବାପ । ପାଞ୍ଚ ଲୋକ ତ ଏଣୁ ତେଣୁ ପାଞ୍ଚ ପଦ କହିବେ ।

ବୋଉ ଫେରିଗଲା ।

ମତେ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା ! ସୁର ବି ସେପରି ଅନୁରବ କଲେ କି କଅଣ, କିଛି ନ କହି ସେ ଗନ୍ଧାର ବାଟେ ଚାଲିଗଲେ ।

ମୁଁ ବୋଉ ପଛେ ପଛେ ଫେରିଲି ସିନା, ମନ ପସ୍ତେଇ ଦେଲା । ଗୁଣ୍ଡି ଅଧରେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣିଦେବାଟା ଭଲ ଦେଲା ନାହିଁ । ହାତଧରି ଅଟକାଇ ରଖିଥାନ୍ତା । କହିଥାଆନ୍ତା, ତମେ ଏଇଠି ରହ ସୁର ।

ବୋଉ ଆସିଲା । ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଭୂତ ମୋର ଫଟିଲା ନାହିଁ । ହଉ, ଯାଆନ୍ତୁ—ଜନ୍ମ ଗୁଣ୍ଡି ତ ।

୨୪

ସପନ ଭଙ୍ଗିଲା, ଗୁଣ୍ଡି ବି ପାହୁଲା ! ଆଖି ଖୋଲିଲି । ଆଲୁଅ ଦେଲଣି । ସତେକି କେଉଁ ସରଗ ଭୂଇଁରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଗୁଣ୍ଡିର ସପନ, ମନ ଭୁଲ ସୁନେଲା ସପନ ଅପସରିଛି ।

ଗୋଟିଏ ଗୁଣ୍ଡି, ଯାହାର କୋଳରେ ସାମାନ୍ୟ କେଇଟି ମୁହଁ ଓ ପଛ ଛପି ଯାଇଥିଲା ସୁରଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୁଣ୍ଡି ବର୍ଷର ମୋର ଘର କରଣା । ସୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଯେଉଁ ସଂସାର, ତାର ଆରମ୍ଭ ନାହିଁ କି ଶେଷ ନାହିଁ । ସୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ମିଳନର ବନ୍ଧନ ସେ ବନ୍ଧନ ଅଛୁଣି ।

ତେଜି ଉଠିଥିଲା ଯୌବନ । କେଉଁ ଅଜଣା ଶକ୍ତିର ପ୍ରଭାବରେ ଦେହର ପ୍ରତି ଲେମ୍ପ ମୂଳରେ ମିଳନର ଆଗ୍ରହ ରହି ଯାଇଥିଲା । ଏପରି ଆଗ୍ରହ ଆଉ କେବେ ଅନୁଭବ କରି ନ ଥିଲା । ସଞ୍ଜବେଳେ ସୁରଙ୍କ ଦେହର ପରଶ ଓ ତାଙ୍କର କଥା କେଇପଦ ଗୋଟିକି ଗଢ଼ିକୁ କେତେ ଯୁଗକୁ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ଯେଉଁଦିନ ମୋର ଯୌବନର ପ୍ରଥମ କଡ଼ଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା, ସେହି ସକଳ ଫୁଲର ଆଖିରେ ପ୍ରଥମେ ପଡ଼ିଥିଲା ଯାହାର ରୂପ, ସେଇ ସେ ସୁର ! ସେ ମୋର । ଯାହା ଘଟି ଯାଇଥିଲା, ସବୁ ଭୁଲ । ଭୁଲ ତ ସୁଧୁରଯାଏ ?

ଦୁନିଆଁ ଲୋକ ବାରକଥା କହିବେ । ସେମାନେ ଯଦି ମୋ ଆଖିରେ ମୋର ଜୀବନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଦେଖୁ ଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ କହିବାର ଅଧିକାର ତାଙ୍କର ରହନ୍ତା ?

ମନ ଦମ୍ଭ କରି ଫେରି ଯିବାକୁ ସୁର କହିଗଲେ । ସୁରକୁ ନେଇ ସଂସାର କରିବାକୁ ଫେରିଯିବ । ତାଙ୍କୁ କଅଣ ସୁଖୀ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ?

ଗଢ଼ି ପାହୁଥିଲା ଅନନ୍ଦରେ । ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଲମ୍ବି ଯାଇଥିଲା ଯେଉଁ ସପନର ଗଢ଼ିଟି ଦିନ ଆଲୁଅର ପରଶରେ ଲାଗିଥିଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି । ସୁଖର ଗଢ଼ିଟି ପାହୁଲା କାହିଁ କି ? ସ୍ୱପ୍ନ ମଣିଷକୁ ଏତେ ଅନନ୍ଦ ଦିଏ ? ତେମାଇର ସ୍ୱପ୍ନ, କିନ୍ତୁ ସଂସାରକୁ ସେ ଡରିଥିଲା, ସ୍ୱପ୍ନ ହିଁ ଚାହିଁଥିଲା, ବାସ୍ତବତା ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହିବାକୁ ବସିଥିଲା ।

ସକାଳର ଆଲୁଅ ଆଖି ଆଗରେ ଉତ୍ତକିଲା ନିଆଁ ଜୀବନର ଛବି । ସୁର ଆସିବେ, ଦୁଃଖ ତ ଆଜି ଆସିବେ, ଆଜି ତାଙ୍କର ଅଭିମାନ ଭାଙ୍ଗିବ । ପରୁରବ, ତେର କାହିଁ କି ?

ଶିଶୁ ପ୍ରଶିଷ୍ଟରେ ଉତ୍ତେଜନାର ନିଆଁ ଜଳୁଛି, ମିଳନ ଅନନ୍ଦ ପାଇଁ ଏତେ ଦିନକେ ଯୌବନ ଅଳ୍ପ ହୋଇଛି । ମନ ହୋଇଛି ଉତ୍ତଳା, ଦେହ ଫୁଲି ଫୁଲି ଉଠୁଛି ।

ମୋ ଅନନ୍ଦ, ମୋ ଫୁଲି, ବୋଉ ଆଉ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲା । ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ସେ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା, ଆଲୋ ଭୁଲଣୀ, ମୁଣ୍ଡ ଏମିତି ଫର ଫର ଉଠୁଛି, ବାନ୍ତିପକା ଲେ, ଆ, ନଇଲେ ମୋ ପାଖକୁ ।

ତତେ ପରା ଜର ?

ସତେ ? ମୋ ଧୂଆଁରେ ହାତ ମାରି ଦେଖିଲୁ । ଆଲୋ, ତୋ ପାଇଁ ମୋତେ ଜର ହୁଏ । କାଲି ଗଢ଼ିରୁ ଜର ଫର ଆଉ ନାହିଁ । ଭୁଲଣୀ ଲେ, ବେଳ ସୁଖି ଫେରେ ? କହନ୍ତି ପରା, ବେଳ ଖାଲି ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ ?

ତା ପାଖରେ ବସିଲା । ମନୁଆଁ ମୋ ପିଠିରେ ନାଉ ହେଲା । ତାକୁ ଝୁଲୁଡ଼ି ଝୁଲୁଡ଼ି ପରୁରଲି, କଅଣ କି ?

ବୋଉ ମୋ କପାଳ ଆଉଁସି କହିଲା, ଗୁଡ଼ ଦେବା ସେଇଟାକୁ, ସେ ମୋର, ମୁଁ ତାକୁ ବାହା ଦେବି । କେମିତି ସେଇଟା ଭୁଲରେ ତୋ ପେଟରୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିଲା ବା, ନୋହଲେ ତୁ ମୋର ପିଲା ହୁଅଟା, ଶାଶୁ ଘରକୁ ଯାଇନୁ । ଶାଶୁ ଘର ଜାଣୁନା । ସେଇ ଯେଉଁ ପିଲାଟି ଏଠିକି ବେଳେ ବେଳେ ଆସେ, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ନାମଟି ମ, ହଁ, ମନେ ପଡ଼ିଲା, ସୁର ! ଭଲ ପିଲାଟିଏ । ତା'ଆର ହାତରେ ତତେ ଦେବି ଲେ ମା, ସେ ତତେ ସୁଖ ପାଏ ! ତୁ ତାକୁ ଭଲ ପାଉ ! ଏ, ଲୁଗୁଡ଼କୁ ? ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ ଲେ, ତୋ ଆଖି ଦେଖି ଚାଲିଛି । ତତେ ଜନମ କରୁଛି, ତୋ ମନ ଜାଣିବି ନାହିଁ ? ଆଜି ସେ ଆସୁ ରହ ।

ତୋ ଜର ବଢ଼ିଛି ।

ତା ଦେହରେ ହାତ ମାର ଦେଖିଲି । ଜର ନାହିଁ । ମନୁଆଁ କୁ କୋଳକୁ ଆଣିଲି । ଟେଲ କଲି ।

ମୋ ଗାଲ ଉପରେ ତା'ର ଓଠରେ ବୋଉ ବୋକ ଦେଇ କହିଥିଲା, ଏଥର ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ମନ ଖୁସିରେ ମୁଁ ଆଖି ବୁଜିବି । ସୁର ସଙ୍ଗେ ତୋର ମିଳାମିଶା ହୋଇଛି, ମୁଁ ଦେଖିଛି ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣେ ଦିନେ ଏହା ଦେବି । ଖାଲି ମିଛଟାରେ ଘାଣ୍ଟି ଦେଉଥିଲା । ମା ଲେ, ଠାକୁରେ ଯାହା କରନ୍ତି ଭଲ ପାଇଁ କରନ୍ତି । ଭଲ ହେଲା, ଦୁନିଆରେ ଆତଯାତ ହେଲା, ଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଲା, ନିଜର ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଚାଲିଲା । ଏଥର ସୁରକୁ ଭଲ ପାଇବୁ, ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ଭଲ ପାଇବୁ । ସ୍ବାମୀ ଚଳିଟି କଥା ତାର ମୂଳ କେତେ, ହାଡ଼େ ହାଡ଼େ ଚାଲିଲା ମା ।

ମୁଁ ଭୁନି ରହିଥାଏ । ସେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଯା ଏଥର, ଗୁଡ଼ ଦମ୍ଭ କର ବାଟେ ଚାଲ । ଆଉ କାହାକୁ ଭର ? ଟିମ ବାବୁ ଘର ଉଡ଼ ନେବେ, ନେଉନୁ ।

ତାର ତୋର ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲି, ଲଜ ଲଜ ହୋଇ, ତୁ ଏଗୁଡ଼ା କଥା ଗପୁକୁ ବୋଉ ?

ଆଖି ଛଲଛଲ କରି କହିଲା, ଗପିବି ନାହିଁ, ଆଜି ନାହାକକୁ ଡାକି ଦିନ ଥର କରିବି, ଭଲ ଦିନ, ଭଲ ବାର । କାଲି ପର ଲାଗୁଛି, ଅଭାବ ମୋର ଆଖି ଭାଙ୍ଗିଲା । ତୋର ମୁହଁରେ ଆଧାର ଦେଇ ତତେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ପର ମଣିଷର ଆଖି ଠାରୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ପାର ନ ଥିଲା । ଏଇ ଗୁଡ଼ୀ ତମରେ ନାହିଁ ଲାଗି ଫୁରୁ ଫୁରୁ ଜଳିଯିବ, ପାଉଁଶ ଦେବ, ଲୁଗୁରବି କାହିଁକି ? କହିଲୁ ତତେ ଚେତାଇବାକୁ । ତୋ ପାଟିରେ ଆଧାର ଦେବାକୁ ମୋର ନିଜର ଲୋକ କେହି ନ ଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଦେବେ, ସେମାନେ ଆଗ ନେବାକୁ ଚାହୁଁବେ । ସ୍ବାର୍ଥର ଦୁନିଆଁ । ଦେହଟା ଛଡ଼ା ମୋର ଆଉ କିଛି ସମ୍ବଳ ନ ଥିଲା । ନିଜର ଲୋକ ଥିଲେ ତାର ବୟା ହୁଏ, ତା ପାଖରେ ସ୍ନେହ ଅସୁହା ରହେ ନାହିଁ ।

କାହ୍ନୁ ତରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ମୋର କେହି ନ ଥିଲେ । ତୋର ଅଛୁ ପୁର, ଦିଅର, ଅଳ୍ପ ଆପଣାର ଲୋକ, ତୋର ସ୍ନେହର, ତୋର ଯତ୍ନର ସେ ଭାଗ ନେଇଛି । ତୋର ପେଟ-ପିଲାଟିର ସେ ଦାଦ । ଏକା ରକ୍ତ ଦି ଧାର । ତୋର ପୁଅ ଅନନ୍ଦ ସେ ଦେଖିଛି । ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଦେଖି ସହ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ମନ ଦେଇ ଶୁଣିଲି । ଭଲ ମନ ବଗୁର କରବାକୁ ତର ନ ଥିଲା । ମନରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ହେଉଥାଏ । ସେଇ କଥା ପରୁଷିଲି, ପୁର କଥା ମନୁଅଁ ବାପାକୁ ମୋର ଲୋଭରେ ମାରିଛି ?

ବୋଉ କହିଲା, ମିଛ କଥା । ତେବେ କେଜାଣି ମା, ନରମାୟା ନାରାୟଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ମିଛ ହେଉ କି ସତ ହେଉ, ଯିଏ ଯାହା କରେ ତା ପାପ ପୁଣ୍ୟ ତାହାର । ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ଆଉ ରବିବ୍ରତ ପାଇଁ ଅଜାଣତ କଥାକୁ ମନରେ ଥାନ ଦେବା ଭଲ ନୁହେଁ । ମନ କଦର୍ଯ୍ୟ ହେବା ଛଡ଼ା ଆଉ ଲାଭ କିଛି ନାହିଁ ।

ପ୍ରତିବାଦ କଲି ନାହିଁ ।

ପୁରକୁ ନେଇ ସଂସାର କରବ । ତାଙ୍କ ବରୁଣରେ ମନରେ ସନ୍ଦେହର ନଅଁ କୁହୁଲାଇବ ନାହିଁ ।

ବୋଉର ଗୋଟିଏ କଥା ମୁଁ ରୁଷି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତାହାର ଆଶ୍ଚ୍ୟ କଥା ଭାଙ୍ଗି ଥିଲା, କେବଳ ମୋର ମୁହଁରେ ଆଧାର ଦେଇ ମତେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ? ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇବା'ର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଥିଲା ?

ଲଜରେ ମୁହଁ ପୋତିଲି ।

ମଣିଷର ଦେହ, ମଣିଷର ମନ ଧରି କେହି କେବେ ଗର୍ବ କରି କହି ପାରିବ ନାହିଁ ଯେ, ତାର ମନ ଚଢ଼ିଲି ନାହିଁ । ସଂସାରରୁ ମୁଁ ବାହାର ନୁହେଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ତତେ ମୂଳରୁ କହି ଆସୁଛି, ତେଜ କର ନା, ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ କାନ ଦେନା, ପୁରକୁ ନେଇ ସଂସାର କର, ଗତ କଥା ଭୁଲି ଯା, ମୋର ଅବାଧ ହୁ'ନା ।

ସଞ୍ଜ ବେଳର ଘଟଣା, କପରି ଟିମ ବାବୁଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପରକୁ ଡଳି ପଡ଼ିଥିଲା, ବୋଉ ଆଗରେ ଖୋଲି କହିବାକୁ ପାଟି ଖଲ ଖଲ ହେଉଥିଲା, କହି ପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲି, ମଣିଷ ଝୁଲିଲେ ବାଟ ଗୁଲି ଶିଖେ, ତୋର ଅବାଧ ହେବି ନାହିଁ ବୋଉ ।

ଖୁସିରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ତା କାନ୍ଧ ଉପରକୁ ଆଉଜାଇ ନେଲା । ମନଆ ଅଟଟ ହୋଇ ରାଗରେ ମୋ ପିଠିରେ ଗୁପଡ଼ା ମାରି ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଗଲା । ଆଖିରେ ତାହାର ରବିପାଉଥିଲା ଲୁହ । ଯେତେ ଡାକିଲେ କୋଳକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ ।

ହାଟକୁ ବାହାରିଥିଲ ସହଳ ସହଳ । ଭାବୁଥିଲି, ଏଇ ମୋର ହାଟକୁ ଯିବା ଶେଷଥର । ନଜ ଘରକୁ ଫେରିଗଲେ ଘର କାମ କରିବାକୁ ବେଳ ନିଅନ୍ତୁ ହେବ ।

ସୁର, ଯାହାଙ୍କର ହାତ ଧରି ମୁଁ ଯିବି, ଦାଣ୍ଡକୁ ହାଟକୁ ମତେ ସେ ଗୁଡ଼ିବେ ନାହିଁ । କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁଙ୍କର ଟଙ୍କା କେଇଟି ଧାରୁଆ ହୋଇ ରହିଛି । ସବୁ ଖରଚ ହୋଇଗଲା । ପରର ଧାରୁଆ ହୋଇ ରହିବି ନାହିଁ । ସୁରଙ୍କୁ କହି ଟଙ୍କା ଆଣି ପଇସା କରାଦେବି । ସେ କହୁଥିଲେ, କାନ୍ଥରେ ପୋତା ହୋଇଥିବା ମାଠିଆ ପଇସାରେ ଭରି ଗଲଣି । ଅଭାବ ହେବ ନାହିଁ ।

ବାଟରେ ଶକିବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା । ମତେ ଦେଖି ସେ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଦେଲା । ଛଳନା କରି ମୁଁ କହିଲି, ଖୁଡ଼ୀ ମ, କିବା କଥାକୁ ସେଇ ଦିନରୁ ତେମେ ଏମିତି ରାଗିଛ, ମୁଁ ତ ତମର କିଛି ଲୋକସାଧନ କରି ନାହିଁ ।

ଫୋପାଡ଼ିଲା ପରି ସେ କହିଲା, କାହିଁକି ବା, କିଏ କାହାର ଲୋକସାଧନ କରିବ, ତୋ ଢଙ୍ଗ ଦେଖି ତ ମୁଁ ଅଡ଼େଇ ରହେଁ । କୋଉ ଗାଁ'ର କିଏ, ତା ସଙ୍ଗେ କି କଥା, ତା ସଙ୍ଗେ କି ହସ, ଆଖିଠାର । ଲୋକେ କଅଣ ଭଲ କହୁଛନ୍ତି ନା କହିବେ ? ଆପଣା ମନ୍ଦତ ଆପେ ରଖିଲେ ସିନା ହେବ ।

ଭାବିଲି, ଶକିବୋଉ ସଦାବେଳେ ମୋର ଶୁର ମନାସୁ ଥାଏ, ଆହା ! କହିଲି, ଲୋକେ କାହିଁକି କହିବେ, କହୁଛ ତେମେ । ଲୋକେ କହନ୍ତୁ କି ତେମେ କହ, କାହା ଭୁଣ୍ଡରେ ମୁଁ ଭୁଣ୍ଡି ବାନ୍ଧି ପାରିବି ନାହିଁ । ଅଭାବରେ ପଡ଼ି କାହା ଘରକୁ କେବେ ଲୁଣ ଗିନାଏ ମାଗିବାକୁ ଯାଇଛି କି ? ସ୍ବଅ ମିତ୍ରନ୍ତ କରି ପରର ପାଣି ପାଇଁଟି କଲେ ସିନା କିଏ ଦେବ । ଲୋକଙ୍କ କଥାରୁ ମତେ କି ମିଳିବ ?

ଖଣ୍ଡିଆ ମହାଦେବଙ୍କୁ ଡରନ୍ତି ନାହିଁ ଲେ ଭୁଲସି, ଦେହରେ ଝଟକ ଅଛି, ଆଖିରେ ଛଟକ ଅଛି, ପରପୁରୁଷକୁ କଣେଇ ଗୁହଁ ଦି ପଇସା ଇଟକୁ ଗୁର ପଇସା ପାଇ ପାରିବୁ । ହଉଲେ ମା ।

ହସି ହସି କହିଲି, ଭଲ କଥା, ପେଟ ପୋଷ, ନାହିଁ ଦୋଷ ।

କେତେ ଦିନ ଲେ ଭୁଲସି, କାଲି ଯେତେବେଳେ ତମ ଏମିତି ଧୋଡ଼କା ହେବ, ଦାନ୍ତ ପଡ଼ିବ, ମୁଣ୍ଡବାଳ ହୋଟ ହେବ ?

କାଲିକା କଥା ଅଜି କାହିଁକି ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବ ? ତେବେ, ତମ ଧୋଡ଼କା ହେଲେ, ଆଖିରୁ ଛଟକ ମଲେ, ତମର ପରି ପରଗଛରୁ ଲଙ୍କାମରତ ଗୁରୁ କରିବ । କହିଛି ପର, ପେଟ ପୋଷ, ନାହିଁ ଦୋଷ ।

ସାପ ପରି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା । କହିଲା, କି ଲେ, ଦେଖେଇ ଦେଖେଇ ଭାରି ବଡ଼ କଥା ତ କହୁଛୁ ? ମୁଁ ଶ୍ୱେତଶ୍ରୀ ହୋଇଛି ? ଚୋର୍ଡର ପରି ଦିଅରକୁ ପାଲରେ ପକାଇ, ସଲା ହୋଇ ଗେରସ୍ତକୁ ମରାଇଛି କି ?

ଥଟାକରି କହିଲା, ବେଶ୍ ହେଲା । କାଲି ଶୁଣିବ, ସେଇ ଦିଅରର ହାତ ଧରି ତା ଘରକୁ ଘରଣୀ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପଛରେ ଭୂକିବ, ଆଉ କଅଣ କରିବ ?

ସ୍ୱଳ୍ପ ବୋଉ ସ୍ୱଳ୍ପ ତମତମ ହୋଇ ଆଉ କଅଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ତାକୁ ଚିଡ଼ାଇ ଦେଇ ମୁଁ ସହଳ ସହଳ ଆଗେ ଆଗେ ହାଟକୁ ଗୁଲି ଆସିଲି । ପଛରେ ସେ କେତେ ଦୁର୍ନାମ କରୁଛି କରୁ । ସବୁ ମୋର ଦେହସହା ହେଲାଣି ।

ହାଟରେ କାନ୍ଥବଟି ବାବୁ କି ବଳିଆ କାହା ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ମୋର ପରିବା ବକା ସରିଲା, ହାଟ ଅଧା ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଟିମବାରୁ ପରିବା ଓଜନ କରି ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଗରାକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଧୂକ୍‌କ୍ ନ କରି ସେଇକ ପାଞ୍ଚିପା ଓଜନ କଲେ ଯିବ ନାହିଁ । ଆଉ ପାଲିକତ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ, ଶୀଘ୍ର କାମ ସରିଗଲା ।

ଭାବିଲି କାନ୍ଥବଟି ବାବୁଙ୍କ ଟଙ୍କା ଶୁଣିବ କେବେ ? ସୁରଙ୍କ ହାତରେ ପଠାଇଦେଲେ ହେବ । କିନ୍ତୁ, ତାଙ୍କୁ କହିବ କିପରି ? ସେ କଅଣ ମନେ କରିବେ ? ପୁଣି ଭାବିଲି, କହିବା ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ । ଘରର ଘରଣୀ ହୋଇ ଯିବ, ମୋର ଅଧିକାର ଉପରେ ସୁର ବାଧା ଦେବେ ନାହିଁ ।

ତୋଟା ସେ ପାଖ କାନିକାଳି କଣ୍ଟାବଣ ମଝିରେ ବଳିଆ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା । ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିଛି ଯେ ଆଖୁ ଲୁଗା ନାହିଁ, ମୁଣ୍ଡରେ ଗାମୁଛା ବାନ୍ଧିଛି, ହାତରେ ଗୁରୁହାତୀ ଠେଙ୍ଗା ।

ମୋତେ ଦେଖି ସେ ଅଟକି ଠିଆ ହେଲା । ନାକ ଫୁଲାଇ କଟମଟ କରି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ପଚାରିଲା, କିଲୋ, ତୋର ତ ଦେଖା ମିଳୁନାହିଁ, ତୋ ପାଇଁ ଆମ କାନ୍ଥବଟି ବାବୁ ବ୍ୟସ୍ତ । ସବୁଦିନେ ପଚାରିବୁ, ଆଜି ବି ପଚାରିଥିଲେ ।

ସତେ, ଓହୋ !

ଥରେ ସେ ଯାହାକୁ ଦେଖନ୍ତି ଭୁଲି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

କଅଁ ଲେଇ ପଚାରିଲା, ଆଜ୍ଞା ବଳିଆ, କାନ୍ଥବଟି ବାବୁ କଅଣ ଅତି ଖରାପ ଲୋକ, ତାଙ୍କ ଉପରେ ତୋର ତ ଭାରି ସ୍ୱଗ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଗୁହଁଲା ମୋ ମୁହଁକୁ । କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଭୁଲି ହୋଇ ମୁଡ଼ୁକି ହସି କହିଲା, ସେ ମୋ ଖାଉଁଦ, ତାଙ୍କ ଉପରେ ମୋର ସ୍ୱଗ ରୋଷ ନାହିଁ । ସେ ଅତି ଭଲ ଲୋକ, କ୍ଷଣକରେ ପରି ଲୋକକୁ ଅପଣାର କରି ପାରନ୍ତି ।

ସେଇଥିପାଇଁ ତୁ ତାଙ୍କର ଏମିତି ଅପଣାର ହୋଇଛୁ ! ଆରେ, ପର
ଲୋକ ଅପଣାର ହେବାକୁ ବସିଲେ ଅପଣାର ହୁଏ । ଯିଏ ଅପଣାତ୍ତ ହେବାକୁ
ନ ଚାହୁଁ କି ତାକୁ ଅପଣାର କରିବ କିଏ ?

ଟଙ୍କା ଲୋଭରେ ମଣିଷ ନ କରେ କଥଣ ଲୋ ହାଟୋଇ, ଟଙ୍କା
ଲୋଭକୁ କେଇଜଣ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ? ହେଇ ଦେଖ ଏଇ
ଠେଙ୍ଗା । ଏଥିରେ କେତେ କୁକୁରଙ୍କର ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗିଛି, କେତେ ବସାକୁ ସାପଙ୍କର
ମୁଣ୍ଡ ଛେଚିଛି । ହେଲେ, କାନ୍ଥଗୁଡ଼ି ବାରୁ ବଢ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । କୁକୁର ପର ପର
ଚକ, ଅଇଁଠା ପତରରେ ମୁହଁ ମାରିବା, ସାପ ପର ବନା କାରଣରେ ଦଂଶିବା
ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ । ବେଳେ ବେଳେ ଭାବେ, ତାକୁ ଉପରେ ଅର୍ଦ୍ଧାଦିଅ ପାହାରେ
ଦେବ । କିନ୍ତୁ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ି ବାରୁ ଅଖି ଦେଖି ମନକଥା ବୁଝନ୍ତି । କହନ୍ତି, ନେଏରେ
ବଳିଅ ଏଇ ଟଙ୍କାଟା ନେ, ମନ୍ଦାଏ ପିଇ ଦେଇ ଆ, ଅଖିଟା ଫିକା ଦଶୁଛି । ସେ
ଟଙ୍କାଟି ଟଙ୍କାଟା ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଦଣ୍ଡବତ କରି, ଠେଙ୍ଗା କାନ୍ଥରେ ପକାଇ
ଗୁଲେ ସିଧା ସିଧା ଶିଅଳ ଘରକୁ ।

ବଳିଅ ନିଜର ଅଉ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ି ବାରୁଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଯାହା କହିଲା ଶୁଣି
ମୋର ଗୁଡ଼ି ଧରି ଉଠିଲା । ମଣିକାଞ୍ଚିନ ଯୋଗ । ଜଣେ ଟଙ୍କାର ମାଲିକ, କିଲ କହି
ଧନ ଦେଇ ପାଲରେ ପକାନ୍ତି, ଅଉ ଜଣେ ମଦୁଆ ।

ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ନା, କାନ୍ଥଗୁଡ଼ି ବାରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା
ଦରକାର ନାହିଁ । ସୁବିଧା ହେଲେ ଅଉ କାହା ହାତରେ ଟଙ୍କା ପଠାଇ ଦେବ
ପଛେ ।

ପଚାରିଲ, କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ବଳିଅ ?

ଶିଅଳ ଘରକୁ । ଏଇ ଦେଖ, ଅଜି ଏଇକି ମିଳିଛି ।

ଅଣ୍ଟାରୁ କାଢ଼ି ଟଙ୍କାଟିଏ ମୋତେ ଦେଖାଇଲା ।

ମୁଁ ହସିଲି ।

ପଚାରିଲା, ଅଉ ତୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ?

ଯାଉଥିଲି ଇଆଡ଼େ । ହାଟେକାମ ସହଳ ସରିଗଲା ।

ଇଆଡ଼େ ? ଓ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ି ବାରୁଙ୍କ ଘରକୁ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ଯାଉଛୁ ପରା !

ହଉ, ଯା ।

ଏଇକି କହି ସେ ଆଗକୁ ଚାଲିଲା ।

ତାକୁ ପଛରୁ ଡାକିଲା । ସେ ଚାଲିପଡ଼ି ବରକୁ ହେଲା ପର ପଚାରିଲା,
କଥଣ ଲେ ।

ଟଙ୍କା କଥା ତୁ କିପରି ଜାଣିଲୁ ?

ବାରୁ କହୁଥିଲେ ।

ଗୁଲ୍ ଯିବାକୁ ବସିଲା । ମୁଁ ଫେରି ଯାଇ ପଛରୁ ତାଙ୍କ କହୁଲି, ତୋ ସଙ୍ଗେ ଟିକେ କାମ ଅଛି ବଳିଆ ।

ମୁହଁ ବୁଲାଇ କହୁଲା, ଆରେ, ମୋ ସଙ୍ଗେ ପୁଣି ତୋର କି କାମ ? ମୋ ସଙ୍ଗେ କାହାରି କାମ ନ ଥାଏ ।

ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରିବି ବଳିଆ ।

ପଚାର ।

ସେହି ବୁଦା କଡ଼କୁ ଗୁଲ୍, ଲୋକ ସବୁ ଯା ଆସ କରୁଛନ୍ତି ।

ଗୁପ୍ତ କଥା ? ବାଃ, ମୋ ସଙ୍ଗେ ଅଜିଯାଏ କେହି ଗୁପ୍ତରେ କଥା କହି ନାହିଁ । ଗୁପ୍ତ ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ମତେ ଡର ମାଡ଼େ । ଏଇଠି କହ ।

ଉଠୁ ।

କେତେ ଅନୁରୋଧ ପରେ ବୁଦା ଉଦ୍‌ଘାଟକୁ ଯିବାକୁ ସେ ମଙ୍ଗିଲା ।

କହୁଲି, କାନ୍ଥଗଡ଼ି ବାବୁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଦେଇଥିଲେ ତାକୁ ମୁଁ ଖରଚ କରି ଦେଇଛି । ମା ବେମାର ପଡ଼ିଲା, ଆଉ ମୋର କେହି ନାହିଁ । ଭୁବୁଛି, ପ୍ରତି ହାଟପାଳ ଯାହାକିଛି ମିଳିବ, ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କ ପାଉଁଶା ଶୁଖିବି । ମଙ୍ଗିବେ ନାହିଁ ?

ହଁ ଲେ, ଯାହା ଉପରେ ତାଙ୍କର ନଜର ପଡ଼େ, ସେ ଯାହା କହେ ସେଥିରେ ସେ ମଙ୍ଗିଲା । ତୁ କହୁଲେ ସେ ଟଙ୍କା ଗୁଡ଼ି ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ତାଙ୍କର କୋଉ ଟଙ୍କାର ଅଭାବ ଅଛି ?

ଟଙ୍କା ଗୁଡ଼ିଦେବାକୁ ମୁଁ ଗୁହାରି କରିବି ନାହିଁ ।

କଟମଟ କରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଲା । ପଚାରିଲା, ସେ କଥା ତୋର ମନ ତତେ କହିବ । ଅଭାବରେ ପଡ଼ିଲେ ମଣିଷର ସ୍ୱଭାବ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ।

ଏତିକି କହି ବଳିଆ ମୋ ପାଖରୁ ଗୁଲ୍‌ଗଲା । ମୁଁ ସେଇଠି ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇ ତା କଥାକୁ ମନରେ ଘୋଷି ହେଲି—ଅଭାବରେ ମଣିଷର ସ୍ୱଭାବ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ଅତି ପୁରୁଣା କଥା, ମୁହଁରୁ ମୁହଁ ଗଡ଼ି ଆସୁଛି । କେତେ ମୁହଁରୁ ପିଲାଦିନୁ ଅଜିଯାଏ ଶୁଣି ଆସିଛି । କାନରେ ପଶେ, ମନରେ ପଶି ନ ଥିଲା । ବଳିଆର ଭାବରେ ଅତି ପୁରୁଣା ରେସେବ କଥାଟା ନୂଆ କରି ଶୁଣିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ପ୍ରାଣ ଦୋହଲି ଉଠିଲା । ଅଭିଜ୍ଞତା, ପଛକୁ ଆଖି ଫେରାଇଲା । ଜୀବନରେ ଯେବେ ଯାହା ପ୍ରକୃତରୂପେ କାମ କରିଛି ସବୁ ତ ଅଭାବ ପାଇଁ !

ନିଜକୁ ଏଡ଼େ ଦୁର୍ବଳ ମଣିବି ନାହିଁ । କାନ୍ଥଗଡ଼ି ବାବୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିବାର ସାହସ ମୋର ଅଛି । ବଳିଆ ମୁହଁରୁ ପ୍ରଶଂସା ଛଳରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଦୁର୍ନାମ ଶୁଣିଲି, ତାଙ୍କୁ ଥରେ ପାଖରେ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ଆଗ୍ରହ ବଳିଲା ।

ମଣିଷ ତ ସେ, ବାଦ ଭାଲୁ ନୁହନ୍ତି । ଧରଟିଏ ଦେଖାରେ ସେ କଅଣ କହିବେ ?

ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଗଲି ।

ହତାର ପାଟକ ଖୋଲି ଥିଲା । ବଡ଼ ହତା । ଭିତରେ ନାନା ଜାତିର ଗଛ ବୃକ୍ଷ । ପାଖି ସାତ ଜଣ ଲୋକ ଅତ୍ୟାତ ଦେଉଛନ୍ତି । ହତାର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ମଉଡ଼ମର ବଡ଼ଘର । ହତା ଭିତରକୁ ପଶିବାକୁ ଗୋଡ଼ ଚଳୁ ନ ଥାଏ । ଗୁଳିରେ ହତାଣିଆ ଘଣ୍ଟାଚକଟା ଅନୁରବ କରୁଥାଏ ।

କିଏ ଜଣେ ଗଛ ଗହଳି ଭିତରୁ ବାହାର ପାଟକ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲା । କାନ୍ଧରେ କାଙ୍କ ଓ ହାତରେ ସାବଳ । ମୋ ଆଡ଼କୁ କଡ଼େଇ ରୁହୁଁଲା ।

ପଚୁରଲି, ବାବୁ ଅଛନ୍ତି ?

କହିଲା, ହଁ, ସେ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ।

ମଉଡ଼ମର ଘର ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ମୋତେ ଦେଖାଇ ଦେଇ ସେ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ଘର ପାଖକୁ ଗଲି । ଉଠି ପିଣ୍ଡା । ପିଣ୍ଡା ତଳେ ଠିଆ ହେଲା । କାହାକୁ ଡାକିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ।

ପାଖଘର ଭିତରୁ କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଆସିଲେ । ମତେ ଦେଖି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କର ବସ୍ତ୍ର ଧରି ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖିରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପରେ ଓଠରେ ହସ ଖେଳାଇ ପଚାରିଲେ, ଆରେ ତୁ ଯେ ! ତୋର ତ ଅନେକ ଦିନରୁ ଦେଖା ନାହିଁ ଲେ । କଣ ତୋ ନାଁ ?

ଜବାବ ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଧରଟିଏ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦୃଷ୍ଟି ତଳକୁ କଲି ।

ଟିକିଏ ରହ ବାବୁ ପଚାରିଲେ, ତୋ' ନାଁ କଣ ?

କହିଲି, ଭୁଲସୀ । ଆପଣ ସେ ଦିନ ମତେ ଯେଉଁ ଅଧିକା ଟଙ୍କା ଦେଇ ଆସିଥିଲେ ଆଜିଯାଏ ଦେଇ ପାରି ନାହିଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ଆସିଛି ।

କି ଟଙ୍କା ? ଟିକିଏ ଭାବି କହିଲେ, ଓ, ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ସେଇ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ଆସିଛୁ ? ଆଜ୍ଞା, ଦେଇ ଯା ।

ଏଭଳି କହି ସେ ପାଖ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲେ । ତଉଳି ଟାଣିବାର ଶବ୍ଦ ହେଲା । କଣ କହିବି, କଣ କରବି ମତେ ରୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲି ।

ଘର ଭିତରୁ କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ଡାକିଲେ, ଆଲୋ ଭୁଲସି, ଏଇଠି ଟଙ୍କା ଦେଇଯା ।

ବାଧା ହୋଇ ଟୋକେଇଟି ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ରଖି ଦ୍ଵାର ମୁହଁକୁ ଗଲି । କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ଦ୍ଵାରମୁହଁ ଆଡ଼କୁ କଡ଼ କରି ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବସିଥାଅନ୍ତି । ଟେବୁଲ ଉପରେ କାଗଜପତ୍ର ଖୋଲାହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କ ଆଗରେ କାଠ ବାକ୍ସଟିଏ ଖୋଲ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ବାକ୍ସ କରକୁ ଠା ଠା ହୋଇ ନୋଟ, ଟଙ୍କା, ରେଜକି ଓ ପଇସା ରଖା ହୋଇଥାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜରେ ସେ କଣ ଲେଖୁଥାନ୍ତି, ଟଙ୍କା ନୋଟ୍ ଗଣି ଠା ଠା କରି ରଖୁଥାନ୍ତି ।

ଏତେ ଟଙ୍କା ଏକାଠି ମୋ ଜୀବନରେ କେବେ ମୁଁ ଦେଖି ନ ଥିଲି । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଫେରାଇ କହିଲେ, ସେଠି ଠିଆ ହେଲୁ କାହିଁକି ଲେ, ଏଇଠି ଟଙ୍କା ଦେଇ ଯା ।

ସବୁ ଟଙ୍କା ଆଣି ନାହିଁ ।

ଏଁ ଟଙ୍କା ଆଣିନୁ ? ତେବେ କଅଣ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲୁ ?

କହିବାକୁ ଆସିଥିଲି ।

ହସିଲେ । କଲମକୁ ଦାନ୍ତରେ କାମୁଡ଼ି ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ, ଏମିତି କହିବାକୁ ତ କେହି ଆସେ ନାହିଁ ।

ଲଜିଲା ହୋଇ କହିଲି, ଦି ପାଳିଯାଏ ଟଙ୍କା ହାତକୁ ଆଣି ଫେରାଇ ନେଲି । ଆପଣଙ୍କର ଦେଖା ପାଇଲି ନାହିଁ । ଗରବ ଲେକି । ପରର ଧନ ହେଲେ ବି ଅଭବ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଲେ ପରେ ସୁଦ୍ଧିବା ଆଶାରେ ଖରଚ ହୋଇଗଲା । ମା ବେମାର ପଡ଼ିଲା । ତାକୁ ବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ ଓଷ୍ଠିୟ ପଥରେ ସବୁ ଖରଚ ହୋଇଗଲା । ହାତ ପାଳିକି ହାତ ପାଳି ଯାହା ଲାଭ ହେଉଥିବ ଦେଇ ଯାଉଥିବି । ଏକାଧରକେ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଆଜି ଦୁଇଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ଆଣିଛି ।

କାନରୁ ଫିଟାଇ ଦୁଇଟଙ୍କା କାଢ଼ିଲି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ଆଡ଼େଇ ଠିଆ ହେଲି ।

ସେ ଟଙ୍କା ଦର୍ଢ଼ଟିକୁ ଧରେ ଗୃହଁ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଲେ । ପଚାରିଲେ, ତୋର ମା ଭଲ ହୋଇ ଗଲେଣି ତ ?

ନାହିଁ, ତେବେ ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଟିକିଏ ଭଲ ଅଛି ।

ଆଉ ତୋର କିଏ ଅଛି ?

ଅଡ଼େଇ ବର୍ଷର ପୁଅଟିଏ ।

ଆଉ କେହି ସେଜଗାରୁଆ ନାହିଁ ?

ନାହିଁ ।

ମୋ ମୁହଁକୁ କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୃହଁଲେ । କହିଲେ, ଥାଉ, ଆଉ ଯେବେ ସୁବିଧା ହେବ ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ଦେବୁ । ତୋର ମା' ଦେହ ଭଲ ହୋଇ ଯାଉ ।

କହୁଲି, ଆମେ ଗରବ, ସବୁଦିନେ ନଥାନ୍ତି । ଯାହା ଯେଉଁଠୁ ଭେଲେଲେ ପେଟକୁ ଅଣ୍ଟା ନାହିଁ । ପରର କାନ୍ତିଆ ସୁଝିବାକୁ ହେଲେ ପେଟ ଖେଳି ସଞ୍ଜିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆଜି, ସା'ନ୍ତେ, ପେଟରୁ କାଟି ସୁଝିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ କଷ୍ଟ । ଏ ପାଳି ଏଭଳି ଦେଲି, ଆଉ ପାଳି ଯାହା ପାଇବ ଦେବ । ଯାଉଛି ।

ଯିବାକୁ ବାହାରିଲି ।

କହୁଲେ, ଶୁଣ, ଭୁଲସୀ ।

ଅଟକି ରହୁଲି ।

ମୋର ଟଙ୍କାର ଏମିତି କିଛି ଅଭାବ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟର ଆପଦ ବିପଦ ବେଳେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ଧନ ଉଣା ହେବ ନାହିଁ । ତୋ ବୋଉର ଦେହ ରୁଲିନାହିଁ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତୋ'ଠାରୁ ଏବେ ଟଙ୍କା ଆଦାୟକରିବାକୁ ମୁଁ ଗୁଡ଼ୁ ନାହିଁ । ମୋର ଘର ଏ ଦେଶରେ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟ ଦେଶରୁ ଆସିଛି, ବେଉସା କରୁଛି । ଅନେକ ଟଙ୍କା ଲାଭ ପାଏ, ଅନେକ ଟଙ୍କା ଅଛି, ଅଥଚ ମୋର କେହି ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚ ଦଶଟା ଟଙ୍କା କାହାକୁ କେବେ ଦେଲି, କିଏ କେବେ ଦେଲା ନ ଦେଲା ତେଣିକି ମୋର ନିଦା ନଜର ନ ଥାଏ ।

ଆପଣ ବଡ଼ଲୋକ, ମନେ ରହୁ କି ଥିବ । ଆମେ ଗରବ, ପାଞ୍ଚ ଦଶଟା ଟଙ୍କା ଆମ ମୁଣ୍ଡରେ ପାହାଡ଼ର ବୋହ । ଖଲ୍ଲସ କରିବାକୁ ସଦାବେଳେ ଆମ ମନ ଛଟପଟ ହୁଏ ।

ଆଗ୍ର, ସେ ଟଙ୍କା ଦିଓଟି ତୁ ନେଇ ଯା, ତୋର ଏତେ ଅଭାବ, ତୋ ଠାରୁ ମୁଁ ଟଙ୍କା ନେବାକୁ ଗୁଡ଼ୁ ନାହିଁ ।

ଆପଣଙ୍କର ଧାରୁଆ ହୋଇ ମୁଁ ରହିବି ନାହିଁ ସାଆନ୍ତେ ।

ଆଖିପତା ଟେକି ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁଡ଼ୁଲେ । ଓଠରେ ହସର ଆଭି ଖେଳିଗଲା । କହୁଲେ, ଧାରୁଆ କିଏ କାହାର ? ଯେଉଁ ଟଙ୍କାକୁ ମୋର ବୋଲି ମୁଁ କହୁଛି ସେ ବି ତମରମାନଙ୍କ ଟଙ୍କା । କାର୍ମ ମୁଁ ନିଏ, ତମେମାନେ କାମ କର । ତମରମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କାମ କରାଏ । ମଝିରେ ମୁଁ ନିଏ ଲାଭ । ସେହି ଲାଭ ଟଙ୍କାରୁ କାହାର ଦରକାର ବେଳେ କିଛି ଦେଲେ, ନେଲା ଲୋକକୁ ଧାରୁଆ କୁହାଯିବ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କେବେ କାମ କରି ନାହିଁ ।

କରିବାକୁ ମନା ନାହିଁ । କାମ ପାଇଁ ମୋର ଲୋକ ଲୋଡ଼ା ।

ସେ ଚଉକିରୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ମୁଁ ଥୋଇ ଦେଇଥିବା ଟଙ୍କା ଦିଓଟି ଓ ଆଉ ଖଣିଏ ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟ୍ ଟେବୁଲ ଉପରୁ ଉଠାଇ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି କହୁଲେ, ନେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୋର ଟଙ୍କାର ଦରକାର ଅଛି । ମା ବେମାର ।

ପଛକୁ ଶଙ୍ଖି ଆସିଲି । ବଳିଆର ସତର୍କ କଥା ମୋ ମନେ ପଡ଼ିଲା ।

ମୋ ମନକଥା ବୁଝିଲା ପରି ହସି ହସି କହିଲେ, ଲୋକେ ମୋର ଦୁର୍ନାମ କରନ୍ତି ତୁଳସି, ହୁଏ ତ ତୁ ବି ଶୁଣିଥିବୁ । କାହିଁକି ଜାଣୁ ? ଯାହାର ଧନ ଥାଏ ଲୋକେ ପାଇବା ଆଶାରେ ତା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି । ନ ପାଇଲେ ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇ ମନର ଓରମାନ୍ ମେଣ୍ଟାନ୍ତି । କାହାର ଅଭାବ ଦେଖିଲେ, ବିଶେଷତଃ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ, ଯାହାଙ୍କର ସାହା ସମ୍ବଳ ନ ଥାଏ, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଲୋକେ ନ ବୁଝି ଦୁର୍ନାମ ରଟାନ୍ତି । ମୁଁ କାନ ଦିଏ ନାହିଁ ।

କାନ୍ତବଟି ବାରୁ ନିଜ ଚରଣ ଓ ସ୍ୱର୍ଗର ଗୁଣ ବାହୁନିଲେ । କେତେ କଥା ପଚାରିବାକୁ ପାଟି ଖଲଖଲ ହେଉଥିଲା, ପଚାରିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ମୋ ହାତରେ ଟଙ୍କାଧରାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ତୁ ଏଥର ଯା—ମୁଁ ତତେ ଏ ଟଙ୍କା ଧାର ଦେଉ ନାହିଁ । ତେବେ ତୋ ସୁବିଧା ହେଲେ ଫେରାଇ ଦେବୁ । ନ ହେଲେ ନାହିଁ ।

ମୋର ହାତ ଗୁଡ଼ି ସେ ଯାଇ ଚଉକରେ ବସିଲେ । କଅଣ କହିବି ମୋର ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ଟଙ୍କା ଗ୍ରହଣ କରିବି କି ନାହିଁ ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । କ୍ଷଣକାଳ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲି । ଗୁଲି ଆସିବାକୁ ଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ଭାବିଲା ଏପରି ଜଣେ ମହତ୍ ଲୋକଙ୍କର ନିନ୍ଦା ବଳିଆ ରଟାଉଛି କାହିଁକି ? ହଁ ମଦୁଆ ମଣିଷ, ପେଟରେ ଖଜୁର ରସ ପଡ଼ିଲେ ତାର ବୁକୁ ହଜି ଯାଉଥିବ । ପଚାରିବି ?

କାନ୍ତବଟି ବାରୁ କାମରେ ମନ ଦେଲେ । କଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ରହିଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ଗୋରା ଚକ୍ତକ୍ ବଳିଷ୍ଠ ଦେହ । ହସିଲା ପରି ମୁହଁଟି । ବୟସ ଗୁଲିଣି ସେ ପାଖ ହେବ । ମୋର ବାପ ଦାବଙ୍କ ସମାନ । ଲମ୍ବ ନାକ ଉପରେ ସୁନା ନାଡ଼ ଲଗା ଚପମା । ନାକ ତଳେ ସରୁ ନିଶ । ମୁଣ୍ଡବାଳ ଯନ୍ତ୍ରକରି ପଛକୁ ଭାଙ୍ଗି କୁଣ୍ଡାଇଛନ୍ତି । ଦେହରେ ପାତଳ ଧୋବ ପରପର ଜାମା ଦେଖିଲେ ମନରେ ଭକ୍ତି ଆସେ । ଭର କାହିଁକି ?

ପଚାରିଲି, ବଳିଆ ଆପଣଙ୍କର ନାମରେ ନିନ୍ଦା ରଟାଏ କାହିଁକି ?

ସେ ମୁହଁ ଗୁଲାଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ହସି ହସି ଓଲଟି ପଚାରିଲେ, ତୋ ଆଗରେ ମୋ ନିନ୍ଦା କରେ ?

ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଓ ହସିଲା ଓରେ କି ମୋହନା ଶକ୍ତି ଅଛି କେଜାଣି, ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଶୁ ମୋ ଭୁଣ୍ଡରୁ ଖସିଗଲା, ହଁ ।

ପଚାରିଲେ, ବଳିଆ ସଙ୍ଗରେ କେବେଠୁ ଏପରି ଦାନସ୍ତ୍ର ସମ୍ପର୍କ ହେଲା ମ ? ମିଛ ହେଉ ନ ଯେତେ ହେଉ ତମ ଭିତରେ ବେଶ୍ ତ ମନଖୋଲା କଥାଭାଷା ହେଉଛି । ସେ ଯାହା ହେଉ, କେଉଁ ମଦୁଆ, ମଦ ନିଶା ଥିବାଯାଏ ସେ ଭଲ । ନିଶା ଗୁଡ଼ିଲେ, ଆଖି ପିକ୍କା ଦିଶିଲେ ସେ ବାଲିଆ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ତାର ଆଖି ସବୁବେଳେ

ମୁଁ ରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗାର ଥାଏ । ବଳିଆ ଭଲ ଲେକ, କାମିକା, ସରଳ, କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ଅଖାଡ଼ୁ । ତାକୁ ଭଲ ପାଏ ।

ତାଙ୍କ କଥାରେ ଦୋଷ ଦିଅ ନିଅଖୁଣ୍ଟା ଥିଲା । ବାଆଁରେଇ କହିଲି, ଅପଣଙ୍କୁ ସେ ଭଲ ପାଏ ନାହିଁ, ନିନ୍ଦା କରେ । ଉପରେ ପଡ଼ି ତା ମନକୁ ସେ ବାଟରେ ମତେ କହୁଥିଲା । ଅଗରୁ ତାକୁ ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ଅପଣଙ୍କ ଗୁକର ବୋଲି ତାକୁ ଜାଣିଲି ।

କାନ୍ଥଗଡ଼ି ବାବୁ କହିଲେ, ବଳିଆ ମୋର ବାହାରଟା ଦେଖିଛି । ମୋ ମନ ସଙ୍ଗେ ତାର ଚିହ୍ନା ପଛତରୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ମତେ ସେ ସନ୍ଦେହ କରେ । ସତେ କି ମୁଁ —

ଭୁନ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଯାହା କହିଥାନ୍ତେ ମୁଁ ବୁଝିଲି । ଲଜ୍ଜା ହେଲି ।

ପୁଣି କହିଲେ, ଅଗ୍ନି, ବଳିଆକୁ ପଚାରୁ, ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ତ ଗ୍ରାମ ପରି ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ଅଛି, ମୋର କେଉଁ ଖରାପ ଚିନ୍ତା ସେ କେବେ ଦେଖିଛି ? ତା ନିଜ ସ୍ୱଭାବର ରୂପ ସେ ପରଠାରେ ଦେଖେ । ତାର ଏଇ ବଦ୍‌ଖୋଇକୁ ମୁଁ ତାକୁ ମଦ ଖୁଆଇ ବୁଡ଼ାଇ ରଖେ । ନଇଲେ କେବେଠୁଁ ସେ ଜେଲ ଯାଆନ୍ତାଣି । ବୁଝିଲୁ ?

ମନକୁ ମନ କହିଲି, ବଳିଆ ଏଡ଼େ ଖରାପ ?

ବଳିଆ ଖରାପ ନୁହେଁ, ମଣିଷର ପ୍ରକୃତି ଖରାପ । ଭଲ ବାଟ ପାଇଲେ ମଣିଷ ସେଥିରେ ଗୁଲେ । ଖରାପ ବାଟ ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସେଥିକି ଡେଇଁ ପଡ଼େ । ତୋତେ ଦେଖିଲେ କାହିଁକି ମୁଁ ତୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଏ, ହସେ, ପୁଣି ମନଦୁଃଖରେ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଗୁଲିଯାଏ ? ତାର କଅଣ କାରଣ ନାହିଁ ଭୁଲସି ?

ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ମୁଁ କାବା ହୋଇ ଥିବି ଆଖିରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ରହିଲି ।

କହିଲେ, ଜୀବନରେ ଯାହାକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଇଥିଲି, ଯାହା ପାଇଁ ମୁଁ ମୋର ସବୁ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି, ସେ ଆଜି ଜୀବନରେ ନାହିଁ । ଦୁଇ ବର୍ଷ ତଳେ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଧନ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ, ସେ ମୋତେ ଗୁଡ଼ି, ଫସାର ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଖଣ୍ଡିଏ ପଟୋ ମୋର ସମ୍ପତ୍ତି । ଯେଉଁ ଦିନ ମୁଁ ତତେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଲି, ଆଖିଫି ହୋଇ ଗୁହଁ ରହିଲି । ଦୁଇଟା ରୂପ ରବିବାନ୍ ଏକା ପରି ଗଢ଼ ନ ଥାନ୍ତି ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ତୋତେ ଦେଖି ମୋର ସେ ଧାରଣା ବଦଳିଗଲା । ତୁ ଅବକଳ ତାଙ୍କର ପରି !

ଏତିକି କହି ସେ ମୋ ପାଖରୁ ଉଠିଗଲେ ଆଉ ଘରକୁ । ମୁଁ ସେମିତି ସେଠି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କେତେବେଳେକେ ଆଉ ଘରୁ ଡାକିଲେ, ଦେଖି ଯା ।

ମୋର ଗୋଡ଼ ଚଳୁ ନ ଥାଏ, ଭର ଭର ମାଡ଼ୁଥାଏ । ଡାକୁଛନ୍ତି ତ ନ ଯିବି କିପରି, ଗଲେ ବା ସିତି କଅଣ ? କାନ୍ତୁରଣି ବାବୁଙ୍କର ସ୍ୱାଗତ ଯେତେ ଖରାପ ବୋଲି ଶୁଣିଥିଲି, ତାର କାଣିଗୁଏ ମୁଁ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଉ ଘର ଦ୍ୱାରକର ପାଖକୁ ଗଲି । ଗୁହଁଲି, ବଡ଼ କୋଠା ତଳେ ଗାଲିଗୁ ପର ହୋଇଛି । ଝରକା ଗୁଡ଼ିକରେ ରଙ୍ଗୀନ ପରଦା ଝୁଲୁଛି । ଘରର ଗୁରୁକଣରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଫୁଲଦାନୀ । ଉପରେ ଝୁଲୁଛି ପଙ୍ଖା । ଘର ମଝିରେ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟକର ପଲଙ୍କ । ତା ଉପରେ ହାତେ ବହଳର ଗଦ । କାନ୍ତୁ ଉପରେ କେତେ ଛବି ଟଙ୍କା ହୋଇଛି । କାନ୍ତୁ କଡ଼କୁ ରଖା ହୋଇଛି ବଡ଼ ଆଲମାସ । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଅଇନାଟିଏ ଝୁଲୁଛି ।

କାନ୍ତୁରଣି ବାବୁ ଆଇନା ପାଖ ଆଲମାସ ଖୋଲି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ହାତରେ ଛବି ପରି ଖଣ୍ଡେ କଅଣ ଧରିଛନ୍ତି । ମୋତେ ଦେଖି କହିଲେ, ଯାହାଙ୍କ କଥା କହୁଥିଲି, ଏଇ ତାଙ୍କର ଛବି, ଦେଖିବୁ ଆ । ଏଇ ଆଇନା ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ନିଜର ରୂପ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ରୂପଟି ମିଳାଇ ଦେଖ ।

କହୁ କହୁ ରୁମାଲରେ ଆଖି ପୋଛିଲେ ।

ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି, ତଙ୍ଗ ଦେଖି ତାଙ୍କ ଉପରୁ ମୋର ସନ୍ଦେହ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ଅସନା ଗୋଡ଼ ଓ ମଇଲା ରେକ ନେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ମନ ହେଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ମନ ନରମି ଆସିଲା । ଭାବୁଥିଲି, ଯାହାକୁ ଜୀବନରେ ସେ ଥରେ ଭଲ ପାଇଥିଲେ, ତାକୁ ହରାଇ ତା ପାଇଁ ଝୁରି ହେଉ-
ଛନ୍ତି । ଯାହାଠାରେ ତା ରୂପର ତାଆଁ ଦେଖିଲେ ତା ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁବା କି ଗୁହଁ ହସିବାରେ ଦୋଷ ନାହିଁ । ପାଖ ଯାହାକୁ ଗୁହଁ, ମନ ଯାହାକୁ ଚନ୍ଦ୍ରେ, ଝୁରି ହୁଏ । ତା ପରି ଆଉ କାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଆଖି ଆପେ ଆପେ ଟାଣି ହୋଇଯାଏ ।

କାହିଁକି ଆଜି ସ୍ୱରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମନ ଟାଣି ଓଟାଇ ହେଉଛି ?

ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପରି ଦୁଇଭାଇ । କିଏ ବଡ଼, କିଏ ସାନ ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ଏକା ରୂପ, ଏକା ତଙ୍ଗ । ଯେଉଁ ଦେହଟିକୁ ଯେଉଁ ରୂପକୁ ମୋର ଜୀବନସଙ୍ଗ ସ୍ୱା କର ଭଲ ପାଇଥିଲି, ସ୍ୱର ତାରି ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ଗଢ଼ା । ଯେତେ ସନ୍ଦେହ କଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେତେ ହତାଦର କଲେ, ଆଶ୍ଚ ତ ରହିଲା ନାହିଁ । ଯେତେ ଝଗଡ଼ି ଆସିଲା, ମନ ଗହନର କେଉଁ ଅଜଣା ଅଭାଗ କୋଣରେ ସେହି ଦେହ, ସେହି ରୂପ ଆଡ଼କୁ, ଛଟପଟ ଆଶା ଧାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଥିଲା ।

ସମଦୁଃଖୀ ଏଇ କାନ୍ଦୁଗିଟି ବାବୁଟି ! ଯାହାକୁ ସେ ଭଲ ପାଇଥିଲେ, ସେ ଆଜି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଯାହାର ରୂପଟି ପୁରୁଣା ଓ ପରିଚିତ, ପର ମଣିଷଠାରେ ତାର କାଣିରୁ ଏ ଦେଖିଲେ, ନୂଆ ଘର ଲାଗେ, ଆଖି ଟାଣି ହୋଇଯାଏ ।

କାନ୍ଦୁଗିଟି ବାବୁ କହିଲେ ଛବିଟି ଦେଖିବୁ ନାହିଁ ? ହଉ, ନ ଦେଖ ।

ପଟୋ! ଖଣ୍ଡି ଅଇମାଣ ଭିତରେ ରଖିଦେଲେ । ଛଲ ଛଲ ଆଖି କରି ଏ ଘରକୁ ଆସୁ ଆସୁ କହିଲେ, ବର' ନ ଦେଖିବା ଭଲ । ପର ଦୁଃଖରେ ଭାଗୀ ହେବାକୁ ବାହାର ଲୋକଙ୍କର ମନ ତଟିବ ନାହିଁ । ନ ତଟୁ, କହିବା ଲୋକର ଦୁଃଖ ତ ଲାଘବ ହେବ !

ମୁଁ ଦ୍ଵାରମୁହଁରୁ ଆଡ଼େଇ ଲେ । ସେ ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ରୁହ କହିଲେ, ଅନୁରୋଧଟିଏ ଅଛି, ରଖିବୁ ?

ଉଡ଼ିର ଦେଲି ନାହିଁ । ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ମୋର ଏଇ ଅନୁରୋଧ ଯେ ତୁ ଆଉ ଏଠିକି ଆସିବୁ ନାହିଁ । ତୋତେ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର ରୂପ ଶୁଣି ମନେ ପଡ଼େ, ଦୁଃଖ ହୁଏ ।

ସହଜ କଥା, ଭଲ କଥା । ଆସିବାକୁ କାହାର ଗରଜ ପଡ଼ିଛି । କିଛି ଜବାବ୍ ନ ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଟଙ୍କା ରଖିଲି । ଦୀର୍ଘସାଥ ଶୁଣି କହିଲି, ହେଉ, ବାକି ଟଙ୍କା କାହା ହାତରେ ପଠାଇ ଦେବ ।

ଟଙ୍କା ତୁ ନେଇ ଯା, ତୋ ମାର ଦେହ ଭଲ ହୋଇଗଲେ ସୁବିଧା ଦେଖି ଯେବେ ହେଲେ ଟଙ୍କା ପଠାଇ ଦେବୁ । ପଠାଇ ନ ପାରିଲେ ବି ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତିବାଦ କଲି । ସେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଯିବା କରି, ଟେବୁଲ ଉପରୁ ମୋ ରଖିଥିବା ଟଙ୍କା ଉଠାଇଲେ । ମୋର ହାତ ଧରି, ଟଙ୍କାତକ ହାତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଲେ । କହିଲେ, ତୋ ରୁଜ୍ଞିମାର ଜୀବନ ରଖିବାକୁ, ଚକିତ୍ରା ଓ ପଥ ଲେଡ଼ା । ସେଥିପାଇଁ ଧନ ଦରକାର । ତାର ପାଇଁ ମନ ଖୁସିରେ ମୁଁ ଦେଉଛି । ନେବୁ ନାହିଁ ?

ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖିରେ ସହାନୁଭୂତି ଭରି ରହିଥିଲା । ଅନୁରୋଧରେ ସତେ କି ଅଦେଶ ପୂରି ରହିଥିଲା । ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ମୁଁ ନାହିଁ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲି, ହଉ ।

ସେ ମୋ ହାତ ଗୁଞ୍ଜିଲେ ନାହିଁ । ପୂର୍ବ ପରି ଧରି କହିଲେ, ତୋତେ ଆସିବାକୁ ମନା କଲି ବୋଲି ମନରେ ଦୁଃଖ କଲୁକି ଭୁଲସୀ ?

ହାତ ଟାଣି ନେଇ କହିଲୁ, ଅପଣଙ୍କର ଦୁଃଖୀ ଦରଦ୍ରଙ୍କ ଉପରେ ଭାରି ଦୟା ସାଥୀନ୍ତେ, ନିଜ ଦୁଃଖ ପାଇଁ ଅପଣଙ୍କୁ ବିରକ୍ତ କରିବାକୁ ଆଉ କେବେ ଆସିବି ନାହିଁ ।

କହିଲେ, ସତେ ?

ମୁଁ ଟିକେ ଦୂରେଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲି । ସେ ପୁଣି ମୋ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଆସି କହିଲେ, ଶୁଣ, ପର ଉପରେ ଆତ୍ମମାନ କରି ନବୋଧ ଲୋକ ବିପଦକୁ ନିଜ ଉପରକୁ ଟାଣି ଆଣେ । ତୁ ନବୋଧ ନୋହୁଁ । ଯଦି କେବେ ବିପଦ ଆସେ, ଅଭାବ ପଡ଼େ, କିଏ କଥା କହିବ ସେଥିକି କାନ ନ ଦେଇ ବିରକ୍ତ କରିବାକୁ ତୁ ଆସିବୁ । ତୋର ପର ଦୁଃଖୀ ରଜ୍ଜୀଙ୍କ ପାଇଁ, ମୋର ଦୁଃଖ ମନ ନାହିଁ ଆସେ । ଜାଣୁତ, ମୋର କେହି ନାହିଁ । ଆଉ ଶୁଣ, ନିଜେ ଭଲ ତ ଦୁନିଆଁ ଭଲ ।

ଟିକିଏ ରହି ମୋର ଦୁଇହାତ ଧରି କହିଲେ, କହ, ଆସିବୁ ?

କହି ପକାଇଲି, ଦରକାର ହେଲେ ଆସିବି ।

ହାତ ଟାଣି ଆଣି ତତେର ହୋଇ ପଦାକୁ ଆସିଲି ।

ବାରଣ୍ଡାରେ ପଡ଼ିଥିବା ଟୁଲ୍ ଉପରେ ବଳିଆ ବସିଛି । ଆଖି ରଙ୍ଗ ଦିଶୁଛି । ହାତରେ ଧରିଛି ଠେଙ୍ଗା । ମୋ ଆଡ଼କୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁଲା । ତାର ଫୁଲିଲା ଆଖି, ଫୁଲିଲା ନାକକୁ ଦେଖି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଛନକା ପଶିଲା । କିପରି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କଲି । ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ ମଣିଲି । ମନେ ହେଲା, କଣ ଭୁଲିଯାଏ କରି ପକାଇଛି ।

ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ ଟୋକେଇ ଧରି ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ଚାଲି ଆସିଲି । ଗୋଡ଼ ଥରୁଥାଏ, ଗ୍ରନ୍ଥ କମ୍ପୁଥାଏ, ସାରା ହସାର ଆଖି ଆଗରେ ଭ୍ରମୁଥାଏ ।

୨୭

ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ଖଣ୍ଡେଦୂର ଚାଲି ଆସିଲି । ବାଟକଡ଼ କଦମ୍ବ ଗଛ ତଳେ ଥକ୍କା ହୋଇ ଠିଆ ହେଲି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି । ଖରା ତେଜ ମଉଳିଲାଣି । ଏଣେ ତେଣେ ଚାହିଁଲି । ନିକଟରେ କେହି ନ ଥାନ୍ତି । ହାତମୁଠା ଖୋଲି କାନୁରୁଟି ବାବୁ ଦେଇଥିବା ନୋଟ୍ ଓ ଟଙ୍କାକୁ ଦେଖିଲି । ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅଜଣା ଡରର ଧକ୍କା ଲାଗିଲା । ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ନିରାଶ୍ରୟ ଲୋକ ଧନ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଯାଏ । ମନ ଝଗଡ଼ି ଉଠିଲେ ମଧ୍ୟ ଧନବନ୍ତର ପ୍ରଭାବ ଜାଲରେ ନ ଥିଲା ଲୋକ ଜାଣି ଜାଣି ଛନ୍ଦି ଦେବ । ତେଣିକି ଆଉ ଚାଲି ରହେ ନାହିଁ । ଯେଣିକି ଟାଣିଲେ ତେଣିକି ଓଟାଇ ହୋଇ ଯାଏ ।

ବଳିଆ ଠିକ୍ କହୁଥିଲା । ତା ଧନର ମୋହ କାଟି ଆସିବା ସହଜ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ, କାନ୍ଥଗଡ଼ି ବାବୁ ତ ଖସିପ ଲୋକ ନୁହନ୍ତି ! ସେ ଅଳ ମୋ ଆଗରେ ମନ ଖୋଲି ପାହା କହୁଲେ, ହୁଏ ତ ବଳିଆ ସେ ସବୁ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ । କାନ୍ଥଗଡ଼ି ବାବୁ ମନ ଖୋଲି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଭଲ ମନ୍ଦ କଥା ମୋ ଆଗରେ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହୁଲେ ? ଯାହାର ସୁଖକୁ ମନରେ ଘେନି ସେ ସମୟ କଟାଇବାକୁ ଚାହୁଁନା, ତାର ନିର୍ଜୀବ ପଟେ ଖଣି ଜୀବନ ସଂସ୍ପର୍ଶ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ହୁଏତ ମୋ ସଙ୍ଗେ ତାର ତେହେସ ମିଳେ । ତା ଠାରୁ ସେ ଯାହା ପାଇଥିଲେ, କି ପାଇବାର ଆଶା କରିଥିଲେ, ମୋଠାରୁ କଅଣ ସେ ସେଇଆ ପାଇବାକୁ ଆଶା କରନ୍ତି ?

ମୁଣ୍ଡ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଦୂରକୁ ଆସି ଘଟିଥିବା ଘଟଣାର ଛବି ମନେ ପକାଇ ମନର ଆଖିରେ ଦେଖିଲେ କିପରି ଅଲଗା ଭାବ ମନକୁ ଆସେ । ଏକାଥରେ ଅପରିଚିତ ନ ହେଲେ ବି ମୋ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଜଣାଶୁଣା ବେଶି ଦିନର ନୁହେଁ । ହାଟର ଶହ ଶହ ହାଟୋଇଙ୍କ ଭିତରୁ ମୁଁ ଜଣେ । ହଜାର ହଜାର ଗରହାକଙ୍କ ଭିତରୁ କାନ୍ଥଗଡ଼ି ବାବୁ ଜଣେ । ଏକଜି ଆମର ସମ୍ପର୍କ । କେଉଁ ସାହସରେ, କେଉଁ ଆଶାରେ, ମୋର ହାତ ସେ ଧରିଲେ ? କି ମୋହରେ ମୁଁ ବାଧା ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ, ପଛକୁ ଘୂର୍ଣ୍ଣି ଆସି ପାରିଲି ନାହିଁ ?

ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । ପର ଲୋକ, ତଥାପି ମୋ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ସହାନୁଭୂତି ଦୁହେଁଙ୍କର ସଙ୍କୋଚକୁ ଅଡ଼େଇ ଏକାଠି ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ପର ! ସମଦୁଃଖ ତ ଆମ ଦୁଇଟି ମନକୁ ମିଳାଇ ଦିଏ, ତା ପରେ କଅଣ ଘଟେ ?

ଭାବ ପାରିଲି ନାହିଁ, ଭାବିବାକୁ ତର ମାଡ଼ିଲା, ତା ପରର କଥା । ପିଲାଦିନୁ ଦେଖା ଶୁଣା ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ, ଏକାଠି ଖେଳ କୌତୁକ ଥିଲାଟି ତିମ-ବାରୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ସେ ବିବାହୁତ । ଅବେଳାରେ ଅଭାବରେ ଟିକିଏ ଦୟା, ଟିକିଏ ସହାନୁଭୂତି ସେ ଦେଖାଇଥିଲେ । ସଞ୍ଜ ଆଗର ମୁହଁ ଅନ୍ଧାରରେ ନିଶ୍ଚଳା ବଗିଚା ଘରେ ତିମ ଭାଇର ଛାତି ଉପରକୁ ପିଲାଙ୍କ ଜନନୀ ଓ ବିଧବା ଯୁବଜୀର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଜି ଥିଲା । ଦେହରେ ମନରେ ମିଶି, ଏକାକାର ହେବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ନାଗସାପ ଦଂଶିଲା ବିଷପରି ଆଖି ପିଞ୍ଜିତାକେ ତହଟି ଯାଇଥିଲା । ପୁରୁଷ ଦେହର ପରଶ ଅଜାଣତରେ ମନରେ କାଉଁର ପରଶର ମୋହ ଆଣିଥିଲା । ଆସା ଚାହିଁଲା ସର୍ଜନା । ସେଥି ପାଇଁ ପର ଉଲ୍ଲାସ ଦେହ ମିଳନ ପାଇଁ ଘାରି ହୋଇଥିଲା, ଉଛୁଳା ଯୌବନ ସାଥୀ ଖୋଜିଥିଲା ।

ନିଜର ଦୁଃଖତା ଦେଖି ନିଜ ଉପରେ ଘୃଣା ଆସିଲା । ଇଚ୍ଛା ହେଲା କାନ୍ଥଗଡ଼ି ବାବୁ ଦେଇଥିବା ଦଶଟଙ୍କାର ନୋଟ ଖଣ୍ଡ ଟିକି ଟିକି କରି ଚରି ପକାଇବି । ମନ ହେଲା ନାହିଁ ପୁଣି । ତାଙ୍କର ଦୋଷ ଥାଉ କି ନ ଥାଉ ମୋର

କାନ୍ଥୁ ଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ଦୋଷ ଅଳପ ନୁହେଁ । ନୋଟେଣ୍ଡି କାନରେ ବାନ୍ଧିଲ । ମନରେ ଗୋଟିଏ ଭାବ
ଅସିଲ, ଅଭିମାନ କରିବ କାହା ଉପରେ ? ମୋର ଅଭିମାନ, ଶୁଣ ସେଠାରେ
ଆଉ କାହାର ଲର ସଜି ନାହିଁ । ଶୁଣ ପାହଲେ ମୁଁ ମୋର ପୁରୁଣା ସଂସାରକୁ ନୂଆ
କରି ଗଢ଼ିବାକୁ ଯିବି ।

ସୁର ମୋ ବାଟକୁ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ତା ପରେ କାନ୍ଥୁ ଚାଟିବାରୁ କି ବଳିଆଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ମୋର ଆଉ ଦେଖା ହେବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଭାବନା ଓ ଭଲ ପଣିଆଁ
ନେଇ ସେମାନେ ରହନ୍ତି ।

ଆଗକୁ ଚାଲିଲି ।

ଛବିର ଘର ପାଖେଇ ଆସିଲି । ଅନେକ ଦିନରୁ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ ।
ମନର କେଉଁ ଅଜଣା ଅକ୍ଷର କୋଣରେ ଉର୍ଦ୍ଧା ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ଛବି ଯୁବକ,
ସୁନ୍ଦରୀ ! ଆଉ କେହି ନ ଜାଣୁ, ଭାବନାରେ କେତେ ଥର ସୁରର ହାତରେ ତା
ହାତ ଛନ୍ଦିଛି । ଆଶା ଆଖିରେ ଦୁହଁଙ୍କର ପ୍ରେମ, ଖେଳ, କୌତୁକ ଦେଖିଛି ।
ନିଜକୁ ଭୁଲିଛି । ହଜାଇ ଦେଇଛି ଦୁହଁଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ଭିତରେ ।

ସୁର, ଯାହାଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ, ଦୃଢ଼ ତ ମୋ ଅଜାଣତରେ ଭଲ ପାଇ
ଆସିଥିଲା ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ୍ ଦିନରୁ । ଚାଟି ଆଖି ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଥିଲା ।
ଆହା ଆଡ଼କୁ ଆହା ଟାଣି ହୋଇଥିଲା । ସମାଜ ନିୟମ ସୁରଙ୍କୁ ମୋ ମନ ପାଖରୁ
ଦୂରେଇ ଦେଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଭଲ ସଂସାର ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଲେ । ମିଛ ଦୁର୍ନାମ
ରଚିଲା । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁହଁମୁହଁ ିଆ ହେବାର ସାହସ ମୋର ରହିଲା ନାହିଁ ।
ସହସ୍ର ଆଖି ପଡ଼ିଲା ଉତ୍ତମଙ୍କ ଉପରେ । ଭୁଣ୍ଡିବାଇଦର ଦାଉରେ ରକ୍ଷା ଓ
ସଂକୋଚରେ ବାଧା ହୋଇ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ଆସିଲି ।

ଭାବନାରେ ତାଙ୍କର ହାତରେ ଛବିକୁ ସମର୍ପଣ କଲି । ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦରେ
ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଇ ଅଜଣା ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ମୋର ସେହି ଆନନ୍ଦ,
ସୁରଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଆକର୍ଷଣ ।

ସୁରଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀରୂପେ ପାଇବାକୁ ଆଜି ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ତେଜି ଉଠିଛି । ଆଜି
ମୋତେ ଯେପରି ମୋର ମନରେ କିଏ କହୁ ଦେଉଛି — ଆକର୍ଷଣ ଚରଦିନ ଥିଲା ।
ନିଜ ପାଖରେ ନିଜକୁ ମୁଁ ଲୁଚାଇ ନାହିଁ । ଆମ ଦୁହଁଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ପାଖରୁ ଛବି
ଆଜି ବହୁତ ଦୂରରେ ।

ଛବି ଭଲ ଯିଲା । ତାକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ, ତାକୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ନ
ଯିବି କାହିଁକି ?

ଲେ ।

ମୋ ପ୍ରତି ଛବିର ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ମୁଁ ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲି । ସବୁ ଦିନ ପରି
ସେ ଦିନ ଆଦରର ଅଭାବ ନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାର ଚାଲିଚାଲଣରେ ଯେପରି ନୂଆ

ଅଗ୍ରହ ଥିଲା । ଅସଂଯତ ଅସାବଧାନ କେଶ ବାସ, ଓଠପୂର୍ବ ହସ । କଥା କଥାକରେ ଅଭିମାନ, ଛଳ, ପୁଣି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହସ ଖୁସି । ମୋ ହାତରେ ଶାଗ ଖରଡ଼ାଇଲା । ପାଖରେ ବସି ଚାଲି ଜାଲ ଦେଲା । ଏଣୁ ତେଣୁ ପଚାରିଥାଏ, କହୁଥାଏ, ମନକୁ ମନ କହୁଥାଏ । ଓଟେଇ ଘୋଷଇ କରି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବାଜିଦେଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତା ମୁଣ୍ଡ ବାଜିଦେଲି । ଖଣ୍ଡେ କଂସାରେ ପଖାଳ ବାଜି ଦେଲା । ଯେତେ ମନାକଲେ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଦୁହେଁ ଖାଇ ବସିଲୁ । ମତେ ଲଜ ମାଡ଼ୁଥାଏ ।

କହିଲା, ଭୁଲଣୀ ଅପା, ତମେ ବଡ଼ କପଟୀ । ଏଇ ବାଟେ ଯା ଅସ କରୁଛ, ମତେ ଟିକେ ଦେଖି ଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ ?

ଅନେକ ଦିନୁ ଆସି ନ ଥିଲି, ମୋ ବୋଉର ଦେହ ଭଲ ନ ଥିଲା ।

ଏବେ ଭଲ ହେଲାଣି ତ ?

ହଁ, ଅତି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଛି । କାମକୁ ପାରୁ ନାହିଁ ।

ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିବ, ଶୁଣିବ ନାହିଁ ?

ଅପା ବୋଲି ଡାକୁଛି, ମୋ ଉପରେ ତୋର ଅଧିକାର, ତୋ କଥାରେ ଶୁଣିବି କାହିଁକି ?

ତମକୁ ଅପା ଡାକିବାକୁ ମନ ହେଉ ନାହିଁ, ଆଉ କଥା ଡାକିବାକୁ ମନ ହେଉଛି ।

କଥା ଡାକିବାକୁ ମନ ହେଉଛି ଡାକୁନୁ ।

କଥାକୁ ବାରେଇ ଦେଇ କହିଲା, ନାହିଁମ, ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ମୁଁ ଭୁଲୁଥିଲି । ଅଛା ଭୁଲଣୀ ଅପା, ତମ ବୋଉ ଯେଉଁଦିନ ଆଖି ବୁଜିବେ ତେମେ କଥା କରବ ? ପିଲାଟାକୁ ନେଇ କେଉଁଠି ଆଶ୍ରା ଖୋଜବ ? ତେମେ ସେ ଦିନ କହୁଥିଲ, ବୋଉ ଗଲା ପରେ ଘରଟା ଆଉ କିଏ ଅଧିକାର କରିନେବେ । ଆଉ, ତମେତ ତମର ସେ ଦିଅର ଘରକୁ ଯିବ ନାହିଁ କହୁଥିଲ । ସେ କୁଆଡ଼େ ମନୁଆ ବାପାକୁ କପଟରେ ମାରିଛି ।

ମୁଁ କାବା ହୋଇ ରହିଲି । ଭୂତରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ମତେ ଭୁଲ ଦେଖି ସେ ପୁଣି କହିଲା, ଭାଇ ହୋଇ ଭାଇକୁ ମାରିବାକୁ କେମିତି ତାର ହାତ ଗଲା, ମନ ବଳିଲା ? ଶୁଭରେ ଚଢ଼କ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ? ମୋ ଭାଇର ମୁହଁ ଟିକିଏ ମଉଳା ଦେଖିଲେ ମୋ ପ୍ରାଣ ଶୁଖିଲା ପରି ଲାଗେ । ମୋ ଦେହରେ ମାଟି ଟିକେ ଲାଗିଥିଲେ, ଭାଇ ତାକୁ ନ ପୋଛିବା ଯାଏ ପଚାରି ହେଉଥାଏ, ସେଠି କଥା ଲାଗିଛି ଲୋ ଛବି ? ନିଜ ହାତରେ ପୋଛି ନ ଦେବା ଯାଏ ବାର ସହେ ନାହିଁ ।

ଦିନେ ଶ୍ରମିବୋଉ ଖୁଜି କାହାକୁ କହୁଥିଲା, ଛବିଟା ଏଡ଼େ ହିଅ ହେଲାଣି, ତାକୁ ଭେଣ୍ଟା ଭାଇଟା ଗେଲ କରୁଛି । ମୁଁ କହିଲି ଭାଇକି ।

ତା ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ିଲା । ସେ କହିଲା, ତୁ କେତେ ବଡ଼ଟାଏ ହେଲୁଣି, ଆଇଲୁ, ଆଇଲୁ ।

କଇକି ଗଲି ।

ମତେ ଗୋଲ କରି କହିଲା, କହିବୁ ଗର୍ମି ବୋଉକୁ, ଭାଇ କହିଲା, ମୁଁ ଯେତେ ବଡ଼ ହେଲେ, ମୋ ଭାଇ ମୋଠୁ ଆହୁରି ବଡ଼ । କହିବୁ, ଗଛ ଯେତେ ବଡ଼ଲେ, ଆକାଶ ତଳେ ରହେ ।

ସତେ ଲୋ ଭୂଲସୀ ଅପା—ମୋ ଭାଇ ମତେ କେତେ ଭଲ ପାଏ । ତମ ଦଅର ସୁରର କେମିତି ମନ ହେଲା— ।

ଭାବିଥିଲି, ଛବିଟା କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ ଦୁନିଆଁ କଥା । ଭୁଲ୍ ବୁଝିଥିଲି । ମଣିଷ ପିଲା ବଡ଼ ହୁଏ, ସବୁ ଶିଖେ, ସବୁ ଜାଣେ । ବାପ ପୁଣି ଦିନେ ସୁଅର ତେଲା ହୁଏ, କଥାମାନ ତଳେ, ନାଲିଆଖି ଦେଖେ—ଯେଉଁ ସୁଅକୁ କୋଳ କରି ସେ ବାପ ଡାକ ଶିଖାଇ ଥିଲା ।

କହିଲି, ଆଲୋ ଛବି, ଭାଇ ଭାଇ ଆଉ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଭିତରେ ସେତିକି ତପାତ୍ । ଭାଇ ଭାଇକି ଭଲ ପାଏ ଯେତେବେଳେ ଯାଏ କାହାର ମନରେ ଆପଣା ସାର୍ଥକୀ ଭାବ ନ ଆସେ । ଭାଇ ଭଉଣୀର ସ୍ୱାର୍ଥ ଅଲଗା ଯେ !

ସୁରର ସ୍ୱାର୍ଥ କଅଣ ଥିଲା ?

ଦିନେ ତାକୁ ସେ କଥା କହିଥିଲି । ପୁଣି କାହିଁକି ପଚାରିଲୁ ? କହିଲି, ତୁ ଭୁଲିଗଲୁଣି ?

ଭୁଲି ନାହିଁ । ତୁମକୁ ବାହାହେବାକୁ ସେ ଭାଇକି ମାଇଲା । ତମେ ତ ତାକୁ ବାହା ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଘରଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସିଛ ।

ସବୁ କଥା ଖୋଲି କହିବି ମନେ କଲି । ପୁଣି ଭାବିଲି, କାହିଁକି ଏତେ କଥା ବାରଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ କହି ଚାଲିବି ? ଦିନିଆଁରେ ଯିଏ ଯାହାର ଗହା ଧରି ଚାଲିବ । କେହି କାହାର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଯିବେ ନାହିଁ ।

କହିଲି, ହଁ ।

ଖାଇ ସାର ହାତ ଧୋଇଲୁ । ଭିତର ଘର ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଛବି ସଞ୍ଜ ବଢ଼ୁଥାଏ । ସଞ୍ଜବଳା ଶେଷ କରି ମୋ ହାତ ଧରି ଆଉ ଘରକୁ ନେଲା । ଖଣ୍ଡେ ସୁରୁଣା ସପ ପକାଇଲା । ଦହେଁ ବସିଲା । ଡେଇ ହେଉଛି ବୋଲି ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଯିବାକୁ ମନ ଛକପକ ହେଉଥାଏ । ମନେ ହେଉଥାଏ, ଛବି ଯେମିତି କଅଣ କହିବ କହିବ ହେଉଛି, କହିପାରୁ ନାହିଁ ।

ବାରେଇ ହୋଇ ଏଣୁ ତେଣୁ କଥା ପକାଇ ଛବି କହିଲା, ଭୂଲସୀ ଅପା, ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିବି, ତୁ କିଛି ମନେ କରିବୁ ନାହିଁ ? କେତେ ଦିନୁ ପଚାରିବି ପଚାରିବି ହେଉଛି ।

ପଚୁରୁନୁ !

ଏ ଗାଁରେ ଅମ ଭାଇ ଭଉଣୀକୁ କେହି ଦେଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମେ ଗରବ ମୂଲୁଆ । ଭାଇ ଟିକେ ଶୁଣି ଲୋକ । କାହାରି କଥା ସହ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିଏ ଅନ୍ୟାୟ ଅନାଗୁର କଥା କହଲେ, ନବାବ ପୁଅ ହେଲେ ବି ମୁହଁରେ ସେ ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଯିଏ ଯେବେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନେଇ ଆସେ, ଲୋକେ ଭାଙ୍ଗନ୍ତି ।

ଦିନେ କହିଲି, ଭାଇ ମ, ମତେ ଘରେ ଏକୂଟିଆ ରହିବାକୁ ଡର ମାଡୁଛି । ମୋର ଯଦି ନୂଆଉ ଆସନ୍ତା, କେତେ ଖୁସିରେ ଆମେ ତଳନ୍ତୁ ।

ଭାଇ କହିଲା, ଆଲେ, ତୁ ତ ଜାଣିବାର ପିଲା ହେଲୁଣି । ଆମେତ ଗରବ, ଆମ ଘରକୁ କିଏ କାହିଁକି ଆସିବ ? ଲୋକେ ନାନା କଥା କହି ଭଙ୍ଗାଉଛନ୍ତି । ତତେ ପରଦରକୁ ନ ପଠାଇଲେ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁ ଭାଙ୍ଗି ପାରିବ ନାହିଁ ।

କାଲି ପୁଣି କହୁଥିଲେ, ଛବି ଲେ, କେତେ ଦୂରରେ ଯାଇ ରହିବୁ, ତୋତେ ସେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବେ ।

କହୁ କହୁ ତା ମୁହଁ ନାଲି ହୋଇଗଲା । ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହେଲା । କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଭାଇକୁ କହିଲି, ସେ କଥା ଭୁଲି ଯାଅ । ତମକୁ ଏକୂଟିଆ ଶୁଣି ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯିବିନାହିଁ ।

ସେ ଝୁଙ୍କି ମଣିଷ, ଯାହା ବୁଝିଥିବେ ସେଇଆ । ମତେ ପର ଘରେ ଥୋଇ ସେ ପାଗଲ ହୋଇଯିବେ । କହିଲୁ ଅପା, ମୁଁ କେମିତି ଭଲ ମଙ୍ଗି ବି ।

ତା କଥାର ଜବାବ ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଭାବି ପଚାରିଲି, କେଉଁଠି ଠିକ୍ କରନ୍ତି ?

ଲାଜ ଲଜ ହୋଇ କହିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଭାଇ କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ତୁମକୁ ଆଉ ଅପା ଡାକିବାକୁ ମନ ହେଉନାହିଁ । ତେମେ ଯଦି ଏ ଘରକୁ ଆସନ, ମୁଁ କଥାଟି ତମର ସେବା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ମନୁଆଁ ଓ ବୁଢ଼ୀ ମାଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ?

ବହୁଳ ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ମୋତେ ଛବି ଏତେ ଭଲ ପାଏ !

ମୋତେ ଗମ୍ଭୀର ଦେଖି ଆଖିରେ ତା'ର ଲୁହ ଭରିଗଲା । ହଠାତ୍ ମୋ ଗୋଡ଼ରେ ଘାତ ଦେଇ ସେ କହି ଉଠିଲା, ଶୁଣିଲି କି, ସମାକର, ମନର କଥା କହି ପକାଇଲି ।

ହେତୁରେ ତାକୁ କୋଳ କରି ପଚାରିଲି, ଛବି, କେଉଁ କଥାକୁ ତୋ ଉପରେ ଶୁଣିବି ? ତୁ ତୋ ମନର କଥା କହିଲୁ, କିନ୍ତୁ—

ଭାଇ କଥା ପଚାରୁଛ ତେମେ ? ସେ ମୋ କଥାରୁ ବାହାରିଯିବ, ତାର ଏଡ଼େ ସାହସ ? ମୁଁ କ'ଣ ପିଲା ହୋଇଛି ! ମୁଁ ଜାଣେ, ମୋ ଭାଇ ମୋ କଥାରେ ସମୁଦ୍ର ପହଞ୍ଚିବ । କହ, ତମର ମନ କ'ଣ ?

ତାର ଅଗ୍ରହ ଭାଙ୍ଗି ତା ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ି କହିଲି, ଛବି, ଏତେ ବଡ଼ କଥାର ଜବାବ୍ କଣ ଏମିତି ଦେଇ ଦୁଏ ? ମତେ ଭାବିବାକୁ ସମୟ ଦେ । ମୁଁ ଭାବି ଚିନ୍ତି ତୋ କଥାର ଜବାବ୍ ଦେବି ।

ଅଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲୁ, କେବେ ?

ଜବାବ ଦେଲି, ଯେବେ ହେଲେ । ଏଡ଼େ ତର ତର କାହିଁକି ?

ସେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇଲା ।

ମୁଁ ଭାବିଲି, ଛବି ସରଳ ପିଲାଟିଏ । ତଥାପି, ବୁଝିବାର ଜ୍ଞାନ ହେଲାଣି । ତାର ସରଗ ଭାଙ୍ଗି ଦେବ ନାହିଁ କି ତା ଅଗରେ ମନ ଖୋଲି ସତ କଥାଟି କହି ଦେବ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା, ଛବିକି ସିନା ଦେଖିଛି, ତା ଭାଇ କି ପ୍ରକାର, କି ତର୍କର ଲୋକ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ନଜ ନଜର ଭାବନାରେ ଆମେ ଦିହେଁ ବୁଡ଼ି ରହିଲୁ ।

୨୭

କିଏ ବାହାର କବାଟ ଖଡ଼ ଖଡ଼ କରି ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲା, ଛବି, ଛବି,—

ଛବିର ମୁହଁ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଦଶିଲା । ସେ ଉଠି ଠିଆହେଲା । ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା, ଭାଇ ଆଇଲେଣି, ତେମେ ଏଇଠି ବସିଥା । ମୁଁ ଆଉଛି ।

କବାଟ ଖୋଲିବାକୁ ସେ ବାଟ ଘରକୁ ଗଲା ।

ବେଳ ରତରତ ହେଉଥାଏ । ଭାଇ ରତ୍ନଶୀଳର କଥା ମୋ କାନରେ ପଡ଼ିଲା—

କହିଲା ଭାଇ, ସେ ଘରେ କିଏ ଅଛି ।

ତୁତ ।

ଭରିବ ନାହିଁ ତ ?

ତୁତ ପ୍ରେତ ସମସ୍ତେ ମତେ ଭରନ୍ତି ଲେ ଛବି, ଦେଖ ଏ ଠେଙ୍ଗା ।

ଦିଅ ସେ ଠେଙ୍ଗାକୁ । ତେମେ ଭାରି ଦୁଷ୍ଟ !

ଯିଏ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲି, ସେଇ ସେ ବଳିଅ, ଛବିର ଭାଇ ! ତାର ହାତ ଧରି ଆସି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା ।

ବଳିଅକୁ ଆଗରେ ଦେଖି ମୁଁ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲି । କେଡ଼େ ବିଚିତ୍ର ଭଗବାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ! ଗୋଟିଏ ପେଟରୁ ଛବି ଓ ବଳିଅର ଜନ୍ମ !

ବଳିଆର ଗମ୍ଭୀର ମୁହଁରେ ଘୃଣା ଓ ବିରକ୍ତର ଭାବ । କଥଣ କହିବ କହିବ ହୋଇ, କେତେ କଷ୍ଟରେ ପାଟି ବନ୍ଦକରି ରଖିଲା । ମୁଁ ବିସ୍ମୟର ଭାବ ଲୁଚାଇ କହିଲି, ଡେଇଁ ହେବ ଲୋ ଛବି, ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ବଳିଆ ମୁହଁ ଖୋଲିଲା, କି ଲୋ ହାଟୋଇ, ତୁ କେମିତି ଏଠି ?

ଛବି ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲା, ଭାଇ ମ, ସେଇ ପର ମୋର ଭୂଲସୀ ଅପା, ଯାହା କଥା ମୁଁ ତମକୁ ଏତେ କହେଁ ।

ସତେ !

ଛବି ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ମୋର ହାତ ଧରି କହିଲା, ହଁ ଭାଇ, ଭୂଲସୀ ଅପା ମତେ ଭଲ ପାଏ । ଯେଉଁଦିନ ଆସେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି ଦିଏ । ଶାଗଖରଡ଼ା ଶିଖାଏ, କେତେ ଗପ କହେ ।

ବଳିଆ ଧମକାଇଲା ପରି ଛବିକୁ କହିଲା, ବାହାର ଲୋକ, ବାଜେ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳାମିଶା କରିବାକୁ ମୁଁ ତତେ ଏତେ ମନା କରିଥିଲି, ତୁ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ ?

ଛବିର ମୁହଁ ମଉଳିଗଲା । ସେ ଡର ଡର କହିଲା, ଭୂଲସୀ ଅପା ତ ବାଜେ ଲୋକ ନୁହେଁ ।

ତା କଥାର ଜବାବ ନ ଦେଇ ବଳିଆ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଆଖିରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ମୁଡ଼ୁକିହସା ଦେଇ କହିଲା, କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ କେତେ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ଲୋ ?

ରାଗରେ ମୋ ଗୁଡ଼ି ଜଳି ଉଠୁଥାଏ । କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ମତେ ଯେତେ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ଏହାର କଥଣ ଥାଏ ! ରାଗକୁ ରୁପି ରଖି ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲି, ମୁଁ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲି, ଟଙ୍କା ଆଣିବାକୁ ଯାଇ ନ ଥିଲି ।

ବଳିଆ ହସିଲା । କହିଲା, ତୋର ହାତ ଧରି ହାତରେ କଥଣ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଉଥିଲେ । କେତେ ଟଙ୍କା ?

ଲଜସ୍ବ ହୋଇ କହିଲି, ମୁଁ ମାଗି ନ ଥିଲି । ତାଙ୍କ ମନକୁ ସେ ଦଶ ଟଙ୍କାର ନୋଟ ଖଣ୍ଟିଏ ଧାର ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ ମନକୁ ସେ ଦିଅନ୍ତି, କେହି ତାଙ୍କୁ ମାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଉ କେବେ ଯିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ?

କହି ନାହାନ୍ତି ।

ଦରକାର ନାହିଁ, ଯେ ଧାରୁଅ ଦୁଏ ସେ ଆସେ ଆସେ ଗଲାରେ ପାଶ ଲଗାଏ । ତେଣିକି ଯେତେବେଳେ ଟାଣିଲେ ଯିବାକୁ ବାଧା ଦୁଏ । ମୋ ଭଉଣୀ ଛବି ତତେ ଭଲ ପାଏ । ତା ଭୂତରୁ ତୋର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିଛି । ପିଲାଲୋକ, ତତେ ସେ ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ । ସଂସାରର ଭଲ ମନ୍ଦ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆଜି ତୁ ପରିହାଣ

ପାଇଗଲ୍ । ନୋହଲେ ମୋ ଠେଙ୍ଗା ଦେଖିଛୁ ତ ! ଯା, ଭୁନ ହୋଇ ମୋ ଘରୁ ବାହାର ଯା । ଭଲ ଦଶା ଥିଲେ ଆଉ କେବେ ଏଠି ଗୋଡ଼ ଦେବୁ ନାହିଁ ।

ଛବି ମୋ ହାତ ଗୁଡ଼ି ଥକା ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା ।

ରାଗରେ ମୋ ବ୍ରହ୍ମ ଜଳିଲା । ଟିକିଏ ଜୋର୍ରେ କହିଲୁ, ତୋର ମଦନଶା ଗୁଡ଼ିନାହିଁ କିରେ ବଳିଆ ! ମତେ କଅଣ କି ପାଇଗଲ୍ କି ? ତୋ ଭଉଣୀ କହିଲା ବୋଲି ଏ ଘରେ ମୁଁ ଗୋଡ଼ ଦେଲି । ନୋହଲେ ବାଟର ଲୋକ ମୁଁ ବାଟରେ ଯାଆନ୍ତି, ତୋ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଏଣିକି ତେଣିକି ଗୁହଁ ଦାନ୍ତ ଚପି ବଳିଆ ଛବିକୁ କହିଲା, କଲେ, ମୋ ଠେଙ୍ଗାଟା କାହିଁ ଦରୁଟି । ଭାରି ବଢ଼ି ବଢ଼ି କଥା କହୁଛି, ଯାଉଛି ନା, ପୁଣି ଦେଖିବୁ ?

ଏତେବେଳେ ଛବି ପାଟି ଖୋଲିଲା — ଏ କଅଣ ଭାଇ, ଭୁଲଣୀ ଅପାର ଦୋଷ ନାହିଁ । ସେ ତ ତା ମନକୁ ଆସି ନାହିଁ । ମୁଁ ଡାକିଲି । ତମର ଯଦି ରାଗ ହେଉଛି ତମେ ମତେ ମାର ।

ଏତିକି କହି ଛବି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ମୋର ହାତ ଧରି କାନ୍ଦଣା ସ୍ଵରରେ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କହିଲା, ମୋ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର । ମୁଁ ଆଉ କେବେ ତମକୁ ଡାକିବି ନାହିଁ ।

ବଳିଆ ଧୀରେ ଧୀରେ ଘରୁ ବାହାର ଗଲା । ରାଗ, ଅଭିମାନରେ ମୋର ସଙ୍ଗାନ୍ଥ ଥରୁଥାଏ । ଲୁହଭର ଆଖିରେ କହିଲା, ଦୋଷ କାହାର ନୁହେଁ ଲୋ ଛବି, ମୋ ଭାଗ୍ୟର ଦୋଷ । ମୁଁ ଗରବ, ନିରାଶ୍ରୟ । ମୋ ପାଇଁ ଠେଙ୍ଗା ଧରିବାକୁ ସଂସାରରେ କେହି ଆଜି ନାହିଁ ବୋଲି, ବଳିଆ ତା ଘର ଭିତରେ ମତେ ଅପମାନ ଦେବାକୁ ସାହସ କଲା । ସେ ଜାଣେ, ବାଟ ମଝିରେ ଧରି ମତେ କେହି ଦି ପୁଞ୍ଜା କୁଟି ଦେଲେ ଆହା କହି ସାହା ହେବାକୁ ମୋର କେହି ନାହିଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ତାର ଏ ସାହସ । ହେଉ, ଦୁନିଆରେ କାହାର ବଡ଼ପଣ ସବୁଦିନ ରହି ନାହିଁ । ସବୁ ବେଳ ଏକା ପରି ନୁହେଁ । ବେଳ ବଦଳେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ବରେ ଉଠି ପୁଣି ପଶ୍ଚିମରେ ଅସ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ଯାଉଛି ଲୋ, ମୋ ଦୁଃଖ ଅପମାନକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ମୁଁ ଯାଉଛି । ଆଉ କେବେ ଆସିବି ନାହିଁ ।

ବଳିଆ କାନ୍ଦୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲା । ଘରୁ ବାହାର ଆସିବାର ଦେଖି କଡ଼ା ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ଶୁଣୁ ଲୋ । —

ତା ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ନ ଫେରାଇ ଦାଣ୍ଡ ଆଡ଼େ ମୋହଁ ଲି ।

ଲମ୍ବା ପାଦ ପକାଇ ସେ ମୋ ଆଗକୁ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ତାର କଡ଼ ବାଟେ ଗୁଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ସେ ମୋର ହାତକୁ ତା'ର ଲୁହା ପରି ଟାଣୁଆ ହାତରେ ଧରି କହିଲା, ଶୁଣ ।

ମୁଁ ହାତ ଛିଆଡ଼ିଲି । ତା ହାତରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଚକ୍ରାର କର କହିଲି, ଶୁଭ୍ର ମୋ ହାତ କଦୁଛୁ, ନୋହିଲେ —

ସେ ମଧ୍ୟ ଜୋର୍ରେ କହିଲା, ନୋହିଲେ କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ଆଗରେ କହି
ମା ଦାନାପାଣି ଉଠାଇ ଦେବୁ । କହିବୁ ଲୋ, ତାକୁ ମୁଁ ତରେ ନାହିଁ କି
କାହାକୁ ତରେ ନାହିଁ । ଏଇଥର ତମର ସ୍ୱାଧୀନତା ଖେଳ ଏକା ଠେଙ୍ଗା
ପାହାରରେ ଶେଷ କରିଦେବ । ବଳିଆର ହାତ ଥିଲେ, ତାକୁ ଭିତ ଗଣ୍ଡାକ
ମିଳିବ ଯେଉଁଠି ହେଲେ । ଯା !

ହାତ ଶୁଭ୍ରଦେଲା ।

ସଞ୍ଜହୋଇ ନ ଥାଏ । ଏକା ନିଶ୍ୱାସରେ ସେଠାରୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ରାତ୍ରେ
ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡ ଯାକେ ଥର ଉଠୁଥାଏ ।

ନିଜେ ବଳ ବାଟେ । ସଞ୍ଜର ଅକାର ଘୋଷି ଆସୁଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଥାନରେ
କିଛି ସମୟ ଠିଆ ହୋଇ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଲି । ପ୍ରକୃତରେ ହୋଇ ପୁଣି ଆଗକୁ ଚାଲିଲି ।
ବଳିଆ ବରୁଣରେ ମନରେ ତୋପାନ ଉଠୁଥାଏ । ଦାଉ ସାଧାର ଉପାୟ ଯଦି
ମୋର ଥାନ୍ତା, ତାର ମଦୁଆଗିର ଛଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ନିଜ ଘରେ ପର ଘରର
ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ଅପମାନ ଦେବାର ପ୍ରତିଫଳ ସେ ପାଆନ୍ତା ।

ଦାଉ ସାଧାର ଉପାୟ ମୋର କଅଣ ଅଛି ?

କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ! ମନରେ ମୋର ଖେଳିଗଲା ଯେଉଁ ଭାବନା, ମୋର
ଆତ୍ମା ଥର ଉଠିଲା । ଏଇ ଦେହରେ ଯେତେକ ରୂପଅଛି, ଶୁଣିଲା ଯୌବନର
ଯେତେକ ଟେକ ଅଛି, ତାହାର ଭେଳକରେ କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ବଳା ହୋଇଛନ୍ତି,
ତାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଗୋଟାଏ ଫୁଲରେ ବଳିଆ ଉଡ଼ିଯିବ । ଦୁଃଖାଗିର
ପ୍ରତିଫଳ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଇବ ।

କିନ୍ତୁ, ସେଥିରେ ମୋର କି ଲାଭ ହେବ ? ବଳିଆ ରାଗ ରୋଷରେ
ଘରୁ ତଡ଼ି ଦେଇ ଅପମାନ ଦେଇଛି । ଅପମାନକୁ ମୁଁ ନିଜେ ଟାଣି ଆଣି ନାହିଁ ।
ସଂସାର ଆଗରେ, ବଳିଆର ଭଉଣୀ ସେଇ ଛବି ଆଗରେ ସହବାର ବଡ଼ପଣ,
ପୈତୃକ ଟେକ ମୋର ରହିଛି ।

କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର ସବୁ ଅକାତରେ ବାଜି ଦେଲେ ଓ
ମୋର ନିଜକୁ ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ସମସ୍ତ ଦେଲେ,
ବଳିଆ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ ସିନା, ମୋର ମାନ ମହତ ରହିବ କେଉଁଠି ?
ମୋର ଅସୁମର୍ଯ୍ୟାଦା ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ତା ପରେ କେଉଁ ମୁହଁରେ କେଉଁ ଦମ୍ଭରେ
ବାଟ ଚାଲିବ ?

ଯେଉଁ ଅସୁମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇଁ ଘର ଶୁଭ୍ର ଆଜି ମୁଁ ଦାଣ୍ଡରେ, ପୁଣି ଶୁଭ୍ର ଏତେ
ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଜାଣି ଜାଣି ବର ନେଇଛି, ଶୁଭ୍ର ବଳିଆ ଉପରେ ରାଗ କରି

ସବୁ ପୋଡ଼ି ଜାଳି ଗୁରୁଖାର କରିବି ନାହିଁ । ବଳିଆର ବଡ଼ପଣ ରହୁ । ଯେତେ ଅପମାନ ଦେବାର ଅନନ୍ଦରେ ତାର ମନ ବେରେ ଫୁଲି ଉଠୁ । ମୁଁ ମୁଁ ପଡ଼ିବି ।

ମନକୁ ଅଶ୍ୱସନା ଦେଇ ଘର୍ଯ୍ୟାସ ଗୁଡ଼ିଲି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାବନା ଆସିଲା । ପର ମଣିଷ ଶୁଣି ଶେଷରେ, ବିରକ୍ତରେ ମୋର ହାତ ଧରିବା ଏହା ପ୍ରଥମ । ବିବାହଟି ଜୀବନରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଆଦର ଓ ଦିଅରର ସ୍ନେହ ପାଇଥିଲା । ଏପାରିକ ଆସି କାମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ଦେବା ଜୀବନରେ ଟିମବାବୁଙ୍କର ଦେହର ପରଶ ଓ ନେମାଇ ହାତର ଅନୁଭୂତି । ସେଥିରେ ସହାନୁଭୂତି ଓ ମୋହ ଜନ୍ମ ଉଠିଥିଲା । ଆଜି, କାନ୍ତସିଂହ ବାବୁଙ୍କର ହାତ ସଙ୍ଗେ ହାତର ମୁହୂର୍ତ୍ତକର ପରଶ । ତହିଁରେ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମ ମିଳନର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମ ଉତ୍ତରତର ‘ନାହିଁ’ର କରଛଡ଼ା ଭାବ । କାହିଁରେ ମୁଁ ବାଧା ଦେଇ ପାରି ନ ଥିଲି ।

ବଳିଆ ହାତ ଧରି କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଅଟକାଇ ରଖିଲା । ଘୃଣାରେ ଓ ବିରକ୍ତରେ ମୁଁ ହାତ ଛୁଆଡ଼ିଲି । ତା ହାତର କଠିଣ ଗୁପ୍ତରେ ଦେହରେ ସତେକି ବିଷ ତହୁଟି ପାଇଥିଲା ।

ଯେତେଥର ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ଦେହର ପରଶ ପାଇଛି, ଅଜାଣତରେ ପ୍ରାଣରେ ପାଗଳିଆ ଶିଫରଣ ଅନୁଭବ କରୁଛି ।

ବଳିଆ ଜାଣେ ଯେ କାନ୍ତସିଂହ ବାବୁ ଧନର ମୋହ ଦେଖାଇ ମୋର ପରି ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତକୁ ଆପଣାର କରି ପାରିଛନ୍ତି । ସେ ପୁଣି ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଗୋଡ଼ରେ ଠେଲି ଦେଇଛନ୍ତି ଦୂରକୁ । ଆଖି ଆଗରେ ଏ ସବୁ ଦେଖି ଦେଖି ଯଦି ଏହା ବଳିଆର ଦେହଘଷା ହୋଇଛି, ମୋ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଟିକିଏ ସ୍ନେହ, ଟିକିଏ ସହାନୁଭୂତି, ବଳିଆର ଅସହ୍ୟ ହେଲା କାହିଁ କି ?

କେତେ ଦିନର କେତେ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । କାନ୍ତସିଂହ ବାବୁଙ୍କର ଆଡ଼ଗୁଡ଼ାଣୀ ଓ ମୁହଁକୁ ହସା ପଛରେ ବଳିଆର ନାଲି ନାଲି ଆଖି, ଭୁକୁଣା ମୁହଁ, ଆଜି ପୁଣି ତାର ଆକଟ କଥା । ମୋର ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାର ବେଆଡ଼ାଗିରି ଦେଖିବାକୁ ସେ ଚାହେଁ ନାହିଁ ।

ବଳିଆର ମୁଁ କେହି ନୁହେଁ । ତେବେ ? ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମୋ ମନ ହିଁ ଦେଲା । ବଳିଆ ମତେ ଭଲ ପାଏ, ବଳିଆ ମୋତେ ନିଜର କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋର କୌଣସି କ୍ଷୁଦ୍ଧି ସେ କ୍ଷମା କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ନିଜର ଭାବନାରେ ମୁଁ ଅବାକ୍ ହେଲି, ଉତ୍ତେଜିତ ହେଲି । ମୁଁ ଭୁଲ୍ କରୁଛି । ବଳିଆର ଦୁଇଥର ସତର୍କ କଥା ନ ମାନି କାନ୍ତସିଂହ ବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ

ଗଲି । ଅନ୍ଧର ଥରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଣି ନଜକୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବଳା ଦେଇ ଆସିଛି ।

ଆଉ କାହିଁକି ଏତେ କଥା ଭାବିବ ? କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ କି ବଳିଆ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଅଜ୍ଞାନରୁ ରହିବ ନାହିଁ । ମା, କି ସୁର କି ଆଉ କେହି, ଅଜ୍ଞାତ ବା ଅଜ୍ଞାନର ଘଟଣା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆଉ, ଏଇ ନୋଟ ଖଣ୍ଡି । ଇଏ ବା ହେବ କଅଣ ? ନଜ ଘରକୁ କାଲି ଫେରିଗଲେ ଟଙ୍କାର ଅଭାବ ରହିବ ନାହିଁ । ନୋଟ ଖଣ୍ଡି ଫେରିବାକୁ କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁଙ୍କ ଆଗକୁ ଯିବ ନାହିଁ । ସେ ମୋହନ-ମନ୍ତ ଜାଣନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ମଣିଷର ନଜରୁ ଲୋପ ହୁଏ । ତେବେ ଏ ନୋଟ ?

ସବୁବେଳେ ସବୁକଥା ରହେ ନାହିଁ । ସବୁଟି ହୋଇ ସବୁବେଳେ ମଣିଷର ବେଳ କାଳ ସୁରୁଖୁରୁରେ କଟେ ନାହିଁ ।

ନୋଟ ଖଣ୍ଡି ଟିକି ଟିକି କରି ଚାରି ମଝି ଗନ୍ଧାର କିଆରୀରେ ପକାଇଲି । ଶାନ୍ତିରେ ନିଶ୍ବାସ ମାରିଲି । ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଆଗକୁ ଚାଲିଲା ।

୨୮

ସୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲାପରେ ଭିନ୍ନ ଦିନ କଟିଗଲାଣି, ଆଉ ସେ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ମନ ଦକ୍ ଦକ୍ ହେଉଥାଏ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳା ମିଶା ହେଲାପରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମନରେ ଯେଉଁ ସନ୍ଦେହ ଥିଲା ତୁର ହୋଇ ଯାଇଛି । ବେଶି କଥା ଭାଷା ହୋଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କର ମନ କଥା ବୁଝି ପାରିନଥିଲା । ଅଖିଲ୍ଲହ ମନରୁ ସବୁ ମଇଲା ଧୋଇ ଦେଇଥିଲା । ଆଶା କରୁଥିଲେ, ନିଶ୍ଚୟ ସେ ପରଦିନ ଆସିବେ, କିନ୍ତୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଭିନ୍ନଦିନ କଟିଗଲା, ତଥାପି ତାଙ୍କର ଦେଖା ନାହିଁ । ଏଇ ଭିନ୍ନ ଦିନର ସବୁ ଘଟଣା ପଦ ପଦ କରି କହି ବସିଲେ ପୁରୁଣା ହେବ ।

ବିଧବା ହେବା ଖବର ପାଇଲା ଦିନରୁ ଜୀବନକୁ ଭୁଲ୍ଲ ମଣିଥିଲି । ଭାବୁଥିଲି, ମୋର ଏଇ ଦେହଟା କାଠପାତାଣ ପରି ସବୁ ସହବ, ଜୀବନଟା ତାରି ଭିତରେ ଥାଇ ଛଟପଟ ହେଉଥିବ । ପିଲାଟିର ଯତ୍ନ ନେଇ ତାକୁ ବଢ଼ାଇ କରି ସଫାରରେ ଠିଆ କରାବାକୁ ମୋତେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଇଥି ପାଇଁ ଦୁନିଆର ମାଟି ଗୋଡ଼ ସଙ୍ଗରେ ନଜକୁ ମିଶାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କିଏ କେତେ କହନ୍ତି, ଆଲୋ ସୁନା ଦେହ ତୋର କଜଳ କଲା ହେଲାଣି, କଣ୍ଟା ଦୋହଲିଲାଣି । ଯିଏ ମଲ୍, ସେ ଗଲା । କାହା ପଛରେ କେହି ଗୋଡ଼ାଇ ଯାଏ ନାହିଁ । ଦେହଟା ପ୍ରତି ଟିକିଏ ନଜର ଦେ ।

ଶୁଣେ, ଅଭିମାନର ହସ ଖେଳିଯାଏ ଓଠରେ । ଦେହ, ସୁନା-ଦେହ ! ମୋ ଜୀବନରେ ଏଇ ଦେହଟାର ଅର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟ, ଅର୍ଜନ ! ଦେହର ମୂଲ୍ୟ ଯାହା ପାଖରେ ଥିଲା, ସେ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଏଇ ମଇଲା ମସିଆ ଅସଜଡ଼ା ଦେହଟାରେ ଆଖି ରୁଚକର, ମନ ସରସା କିଛି ଦେଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଆମୋଦପାଇଁ, ହୁଟି ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ପଦେ କହନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ମୁଁ ଦୂରେଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ଚାହେଁ, କିନ୍ତୁ ରହିପାର ନାହିଁ । ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେଲେ, ଶହ ଶହ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଆତଯାତ, କାରବାର ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ପର ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ ଚଳ ପ୍ରଚଳ ହେଲେ ସମାଜ ଆଖିରେ କଣ୍ଟା ମାରି ଚଳିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କେହି ଆଡ଼ ଆଖିରେ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ । ବାଟ ଘାଟରେ ବୁଲେ ଯେଉଁ ପାଗଳଟା, ଦେହ ମୁଣ୍ଡ, ଲୁଗାପଟା ପ୍ରତି ଯାହାର ନଜର ନାହିଁ, ସେ ସହସ୍ର ଲୋକଙ୍କର ଟାହୁଟାପରା, ଗାଁ ପିଲାଙ୍କର ଟେକା ମାଡ଼ ସହେ । ସେଇ ଟାହୁଟାପରା, ଟେକା ମାଡ଼ରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଯେତକି ଲୋଡ଼ା, ସେତକି ଯତ୍ନ ମୁଁ ମୋର ନେଉଥିଲି ।

ସୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା, ଆଶା ତେଜି ଉଠିଲା, ନୂଆ ସଂସାର କରିବି, ସୁରଙ୍କୁ ନେଇ ପୁଣି ମୋର ଜୀବନକୁ ନୂଆ କରି ଗଢ଼ିବି । ମୋର ମଇଲା ଦେହଟାକୁ ଅବହେଳା କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତହିଁରେ ଯେତକି ରୂପ ଲୁଚି ରହିଥିଲା, ତାକୁ ଫୁଟାଇବାକୁ ମନର ଆଗ୍ରହ ହେଲା । ଶୋଇଲା ଯୌବନର ଓଡ଼ିଶା ଖୋଲିବାକୁ, ମିଳନପାଗଳ ଆତ୍ମା ଇଚ୍ଛିତ ଦେଲା ।

ଲୋକେ ଯାହା ଭାବନ୍ତୁ, ନିଜର ସଜଡ଼ା ରୂପ ଦେଖିଲେ ନିଜକୁ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗେ । ମନକୁ ମନ ଲୁଚାଇ ଦିଅ । ପିଲା ବୟସରେ ଯେତେବେଳେ ଛପି ଛପି ଯୌବନ ଉଜ୍ଜିମାରି ଆସୁଥିଲା, ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ହିଅଙ୍କ ପରି, ମୋର ଯେତକି ଅଳ୍ପ ସେଇକିରେ ଦେହଟିକୁ ସଜାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲୁବେଳେ, ସଙ୍କୋଚ ବା ଲଜ ଆସୁ ନ ଥିଲା ତ ! ଦୁନିଆଁ ଆଖିରେ ନିଜକୁ ସୁନ୍ଦର କରି ଦେଖାଇବା ମଣିଷ ଜାତିର ପ୍ରକୃତି । ଅକର୍ଷଣ କରିବା, ନିଜକୁ ସୁନ୍ଦର କରିବା ଚେଷ୍ଟାର ମୂଳକଥା । ନାସା ଓ ପୁରୁଷକୁ ଏକତ୍ର ମିଳନ କରିବାକୁ ଅଜାଣତରେ ଓଟାଇ ଆଣେ ଦୁହେଁକୁ ଦୁଇଆଡ଼ୁ । ସେ ବୟସରେ ଏତେ କଥା ଚୁଡ଼ିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ନିଜକୁ ପର ଆଖିରେ ସୁନ୍ଦର କରିବାକୁ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି ।

ବଧବା ହେଲା ପରେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲି, ପର ମଣିଷ ଆଡ଼କୁ ମନ ନୁଆଁଇବି ନାହିଁ । ଆଶାର ଇଚ୍ଛିତକୁ ଗୁପ୍ତି ରଖି ଦେହ ପ୍ରତି ଅବହେଳା କରିଥିଲି । ପାରିଲି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦିନ ପୁଣି ସ୍ଥିର କରି ସୁରଙ୍କୁ ଘେନି ନୂଆ ସଂସାର କରିବି, ସୂଜନ

ନିୟମ ଅନୁସାରେ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁଲି । ଆମ୍ଭା ଗୁହଁଲୁ ସୁଖି, ଦେହ ଗୁହଁଲୁ ମିଳନ,
ମିଳନ ଗୁହଁଲୁ ଅକର୍ଷଣ । ଆଉ, ଅକର୍ଷଣ ଗୁହଁଲୁ, ଦେହର ଯନ୍ତ୍ର, ଯୌବନର
ପୂଜା । ସେଇଥି ପାଇଁ ପରର ଆଖିରେ, ସୁରଙ୍କର ଆଖିରେ ନିଜକୁ ସୁନ୍ଦର
ଦେଖାଇବାକୁ ମନ ଡାକିଲା ।

ବୋଉ ଗୁହଁଥିଲା । ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ି ଦେଖିଲେ କହୁଥିଲା, ଆଲୋ, କେତେ
ମଇଲା ଲୁଗା ପିନ୍ଧୁଛୁ, ସାବୁନ୍‌ଟିକେ ଦେଇ ଧୋଇପକା । ମଲା, ଆଖି ଦିଆ
ପିନ୍ଧିବା ଦିଶୁଛି, କଲା ଦିଗାର ନାହିଁ ଦେ ମ । କି ଲୋ, କେତେ କହିବି, ମୁଣ୍ଡଟା
ସେମିତି ବୋଝ କରୁଛୁ କାହିଁକି ? ଘଡ଼ିରେ କଅଣ ମାଲପା ନାହିଁ ?

କାଲି ଯେଉଁ କଥାକୁ ଅବହେଳା କରି ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଦେଉଥିଲି, ଆଜି
ତାର ସେ କଥା ମାନେ । ଦର୍ପଣରେ ନିଜ ମୁହଁକୁ ନିଜେ ଅନାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା
ହୁଏ । ସୁର ଆସିବେ, ଏମିତି ଅସନା ରୂପ ଦେଖି କ'ଣ ଭାବିବେ ?

ସୁର ଆସିଲେ ନାହିଁ । ମନ କାହିଁ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । ମନୁଆଁ କୁ କାଖ କରି
ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ହେଲି । ଘର ଗୁଡ଼ି ଗଲୁ ନାହିଁ । ଘର ଆଗକୁ ଆସି ଗମ୍ଭୀର
ସେପାରିକି ଅନାଇଲି । ପାତଳ ଧାନର ନଇଁଲା ସେତ ମଝିରେ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ
ବାଟେ ପଡ଼ିଛି । ତହିଁରେ କେତେ ଲୋକ ଯା ଆସ କରୁଛନ୍ତି । ସୁରଙ୍କ ଗୁଲି ପର
ଦିଶୁଛି ତ ! ଆସେ ଆସେ ହାତ ଗଲା ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ, କପାଳ ଉପରେ ଦୋହଲୁ
ଥିବା ଅଲଗା ବାଳ କେରକ ସଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ । ଦୂର ବାଟୋଇ ‘ପାଖେଇ
ଆସିଲେ । ନା, ସୁର ନୁହନ୍ତି । ସରଗ ମଉଳିଲା । ମୁହଁ ଫେରାଇଲି । ପୁଣି,
ଏଇ,—ଦୂର ଗମ୍ଭୀର ମଝିରେ ଝଙ୍କାଳିଆ ଏକୁଟିଆ ଆମ୍ବଗଛ କିଛି ଦୃଢ଼ା
ଉଡ଼ାଡ଼ରେ । ସେମିତି ଦିଶୁଛି—। ମନୁଆଁରେ ଏଇ ତୋ ଦାଦା ଅସୁଛି ।

ମନୁଆଁ ଅଗ୍ରହରେ ଗୁହଁଲୁ । କାହିଁ, ଦାଦା କାହିଁ ?

ତଳୁ ଉଠାଇ ତାକୁ କାଖ କରି । ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦୂର ମଣିଷକୁ
ଦେଖାଇଲି । ଜଳ ମାମୁକୁ ଡାକିଲା ପରି ମନୁଆଁ ହାତ ଠାର ଡାକିଲା—ଦାଦା,
ଆ—ଆ ।

ଆପେକ୍ଷା କରି । ସୁର ନୁହନ୍ତି । ଦୁଃଖରେ ଫେରିଲି ।

ସୁର କଅଣ କେବଳ ମନଭୁଲ ଭେଲିକି ! ପଛରେ ଧାଇଁଲେ ପଛର
ଯିବେ ? ନାହିଁ, ସୁର ଭେଲିକି ନୁହନ୍ତି । ବେମାର ପଡ଼ିଛନ୍ତି ? ଗୁଡ଼ି ଥର
ଉଠିଲା । ଗୁରୁଲି, ବୋଉ, ସୁରଙ୍କ ଦେହ କଅଣ ଭଲ ନାହିଁ ?

ମନର କଥା ବୋଉ ଜାଣେ । ତା ପାଖରେ ଲୁଚାଇବି କଅଣ ?

ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି ସେ କହିଲା, ନାହିଁଲେ ମା, କାମଦାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ
ଥିବ । ଟିକିଏ ଭାବି ପୁଣି କହିଲା, ଯିବି କି ଦେଖି ଆସିବି ?

ନୁଆ ଧୂଆଁ ତୋର ଥିଲା ଦୁଃଖ, ଗଦାଏ ବାଟ ।

ତୁ ହେଲେ ଯା, କାଳେ ଧୂଆଁ ଖରାପ ହୋଇଥିବ, ଏକୁଟିଆ ଲୋକ,
ପାଖରେ ସାଥୀ ଭରସା କେହି ନାହିଁ ।

ମନ ଯିବାକୁ ଡାକେ । ଦେହ ଅବାଧା ହୁଏ । ମନ ପରାଜିତ ହୁଏ ।

କହିଲି, ନାହିଁ ମ ବୋଉ, ସୁର କାମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବେ, ବେଳ
ପାଇଁଲେ ବଳେ ଆସିବେ ଯେ ।

ବୋଉ ତୁନି ରହିଲା ।

୨୯

ଦି ପହରେ ଗାଁ ଭିତରକୁ କାମ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ବେଳବୁଡ଼େ
ଘରକୁ ଫେରି ଦେଖିଲି, ବୋଉ ଘୁସୁରି ଘୁସୁରି ଘର ସଫା କରୁଛି । ମନୁଆ
ଗୋଟିଏ ପାତାରେ ମୁଆଁ ରଖି ଖାଉଛି । କାନ୍ଥକୁ ଡେଇଁ ହୋଇ ରଖା
ହୋଇଛି କାନ୍ଥ ଏ କଦଳୀ । ଖୁସି ଲାଗିଲା, ଭାବିଲା, ସୁର ଆସିଛନ୍ତି ।

ବୋଉକୁ କିଛି ନ ପଚାରି ଚାଲିଆସିଲି ଅଖି ବୁଲୁଲି । ସୁର ନାହାନ୍ତି ।
ଆସିଥିଲେ ଯଦି ମତେ ଦେଖା ନ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ କାହିଁକି ?

ବୋଉ ମୋ ମନ କଥା ଜାଣି କହିଲା, ଆଲୋ ହୁଅ, ସୁର ଆସି ନ ଥିଲେ,
ଜଣେ ଭାଉଁଶକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ସେ ତତେ ଅନାଇ ଅନାଇ ଏଇ ଘଣ୍ଟାଏ
ହେବ ଫେରିଲା ।

ଅଟକାଇଲୁ ନାହିଁ ?

ସେ କୁଆଡ଼େ ଅଛାରକଣା ଯେ, ବେଳ ବୁଡ଼ିଲେ ତାକୁ ବାଟେ ଘାଟି
ଦିଶେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସହଳ ସହଳ ଚାଲିଗଲା ।

ଟିକିଏ ତୁନି ରହି ବୋଉ କହିଲା, ଆଲୋ ତୁଲସି, ମୋ ପାଖରେ ବସ ।
ସେ ଯେଉଁ ଲୋକଟା ଆସିଥିଲା ମ, ତା ନାମ ରଘୁଆ । ତା ସଙ୍ଗେ କେତେ
କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ସୁର ଖବର ଦେଇଛି ।

ମନୁଆଁ ଆଡ଼କୁ ନିଆ ପକାଇଲି, ସେ ସେମିତି ମୁଆଁ ଖାଉଛି । ବୋଉ
ପାଖେ ବସିଲି । ଘର ପହଁସ ଗୁଡ଼ି ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ସେ ଦରହସିଲା ହୋଇ
ଭୁଲତା ଟେକି କହିଲା, ଆଲୋ, ସଫାରକୁ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି ବାଲ ପାତଳ । ପିଲା
ଦିଟା ତେମେ, ତମକୁ ମୁଁ ଠଉରାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ? ଠାକୁରେ ଯାହା ପାଇଁ
ଯାହା ଖଞ୍ଜି ରଖିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ଅନ୍ୟଥା ହବ ନାହିଁ । ସୁର ତତେ ଭଲପାଏ,
ତୁ ତାକୁ ଭଲ ପାଉ, ମୁଁ ଜାଣେ ଏକଥା । ବାଜେ ଲୋକଙ୍କର ଅଲଣା କଥାରେ
କାନ ଦେଇ ଏତେ ଦିନ କାଲ କଷ୍ଟ ପାଇଲୁ, ତାକୁ ବି କଷ୍ଟଦେଲା । ଗତ କଥା
ଯାଉ । ସୁର ପଚାରି ପଚେଇଥିଲା, ତୁ କେବେ ଯିବୁ ।

ଲଜରେ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁଲି ।

ମୁଁ କହୁଲି, କହୁରୁ, ମତେ କାହିଁକି ପଚାରୁଛୁ ? ସେ ନଜେ ଅସି ତୋ ସଙ୍ଗେ କଥାଭାଷା ହୋଇ ଦିନ ବାର ଠିକଣା କରିଯାଉ । ପିଲା କୁଆଡ଼େ ନୁହେଁ— ଜୀବନ ସଉଦା କଥା । ଲଜ ସରମ କଅଣ ? ସୁବଧା ଅସୁବଧା ଦେଖି, ଭଲ ଦିନ ବାର ଦେଖି ଗଲେ ସବୁ ଭଲ । କାଲି ଆସିବାକୁ ଖବର ଦେଇଛୁ । ଭଲ କରି ନାହିଁ ମା ? ତେର କଲେ କାମ ଭଣ୍ଡାର ହୁଏ ।

ହସ ଦ୍ଵାରା ମନକଥା ଜଣାଇଲି । ରହୁ ରହୁ ପଚାରିଲି, ଆଜିଯାଏ ପୁର ଆସି ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ପାଗଳ ପିଲାଟାଏ । ଏଠୁ ଯାଇ ବାଇଆଙ୍କ ପରି ଘରକାମରେ ଲାଗିଛି । ଏଇଟା ସଜାଡ଼, ସେଇଟା ସଜାଡ଼, ମୁଣ୍ଡ ଗାତ ବନ୍ଦ କର, କାନ୍ଥ ନିପା, ଦୁଆର ସଫା, ଏମିତି ସବୁ କାମ । ପଚାରିଲି, କାହିଁକିରେ ରଘୁଆ ? କହୁଲି, କୁଆଡ଼େ ଯିଏ ପଚାରୁଛି ସୁର କହୁଛି ତୁ ଯିବୁ ଘରକୁ, ଏମିତି ଅରମା ଜଙ୍ଗଲ ଅସନା ଦେଖି ନାକ ଟେକିବୁ ।

ସୁର କହୁଛି, ତୁ ଆଇଲବେଳେ ଘର ଯେମିତି ଗୁଡ଼ି ଆସିଥିଲୁ, ଗଲବେଳକୁ ସେମିତି ଘର ତୋ ହାତରେ ସେ ସମର୍ପି ଦେବ । ସେଇଥିପାଇଁ ଦିନ ରାତି ଘର କାମରେ ଲାଗିଛି । ତୁ ଆଇଲ ଦିନୁ ବାଇଆ ଫକୀର ହୋଇ ବୁଲୁଥିଲ, ଖିଆପିଆ ନା କୋଉ କଥାରେ ତାର ଠିକଣାଥିଲା ? ରଘୁଆ ଏଇଆ ସବୁ ଗପୁଥିଲା ।

ମୋର ଆଖି ଛଲଛଲ ହେଲା । ସୁର ସବୁ ମୋ ହାତରେ ସମର୍ପି ଦେବେ, କିନ୍ତୁ ମନୁଆଁର ବାପ, ଯାହା ସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଇନୋଟି ବର୍ଷ ସଫାର କରି ନିଜକୁ ଭୁଲୁଥିଲି, ତାକୁ ମୋ ହାତରେ ଦେବ କିଏ ? ସ୍ଵାମୀ ହସଇ ପୁଣି ସ୍ଵାମୀ ପାଇବ; କିନ୍ତୁ ତାକୁ ତ ପାଇବି ନାହିଁ ?

ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା ।

କୋଉ କହୁଲା, ସୁରର ଦୁଃଖ ଶୁଣିଲେ କାଠ ପାତ୍ରାଣ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିବ । ଭାଗ୍ୟର କଥା । ଯେତେଦିନ ଯାହାକୁ ଯାହା ଭୋଗ ଥାଏ । ଦୁଃଖର ଦିନ ତ ଆସିଲା, ସୁର ନେଇ ଆଉ ଦୁଃଖ କରିନା ଝିଅ । ଏଇକଥା ମନେ ରଖି ଥା, ଯେତିକି ତା ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେଇଛି, ନିଜ ଶୁଣରେ ଯେମିତି ତୋ ପାଖରୁ ସେତିକି ସୁଖ ସେ ପାଏ । କହ, ପାରିବୁ ? ଏତିକି ତୋ ଭୃଷ୍ଟ ଶୁଣିଲେ ମୁଁ ଖୁସି ହେବି ।

ମତେ ତୁନି ଦେଖି ତାର ଶୁଖିଲା ଆଖି ପତା ଓଦା ହେଲା । ମୋର ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ ପଚାରିଲା, କହ ମା, ପାରିବୁ ?

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ହଁ ଜଣାଇଲି ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ବୋଉ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା, ରଘୁଆ ହାତରେ ସୁର କେତେ ଚଢ଼ି ପଠାଇଛନ୍ତି, ଦେଖିବୁ ଆ—

ସବୁ ଦେଖିଲି । ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଆସିଲା, ଗର୍ବ ଆସିଲା । ଯାହା ସେ ପଠାଇଛନ୍ତି, ସବୁ ମୋର । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା, ବାଟର ଅନାଥା ନୁହେଁ । ମୋର ଭଲ ମନ ବୁଝିବାକୁ, ମତେ ମୋର କହିବାକୁ ସଫାରରେ ଜଣେ ଅଛନ୍ତି । ଆଉ ମୋର ଦୁଃଖ ନାହିଁ ।

ମୋର ଆଗ୍ରହ ଓ ଆନନ୍ଦ ଦେଖି ବୋଉର ମନ ପୂରୁ ଉଠୁଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ରଙ୍ଗିନ୍ ମିଲ୍ ଶାଢ଼ୀଟି ମୋ ହାତକୁ ଦେଇ କହିଲା, କାଲି ଭଲ ଦିନ, ମନେ ରଖ, ଆଜୁ ପିନ୍ଧବୁ । ମୋ କଥା ନ ମାନ ଅବାଧ୍ୟ ହେଲୁ ବୋଲି ଏତେ କଷ୍ଟ ସିନା ପାଇଲୁ ମା !

ବୋଉ ଆଗରେ ମୋର ନିବୋଧତା ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କଲି । ସେ ଦିନ ରାତିରେ, ହାଟ ଫେରନ୍ତି, ସୁରଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି, ତାର ଫଳରୁ ଏତେ କାଣ୍ଡ ଘଟିଗଲା ।

ବୋଉ କହିଲା, ମୁଁ ଏଥର ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ମରବ ତୁଲସି— ।

ହସି ହସି କହିଲି, ମରବୁ ଯଦି ଆମର ସୁଖ ଆନନ୍ଦ ଦେଖି ଆଉ ଖୁସି ହେବାକୁ ରହିବ କିଏ ? ଦୁନିଆ ଲୋକେ ଟାହୁ ଟାପର କରବେ । ଯେଉଁମାନେ ପାପ ଆଖିରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥିଲେ, ମତେ ପାଇବେ ବୋଲି ଲୋଭିଲା; ହାତ ବଢ଼ାଇଥିଲେ, ମତେ ଦୟା ଦେଖାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ, ମୋ ସୁଖ ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ଖୁସି ହେବେ ନାହିଁ । ତୁ ମରବୁ ନାହିଁ ବୋଉ, ବଞ୍ଚିବୁ, ସୁରକୁ ଓ ମତେ ତୋର ସେବା କରବାର ସୁଯୋଗ ଦେବୁ, ଭଲ ମନ ବୁଝାଇ କହିବୁ ।

ମନୁଆ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ତାକୁ କାଖ କରି ତା ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲା । ସେ କହିଲା, ଦାଦା ମୋ ପାଇଁ ଜାମା ଦେଇଛନ୍ତି, ଦାଦା କେବେ ଆସିବ ?

ଆଉ ଥରେ ଗେଲ କରି କହିଲି, କାଲି ଆସିବ ।

ବୋଉ ଟିକେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ହଠାତ୍ କହି ଉଠିଲା, ତୋ ପରି ଏତେ ଖୋଲା ହେଲେ, ଦିନ ଭଲରେ କଟିବ ନାହିଁ । ଜାଣିଛୁ, ଲୋକେ କେତେ କଥା ମନରେ ଧରି ଆଖି ବୁଜନ୍ତି । ପୋଡ଼ି ଜଳି ମଣିଷ ପାର୍ଜଣ ହୁଏ, ମାଟିରେ ମିଶେ, ତଥାପି କେତେ ଆଶା ତାର ଅପୂରଣ ରହେ । ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲେପ ପାଏ, ଆଉ କେଇ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଜାଣିବା ବି ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

କେଉଁ କଥାକୁ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇ ସେ କହିଲା, ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନି ନାହିଁ । ପରୁଷଲ ଆଖିରେ ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା ।

ମନ କଥା ବୁଝିଲା । ଦରହସିଲା ହୋଇ କହିଲା, ଓଲମିଟା, ଆଲୋ, ସଂସାରରେ ଆତପାତ ହୋଇ, ରକ୍ତ ମାଂସର ଧୂଆଁ, ଆଉ ଯୁବା ବୟସରେ ନିଆଁ ଗୁଳିରେ ଧରି ପାଞ୍ଚିଟାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିଲେ ମନରେ କେତେବେଳେ କେଉଁ ଭାବ ଆସେ । ଅସାବଧାନ ବେଳରେ ଗୋଡ଼ ବି ଖସିଯାଏ । ପାଞ୍ଚମନ ପରିଣ ପ୍ରକୃତି ତମ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇ ଆସନ୍ତି । କୋଉଠି ମଣିଷ ହାରେ, କେଉଁଠି ମାନ ରକ୍ଷା କରି ମଣିଷ ପଛେଇ ଆସେ । ଏ ସବୁ ନିଜର ଭୁଲ କେବେ ଅନ୍ୟ ଆଗରେ ଖୋଲିବାର କଥା ନୁହେଁ ।

ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିଲା, ଯାହାକୁ ଜୀବନ ସଂସାର କରି ଗ୍ରହଣ କରିବ, ଯାହାକୁ ନେଇ ଘର କରିବ, ତା ପାଖରେ ଭୁଲ ଭ୍ରାନ୍ତି ଖୋଲି ନ କହିବା ଅପରାଧ ହେବ । ନିଜର ଭୁଲ ପାଇଁ ଅନୁତାପ କରି କ୍ଷମା ଚାହୁଁଲେ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ କ୍ଷମା କରିବେ । ଏହା ଯଦି ନ କରାଯାଏ, ଦୁଇଟା ମନ ଏକ ହେବ ନାହିଁ ।

ଆଲୋ ପାଗଳି, ଦୁଇଟା ମନ ସବୁବେଳେ ଦୁଇଟା ରହେ, ଏକା ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ତା ହେଉଥିଲେ ଭଗବାନ ଦୁଇଟା ଦେହ ଗଢ଼ି ନ ଥାନ୍ତେ । ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଯେପରି ଦୁଇଟା ଦେହ ମିଶେ, ପୁଣି ଅଲଗା ହୁଏ, ସ୍ୱର୍ଗରେ ସଂସାର କରିବାକୁ ହେଲେ, ସେମିତି ଦୁଇଟା ମନ ଯେଉଁଠି ଯେତେବେଳେ ମିଶିବାର କଥା, ମିଶାଇ ଏକ କରିବାକୁ ହୁଏ, ପୁଣି ଅଲଗା ହୁଏ ।

ଲୁଗୁଲୁଲେ ଅପରାଧ ହେବ, ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ଅକୃତଜ୍ଞ ବୋଲି ପେଟ ଭିତର ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିବ ।

ଯାହା କହିଲେ ନିଜ ଲୋକର ମନରେ ଦୁଃଖ ଆସିବ, କ୍ଷମା କଲେ ମଧ୍ୟ, ସହାନୁଭୂତିରେ ଗତ କଲଙ୍କର ପୋଡ଼ା ପାଉଁଶକୁ ଫୁଲ ଭାରିଦେଲେ ମଧ୍ୟ, ଦାଗ ରହିଯାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ମନ ସେହି ଦାଗ ବି ସେହିପରି ଆଉ ଦାଗ ଖୋଜିବାକୁ ଧାଇଁଯାଏ । ମନ ଫେରୁ, ନ ପାଉ, ତଥାପି ସନ୍ଦେହର ଜନ୍ମ ଗତିରେ ବି ଭୂତ ଦେଖେ ।

ପଚାରିଲା, ତେବେ ?

କିଛି ନ କହି ନିଜେ ଅନୁତାପ କଲେ ଭଲ । ସୁରକୁ ନେଇ ସଂସାର କରିବାକୁ ଯାଉଛି । ଯେଉଁଦିନ ତୁ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ହେବୁ, ସେହି ଦିନଠାରୁ ତୋର ଗତ କଥା ଭୁଲିଯିବୁ । ଘର କରିଣା ଭିତରେ ଯେପରି ଭୁଲଭ୍ରାନ୍ତି ନ ହୁଏ, ସେଥିକି ସାବଧାନ ! ଯଦି କେବେ ଭୁଲ୍ ହୁଏତ ନିଜେ ଅନୁତାପ କରି, ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସାବଧାନ ହୋଇ ଗୋଡ଼ ଚପି ଚାଲ । ନିଜ ଦୁର୍ବଳତା ଖୋଲି ଦୁହଁଙ୍କ ମନରେ ଖଟକା ଆଣିବା ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।

ସେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, କାଲି ସୁରର ହାତ ଧରି ଯିବୁ, କାହିଁକି ତା ମନରେ ଧାରଣା ଦେବୁ ଯେ ଦାଣ୍ଡର ପାଞ୍ଚି ଲୋକ ତୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥିଲେ, ହାତ

କାନ୍ଥୁଚରଣ ପ୍ରହାସକୀ

ବଢ଼ାଇଥିଲେ ? ତୋ ଉପରେ ଯେତେ ବଶ୍ୟ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଥିବ, ଏତେ ଲୋକଙ୍କର ଆଖିଠାର ସତେ ଇଏ ଏଡ଼ି ଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି ? ଯେତେ ସଫେଇ ଦେଲେ କି ଗଣ ନିୟମ ପକାଇଲେ ବି ମନରେ ସନ୍ଦେହ ବସାବାନ୍ଧି ରହେ । ସବୁଠୁଁ ଭଲ ଭୁନି ରହିବା, ନିଜ ସ୍ନେହରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବା । ବୁଝିଲୁ ମା ?

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ହଁ ଭରିଲି । ଲଜରେ ସଜି ଯାଉଥାଏ । ଭାବିଲି, ବୋଉ ସବୁକଥା ଜାଣେ ।

୩୦

ଅଜି ସୁର ଆସିବେ । ଅନନ୍ଦରେ ମନ ଭରି ଉଠୁଥାଏ । ସୁର ଆସିବେ, ମୁଁିଏ ସନ୍ତୋଷ କରି ତାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ କାମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନ ପ୍ରାଣ ତାଳି ଦେଉଥାଏ । ଅହା, ଯେଉଁଦିନ ତାଙ୍କ ଘରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ଆସିଲି, ସେଇଦିନରୁ ଅଜିଯାଏ ଭଲକରି ମୁଁିଏ ସେ ଖାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ବୋଉ ଆସି କହିଲା, ଆଲୋ ହିଅ, ବେଳ ଦିପହର ହେଲାଣି, କେତେବେଳେ ଆଉ ଗାଧୋଇବୁ ? ମୁଣ୍ଡଟା ବେତା ପରି କରୁଛି, ଆଇଲୁ, ଆ— ।

ମୋର କାମ ସରିଥିଲା । ବୋଉର କୁହା ମାନି ଗଲି । ଥରିଲା ଥରିଲା ହାତରେ ନିଜେ ସେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିଦେଲା । କହିଲା, ଯା, ସହଳ ସହଳ ଗାଧୋଇ ଆ, ଲୁଗାରେ ମୁଁ ହଲଦା ଦେଇ ରଖିଛି ।

ମନୁଆଁ କୁ ବୋଉ ପାଖରେ ରଖି ପୋଖରୀକୁ ଗାଧୋଇ ଗଲି । ଲାଜ ଲାଜ, ଡର ଡର ମାଡ଼ୁଥାଏ । କିଏ କାଳେ କଥଣ କହିବ ?

ପୋଖରୀ ଘାଟ ପ୍ରାୟ ଶୁନ୍‌ଶାନ୍, ଏକା ମାଇପିଟିଏ ଗାଧୋଉଛି । ପାଖକୁ ଯାଇ ଚିହ୍ନିଲି, ଶୁଣି ବୋଉ ଖୁଜି ।

ମୋତେ ଗୁହଁ ମୁଡ଼ୁକି ହସି ପଚାରିଲା, କିଲୋ, ଅଜି ହାଟକୁ ଯିବୁ କି ? ମଲା, ଅଜି ତ ହାଟପାଳି ନୁହେଁ ।

ମୋ ଦେହରେ ସତେକି ଚୁସି ଗୁଲିଗଲା । ପାଣି ଭିତରକୁ ପଶି ତା ଅଡ଼କୁ ଫେରି ଗୁହଁ, ମୁହଁ ମୋଡ଼ି କହିଲା, ମୋ ଶିଶୁ ତୁ କାହିଁକି ଦେଖି ପାରୁ ନାହିଁ ଲୋ, ତୋର ମୁଁ ଖାଏଁ ନା ଧାରେ ?

ହସାରରେ କିଏ କାହାର ଖାଏ ନା ଧାରେ ଲୋ ? ନୁଆ କଥା, ନୁଆ ଜିନିଷ ଦେଖିଲେ ବାଟର ବାଟୋଇ ହେଲେ ପଦେ ପଚାରି ଦିଏ । ହାତରେ ଶଙ୍ଖା,

ଆଖିରେ କଜଳ, କି ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂର ଯାହାର ନାହିଁ କେଉଁ ଗରବରେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିବ, ସାବୁନରେ ଧୂଆଁ ମାଜିବ ? ମଲା ମର, ଭଲ କଥାକୁ ମୁହଁ ଛୁଟୁଛି ?

ତାକୁ ଚିଡ଼ାଇବାକୁ କହୁଛି, ହାତରେ ଶଙ୍ଖା କି ଆଖିରେ କଜଳ ନାହିଁ-ବାକୁ କିଏ ମନା କରିବ ? ଯାହା କଥା ଯିଏ ଜାଣେ ।

ସେଇ କଥାତ ମୁଁ ପଚାରୁଛି ଲୋ ହିଅ, ତୁ ଚିଡ଼ୁଛୁ କାହିଁକି ? ନୂଆଘର କରିବାକୁ ଗଲେ, ନୂଆ ମଣିଷ ହେବାକୁ ହେବ । କୋଉଠି ଲୋ ଭୁଲସି ?

ବଳେ ଜାଣିବ ଯେ ।

କହୁନୁ ?

ବୋଉ ମନା କରିଛି ।

ହଉ, ଠାକୁରେ ଭଲ କରନ୍ତୁ । କେତେ କଷ୍ଟ ପାଇଲୁଣି । ବୟସ ଅଛି, କାଲିକାର ପିଲାଟା । ତୋ ବୟସର କେତେ ତ ପର ଘରକୁ ଯାଇ ନ ଥିବେ । ଆଲୋ ହିଅ, ଶଙ୍ଖା ସୁନ୍ଦର ଯେଉଁଦିନ ନାରୀରୁ ତ ନାରୀରୁ, ହାତରେ ଦି ଦି'ପଟ କାତ, ଆଖିରେ ଦିଗର କଜଳ ପିନ୍ଧିଲେ କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ବାପଘରେ ହିଅ, କାଲି ଯେମିତି ଥିଲୁ, ଆଜି ସେମିତି । ପିଲା ବୟସ, ପିଲା ମନ ଯାଇନାହିଁ । ତୋ ଛତରଖାର ମାଆଟାର ଅକଲ ନାହିଁ । ପର ମଣିଷ ଆସିବେ, ଏମିତି ଅରେକା ରୂପ ଦେଖିବେ କାହିଁକି ଲୋ ? ଏଇକଥା ମୁଁ ତାକୁ କେତେଥର କହିଲୁଣି ।

ତା ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଲି । ମନେ ହେଲା, ଯେପରି ସେ ତା' ପ୍ରାଣର ଖୋଲା କଥା କହୁଛି, ମନରେ ଛନ୍ଦ କପଟ ନାହିଁ ।

ଜିଜ ହାତରେ ଘଷି ମାଜି ମତେ ସେ ଗାଧୋଇ ଦେଲା । କହୁଲା, ଭୁଲସି ଲୋ, ତୁ କଅଣ ମୋ ହିଅ ନୋହୁଁ ? ଏଇଆତ ମୁଁ ଖୋଜୁଥିଲି । ଯା, ପରଘରେ ଖୁସିବାସିରେ ସଫାର କର । ଯୁବା ବୟସ ଧରି ହାଟବାଟରେ ପାଞ୍ଚି ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ବୁଲିବା ଭଲ ନୁହେଁ ।

ରାଜି ବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ ପାଖରୁ ମୋର ସବୁ ଦୋଷ ମାଗିନେଲି । ସୁରଙ୍କ କଥା କହୁଛି । ସେ ମନ ଦେଇ ସବୁ ଶୁଣିଲା । ମୋ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲା । ବୋଉକୁ ଢିଆରି କହୁଲା, କିଲୋ, ଯେତେକ ବୟସ ହେଉଛି ବୁଦ୍ଧି ସେତେକ ପୋଡ଼ି ଯାଉଛି ପର । ପିଲାଟାର ହାତରେ କାତ ଦିପଟ ଦେଉନୁ ?

ରାଜି ବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ ଫେରିଗଲା । ଆଖି ଓଦା କରି କେତେ କଲାଣ କରି ସେ ଗଲା । କେତେ ଦିନର କେତେ ଅଭିମାନ ରାଗ ରୁଷା ଆଜି ତାର କଟିଲା ।

ନୂଆ ଲୁଗା, କାତ, କଜଳ ପିନ୍ଧି ନିଜକୁ ନୂଆ ମଣିଷ ପରି ଅନୁଭବ କଲି । ଅଇନାରେ ମୁହଁ ଦେଖି ଖୁସି ହେଲି । ଗତ କଥା ସପନ ପରି ଲାଗିଲା । ଭାବିଲି, ସମୟ ପୁଣି ପଛକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ବାପ ଘରେ ହିଅ, ପର ମଣିଷ ପର

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ସଫାର ଜାଣେ ନାହିଁ । ସୁର ଅସିବେ, ଅଜ ଅଜ ସେ କହୁ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଯେ ଭାଇ ଅଛନ୍ତି । ଯେ ଯାହାର ସେ ତାହାର । ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ । ଜଣକ ଅଡ଼କୁ ଥରେ ମନ ଧାଇଁ ଯାଇ ପଛେଇ ଅସିବ ନାହିଁ ।

ବୋଉ କହୁଲା, କେତେବେଳେ ଯାଏ ଗୁହଁ ବସିଥିବୁ ? ସୁର ପାଗଳା ପିଲାଟା, କାମରେ ଲାଗିଥିଲେ ସବୁ କଥା ଭୁଲିଯିବ । ସଞ୍ଜକୁ ଅସିବ କି କଥଣ । ଯା, ଖାଇ ବସ ।

ମୋର ମନ ମରଗଲା । ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ଏତେ ଯତ୍ନରେ ସ୍ବପ୍ନ ରଖିଛି, ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ନ ବାଜିଲେ ପାଟିକି ଯିବ କିପରି ? ବୋଉକୁ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ଅସିଲି । ଯେତେ ଦୂର ଯାଏ ଅଖି ଯିବ, ଗୁହଁଲି, ଗନ୍ଧାର ଶୁନ୍‌ଶାନ୍ ।

ଗାଁ ସାମ୍ବାଅଡ଼ୁ ପିଲାଟିଏ ଅମର ଘର ଅଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଅସୁଛି । ଗୁହଁ ରହିଲୁ । ପାଖକୁ ଅସି ସେ ମୋ ଅଗରେ ଠିଆହେଲୁ ।

ବୋଉ ପଛରୁ ଅସି କହୁଲା; ଅଜ ଡେଇଁ କରନା, ମନୁଅଁ ଶୋଇଛି, ଏତିକିବେଳେ କାମ ସାରିନେ । ସୁର ଏ ବେଳା ଅସିବ ନାହିଁ ।

କହୁଲି, ଯାଉଛି ବୋଉ, ଧଡ଼ିଆ କଥଣ କହୁଛି ଶୁଣି ।

କଥଣ କିରେ ଧଡ଼ିଆ ?

ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ କହୁଲା, ଜେମି ଆଉ ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି ମୋହ ଯାଉଛି । ତେମାଇ, ବଇଦ, ଅଜ ସବୁ କେତେ ଲୋକ ତା ପାଖରେ ଅଛନ୍ତି । ତେତା ହେଲେ ଏଣିକି ତେଣିକି ଗୁହଁ ଖାଲି ତୋର ନାମ ଧରି ଡାକୁଛି । ତେମାଇ କହୁଲା, ଯା, ଭୁଲସୀ ଅପାକୁ ଡାକି ଅଣିବୁ । ଜଲ୍‌ଦି ଅ ।

ତାର କଥଣ ହୋଇଛି ?

କେତେ ଦିନ ହେଲା ଜର ହୋଇଥିଲା । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦେହ ବେଶି ଖସିପ । ବଇଦ କହୁଛି, ବୁଢ଼ୀ ଅଜ ଠାକିବ ନାହିଁ ।

ସତେ ?

ହଁ, ତୁ ଆ ପଛରେ, ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ଧଡ଼ିଆ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ।

ବୋଉ କହୁଲା; ଯିବୁ ଯଦି ମୁଁ ଯାଏ ଖାଇ ଦେଇ ଯା ।

ତର ତର କରି ଭାତ ଖାଇଲି । ଧଡ଼ିଆର କଥା ମନେ ମନେ ଗୁଣି ହେଉଥାଏ, ଜେମି ଆଉ ମସତ ଦେଖିବାକୁ ଏପରି ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଉଛି କାହିଁକି ?

ଡେଇ ନ କରି ବାହାରିଲି ।

ଅଧବାଟରେ ତେମାଇ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା । ତାର ମୁହଁ ଶୁଖି ଯାଇଛି । ମୋତେ ଦେଖି ତାର ଶୁଖିଲା ମୁହଁ ଆଉଁସ ମଉଳି ଗଲା ।

ପଚାରିଲି, ଜେମି ଆଉଁସ କଥଣ ହୋଇଛି କି ?

ଶୁଣିଲା ଓଠରେ ହସ ଖେଳାଇ କହିଲା, ସେ ପୁରରୁ ଡାକସି ଆସିଛି ।
ବୁଢ଼ୀ ଯିବାକୁ ନାସଜ । ତତେ ନଇଲେ ମତେ ସାଙ୍ଗରେ ନ ନେଲେ ସେ ଯିବ
ନାହିଁ । ବେଶି ଜଗର କଲାରୁ ମୁଁ ନଜେ ତତେ ଡାକିବାକୁ ଯାଉଥିଲି । ଗୁଲ୍
ଜଲ୍ ଦି ।

ଜର ହୋଇଥିଲା ?

ଆଲେ ନାହିଁ, ସେ ଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ତୋ ପାଖରୁ ଫେରି ସବୁ କଥା
ତାକୁ କହିଲି । ଶୁଣି ଶୁଣି ତତେ ଆଉ ମତେ ତା ମନ ଇଚ୍ଛା ଶୋଧିଲା, କହିଲା,
ଆଉ ସେ ଉଠିବ ନାହିଁ କି କାହାକୁ କିଛି କହିବ ନାହିଁ । ଦୁଇଦିନ କାଳ
କାନ୍ଦିଲା । ସେଇଠୁ ହେଲା ଜର, ସେଇଠୁ ଏ ଦଶା । ତାର ଆଶା ଥିଲା, ତୁ
ନିଶ୍ଚେ ତା ପାଖକୁ ଆସିବୁ, ନାହିଁ କରବୁ ନାହିଁ ।

ତେମାଇ ତୁନ ହେଲା । ଭରସି କର ମୁଁ କିଛି କହି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

କିଛି ଦୂର ଗଲା ପରେ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିଲି, ତେମେ ଭୁଲ କରଛ
ତେମାଇ, ତମର ବାହା ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା ।

ଉଚିତ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବେଳ ଗଢ଼ି ଯାଇଛି । ଆଉ ଆଜି ମରବାକୁ ଯାଉଛି ।
ଏଇ ଦୁଃଖ ମନରେ ଧରି ସେ ଯିବ ଯେ, ଏତେ କାଳର ବଂଶଟା ମୋର ଠଉଁ ବୁଢ଼ି
ଯିବ । ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ସେ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । କହିଲା, ମୁଁ ତାକୁ ଭୁଲୁଛି ।
ତୋ ଆଗରେ ମୁଁ ଯେ ପ୍ରସ୍ରାବ କରିଥିଲି ଆଉ ତୁ ମନା କରିଥିଲୁ, ଏ କଥା ସେ
ବିଶ୍ୱାସ କଲା ନାହିଁ । ମୁହଁ ଖୋଲି ଯଦି କେବେ ତା ମନର ସନ୍ଦେହ କଥା ମୋ
ଆଗରେ କହିଥାନ୍ତା ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ତତେ ଡାକିଆଣି ତା ଆଗରେ ଠିଆ କରିଥାନ୍ତୁ ।
ମରବା ଆଗରୁ ତୋ ମୁହଁରୁ ସେଇ କଥା ସେ ଶୁଣିବାକୁ ଗୁଡ଼େଁ ।

ମୋ ମୁହଁରୁ ‘ନାହିଁ’ ଶୁଣିଲେ —

‘ନାହିଁ’ ଶୁଣୁ କି ‘ହଁ’ ଶୁଣୁ, ବାଇଦ ମତରେ ଏ ଯାହାରୁ ଉଦ୍ଧାର
ପାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେବେ ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରି ଯିବ କି ଓଠରେ ହସ ରଖି
ଯିବ ସେଇକି ହେଉଛି ଏବକାର ଭବନା ।

ତୁମେ ସଫାର କରିବ ଏ କଥା ଜାଣିଲେ ସେ ଶାନ୍ତରେ ଆଖି ବୁଜିବେ ।
ତୁମେ ବାହା କରିବ ବୋଲି ଆଉ କୁ କହି ଦେଉନ ।

ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ । ନଜ ଆଖିରେ ମତେ ସଫାସା ଦେଖିବାକୁ ସେ
ଗୁଡ଼େଁ ।

କଥାର ସୁଅ ବଦଳାଇ ତେମାଇ ପଚାରିଲା, ପୁର ଆସିଛି କି ?

ମତେ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । ଜବାବ ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

କହିଲା, ତୁଲସି, ମୋ ପାଖରେ ତୁ ଲଜ କରୁଛୁ ? ଆଉ ଯାହା ଜାଣେ,
ତୁ କଅଣ ତାହା ଜାଣୁ ନାହିଁ ? ସେ ଜାଣେ, ମୁଁ ତୋ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାକୁ

କାଳୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବାହା ହୋଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ପିଲାଦିନର ସଜା ସଖୀ ଖେଳ, ଘରକରଣୀ, ମିଛମିଛକା, ସଂସାର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଛି । ତୁ ଥିଲୁ ପିଲା, ତୋ ମନରେ ତାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ଭାବିଥିଲୁ ମୋ ମନରେ ମଧ୍ୟ ଗାର ଟାଣି ନ ଥିଲା । ପିଲାଦିନ ସବୁ ଖେଳ କୌତୁକ କଥା ତା ଆଗରେ ଖୋଲି କହି ଆସିଥିଲୁ । ଯେଉଁଦିନ ତୁ ପରଘରକୁ ଗଲୁ, ସେଇ ଦିନ ମୁଁ ବୁଝିଲି, ମୋ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭିତରେ ପିଲାଦିନର ଖେଳ ଗସ୍ତତା ଗାର ଟାଣି ଦେଇଥିଲା । ତୁଳସି, ସ୍ୱପ୍ନରେ ତୋତେ ମୁଁ ମୋର କର ନେଇଥିଲୁ । ଆଖି ଖୋଲିଲେ ତୋର ଭଲ ଛଡ଼ା କେବେ ମନ ମନାସି ନାହିଁ । କାଲି ତୁ ବିଧବା ହେଲୁ, ତୋ ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ଦୁଃଖୀ ହେଲି । ଆଉଥରେ ସଂସାର କରୁ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଖୁସି ହେଲି । ପୁଣି ସୁରକୁ ଘେନି ନୂଆ ସଂସାର କରିବାକୁ ମନ କଲୁ ଜାଣି ମୁଁ ଆଦୁର ଖୁସି ହେଲି । ତୋର ସୁଖ ଆନନ୍ଦ ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଗୁହେଁ, କାରଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭିତରେ, କେଜାଣି ବା ଏ ଦେହର ବାହାରେ ତତେ ମୁଁ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ବୋଲି ମନେ କରେ । ତୋ ଭିତରେ ଓ ମୋ ଭିତରେ ଆଉ କାହାର ଛବି ଆସି ପାରେ ନାହିଁ । ତୁ ଅନ୍ୟ ସଂସାର କଲେ ମୁଁ ଭାବିବି ସତେକି ମୋର ଗାଈଟା ଆଉ କାହା ଗୁହାଳରେ ବନ୍ଦା ହୋଇଛି, ଥାଉ, ଭଲରେ ଥାଉ, ମୋର ଗାଈ । ଆଉ ଏ କଥା ଶୁଣିଥିଲୁ, ମନେମନେ ଶୁଣି ହେଉଥିଲା । ସେଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ତୋ ପାଖକୁ ମତେ ସେଥିପାଇଁ ସେ ପଠାଇ ଥିଲା ।

ମୋର ଦୁଇ ଆଖି ଲୁହରେ ଭରି ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଅଧ ବାଟରେ ଅଟକି ଯାଇ କହିଲି, ତେମାଇ ତମ କଥା ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି । ତମ ମନରେ ଯଦି ଏହା ଥିଲା ତ ଆଗରୁ କହିଲ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତମର ଗୋଡ଼ତଳେ ନିଜକୁ ସମର୍ପି ଦେବାର ଆଶା ଓ ଆଗ୍ରହ ମୋ ମନରେ ଥରକୁ ଥର ଆସିଥିଲା, ମୁହଁ ଫିଟି ନ ଥିଲା । ତଥାପି, କେତେ ଥର ମୁଁ ପ୍ରକାଶନରେ ସେ କଥା ତମକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି । ତମେ ସବୁଦିନ ପର ଥଟା ନକଲ କର ମୋ ଆଗ୍ରହକୁ ଦୂରେଇ ଦେଇଛ । ମନରେ ମୋର ଦୁଃଖ ଓ ଅଭିମାନ ଆସିଲା । ଭାବିଲି, ତେମାଇର ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେଇ ଅନ୍ୟ ସଂସାର କରିବାକୁ ମୁଁ ଗଲୁ, ଫେରି ଆସି ଦୃତାଣ ହେଲି । ସେ ସଂସାର ମୋର ପୋଡ଼ି ଜଳି ଗଲା । ମୁଁ ପିଲାବେଳେ ମା, ମୁଁ ବିଧବା, ତେମାଇ ମତେ ଘୃଣା କରେ, ଆମର ରଜାସଖୀ ଖେଳ ତ ସପନ ହୋଇଥିଲା, ଏବେ ହେଲା ସାତ ସପନ । ସେଥିପାଇଁ,—ସେଥିପାଇଁ—

ଆଉ କହି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି କହିଲା, ମୁଁ ନବୋଧ, ତୋ ମନ କଥା ମୁଁ ବୁଝିପାରୁ ନ ଥିଲି । ତୋ ମନରେ ଆଦାତ ଦେବି ନାହିଁ ବୋଲି ମୋ ମନର କଥାକୁ ତୋ

ଆଗର ଓଲଟାଇ କହିଛି । ଦୁଏ ତ ତୁ ବୁଝିବୁ ପରିହାସ । ଖୋଲି କହିବାକୁ ସାହସ କରି ନାହିଁ । ତୁରେଇ ଆସି ମଧ୍ୟ ତୋ ପଛରେ ମୋ ମନଟାକୁ ଗୋଡ଼ାଇବାକୁ ଗ୍ରହଣ ଦେଇଛି ।

ଲୁହ ପୋଛି କହିଲି, ସେଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ତମେ ସବୁ କଥା ଖୋଲି କହିଲ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ତୋ ସଙ୍କଳରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ସୁରକୁ ତୁ ବିବାହ କରି ସୁଖରେ ରହିବୁ, ସେଥିରେ ମୋର ଆନନ୍ଦ ।

ତୁନ ହୋଇ ଦୁହେଁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଚାଲିଗଲା । ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦୁଇଟା ଭାବର ଟିକା ଓଟିଏ ଲାଗିଥାଏ । ଗୋଟାଏ ଆଡ଼େ ସୁର, ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ତେମାଇ । ଦୁହେଁ ମତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ଦୁହେଁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ, ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଜଣକର ହାତ ଧରି ସଫାର କରିବାକୁ ଗଲେ ଆଉ ଜଣର ମନ ଭାଙ୍ଗି ଯିବ । ଜଣକୁ ତ ବାଛି ନେବାକୁ ହେବ । ମୋର ପିଲାଟିର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ, ସୁରଙ୍କ ହାତ ଧରି ଯିବା ଭଲ ।

ଏ ଦୁନିଆଁରେ ଜଣକ ଉପରେ ଶହେ ଲୋକଙ୍କର ଆଖି ପଡ଼େ, ମନ ଟାଣି ହୋଇ ଆସେ, କଲବଲ ଦୁଏ, ତା' ବୋଲି ତ ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉ, କି ପୁରୁଷ ହେଉ, ଶହେ ଜଣକୁ ନେଇ ଘର କରିବ ନାହିଁ । ଶହେ ଜଣଙ୍କର ମନର ତାପ ଲିଭାଇବ ନାହିଁ ! ଜଣକୁ ଜଣେ, ଏହା ତ ସଫାର କଥା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ମନର ମଣିଷ ଅନ୍ୟଠାରେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଝୁର ମରବା ଦୁର୍ଗଳତା ଓ ଓଲମି ।

ଏଇ ସବୁ କଥା ତେମାଇକୁ କହିଲି । ସେ ତୁନି ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣିଥିଲା । କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ମୋର ମନେ ହେଲା, ଯେପରି ସେ ମୋର ସବୁ କଥା ଠିକ୍ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲା ।

କହିଲି, ଲୋକେ ଭାବନ୍ତି ଦଇବର ଘଟସୂତ୍ର, ଯାହା ହାଣ୍ଡିରେ ଯିଏ ଚାଲି ପକାଇଛି ବାନ୍ଧି ଲୋଗତମାନ ହେବ । ମୁଁ ଦିନେ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲି । ପରେ ମୋ ଧାରଣା ବଦଳିଲା । କେତେବେଳେ କଅଣ ଘଟିଯାଏ-ତେମାଇ, ମଣିଷର ଆଗଭୁଷା ଜାଣିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଘଟଣା ଉପରେ ମଣିଷର ଚାଲ ନ ଥାଏ । ଘଟିଲା ଘଟଣାକୁ ଝୁର ହେବା ସାର ଦୁଏ, ମଣିଷ ଦୁଃଖ ପାଏ ।

ତେମାଇ ହସିଲା । କହିଲା, ଝୁରବାରେ ଆନନ୍ଦ ଅଛି ଭଲପା, ସଫାର କରିବାର ଆନନ୍ଦରୁ ସେ ଆନନ୍ଦ ଉଣା ନୁହେଁ । ଦୁର୍ଗଳତା କହ, କି ଓଲମି କହ, ଝୁରବାର ଆନନ୍ଦ ଯେ ବୁଝେ ସେ କାହିଁକି ଅନ୍ୟ ସଫାର କରିବ ? ଯାଉ ସେ କଥା । ମୁଁ ତତେ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ କରିବି, ତୋ ପ୍ରତି ମୋର ସବୁ ସ୍ନେହର ବଦଳରେ, ମୋର ଅନୁରୋଧ ତତେ ଥରଟିଏ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ମୁଁ ତୁନି ରହିଲି ।

ସେ କହବାକୁ ଲାଗିଲା, ଶେଷ ବେଳରେ ଜେମି ଆଉର ଓଠରେ ହସ ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ । ତୋତେ ହୁଏ ତ ସେ ପଚାରବ । ତୁ ହଁ ନ କହ ପଛେ, ନାହିଁ କରୁ ନାହିଁ । ତୋ ମୁହଁର ହସ, ତୋ ନୂଆ ବେଶ, ଆଉ ମୋର ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ତୋର ନୀରବ ଭାବ ଦେଖି ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଶାନ୍ତରେ ଆଖି ବୁଜିବ । ପିଲା ଦିନର ଖେଳ କୌତୁକ ପରି, ଏ ବି ଆଜି ହେବ ଆମର ଆଉ ଥରେ ଖେଳ । ତା ପରେ, ସୁରକୁ ନେଇ ତୁ ସଞ୍ଚାର କର ଭୁଲଣୀ, ଆଉ, ତୋତେ ଝୁରୁ ସପନରେ ମୁଁ ମୋର ଘର ସଞ୍ଚାର ଗଢ଼ିବି, ମୋର ଗାଈଗୋରୁ ପଲ ମଝିରେ ଘୁମେଇଁ ଘୁମେଇଁ ଖୋଇ ପଡ଼ିବ ।

ତା କଥା ଶୁଣି ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଲା । ତାର ଅଭିମାନରେ ମୋର କଅଣ ଅଛି ? ମିଶିପେ ଏମିତି ଚାହେଁ କଥା କହୁ ଜାଲରେ ପକାନ୍ତି । ସେଇଠୁ ନେଇ ଖାଲେଇରେ ରଖନ୍ତି । ଯାହାହେଉ, ସୁର ମୋର ଆଗ । ସେ ମନୁଆର ଦାଦି ।

ତଥାପି, ତେମାଇ ସଙ୍ଗେ ତା ଘରକୁ ଗଲା ।

ତେମାଇର ଆଶା ରହୁଲା ନାହିଁ । ଆମେ ଦିହେଁ ପାଖାପାଖି ହୋଇ ଜେମି ଆଉର ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲୁଁ, ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଡ଼ରେ ହାତ ମାରିଲା, ଗାଁ ଲୋକେ ଜମା ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ବରଦ ନାଡ଼ି ଦେଖି କହିଲେ, ଆଉ କାହୁଁକି ଯହୁ, ବୁଢ଼ୀର ମୁହଁ ଆଖି ଆଉ ଖୋଲିବ ନାହିଁ ।

ତେମାଇ ମତେ ଚାହେଁଲା, ମୁଁ ଚାହେଁଲି ତାକୁ । ଦୁହେଁ ଆଖିରେ ଲୁହ ତଳ ତଳ ହେଲା । ଏକ ସଙ୍ଗେ ଦିହେଁ ଲୁହ ପୋଛିଲା ।

କେତେ ସମୟ ଭୁଲ ହୋଇ ବସିଲା କେଜାଣି, ଘରୁ ସମସ୍ତେ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ସଞ୍ଜ ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ ।

ତେମାଇ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କହିଲା, ଏଥର ତୁ ଯା ଭୁଲଣୀ, ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲୁ । ତୋତେ ଆଉ କେବେ ବିରକ୍ତ କରିବି ନାହିଁ । ଗାଈ ଗୋରୁ ମେଲରେ ମୋର ଏକୁଟିଆ ଜୀବନ ବେଶ୍ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ କଟିଯିବ ।

ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସଞ୍ଜ ହୋଇଥିଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ବନ୍ଦ ହେଉ ନ ଥାଏ, ଜେମିଆଉ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ତେମାଇ ପାଇଁ ।

ସୁର ଆସିଥିଲେ । ଘରେ ବୋଉ ପାଖରେ ବସି ଗପ କରୁଥିଲେ । ମନୁଆଁ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଥାଏ । ସୁରକୁ ଦେଖି ଅନନ୍ଦରେ ମୋର ପେଟ ପୂରି ଉଠିଲା । ଜେମି ଆଉର ମରଣ ଆଉ ତେମାଇର ଆଖିର ଲୁହ ମୋ ନୂଆ ଅନନ୍ଦର ପଛପଟେ ଲୁଚି ରହିଲା । ଯେଉଁ ସୁରକୁ କାଲି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇଟି ପରି

ଦେଖୁଥିଲି, ତାଙ୍କର ତଳ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଅତି ପିଲାଟି ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି, ତାଙ୍କର ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଲଜଲଜ ମାଡ଼ିଲା, ଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ମୋ ଆଖିରେ ସେ କେତେ ବଡ଼ ଦେଖାଯାଉଛି, ତାଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜକୁ ମୁଁ ପିଲାଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କଲି ।

ସୁର, ମୋର ସପନ ପ୍ରଜ୍ଞା, ମୋ ତପସ୍ୟାର ଫଳ । ମନରେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେବେ କେବେ ତୋଫାନ ଉଠୁଥିଲା ସେତକ କେବଳ ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ପାଇଁ । ପାଇବାର ଆଗ୍ରହ, ପାଇବାର ମୋହ ଆସେ ଆସେ ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଯାଇଥିଲା । ଭୂତ ବାଇଦର କୁହାଟ କେବେ କିପରି ଭାବନାରେ ତୋଫାନ ଆଣିଲା, ତାଙ୍କର ପାଖରୁ ମନଟାକୁ ଦୂରରେ ଦେବାକୁ । ଭୂତବାଇଦ ପଛରେ ରହିଛି, ଦୂରରେ ।

ସୁର ଆଜି ଆସିଛନ୍ତି । ବେଳ ବାହୁଡ଼ିଛି ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲି । ମତେ ଦେଖି ସୁର ବିଛଣାରୁ ଉଠି ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ପ୍ରଣାମ କଲେ ।

ଲଜ ଲାଗିଲା, କେମିତି ଖରାପ ବି ଲାଗିଲା ।

ମନୁଆ ଧାଇଁ ଆସି କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି କହିଲା, ମା, ଦାଦା ଆସିଛି ।

ତାକୁ କୋଳକୁ ନେଇ ବୋଉ ପାଖରେ ବସିଲା । ମନେ ମନେ ଗୁଣି ହେଉଥାଏ, ସୁର ପ୍ରଣାମ କଲେ କାହିଁ କି ?

ବୁଝିଲି, ଲୋକ ଦେଖଣା, ପୁରୁଣା ଅଭ୍ୟାସ । ଯେତେଦିନ ଯାଏ ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ନାହାନ୍ତି, ସେତେଦିନ ଯାଏ ମୋ ଦିଅର ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା, ଏତେବେଳ ଯାଏ କ'ଣ କରୁଥିଲୁ ମା ?

ଜେମି ଆଉଁସ ମରଣ କଥା ତାକୁ କହିଲି । କାହିଁକି ମତେ ତେମାଇ ଡକାଇ ଥିଲା ସେ କଥା ସୁରଙ୍କ ଆଗରେ ଖୋଲି କହିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା, ଦୁଃଖ କଲା, କହିଲା ମଲାମାହିଁ ଯେ ବୁଢ଼ୀ ତରଗଲା । ତେମାଟା ମଣିଷ ନୁହେଁ । ବୁଢ଼ୀର ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ତେମାର ହାତକ ଦି ହାତ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତା କୋଳରେ ପିଲା ବକଟେ ଦେଖି ଖୁସିରେ ଆଖି ବୁଜିଥାନ୍ତା । ତେମା ତ ଏକ୍ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଲା, ବାହା ହେବୁ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ୀ ଦୁଃଖ କରି କହେ । ଆଲୋ ଭୁଲସୀ, ମଣିଷର ଆଶା ରହେ ନାହିଁ ଲୋ, ଆଇସ ବି ଗୁହଁ ବସେ ନାହିଁ । ବେଳ ଗଢ଼ି ଗଲେ, ମଣିଷ ଦିନେ ଚରନ୍ତନ ପାଇଁ ଆଖି ବୁଜେ । କେତେ ଛଟପଟ ଆଶା ଅପୂରଣ ରହିଯାଏ । ଦୁନିଆ ତ ଏମିତି ଗୁଲୁଛି, ସେଥିକ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ସବୁ ରହିଯାଏ ଅଧା ।

କାହ୍ନୁର ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ସବୁ ରହିଯାଏ ଥାଏ । ସତ କଥା ! ଭାବିଲା ବେଳକୁ ଗୁଲି ଥର ଉଠେ । କେତେ ବାଟ ଯାଇ କାହାର ସଞ୍ଜ ହେବ କିଏ ଜାଣେ ? ତଥାପି, ମଣିଷ ଦିନର ଆଲୁଅ ଲେଡ଼େ, ଖଣ୍ଡେଦୂର ଆଗେଇ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଅସରନ୍ତି ବାଟେ, ଶେଷ ନାହିଁ । ବାଟେ ମଝିରେ ବେଳ ବୁଡ଼େ, ଅକାର ହୁଏ, ସବୁ ହୁଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ।

କେତେବେଳଯାଏ ସମସ୍ତେ ଭୁଲ ହୋଇ ବସିଲୁ । ବୋଉ ତା ଜୀବନର ସଞ୍ଜବେଳ କଥା ଭାବୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ଅକାର ପରେ ମୋ ଜୀବନରେ କେବେ ଆସିବ ଆଲୁଅ !

ବୋଉ କହିଲା, ସୁର କେତେବେଳୁ ଆସିଲଣି, କିଛି ଖାଇନାହିଁ, ମନା କଲା । ମୁଁ ଯାଉଛି ଗଣ୍ଡାଏ ଫୁଟାଇ ଦିଏ । ତୁ ବସି କଥା ଭାଷା ହେଉଥା । ଆଉ ଭବିଷ୍ୟତ କାହିଁ ?

ବୋଉ ଉଠିଗଲା । ବୁଝିଲି, ସୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମନ ଖୋଲି କଥାଭାଷା ହେବାକୁ ମୋତେ ସୁଯୋଗ ଦେବାକୁ ସେ ଜାଣି ଜାଣି ଉଠିଗଲା । ସୁରଙ୍କୁ ମୁଁ କଅଣ ପଚାରିବି, କିପରି ବା କଥା ଆରମ୍ଭ କରିବି, ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମନୁଆଟା ଆନନ୍ଦରେ ଏ କୋଳରୁ ସେ କୋଳ ହେଉଥାଏ ।

ଏଣୁ ତେଣୁ ପାଣି କଥା ପଇଲା । ଗାଁରେ କିଏ କିପରି ଅଛି, ଘର ବାରିର ଅବସ୍ଥା, ମୂଳପାଢ଼ର ଦର । କିଛି ସମୟ ପରେ ସଙ୍କୋଚ ଘୁଣ୍ଟିଗଲା । ହସ କୌତୁକରେ ମନଖୋଲ ଗପ ! ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିବାକୁ କାହାର ଭରସା ହେଉ ନ ଥାଏ । ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କର ମନ କଥା ଜାଣି, ତଥାପି, ସଙ୍କୋଚର ପରଦା ଖୋଲି ସାହସ କରି କେହି କାହାର ଆଗକୁ ଆସିବାକୁ ଆଗରର ହେଉ ନାହିଁ ।

ମନୁଆଁ ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତାକୁ ବଛାଣାରେ ଶୋଇ ଦେଇ ସୁରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଘୁଣ୍ଟି ବସିଲି । ଲୁଗାପଟା ସଜାଡ଼ି ନେଇ ଆରମ୍ଭ କଲି, ଦୁନିଆଁରେ ମଣିଷର ଯେତେ ଦୁଃଖ ହୁଏ, ସୁର, ତା ମୂଳରେ ଥାଏ କଅଣ ଜାଣ ? ପରସ୍ପରକୁ ଭୁଲ ବୁଝିବା । କେହି କାହାର ମନ କଥା ଜାଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମନ ଖୋଲି କହି ହୁଏ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଭୁଲ୍ ବୁଝେ । ଆଉ, ସେହି ଭୁଲ୍ ପଛରେ କଳିହୁଡ଼ି ମନ୍ତ୍ରର ଛପି ଛପି ଗୁଲେ ।

ସୁର ହସିଲେ । କହିଲେ, ସବୁ କଥା ଆମେ ଜାଣୁ । ତଥାପି, ମଣିଷ ଜାଣି ଜାଣି ମନ୍ତ୍ରର କଥା ଶୁଣେ, ଘର ଗୁଡ଼ି ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସେ, ଅଭିମାନରେ ନିଜେ କୁଞ୍ଜ ଭୋଗେ, ନିଜ ଲୋକଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଦିଏ । ଦିନ ଗଡ଼ିଯାଏ, ଶେଷରେ ମଣିଷ ତାର ଭୁଲ୍ ବୁଝେ । ରଙ୍ଗା ଘର ନୁଆ କରି ଗଢ଼ାଯାଏ, ଦିନ ଆସେ ।

ସୁରଙ୍କର କଥା ବୁଝିଲି । ଆବରଣ ରଖି କଥା କହିବା ଦରକାର କଅଣ ? ଆଗ୍ରହରେ କହିଲି, ସୁର, ଗତ କଥା ପୋଡ଼ିଯାଉ । ଆମେ ଆମର ନୁଆ ଘର

ଗଡ଼ିବା, ମନରୁ ସନ୍ଦେହ ଓ ଅବିଶ୍ୱାସ ତଡ଼ିବା । ବାର ଲୋକେ ବାଇକଥା କହିବେ । ପାଟି ଘୋଳି ଦେବ, ଦେହସଦୃଶ ଦେବ । ମନକୁ ସେମାନେ ଭୁଲି ଦେବେ । ଆମେ ମନୁଆଁ କୁ ମଣିଷ କରିବା ।

ସୁର ଖୁସି ହେଲେ । କହିଲେ ସତେ, ସତେ, ତମ କଥାର ଆଉ ଅନ୍ୟଥା ଦେବ ନାହିଁ ? ମୋତେ କେବେ ଆଉ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ, ଭୁଲ୍ ବୁଝିବ ନାହିଁ ? ଦାଣ୍ଡଲେକଙ୍କ କଥାରେ କାନ ଦେବ ନାହିଁ ?

ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା । କହିଲି, ମତେ କ୍ଷମା କର, ତମକୁ କେତେ ଅବହେଳା କରିଛି । ତମ ମନରେ କେତେ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି । ବିଶ୍ୱାସ କର ସୁର, ସେଥିପାଇଁ ଦିନରାତି ଅନୁତାପ ମଧ୍ୟ କରିଛି । ଛଟପଟ କଲବଲ ହୋଇ ଆଖି ଲୁହରେ ବେଳ କଟାଇଛି । ସବୁଦୋଷ ମୋର ।

ବୋଉ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । କହିଲା, କିରେ ଭୂତ ଖାଇବ ନାହିଁ କି, ଦୋଷ ଗୁଣ କଥା ଏତେ ପଡ଼ିଛି କାହିଁକି ? ଦହେଁତ ପିଲା, ନବୋଧ, ସଂସାରରେ ଅନେକ କଥା ଶିଖିବାକୁ ବାକି ଅଛି । ମଣିଷ ମରବାଯାଏ ଶିଖୁଥାଏ, ଭୁଲ କରୁଥାଏ, ତାହା ଯଦି ହେଉ ନ ଥାନ୍ତା, ମଣିଷ ମରନ୍ତା ନାହିଁ କି ଏ ସଂସାରରେ ଦୁଃଖ ବୋଲି କିଛି ନ ଥାନ୍ତା । ଆସ ଖାଇବ ।

ସୁର କହିଲେ, ମାଉସୀ, ତୁମେ ବି ଆମ ସଙ୍ଗେ ଯିବ, ମନୁଆର ଯନ୍ତ୍ର ନେବ, ଆମର କଳିଆ ଭାଙ୍ଗିବ । ନୂଆଁର ମୋ ସଙ୍ଗେ ନିଜ କଳିଆ କରନ୍ତି ।

କହିଲି, ତେମେ ଏକା ଭାରି ସୁଧାର ମଣିଷ !

ବୋଉ କହିଲା, ହଁରେ ଯିବି । ବେଳକାଳ ସରି ଆସିଲା । ଶେଷ ବେଳକୁ ତମର ହାତରେ ନିଆଁ ଟିକେ ପାଇଲେ ମୋର ଆତ୍ମା ମୋସି ହୋଇଯିବ । ତେମେମାନେ ତ ମୋର ସବୁ !

ଗଲି ଅଧ । ସୁର ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଗୁଡ଼ିଦେଲି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି କହିଲି, ଭୂତବାଇଦ, ଦୁର୍ନାମକୁ ଆଉ ମୋର ଡର ନାହିଁ । ଶୁଣି ଶୁଣି କାନ ବଧୁର ହେଲାଣି ।

କହିବାକୁ ମନ ହେଉଥିଲା, ତମକୁ ଗୁଡ଼ି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଆଉ ଏକା ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଭୂତ ଅଟକିଗଲା ।

ସୁର କହିଲେ, ଗୋଟିଏ ଘରେ ସାରା ଜୀବନ ଆମେ ଦହେଁ ସମୟ କାଟିବା, ଲୋକଙ୍କ କଥାରେ କାନ ଦେଲେ ଚଳିବ କିପରି ? ଅନେକ କାମ ବାକି ଅଛି । ଦୁଇ ଭିନ୍ନ ଦିନ ପରେ ତେମେ ସବୁ ଯିବ । ମୁଁ ନଜେ ଆସିବି ନେବାକୁ । ବାକିଆ କାମ ଛାଡ଼ାଇ ଆସେ ।

ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି ଚାଲିଯିବ ପଛେ ।

ରହିବାକୁ ମଜିଲେ ।

ମିଳନଲେଖା ଉପାସୀ ଦେହ ତାଙ୍କର ଦେହର ନବିତ ପରଶ ପାଇଁ ଅନୁଲ ହୋଇ ଗୁହଁ ରହୁଥିଲା । ଉତ୍ତେଜନା ରକ୍ତର ପ୍ରବାହ ବେଗ କରିଥିଲା । ଯୌବନ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠିଲା, ସୈନ୍ଧବ ମଥା ନୋଇଁଲା । ଦୁନିଆଁ ଶୂନ୍ୟ ଦିଶିଲା ।

ବୋଉ ଡାକିଲା, ଶୋଇବ ନାହିଁ କି ?

ଶୋଇଲୁଁ, ଗୋଟିଏ ଘରେ । ବୋଉ କୋଳରେ ମନୁଆ, ତା ପାଖରେ ମୁଁ, ଟିକିଏ ଦୂରେଇ ଅଉ ଖଣ୍ଡେ ସପରେ ପୁର । ପୁର ଶୋଇଲେ ନିଦରେ, ମୋ ଆଖିକୁ ନିଦ ନାହିଁ । ଅକାଶ ପାତାଳ କେତେ କଥଣ ଭରୁଁ ଭରୁଁ ପାହାନ୍ତି ହେଲା । କେତେ ଦୂରରୁ କେଜାଣି କୁକୁଡ଼ାର ଡାକ ଶୁଭିଲା । ଉଠିଲା । ତାଙ୍କର କପାଳରେ ହାତ ରଖି ଡାକିଲା, ଉଠ ପୁର ।

ପୁର ଉଠିଲେ ।

ଯାଉଛି ନୁଅଉ, ତେର ହୋଇଯିବ ।

ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି କହିଲା, ଯାଅ, କେବେ ପୁଣି ଆସିବ ?

ଦୁଇଦିନ ପରେ । ତେମେ ସବୁ ଏକା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବ ।

ଫିକା ପାହାନ୍ତିର ଆଲୁଅ ସାଥରେ ଛପିଯିବା ଯାଏ ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ରହୁଥିଲା ।

୩୨

ମନ କାହିଁ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । କାମ କରିବାକୁ ହାତ, ଗୋଡ଼ ଚକ୍ର ନ ଥାଏ । କାନ୍ଦକାନ୍ଦର କୋହ ଉଠୁଥାଏ ପେଟ ଭିତରୁ । ଯେପରି କଥଣ ହଜାଇଛି । ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ, କିଛି ଦେଖେ ନାହିଁ । ଆଖି ଦୁଇଟା ମନ ଭିତରେ ଏ କନ୍ଦ ସେ କନ୍ଦ ବୁଲୁଥାଏ, ମନ ଧାଇଁଥାଏ ପୁରଙ୍କ ପଛରେ ।

ଦୁଇ ଦିନ ! କେମିତି କଟିବ ? ଦୁଇ ଘଡ଼ିର ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହ ହେଉ ନାହିଁ ।

ଆଖିମତା ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଯାହାର ଦେହର ପରଶ ପାଇଁ ଉପାସୀ ଦେହ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା, ମନକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରିଥିଲା ପାଗଳ ହେବାକୁ, ଲଜ, ରାଗ, ସଙ୍କୋଚ, ପୁରୁଣା ପ୍ରଥା, ପୁରୁଣା ସମ୍ବୃଦ୍ଧିର ବାଧାକୁ ନ ମାନ ଯାହାର ଦେହ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଯିବାକୁ ରକ୍ତରେ ଲାଗିଥିଲା ନିଆଁ, ସେ ନାହାନ୍ତି, ଦୁଇଦିନ ପରେ ଆସିବେ, ଦୁଇଦିନ ।

ଅଳ୍ପ ପାଖରେ ଦୁଇଟା ଦେହ, ତହିଁରେ ଛଟପଟ ଅସ୍ଥିର ଦୁଇଟା ମନ, ମିଶି ଏକାକାର ହେବାକୁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା । ମଝିରେ ସହସ୍ର କୋଶର ଦୂରତ୍ବ କିଏ

ଅଣିଦେଲା ? ମାରବ ନିର୍ଜନ ଗାଁ । ଶହ ଶହ ଲୋକଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କଲି କାହିଁକି ? ମିଳନ ରକ୍ତଶା ଦେହଟା ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠିଲା, ଆକର୍ଷଣର ଡୋରରେ ଟାଣିହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଦୁଇଟା ଦେହର ମଝିରେ ଏତେ ବଡ଼ ବ୍ୟବଧାନ, ଏତେ ଲୋକଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି କିଏ ସୃଷ୍ଟି କଲା ?

ଧର୍ମ, ସମାଜ, ସଂସ୍କୃତି । ସବୁ ଏଇ ମଣିଷ ହାତରେ ଗଢ଼ା । ମନର ଅରଣୀ ଦଉଡ଼ି ଆଗରେ ଠିଆକରି ବାଧା ଦେବାକୁ ମଣିଷ ଗଢ଼ିଛି । ଲଜ, ଭୟ, ସଙ୍କୋଚ, ଘନିଷ୍ଟା ତ ଏକା କଥା । ମଣିଷ ଗଢ଼ା ନିୟମର ପ୍ରକାର । ନ ମାନି ତଳି ହେବ ନାହିଁ । ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରବଳ ହେଲେ ମିଳନର ଅଗ୍ରହକୁ ଦାବି ହେବନାହିଁ, ଆକର୍ଷଣର ଧାପ ସହ ହେବନାହିଁ, ସବୁ ପ୍ରଥା ଓ ନିୟମର ବାଡ଼ବଟା ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ । ଦେହ ଦେହର ମିଳନ ହେବା ହେଉଛି ଦୁନିଆର ମାଲ । ଭୂତବାସନା ରହିଛି ତା ପରେ, ଛୁ, ଛୁ, ଅମୃତଟା, ଛଃ, ଅଧର୍ମ କଥା, ଅନାବୃତ୍ତ କଥା, ଅଜାଣ କଥା । ସବୁ ସତ, ସବୁ ଠିକ୍ ।

ଲଜ, ଭୟ, ସଙ୍କୋଚ, ଦୁଇଟା ଦେହର ମିଳନରେ ବାଧା ଦେଇଥିଲା ।

କଥଣ ବସି ଏତେ ଭାବୁଛି ଲୋ ଭୁଲସୀ, ଦେଖିଲୁ ତେଣେ ପିଲାଟାକୁ, କି ସର ହେଲଣି ।

ବୋଉର ଡାକରେ ଭବନା ଭାଙ୍ଗିଲା । ମନୁଆଟା ଗୋବରରେ ଦାଣ୍ଡି ହେଉଛି ।

ଉଠିଯାଇ ତାକୁ ଟେକି ଆଣିଲି ।

ବୋଉ କହିଲା, ଯା ଗାଧୋଇ, ଡେଇ ହେଉଛି ।

ବୋଉର କଥା ମାନିଲି ।

ଉପର ଓଳି, ଗୁରୁ ନେଉଟାବେଳେ, ବୋଉ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି ଦେଉଛି । କେତେ ଦିନର କେତେ କଥା ମନ ଖୁସିରେ ଗପୁଛି । କହିଲା, କେଳୁ ଦୋକାନୀର ପଇସା ଅଠଅଣା ବାକି ଅଛି ଯେ ପାଞ୍ଚିଅର ମାଗି ଗଲଣି । ପାଖରେ ତ ପଇସା ନାହିଁ । କାଲି ହାଟକୁ ଯିବୁ କି ?

କହିଲି, ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।

ଥାଉ ତେବେ । କାଲି ଛୁଡ଼ି ପହଞ୍ଚି ଦିନ ସୁର ଆସିବ । ଆମେ ଯିବା ଆଗରୁ କେଳୁଆର ଧାର ପୁଢ଼ି ଦେଇ ଯିବା ।

ଜବାବ ଦେଲିନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ରହି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ସବୁ ଆୟୋଜନ ସୁର ସେଇଠି କରିବ । ଆମେ ନିଅଣ୍ଟି ଗରିବ । ଗହଣା ଭିତରେ ନିମକାଠି ପରି ସମ୍ପତ୍ତି ଏଇ ଡ଼ହ ଖଣି ଯେ, ଟିମ୍-ବାବୁ ତାକୁ ନିଲାମ ଉଠାଇ କେବେଠୁ ନେଲେଣି । ବାହାଘର କରିବାକୁ ହାତରେ ପଇସା ନାହିଁ । ହେଲେ, ସେଥିକି ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରା

ନାହିଁ । ଲୋକେ ନିନ୍ଦା କରିବେ ମୋତେ । ଯାହାର ନାହିଁ ସେ ସହେ । ତୁ ଖୁସିରେ ଘର ସଫାର କର । ସବୁ ନିନ୍ଦାମିତାର ବୋହୂ ମୁଣ୍ଡରେ ନେଇ ମୁଁ ମଣାଣିକୁ ଯାଏ ।

କହିଲି, ତୁ ଏମିତି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛୁ କାହିଁକି ? ଯଦି ସେମିତି ତତେ ଅପମାନ ହେବ, ସୁର ଅସନ୍ନ, ମନକଥା ଖୋଲି କହିବୁ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଟଙ୍କା ଅଛି । ଆଉ କିଛି ଦିନ ଡେଇଁ ଦୋଇଯିବ ତ ! ଲୋକ ସୁଲଭ ଯାହା, କର । ସେ ଟଙ୍କା ଦେବେ ।

ଠିକ୍ କହିଛୁ ମା । ତେବେ, ଆଉ ଡେଇଁ କରିବାକୁ ମନ ତାକୁ ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ମୋର ଆଖି ବନ୍ଦ ହେବ ସେ କଥା କିଏ କହିବ ? ବଞ୍ଚି ଥାଉଁଶୁ ତୋର ସୁଖ ଦେଖିବାକୁ ମନ ଉଛୁଳୁ ହେଲାଣି । ହଉ, ସୁର ଅସୁ । ତା ସଙ୍ଗେ କଥା ଭାଷା କରେ ।

ମନୁଆଁକୁ ନେଇ ବୋଉ ପଦାକୁ ଗଲା । ମୁଁ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲି । ଚିଲିରେ କୁହୁଳା ପକାଇବ । ସହଳ ସହଳ କାମ ସାରିଦେଲେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବ । ଅନନ୍ଦା ଦୋଷରୁ ଆଖି ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ମୁଣ୍ଡ ବଥାଉଛି ।

ଘସି ଧୂଆଁରେ ଆଖି ମଳି ମଳି ପଦାକୁ ଆସିଲି । ବୋଉ ଡାକି ଡାକି ଆସିଲା, ଆଲୋ, ଧୂଆଁରେ ପଶି କଲବଲ ହେଉଛୁ ? ହେଉ ଲୋ, ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ବୋଉ ଲୋକ ପଠାଇଛନ୍ତି । ତତେ ଡକେଇଛନ୍ତି । ଯା, ଶୁଣି ଆ । ମୋର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ତତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବ । ଏ ଗାଁରୁ, ଏ ଘରୁ ବଦା ହୋଇଯିବା । ଆଉ କ'ଣ ଫେରିବା ? କେତେ ପ୍ରବୁଷର ଏଇ ଘରଭିତ୍ତି, ବାରି । ମୋର ଗୋସେଇଁ-ଶଶୁରଙ୍କର କେତେ ଗୋସାପାଙ୍କର ହାତର ମାଟି ଏଠି ପଡ଼ିଛି । ପୁଅ କୁଳରେ ଏଇଠୁ ବଞ୍ଚି ବୁଝିଲା ଲୋ ହିଅ, ପର ଗାଁ ମଣାଣିରେ ମାଟି ଦେଇବା ମୋ କପାଳେ ଅଛି ।

ବୁଢ଼ୀର ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରିଲା । କହିଲା, ଯା, ଆଜି ଟିମ ବୋଉର ପାଦଧୂଳି ମୁଣ୍ଡରେ ମାରଅ । କାହାକୁ ସିନା କହି ନାହିଁ, ଗାଁ ଲୋକେ ସବୁ ଜାଣିବେଣି ଯେ । କିଏ କହିବ ଭଲ, କିଏ କହିବ ମନ୍ଦ । ଠାକୁରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଜେ ମନ ଦେଇଛନ୍ତି । କାହା କଥାକୁ ଛଳ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଦିନ ଦିନ ଆଖି ପିଛଡ଼ା ପରି କଟିଯିବ । ତୁଳସୀ ଲୋ, ଆଜି ତୁ ଯା ଟିମ ଘରକୁ, କାଲି ତତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଅଭିମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବ । ବେଲାବେଳି ଯିବା । ଆଖି ଦିନା ଫିକ୍କା ଦିଶୁଛି । ଦିଗାର କଜଳ ମାରି ଦେ । ଲୁଗାଟା ବଦଳି ପକା । ସୁର ଯେଉଁ ଲୁଗା ଆଣିଛି, ସେଇଆକୁ ପିନ୍ଧି ଯା ।

ଅପରି ନ କରି ବୋଉ କଥା ମାନିଲା । ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ଗୁକର ପିଲାଟି ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ବାହାରିଲା । ଲଜ ଲଜ ମାଡ଼ୁଥାଏ, ମୋ ନୂଆ ବେଶ

ଦେଖି କିଏ ପଟଦ ଥଟାରେ କହୁ ଦେଲେ କଥଣ କରବି, କି ଉଡ଼ିବ ଦେବି, ସେଇଥି ଭାବି ଡେଇ ଡେଇ କଲି ।

କେତେ ଲୋକଙ୍କର କେତେ ଟାହୁ ଟାପର ମନେ ପଡ଼ିଲା ।

ଇନିଦନ ତଳେ—ଘାଟ କଲରେ ଅଭିବାରୁଙ୍କ ହିଅ ରଙ୍ଗୀ ସଙ୍ଗେ ଚର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଗଲା । ସେ ପାଠପଢ଼ା ହିଅ । କେତେ ପୁରୁଷ ଶାସ୍ତ୍ର କଥା କହିଲା । ତଥାପି, ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ ।

ମୋ କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ସେ କହିଲା, ଜଣକୁ ଥରେ ଭଲ ପାଇ, ତାଙ୍କୁ ନେଇ ସଂସାର କରି ତାର ମରଣ ପରେ ପୁଣି ନୂଆ ମଣିଷ ଘେନି ସଂସାର କରିବାକୁ କେମିତି ମନ ଯିବ ? ତାର ପିଲା ଛୁଆ ଥିଲେ ଅଦୃଶ ବଡ଼ମ୍ବନା କଥା । ନୂଆ ମଣିଷ ସଙ୍ଗେ ଖେଳ କୋଡ଼ୁକ କଲବେଳେ ଆଗ ସ୍ଥାନୀର ପିଲାଙ୍କୁ ଆଗରେ ଦେଖିଲେ କେମିତି ଭଲ ଲାଗିବ ?

କହିଲା, ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ଗୁରୁର ଘା ପୋଡ଼ୁଥାଏ, ମନରେ ଏଇ କଥା ଆସେ । ବେଳ ଗଢ଼ି ଚାଲେ, ଘା ଶୁଖେ, ମନ ବଦଳେ ।

କହିଲା, ଘା ଶୁଖେ, ହେଲେ ଦାଗ ରହିଥାଏ ।

ଦାଗ ଚରଦନ ରହେ, ମନେ ପଡ଼େ, କିନ୍ତୁ ଗୁରୁ ଭିତରର ଜ୍ଵାଳା ନ ଥାଏ ଲୋ ରଙ୍ଗି । ନୂଆ ସଂସାର କରିବାକୁ ମନ ଉଠିଲେ ହୁଏ, ଭିତରର ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହୁ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସମସ୍ତ ଲୋଡ଼ା ଲୋ ଭୁଲଣୀ ସେଥିପାଇଁ, ବହୁ ମଧ୍ୟ ମନ ପରି ଚଳିବା ଦରକାର । ରୂପ, ବେଶଭୂଷା, ଔଷଧିଆ ପିତା କରିବାକୁ ହୁଏ । ମନ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ, କାମ ଦାମ, ବାର ବ୍ରତ ପୂଜାରେ ନିଜକୁ ଗଢ଼ାଇ ରଖିବା ଭଲ । ଦେହ ମନ ମିଳନ ପାଇଁ ଛଟପଟ ହେବ । ହେଉ, ଯେଉଁ ଧର ମନକୁ ଟାଣ କରି ସେ ସବୁକୁ ଗୃଧି ରଖିବା ଦରକାର । ଦିନ ଗଢ଼ି ଚାଲିବ, ବୟସ ନଇଁବ, ଯୌବନ ମଉଳିବ, ଭିତରର କାନ୍ଦ ବୋବାଳି ଆସେ ବନ୍ଦ ହେବ । ମନ ପବନ ହେବ, ଆତ୍ମା ନିର୍ମଳ ହେବ ।

କାହିଁକି ଏତେ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହିବ ରଙ୍ଗି, ମନ ଯାହା ଚାହୁଁବ ସେଥିରେ ବାଧା ଦେଇ କଲବଳ ବିକଳ ହୋଇ ମରବାକୁ ଠାକୁରେ ଜନ୍ମ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହିବ କାହିଁକି ?

ରଙ୍ଗି ହସିଲା । କହିଲା, ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା କାହାକୁ କହୁଛି ? ନିଜ ମନ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାରେ ଆନନ୍ଦ ଆସେ । ମନରେ ଟଙ୍କା ଆସେ । ହୁଏତ ଥରେ ଅଧେ ମଣିଷ ହାରିଯାଏ । ଦୁର୍ବଳ ବେଳରେ ଯୌବନର ସମାନ୍ତ ସମସ୍ତ ଉପରେ ଚଢ଼ି ବସେ । ଯେତେବେଳେ ସେଇ ମୋହକୁ ଜୟ କରାଯାଏ, ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଓ ଟଙ୍କା ଆସେ । ଆଉ ମନ ପରସ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ରଗବାନ କଥଣ ଗୁହାଁଳି

କାହ୍ନୁ ତରଣ ପ୍ରହାବଳୀ

କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ । ବିଧବା କରିବା ତାଙ୍କର ଦିଆ ଦଣ୍ଡ, ପୁଅଜନ୍ମ ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ । ତାଙ୍କ ଦେଲ ଦଣ୍ଡକୁ ମୁଣ୍ଡ ପାତ ସହିଯିବା ଉଚିତ । ପରଜନ୍ମ ପାଇଁ ସତର୍କ ହେବା ଭଲ କଥା ।

କାବା ହୋଇ ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଲି । ପୁଅଜନ୍ମ, ପରଜନ୍ମ, ପାପ, ପୁଣ୍ୟ, ଦଣ୍ଡ, ଏ ସବୁ ଅତି ପୁରୁଣା, ଅତି ବଡ଼ କଥା । ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମନ ତାଙ୍କେ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି ମଧ୍ୟ ରହି ହୁଏ ନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ଡରାଇ, ସମାଜର ଓ କୁଳର ବଳିନୀ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ଏ ସବୁ ଅସ୍ତ୍ରର ସୃଷ୍ଟି । ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ସମାଜରେ ରହି, କୁଳରେ ରହି, ସବୁ ମାନ ଚଳିବା ଆବଶ୍ୟକ, ନୋହିଲେ ଭୁଣ୍ଡିବାଇଦର ଚହଲ ପଡ଼ିବ । ସମାଜ ଓ କୁଳର ଅତ୍ୟାଚାର ସହିବାକୁ ହେବ ।

ରଙ୍ଗୀ ଯେଉଁ କୁଳରେ ଜନ୍ମ, ଆଉ ଅରେ ବାହା ହେବା ସେ କୁଳରେ ଅନାତି ଓ ଅଧର୍ମ, କିନ୍ତୁ ଆମ କୁଳରେ ସେପରି ବିବାହ ଅନାତି ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ । ରଙ୍ଗୀର କୁଳ ଭଗବାନ, ସ୍ୱର୍ଗ, ପରଜନ୍ମକୁ ଏକରୁଟିଆ କରି ନାହିଁ । ମୋ କୁଳର ଓ ମୋର ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଅସ୍ୱକାର ଅଛି । କେବଳ ବିଧବା ରହି ଦେହ ମନକୁ କଷ୍ଟ ଦେଲେ, ପୁରୁଣା ସ୍କୃତିକୁ ଧରି ରହିଲେ ସଫଳ ହୁଏ ନାହିଁ, କି ସ୍ୱର୍ଗ ମିଳେ ନାହିଁ । ନୂଆ ସଂସାର କଲେ ମଧ୍ୟ ସଫଳ ଅଭାବ ହୁଏ ନାହିଁ । ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାକୁ ବାଟ ବନ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସବୁ ଶୁଣି ରଙ୍ଗୀ କହିଲା, ସତ୍ୟ ଅସତ୍ୟ ଦୁଇଟା କଥା ଅଛି, ଭୁଲସି ! ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା, ଦେହ ମନ ଯଦି ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷକୁ ଦେବ, ସଂସାରରେ କେହି ଆଉ ସତ୍ୟ ହୋଇ ରହିବେ ନାହିଁ । ଭଗବାନ ସବୁବେଳେ ସତ୍ୟର ବଣ । ସତ୍ୟ କାହାକୁ କହନ୍ତି ତ ଜାଣୁ ? ପୁରୁଷ ପଡ଼ିଲେ ଜାଣିବୁ ।

କହିଲା, ମୁଁ ପୁରୁଷ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ତେବେ, ସତ୍ୟ କାହାକୁ କହନ୍ତି ମୁଁ ଜାଣେ । ଖାଲି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱାମୀକୁ ଆଦର ରହି ଦେହ ମନକୁ ଜଳାଇ ପୋଡ଼ାଇ ସଫଳ ରଖି ବେଳ କାଟିଲେ କଣ ମାଇପେ ସତ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ? ଯେତେ ଯାହା କଲେ ମଧ୍ୟ ମନ ସବୁବେଳେ ପବନ ରହିବ ନାହିଁ । ନୂଆ ସଂସାର କରି ନୂଆ ସ୍ୱାମୀର ସେବାରେ ପ୍ରାଣ ଦେଲେ ଦେହ ମନ ପବନ ରହିବ । ସତ୍ୟର କିଛି ହାନି ହେବ ନାହିଁ ।

ପୁରୁଷ ସ୍ୱାମୀର ସ୍କୃତି ?

ହଁ, ମନ ଭିତରେ ଜାଣି ରହିଥିବ । ମନେ ପଡ଼ିଲେ, ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇବ ।

ତାଙ୍କ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟ ଦି ଠୋପା ଲୁହ-ଭୁଲସି ?

ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟ କେହି ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ନଜର ଜୀବନ ତ ଗୁରୁ କଥା, ଦୁନିଆଁ ଯାକର ଲୋକ ଜୀବନ ଦେବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ ବି ଗଲ ପ୍ରାଣ ପେର ଆସେ ନାହିଁ । ଏ କଥା ଜାଣୁ ଜାଣୁ, ନଜ ଜୀବନକୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଦେଇ ରହିବ କାହିଁକି ? ସେମିତି ରହିବାଠାରୁ, ଟିକି ଟିକି କରି ଦହଗଞ୍ଜ ହୋଇ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ସଲୁଲି ହୋଇ ମରିବାଠାରୁ, ସଜ ଦୁଃଖର ଉଦ୍‌ବେଗ ଜୀବନ ହାରି ଦେବା ବରଂ ଭଲ ଲେ ରଙ୍ଗି ! ଯଦି ସେତକ କରିବାର ସାହସ ନ ହେଲା, ତେବେ ସାରା ଜୀବନ ବିଧବା ରହି ମଲା ସ୍ତ୍ରୀମାନ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଧରି ବେଳ କାଟିବା କେମିତି ? ଜୀବନ ହାରି ଦେବା ଯଦି ପାପ ହୁଏ, ଜୀବନ ଧରି ତାକୁ ବଞ୍ଚି ଥିବାଯାଏ କଲବଲ କରିବା କ'ଣ ପାପ ନୁହେଁ ?

ଟିକିଏ ଭାବି ରଙ୍ଗି କହୁଥିଲା, ଯଦି ମଣିଷ ସଫଳ ଶିଖି ପାରେ, ଜୀବନ କଲବଲ ହେବ ନାହିଁ, ବେଳ ସୁଖରେ କଟିବ । ତୁ ସେଇଆଁ କର । ବିଧବା ହୋଇ ଏ ବେଶ ଆଉ ଶୋଭା ପାଉ ନାହିଁ । ଲୋକେ ଭଲ କହୁବେ ନାହିଁ ।

ସେଦିନ ରଙ୍ଗିର କଥା ଶୁଣି ମୋ ମନ ଦୋହଲି ଉଠିଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟତର ସୁଖ ଆନନ୍ଦ ମୋହରେ ତାର କଥାକୁ ମନେ ପକାଇ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ମୁଁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲି । ସୁରକୁ ପାଇବି, ତାକୁ ନେଇ ସଫାର କରିବି, ମନୁଆଁର ଦୁଃଖମିବ, ଏଇଥି ପାଇଁ ମୋ କଥା ଠିକ୍ ବୋଲି ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି ।

ରଙ୍ଗିର କଥା ଭାବି ଭାବି ଆସୁଛି, ଭଲ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । ଟିମ ବାବୁଙ୍କ ବୋଉ ମତେ ଏପରି ଦେଖିଲେ କଅଣ କହୁବେ, କଅଣ ମନେ କରିବେ ?

ତାଙ୍କ ଘର ପାଖେଇ ଆସିଲା । ସଙ୍ଗୋତରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଖଞ୍ଜା ଉତରକୁ ପଶିଲି ।

ଯାହା ଦେଖିଲି, ମତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା । ଟିମବାବୁଙ୍କର ବୋଉ ସେଠାରେ ନାହାନ୍ତି । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ମଣିଷା ପାରି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବସି ପାନ ଭାଙ୍ଗୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଗାଁ ମାଇପେ ଆଉ ଦୁଇ ଜଣ ବସି ଗପ କରୁଛନ୍ତି । ଅଗଣାରେ ଆହୁର ଦଣ ବାର ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ବସି କଥାଭାଷା ହେଉଛନ୍ତି ।

ମତେ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ତୁନି ରହିଲେ । ଏକା ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଛଡ଼ା, ସମସ୍ତେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଚାହିଁଣୀରେ ମୁଁ ବିପଦ ଅନୁଭବ କଲି । ମୋ ଗୁଲି ଥରବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏତେ ଲୋକ ଜମା ହୋଇଛନ୍ତି ମୋ'ର ପାଇଁ ? ତୁମ୍ଭରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ଆଡ଼େଇ ଆଡ଼େଇ ମୋତେ ଚାହିଁ ଟିମଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ଗାଁ ମାଇପେ ତେମେ ତ ସବୁ ଏଠି ଅଛ, ମୁଁ ଯାହା କହୁଥିଲି ସେଥିରେ ସତ କେତେ, ମିଛ କେତେ, ତେମେ ସବୁ ପରଖି ନଅ । କାଲି ତେମେମାନେ କହୁବ ମୁଁ ଅନ୍ୟାୟୁ

କଲି, ଗରବ ଦେଖି ଘରୁ ନେଇ ଗଛମୂଳରେ ଗୁଡ଼ିଲି । ମଶାଟାଏ କାମୁଡ଼ିଲେ ତାକୁ ଗୁପୁଡ଼ାଟାଏ ମାରୁଛି ତ !

ଗଛଅ •ବୋଉ ମନକୁ ମନ କହୁହେଲା, ମଲାମର, ବିଧବା ହୋଇ କାହାକୁ ଏମିତି ଛଇ ଛଟକ ହେବାର ଦେଖି ନ ଥିଲି । ପୋଡ଼ିଲା ଭଣରେ କି ସୁଅଦ ଥାଏ । ଭୂଲସୀର ତଳ ଦେଖିଲେ ମନରେ ଖରାପ ଧାରଣା ଅସେ ।

ସୁକୁଟୀ କହୁଲା, ନ ଜାଣିଲା ପରି କହୁଛୁ କେମିତି ? ଅଲେ, ଭୂଲସୀ ଯେ ପକ୍ଷରୁ ବାସେ । ଭୂଲସୀ, ଏଇ ଗାଁର ହିଅ । ଯେତେଦିନ ଯାକେ ଏ ଗାଁରେ ହିଅ ହୋଇ ଥିଲା, ଗହୀର ସେପାରି ଛ ଗଛଅ ଅମ୍ବ ତୋଟାରେ ପତର ଗୋଟାଉ ଥିଲା । ତୋଟା ଗୁର କଲି ଗାଁ ଟୋକାଙ୍କ ଭିଡ଼, କୁହାଟ, ଟାହ ଟାପସ । ଏଇ ଅଖି କେତେଥର ଦେଖିଛି । ବା ହୋଇଗଲା, ଭାବିଥିଲି ଗାଁରୁ ବିପଦ ଗଲା । ଶରୁରଘରର କାଣ୍ଡ ଶୁଣିଲେ ତ କାନରେ ହାତ ଦେବ । ସବୁ ଶୁଣିବା କଥା । ଭଲ ମନ୍ଦ କିଏ ଜାଣେ ?

ଗ୍ରେଟୀ ବୁଢ଼ୀ କହୁଲା, କିଏ କାହାର କିଛି ଦେଖୁଥାଏ କି ? ପାଉଁଶ ଦେଖିଲେ ଯିଏ ହେଲେ କହିବ, ଦିନେ ନିଆଁ ଜଳିଥିଲା । ସାପକାଢ଼ ଲାଗିଛି ଦେଖିଲେ କିଏ ନ କହିବ, ଏ ବାଟେ ସାପ ଯାଇଥିଲା । ତା ମା ଦିନେ କହୁଥିଲା ବା ହବା ଅଗରୁ, ତା ଦିଅର କୁଆଡ଼େ ଯା ଅସ କରୁଥିଲା । ବଡ଼ ଭାଇ ଥାଉଣୁ ସାନ ଭାଇ ଆଉ ବା ହନ୍ତା କିପରି ? ମୁଁ କହୁଛି ବା ହେଲା ନାହିଁ ଯେ ଗୋରୁମୁଣ୍ଡ କିପରି ଥପା ହେଲା ।

ଏତେ ଲୋକଙ୍କର ଏକାଠି ହୋଇ, ଗୋଟାଏ ଆସ ଧରି ମତେ ଡାକିବାର କାରଣ ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି । ମୁହଁଭୈ ଆଉ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । କହୁଲି, ନୁଆଉ, ମୋ ଠେଇଁ ତମର କି କାମ ଅଛି, କାହିଁକି ଡକାଇଥିଲ ?

ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହୁଲେ, ବିନା କାମରେ କିଏ କାହାକୁ ଡକାଏ ? ବସୁନୁ ।

କହୁଲି, ବସିବାକୁ ମୋତେ ଭର ମାଡ଼ୁ ନାହିଁ ଯେ ତେବେ ଏତେ ମାଇପେ ଏଠି ମୋର ଗୁଣ ଅବିଗୁଣ ଗାଉଛନ୍ତି । ତାକୁ କହିବାକୁ ସୁଖ ଲାଗୁଛି, ମତେ ସହବାକୁ ତ ସୁଖ ଲାଗୁନାହିଁ ?

ଗ୍ରେଟୀ କହୁଲା, କେମିତି ସୁଖ ଲାଗିବ ? ମରମ କହୁଲେ, ମହାଦେବ ନେଇଁଟି ନେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିବେ, ତୁ ବା କି ଗୁର । ଅଲେ, ଯେତେ ଲୁଗୁଲେ କଥା ଲୁଚେକି ? ଯେମିତି ଯେମିତି ହେଲେ ଫୁଟି ବାହାରିବ । ଜଣକର ହାତ ଧରି ଗଲୁ, ଜଣକ ସଙ୍ଗେ ରହିଲା । ସବୁଦିନେ ଅନ୍ଧାର ରାତି ନ ଥାଏ । ଧସ ପଡ଼ିଲା ସେ ତତେ ତଡ଼ି ଦେଲା । ଜହର ରଖି ଆସିଥିଲା ଦିଅର

ହାତରେ । ତୋ ପଛେ ପଛେ କାମ ଶେଷ । ଲୋକ ଦେଖଣୀକୁ ଦିଅରକୁ ପାଖେ
ପୂରୁଥିଲୁ । ଜାଙ୍ଗୁଲୁ ଜାଙ୍ଗୁଲୁ ଗାଁରୁ ଉଠି, କବାଟ ଖୋଲି ସେ ଯେଉଁ
ଟୋକା ଏଣିକି ତେଣିକି ଶ୍ଵେତଭଳିଆ ଗୁହଁ ଯାଏ, ସେ କିଏ ଲୋ ?

ପରୁରଲି, କେଇଥର ଭଲ ଦେଖିଛ ?

ଶହେ ଥର ଏଇ ଆଖି ଦେଖିଛି ।

ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ ।

ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସିପଡ଼ିଲ । ଗାଗ ହେଲା । ଭାବିଲା, କଥାଟି କହୁଛନ୍ତି
ଶୁଣେ । କଳିଆ କଲେ କି ନିଜର ସଫେଇ ଦେଲେ କେହି ଶୁଣିବେ ନାହିଁ କି
ବିଶ୍ଵାସ କରବେ ନାହିଁ ।

କଲେ, ତୁନି ରହିଲୁ ଯେ, ମିଛ, ମିଛ ?

ସୁକୁଟୀ କହିଲା, ତେମା ସାଙ୍ଗରେ ନିଗୋଲାରେ ଗାଁ ଥପରେ ଫୁସୁ ଫୁସୁ
ପେ ବ ମିଛ ?

ମିଛ ନୁହେଁ, ସତ ! କଥାଟି ହେଲା ?

କଥାଟି ଆଉ ହଜୁ କି ? ତେମାର ଘରଣୀ ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ତଳ
ଯାଉଛି । ନୋହିଲେ—

ସାହସର ସହୃଦ କହିଲା, ତେମେ ସବୁ ଭୁଲୁ ବୁଝିଛ । ତେମାର ମୋତେ
ବାହା ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲା, ମୁଁ ତାକୁ ନାହିଁ କଲି ।

ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ତେମା ଅଭିଆଡ଼ି । ତାକୁ ବାହା ହେବାକୁ
ନାହିଁ କର, ମୋର ସବିନାଶ କରିବାକୁ ବସିଛୁ କାହିଁକି ? ପରିବା ନେବା
ଆଗରେ ଆମ ବଗିଚାକୁ ଯାଇ, ସେଠି ତୁ କଥାଟି କରୁ ସବୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲାଣି ।
ନଜେ ମୋ ଚାକର ଦେଖିଛି । ଗାଁ ମାଇପେ ସବୁ ତ ଏଠି ଅଛି । ମୁଁ କହୁଛି,
ଆମ ଘରେ ଏଇ ଭୁଲସୀ ନେଇ ଦିନ ଗାଢ଼ କଳିଆ । କିହୋ, ତମର ଯଦି
ଭୁଲସୀକୁ ନେଇ ନାଟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା, ପର ଦିଅର ହାତ ଧରି ଘରକୁ
ଆଣିଲ କାହିଁକି ? ଭୁଲସୀ, ତତେ ମୁଁ ଡକେଇଛି ଏଇଥି ପାଇଁ । ବସି ଥିବାଯାଏ
ତମର ଗୁଆ କୃଷ୍ଣ ଖେଳ କରେଇ ଦେବି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଯାହା ହେବାର
ହେବ ।

ମନରେ କଷ୍ଟ ହେଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି କହିଲା, ନୁଆଡ଼, ତେମେ
ଭୁଲୁ ବୁଝିଛ । ମୁଁ ଯଦି କିଛି ଅପରାଧ କରିଥାଏ, ମତେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଡାକ
ପାଆନ୍ତି ମାରିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ମିଛ କଥାରେ
ମତେ ମରଣରୁ ବଳି ଅପମାନ ଦେଉଛ କାହିଁକି ? ଟିମ ଭାଇ ତମକୁ ଭଲ
ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଟିମ ଭାଇ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଏ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ମତେ
ପାଇବାକୁ ସେ ହାତ ବଢ଼ାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ମନା କରି ତାକୁ ଆଡ଼େଇ ଯାଇଛି ।

କାଳୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ତମର ଅବଗୁଣ ସେ ଗାଆନ୍ତି, ମୁଁ ତମର ପ୍ରଶଂସା କରି କହେ । ତମର
ଫସାରରେ ଯେପରି ଅଶାନ୍ତ ନ ଆସେ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଏ ।

ସତେ, ସତେ, ଏତେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ତୁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହେଉ ? ସେ
ତୋର ଏଡ଼େ ଆପଣାର ଲୋକ ଆଉ ମୁଁ ହାତ ଧରି ଏ ଘରକୁ ବୋହୁ
ହୋଇ ଆସି, ମୁଁ ହେଲି ପରି ।

କହିଲି, ତେମେମାନେ ଯାହା ଭାବିବାର ଭାବ, କହିବାର କହ, ମୁଁ
ସତ କହୁଛି । କେହି ଯଦି ବଶ୍ୟାସ ନ କରେ, ମୁଁ ତାକୁ ବଶ୍ୟାସ କରିବାକୁ ବାଧା
କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ନୂଆଁ କହିଲେ, ଥାଉ ଥାଉ ତୋର ଭଲେଇ ପଣିଆ । ତୁ ଭଲ ହ
କି ମନ୍ଦ ହ, ସେଥିରୁ ମତେ କିଛି ମିଳିବ ନାହିଁ । ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା,
କାଲି ଦିନକ ଭିତରେ ତତେ ଏ ଗାଁ ଗୁଡ଼ି ଚାଲି ଯିବାକୁ ହେବ ।

ଗ୍ରେଟୀ କହିଲା, ହଁ, ହଁ, ମୃତ୍ୟୁ ମାଇଲେ ଯିବ ସରି । ଏତେ ଗୋଲମାଲରୁ
କି ମିଳିବ ?

କହିଲି, ଗାଁରୁ ତଡ଼ିଦେବାର ଅଧିକାର ତମର ନାହିଁ । ଘରଖଣ୍ଡ ନିର୍ଲାମ
କରି ନେଇଛ, ସେଇ ଘରୁ ଚାଲିଯିବାକୁ କହିପାର । ଭଲକଥା, ଯେତେ ଶୀଘ୍ର
ପାରେ ମୁଁ ତମ ଘର ଗୁଡ଼ି ଚାଲି ଯିବି । ମୋ ପଛରେ ତାଳି ମାରି ତମମାନଙ୍କର
ମନ ଇଚ୍ଛା ନିନ୍ଦା କରୁଥାଅ । କେଉଁ ନିନ୍ଦାଟା ବାକୀ ଅଛି ଯେ ଧୂଆକୁ
ଲାଗିବ ? ଖାଲି ଏତିକି କହୁଛି, ଯେଉଁମାନେ ନିନ୍ଦା ମିନ୍ଦା କରି କହୁଛ,
ସେମାନେ ଯଦି ସତ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର, ତେବେ ମୁହଁରେ ନ
କହିଲେ, ମନ ଭିତରେ କହିବ, ଜାଣିବ, ଭୁଲସୀ କଥଣ ।

ଲୋକନିନ୍ଦା ଶୁଣି ଶୁଣି ଦେହସହ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଲୋକଙ୍କ କଥାକୁ
ଖାଇବ କରି ଛଳକରି ଫସାରରେ ଦିନଟିଏ ବି ଚଳିବା କଷ୍ଟ । ପରର
ଦୁର୍ନାମ କରିବାକୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗେ । ଭୁଣ୍ଡରୁ ଭୁଣ୍ଡ କଥା ଯେପରି
ଡେଇଁ ଚାଲେ, ସେମିତି ସେ ବଢ଼ିବଢ଼ିକା ଯାଉଥାଏ । ସେ ଦିନ ହାଟ
ଫେରନ୍ତା, କେଉଁ ଗାଁର ମାଇସିଟିଏ, କଥା ଭାଷା ହେଉଁ ହେଉଁ ମୋ ଗାଁ ନାଁ
ଶୁଣି ପଚାରି ଦେଲା, ହଇଲେ, ତମର ଗାଁର ଭୁଲସୀ ବୋଲି ଗୋଟିଏ କିଏ ହିଅ
ମ, କୁଆଡ଼େ ପାପଗର୍ଭ ହୋଇ କୁଅକୁ ଡେଇଁ ମରୁଛି ? ମୃତ୍ୟୁ ଦାସେଗା ଆସି
ଲାସ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ହସି ହସି କହିଲା, ହୋଇଥିବ, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । କେବେ ?

କହିଲା, କାଲି ପରା ।

ମୁହଁ ଶୁଖାଇ କହିଲା, ହଁ ମ ମାଉସି, ସେ ଭୁଲସୀ ପରା ପୁଣି ବସିଲା ଲୋ ।
ପଚାରିଲା, ସତେ ?

କହିଲି, ହଁ । ମୁଁ ପରା ସେଇ — ।

ଲଜିବ ହୋଇ ମୋ ମୁଣ୍ଡରୁ ଗୋଡ଼ାଏ ଗୁହଁ କହିଲା, ଓହୋ, ଲୋକେ ଏମିତି ସଜ ମାଛରେ ପୋକ ପକାନ୍ତି ।

କହିଲା, ମାଉସି ମ, ତୁ ଆଉ ମୁଁ ଆମେ ଦେହେଁ ବି ସେଇ ଲୋକ ଯେ — ।

ଏଇ ତ ଭୂତବାଇଦ !

ଉଠି ଯିବାକୁ ବସିଲା ।

ନୂଆଜି କହିଲେ, ତୁ ଯା ଲୋ, ତୋ ମୁହଁ ଗୁହଁ ଯୋଗାଏ ନାହିଁ । କାଲି ଦିନକ ଭିତରେ ଯଦି ସେ ଘରୁ ତୁ ବାହାର ନ ଯାଉ, ସେ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ପୋଡ଼ି ଦେବି ।

ଆଖିର ଲୁହ ଅଟକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଭୂତର କଥା ଅଟକାଇ ରଖିଲା । ନିଆଁ, ଗରବ, ବଧବା ମୁଁ । ଭଗବାନ ମତେ ସହବାକୁ ଜନମ ଦେଇଛନ୍ତି, କହିବାକୁ ନୁହେଁ । ଆମ ମୁହଁର ସତକଥା ମିଛ ହେବ । ବଡ଼ ଘରର ଘରଣୀ ଆଗରୁ ଗୁଲିଯିବା ଭଲ । ପଦାକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା ।

ବାଟେ ଘର ଭିତରୁ ଟିମ ଭାଇ ଅଗଣା ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ତାଙ୍କର ପଣ ପଣ ମୁହଁ, ରଙ୍ଗିଲା ଆଖି ଓ ଆସିବାର ଢଙ୍ଗ ଦେଖି ମୁଁ ତମକି ଉଠିଲି । ମାଇପେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । କେତେ ଜଣ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଦୁଆରେ ଥିବା ମାଇପେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆର ଖଞ୍ଜାକୁ ଗୁଲିଗଲେ ।

ଅଗଣା ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣରେ ଗଜିଉଠି ସେ ପଚାରିଲେ, ଭୂଲସି, ଏ ସବୁ କ'ଣ ହେଉଛି ?

ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥାର ଜବାବ ନ ଦେଇ ଅଗଣାରୁ ବାହାର ଆସୁଥିଲି । ସେ ଡାକିଲେ, ଶୁଣ ।

ମୁଁ ଫେରି ଗୁହଁ କହିଲି, ତମର ବି ମୋ ଉପରେ ଆକ୍ରୋଶ ସାଧୁବାର ଅଛି ? ତମମାନଙ୍କର ମୁଁ କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିନାହିଁ ତ ?

ଟିମ ଭାଇ କହିଲେ, ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି ।

ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ କହିଲେ, ଭୂଲସୀକୁ ଡକାଇ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଅପମାନ ଦବାର କାରଣ କ'ଣ ?

ନୂଆଜି ଚଡ଼ି ଉଠିଲେ । କହିଲେ, ଦେହରେ ଲାଗିଗଲା ପରା । ତମ ବାହାଦୁରୀ ବଗିଚା ଘରେ ଦେଖାଇବ, ମୋ ଆଗରେ ନୁହଁ । ମୁଁ ଥୋଇଲା ପୋଇଲା ନୁହଁ ଯେ ତମ ନାଲି ଆଖି ଦେଖି ତପି ରହିବ । ମନ ହେଉଛି ତ ଆଉ ଗୋଟାଏ ବାହା ହୋଇ ପଡ଼ି । ହାଟୋଇ ବାଟୋଇ ଛତାଶଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାଟ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ତ ମୋ ହାତ ଧରି ଏ ଘରକୁ ଆଣିଲ କାହିଁକି ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ହସିଲା ସରରେ ଟିମବାରୁ କହିଲେ, ବାପ ମା'ଙ୍କର ସୁସୁଖ ହେଲେ, ତମର ପର ଅପଦାର୍ଥର ହାରୁଡ଼େ ପଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ । ତା ଯଦି ନ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଭୁଲସୀ ଆଜି ଏ ଘରର ଘରଣୀ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତା ।

ନୂଆଉ କହିଲେ, ମଞ୍ଚେ ଆଜି ଏତେ ଦହଗଞ୍ଜ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ପିଲା ଦିନର ଅଭ୍ୟାସ ଆଜି ବାହାର କଲେ ତ ଭୁଲସୀ ଆଉ ଏ ଘରର ଘରଣୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ?

ଟିମବାରୁ କହିଲେ, ଏଡ଼େ ଟାଣ କରି କହୁ ନାହିଁ । ଆଜି ବି ଯଦି ସେ ଘରର ବୋହୂ ହେବାକୁ ଚାହୁଁବ ତ ତମ ଭଣ୍ଡରୁ ଏପରି କଥା ବାହାରିବ ନାହିଁ, ଗାଁ ମାଉସଙ୍କ ସଭା ବସିବ ନାହିଁ । ଭୁଲସୀକୁ ତେମେମାନେ ଯାହା ଭାବିଛ ସେ ତାହା ନୁହେଁ । ଗରିବ ନିଆଣ୍ଡା ହେଲେ ବି ତାର ଆସ୍ତସ୍ଥାନ ଅଛି । ଯାହା ସେ କହିଗଲା ସବୁ ସତ । ମୁଁ ତାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, କିନ୍ତୁ ସେ ମୋ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହି ମତେ ସାବଧାନ କରିଛି । ତମ ସଙ୍ଗରେ ଯେପରି ମୋର ଅପଡ଼ି ନ ହୁଏ ସେକଥା ସେ ମତେ ବୁଝାଇଛି ।

ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ବୋଉ କଡ଼ ଘରୁ ବାହାରି ପଡ଼ି କହିଲେ, ତୋ ମୁହଁକୁ ଲାଜ ନାହିଁରେ ଟିମା, ମୁଁ ବଞ୍ଚି ଥାଉଣୁ ଏକଥା ଶୁଣିଲି । କାହାର ପୁଅ ତୁ, କାହାର ନାତି, ତୁ ଗୋଟାଏ ଅରକ୍ଷିତାଟାକୁ ଚାହୁଁଲୁ, ସେ ପୁଣି ତତେ ଆକଟି କହିଲା । ସେଥି ନେଇ ମୋ ଘରେ ବସିଲା ସଭା । ନ ମର ରହିଛି ଯାହା ।

ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ତମତମ ହୋଇ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲେ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଭୁଲସୀ ଭଲ ହେଉ କି ମନ୍ଦ ହେଉ ସେଥିରୁ ଆମକୁ କଅଣ ମିଳିବ ? ତା ଦୁଃଖ ନେଇ ସେ ପଡ଼ିଛି, ତମ ଘରକୁ କେବେ ମାଗିବାକୁ ଆସି ନାହିଁ । ସାତ ପୁରୁଷର ଘରଟା ତାର ନିଲାମ କରି ନେଇଛ ବୋଲି, ସେ ଯାଇ କାଲି ବାଟରେ ଠିଆ ହେବ, ସେ କଥା ନୁହେଁ । ସେ ରହୁ କି ଯାଉ, ତା ଘର ପାଖକୁ କେହି ଯିବ ନାହିଁ । ଟିମା, ଶୁଣୁ ?

ଟିମ ବାରୁ ଭୁନି ରହିଲେ ।

ମୁଁ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି କହିଲି, ତେମେ ଡାକିଛ ବୋଲି ମୁଁ ଆସିଲି, ନଇଲେ ଆସି ନ ଥାନ୍ତି । ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ଘର ତାଙ୍କର ରହିବ । ଦୁଇ ଭିନ୍ନଦିନ ଭିତରେ ଆମେ ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଉଛୁ ।

ପଚାରିଲେ, କୁଆଡ଼େ ଯିବ ଲେ ?

ବୋଉ ସବୁ କଥା ତମକୁ କହିବାକୁ ଆସିବ ।

ମୋ ଆଖିର ଲୁହ ମୋର ଲାଜ ଲାଜ ତଳେ ଦେଖି ସେ କଅଣ ଅନୁମାନ କଲେ କେଜାଣି, କହିଲେ, ସତେ ?

ତାଙ୍କ ଓଠରେ ହସ ଦଶିଲା । ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଓଢ଼ାଇ ମୋ ହାତ ଧରି ପୁଣି କହିଲେ, ସତେ ? ଆ ଭୁଲସୀ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ, ବୋହୂ ଆମର ସତ୍ତା କରୁଥାନ୍ତୁ । ପର ନନ୍ଦା କରିବା ତାଙ୍କର ଖୋଇ । ଆଲେ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିମାରେ ପଙ୍କ ବୋଲିଲେ ହାତ କାଦୁଅ ଦେବ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିମା ପିତଳ ଦେବ ନାହିଁ ।

ହାତ ଧରି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଲେ । ଖଟ ଉପରେ ପାଖରେ ବସାଇ ପିଠିରେ ହାତ ରଖି କହିଲେ, ମୋ କଥା ଶେଷରେ କଲୁ ? ଭଲ କରିଛୁ । ଦୁନିଆଁରେ କିଏ କାହାର ? ପରନନ୍ଦା, ପରତର୍କା କରିବାକୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ ।

ଭୁନ ରହିଲ ।

ପଚାରିଲେ, କାହା ଘରକୁ ଯିବାର ଦେଲା ? କହ, ଲଜ କର ନା ।

ମୁହଁ ତଳକୁ କରି କହିଲ, ସୁର, ମୋ ଦଥର ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ଏ, ସେ ପର —

କହିଲ, ମା, ସତ ମିଛ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗୋଟର । ତେମେ ଶୁଣିଲ, ଗାଁର ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ଶୁଣିଲେ, ମୁଁ ବି ଶୁଣିଲି । ସମସ୍ତେ ବନ୍ଧାସ କଲେ । ମୋ ମନ ଦୋ ଦୋ ପାଞ୍ଚରେ ପଡ଼ିଲା । ଭାବିଲି, ଥରେ ତ ସଂସାର କଲି ଆଉ କଅଣ ? ଭଗବାନ ମୋ ପୁଣି ସଂସାର ପୋଡ଼ି ଦେଲେ । ଦୁଃଖ ଧନା କରି ତମରମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରାରେ ପଡ଼ି ବେଳ କଟିଯିବ । ପିଲାଟିକୁ ମଣିଷ କରିବ । ଭୁଲ ରୁଟିଥିଲା । ଦୁଃଖ ଧନାରେ ଯାହା ଘରକୁ ଗଲେ, ମୋ ପଛେ ପଛେ ଦୁର୍ନାମ ଗୋଡ଼ାଇଲା । ସହ ସହ ଦେହ ପଥର କଲି । ମନ ଟାଣ କଲେ ଭୂତର କଥା ସହଜୁଏ । ବଡ଼ ଲୋକ, ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷ ତରଫରୁ, ସେମାନେ ଯଦି ହାତ ବଢ଼ାଇବେ, ମୋର ଏଇ ମଇଲା ମସିଆ କୁସ୍ତିତ ଦେହଟା ଉପରେ ଲୋଭିଲା ଆଖି ପକାଇବେ, ସଂସାରରେ ଆତଯାତ ଦେବ କେମିତି ? ପେଟ ପୋଷିବି କିପରି ? ଶେଷକୁ ପେଟ ବିକଳରେ କାଦୁଅରେ ପଶିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ରକ୍ତ ମାଂସର ଦେହ, କେତେ ଆଉ ସହ୍ୟ କରିବ ?

ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରିଗଲା । ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ସେ କହିଲେ, ତୋତେ ମୁଁ ବନ୍ଧାସ କରେ, ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିବି, ସତ କହିବୁ ?

ତାଙ୍କ ଲୁହଭର ଆଖିକୁ ଚାହିଁ କହିଲି, ବନ୍ଧାସ କରିବ ?

ହଁ ଭୁଲସୀ, ତୋ ଖୋଲା ମନର ପରିଚୟ ମୁଁ ପାଇଛି । କହିଲୁ ହିଁ, ତୋ ସ୍ବାମୀ ମଲା ଦିନୁ ଆଜିଯାଏ ତୁ ତୋର ଦେହ ମନକୁ ପବିତ୍ର ରଖି ପାରିଛୁ ?

କହଲୁ, ପାରିଛୁ ମା, ଅଳ କଷ୍ଟରେ ପାରିଛୁ । ଆଉ ପାରିହେବ ନାହିଁ ।
ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରାକରି ଚଳିବ, ସେମାନେ ଯଦି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଭିନ୍ନେ ଆଖିରେ
ଅନାଇବେ, କେମିତି ପେଟରେ ଓଦା କନା ଦେଇ ବୁଢ଼ୀମା ଓ ଉତାଣୀ ପିଲର
ଉପାସିଆ ପାଟିରେ ଲୁଣ ପାଣି ଦେଇ ମନ ଟାଣ କରି ରହିପାରିବ ।

ଠିକ୍ କଥା । ଟିମ ତୋତେ ଚାହୁଁଥିଲା ?

ତୁମ ରହିଲୁ ।

କହ, ଭୁଲଣୀ, ତା ବାପା ମରି ଆଜି ସେ ପୁରକୁ ଗଲେଣି । ମୋର ଏ
ଦହଗୁଞ୍ଜିଆ ଜୀବନଟା ରହି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ତା ମନର କଥା ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ
ଚାହେଁ ।

ତଥାପି ମୁଁ ଜବାବ ଦେଲୁ ନାହିଁ ।

ମୋ ମୁହଁ ଟେକି, ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଗେଜେଇ ପରୁରଲେ, ଲୁଗୁଉଛୁ
କାହିଁକି, ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ଲଜ ଲଜ ହୋଇ କହଲୁ, ତାଙ୍କର ଦୋଷ ନାହିଁ । ଘରେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ
ସବୁବେଳେ ଅଶାନ୍ତି । ଧନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ସେଇ ବଗିଚା ଘରେ ସେ ତାଙ୍କର ସବୁ
ଦୁଃଖ ମୋ ଆଗରେ କହୁଲେ । ତାଙ୍କୁ ବୁଝା ସୁଝା କଲୁ । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ
ଦେଖି ମୋ ମନ ନଇଁ ଆସିଥିଲା । ସେଇ ଦିନ ସେ ମୋତେ ବିବାହ କରିବାକୁ
ପ୍ରସ୍ତାବ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମନା କଲୁ, ନୂଆଜନ୍ମ ଭଲ ପାଇବାକୁ କାନ
କାନ କରି ଶିଖାଇଲୁ । ସେ ଲୁହଭର ଆଖିରେ ମୋ ହାତ ଧରିଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ହାତ ଆଡ଼େଇ ମୁଁ ଚାଲି ଆସିଲୁ । ମନରେ ମୋର ଅଦାତ
ଲଗିଲା । ଭାବିଲୁ, ଏ ଗାଁରେ ଆଉ ରହିହେବ ନାହିଁ । ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ଘରେ
ରହିଛି, ତାଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି, ତାଙ୍କ ମନର ଦୁଃଖ ମୁଁ ଜାଣେ । ମଣିଷର
ମନ ସବୁବେଳେ ଟାଣ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ — ।

ଏ, ସେଇଥିପାଇଁ ଯେ ତୋ ଗେରସ୍ତକୁ ବିଷ ଦେଇ ମାରିଛୁ ତାର ସଂସାର
କରିବାକୁ ଯାଉଛୁ ?

ହଁ, ଲୋକନିନ୍ଦାରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବ । ପିଲାଟି ପାଇଁ ନିଷ୍ଠୁର ହେବ ।
ନୂଆଜନ୍ମ ବାଟର କଷ୍ଟା ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ ।

କହଲେ, ଭୁଲସି, ଟିମ ମୋର ଦୁଃଖୀ । ତତେ ମୁଁ ଏ ଘରର ବୋହୂ
କରି ଆଣିବି । ଏଇ ଘରର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହେବାକୁ ତୁମ ଏକା ଯୋଗ୍ୟ । ଦାଣ୍ଡଲେକେ
ବାରକଥା କହୁବେ । କାହା କଥାରୁ ମତେ କଅଣ ମିଳିବ ? ତୋ ମନୁଆଁର
କୌଣସି ଦୁଃଖ ରହିବ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ମୋର ପୁଅ, କେତେ ସରଗରେ
ବୋହୂ କରି ଆଣିଥିଲୁ । ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲା ଦିନରୁ, ମୋ ପୁଅର ମୁହଁରୁ ହସ
ଲୁଗିଲା, ମନରୁ ସରଗ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଦିନ ରାତି ମିଶି ଦୁଇଦିନ ଘରେ ପଶୁ ନାହିଁ ।

ଅଶାନ୍ତ, ଅଶାନ୍ତ, ଏଇଆ ଦେଖି ମୁଁ ମରବ, ଏଇଆ ଦେଖି ମରବା ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ
ଅଛି ? ଭୁଲସି, କହ, ଏ ଘରର ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିବୁ ? ଟିମାର ମୁହଁରେ ହସ
ପୁଟିବ ?

ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ମନର କଥା । ସୁଅକୁ ସୁଖୀ ଦେଖିବାର
ଉତ୍ତେଜନାରେ ସେ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ କଥା କହିଗଲେ । ମୁଁ ତାର କି ଉତ୍ତର
ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ରହିଲି ।

କହିଲେ, ବିଶ୍ୱାସ କର ପାରୁନୁ ?

ଉତ୍ତର ଦେଲି, ତମର ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଲେ, ଏ ଘରର ଅଶାନ୍ତ
କମିବ ନାହିଁ, ବଢ଼ିବ । ଆଜି ଟିମ ଭାଇ ଯଦି ନଇଁ ପଡ଼ନ୍ତି, କିମ୍ବା ନୂଆଉ ଯଦି
ମନକୁ ବୁଝାଇ ପାରନ୍ତି, ତେବେ ସଫାର ସ୍ୱର୍ଗରେ ଚଳିବ । ମୁଁ ଆସିଲେ, ତମର
ସେବା, ଟିମ ଭାଇ କି ନୂଆଉର ସେବା! କର ପାରିବ, କିନ୍ତୁ ଘରର ଅଶାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗି
ପାରିବ ନାହିଁ । ଅଶାନ୍ତ ବଢ଼ିବ । ଦୁନିଆଁରେ ନିନ୍ଦା ହେବ, ଚହଲ ପଡ଼ିବ ।
ଲୋକେ କହିବେ, ଛି, ଛି, ଭୁଲସୀଟା, ସେ ହେଲ ଅମୁକ ଭୁଲର ବୋହୂ । ମା,
ତୁମେ ଅସମ୍ଭବ କଥା କହୁଛ ।

ଗୁଡ଼ା କହିଲେ, ଅସମ୍ଭବ କଥା କହୁନାହିଁ । ଜାଣେ, ଘରେ ଅଶାନ୍ତ
ହେବ, ଦାଣ୍ଡରେ ଚହଲ ପଡ଼ିବ । ଲୋକେ ନିନ୍ଦା କରିବେ । କିନ୍ତୁ, ମୋ ସୁଅ
ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଆସିବ ତ ? ତାର ସୁଖ ଦେଖି ଖୁସିରେ ମୁଁ ଆସି ରୁଜିବି ।

ହସିଲି । କହିଲି, ମା, ତେମେ ଭୁଲ ବୁଝିଛ । ସେ ଆନନ୍ଦ ସେ ସୁଖ
ଅଧିକ ଦିନ ରହିବ ନାହିଁ । ଚରଦିନ ଅଶାନ୍ତରେ ମୁଁ ଜଳ ପୋଡ଼ି ମରବି । ଆଉ
ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମାକୁ ମଧ୍ୟ ଜଳାଇ ପୋଡ଼ାଇ ମାରିବି । ଯାହାକୁ ମୁଁ ସୁଖୀ କରବାକୁ
ଆସିବି, ହୁଏ ତ ତାଙ୍କୁ ବି ସୁଖୀ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋତେ କ୍ଷମା କର ।
ମୁଁ ଏ ଗାଁରୁ, ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହିଲେ, ଏ ଘରର ମଙ୍ଗଳ ହେବ ।
ସାମାନ୍ୟ ଶ୍ରମରେ ଅବଶ୍ୟାସ ରହିବ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ, ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ
ଗୁଲ୍‌ସିବାକୁ ଗୁହଁ, ବସୁଥିବାଯାଏ ଯେପରି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଦେଖା ନ ହୁଏ ।
ଦୁନିଆ ଯାହା କହୁ, ନୂଆଉ ଯାହା ଭାବନ୍ତି, ଟିମ ଭାଇ ମୋର ଭାଇ ।

ସୁଖୀ କହିଲି, ମା, ନୂଆଉ ଭୁଲ କରୁଛ । ଜାଣି ଜାଣି ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ
କୁସଡ଼ି ହାଣ୍ଡୁଛ । ବୁଝିପାରୁନି । ମୋର ଅପମାନ କରବାକୁ, ମୋତେ ଲଜ
ଦେବାକୁ ମାଇପି ସଭା କରି ଅନେକ କଥା କହିଲେ । କେଉଁ କଥା ମୋର କାନ
ନ ଶୁଣିଛି ଯେ ମୁଁ ଛଳ କରବି ? ମୁଁ ଯଦି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଲୋଭରେ ପଡ଼ି
ଟିମ ଭାଇଙ୍କର ହାତ ଛୁଆଡ଼ି ଆସିବାକୁ ମନ କରି ନ ଥାନ୍ତି, ଆଜି ନୂଆଉର ଭାଗ୍ୟ
କଅଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ? ସେ ମୋତେ ଘୃଣା କରନ୍ତେ, ଦୁର୍ନାମ ରୁଟାନ୍ତେ, ଆଉ
ଅଧିକା କଅଣ କରନ୍ତେ ? ସବୁ ତ କରି ସାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ ।

କାନ୍ତୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ।

ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଟିମ ଭାଇଙ୍କର ବ୍ୟବହାର କଥା ଶୁଣିଲେ ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ ।
ଦିନେ ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ମୁଁ ଏ ଗାଁ ଓ ତମ ଘର ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯିବି । ମୋ ନେଇ
ନୂଆଁଜି ନିଷ୍ପନ୍ନ ହେବେ । ହେଲେ, ଟିମ ଭାଇଙ୍କର ମନ ପାଇବେ ତ ? ମରଦ
ପିଲା, ଟଙ୍କା ପଇସାର ଅଭାବ ନାହିଁ, ସେ ଯଦି ଅନ୍ୟକୁ ଚାହୁଁବେ, ନୂଆଁଜି ବାଧା
ଦେଇ ପାରିବେ ? ସେ ଭୁଲ୍ କରୁଛନ୍ତି ।

ଭୂଲସି, ତୋର ଏତେ ଗୁଣି ? ତୋ କଥାରେ ମୁଁ ବାଧା ଦେବି ନାହିଁ ।
ତୋର ପିଲାଦିନୁ ତତେ ଭଲ ପାଏ, ତୋ ମନକୁ ଚାହେଁ । ବୋହୂକୁ ଏ ସବୁ କଥା
ଗୁଣାଇ କହିବୁ ?

ମୁଁ ପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ମୋତେ ଦେଖି ପାରିବୁ ନାହିଁ, ଅବଶ୍ୟାସ
କରନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ଗାଁ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ପରେ, ତେମେ ନିଜେ ତାଙ୍କୁ ଗୁଣାଇ କହିବ ।
ସେ ଯଦି ନ ଶୁଣନ୍ତି, ତମର କଥା ନ ମାନନ୍ତି, ଚରଦନ ଦୁଃଖ ଭୋଗିବେ ।

ସେ ଦଡ଼ ଅବାଧ । ମୋ କଥା ଶୁଣିବି ନାହିଁ । ଚରଦନ ଦୁଃଖ ପାଇବ ।
କାହିଁକି ମୁଁ କହିବି ? ତୁ ଯା ମା । ଠାକୁରେ ତୋର ମଙ୍ଗଳ କରିବେ । ବୋଉଜି
କହିବୁ ଆସିବ ।

ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଣାମ କରି ପଦାକୁ ଆସିଲି ।

କାନ୍ତକୁ ଆଉଜି ନୂଆଁଜି ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲେ, ଆଖିରୁ ଧାର
ଧାର ଲୁହ ବହୁ ଯାଉଥାଏ ।

ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ ଅଡ଼େଇ ହୋଇ ଚାଲି ଆସିଲି ।

ସବୁ କଥା ଗୁଡ଼ି ବଗୁର ଆଗକୁ ପଛକୁ ଚାହିଁ କରୁଛି ବୋଲି ମଣିଷର
ଯେଉଁ ବଢ଼େଇ, ତାକୁ ଦଇବ ସହପାରେ ନାହିଁ । ସବୁ ଠିକ୍ କରୁଛି, ଭାବିଲେ
ମଧ୍ୟ ତାର କାମ ଭିତରେ କେତେ ଫାଙ୍କ ରହିଯାଏ । ସେହି ଫାଙ୍କ ଭିତରେ ଭୁଲ
ବସା ବାନ୍ଧି ରହେ । ଆଖିରେ ଅଳପୋଟଳି ବାଜେ । ମଣିଷ ହତାଶ ହେଲେ
ଗୁଣେ । କହେ ମନକୁ, କେତେ ଭୁଲ କରିଛି ? ଦୁଃଖ କରେ, ଅନୁତାପ କରେ ।
ଭୁଲ ଆଉ ସୁଧାର ପାରେ ନାହିଁ । ନିଜକୁ ଧିକ୍କାର କରେ । କାନ୍ଦେ, କାନ୍ଦେ,
ଭାବେ, ଦୋଷ କାହାର ? ଯା ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଦୋଷ ଲଦି ଦିଏ । ସେ ଗୁଣେ
ନାହିଁ ଯେ ଦୋଷ କାହାର ନାହିଁ, ଦୋଷ ମଣିଷର ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାର ।

ତଥାପି ମନ ଗୁଣେ ନାହିଁ ।

ଠିକ୍ ଶେଷବେଳରେ, କେଡ଼େ ଅନନ୍ଦରେ କେଡ଼େ ଫୁର୍ତ୍ତିରେ ଜନସପକ୍ଷ ସବୁ ବନ୍ଧାବନ୍ଧ ହେଲା । ଦେହରେ ତାତି ଭରି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବୋଉ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା । ଶୁଣି ନ ପାହୁଣ୍ଟୁ ଏତେ କାଳର ଘରଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଗୁଲିଯିବାକୁ ହେବ । ଦୁଃଖ ହେଉଥାଏ; କିନ୍ତୁ ସୁରକୁ ଆଗରେ ଦେଖି ପ୍ରାଣ ସୁଲକି ଉଠୁଥାଏ । ସୁର—ଯାହାକୁ ନେଇ ଅଜାବନ ସୁଖରେ ଘର କରିବ ।

ସାତ ଘଡ଼ି ଅକ୍ଷର ପରେ ଖଣ୍ଡିଆ ଜନ୍ମ ଅକାଶ କୋଳରୁ ଗଛ ଗହଳର ସେ ପାଖରୁ ଉଙ୍କିମାରୁ ଆସୁଥାଏ । ମୋର ଭାଷ୍ୟକୁ ଉପହାସ କରିବାକୁ ସୁନ୍ଦା ସୁନ୍ଦା ବଢ଼ୁଥାଏ ଶୀତଳ ପବନ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ତାଗ ଅକାଶ ଉପରୁ ମିଟି ମିଟି ଗୁହଁ ରହିଥାନ୍ତି ।

ସୁରଙ୍କର ଅତି ପାଖରେ ଥାଇ ମୋ ମନ ସୁଲକି ଉଠୁଥାଏ । କେତେ କଥା, କେତେ ଅନନ୍ଦ ।

ସେହି ନାରବ ନାଗେଲା ଶୁଣିବ ଫିକା ଆଲୁଅ ପରଶରେ, ଯେତେବେଳେ ଦେହ ଶିହର ଉଠୁଥିଲା ତାଙ୍କର ନବିତ ଆଲିଙ୍ଗନ ଲେଉଟେ, ମୋ ଥଣ୍ଡା କଣ୍ଠର ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ, ସେ ମୋର ଏତେ ଦୂରର ଆଶା ଉପରେ ବଜ୍ରମାଡ଼ ଦେଲେ । କହିଲେ, ନୁଆଉ, ଏ କଥା ମୁଁ ମନକୁ କେବେ ଆଣିନାହିଁ । ତେମେ ତମର ଘରକୁ ଫେରିଯିବ । ମୁଁ ତମର ସେବା କରିବି । କାଲି ତୁମକୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ଆଖିରେ ଦେଖୁଥିଲୁ, ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେହି ଆଖିରେ ଦେଖୁଛି । ତମ ଭଣ୍ଡରୁ ଏମର କଥା ଶୁଣିବି ବୋଲି ମୁଁ କେବେ ଆଶା କରି ନ ଥିଲି ।

ପଥର ପରି ଘଡ଼ିଏ କାଳ ବସି ରହିଲୁ । ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଦୁନଆଁ ଟା ଘୁରୁନ ପରି ଲାଗିଲା । ଅଜାଣତରେ ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଝରି ପଡ଼ିଲା ଲୁହ ।

ଭୁଲ, ସବୁ ଭୁଲ । ସେତେବେଳେ ମୁଁ କ'ଣ ଭାବିଲୁ କଣ ସ୍ଥିର କଲି, ଆଜି ମନେ ନାହିଁ । ଦୁଃଖ ହତାଶାର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଅସିଲା ପରେ ତାଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିମାନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କେତେ କଥା ବକିଗଲି । ସେ ଉତ୍ତେଜିତ ନ ହୋଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ମୋ କଥାର ଜବାବ ଦେଲେ ।

କଥାର କଟାକଟି ! ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ରୁହାଇବାକୁ ବସିଲି । ମନ ଖୋଲି ଜୀବନର ସବୁ ଉତ୍ତେଜନା, ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ପଣ ତାଙ୍କର ଆଗରେ କହିଲି । ସେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଲୁଚାଇଲେ ନାହିଁ । ସବୁ କହିଲେ । ନିଜେ ଯେପରି ସଫରୀ ହୋଇ କେତେ କେତେ ପ୍ରଲେଭନ ପାଖରୁ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସି ପାରିଛନ୍ତି, ସେମିତି ସଫରୀ ଶିଖା କରିବାକୁ ମୋତେ ସେ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ମୋ ମନରେ କିଛି ପଶୁ ନ ଥାଏ ।

ପ୍ରଲେଭନ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ଆସିଲେ ସତ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଲେଭନ ତ ଆସିଥିଲା ! ସବୁବେଳେ ମଣିଷ ଟାଣ ରହି ପାରେ ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ସେ

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ତାର ଗୂତର ଭାଙ୍ଗେ, ସେ ନଜେ ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଘରେ ଆମେ ଦିହେଁ ରହିବା । ଦୁହଁଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଅଛୁ । ମନର ଉତ୍ତେଜନା ନାହିଁ ନାହିଁ । ଘରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ ଯାହାର ଡରରେ ମନରେ ସଙ୍କୋଚ ଆସିବ । ଉତ୍ତେଜନା ଯଦି ଏକ ସଙ୍ଗେ ଦୁଇଟି ମନରେ ଆସେ, ଯେଉଁ ରହିପାରବ ନାହିଁ । ସ୍ୱର ଯଦି ଅନ୍ୟର ହାତ ଧରି ଘରକୁ ଆଣନ୍ତି, ତା ହେଲେ କେଜାଣି— କିନ୍ତୁ, ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମ ପ୍ରଲୋଭନ ଆସିବ । ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ମନ ଛଟପଟ ହେବ । ତା ଅପେକ୍ଷା ଦୂରେଇ ରହିବା କଅଣ ଭଲ ନୁହେଁ ? ଅନ୍ୟର ହାତ ଧରି ଘରକୁ ଆଣିବା ଅପେକ୍ଷା ଆମ ସମାଜରେ ଯାହା ଚଳେ, ସେପରି ନ କରିବା କଅଣ ଉଚିତ ?

ଏଇ ସବୁ କଥା ନେଇ ବାଦାନୁବାଦ ଚାଲିଲା । ଶେଷକୁ ସ୍ୱର ସ୍ୱୀକାର କଲେ, ତୁମେ ଯାହା କହିଲ ନୁଆଁ, ସବୁ ଠିକ୍ । ତଥାପି, ମତେ ଭାବିବାକୁ ଦିଅ । ଅନେକ କଥା, ଭୁଣ୍ଡିବାଇଦ ସତ ଫଳିଯିବ । ତମ ଭିତରେ ମୋ ଭାଇର ଉପସ୍ଥିତି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଅନୁଭବ କରେ ! ତୁମେ ଯେତେ ଦୂରରେ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ, ମନରେ ଆସେ, ଭାଇ ମୋର ବଞ୍ଚିଛି । ଯେଉଁଦିନ ତମକୁ ମୁଁ ନିଜର କରନେବି, ଭାଇକି ଖୋଜିଲେ ଆଉ ପାଇବି ନାହିଁ ।

କହିଲି ଥିବା କର, ନିଜର ମନ ଭିତରେ ଖୋଜିଲେ ପାଇବ । ଯେ ପାଇଛି, ତାର ମୁଣ୍ଡ ଛଡ଼ା ଦୁନିଆଁରେ ଖୋଜିଲେ ଆଉ କିଛି ମିଳିବ ନାହିଁ । ଭାଇଙ୍କୁ ସ୍ନେହ କରିବାର କଥା, ଭକ୍ତି କରିବାର କଥା । ଭାଇର ଆଦର ଯନ୍ତ୍ର, ଭଲ ମନରେ ଭାଇଠାରୁ ଯାହା ପାଇବାକୁ ଆଶା କରନ୍ତି, ସବୁ ତୁମେ ପାଇ ପାରବ—ତମର ରକ୍ତ, ମନୁଆଁର ମା ପାଖରୁ । ଆଉ, ମୁଁ ଯାହା ହଜାଇଛି, ସେହି ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ ପାଇବି ତମର ଠାରେ ।

ନୁଆଁ, ମତେ ସମୟ ଦିଅ ।

ବୋଉ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଗୁଢ଼ି ଅଧରେ ସେ ବିଦାୟ ନେଇ ଗଲେ । ସେ ଦିନ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଅଟକାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଝରିଲା ଆଖିରେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଥରିଲା ହାତକୁ ମୋ ହାତରୁ ଖସାଇ ନେଲେ, କାନ୍ଦଣା କୋହରେ ପରୁରିଲା, କେବେ ପୁଣି ଆସିବ ସ୍ୱର ?

କହିଲେ, ଜାଣେନା ନୁଆଁ ।

ସ୍ୱର ଚାଲିଗଲେ । କେତେ ଦିନ ହେଲା ଦେହ ଓ ମନରେ ଯେଉଁ ଉତ୍ତେଜନାର ଲହଡ଼ି ଖେଳୁଥିଲା ଆଖିର ତତଲା ଲୁହ ଧାରରେ ସେତକ ଶାନ୍ତ ହେଲା । ମନରେ ଆଉ ଚିନ୍ତା ପଶିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ଗୋଟିଏ କଥା ଭୁଲାଇ ଦେଲା ଝରିଲା, ଦଇବ ଦଉଡ଼ି ମଣିଷ ଗୋଇ, ଯେଣିକି ଓଟାରେ ଡେଇଁକି ଯାଇ ।

ସେଇକି ମୋର ହତାଶିଆ ଜୀବନର ସାନ୍ତ୍ବନା । ଯାହା ଦେବାର ହୋଇଯାଉ, ମୋର ତ ଗୁରୁ ନାହିଁ ।

ଗୁରୁଦିନ ହେଲା ବୋଉ ବଛଣାରୁ ଉଠି ନାହିଁ । ବେଳୁବେଳ ତାର ଦେହ ବଳେଇ ପଡ଼ୁଛି । ବେଶି ବେଳ ବଛଣାରେ ଭୁନ ହୋଇ ଆସି ଗୁଜି ପଡ଼ି ରହୁଛି, ସତେ କି ଦେହରେ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ଆଖି ଖୋଲିଲେ, ମତେ ପାଖରେ ଦେଖିଲେ ପଚାରୁଛି, ସୁର ଆଇଲା କି ମା ?

ସୁର ଆସିଲେ ନାହିଁ । ସେ ସମୟ ମାଗିଥିଲେ । ନିଜେ ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କେବେ ଆସିବେ ।

ମୋ ମୁହଁ ଦେଖି, ମନ କଥା ଗୁଡ଼ି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ବୋଉ କହିଲା, ସେ ଆସିବ ନାହିଁ, ସେ ଆସିବ ନାହିଁ ।

ଭାବିଲି, ବୋଉ ଆଗରେ ସବୁ ସତ କଥା ଖୋଲି କହି ନ ଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା !

କହିଲି, ତୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହନା ବୋଉ, ସୁର ନ ଆସୁ । ମଣିଷ ମାସେ ପନ୍ଦରଦିନ ଅନାଏ, ସେଇଠୁ ନିଜ କଥା ନିଜେ କରେ । ଚରଦିନ କାହାରିକୁ କେହି ଅନାଇଁ ବସେ ନାହିଁ ।

ବଲବଲ କରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୁଡ଼ିଲା । ଆଖିରେ ଲୁହ । ପଚାରିଲା, ତେବେ ଅନାଇଁ ବସିଛୁ କାହିଁକି ?

ତାର ଗୋଡ଼ ଘଷି ଦେଉଥିଲା । ଗୋଡ଼ ଟାଣି ନେଇ କହିଲା, ଲୋକଙ୍କ କଥା ମିଛ ନୁହେଁ । ତୁ ଯାହା ଅନୁମାନ କରିଥିଲୁ ସବୁ ସତ । ସେ ମଉନମୁହଁ ଟୋକାକୁ ମୁଁ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଇ ନ ଥିଲି । ଏବେ ଗୁଡ଼ିଲି । ମନୁଆଁ ବାପକୁ ସେଇ ବସ ଦେଇ ମାରି, ଧରା ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଭଲେଇ ଦେଉଛି । ହଁ ଏକଥା ସତ ।

ମୋ ଗୁଡ଼ି ଥର ଉଠିଲା । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କହିଲି, ତୁ ଭୁନ ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼େ । ମୁଁ ଜାଣେ, ସୁର ସେମିତି କାମ କରି ନାହିଁ । କେମିତି କଥା ହେଲା ସେ ନିଜେ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଏତେ ସରି ହେଲୁଣି, ଏତେ ଦୁଃଖ ଭୋଗିଲୁଣି, ତଥାପି ତୁ କୁହୁଡ଼ି ପଡ଼ିଛୁ ମା ।

ନାହିଁଲେ ବୋଉ, ତା ହୋଇଥିଲେ ସୁର ମୋର ପ୍ରସ୍ରାବରେ ରାଜି ନ ହେଲେ କାହିଁକି ? ନିର୍ଜ୍ଞାନ ପରି କେତେ କଥା ତାକୁ କହିଲି । ମନରେ ଅନୁତାପ ଆସୁଛି । ସେ ଭୂମିରେ ନ କହି ମଧ୍ୟ ଢଙ୍ଗରେ ମନାକରି ଦେଇ ଗଲେ ।

କଲେ, କାହିଁକି ସେ ଚୁଲିପଣା ଥରକୁ ଥର ଲୁଚି ଲୁଚି ଆସି ସେହି ସ୍ନେହ ଲଗାଇଲା ? ଏଡ଼େ ସାହସ ତାର ! ସେ ଭାବିଛି ମୋ ପିଲା ହିଁଅ ଭୁଲସୀ ଯାଇ ତା

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଘରେ ପୋଇଲା ହୋଇ ରହିବ, ଅଉ, ସେ ସୁଖରେ ସଫାର କରିବ ଅଉ କାହାର ହାତ ଧରି ? ଅଲେ, ତତେ ପାଇବାକୁ ସେ ମନୁଅଁ ବାପାକୁ ମାରି ନାହିଁ, ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ନିଜର କରିବ ବୋଲି ଏହା କରିଛି । ତତେ ଓ ମନୁଅଁ କୁ ପାଖକୁ ନେଲେ କଲେ ବଲେ କୌଣସି ମନୁଅକୁ— । ନାହିଁ, ତା ପାଖକୁ ତୁ ଯିବୁ ନାହିଁ । ଭିକମାଗି ପଛେ ମନୁଅଁ କୁ ପୋଷି ମଣିଷ କର ।

ତା' କଥାରେ ମତେ ଛନ୍ଦିପୁର ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । କହିଲୁ, ତୁ ଶୋଇ-ପଡ଼େ ।

ଏକୁଟିଆ ମଣିଷ । ପିଲାଟିକୁ ଲଦି ହୋଇ କେଉଁ କାମ କରିବ, ଶ୍ରେଣୀର ଯନ୍ତ୍ର ନେବ, ପଥ ଗନ୍ଧିବ କି ବଇଦ ପାଖକୁ ଓଷଦ ପାଣି ପାଇଁ ଯିବ ? ଘର ବାଟେ ଯିଏ ଚାଲି ଯାଉଥାଏ ତାକୁ ଡାକି ବୋଉ ପାଖରେ ବସାଏ । ନିଜେ ବଇଦ ଘରକୁ ଯାଏ ।

ହାତରେ ଧନ ନାହିଁ । ବଇଦର ଓଷଦ ପାଉଣା ବାଳା । ଭାତ ଗଣ୍ଡିଏ ଗନ୍ଧି ପିଲାଟିକୁ ଦେଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ପାଣି ଡୋରାଣି ପିଇ ଦିନୁଦିନ ଶୁଖି ଯାଉଛି । କାହା ଘରକୁ କାମ ଧନ୍ଦା କରି ଯିବାକୁ ତର ନାହିଁ । କଅଣ କରିବ ? ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦିଶୁଛି ।

କାହ୍ନୁକି ପୁରଜ୍ଞ ସଙ୍ଗେ ନ ଗଲେ ! ଜୀବନ ଥିଲେ ସିନା ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଭାବିବା । ପୁରଜ୍ଞ ବିଷୟରେ ଗଗ ବାଉଳାରେ ବୋଉ ଯାହା କହିଲା ମୋ ମନ ଘେନିଲା ନାହିଁ । ମନୁଅଁ କୁ ସେ ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ଢଳି ପାଆନ୍ତି ।

ବ୍ୟସ୍ତରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ବୋଉର ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ବସି ଗୋଡ଼ ଅଉଁସି ଦେଉଥାଏ । ଗୁଳିରେ କଫ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ରହିଛି । ନିଶ୍ୱାସ ନେଲା ବେଳକୁ ଘଡ଼ ଘଡ଼ ହେଉଛି । ଆଖି ଖୋଲା ନାହିଁ । ଦେହରେ ଖଇଫୁଟା ତାଳି । ବଇଦ ଦେଇଥିବା ଓଷଦ ଶେଷ ହେଲାଣି । ସକାଳେ ଆସି ଶ୍ରେଣୀକୁ ଦେଖି ଯିବେ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ଦିନ ଦି ଘଡ଼ ହେଲାଣି, ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ । କେତେ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ଖବର ପଠାଇଲଣି । ଟଙ୍କା ପାଇବେ ନାହିଁ ବୋଲି ହୁଏତ ଅସୁ ନାହାନ୍ତି ।

ଚେମାଇକୁ ସାହାଯ୍ୟ ମାଗିବ ? ନାହିଁ କରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯାହାର ମନ ଭାଙ୍ଗିଛି, ତା ପାଖରେ ହାତ ପାଇବ ?

ଟିମାଇ ପାଖରେ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଠିଆ ହେବ ? ବଡ଼ ଲୋକ । ଦେବେ । କିନ୍ତୁ, ତାଙ୍କୁ ମାଗିବାକୁ ମୋର ମୁହଁ ନାହିଁ ।

କାନ୍ଦୁଗୁଟି ବାବୁ ? ଅଗ୍ରହରେ ସେ ଆଗ ବଳ ପଡ଼ି ଦେବେ । ଦିଆ ନିଅଇ ଦୁନିଆଁ । ଯାହା ସେ ଚାହୁଁବେ ମୁଁ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ପୁରଜ୍ଞ ପାଖକୁ ଖବର ପଠାଇବ ? କିଏ ଯିବ ?

ମନକଥା ଜାଣିଲା ପରି ଟିମ ଭାଇ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲେ ପଦାରୁ—ଭୁଲସୀ, ଅଲେ ଭୁଲସୀ !

ତମକି ଉଠିଲ । ମନୁଆଁକୁ କାନ୍ଦରେ ପକାଇ ପଦାକୁ ଆସିଲ । ତାକୁ ଦେଖି କେଜାଣି କେମିତି ମୋ ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହେଲା ।

କହିଲେ, କାନ୍ଦନା, ବୁଢ଼ୀ ଆସି ଏତେ ସରି ହେଲେଣି ଖବର ପଠାଉନୁ ? ତୋ ନୁଆଉ କାହାଠୁ ଶୁଣି, ମତେ ଜଗର ଧରି ପଠାଇଛନ୍ତି । ନିଜେ ଆସିଥାନ୍ତେ । ଦିନବେଳ ବୋଲି ମୁଁ ମନା କଲି । ସଞ୍ଜକୁ ଆସିବେ । କାହାନ୍ତି ବୁଢ଼ୀ, ଦେଖେ ।

ଅନେକ ସମୟ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର ପାଟି ଶୁଣି ବୋଉ ଥରଟିଏ ପାଟି ଫିଟାଇଥିଲା, ସୁରକିରେ, ଆ ବାବା, ମୁଁ ଆଉ ବଞ୍ଚିବି ନାହିଁ । ଭୁଲସୀ ତତେ ଲାଗିଲା, ବାରିଆ ବୁଦ୍ଧି ତୁ ଗୁଡ଼ି ।

ମୁଁ କିଛି କହି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଟିମାଇ ମଧ୍ୟ ଭୁନ ରହିଲେ ।

ପଦାକୁ ଆସି ଭୁନ ଭୁନ କହିଗଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରା କରନା, ଚକିସା କର ହେବ, ତେଣିକି ଯାହା ତମ କପାଳରେ ଥିବ ।

ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ବଇଦକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଘେନି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଓଷଦର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ବୋଉର ପଥ ଓ ଆମର ଖାଇବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ମୋର ହୁଁ ନାଁକୁ ସେ ଶୁଣନ୍ତେ କାହିଁକି ? ନିଜକୁ ଯାହା ଭଲ ଦେଖାଗଲା କରଗଲେ । ମୋ ପାଖରେ ରହି ମତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଚାହୁଁ ଟୋକା ବଞ୍ଚୁକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଗଲେ । ବଇଦ ନାଡ଼ି ଦେଖି କହିଗଲେ, ଅବସ୍ଥା ଭଲ ଅଛି, ତେବେ ଉତ୍ତୁନା ଧାନ ଗଜା ହେବା କଥା ।

ଟିମବାରୁଙ୍କର ଦୟା ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନେହେରୁ ହେବାକୁ ମୋର ବେଳ ନ ଥିଲା କି ମନ ବି ନ ଥିଲା । ଘର ଖଣ୍ଡେ ତ ନିଲମ କରି ନେଇଛନ୍ତି, ବୋଉ ଆଖି ବୁଜିଲେ ମୁଁ ସୁରଙ୍କ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବି ଏ କଥା ସେ ଜାଣନ୍ତି । ସେ ଘର ଦଖଲ ନେବେ । ଏତକ ସାହାଯ୍ୟ ନ କଲେ ମୁଁ ସିନା କିଛି କହି ପାରିବି ନାହିଁ, ଦାଣ୍ଡ ଲେକେ ଅବଶ୍ୟ ଦି କଥା କହିବେ । ଲେକ ଲଙ୍କାକୁ ତରି ସେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ହୁଏତ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷା । କରନ୍ତୁ ।

୩୪

ସଞ୍ଜବେଳେ ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ତାଙ୍କର ବୋଉ, ବୁଢ଼ୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ଘଡ଼ିଏ ଖଣ୍ଡେ ସେମାନେ ରହିଲେ । ଭଲ ମନ୍ଦ ସବୁ ପଚାରି ବୁଝିଲେ । ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ହତାଶ ନ ହେବାକୁ ମତେ ବୁଝାଇଲେ ।

କାନ୍ତ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଟିମ ଭାଇଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ମାର ଚକ୍ରା ଚାଲିଲା । କେତେ କାଳର ବୁଢ଼ୀ, ବେମାର ପଡ଼ିଛି । ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗାଁର ସବୁ ଲୋକ ଥରେ ଆସନ୍ତି । କିଏ କେତେ କଥା କହି ଫେରିଯାନ୍ତି ।

ଆଉ ଦିନେ ସଞ୍ଜ ବୁଢ଼େ ଟିମ ଭାଇ ଆସି ବୋଉ ପାଖରେ ବସିଲେ । ବଇଦ ଓଷଦ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ଗରମ କରୁଥାଏ । ସକାଳୁ କେମିତି ବାଦଲିଆ ହୋଇଥିଲା । ହଠାତ୍ ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପବନ । ବଣିଆ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଥିଲା । ତାକୁ ଡାକି ଟିମ ଭାଇ କହିଲେ, ଆରେ ଧାଇଁ ଯା, ଘରୁ ଖଣ୍ଡେ ଛତା ନେଇ ଆସିବୁ ।

ବଣିଆ ଚାଲିଗଲା ।

ଅଧବାଟରେ ସେ ହୋଇଥିବ କି ନାହିଁ, ବରଷା ଓ ପବନର ବେଗ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚାଲି ଖଣ୍ଡ ଉଠିଯାଏ ପଡ଼ିଯାଏ । ଘର ଛୁଆଁଣି ହୋଇ ନ ଥାଏ । ମାଙ୍କଡ଼ମାନେ ଠାଏ ଠାଏ ଓଲଟି ପକାଇଥାନ୍ତି । କଣ ବାଟେ ବର୍ଷା ପାଣି ଘର ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଏ ।

ଗରମ ପାଣି ଆଣି ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରେ ରଖିଲା । ଭବିଷ୍ୟର ଶିଖାଟା ପବନରେ ଥରୁଥାଏ । ଲଭିଯିବ ବୋଲି କାନ୍ତ କଡ଼ରେ ରଖିଲା । କାଳେ ମନୁଆଁ ଉପରେ ପାଣି ପଡ଼ୁଥିବ ବୋଲି ତା ପାଖକୁ ଗଲା । ସପଟକୁ ଶୁଖିଲା ଥାନକୁ ଘୋସାଇ ଆଣିଲା ।

ଟିମ ଭାଇ ଗରମ ପାଣିରୁ ଟିକେ କାତ ଗିଲସରେ ରଖି ତହିଁରେ ଗୁଣ୍ଡ ଓଷଦ ପକାଇଲେ । ମୋ ହାତକୁ ଗିଲସଟି ଦେଇ କହିଲେ, ନେ, ପିଆଇ ଦେ ।

ଓଷଦ ପାଣି ଟିକକ ପାଟିରେ ଗଳିଲା ନାହିଁ । ଭିତରକୁ ବୁନ୍ଦାଏ ଦିବୁନ୍ଦା ଯାଇଛି କି ନାହିଁ କେଜାଣି ।

ଟିମ ଭାଇ ମୁହଁ ନେପଡ଼ି ଦେଲେ । ଘରର ଆଉ କଡ଼କୁ ଆସିବାକୁ କହିଲେ । ଗଲା । ଧୀର ସ୍ୱରରେ ମତେ କହିଲେ, ଆଲୋ ବଇଦ କହିଗଲା ବୁଢ଼ୀ ଆଉ ଠାକିବ ନାହିଁ । ଏଇ ଦିନେ ଓଲଟିରେ ଚାଲିଯିବ । ସେଥିକି ଦୁଃଖ କଅଣ ? ଆମ୍ଭ ପାଗଲେ ଗଛରୁ ନିଶ୍ଚୟ ହଠିବ । କେହି ରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । କିଏ ଆଗ, କିଏ ପଛ । ଯିଏ ରହନ୍ତି, ସେ କାନ୍ଦନ୍ତି, ସତେ କି ସେ ଚିରଦିନ ରହୁବେ !

ତାଙ୍କ କଥାରେ ମୋ ଆଖିରେ ଲୁହ ରିରିଗଲା । କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଇ ନାହିଁ ।

ପୁଣି କହିଲେ, ମା ତୋର ଚାଲିଯିବ, ତୁ କାନ୍ଦିବୁ, କିନ୍ତୁ ତା ପରେ କିଛି କଅଣ; ଯଦି ସ୍ୱର ପାଖକୁ ଯାଇ ସଂସାର କରିବାର କଥା, ଚାଲିଯା, ନୋହିଲେ—

କଥାଟା ଅଧା ରଖିଦେଲେ । ମୋତେ ନରୁତ୍ତର ଦେଖି ପୁଣି କହିଲେ, ସୁର ଏ ଭିତରେ ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଆସିଥିଲା । ପୁଣି ଗଲେ ଗଲେ ଗଲେ ଗଲେ କାହିଁକି ?

ପଚାରିଲୁ, ଆପଣ ଜାଣିଲେ କିପରି ?

କଥା ଅଛପା ରହେ ନାହିଁ, ସବୁ ଫୁଟି ବାହାରେ । କେତେ ଲୋକ କେତେ କଥା କହୁଛନ୍ତି—ଭଲ, ମନ୍ଦ । ପ୍ରକୃତ କଥାଟା କଅଣ କହିଲୁ ଭଲସି, କିଛି ଲୁଚୁନା ।

ମୁଁ ଦୋ ଦୋ ପାଞ୍ଚ ହେଲୁ । ପୁଣି ଭାବିଲୁ, ଶୁଣିବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି ତ ଶୁଣନ୍ତୁ । ବିଶ୍ୱାସ କଲେ କରବେ, ନଇଲେ ନାହିଁ । ଯାହା ମୋ ଭାଷାରେ ଥିବ ତ ହେବ । କେହି ଅନ୍ୟଥା କର ପାରିବେ ନାହିଁ । ଠିକେ ଠିକେ ସବୁ କଥା ମୁଁ କହିଲୁ ।

ମନ ଦେଇ ସବୁ ଶୁଣିଲେ । ଭାବି ଭାବି କହିଲେ, ବୁଝାଗଲା । ସୁର ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ସ୍ଥିର କରୁଛି । ତୋ ରବିବାର ପାଇଁ ତିନୋଟି ବାଟ ଖୋଲା ଅଛି । ସୁରର ସଂସାରକୁ ଯାଇ ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ବିଧବାଙ୍କ ପରି ପରର ସେବା କରି ବେଳ କଟା, ଦୁଃଖ ସୁଖରେ ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଆସିବ ସହ ପିଲାଟିକୁ ମଣିଷ କର । ନୋହୁଲେ ଅନ୍ୟ କାହାର ହାତ ଧରି ସଂସାର କରିବାକୁ ଯା । ନୋହୁଲେ ଏଇଠି, ଏଇଘରେ, ତୋ ବୋଉ ଯେପରି ବେଳ କାଟିଲା ସେମିତି କର । ଘରଟା ନିଲାମ ହୋଇଥିଲେ ବି ତୋତେ ରହିବାକୁ କେହି ମନା କରିବେ ନାହିଁ ।

ଏଇ ତିନୋଟି କଥା ମୁଁ କେତେ ଭାବିଛି । କଲ୍ କିନାର ପାଇ ନାହିଁ ।

କହିଦେଲୁ, କିଛି ଭାବି ପାରୁ ନାହିଁ । ଭାବି ସ୍ଥିର କରିବା ଭଲ ଅବସ୍ଥା ମୋର ନାହିଁ । ତେମେ କହ କଅଣ କରିବା ଉଚିତ ।

ଏତେ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱର କଥା ମୋ ଭୁଣୁରୁ ଶୁଣିବୁ କାହିଁକି ? ବର' ତୁ ନିଜେ ଭାବି ସ୍ଥିର କର ।

ଜବାବ ଦେଲୁ ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଘଡ଼ ଘଡ଼ ହୋଇ କଡ଼ ଲେଉଟାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଏକ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଦୁଇଆଡ଼ୁ ଉଠି ତା ବେଳ ତଳେ ହାତ ଦେଇ କର ଲେଉଟାଇ ଦେଲୁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଟିମା ଭାଇଙ୍କ ନିଶ୍ୱାସ ଗରମ କରିଥିଲା ମୋର କପାଳ ।

ଦୀପ ଲିଭିବା ଆଗରୁ ସେମିତି ଦମ୍ଭକରି ଜଳି ଉଠେ, ସେମିତି ବୋଉର ଆଖିପତା ଖୋଲିଗଲା । ଦୁଇଟା ମୁହଁ ପାଖାପାଖି ପଡ଼ିଲା ତାର ଆଖି ଆଗରେ । ଦୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଲା । ମଉଳା ଓଠରେ ଶୀତ ହସର ଆଭାସ ଖେଳିଗଲା । ଦୁଇହାତ ଦୁଇଆଡ଼କୁ ମେଲାଇ କଅଣ ଯେପରି ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗୋଟିଏ

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ହାତରେ ପଡ଼ିଲା ମୋର ହାତ, ଆଉ ଆଉଟିରେ ଟିମ ଭାଇର । ଦୁଇ ହାତକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାର ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପରେ ରଖିଲା । ଦମକାଏ ପବନ ଘର ମଧ୍ୟାନ ଥରାଇ ଦେଲା । ଲୁହ ଠୋପା ପରି ପାଣି ବୁନ୍ଦା ଖଣ୍ଡିଆ ଗୁଲବାଟେ ଗଲି ପଡ଼ିଲା ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କର ହାତ ଉପରେ ।

ବୋଉର ହାତ ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ଗୋଟିଏ ହେକ୍‌କା, ଆଖି ବୁଜିଲା । ଦୁଇହାତ ଦୁଇ ପାଖକୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଦୁହେଁ ବୁଝିଲେ, ସେ ଆଖି ଆଉ ଖୋଲିବ ନାହିଁ ।

ଟିମ ଭାଇଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । ଲୁହଭର ଆଖି, ମୋ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

କେଜାଣି କି ଦୁଃଖରେ ଥିଲେ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ଭୁଲସି, ସବୁ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତେଣୁ କରବାକୁ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ବୋଉର ପ୍ରାଣସ୍ଥାନ ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ିଦେଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଦଶ ଦିନ ମୋତେ ଅକ୍ଷର ଦିଶିଲା ।

ଭୁନ ହ, ଭୁଲସି, ଏପରି ଅଧୀର ହନା ।

ଯାହାଙ୍କର କୋଡ଼କୁ ଆଉଜି, କାନ୍ଦି ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଆଖିର ତତଳା ଲୁହ ଡାଳୁଥିଲା, ସେଇ ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ସାନ୍ତ୍ବନାରେ ଭୁନ ହେଲି ସିନା, ମନର ଦୁଃଖ ତ ଆଉ ଘୁଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ । ଟିମ ଭାଇ ସେମିତି ମୋ ଫୁଲୁ ଲା ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲିଉଥାନ୍ତି, କହୁଥାନ୍ତି, ଅଧୀର ହନା ଲେ— ।

ଗ୍ରନ୍ଥ ଥରାଇ କୋଡ଼ ଆସୁଥାଏ ।

ଟିମଭାଇ, କଅଣ କରବ ?

ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛୁ କାହିଁକି ? ଯେଉଁ ଆତ୍ମା ସ୍ବର୍ଗକୁ ଚାଲିଯାଇଛି, ତାର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ହେବ ।

ମନଆଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ତାକୁ କୋଳକୁ ନେବାକୁ ଗଲି ।

ଟିମଭାଇ ବୋଉର ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ ପିଣ୍ଡାକୁ ଗଲେ । ଝଡ଼ର ବେଗ କମିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଷା ଅଗପରି କୁଟୁଥାଏ । ଡବର ଆଲୁଅ କମି ଆସିଲାଣି, ତେଲ ସରିଲାକି କଅଣ !

ମନଆଁକୁ କାଖ କରି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବାହାର ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସିଲି । ବର୍ଷା କୁଟୁଛି । ଅଜ୍ଞାର ଘୋଟିଛି ତଉଦିଗ ।

ବୋଉ ମଲ୍ଲ ପରେ ଗାଁର କେହି କେହି ଆସି ଭଲ ମନ୍ଦ କଥା ପଚାରି ଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲ୍ଲ ପର ରହୁଛି । ଶୁଦ୍ଧି କାମ ନ ସରୁଣୁ ମନୁଆଁ କୁ ଜର ହେଲା । ତା ସେବା କରୁଥାଏ, ଦିନ ରାତି କୋଳରେ ଧରି ବସିଥାଏ । ବର୍ଷାଦିନ । ଘରୁ ପଦାକୁ ବାହାରବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଟିମରୁଇ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ଦିନେ ନୂଆଜି ଆସିଥିଲେ । ମୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖି ଶ୍ରେଣୀ ପିଲକୁ କୋଳକୁ ନେଇ କହିଲେ, ଆଜେ ଭୁଲସି, ଯେତେବେଳେ ବିପଦ ଆସେ, ଯାନ ବାହନ ନେଇ ଆସେ । ମଣିଷ ଜନମ ପାଇ ସବୁ ସହବାକୁ ହୁଏ । ଚନ୍ଦ୍ରାକର ନା ।

ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପି ପୁଣି କହିଲେ, ତତେ ସେ ଭଲ ପାନ୍ତି । ମୁଁ ବଞ୍ଚି ଥାଉଣୁ ଘରଣୀ ତ ହୋଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ, ଭଲ ଭଲ ଡାକୁଛୁ, ସେଇ ଲେଖାରେ ରଉଣୀ ହ ।

ହସି ହସି ମତେ ସେହରେ ଆପଡ଼ି ମାରିଲେ । ସେମିତି ଥିଆଳିଆ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ଭଲ ଭଲ ହୋଇ ଯଦି ପୁଣି ଆଉ କଅଣ ହେଉତ, ମୋପର ଠାକୁରାଣୀ ଜାଳାରୁ ପରିତ୍ରାଣ ପାଇବୁ ନାହିଁ ଲେ, ଦେଖୁ ଛୁତ ମୋ ରୂପ ।

ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି କହିଲି, ଟିମରୁଇଙ୍କୁ ବଗିଚା ଘରେ କହିଥିଲି ନୂଆଜି ମୋର ମଣିଷ ନୁହେଁ ସେ ଠାକୁରାଣୀ । ତାକୁ ଚିହ୍ନିଲେ, ତେମେ ତାଙ୍କ ବରୁଦରେ ଏମିତି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ସତେ ନୂଆଜି, ତମ ଭିତରେ କଅଣ ଅଛି ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣେ । ଟିମାଇ ତମର ବାହାର ଦେଖିଥିଲ, ଏବେ ଭିତର ଦେଖିଲଣି । କହ ନୂଆଜି, ଟିମାଇ ତମର ଗୋଡ଼ ଧୋଇ ପାଣି ପାଉଛୁଟି ?

ମୋ ପାଟିରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲେ, କେତେ ଅଧର୍ମ କଥା କହୁଛୁ ଲେ, ମୋ ଗୋଡ଼ ଛୁଣି ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ? ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରି ମୁଁ ମୋର ଦୋଷ ମାଗି ନେଇଛି । ଭୁଲ ଚୁଲୁପଣି, ମୋ ଟାଣ ଭାଙ୍ଗିଛି, ମୋ ପାଟିରେ ବାଡ଼ବତା ଦେଇଛି । ହେଲେ, ତତେ ମୁଁ ଡରେ ଲେ ଛତରଖାଇ, ସେଇଥିପାଇଁ ପର ଶରଣ ପଶିଛି ।

ହସି ହସି କହିଲି, ମୋ ଗୁର ମଣିଷକୁ ଗାଁର ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଡର ! ଶୁଣିବାକୁ କୌତୁକ ଲାଗୁଛି ।

ଆଲେ, ହଁ । ଥରେ ଯଦି ଆଖି ଠାର ମାରିବୁ, ସବୁ ଭଲ ପଣିଆଁ ଭୁଷୁଡ଼ି ଯିବ । ଯେଉଁ କୋଠା ମୁଁ ଗଢ଼ିଛି ତଳେ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ମନେ ରଖିଥା ଏକା, ସମସ୍ତେ ଗୁପ୍ତି ହୋଇ ମରବେ, କେହି ବଞ୍ଚିବେ ନାହିଁ । ଠାକୁରେ

କାହ୍ନୁ ତରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ତୋ ଚମରେ ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ର ନଥିଁ ଜାଲଛନ୍ତି, ସେଇ ନଥିଁକୁ ମୋର ଡର । ଭଲ ତାକ ଯେ ନଇବଢ଼ିକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ଶୁଣ !

ଠାକୁରେ ମୋ ଅଖିରେ ଯେଉଁ ପାଣି, ମୋ ନିଶ୍ଵାସରେ ଯେଉଁ ଝଡ଼ ରଖିଛନ୍ତି ତାକୁ ତେମେ ଦେଖିନା ।

ତାର ଉପରେ ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ଲେ ! ଯେଉଁଦିନ ତୁ ଏ ଗାଁ ଗୁଡ଼ି ଯିବୁ ସେଇ ଦିନ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବି ।

ସତେ ? ଯଦି କହୁବ, ଅଜି ଏଇ ସାଲରେ ମୁଁ ଚାଲିଯିବି ।

କୁଆଡ଼େ ଲେ ?

ଗନ୍ଧାର ମଝିରେ ସେ ଯେଉଁ ଗନ୍ଧାଡ଼ା ପୋଖରୀ, ତାର କୋଳକୁ । ଏହି ରୋଗଣା ପିଲାଟି ମନୁଅଁ, ସେଇ ମୋର ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧ ରଖିଛି । ମନୁଅଁ ତମର କୋଳରେ । ସେ ଦାୟିତ୍ଵ ତେମେ ନିଅ ନୁଅଉ, ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ମଣିଷ କରିବ । ବଡ଼ ହେଲେ ତମର ଦୁଆରେ ମୂଲଲଗି ସେ ପେଟ ପୋଷିବ । ଦୁନିଆରେ ମୋର ଆଉ କି ସ୍ଵଖ ଅଛି ଯେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ମନ କରିବ ?

ପିଲା ବକଟକୁ ମଣିଷ କରି ପାରିବି ନାହିଁ କି ? ହେଲେ, ସାଧୁ ଅଧରେ ସେଇ ପୋଖରୀ ମଝିରୁ ତୋ ଅମୋଗ ଚୁଡ଼ ବାହାର ମୋର ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ଥିବ, ମତେ ଡରାଉଥିବ ମରିବାଯାଏ । ମୁଁ ସେ କଥା ପସନ୍ଦ କରୁନାହିଁ । ତୁ ବଞ୍ଚିଥା, ହେଲେ ମୋ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ଯା । ମୋ ମନକଥା ତତେ କହିଲୁ । ଯାଉନୁ ଦିଅର ପାଖକୁ ? ଆଉ କାହା ଉପରେ ଯଦି ତା ଅଖି ପଡ଼େ ଉପରକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିବୁ । ପରଲୋକଙ୍କ ଅଲଗା କଥାରୁ ତୁ କଅଣ ପାଇବୁ ? କେହି ଆସି ପାଖରେ ଠିଆ ହେବେ ନାହିଁ । ବାରେଇ ହୋଇ ଯେଉଁ ନିଲଠା ଆସି ଅବା ଉଡ଼ି ହେବ, ଭାଇ, ଦାଦା, ମାମୁଁ କି ମଉସା ପଣ ଦେଖାଇ ଦୟା ପାଇ ଚାରିପଟା ଦ୍ଵାତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେବ, ସେ ଖାଲି ଓର ଉଣୁ ଥିବ ଲେ ସୁବିଧା ଖୋଜୁଥିବ ।

ତାଙ୍କ କଥାର ମର୍ମ ଚାହିଁ । କିଛି ନ ଚାହିଁ ପରି ପଚାରିଲି, କାହିଁକି ନୁଆଉ ?

ସେ ହସିଲେ । ମୋ ମୁହଁ ଧରି ଉପରକୁ ଟେକି କହିଲେ, ଅବା, ମରୁନୁ ଲେ ମଉନ ମୁହଁ, କିଛି ଜାଣିନୁ ? ଆଲୋ ଛଇ ଛଟକି ଚମ ଝଟକି ମା କରିବାକୁ ସମସ୍ତେ ହମ ହମ ହେବେ, ପିଲାଟି ବାପ ବୋଲି କହିବାକୁ କେହି ପାଖେ ପଶିବେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଲଜରେ ମୁହଁ ପୋତିଲି ।

ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ତୋ ଦିଅର ଦ୍ଵାତଧରି ଚାଲିଯା । ମୋ ସାନକୁଡ଼ା ମାନ । ଯଦି ସେ ଅମଙ୍ଗ ହେବ ତ ତା ପାଖ ପଶିବୁ ନାହିଁ । ସେ ଆଦୁର ପ୍ରମାଦ । ସବୁ ସମ୍ପର୍କ ଛାଡ଼ାଇଦେ । ସେଇଠି ତୋ ଦାୟିତ୍ଵ ମୋ ଉପରେ । ମନୁଅଁ ଏଇ

କୋଳରେ ବଢ଼ିବ । ତୋ ପାଇଁ ତୋ ମନଲୁଖୀ ବର ମୁଁ ଖୋଜିବି ।
ହେଲା ତ ?

ଆଖିର ଲୁହରେ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲି ।

ପରଦିନ ସକାଳେ ତେମାଇ ଆସିଲା । ମନୁଆର ଦେହ ଟିକିଏ ଭଲ
ଥାଏ । ଝପିଝପି ବରଷା ହେଉଥାଏ ।

ତେମାଇ କହିଲା, ତୋ ବୋଉଟି ଗୁଲିଗଲା, ଏଥର ତୁ ନଷ୍ଟିଲୁ ! ଠିକ୍
ମୋର ପରକା ମେଲି ଦେ ତୋ ନାବ ଦରିଆ ଭିତରେ, ଯାଉଛି କୁଆଡ଼େ ଯାଉ ।
ଯେଉଁଠି ହେଲେ ତ ଲାଗିବ, ନଇଲେ ଗୁଡ଼ିବ । କେତେ ତ ଏମିତି ଗୁଡ଼ିବ ।
ତୋ ନାବ କେହି ଦେଖିବେ ନାହିଁ । ଭୁଲିଯିବେ । ସେମିତି ଗୁଲିଛି ମୁଁ । ଏଇ
ପାଞ୍ଚଶ ବାଡ଼ି ମୋର କାତ ।

କହିଲି, ସମସ୍ତେ ତ ତାଙ୍କର ନାବ ମେଲି ଦେଇଛନ୍ତି, କିଏ କାହାକୁ
ଅନାଇ ବସିନାହିଁ । ମଣିଷ ସାଥୀ ଖୋଜେ, କାଳେ ଝଡ଼ ତୋପାନ ଆସିବ,
ପରସ୍ପରକୁ ସାହା ଭରସା ହେବେ । କାହା ନାବ ଗୁଲେ ଏକୁଟିଆ, ଯେମିତି
ଗୁଲିଛି ତମର, ଯେମିତି ଗୁଲିଛି ମୋର । କାହା ନାବ ଗୁଲେ ସାଥରେ, ଯେମିତି
ଗୁଲିଛି ତିମାଇର ।

ତେମାଇ କହିଲା, ତେବେ ଆ ଭୁଲସୀ, ତୋର ଓ ମୋର ଯୋଡ଼ି ଦେବା,
ଏକାଠି ଗୁଲିବା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଦରିଆ ମଝିକି ଆସିଲୁଣି । ମୁଁ ବି । ଝଡ଼
ତୋପାନର ମାଡ଼ ଏଥର ସହବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ସହୁଥିଲି । ଭାବୁଥିଲି,
ଗୁଡ଼ିବ, ଥାକିଗଲା ।

ପରୁରଲାଆଖିରେ ତା ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ରହିଲା ।

ସେ କହିଲା, ହଁ ଲେ, ଭିନି ଗୁରଦିନ ଜରରେ ପଡ଼ିଲି । ମନେ ହେଲା
ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇଯିବି । ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ପାଟିରେ ଦେବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ଗାଈ
ବଳଦ ଗୁହାଳରେ ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଛନ୍ତି । କଅଣ କରିବି ? ଘୁସୁର ଘୁସୁର ତାଙ୍କ
ମୁହଁରେ ନଡ଼ା ପକାଇଲି । ଠିଆ ହେଲା ବେଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଲାଇ ଦେଉଥାଏ ।
ଯାହାକୁ ବୋଲି କରିବାକୁ ଡାକେ, ସେ ଏଣେ ତେଣେ ହାତ ମାରିଦେଇ
ଖସିଯାଏ । ଯାହାହେଉ, ବଞ୍ଚିଗଲା ।

କହିଲା—ମତେ ତକାଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ । ପରର ସେବା କରିବାକୁ ମୁଁ
ପଛଘୁଆ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଆଲେ, ତୋ କଥା ମୋ ମନେ ପଡ଼ିଥିଲା, ଦିନ ରାତି, ସବୁବେଳେ । ପୁଣି
ଭାବୁଲି, କାହିଁକି ? ପର ମଣିଷ, ତା ଉପରେ ମୋର କି ଅଧିକାର ଅଛି, କାହିଁକି
ତାକୁ କଷ୍ଟ ଦେବି ? ଭାବେ ସିନା, ମନରେ ତୋ ନାମଟା ଘୋରତେଇ

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

ହେଉଥାଏ । ଦିନେ କାହାକୁ ପଚାରି ଦେଲି । ସେ କହିଲା, ତୁଳସୀର ମା ମଲା ଉପରେ । ଖବର ଦେଲି ନାହିଁ ।

ବିପଦ ନ ଆସିଲେ ମଣିଷ ମଣିଷର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝେ ନାହିଁ । ତେମାଇ ଏଥର ବୁଝିଛି । ସାଥୀ ଖୋଜିବାକୁ ତା ମନ ଉଠୁନା ଦେଲାଣି । ସପନସୁରର ମାୟାରେ ଭୁଲି ରହିବାକୁ ତାର ଅଛି ସାହସ ହେଉନାହିଁ । ପର ମଣିଷ ଉପରେ ଅଧିକାର ସେ ଖୋଜିଲାଣି । ଯିଏ ଏହା ଖୋଜେ, ସେ ପର ମଣିଷର ହାତରେ ନିଜର ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ ।

ପଚାରିଲି, ଦେହ ଭଲ ଅଛି ତ ତେମାଇ ?

ହଁ ଲେ, ଭଲ ଅଛି । ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଭର ମାଡ଼ିଛି ।

କହିଲି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭର ମାଡ଼େ, ପୁଣି ସୁଖ ପାଇବାର ଆଶା ବି ଥାଏ ।

ସତେ ଯେମିତି କଅଣ କହିବ କହିବ ହୋଇ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ତେମାଇ ଚାଲିଗଲା ।

ମୁଁ ଭାବିଲି, ତେମାଇ ବଦଳିଛି, ତାର ଆଖି ଭାଙ୍ଗି ଛି, ସେ ସଂସାର କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ମନେ ପଡ଼ିଲେ ସ୍ମର । ଆସନ୍ତେ କି, ମନକଥା କହି ଯାଆନ୍ତେ ।

ଦି ପହରେ ସ୍ମର ଆସିଲେ । ସାଥରେ ଦୁଇଜଣ ଭରୁଆ । ମୋତେ ଓଲଟି ହୋଇ କହିଲେ, ନୁଆଡ଼, ମାଉସୀଙ୍କର ଚାଲିଯିବା ଖବର କାଲି ପାଇଲି । ମୁଁ ଘରେ ନ ଥିଲି । ଗୋଟାଏ କାମରେ ଅଠଗଡ଼ ଯାଇଥିଲି ।

ଅଭିମାନରେ ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା । ଜରୁଆ ପିଲାଟିକୁ ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଦେଲି । ଦାଦା, ଦାଦା ହୋଇ, ଉଛୁଳି ହୋଇ ମନୁଆଁ ତାଙ୍କର ବେକକୁ ଲୁଣ୍ଟାଇ ଧରିଲା । ସ୍ମର ତାକୁ ଗ୍ରହଣରେ ଜାକି କହିଲେ, ପିଲାଟାକୁ ଏତେ ସରି କଲଣି ?

ମୋ ଦେହରେ ଛୁଆ ଚାଲିଗଲା । ମୁହେଁ ମୁହେଁ ଜବାବ ଦେଲି, ଥାଉ ତମର ସୋଗ ! ଜନମ କରିଛି, ଖାଲି ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ପ୍ରାୟେଣ ତା ପିତ୍ର ଲାଗିଛି । କପାଳରେ ଯାହା ଥିବ ହେବ । ମୋ ଦୋଷ ଦେଉଛ କାହିଁକି ?

ସେ ଭୁନି ରହିଲେ ।

ସେମାନଙ୍କର ଶିଆସିଆର ଯନ୍ତ୍ର ନେଲି । ଭରୁଆ ଦଜଣ ବିଦା ହୋଇଗଲେ । ସ୍ମର ମନୁଆଁ ପାଖରେ ବସିଥାନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆସି ତାଙ୍କର ପାଖରେ ବସିଲି ।

କେତେ କଥା ପଡ଼ିଲା ।

କହିଲେ, ମୁଁ ଆଶା କରି ନ ଥିଲି ଯେ ମାଉସୀ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଏମିତି ଚାଲିଯିବେ । ଯାହା ହେବାର ତ ହୋଇଛି । ତୁମେ ମୋ ଦୋଷ ଦେବ, ମୁଁ ତୁମ

ଦୋଷ ଦେବ, ଲୋକେ ଆମ ଦୁହଁଙ୍କ ଦୋଷ ଦେବେ । ହେଲେ ମାଉସୀ ଆଉ
ଫେର ଆସିବେ ନାହିଁ । ଏବେ କଅଣ କରାଯିବ କହ ? ମୁଁ କହୁଛି, ଗୁଲ
ଘରକୁ । ନଜର ସ୍ବାଧୀନତା ଛାଡ଼ି ଏଠି ପର ଘରେ ପରର ଅଧୀନରେ ରହ କଷ୍ଟ
ପାଇବ କାହିଁକି ?

ସଙ୍କୋଚ ନ ରଖି କହୁଲୁ, ଯିବାକୁ ମୋର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ
ଆଉ ଲୋକନନ୍ଦା ସହପାରିବି ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ କଥା ଖୋଲି କର ପରୁରବି ସୁର,
ସତ କହବ ?

କିଛି ଲୁଚାଇବି ନାହିଁ ।

ଚାନ୍ଦା ହେବାକୁ ତମ ପାଇଁ ତେମେ କେଉଁଠି ପାଣୀ ଠିକ୍ କରଛ ?

ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ନାହିଁ ତ । ସେ କଥା ମୁଁ କେବେ ମୋ ମନକୁ
ଆଣିନାହିଁ ।

କେବେ କାହା କଥା ଭାବିଛ ଭଲ ?

ଭୁନି ରହଲେ । ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତିଲେ ।

କହ, ସୁର —

କ୍ଷମା କର, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, ତେଣୁ କହ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ଜାଣ ନାହିଁ କିପରି ? ମତେ ଲୁଚୁଛ ?

ଜବାବ୍ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ତେମେ ମତେ ଭଲ ପାଅ ସୁର ?

ଭାବିଲୁ, ଏତେ ଛକା ପଞ୍ଜାରୁ ମୋତେ କିଛି ମିଳିବ ନାହିଁ । ସୁର ମରଦ
ପୁଅ । ତାଙ୍କୁ ଭିନ୍ନଖୁଣ ମାଫ୍ । ଲୋକଙ୍କ ଭଣ୍ଡର ନନ୍ଦା ଅପବାଦକୁ ଫୁଟୁକି ମାରି
ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ପାରିବେ । ସବୁ ପିଠେଇ ଦେଇ ବାଟେ ଚାଲିବେ । ଗୋଟାଏ କଅଣ,
ପାଞ୍ଚଟା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଆଣି ଗୋଇଠା ମାରି ତଡ଼ି ସୁନା ପିଲା ହୋଇ ପୁଣିଟେକି
ଆତମାତ ହେବେ । ଓଲଟି ନିଲଠା ମୁହଁରେ ନିଜ ବଡ଼ ପଣ, ପୁରୁଷ ପଣ
ଦେଖାଇ ହେବେ । ଅମେତ ନିରମାଣି । ହୁଇଁଲେ ଛ ଘା । ସଂସାରରେ ହାଟେ
ବସିବ । ଯେଣେ ଗଲେ ଲୋକେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇ ଛୁ ଛୁ କରିବେ । ସେଇମାନେ
ପୁଣି ବେଳ ଭଣ୍ଡି ଆଖି ଠାରିବେ । ସୁର ଯେ କି ଜାତିର ଲୋକ କିଏ ଜାଣେ ?
ଯଦି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାର ଦୁଏ ତେବେ ତାଙ୍କ ଘରଣୀ ହୋଇ ଯିବି ସିନା,
ନୋହଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି, ସେ ଯଦି ମତେ ଭଲ ପାଉ ନ ଥିବେ ତ ଦୁଇଦିନ
ପରେ କଳିଆ ଗୋଲ କରି ଘରୁ ତଡ଼ିବେ । କିଏ ଜାଣେ ତାଙ୍କ ମନ କଥା ?

ଏତେ ଭାବନାରୁ ମିଳିବ କଅଣ ? ସିଧା ସଳଖ ପରୁର ଦେଲୁ ।

ସୁର କାବା ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଉତ୍ତର
ଦେଲେ, ମୋର ଆଉ ଆପଣାର କେହି ନାହିଁ । ତେମେ ମତେ ଘୁଣାରେ ଦୁରକୁ

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଠେଲି ଦିଅ ପଛେ ତମକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ । ତମେ ତଡ଼ି ଦେଲେ ମୁଁ ଦୂରେଇ
ଯାଏ କିନ୍ତୁ ମୋ ମନ ତମ ପାଖ ଗୁଡ଼ି ରୁଲିଯାଏ ନାହିଁ । ତମେ ଓ ମନୁଆଁ ମୋ
ମନକୁ ଟାଣି ରଖିଥାଅ ।

ଆଖିରେ ଲୁହ ତଳ ତଳ ଦେଲା ।

ପଚୁରିଲି, ସତ କହ, ତମ ମନରେ କେବେ ଆଉ କାହାକୁ ସ୍ଥାନ
ଦେଇଥିଲ ? କାହାର ହାତ ଧରିଲେ ତେମେ ପୁଣି ହୋଇ ପାରିବ, ମନ ଖୋଲି
କହ ପୁର ।

ସେ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସ ଗୁଡ଼ିଲେ । ଜବାବ ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ମନେ ହେଲା, ସତେ ଯେପରି ଗତ ଜୀବନ ଫେରି ଆସିଛି । ପୁର ମୋର
ପିଲା ଦିଅର । ତାଙ୍କର ପୁଅ ପାଇଁ, ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ, ଦିଅଙ୍କ ପାଖରେ, ସମାଜ ଆଗରେ
ମୁଁ ଦାୟୀ ! ତାଙ୍କ ମନକଥା ରୁଝିବାର ଦାୟିତ୍ବ ମୋ ଉପରେ ।

ପଣତରେ ତାଙ୍କ ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛିଲି । ପିଲାଟି ପରି ମୋ କାଳ
ଉପରକୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁ ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ରଖି ଗେଜେଇ
ପଚୁରିଲି, କହ ପୁର — ।

ପୁର ମୋର କାଳ ଉପରୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ । ମନୁଆଁ କୁ ଗୋଲ କଲେ ।
ତାର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ମୋ ମନରେ କାହାକୁ କେବେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ନାହିଁ ।
କାହାର ହାତ ଧରିଲେ ପୁଣି ହେବ କି ଦୁଃଖୀ ହେବ ଏ କଥା କେବେ ମନକୁ
ଆଣିନାହିଁ । ଆଖି ଆଗରେ ନିଜ କେତେ ଲୋଭ ରୁଲି ଯାଇଛି । କିଏ କେବେ
ଆଖି ବଜାଇଛି, ସଖାକ ପାଇଁ ଲୋଭ ଆସିଛି, ମନ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଛି, ଦେହ
ପୁଲକି ଉଠିଛି । ନୂଆଁ, ଆପେ ଆପେ ଏ ସବୁ ମରିଛି । ଲୋଭ ମତେ ଆୟତ୍ତ କରି
ପାରି ନାହିଁ ।

ଭବିଷ୍ୟତ ପୁର କାହା ନାମ ମୋ ଆଗରେ କହିବେ । ମୁଁ ଆଗ୍ରହରେ ତାର
ହାତରେ ପୁରଙ୍କ ହାତ ଛନ୍ଦିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ । ତା ପରେ ପୁରଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରା
ଆଉ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିବ ନାହିଁ । ସ୍ବାଧୀନ ଭାବରେ ମୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ମୁଁ
କରିବି । ପୁର ତାଙ୍କର ନୂଆ ଜୀବନର ଆନନ୍ଦରେ ନିଜକୁ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିବେ । ମୋ
ଜୀବନ ବା ଆନନ୍ଦ ମଝିରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ବେଳ ପାଇବେ ନାହିଁ ।

କେତେ ସମୟ ଭୁନ ରହିଲା ପରେ କହିଲି, ତମକୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥାରେ
ଅନୁମତି ମାଗିବି ।

ପଚୁରିଲେ, କଅଣ ?

କହିଲି, ବହୁତ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟକରି ଆଉ ସହ୍ୟ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ
ନୂଆ ସଂସାର କରିବାକୁ ଚାହେଁ । କୁଲର ପ୍ରଥା, ସମାଜର ନିୟମ ଅନୁସାରେ
ମୋତେ ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ପ୍ରଥମ ଦାୟିତ୍ବ ତୁମର । ମୋର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ

ଅଧିକାର ଭ୍ରମର ଉପରେ । ସଂସାରର ଭଲମନ୍ଦ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ସମ୍ବଳ ହେଲା
ଲୋକ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଭାସିଯାଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଭ୍ରମର ଅନୁମତି ଲୋଡ଼ୁଛି ।

ସୁର ଭିନ୍ନ ହୋଇ ଶୁଣିଲେ ।

ମୁଁ କହିବାକୁ ଲାଗିଲି—ଭଲ ପାଇବା, ଘଣ୍ଟା କରିବା, ଏ ସବୁ ନିଜ
ମନର କଥା । ତୁମେ ମୋତେ ଭଲ ପାଅ ନାହିଁ । ତମର ଉପରେ ନିଜକୁ ମୁଁ
ବୋଧ କରି ଲାଦ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । ତୁମେ ମୋତେ ଭଲ ପାଇ
ପାରବ ନାହିଁ । ସୁର, ତେମେ ମୋତେ ଦେଖିଥିଲ ଯେଉଁ ଦିନ ସଜ ସତେଜ
ଫୁଲଟି ପର ତମର ଅଗଣାରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇଥିଲ । ଯେଉଁ ଦିନ ତମ ଘରୁ
ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ଆସିଲ ମନୁଆଁ କୁ କୋଡ଼ରେ ଧରି ସେ ଦିନ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲ । ଛଡ଼ା
ଫୁଲ ବାସି ଫଲ, ମହଲଣ ପଡ଼ିଛି । ଆଜି ଦେଖୁଛୁ ହତଲକ୍ଷ୍ମୀ ବେଶରେ ମୋର
ଏଇ ମଉଲା ରୂପ । ମୋର ଏଇ ଦାହାରଟା ଦେଖି କାଲି ସଙ୍ଗେ ତଉଲି ତମ
ମନରେ ଭଲ ପାଇବାର ଆଗ୍ରହ ଆସୁ ନାହିଁ । ଭିତରର କଥା ତମକୁ ମୁଁ
କହିପାରବି ନାହିଁ ।

ସୁର କଥଣ ଉତ୍ତର ଦେବେ ଶୁଣିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି । ତଥାପି
ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି କଥଣ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୁଁ
ଟିକିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପୁଣି କହିଲି, ତମ ମନରେ ଯେଉଁ ଲୋଭ ଆସିଛି, ତା
ଭିତରେ ମୁଁ ନାହିଁ, ଏ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ସେ ତ ରୁଚିର କଥା, ମନର
ସରାଗର କଥା । କେହି କାହାକୁ ଦୋଷ ଦେଇ ପାରବି ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ
ମୋର ଏଇ ମଉଲା ରୂପ, ଦରମଲା ଦେହରେ ମନ ସରସା କିଛି ଦେଖିବାକୁ
ଚାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ ଦୂରେଇ ରଖିଛି । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଧରେ ତମର
ଅନୁମତି ମୁଁ ଲୋଡ଼ୁଛି, କାରଣ, ମୋ ଉପରେ ତମର ଅଧିକାର ପ୍ରଥମ । ତମକୁ
ମୁଁ ଭଲ ପାଏ ସୁର, ତମକୁ ପାଇଲେ ମୁଁ ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରବି ।

ତଥାପି ସୁର ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଭାବୁଥିଲେ, ମୁଁ କେତେ
ନିର୍ଲଜ୍ଜା, ବନା ସଙ୍କୋଚରେ ମନକଥା ତାଙ୍କ ଆଗରେ କହି ଯାଉଛି । ଯାହା ସେ
ଭାବୁଛି, ମନକଥା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଖୋଲି ଦେଇଛି । ଜୀବନରେ ଏଇ ସୁଯୋଗଟି
ପ୍ରଥମଥର ପାଇଛି । ଯଦି ସେ ମୋତେ ତାଙ୍କର ଘରଣୀ କରି ନିଅନ୍ତି, ତେବେ
ତୁ ଉତ୍ତମ, ନ ନେଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଆଉ କି ସମ୍ପର୍କ ? ମୋର ମନ
ମୋତେ ଯେଣେ ଟାଣିବି ମୁଁ ଯିବି । ସୁର ହେବେ ସାତ ପର । ଶୁଣିବୁ, ମନକଥା
ସବୁ ସେ ଶୁଣିବୁ, ଯାହା ପଛେ ଭାବୁଛି ।

ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଗୁପ୍ତି କହିଲି ପୁଣି, ଭାବୁଛୁ ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ସଂଯମ
କଥା ବତାଇବ, ମୋର ମୃତ ସ୍ବାମୀ ଭ୍ରମର ଭାଇଙ୍କୁ ସୁମରଣା କରି ବେଳକାଳ
କଟାଇ କଳାବାଳ ଧଳା କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେବ । ଏ ସବୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି ।

ଠିକ୍ ବୁଝେ କି ଭୁଲ ବୁଝେ, ମୁଁ ଯାହା ଠିକ୍ କରୁଛି ନଷ୍ଟ ମୁଁ କରବ । ତମର ଅନୁମତି ଗ୍ରହଣ କର ।

ସୁର ହସିଲେ । ଏତେବେଳେକେ କହଲେ, ତୁମେ ଯାହା କରବତ ଠିକ୍ କର ସାରିଛ, ମୋର ଅନୁମତି ଆଉ ଦରକାର କଅଣ ? ମୁଁ ଯଦି ଅନୁମତି ନ ଦିଏ ?

ଟିକିଏ ଭାବ କହଲୁ, ତମକୁ ମୁଁ ସ୍ୱାର୍ଥପର ବୋଲି କହୁବି ।

ତା ପରେ କଅଣ କରବ ?

ଯେଉଁମାନେ ମତେ ପାଇଲେ ଖୁସି ହେବେ, ତାଙ୍କର ଭିତରୁ ମୁଁ ମୋର ସାଥୀ ବାଛି ନେବି । ଫଳରେ ତୁମର ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ ଭରଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗି ଭୁଟିଯିବ ।

ଯଦି ମୁଁ ଅନୁମତି ଦିଏ ନୁହେଁ ?

ତମର ଭଲପଣିଆଁ ଜଣା ପଡ଼ିବ । ତେମେ ଠିକ୍ କରବ ତମ ଭଲସାରି ହାତ ଧରିବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଲୋକ କିଏ ହେବ । ଯାହାକୁ ଆଜିଯାଏ ନୁହେଁ ଆଖିରେ ଦେଖି ଅସୁଥିଲ, ତାକୁ ଦେଖିବ ନିଜ ସାନଭଉଣୀ ପରି । ବହୁ ଥିବାଯାଏ ଭଲର ସ୍ନେହ, ଆଦର, ସମ୍ମାନ ତେମେ ଦାବା କରବ । ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ ବୁଝିବେ, ଜାଣିବେ, ଭୁଲ୍‌ବାଇଦ ସତ ନୁହେଁ ।

ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ପର ସ୍ତରରେ ପୁଣି ମଲିନ ହେଲା । କହଲେ, ତେମେ ଅନ୍ୟର ହାତ ଧରି ଯିବ, ପରର ସଂସାର କରବ, ମୁଁ ଏହା ସହ୍ୟ କିପରି ? ମୋ ମନ କଥା ଖୋଲି କହୁଛି, ନୁହେଁ, ମୋ ପାଖରୁ ତମକୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦିନ ଆମର ଘରେ ତୁମେ ଗୋଡ଼ ଦେଲ, ସେଇ ଦିନୁ ତେମେ ଆମ ଘରର, ଆମ ସଂସାରର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ହେଲ । ଭଲ ଗୁଲିଗଲା । ଆମ ସଂସାରର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ହଜି ଗଲା । ତେମେ ଗୁଲିଯିବ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ଖସି ପଡ଼ିବ । ଆଉ ରହିବ କଅଣ ?

ସୁର, ତୁମେ ପାଗଲ । ତମର ହାତକ ଦି ହାତ ହେବ । ନୁଆଁ ସଂସାର ଗଢ଼ି ଠିକ୍ । ମନୁଆଁ ତମର ପାଖକୁ ଯିବ । ତମ ସଂସାର ଓ ମୋ ସଂସାରକୁ ମନୁଆଁ ଯୋଡ଼ି ରଖିବ ।

ସେ କହି ଉଠିଲେ, ଯଦି ମୁଁ ତମକୁ ବାହା ହୁଏ ?

ମୋ ଗ୍ରନ୍ଥ ତମକି ଉଠିଲା । କହଲୁ, ସେଥିରେ ନୁଆଁ କଥା କିଛି ନାହିଁ । ଆମ ଜୁଲରେ ଲୋକେ ଯାହା କର ଅସିଛନ୍ତି, ତୁମେ ତାହାହିଁ କରବ ! ଯେଉଁମାନେ ଆଜି ମୋତେ ପାଇବାକୁ ଆଗେଇ ଅସିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଆତକୁ ପଛ କରି ତମର ହାତ ଧରି ତମର ପଛେ ପଛେ ମୁଁ ଗୁଲିବି । ପରସ୍ପରକୁ ସୁଖୀ କରିବାର ଆଗ୍ରହ ଦୁହେଁଙ୍କ ମନରେ ଅଭୁତ ସ୍ନେହ ଆଣିବ । ଆମ ସଂସାର

ସୁଖର ସଫାର ହେବ । ମୋ ବୋଉର ଆତ୍ମା ସେ ପୁରରେ ଥାଇ କଳାଶ କରବ । ସେ ଏଇଆ ଗୁହଁଥିଲା ।

ମାଡ଼ ମାରିଲା ପରି ପୁର ପଗୁରଲେ, ଆଜି, ମୋ ଭାଇର ଆତ୍ମା ?

କହିଲି, ସବୁକେଲେ ଆମର ପାଖେ ପାଖେ ଥିବେ । ପୁର, ତମର ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ ମଣେ । ତମକୁ ସେ ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ରଳି ପାଉଥିଲେ । ତମକୁ ଶୁଦ୍ଧ ସେ ସରଗ ପୁରରେ ବି ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତମର ରୂପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି ପୁର ! ତମର ସେବା କରି ତାଙ୍କୁ ଖୁସି କରି ପାରିବି । ତେମେ, ଏକା ମାଂସ, ଏକା ରକ୍ତ, ଏକା ଦେହ । ତମକୁ ଘଡ଼ିଏ ନ ଦେଖିଲେ ସେ ବଣା ହେଉଥିଲେ । ଆଖି ଆଗରୁ, ଶୁଦ୍ଧ ଭିତରୁ ମୁହଁରେ ତମକୁ ମୁଁ ଅନ୍ତର କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ଧରଟିଏ ଅନ୍ତର ହୋଇ ଯାହାକୁ ମୁଁ ହରାଇଛି ତାଙ୍କର ଅବତାର ଭ୍ରମେ, କପରି ତମକୁ ମୋ ଆତ୍ମା ପାଖରୁ ଦୂରରେ ଦେଖିବି ?

ପୁର କହିଲେ, ଆଜି ମୁଁ ଦେଖିବି ତମର ଭିତରେ ମୋ ଭାଇକୁ । ତମକୁ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ମୋ ଭାଇର ମରଣ ଦୁଃଖ ଭୁଲିବି । ନୁଆଜି, ବିବାହ ବିନା କଥା ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ? ବରଂ ତମକୁ ବାହା ହେଲେ ତମକୁ ନିଜର ଅଂଶ ବୋଲି ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କଲେ, ଭାଇର ସ୍ମୃତି ଲେପ ହେବ ! ତେମେ ଅନ୍ୟଠାରେ ବିବାହ କଲେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିକଥା ହେବ ।

କହିଲି, ତେମେ ଭୁଲି ଗୁହଁଛ । ତମକୁ ବିବାହ କଲେ, ଭାଇର ସ୍ମୃତି ଲେପ ହେବ ନାହିଁ । ରକ୍ତ ମାଂସର ଉତ୍ତେଜନା ଦ୍ଵୟ ତ ଦୁହଁକୁ ଦୁଇ ଆଡ଼କୁ ଠେଲି ଦେବ । ଉତ୍ତେଜନା ଆସିବ, ଏଥିରେ ତ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତେମେ ତମର ସଫାର କରିବ ସୁଖରେ । ପଦାକୁ ପ୍ରକାଶ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜଳ ପୋଡ଼ି ମରିବି । ମନରେ ଦ୍ଵୟ ତ ଅପବିତ୍ର ଭାବ ଆସିବ, ପ୍ରଲେରନ ଆସିବ, କିଏ କହିବ ଗୋଡ଼ ନ ଖସିବ ବୋଲି ? ତମ ରୁଚି ଉପରେ ମୁଁ ବାଧା ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ତେଣୁ ତୁମର ଅନୁମତି ଗୁହଁ — ।

ପୁରଙ୍କ କୋଳରେ ମୁଁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆଜି ତା ଦେହରେ ଜର ନାହିଁ । ତମ ଭାଇଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରରେ ସେ ରଳି ହୋଇଛି । ନିଜ ପିଲାବ କେହି ଏତେ ଯନ୍ତ୍ର ନେବେ ନାହିଁ । ପୁରଙ୍କ କୋଡ଼ରୁ ନେଇ ତାକୁ ବଛଣାରେ ଶୋଇ ଦେଲି । ପୁର ଏକା ଠାରେ ବସି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଭାବୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲି, ମନର ସବୁ କଥା ତମକୁ ଖୋଲଖୋଲି କହିଲି ପୁର, ତମର ଓ ମୋର ରକ୍ତସଂତ୍ ତମର ଜବାବ୍ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।

ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଶୁଦ୍ଧି କହିଲେ, ଏତେ କଥା ମୁଁ କେବେ ହେଲେ ଭାବି ନ ଥିଲି । ମତେ ଭାବିବାକୁ ସମୟ ଦିଅ !

ହସ ମାଡ଼ିଲା । କହୁଲି, ହଉ, ଯେତେଦିନ ଭାବିବ ଭାବି ଠିକ୍ କର । ମୋର ଶେଷ କଥା ମୁଁ ତମୁକୁ କହି ଦେଇଛି । ତମେ ତମର ଶେଷ କଥା ମତେ କହିବ । ମୁଁ ପିଲା ନୁହେଁ । ତମେ ମଧ୍ୟ ପିଲା ନୁହଁ । ଭଲ ମନ୍ଦ ବିଚାର କରିବାର ଶକ୍ତି ଦୁହଁଙ୍କର ଅଛି ।

ସେଇକି ବେଳରୁ ସୁର ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଭୁଣ୍ଡରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ମନୁଆଁର ବଛଣା ପାଖରେ ବସି ରହିଲେ ।

ମୁଁ ଘରକାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲି ।

ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ସୁଅ କେତେବେଳେ ଚାଲିଗଲେ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ସେଦିନ ମୋ ପାଖରୁ ସେ ବିଦାୟ ନେଇ ଗଲେ ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ମୋ ମନକଥା ମୋ ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ସେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମୋର ନୂଆରୂପ ନୂଆତରଙ୍ଗ ଦେଖି ସେ ବୁଝିଲେ ଯେ ମୋତେ ସେ ଭୁଲାଇ ନିଜ ଘରର ଦାସୀ କରି ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । କେଜାଣିବା ସେ ଭାବିଥିବେ, ଦାଣ୍ଡ ହାଟରେ ବୁଲି ମୁଁ ନିର୍ଲଜ୍ଜା ହୋଇଛି । ଯାହା ପଛେ ଭାବନ୍ତି, ଶେଷକଥା ମୁଁ କହିଦେଇଛି । ସେ ଆସନ୍ତୁ ନ ଆସନ୍ତୁ, ଜବାବ ଦେଉନ୍ତୁ କି ନ ଦେଉନ୍ତୁ, ମୁଁ ମୋ ନିଜ ବାଟ ଖୋଜି ନେବି, ଭଲ ହେଉ କି ମନ୍ଦ ହେଉ । ତେବେ, ଆଉ କେଇଟି ଦିନ ତାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବି ।

୩୭

ମନୁଆଁର ଦେହ ଭଲ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁଦିନ ପରି ସେ ଦିନ ମଧ୍ୟ ଟିମ ଭାରି ଆସିଲେ । ତାକୁ ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତେ କଥା ସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ପିଲାଦିନରୁ ଆଜିଯାଏ ଟିମ ଭାରି ମୋତେ ଭଲପାଇ ଆସିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଚରଦିନ ଦୂରେଇ ରହିଛନ୍ତି । ମୋ ଉପରେ ଦୟା ଦେଖାଇ ଆସିଛନ୍ତି, ତା ବଦଳରେ ମୋ ପାଖରୁ ସେ କିଛି ଉପକାର ପାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଦୁଃଖୀ ହୁଅନ୍ତୁ କି ସୁଖୀ ହୁଅନ୍ତୁ, ଠାକୁରଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ହୋଇଛି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ମୋତେ ସେ ଭଲ ପାଉଛନ୍ତି । ମୋ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସ୍ନେହର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଭାସ ମୁଁ ପାଇଛି । ଭୁଣ୍ଡର ଭାରି ଡାକ ମନର ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଜୟ କରି ପାରି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଦୟାଗୁରୁ ବାନ୍ଧି ହୋଇଛି, ତେଣୁ ତାଙ୍କର କୌଣସି କଥାରେ ବାଧା ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ ।

ଉଦ୍‌ବିଗ୍ଧ କାନ୍ଦୁ ପାଖରେ ଜଳାଇ ଦେଇ ଶୋଇଲା ପିଲାଟି ପାଖରେ ବସିଥିଲା । ଟିମ ଭାରି ଆସି ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲେ । ମଣିଷାଟି ଦୂରେଇ କରି ପାରିନେଇ କହିଲି, ବସନ୍ତ ।

ସେ ବସିଲେ । କେତେ ସମୟ ତୁନି ହୋଇ ବସିଲା ପରେ କହିଲେ,
ପିଲାଟିର ଦେହ ଭଲ ହୋଇଗଲା, ତେବେ ତାର ନୂଆ ଦେହ, ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ
ସଦାକୁ ବାହାରବା ଭରିତ ନୁହେଁ । ବର୍ଷା ଦିନ । ଦିନାକେତେ ଘରେ ରହି
ତାର ଯତ୍ନ ନେ ।

କୃତଜ୍ଞତାରେ ମୋ ମନ ନଇଁ ପଡ଼ିଥାଏ । କହିଲି, ଟିମାଇ, ଗରିବ
ନିଆଁଶ ପ୍ରତି ତମର ଦୟା, ମୁଁ ଜୀବନରେ ସୁଖାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ତେମେ
ଯଦି ଦୟା ନ କରିଥାନ୍ତି, ମନୁଷ୍ୟକୁ ମୁଁ ପାଇନଥାନ୍ତି । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକୁଛି,
ମୋ ନୂଆଭର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହେଉ ।

ହସିଲେ । କହିଲେ, ତୁ ମନ୍ଦ ଜାଣୁ ଲୋ ତୁଳସୀ ! ତୋ ନୂଆଭତ ସେଇ
ଲୋକ, ଏମିତି ବଦଳି ଗଲେ ।

ମୁଁ ମନ୍ଦ ଯନ୍ତ୍ର ଜାଣେ ନାହିଁ । ନୂଆଭର ମନ କେତେ ବଡ଼ ସେ କଥା
ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । ମୋ ଆଖିର ଲୁହ, ମୋ ଜୀବନର ଦୁଃଖ ତାଙ୍କୁ ବଦଳାଇ
ଦେଇଛି । ଟିମାଇ, ତାଙ୍କ ମନରେ ତେମେ କେବେ ଦୁଃଖ ଦେବନାହିଁ ଏତିକି
ତମ ପାଖରେ ମୋ ଗୁହାରି ।

ଟିମାଇ ଯେପରି ଅସ୍ଥିରତା ବୋଧ କଲେ । କହିଲେ, ତାଙ୍କ ମନରେ
ଦୁଃଖ ଦେବା ମୋର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ—

କିନ୍ତୁ ପୁଣି କଅଣ ?

ଟିକିଏ ରହି ସେ କହିଲେ, ତୋ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ପ୍ରଗାଢ଼ ସ୍ନେହ
ହଠାତ୍ ହୋଇ ଉଠିଛି, ତାର ଅର୍ଥ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ସେ ଜାଣନ୍ତି, ମୁଁ
ତତେ ପିଲାଦିନୁ ଭଲପାଏ । ସେ ଜାଣନ୍ତି, ମୁଁ ତତେ ନିଜର କରିବାକୁ,
ଦରକାର ହେଲେ ବିବାହ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲି । ବଗିଚା ଘରେ
ସଞ୍ଜବେଳେ ତତେ ଓ ମତେ ନିଶେଳାରେ ଥିବାର ଖବର ପାଇ ଯେ ଆକାଶ
ପାତାଳ ଓଲଟାଇବାକୁ ବସିଥିଲେ । ଆଜି ସେଇ ଲୋକ କଅଣ କରୁଛନ୍ତି
ଜାଣୁ ?

ହଁ ହଁ ବର୍ଷା, ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଆଗ ପଗୁରନ୍ତି, ତୁଳସୀର ପିଲାଟିର
ଦେହ କିପରି ଅଛି ?

କହେ, ଯାଇ ନାହିଁ, ଭଲ ଥିବ ।

ମୁହଁ ଶୁଖାଇ କହନ୍ତି, ନାହିଁ, ତେମେ ଥରେ ଯାଅ । ଆଦା ବଗୁର,
ଆମର ଆଶ୍ରାରେ ପଡ଼ିଛି । ଗୁଡ଼ାମାକୁ ହରାଇ ବସିଲା । ପିଲାଟି ବେମାର, ଯାଅ
ଥରେ—

ଯେତେ ଶୁଦ୍ଧରେ ଏଠୁ ଫେରିଲେ ପଗୁରନ୍ତି, କେମିତି ଅଛି ?

କହେ, ଭଲ ଅଛି । ତାଙ୍କର ମୁହଁ ପ୍ରସନ୍ନ ଦେଖାଯାଏ ।

ତୁଳସୀ, ନିଶେଲା ଗଛରେ, ତୋ ପାଖକୁ ମତେ ସେ ଯେ ଏକୃଷ୍ଟ
ଗୁଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି ! ସେ ଜାଣନ୍ତି, ମୋର ମନ ତତେ ଗୁଡ଼ି, ପିଲାଦିନୁ ଗୁଡ଼ି ଅସିଛି,
ମରବା ଯାଏ ଗୁଡ଼ି ଥିବ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ଏପରି ତଳର ଅର୍ଥ ମୁଁ ଗୁଡ଼ିପାରେ
ନାହିଁ ।

ମୋ ଗୁଡ଼ିରେ ତମକ ଲାଗିଲା । ମରବା ଯାଏ ଗୁଡ଼ି ଥିବେ । ଠିକ୍ କହିଥିଲେ
ନୂଆଁର ସେ ଦିନ—ଧରଟିଏ ଆଖିଠାରରେ ସବୁ ଭଲପଣିଆ ଭୁଞ୍ଜି ପଡ଼ିବ ।
ଯେଉଁ ଦିନ ତୁ ଏ ଗାଁ ଗୁଡ଼ିକୁ ସେଇଦିନ ମୁଁ ହେବି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ! ଭଲତାକ
ନିଶ୍ଚିନ୍ତକୁ ଦିଅଁଙ୍କ ଗଣ ।

ମରବା ଯାଏ ମନ ଗୁଡ଼ି ଥିବ, ଟିମାଲର ମନ ! ପିଲାଦିନୁ ଯେଉଁ ମୋହ,
ତାର ଉଡ଼ି । ସୁବଧା ଥିଲେ, ସୁଯୋଗ ଥିଲେ, ମନ ଏମିତି ଓଟାଇ ଦୁଏ—ଦେଶ,
କାଳ, ପାଣି ମାନେ ନାହିଁ । ଧର୍ମ, ସମାଜ, ସ୍ୱପ୍ନ, ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଏ । ତାର
ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ଗୁଲେ ମିଳନରଙ୍ଗ ମନ, ଯେଉଁଠି ଥାଏ ସୁବଧା, ଯେଉଁଠି
ଥାଏ ସୁଯୋଗ !

ମୁଁ ଗରବ, ନିଆଁ ଲେକ । ଟିମାଲର ଦୟା ଓ ସ୍ନେହ ମୋ ଗୁଡ଼ି
ସଂସାରକୁ ଘେରି ରହିଛି । ତାର ମନ ଜାଣେ ଯେ ମୋ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିଲେ
ପଛରେ କେହି ଗୁଡ଼ିବାକୁ ଆକଟିବାକୁ ନାହିଁ । ମୋ ମନରେ ପାରିଲେ,
ମୋତେ ସେ ପାଇ ପାରିବେ, କେହି ବାଧାଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ
ସେ ମନ ଖୋଲି ଯାହା ଇଚ୍ଛା କହି ପାରିବେ । ଆଜି ଯଦି ମୋ ସ୍ୱାମୀ ଥାନ୍ତେ,
ଟିମାଲ କି ବଡ଼ପରେ କି ସାହସରେ କହିନ୍ତେ, ମରବାଯାଏ ତାଙ୍କ ମନ ମତେ
ଗୁଡ଼ି ଥିବ ! ତାଙ୍କର ଦୋଷ ନାହିଁ, ଦୋଷ ମୋର ଅବହେଳା, ମୋ ଭାଗ୍ୟର ।
ମୋ ଦୁରବସ୍ଥାର ସୁବଧା ନେଇ ସେଦିନ ସେ ମୋତେ ନୂଆଁ ନେଇଥିଲେ
କାଳ ଉପରକୁ । କି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗରେ ନିଜକୁ ଭୁଲି ମୁଁ ତଳ ପଡ଼ିଥିଲି ତାଙ୍କର
ଉପରକୁ ।

ଭାବିଲି, ନୂଆଁର ମନକଥା ତେମେ କିପରି ଗୁଡ଼ିବ ଟିମାଲ ! ସେ ମତେ
ପରାସ୍ତା କରୁଛନ୍ତି, ତମକୁ ମଧ୍ୟ ଲମ୍ବ ଦଉଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି, ମୋର ଉପରେ
ବିଶ୍ୱାସ ରଖି । ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତି ମୁହଁ ତେମେ ଦେଖିଛି । ମନ ତଳର ଜଳିଲା ନିଆଁର
ସଜାନ ପାଇନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦିନ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଭୁଟିବ, ମନର ନିଆଁରେ
ନିଜକୁ ସେ ହାସ ଦେବେ । ତାଙ୍କର ଉଦାରତା, ତାଙ୍କର ଆତ୍ମବଳରେ ଦିଅଁଟି
ପ୍ରାଣୀକୁ ସେ ଜାଅନ୍ତା ନରକ ଭିତରକୁ ଠେଲି ଦେବେ, ତମକୁ ଓ ମୋତେ !

ମୋତେ ଗରବ ଦେଖି, ଟିମାଲ କହିଲେ, ତୁଳସୀ, ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ମନ
କଥା ଜାଣନ୍ତି । ନିଜେ ସେ ଅନୁରବ କରନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର କୁସ୍ଥିତି ରୂପ ମୋ
ମନକୁ ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ମୋତେ ତୋ ପାଖକୁ
ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ଆସା ମୋର ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲ, ତେମେ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଛ, ତେମେ ନବୋଧ ।
ସ୍ତ୍ରୀ କେବେ ସ୍ବପ୍ନରେ ସୁନ୍ଦା ଏପରି ଭାବପାରେ ନାହିଁ ।

ମୋ ମୁହଁ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ ।

ଟିମାଇ ମୋ ପାଖକୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଖିରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ମନର
ଭାବ ବୁଝିଲି । ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତିଲି । ସେ ମୋ ହାତ ଉଠାଇ ଥରଲା ସ୍ବରରେ
କହିଲେ, ଭୁଲସି, ବୁଢ଼ୀ ମରବା ଆଗରୁ ତୋ ହାତ ସଙ୍ଗେ ମୋ ହାତ ମିଳାଇ
ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ବୁଝିଥିଲେ, ତୋ ବିନା ମୋର ଏ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟ
ନାହିଁ, ମୋର ବନ୍ଧୁ ରହିବା ଅକାରଣ । ମରଣ ଆଗରୁ ମଣିଷକୁ ଭିନ୍ନ ପୁରର
କଥା ଦେଖାଯାଏ । ସେ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ, ମୋ ବିନା ତୋର ବି ଅନ୍ୟ ଗତି
ନାହିଁ ।

ସେମିତି ତଳକୁ ବୁହୁଁ ରହିଥିଲି । ମନର କଥା ଭୂତରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାର
ସାହସ ମୋର ନାହିଁ । ମରଣ ଆଗରୁ ବୋଉ ଯାହା କରଗଲା, ତାର ଅର୍ଥ ଟିମାଇ
ବୁଝି ପାରିବେ ନାହିଁ । ବୋଉର ମନ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ସେ ଟିମାଇକୁ ପୁର
ବୋଲି ମଣିଥିଲା । ଏ କଥା ମୁଁ କହିଲେ ଟିମାଇର ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ । ତାଙ୍କ
ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେଲେ ଫଳ କଅଣ ହେବ କିଏ ଜାଣେ ?

ମୁଁ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ରହିଲି ।

ମୋ ମାଉସ ଭାବରୁ ସେ କଅଣ ଲୁଚିଲେ କେଜାଣି, ଟିକିଏ ଉତ୍ତେଜିତ
ହୋଇ ଦୁଇ ହାତରେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଟେକି ଧରିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ମନର
ଭାବ ପୁଟି ଉଠିଥିଲା । ମୁଁ ବାଧା ଦେବା ଆଗରୁ ସେ କହିଲେ, ଭୁଲସି,
ରାଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ହେଉ । ମୁଁ ତତେ ବିବାହ କରିବି । ତୁ ଆପଣ କରବୁ
ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ ।

ନିଶ୍ଚେଳା ନିର୍ଜନ ଗାଁ । ବାହାରେ ବର୍ଷା, ଅନ୍ଧାର, ପବନ । ଦୂର ବିଲରୁ
ବେଙ୍ଗ ଓ ହିଙ୍ଗାରିଙ୍କର ଶବ୍ଦ । ଗାଁ ଶେଷ ନିଗୁଟିଆ ଘର ଭିତରେ ଟିମାଇ ଓ
ମୁଁ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ କେହି ନାହିଁ ।

ରାତ୍ର ମନ୍ଦ ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ ! ତଥାପି, ମୋ
ଛାତି ଥର ଉଠିଲା । ବଗିଚା ଘରେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଏଇ ଟିମାଇର ଗୁଡ଼ି ଉପରକୁ
ତଳି ପଡ଼ିଥିଲା । ରକ୍ତରେ ଲାଗିଥିଲା ନିଆଁ । ମିଳନ ଆଗ୍ରହରେ ଦେହ ମନ ପୁଲକି
ଉଠିଥିଲା । ଆଜି, ଏଇ ନିଶ୍ଚେଳା ଗାଁରେ, ସେଇ ଟିମାଇର ପରଶରେ ମନରେ
ଉତ୍ତେଜନା ଆସିଲା ନାହିଁ ତ ! ମିଳନ ଡାଆଣାମନ ଜାଗି ଉଠିଲା ନାହିଁ । ଇଚ୍ଛା
ହେଲା ନାହିଁ, ଲତାଟି ପରି ତାଙ୍କର ଦେହରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇଯିବ ।

ଦୁଃଖର ବୋହ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟଜ୍ଞାନ, ମଣିଷର ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଆୟତ୍ତ କରେ ।
ସେ ହୁଏ ପଥର । ସବୁ ଦେଖେ, ସବୁ ହୁଏତ ବୁଝେ, ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରେ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ନାହିଁ । ସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ, କିଛି ଅନୁରବ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ମୋ ଦୁଃଖ, ମୋ ସ୍ୱପ୍ନର ମତେ ପଥର କରିଛି ।

ଟିମାଇ ଆଡ଼କୁ ମନ ନଇଁଲା ନାହିଁ । ତା ପ୍ରତି ଦୃଶ୍ୟ କି ଗୁଣ ଅଭିମାନ ହେଲା ନାହିଁ । ଜାଣେ, ମୋତେ ପାଇବା ତାଙ୍କ ଜୀବନର କାମନା କିନ୍ତୁ ମୋତେ ପାଇବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଦାଣ୍ଡର ବେଶ୍ୟା ପରି ମୋ ଦେହଟା ତାଙ୍କର ପାଖରେ ସମର୍ପି ଦେଇଥିଲେ ସେ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସେତିକି ନୁହେଁ । ସେ ମୋତେ ନିଜର କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ସେ ମୋ ପାଇଁ ଯାହା କରିଛନ୍ତି, ତା ଭୁଲନାରେ ମୋତେ ଥରଟିଏ ପାଇବାକୁ ସେ ଅତି ବଡ଼ କଥା ବୋଲି ମନେ ନ କରି ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଭଣି ଶୁଣାଇବାକୁ ଏହି ଦେହଟା ଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ ।

ମୋ ପାଖରେ ତାଙ୍କୁ ଯିଏ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଦୂରରେ ରହି ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ପରୀକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି, ସେ କିଛି ଜାଣିବେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ହେବି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଦୋଷୀ । ଆଜି, ଏଇ ସାତରେ, ଟିମାଇର ହାତରେ ନିଜକୁ ଧସି ଦେଇ, କାଲି ଯାହାର ହାତ ଧରିବ, ତା ଆଗରେ କେଉଁ ସାହସରେ ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ପାରବି ? ମୋ ମନ ମୋତେ ଦୋଷ ଦେଉଥିବ, ମୁଁ ଦୋଷୀରୁଣୀ, ମୁଁ ଠକିଣୀ !

ଧୀର ସ୍ଥିର ଭାବରେ କହିଲି, ଟିମାଇ, ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମେ ମୋର ଯେତେ ଉପକାର କରିଛ, ତା ଭୁଲନାରେ ମୋର ଏଇ ଦରମଲା ଦେହଟାର ମୂଲ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଟିମାଇ, ଦେହ ଅପେକ୍ଷା ମନ କଅଣ ଉଚ୍ଚରେ ନୁହେଁ ?

ଟିମାଇ କଅଣ ଭାବ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ବସିଲେ । ପରୁରଲା ଆଖିରେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ହସିଲା ଓଠରେ କହିଲି, ନୂଆଉର କଥା ମୁଁ ଭାବୁଛି । ତୁମେ ତାଙ୍କ ମନର ପରିଚୟ ପାଇଛ, କେଡ଼େ ବଡ଼, କେଡ଼େ ଉଦାର । ତାଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେବା କଅଣ ତମର ଉଚିତ, ମୋର ଉଚିତ ? ଯେ ଉଦାର, ଯେ ମହତ୍ତ୍ୱ, ତାର ସଫଳାଗ କରିବା କଅଣ ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ ?

ଟିମାଇ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ିଲେ । କହିଲେ, ତୋର ଏପରି ଭାବବାର କାରଣ କଅଣ ? ତୋତେ ପାଇଲେ କଅଣ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସୁଖୀ କରି ପାରବି ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀର ମନକଥା ତେମେ ବୁଝି ପାରିବ ନାହିଁ ଟିମାଇ, ସେ ତାର ସ୍ୱାମୀ ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ରୁହେଁ । ସ୍ୱାମୀର ସ୍ନେହର କାଣିରୁଏ ଯଦି ଅନ୍ୟଠିକି ଯାଏ ସେ ତାହା ସହ ପାରେ ନାହିଁ । ସେ ଅସୁଖୀ ହୁଏ । ମୁଁ ଯାହା ଅନୁରବ କରିଛି, ତାହାହିଁ କହୁଛି । ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ନିଶ୍ଚଳା ନିଜ ନିଶାରେ ତମକୁ ସେ ମୋ ପାଖକୁ

ପଠାଇଛନ୍ତି । କାର୍ଯ୍ୟ କି ଜାଣ ? ତାଙ୍କର ମନ ପବନ । ତାଙ୍କର ହୃଦୟରେ ସନ୍ଦେହ ଓ ଅବଶ୍ୟାସ ନାହିଁ । ତମକୁ ମୁଁ ଭଲ ବୋଲି ଡାକେ । ସେ ଜାଣନ୍ତି ଭଲ ଡାକର ମନ୍ଦତ ଅଛି । ସମାଜରେ ଘର କରି ରହିଲେ ଭଲ ଡାକର ମନ୍ଦତ ରଖିବାକୁ ହେବ । ନୋହଲେ ସମାଜ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ମୁହଁ ମଉଳିଗଲା । ଆଗ୍ରହଭଙ୍ଗା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ମଣିଷର ଦେହ ଥିବାଯାଏ, ଦେହର ଲୋର ସେ ଗୁଡ଼ି ପାରେ ନାହିଁ । ତୁ ସୁନ୍ଦର । ହେତୁ ହେଲା ଦିନୁ ତତେ ମୁଁ ଦେଖି ଆସିଛି, ତୋର ପଛେ ପଛେ ଚରଦନ ମୋ ଉଡ଼ିଲା । ମନ ଛୁଟିଛି । ଗୋଟାଏ ପଦର ଧାରଣାରେ ଦେହର ଶ୍ରେକ ଓ ମନର ଶୋଷକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଗୋଟାଏ ପଦ ଡାକକୁ ବଦଳାଇ ଦେବା ଅମ ହାତର କଥା । ଯେଉଁଠି ରକ୍ତ ସମ୍ବଳ ନାହିଁ, ସେଠି ସମାଜରେ ଚଢ଼ଳ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କେହି କେହି ଏଠି ସେଠି ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇବେ, ପୁଣି ଭୁଲ ହେବେ । ତୋର ଓ ମୋର ସମ୍ବଳ ତୋର ସ୍ନେହ କି ଘଣ୍ଟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତୋର ମୁହଁରୁ ମୁଁ ତାହା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ଟିମାଇର କଥାକୁ ମନେ ମନେ ଆଲୋଚନା କଲି । ତା ସଙ୍ଗେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାର ବେଳ ସେ ନୁହେଁ । ରୋଗୀ ପାଟିକି ଭଲ ଖାଦ୍ୟ ବା ଅରୁଚି ଲାଗେ । ତାଙ୍କର ଡାଆଁଣ ମନକୁ ମୋ କଥା ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ ।

କହିଲି ଟିମାଇ, ତେମେ ଯାହା କହିଲ ସେଥିରେ ଭୁଲ ନାହିଁ । ତମର ଆନନ୍ଦ ଓ ଫୁଲ ପାଇଁ ନିଜକୁ ମୁଁ ତମର ଗୋଡ଼ ତଳେ ସଂପର୍କ ଦେବି । ମୁଁ ତ ଅଣୋଜା, ଅଲୋଡ଼ା ଅଳିଆ ଗଦା ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ମୋତେ ନେଇ ଘରେ ସାରିଲବ ଓ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ଦୁର୍ଗଳ ଉଠିବ ତାକୁ ସମ୍ମାନିବ, ସେଥିପାଇଁ ତେମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବ, ଏସବୁ କଥା ଆଗ ଭାବି ସ୍ଥିର କର । ମୋତେ ବି ଟିକକ ଭାବିବାକୁ ବେଳ ଦିଅ । ଟିମାଇ, ମୋତେ ତେମେ ତମର ସ୍ତ୍ରୀ କରି ନେଲେ ନୂଆଉତ ଜୀବନ ହାଉଦେବେ । ତେମେ ନିଜେ ଭାବି ସ୍ଥିର କର କାହା ମୂଲ୍ୟ ଅଧିକ, କାହାକୁ ନେଇ ଘର ସଂସାର କଲେ ତେମେ ପୁଣି ହୋଇ ପାରିବ ।

ମୋ ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଧର ଧର ହୋଇ କମି ଉଠିଲା । ଆଖିରୁ ଝର ଝର ହୋଇ ଲୁହ ଝରିଲା । ଟିମାଇ ଏକ ଆଖିରେ ମୋର ସାହାସୀନ ଦେହଟାକୁ ଅନାଇ ରହିଥାଏ, ସତେ କି ତା ଆଖିର ନିଆଁ ମତେ ଜାଳ ଦେବ । ଅନୁରବ କଲି, ସେ ଯେପରି ମୋତେ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ବଞ୍ଚେ କରୁଛନ୍ତି । ଧରିଲୁ ହାତରେ ତାଙ୍କର ବଳିଲା ହାତକୁ କଟିମଟି କରି ଧରି କହିଲି, ତମର ଦୁଃଖ ମୁଁ ବୁଝିଛି, ତଥାପି ମୁଁ ସମୟ ଚାହେଁଛି, ମୋତେ ଭାବିବାକୁ ବେଳ ଦିଅ ।

ମୋ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ହେଲେ । ମୋ ହାତରୁ ତାଙ୍କ ହାତ ଖସିଲା ନେଇ କହିଲେ, ସମୟ, ଆଗ୍ର ।

ଅଉ କିଛି ସେ କହଲେ ନାହିଁ । ନାକ ପଣ ପଣ କରୁ ସେ ଉଠି ଚାଲି ଗଲେ । ଅଟକାଇବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ।

ସେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ମୁଁ ଅନୁରବ କଲି ଏଣିକି ଅଉ ପରିତ୍ରାଣ ନାହିଁ । ଏ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲି ନ ଗଲେ ଅଉ ଟାଣପଣ ରହିବ ନାହିଁ ।

୩୭

ଦୁଇଦିନ ଗଡ଼ିଗଲା । ବର୍ଷା ପରେ ପୁଣି ହେଲା ଖରା ପାଗ । ଦୁନିଆଁ ଦଶିଲା ସ୍ୱପ୍ନର । ମନୁଆଁର ଦେହ ଭଲ ହୋଇଗଲା । ଘରଟାରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ ହେଲା ନାହିଁ । ଟିମ ଭାଇଙ୍କ ଦୟାରୁ କୌଣସି ଅଭାବ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିନା କାରଣରେ ପର ମଣିଷର ଦୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଚଳିବା ଭଲ ନୁହେଁ । କେହୁ କିଛି ନ କହନ୍ତୁ ପଛେ ନିଜ ପାଖରେ ନିଜକୁ ଲଜ ମାଡ଼େ ।

ପର ଘରେ ପାଇଟି କରୁ ଯେତେ ପୋଷିବାକୁ ଅଣ୍ଟାଉଡ଼ି ବାହାରିଲି ।

କେତେ ଲୋକଙ୍କର କାନ୍ଦୁକୁ ବାଡ଼କୁ ଦେଖା କେତେ କଥା ସହବାକୁ ହେଲା ।

କଲେ, ଦିଅର ନେଲା ନାହିଁକି ? କାହାପାଇଁ ଏତେ ସଜବାଜ ବା ?

ଆଲେ ଭୁଲସି, ହାଟକୁ ଯିବା ଆଜି କାଲି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା କି ? ତୋର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ମିଳୁନାହିଁ ?

ଚଳି ଯାଉଛି ନା ? ଠାକୁରେ ବଡ଼ ଲୋକ । ଦେବା ନେବାକୁ ହରି, କରତା ଅଟନ୍ତି ସବୁର । ଠାକୁରେ ଦେବାକୁ ବସିଲେ, ଛପର ଫାଡ଼ି କରୁ ଦିଅନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ୀ ମରି ନାହିଁ ଯେ ତରି ଯାଇଛି । ବଞ୍ଚୁଥିଲେ ତା ଆଖିରେ ବେଆଡ଼ା କଥା ଯାଆନ୍ତା ନାହିଁ ।

ମୋର ପଥର ମନ ଉପରେ ଏ ସବୁ କଥା ଦାଗ ପକାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଲୋକେ ଯାହା କହିବାର କହୁଥାନ୍ତୁ ।

ଭାବେ, ସୁର ଅସିବେ ନାହିଁ । ଯାହା ସ୍ତ୍ରୀର କରବାର କଥା ସେ ସ୍ତ୍ରୀର କରନ୍ତୁ । ଶେଷ କଥା ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ । କିନ୍ତୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବା କାହିଁକି ? ତାଙ୍କର ନରୁଡ଼ର ଭାବରୁ ଜାଣିପାରୁଛି ମୋତେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସଜ୍ଜ ନୁହଁନ୍ତି । ତେବେ ଅଉ ଭେଦ କାହିଁକି ? ତେମାଇର ଗୋଡ଼ ତଳେ ନିଜକୁ ସମର୍ପି ଦିଏ ।

ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରେ, ଦିନଟିଏ, ଦିନଟିଏ, ଦିନଟିଏ—

ସାତଦିନ କଟିଗଲା । ସୁର ଅସିଲେ ନାହିଁ ।

ଟିମାଇ ବେଳେ ବେଳେ ଆସନ୍ତି । ଭଲମନ୍ତ ପଚାରି ବୁଝନ୍ତି । ବେଶି ବେଳେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନକୁ ମନ ମୁଁ ଲଜରେ ସଜି ଯାଏ । କାଳେ ସେ କଣ ପଚାରିବେ, ମୁଁ କି ଉତ୍ତର ଦେବି, ସେଇ କଥା ଖାଲି ଭୁବୁଥାଏ । ସେ ବି କିଛି ପଚାରିବ ନାହିଁ । ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆଖି ଆଖିର ମିଳନ ହେଲେ ସେ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରନ୍ତି । ମୁଁ ସୁଖି ଭାବେ ବୋଧହୁଏ ସେ ଆଶା କରନ୍ତି ଯେ ମୋ ମନକୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ଆଗ ବଳପଡ଼ି ଦେବି ? କଥା କହିବି ଭାବିଲେ ମୋର ହାଲୁକା ଶ୍ରେଣୀ । ସେ ଫେରିବା ଯାଏ ମୁଁ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ, ସତେକି ମୁଁ କଥା ଅନ୍ୟାୟ କାମ କରି ପକାଇଛି ! ସେ ବାହୁଡ଼ିଗଲେ ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଗୁଡ଼ି ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୁଏ ।

ରାଜିବୋଉ ଖୁଡ଼ି ଗାଧୁଆ ବେଳେ ମନୁଆକୁ କାଖରେ ଧରି ଭୁନି ଭୁନି ମୋ କାନରେ କହିଲା, ରଙ୍ଗୀ ମ, କାଲି ଗୁଡ଼ି ପହରି ଦିନ ତାର ବାହାଘର—

କାବା ହୋଇ ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି ।

ହସି ହସି କହିଲା, ହଁ ଲେ, ଦୋବେହ ବର । ବୟସ ଅଛି, ବଡ଼ଲେକ, ରଙ୍ଗୀର ରୂପ ଦେଖି ମଜିଲା । ରଙ୍ଗୀ ବାପ, ତାର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଲେଖି ଦେଉଛି ।

ତାଙ୍କ କୁଳରେ ପରା ଚଳେ ନାହିଁ ?

ପରାଧା ଥିଲେ ସବୁ ଚଳେ । ଜାତିଭାଇ ଅଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି । ରଙ୍ଗୀ ବାପ ଟଙ୍କା ବଞ୍ଚି ଦେଲାଣି ।

ମନ ସମ୍ଭାଳି ହେଲା ନାହିଁ । ଗଲି ଦେଖିବାକୁ । କେତେ ମାଇପେ ହାଉସାଉ ହେଉଛନ୍ତି । ରଙ୍ଗୀତାର ବାହା ! ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି, କିଏ କହିବ ରଙ୍ଗୀ ବାହା ହୋଇ ସାମାନ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚ ବରଷ ସଂସାର କରିଥିଲା ? ଦେବା ପରି ରୂପ, ଗହଣା ଗଣ୍ଠି, ମୁହଁରେ ହସ । ବର ଛଉଣି ବର୍ଷର ଟୋକା । ସୁନ୍ଦରଟିଏ !

କେତେ କଥା ପଚାରିବାକୁ ମନ ହେଉଥିଲା । ସ୍ବପ୍ନାଗ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ରଙ୍ଗୀ ବାହା ହୋଇଗଲା । କଜିଆ ଦଙ୍ଗା, ଭାଇ ପଣିଆଁ ଅଟକ, ମାଇପି ସଭା, ଦୁର୍ନାମ ! ତଥାପି ରଙ୍ଗୀ ବାହା ହୋଇଗଲା । ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲା ନାହିଁ । ନୂଆଘର, ନୂଆ ସଂସାର, ନୂଆ ବର ।

ରଙ୍ଗୀ ସୁଖରେ ରହିବ, ଘର ସଂସାର କରିବ, ସୁଅଝିଅର ମା ହେବ । ନାହିଁ ନାଭୁଣୀଙ୍କର ଆଉ ହେବ । ପାକଲା ବାଲରେ ସକାଳର ନାଲୁଆ ତପନ ପରି ସିନ୍ଦୂର ଠୋପା ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଝଟକୁଥିବ ।

ସୁର ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଅଉ ଅପେକ୍ଷା କରବି ନାହିଁ । ଟିମ୍ବରଲ୍ୟା
ପାଖରେ ମୋତେ ଜବାବ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଦିନେ ନୂଆଉ ପଚାରିଲେ, କଲେ, ଖବର କଅଣ ସୁରର ?

ସେ ତ ଆସି ନାହାନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ମୁହଁ ମଉଳି ଗଲା ।

ପଚାରିଲେ, ଯଦି ନ ଆସେ ?

ହସି ହସି କହିଲୁ, ବଳେ ପଶିବି ନାହିଁ ତ ନୂଆଉ ।

ତେବେ ?

ଅଉ ଦିନାକେତେ ଅପେକ୍ଷା କରବି, ସେ ନ ଆସିଲେ ବଳେ ଯେଉଁଠି
ହେଲେ ପଶିବି, କୁଅ, ପୋଖରୀ, ମଣାଣି । ଆଶ୍ରା ନେବାକୁ ଥାନର ଅଭାବ ହେବ
ନାହିଁ । ମନୁଆଁ କୁ ବାଟକଡ଼ ଛେମ୍ବୁଲେ ବସାଇ ଦେଇ ଯିବି ।

ବଗିଚା ଘର ନାହିଁ ଲେ ନିଆଁ ଲାଗି ? ହସିଲେ ।

ଟିମ୍ବରଲ୍ୟା ତେମେ ଚାହିଁ ନାହିଁ ତା ହେଲେ ?

କେମିତି ଚାହିଁବି ? ହାତ ଧରି ଧିନା ବାହା ହୋଇଛି, ତାଙ୍କ ମନ ଯେ
ପବନରେ ଉଡ଼ୁଛି । ହେଲେ ଲେ ନିଆଁ ଲାଗି, ଭୁଲସିକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ । ସମସ୍ତେ
ଚାହନ୍ତି । ଖତ ଭୁଲରେ ଉଠିଲେ ବି ସେ ଦି ପତରରୁ ମହକେ । ଦୂରରୁ ଖତଗଦା
ଦେଖି ଚଳି ବୋଲି ନାକରେ ଯେଉଁମାନେ ହାତ ଦେଇ ନନ୍ଦା ରଥାନ୍ତି, ପାଖକୁ
ଗଲେ ସେମାନେ ବଳେ ବୁଝନ୍ତି ।

ଆଖି ଛଳଛଳ କରି ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଧରି ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲି ।
କହିଲି, ତମ ଭଣ୍ଡରେ ତୋପାନ ସିନା ନୂଆଉ, ତମ ମନରେ ମନ୍ଦିର । ତମଠୁ ଯେ
ସ୍ନେହ ପାଇବ, ଖତ ଗଦାର କନସିର ପତର ହୋଇଥିଲେ ସେ ସତକୁ ସତ
ଭୁଲସୀ ହେବ । ତମ ପାଦ ଧରି କହୁଛି, ତମ ଧାରଣାର ଟେକ ରଖିବାକୁ ଏଇ
ଭିଖାରୁଣୀଟା କୁଅ ପୋଖରୀକୁ ଟଳି ପଡ଼ିବାକୁ ପଣ କରୁଛି ।

ନୂଆଉ ମୋତେ ତଳୁ ଉଠାଇଲେ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଲେ ।
ଗାଲରେ ଟିପ ଗେଜି କହିଲେ, ତୁଲିପଣା ସୁରୁଆ ଯଦି ନ ଆସେ କି ଆସି ଯଦି
ତତେ ଛି କର ବୁଲିଯାଏ, ତତେ କୁଅ ପୋଖରୀ କି ବଗିଚା ଘରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ
ନାହିଁ ମ, ମୁଁ ପରା ଅଛି ! ତେଣିକି ତୋ ଚନ୍ଦ୍ରା ମୋର ।

ମନୁଆଁ ହାତରେ ପୋଡ଼ିପିଠା ଖଣ୍ଡେ ଦେଲେ । ତା ପାଇଁ ନୂଆ ଜାମାଟିଏ
ବି ଦେଲେ ।

ମନୁଆଁ କାଖ କରି ମୁଁ ଫେରିଲି ।

ଗହ୍ମର ପାଖ ନିଗୁଟିଆ ଆମ୍ବଗଛ ପାଖରେ ମାଇସଞ୍ଜବେଳେ ଟିମାଇ ସଙ୍ଗେ
ଦେଖାଦେଲା । ପଚାରିଲେ, କେତେ ଦିନ ବସି ଭାବୁଥିବୁ ଲେ ?

ଉଦ୍ଧର ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ହସି ହସି କହିଲେ, ତୁ କଅଣ ଭାବୁଛୁ ମୁଁ ଜାଣେ । ତେବେ ତତେ ମୋର
ଏତିକି କହିବାର କଥା, ମଣିଷର ମନ ଥରେ ଯାହା ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଯାଏ,
ବାଧା ନ ପାଇବା ଯାଏ କିମ୍ବା ତାକୁ ନ ପାଇବା ଯାଏ, ତା ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି
ଆସେ ନାହିଁ । ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହିବାକୁ ସେ ତେଣୁ
କରେ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଲେ ସେ ପଶୁ ହୁଏ । ସେଇଥିପାଇଁ ଭୁଲସି, ତୋ ପାଖରୁ ମୁଁ
ଦୂରେଇ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ମୋ ମନଟା ତୋ ଘର ଗୁରୁପାଖେ ବୁଲୁଛି ଦିନ ରାତି, ତୋ
ଉଦ୍ଧର ଶୁଣିବାକୁ ।

କହିଲି, ଟିମାଇ, ମୁଁ ଘ୍ନାନକପାଳ ।

ମୁହଁ ଶୁଖାଇ କହିଲେ, ମୁଁ ବି କମ୍ ନୁହେଁ ।

ଟିମାଇ ବାଟେ ଭାଙ୍ଗି ଗୁଲିଗଲେ । ମନୁଆଁ ମୋ ହାତଧରି ଠୁକୁଠୁକୁ
ଗୁଲୁଥିଲା । ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସୁଛି ଦେଖି ତାକୁ ତଳୁ ଉଠାଇ ନେଇ କାଖ କଲି ।
ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଇ ଆଗକୁ ଗୁଲିଲି ।

ସାତରେ ହିପିହିପି ବର୍ଷା ହେଲା । ପିଲାଟିକୁ କୋଳରେ ପୂସାଇ ଶୋଇଲି ।
ନିଶା ଗଜୁଛି । ନିଗୁଟିଆ ଘର । ଏକା ରହିବାର ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଥିଲେ
ବି ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଲାଗେ । ବୋଉ ମୋର ଆତଯାତ ହେଲା ପରି ମନେ ହୁଏ । ଭର
ମାଡ଼େ । ସେଥିପାଇଁ ଉଦ୍ଧର ଜଳାଇ ରଖେ । ମନରେ ବାରଗୁଡ଼ିଲିଆ ଚନ୍ଦ୍ରା
ପଶିଲା—ରଙ୍ଗୀ ହେଲା ସଂସାର ! କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଁ ଜଳାଇ ପୋଡ଼ାଇ
ମାରୁଛି । ନିଜେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଛି ଦୁଃଖରେ । କାହିଁକି ଆଉ ଭେଦ ? ସୁର ତାଙ୍କର
ଭାବନା ନେଇ ରହନ୍ତୁ । ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ୍ ମତେ ହିଁ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେବ । କିଏ
ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ୍ ?

ତେମାନ !

ତାରି ଗୋଡ଼ତଳେ ନିଜକୁ ସମର୍ପି ଦେବି । ଆଜି, ଏଇ ଅନ୍ଧାର ସାତରେ,
ହିପି ହିପି ବର୍ଷା ମଝିରେ— ।

ସମର୍ପି ଦେଇଛି ।

ଦୁହଁଙ୍କ ଆଖିରୁ ଝରି ପଡ଼ିଛି ଲୁହ ।

ଭୁଲସି, ଆମର ଆନନ୍ଦ ଦେଖିବାକୁ ଜେମି ଆଇ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତା କି !

ଲାଜ ଲାଜ ହୋଇ କହିଲି ହଁ, ବୋଉ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତା କି ଆଜି ।

ଆଲେ, ପିଲାଦିନର ମିଛମିଛକା ଖେଳ, ଏତେ ଦିନକେ ସତ ପଳିଲା । ମଣିଷ ବୁଢ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ ଲେ, ମନ ପିଲା ଥିଲେ ମଣିଷ ବଞ୍ଚୁଥିବାଯାଏ ପିଲା ହୋଇ ରହେ ।

କହୁବାକୁ ବସିଥିଲି, ଖାଲି ଟିମାଇଟା, ସେମିତି ପିଲାଦିନ ପରି ଦୂରରୁ ଟେକା ପକାଇବ ।

ମୋ ପାଟି ଖୋଲିଲା ନାହିଁ ।

ମନୁଆଁ ଖୁଜୁ ବୁଜୁ ହେଲା କୋଳରେ । ଘର ଭିତରେ ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି । କାହିଁ ତେମାଇ, କାହିଁ ମୁଁ, ସ୍ବପ୍ନ ? ନା, ନିଦ ହୋଇ ନାହିଁ !

ମନର କାମନା ସତ ହେଲାପରି ଲାଗୁଛି । ଆଲୁଅ ଲାଗୁଛି । ଘୋଟିଗଲ ଅଜାର । ଆଖି ବୁଜିଲି । ଅଜାର ଆହୁରି ଗାଢ଼ ହେଲା । ତେମାଇ ନୁହେଁ, ସୁର ଆସି ଘରେ ପଶିଲା । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ବୋଉ !

ଭୟରେ ଗୁଡ଼ି ଧଡ଼ଧଡ଼ ହେଲା । ମନୁଆଁ କୁ ଗୁଡ଼ିରେ ଜାକିଲି ।

୩୯

ପରଦିନ ଗାଧଆ ବେଳେ, ମନୁଆକୁ ଖୋଇ ପେଇ ଖେଳିବାକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲି । ସେ ଖଣ୍ଡେ ବାଡ଼ି ଧରି ବଳେଇ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଥାଏ । ମୋ ମନ କାହିଁ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । କିଛି କୁଆଡ଼ୁ ସ୍ଥିର ହେଲା ନାହିଁ । ସୁରଙ୍କର ଦେଖା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କଥା ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ତଥାପି, ମନ ଗୁଡ଼ୁ ଥାଏ—ତାଙ୍କର ମୁହଁରୁ ଥରେ ନାହିଁ ପଦ ଶୁଣିବ । ତେଣିକି ମୋର ଯାହା ମନ କରିବ । ସବୁ ସିନା ସହ ହେବ, ପେଟେ ଲୋକ ତ ସହ ହେବ ନାହିଁ । ବେଳାଏ ଖାଲ ଦୁଇ ବେଳା ଉପାସ ରହୁ କେତେ ଦିନ ଆଉ ଚଳିବ ।

ଘର ଗୁଡ଼ି ଗାଁ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ଗୋଡ଼ ଚଳୁ ନ ଥାଏ । କେତେ ଲୋକ କେତେ କଥା କହୁବେ, ଟାହୁ ଟାପର ! ଦେହ ପଥର କରି ଆଉ କେତେ ସହବ ? ଡର ମାଡ଼ୁଥାଏ, ଟିମାଇ ଆସିବେ କି, ପରୁର ଦେବେ,—କଥଣ କହବ ? ଏ ଘର, ଏଘରେ ଯାହା କିଛି ଅଛି, ମୋ ପିଲା ଲୁଗା ଖଣ୍ଡି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଦାନ । ତାଙ୍କର ଦୟା ସୁଝାଇବାକୁ ମୋ ସମ୍ବଳ ନାହିଁ ।

ତେମାଇ ଆସନ୍ତେ କି, ଥରେ ପରୁର ଦିଅନ୍ତେ, ମନା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସବୁ ଦୋଷ ମାଗି ନିଅନ୍ତି । ଗୁପ୍ତରେ କହନ୍ତି, ଡେଇଁ କର ନା, ଏ ଘରେ କ୍ଷଣେ ରହୁବାକୁ ମୋ ମନ ହେଉ ନାହିଁ ।

ମନୁଆଁ କାନ୍ଦୁ ଉଠିଲା । ଏଣୁ ତେଣୁ କଥଣ କାମ କରୁଥିଲି ଗୁଡ଼ି ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ବାରି ପାଟକ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । ସେ ପାଖରେ ଥିଲା

ଠିଆ ହୋଇଛୁ । କଲା ମିଶମିଶ ମୁହଁରେ ନାଲି ଆଖି ଦିଶି ଜଳିଲା ପରି ଦିଶୁଛି । ହାତରେ ଧରିଛୁ ପାଣିଦାନିଆ ଠେଙ୍ଗା । ଆଖୁରୀ ଲାଗିଲା । ଦିନେ କାଲେ ତ କେବେ ବଳିଆ ଅସ୍ୟ ନାହିଁ ଆଜି କାହିଁକି ଆସିଛି ? କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ କଅଣ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ପଠାଇଛନ୍ତି ? ମୋ ପାଖରେ କାଣୀ କଉଡ଼ି ନାହିଁ, ମାଗିଲେ ତାକୁ କଅଣ କହିବି ? ସେ ଯେପରି ଅଖାଡ଼ୁଆ ଗୁଣ୍ଡା ପ୍ରକୃତର ଲୋକ, ନାହିଁ କଲେ କଟାଳ କରବ, ଅପମାନ ଦେବ ।

ମନୁଆଁକୁ କାଖ କରି ତାଟି ପାଖକୁ ଗଲି । ପଚାରିଲି, କଅଣ କରେ, ଦିନେ ନାହିଁ କାଲେ ନାହିଁ, ଆଜି କୁଆଡ଼େ ଆସିଛୁ ?

କହିଲା, ବିନା କାମରେ କେହି କୁଆଡ଼େ ଆସେ ନାହିଁ । ତୋ ପାଖରେ ମୋର କାମ ଅଛି ।

ମୋ ପାଖରେ ତୋର କି କାମ ?

ହଁ-ହଁ ।

ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ ।

ମୁଁ କାହା ଘର ଭିତରକୁ ଯାଏ ନାହିଁ । ଏଇଠି ଠିଆ ହୋଇ କହୁଛି ଶୁଣ ।

ଆରେ, ତୋର ପରି ସମସ୍ତେ ଅଭଦ୍ର ଗୁଣ୍ଡା ନୁହଁନ୍ତି ଯେ ଲୋକ ନ ଚିହ୍ନି ହାତ ଧରି ଘରୁ ବାହାର କରିଦେବ । ମୋ ଘରେ ଠେଙ୍ଗା ନାହିଁକି ଠେଙ୍ଗାଧରିବାକୁ କେହି ଲୋକ ନାହିଁ । ଆ ।

ପାଟକ ଖୋଲିଦେଲ ।

ସେ ଲଜର ହୋଇ କହିଲା, ଭୁଲସି, ସେ ଦିନ ରାଗରେ ତୋ ହାତ ଧରି କିଏ ବାହାର କରିଦେଲା ତୁ ଜାଣୁନାହିଁ । ବଳିଆର ଗୁରୁ ନ ଥିଲା । ଶିଅଲଘର ପାଣିର କରମତ ସେତକ ।

ହସ ମାଡ଼ିଲା । କହିଲା, ଜାଣେ ।

ଜାଣୁ, କଅଣ ଜାଣୁ ?

ସବୁ ଜାଣେରେ, ଆ, ଭିତରକୁ । ଆଜି ବି ଶିଅଲ ଘର ପାଣି ତୋ ଆଖିକି ଚଢ଼ିଛି । ତେବେ, ଆଜି ମୋର ଡର ନାହିଁ । ଏଇଟା ତୋ ଘର ନୁହେଁ, ମୋ ଘର ।

ଆପଣ ନ କରି ବଳିଆ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ଖଣ୍ଡେ ନଡ଼ିଆ ଗୁଣ୍ଡା ପାରି ଦେଲା । ସେ ଭଲ ପିଲାଟି ପରି ବସିଲା । ଠେଙ୍ଗା ଖଣ୍ଡି ପିଣ୍ଡା କାନ୍ଥକୁ ଆଞ୍ଜିକାଇ ଦେଇଥାଏ ।

ମନ୍ଥୁକୁ ବଲେଇ ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିବାକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ମୁଁ ଆସି ତା ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲି । ଛବିମୁରେ ପଶୁଛିଲି, କଅଣ କରେ, କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ପଠାଇଛନ୍ତି ପଣ ।

ମୋ ମୁହଁକୁ ସନ୍ଦେହରେ ଚାହିଁଲା । କହିଲା, କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁ ତୋ କଥା ସତେ ଅନେକ ଥର ପଢ଼ିଛନ୍ତି । ସତେ କି ତୋ ସଙ୍ଗେ ମୋର କେଉଁ କାଳର ଚନ୍ଦ୍ରା ପରିଚୟ । ତୋ ପାଖରୁ ଟଙ୍କା ଅସୁଲ କରିବାକୁ, ତୋତେ ଡାକି ନେବାକୁ, ମତେ ସେ ଅନେକ ଥର କହିଥିଲେ । କେତେଥର ତାକୁ ଭୁରୁଡ଼େଇ ଦେଲି । ଦିନେ ଜିଗର କଲେ, ତୋ ପାଖକୁ ପଠାଇଲେ । ତୋ ଘର କି ଗାଁ ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ଛବିକି ପଢ଼ିଲି । ସେ ଜିଗର କଲୁରୁ ତାକୁ କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁଙ୍କ କଥା କହିଲି । ପିଲାଟା କଅଣ ଭାବିଲା କେଜାଣି ଖୋଜା ଖୋଜି କେଉଁଠୁ ଆଣି ପନ୍ଦର ଟଙ୍କା ମୋ ଆଗରେ ଥୋଇ ଦେଇ କହିଲା, ନଥ ଭାଇ, କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେବ । କହିବ, ଭୁଲସୀ ଅପା ପଠେଇଛୁ । ପଢ଼ିଲି, ଟଙ୍କା କୋଉଠୁ ପାଇଲୁ ଲେ ? କହିଲା, ବେଳେ ବେଳେ ଭୁମେ ଯାହା ଦଥ ରଖିଦେଇଥାଏ ।

ଆଗ୍ରହରେ ପଢ଼ିଲି, କାନ୍ଥରୁଟି ବାବୁଙ୍କୁ ତୁ ସେ ଟଙ୍କା ଦେଲୁ ?

ବଳିଆ କହିଲା, ହଁ, ସେ ନେଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ, ଭୁଲସୀ ନଜେ ଆସି ଦେଇଯାଉ । ଶୁଦ୍ଧିକର ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଟଙ୍କା କେଇଟା ପକାଇ ଦେଇ ଚାଲି ଆସିଲି । ସେଇ ଦିନରୁ ମୋ ଉପରେ ସେ ଖପା ।

କହିଲା, ତୁ ଆଜି ଟଙ୍କା ନେବାକୁ ଆସିଛୁ । ମୋ ପାଖରେ କାଣିକଉଡ଼ି ବ ନାହିଁ । ଛବିକୁ କହିବୁ, ମୋ ପାଖରେ ଟଙ୍କା ହେଲେ ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଠାଇ ଦେବି । ବଞ୍ଚିଥିଲେ ତା ପାଉଁଶା ବୁଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ବଳିଆ କଅଣ ଭାବିଲା କହିଲା, ମୁଁ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଆସି ନାହିଁ । ଛବି ମତେ ତୋ ପାଖକୁ ପଠାଇଛୁ, ତତେ ଡାକି ନେବାକୁ । ଭୁଲସି, ଯେଉଁଦିନ ତତେ ଅପମାନ ଦେଇ ଘରୁ ତଡ଼ିଦେଲି ସେଇ ଦିନ ଛବି ଆଖିରୁ ଲୁହ ବନ୍ଦ ହୋଇ ନାହିଁ । ପଢ଼ିଲେ କିଛି କହେ ନାହିଁ, ଖାଲି କାନ୍ଦେ । ମୋ ମନେ ହେଲା, ତତେ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇ ଛବିକି ମୋ ପାଖରୁ କେତେ ଦୂରକୁ ଠେଲି ଦେଇଛୁ । ଅତି ସରଳ ପିଲାଟା, ଯେତେବେଳେ କିଛି ରଖି ପାରେ ନାହିଁ । ଯାହା ସେ ଭାବେ, ଯାହା କରେ, ସବୁ ମୋ ଆଗରେ କହିଦିଏ । ସେଇଦିନ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ସେ ତରେ । ପଢ଼ିଲେ ଭୁଲ ହୋଇ ରହେ, କଥା କହେ ନାହିଁ । ପାଖକୁ ଡାକିଲେ ଥର ଥର ଆସେ ।

ବଳିଆର ଅଖିରେ ଲୁହ ଉଠିଗଲା । ମୋତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା । ବଳିଆ ପର ଗୁଣ୍ଡା ଆଉ ମଦୁଆର ଟାଣ ଗୁଡ଼ିର କେଉଁ ଅଜଣା କୋଣରେ କୋମଳତା ଲୁଚି ରହିଛି ।

କହୁଲା, କେତେ କଥା ଲେଇ ଦିନେ ପଢ଼ିଥିଲି । ସେ କହୁଲା, ତେମେ ମଦ ଖାଅ, ତମ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଭର ମାଡ଼ୁଛି । ତା ଆଗରେ ହଲପ କରି ଆସିଲି, ସେଇ ଦିନରୁ ଆଜିଯାଏ ମଦ ଖାଇନାହିଁ । ଛବି ଖୁସି ହେଲା, ତା ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ହସଟା ଯେପରି ନକଲି ।

ଛବି ପାଇଁ ମନ ନଇଁ ଆସୁଥିଲା । ତଥାପି ଟାଣପଣ କରି କହୁଲା, ଛବିର ନକଲି ହସକୁ ମୁଁ ଅସଲ କରି ପାରବି ନାହିଁ । ପରକୁ ପର । କାହା ସଙ୍ଗେ ମୋର କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ।

ବଳିଆ କହୁଲା, ଜୀବନରେ କେବେ କାହା ପାଖେ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ନାହିଁ, ଗୋଡ଼ ଭଳି ଠିଆ ହୋଇ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ମତେ ଘୃଣା କରନ୍ତି, ମୁଁ ବି କାହାକୁ ଭଲ ପାଏ ନାହିଁ । ମୂଲ ଲାଗି ପେଟେ ପୋଷିବା ମୋ କାମ । କେହି କାହାକୁ ସେମିତି ଦୟା ଦେଖାଇ ଦେଇ ଦିଏ ନାହିଁ । ବହୁତ ନିଏ, ଅଲପ ଦିଏ । ମୁଁ ଦିଏ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଝାଲ, ଆଖି କେଇଟା ପଇସା । ଏଥିକି କାହା ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁବି କାହିଁକି ?

ତୁ ଛବିକୁ ଘୃଣା କରୁ ?

ସେଇ ବକଟକି ତ ମୋ ଜୀବନ । ତାକୁ ଘୃଣାକଲେ ବଞ୍ଚିବି କାହିଁକି ?

ମତେ ତ ଘୃଣା କରୁ ?

ନିଶ୍ଚୟ । ତୁ ମତେ ଯେତିକି ଘୃଣା କରୁ ମୁଁ ତତେ ସେତିକି ଘୃଣା କରେ । ତଥାପି, ଛବି ପାଇଁ ଆଜି ତୋ ପାଖରେ ମତେ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ତୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଆସିଛି ଭୁଲସି, ଛବିକି ପାଞ୍ଚ ଦିନ ହେଲା ଜର, ଖାଉ ନାହିଁ, ପିଉ ନାହିଁ, ବଛାଣରେ ପଡ଼ିଛି, କଣ୍ଟା ଦୋହଲୁଲୁଣି । କାନ୍ଦୁଛି, ଖାଲି କାନ୍ଦୁଛି । ପେଟେ ପାଇଁ, ଛବିର ଔଷଧ ପଥ ପାଇଁ କାମକୁ ନ ଗଲେ ନ ଚଲେ । କାନ୍ଦୁବଟି ବାବୁଙ୍କୁ ଆଗଭୁଷ ଟଙ୍କା କେଇଟି ମାଗିଲି ଛବିକୁ ବଞ୍ଚାଇବି ବୋଲି, ସେ ଦେବାକୁ ମଞ୍ଜିଲେ । ଦିଆନିଆର ଦୁନିଆଁ । ସେ ଯାହା ମାଗିଲେ, ମୁଁ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେଇଥି ପାଇଁ ଛବିକୁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି, ନିଜ କାନ୍ଦୁବଟି ବାବୁଙ୍କ କାମକୁ ଯାଏଁ, ନିଜ ମୂଲ ଆଣେ ।

ଛବି ପାଖରେ କେହି ରହେ ନାହିଁ ?

ନା । କାଲି ରାତିରେ ସେ ମତେ କହୁଲା, ଭାଇ, ଭୁଲସୀ ଅପାକୁ ଖବର ପଠାଅ । ସେ ଆସିବ, ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖିବି ।

ତାକୁ ଗୁଡ଼ାଇଲୁ, ତୁଳସୀ ଅସିବ ନାହିଁ । ସେ ଶୁଣିଛି । ପରକୁ ପର, ତାକୁ କାହିଁକି ଡାକିବା ?

କହିଲା, ତେମେ ଗଲେ, ମୁଁ ଜରରେ ପଡ଼ିଛି ଶୁଣିଲେ, ସେ ଅସିବ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅସିଛି ।

କହିଲା, ଆରେ ବଳିଆ, ମୁଁ ଏକୃଷିଆ ଲୋକ । ପିଲାଟାକୁ ନେଇ ଘର ଛାଡ଼ି କୁଆଡ଼କୁ ଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । ବୋଉ ମଲାଦନ୍ତ ଦୁଇଗଣ ହେଉଛି । ଛବିକି ଜର, ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମନ ହେଉଛି, ହେଲେ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ବଳିଆ ଉଠିଲା । ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇ ମୁହଁ ଫେରାଇ କହିଲା, ପିଲାକୁ ମୁଁ କାଳରେ ବସାଇ ନେଇଯିବି, ପୁଣି ଗ୍ରହଦେଇ ଯିବି । ତୁ ଯିବୁ, ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଫେରି ଆସିବୁ । ଛବି ଅଟକାଇବି ନାହିଁ ।

ମୋ ଯିବାପାଇଁ ଛବିର ଏତେ ଜଗର କାହିଁକି ?

ଜାଣେ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ମୋ ପାଇଁ ସେ ତୋ ପାଖରୁ କ୍ଷମା ଗୃହୀତ । ନିବୋଧ ପିଲାଟା ।

ତୁ ଆସିବୁ, ମୋତେ କ୍ଷମା ମାଗୁନୁ ? — ହସିଲା ।

ମୁହଁ ଭୁଲୁ ଶ୍ରୀ କର କହିଲା, କାହାରିକୁ ମୁଁ କେବେ କ୍ଷମା ମାଗିନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା କରେ ସେଥିପାଇଁ ମୋ ମନରେ କେବେ ଅନୁତାପ ଆସେ ନାହିଁ । ସେ ଦିନ ତୋ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର କଲି ସେଥିପାଇଁ ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା କରୁଛି ଠିକ୍ କରୁଛି ।

ଘାଣ୍ଟାରେ ନାକ ଟେକି କହିଲା, କାହିଁକି ରେ, ମୁଁ ତୋର ଖାଏ ନା ଧାରେ ? ମୋ ପାଇଁ କାନ୍ତାଗିଟି ବାବୁକୁ ତୁ ପକର ଟଙ୍କା ଦେଇଛୁ, ମୁଁ ତତେ କହି ନ ଥିଲି ।

ସେ ଟଙ୍କା ମୋର ନୁହେଁ, ଛବିର ।

ତୋ ହାତ ଧରି ଯଦି ମୁଁ ମୋ ଘରୁ ପଦାକୁ ବାହାର କରି ଦିଏ, ଠେଙ୍ଗା କାଢ଼ି ମୋତେ ମାରିବୁ ପରା !

ନା, ତୁନି ହୋଇ ଗୁଲିଯିବି । ତୋ ଘରେ ତୋର ଅଧିକାର । ଯିଏ ଯାହା ଦିଏ, ସେ ତାହା ପାଏ । ସେଥିକି ମୋର ଛଳ ନ ଥାଏ ।

ସେ ଦିନ ତୁ ମତେ ଅପମାନ ଦେଲୁ କାହିଁକି ?

ବଳିଆ ମୋ ମୁହଁକୁ କଟମଟ କରି ଗୁହଁଲା । ଟିକିଏ ରହି କହିଲା, କାନ୍ତାଗିଟି ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୋର ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ମତେ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଏମିତି ଅନେକ ଖେଳନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଗରୁ ମୁଁ ସାବଧାନ କରିଦିଏ, ଅନେକ ଥର । ଜାଣୁ, ଟଙ୍କାର ପାହାଡ଼ ଆଗରେ ସମସ୍ତେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁନ୍ତି । ଥରେ ଯିଏ ଜାଣି ଜାଣି ଧନର ଲୋଭରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମାନ ଥୋଇଦେଇ

ଅସେ, ତାକୁ ମୁଁ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ବରଂ ନଜର ପେଟ ପାଇଁ ବାଳୁଗଟି ବାବୁକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ମୋ ଧାରଣା ତୁ ପଙ୍କରେ ପଶିବୁ । ମୋ ଘରେ, ମୋ ନିଗ୍ରହା ଭଉଣୀ ପାଖରେ ତତେ ଦେଖି ମୋର ରାଗ ହେଲା ।

ଏମିତି ଭଲ ଆଉ କାହା ଉପରେ ତୋର କେବେ ରାଗ ହୋଇଥିଲା ?

ନାହିଁ, କେହି ତ ମୋର ଭଉଣୀ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଆଜି ପୁଣି ମତେ ଭଉଣୀ ପାଖକୁ ଡାକୁଛୁ ଯେ, ସେ ଯଦି ଖରାପ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଖରାପ ହୋଇଯାଏ ?

ତୋ ପ୍ରତି ମୋ ଧାରଣା ବଦଳିଛି । ମୁଁ ଭାବୁଛି ଆଗରୁ ସାବଧାନ କରି ଶେଷଦିନ ଅପମାନ ଦ୍ଵାରା ତୁ କାଦୁଅ ପାଖରୁ ଦୂରରେ ରହୁଛୁ ।

ବଳିଆ ଯାହା କହୁଲା ମିଛ ନୁହେଁ । ସେ ମୋତେ ଅପମାନ ଦେଇ ନ ଥିଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ବାଳୁଗଟି ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ପୁଣି ଯାଇଥାନ୍ତି ।

କହିଲି, ଛବିକି ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଯିବି, ରହ ।

ବଳିଆର ଓଠରେ ହସ । ପଚାରିଲା, ସତେ ଭୁଲଣୀ ଯିବୁ ? ଛବି ଗୃହିଁ ବସିଥିବ । କେତେ ଖୁସି ହେବ ।

ହସ ହସ ହୋଇ ପଚାରିଲା, ଆଉ ତୁ ?

ମୁଁ ? ଛବିର ମୁହଁରେ ହସ, ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଦେଖିଲେ ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଏ ।

୪୦

ଉଦୁଡ଼ୁଆ ଦିପହର । ଧାରା ଶ୍ରାବଣର ଗୁରୁ ଗୁରୁଆ ଖରା । ଆକାଶରେ ମେଘ । ମେଘ ପାଙ୍କରେ ଖରା, ପୁଣି ଗୁରୁ, ପୁଣି ଖରା ! ଗୁଳୁଗୁଳୁଆ ଗରମ ।

ଛବି ଗୃହିଁ ବସିଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଡାକରେ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ଦିନ କେଇଟାରେ ସେ ବଦଳି ଯାଇଛି । ତମ୍ବା ଫୁଲ ପରି ରଙ୍ଗ ମଳିନ ହୋଇଛି, ମୁହଁ ଶେଆ ଦିଶୁଛି, ଦୁର୍ବଳ !

ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୃହିଁ ତାର ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରିଗଲା । ଦଉଡ଼ି ଆସି ମୋତେ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି ଗୁରୁରେ ମୁହଁ ଲୁଗାଇଲା । ଭୁଲ ହାତରେ ତାକୁ ଟେକି ଧରି କାଳ ଉପରେ ତା ମୁଣ୍ଡ ରଖିଲା । ଅଜାଣତରେ ଆଖିରୁ ଝରି ପଡ଼ିଲା ଲୁହ । ତାକୁ ଘର ଭିତରକୁ ଟେକି ଆଣି ତଳେ ଠିଆ କରିଦେଲା । ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ କଅଁଳେଇ କହିଲା, କି ସରି ହେଲାଣି ଲୋ ଛବି ?

ମଉଳା ମୁହଁରେ ହସ ମୁକୁଳାଇ କହିଲା, ଆଉ, ତେମେ ଭାରି ଭଲ ଥିଲୁ ?

ବଳିଆ ମନୁଆଁକୁ କାଖରୁ ଓଢ଼ାଇ ଦେଲା । ଛବି ତାକୁ କୋଳକରି ଗାଲରେ ବୋକ ଦେଇ କହିଲା, କିରେ, ମତେ ଚିହ୍ନି ପାରୁଛୁ ?

କାହ୍ନୁ ତରଣ ପ୍ରହାରୀ

ଅଗନ୍ତା ଲୋକର କୋଳରେ ଥାଇ ମନୁଆଁ ମୋ ଅଡ଼କୁ କଣ ପଚାରିଲେ
ପରି ଗୁହଁଲା ।

ସମସ୍ତେ ଆଉ ଘରକୁ ଗଲୁଁ ।

ଖଣ୍ଡେ ସପ ପାରି ଦେଲା । ବସିଲା । ମନୁଆଁକୁ କୋଳରେ ଧରି ଛବି
ପାଖରେ ବସିଲା ।

ବଳିଆ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲା, ଆଲୋ ଛବି, ତେର ହେଲଣି, କାନ୍ଦୁରଟି
ବାରୁ ମତେ ଖୋଜୁଥିବେ । ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ଛବି ଉଠିଲା । କହିଲା, ଭାଇ, ତେମେ ଖାଇବ ନାହିଁ ? ରାନ୍ଧି ରଖିଛି ।

ବରକୁ ହୋଇ ବଳିଆ କହିଲା, କଥା ମାନୁନୁ, ଯେତେ ମନା କଲେ
ନିଆଁ ପାଖରେ ବସି ରହିବୁ । ଏଥର ଯଦି କଥା ନ ମାନୁ —

ଆଉ ତେମେ କଅଣ ଉପାସ ରହନ୍ତୁ ? ଆ ମନୁଆଁ,—

ମନୁଆଁକୁ କାଖ କରି ଛବି ରୋଷଘରକୁ ଗଲା । ବଳିଆ ଗଲା ତା
ପଛରେ ।

ଧନ୍ୟ ଏ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଦିଉଟି ! ପରସ୍ପର ସ୍ନେହ ପାଇଁ ଦିହେଁ
ହୋଇଛନ୍ତି ପାଗଳ । ଦୁଃଖର ସଂସାରରେ ଶାନ୍ତି ରାଜତ୍ବ କରୁଛି । ଭାଇ
ପାଇଁ ଭଉଣୀ ନିଜକୁ ଭୁଲି ଯାଉଛି । ଆଉ ଭାଇ, ତାର ଭବନା କେବଳ
ଛବି, ଛବି ତାର ଆଖି, ତାର ଆନନ୍ଦ !

ବଳିଆ ବାହାରିଲା କାନ୍ଦୁରଟି ବାରୁଙ୍କ ଘରକୁ ।

ଭାଇ, ଜଳ୍ ଦି ଆସିବ ।

ମୁଁ କହିଲି, ହଁରେ ବଳିଆ, ତୁ ସହଳ ଆସିଲେ ମତେ ଶୁଖିବାକୁ ମୋ
ସାଙ୍ଗରେ ଯିବୁ । ପିଲାଟାକୁ ନେଇ ଏକୁଟିଆ ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ଛବି କହିଲା, ତେର କର ଆସିବ ଭାଇ । ଏତେ ଦିନକେ ଭୁଲଣୀ ଅପା
ଆସିଛନ୍ତି, ତେମେ ସହଳ ଆସିଲେ ସେ ଗୁଲିଯିବାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେବେ ।

ବଳିଆ କହିଲା, ମୁଁ ଏବେ କେଉଁ କଥାଟା କରବି ? ମୋର ଏଇ
ଠେଙ୍ଗାଟା ମତେ ଯାହା କହିବ ସେଇଆ ହେବ । ଛବିକୁ ତୋ କିମ୍ବା ଶୁଖି
ଗଲା, ମୋ ଫେରିବା ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରବୁ ।

ସେ ଗୁଲିଗଲା ।

ଛବିର ପାଟି ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ଯେତେ ମନା କଲେ ସେ ଭୁଲ
ହେଲା ନାହିଁ । ଦେହରେ ଜର, ଡେରିକି ନଜର ନ ଦେଇ ଖାଲି ଗପିବାରେ
ଲାଗିଥାଏ, ତା ଭାଇର କଥା ।

ସଞ୍ଜ ହେଲା । ବଳିଆ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ଫେରି ଯିବାକୁ ମନ ଛକପକ ହେଲାଣି । ଘରେ କେହି ନାହିଁ । କାଳେ ସ୍ୱର ଅସିଯିବେ, ଅପେକ୍ଷା କରି ଫେରି ଯିବେ, ମୋ ଖବର ପାଇବେ ନାହିଁ ।

ପଚୁରିଲି, ସତେ ବଳିଆ ଡେଇଁ କରିବ ଲୋ ଛବି ? ସଞ୍ଜ ହେଲା ।

ମନୁଆଁକୁ କୋଳରେ ପୂରୁଇ, ଧୁଆଁବାଇଆ କରୁଥାଏ । କହିଲା, ତୋ ଘରେ ତ କେହି ନାହିଁ, ଦକ କାହିଁକି ? ଆଜି ରାତିକ ମୋ ପାଖରେ ରହ ।

ମିଲା ଲୋକ । ଜାଣେ ନାହିଁ, ଘର ଗୁଡ଼ି ପର ଘରେ ରାତିଟିଏ କଟାଇଲେ, ଦୁନିଆଁ ଲୋକେ କଅଣ କହିବେ । ଭଲମନ୍ଦ କେହି ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ କି ସତ ମିଛ କେହି ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଦୁର୍ନାମ ଖେଳି ବୁଲିବ ତୁଣୁରୁ ତୁଣୁ ।

ନାହିଁଲେ, ବଳିଆ ଯେତେ ରାତିରେ ଆସିବ ମୁଁ ଚାଲିଯିବି ।

ଗଲାବେଳେ ତ ଯିବୁ, ଆଗରୁ ବ୍ୟସ୍ତ କାହିଁକି ? ତୁ ମନୁଆଁ ପାଖରେ ଥା । ମୁଁ ଭିତ ଗଣ୍ଡାଏ ବସାଇ ଦିଏ ।

ନାହିଁ, ତୋ ଦେହରୁ ତାତି ଖସିନାହିଁ । ତୁ ମନୁଆଁ ପାଖରେ ଥା, ମୁଁ ସେତକ ତୋ ପାଇଁ କରିଦେବି ।

ଆପଣ କଲ, ଶୁଣିଲି ନାହିଁ । ଡିବର ଧରି ରୋଷଘରକୁ ଗଲି ।

ରୋଷେଇ ସରିଲା ।

ଝିପ୍ ଝିପ୍ ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ରୋଷଘରୁ ଆସି ଦେଖିଲି ମନୁଆଁକୁ ଶୋଉ ଶୋଉ ଛବି ମଧ୍ୟ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି । ନଲଟଣି ସାମାନ୍ୟ ତେଜି ଦେଲି । ଛବିକୁ ଉଠାଇବାକୁ ମନ ହେଲା ନାହିଁ । ବିଚଣା ଧରି ବସିଲି । କେତେବେଳେ ବଳିଆ ଆସିବ ଭାବୁଥାଏ ।

ତା ଶୋଇଲା ମୁହଁକୁ ଗୁଣ୍ଟି ରହିଲି ! କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ! ଆଉ, ସେଇ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ତଳେ ଯେଉଁ ମନଟି ଲୁଚି ରହିଛି, ସେ ଆଦୁର ସରଳ, ଆଦୁର ସୁନ୍ଦର ! କପାଳରେ ହାତ ମାରିଲି । ତାତି ନାହିଁ ।

ବର୍ଷାର ବେଗ ବଢ଼ିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପବନ ବହୁଲା । ମନୁଆଁ ଘୁସୁଗଲା ଛବି କୋଳକୁ । କବାଟ ଆଉଁସାଇଲା । ନଲଟଣି କମାଇ ମନୁଆଁ ପାଖରେ ଶୋଇଲି । କେତେବେଳେ ନିଦ ହୋଇଗଲା ।

ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ଛବିର ଚିତ୍କାରରେ, ଭାଇ, ଭା—ଇ—

କେଡ଼େ ବିକଳ, କେଡ଼େ କରୁଣ ସେ ଚିତ୍କାର !

ଉଠିବସି ନଲଟଣି ତେଜିଲି । ଛବିକୁ ହଲାଇ ଦେଲି—ଛବି, ଛବି ।

ଉ— ।

ଉଠି ବସିଲା । ଦେହଟା ବରଫାପତ୍ର ପରି ଥରୁଥାଏ ।

ତୁଳସୀ ଅପା, ମୋ ଭାଇ କାହିଁ ?
ଅସ୍ଥିର ଅଖିରେ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲ ।
ଅସି ନାହିଁ ଲେ ।

ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ଠିଆହେଲ । କବାଟ ଖୋଲି ଅଗଣା ପିଣ୍ଡାକୁ
ଗଲ । କେତେ ଗୁଲ କେଜାଣି । ଘୋର ଅନ୍ଧାର । କେଡ଼େ ବେଗରେ ପବନଟା
ବୋହୁଛି । ବର୍ଷା ଗୁଲୁଛି ଅବସାନ—ବଜୁଲି, ଘଡ଼ଘଡ଼ି— ।

ଭାଇ ଅସିଲ ନାହିଁ ?
ଦେଖୁନୁ ବର୍ଷା ! ଆ ରିତରକୁ ।
କବାଟ ବନ୍ଦ କଲ ।

କହଲ, ଯେତେ ଯାହା ହେଲେ ମୋତେ ଏକୂଟିଆ ଗୁଡ଼ି ଭାଇ କେବେ
କେଉଁଠି ରହେ ନାହିଁ । ଗୁଲ ଅଧ ହେଲେ ବି ଅସେ ।

ମୁଁ କହଲି, ତୁଟ ଏକୂଟିଆ ନାହିଁ ।

ମନୁଆଁକୁ ତାର ପିଞ୍ଜଲ ଲୁଗାର କାନ ଘୋଡ଼ାଇ କହଲ, ଭାଇ ନାମରେ
ଗୋଟାଏ ଖସପ ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖିଲି, ତୁଳସୀ ଅପା ।

କଣ ?

କହିବାକୁ ଜିଭ ଓଲଟୁ ନାହିଁ ।

ଏଇଥିପାଇଁ ଏତେ କାନ ?

ତା ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଦେଲି । ଗୁହାରି କହଲି, ଆଲେ ବାଇଆଣି,
ସପନ କଥା କେବେ ସତ ହୁଏ ? ଯଦି କେବେ ସତ ହୁଏ, ଘରକୁ ଦେଖିଲେ
ଅରକୁ ହୁଏ ।

ଗୁଲ ପାହଲ । ବର୍ଷା ଆଗ ପରି ହେଉଥାଏ ।

ଛବିକୁ ଆଜି ଜର ନାହିଁ । କେଡ଼େ ଫୁଣି, କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦ । କଣ୍ଢେଇଟି
ପରି ମନୁଆଁକୁ ସଜାଉଛି । ତା ସଙ୍ଗେ ଖେଳୁଛି ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଖୋଲି ବଳିଆର ଅନିଶାରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ଯେତେ
ବର୍ଷା ହେଉ ପଛେ, ଆଜି ନିଶ୍ଚୟ ମୁଁ ଫେରିଯିବି । ଛବି ମନୁଆଁକୁ କାଖକରି ମୋ
ଆଖକୁ ଆସିଲ । କହଲ, ଆ ତୁଳସୀ ଅପା ।

ନାହିଁଲେ, ଯିବାକୁ ଉଛୁର ହେଉଛି ।

ମତେ ଏକୂଟିଆ ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଯିବୁ ?

ନାହିଁ, ସେଇଥିପାଇଁ ପରା ତୋ ଭାଇକ ଗୁହଁ ଠିଆ ହୋଇଛି । ତତେ ତା
କ୍ଷମା କରିଦେଇ ଯିବ ।

ଭାଇ ଆସୁଥିବ, ତୁ ରିତରକୁ ଆ । ମୋ ହାତ ଧରି ଟାଣିଲ । ତାର
ଆଖରେ ବସିଲ ।

ଲଜ ଲଜ ହୋଇ ପଶୁଇଲା, ତତେ ଗୋଟାଏ କଥା କହିବାକୁ ମନ ହେଉଛି, କାଲେ ତୁ ଗୁଣିବୁ ।

ଗୁଣିବି ନାହିଁ, କହ ।

ତୁ ମୋ ନୂଆଁଜ ହେବୁ ? କେତେ ଭଲ ହେବ । ମନୁଆଁ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଦିନ ଗଢି ବସି ଖେଳୁଥିବି । ତୁ ମୋ ପାଖରେ ଥିବୁ । ମୁଁ ତୋ ସେବା କରିବି ।

ହସ ମାଡିଲା । କହିଲା, ଯଦି ତା ହୁଏ ଛବି, ତୁ ବେଶି ଦିନ ମୋ ପାଖରେ ରହି ପାରିବୁ ନାହିଁ । ପର ଘରକୁ ଯିବୁ ତ ?

ମୁଁ ତୋ ପାଖରୁ କୁଆଡେ ଯିବି ନାହିଁ । ତୁ ଘୋର କର ତଡ଼ିଦେବୁ ? ଭୁଲସୀ ଅପା ଲେ, କହ, ତୁ ଆଉ ଘର ଗୁଡ଼ି ମନୁଆଁକୁ ମୋ କୋଳରୁ କାଢ଼ି-ନେଇ ଗୁଲିଯିବୁ ନାହିଁ, ତୋ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି ।

କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ନିବୋଧ ହିଅ, ଦୁନିଆଁର ଭଲମନ୍ଦ କଥା କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ ।

କହିଲା, ତୁ ଭାବୁଛୁ ମୋ ଭାଇ ତତେ ଭଲ ପାଏ ନାହିଁ ? ମୁଁ ମୋ ଭାଇର ମନ କଥା ଜାଣେ । ତତେ ସେ ଝୁରୁ ହୁଏ । ଯେଉଁ ଦିନ ତତେ ସେ ଘରୁ ବାହାର କରିଦେଲା, ସେଇଦିନୁ ମୁଁ ତା କଥା ଗୁଣିଛି । ଭୁଲସୀ ଅପା, ମନୁଆଁକୁ କାଖରେ ଧରି ଭାଇ ତତେ ଏ ଘରେ ଗୁଡ଼ିଛି । ଯେତେ କହିଥିଲେ କି ତାର ପାଦାଡ଼ି ମନ ତୋ ପାଖରେ ନଇଁଥାନ୍ତା !

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଗୁଣିଲା ତାକୁ ।

ତୁ ମୋ ଭାଇକୁ ଘୃଣା କରୁ ?

ଅପ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସତ କଥାଟା ଭୁଣୁରୁ ବାହାରିଗଲା, ତୋ ଭାଇ ତ ତୋ ପରି ନୁହେଁ !

ତା ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରିଗଲା । ଗଦ୍ ଗଦ୍ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ତୁ ତାକୁ ଚାହିଁ ପାରିବୁ । ବାହାରଟା ତାର ଯେଉଁକି ଟାଣ, ଭିତରଟା ସେଉଁକି କୋମଳ । ଭୁଲସୀ ଅପା, ତୁ ନାହିଁ କର ନା—

କିନ୍ତୁ—

ମୋ ହାତ ଧରି କହିଲା, ସୁର କଥା ଭାବୁଛୁ ? ଦୁନିଆଁରେ ତହଲ ପଡ଼ିବ ସେ ଖୁଣି, ଭାଇକୁ ମାରିଛି ! ମୋ ଭାଇ ତ ଖୁଣି ନୁହେଁ ?

ଛବିର ଆଖି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା ।

ମଣିଷର ବଡ଼େଇ ରହେ ନାହିଁ ।

ବର୍ଣ୍ଣା କମି ଯାଇଥିଲା ।

ଗୋଲମାଲ ଶୁଣିଲା ଘର ଆଗରେ । କିଏ ଜଣେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, ଏଇ ତା ଘର ।

ଛବି ଅଧୀର ହୋଇ ଉଠିଲା । ପରୁରଲ୍ କଅଣ ଲେ ତୁଳସି ଅପା ?
ବାହାରୁ ପାଟି ଶୁଭିଲା ।

ଦାଣ୍ଡଘର କବାଟରେ ବାଡ଼ିର ତିଅ, ପାଟି, ଗୋଲମାଲ ।

କବାଟ ଖୋଲ, କବାଟ ଖୋଲ— ।

ଛବି ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ବି ମନୁଆଁକୁ କୋଳକୁ ନେଲି ।

କଅଣ ତୁଳସି ଅପା ? ମୋତେ ସେ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲା ।

ପୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କହିଲୁ, ରମ୍ଭ ନାହିଁ । ବାରିବାଟେ ପଦାକୁ ଆ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ବାରି କବାଟ ଖୋଲି ଆମେ ପଦାକୁ ଚାଲି ଆସିଲୁଁ ।

ଅନେକ ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଦେଖି ଆମ ମନରେ ସାହସ ହେଲା । ଯେଉଁମାନେ ଠେଙ୍ଗା ବାଡ଼ି ଧରି ଆସିଥିଲେ ସେମାନେ ଘରେ ପଶିଲେ ।

ମୁଁ ଭାବି ନ ଥିଲି ଯେ ବଳିଆ ଏପରି ଗୋଟାଏ କାଣ୍ଡ କରି ବସିବ ।
କାରଣ କଅଣ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଯିଏ ବା କହି ପାରନ୍ତେ, ସେହି କାନ୍ତବର୍ତ୍ତି
କାରୁ ନନ୍ଦନଦାଶ ହୋଇ ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ କଟକ
ତାଳୁରଖାନାକୁ ନେଇଗଲେ ।

ବଳିଆର ଦେଖା ନାହିଁ । ସେ ଫେରାର୍ ହୋଇଛି । ଥାନାରେ ଖବର
ଦେବାକୁ ଲୋକେ ଧାଇଁ ଯାଇଛନ୍ତି । ଚଉକିଆ, ଦଫାଦାର ଓ କାନ୍ତବର୍ତ୍ତି
ବାରୁଙ୍କର କେତେଜଣ ଲୋକ ବଳିଆକୁ ଖୋଜିବାକୁ ତା ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ ।
କାନ୍ତବର୍ତ୍ତି ବାରୁଙ୍କ ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କର ହୁକୁମ୍ରେ ଘରେ ତାଲ ପଡ଼ିଲା । ଘରଟା କୁଆଡ଼େ
ତାଙ୍କର, ବଳିଆକୁ ରହିବାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଛବିର ସାମାନ୍ୟ କେଇଖଣ୍ଡି
ଲୁଗା ପଟା ଛଡ଼ା ଘରୁ କୌଣସି ଜିନିଷ ନେବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ଚଉକିଆ, ଦଫାଦାର ଓ କାନ୍ତବର୍ତ୍ତି ବାରୁଙ୍କର ଲୋକମାନେ ଫେରିଗଲେ ।
ଗାଁ ଲୋକେ ଜମା ହୋଇ ବାର କଥା କହୁଥାନ୍ତି—ବଳିଆର ଗୁଣ ଅବିଶ୍ୱାସ । ସେ
ସବୁ କଥା ଶୁଣିବାକୁ କାହାର ବା ବେଳ ଅଛି । ଛବି ସତେ କି କାଠ ପାଲଟି
ଯାଇଛି । ଆଖିରେ ଲୁହ ନାହିଁ, କି ଭୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ ।

ବର୍ଷା ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥାଏ ।

ଛବିର ହାତ ଧରି କହିଲୁ, ଗୁଲ୍ ଛବି ଯିବା ।

ଗାଁ ଲୋକେ ପଛରୁ ଗୁହଁ ରହିଥାନ୍ତି । କାଠ ପିତୁଳା ପରି ସେ ମୋ
ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲା ।

ସାତଯୁଗ ପରି ସାତୋଟି ଦିନ କଟିଲା । ଭାବିଥିଲୁ, ଭାଇର ଦୁଃଖରେ
ବୋଧହୁଏ ଛବିକୁ ହରାଇବାକୁ ହେବ । ଜର, ସନ୍ନିପାତ, ବେଳେ ବେଳେ ମୋହ
ହୋଇଯାଏ । ଟିକିଏ ଚେତା ହେଲେ ଭାଇ ଭାଇ ବୋଲି ଡକା ଗୁଡ଼େ ।
କାନ୍ଦି ଉଠେ ।

ଭାଗ୍ୟକୁ ସୁର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମନୁଆଁର ଦାୟିତ୍ବ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ଛବିର ସେବାରେ ମନପ୍ରାଣ ଡାଳିଦେଲା । ଟିମାର କି ଅନ୍ୟ କାହାର ସାହାଯ୍ୟ ଖୋଜିବା ଦରକାର ପଡ଼ି ନାହିଁ ।

ଟିମାର ଆସିଥିଲେ । ସୁରକୁ ଦେଖି, ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗେ କଥା ଭାଷା ହୋଇ ଫେରିଲେ ।

ଚେମାଇ ଥରେ ଆସିଥିଲେ, ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ ଫେରିଗଲେ ।

ସୁର, ତାଙ୍କ ଭୂତରୁ କୌଣସି କଥା ନ ଶୁଣିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ ମନ ମୋତେ କହି ଦେଉଥାଏ ଯେ ସେ ମୋତେ ଘରଣୀ କରି ଘରକୁ ନେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସେଇକି ମୋର ଗର୍ବ, ସେଇକି ମୋର ଆନନ୍ଦ । କାହିଁକି କାହା ପାଖରେ ମଥା ନୋଇଁବ ?

ଛବିର ଦେହ ଭଲ ହୋଇଗଲା, କିନ୍ତୁ ତା ମନରେ ସରସ ନାହିଁ । ବଳିଆର କଥା ପଡ଼ିଲେ ସେ କାନ୍ଦି ପକାଏ । ଚଉକିଆ କହୁଥିଲା, ବଳିଆ ନିଜେ ଥାନାରେ ଧରା ଦେଇ ସବୁ କଥା ଖୋଲି କହିଲା । ଦଣ୍ଡ ପାଇଲା ଭିନ୍ନବର୍ଗ ଜେଲ । ହାକିମଙ୍କ ଆଗରେ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରି ସେ କହିଲା, ଅନେକ ପାପ ତ କରିଗଲା କାନ୍ଦୁଗଟି, ଯେଉଁ ଭଉଣୀକୁ ବଞ୍ଚାଇବ ବୋଲି ବଳିଆ ଅଗଭୂସ ଦରମା ମାଗିଲା, ସେଇ ରୋଗଣୀ ପିଲାଟାକୁ କାନ୍ଦୁଗଟି ଗୃହୀତ, କେତେ ସାହସରେ, ପୁଣି ଭାଇ ଆଗରେ । ଗୃହୀତୁଲ ପୁଣି ମତେ, ଗୋଟାଏ ଅନାଥା ବଧବା ।

ବଳିଆ ତାକୁ କଡ଼ା ଜବାବ ଦେଇଥିଲା । କାନ୍ଦୁଗଟି ବାବୁଙ୍କ ଲୋକେ ତାକୁ ଧରି ଗୋଟାଏ ଘରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କାନ୍ଦୁଗଟି ନିଜେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଛବିକୁ ବଳାତକାର କରି ନେଇ ଯିବେ । ଭ୍ରମ ବଦଳରେ ବଳିଆ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କଲା । ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଲା କାନ୍ଦୁଗଟି ଉପରେ । ଅନ୍ୟମାନେ ଗ୍ରନ୍ଥ ପଳାଇଲେ ।

ବଳିଆର ମାଡ଼ ଦେବା କାରଣ ହାକିମ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ ନାହିଁ । ମାଡ଼-ମାରିବା ସଙ୍ଗେ ଟଙ୍କା ଚୋର କରି ଧରା ପଡ଼ିବା କଥା ପ୍ରମାଣ ହେଲା ।

ଛବି କହିଲା, ଜେଲ୍‌ରୁ ଫେରି ଭାଇ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ବାଟେ ଚାଲି ପାରିବ ନାହିଁ । ଲୋକେ ତାକୁ କହିବେ ଚୋର, ଖୁଣ୍ଟି । ଲୋକେ ତାକୁ ଘୃଣା କରିବେ ।

ଭୁଲସୀ କହିଲା, ଛବି ଲୋ, ଯିଏ କାନ୍ଦୁଗଟି ବାବୁଙ୍କୁ ଚଢ଼େଇ, ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯାହାର ସବ୍‌ନାଶ ହୋଇଛି, ସିଏ ବଳିଆକୁ ପ୍ରଣାମ କରିବ । ଆଦର କରି ତା ବେକରେ ଫୁଲମାଳ ଦେବ । ସଫାରର ଲୋକଙ୍କୁ ତର ଯାହାର ଭୂତ ନ ଖୋଲିବ, ତା ମନ କହିବ, ବଳିଆ ଠିକ୍ କରିଛି । ଭିନୋଟି ବର୍ଷ ତ ଛପିଯିବ ଭିନୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି । ଲୋକଙ୍କର ନିନ୍ଦା କି ପ୍ରଣାସାର ମୂଲ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ । ଲୋକେ କହିବେ ଖୁଣ୍ଟି, ବଳିଆ କାନ୍ଦୁଗଟି ବାବୁର ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଛି, ଆଖି

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପୁଟାଇଛି । ଲୋକେ ତ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, କାନ୍ତାବଟି କେତେ ବଡ଼ ଖୁଣୀ । ପାଖରେ ଟଙ୍କା ଗଦା କରୁଛି-ଟଙ୍କା ନୁହେଁ ଲୋ, ଗରବ ମୂଲ୍ୟର ଲୁହ, ଲୁହ । ସେଇ ଟଙ୍କାର ଛଟକ ଦେଖାଇ କେତେ ଅରସ ଭୋକିଲା ଅନାଥଙ୍କର ମନ ଭାଙ୍ଗିଛି, କେତେ ନିଶ୍ୱାସ । ସରଳା ହେ ଏ ଅଭାବର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗରେ ପଡ଼ି ତାର ନିକଟରେ ନିଜକୁ ବଳି ଦେଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ରକ୍ତ ସେ ପିଇଛି, ସେ ରକ୍ତ ଆଖିକି ଦିଶେ ନାହିଁ, ମନକୁ ଦିଶେ । ମଣିଷର ଦେହ ବୁଝେ ନାହିଁ, ମନ ବୁଝେ । ବଳିଆ ଠିକ୍ କରୁଛି ।

ଛବିର ଆଖି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା । ଏତେ ଦିନ ପରେ ଶୁଖିଲା ଓଠରେ ବିକଶିଲା ହସ । କହୁଲା, ହଁ ଲୋ, ଭାଇ ଠିକ୍ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ତୋ ମୁଣ୍ଡରେ ମୋ ଦାୟିତ୍ୱ ଥୋଇ ଦେଇଗଲା, ତିନୋଟି ବର୍ଷ । ତୋର ସେବା କର ମନୁଆଁ ସଙ୍ଗେ ଖେଳି ତିନୋଟି ବର୍ଷ ମୋର କଟିଯିବ ତିନି ଦଡ଼ି ଅକାର ଗୁଡ଼ି ପରି । ମୋ ଭାଇ ଫେରିବ । ପୁଣି ଜନ୍ମ ଉଠିବ ।

ତାର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି କହୁଲା, ମୋଟେ ତିନୋଟି ବର୍ଷ ! ତା ପରେ ?

ତା ପରେ ? କେତେ ଅଗ୍ରହରେ ଗୁହଁ ରହୁଲା ମୋ ମୁହଁକୁ ।

ପଚାରିଲା, ଚିରଦିନ ତୁ ମୋ ସେବା କର ପାରିବୁ ଛବି, ମନୁଆଁ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବୁ, ମୋର ଅବାଧ ହେବୁ ନାହିଁ ତ ?

କଅଣ ସେ ଭାବିଲା, କଅଣ ବୁଝିଲା କେଜାଣି, ମୋ ବେକକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି କହୁଲା, ପାରିବି, ତୋର ଅବାଧ ହେବି ନାହିଁ ।

ତା ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇଲା ।

ଗାଁ ମାଇପେ କିଏ କେମିତି ଅସିଲେ । ଛବିକୁ ଦେଖିଲେ । ନୂଆ କଥା । ଭୁଲସୀ ଘରେ କୁଣିଆଁ, ଖୁଣୀର ରଉଣୀ ! ଛବିକୁ ଦେଖି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଆଖି ଅସହ ହେଲା, ପଦେ ଅଧେ କହିଗଲେ, ଆଇଁଲୁଣି ଲୋ ଆଉ ଜଣେ ସାଙ୍ଗକୁ, ଏଥର ତାର ଭଲ ଚଳିବ । ତିନି ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଡ଼ ଦେବ କାହିଁକି ? ଗାଁ ଟୋକାକୁ ଆଉ ନଦ ହେବ ନାହିଁ ଲୋ ଏଥର ।

ମାଳବାରୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପଚାରିଲେ ସାଙ୍ଗ ଲୋକଙ୍କୁ, ମତେ ଶୁଣେଇ ଶୁଣେଇ, ପରର ବୋହୂ କିଏ ମୁଣ୍ଡକୁ ନିଏ ? କଅଣ ସମ୍ପର୍କ ଥିବନି । ଉତ୍ତର ପାଇଲେ, ସମ୍ପର୍କ ନ ଥିଲେ ଦିନ ଦିପହରେ ପର ଲୋକଟା ସଙ୍ଗରେ ଯାଇ ଗୁଡ଼ିରେ ତା ଘରେ ରହନ୍ତା ? ଭୁଲସୀ ସେମିତି କେତେ ଘରେ ଗୁଡ଼ିକୁଣିଆଁ ହୁଏ ।

ଭ୍ରମ ବାରୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ଭଲ ପିଲାଟିଏ ମ ଛବିଟି ! ଯେଉଁ ପେଟରୁ ଖୁଣୀ ବାହାରିଲା, ସେଇ ପେଟରୁ ଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଭୁଲସି ଲୋ, ଆମ ରାମକୁ ବାହା କଲେ କେମିତି ହୁଅନ୍ତା ?

ରାମ ତାଙ୍କ ଦିଅର ।

କହୁଲା, ଛବିର ନାଁ ବଦଳି ଯାଆନ୍ତା । ସେ ହୁଅନ୍ତା ସୀତା !

ସତେ ମ, ଭାବ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ଭାମ ଭାବକ ଆଗ ପରୁ ।

ଟିମାଇକ ସ୍ତ୍ରୀ ଆସିଥିଲେ । ଦାଡ଼ିଏ କାଳ ଛବିକି ଗୁହଁ ମତେ ପିଣ୍ଡାକୁ
ଡାକି କହିଲେ, କଲେ କୁଟୁମ୍ବ କଥା ବଢ଼ିଲେ ? ତୋ ଦିଅର ଆସିଛି ପରା, କଥା
ହେଲା ?

ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା ନୁଆଉ ।

କେବେ ପୁଣି ଯାଉଛୁ ?

କାଲି ଆଉକୁ ।

ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ପଥ ସୁମର ଶାଶୁଘର ଯିବୁ ।

ହଁ, ନୁଆଉ, ତେମେ ଏଥର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହ ।

ଆଉ ଏ ମୁଣ୍ଡଟି ?

କହିବ ଯଦି ତମର ପାଖରେ ଗୁଡ଼ିଯିବ ।

ମୋତେ ଗୁପ୍ତା ମାରି କହିଲେ, ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ଲୋ ମୋର, ତୁଇ
ନିଆଁ ଲାଗି ଅଗ୍ନିରେ ନିଆଁ ପୁରେଇ ଚଲ । ଯେତେବେଳେ ନିଆଁ ଜଳିବ, ଗୁଡ଼ି
ପୋଡ଼ିବ, ମୋ କଥା ମନେ କରୁଥିବୁ ।

ଛବି ଅତି ଭଲ ପିଲା ନୁଆଉ ।

ଆଉ ତୁଲସୀ କଥା ଶରାପ କି ? ଦାଣ୍ଡ ଲୋକେ ବାର କଥା କହିବେ ।
ତତେ ମୁଁ ଚଢ଼େ । ଅଖିରେ ଦେଖିଲେ ଅଖିକି ଦୋଷ ଦେବ । ତୁଲସୀ ଯେ
ପିଟା ସୁନା ତଥାପି ମୋ ଗୁଡ଼ିରେ ନିଆଁ ଜଳେ । ଠାକୁରେ ତୋ ତମରେ ଯେଉଁ
ଚହଟ ଜାଳିଛନ୍ତି, ପଚା ପର ମିଶିପଡ଼ୁଡ଼ା ଧାଆନ୍ତି ସେଠିକି । ଛବିର ରୂପ ଅଛି ।
ଦିଅରକୁ, ଭଉଁ, ବର ପରା, ତାକୁ କାନରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବୁ ଲୋ । ନୋହଲେ
କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଦିନ ସରିବ ନାହିଁ ।

ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ । ହସିଲି ।

୪୧

କାନର କୋଡ଼ ଉଠିଲା ଜଣକ ପାଇଁ । ତାର ଉଦାର ମନ ଆଗରେ
ଟଙ୍କାଶସି ଆଦାତ ରହୁ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏହା ଜାଣେ, ତଥାପି ମନ ଅସ୍ଥିର
ହେଲା । ଭାବିଲି, ନିଜେ ଯାଇ ମନ କଥା କହି ଆସିବି ତେମାର ଆଗରେ । ମୋ
ଦୁଃଖ ସେ ଗୁଢ଼ିବ । ଏତିକି ମୋର ଭରସା ।

ସଞ୍ଜ ଗଡ଼ିଗଲାଣି । ମେଘ ଅକାର ଘୋଟିଛି । ମନୁଆଁକୁ ସୁରକୁ ଦେଇ
ଛବିକୁ ଡାକି କହିଲି, ସେପେଇ ସରିଗଲେ ସୁରକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବୁ । ଆସୁ
ଆସୁ ମୋର ଟିକିଏ ଡେଇଁ ହୋଇପାରେ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

ଗଲି ଛପି ଛପି । ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କୁ କାହିଁକି ଆଜି ମୋର ଏତେ ଡର,
ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନି ନାହିଁ । ତେମାଇର କବାଟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହୁଛି ।
ତାକିବାକୁ ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲୁ ନ ଥାଏ । କବାଟରେ ହାତ ମାରିବାକୁ ହାତ ଚଳୁ ନ
ଥାଏ । କଅଣ କହୁଛି ନା ଫେରି ଯିବି ? ତାର ସଂସାର, ତାର ଭାଗ୍ୟ ନେଇ
ସେ ରହୁଛି । କାହିଁକି ତା ଜୀବନର ଶାନ୍ତିକୁ ହଲଚଲ କରିବି ?

ଫେରିଯାଇ ପାରୁନି ନାହିଁ । ଜେମି ଆଉର ଆସ୍ତା ଇସାବ ଦେଉଛନ୍ତି,
ଡେଇ କାହିଁକି ?

କବାଟ ପାଖରେ ଆଲୁଅ ଦିଶିଲା । ଥରିଲା ଲୋରେ ଥରଟିଏ ଡାକିଲା,
ତେମାଇ !

କେଡ଼େ ଧୀର ସେ ଡାକ !

ଉଡ଼ର ଆସିଲା, କିଏ ?

କବାଟ ଖୋଲିଲା ।

ଆରେ, ଭୁଲିଯା ଯେ । ମନେ ହେଲା ଯେପରି କିଏ ମୋ ଭିତରୁ ଡାକୁଛି ।
ଆ ଭିତରକୁ ।

ଗଲି । ନିଜ ହାତରେ କବାଟ ବନ୍ଦ କଲି ।

ତେମାଇ କହିଲା, ଆ ଏଇ ସେପେଇ ଘରକୁ । ଡାଲିହାଣ୍ଡି ଚୁଲିରେ
ବସାଇ ଦେଇଛି, ପୋଡ଼ିଯିବ ।

ନିଜ ହାତରେ ଗଲୁଛି ?

ଆଲୋ, ଏଇ ହାତରେ ଭୁଲିଯା ହାତ ଶବ୍ଦେ ଥର ବନ୍ଦା ହୋଇଛି ।
ଏଇ ହାତରେ ଜେମି ଆଉକୁ ମଶାଣିକୁ ନେଇ ଜଳାଇ ଦେଇଛି । କିଏ ଗଲୁଛି
କହ ତ ?

ତା ହାତରୁ ଚଟୁ ଛଡ଼ାଇ ମୁଁ ସେପାଇ କଲି ।

ତେମାଇ ଗାଈ ମୋହୁଁବାକୁ ପଦାକୁ ଗଲା ।

ମୋର ସେପାଇ ସରିଲା । ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଲି । ଏଣୁ ତେଣୁ
କେତେ କଥା ପଡ଼ିଲା । ଯାହା କହିବାକୁ ଏତେ ସଜ୍ଜରେ ଏକୂଟିଆ ମୁଁ ତା ଘରକୁ
ଧାଇଁ ଆସିଥିଲି, କହିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ
ବେଳକୁ କେତେ କଥା ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ତାର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଦେଖି
ମନ ନରମି ଆସୁଥାଏ । କେମିତି ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ଏତେ ବଡ଼ କଥା କହିବି ?

ଖାଇ ସାରିଲା ।

ପିଣ୍ଡାରେ ତା ପାଖରେ ବସିଲା ।

କଅଣ ଭାବି ସେ କହିଲା, ଭୁଲିଯା, ଲଜ ଭୟ ଗୁଡ଼ି ସଜ୍ଜରେ ତୁ ମୋ
ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିଛୁ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ସେଥିକି ମୁଁ
ଅଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।

ତେମେ ଜାଣ ?

ତୋ ମୁହଁରୁ ସେ କଥା ଫୁଟି ଉଠୁଛି ।

ତାଙ୍କର କଥାରେ ବ୍ୟଥାର ସ୍ପର୍ଶ । ଗୁଳି ଭିତରୁ ଉଠିଲା କାନ୍ଦର କୋହ ।

ଥରଲା ସ୍ଵରରେ କହିଲି, ମତେ ସମା କର, ତମ ମନରେ ଆତ୍ମାତ ଦେବାକୁ ମୁଁ ଆସିଛି ।

କଣ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଲା । ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ କାନ୍ଦିଲା ।

ମୋର ହାତ ଧରି ସେ କହିଲେ, ମୋ ମନରେ କେହି କେବେ ଆତ୍ମାତ ଦେଇପାରେ କଲେ ?

ନିଜ ହାତରେ ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି କଅଁଳେଇ କହିଲେ, ତୋର ଏଇ ଲୁହ ଦଧାର ମୋର ବାକି ଜୀବନର ସମ୍ବଳ, ଅନନ୍ଦ, ଗର୍ବ ଆଉ ସମ୍ମାନ । ଆଜି ମୁଁ ଅନୁରବ କରୁଛି ଯେ, ମୋ କଥା ଭାବି ଆଖିରୁ ଲୁହ ତାଳିବାକୁ ସଫାରରେ ଜଣେ ହେଲେ ଲୋକ ଅଛି । ସେ ହେଉଛି ମୋର ଭୁଲସୀ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ମୋର ଭିତରେ ଅନୁରବ କରେ । ବାସ୍ ସେଇକି । ତୋର ଏଇ ଆଖି ଲୁହର ସ୍ଫୁଟି, ଆଉ ଆଜି ଏଇ ନିଶ୍ଚଳା ସଞ୍ଜର ଦୃଶ୍ୟ, ଚରଦନ ମୋ ମନରେ ଜାଗି ରହିଥିବ ।

ଗୁଝିଲି, ତେମାଇ ମନରେ ଆତ୍ମାତ ଲାଗିଛି ।

ତା ମୁହଁକୁ ସଖକାଳ ଗୁଝି ରହିଲା । ସେହି ଗମ୍ଭୀର ମୁହଁକୁ ହତାଶା ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଛି । ମଳିନ ଆଖି ଦୁଇଟା ମୋତେ ଯେପରି ଢିରସ୍ଵାର କରୁଛି ।

ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା, ଭାବୁଛି କଣ ଭୁଲସି, ସ୍ଵରର ହାତ ଧରି ନୂଆ ସଫାର କଲେ ତେମାଇ ମନ ଭିତରୁ ତୁ ଖସି ପଳାଇବୁ ? ମୋର ସପନର ଖେଳରେ ବାଧା ଦେଇ ପାରିବୁ ? ପାରିବୁ ନାହିଁ ଲୋ । ତେମାଇ ଏଇ ଗୁଳି ଭିତରେ ଚରଦନ ଭୁଲସୀ ଛପି ରହିଛି, ରହିବ ଶେଷ ଯାଏ । ସ୍ଵର ତୋ ଦେହଟା ନେଇ ସଫାର କରୁ, ଆଉ ତେମା, ସେ ତାର ସପନର ସଫାର ଗଢ଼ୁ ଭୁଲସୀର ସ୍ଫୁଟି ନେଇ ।

ତେମାଇ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । କହିଲେ, ଗୁଳି ବେଶି ହେଉଛି, ଗୁଲି, ବଳେଇଦେଇ ଆସେ ।

ତାଙ୍କର ପଛେ ପଛେ ଗୁଲିଲା । କେତେ କଥା କହିବାକୁ ମନ ହେଉଥିଲା, ପାଟି ଖୋଲିଲା ନାହିଁ ।

ଅଧବାଟରୁ ସେ ଫେରିଗଲେ ।

ସ୍ଵର ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସିଥିଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ପଚାରିଲେ, ଏତେ ତେଜ କଲ ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରତ୍ନାବଳୀ

ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମୁଁ ଓଲଟି ପଶୁଛି, ତେମେ ସବୁ
ଖାଇଲଣିଟି ?

ତୁମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି ।

ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲି । କାହ୍ନୁ କଡ଼ରେ ସପ ପାଞ୍ଚ ଛବି ମନ୍ତ୍ରାଁକୁ
କୋଳରେ ପୁରାଇ ଶୋଇଛି, ପଶତ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇଛି । ଡାକିଲି, ଛବି,
ଛବି—

ଜବାବ ଦେଲାନାହିଁ । ନଦ ଦୋଇ ଯାଇଛି । ପଦାକୁ ଆସିଲି । କହୁଲି,
ସୁର, ତେମେ ଖାଇବସ, ଅମେ ଦହେଁ ପଛରେ ଖାଇବୁଁ ।

ସୁରକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଲି । ସେ ଖାଇସାରି ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କର
ପଛରେ ଆସିଲି ।

ଦୂର ଗସ୍ତର ଆରପାଖେ ଗଛ ଗହଳ ଭିତରୁ ଖଣିଆ ଜହ୍ନ ଉଠି
ଆସୁଥାଏ । ଖଣି ଖଣିଆ କଲା ବଜ୍ର ପାଙ୍କରେ ଝରି ଆସୁଥାଏ ଜୋଛନା ।
ଅଜାର ଲୁହ ଗଲଣି ।

କହୁଲି, ଗାଈ ନ ପାହୁଣୁ ଆମକୁ ଏ ଘର ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଯିବାକୁ ହେବ ସୁର,
ପରଘରେ ଆଉ କ୍ଷଣେ ରହିବାକୁ ମନ ହେଉନାହିଁ । ତେମେ ତ ଜାଣ, ଟିମବାବୁ
କେବଠୁଁ ଏ ଘର ନିଲାମ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଦୟା ପାଇ ମୋତେ କିଛିଦିନ
ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ । ତେମେ ଆସିଲଣି । ଆମେ ଆମ ଘରକୁ
ଗୁଲିଯିବା ।

କହୁଲେ, ବେଶି ବାଟ ତ ନୁହେଁ । ଜିନିଷପତ୍ର ?

ଏ ଘର ଓ ଏ ଘରେ ଯେଉଁ ଜିନିଷପତ୍ର ଅଛି, ସବୁ ଟିମ ଭାଇଙ୍କର । ସବୁ
ସେମିତି ପଡ଼ିଥାଉ । ବାସନ କୁସନ ତ କିଛି ନାହିଁ । ପିନ୍ଧିଲା ଲୁଗା ନେଇ ଦେହେ
ଦେହେ ଗୁଲିଯିବା ।

ଆଗ୍ରହରେ କହୁଲେ, ହଉ, ଟିକିଏ ସହଳ ଗଲେ ଗାଈ ନ ପାହୁଣୁ ଆମ
ଗାଁରେ ଆମ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଯିବା ।

ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲି ।

ପଶୁଛି, ତୁମେ ମୋ କଥା ଭାବିଲ ?

ହଁ, ତେମେ ହିଁ ଜିଜ୍ଞାସୁ । ଗୁଡ଼ି ଶେଷକୁ, ଦୁନିଆଁରେ ବସି ରହିବାକୁ
ହେଲେ ଅନେକ କଥା ଭୁଲିଯିବାକୁ ହୁଏ, ଅନେକ କଥା ସହବାକୁ ହୁଏ । ଆମ
କୁଳରେ ଯାହା ଚଳେ, ସେହି ପ୍ରଥାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ନୂଆ ଘର ଆମେ
ବଢ଼ିବା ।

ଲୋକେ ପୁଣି ରଟାଇବେ ଦୁର୍ନାମ ?

କହଲେ, ଦୁର୍ନାମ ରଟେ । ସଜ ମାଛରେ ଲୋକେ ପୋକ ପକାନ୍ତି ।
ସୁନେଇଁ ଶୁଣିରେ ଦେଖନ୍ତି ତୁଟ । ଲୋକଙ୍କର କଥା ଆମ ଜୀବନର ସୁଖ ଓ ଆନନ୍ଦ
ଉପରେ ଗୁରୁ ପକାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ରାତି ନ ପାଦୁଶୁ ଯିବାର କଥା । ସ୍ୱର ଓ ମୁଁ ସଜଡ଼ା ସଜଡ଼ି କରିବାରେ
ବ୍ୟସ୍ତ । ଛବି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଏ ।

ସୁର କହଲେ, ଏ ସବୁ ତ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ହେବ ନାହିଁ । ବରଂ ଦିନେ
ଦୁଇଦିନ ଗୁଡ଼ି ମୁଁ ଲୋକ ଆଣି ନେଇଯିବି ।

ସମ୍ମତ ଜଣାଇଲୁ ।

ସୁର ପଦାକୁ ଗଲେ ।

ଛବି ପଚାରିଲା, କୁଆଡ଼େ ଯିବା କି ତୁଲସୀ ଅପା ?

ଓଲମିଟା, ଏ ଘର ଯେ ଆମର ନୁହେଁ । ସୁର ସଙ୍ଗରେ ନିଜ ଘରକୁ
ଯିବା ।

ମୁଁ ?

ତାର ନାଲି ଓଠରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ମାରି କହୁଛି, ତୁ ତୋ ତୁଲସୀ ଅପା ସଙ୍ଗେ
ଯିବୁ, ମନୁଆଁ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବୁ, ଆମ ପୋଖରୀ ଉପର ଗ୍ରେଟ ବଗିଚାରେ ପ୍ରଜାପତି
ଧରିବୁ ।

ତାର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ମଉଳି ଆସିଲା । ଓଠ ଉପରକୁ ଆଣିଲା ଯେଉଁ ହସ,
ମୋ ମନେ ହେଲା, ତହିଁରେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ କି ସରସତା ନାହିଁ ।

୪୭

ରାତି ପାଦୁ ଆସୁଥାଏ । ତେଜସ୍ୱାନ ଜଳ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଆସିଲାଣି । ମୋ
ନ ଥିଲା ଆକାଶରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତାର ଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ନିରବାକୁ ବସିଲେଣି ।
ଅଣ୍ଟା ପବନ ଶିର ଶିର ବହୁଛି ।

ଗୁଲିଥାଉଁ ।

ଛବି ପଚାରିଲା, ଆଉ କେତେ ବାଟ ଅଛି ତୁଲସୀ ଅପା ?

ତୋ ଗୋଡ଼ ଥକିଗଲା କି ଛବି ?

ନାହିଁ, ମନୁଆଁକୁ ମତେ ଦେ ।

ମନୁଆଁର ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲାଣି । ଛବି ତାକୁ କାଖକୁ ନେଲା ।

ଗୁଲିଥାଉଁ— । ଶଗଡ଼ ଗୁଳା ଦୁଇ ପାଖେ ଧାନ ସେତ ।

ସୁର ହାତ ଦେଖାଇ କହିଲେ, ଏଇ ଯେଉଁ ଗାଁଟା ଆଗରେ ଦିଶୁଛି, ସେଇ ।

ବେଶି ଦୂର ନାହିଁ । ପାଖେଇ ଆସିଲା । କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋର ପେଟେ ଭିତର ଦାଣ୍ଡି ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁଦିନ ପ୍ରଥମେ ଏଇ ବାଟେ ଏଇ ଗାଁରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇଥିଲି, ଅନନ୍ଦରେ ଗର୍ବରେ ମୋର ଗୁଡ଼ି ପୁଲୁ ଉଠିଥିଲା ।

ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପରି ଦୁଇ ଭାଇ । ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ ପେଟେ ପୁରୁ-ଉଠେ । ସ୍ତ୍ରୀ, ଯାହାକୁ ନେଇ ମୋର ଗୁରୁତ୍ବେଷ୍ଟ ବର୍ଷ ସ୍ବସାର, ମଣିଷ ଦେହରେ ତାଙ୍କର ଦେବତାର ମନ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ନଜକୁ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଏ ।

ଆଜି ନୂଆ ଘର କରବାକୁ ଯାଉଛି, ମୋର ଅନନ୍ଦ ପାଇଁ, ଏଇ ରକ୍ତ ମାଂସ ଗଢ଼ା ଦେହଟାର ସୁଖ ପାଇଁ !

ମନ ଉଠିଲା ହେଲା ।

ଦୂର ଗାଁ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ଅକାଉଆ ଅମ୍ବତୋଟା ପରିଷ୍କାର ଦେଖା ଗଲାଣି । ତୋଟା ସେପାଖେ ଗୋବର, ଦଣ୍ଡା । ବାଟ କଡ଼ରେ ମଶାଣି, ବୁଦ୍‌ବୁଦକା ବଣ । ସେଇଠୁ ଗ୍ରେଟ ଗନ୍ଧାର । ଆଉ ପାଖେ ଗାଁ, ଆମର ଘର ।

ଗୋଡ଼ ଉଠୁ ନ ଥାଏ । କାଲି ଯେଉଁ ମାନେ ବୋହୂ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ, କହିଥିଲେ, ପାଦତଳ ପରି ହିଅଟି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରି ଗୁଣ, ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ଖସି ଲାଗୁଥାଏ ।

ଆଜି ସେଇମାନେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବେ କୌତୁହଳ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ । ପୁରୁଣା ମଣିଷକୁ ନଆ କର ଦେଖି କହିଯିବେ, ପାଦତଳ ନୁହେଁ ଲେ ତଣ୍ଡି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୁହେଁ ତାଙ୍କର ରଜଶ୍ରୀ । ଆଉ ବୁଢ଼ୀ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କହିଯିବ କାନରେ, ଜିଭକୁ ଲେ ଟୋକି, ଦିଅରକୁ ଗେରସ୍ତ କଲୁ । ଛବିକୁ ଦେଖି କହିବ, ଏଇଟି କିଏ, ପତିଆରୀ ?

କେମିତି ସହବ ଲୋକଙ୍କର କଥା ।

ଆଗରେ ତୋଟା । ଭିତରଟା ଅକାଉଆ । ମନେ ହେଲା, ସତେ ଯେପରି ସେଇ ଅକାଉ ଭିତରୁ ଛପି ଛପି ସେ ବାହାର ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ମୁହଁରେ ହସ, ଲୁହରେ ଜଳଜଳ ଆଖି । କହୁଛନ୍ତି କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହରେ, ଫେର ଆସିଲା ? ବଡ଼ ଡେଇଁ କଲୁ ଭଲସୀ । ସୁରଟା ମା ହସଇ ତମକୁ ପାଇଥିଲା, ତମକୁ ଝୁରୁଲା ।

ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼ାଇ ସତେକି ମୋର ପାଖକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ମୁଁ କହୁଛି, ଛ, ସୁର ଅଛନ୍ତି ।

ଅଜାଣତରେ ଆଖିରୁ ଝଟିଲା ଲୁହ ।

ତୋଟା ସେ ପାଖେ ।

ସୁର କହିଲେ, ଏଇ ଗାଁ ମଣାଣି ।

ତାଙ୍କର କଥା କିପରି ମୋଟାଳିଆ ଶୁଭିଳ ।

ପଚାରିଲୁ, ମଣାଣି ?

ମୁହଁ ଫେରାଇଲେ । କହିଲେ, ହଁ ଏଇ ବର ମୂଳେ—

କଥା ଅଟକି ଗଲା ତାଙ୍କ ଚାହିଦାରେ ।

ସୁର କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ।

ସହ ପାରିଲୁ ନାହିଁ ମନର କୋହ । କରଁ କରଁ ହୋଇ ପଚାରିଲୁ, ଏଇ

ବର ମୂଳେ ?

ଉତ୍ତର ପାଇଲୁ ନାହିଁ ।

ସେଇ ବର ମୂଳେ—

ଲୁହାର ଦେହ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଥିଲା । ଆଜି ତାର ଗନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ କିଛି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦେହଟାର ପରଶରେ ଜୁଆର ଉଠୁଥିଲା ମନରେ, ସ୍ବର୍ଗର ଆନନ୍ଦ ଓଜ୍ଜ୍ୱାଳ ଆସୁଥିଲା ମାଟିର ଘରକୁ, ଦୁଇଟି ଆସା ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଥିଲା, ସେଇ ଦେହଟା, ପାଣି ପବନ ମାଟିରେ ମିଶି ଯାଇଛି ଏଇଠି । ସୁରର ଦେହ ଦିନେ ଏଇଠି ମିଶିବ । ମୋର ବି ।

ମୋର ସ୍ବାମୀ, କଣ ଖାଲି ମାଟିର ଦେହ ? ତେବେ, ମଲା କିଏ, ଗଲା କିଏ । ମାଟିର ଦେହଟା ତ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା ସେମିତି ।

ସ୍ବାମୀ ମୋର ଦେହ ନୁହେଁ, ଆସା । ଏଇଠି ଏଇ ପାଣି ପବନରେ ଯିଏ ଖେଳି ବୁଲୁଛନ୍ତି, ଯିଏ ଅଛନ୍ତି ମୋ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ।

ମୋ ଦେହଟା ବ୍ୟବହାର ହୋଇଛି, ଯେଉଁ ଦେହଟା କାଲି ଏଇ ମାଟିରେ ମିଶିଯିବ । ମୋ ଆସା, ମୋ ମନ ବ୍ୟବହାର ନୁହେଁ ।

ଆଖିରୁ ପୋଛୁଛି ଲୁହ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠି ଆସୁଥାନ୍ତୁ—

ସୁର କହିଲେ, ଉଠ, ବାଦି ପାହୁଗଲା ।

ସୁରକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲୁ । ଛବିକୁ ମଧ୍ୟ । ମନୁଆକୁ କୋଳକୁ ନେଲୁ ।

କହିଲୁ, ବାଦି ପାହୁଲା, ଏଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଲେଣି । ବାଦି ପାହୁଲା ସୁର, ମୋର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା, ସ୍ବପ୍ନ ବି ଭାଙ୍ଗିଲା । ନୂଆ ଦିନ, ଆଜି ଆମର ନୂଆ ସଂସାର ଆରମ୍ଭ । ବସ୍ତୁଲେ ଛବି ।

ଦିହେଁ ମୋ ପାଖରେ ବସିଲେ ।

ମୋ ହାତରୁ କାତ କାଢ଼ି ସେଇ ମଣାଣି ଭୂଇଁକୁ ପକାଇ ଦେଲୁ । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ସୁରର ହାତ ଓ ଆଉଟିରେ ଛବିର ହାତ ଧରି ଏକାଠି କଲୁ ।

କାହ୍ନୁର ଶ୍ରଦ୍ଧାବଳୀ

କହୁଲି, ଅମର ନୁଆ ଘର, ନୁଆ ସଂସାରର ସାକ୍ଷୀ ତମର ଭର । ସେ ଏଇ ମଣାଣି
ବୁଲିର ପବନରେ ଅଛନ୍ତି, ଅଜ୍ଞ ଅଛନ୍ତି ମୋର ଭିତରେ, ମୋର କୋଳରେ ।
ସୁର, ଧରଟିଏ ଡାକ, ନୁଆଜ । ସେମିତି ତମର ଗେଜ୍ଜା, ମନହଜା ଡାକ ଶୁଣିଲେ
ମୋର ପେଟେ ପୁର ଉଠିବ । ଛବି ଲେ, ଡାକ୍ ଭୁଲସୀ ଅପା— ।

ଅଖିରେ ଲୁହ ଭରି ଗଲା ।

ଦୁହଁକୁ ଏକାଠି ମୋର ଦୁଇ କାନ୍ଦକୁ ଅଉଜାଇ ଆଣିଲି । ସେଇ ମୋର
ବୁଝି ।

ମନୁଆଁ ଡାକିଲା, ଦାଦା, ହେଇ—

ସମସ୍ତେ ଚାହିଁଲୁ ଉଠିଆସୁଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟି ମୁହଁକୁ ।

ବନଗହନର ତଳେ

ପାହାଡ଼ ତଳ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଖୋଲ ଜାଗା । ସଞ୍ଜ ଅଗରୁ । ଚଢ଼ତ ମାସ । କଳି ଶରଦ ଋତୁ ପର୍ବ । ଗୋଟିଏ ପାଖରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କଳି ହିଅ ଓ ଅରପାଖରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କଳି ପୁଅ ଗୀତ ବୋଲି ବୋଲି ଆସିଲେ । ଚଢ଼ତ ପରବ ଗୀତ । ହିଅ ଗୁଡ଼ିକ ବେକରେ କାତମାଳି ପକାଇଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡରେ ନାନାଜାତି ଫୁଲ ଖୋସିଛନ୍ତି । ରଙ୍ଗିନ୍ ଦେଶୀ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ସୁଅମାନେ ଧରିଛନ୍ତି ଗୁଙ୍ଗୁ, ଡୁଙ୍ଗୁଡୁଙ୍ଗୁ, ବଣୀ । ମୁଣ୍ଡରେ ଓ ଦେହରେ ପତ୍ର । ନାନାରଙ୍ଗର ଲୁଗା । ହିଅ ଓ ପୁଅ ସମସ୍ତେ ଗୋଡ଼ରେ ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି ଘୁଙ୍ଗୁର ମାଳ । ନାଚିଲେ ।

ହିଅମାନେ କେତେବେଳେ କାଳି ଧରାଧର ହୋଇ, କେତେବେଳେ ବା ହାତ ଧରାଧର ହୋଇ ପୁଅମାନଙ୍କ ଆଗରେ, ଗୁରପାଖେ, ନଇଁ ନଇଁ ଗୀତ ବୋଲି ବୋଲି ନାଚିଲେ । ପୁଅମାନେ ଗୀତର ପାଳି ଧରି, ବାଜା ବଜାଇ ଅଙ୍ଗରଙ୍ଗୀ କରି ନାଚିଲେ ।

ଗୀତ ନାଚ ସରିଲା । ଟିକିଏ ଦମ୍ ନେଲେ । ତା ପରେ ଦୁଇ ଦୁଇ ଜଣ, ଜଣେ ପୁଅକୁ ଧରି ଆଉ ଜଣେ ହିଅ ନାଚିବାକୁ, ହିଅ ପୁଅ ସମସ୍ତେ ମିଶିଗଲେ । ସମସ୍ତେ ଦୁଇ ଦୁଇ ଜଣ ହୋଇଗଲେ, କିନ୍ତୁ, ପୁଗି ଗାଁର ଜାନି କାନ୍ତାକା ରେଡ଼ିକାର ହିଅ ସୁନାର ଦୁଇ ହାତ ଦୁଇଆଡ଼ୁ ଧରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ— କିନାମ ଗାଁର ନାଇକ ମିଲିକା ନୋକାର ପୁଅ ମାଗତା ଓ ସିପି ଗାଁର ମୃତ କଳି ମୋସାକା ତେଙ୍ଗୁର ପୁଅ ବାୟା । ମାଗତାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଧରି ଠିଆ ହୋଇ ପୁଗି ଗାଁର ମଲ୍ଲ କଳି ଉର୍ଜ୍ଜିକା ବାସୁର ହିଅ ଲତା । ଯୁଗଳ ନାଚ ବନ୍ଦ ରହିଲା । ସମସ୍ତେ ସୁନା, ମାଗତା, ବାୟା ଓ ଲତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲେ—ହସିଲେ ।

ନାଇକ ପୁଅ ମାଗତା କହିଲା, ସୁନାର ହାତ ଗୁଡ଼ିଦେ ରେ ବାୟା । ମୁଁ ତାର ସାଥରେ ନାଚିବି ।

ବାପଛେଉଣ୍ଡ ଲତା ମାଗତାର ହାତ କଟମଟ କରି ଧରି କହିଲା, ଆରେ ମାଗତା, ବାୟା ସୁନା ସାଥରେ ନାଚୁ । ଆ, ତୋର ମୋର ନାଚବା ।

ମାଗତା ଶୁଣିଲେ ଫିଁ ଫିଁ ହୋଇ, ଅଖି ରଙ୍ଗ କରି, ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଲତାକୁ ଗୁହଁଲା । ତା ହାତରୁ ଯୋର ଯୋର ହାତ ଟାଣି ଆଣି କହିଲା, ତୁ ଯାଲେ ବାୟା ସାଥରେ ନାଚରୁ । ଜାଣୁ ନାଇକି, ସୁନା ଜାନିର ହିଅ ଆଉ ମୁଁ ନାଇକର ପୁଅ । ବାୟାର ଯେମିତି ବାପ ମା ନାହିଁ, ତୋର ବି ସେମିତି ବାପ ନାହିଁ । ବାୟା କୁଲି ଭୁଲି କରି ଖାଉଛି, ଆଉ, ତୁ ବି କୁଲି ଭୁଲି କରୁଛୁ । ତା ହାତ ଧରି ତୁ ନାଚିଲେ ସିନା ସାଜିବ—

ଜାନର ହିଅ ସୁନା ମାଗତାର ହାତରୁ ହାତ ଖସାଇ ନେଇ, ବାୟାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଧରି ଦୃଷି ଦୃଷିକା କହୁଲ, କେମିତି ବେତଙ୍ଗ କଥା କହୁଛୁ ତୁ ମାଗତା ! ଆମର ଚଇତ ପରବ ନାତ । ଏଇ ଡୋଙ୍ଗର ତଳେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ଆମେ ସମାନ । ଏଠି ଆଉ ନାହିଁକର ପୁଅ କି ଜାନର ହିଅ କହୁଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକା, ସମସ୍ତେ ଆମେ ଏଇ ବଣ, ଜଙ୍ଗଲ, ଲହଡ଼ିଆ ପାହାଡ଼ ମାଲର ପୁଅ ହିଅ । ଦେଖ୍ ତ, କେଡ଼େ ଖୁସିରେ ଲତା ତୋର ହାତ ଧରିଥିଲା, ତୁ ହାତ ଟାଣି ନେଲା । ଲତାର ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେଲା ।

ମାଗତା କହୁଲ, ମୁଁ କେଡ଼େ ଖୁସିରେ ଆଗ ତୋର ହାତ ଧରିଲି ଯେ ? ଅନାଥ ପିଲା ବାୟା କହୁଲ, ନାହିଁ ନାହିଁ, ତୋ ଆଗରୁ ମୁଁ ସୁନାର ହାତ ଧରିଛି । ସୁନା ସାଥରେ ମୁଁ ନାହିଁ । କିରେ ମାଗତା, ତୁ ନାହିଁକର ପୁଅ ଦେଲା ତ କଣ ଦେଲା, ଆଇଲା ଦେଖି ଲଢ଼ିବା । କାହା ଦେହରେ ବେଶୀ ତାକତ । ଆରେ ମାଗତା, ଶୁଦ୍ଧ ଅଧରେ ସେଇ ଡୋଙ୍ଗର କଡ଼ରେ ଯେଉଁଠି ଗେଡ଼ିଆର ପାଣି ଦିଲ୍ଲି ଉପରୁ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ପଡ଼ୁଛି, ସେଇଠି ଦାସ ବଣ ଭିତରେ ଛପି ଛପି ଯାଇ ମୁଁ ଏଇ ଟାଙ୍ଗିରେ ଜିଆଦ ପିଲା ମାଇଲି । ପାରୁ କି ତୁ ? ନାହିଁକର ପୁଅ ବୋଲି ଟାଣ କରୁଛୁ ଯେ ।

ମାଗତା ରଗରଗ ହୋଇ କହୁଲ, ଭାରି କଥାଟେ କହୁଲ ରେ । ତୋର ବାପ ମୋସାକା ଡେଙ୍ଗୁକୁ ବାଦ ଖାଇଲା । ତୋର ମାକୁ ସାପ ଗୁବେଇଲା । ତୋ ବାପ ଆଜି ବାଦ-ଡୁମ୍ପା (ଭୂତ) ଦେଇଛି, ମା ଦେଇଛି ସାପ-ଡୁମ୍ପା । ସେଥିଲାଗି ବାଦ କି ସାପକୁ ତୋର ଡର ଭୟ ନାହିଁ । ଚଢ଼ିବୁକି ସେଇ ମହଲ ଗଛର ଅଗ ଡାଳରେ ? ଭାଙ୍ଗି ପାରିବୁ କାଇ-ବସା ?

ପୁଅ ଗୋଟାଏ କଳ ଟୋକା । ଭଲ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ବୋଲି ତାର ଖ୍ୟାତି ଅଛି । ସେ କହୁଲ, ହେ ମାଗତା, ଆରେ, କଜିଆ କାଇଁକି କରୁଛୁ ? ତୁଇ ଜନମ ଦେଲାବେଳେ ଦଶାରି କହୁଲ ତୋର ଡୁମ୍ପା (ଆସା) ମାଙ୍କଡ଼ ଡୁମ୍ପା । ସେଥିଲାଗି ତୁ ଗଛର ସବୁ ଡାଳରେ ଚଢ଼ିବୁ ସିନା, ଆଉ କିଏ ଚଢ଼ିବ ? ନାହିଁ କି ପୁଲକି ?

ପୁଲକି କହୁଲ, ପୁଅ ଯାହା କହୁଲ ସତ । ମାଙ୍କଡ଼ ଡୁମ୍ପା ବୋଲି ମାଗତା ମିଛଟାରେ କଜିଆ କରେ । ନାରୁନୁ ଲତାକୁ ଧରି, ସୁନା ବାୟାକୁ ଧରି ନାରୁ ।

ଲତା ପୁଣି ଧରିଲା ମାଗତାର ହାତ । ମାଗତା ହାତ ଟାଣି ଆଣି ଲତାକୁ ଠେଲି ଦେଲା । ଲତା ପଡ଼ି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅଟକି ଯାଇ କହୁଲ, ମାଗତା, ସୁନା ସୁନା ହୋଇ ତୁ ପାଗଳ ହେଉଛୁ । ଜାଣୁ, ସୁନା ତତେ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ ? ସୁନା ବାୟାକୁ ରଲପାଏ ।

ମାଗତା ପଚାରିଲା, ସତେ ସୁନା ?

ସୁନା ତମ୍ବୁଲ ଫୋର ଛଲେଇ କହିଲା, ତୁ ଯେମିତି ମିଛ କଥାରେ କଳିଆ କରୁ, ବାୟା । କଣ ସେମିତି କଳିଆ କରେ ? ସେ ଭଲ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା, ଗରବ ହେଲା ତ କି ହେଲା ? ତତେ କେହି ଭଲ ପାଇବେ ନାହିଁ । ତୁ ଲତା ସାଥରେ ଆଜି ନାଚ । ବଜାଅରେ ବାଜା—

ତମ୍ବୁଲମାନେ ବାଜା ବଜାଇଲେ । ହଲ ହଲ ହୋଇ ଟୋକା ଟୋକା ଖୁଣି ନାଶଲେ, ଗୀତ ବୋଲିଲେ । ଗୋଟିଏ କଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ମାଗତା ସୁନା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା । ଆଉ କଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ଲତା ଆକୁଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ମାଗତାକୁ । ନାଚ ଘନେଇ ଆସିଲା । ଲତା ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ପାଖରୁ ହୁଅନ୍ତେ ବୁଦ୍ଧିଭୟ, କିନାମ ଗାଁ ବାରିକ ଟୋକା, ଧଇଁସର ହୋଇ ନାଟ ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତା ସଙ୍ଗରେ ଆଉ ଦୁଇଜଣ ଭୟ ପିତ ଅଛନ୍ତି ।

ବୁଦ୍ଧି ଭୟ ହାତଟେକି କହିଲା, ନାଚ ବନ୍ଦ କର । ବାଜା ଗୀତ ବନ୍ଦ କର । ଶୁଣ, ଭାରିମଜା । ବଡ଼ ଶିକାର—

ନାଚ ବନ୍ଦ ହେଲା । ଝିଅ ପୁଅ ହାତ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ହୋଇ ଭୟ ଟୋକାକୁ ଘେରିଗଲେ ।

ସୁନା ଧରିଲା ଲତାର ହାତ ।

ବୁଦ୍ଧି ଧଇଁସର ହୋଇ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଆରେ ବାୟା, ହେ ମାଗତା, ତୁତମା (ଜଳପ୍ରପାତ) ପାଖରେ, ସେ ଢିନଟିକିଆ ମନ୍ଦିର ଗଛ ତଳେ ପଲେ କିଆଦ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଗଡ଼ିଲେ ।

ବାୟା ଖୁସି ହୋଇ ପଚାରିଲା, ଏଁ, ସତେ ?

ହଁ, ରେ ହଁ । ନାଚ ବନ୍ଦ କର । ଆସ ସମସ୍ତେ ଧନୁଶର ଧରି ଯିବା ।

ହଁ, ହୋଲା ଭିତରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଯିବା—

କଳି ପିଲାମାନେ ଖୁସି ହୋଇ ଭୟ ପିଲାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ପାଖରେ ଚାଲିଗଲେ । ସବା ପଛରେ ମାଗତା । ପଛକୁ ସୁନା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଗଲା । ଝିଅମାନେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାଟରେ ଗଲେ । ଲତା ସରିଲା ପଛରେ ମାଗତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ, ହସିଲା ମୁହଁରେ ସୁନାର ହାତ ଧରି ଚାଲିଗଲା ।

ପୁଣି ଗାଁ କଳ ପଞ୍ଜି ।

ଛୋଟ ଛୋଟ ନୁଆଁଣୀଆ ଗୁଲଘର । ଘର ଗୁଡ଼ିକର ଆଗପିଣ୍ଡା ରଙ୍ଗ ମାଟିରେ ଲୁପା । ଗାଁ ମଝିରେ ଜାନ କାତ୍ରାକା ରେଡ଼ିକାର ଘର ଟିକିଏ ବଡ଼ । ଘର ଆଗରେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡର ପଥରୁଆ ଗସ୍ତା ଉପରେ ବାଜିଣ ତଳେଇ ପଶୁ ହୋଇଛି । ଦିନ ଦଶଟା ହେବ । ତଳେଇ ଉପରେ କେତେଜଣ କଳ ନାଉ ତୁମ୍ବା ଧର ବସିଛନ୍ତି । ମଦହାଣ୍ଡି ପାଖରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ମାଝି ତୁମ୍ବା ଧର ଠିଆ ହୋଇଛି । ପାଖରେ ଅଛି ଭିକଟି ଗାଁର ବାରିକ ହୁଅଲେ ଗୁଞ୍ଜି ତମ୍ବା ।

ଗୁଞ୍ଜି ତମ୍ବା ନାଇକ ପାଖକୁ ଗଲ । ସେ ବାରିକ, କଳ ଲେକଙ୍କ ବିବେକ । ସେ କହୁଲା, କେମିତି କଥା କହୁଛୁ ନୋକା, କିନାମ ଗାଁର ନାଇକ ହେଲା ତ କଣ ହେଲା । ଗୁରୁ ହଲ ପୁଡ଼ି, ପାଞ୍ଚିହଲ ଗାଈ ବାଲିଛୁ, ଭିନ ଗଡ଼ିଣା ତୁମ୍ବା ଗୁଞ୍ଜି କରୁଛୁ ସତ, ତୋ ପୁଅ ମାତୋଟା କଣ ମଣିଷ କରେ ? ପୁଞ୍ଜି ଦେଲେ ଟଳି ପଡ଼ିବ । ତୋଙ୍ଗର ଉପରକୁ ଥରେ ଚଢ଼ି ଓଢ଼ାଇ ଆସିଲେ ଦରମା ହେବ । ସେ କଣି ରେଡ଼ିକା ଜାନର ହିଅ ପୁନାର ନାଖି ହେବ ?

ପାଖରେ କଳଟୋକା ପୁଞ୍ଜି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଗୁଞ୍ଜି ତମ୍ବର କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରି କହୁଲା, ବାରିକ ପିଲା ଠକ୍ କଥା କହୁଲା । ସେଦିନ ଜିଆଦ୍ ଶିକାର କରିବାକୁ ଲୁକି ଲୁକି ଲେ । ବାୟା ଟାଙ୍ଗିରେ ମାରିଲା ଜିଆଦ୍ । ମୁଁ ମାରିଲା କାଣ୍ଡରେ, ନାଇକ ବାରିକ ? ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଗୋଟାଏ କାଣ୍ଡରୁ ଦୁଇଟା ମାରି ନାଇଁତ । ଆଉ ମାତୋ, ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଗଲା, ହୋଲା (ନାଲ) ରେ ପଡ଼ିଲା । ଆଣ୍ଟୁ ଗଣି ଛୁଣିଲା । କାନ୍ଦିଲା ବୋଲି ବଞ୍ଚି ଲେ । ପିରକ୍ ଘାସ ଭିତରେ ଯେମିତି ଖସ୍ ଖସ୍ ହେଉଥିଲା, ଧନୁରେ କାଣ୍ଡ ଚଢ଼େଇ ଥିଲା ତ । ମୁଁ ସିନା ଭାବିଲା ଜିଆଦ୍ ପିଲା, ଭାଗ୍ୟକୁ ବାରିକ ପିଲା ମୋର ହାତ ଧରି ଟାଣି ଆଣିଲା । ନୋହଲେ—

ଗୁଞ୍ଜି ସମର୍ଥନ କରି କହୁଲା, ସତ କଥା । ହେ ନୋକା ନାଇକ, ମୋର କଥାଟି କର । ଉଞ୍ଜିକା ବାସୁର ହିଅ ଲତା । ଭଲ ପିଲାଟେ ରେ ! ତୋ ପୁଅ ମାତୋ ପରି ସରୁ । ମାତୋକୁ ସେ ଗୁଡ଼େ । ତାକୁ ତୁ ବୋହୂ କରି ନେ । ଆଗ୍ର ଦଶାରି, ଲତା କାହାର ତୁମ୍ବା ରେ ? ମାତୋର ସିନା ମାଙ୍କଡ଼ ତୁମ୍ବା ।

ମଦ ନିଶାରେ ଆଖି ରଙ୍ଗ ଦିଶିବ ଦିଶାରି । ବୁଢ଼ାଲେକ, ସୁଣ୍ଡ ତମ୍ବା । ତଳକୁ ଗୁହଁ, ତଳେ ଗାର ପକାଇ ଭୁଟ୍ ଭୁଟ୍ ହେଲା । ପୁଣି ଉପରକୁ ଗୁହଁଲା, ତଳକୁ ଗୁହଁଲା । ଆଖି ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି କରି କହୁଲା, କାଲି ପରି ଲଗୁଛୁରେ, ଲତାର ବାପ ଯେତେବେଳେ ମତେ ଡାକି କହୁଲା, ହେ ଦଶାରି ହିଅଟେ ଜନମ ହେଉଛି,

କାହାର ଡୁମାରେ, କହୁଥିଲ ବଢ଼ଲର ଡୁମା । ଉର୍ଜ୍ଜୀକା ବାସୁର ଥିଲା ମୁଷା ଡୁମା ।
ବାସୁ ତମକି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଭୁଲେଇ କହିଲି, ଆରେ, ତୋର ଡୁମା ପାହାଡ଼ୀ
ମୁଷା ବଡ଼ ମୁଷା । ତୋର ହିଅଟା ବଢ଼ଲର ଡୁମା ହେଲା ତ କଣ ହେଲା । ଖାଇ
ପାରିବ ନାହିଁ । କହୁଥିଲ ସିନା କଥାଟେ, ବାସୁ ରହିଲା କି ? ବାର ବରଷ ପୁରୁଣା
ନାହିଁ । ଲତା ତାକୁ ଖାଇଦେଲା ।

ମିଲିକା ନୋକା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଦିଶାରିକୁ ଚାହିଁଲା । ଚୁକି ଡମ୍, ଆଡ଼କୁ
ମୁହଁ ଫେରାଇ କହିଲା, ଶୁଣିଲୁ ତ ବାରିକ ପୁଅ ! ତୁ କେମିତି କହୁଛୁ ଲତାକୁ ବୋହୂ,
କରିବାକୁ ? ସୁନାର ଡୁମା କିସରେ ଦିଶାରି ?

ଦିଶାରି ପୁଅପରି ଗଣନା କରି କହିଲା, ଖଟର ଡୁମା ।

କାତ୍ରାକା ଭେଡ଼ିକା ଜାନି କହିଲା, ହ, ହ, ଖୁଟୁରୁ । ଜନମ ହେଲାବେଳେ
ତୁ ସେଇଆ କହୁଥିଲୁ ।

ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ମାହି କହିଲା, ତେବେ ତ— । କଥା ଶେଷ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।
ମଦ ନିଶାରେ ମୁଣ୍ଡ ଝାଙ୍କି ହେଉଛି । ସେ ଆଖି ଚୁକି ପାଟି ପାକୁ ପାକୁ କଲା ।

ନୋକା ତାର ମନର କଥା ଚାହିଁଲା । କହିଲା, ଲତା ଆଉ ମାତୋ ବାହା
ହେଲେ କଜିଆ କରି ତାଙ୍କର ବେଳ କଟିବ । ଜଣେ ବଢ଼ଲର, ଆଉ ଜଣେ
ମାଙ୍କଡ଼, କି ଘର କରିବେ ସେମାନେ ? ନା, ନା, ଏହା ହେବ ନାହିଁ ।

ଚୁକି ପଚାରିଲା, ସୁନା ଆଉ ମାଗତା ବାହା ହେଲେ କେହି ଭଲରେ
ରହିବେ କି, କହୁନୁ କାହିଁକି ଦିଶାରି ? ଜଣେ ଗଛରେ ଚଢ଼ି ଲେ ଆଉ ଜଣେ
ବଣରେ ପଶିବ ନାହିଁକି ?

ଦିଶାରି ଉତ୍ତର ଦେଲା—କଜିଆ ତ ହେବ ନାହିଁ, ଭଲରେ ଘର ନ
କରିବେ କାହିଁକି ?

ନୋକା ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା, ଶୁଣିଲୁ ତ ବାରିକ ? ଶୁଣିଲୁ ତ ଜାନି ?
ମାଗତା ସୁନା ସୁନା ହେଇ ପାଗଲ ହୋଇଛି । ସେଇ ଏକା ମତେ ତୋ ପାଖକୁ
ଜଗର କରି ପଠେଇଛୁ ଭେଡ଼ିକା ଜାନି । କହିଲା, ଯା ବାପା, ଦି ହାଣ୍ଡ ଲାମ୍ବା
ମଦ ନେଇ ଯା । କଥା ଠିକ୍ କରି ଆ ।

ଭେଡ଼ିକା କହିଲା—ତେବେ ରେ ନୋକା, ମଦ ହାଣ୍ଡ ରଖି ଦେଇ ଯା ।
ସୁନା କଳା ଖୋଲିବାକୁ ଯାଇଛି । ସେ ଆସୁ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେଲାଣି ସେ । ତାର
ସେମିତି ମନ । ତାକୁ ପଚାରି ତୋ ହାଣ୍ଡରୁ ମଦ ମଦ ଖାଇବ, ଜାଣିବୁ ନୋର
ମନ ଥିବୁ, ମାଗତାକୁ ବାହା ହେବ । ମଦ ନ ଖାଇଲେ, ତୋର ମନ ଭୁଲି
ଫେରେଇ ନେବୁ ।

ଜଣେ ଚୁଡ଼ାକନି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲା, ଭେଡ଼ିକା ଭଲ କଥା କହିଛନ୍ତି
ନୋକା ।

ଧତେ ସେଇଆ କର ତୁ ନୋକା—ବୁଦ୍ଧି ପରାମର୍ଶ ଦେଲା ।

ନୋକା ଟିକିଏ ଭାବ କହିଲା, ଆରେ ଭେଡ଼ିକା, ତୁ ଆଜ୍ଞାତୀ ହେଲା ବୋଲି ତାର ବୁଦ୍ଧି ହେଲା କି ? ସେ କି ଭଲ ମନ୍ଦ ଜାଣିବ ରେ ? ତୁ ଜାନି, ମୁଁ ନାଇକ । ତୋ ହିଅ ମୋ ବୋହୂ ହେଲେ, ଲେକେ ଭଲ କହିବେ । ଦିହଙ୍କର ମାନ ବଢ଼ିବ ।

ଦିଶାରି କହିଲା, ସତ କଥା । ତୁର ଯାହା ଠିକ୍ କରୁ ସେଇଆ ହବ । ସୁନା କଣ ତୋ କଥାରୁ ବାହାର ହେବ କି ନୋକା ନାଇକ ? ସୁନା ଅଛି ଭଲ ପିଲା । ଗାଁ ଟାରେ ହିଅ ଖଣ୍ଡେତ ।

ଆଉ ଜଣେ କିଛି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଜଣାଇଁ କହିଲା, ସୁନା ଭଲ ପିଲା । ଏ ଗାଁରେ ତାପର କୁହାର ବୋଲିର ହିଅ ନାହିଁ । କେଡ଼େ ବୁଦ୍ଧି ତାର । ହେ ଜାନି, ତୁ ଯାହା କହିବୁ ସେ ମାନବ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ମାଝି, ଦେ ରେ ମଦ ।

ମଦ ଦେବାକୁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ମାଝି ଆଗେଇ ଆସିଲା । ହାତ ଟେକି ଭେଡ଼ିକା ବନ୍ଦ କଲା ! ଏଣିକି ତେଣିକି ଗୁହଁ କାହାକୁ ଖୋଜିଲା ପରି ହୋଇ କହିଲା, ସୁନା ନାହିଁ କି ତା ମା ନାହିଁ । ତୋର ମଦ ଖାଇ ମୁଁ କେମିତି ପକ୍କା ଜବାବ ଦେବି ନୋକା ? ତୋ ମଦ ମୁଁ ଖାଇଲେ ଜବାବ ଦେଲା ପରି ହେବ ନାହିଁକି ? ମୋ ମଦ ମୁଁ ଖାଇଛି ସିନା ।

ବୁଦ୍ଧି ତମ୍ଭ କହିଲା, ହେବ ଏକା । ତା ପର, କଥା ଛୁଡ଼ିବା ଆଗରୁ ଗାଁ ଲେକେ ପୁଣି ଜାଣିବେ—ଖାଇବାକୁ ତୁ କଣ ଦେବୁ । ତମ କୁଲର ପ୍ରଥା ଯେମିତି, ସୁନାର ବାପକୁ ସିନା ହୋଲା ଟଙ୍କା କୋଡ଼ିଏ ଏକ ଦେବୁ । ଆଗ କହ, ଗାଁ ଲେକଙ୍କ ଖାଇବାକୁ କେଇ ମୁଣ୍ଡ ଗାଈ ଦେବୁ, କେତେ ହାଣ୍ଡି ମଦ ଦେବୁ, କେତେ ଟଙ୍କା ଦେବୁ ।

ବାରିକ ସତ କଥା କହୁଛି, ଦିଶାରି କହିଲା ।

ନୋକା ଚନ୍ଦ୍ରାକର, ହସି ହସି କହିଲା, ଏଇ କଥା ବାକି ରହିବ କି ? ଆରେ ମାଝି, ଦେରେ ମଦ ତମ୍ଭ ଶୁଣି ଯାଉଛି । ପିଅରେ, ଏ ମଦଟା ବାହାଘର ମଦ ନୁହେଁ । ସେଇ ଡୋଙ୍ଗର ଉପରେ ମାଗତା ରକେଇ ଥିଲା । ଗାଁ ଲେକେ ଆମେ ବସି କର ଏକାଠି ଖାଇବା ନାହିଁକି ? ଚଇତ ପରବ ସରିଆସୁଛି । ଦେଏରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ମାଝି !

ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ମାଝି ମଦ ଢାଳିଲା । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ନାଉ ତୁମ୍ଭାରେ ପିଇଲେ ।

ବୁଦ୍ଧି କହିଲା, ସମସ୍ତେ ତ ତୋର ମଦ ଖାଇଲେ ନାଇକ, ତୁର ଏବେ କହ, ଗାଁ ଲେକଙ୍କ ଖାଇବାକୁ ଦି ମୁଣ୍ଡ ଗାଈ ଦେବୁ, ଚଇହାଣ୍ଡି ମଦ ଦେବୁ, ଦି କୋଡ଼ି ଟଙ୍କା ଦେବୁ—

ନୋକା ସମ୍ମତ ଜଣାଇ କହିଲା, ଦେବରେ, ନଷ୍ଟେ ଦେବ । ଗୋଟେଟ ସୁଅ ମୋର ମାଗତା । ସୁନାକୁ ବୋହୁକରି ଘରକୁ ନେବି, ଏଭଳି କଣ ଦେବି ନାହିଁ କି ? ଭେଡ଼ିକା, ତୁ ମତେ କଥା ଦେ; ଜବାବ୍ ପକ୍କା ହେଉ । ମାଗତାକୁ ମୁଁ କହିବି ।

ଦଶାବ ସୁବର୍ଣ୍ଣାଇଲା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଭେଡ଼ିକାକୁ ଚାହିଁ କହିଲା, ସବୁ କଥାତ ଛିଣ୍ଡିଲା, ଯବାବ୍ ଦେ ଜାନି ।

—ସୁନା ବୋଉକୁ ପଚାରି ମୁଁ କହିବି, ସୁନାକୁ ପଚାରିବି ନାହିଁ । ତା ବୋଉ ଯଦି ରାଜାହୁଏ, ମୋର ରାଜା । ଆମ କଥାରୁ ସୁନା ବାହାର ହେବନାହିଁ ।

ଲତା ପାଣିମାଠିଆ ଧରି ଗୋଟିଏ ପାଖରୁ ଆସୁ ଆସୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଥରେ ଚାହିଁଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ମଦ ଖାଉଥିବାର ଦେଖି ସେ ସାବଧାନ କରିବାକୁ କହିଲା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଦ କିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ମାଡ଼ି ? ଗୋଡ଼ା (ନାଲ) ଆଜୁ ସଲ୍‌ଟୁଜମାନ (ଏକ୍‌ସାଇଜ ପିଅନ୍) ଆସୁଛି । ତା ସଙ୍ଗେ ଆଉ କେତେ ଲୋକ ଆସୁଛି । ଦୂରରୁ ଦେଖି ମୁଁ ଧାଇଁ ଆଇଲି ।

ସଲ୍‌ଟୁଜମାନ ନାମ ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ରାୟଭାତ ହେଲେ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଠିଆହେଲେ । ଆଜୁଲ ବକଲ ଆଖିରେ ଚାହିଁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ ।

ବୁଦ୍ଧି ବାରିକ ପଚାରିଲା, ହେ ଲତା, ସଲ୍‌ଟୁଜମାନ ବୋଲି କିପରି ଜାଣିଲୁ ? ଆଉ କିଏ ହୋଇଥିବ ।

ତାକୁ ମୁଁ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନି ରେ । କେତେ ଦିନ ହେଲାଣି, ଆଉ ଥରେ ସେ ଆସି ନ ଥିଲା କି ? ଯେଉଁ ଥର ଆସି ଉର୍ଲାକା ବେଗ ଓ ସାଗକା ଧାନକୁ ଧରି ନେଇ ଶିଷା କରେଇଲା (ଜେଲ ଭୋଗେଇଲା) । ଜାଣେ ରେ ତାକୁ ମୁଁ, ମତେ ବି ସେ ଚିହ୍ନିଛି ।

ତତେ କେମିତି ଚିହ୍ନିଲାରେ ଟୋକି ? ଜାନି ପଚାରିଲା ।

ଡୋଙ୍ଗାର ତଳେ ମୁଁ ବସି କନ୍ଦା ଖୋଳୁଥିଲି, ସେ ତେଣୁ ଆଇଲା ତ । ମତେ କେତେ କଥା ପଚାରିଲା । କହିଲା, ମାଲି ଦେବ, ପାନିଆଁ ଦର୍ପଣ ଦେବ, ଖଦି ଦେବ । ମୁଁ ଭାବିଲି ସିନା ସତରେ । ମୋର ହାତଧରି କେତେ ବାଟ ଚାଲିଲା । ସେଇ ଯୋଡ଼ ବଣ ଭିତରେ ମୋ ହାତକୁ ଟାଣି ନେଇ ମୋ କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇଲା—

ଏ, ସତରେ ?

ହଁ ରେ । ଦି ଗାଲରେ ତାର ଦି ଗୁପ୍ତତା ଥୋଇଲି । ଖଣିଜ ଉଠେଇ କହିଲି, ଧଇଲୁ ଜମାନ୍ ମୋହାତ, ତୋ କାକରୁ ମୁଣ୍ଡଟା ଛୁଡ଼େଇ ଦେବ । ମତେ ଚଦ ଥିଲା । ମୁଁ କହିଲି, ମଦ କ'ଣ ମୁଁ ଶକେ କି ତତେ ଡରବ ? ସେଇ ଜମାନ୍ ଆଉଟରେ ବୁଦ୍ଧି ଆ । ତମୁକୁ ସବୁ ଧରି ଶିକ୍ଷା ଦେବ ।

ସମସ୍ତେ ଭୟରେ ବୁଦ୍ଧି ବାରିକକୁ ଚାହିଁଲେ । ବୁଦ୍ଧି ସ୍ବଶକାଳ ଚନ୍ଦ୍ରା କର କହିଲା, ହେ ନୋକା, ଭଡ଼ିକା, ତେମେ ସବୁ ମଦ ହାଣ୍ଡି ନେଇ ଚାଲି ଯା । ଯା, ଯା, — । ଭଡ଼ିକା, ଦିଟା କୁକୁଡ଼ା ତୋ ଘରୁ ଧରି ଆଣ ତ ।

ମଦ ହାଣ୍ଡି ନେଇ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତାନ କଲେ । କେବଳ, ଲତା ଓ ଭଡ଼ିକା ବୁଦ୍ଧିଭୟ ପାଖରେ ରହିଲେ । ଭଡ଼ିକା ପଚାରିଲା, ଦିଟା କୁକୁଡ଼ା ନା ବାରିକ ପୁଅ ?

ହଁ ରେ ହଁ ।

ଭଡ଼ିକା ଚାଲିଗଲା । ଲତା ପଚାରିଲା, କୁକୁଡ଼ା କଣ ହେବ ବାରିକ ?

ଜମାନ୍ ମତେ ମାଗିଥିଲା । ପୁଣି କହିଥିଲା, ତତେ ବି ନେବାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ।

ମତେ ? ତାହାର ଏଡ଼େ ସାହସ ? ତୋର ଏଡ଼େ ବହସ ?

ଲତାର କାଖରୁ ପାଣିମାଠିଆ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଶବ୍ଦରେ କଟିମଟି କର ଚାହିଁଲା ଡମ୍ବକୁ । ବୁଦ୍ଧି ଆ କେବଳ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସିପିଗାର କର ପକ୍ଷି ବାହାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜୋଙ୍ଗର, ଲଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡିଆ । ତାହାର ତଳେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଖଣ୍ଡେ ପଥର ଚଟାଣ । ସାମ୍ନାରେ ଗେଡ଼ଡ଼ା, ଢିରଣି ହାତ ଚୌଡ଼ା । ସବୁ ଝରଣାଟି ଏ ପଥର ଗଦା ଉପରେ ଝିପିଝିପି ହୋଇ ବହୁ ଯାଉଛି । ଗେଡ଼ଡ଼ା ଆଉପାଖେ ସମତଳ ଭୂମି । ସେପାଖକୁ ଘାଟି ଅରଣ୍ୟ ବେଢ଼ା ପାହାଡ଼ ମାଳ, ବିମାନ ପରି ଖଞ୍ଜା ହୋଇଛି ।

ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ପାଖାପାଖି ହୋଇ କପୋତ କପୋତା ପରି ବସିଛନ୍ତି ସୁନା ଓ ବାୟା । ବାୟା ଗମ୍ଭୀର ଦେଖାଯାଉଛି । ସୁନା ଗେଡ଼ଡ଼ାର କଳକଳ ଝରଣା ପରି ମୁଖର, ହାସ୍ୟମୟୀ । ଗୁଞ୍ଜୁଛି ଫୁଲର ମାଳ ।

ଅପରାଧ । ଆକାଶର ମଥାଉପରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମ ପାହାଡ଼ ମାଳ ଉପରକୁ ଓଢ଼ାଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ବାୟାର ବଳିଷ୍ଠ ବାହୁ ହଲଇ ଦେଇ ମୁହଁ ପାଖକୁ ମୁହଁ ନେଇ ସୁନା କହିଲା, ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବସିଲେ କଅଣ ହେବ ଧେ ବାୟା ? ମୋ ମାଆ ସିନା

ମଙ୍ଗିଲୁ, ମୋ ବାପ ନୋକା ନାୟକକୁ କଥା ଦେଲା, ମତେ ତ କେହି ପଚାରିଲେ ନାହିଁ ? ବାପ, ମା, ଭାଇ ସମସ୍ତେ ମତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ମୁଁ କେବେ ସେମାନଙ୍କ କଥାରୁ ବାହାର ହୁଏ ନାହିଁ । ତା ବୋଲି କଣ ତାଙ୍କ କଥାରେ ପଡ଼ି ମାଗତାର ହାତ ଧରି ଯିବ କି ?

ସୁନା ଡବ ଡବ କରି ଦୂରର ପାହାଡ଼ମାଳ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲା । ଦୁଇପାଖର ସବୁଜ ବଣ ମଝିରେ କଲା ମିଶି ମିଶି ଗଢ଼ାଣିଆ ପଥର ଚଟାଣ । ସେଇ ଚଟାଣ ମଝିରେ ସିଧାସଳଖ ପାଣି ଧାରଟିଏ ଗଡ଼ି ଆସୁଛି, ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ ରୂପାପରି ଝଟକି ଉଠୁଛି । ସୁନାର ଆଖି ସେଇଠି ଲାଗିଲା । ବାୟା ସେଇ ରୂପେଲା ଚଟାଣକୁ ଚାହିଁ ଦୁଃଖ ମିଶା ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ଆମ କୁଳରେ ବାପ ମା କଥାରୁ କେହି କେବେ ବାହାର ହୋଇ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଯେତେବେଳେ କଥା ଠିକ୍ କଲେ, ତୋର ଆଉ ଅନ୍ୟ ଗଢ ନାହିଁ । କିନାମ ଗାଁର ନୋକା ନାୟକ ପୁଅ ମାଗତା ଘରକୁ ଭ୍ରମିବୁ । ସେ ହେବ ତୋର ଧାନ୍ଦା । ଭୁଲ ଜାନ୍ତିର ହିଅ, ମର ଗାଁର ନାୟକର ବୋହୂ ହେବୁ । ଭଲ ହେବ ସୁନା ।

ସୁନା ପଞ୍ଚତ ମାଳରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇଲା, ପାଦତଳେ ଗଡ଼ି ଯାଉଥିବା ଝରଣାର ପାଣିକୁ । ପଛଆଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରୁ ହିଙ୍ଗାରା ପଲର ହିଁ ହିଁ ଶବଦ କାନରେ ବାଜୁଛି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାହାଡ଼ ଗଢାଣୀରେ ଅସୁମାର ବଣମଞ୍ଜି ବୁଢ଼ାରେ ନିଷିଦ୍ଧ ମାନଙ୍କର ମହୋତ୍ସବ ପରି ଅସୁମାର ଫୁଲ । ଧୀର ପବନରେ ବାସ ତହୁଟି ନାକରେ ବାଜୁଛି । ମନ ଆଜି ଉଲ୍ଲସି ଉଠୁ ନାହିଁ । ବାୟାର କଠୋର କଥାରେ ତାର ଟିକି ମନରେ ଦୁଃଖ ବଢ଼ିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଆଖି ଛଲଛଲ ମୁହଁ ପଶପଶ କରି କହିଲା, ମାଗତା ଘରକୁ ମୁଁ ଯିବି ? ମାଗତା, ମାଙ୍କଡ଼ ପରି ସେ ଭରୁଆ, ଫୁଲଦେଲେ ଟଳି ପଡ଼ିବ । ବେଶି ମଦ ଖାଏ । ପାଗଲା ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲ ମଝିରେ ବୁଲେ । ଅତେତ ହୋଇ ପଡ଼େ । ତୋଙ୍ଗର ଉପରେ ଲୁଗା କରି ମଦ ଗନ୍ଧୁଛି । ସାଲ୍‌ଟୁ ଜମାନ୍ ତାକୁ ଭିନ୍ନଥର ଗୁଡ଼ିଲାଣି । ଏଥର ଧରିଲେ ଶିଶା କରେଇବ । ସେଇ ମାଗତାକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏନା ।

ମାଗତା ତତେ ଭଲପାଏ । ତତେ ସେ ଚାହେଁ—

ସତେ ? ହସିହସିକା ସୁନା କହିଲା, ମାଗତା କାହାକୁ ଭଲପାଏ ନାହିଁ । ଆଉ ବରଷ ଏଇଦିନେ ସେ ତାଡ଼କା ଭିନ୍ନମନ୍ତ୍ରକୁ ସେମିତି କହିଥିଲା । ତା ସାଥରେ ତୁଙ୍ଗର ଉପରକୁ ଯାଇ ଭିନ୍ନଦିନ ରହିଲା । ହୋଲା ଟଙ୍କା ଦେଲା ନାହିଁ । ବାହା ହେଲା ନାହିଁ । ଭିନ୍ନମନ୍ତ୍ର କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଗୋଟାଏ ଖିରିସ୍ତାନ ଜମ୍ମ ପିଲାକୁ ଧରି ଆସାମ ଗଲା ବୁ ତୋଳିବାକୁ, ଜାଣୁ ନାହିଁକି ?

ଜାଣେ । ଭିନ୍ନମନ୍ତ୍ର ମୋର ପରି ବାପ ମା ନ ଥିଲା ପିଲା । କୁଲି ଭୁଲି କରୁଥିଲା । ତାର କେହି ନ ଥିଲେ ବୋଲି ନାୟକ ପୁଅ ମାଗତା ସିନା ଏପରି

କାମ କଲୁ । ଜାନର ହିଅ ସୁନାକୁ ସେପରି ଦଗା ଦେବାକୁ ତାର ସାହସ ହେବ କି ? ତାର ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଜାନ କାଟି ଦେବ ନାହିଁ କି ?

ହେଲା, ତେବେ ଲତା ସାଙ୍ଗରେ ଏମିତି ଖେଳିଲା କାହିଁକି ମାଗତା ? ଲତା ଯେବେ ପିଲାଟେ ହେଉଥିଲା, ମାଗତାର ବାପ ତାକୁ ବୋହୂ କରବ ବୋଲି ମଦ ପାଣି ଦେଇ କହିଥିଲା ତ । ଲତା ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେଲା ଯାଏ ଆଶା କରୁଥିଲା ମାଗତା ଦିନେ ଆସିବ, ତାର ହାତ ଧରି ଦିବନେବ । ମାଗତାକୁ ଆମେ ଲତାର ଅଣ୍ଟା ବୋଲି ଚଲାଉ ନାହିଁ କି ? ଲତା ତ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେଲା । ସେ ଜାଣେ ମାଗତା ତାର ଅଣ୍ଟା । ସେଥିଲାଗି ସେ ସବୁବେଳେ ମାଗତା ମାଗତା ହେଉଛି । ଲୁକି ଲୁକି ମାଗତା ପଛେ ଧାଇଁଛି । ମାଗତା ତାକୁ ପଚାରୁନାହିଁ ।

ବାୟା ପଚାରୁଲା, ସତେ କି ସୁନା ?

ବାୟାର ବଳିଷ୍ଠ ତମ୍ବାଳିଆ ଗୋଲ ମୁହଁରେ ଆକ୍ରନ୍ତର ଉଜ୍ଜାସ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ହଲସି ଉଠିଲା । ବହୁଳ ନୟନରେ ସୁନାର ହଳଦା ମିଶା ଗୋଷୀର ବରନ ଡେଇଁ ଆନନ ଓ ପୂରୁଲା ଯୌବନର ମନଓଠେଇ ଶୋଭା ସମ୍ପଦକୁ ଅନାଇ ରହିଲା ।

ସୁନାର ତଳ ତଳ ଆଖିରେ ଅଳପ ସରମର ଆଭା ଖେଳିଲା । ସେ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ କହିଲା, ଲତା ମତେ ସବୁ କହେ । କେତେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଆଇଲେ, ଲତାକୁ କହିଲେ, ହେ ଲତା, ମାଗତା ମାଗତା ହୋଇ ଝୁରୁ ମରିବୁ କି ? ମୋ ସାଥରେ ଆ । କହିବୁ ଯଦି ତତେ ଓଠାଇ ନେବ । ଲତା ମଙ୍ଗିଲା ନାହିଁ । ଲତା କହିଲା, ଯା ଯା ରେ, ସେମିତି ହେଲେ କେତେ ଟୋକା ମତେ ମିଳିବେ । ନାଇକ ମଦ ପାଣି ଦେଇ ପାଣି ଗାଁର ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ସ୍ଥର କଲା । ଦଶାହ ମଙ୍ଗିଲା ଓ କହିଲା, ଲତା ନାଇକର ବୋହୂ, । ତୁ କହୁଛ ବାୟା, ଲତା ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ କି ? ଲତା ମୋର ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ । ମୋ ଆଖିକି ସେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ।

ସୁନାର ମୁଣ୍ଡକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ବାୟା ଟେକି ଧରିଲା । ବହୁଳ ଆଖିରେ ମୁହଁ ଖିଣ୍ଟି ଚାହିଁଲା । କହିଲା, ଲତା କଣ ତୋଠୁ ସୁନ୍ଦର, ସୁନା ? ତୋ ମୁହଁଟା ତୁ ଦେଖିଛୁ କି ? ଏଇ ଗେଜୁଡ଼ା ପାଣିରେ ଥରେ ଚାହିଁଲା, ବଳେ ଚାହିଁବୁ, ଲତା ସୁନ୍ଦର କି ତୁ ସୁନ୍ଦର ।

କୁହମ ଡୋଧ ଓ ଅଭିମାନରେ ସୁନା ମୁହଁ ଚାଲିଲା । ବାୟାର ହାତ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ସୁନା ବାୟା ପାଖରୁ ଦୂର ବସି ଓଠ ଥରାଇ କହିଲା, ତୁ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ । ମତେ କଣ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କଲୁକି ଯେ ମୋ ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଉଛୁ ?

ନିଜର ଭୁଲ ଚାହିଁପାର ବାୟା ଲଜିଲା ହେଲା । ସେ କଥା କହିବାକୁ ବସିଥିଲା କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗ୍ରନ୍ଥ ତଳର ଛପିଲା ବ୍ୟଥା ତାର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ ପ୍ରତିଫଳିଲା । ସେ ସୁନାର ହାତ ଧରିଲା, ଥରିଲା ଓଠରେ କହିଲା, ମୁଁ ଗରବ, ମୁଁ

ମୂଲ୍ୟ । ଜାନର ଝିଅର ହାତ ଧରି ଘରକୁ ଡାକି ତାକୁ ଏଇ ଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆରେ ରଖିବ ? ଦେଖ, ଏଇ ମୋର ଘର । ଉପରେ ଛପର ନାହିଁ, କାନ୍ଥର ଝାଟି ଝାଲ ହେଲାଣି ।

ସୁନା ହାତ ଖସାଇ ନେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତାର ସାଗ୍ର ଅଙ୍ଗରେ ତାରୁଣ୍ୟର ତଡ଼ିତ୍ ପ୍ରବାହ ଖେଳିଲା । ସେ ଅଦୂରରେ ଥିବା ବାୟାର ଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆକୁ ଚାହିଁଲା ।

ବାୟା ପଚାରିଲା, ଶୁଣିବୁ ମୋ କଥା ?

ସୁନା ପଚାରିଲା ଆଖିରେ ଚାହିଁଲା ।

ତାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାୟା ସଙ୍କେତ ପାଇଲା, ସେ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ, ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ । କହିଲା, ମୋ'ର ଏଇ ଏକୃଷ୍ଟି ଦରଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆ ଭିତରେ ମୁଁ ରହେ । ବର୍ଷା ଆସେ, କୁଡ଼ିଆ ଭିତରେ ପାଣି ପଶେ । ଦି କୁଲ ଖାଇ ଗେଡ଼ିଆରେ ବହୁଯାଏ ପାଣି । ତା'ର ଉପରେ ସେ ଯେଉଁ ପଥର ଖୋଳ, ସେଇଠି ଦିନରାତି ଲୁଚି ବସେ । କେବେ କେମିତି ପଦାକୁ ବାହାର ଲୁଚି ରୁଡ଼ି ଡୋଙ୍ଗର କଡ଼ରୁ କନ୍ଦା ଖୋଳି ଖାଏ । କେତେ ଦିନ କେତେ ରାତି କଟିଯାଏ । ପେଟରେ ପେଟ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲର କନ୍ଦା, ଝୋଲର ପାଣିରେ ଜୀବନ ରଖେ ।

ସେ ଭୁନି ହେଲା ।

ଭୁନି ହେଲା ଯେ ? କହ ବାୟା, ତୋ କଥା ମୁଁ ଶୁଣିବି ।

ଶୀତ ଆସେ । ଏଇ କୁଡ଼ିଆର ଚଟାଣ ଉପରେ ପତର ପାରି ଶୁଏ । ଜାନ ଘୋଡ଼ିହୁଏ । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ନିଆଁ ଜାଳେ । ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ବୋବାଲି ଗୁଡ଼େ ବାଘ । ଭୟରେ ଥର ଥର ଉଠି ବସେ । ଧନୁଶର ଧରେ । ତାଟି କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ବସିରହେ । ବାଘ ଓହ୍ଲାଇ । ଗେଡ଼ିଆରୁ ପିଏ ପାଣି । ପାଣି ଚଟାଣ ଉପରେ ବସେ । ବର୍ଷା ଦିନର ଘଡ଼ଘଡ଼ି ପରି ସେ ଗର୍ଜନ କରେ । ପାହାଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ ଥରି ଉଠେ, ସତେଜି ପବନ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ଧନୁରେ ଶର ଲଗାଏ । ଜାନଯାଏ ଟାଣେ । ମନକରେ ଗୁଡ଼ି ଦେବି । ସୁନା, କେବଳାର କଥା ମୋର ମନେ ପଡ଼େ । ପିଲାଟେ ହୋଇଥିଲି । ଜନ୍ମ-ରାତି । ଏମିତି ବାଘ ବୋବେଇ ଥିଲା । ବାପ ଧନୁଶର ଓ ଟାଙ୍ଗି ଧରି ପଦାକୁ ଆସିଲା । ପଥର ପଛରେ ଛପି ମାରିଦେଲା କାଣ୍ଡ । ବାଘ ମାଡ଼ ଖାଇ ତମକି ଆସି ବାପକୁ ଧରିଲା । ବାପ ଟାଙ୍ଗି ଗୁଡ଼ି ମାରିଲା ତା ମୁଣ୍ଡରେ । ବାପ ମଲା, ବାଘ ବି ମଲା । ସୁନା ଲେ, ମୁଁ କାଣ୍ଡକୁ ଧନୁରୁ ଖସାଏ । ଭବେଁ, କାଳେ ମୋର ବାପର ଭ୍ରମା ବାଘ ହୋଇ ମତେ ଦେଖିବାକୁ ଆଇଥିବ । ବାଘ ଚାଲିଯାଏ । ମୁଁ ପଦାକୁ ବାହାରେ— ।

ବାୟା ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଗୁଡ଼ିଲା । ଭୁନି ହେଲା ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ସୁନା ବାୟା କଡ଼କୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଘୁଞ୍ଚିଅସି ତାର କାମରେ ହାତ ପକାଇ କହିଲା, ତୁନି ରହିଲୁ କାହିଁକି ? କହ, ଆଦୁର କହ ।

କଅଣ କହିବି ଗୋ ଜାନର ଝଅ ? ମୋର ଦୁଃଖ ତୁ କାହିଁକି ଶୁଣିବୁ ? ଖରା ଦିନେ—ଏଇ କୁଡ଼ିଆ ତଳୁ ଯେଉଁଠି ମୂଷା ଗାତ ଫୁଟାଏ, ସେଇ ଗାତ ଭିତରୁ ସବୁ ସବୁ ମୁହଁ କାଢ଼ି, ଜଳିଲା ଜଳିଲା ଆଖିରେ ସାପମାନେ ଗୁହାନ୍ତି । ଦିନେ ଏଇ ସାପରୁ ଗୋଟାଏ ମୋ ମାଆକୁ କାମୁଡ଼ିଲା । ମାଆ ମଲା । ତର କର ମୁଁ ପଦାକୁ ଆସେ । କେତେ ଦୁଃଖ ମୋର । କଅଣ ତତେ କହିବି ସୁନା ? ବଣର ଜନ୍ମ, ଜଙ୍ଗଲର କନ୍ୟା, ଫଳ ମୂଳ, କାଇ, ଉଇ, ବେଙ୍ଗ, ଏଇଆ ମୁଁ ଖାଏ । କେବେ କିପରି ପେଜ ରାଜେ ।

ସୁଖରେ ଥାଉରୁ ତ ବାୟା !

ସୁଖରେ ନୁହେଁ ଆଉ କଅଣ ? ସେଥିଲାଗି ତତେ କହୁଛି ସୁନା । ଜାନର ଝଅ ତୁ, ପିଲାଦିନୁ ସୁଖରେ ବଢ଼ିବୁ । ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଜାଣିବୁ । ମାଗତାକୁ ତୁ ବାହା ହୁ । ଖୁସିରେ ରହିବୁ । ଦେଖ, ନୋକା ନାଇକର ବଡ଼ଘର, ଜମିବାଡ଼ି । କେତେ ଗାଈ ଗୋରୁ, ପୁଡ଼, ଖମ୍ବାଇ । ସବୁ ତୋର ହେବ ସୁନା, ସବୁ ତୋର ହେବ । ତୁ ଭଲରେ ରହିବୁ । ନାଇକ ମତେ ଖମ୍ବାଇ ରଖିବାକୁ ଖବର ପଠେଇ ଥିଲା । ମାଗତା ବି କହିଲା । ମୁଁ ମଙ୍ଗିଲି ନାହିଁ । ଆସେ ସୁନା, ତୁ ଯା ମାଗତା ଘରକୁ । ମୁଁ ଯିବି, ତୋର ଖମ୍ବାଇ ହେବ । ତୋର କାମ କରିବି । ତୋର ଭଲ ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେବି ସୁନା, ଜୀବନ ଦେବି । ତୋ ହାତର ପେଜ ଖାଇବି ସୁନା ପେଜ ଖାଇବି । ଦେବୁ ନାହିଁକି ?

ବାୟାର ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ସୁନା ସହ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦୁଇହାତ ବାୟାର ବେକରେ ଛନ୍ଦି, ତା ଉପରକୁ ଆଉଁଜି ପଡ଼ିଲା । ଆଖି ଓଦା ହେଲା । କହିଲା, ପେଜ ଦେବି ବାୟା, ମାଗତାର ଘରେ ନୁହେଁ ତୋର ଏଇ ଖଣ୍ଡିଆ, ରଙ୍ଗା ଘରେ । ନଜେ ରାନ୍ଧିବି, ଆଉ ତତେ ଆଗ ଦେବି, ଯାହା ବଳିବ ମୁଁ ଖାଇବି ।

ବାୟା ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲା । ସୁନାର ଦୁଇ ହାତ ତଳେ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ତା ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ସେ କହିଲା, ନାହିଁ, ନାହିଁ ସୁନା, ତୁ ଗୁଲିଯା ମୋ ପାଖରୁ । ଗରବ, କାଙ୍ଗାଳ, କୁଲିଟା ମୁଁ । ମୋ ସାଥରେ ତୁ କଷ୍ଟ ପାଇବୁ କାହିଁକି ? ମାଗତା ଘରେ ଘରଣୀ ହେବୁ । ଏଇ ପିଠିରେ ନାଉ କରି, ଏଇ କୋଳରେ ଝୁଲାଇ, ତୋ ପିଲାକୁ ମୁଁ ମଣିଷ କରିବି । ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ତୋ ପାଖେ ପାଖେ ଥିବି ସୁନା !

ରାଗ ତମତମ ହୋଇ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରୁ ସୁନା ଉଠି ଆସିଲା । ତଳେ ଠିଆ ହୋଇ କଟମଟ କରି ବାୟାର ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ କହିଲା, ମାଗତାର ମାଇପ ହେଇ ଖୁସିରେ ରହିଲେ ମତେ ଖମ୍ବାଇ ରଖିବାକୁ ଲୋକ ମିଳିବେ । ବାୟାକୁ ଖମ୍ବାଇ ନ ରଖିଲେ କାମ ଅତଳ ହେବ ନାହିଁ ।

ଅଭିମାନ କରି ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ସୁନା । ବାୟା ଉଠିଲା । ଅଧା ଗୁହା ପୂଲ ମାଲ ଧରି ତାର ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ସୁନାର ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖିଲା ।

—ଛୁଡ଼ ମୋର ହାତ ବାୟା, ସୁନା ହାତ ଛୁଆଡ଼ି କହୁଲା । ତୁ ଅନାଥ, ଗରିବ, ମୂଲୁଆ । ତୋର ଘର ନାହିଁ, ଭୂମିବାଡ଼ି ନାହିଁ । ତୋର ଗାଈ କି ପୁତ୍ର ନାହିଁ, ଏ ସବୁ ସତ କଥା । ହେଲେ, ତୋର ତୁ ନିଜେ ଅଛୁ । ତୋର ଶକ୍ତି ଅଛି, ଭଲପଣ ଅଛି, ସାହସ ଅଛି । ଯାହା ତୋର ନାହିଁ ସେତକ କରି ପାରିବୁ ତ ?

ବାୟା ବିମତ ହୋଇ କହୁଲା, ଶଗିଲୁକି ସୁନା ?

ସୁନା ଚାଲିପଡ଼ି କହୁଲା, ଶଗିବି କାହିଁକି ? ତୁ ଯଦି ଗରିବ ପିଲା, ମତେ ଯଦି ବାହା ହୋଇ ଘରକୁ ଆଣିବାକୁ ତୋର ସାହସ ନାହିଁ, ମୋ ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖନା । ଆଜିଠୁ ତୋର ମୋର ଛୁଡ଼ିଗଲା । ତୁ ଆଉ ମତେ କଥା କହିବୁ ନାହିଁ ।

ସୁନା—

ଯାହା କହୁଲି ସତ କଥା ।

ତୋର ଭଲ ପାଇଁ ମୁଁ କହୁଥିଲି ।

ମୋର ଭଲ ? ହଇରେ, ପାଣି ପବନ, ବାଘ ସାପ, ଓପାସ-ଭୋକ, ଏଇ କଥା କହୁ ମୋତେ ଭରସାରୁ ? ପାଖରୁ ତଡ଼ି ଦେବୁ ? ବାପ ମୋର ଜାନି ହେଲା, ଜାକବ ଠାକୁରାଣୀ ପୂଜିଲା ବୋଲି କଣ ମୁଁ କଲିଘର ହିଅ ନୁହେଁକି ? ବଣ, ଜଙ୍ଗଲ, ଡୋଙ୍ଗର, ବାଘ ଓ ପେଟକୁ ଭରିବ ? ଗୃହୁଁ ଦେଖିଲୁ ଗୃହଆଡ଼କୁ, କେତେ ପାହାଡ଼, ଡୋଙ୍ଗର, ଝୋଲା । କେତେ ଗଛ । ଅମର ରହୁବାକୁ ଥାନ ମିଳିବ ନାହିଁ ? ଦୁଇଟା ପେଟ ପୋଷିବାକୁ ଫଳମୂଳ, ଜୀବଜନ୍ତୁ ପାଇବା ନାହିଁ ? ଘରକରି ପଲ ବାନ୍ଧି ରହୁବାକୁ ଜାଲ ପତର ଯୋଗାଡ଼ ହେବ ନାହିଁ ? ଲୁଗା ନ ମିଳିଲେ ପତର ମାଲ ଅଣ୍ଟାରେ ବାନ୍ଧିବା । ତେଲ ଦଳଦା ନ ମିଳିଲେ ବଣର ରଙ୍ଗିଲା ମାଟି ଦେହରେ ବୋଳିବା । ଫଳମୂଳ, ଧାନ କାନ୍ଦୁଲ ନ ମିଳିଲେ ତେନ୍ତୁଳି ମଞ୍ଜି ଚୂରି ଖାଇବା । ଆଉ ଲୋଡ଼ା କଣରେ— ?

ପାରିବୁ ସୁନା ? କୃତଜ୍ଞତାରେ ଆଖି ଛଲଛଲ କରି ବାୟା ପଚାରିଲା ।

ପ୍ରେମପାଗଳିନୀ ସୁନା ତାର ମନର ମଣିଷ ବାୟାକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲା । କି ସୁନ୍ଦର ରୂପ, କେତେ ଚମତ୍କାର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ । ସବୁ ପୁଅ ଓ ହିଅକ ପାଇଁ ହସିହସିକା । ସବୁ କାମ କରେ କିନ୍ତୁ ନିଜର ଅବସ୍ଥା ବୁଝି ସେ ଦୂରେଇ

ବାହୁତରଣ ପ୍ରଭାବଳୀ

ରହେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରୁ କଟେଇ ଯାଏ । ହାତଧରି ଅରଣ୍ୟର ନିଶେଲା ଥାନକୁ
ନେବାକୁ ମନକଲୁ ହିଏ ହତାଶ ହୁଅନ୍ତି । କେତେ ଆସ ଦେଖାଇ ହସିହସିକା
କରୁଛନ୍ତି ଦେଇ ଗୁଲିଯାଏ ସିନା, ସୁନାର ମନ ତ ଗୋଡ଼ାଏ ତା ପଛରେ ।

ସୁନା କହିଲା, ପାରିବି । ସେଇ ଡଙ୍ଗାର ସେପାରି, ନିମଗିରି ପବନ
ଉପରେ ଯେଉଁ କିଛି ପିଲା ଘର କରି ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ?
ଆମେ ପାହାଡ଼ରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା । ତୋର ମୋର ମିଶି ପୋଡ଼ୁଗୁଣ କରିବା ।
ଭଲ ହେବ ବାୟା । ତୁ ଆଗରେ ଗୁଲିଲେ ମୁଁ ତୋ ପଛରେ ଗୁଲିବି । ତୁ
ହଟିଗଲେ ମୁଁ ଆଗକୁ ଯାଇ ତୋ ହାତ ଧରିବି । ଗୁଲିଥିବା । ଆମର ଘର
କେତେ ବଡ଼, ଆମର ସାଙ୍ଗ କେତେ ବଡ଼ । ଦେଖ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ । ଓଃ, ଆଖି
ପାଉନାହିଁ ।

ପାରିବୁ ସୁନା ?

ପାରିବି । ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାଁର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘର ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ରହିବାକୁ
ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।

ଫୁଲ ମାଲକୁ ସୁନାର ଖୋସାରେ ଗୁଡ଼ାଇ ବାୟା କହିଲା, ଯିବା ଡଙ୍ଗାର
ସେପାରି ନିମଗିରି ପାହାଡ଼କୁ ? ଯିବା, — ଓଃ, ବହୁତ ଦୂର - ଯେଉଁଠି ଗୁରୁଆଡ଼େ
ପାହାଡ଼ ଥିବ, ମଝିରେ ଅଗନାଗ୍ନି ବନସ୍ତ, କୁଆ କୋଇଲିର ସବ ନାହିଁ, ସୂର୍ଯ୍ୟର
ମୁହଁ ଦିଶିବ ନାହିଁ, ମଣିଷର ପାଦ ପଡ଼ି ନ ଥିବ । ଝରଣାର କୂଳରେ ଆମେ
ତୋଳିବା ଆମର ପତର କୁଡ଼ିଆ, ସେଇଠି ରହିବା, ଯିବା ସୁନା ?

ଯିବାରେ ବାୟା ।

ଫେରିବା ନାହିଁ ?

ଫେରିବା ନାହିଁ ।

କେବେ ?

ଆଜି ।

ଆଜି ?

ମହଲ ଗଛ କଡ଼ରେ ଅକର୍ମଣ୍ୟା । ତା ପାଖରେ ଗୁରୁଗୁରୁକା ଜଙ୍ଗଲ ।
ତାର ଭିତରୁ ହସିହସିକା ବାହାର ଆସିଲା ହୁଆଲ ବୁଦ୍ଧି ଡମ୍ । କହିଲା, ନା
ଆଜି ନୁହେଁ । ଆଉଦିନେ ଯିବି । ଅପେକ୍ଷା କର ।

ସୁନା ଓ ବାୟା ତମକି ଉଠିଲେ । ପରସ୍ପର ପାଖରୁ ଘୁସୁ ଠିଆହୋଇ
ନିଶ୍ଚେତା ଆଖିରେ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଗୁହ୍ୟ ଲେ ।

ବୁଦ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟି ମୁହଁରେ କହିଲା, ତମ ଦିହକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଅସଥିଲି । ଏଇଠି ଦେଖିଲି । ତମ କଥା ମୁଁ ଲୁଚି ଲୁଚି ସବୁ ଶୁଣିଛି । ଆରେ ବାୟା, ନାଇକ ଆଉ ଜାନି ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ସୁନାର ବାହାଘର ମାଗତା ସଙ୍ଗେ ହେବ । ଦଶାବ ଦିନ ଠିକ୍ କରବ । ମୁଁ ସେଠି ଥିଲି । ଛୁ, ମାଗତାଟା କଅଣ ମଣିଷ ? ସୁନାର ହାତ ଧରିବାକୁ ସେ ଯୋଗ୍ୟ କି ? ସୁନା ନାଖି ଏକା ଭୁଲରେ ବାୟା, ତୁ ସୁନାକୁ ବାହା ହେବୁ ।

ଆଗ୍ରହରେ ଦୁହଁଙ୍କ ମୁହଁ ପ୍ରୟୁକ୍ତି ଦଶିଲା ।

ବୁଦ୍ଧି ବାରିକ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲା, ବାପ ଦାଦର ଗାଁ ଗୁଡ଼ି ନିମଗିରି ପାହାଡ଼କୁ ଯିବ କାହିଁକି ? ଜାଣୁ ନାହିଁକି, ବାହାଘର ନ ହେଲେ ଜାକର ଠାକୁରାଣୀ ମଦ ପାଣି ପାଇବ ନାହିଁ, କୁକୁଡ଼ା ଗୋରୁ ଖାଇବ ନାହିଁ । ତୁମ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷର ତୁମାମାନେ ଖୁସି ହେବେ ନାହିଁ । ଏଇ ଗାଁର ପାହାଡ଼ ଖୋଲରେ, ଗଛବୃକ୍ଷ ପଥର ସନ୍ଧିରେ କେତେ ରୂପରେ ସେମାନେ ନିଜ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ି ତୁମେ ଲୁକି ଲୁକି ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମଣିଷ ସିନା ଦେଖିବ ନାହିଁ, ସେମାନେ ଦେଖିବେ । ତମ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଯିବ । ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ମଝିରେ ବାଘ ଭଲ୍ଲ କି ସାପ ରୂପରେ ବାହାରି ପଡ଼ିବେ । ନୋହଲେ, ରୋଗ ବଇରାଗ ତମ ଉପରେ ଛୁଆଁ ଦେବେ । ବେଶୀ ଦୂର ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଜାକର ଠାକୁରାଣୀ ତୁମକୁ ଖାଇଦେବ ।

ଭୟରେ ଆକୁଳ ଆଖିରେ ସୁନା ଓ ବାୟା ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲେ । ସତେ କି ପୂର୍ବ ପୁରୁଷର ଆତ୍ମା ପ୍ରତି ପଥର, ଗଛ ଓ ଗେଡ଼ିଆର ପାଣି ଭିତରୁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ସତେ କି ପାଖ ପାହାଡ଼ ଭିତରୁ ଜାକର ଠାକୁରାଣୀ କେତେ ରୂପରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଅସଛି ।

ବାୟା ଥରିଲା ଓଠରେ ପରୁରିଲା, ତେବେ କଅଣ କରିବା ବୁଦ୍ଧିଆ—?

ସୁନାକୁ ତୁ ବାହା ହେବୁ । ତୋର ଏଇ ଅରମ୍ଭ ତଥରେ ଭଲ ଘର ତୋଲା ହେବ । ସେଇଠି ତୁମେ ସୁଖରେ ରହିବ । ତୋଙ୍ଗର ଉପରେ ଗୁଣ୍ଡ କରବୁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଜଙ୍ଗଲ କାଟି ଭୂମି କରବୁ, ସୁନ୍ଦର ରଖିବୁ । ଦେହରେ ତୋର ତାକତ ଅଛି । ସବୁ ହେବ, ସବୁ ସୁବିଧା ତତେ ଜାନି କରିଦେବା ଖାଲି ତୁ ସୁନାକୁ ବାହା ହୋଇ ପଡ଼ ।

ଜାନି ମାଗତା ବିଷୟରେ କଥା ଦେଲାଣି ।

ବୁଦ୍ଧିଆ କହିଲା, ଦେଉ । ବାହାଘର ଡେଇଁଅଛି । ଏ କିନ୍ତେ ତୁ ସୁନାକୁ ଘିରି ନେଇ ତୋଙ୍ଗରକୁ ପଳା । ତୋଙ୍ଗର ସେ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲ କେତେ ହୋଲା କୁଲରେ ଯେଉଁ ରଙ୍ଗା ଘର ପଡ଼ିଛି, ସେଇଠି ଦୁଇ ଚାରିଦିନ ରହ । ଆଲୋ ସୁନା, ତୋର ରାଜି ତ ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

ଲକରେ ସୁନାର ମୁହଁ ରଙ୍ଗ ହେଲା । ତଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ସମ୍ମତି ସୂଚକ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା ।

ବୁଦ୍ଧି କହିଲା, ବେଶ୍ । ଟାଁ ହିଅଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯେତେବେଳେ ସୁନା ପାଣି ପାଇଁ ଗୋଡ଼ାକୁ ଆସିବ, ସେତିକିବେଳେ—ଏ ?

ବାୟା ପଚାରିଲା, ଭିନିଦିନ ପରେ, ଯେତେବେଳେ ଜାନ ଆସି ହୋଲା (ପୌଡ଼କ) ଟଙ୍କା ମାଗିବ, ଯେତେବେଳେ ଟାଁ ଲୋକେ ଖାଇବାକୁ ନଦପାଣି, ଗୋରୁ, କୁକୁଡ଼ା, ଟଙ୍କା ମାଗିବେ ମୁଁ କୋଉଠୁ ଆଣି ଦେବି ?

ଆରେ, ଏଇଥି ପାଇଁ ଭାବୁଛୁ ? ଟଙ୍କା ମିଳିବ ନାହିଁ ? ସବୁ ମିଳିବ । ବୁଲ, ସେଇ ଗଛମୂଳକୁ । ସେଇଠି ସବୁ କଥା କହିବ ।

ବୁଦ୍ଧିଆ ବାୟାର ହାତ ଧରିଲା । ବାୟା ସୁନାକୁ ଚାହିଁଲା ।

ବୁଦ୍ଧି ହସି ହସି କହିଲା, ତୁ ଯା ସୁନା, ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସୁଛି । ବାୟାକୁ ମୁଁ ସବୁ ବତାଇବି । ହଁ, ଦେଖ, ଯେଉଁ ଦିନ ସେ ତୋର ହାତ ଧରିବ—କଥା ଅଧା ରଖି ଦେଲା ।

ସୁନା ଗୋଟିଏ ବାଟରେ, ବୁଦ୍ଧି ଓ ବାୟା ଆଉ ବାଟରେ ଗଲେ । ସୁନା ଭାବିଲା ବୁଦ୍ଧିଆ ବାରିକ ଭଲ ମଣିଷ । ଛିନୋଟି ଗାଆଁର ବାରିକ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନକଥା ଜାଣି କାମ କରେ । ବୁଦ୍ଧି ବତାଏ । ବାୟା ନିଶ୍ଚୟ ତା କଥା ମାନିବ ଓ ତାକୁ ଟାଣି ନେବ । ବାୟା ହେବ ତାଆର ବର ।

ମନ ଖୁସିରେ ସୁନାର ପାଦ ବାଟ ଅବାଟ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହୋଇ ଗୀତ ବୋଲିଲା ।

ଜିନାମ ଗାଁର ଉପକଣ୍ଠ । ପାହାଡ଼ କଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ ମଝିରେ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ବାଟ ପଡ଼ିଛି । ତଉଦ ପତ୍ରର ବର୍ଷର କଳ୍ପ ହିଅଟିଏ ମୁଣ୍ଡରେ ଶୁଖିଲା କାଠ ବୋହ ଧରି ଯାଉଛି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁଣ୍ଡିଆ କଡ଼ରେ ଗସ୍ତା ବଙ୍କେଇ ଟାଁ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଛି । ଠିକ୍ ସେଇ ଜାଗାରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାଟ ହୋଲର କଡ଼େ କଡ଼େ ପଡ଼ିଛି ପୁରୀ ଗାଁ ଆଡ଼େ । ବାଙ୍କୁଲ ବାଟର କଡ଼ରେ ଗଛ ମୂଳରେ ବସିଛି ମାଗତା । ମଦ ନିଘୋରେ ଆଖି ରଙ୍ଗିଲା । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ନାଉଁ ତୁମ୍ବା । ଆଉ ହାତରେ ଟାଙ୍ଗି । ବେଳ ଦିପହର । ଖରାଦିନର ହୋଲମସ୍ତ ତାତି ।

କଳ୍ପ ହିଅକୁ ଦେଖି ମାଗତା ଠିଆହୋଇ ଡାକିଲା, ଦେ ପୁଲକି-ପୁଲକି— ।

ପୁଲକି ଠିଆ ହେଲା । କଲା ମିଶମିଶ ବଳିଷ୍ଠ ହେଉ ସେ । ଗୋଲ ମୁହଁରେ ଜଡ଼ା ତେଲର ମରଣ । ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଛି । ଅଖି ଗୁରୁ ଆଡ଼କୁ ଭ୍ରମି ଯାଉଛି । ଦୃଢ଼ ସ୍ଵରରେ ସେ ପଚାରିଲା, କଣରେ ?

ଶୁଣ ।

କହ ଯଲ୍ଦ । ବେଳା ହେଉ ଯାଉଛି, ଯିବ ।

ଯିବୁ କିଲେ ?

କୁଆଡ଼େ ରେ ମାଗତା— ?

ହେ ଯେଉଁ ଡୋଙ୍ଗର ଦିଶୁଛି, ହେ—

କାହିଁକି ?

ଏଇଁ, କାହିଁକି ? ତତେ ନେଇ ପଲେଇବା । ଭୁଲ ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ହେବୁ । ସୁନାଟା ଭଲ ନୁହେଁ । ସେ ମୋର କନିଆ ହେବ ନାହିଁ । ଭୁଲ ହବୁ । ଗୁଲ—

ପୁଲକିର ହାତ ଧରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ଭୟ ଓ ବିସ୍ମୟରେ ପୁଲକି ପଛେଇ ଗଲା । ଗୁରିଯାଇ କହିଲା, ଦୂରେଇ ଠିଆ ହ, ହେ ମାଗତା । ବେଶି ଗୁଡ଼ାଏ ମଦ ପିଇଛୁ ! ଉଠ, ବାଟ ଛାଡ଼ କହୁଛି—

ଅସ୍ଥିର ପାଦରେ ଆଗକୁ ଦୁଇପାଦ ଆସି ମାଗତା ନାଜ ଭୟା ଟେକି କହିଲା, ପିଇବୁ ପୁଲକି ପିଇବୁ ?

ମଦ ନିଶାରେ ମାଗତାର ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ହଳିଛି । ସଲଖ ହୋଇ ସେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ଟଳ ଟଳ ହେଉଛି । ଅଖି ଦୁଇଟାରେ ରଙ୍ଗ ଚହଟିଛି । ତା କଥା ଶୁଣି ପୁଲକି କହିଲା, ମୁଁ ପିଏ ନାହିଁ । ଉଠିଲୁ ତୁ ବାଟରୁ—

ଗୁଲ, ହେ ଡୋଙ୍ଗର ଉପରକୁ ପଲେଇବା । ମୋର କନିଆଁ ହେବୁ । ମୁଁ ତତେ ବାହା ହେବି ପୁଲକି । ତୋ ବାପକୁ ଝୋଲ ଟଙ୍କା ଦେବି । ଲୁଗା ଦେବି । ମଦ ଦେବି—ଯେତେ କହିବ । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଗାଈ ଦେବି, ଘୁସୁର ଦେବି, କୁକୁଡ଼ା ଦେବି । ଗୁଲ, ପଲାଇବା । ଗୁଲ—

ଆରେ ମାଗତା, ତୋ ବଣ ମଲ୍ଲିକା, ମୋ ବଣ ମଲ୍ଲିକା । ତୁ ମୋର ଭାଇ ହେବୁରେ, ମୁଁ ତୋର ଭଉଣୀ ହେବି । ମୁଁ କେମିତି ତୋର କନିଆଁ ହେବି ? ତୁ କେମିତି ମତେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା କରୁ ? ପାଗଲ ହେଲୁ କି ? ବାଟ ଛାଡ଼, ମୁଁ ଯାଏ ।

ତୋର ମାଆକୁ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଜୋରମାନା ଦେବି । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେବି । ନାଇକର ପୁଅ ମୁଁ । ଟଙ୍କା ନାହିଁକି ?

ତୋର ଟଙ୍କା ତୋ ଘରେ ରଖିଥା । ତୁ ମୋର ବଣ ଭାଇଟା । ତୋ ସାଥରେ ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ । ସୁନାକୁ ଘିଷି ନେଇ ଯାଉନୁ ?

ସୁନା, ସୁନା ? ସେ ଭଲ ଗୁଡ଼େ । ସେ ଯିବ ନାହିଁ । ତାକୁ ଟାଙ୍ଗିରେ
ଢାଣି ଦେବ । ବାୟାକୁ ଢାଣିବ । ସୁନା ଯିବ ନାହିଁ । ବାୟା ସାଥରେ ଯିବ ।
ଗୁରୁଆ ଡମ୍ବ କହୁଥିଲା । ବାୟା ତାକୁ ଘିର ନେବ ।

ତେବେ, ହେ ମାଗତା, ଲତା ସାଥରେ ଭୁଲ ପଳା ଯା । ଲତା କହୁଥିଲା
ଭୁଲ ତାକୁ ନ ନେଲେ, ସେ ତତେ ଓଟାଇ ନେଇ ଡୋଙ୍ଗରକୁ ଚାଲି ଯିବ ।
ହସି ହସି କହିଲା, ପୁଣି ତୁ ତାକୁ କନିଆଁ ନ କଲେ ସେ ତତେ ବର କରବ ।
ତତେ ସେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା କରବ । ସେ ଡୋଙ୍ଗ ଟଙ୍କା ତୋ ବାପ ନାଲକକୁ ଦେବ ।
ତୁ, ତାହା ସାଥରେ ଯା । ପୁଣି ହସିଲା ।

ମାଗତା ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ପଚାରିଲା, ଲତା ମତେ ଘିର ନେବ କି ? ଏ,
ଲତା ? ସେ ବଲେଇ ଡମ୍ବା, ମୁଁ ମାଙ୍କଡ଼ ଡମ୍ବା । ଲତା ମତେ ନେବ ? ଏଇ
ଟାଙ୍ଗିରେ ତା ମୁଣ୍ଡ ଢାଣିଦେବ । ଏଇ ଟାଙ୍ଗି —

ତୁ ଯାହା କରୁଛୁ କରୁଥା, ମତେ ବାଟ ଗୁଡ଼ । ହେ ମାଗତା, ମୋର
ଡମ୍ବା ବାଦଡମ୍ବା, ଜାଣିଚୁକି ? ମୋ ହାତ ଧରି ଟାଣି ନେଲେ, ମୁଁ ତତେ
ଖାଇଦେବ । ଉଠ—

ପୁଲକି ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ଚାଲି ଯିବାକୁ ବସିଲା । ମାଗତା ଟଳିଟଳ ତାର
ହାତ ଧରି ଟାଣିନେଲା । ପୁଲକିର ମୁଣ୍ଡରୁ କାଠ ବୋହା ଖସି ପଡ଼ିଲା । ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ
ଅଟକି ଯାଇ ବରକୁ ହୋଇ ସେ କହିଲା, ଛୁଟି ମୋର ହାତ ।

ମାଗତା ତାକୁ ଟାଣି ନେଉ ନେଉ କହିଲା, ସେଇ ଡୋଙ୍ଗର
ଉପରକୁ—

ଓଃ, ଗୁଡ଼େ—ପାଟି କରବ—

ପାଟିକର । ମୁଁ ତ ନାଲକର ପୁଅ, ତତେ ମୁଁ ବାହା ହେବ । କନିଆଁ
କରବ । ପାଟିକର ପୁଲକି । ତତେ ମୁଁ ଘିର ନେବ । ଡୋଙ୍ଗର ସେପାଖେ ଜଙ୍ଗଲ
ଭିତରେ ହୋଇ କୂଳରେ ଭଙ୍ଗା ଘରଟେ ଅଛି, ସେଇଠି ରହୁବା । ଚାଲ ଚାଲ ।

ମାଗତା ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁଲକି ଚିତ୍କାର କଲା ।

ପୁଣି ଗାଁ ଆଡ଼ୁ ଯେଉଁ ବାଟଟି ଆସିଛି ସେହି ବାଟେ ଲତା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।
ମାଗତା ପୁଲକିର ହାତ ଧରି ଟାଣୁଥିବାର ଦେଖି ସେ କହିଲା, ହେ ମାଗତା,
ପୁଲକି ତୋର ଏକା ବଂଶର ଭଉଣୀ । ତା ଦେହରେ ହାତ ଦେବାଟା ବଡ଼ ପାପ ।
ବେଶି ମଦ ଖାଇ ଜ୍ଞାନ ହରାଇଛି । ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଜାଣି ପାରୁନୁ, ମୁଁ କହୁଛି, ହେ
ମାଗତା ଗୁଡ଼ ଦେ ପୁଲକିର ହାତ ।

ମାଗତା କହିଲା, ତାକୁ ମୁଁ କନିଆଁ କରବ, ତାକୁ ମୁଁ ଘିର ନେବ । ତା
ବାପକୁ ଡୋଙ୍ଗ ଟଙ୍କା ଦେବ । ଭୁଲ ଯା, ଭୁଲ ପଳା ହେ ଲତା, ପୁଲକି ମୋର
ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ହେଉସି—

ଲତା ଦୁହଙ୍କର ମଝିକୁ ଆସିଲା । ମାଗତାର ହାତରୁ ପୁଲକକୁ ମୁକ୍ତ କରି କହିଲା, ଛି, ଛି, ଜାଣୁ ନାହିଁକି, ସାରକା ପେଙ୍ଗୁ ସାଙ୍ଗରେ ତାର ବାହାଘର ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ପେଙ୍ଗୁ ତୋର ବାପ ନାରକ ସଙ୍ଗରେ ବେଙ୍ଗୁଣୀ ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲା । ବେଙ୍ଗୁଣୀ (ଯାକସ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ କାଳସି—ନପୁଂସକ) କହିଲା, ଭଲ ହେବ । ମୁରୁ ଥିଲା । ଶୁଣିଛି । ପେଙ୍ଗୁ ପୁଲକର ମାକୁ ମଦ ଦେଇ ଆସିଲାଣି । ଦଶାରି ପାଖକୁ ଯାଇଛି । ଦଶାରି ଦନବାର ଠିକ୍ କଲେ ବାହାଘର ହେବ ।

ମାଗତା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ପୁଲକର ହାତ ଗୁଡ଼ିଲା । ଟକ୍ ଟକ୍ ପାଖରେ ଥିବା ମହଲ ଗଛରେ ହାତ ଭସା ଦେଇ ଅଟକିଲା । ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପର୍ବରଲା, ସତ୍ କି ?

ଲତା ପୁଲକକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ଆଖିରେ ଲଙ୍ଘିତ ଦେଲା । ପୁଲକ ଭୟରେ ମାଗତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କାଠ ବୋହ ଉଠାଇ ମୁଣ୍ଡରେ ରଖିଲା । ଥର ଥର ପାଦରେ ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲା । ଲତା ମାଗତାକୁ କହିଲା, ସତ ଲୁହେଁତ କଣ ମିଛ ?

ମାଗତା ପାଟିକଲା, ହେ ପୁଲକ, ରହ—ରହ—

ପୁଲକ ରହିଲା ନାହିଁ, ମାଗତା ତା ପଛରେ ଯିବାକୁ ବସିଲାଣି ଲତା ତାର ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖିଲା । ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ରହ ମାଗତା, ମୋ କଥା ଶୁଣ ।

ମାଗତା ଅଟକି ରହିଲା । ଲତା ଦେହରେ ଗୋଟା ଧାଙ୍ଗଡ଼ାର ଶକ୍ତି । ବଳିଆର ଝିଅ, ଶ୍ୟାମଲ, ବଳିଲା ପରି ଦେବ । ମୁହଁଟି ସୁନ୍ଦର । ଚକ୍ ଚକ୍ । ବାଙ୍ଗର ମଣିଷ । ମୁଣ୍ଡରେ ବେତାଏ କେଶ ।

ଲତା କହିଲା, ସୁନାକୁ ତୁ ରଖି ପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ଏ ?

ମୁଁ ବେଙ୍ଗୁଣୀକ ପର୍ବରଲି । ସେ ଯାକସ ଠାକୁରାଣୀକୁ ପର୍ବରଲା । କାଲି ରାତିରେ ଠାକୁରାଣୀ ତାକୁ ସପନେଇଛି, ସୁନାକୁ ବାୟା ନେବ । ସୁନା ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ହେବ ।

ମାଗତା ପର୍ବରଲା, ସୁନାକୁ ବାରିଆ ହିଁ ନେବ ?

କାହିଁକି ନ ନେବରେ ମାଗତା ? ଉପରେ ଧର୍ମ, ତଳେ ଧରିଣୀ ଅଛନ୍ତି ? ମୁଁ ପିଲାଟେ ହେଉଥିଲି, ତୋର ବାପ ମତେ ବୋହୁ କଲା । ଠାକୁରାଣୀ ସବୁ ଜାଣେ । ମତେ ଗୁଡ଼ି ସୁନାକୁ ପୁଣି ବୋହୁ କରିବାକୁ ବସିଛି । ଜାନର (ପୁରୋହିତ ବା ପୂଜାରୀ ବା ଠାକୁରାଣୀର ସେବକ) ଝିଅ ବୋଲି ଠାକୁରାଣୀ ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁରେ,

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଖାଇ ଦେବ । ମୁଁ ତୋଓର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ତୁ ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା । ମାଗତା, ଗୁଲୁ ପଲେଇବା । ନେ, ତୁଇ ମୋର ହାତ ଧରି ଟାଣିନେ । ଯୁଆଡ଼େ ତୁ ଯିବୁ, ମୁଁ ତୋର ପଛେ ପଛେ ଯିବି । ତୁ ମୋର ଅଣ୍ଟା । ମାଗତା—

ଲତା ଲୁହରସ ଅକୁଳ ଅଖିରେ ଗୁହଁଲା । ମାଗତା ଅଖି ରଙ୍ଗ କରି କହିଲା, ଗୁଡ଼ ମୋର ହାତ ।

ହାତ ଟାଣିଲା । ଲତା ତା ହାତକୁ ଅଦ୍ଧର କରି ମଟେ କରି ଧରିଲା ।

ଗୁଡ଼, ମୋର ହାତ କହୁଛି, ନୋହିଲେ—

ଆଉ ହାତରେ ମାଗତା ଟାଙ୍ଗି ଉଠାଇଲା ।

ମାରିବୁ ମାଗତା ? ଦେଖ ଏଇ ଯେଉଁ ବଡ଼ ପଥର ତାର ଲିତରେ ଟପକାସାର ଠାକୁରାଣୀ ଅଛି । ସେଇ ପଦର ପାଖରେ ଗାଙ୍ଗି ଠାକୁରାଣୀ ଗୁହଁଛି । ତା ପାଖରେ ବରଢ଼େ ଭିତରେ ଥାଇ ଅନେଇଁବ ଗୁଲୁ ଠାକୁରାଣୀ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ବଡ଼ ଯେ ଯାକର ଠାକୁରାଣୀ ସେ ଦେଖୁଛି । ମୋର ବାପ ବଞ୍ଚୁଥିଲା ବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ମଦ ଦେଇଥିଲା, ପୁତ୍ର, ପୁତ୍ରୀ, କୁକୁଡ଼ା ଦେଇଥିଲା । କହିଥିଲା, ମାଗତା ଲତାର ଅଣ୍ଟା ଦେବ । ତୋର ବାପ ଶୁଣିଛି । ଗାଁ ଲୋକେ ଶୁଣିଛନ୍ତି । ତୁଇ ସିନା ଭୁଲୁବୁ ତୋର ବାପ ନାହିଁକି ବୋଲି ସିନା ମୋର ବାପ ମନକୁ ମତେ ବୋଧୁ କରିବାକୁ ଅପୁ ନାହିଁ (ମଙ୍ଗ ନାହିଁ) । ଠାକୁରାଣୀ-ମାନେ କଣ ଭୁଲୁବେ ? ସମସ୍ତେ ଅନେଇଁଛନ୍ତି । ତୁଇ ମତେ ଗୁଡ଼ିଲେ, ସେମାନେ ତୋ ବାପକୁ ଖାଇଦେବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଛି, ବେଳୁକୁ କହିଛି ।

ଡର ଡର ମାଗତା ଗୁଲୁଅଡ଼କୁ ଗୁହଁଲା । ସତେକି ପ୍ରଭ ପଥର, ଗଛ, ହୋଲା, ପାହାଡ଼ ଭିତରୁ ଠାକୁରାଣୀମାନେ ବାହାର ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ଅଉ, ତାକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ଅଖି ତରୁଟି, ହାତ ବଢ଼ାଇ ଧାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି । ମାଗତା ଟାଙ୍ଗି ଟାକୁ କାନ୍ଦରେ ଝୁଲୁଇ ଦେଲା । ହାତ ବଢ଼ାଇ ଲତାର ଆଉ ହାତ ଧରି ଥରିଲା ସ୍ଵରରେ ପଚାରିଲା, କଣ କରିବି ଲତା ?

ଲତା କହିଲା, ମୋର ହାତ ଧରିଛୁ, ଏଥର ମତେ ଟାଣିନେ । ସବୁ ଠାକୁରାଣୀ ଆମ ପଛରେ ଗୁଲୁବେ । ଯେଉଁ ଜନ୍ମକୁ ଟାଙ୍ଗି ଧରି ମାରିବାକୁ ମନ କରିବୁ ସେ ମରିବ । ଯେଉଁ ଖୋଲିବା, ସେଠି ପାଇବା କନ୍ଦା । ଯେଉଁ ଗଛରେ ଚଢ଼ିବୁ, ସେଠି ପାଇବୁ ମଝୁ । ମାଗତାରେ, ଠାକୁରାଣୀ ଆମ ପଛରେ ଥିବେ । ଆମେ କେତେ ଖୁସି ଆନନ୍ଦରେ ରହିବା ।

ମାଗତା ଲତାର ହାତ ଧରି ଟାଣି ଟାଣି ନେଲା । କହିଲା ଡର ଡର, କୁଆଡ଼େ ନେବି ତତେ ?

ଯେଣିକି ତୋର ମନ । ପାହାଡ଼ ସେପାଖ—କଥା ଅଧା ରହିଗଲା ।

ବାଟ ବାଙ୍କର ଗଛ ଉଦ୍‌ବାଡ଼ରୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ ନାଇକ ମିଲିକା ନୋକା ଓ ଦଶାରି ବୁଡ଼ା । ବେଳ ରତ ରତ । ପାହାଡ଼ ମାଲ ପଛଅଡ଼େ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଛପିଲେଣି । ଲତାର ହାତରୁ ମାଗତାର ହାତ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଅବାକ୍ ହୋଇ ଦହେଁ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ । ନାଇକ ଓ ଦଶାରି ପାଖକୁ ଆସିଲେ ।

ନାଇକ ଆକଟ କରି ପୁଅକୁ କହିଲା, ଏ କଅଣ ମାଗତା ?

ମାଗତା ବାପକୁ ଦେଖି ଶକ୍ତିଗଲା । ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ଆଡ଼େଇ ଗଲା । ଲଜ ସଙ୍କୋଚ ଗୁଡ଼ି ଲତା ଆଗେଇ ଆସି କହିଲା, ମାଗତା ମୋର ହାତ ଧରି ଟାଣି ନେଉଥିଲା, କହିଲା ସେ ମୋତେ ଘରଣୀ କରିବ ।

ଘୁଣାରେ ଲତାକୁ ଗୃହିଁ ନୋକା ନାଇକ ଆଖି ଫେରାଇଲା ମାଗତା ଉପରକୁ । ତାର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଦୁଃଖ ଓ ହୋଧରେ ଗହ୍‌ର କଲା, ମାଗତା—

ମାଗତା ଡର ଡର କହିଲା, ଏଇ ଲତା ମତେ କହିଲା— ।

କଣ କହିଲା ? ତୁ ଜାଣୁ ନାଇକ ଜାନିର ହିଅ ସୁନା ସାଥରେ ତୋର ବାହାଘର ଠିକ୍ ହୋଇଛି ? ଦଶାରି ଦିନ ଧରିଛି, ଦଶଦିନ ଅଛି ବାହାଘର । ଯାହାରିପାଇଁ ତାର ହାତ ଧରିବା ତୋର ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଲତାର ଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ିଲା । ନାଇକ ଅସତ୍ୟ ହୋଇଛି । ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ କହିଲା, ମୁଁ ତୋର ବୋହୂ ନୁହେଁ କି ନାଇକ ? ଏଇ ଦଶାରି ବୁଡ଼ା ସେଦିନ ଯାକର ଠାକୁରାଣୀ ପାଖେ, ଜାନି ଅଗରେ କହିଥିଲା । ଗାଁ ଲୋକେ ସମସ୍ତେ ଥିଲେ । ମୋର ବାପ ମଲାବୁ ତୁମେ କଥା ଫେରାଇ ନେବ କି ? ମୋ ବାପର ତୁମା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବୁଲିବ । ତାର ସତ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିବ ? ତାର ହିଅ ହୋଇ—

ନାକ ଟେକି ଘୁଣାରେ ଲତା ଆଡ଼କୁ ଗୃହିଁ ନାଇକ କହିଲା, ତୁ ତୋ ବାପକୁ ଖାଇଲୁ । ପୁଣି ମୋର ବୋହୂ ହୋଇ ମତେ ଖାଇବୁ କି ? ତୋ ବାପର ତୁମା କାନ୍ଦି ବୁଲିବତ ଅମର କି ଦୋଷ ? ନାଇକ ମାଗତାକୁ ଗୃହିଁ କହିଲା, ଆଉ ଦିନେ ଯଦି ପୁଣି ଲତା ସାଙ୍ଗେ ମିଶିବୁ ତ ଦେଖିବୁ ଏଇ ଟାଙ୍ଗିରେ ତୋ ବେକରୁ ମୁଣ୍ଡ କାଟି ଅଲଗା କରିବି ।

ବାଧା ଶିଶୁଟି ପରି ମାଗତା ତା'ବାପର ଆଗେ ଆଗେ ଗୁଲିଲା । ନୋକା ଓ ଦଶାରି ସେହି ବାଟରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ।

ଲତା ମଲାଗଛ ପରି ବଡ଼ ପଥର ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା । ହାତ ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ କହିଲା, ମା ଯାକର, ତୁଇ ଏକା

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଜାଣୁ । ମୁଁ ତ କାହାକୁ ଖାଇ ନାହିଁ । ତୁଇ ମୋର ବାପକୁ ଖାଇଲୁ, ତୁଇ ଫେର୍ ବେଙ୍ଗୁଣୀକୁ ସପନ ଦେଲୁ । ମାଗତା ପାଖକୁ ତୁଇ ଏକା ମତେ ପଠେଇଲୁ । ନୋକାର ପୁଅ ମାଗତାକୁ ମୋତେ ଦେବ ବୋଲି ବାପ ମୋର କଥା ଦେଲା । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଦପାଣି ଦେଲା । ତୁଇ ତାକୁ ବେରାମ କଲୁ । କିସ୍ ଦୋଷ୍ଟ ସେ କଲକି ତୋତେ ସିନା ଜଣା ଗୋ ମା ଯାକର ଠାକୁରାଣୀ, ତାକୁ ତୁ ନେଲୁ । ମୋର କି ଦୋଷ ?

ଲତାର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା । ସେ ପୁଣି କହିଲା, ବାପର ଡମ୍ବା ରାତି ଅଧରେ ଆସି ଘର ପଛର ମନ୍ଦିର ଗଛ ତଳେ କାନ୍ଦୁଛି । ମୋତେ ସପନରେ କହୁଛି, ତୁ ନାଇକର ବୋହୂ, ମାଗତାର ଘରଣୀ ହେବୁ । ମୁଁ କଥା ଦେଇ ଆସିଛି । ମୋର କି ଦୋଷ, ମା ଯାକର ?

ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ବଣ ପାହାଡ଼ର ଦେଶ । ଆଉ ଅଧିକ ବେଳା ରହିବା ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ଲତା ଏହା ଭାବି ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଲା ।

ବଡ଼ଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମରେ ଲୁମ୍ବିଟି ସାହୁକାର ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତିର ଘର । ବଡ଼ଘର, କୋଠା ଉପରେ ଖପର ଛୁଆଣି । ଗାଁ ରାସ୍ତା ଅଡ଼କୁ ଚଉଡ଼ା ପକ୍କା ବାରଣ୍ଡା । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସତରଞ୍ଜି ପାରି କଲା ମିଳମିଳି ଥଳୁଲପେଟା ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି କାନ୍ଥରେ ଗୁଦର ପକାଇ ବସିଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡରେ ଚିତା । ଆଗରେ ମେଲା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା ଖାତା, ଆଉ ବଡ଼ାଏ ଖାତା ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସଜା ହୋଇ ରଖା ହୋଇଛି ।

ସତରଞ୍ଜିର ଆଉ ପାଖରେ ବସିଛନ୍ତି ପିଃ (ପଟ୍ଟନାଏକ) ଜଗ୍‌ଗା ରାଓ । ପାଖରେ ଗ୍ରେଟ ବାକ୍ସ, ଦୁଆଡ଼ କଲମ ଓ କାଗଜ, ଆଖିରେ ଚଷମା । ପିଣ୍ଡା ତଳେ କେତେ ଜଣ କଳ୍ପ, ଡମ୍ବ ଓ ଏନେଟି ଦୋରା ବସିଛନ୍ତି । ଉପରେ ଖରା ବେଳ ଦ୍ଵିପ୍ରହର ।

ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି କହିଲେ, ଶୁଣ ପଟ୍ଟନାଏକଲୁ, ଥୋୟାକା ବିରସୁ କଳ୍ପର ହସାବ ଦେଖି ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦିଅ, ତାର କେତେ ବାଲା ଅଛି କହ ।

ଖାତାଟାକୁ ପଟ୍ଟନାଏକଙ୍କ ପାଖକୁ ସାହୁକାର ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ପଟ୍ଟନାଏକ ପଦ ଓଲଟାଇ କହିଲେ, ଆରେ ବିରସୁ, ତୋର ବାପ ଖୋରକ ଯେତେବେଳେ ବାହା ହେଲା, ସାହୁକାରଠାରୁ ଭିନିକୋଡ଼ି ପନ୍ଦର ଟଙ୍କା ନେଇଥିଲା । ଦଶ ବରଷ ଖମ୍ବାର ରହି ଦୁଇକୋଡ଼ି ଦଶଟଙ୍କା ସୁଝିଲା । ଜଙ୍ଗଲ ଦୁଶା କେଶ୍‌ରେ ତାକୁ କୋର୍ଟ ଘର କୋଡ଼ିଏ ଦଶ ଟଙ୍କା ଜୋରମାନା କଲେ । ତାକୁ ମଧ୍ୟ

ସାହୁକାର ଦେଲା, ବାକି ରହିଲା ଦୁଇକୋଡ଼ି ପନ୍ଦର । କୋଡ଼ିଏ ଦଶଟଙ୍କା ବାବତକୁ ବରଗଛ ଭୂମି ବନ୍ଧା ଦେଲା । ପଦ୍ମ ଲେଖିଲା, ଜମି ସାହୁକାରର ହେଲା । ଖୋରକ ଭାଗ ଚଷିଲା । ବର୍ଷକୁ ଏକ ଗଡ଼ିଷା ଗଲା (ଧାନ) । ଭିନ ବରଷ ପରେ ସେ ଦି ବରଷ ପାଚ (ଫସଲ) ଖାଇଲା । ସାହୁକାରର ଧାନ ଦେଲା ନାହିଁ । ଧାନର ଦାମ ଟଙ୍କା ୦୦୯ କୁ ପୁଣି ସେଇ ଜମି ଓ ମହୁଲ ଗଛ ଗୁଡ଼ିଆ ବନ୍ଧା ଦେଲା । ତୋର ବାପ ମଲା, ସାହୁକାର କେଶ୍ କଲା । କୋର୍ଟ-ଘର ଜମି ନିଲାମ କଲେ । ସାହୁକାର କିଣିଲା, ବଢ଼ା-ଜମାନ୍ ସାହୁକାରକୁ ଜମି ଅପକିନ୍ନା କରେଇଲା (ଦଖଲ ଦେଲା) । ସାହୁକାର ଖମ୍ବାର ରଖି ଧାନ କରାଉଛି ! ତୋର ଆଉ ସେ ଭୂମିରେ ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ବରଷୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି, ଠିଆ ହୋଇ କହିଲା, ମରିଯିବି ନାହିଁକି ? ଭିନଟା ପିଲା, ମାଉସ, କେମିତି ଜାଇଁବୁ ? ସାହୁକାର, ତୁ ବରଗଛ ଭୂମି ନେ । ଭିନ ଗଡ଼ିଷା ପାରୁଛି । ମହୁଲଗଛ ଗୁଡ଼ିଆ ମତେ ଗୁଡ଼ିଦେ । ମୁଁ ହଲକର ଖାଇବି ।

ଗୁରୁମୁଣ୍ଡି କହିଲା, ଆରେ, କୋଟ୍ଟଘର ମତେ ଅପକିନ୍ନା କଲା । ସବୁ ଭୂମି ମୋର । ତୋ ବାପ ଉପରେ ଆଦୁର ଟଙ୍କା ବାଳା ଅଛି । ତୁ ଯଦି ଆସି ଖମ୍ବାର ନ ହଉ, ମୁଁ ପୁଣି ତୋ ନାମରେ ଦାବା (କେସ୍) କରିବି ।

ବରଷୁ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଲା । ଭୂମି ଉପରେ ପଡ଼ି ଅନୁନୟ କଲା, ମରିଯିବି ସାହୁକାର । ଦାବା କଲେ ଲଢ଼ି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ଗୁଡ଼ିଆ (ଉଚ୍ଚଜମି) ମତେ ଦେ । ମୁଁ ଗୃସ୍ତ କରିବି । ତୋ ଧର୍ମ—

ଦଶପୁଟି ପାଚ (ଫସଲ) ଦେବୁ ? ସରକାରକୁ ମୁଁ ଶିଳ୍ପ (ଖଜଣା) ବାନ୍ଧିବି ।

ଦେବି ସାହୁକାର । ଦାପର ନାଆ ତୋ କାଗଜରୁ କାଟିଦେ ।

ଟିକିଏ ଭାବି ସାହୁକାର କହିଲେ, ଅଛା ତୁ ଯା । ଗୁରୁଦିନ ଗୁଡ଼ି ଆସିବୁ, ପଦ୍ମ ଲେଖା ହେବ । ସାକ୍ଷୀ ଆଣିଥିବୁ ।

ବରଷୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲା । କହିଲା, ତୋର ଦୟା ଏକ୍କା ।

ବରଷୁ କଡ଼େଇ ଠିଆ ହେଲା ।

ସାରକା ପେଙ୍ଗୁ କିଛି ହାତଯୋଡ଼ି ଆଗକୁ ଆସି ଜଣାଣ କଲା, ହେ ସାହୁକାର, ମୋ କଥା ଟିକେ ଗୁଝ—

ଗୁରୁ ମୁଣ୍ଡି କହିଲା, ଆରେ, ତୋର ପଦରରେ (ଉଚ୍ଚଜମିରେ) କୋଡ଼ିଏ ପୁଟି ଧାନ ପାରୁଛି । ତାକୁ ଅସ୍ଥାଧୀନ ବନ୍ଧକ ରଖି ମୁଁ ଭିନକୋଡ଼ି ଟଙ୍କା ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ତୁ ଯା ।

ପେଙ୍ଗୁ କହୁଲା, ଯା କହଲେ ଯିବିକି । ପୁଲକି ସଙ୍ଗେ ବାହାଘର ଠିକ୍ ହୋଇବ । ଝୋଲ୍ ଟଙ୍କା, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ଟଙ୍କା, ଭିନ୍ନ କୋଡ଼ିରୁ କମ୍ରେ ହେବ ନାହିଁ । ଦେ ସାହୁକାର, ପଦର ଭୂମିଟା ପଛେ ସ୍ବାଧୀନ ଲେଖି ନେ । ମୁଁ କୁଲିନାଲିକର ଖାଇବି ।

ଗୁରୁ ମୂର୍ଖି ଭୁଲ୍ଲତା ଟେକି ଚନ୍ଦ୍ରା କଲା । ପଟ୍ଟନାଏକକୁ କଣେଇଁ ଗୃହଁ ନମସ୍କରରେ ଠାରରେ କହୁଲା । ବେଶ୍ ବଳୁଆ ଦିଶୁଛି । କୌଣସି ମତେ ଯଦି ମୁଁ ଉତ୍ତରକୁ ଅସିପାରନ୍ତା ଭିନ୍ନ ପୁରୁଷ ଯାଏ ହାତରେ ରହନ୍ତା ।

ପଟ୍ଟନାଏକ କହୁଲେ, ଆରେ ପେଙ୍ଗୁ, ସାହୁକାରକୁ ପଦରଭୂମି ସ୍ବାଧୀନ ବନ୍ଦିକ ଦେଲେ, ତୋର କିଛି ରହୁବ ନାହିଁ । ଘରକୁ ମାଇପ ଅଣିବୁ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ପିଲା, ତାକୁ ଗୁଡ଼ି କୁଲି କର ଯିବୁ ? ଯାହା ଅଣିବୁ ପେଟକୁ ଅଣ୍ଟିକି ନାହିଁ । ଜମି ମୁକାଳି ପୁଣି ତୋର ସ୍ବାଧୀନକୁ ନେବାକୁ ଟଙ୍କା କେଉଁଠୁ ପାଇବୁ ?

ସତ୍ ଏକକା, ଜମିଟା ଭୁଇଁ ନେ, ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଶିଳ୍ପ ବାନ୍ଧୁ ।

ପଟ୍ଟନାଏକ କହୁଲେ, ଶୁଣ ପେଙ୍ଗୁ, ଯଦି ପରଘରେ ମୂଲ ଲାଗି ପେଟ ପୋଷିବୁ ତ ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି କର । ତୋର ଜମି ତୋର ଥିବ । ତୁ ଗୃହ କର ଖାଇବୁ । ଟଙ୍କା ନେବୁ, ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲି କାମ କରୁ କାହିଁକି ? ଶୀତ, ବର୍ଷା ଅଛି, ଦେହମୁଣ୍ଡ ଅଛି । ଯେଉଁଦିନ ନ ଯିବୁ ସେ ଦିନ ଉପାସ ରହୁବୁ । ଖାଇବାକୁ ନ ହେଲେ ତୋ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ତୋ ପାଖେ ରହୁବ କି ? ଆଉ କିଏ ଦିଅୁନେଇ ପଲେଇବ ।

ପେଂଗୁର ମନରେ ପଟ୍ଟନାଏକଙ୍କର ହୃତୋପଦେଶ ଭେଦଲା-କରଣମ୍ ସତ କଥା ତ କହୁଛି । ସେ ମୁହଁ ଖୋଲିଲା-ସତ କଥା କହୁଲା ଏକା । କିସ କରିବି କହୁତ ?

ହସ ହସ ହୋଇ ପଟ୍ଟନାଏକ କହୁଲେ, ଭଲ ପିଲା ତୁ ପେଂଗୁ । ତୋର ବୁଦ୍ଧି ଅଛି । ତୋ ପାଇଁ ମୁଁ ପଦ୍ମ (ବଣ୍ଡ) ଲେଖି ରଖିଛି । ତୁ ଯଦି ମଙ୍ଗିବୁ ଏଥିରେ ବୋଟ (ଟିପପଦ୍ମ) ଦେଇ ଭିନ୍ନକୋଡ଼ି ଟଙ୍କା ଗଣିନେ, ସାହୁକାରର ତୁ ଖମ୍ବାର ରହୁବୁ । ସେ ତତେ ଖାଇବାକୁ ଦେବ, ପିଇବାକୁ ଦେବ, ବରଷକୁ ଏ ଭଣିରୁ ଦଶଟଙ୍କା କଟିବ, ଛଅ ବରଷରେ ଟଙ୍କା ସୁଝିବ । ତୋ ପଦ୍ମ ତୁ ଫେରେଇ ନେବୁ, ସାହୁକାର ଘରେ ଖମ୍ବାର (ହଳିଆ) ଥିବୁ । ତୋ ଭୂମି ତୁ ଚଷିବୁ, ପାତ କରୁବୁ । ତୁ ଓ ତୋ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ସୁଖରେ ରହୁବ ।

ତୋ ଧର୍ମ ସାହୁକାର—

ସାହୁକାର କହୁଲେ, ତେବେ ପଟ୍ଟନାଏକେ, ପଦ୍ମଟା ପଢ଼ି ଶୁଣେଇଁ ଦଥ । ତାର ଓ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ବୋଟ (ଟିପ) ନଥ, ମୁଁ ଟଙ୍କା କାଡ଼େ ।

ଗୁରୁ ମୂର୍ତ୍ତି ବାକ୍ସ ଖୋଲି ଅଞ୍ଜୁଲାଏ ଟଙ୍କା ଅଣି ସତରଞ୍ଜି ଉପରେ ଗଦାଇ ଗଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପଟ୍ଟନାଏକ ଚପମା ନାକ ଉପରକୁ ଖସାଇ ପର୍ଦ୍ଦା ପଡ଼ିଲେ—

ଲୁଣିତଂ ପର୍ଦ୍ଦା ସାରକା ପେଙ୍ଗୁ-ପୁତ୍ର—ଜଣାନାହିଁ-ସା: ପୁଗି, ବଡ଼ଗୁଡ଼ା ମୁଠା, ଅନ୍ୟ ଅପ୍ରେଲ ମାସ ୨୭ ତାରିଖ ୧୯୩୧ ସାଲ, ଏହିକି ଯେ—

ଅଳି ସ୍ଥିର ମନ, ଧୀର ଚିତ୍ତ, ଦୁଦକମଳ ଦୋରସ୍ତ ଥାଇ, କାହାର ଶିକ୍ଷାରେ ନ ପଡ଼ି, ନିଜ ସ୍ବଇଚ୍ଛାରେ ଆମ୍ଭେ ସାରକା ପେଙ୍ଗୁ, କଳି, ପୁତ୍ର ଅଜଣା, ଗ୍ରାମ ପୁଗି, ବଡ଼ଗୁଡ଼ା ମୁଠା, ବିଷମକଟକ ପୋଲିସି, ଏ ପର୍ଦ୍ଦା ସାଦୁକାର କେ. ଗୁରୁ ମୂର୍ତ୍ତି—ଗ୍ରାମ ବଡ଼ଗୁଡ଼ା, ମୁଠା ବଡ଼ଗୁଡ଼ା, ପୋଲିସି ବିଷମକଟକକୁ ଏ କାରଣ ଲେଖିଦେଲୁ ଯେ ଆମ୍ଭର ବିଭାଗର ନିମନ୍ତେ ହୋଲ-ଟଙ୍କା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକତା ଖରଚ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଲେଡ଼ା ଥିବାରୁ, ନିମ୍ନ ସ୍ବାକ୍ଷରକାରୀ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସାଦୁକାର ଗୁରୁ ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ ପାଠିଏ ଟଙ୍କା ନଗଦ କରଜ ସୂତ୍ରେ ଗଣି ନେଇ ଏକସର କରୁଅଛୁ କି, ଆମ୍ଭେ ଉକ୍ତ ସାଦୁକାରଙ୍କ ଘରେ ଖମ୍ବାର ହୋଇ ରହିବୁ । ସେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କହିବେ ଆମ୍ଭେ ଅବଶ୍ୟ ତାହା କରିବୁ । ତାଙ୍କର ଅବାଧ୍ୟା ନ ହେବୁ ଓ ତୁମ୍ଭେ ସାଦୁକାର ଆମ୍ଭର ରରଣପୋଷଣ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତି ମାସକୁ ପନ୍ଦର ମାଣ ଧାନ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ରହିବ, ଲୁଣ ଓ ଲଙ୍କାମରିଚ ପାଇଁ ଅଠଶଣା ପଇସା ଦେବ, ଲୁଗାପଟା ପାଇଁ ବର୍ଷକୁ ଛଅ ଟଙ୍କା ଦେବ, ପ୍ରତିବର୍ଷ ଶେଷରେ ଆମ୍ଭର କରଜ ଟଙ୍କା ବାବତକୁ ଦଶ ଟଙ୍କା ସୁଝାଣ ନେବ ଏବଂ ଆମ୍ଭେ ଏହି ସର୍ତ୍ତରେ, ତୁମ୍ଭେ ସାଦୁକାରଙ୍କ ପାଖେ ଛଅ ବର୍ଷ ଯାଏ ଖମ୍ବାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ରହିଲୁ ଏବଂ ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ତୁମ୍ଭର କାର୍ଯ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧି, ଟଙ୍କା ସୁଝାଣ ନ ହେବା ଯାଏ ଅନ୍ୟ କାହାର କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବୁ ଓ ତୁମ୍ଭର କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ଦିନ ତୁମ୍ଭର ବନା ଆଦେଶରେ, ବନା ଛୁଟିରେ ଅନୁପସ୍ଥୁ ତ ନ ହେବୁ— ହେଲେ ସିଦ୍ଧପୁରଣ ଦେବୁ ।

ପେ'ଗୁ ପର୍ଦ୍ଦା ଶୁଣିଲା । ଗୁରୁ ମୂର୍ତ୍ତି ଦଶ ଟଙ୍କା କର ଛଅ ଥାକ ଟଙ୍କା ଗଣି ରଖିଲେ । କହିଲେ, ନେ ପେଙ୍ଗୁ, ଏ ପର୍ଦ୍ଦାରେ ଟିପବନ୍ଧ ଦେଇ ଟଙ୍କା ନେଇ ଚାଲିଯା ।

ପେଙ୍ଗୁ ଖୁସି ହୋଇ ଟିପବନ୍ଧ ଦେଲା । ଦୁଇଜଣ ତମ୍ବ ସ୍ବାକ୍ଷର କଲେ । ଶେଷକୁ ସିପି ଗାର ମୋସାକା ବାୟା କଳ ଟିପବନ୍ଧ ଦେଇ ସାକ୍ଷୀ ପଡ଼ିଲା । ପେଙ୍ଗୁର ଅଙ୍ଗିରେ ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି ଟଙ୍କା ଅଜାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି କହିଲେ, ପର୍ଦ୍ଦା ଲେଖା ପାଉଣା ଦୁଇ ଟଙ୍କା କରଣକୁ ଦେ । ଆପଣ ନ କର ପେଙ୍ଗୁ କରଣକୁ ଦୁଇଟଙ୍କା ଦେଲା ।

ସାକ୍ଷୀପଡ଼ିଥିବା ତମ୍ବମାନେ କହିଲେ, ଆମ ପାଉଣା ସାଦୁକାର ?

ଗୁରୁମୁଖି ପୁଣି କହିଲେ, ଦେରେ ପେଙ୍ଗୁ ଟଙ୍କାଏ ଟଙ୍କାଏ, ସେମାନେ ତୋର ସାଥୀ ।

ପେଙ୍ଗୁ ଥା ଥା ମା ମା ହୋଇ ଡମ୍ବ ଦୁହଁକୁ ଦୁଇଟଙ୍କା ଦେଲା । ବାୟା କବିକୁ ଟଙ୍କାଏ ଯାଗଲା । ବାୟା ଟଙ୍କା ନ ନେଇ ସାଦୁକାରକୁ କହିଲା, ଦେ ସାଦୁକାର, ପଦ୍ମ ଲେଖିଦେ । ମୁଁ ଟିପଚକ୍ଷୁ ଦେଇ ଭିନକୋଡ଼ି ଟଙ୍କା ନେବି । ତୋର ଖମ୍ବାଇ ହେବ ସାଦୁକାର ।

ଗୁରୁମୁଖି କହିଲେ, ଆରେ ବାୟା, ବକା ଦେବାକୁ ତୋର ଭୂମି ପଦର କିଛି ନାହିଁ । ତୋ ଘର ରଙ୍ଗା । ମୁଁ ଖବର ପାଇଲି, ରେଡ଼ିକା ତା ହିଅକୁ ନୋକା ନାଈକର ପୁଅକୁ ଦେବାକୁ ଠିକ୍ କରନ୍ତି । ତୁ ତା ହିଅକୁ ଦିଅ ନେଲେ ସେମାନେ ତତେ ଗାଁରେ ରଖେଇ ଦେବେ ନାହିଁ ।

ଆମ କୁଳରେ ଅଛି, ହିକି ନେଇ ବାହା ହେବା ।

ପଟ୍ଟନାଏକ କହିଲେ, ଭିନଦନ ହେଲା ତୁ ଆସି ସେଇ କଥା କହୁରୁ । ସାଦୁକାରଠାରୁ ଟଙ୍କା ନେଇ, ଖମ୍ବାଇ ନ ହେଇ, ତୁ ଯଦି ତୋ କନିଆକୁ ନେଇ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯାଉ, ସାଦୁକାର ତତେ କେଉଁଠି ଯାଇ ଖୋଜିବ ?

କୁଆଡ଼େ ଯିବି ନାହିଁ ପଟ୍ଟନାଏକ, ସାଦୁକାର ଯାହା କହିବ କରବି । ଖମ୍ବାଇ ହେଇ ରହିବି । ତତେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଲେଖେଇ ଦେବି । ତୁଇ ପଦ୍ମ ଲେଖିଦେ, ମୁଁ ବୋଟ ଦେବି, ଟଙ୍କା ନେବି ।

ଗୁରୁମୁଖି ବାକ୍ସ ବନ୍ଦ କରି ଡାକିଲେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ—

ଆଜ୍ଞା—

ଦଶ ବର୍ଷର ହିଅଟିଏ ଘରଭିତରୁ ବାହାର ଆସିଲା । ଅକାର ଗଢ଼ିଠୁଁ ବଳି କଲା ମିର ମିର ହିଅ । ନାଲି ରଙ୍ଗର ଦାମିକା ସାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଛି । ସଙ୍ଗାଙ୍ଗରେ ସୁନା ଗହଣା । ସେ ସାଦୁକାରଙ୍କର ଗେଲବସର ହିଅ ।

ବାକ୍ସ ନେ ମା—

ହିଅଟି ବାକ୍ସ ଉଠାଇ ଗୁଲିଗଲ ଭିତରକୁ । ଗୁରୁମୁଖି କାଗଜପତ୍ର ସଜାଡ଼ିଲେ । ପଟ୍ଟନାଏକ ଚକ୍ଷମା ଖୋଲରେ ରଖିଲେ । କାନରେ କଲମ ଖୋସିଲେ ।

ବାୟା କହିଲା, ଦୟା କର ସାଦୁକାର, ଧର୍ମ କର । ତୋର ଦଶବରଷ ଖମ୍ବାଇ ରହିବି । ଭିନ କୋଡ଼ି ଦେ ।

ଗୁରୁ ମୁଖି କାଗଜ ପତ୍ର ଧରି ଉଠିଲେ । କହିଲେ, ଆରେ ବାୟା, ତୋ ପରି ଘରଦ୍ବାର, ଜମିବାଡ଼ି ନ ଥିଲା ଲୋକକୁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ମୋର ଭିନଶବ୍ଦ ଟଙ୍କା ଗୁଡ଼ିଲା । ପଦ୍ମ ଗୁଡ଼ା ପାଖରେ ରଖିଛି । ଖମ୍ବାଇ ଗୁଡ଼ା ଆସାମ ଗୁ ବଗିଚାରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଆଉ ମୁଁ ଦୁର୍ବଳି କରି ତୋ ପରିକା ଲୋକକୁ ଟଙ୍କା ନଦିଏ । କେବଳ କାନ ମୋଡ଼ି ହେଉଛି ।

ଗୁରୁମୁଖି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ, ନାହିଁକରି ଘରେ ପଶିଲେ ।

ପଟ୍ଟନାଏକ ଉପଦେଶ ଦେଲେ, ଦେ ବାୟା, ତୁ ଯା, ଶୁଣି ସାହୁକାର
ଦେଖ ।

ପଟ୍ଟନାଏକ ଓ ତାଙ୍କ ପଛେ ଅନ୍ୟମାନେ ଚାଲିଗଲେ । ବାୟା ହତାଶ
ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ଚାଲିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ମୁଣ୍ଡଆଉଁସିଲା । ସୁନାର ରୂପ ଉଭା ହେଲା
ଆଖି ଆଗରେ । ସୁନାର କଥା କାନରେ ବାଜିଲା ସତେକ—ସିବାରେ ବାୟା
ନିମଗିରି ପାହାଡ଼ ମାଲକୁ । କେହି ଦେଖିବେ ନାହିଁ କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ ।
ସେଇଠି ରହିବା ।—ବାୟା ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଗ୍ରହଣ ।

କିନାମ ଗାର ତମ୍ଭ ସାହୁ । ହୁଅଲ ବୁଦ୍ଧି ତମ୍ଭର ଘର ସାହୁ ମଝିରେ ।
ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସୁଛି । ବୁଦ୍ଧି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସିଛି । ତାର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ
ବସିଛି ନାଗବଣ ଚଇତ୍ତ ତମ୍ଭ ଓ ଅର ପାଖରେ ବସିଛି ବାଦାବଣ ସୁନ୍ଦର
ତମ୍ଭ । ଚଇତ୍ତ ଆଗରେ ଦଶ ବାରଟି ଟଙ୍କା ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ ।

ଚଇତ୍ତ କହୁଲା, ମିଛ କହୁ ନାହିଁ ବୁଦ୍ଧିଆ ଭାଇ, ସୁନ୍ଦରୁ ବୁଝୁନୁ ।

ସୁନ୍ଦର କହୁଲା, ସତକଥା, ବୁଦ୍ଧିଆ ଭାଇ ! ପୁରୀ କଳ ଘରେ ଏଇ
ବାରଟି ଟଙ୍କା ଥିଲା ।

ବୁଦ୍ଧି କହୁଲା, ତେମେ ଦିହେଁ ଏକ ହୋଇ ମତେ ଚିତା କାଟିବାକୁ
ବସିବ, ନାହିଁରେ ? ମତେ ଚିତ୍ତଚିତ୍ତ ? ତମ ଦିଗଣଙ୍କ ଚୁଟି ମୋ ହାତରେ,
ଏ କଥା ମନେ ରଖିଥା । କୋମଳପେଟାର ତେଲ ମହାଜନର ଗାଈ ଶ୍ରେଣ୍ଢର
ଡେଜର ଭିତରେ ମାରି ଖାଇଲା । କେଶ୍ ହେଲା । କିଏ ବଞ୍ଚାଇଲା ତମକୁ ?

ଚଇତ୍ତ କହୁଲା, ତୋ ରଣ ସୁଦ୍ଧି ପାରିବୁ ନାହିଁ । ତୁର ବୁଦ୍ଧି ଦେଲୁ
ବୋଲି ସିନା ଉଲ୍ଲକା ମଙ୍ଗ ଛୁର ସଫା ଉପରେ ଗାଈ ମୁଣ୍ଡ ଆଉ ଗୋଡ଼ ଥୋଇ
ଦେଇ ଆସିଲ । ମଙ୍ଗ ଛୁ କି ତା ମା ନ ଥିଲେ । ଗୋଲସି ଧଇଲା ତାକୁ । ତୁର
କହୁଲାକୁ ସିନା କୋଟ୍ ଘରେ ଆମେ ଦିହେଁ ହଲପ ନେଇ କହୁଲୁଁ,
ମଙ୍ଗ ଛୁ ଗାଈ ମାରିବାଟା ଦେଖିବୁଁ ।

ସୁନ୍ଦର କହୁଲା, ଆଉ ବୁଦ୍ଧି ଭାଇ ବି କହୁଥିଲା ତ, ମଙ୍ଗ ଛୁ ତେଲର ଗାଈ
ମାରି ମାଂସ ଟିକେ ଦେଇଥିଲା । ସେ ନ କହୁଥିଲେ କଣ କୋଟ ଘର ବଞ୍ଚାସ
କରି ଥାଆନ୍ତେ ନା ମଙ୍ଗ ଛୁକୁ ଛଅ ମାସ ଶିକା କରେଇ ଥାନ୍ତେ ?

ବୁଦ୍ଧି କହୁଲା, ମନେ ଅଛୁଟି ସବୁ ? ତଥାପି ମୋତେ ଲୁଗୁଡ଼ତ ?

କାନ୍ଥୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ତରୁ କହିଲା, ମତେ ଶୁଣ ଥାଉ । ଆଜ୍ଞା, ତୁ ନଜେ ହସାବ କର । ପୁଣି କିଏ ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି ସାହୁକାରଠୁ ଢଳି କୋଡ଼ି ଅଣିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କରଣକୁ ଦି ଟଙ୍କା, ଆମ ଦୁହେଁକି ଦି ଟଙ୍କା ଦେଲା । ଘରକୁ ନ ଫେରି ସିଧା ସିଧା ନାଇକ୍ ଘରକୁ ଯାଇ ଗୋଟାଏ ଗାଈ କିଣିବାକୁ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଆସିଲା— ବାହାଘର ଦିନ ଗାଁ ଲୋକେ ଖାଇବେ । ପୁଲକିର ମାଆକୁ ହୋଲା ଟଙ୍କା ଦେଲା କୋଡ଼ିଏ ଏକ । ଆଉ କଣ ଖରଚ କଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଏତକ ଟଙ୍କା ଗାତ ଖୋଳି ଘର ମଝିରେ ପୋତିଥିଲା । ଆଜି ଖରାବେଳେ ମଦ ଖାଇବାକୁ ସୁଦ୍ଧି ତାକୁ ଡାକି ନେଇ ଗଲା । ମୁଁ ବାରି ତାଟି ଖୋଲି ଘର ଖୋଳି ଏତିକି ଟଙ୍କା ପାଇଲି । ଗାତଟାକୁ ବୁଜି ଦେଇ ଆସିଛି । ନୋହଲେ ସେ ଜାଣିବ ଯେ— ।

ବୁଦ୍ଧି ମନେ ମନେ ହସାବ କରି କହିଲା, ହଁ ହେଲା ।

ସେ ଟଙ୍କାକୁ ସମାନ ଭାଗ ବାଣ୍ଟି କରି କହିଲା, ନେ ସୁଦ୍ଧି, ନେ ତରୁ— ।

ଭିନିଦେଁ ଅଣ୍ଟାରେ ଟଙ୍କା ଖୋସିଲେ ।

ବୁଦ୍ଧି ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲା, ନାହିଁ ନାହିଁ କରୁଥିଲା, କେତେ କଷ୍ଟରେ ବୁଝା ସୁଝା କରି ବାୟା କଲକୁ କୁମୁଟି ସାହୁକାର ପାଖକୁ ପଠେଇ ଥିଲା ।

ତରୁ କହିଲା, ତାର ଘର ନାହିଁ, ବାପ ମା କେହି ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସାହୁକାର ଟଙ୍କା ଦେଲା ନାହିଁ ।

ସୁଦ୍ଧି କହିଲା, ଯଦି ସାହୁକାର ଟଙ୍କା ଦେଇ ଥାନ୍ତା, ବାୟା ଯେଉଁଠି ରଖିଥିଲେ ବି ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ସେତକ ହାତ କରି ତୋ ଆଗରେ ଥୋଇ ଦେଇ ଥାନ୍ତି ।

ବୁଦ୍ଧି ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲା, ହଁ, ସବୁ ବିଚିଡ଼ିଗଲା ।

ବୁଦ୍ଧି ଚିନ୍ତା କଲା । ତାର ମୁହଁ ଉଜଳି ଆସିଲା । ଭୁନ ଭୁନ କରି କହିଲା, ହଇରେ ତରୁ, ନେମାଲପୁର ବନମାଳୀ ଶୁଣି ସାହୁକାର ଘରେ ତେମେ ଦିହେଁ ଖମ୍ବାର ଥିଲ ପରା ?

ତରୁ କହିଲା ହଁ, ବନମାଳୀ ସାହୁକାର ତା ଘରେ ବିଷମକଟକରେ ଥାଉଛି । ଦାକାଲଗୁଡ଼ା ଗାଁରେ ତାର ଗୃହ ଘର ଥିଲା । ମୁଁ ଆଉ ସୁଦ୍ଧି ଦାକାଲ-ଗୁଡ଼ାରେ ରହୁଁ । ସେଇଠି ତାର କାମ କରୁଁ । ଶବ୍ଦରେ ବି ତା ଘର ଜଗିବାକୁ ସେଇଠି ରହୁଁ । ସାହୁକାର ଏକୁଟିଆ ଲୋକ । ସେ ବିଷମକଟକରେ ରହୁଲେ, ତା ଶଲା ଦାକାଲଗୁଡ଼ାରେ ରହେ । ସେ ଦାକାଲଗୁଡ଼ା ଆସିଲେ, ତା ଶଲା ଗୋବିନ୍ଦ ବିଷମକଟକରେ ରହେ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ମଦ ଖାଏ ? ବୁଦ୍ଧି ପଚାରିଲା ।

ସୁକୁ କହିଲା, ଆରେ ବୁଦ୍ଧି ଭଲ, ତା କଥା କାହିଁକି କହୁଛୁ ? ତାକୁଆ କେତେ ତାକୁଛୁ । ଖାଏ ତ ଖାଏ, ମଦରେ ଗାଧେଇପଡ଼େ । କେତେ ଭୂମି ବାଡ଼ି ତାର ଥିଲା ତୁ ଜାଣ ? ମଦପାଣିରେ ସବୁ ଶେଷ କରି ଦେଲା । ଏବେ ବନମାଳୀ ଦେଲା ଭାତ ଖାଉଛି । କଣ କରିବ ? ବନମାଳୀ ସାହୁକାରର ମାମୁର ପୁଅ ଭାଉଟା, ପୁଣି ଶଲା ହେଲା । ସାହୁକାର କିଛି କହେ ନାହିଁ ।

ଦାକାଲଗୁଡ଼ାରେ ଅଛି କିଏ ? ବୁଦ୍ଧି ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲା ।

ଚଇତ୍ତୁ କହିଲା, ବନମାଳୀ ସାହୁକାର ପିଲାକୁଟୁମ୍ବ ନେଇ ଦଶଦିନ ହେବ ଥିଲା । ଧାନ ମୁଗ ବନ୍ଧି କରୁଥିଲା । କାଲି ତା ପିଲାଙ୍କୁ ଗୋବିନ୍ଦ ବିଷମକଟକରେ ଗୁଡ଼ି ଆସିଛି । ଗଢ଼ ପାଇଲେ ସକାଳୁ ବନମାଳୀ ଗୟାଗଡ଼ା ଯିବ—ଗୋବିନ୍ଦ ରହିବ ।

ବୁଦ୍ଧି ଚିନ୍ତାକରି, ଭୁନ ଭୁନ କହିଲା, ସବୁ ଟଙ୍କା ନେଇଯାଇଛି ଚଇତ୍ତୁ ? ଘରେ ଜିନିଷପତ୍ର କିଛି ରଖିଯାଇ ନାହିଁ ?

ଚଇତ୍ତୁ କହିଲା, କେମିତି ଜାଣିବ ? ତାର ମାଇପର ଲୁଗାପଟା ଗୋଟେ ପେଡ଼ିରେ ରଖିଛି । କୁଅଁ ଦେଇଛି, ଘରେ ମିଶା (ମଧ୍ୟ) ତାଳ ଦେଇଛି । ସେଇ ପେଡ଼ିରେ ଯଦି ଟଙ୍କା ଥିବ ତ—

ବୁଦ୍ଧି ପଚାରିଲା, କୁଅଁ ଗୋବିନ୍ଦକୁ ଦେଇଛି ?

ଚଇତ୍ତୁ କହିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ ନା । ସାହୁକାର ଭିନିଦିନ ଗୟାଗଡ଼ାରେ ରହି ଫେରିବ । ସେ ଚାହିଁନେଇ ଯାଇଥିବ । ଗୋବିନ୍ଦ ପଦାଘରେ ଗୁହାଳ ପାଖରେ ରହୁଛି ।

କେତେ ହଲ ରଖିଛିରେ ?

ଗୁରୁହଲ ଗାଈ ବଳଦ, ଭିନିହଲ ପୁଡ଼ ।

ବୁଦ୍ଧି ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁ ଭୁନ ଭୁନ କରି କହିଲା, କାଲି ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଗୋବିନ୍ଦକୁ ପେଟେ ମଦ ଖୋଇଦେଇ ତୁମେ ଦିହେଁ ବିଷମକଟକ ଚାଲିଯିବ । ସାହୁକାର ମାଇପକୁ କହିବ, ମା, ତେମେ ଏକା ଅଛୁ ବୋଲି ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ନଜେ ରହି ଆମକୁ ପଠେଇଲେ । ସାହୁକାର ଆସିଲେ ଆମେ ଯିବୁ ।

ସେ ଯଦି ଗଢ଼ ନ ହୁଅନ୍ତି ?

ହେବେ ରେ ହେବେ । ଆଜି ଗଢ଼ରେ ବିଷମକଟକରେ, ଗଢ଼ ଅଧରେ ତାଙ୍କର କବାଟ ଖଡ଼ ଖଡ଼ ହେବ । ‘ଗୁରୁଗୁରୁ’ ବୋଲି ଡାକ ପଡ଼ିବ । କାଲି ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଖବର ଆସିବ । ସେ କଣ ମଦପାଣି ଗୁଡ଼ି ଯିବକି ? ତମକୁ ପଠେଇବ । ଯିବନା — ?

ଚଇତ୍ତୁ କହିଲା, ତତେ ଦଣ୍ଡବତ ଭାଇ ।

ସୁକୁ କହିଲା, ତୋ ଗୋଡ଼ଟା ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ରଖିଲୁ ଆଗ —

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରଜ୍ଞାବଳୀ

ସେ ବୁଦ୍ଧିର ଗୋଡ଼ ଟାଣିଲା ।

ବୁଦ୍ଧି ଗୋଡ଼ ଟାଣି ନେଇ କହିଲା, ଆରେ ରହ, ମୁଁ ଆଗରୁ ସବୁ ବସନ୍ଦ କରିଛି । ହଁ, ଶୁଣ, ସଞ୍ଜରୁ ସକାଳ ଯାଏ ଘର ଗୃହପାତେ ପହଞ୍ଚି ଦେଇ ପାଟି କରୁଥିବ । ଏକୃଷ୍ଟିଆ ରହିବ ନାହିଁ । ଆଉ ଦି ଗୃହକଣ ଖମ୍ବାରକୁ ଧାଥୁରେ ରଖିବ ।

ଚଇତ୍ର ପଶୁରଲା, ଆମର ଭାଗ କଣ ?

ସୁନ୍ଦୁ କହିଲା, ସେ କଥାଟି କହ—

ବୁଦ୍ଧି କହିଲା, ଯାହା ମିଳିବ ଅଧେ ଅଧେ ବାଣ୍ଟିବା ।

ଘର ଆଗରୁ କିଏ ଜଣେ ଜାକ ଗୁଡ଼ିଲା, ହେ ବୁଦ୍ଧିଆ—

ବୁଦ୍ଧିଆ ବୁଦ୍ଧିଲା, ବାୟା କଳ ତାକୁ ଜାକୁଛି । ସେ କହିଲା, ହେ ଚଇତ୍ର, ହେ ସୁନ୍ଦୁ ବାୟା କଳ କାହିଁକି ଆସିଲାଣି । ତମେ ଦିନେ ବାରିବାଟେ ଗୁଲିଯାଅ । ଯାଅ, ଯାଅ,—ଜଲ୍ଦି । ମୁଁ ଯେମିତି କହିଲୁ, ତେମେ ଏକା ସେମିତି କରିବ । ଦେଖ, ଯଦି ମୋ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବାକୁ ବସିବ, ତାର ପ୍ରାରବ ପାଇବଟି କହୁଛି ।

ଚଇତ୍ର ଓ ସୁନ୍ଦୁ ତରବର ହୋଇ ବାରିବାଟେ ଗୁଲିଗଲେ ।

ବୁଦ୍ଧି ଡମ୍ବ ନିଜେ ନିଜକୁ ସଜାଇଲା । କାମିଜ ପିନ୍ଧି ମୁଣ୍ଡରେ ପାନ୍ଥା ମାରିଲା । ଲମ୍ବ କଲା ମିତ ମିତ ନିଶରେ ଆଙ୍ଗୁ ଥାଉଁଳ ଉଠିଲା । ହସି ହସିକା ଜବାବ ଦେଲା, ଆରେ ବାୟା ପାଟି ପରି ଶୁଭୁଛି ତ ! ଆସୁନୁ ଭିତରକୁ ।

ବାୟା ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।

ମୁଁ ତ ବାହାରଥିଲୁ ତୋ ଘରକୁ ରେ ବାୟା । କାଳେ ତୁ ସାହୁକାର ଘରୁ ଫେରି ନ ଥିବୁ ବୋଲି ଡେଇ ଡେଇ କରୁଥିଲୁ । ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସିଲାଣି, ବସି ଯା ଟିକେ ।

ସାହୁକାର ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ମନାକଲରେ ବୁଦ୍ଧିଆ ।

ମନାକଲ ? କ'ଣ କହିଲା ? ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲୁ ଯେ— ।

ବାହାରେ ପିକାଳିଆ ଜନ୍ମୁଆଲୁଅ । ଘରଭିତର ଅକାରିଆ । ଅପରି ନ କରି ବାୟା ବସିଲା । ବୁଦ୍ଧି ଆରଘରୁ ଆଲୁଅ ଆଣି ପାଖରେ ରଖିଲା । କହିଲା, ଏଥିକି ମନଦୁଃଖ କରୁଛି କାହିଁକି ?

ବାୟା କହିଲା, ଗୁରୁମୁଖି ସାହୁକାର କହିଲା, ମୋର ଭୂମିବାଡ଼ି ନାହିଁ, ସୁଣି ନାଇକର ସୁଅ ମାଗତା ସୁନାକୁ ବାହା ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମତେ ଟଙ୍କା ଦେଲା ନାହିଁ । କହିଲା, ମୁଁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଧରି କୁଆଡ଼େ ପଲେଇବି ।

ସୁନାକୁ କହୁଲୁ କି ?

ନାହିଁ, ସାହୁକାର ଘରୁ ଫେରି ଦେଖିଲି, ସୁନା ମୋ ଘର ପାଖ ପଥର ଉପରେ ବସିଛି । ସେ ମତେ ଦେଖି ନାହିଁ । କଅଣ ତାକୁ କହିବି ? ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖା ନ ଦେଇ ଲୁଚିକରି ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼େ ପଳେଇ ଗଲି । ସଞ୍ଜ ହେଲାବେଳେ ତୋ ପାଖକୁ କହିବାକୁ ଆସିଲି ।

ବୁଦ୍ଧି ଚନ୍ଦ୍ରତ ହେଲା ।

ଟିକିଏ ରହି ବାୟା ହତାଶ କଣ୍ଠରେ ପୁଣି କହୁଲା—ନାହିଁରେ ବୁଦ୍ଧି ଭାଇ, ସୁନା ମାଗତାକୁ ବାହାହେଉ । ମୋର ଏ ଗାରେ କଣ ଅଛି, କିଏ ବା ଅଛି ? ସୁନା ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲେ ସେ କହିବ, ବୁଲ ପଳାଇବା ନମଗିରି ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ । ସେ କହୁଲେ ମୁଁ ନାହିଁ କର ପାରିବି କି ?

ଉଁ ହୁଁ—

ତାକୁ ନେବି କଣ ବାଘ ଭଲ ଖୋଇବାକୁ ? ସବୁଦିନେ ବାଟରୁ ବାଘ ମଣିଷ ଟାଣି ନେଉଛି । ମୋର ଲଗି ତାକୁ ବାଘ ଖାଇବ ?

ସତେ ବାୟା, ସବୁଆଡ଼େ ବାଘ ଖାଉଛି । ଲୁଚିଲୁକି ଆସି ପଛରୁ ଲତ୍ ମାରିବେଟି (ଗୋଟେଇ) ନେଇ ପଲଉଛି । ଜାଣିଲେନା କାଣ ମାରିବୁ କି ଟାଙ୍ଗି ଧରି ଲଢ଼ିବୁ ! ଆଉ ସେ ବାଘ କି ଠାକୁରାଣୀ ସେ କଥା କିଏ କହିବ ?

ବୁଦ୍ଧି ଭାଇ—

କଣ ରେ ?

ପଳେଇବି ଏ ଗାଁରୁ ।

କୁଆଡ଼େ— ?

କୋରାପୁଟ । ସେଠୁ ସାହାବ ଲୋକ ନେଇ ଆସାମ ପଠାଉଛି । ମୁଁ ଯିବି । ଏ ଗାଁରେ ରହିବି ନାହିଁ । ସୁନା ହେବ ମାଗତାର ମାରପ । ମୁଁ କହୁଲି, ହେ ସୁନା, ମୁଁ ତୋର ଖମ୍ବାର ରହିବି । ସୁନା କହୁଲା, ମତେ କଣ ଖମ୍ବାର ରଖିବାକୁ ଲୋକ ମିଳିବ ନାହିଁ ? ସତକଥା ବୁଦ୍ଧି ଭାଇ ।

ଆରେ ବାୟା, ଆସାମ ବହୁତ ଦୂରରେ । ଯେ ଯାଏ ସେ ଆଉ ଫେରେ କି ? କେତେ ଲୋକ ତ ଗଲେଣି—କିଏ ଫେରିବ କହୁଲୁ ?

ମୁଁ ବି ଫେରିବି ନାହିଁ ।

ହସି ହସି ବୁଦ୍ଧି ବାୟାର ହାତ ଧରିଲା, କହୁଲା—ସତେ ଭଲ ବାୟାଟେରେ । ମୋ କଥା କରବୁ ? ଦେଖ, ଯଦି ଜାକର ଠାକୁରାଣୀ ମନ କରବ, ତୋର ଅଳ୍ପ ହେବ ନାହିଁ । ଭାରି ସହଜ । ମୁଁ ଜବାବ୍ ଦେଉଛି,

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ସୁନା ତୋର ହେବ । ହୋଲ ଟଙ୍କା, ଲେକକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ଟଙ୍କା,
ଗାଢ଼, ତୋର ଯାହା ଲେଡ଼ା ସବୁ ମିଳିବ । ପାରିବୁ ?

ବାୟା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରୁଦ୍ଧିର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲ ।

ଶିଶୁ — ।

ବାୟାର କାନ ପାଖକୁ ମୁହଁ ନେଇ ରୁଦ୍ଧି କେତେ କଣ କହିଲା ।
ବାୟାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଲା । ସେ ଭୟରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଆବା କାବା ହୋଇ
ରୁଦ୍ଧି ହଠାତ୍ ତମକି ଉଠିଲା ପରି କହିଲା ନାହିଁ, ନାହିଁ ରୁଦ୍ଧିଭାଇ, ମୁଁ
ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କଲପିଲ । ଖସାଇ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବ । କୁଲିନାଲି କରିବ ।
ବଣଜଙ୍ଗଲରେ ରୁଦ୍ଧି ଶିକାର କରିବ । ହୋଲ କୁଲରୁ କନ୍ଦା ଖୋଲି ଖାଇବ ।
ମୁ — ମୁଁ — ଶେଷ କରିବି ନାହିଁ । ସୁନାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ରୁଦ୍ଧିଭାଇ, ସେ
ମାଗତା ଘରକୁ ଯାଉ ।

ହାଃ, ହାଃ — ଆରେ, ସୁନାକୁ ସିନା ତୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ, ସେ ତତେ ଚାହେଁ,
ମାଗତାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ମାଗତା ଘରକୁ ଗଲେ ସେ ବଞ୍ଚିବ କି ? ମରିଯିବ ।
ହଁ, ଦେଖ, ତତେ ମୁଁ ଚାହେଁ କରିବାକୁ କହୁନାହିଁ ତ । ତୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବୁ ।
ମୁଁ ସବୁ କରିବି । ଖାଲି ତୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଥିବୁ, ବେଶ୍ । ଆରେ ବାୟା, ମୁଁ
ତମ୍ଭଘର ପୁଅ ନା ? ଶିଷା ଯିବାକୁ ମୋର ଡର ଅଛି କି ? ଯଦି ପୁଲିସ୍ ଧରେ,
ମୁଁ ତ ମାନସିବି, ଶିଷା ଯିବି, ତୋର କଣ କିଏ କରିବ ?

ନାହିଁ, ନାହିଁ —

ତୋର ଇଷ୍ଟ (ଇଚ୍ଛା) । ମୋର ଟଙ୍କା କଣ ହେବ ? ଯେଉଁଠି
ବାହା ହେବାକୁ ମନ ହେବ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଘର ବରଷେ ଯାଇଁ ଗୋଢ଼ ହୋଇ
ଝଟିବ । ତା ପରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଆଣିବ । ତୁଲ ମୋର ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗଟା ।
ସୁନାଟା ବି ଭଲପିଲା । ତମ ଦୁହଁଙ୍କର ଭଲ ପାଇଁ ବର୍ଷେ କି ଦିବର୍ଷ ଶିଷା ଗଲେ
କି ସିଂହାମ୍ (ସିଂ ଟିଃ ଏମ୍ — ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ରିମିନେଲ ଟାଇବ ମେମ୍ବର) ହୋଇ ପ୍ରଭ
ସ୍ଥଳରେ ଥାନାରେ ଶୋଇଲେ ମୋର ଡରନାହିଁ । ଯାହା ମିଳିବ ତତେ ମୁଁ
ଅଧେ ଦେବି । ଖାଲି ତୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବୁ, ତୋର କି ଡର ?

ଯଦି ଧରପଡ଼ୁ ?

ମୁରୁ ସିନା ଧର ପଡ଼ିବ, ତୋର କିଏ ହେବ ? ତୁ ଘର ପଛରେ
ଗଛମୂଳେ ଲୁଚିଥିବୁ, ପଟଲର ଆସିବୁ । ପାରିବୁ ନା ? ତୋର ଭଲକୁ କହୁବ ।
ଯାହା ମିଳିବ, ତୋର ଅଧିକ ମୋର ଅଧିକ । ଯିବୁ ? କାଲି ସ୍ଥଳରେ ?

ଯିବି ।

ରୁଦ୍ଧି ବାୟାର ହାତ ଧରିଲା, କହିଲା, ବେଶ୍, ଏଥର ତୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହ ।
ମୁଁ କହୁ ଦେଉଛି, ସୁନା ତୋର ହେବ । ଦେଖିବି, ମାଗତା କେମିତି ସୁନାକୁ

ନେବ । ହଁ,—ଦେଖ, ବାୟା, ମନକଥା ମନରେ ଥିବ । କେହି ଯେପରି ନ ଜାଣନ୍ତି । କାହାକୁ କହିବୁ ନାହିଁ ।

ସୁନାକୁ ?

ନାହିଁ । ମାଇପିଲେକ । ତାଙ୍କ ପେଟରେ କଥା ରହେ ନାହିଁ । ଅଛା, ତୁ ଏଥର ଯା— । ଦେଖ—କାଲି ସଞ୍ଜବେଳେ ମୁଁ ତୋ ଘରକୁ ଯିବି । ତୁ ଥିବୁ ଏକା ।

ବାୟା ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁ କହିଲା, ଥିବ ।

ବାୟା ଚାଲିଗଲା । ବୁଦ୍ଧ ଠିଆହୋଇ ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁଲା । ଭକ୍ତସ୍ଵରରେ ହସିଉଠି ମନକୁ ମନ କହି ଦେଲା, ମୁଁ ତମୁପିଲା, ପର ମୁଣ୍ଡରେ ନଡ଼ିଆ ଭାଙ୍ଗେ । ଆରେ ବାୟା, ତୁ କଳି-ଅଳି । ଚାହିଁଥିବୁ, କିଛି ଦେଖିବୁ ନାହିଁ ।

ଗୋଡ଼ତା (ନାଲ) କୁଲ । ଜଙ୍ଗଲ ଭିତର । ସମୟ ଅପସନ୍ନ । ବାୟା ସୁନାର ହାତ ଧରି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅଟକି ଗଲା । ଚାହିଁ ଅଡ଼କୁ ତରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ଚାହିଁଲା । କହିଲା, ଏଇଠି ଟିକେ ବସି ଦମ୍ ନେବା ସୁନା । ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଆସି ତୁ ଥିବୁ ପଡ଼ିଥିବୁ—ବସ୍ ।

ଦହେଁ ଶ୍ରବତଳ ଦେଖି ବସିଲେ । ସୁନା ବହୁଳ ଆଖିରେ ବାୟାକୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲା, ତୋ ପିଠିରେ ଏତେ ମାଡ଼ ଦାଗ ବସିଛି ? ପୁଙ୍ଗିଟା ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ । ପୁଲକି କି ବାହା ହେବ ବୋଲି ତାର ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ତାର ଟଙ୍କା ଚୋରି ଗଲା । ଲୋକେ ପଚାରିବାରୁ କହୁଛି, ଯିଏ ନେଲା ତା ଧର୍ମ, ଠାକୁରାଣୀ ତାକୁ ଖାଇବ । ପୁଙ୍ଗି ପୁଣି ଯାଇ ସାହୁକାରଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଣିବ । ସେଇ ଗୋଟାଏ ବାଡ଼ି ଧରି ତତେ ଆଉ ତୋ ସାଙ୍ଗ ଲୋକଙ୍କୁ ପିଟିଲୁକି ? ତୁଇ ତାକୁ ପିଟିଲୁ ନାହିଁ ?

ସୁନାର ମୁଣ୍ଡଟିକୁ କାକକୁ ଆଉଁସାଇ ଆଣି ତାର ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବାୟା କହିଲା, ଆଲେ ପାଗଳୀ, ମୁଁ କେମିତି ତାଙ୍କୁ ମାରନ୍ତି ? ଛପି ଛପି ଯାଇ ପଥର କଡ଼ରେ ଲୁଚିଲି । ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ମୋ ସାଙ୍ଗମାନେ ଲୁଚି କରି ବସି-ଥାନ୍ତି । ତୁଇ ଯେମିତି ପାଣି ନବାକୁ ପଥର କଡ଼କୁ ଚାଲି ଆଇଲୁ, ମୁଁ ତୋ ହାତ ଧରି—

ହଁ, ଘିଷୁ ନେଇ ଥାନ୍ତୁ ତ ! କାଲି ସଞ୍ଜବେଳେ ଲତା ମତେ କହିଥିଲା ବୋଲି ସିନା ମୁଁ ଘଣ୍ଟାଏ କାଳ ତତେ ଚାହିଁ ବସିଥିଲି । ପୁଲକି ଯିବାକୁ ତରତର

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରହାବଳୀ

ହେଉଥାଏ । ଲତା କହିଲା, କଲେ, ପୁଙ୍ଗୁ କୁ ଘଡ଼ିଏ ନ ଦେଖିଲେ ବଣା ହୋଇ
ଯିବୁ କି ? ଗୀତ ବୋଲ— । ପୁଲକି ଗୀତ ବୋଲିଲା—

ତୁରୁ ଅଉ ଲତା ମିଶେ (ମଧ୍ୟ) ଗୀତ ବୋଲୁଥିଲା ତ ?

ହଁ । ତୁରୁ ଯେତେବେଳେ ପଥର କଡ଼କୁ ଅସିଲା, ପତର ଖଡ଼ ଖଡ଼
ହେଲା । ଲତା ମତେ ଚମୁଟି ଦେଇ ଅଖି ଠାରୁ କହିଲା, ଯାଲେ ପାଣି ଅଣିବୁ ।

ଲତା ମତେ ଦେଖିଥିଲା ?

ହଁରେ, ସେ ତତେ ଆଗ ଦେଖିବ । ପୁଲକି କିଛି ଜାଣି ନାହିଁ । ଗେଡ଼ଡ଼ା
ସେ ପାଖରେ ପୁଙ୍ଗୁ ବାଁରେଇ ହୋଇ ଡାଳ ଭାଙ୍ଗୁଥାଏ । ପୁଲକି ତାହାର ଆଡ଼କୁ
ଗୁହଁ ଗୀତ ବୋଲୁଥାଏ । ଦେଖିଲା କି ?

ତୋ ବନା ମୁଁ ଅଉ କାହାକୁ ଦେଖି ନାହିଁ । ତତେ ଯେତେବେଳେ ଦୁଇ
ହାତରେ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଟେକି ନେଇ ଦଉଡ଼ିଲା, ସେ ପାଖୁ କିଏ ଗୋଟାଏ ପାଟି
କରି ଡାକିଲା—

ପୁଲକି ଡାକିଲା—

ହୋଇ ଥିବ । ପୁଙ୍ଗୁ ଦି ଖେପାରେ ଗେଡ଼ଡ଼ାର ସେ ପାଖରୁ ଏ ପାଖକୁ
ଭେଙ୍ଗି ଅସିଲା । ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ି ଧରିଥିଲା ସେଇଥିରେ ମୋ ପିଠିରେ ପିଟିଲା । ତତେ
ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଯଦି ମୁଁ ତାକୁ ମାରନ୍ତି ତୋ ବାପ କି ଗାଁ । ଲୋକେ ମୋ ହାତରେ
ତତେ ଦିଅନ୍ତେ କି ? କଳି କୁଳରେ ମାଡ଼ ଫେରାଇ ଦେଲେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଫେରି-
ଯିବ ।

ବାୟାର ପିଠି ଆଉଁସି ସୁନା କହିଲା, କେତେ ନୋଲା ପାଟିଛି । ତୋ
ସାଙ୍ଗମାନେ ଯଦି ଗଛ ଉଡ଼ାଡ଼ରୁ ବାହାର ପୁଙ୍ଗୁ କୁ ଧରି ନ ଥାନ୍ତେ, ସେ ତତେ
ଆହୁରି ମାରିଥାନ୍ତା । ମାଗତା ତାର ସାଙ୍ଗ ଯେ—

ମାରିଥାନ୍ତା ତ ମାରିଥାନ୍ତା । ତୋ ଲାଗି ମୁଁ ଜୀବନ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ସୁନାର ମୁଣ୍ଡକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ବାୟା ଟେକି ଧରିଲା । ପୁଣି କହିଲା, ସୁନା,
ବୋଲ ତ ସେଇ ଗୀତଟା । ବୋଲ ନା—

ଆମର ଗାଁ ଲୋକେ ତତେ ଧରିବାକୁ ଗୋଡ଼େଇ ଥିବେ । ପୁଙ୍ଗୁ ଯାଇ
ନାଇକକୁ କହିବଣି । ମାଗତା ହେଉକା ସମସ୍ତେ ଆସି ମତେ ତୋ ପାଖରୁ
ଛଡ଼ାଇ ନେଇଯିବେ । ଶୁଲ୍ ପଲେଇବା ଡୋଙ୍ଗର ଉପରକୁ ।

ଆରେ, କିନାମ ଗାଁ ଏଠିକି କୋଣେ ବାଟ ହେବ । ଆମର ଗୀତ
କାହାରିକୁ ଶୁଣିବ ନାହିଁ । ତୁରୁ ଗୋଟେ ଗୀତ ନ ବୋଲିଲେ ମୁଁ ଏଠୁ କୁଆଡ଼େ
ଯିବି ନାହିଁ ।

ସୁନା ଗୀତ ବୋଲିଲା, ବାୟା ପାଳି ଧରିଲା । ଉପଯୋ ଆହୁରି ହୋଇ
ପଡ଼ିଲେ । ଶୁଣିଆଡ଼େ ସବୁଜ ପ୍ରକୃତି, ଦୂରର ନେଳି ପାହାଡ଼ ଗୀତର ଲହରରେ
ମୁଖରତ ହେଲା ।

ଗୀତ ଶେଷ ହେଲା । ବାୟା ସୁନାକୁ ଅଲଙ୍ଗନ କରି ତାର ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲା । ସୁନା ବାୟାର ବାହୁବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, ବାୟା ମତେ ତ ଦିଅଁ ଅଣିଲୁ, ଏବେ ଯିବା କୁଅଡ଼େ କହ । ତୋର ଭଙ୍ଗା ଘରେ ରହିଲେ ମାଗତାହେଉକା ଆସି ପୁଣି ଗୋଳମାଳ କରିବେ । ଯିବା କିରେ ବାୟା, ପାହାଡ଼ ସେପାଇଁ ନମଗିରି ଉପରକୁ ? କେହି ଜାଣି ପାଇବେ ନାହିଁ । ଯିବା କି ?

ନାହିଁରେ, ଏତେ ଦୂରକୁ ଯିବା ନାହିଁ । ପାହାଡ଼ ସେପଟେ ହୋଇ କଲରେ ଗୋଟେ ଭଙ୍ଗା ଘର ଅଛି । ଗୃହପାଖେ ଡୋଙ୍ଗର, ସେଇଠି ରହିବା ।

ଗାଁ ଲୋକେ ଜାଣିବେ । ଖୋଜି ଖୋଜି ଯିବେ ।

ଭଲ ହେବ । ତୋ ବାପକୁ ହୋଇ ଟଙ୍କା ଦେବ, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ମଦ ପାଇଁ, ଖାଇବା ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦେବ, ପୁତ୍ର ରଖିବ ହାଣି ଖାଇବାକୁ ଦେବ ।

ସୁନା ବିଷୟରେ ତା ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ପଶୁଥିଲା, କାହୁଁ ପାଇଲୁ ରେ ? ସାହୁକାରର ଖମ୍ବାର ହେଲା କି ? କେଉଁ ସାହୁକାର ସେ ?

ବାୟାର ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ନିଃସହାୟ ଆଖିରେ ସୁନାକୁ ଗୁହଁଲା । ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସୁନା ବାୟାର ହାତ ମୁଠାଇ ଧରି ପଶୁଥିଲା, କହ, କହ, ତୁନି ପଡ଼ିଲୁ କାହିଁକି ? ସତେ ତୁ ହୋଇ ଟଙ୍କା ରଖିବୁ ?

ବାୟା ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିଲା, ରଖିବି । ପୁତ୍ର ରଖିବି । ତୋ ଲାଗି ଶାଢ଼ୀ ରଖିବି । ସୁନା ହାର ରଖିବି । ତୋ ବାପର ଲାଗି ଲୁଗା ରଖିବି ।

କିଏ ଦେଲା ରେ ? ଗୃହ କଲୁ କି ?

ମୁଁ ଗୃହ କରି ନାହିଁ । ସବୁ ମତେ ଗୁଞ୍ଜିଆ ଡମ୍ବ ହେଲା ।

ଗୁଞ୍ଜି ବାରିକ ଦେଲା ? କାହିଁକି ? କେଉଁଠୁ ସେ ଅଣିଲା ? କହ, [କହ, ତୁନି ରହିଲୁ କାହିଁକି ? କହ ବାୟା — ମତେ ତର ଲାଗୁଛିରେ ।

ସୁନା ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ବାୟା କହିଲା, ତୁ ଡରୁଛୁ କାହିଁକି ? ମୁଁ ଗୃହ କରି ନାହିଁ । ଗୁଞ୍ଜିଆ ମତେ ତ କଲ । ମୁଁ ତା ସାଥରେ ଗଲି ଦାକାଲଗୁଡ଼ା । ବନମାଳୀ ସାହୁକାର ଘରକୁ ଗୁଞ୍ଜିଆ ଗଲା । ମୁଁ ଯାଇ ନାହିଁ । ଗଛମୂଳରେ ମୁଁ ରହିଲି । ସେ ଗୃହ କଲା । ମୁଁ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଅସିଲି । ସବୁ ସେ ମତେ ଦେଲା କି ? ସେ ସବୁ ନେଲା । ମତେ ଅଳପ ଦେଇଛି ।

ତୁ ଗୃହ କରିବୁ ତ ?

ନା — ।

ପୁଲୁସ୍ ଯଦି —

ବାୟା କହୁଲା, ପୁଲୁସ ଯଦି ଧରିବ ମୁଁ ସତକଥା କହୁବି । ବୁଦ୍ଧିଆ ତମ କହୁବ ସେ ଗୌର କରଣ । ତାକୁ ସିନା ଶିକ୍ଷା ଦେବ, ମୋର କିସ୍ ଦେବ କି ? ବୁଦ୍ଧିଆ କହଣ ସେ ଶିକ୍ଷା ଯିବ । ଦେଲା, ସେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସୁଛି —

ବାୟା ଓ ସୁନା ବୁଦ୍ଧିଆ ଆସୁଥିବା ଦିଗକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ବୁଦ୍ଧିଆ ଧାଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ପାଦାଡ଼ କଡ଼ରେ ବୁଡ଼ି ଆସୁଥିଲେ ।

ବୁଦ୍ଧିଆ କହୁଲା, କିରେ, ତେମେ ଦହେଁ ଏଇଠି ଅଛ ? ଗାଁ ଲୋକେ ସବୁ କଥା ଜାଣିଲେଣି । ଦେ ସୁନା, ତୋ ବାପ ଜାମା ଆଉ ମାଗତା ବାପ ନାଲକ, ଗାଆଁର ସବୁ ଲୋକକୁ ଧରି ଚାଲିଆଡ଼େ ଖେଦ ଗଲେଣି । ଏଣେ ବି ଆସୁଛନ୍ତି । ତେମେ ଦହେଁ ଏଇ ଡୋଙ୍ଗର କଡ଼େ କଡ଼େ ପଳାଅ । ଦେ ବାୟା, ସେଇ ହୋଲକୂଳ ଭଙ୍ଗା ଘରକୁ ଯା—

ସୁନା କଣ ପଚାରିବାକୁ ବସିଲା । ତାର ମନକଥା ବୁଝିପାରି ବୁଦ୍ଧିଆ କହୁଲା, ତେର କରନା । ସେମାନେ ଏଇ ବାଟରେ ଆସୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଆଗରେ ଆସିଲି । ପଳାଅ—

ବାୟା କହୁଲା, ସୁନା କହଣ, ମତେ ଶିକ୍ଷା ଦେବ ।

ବୁଦ୍ଧିଆ ବୁଝିଲା, ବାୟା ତା ଆଗରେ ସବୁ କଥା କହଣ । ତାର ଭୟ ଦେଲା, ସୁନା ଯଦି ବାୟା ସଙ୍ଗରେ ନ ଯାଇ ଫେରିଯାଏ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ ଲୋକକୁ ସବୁ ଫିଟାଇ କହେ, ତେବେ ତାର ଆଉ ରକ୍ଷାରକ୍ଷଣ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ ପୋଲିସ ଧରିନେଇ ଶିକ୍ଷା କରେଇବ । ସେ ହସି ହସି କହୁଲା, ତୋର କାହିଁକି ଶିକ୍ଷା ଦେବ ? ତୁ କଣ ଗୌର କରନ୍ତୁ ? ମୁଁ ଗୌରକଲି । ମୋର ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା ଦେଲା, ତାକୁ ଜିନିଷ ଦେଲି । ପୋଲିସ ଯଦି ପଚାରେ ସତ କହୁବି । ମୁଁ ଜେଲ୍ ଯିବି । ତୋର କିସ୍ ଦେବ ? ତମୁପିଲା ହୋଇ ଶିକ୍ଷା ଯିବାକୁ ଡରବି ?

ବାୟା ଖୁସି ହୋଇ ସୁନାକୁ କହୁଲା, ଶୁଣିଲୁ ତ ସୁନା ? ବିଶ୍ୱାସ ଦେଲା ?

ସୁନା କହୁଲା, ହଁ । ଆରେ ବୁଦ୍ଧିଆ—

କଣ କହୁଛୁ ? ବାୟାକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ । ସେ ମୋର ପିଲା ଦିନର ସାଙ୍ଗଟା । ତତେ ମିଶା ମୁଁ ଭଲପାଏନାହିଁ କି ସୁନା ? ତୁଇ କହ—

ସୁନା କୃତଜ୍ଞତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଖିରେ କହୁଲା, ହଁ— ।

ବୁଦ୍ଧିଆ ପୁଣି କହୁଲା, ଆଉ ମାଗତା, ତାର ବେକଟା କାଟିଦେବାକୁ ମୋ ମନ ହୁଏ । ନାଲକର ପୁଅ ବୋଲି ପିଲାଦିନୁ ସେ ମତେ କେତେ ମାରଣ । ସେଥିଲାଗିରେ ସୁନା, ବାୟା ପାଇଁ, ତୋ ପାଇଁ ମୁଁ ଜେଲ୍ ଘରେ ପଛେ ପଶିବି, ତତେ ମାଗତାର ମାଇପ କରେଇ ଦେବି ନାହିଁ ।

ସୁନା ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଲା ।

ଗୁଣିଆ ହସି ହସି କହିଲା, ଏଇ, ପାଟି ଶୁଭୁଣ । ସେମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏବାଟେ ଯାଉଛି । ତେମେ ସେବାଟେ ଯା—ଜଙ୍ଗଲ କଡ଼େ କଡ଼େ । ଗୁଣିଲ ? ସେଇ ଭଙ୍ଗା ଘରକୁ— । ପଳାଅ—

ସୁନା ଓ ବାୟାକୁ ଗୁଡ଼ି ଗୁଣି ବାରିକ ଭଲ ପରି ଛୁଟି ପଳାଇଲା । ପ୍ରଣୟୀ ଯୁଗଳ ତାର ଗଢିପଥକୁ ଅନାଇ ରହିଲେ । ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ସେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲା । ବାୟା ଖୁସି ହୋଇ ସୁନାର ହାତ ଧରି କହିଲା, ସେ ମୋର ପିଲା ଦିନର ସାଙ୍ଗଟା । ମୋ ପାଇଁ ସେ ଶିକ୍ଷା ଯିବ । ଗୁଲ ସୁନା, ଆମେ ସେଇ ଭଙ୍ଗା ଘରକୁ ପଳାଇବା ।

ସୁନାର ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଗୁଣି ବାରିକର ଜଙ୍ଗଲରେ ସେ ଯେପରି କେଉଁ ଅଜଣା ବିପଦର ସୂଚନା ପାଇଲା । ତାର ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ବାୟାକୁ ଉଡ଼ିବ ନ ଦେଇ ସେ ତାର ପଛେ ପଛେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ଗୁଲିଲା ।

ପୋଲିଷ୍ ଥାନା । ଟେବୁଲ ଆଗରେ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ବନମାଳୀ ସାହୁକାର । ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ଜଣେ କନେଷ୍ଟବଲ । ଘର ଭିତରେ ଦୁଇ ଭିଜଜଣ ଡମ୍ବ ବସିଛନ୍ତି । ଟେବୁଲ ଆଉପାଖେ ଚଉକରେ ବସିଛନ୍ତି ସବ୍‌ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର (ମୁନ୍‌ସି) ବାବୁ । ସମସ୍ତ ହେବ ଏଗାର ।

ବନମାଳୀ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ମୋ ଇଞ୍ଚାରଟା ଲେଖନ୍ତୁ । ମୋ ଘରୁ କାଲି ରାତିରେ ସବୁ ଗୈର ହୋଇ ଯାଇଛି । ଦୟା କରନ୍ତୁ—

ମୁନ୍‌ସି ବାବୁ ମୁହଁ ଟେକି କହିଲେ, ରହ ସାହୁକାର । ଗୈର ତ ଯାଇଛି ମୁଁ କରବ କଣ ? କିଏ ଗୈର କଲା ଦେଖିଛୁ ? ତମ ଲେକକ୍ ଅଭ୍ୟାସ ମିଛରେ ହେଲେ ଇଞ୍ଚାର ଦେଇ ମଣିଷକୁ ହଇରାଣ କରିବ । ଖରାବରେ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ, ପାହାଡ଼ ଡୋଙ୍ଗର ଖୋଜ ଖୋଜ ଶେଷକୁ କିଛି ଫଳ ହେବ ନାହିଁ ।

ମିଛ ନୁହେଁ ମହାପ୍ରଭୁ ! ମୁଁ ସମ୍ଭରଡ଼ା ଯାଇଥିଲି । ଦାକାଲ୍‌ଗୁଡ଼ାରେ ଦୋଘର କରିଛି—

ବେଶି ଗୁଡ଼ାଏ ବକ ନାହିଁ, ଦୋଘର, କର କି ଗୈରକର କର । ଗୈର କରିବାଟା କେହି ଦେଖିଛି କି ?

ଦେଖିଥିଲେ ଗୈର କେମିତି ହେବ ମହାପ୍ରଭୁ !

ନ ଦେଖିଲେ କେନ୍ଦ୍ର କେମିତି ତଳବ ସାହୁକାର ? କୋଟ୍ ଘର ବିଶ୍ୱାସ କରିବ କି ? ମୁଦାଲ ଖଲ୍‌ସ ହେବ ସିନା । କାହା ଉପରେ ତମର ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

ଅଜ୍ଞା ମହାପ୍ରଭୁ—ବନମାଳା ଭାବବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମୁନ୍ସି କହିଲେ—ଅଗ୍ନି, ଭାବକର ଜୁଦ । ମୁଁ ଅନ୍ୟ କାମ କରୈ ।

ଜମାନ୍ (କନ୍ଝେବଳ) ପୋଲିଷ ଶାଢ଼ୀରେ ସଲମ୍ କର କହିଲେ—

ହଜୁର—

ମୁନ୍ସି ପଚାରିଲେ, କଣ ?

ଜମାନ୍ କହିଲା, ସାହୁକାରର କଥାଟା । ଲେଖିନେଇ ସିଭଲ ଜଷ୍ଟିସ୍

ଲେଖିଦେଲେ—

ମୁନ୍ସି ହସି ହସି କହିଲେ, ଅଗ୍ନି, ସେ କଥା ପରେ ଦେଖିବା । ସୁନାମଣି

ତମ ହାଜର ହେ ?

ଜମାନ୍ ପାଟି କର ଡାକିଲା, ସୁନାମଣି ତମ ।

ହାତ ଯୋଡ଼ି ସୁନାମଣି ତମ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଦୁଇଥର ଶିକ୍ଷା (ଜେଲ) ଭେଟିବାରୁ ତାକୁ ଫିମିନାଲ ଟ୍ରାଇବର ମେମ୍ବର (ସି-ଟି-ଏମ୍ ବା ସିଟାମ୍) କରା ହୋଇଛି । ପ୍ରତିଦିନ ସାଞ୍ଜ ୧୧ ଘଣ୍ଟା ଓ ୩ ଘଣ୍ଟାରେ ସବୁ ସିଟାମ୍ଙ୍କୁ ଆନାରେ କମ୍ପା କୌଣସି ନୟୁକ୍ତ ରଦ୍ଦଲେକ ଘରେ ହାଜିର ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଅନୁପସ୍ଥିତ ହେଲେ କେନ୍ଦ୍ର କର ସି-ଟି ଅକ୍ସ ଅନୁସାରେ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ ଭେଟିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ମୁନ୍ସି ପଚାରିଲେ, କିରେ, କାଲି ସାଞ୍ଜରେ ହାଜିର ଦେବାକୁ ଆସିଲୁ ନାହିଁ । ସାର୍କଲକୁ (ପୋଲିସ୍ ଇନସ୍ପେକ୍ଟରଙ୍କୁ) ଉପୋକ୍ତ କରୁଛି ।

ନାହିଁ, ମହାପ୍ରଭୁ ! ରକ୍ଷା କର ମହାପ୍ରଭୁ ! ମୋର ଗାଁ ଏଠିକି ଦଶ ମାଇଲ୍, ଦିଅଁ ଡୋଙ୍ଗର ପାରି । ଅସୁଥିଲି, ସାଞ୍ଜ ହେଲା, ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ କିନାମହୋଇ (ନାଲ) ଛେକି ଦେଲା (ଅଟକାଇ ଦେଲା) ।

କୋସପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ନଇଁ ନାଲ । ପାହାଡ଼ ପର୍ବତରେ କାହିଁ କେଉଁ ଅଜ୍ଞା ଆନରେ ବର୍ଷା ହେଲେ ପାଣି ଗଡ଼ିଆସି ନାଲରେ ପଡ଼େ । ଉଠି ପାହାଡ଼ରୁ ପାଣି ଡେଇଁ ଆସି କାଳଫମେ ଦୁଇପାଖର ବଣ ମାଟି ତାଡ଼ି ନାଲ ବା ଝୋଲା କରେ । ଆଖି ପାଇବ ନାହିଁ ଖଣି । ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ନାଲ ତଳକୁ ଗୁହଁଲେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ଦିଏ । ଏପରି ଝୋଲା ବା ନାଲ କୋସପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଅଣେନ । ପ୍ରତି ଝୋଲା ବା ନାଲ ଡିଇ ପାହାଡ଼ରୁ ତଳ ଭୂଇଁକୁ ଗଡ଼ିଲା ବେଳେ କେତେ ଜଳପ୍ରପାତ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଜିଲ୍ଲାଟାୟାକରେ ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ ହୋଇ ଦୁଇଗ ଜଳପ୍ରପାତ ଅଛି ।

କାହିଁ କେଉଁ ଦୂର ପାହାଡ଼ରେ ବର୍ଷା ହେଲେ, ହଠାତ୍ ନଇଁ ନାଲରେ ପାଣି ପଡ଼େ । ସୁଅର ତୋଡ଼ରେ ନାଗ ମୁଣ୍ଡ ଦି ଖଣି ହେବ । ଆଖୁ ଏ ପାଣିରେ ପଶି ପାଟିଏ ହାତର ନାଲ ପାରି ହେବା ଦୁଃସାଧ୍ୟ । ପଥୁଛଅ ନାଲ, ଡଙ୍ଗା କାଠୁଆ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଝୋଲର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଅଟକି ରହିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଯାଣିର ତୋଡ଼ି ଖସିଲେ କିମ୍ବା ପାଣି କମିଲେ ଲୋକେ ପଣି ନାଳ ପାରି ଦୃଅନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ଘୋର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ, ମାଲୁଆ ମଣା ପଲ ମଝିରେ ବସି ବସି ଶୁଦ୍ଧ କାଟିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ମୁନ୍ସି କହିଲେ, ଝୋଲ ଛେକିବା କଥା ଅଇନରେ ନାହିଁ । ଅଇନ୍ କହୁଛି ସିଟାମ୍ ଗର୍ଦ୍ଦାଳର ଦେଲେ ତାକୁ ଶିକା କରେଇବ । ଭିଙ୍ଗୁ ଡମ୍ବ କାହିଁ ?

ଭିଙ୍ଗୁ ଡମ୍ବ ହାତ ଯୋଡ଼ି ପଦାରୁ ଅସି ଅଗରେ ଠିଆ ହେଲା ?

କରେ, ତୋର କଣ ହେଲା ? ତୁ କାହିଁକି ଅସିଲୁ ନାହିଁ ?

କିଏ କରବ ମାହାପ୍ରାୟ, ପହରଦନ ଶୁଭରୁ ମୋ ମାଇପ କଣ୍ଠ ପାଉଥିଲା । କାଲି ଶୁଭରେ ଅଣ୍ଟି ଶୁ ପିଲଟେ ହେଇଛି । ଏକୁଟିଆ ମଣିଷ । କେମତା ଗୁଡ଼ି ଅଇଲ । ତୁଇ ରଖ—

ଗ୍ରେପ୍—ବେଶି ଗୁଡ଼ାଏ ବକ୍ ନାହିଁ । ସିଟାମ୍ ହେଉ ସାତଥର ଜେଲ ଗଲୁ ତଥାପି ତୋ ବଦ୍‌ମାସି ଗୁଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତନି ଥର ଗୁଡ଼ି ଦେଲା । କେବେ କହୁଚ, କାଇଲା ପଡ଼ିଲୁ (ବେମାର ହେଲୁ) କେବେ ତୋର ମାଇପ ମରୁଛି, ଯୁଣି କେବେ ମାଇପ ଜନମ କରୁଛି । କରେ—?

କିଏ କରବ । ଥରେ କର ତୁଇ ମତେ ଶିକା କରାଉରୁ ଅଉ ଗୋଟେ କର ମାଇପ ପଲଉଛି । କଣ ଖାଇ ରହିବ କି ? ମୁଇ ତ ଶିକା ଖଟିଲୁ । ଶିକା ଭେଗି ଫେରି ଅଉ ଗୋଟେ ଅଣିଲେ—

ଏମିତି କେଇଟା ଆଇଲୁ, କେଇଟା ଗଲେ ?

ତୁଇ ହସାବ କର—ଫେତେ ଥର ଶିକା କରେଇଲୁ ସେତେଟା । ଲେଖି ଦେ, ଜେଲରେ ଥିବ । ଅଉ ଅସିବ ନାହିଁ ।

ହଁ, ମେଇଆ ଲେଖି ଦେବ ।

କାତ୍ରାକା ଟିପୁ କକି ଅଗକୁ ଅସି ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା, ମୋର ପୋଡ଼ି ଖାଇଦେଲେ ମାହାପ୍ରାୟ —

କିଏ ଖାଇଲା ରେ ?

କେମିତି ଜାଣିବ ? ତନିଶୁଦ୍ଧ ହେଲା—କିଏ ମୋର ଶାଳ ଖୋଲି ପଟେ ଫୁଡ଼ ନେଲା । ଗୋତା (ଖୁରୁ ଚନ୍ଦ୍ର) ଖୋଜି ଗଲା । ବିସିନ୍‌ପଦର ଡୋଙ୍ଗର ଭିତରେ, ଗୋଟେ ପଥର ସକ୍ଷରେ ଫୁଡ଼ର ମୁଣ୍ଡଟା ପଡ଼ିଥିଲା । ରକ୍ତ ପଡ଼ିଛି । ବିସିନ୍‌ପଦର ଡମ୍ବମାନେ ମାରି ଖାଇଦେଲେ । ନାଇକକୁ ପଚାର ।

ନାଇକ କହିଲା, ଖାଇଲେ ମାହାପ୍ରାୟ । ସଞ୍ଜବେଳେକେ ମୋର ଘରେ ଅଣି ମାଉଁସ ଦେଲେ । ମୁଇ ନ ଥିଲି । ମୋ ମାଇପ କହିଲା, କେଉଁଠୁ

କାନ୍ତ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଆଣିଲ ରେ ? ଡମ୍ବ ପିଲେ କହିଲେ, ଡୋଙ୍ଗର ଉପରେ ବାଘ ମାରି ପକେଇ ଥିଲା । ଟିପ୍ପୁରଟା ବୋଲି କେମିତି ଜାଣିବ ।

ମୁନ୍ସି ଲେଖି ସାରି କହିଲେ, ତୁ ବି ସେଥିରେ ଅଛୁ । ସବୁ ଥର ଖସି ଯାଉଛୁ । ଏଥର ଚତେ ଛୁଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ନାଲକ କହିଲା, ତୋର ଇଷ୍ଟ (ଇଚ୍ଛା) ଏକା ।

ଯଦି ବଞ୍ଚୁ, ଚୋର ଧରେଇଦେ ।

ଧରେଇଦେବି ମାହାପ୍ରଭୁ ।

ବନମାଳ ସାହୁକାର ଆଗକୁ ଆସିଲେ ।

ମୁନ୍ସି କହିଲେ କିହେ, କାହା ଉପରେ ତମର ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି ?

ବନମାଳୀ କହିଲେ, କେମିତି ମିଛ କଥା କହିବି ? ଦାକାଲଗୁଡ଼ା ଘରେ ମୋର ଶିଳା ଗୋବିନ୍ଦ ଏକା ଥିଲା । ଚଉତୁ ଡମ୍ବ ଓ ସୁକୁ ଡମ୍ବ ଦିହେଁ ମୋର ଖମ୍ବାରି । ସେମାନେ ବି ସେଇଠି ଥିଲେ । ଗତ ରାତିରେ ମୋର ବିଷମକଟକ ଘରେ କିଏ କବାଟେ ଖଡ଼ ଖଡ଼ କଲା । ପଡ଼ା ଲୋକ ସମସ୍ତେ ଉଠିଲେ । ଚୋର ପଳେଇଲା । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ପାଖକୁ ଖବର ପଠେଇଲେ । ପରଦିନ ରାତିରେ ସୁକୁ ଓ ଚଉତୁ ବିଷମକଟକ ଆସି ରାତିରେ ଜଗିଲେ । ସେଇ ରାତିରେ ମୋର ଦାକାଲଗୁଡ଼ା ଘରୁ ଚୋର ହେଲା ।

କଣ ଚୋର ହୋଇଛି ?

ଘରର ତାଲା ଖୋଲି, ଘର ଭିତରେ ଥିବା ପେଡ଼ି ଭାଙ୍ଗି ନଗଦ ଦଶ ଟଙ୍କା, ଗୋଟାଏ ସୁନା ହାର ଅନ୍ଧାଜ ଗୁରତୋଳା ଓଜନର, ଦିଟା ନୂଆଖଦ, ଗୋଟାଏ ରଙ୍ଗିନ୍ ନୂଆଶାଢ଼ୀ । ଗୁଡ଼ାଲ ଘରୁ ଗୋଟାଏ ପୁତ୍ର ବି ଚୋର ଯାଇଛି ।

ମୁନ୍ସି ସବୁକଥା ମନ ଦେଇ ଶୁଣିଲେ ଓ ଲେଖିଲେ । ମୁଣ୍ଡର ବାଲ ଓଟାରି ଭାବି ଭାବି କହିଲେ, ତମର ସେଇ ମଦୁଆ ଶିଳା ଗୋବିନ୍ଦର ଏ କାମ ।

ବନମାଳୀ କହିଲେ, ମଦପାଣି ଖାଇ ଲାସେ ଟଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ଯେ ଉଡ଼େଇ ଦେଲା, ସେ ରତ୍ନଶିର ହାର ଅଉଁ ଶାଢ଼ୀ ଚୋର କରିବ ? ଗାଈ ଚୋର କରିବ ? ନାହିଁ ମୁନ୍ସି ବାବୁ, ଗୋବିନ୍ଦ ଚୋର କରିବ ନାହିଁ ।

ତେବେ—ତେବେ, ସୁକୁ ଆଉ ଚଉତୁ—

ବନମାଳୀ କହିଲେ, ସେ ଦିହେଁ ରାତିସାରା ବିଷମକଟକରେ ମୋ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଉଥିଲେ ।

ମୁନ୍ସି କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ସ୍ଥାନ ତଦନ୍ତ କରିବି । କାଲି ସକାଳୁ ଯିବି ।

ହଠାତ୍ ଗୋଲମାଲ ଶୁଭିଲ ପଦାରେ । ମୁନ୍‌ସିଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧ ସମସ୍ତେ ଥାନାଘର
ପଦାକୁ ଗଲେ । ମୁନ୍‌ସି କାମରେ ମନ ଦେଲେ । ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍ ପରେ ଜଣେ ଜମାନ୍
ଅସ୍ତିର ହୋଇ ଘରେ ପଶିଲା ।

ଜମାନ୍ କହିଲା, ମଡ଼ର୍ ହଜୁର ।

ମଡ଼ର୍ ! ମୁନ୍‌ସିଙ୍କ ହାତରୁ କଲମ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଉଠି ଠିଆ
ହେଲେ ।

ଜମାନ୍ କହିଲା, ଅସୀମୀ ଖୁଣ୍ଟିର ମୁଣ୍ଡଧର ହାଜର । କହୁଛି, ଫରେଷ୍ଟ
ଜମାନ ଖୋଲା ପାଖରେ ତା ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀକୁ ଧରଲା । ଅସୀମୀ ଖବର ପାଇ ଜମାନର
ମୁଣ୍ଡ କାଟିଲା !

ମୁନ୍‌ସି ବିଚଳିତ ହୋଇ ଆଦେଶ ଦେଲେ—ଅସୀମୀକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ଆରେଷ୍ଟ କର, ହାତକଡ଼ି ଲଗାଅ । ସେ ଖୁଣ୍ଟି ।

ଦୁଇଜଣ ସିପାୟ ସଙ୍ଗୀନଲଗା ବନ୍ଧୁକ ଟେକି ଖୁଣ୍ଟି ଅସୀମୀକୁ ଧରିବାକୁ
ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଆଗକୁ ଅସୀମୀର ହାତରେ ଗାମୁଛାରେ ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା
କଟା-ମୁଣ୍ଡ । ଶୁଖିଲା ରକ୍ତ ଜୁଡ଼ୁ ଜୁଡ଼ୁ । ତା ପଛରେ ଆଠ ଦଶଜଣ କମ୍ ଲୋକ
ଓ ତିନି ଗୁରୁଜଣ କମ୍-ଲଳନା । ଜଣକର ଖୋଲା ବସରେ ଉତାଣି ପିଲଟିଏ
ଲଗିଛି । ସୀର ଖାଉଟି ଓ ଜୁଡ଼ୁ ଜୁଡ଼ୁ କରି ଗୁହଁଛି । ଦରବୁଡ଼ୀ ସେ, ହେବ
ପର ଯୁବକ ଅସୀମୀର ଜନନୀ । କାଇଆଣୀ ପର ଏଣେ ତେଣେ ଗୁହଁଛି । ଫୁର୍-
ଫୁର୍ ମୁଣ୍ଡୀ । ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼ିପଡ଼ୁଛି ।

ସାରକା ପେଙ୍ଗୁ କଲର ଘର—ପୁଣି ଗାଁ ମଝିରେ । ସମୟ ଅପସନ୍ନ ।
ପେଙ୍ଗୁର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଲକି ଗୋଡ଼ା (ନାଲ) ରୁ ଦୁଇ ମାଠିଆ ପାଣି ଆଣି ଘରେ
ରଖିଲା । ଟିକିଏ ଦମ୍ ନେଇ ଶୁଖିଲା କାଠ ସଜାଡ଼ି ରଖିଲା । ମନରେ ସରଗ
ନାହିଁ । ପେଙ୍ଗୁର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେବାକୁ ସିନା ଆଗରୁ ଏଡ଼େ ଖୁସି ହେଉଥିଲା ।
ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହୋଇ ଆସିଲା ପରେ ତା ମନର ସରଗ ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ପେଙ୍ଗୁ ଖମ୍ବାର ହୋଇଛି । ଶୁଦ୍ଧ ପାହୁଲେ ପେଜ ମନ୍ଦିର ପିଇ ପେଙ୍ଗୁ
କାମ କରିବାକୁ ବଡ଼ଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମକୁ ଗୁଲିଯାଏ । ଗୁରୁମୁଖି ଘରେ ଜୀବନମୁହଁ
କାମ କରି ଶୁଦ୍ଧ ହେରେ । କଥଣ କରିବ, ଖମ୍ବାର ହେଉଛି, ମୁଣ୍ଡ ବକିଛି । ପୁଣି
ଗାଁରୁ ବଡ଼ଗୁଡ଼ା ଗଲେ ଦୁଇଟା ନାଲ ପାଇ । ଗୋଟାଏ ଡୋଙ୍ଗର ଉପରେ ଚଢ଼ି
ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ଶୁଦ୍ଧ ବକାଳି ଯଦି ନାଲରେ ପାଣି ପଡ଼େ କି ଡୋଙ୍ଗର କଡ଼ି
ଜଙ୍ଗଲରେ ବାଘ ମାତେ ପେଙ୍ଗୁ କରିବ କଥଣ ?

ପେଙ୍ଗୁ ଖମ୍ବାଇ, ଛଅ ବର୍ଷ ଖମ୍ବାଇ ହୋଇ ରହିବ । ଓଃ, ଛ ବର୍ଷ !
ପେଙ୍ଗୁ ସଙ୍ଗେ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଆଗ ପଛ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ଗୁଲି ପାଇବ
ନାହିଁ ।

ପୁଲକି ମନରେ ଆସିଲା ବିଦ୍ରୋହ, ପରଘରା ହେବାର ବିଦ୍ରୋହ ।
ପେଙ୍ଗୁ କୁ ଯଦି ସେ ବାହା ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା, ଯଦି ମାଗତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହୋଇ-
ଥାନ୍ତା, ମାଗତା ତ ପରର ଖମ୍ବାଇ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ବଣ ଭାଇ ବୋଲି ଗାଁ ଲୋକେ
ଯଦି ବାସନା କରନ୍ତେ, ମାଗତା ଜୋରମାନା ଓ ଭୋଜିଭୁତ ଦେଇ ପାରନ୍ତା ।

ପୁଲକିର ଯୌବନ ପୁଲକି ଉଠିଲା । ମାଗତା ଭଲ, ପୁଙ୍ଗି ଖରାପ । ସେ
ଖମ୍ବାଇ । ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି ସାହୁକାର ଘରେ ଖଟି ଖଟି ପୁଣି ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ନାଲ ପାଇ
ହୋଇ ଆସି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ରାତିରେ ଶୋଇପଡ଼େ । ପୁଲକି ଗୁହଁ ବସେ । ମନର
ସରାଗ ମନରେ ମରେ । ଅଶ୍ରୁ ହୋଇଛି, ପଦେ କଥା କହିବାକୁ ବେଳ ପାଏ
ନାହିଁ ।

ପୁଲକି ଅଶ୍ରୁ ସଳଖି ଠିଆ ହେଲା । ପଦାକୁ ଗୁହଁଲା, ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଲତା
ଆସୁଛି । ଲତା ପାଖକୁ ଆସିଲା । ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲା, ଏ ପୁଲକି, ଗାଁ ଲୋକେ
ଫେରି ଆଇଲେ । ବାୟା ଓ ସୁନାକୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଲତାର ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ ସରେ । ନାଉକ ନୋକାର ରାଗ ମରିଛି ।
ଆଉ ସୁନା ତାର କେହି ହୋଇ ପାଇବ ନାହିଁ । ଲତାହିଁ ହେବ ତାର
ବୋହୂ, ମାଗତାଘର ଘରଣୀ । ଲତାର ବାପ ଉର୍ଲାକା ବାସୁର ଆୟା (ଭୂମା) ର
ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ସେ ମୁକ୍ତ ହେବ ।

ପୁଲକି ପଚାରିଲା, ସେମାନେ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ? କାଲିଠୁଁ ଗଲେଣି —
ଯେଣେ ଯାଆନ୍ତୁ, ମାଗତା ଆଉ କିଛି କରିବ ? ମଦ ଖାଇ ଟାଙ୍ଗି ଧରି
ଗୁଲୁଛି, ଆଉ ପାଟି କରୁଛି, ବାୟାକୁ ଦେଖିଲେ ତାର ମୁଣ୍ଡ କାଟିବ । ମୁଁ
କହିଲି, ହେ ମାଗତା, ସୁନା ସୁନା ହୋଇ ମରିବୁ କି ? ଗୁଲ, ଗୁଲ, ଆମେ ମିଶା
ପଲେଇବା ।

କିଛି କହିଲା ମାଗତା ?

କିଛି ଆଉ କହିବ ? ଟାଙ୍ଗି ଧରି ମତେ ମାରିବାକୁ ଆଉଁଛି । ମୁଁ ପଲେଇ
ଆଇଲି । ହେ ପୁଲକି, ଭୁଲ ଥରେ ମାଗତାକୁ କହି ଯା, ଯାକରା ଠାକୁରାଣୀ ସବୁ
ଦେଖୁଛି । ନାଉକଲେ ସେ ଖାଇଦେବ । ମାଗତା ମତେ ଘରକୁ ନେଉ ।

ପୁଲକି ହଂସରେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଜଳିଗଲା । ମୁହଁ ଫଣଫଣ କରି
କହିଲା—ମୋର କିଛି ଥାଏ ରେ ଲତା, ମୁଁ କାହିଁକି ତାକୁ କହିବି ? ମତେ ସେ
ମାରିଦେବ । ତୁ ଯା ।

ଲତା ଦୁଃଖିତ ହୋଇ, ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ଅଭିମାନରେ କହିଲା, ପୁଲକି, ତୁଇ ମୋର ପିଲା ଦିନର ସାଙ୍ଗଟା ନୁହଁ କି ? ତତେ କହିବି ନାହିଁ ତ କାହାକୁ କହିବି ? ତୁ ମୋ ଲାଗି ମାଗତାକୁ କହ । ସେ ତୋର କଥା ମାନିବ ।

ମାନୁ କି ନ ମାନୁ ମାଗତାକୁ ଝୁରୁ ତୁ ମରୁରୁ କାହିଁକି ? ଆଉ କଣ କେହି ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ନାହିଁ ? କାହାର ହେଲେ ହାତ ଧରି ଚାଲି ଯାଉନୁ ? ନାଇକର ବୋହୂ ହେବାକୁ ତୋର ମନ, ନାଇକର ତ ମନ ନାହିଁ ତତେ ବୋହୂ କରିବ ।

ପୁଲକି କହିଲା, ଆଉ ଗୋଟେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ାର ହାତଧରି ଗଲେ ମୋ ବାପର ଡମ୍ବା କାନ୍ଦିବ ନାହିଁକି ? ସେ ମତେ ଅତି ଭଲ ପାଉଥିଲା ରେ । ସେଇଥିୁ ପାଇଁ ମାଗତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେବାକୁ ମୁଁ ଚାହୁଁଛି । ନାଇକର ବୋହୂ ହେବାକୁ ମୁଁ ସକ୍ଷମ ନୁହେଁ—ମୋ ବାପର ଡମ୍ବାକୁ ଶାନ୍ତି ଦେବାକୁ ।

ପୁଲକି ଲତାର ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖିଲା । ତଥାପି ସେ କହିଲା, ଲତା ମୁଁ ସତ କହୁଛି । ତୁ ଭଲ ବୁଝ୍ କି ମନ୍ଦ ବୁଝ୍, ପରର କଥାରେ ମୁଁ ପଶିବି ନାହିଁ । ନାଇକି ରାଗିବ, ତୁ ଯା ଯା ।

ପୁଲକି ଘରେ ପଶି ତାଟି ଦେଲା । ଲତା ମୁହଁରେ ତା ଘର ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ମନକୁମନ କହିଲା, ମୋର କଥା କେହି ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ମୋର କେହି ନାହିଁ । ମାଗତା ମତେ ହାଣିବି କହୁଛି । ହାଣି ଦେଉ । ପୁଲକି କହୁଛି, ନାଇକର ବୋହୂ ହେବାକୁ ମୁଁ କାନ୍ଦୁଛି । ହେ ଯାକରା, ତୁଇ ଏକା ଜାଣୁ । ନାଇକର ବୋହୂ ହେବାକୁ ମୁଁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ବାପ ତତେ ସାଷୀ ରଖି ମତେ ମାଗତାର ମାଇପ କରିବାକୁ କହିଥିଲା । ତୁଇ ଜାଣୁ ଯାକରା, ମୁଁ ମାଗତାର ମାଇପ, ଯିବି ପୁଣି ତା ପାଖକୁ । ମାରିବ କହୁଛି, ମାରୁ ।

ଆଖିର ଲୁହ ସେ ପୋଛିଲା ନାହିଁ । ପୁଲକିର ଘର ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲା ।

ପୁଲକି ତାଟି କବାଟ ଖୋଲି ଘରୁ ବାହାରିଲା । ମନକୁ ହସି ମନକୁମନ କହିହେଲା, ମାଗତାର ଧନ ଲତାକୁ କରିବ ପାଗଳ । ଲତା ହେବ ନାଇକର ବୋହୂ, ଆଉ ମୁଇ ଥିବି ଖମ୍ବାଇ ପୁଲିର ମାଇପ । ଦିନ ରାତି ପୁଲିକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିବି ? ହା, ଏଇ, ମାଗତା ଆସୁଛି ।

ପୁଲକି ଚାହିଁ ରହିଲା । ମାଗତା ମନ୍ଦ ନିଶାରେ ଢଳି ଢଳି ହାତରେ ଟାଙ୍ଗି ଧରି ପହଞ୍ଚିଲା । ପୁଲକିକୁ ଦେଖି ସେ ପଚାରିଲା, ଲତା କାହିଁ ଗଲା ପୁଲକି ?

କାହ୍ନୁ ନରଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାବଳୀ

ପୁଲକି ହସି ହସି ପରୁରଲ୍ଲ, ସେ ଯହଁ ଯାଉଁ, ତା ଠାରେ ତୋର କି କାମ
ଅଛୁ ମୋତେ ଆଗ କହତ ।

ତାକୁ ମୁଁ ହାଣିଦେବି । ସବୁବେଳେ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଲାଗିବି ।

ମୁଁ ଜାଣେରେ ମାଗତା, ତୁଇ ମୋର ବଣ ଭାଇଟା । ଆ, ପେଜ ଟିକେ
ପିଇ ଦେ । ବସିଯା ଟିକେ । ସବୁ କଥା ତତେ କହବି । ଲତାକୁ ତୁ ଜାଣିନୁ ରେ ।
ଆ, ମାଗତା ।

ମାଗତାର ହାତ ଧରି ପୁଲକି ଘର ଭିତରକୁ ନେଲା । ତାଟି ଖୋଲା
ରହିଲା । ପୁଲକି ନାଉ ତୁମ୍ଭାରେ ପେଜ ଦେଲା । ମାଗତା ପିଇଲା । ପୁଲକି ବସିଲା,
ମାଗତାର କ୍ଳାନ୍ତ ଦୂର ହେଲା । ପୁଲକି ତାଟି ଅଳ୍ପ ଆଉଁସାଇ ମାଗତା ପାଖରେ
ବସିଲା । ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲା, ସୁନାକୁ ବାୟା ଘିଅ ନେଇ ପଲେଇଲା । ଜାଣୁ
କି ମାଗତା, କାହାର ଶିକ୍ଷାରେ ସୁନା ଗଲା ? ଏଇ ଲତାର ଶିକ୍ଷାରେ ।

ମାଗତା ପରୁରଲ୍ଲ, ଲତାର ?

ପୁଲକି କହିଲା, ହଁ, ସବୁ ସେ ଜାଣେ । ଆଗରୁ ସବୁ ଠିକ୍ କରୁଥିଲା ।
ଲତା ମନେ କରଇ ସୁନା ପଲାଇଲେ ତୁଇ ତାକୁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରୁ । ଆଉ ତ
କେହି ନାହିଁ ।

ମାଗତା ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ିଲା । ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଟାଙ୍ଗି ଧରି ଆଖି ତରୁଟି
କହିଲା, ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରବି, ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ! ଲତାର ମୁଣ୍ଡ ହାଣିବି । ଝୋଲାରେ
ପକାଇବି । ହଁ, ଲତାର ମୁଣ୍ଡ ହାଣିବି । ସେଇ ଏକା ସୁନାକୁ ଭଗେଇଦେଲା ।

ପୁଲକି ମାଗତାର ହାତରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଟାଙ୍ଗି ଟାଣି ନେଲା ।
ମାଗତାର ଅଳ୍ପ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସି ତାର ମୁହଁକୁ ପିପାସାକୁଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁ
କହିଲା, ଲତାର ମୁଣ୍ଡ ସିନା ହାଣିବୁ, ହେଲେ, ସୁନାକୁ ତୁ ପାଇବୁ ନାହିଁ ।
ବାୟାର ସାଥରେ ସୁନା ପଲେଇବ, କେତେ ଦୂରକୁ, ଗଙ୍ଗାମ ।

ଗଙ୍ଗାମ ? ସୁନା ଆର୍ ଫେର୍ବ ନାହିଁ ? ପୁଲକି, ସେ ଯାଉ, ତାକୁ
ପାକରା ଖାଉ, ତାକୁ ବାଘ ଖାଉ, ତାକୁ ମୁଁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରବି ନାହିଁ । ମୁଇଁ ମଦ
ଗନ୍ଧବି, ଆର୍ ପିଇବି । ଭଲ ହେବ । ଲତାକୁ—

ମାରିବୁ ନାହିଁ ମାଗତା, ସେ ନିଜେ ମରିବ ।

ନିଜେ ମରିବ ? ଝୋଲା ଭିତରକୁ ଡେଇଁବ ? ବାଘ ଆଗକୁ ଯିବ ?

ପୁଲକି ତାର ଦୁଇ ହାତ ଧରିଲା । ବହୁଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲା । କହିଲା,

ମାଗତା—

କଣ ପୁଲକି ?

ମୁଇଁ ତୋ ସାଥରେ ଯିବି ।

ମୋ ସାଥରେ ଯିବୁ ? ଏ—ତୁ ପୁଙ୍ଗିର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ତୁଇ ମୋର ବଣ
ଭଉଣୀ—

ପୁଙ୍ଗି ଖମ୍ବାର ହୋଇଛି । ସେ ସାହୁକାର ଘରେ ରହୁଛି । ମୁଁ ତା ପାଖରେ ରହିବି ନାହିଁ । ତୁମ ଯଦି ନ ନେଉ, କେଣେ ହେଲେ ପଳେଇବି । ତୁମ ମୋର ବଣ ଭଲ ସିନା, ମୋର ଭଲ ତ ନନ୍ଦ । ତୋର ପରସା ଅଛି, ଗାଁ ଲୋକକୁ ଜୋରମାନା ଦେବୁ । ପୁଙ୍ଗି ହୋଇ ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ଦେବୁ । ଭୋକି ଦେବୁ ସବୁକୁ ।

ହଁ, ଟଙ୍କା ଅଛି । ହେଲେ, ପୁଙ୍ଗି ମତେ ମାରିବ ନାହିଁକି ?

ପୁଙ୍ଗି ମାରିବ ତତେ ? ତୁମ ନାଭିକର ପୁଅ, ତୋର କିଏ କଣ କରିବ ?

ମାଗତା ଭାବିଲା । ପୁଲକକୁ ଗୁହଁଲା । ପୁଲକର ହାତ ଧରିଲା । ମନର ଅଦମ ପ୍ରକୃତି ପୁଲକ ଅଡ଼କୁ ତାକୁ ଢଳାଇ ଦେଲା ପୁନା ପଳେଇଛି, ଲତାକୁ ସେ ଗୁହଁ ନାହିଁ । ପୁଲକ ଭଲ, ପୁଙ୍ଗି ଖମ୍ବାର । ତା ପାଖରେ ପୁଲକ ରହିବ ନାହିଁ । ପୁଲକକୁ ସେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରିବ । ପୁଲକକୁ ସାଥରେ ନେଇ ଡୋଙ୍ଗରକୁ ପଳାଇବ ।

ସତେ ପୁଲକ, ଯିବା ?

ପୁଲକ ଠିଆହେଲା । ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ।

ମାଗତା ଉଠିଲା । ପୁଲକର ହାତ ଧରି କହିଲା ଗୁଲ । ତୁମ ଆଗେ ଆଗେ ଗୁଲ । ମୁଁ ତୋର ପଛେ ପଛେ ଯିବି । ଡୋଙ୍ଗରକୁ ଯିବା ନାହିଁରେ ପୁଲକ— ଶୁଭରେ ବାଦ ଖାଇବ । ଜଳାଇ ବାଟରେ ମୋର ମାଉସୀ ଘରକୁ ପଳାଇବା— ବଣିପଦର । ଗୋଟେ ଡୋଙ୍ଗର ଡେଇଁଲେ, ଆଉ ଡୋଙ୍ଗର ଉପରେ । ଗୁଲ ପୁଲକ, ତୁମ ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେବୁ । ମୁଇଁ ହେବି ତୋର ଅଣ୍ଟା ।

ପୁଲକ ପୁଲକିତ ହୋଇ ମାଗତାର ଛୁଇଁ ଉପରେ ମୁହଁ ରଖିଲା । ମାଗତା ତାର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଲା । ଦୁହେଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ପୁଙ୍ଗିର ଘର ଭିତରୁ ବାହାର ଗଲେ ।

ପୁଲକର ନାମ ଧରି ଡାକି ଡାକି ପୁଙ୍ଗି ଆସିଲା । ଦେହଯାକ ନନ୍ଦ ଲୁହାଣ । ମୁଣ୍ଡରେ ବଳା ହୋଇଛି ଖଣ୍ଡେ ପଟି । ହାତରେ ବାଡ଼ି ଧରି ଗ୍ରେଟେଇ ଗ୍ରେଟେଇ ଗୁଲୁଛି ।

ଏ ପୁଲକ, ପୁଲକ, ପୁଲକ—

ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ପୁଙ୍ଗି ତାକୁ ଖୋଜିଲା । ପୁଲକ ନାହିଁ । ନାଉ ତୁମ୍ଭା ପଡ଼ିଛି । କାହାର ଟାଙ୍ଗି ଖଣ୍ଡେ ଥୁଆ ହୋଇଛି । କାନ୍ଥ ହୋଇ କାନ୍ଥକୁ ଆଉଁସି

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରହାରୀ

ବସିଲା । ଦେହ ହୋଇ ମାରିଯାଉଥାଏ । ପୁଣି ତାଙ୍କର ପୁଅ, ପୁଲକି—ର,
ପୁଲକି—ର—

ପୁଲକିର ଜବାବ ନାହିଁ । ଘର ଆଗରେ ଯାଉଥିଲା ପୁଲକିର ମା । ସେ
ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ପଚାରିଲା, କିଏ ହେଲା ରେ ପୁଅ, ପୁଲକି ନାହିଁ କି ?

ପୁଅ ମୃତ ହୋଇ ନାହିଁ କଲା । କହିଲା, ମା, ପାଣି କି ପେଜ ଟିକେ
ଦେ ।

ପୁଲକିର ମା ହାଣ୍ଡିରୁ ପେଜ (ପଇସା) ଆଣି ଦେଲା । ପୁଅ ତକ ତକ
କରି ପିଇଦେଲା ।

ପୁଲକିର ମା ପଚାରିଲା, କିଏ ତତେ ମାରିଲାକିରେ ପୁଅ ?

ମାରିନାହିଁ ମା । ସାହୁକାରର ଘର ତୋଲା ହୋଇଛି । କାହ୍ନୁ ଉପରକୁ
ପଥର ନେଉଥିଲା । ଗୋଡ଼ ଆସିଗଲା । ପଡ଼ିଗଲା ତଳେ । ମୃତ ପାଟିଗଲା ।
ସାହୁକାର ଭଲ ମଣିଷ, ମୃତ୍ୟୁରେ କନା ବନ୍ଦେଇଲା । ଭାରିଆ ଦେଲା । ଦି ଦିନ
ସିଲ (ଛୁଟି) ଦେଇଛି । ଗୃହଥଣା ପଇସା ଦେଇଛି ।

ସତେ, ସାହୁକାର ଭଲ ମଣିଷ । ହେ ପୁଅ, ତୁ ଶୋଇଥାରେ । ମୁଁ
ପୁଲକିକୁ ଡାକୁଛି । କାଠ, ପତର, କି ପାଣି ଲାଗ କେଉଁଠିକି ଯାଇଥିବ । ତୁ
ଶୋଇପଡ଼—

ପୁଲକିର ମା ଘାସଗୁଣା ଚଟେଇ ଆଣି, ଦଉଡ଼ିଆଖିରେ ପକାଇ
ଦେଲା । ପୁଅର ହାତ ଧରି ଉଠାଇ ତାକୁ ଖିଆରେ ଶୁଆଇଲା । ଘରର ଚାଟି
ଆଉଜାଇ ଆଣିଲା । ଘରୁ ବାହାରକୁ ଆସି ଏଣେ ତେଣେ ଚାହିଁ ମନକୁ କହିହେଲା,
ପୁଲକି ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? ଦେଖେ—

ପାହାଡ଼ତଳ ନିକଟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଗଛକୁ ଆଉଜି ବୁଦ୍ଧିଆ
ତମ୍ବ ବସିଛି । ଦୂରେଇ କରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ସୁଦୃଢ଼ ଓ ଚଢ଼ିଆ । ବେଳ ଦୃଢ଼ହୁଅ ।
ପାଖରେ ଥିବା ହୋଇଛି ମଦ ହାଣ୍ଡି ।

ବୁଦ୍ଧି ଆ ପଚାରିଲା, ସାହୁକାର ବି ସାଥରେ ଆସୁଛି କି ସୁଦୃଢ଼ ?

ସୁଦୃଢ଼ କହିଲା, ଏକା ସାହୁକାର ? ମୁନ୍ସି ଧର୍ମରେ ଦାକାଲଗୁଡ଼ାର ଗାଁ
ଲୋକେ, ସାହୁକାର ବନମାଲର ଗଲା ଗୋବିନ୍ଦ, ଦୁଇଜଣ ଜମାନ୍ ବି ଆସୁଛନ୍ତି ।
ସାହୁକାର ତତେ ସନ୍ଦେହ କରୁଛି ।

ବୁଦ୍ଧି ତମ୍ବ ଭାବିଲା, ପଲାଇ ଗଲେ ନିସ୍ତାର ନାହିଁ । ମୁନ୍ସି ତା କଥା
ଭଲକରି ଜାଣେ ।

ବୁଦ୍ଧି କହୁଲା, ସାହୁକାରର ଯେଉଁ ପୁଅକୁ ବାୟା ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା ତାକୁ ତେମେ ମାର ଖାଇଲ । ପୋଲିସ୍ କଣ ତମକୁ ଛାଡ଼ିବ ଭାବିବ ?

ଚଇତ୍ କହୁଲା, ତୁଇ କହୁଲାକୁ ସିନା ଆମେ ତାହା କଲୁଁ ।

ବୁଦ୍ଧି ପଚାରିଲା, ମୁଣ୍ଡ ରଖିଲ କେଉଁଠି ?

ଚଇତ୍ କହୁଲା, ପଥର ଖୋଲରେ । ତୋର କହୁଲାପରି ବାୟାର ଟାଙ୍ଗି ଟା ଗୋରକର ସେଇ ପାଖରେ ପକେଇ ଦେଇ ଆସିବ ।

ଭଲ କାମ କରିବୁ । ମୁନ୍ସି ଆଗରେ କହୁରୁ ବାୟା ତୋ ଆଗରେ କହୁଥିଲା, ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି ସାହୁକାର ଟଙ୍କା ନ ଦେଲା ତ ନାହିଁ, ସୁନାର ଲାଗି ସେ ଗୋରୁ କରବ । କହୁରୁ ନା ଚଇତ୍ ?

କହୁବ ।

ଶୁଣ ସୁଫି, ତୁ କହୁରୁ ବାୟା କହୁଥିଲା ସୁନାକୁ ଦିଅଁ ନେବ । ତୁ ପଚାରିଲୁ, ହୋଲାଟଙ୍କା ତାର ବାପକୁ କେମିତି ଦେବୁ ? ସେ କହୁଲା ତତେ, ଟଙ୍କା, ଲୁଗା, ପୁଅ, ସବୁ ସେ ରଖିବ ।

ସୁଫି କହୁଲା, ମୁନ୍ସି ଯଦି ପଚାରେ ବାୟା କେଉଁଠି ଆସିଲା ?

ବୁଦ୍ଧି ଉପଦେଶ ଦେଲା, ତୁ କହୁରୁ, ବାୟା ସେ କଥା କହୁଲା ନାହିଁ ।

ସୁଫି ଓ ଚଇତ୍ ବୁଦ୍ଧିଆର କଥା ଭାବିଲେ । ମୁନ୍ସି ଆଗରେ ଏହିକି କହୁଲେ ତ କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ । ବିନା ପରିଶ୍ରମରେ ସେମାନେ ଟଙ୍କାରୁ ଭାଗ ପାଇବେ । ଆଉଁସକୁ ଆଉଁସନ ଥିବ । ବୁଦ୍ଧିଆର କଥା ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କର ବିପଦ ନାହିଁ ।

ବୁଦ୍ଧି ପଚାରିଲା, ମୋ କଥା ମନେ ରହୁଲା ?

ସୁଫି କହୁଲା, — ହଁ ।

ବୁଦ୍ଧି କହୁଲା, ତେମେ ଦିହେଁ ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲିଯାଅ । ମୁନ୍ସି ପାଖକୁ ଏକାଠି ଯିବ ନାହିଁ । ସୁଫି ତୁ ଆଗ ଯିବୁ । ଚଇତ୍ ତୁ ପରେ ଯିବୁ ।

ସୁଫି ଓ ଚଇତ୍ ଚାଲିଗଲେ । ବୁଦ୍ଧିଆ ଉଠି ଠିଆହେଲା । ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ଗଛ ଗହଳ ଦିଗ୍ଘ କର ଯେଉଁ ଚଲାବାଟଟି ଉଠି ପଡ଼ି ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଗାଁ ଆଡ଼କୁ ଗଡ଼ିବୁ । ସେହି ବାଟରେ ଦୁଇଜଣ କିଏ ଆସୁଥିଲା ପରି ମନେ ହେଲା । ବୁଦ୍ଧିଆ ନଇଁପଡ଼ି ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁଲା, ଦେଖିଲା—ଖୁସିହେଲା, ମାଗତା ପୁଲକିର ହାତ ଧରି ଆସିବ :

କାହ୍ନୁ ନରଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାବଳୀ

ପୁଲକି ହସି ହସି ପଚାରିଲା, ସେ ଯହଁ ଯାଉଁ, ତା ଠାରେ ତୋର କି କାମ
ଅଛି ମୋତେ ଆଗ କହତ ।

ତାକୁ ମୁଁ ହାଣିଦେବି । ସବୁବେଳେ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଲାଗିବି ।

ମୁଁ ଜାଣେରେ ମାଗତା, ତୁଇ ମୋର ବଣ ଭାଇଟା । ଆ, ପେଜ ଟିକେ
ପିଇ ଦେ । ବସିଯା ଟିକେ । ସବୁ କଥା ତତେ କହିବି । ଲତାକୁ ତୁ ଜାଣିନୁ ରେ ।
ଆ, ମାଗତା ।

ମାଗତାର ହାତ ଧରି ପୁଲକି ଘର ଭିତରକୁ ନେଲା । ତାଟି ଖୋଲା
ରହିଲା । ପୁଲକି ନାଭି ତୁମ୍ବାରେ ପେଜ ଦେଲା । ମାଗତା ପିଇଲା । ପୁଲକି ବସିଲା,
ମାଗତାର କ୍ଳାନ୍ତ ଦୂର ହେଲା । ପୁଲକି ତାଟି ଅଳ୍ପ ଆଉଁସାଇ ମାଗତା ପାଖରେ
ବସିଲା । ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲା, ସୁନାକୁ ବାୟା ଘିଅ ନେଇ ପଲେଇଲା । ଜାଣୁ
କି ମାଗତା, କାହାର ଶିଷାରେ ସୁନା ଗଲା ? ଏଇ ଲତାର ଶିଷାରେ ।

ମାଗତା ପଚାରିଲା, ଲତାର ?

ପୁଲକି କହିଲା, ହଁ, ସବୁ ସେ ଜାଣେ । ଆଗରୁ ସବୁ ଠିକ୍ କରୁଥିଲା ।
ଲତା ମନେ କରନ୍ତି ସୁନା ପଲାଇଲେ ତୁଇ ତାକୁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରୁ । ଆଉ ତ
କେହି ନାହିଁ ।

ମାଗତା ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ିଲା । ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଟାଙ୍ଗୀ ଧରି ଆଖି ତରୁଟି
କହିଲା, ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରବି, ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ! ଲତାର ମୁଣ୍ଡ ହାଣିବି । ଝୋଲାରେ
ପକାଇବି । ହଁ, ଲତାର ମୁଣ୍ଡ ହାଣିବି । ସେଇ ଏକା ସୁନାକୁ ରଗେଇଦେଲା ।

ପୁଲକି ମାଗତାର ହାତରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଟାଙ୍ଗି ଟାଣି ନେଲା ।
ମାଗତାର ଅଳ୍ପ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସି ତାର ମୁହଁକୁ ପିପାସାକୁଳ ଆଖିରେ ଗୁହଁ
କହିଲା, ଲତାର ମୁଣ୍ଡ ସିନା ହାଣିବୁ, ହେଲେ, ସୁନାକୁ ତୁ ପାଇବୁ ନାହିଁ ।
ବାୟାର ସାଥରେ ସୁନା ପଲେଇବି, କେତେ ଦୂରକୁ, ଗଙ୍ଗାମ ।

ଗଙ୍ଗାମ ? ସୁନା ଆର୍ ପେର୍ବ ନାହିଁ ? ପୁଲକି, ସେ ଯାଉ, ତାକୁ
ପାକରା ଖାଉ, ତାକୁ ବାଦ ଖାଉ, ତାକୁ ମୁଁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରବି ନାହିଁ । ମୁଇଁ ମଦ
ଗନ୍ଧବି, ଆର୍ ପିଇବି । ଭଲ ହେବ । ଲତାକୁ—

ମାରିବୁ ନାହିଁ ମାଗତା, ସେ ନିଜେ ମରିବ ।

ନିଜେ ମରିବ ? ଝୋଲା ଭିତରକୁ ଡେଇଁବ ? ବାଦ ଆଗକୁ ଯିବ ?

ପୁଲକି ତାର ଦୁଇ ହାତ ଧରିଲା । ବହୁଳ ଆଖିରେ ଗୁହଁଲା । କହିଲା,

ମାଗତା—

କଣ ପୁଲକି ?

ମୁଇଁ ତୋ ସାଥରେ ଯିବି ।

ମୋ ସାଥରେ ଯିବୁ ? ଏ—ତୁ ପୁଲକିର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ତୁଇ ମୋର ବଣ

ଭଉଣୀ—

ପୁଙ୍ଗି ଖମ୍ବାର ହୋଇଛି । ସେ ସାବୁକାର ଘରେ ରହୁଛି । ମୁଁ ତା ପାଖରେ ରହିବି ନାହିଁ । ତୁର ଯଦି ନ ନେଉ, କେଣେ ହେଲେ ପଳେଇବି । ତୁର ମୋର ବଣ ଭରି ସିନା, ମୋର ଭରି ତ ନହୁ । ତୋର ପଇସା ଅଛି, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଜୋରମାନା ଦେବୁ । ପୁଙ୍ଗି ଝୋଲ ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ଦେବୁ । ଭୋକି ଦେବୁ ସବୁକୁ ।

ହଁ, ଟଙ୍କା ଅଛି । ହେଲେ, ପୁଂଗି ମତେ ମାରିବ ନାହିଁକି ?

ପୁଂଗି ମାରିବ ତତେ ? ତୁର ନାଲକର ପୁଅ, ତୋର କିଏ କଣ କରିବ ?

ମାଗତା ଭାରି । ପୁଲକକୁ ଚାହିଁଲୁ । ପୁଲକର ହାତ ଧରିଲୁ । ମନର ଅଦମ ପ୍ରକୃତି ପୁଲକ ଅଡ଼କୁ ତାକୁ ଜଳାଇ ଦେଲା ସୁନା ପଳେଇଛି, ଲତାକୁ ସେ ଚାହିଁ ନାହିଁ । ପୁଲକ ଭଲ, ପୁଂଗି ଖମ୍ବାର । ତା ପାଖରେ ପୁଲକ ରହିବ ନାହିଁ । ପୁଲକକୁ ସେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରିବ । ପୁଲକକୁ ସାଥରେ ନେଇ ଡୋଙ୍ଗରକୁ ପଳାଇବ ।

ସତେ ପୁଲକ, ଯିବା ?

ପୁଲକ ଠିଆହେଲା । ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ।

ମାଗତା ଉଠିଲା । ପୁଲକର ହାତ ଧରି କହିଲା ଚାଲ । ତୁର ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲ । ମୁଁ ତୋର ପଛେ ପଛେ ଯିବି । ଡୋଙ୍ଗରକୁ ଯିବା ନାହିଁରେ ପୁଲକ — ଶେଷରେ ବାଦ ଖାଇବ । ଜଙ୍ଗଲ ବାଟରେ ମୋର ମାଉସୀ ଘରକୁ ପଳାଇବା — ବିଶିଷ୍ଟଦର । ଗୋଟିଏ ଡୋଙ୍ଗର ଡେଇଁଲେ, ଆଉ ଡୋଙ୍ଗର ଉପରେ । ଚାଲୁ ପୁଲକ, ତୁର ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେବୁ । ମୁଁ ହେବି ତୋର ଅଣ୍ଟା ।

ପୁଲକ ପୁଲକିତ ହୋଇ ମାଗତାର ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ମୁହଁ ରଖିଲା । ମାଗତା ତାର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଲା । ଦୂର୍ଦ୍ଦେ ଧୀରେ ଧୀରେ ପୁଙ୍ଗିର ଘର ଭିତରୁ ବାହାର ଗଲେ ।

ପୁଲକର ନାମ ଧରି ତାକି ତାକି ପୁଙ୍ଗି ଆସିଲା । ଦେହଯାକ ନହୁ ନୁହାଣ । ମୁଣ୍ଡରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ଖଣ୍ଡେ ପଟି । ହାତରେ ବାଡ଼ି ଧରି ଗ୍ରେଟେଇ ଗ୍ରେଟେଇ ଚାଲୁଛି ।

ଏ ପୁଲକ, ପୁଲକ, ପୁଲକ —

ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ପୁଙ୍ଗି ତାକି ଖୋଜିଲା । ପୁଲକ ନାହିଁ । ନାଉ ତୁମ୍ବା ପଡ଼ିବ । କାହାର ଟାଙ୍ଗି ଖଣ୍ଡେ ଥୁଆ ହୋଇଛି । କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ କାନ୍ଦୁକୁ ଆଉକି

ବାହୁ ଚରଣ ଗ୍ରହାବଳୀ

ବସିଲା । ଦେହ ଝୋଲା ମାରିଯାଉଥାଏ । ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ପୁଙ୍ଗି, ପୁଲକି—ଇ,
ପୁଲକି—ଇ—

ପୁଲକିର ଜବାବ ନାହିଁ । ଘର ଆଗରେ ଯାଉଥିଲା ପୁଲକିର ମା । ସେ
ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ପଚାରିଲା, କିଏ ହେଲା ରେ ପୁଙ୍ଗି, ପୁଲକି ନାହିଁ କି ?

ପୁଙ୍ଗି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ନାହିଁ କଲା । କହିଲା, ମା, ପାଣି କି ପେଜ ଟିକେ
ଦେ ।

ପୁଲକିର ମା ହାଣ୍ଡିରୁ ପେଜ (ପଇତ) ଆଣି ଦେଲା । ପୁଙ୍ଗି ତକ ତକ
କରି ପିଇଦେଲା ।

ପୁଲକିର ମା ପଚାରିଲା, କିଏ ତତେ ମାରିଲାକିରେ ପୁଙ୍ଗି ?

ମାରିନାହିଁ ମା । ସାହୁକାରର ଘର ତୋଳା ହୋଇଛି । କାନ୍ଥ ଉପରକୁ
ପଥର ନେଉଥିଲା । ଗୋଡ଼ ଖସିଗଲା । ପଡ଼ିଗଲା ତଳେ । ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିଗଲା ।
ସାହୁକାର ଭଲ ମଣିଷ, ମୁଣ୍ଡରେ କନା ବଳେଇଲା । ଭାରିଆ ଦେଲା । ଦି ଦିନ
ସିଲ (ଛୁଟି) ଦେଇଛି । ଗୁରୁଆଣା ପଇସା ଦେଇଛି ।

ସତେ, ସାହୁକାର ଭଲ ମଣିଷ । ହେ ପୁଙ୍ଗି, ତୁ ଶୋଇଥାରେ । ମୁଁ
ପୁଲକିକୁ ତାକୁ । କାଠ, ପତର, କି ପାଣି ଲାଗ କେଉଁଠିକି ଯାଇଥିବ । ତୁ
ଶୋଇପଡ଼—

ପୁଲକିର ମା ଘାସବୁଣା ଚଢ଼େଇ ଖଣ୍ଡେ ଦଉଡ଼ିଆଖଣ୍ଡରେ ପକାଇ
ଦେଲା । ପୁଙ୍ଗିର ହାତ ଧରି ଉଠାଇ ତାକୁ ଖଣ୍ଡରେ ଶୁଆଇଲା । ଘରର ତାଟି
ଆଉକାର ଆଣିଲା । ଘରୁ ବାହାରକୁ ଆସି ଏଣେ ତେଣେ ଚାହିଁ ମନକୁ କହିହେଲା,
ପୁଲକି ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? ଦେଖେ—

ପାହାଡ଼ତଳ ନିକଟ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଗଛକୁ ଆଉଜି ବୁଦ୍ଧିଆ
ଭୟ ବସିଛି । ଦୂରେଇ କରି ଠିଆହୋଇଛନ୍ତି ସୁକୁ ଓ ଚଇତ୍ର । ବେଳ ଦ୍ଵିପ୍ରହର ।
ପାଖରେ ଥୁଆ ହୋଇଛି ମଦ ହାଣ୍ଡି ।

ବୁଦ୍ଧିଆ ପଚାରିଲା, ସାହୁକାର କି ସାଥରେ ଆସୁଛି କି ସୁକୁ ?

ସୁକୁ କହିଲା, ଏକା ସାହୁକାର ? ମୁନ୍ସି ସଙ୍ଗରେ ଦାକାଲଗୁଡ଼ାର ଗାଁ
ଲୋକେ, ସାହୁକାର ବନମାଲର ଶଲା ଗୋବିନ୍ଦ, ଦୁଇଜଣ ଜମାନ୍ କି ଆସୁଛନ୍ତି ।
ସାହୁକାର ତତେ ସମେତ କରୁଛି ।

ବୁଦ୍ଧି ଭୟ ଭାବିଲା, ପଲାଇ ଗଲେ ନିସ୍ତାର ନାହିଁ । ମୁନ୍ସି ତା କଥା
ଭଲକରି ଜାଣେ ।

ବୁଦ୍ଧି କହୁଲା, ସାହୁକାରର ଯେଉଁ ପୁଅକୁ ବାୟା ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା ତାକୁ ତେମେ ମାର ଖାଇଲ । ପୋଲିଷ୍ କଣ ତମକୁ ଛୁଡ଼ିବ ଭାବିବ ?

ଚଇତୁ କହୁଲା, ତୁଇ କହୁଲକୁ ସିନା ଆମେ ତାହା କଲୁଁ ।

ବୁଦ୍ଧି ପଚାରିଲା, ମୁଣ୍ଡ ରଖିଲ କେଉଁଠି ?

ଚଇତୁ କହୁଲା, ପଥର ଖୋଲରେ । ତୋର କହୁଲପରି ବାୟାର ଟାଙ୍ଗି ଟା ଗୌରକର ସେଇ ପାଖରେ ପକେଇ ଦେଇ ଆସିବ ।

ଭଲ କାମ କରିବୁ । ମୁନ୍ସି ଆଗରେ କହୁରୁ ବାୟା ତୋ ଆଗରେ କହୁଥିଲା, ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି ସାହୁକାର ଟଙ୍କା ନ ଦେଲା ତ ନାହିଁ, ସୁନାର ଲାଗି ସେ ଗୌର କରିବ । କହୁରୁ ନା ଚଇତୁ ?

କହୁବ ।

ଶୁଣ ସୁଫି, ତୁ କହୁରୁ ବାୟା କହୁଥିଲା ସୁନାକୁ ଦେଖି ନେବ । ତୁ ପଚାରିଲୁ, ହୋଲାଟଙ୍କା ତାର ବାପକୁ କେମିତି ଦେବୁ ? ସେ କହୁଲା ତତେ, ଟଙ୍କା, ଲୁଗା, ପୁଅ, ସବୁ ସେ ରଖିବ ।

ସୁଫି କହୁଲା, ମୁନ୍ସି ଯଦି ପଚାରେ ବାୟା କେଉଁଠି ଆଣିଲା ?

ବୁଦ୍ଧି ଉପଦେଶ ଦେଲା, ତୁ କହୁରୁ, ବାୟା ସେ କଥା କହୁଲା ନାହିଁ ।

ସୁଫି ଓ ଚଇତୁ ବୁଦ୍ଧିଆର କଥା ଭାବିଲେ । ମୁନ୍ସି ଆଗରେ ଏତିକି କହିଲେ ତ କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ । ବିନା ପରିଶ୍ରମରେ ସେମାନେ ଟଙ୍କାରୁ ଭାଗ ପାଇବେ । ଆଉଁସନକୁ ଆଉଁସନ ଅଛି । ବୁଦ୍ଧିଆର କଥା ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କର ବିପଦ ନାହିଁ ।

ବୁଦ୍ଧି ପଚାରିଲା, ମୋ କଥା ମନେ ରହୁଲା ?

ସୁଫି କହୁଲା, — ହଁ ।

ବୁଦ୍ଧି କହୁଲା, ତେମେ ଦିହେଁ ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲିଯାଅ । ମୁନ୍ସି ପାଖକୁ ଏକାଠି ଯିବ ନାହିଁ । ସୁଫି ତୁ ଆଗ ଯିବୁ । ଚଇତୁ ତୁ ପରେ ଯିବୁ ।

ସୁଫି ଓ ଚଇତୁ ଚାଲିଗଲେ । ବୁଦ୍ଧିଆ ଉଠି ଠିଆହେଲା । ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ଗଛ ଗହଳ ଦାଗ କର ଯେଉଁ ଚଲାବାଟଟି ଉଠି ପଡ଼ି ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଗାଁ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଛି । ସେହି ବାଟରେ ଦୁଇଜଣ କିଏ ଆସୁଥିଲା ପରି ମନେ ହେଲା । ବୁଦ୍ଧିଆ ନଇଁପଡ଼ି ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁଲା, ଦେଖିଲା—ଖୁସିହେଲା, ମାଗତା ପୁଲକର ହାତ ଧରି ଆସିବ :

ପୁଲକି ଓ ମାଗତା ସେହି ବାଟରେ ଯାଉଁ ଥିଲେ ଅଗରେ ବୁଦ୍ଧିଆକୁ ଦେଖି
ଚମକି ଠିଆହେଲେ । ବୁଦ୍ଧିଆ ହସି ହସି ପାଖକୁ ଗଲା । ପଚାରିଲା, କୁଆଡ଼େ
ଯାଉଛ ମାଗତା ?

ମାଗତା କହିଲା, ମୁଁ ପୁଲକିକୁ ଘିଅ ନେଉଛି । ସେ ପୁଂଗିପାଖେ ରହୁ
ନାହିଁ । ପୁଂଗି ଖମ୍ବାଇ ହେଲା । ପୁଲକି ମୋର ଧାଂଗଡ଼ୀ ହେବ । ପୁଂଗିର ହୋଇ
ଟଙ୍କା ମୁଁ ଫେରେଇ ଦେବି । ଆଉ କ'ଣ ?

ବୁଦ୍ଧିଆ ତାର କଥା ସମର୍ଥନ କରି କହିଲା, ଆରେ, ନାଇକର ପୁଅ
ମାଗତା, ଭଲ କରୁଛ । ପୁଲକି ଭଲ ଧାଂଗଡ଼ୀଟେ । ମୁଁ କମିପିଲା ହେଇ
ଥାଇଲି ତ କେବଳ ପୁଲକିକୁ ଘିଅ ନେଇ ଯାଇଛି । ହେଲେ ମାଗତା, ପୁଂଗି
ଜାଣିବ ତ ତତେ ହାଣିଦେବ ନାଇକ ? ତାର ସାଥରେ ଲଢ଼ିଲେ ପାରବୁ କି ?

ମାଗତା ନିଃସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପୁଲକିକୁ ଚାହିଁଲା ।

ପୁଲକି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲା, ନାଇକର ପୁଅକୁ ହାଣିବ ପୁଂଗି
ଖମ୍ବାଇ ? ମାଗତା ତାର ଟଙ୍କା ଦେବ । ମାଗତାର କଣ ଟଙ୍କା ନାଇକ ?

ବୁଦ୍ଧି କହିଲା, ପୁଲକି ସତ କହୁଛି । ତେବେ ହେ ପୁଲକି, ମାଗତା
ତୋର ବଂଶ ଭାଇଟା ଯେ—

ମାଗତା କହିଲା, ମୁଁ ଜୋରମାନା ଦେବି, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ
ଦେବି । ବଂଶ ଭାଇ ହେଲେ କିସ ହେଲା ?

ପୁଲକି କହିଲା, ଭାରି କଥାଟେ କହିଲୁ ତ । ଥୋୟାକା ହୁଞ୍ଜି କିପରି
ଥୋୟାକା ମିଶ୍ରିକୁ ଘିଅନେଲା । ସେମାନେ ପୁଣି ଧାଂଗଡ଼ା ଧାଂଗଡ଼ୀ ହୋଇ ଘର
କରୁଛନ୍ତି ।

ବୁଦ୍ଧି ସମ୍ମତ ଜଣାଇ କହିଲା, ସତକଥା କହିଲୁ । ଯା, ଯା—

ମାଗତା ଓ ପୁଲକି ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ । ବୁଦ୍ଧିଆ ପଛରୁ ଡାକି କହିଲା,
ସେଣେ ଯାନାଇଁରେ, ବାଘ—

ମାଗତା ଚମକି ଠିଆହେଲା ।

ବୁଦ୍ଧି ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲା, ହଁରେ ମାଗତା, ମୁଁ ସେଣେ ଯାଉଥିଲି ।
ସେଇ ପାହାଡ଼ତଳ ଝୋଲାରୁ ଡରିକରି ପଲେ ଜିଆଦ ଛୁଟି ପଲେଇଲେ ।
ମାଙ୍କଡ଼ ଖେଳିଲେ । ଡରିକରି ଏଇ ଗଛ ଉପରେ ମୁଁ ଚଢ଼ି କେତେବେଳେ
ବସିଥିଲି । ତମକୁ ଦେଖି ଓଞ୍ଛାଇଲି ।

ମାଗତା ଭୟରେ ଡାକିଲା, ପୁଲକି—

ପୁଲକି ତାର ହାତ ଧରି କହିଲା, ବାଘକୁ ଡରୁଛୁ, ଭୁଲ କମିପିଲା ?
ତୋର ହାତରେ ଟାଂଗି ଅଛି, ବାଘ କିସ କରିବ ?

ନାଇଁ ପୁଲକି, ବାଘ ଖାଇଦେବ ।

ପୁଲକି ମାଗତା ହାତରୁ ଟାଂଗି ଟାଣିନେଇ କହିଲା, ଦେ, ମତେ ଟାଂଗି ଦେ । ଅମୋର ପଛରେ । ବାଘ ଅଇବତ ମୁଇଁ ତାକୁ ହାଣିବ । ଭୁଲ ଦେଖିବୁ ଗୁଲ—

ନାଇଁ ପୁଲକି—

ବୁଦ୍ଧି କହିଲା, ଶୁଣ ପୁଲକି । ଅରେ, ତୋର ମନ ମାଗତାଠିତ ମାଗତାର ମନ ତୋଠି ରାଜି । ବଣ ଜଂଗଲକୁ କି ବାଘର ମୁହଁକୁ ଯିବ କାହିଁକି ? ହେ ମାଗତା, ଭୁଲ ପୁଲକିକୁ ନିଜର ଘରକୁ ନେଇ ଯା । ରଖ ତାକୁ ଧାଂଗଡ଼ୀ କରି । ନାଇକ ପଚାରିଲେ ସେଇଥି କହ । ପୁଂଗି ଅସିଲେ ତାକୁ ଟଙ୍କା ଦେଇଦେବୁ । ସୁନାକୁ ତ ବାୟା ନେଲା । ଲତାକୁ ତୋର ବାପ ଗୁହେଁ ନାହିଁ । ପୁଲକିକୁ ତୋର ବାପ ନାଇକ ଭଲ ପାଏ ରେ ।

ପୁଲକି ଅଗ୍ରହରେ ବୁଦ୍ଧିଆକୁ ଅନେଇଲା । ବୁଦ୍ଧିଆ ବୁଝିଲା ତାର କଥା ପୁଲକିର ମନକୁ ପାଇଛି । ସେ କହିଲା, କେତେ ଦିନ ତଳେ ନାଇକ ମତେ କହୁଥିଲା, ହେ ବାରିକ, ପୁଲକି ଯଦି ମୋର ବଂଶର ଝିଅ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା, ମାଗତାର ଲାଗି ତାକୁ ମୁଇଁ ଆଣିଥାନ୍ତି । ମାଗତା ସୁନା ସୁନାକୁ ଗୁହେଁ, ହେଲେ ସୁନା କି ପୁଲକି ଲାଗି ହେବ କିରେ ? ମୁଇଁ ଭୁଲି ପଡ଼ିଲି । କିଏ ଆଉ କରନ୍ତି । ମାଗତା ତ ସୁନାର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଛି । ସୁନା ତ ଗଲା, ମାଗତା ଗୁହେଁଲା ପୁଲକିକୁ । ଭଲ ହେବ ପୁଲକି, ନାଇକ ମଂଗିବ ।

ବୁଦ୍ଧିଆ ଭୁଲ ହେଲା । ମାଗତା ଓ ପୁଲକି ବୁଦ୍ଧିଆର କଥା ଭାବିଲେ, ବାରିକ ଭଲ କଥା କହୁଛି ତ !

ପୁଲକି ପଚାରିଲା, ହେ ବାରିକ, କିଏ ତେବେ କହୁଛନ୍ତି ଭୁଲ ?

ତମର ଭଲକୁ ମୁଇଁ କହୁଛି । ତୁ ପୁଂଗି ଘରକୁ ଫେରିଯା । ରହ ଆଉ ଦୁଇ ଗୁରୁଦିନ । ମନର କଥା ଆଉ କାହାକୁ କହିବୁ ନାଇଁ । ମୁଁ ନାଇକକୁ ସବୁ କଥା କହିବି । ମୋର କଥାରୁ ସେ ବାହାର ହେବ ନାହିଁ ରେ ପୁଲକି, ମୁଇଁ ଗାଁଆର ବାରିକ ଗୁହେଁକି ? ନାଇକ ମଂଗିଲେ, ଆଉ ଭାବନା କଣ ? ପୁଂଗି କିଏ କରିବ ?

ମାଗତା କହିଲା, ବୁଦ୍ଧିଆ ଭଲ କହୁଛି ପୁଲକି ।

ବୁଦ୍ଧିଆ କହିଲା, ସତ ଏକା । ଦିନ ଗୁରୁଟା ପୁଂଗି ପାଖରେ ରହ ପୁଲକି, ନାଇକ ମଂଗିଲେ ମାଗତା ତତେ ଧାଂଗଡ଼ୀ କରି ତା ଘରକୁ ନେବ । ମତେ କଣ ଦେବୁରେ ପୁଲକି ? ତୁ ମାଗତାର ମାଇପ ହେବୁ, ନାଇକର ବୋହୂ ହେବୁ, ପେଜ ଦେବୁ ନା ? ଭୁଲୁଛୁ ନାଇଁ ତ ?

ବାହୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପୁଲକି ହସିଲା । କହିଲା, ଦେବରେ ବାରିକ, ତୁଇ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଯାକେ ଦେଉଥିବ ।

ବେଶ୍, ତୁଇ ଘରକୁ ଫେରିଯା ପୁଲକି । ମାଗତା, ତୁଇ ରହ ମୋ ପାଖରେ । ତୋତେ ସାଗରେ ନେଇ ମୁଁ ନାଲକ ଆଉ ଦଶାରି ପାଖକୁ ଯିବି । ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ପୁଲକି ତୁଇ ଯା, ଆଜି ଏକା ଯାକର ପାଖରେ ଦିଅ । କୁକୁଡ଼ା ଦେ । ମନର କଥା ମନରେ ରଖ । ବୁଝିଲୁ ?

ପୁଲକି ସବୁ ବୁଝିଲା । ବାରିକ ଉପରେ ଖୁସି ହେଲା । ଭାରିଲା, ନାଲକର ବୋହୂ ହେଲେ ବାରିକକୁ ଟଙ୍କା ଦେବ, ଲୁଗା ଦେବ, ପୁଣି ନିତି ଦେବ ଭୂତ । ଟାଙ୍ଗିଟା ମାଗତା ହାତକୁ ଦେଇ ଆନନ୍ଦରେ ପୁଲକି ଫେରିଲା । ନାଲକର ବୋହୂ ସେ ହେବ । ପୁଲକିକୁ ସିନା ଦିନେ ଭଲ ପାଉଥିଲା, ପୁଲକିର ଦେହରେ ବଳ ଅଛି, ସେ ଭଲ ପିଲା, କିନ୍ତୁ ପୁଲକି ଖମ୍ବାର ହେଲା । ପୁଲକି ହେଲା ଏକୂଟିଆ ।

ପୁଲକି ଗହନ ବନର ଗଛ ଗହଳି ତଳେ ଛପି ଗଲା ।

ବୁଦ୍ଧିଆ ମାଗତାର କାମରେ ହାତ ପକାଇ କହିଲା, ବସ୍ ଏଇଠି ମାଗତା ।

ଗୁଲ୍ ଯିବା ବୁଦ୍ଧିଆ, ବାଘ ଆସିବୁଯଦି—

ବାଘ ଡୋଙ୍ଗର ସେପାଖକୁ ଗୁଲ୍ ଗଲାଣି । ତୁଇ ବସ ମୋ ପାଖରେ । ତତେ କେତେ କଥା କହିବ । ତୁଇ ମୋର ପିଲା ଦିନର ସାଙ୍ଗଟା । ତୋ ବାପର ପରେ ତୁଇ ହେବୁ ଗାଁର ନାଲକ । ମୁଁ ହେବି ତୋର ବାରିକ । ମୋର କଥା ତୁଇ ଶୁଣିବୁ ତ ?

ମାଗତା ବୁଦ୍ଧିଆ ପାଖରେ ବସିଲା । ବୁଦ୍ଧିଆ ତାକୁ ମଦ ଦେଲା । ମାଗତା ପିଇଲା । ବୁଦ୍ଧିଆ ମଧ୍ୟ ପିଇଲା ।

କଥାଟେ ପଚାରିବ ସତ କହିବୁ କି ମାଗତା ?

କିସ୍ କଥା ?

ତୁଇ ସୁନାକୁ ଧାଙ୍ଗିଡ଼ୀ କରିବୁ କି ଲତାକୁ କି ପୁଲକିକୁ କରିବୁ । କାହାଠି ତୋର ମନ ?

ମାଗତା କହିଲା, ସୁନାକୁ ବାୟା ନେଲା । ସୁନା ମତେ ଗୁହେଁ ନାହିଁ । ଲତା ମତେ ଗୁହେଁ । ମୁଁ ତାକୁ ଗୁହେଁ ନା । ବାପ କହିଲା, ଲତାର ସାଥରେ ମିଶିବ ନାହିଁ । ପୁଲକିକୁ ମୁଁ ଗୁହେଁଥିଲି । ସେ କହିଲା ସେ ହେବ ପୁଲକିର ମାଉସ ।

ହେଲା ତ । ପୁଣି ହେଲା ଖମ୍ବାର । ପୁଲକି ତାକୁ ଗୁଡ଼ୁ ନାହିଁ । କହୁଛି, ମୋର ଘରକୁ ଆସିବ । କହୁଛି, ଦେ ମାଗତା, ଦିଅଁ ନେ ମତେ । ମୁଁ କହୁଛି, ଗୁଲ—

ବୁଦ୍ଧିଆ ଭୁନ ଭୁନ କହୁଛି, ମାଗତା, ସୁନାକୁ ମାଇପ କରି ନେବୁ କି ? ବାୟାକଳ ତତେ ଠକି ନେବ ? ଭୁଲ ନାଇକର ପୁଅ ପୁଣି ମୁଁ ତୋର ବାରିକ । ପିଲବନର ସାଙ୍ଗ । ତା ହାତରୁ ସୁନାକୁ ଆଣି ମୁଁ ତୋ ହାତରେ ଦେବି ।

ଏ— ?

ଯାହା କହୁଛି ସତ କଥା ।

ମତେ ବାୟା ମାରି ଦେବ ନାହିଁ କି ?

ସୁନା ହେବ ତୋର ଆଉ ବାୟା ଶିକ୍ଷା ପାଇ କେଲରେ ରହିବ ।

କିପରି ଏହା ହେବ ?

ହେବ କଥଣ ରେ, ସବୁ ହୋଇ ସାରିଛି । ତୋର ପାଇଁ ଆଗରୁ ମୁଁ ସବୁ ଠିକ୍ କରି ରଖିଛି । ମୋ ନାଇକର ପୁଅକୁ ବାୟା ଠକିବ କି ?

ବୁଦ୍ଧିଆ ତାର ବଗୁରଲ ଫକୀ କଥା ମାଗତାର କାନ ପାଖରେ ଭୁନ ଭୁନ କହୁଛି । ମାଗତା ଖୁସି ହୋଇ ବୁଦ୍ଧିଆକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲା । ବୁଦ୍ଧିଆ ପୁଣି ତାର କାନ ପାଖରେ ମନ କଥା କହୁଛି । ମାଗତା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସମ୍ମତ ଜଣାଇଲା ।

ବୁଦ୍ଧି ପଗୁରଲ, ହେଲା ତ ? ବେଶ୍, କଥଣ କହୁଛି ମୁନ୍ସି ଆଗରେ ?

ମାଗତା କହୁଛି, କହୁଛି, ଗୁଲରେ ଭୁଲ ଆଉ ମୁଁ ଜିଆଦ ଶିକାର କରିବାକୁ ଝୋଲ ପାଖରେ ଜଗିଥିଲୁଁ । କିଏ ଦୁଇ ଭିଜିଣ ଆସିଲେ ସେ ବାଟରେ । ଜଣେ ପଟେ ପୁଡ଼ି ଧରିଥିଲା । ଦି ଭିଜିଣ ଆଗରେ ଗୁଲିଗଲେ । ପଛରେ ଆଉ ଜଣେ ଆସିଲା । ଭୁଲ ଆଉ ମୁଁ ତା ପାଖକୁ ଗଲୁ—

ଆଉ କଥଣ କହୁବାକୁ ହେବ ମାଗତା ଭୁଲିଗଲା । ସେ ଭୁନ ରହିଲା ।

ଭୁନ ରହିଲା ଯେ ।

ଭୁଲିଲେ ବାରିକ ।

ଶୁଣ, ମୁଁ ବାରିକ ତାକୁ ଧରିଲି । ଭୁଲ ନାଇକର ପୁଅ ମୋ ପାଖକୁ ଗଲା । ସେଇ ଗୌର ଲୋକଟା ଏଇ ବାୟା କଳ । ତା କାନରେ କେତେ ଲୁଗା ପଡ଼ିଥିଲା । କାନରେ କେତେ କଥଣ ବାଜିଥିଲା । ବୁଝିଲୁ କି ?

ହଁ ବୁଝିଲି । ପୁଣି କହୁଛି, ଆମେ ତାକୁ ପଗୁରଲୁ, ସେ କିଛି କହୁଛି ନାହିଁ । ବାରିକ ହାତରୁ ହାତ ଟାଣି ନେଇ ପଲେଇଲା । ଏଇଆ କହୁବାକୁ ଶିଖାଇଲା ତ ବାରିକ ମୁଁ ଭୁଲି ଯିବି କି ? ବାୟା ଗୌର ହେବ, ବାୟାକୁ ମୁନ୍ସି ବାଜି-ନେବ । ଶିକ୍ଷା କରାଇବ । ସୁନା ହେବ ମୋର ଯାଙ୍ଗଡ଼ୀ । ଗୁହେଳି ବାରିକ ? ପୁଣି ସଙ୍ଗରେ ପୁଲକି ଥାଉ ।

ବାହୁତରଖ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବୁଦ୍ଧି ବାରିକ ମାଗତାର ପିଠି ଥାପଡ଼ି କହିଲା, ସାବାସ୍ । ତୁର ମୋର ନାଇକର ପୁଅ, କାଲି ପୁଣି ନାଇକ ହେବୁ । ମୁଁ ହେବି ତୋର ବାରିକ୍ । ତୋ ପାଇଁ ମୁଁ ସବୁ ସୁବିଧା କରିଦେବି । ମୁଁ କଣ କହୁଛି ଶୁଣ । ମନେରଖ । ମୁନ୍ସି ଅଗରେ କହିବୁ । କୋଟି ଘରେ କହିବୁ । ବାୟାକୁ ଶିକ୍ଷା କରାଇବା । ସୁନା ଭଲ ହିଅଟେରେ ମାଗତା ! ସେ ତୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେବ ।

କିଏ କହିବି ନାଇକ ?

କହିବୁ ଆମେ ଦିହେଁ ତା ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇଲା । ବାୟା ହୋଲା ସେ ପାଖେ ଡୋଙ୍ଗର କଡ଼ରେ ଲୁଚିଗଲା । ତାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ପାଇଲା ନାହିଁ ।

ମାଗତା ବୁଦ୍ଧିଆର କହିବାମତେ ସବୁ କଥା ଆବୁଢ଼ି କଲା । ବୁଦ୍ଧିଆ ବାରମ୍ବାର ତାକୁ ଶିଖାଇଲା । ଖୁସି ହୋଇ ମାଗତାର ପିଠିରେ ହାତ ମାରି କହିଲା, ବେଶ୍, ମନେ ରଖିଥା ମାଗତା । ଏଭଳି କହିବୁ । ମୁଁ ବି କହିବି ।

ଡୋଙ୍ଗର କଡ଼ରେ ଅଗନାଗ୍ନି ବଣ । ତାରି ଭିତରେ ଡୋଙ୍ଗରକୁ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ହୋଲା । ତଳର ପଥରମାଳ ଉପରେ ଝରି ଝରି କୁଡ଼କୁଡ଼ ହୋଇ ଝରଣାଟି ବହି ଯାଉଛି । ସେଇ ଝରଣା କୂଳରୁ ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଧଡ଼ ପଥରକୁ ଲାଗି ରଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆ । କୁଡ଼ିଆ ଅଗରେ, ହୋଲକୂଳ ପଥର ଉପର ଗଛମୂଳରେ ବସିଚନ୍ତି ସୁନା ଓ ବାୟା ।

ସୁନା ପିନ୍ଧିଛି ଖଣ୍ଡେ ନାଲି ଶାଢ଼ୀ । ବେକଉପରୁ ଓହ୍ଲପଡ଼ିଛି ଲମ୍ବ ସୁନାହାର । ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ଦୋହଲୁଛି ପଦକ । ବେକରେ ପୁଣି କେତେ ରଙ୍ଗର କାତମାଳ ଓ ପୋହଲା । ଜଡ଼ାତେଲ ଲାଗି ମୁଣ୍ଡ ଦିଶୁଛି ଚକ୍ ଚକ୍ । ବାଲ ଉପରେ ଖୋସା ହୋଇଛି ଫୁଲ ।

ବାୟା ବସିଛି ତାପାଖରେ । ପିନ୍ଧିଛି ଖଣ୍ଡେ ଧୋବ ଫର୍ ଫର୍ ଲୁଗା ।

ବାୟା ସୁନାର କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇଲା । ତାର ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୁଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନେଇ ଗେଲ କଲା । କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦ କେଡ଼େ ଫୁଲି ତା ମନରେ, ସୁନା ଅତି ତାର ହୋଇଛି । ଗରବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯାକର ଠାକୁରାଣୀ ଦୟାରୁ ସେ ସୁନାକୁ ପାଇଛି । ମାଗତା ହାରିଛି । ମାଗତା ଆଉ ସୁନା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସୁନାର ମନରେ ସେମିତି ଆନନ୍ଦ । ବାୟା ତାକୁ ଦିଅୁ ଅଣିତ । ଶାଢ଼ୀ ସୁନାହାର ଦେଇଛି । ବାହାଘର ତ ସରିଲା । ଏଥର ହୋଲାଟଙ୍କା, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ

ହେଁକି, ନାଟ ଗୀତ, ପୁଣି ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ସାମାନ୍ୟ କେତେକ ଆଦି ବିଧି କର୍ମ !
ବାୟା ଟଙ୍କା ରଖିଛି । ବୁଦ୍ଧି ତମ ପୁଣି ତା ପାଇଁ ରଖିଛି ପୁଡ଼ ।

ଭଲ ସାଙ୍ଗଟେ ବୁଦ୍ଧି ତମ ।

ବାୟା କହୁଲା, ଗୀତ ବୋଲି ସୁନା ।

ତୁଇ ବୋଲି ଆଗ ।

ନାଇଁ ତୁଇ ବୋଲି । ଅମର ପାଟି ଶୁଣିଲେ ବାଟ ଧରି ତୋର ବାପା,
ନାଇକ, ଆଉ ଗ୍ରାମ ଲୋକେ ଆସିବେ । ଆସିଲେ ସିନା ହୋଲା ଟଙ୍କା ଦେବି ।
ପୁଣି ଫେରିଯିବା ଗାଁକୁ । ଏଇ ଜଙ୍ଗଲ ମଝିରେ ବାଘପଲ ଭିତରେ କେତେଦିନ
ଆଉ ରହିବା ?

ବୁଦ୍ଧିଆ ବାରିକ ମୋ ବାପକୁ ଆଉ ଗ୍ରାମଲୋକକୁ ଖବର ଦେଇଥିବ ।
ସେମାନେ ଆସୁଥିବେ । ବେଳ ମୁଣ୍ଡଉପରକୁ ଉଠିଲାଣି । ଗୀତ ବୋଲିବାକୁ
ମନ ତାକୁନାହିଁ ।

ଗୁଲି ତେବେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବୁଲିବା ।

ସୁନାର ହାତଧରି ବାୟା ଉଠିଲା । କାହାର ପାଟି ଶୁଣିଲା ଦୂରରୁ ବନ
ଗହନ ସେପାରିରୁ । ସୁନା କହୁଲା, ରହ ବାୟା, ସେମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି । ଆଉ
କୁଆଡ଼େ ଯିବାନାହିଁ । ଗ୍ରାମ ଲୋକେ ଆସିବେ । ଆମକୁ ନ ଦେଖି ପୁଣି ଜଙ୍ଗଲ
ଭିତରେ ଖୋଜି ଖୋଜି ହଇରାଣ ହେବେ । ହସିହସିକା ପୁଣି ସେ କହୁଲା,
ପିଠିକୁ ପଥର ପରି ଟାଣି କରୁ ହେ ବାୟା, ମୋ'ର ଭାଇ, ପୁଣି ଗାଁ ଟୋକାଏ
ତତେ ଆଜି ଗୁଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ତୋ ପିଠିରେ ଆଜି କେତେ ମାଡ଼ ବସିବ ।

ମାଡ଼କୁ ତରେ କି ସୁନା ? ତୋ ଲାଗି ମୋ ପିଠିକୁ ମୁଁ ପଥର କରିବି ।

କୋଲାହଳ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ସୁନା ଓ ବାୟା ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲେ ।
ସୁନା ଖୁସିହୋଇ ବାୟାକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲା । ବାୟା ତାର ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ
ପିଠି ଆଉଁସିଲା । ସୁନା ପୁଣି ସିଧା ସଳଖ ଠିଆ ହୋଇ କହୁଲା, ମୋର ବାପ
ଭାଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ବାୟା, ଆମେ ପୁଣି ଗାଁକୁ ଯିବା ଫେରି । ମାଗତା ବାହାହେବ
ଲତାକୁ । ତା ଛଡ଼ା ଆଉ ଅଛି କିଏ ? ଲତାଟା ଭଲ ହିଁଅ । ମୋର ପିଲାଦିନର
ସାଙ୍ଗ । ଲତା ହେବ ନାଉକର ବୋହୂ । କେଡ଼େ ସୁଖରେ ରହିବ । ଲତା ଖୁସି
ହେବ । ଆଉ ଆମେ — ?

ଆମେ ବି ଖୁସି ଅନନ୍ଦରେ ରହିବା ସୁନା, ନାଉକକୁ ମାଗିଲେ ସେ
ଖଣ୍ଡେ ଭୂମିଦେବ । ଭୂମି ତସିବା । ପୋଡ଼ୁ ଗୁଣ୍ଡ କରିବା । ମୁଇଁ ବେଳ ପାଇଲେ
କୁଲି କରିଯିବି । ଆମେ ବି ସୁଖରେ ରହିବା । ନୂଆ ଘର ବାନ୍ଧିବା ।

ସୁଖରେ ରହିବା ବାୟା । ତୋ ସାଥରେ ମୁଇଁ ସଦାବେଳେ ଥିବି । ତୋ
ସଙ୍ଗେ ମିଶି କୁଲି-କରିବି । ତୋଙ୍ଗର ଜଗିବି —

କୋଳାହଳ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ବଡ଼ ପଥର କଡ଼ ବାଙ୍କୁଲି ବାଟରୁ, ଗଛ ଗହଳ ଭିତରୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ ଏକ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ଲୋକ । ବାୟା ଓ ସୁନାଙ୍କର ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ—ମୁନ୍ସି ବାବୁ, ଜଣେ ଜମାନ୍, ଜାନି ଭେଡ଼ିକା, ନାଇକ ନୋକା, ଧଣାର, ମାଗଡ଼ା, ରୁଦ୍ଧିଆ, ସୁଫ୍ଟ, ଚଇତୁ, ପୁଣି ବନମାଳି ସାହୁଙ୍କାର ।

ମୁନ୍ସି ପଚାରିଲେ, ଏଇ ତୋର ଝିଅ ସୁନା ?

ଭେଡ଼ିକା ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଗଢ଼ ମହାପ୍ରଭୁ । ରକ୍ଷାକର ।

ମୁନ୍ସି ପଚାରିଲେ, କିରେ ନୋକା ନାଇକ, ଏଇ ଟୋକାର ନାଆଁ ବାୟାକନ ?

ହଁ, ଅଧିକାରୀ—

ବନମାଳି ସାହୁଙ୍କାର ହାତ ଯୋଡ଼ି ଜଣାଇଲା, ଦେଖ ମୁନ୍ସି, ସୁନା ଯେଉଁ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଛି, ବେକରେ ଯେଉଁ ସୁନାହାର ଝୁଲାଇଛି, ସେ ସବୁ ମୋର । ଯେଉଁ ନିଅମ ଦେବ ମୁଁ କରବି ।

ମୁନ୍ସି ପଚାରିଲେ, ହେ ଟୋକା, କିଏ ତତେ ଦେଲା ରେ ?

ସୁନା ଭୁନି ରହିଲା । ଭୟରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା ।

କହ, ତର ନାହିଁ, ବାୟା କନ ଦେଇଛି କି ? ମୁନ୍ସି ପଚାରିଲେ ।

ସତକଥା କହିଦେ ସୁନା । ପୁଣି ଗାଁର ଜାନି କାହ୍ନୁକା ଭେଡ଼ିକା ତାର ଝିଅକୁ କହିଲା ।

କହ, ତର ନା ସୁନା । କିନାମ ଗାଁର ନାଇକ ମିଲିକା ନୋକା ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲା ।

ସୁନା କହିଲା ମତେ ବାୟା ଦେଇଛି ।

ବାୟା ଯେଉଁ ଖଦ ପିନ୍ଧିଛି ସେ ମିଶା ମୋର—ସାହୁଙ୍କାର ବନମାଳି କହିଲେ ।

ମୁନ୍ସି ପଚାରିଲେ, କିରେ ବାୟା ?

ବାୟା ନିର୍ଭୟରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ସତକଥା ମହାପ୍ରଭୁ । ରୁଦ୍ଧିଆ ବନମାଳି ସାହୁଙ୍କାର ଘରୁ ଚୋରି କଲା । ମତେ ଶାଢ଼ୀ, ସୁନାହାର, ଦଇଟା ଖଦ, ଆଖୁଲେ ଟଙ୍କା ଦେଲା । ଆଉ ସବୁ ଟଙ୍କା ସେ ନେଲା ।

ରୁଦ୍ଧି ବାରିକ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା, ଚୋର ପଟ୍ଟଙ୍କାରଟେ ସେ ମାହାପ୍ରଭୁ । ଦେଖ, ଦେଖ, କେମିତି ମିଛ କଥା କହିଛି । ମୁଁ ତାକୁ ଧରିଲି ବୋଲି ମତେ ଦେଥିଲା, ମୋ ନାମରେ ମିଛ କହିବ ।

ବାୟା କହୁଲା, ନାହିଁ ମାହାପ୍ରାୟ, ବୁଦ୍ଧି ଅ ଡମ୍ ମିଛ କହୁଛି । ମୁଁ ତା
ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିଲି । ସାହୁକାର ଘରେ ପଶି ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି ଅ ଡମ୍ ଏକା ପଶିଲା,
ସବୁ ଅଣିଲା, ପୁତ୍ର ଅଣିଲା । ପୁତ୍ର ସେ ରଖିଛି ।

ବୁଦ୍ଧି ଅ ମାଗତାକୁ ବୁଦ୍ଧି କହୁଲା, ଦେଖିବେ ମାଗତା, ବାୟା କେମିତି
ମିଛ କଥା କହୁଛି । ଜନ୍ମ ଗତିରେ ତୁର ଅଉ ମୁରଁ ହୋଲା ପାଖରେ ଶିକାର
କରିବାକୁ ଜଗି ବସିଥିଲୁ ନା ? ଏଇ ବାୟା କିମ୍ବ ପୁତ୍ର ପଟେ ନେଇ ଯାଉଥିଲା ।
ମୁରଁ ତାକୁ ଧରିଲା ।

ମୁନ୍ସି ପଚାରିଲେ, କିରେ ମାଗତା ?

ସତ କଥା ମାହାପ୍ରାୟ ! ବାୟା କିମ୍ବ କାନରେ କିଷ୍ଟା ବାନ୍ଧିଥିଲା । କାନରେ
ତାର ଏଇ ଶାଢ଼ୀ ଲୁଗା ଥିଲା ।

ବାୟା କହୁଲା, ମାଗତା ମିଛ କହୁଛି । ମତେ ସେ ଦେଖି ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି ଅ
ଡମ୍ ଡମ୍ ଜନମ ଅଣି ମୁଁ ଲୁକି ଲୁକି ପଲେଇ ଆସିଲି ।

ମାଗତା କହୁଲା, ମୁରଁ ଦେଖିଛି ମାହାପ୍ରାୟ ।

ବାୟା ମତେ ସବୁ କହୁଥିଲା, ସୁଦ୍ଧି ଡମ୍ କହୁଲା, ସୁନାକୁ ସେ ଦିଅ
ନେବ, ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରିବ । ହୋଲା ଟଙ୍କା ଦେବାପାଇଁ ସେ ସାହୁକାର ଘରୁ
ଗୈରିକଲ ବୋଲି ମତେ କହୁଲା ମାହାପ୍ରାୟ ।

ତରିତୁ ଡମ୍ କହୁଲା, ସେଇକଥା ବାୟା ମତେ ମିଶା କହୁଲା ମାହାପ୍ରାୟ ।
ମିଛ କହୁବ କି ? ଉପରେ ଧର୍ମ, ତଳେ ଧରତୀ, ମିଛ କହୁଲେ ଆଖି ଫୁଟି ଯିବ
ନାହିଁ କି ?

ବାୟା କହୁଲା, ସମସ୍ତେ ମିଛ କହୁଛନ୍ତି ମାହାପ୍ରାୟ ।

ମୁନ୍ସି ଗରିପାଇଁ କହୁଲେ, ଗୈର୍ ବଦମାସ୍ । ସମସ୍ତେ ମିଛ କହୁଛନ୍ତି,
ଏକା ଏଇ ସତ କହୁଛି । ଟଙ୍କା କଣ କଲୁ ? ପୁତ୍ର କଣ କଲୁ ?

ଟଙ୍କା ରଖିଛି । ପୁତ୍ର ବୁଦ୍ଧି ଅ ଡମ୍ ନେଲା ।

ଦେଖ ମାହାପ୍ରାୟ ମିଛ କହୁଛି ମୋ ନାମରେ ।

ସୁଦ୍ଧି କହୁଲା କେତେ ଦୂରରେ, ହୋଲା ପାଖରେ ଗୋଟେ ପୁତ୍ର-ମୃତ୍ୟୁ
ପଡ଼ିଛି । ମୁଁ ଆସୁଥିଲି ଦେଖିଲି ।

ମୁନ୍ସି ଆଦେଶ ଦେଲେ, ଜମାନ୍, ବାୟା କିମ୍ବ ହାତକଡ଼ା ଦେଇଦିଅ ।
ଏଇ ଟୋକାକୁ ବି ଆରେଷ୍ଟ କର ।

ରେଡ଼ିକା ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା, ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହିଅ ମାହାପ୍ରାୟ । ତାର କି
ଦୋଷ ? ବାୟା କିମ୍ବ ତାକୁ ସବୁ ଦେଇଛି । ସୁନା, କାଢ଼ି ଦେ ବେକରୁ ହାର,
ତୋ ଲୁଗା ତୁ ପାଲଟିପକା ।

ସୁନା ଅତଳ ରହିଲା ।

ଜମାନ୍ ବାୟା କଳ ହାତରେ ବେଢ଼ି ପିନ୍ଧାଇଲା । ସୁନା ଆଉ ତାର କୋହ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁନ୍‌ସିଙ୍କର ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁନ୍‌ସି ପଛକୁ ଘୁର୍ଣ୍ଣି ଠିଆହେଲେ । ନୋକା ନାଲିକ ସୁନାର ହାତ ଧରି ତଳୁ ଉଠାଇଲା । କହିଲା, ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଟୋକା, ମୋର ମାଗତା ପାଇଁ ତାକୁ ଠିକ୍ କରଛି । ତା'ର ଦୋଷ ନାହିଁ । ଏଇ ବାୟା କଳ ତାକୁ ଭୁଲେଇ ଆଣିଛି ।

ମୁନ୍‌ସି ପଚାରିଲେ, ତେବେ ଗୈର ମାଲ ?

ନୋକା ନାଲିକ ସୁନାର ବେକରୁ ହାର ଖୋଲି ମୁନ୍‌ସିକୁ ଦେଲା । କହିଲା, ନେ ତୋର ଗୈରମାଲ । ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡକ ଘରକୁ ଚାଲେ ଦେଇଦେବ । ସୁନା ମୋର ବୋହୂ ମୁନ୍‌ସି, ରେଡ଼ିକା ଜାନି ମତେ କଥା ଦେଇଛି । ତାକୁ ଗୁଡ଼ିଦେ ।

ଆଗରେ ବାୟା କଳ, ଦୁଇ ହାତରେ ଲୁହା କଡ଼ି, ଅନ୍ଧାରେ ବଳା ହୋଇଛି ଦଉଡ଼ି, ଛେଳିଛୁଆପରି ବଲ ବଲ କରି ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ୁଛି । ଦୂରରୁ ଆଉ କଥା ବାହାରୁ ନାହିଁ । ସତ କଥା ସେ କହି ଦେଇଛି । ଆଉ ତା'ର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ଏଣିକି, ଯେଉଁମାନେ ବିଗୁର କରିବେ, ଯେଉଁମାନେ ଆଇନ୍ ଧରି ବସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଦାୟିତ୍ବ ।

ଉପରେ ଆକାଶ, ତଳେ ଧଉଳୀ ମାତା, ଗୁରୁପାଖେ ଛେ, ପଥର, ପାହାଡ଼, ଝରଣା । ସମସ୍ତେ ଯେପରି ସତ୍ୟର ଅବତାର, ବାୟା କଳ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି । ବୁଦ୍ଧି ତମ୍ଭର ମୁହଁକୁ ଗୁଡ଼ୁ ତା'ର ଆତ୍ମା ବାହନିରୁ ।

ବୁଦ୍ଧିଆ ତମ୍ଭ ପିଲା, କଳର ସେ ଆଖି । ବନବନ୍ଦନର ତଳେ ସେ ଚଳନ୍ତି ସାପ । ସେ ଗୈର କରିଛି, ଠକିଛି, ମିଛ କହିଛି, ଟାଁ ଟାଁରେ ସଞ୍ଜି କରିଛି କମଳ । ରକ୍ତଧାର ଛୁଟାଇଛି, ରକ୍ତ ପିଇ ବଞ୍ଚିଛି । ତଥାପି କଳପିଲା ତାର କଥା ମାନେ । ବୁଦ୍ଧିଆ ତମ୍ଭ ବାୟାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖି ହସୁଛି ।

ମାଗତା କଳ ପିଲା, ମିଛ କହି ଧରି ଉଠିଛି ତାର ଆତ୍ମା । ତଥାପି, ସେ ମିଛ କହିଛି । ଆଗରେ ସୁନା, ଯାହାକୁ ସେ ଗୁଡ଼ୁ, ଯାହାକୁ ସେ ନିଜର କରିବ ।

ସୁନା, ସବୁ କଥା ସେ ଗୁଡ଼ୁଛି । ସ୍ବପ୍ନ ତାର ଭାଙ୍ଗିଛି । ତା'ର ପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ, ସରଳ, ଅନାଥ ବାୟା କଳ ଗୈର ହୋଇଛି । ପୁଣି ଶିକ୍ଷା ପାଇବ — କେବଳ ତା'ର ପାଇଁ । ସ୍ବପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଛି । ସବୁ ଆଶା ମିଳାଇ ଯାଇଛି । ମାଗତା ହେବ ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ—ମାଗତା !

ମିଛକା ନୋକାର ହାତରୁ ହାତ ଖସାଇ ସୁନା ଧାଇଁଗଲା ବାୟା ପାଖକୁ । ବାୟାକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି ତଳ ତଳ ଆଖିରେ ସୁନା ମୁନ୍‌ସିଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା, ମାହାପ୍ରଭୁ ନେ, ତୁ ସବୁ ନେଇଯା । ବାୟା ଗୈର କରି ନାହିଁ ।

ତାର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ସବୁ ତାକୁ ବୁଦ୍ଧି ଭୟ ଦେଇଛି । ତୁ ସବୁ ନେଇ ଯା । ମୁନ୍ସି ମାହାପ୍ରସାଦକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେ । ଅମର କିଛି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ବାୟା ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା; ଆମେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଫଳାଇବୁ ମୁନ୍ସି ମାହାପ୍ରସାଦ, ତାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେ ।

ମୁନ୍ସି ଗୁଣିଯାଇ କହିଲେ, ଜମାନ୍, ସେ ଟୋଙ୍କାକୁ ବି ଆରେଷ୍ଟ କର । ଜମାନ୍ ସୁନାର ହାତ ଧରିଲା ।

ସୁନା କହିଲା, ବାୟା ଯଦି ଶିକ୍ଷା ଯିବ, ମତେ ବି ଶିକ୍ଷା କରେଇ ଦେ ମୁନ୍ସି, ମୁଁ ଶିକ୍ଷା ଦୋଷ କରୁଛି ।

ନୋକା ନାଉକ କହିଲା, ଆରେ ମାଗତା, ସୁନାର ହାତ ଧରି ନେଇଗୁଲ ଗାଁକୁ । ସେ ତୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା । ଭେଡ଼ିକା ଜବାବ ଦେଇଛି ।

ଭେଡ଼ିକା କହିଲା, ସତ କଥା ମାଗତା—

ମାଗତା ସୁନାର ହାତ ଧରି ବାୟା ପାଖରୁ ଟାଣି ଆଣିଲା । ସୁନା ଚଢ଼ାଇ କଲା । ତାର ପ୍ରାର୍ଥନା କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ।

ସୁନାକୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଗ୍ରାମ ଲୋକେ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଲେ । ଦଉଦୁ ବାୟାକୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ମୁନ୍ସି ପୁତ୍ର ମୁଣ୍ଡ ଦେଖିବାକୁ ଆଗର ଗଲେ । ସଙ୍ଗରେ ଗଲେ ବୁଦ୍ଧିବାରିକ, ଚରତ୍ତ ଓ ସୁଫୁ ।

ସିପି ଗାଁର ଗ୍ରେଟ କଳ-ପକ୍ଷୀ ବାହାରେ—ଡୋଙ୍ଗର ତଳ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ବସିଛି ସୁନା । କୋଳରେ ତାର ବର୍ଷକର ପୁଅ । କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଫୁଲ ପତର ପିଲାର ଆଗରେ ଜମାଇ ଦେଇଛି । ପିଲଟି ଖେଳୁଛି । ନିଜେ ସୁନା ଗୁଡ଼ି ରହିଛି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗେଡ଼ିଆ ଆଡ଼କୁ, ବେଳ ଦ୍ଵିପ୍ରହର ।

ପଛରୁ ଛପି ଛପି ଆସିଲା ଲତା । ସୁନାର ଦୁଇ ଆଖି ବୁଜି ଧରିଲା ।

ସୁନା କହିଲା, ଗୁଡ଼ି ଲତା ।

ଲତା ଆଖି ଖୋଲିଦେଲା । ପିଲଟିକୁ କୋଳକୁ ନେଲା । କହିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁ ଏଇଠି ଥିବୁ । ତୋ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ମାଗତା ନାଉକ ନାହିଁ । ତୋର ଖମ୍ବାଇ ପୁଟିଆ କହିଲା, ମାଗତା ପୁଲକି ସାଥରେ କେଶେ ଯାଇଛି, ଆଉ ତୁ ଟିକି ନୋକାକୁ ଧରି କେଶେ ଯାଇଛୁ । ଖୋଜି ଖୋଜି ଆସିଲୁ ।

କିଏ ଲାଗି ମୋତେ ଖୋଜିଥିଲା ରେ ଲତା ?

ଏଇ ଟିକି ନୋକାର ଲାଗି । ଲତା ମାଗତାର ସାନପୁଅ ନୋକାକୁ ଛାଡ଼ିରେ ଯାକି ଧରିଲା । କହିଲା, ଦେଖ ସୁନା, ନୋକା ନାଉକ ମତେ ଗୁଡ଼ି ତଳେ ବୋହୁ କଲା । ଯାକର ଠାକୁରାଣୀ ତାକୁ ରଖିଲା କି ? ଅଧର୍ମ କଥା କଲା । ତୁର

କାହ୍ନୁରେଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ତାର ବୋହୂ ହେଲା । ମାସ ଗୋଟେ ପୂରିଲା ନାହିଁ । ନୋକା ନାଇକକୁ ବାଦ୍ ଖାଇଲା । ଦଶାୟ-ସିନା କହୁଛି, ସେଇ ନୋକା ତୋର କୋଳରେ ଜନମ ହେଇଛି, ମୁଁ କହୁଛି, ସେଟା ମିଛ କଥା । ନୋକା ହେଇଛି ବାଦ୍ ଡୁମା ।

ସତ ଲେ ଲତା, ନୋକା ନାଇକକୁ ବାଦ୍ ଖାଇ ନାହିଁ, ତାକୁ ଖାଇଛି ବାୟାର ବାପ ବାଦ୍-ଡୁମା । ମାଗତା ଫଟକାର କାମ କଲା, ମିଛ କହିଲା, ବାୟାକୁ ଶିକ୍ଷା କରେଇଲା । ବାୟାର ବାପ ମାଗତାର ବାପକୁ ଖାଇଲା । ଲତା ରେ— !

ତୁନ ରହିଲା ଯେ ସୁନା ?

ଏଇଠି ଥିଲା ବାୟାର ଭଙ୍ଗା ଘର । ଦି ବରଷ କି କେତେ ହେଲାଣି । ତା ଘରର ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ । ଡହ ଉପରେ କେତେ ବଣୁଆ ଗଛ ଉଠିଲାଣି । ବାୟା ଅଉ ଫେରିବ ନାହିଁ ଲତା ?

ସୁନାର ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହେଲା ।

ଲତା କହିଲା, ସିଟାମ ଭଙ୍ଗୁ ଡମ କୋରସୁଟ ଜେଲରୁ ଫେରିବ । ତାକୁ ପଚାରିଲି ଯେ ସେ କହିଲା, ବାୟା ଜେଲରୁ ପଳାଇବାକୁ ବସିଥିଲା, ଧରପଡ଼ି ପୁଣି ବେଶୀ ଦିନ ଶିକ୍ଷା ପାଇବ । ଭଙ୍ଗୁକୁ ପଚାରିଥିଲା ତୋ କଥା । ଭଙ୍ଗୁ ସବୁ କହିଲାକୁ ବାୟା କହିଲା, ଶିକ୍ଷା ଭେଟି ଫେରିଲେ ମାଗତାର ମୁଣ୍ଡ ହାଣିବ । ମାଗତା ମିଛ କହି ତା'କୁ ଶିକ୍ଷା କରେଇବ ।

ବାୟା ତେବେ ଫେରିବ ଲତା ?

ଅଜି ନ ହେଲେ, କେବେ ତ ଫେରିବ ।

ଲତା, ତୁ ବାୟାର ଘରଣୀ ହେବୁ ?

ଲତା ଘୁଣାରେ ଗୁହଁଲା ସୁନାକୁ । କହିଲା, କାହିଁକି ଲେ ? ତୁ ହେଲା ନାଇକର ଘରଣୀ, ଯେଉଁ ନାଇକ ମୋର ଅଣ୍ଟା, ଅଉ ମୁଁ ହେବି କେଡ଼ିର (ଦାଗୀର) ଘରଣୀ ?

ନାଇକର ଘରଣୀ ହୋଇ କି ସୁଖ ମୁଁ ପାଉଛି ତ ଦେଖୁଛୁ ଲତା ? ମାଗତା ଦିନଗତ ମଦ ଖାଉଛି । ପରର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ପଛରେ ଧାଉଁଛି । କି ମୁଖ ମୋର ? ବାପ ମତେ ତାରି ହାତରେ ଦେଲା । ଅଜି ପୁଣି ବାପ କହୁଛି, ସୁନା, ଗୁଲିଆ ମୋ ଘରକୁ । ତୋ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଠିକ୍ କରିବ । ମାଗତା ତାର ଝୋଲା ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ନେବ ତ ଅଉ କଣ ?

ସେଇଆ କରୁନୁ ସୁନା, ବାପାର କଥା ଅମାନ୍ୟ କରନା ।

ବେଳେବେଳେ ମୋର ମନ ଡାକୁଛି । ଏଇ ପିଲାଟା ମୋର ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି ରେ ଲତା । ପୁଣି ଭରୁଛି, ପିଲା ତ ମୋର ନୁହେଁ, ପିଲା ମାଗତାର ।

ଭୁଇଁ ଯଦି ମାଗତାର ଘରଣୀ ହୋଇଥାନ୍ତୁ, ଏ ପିଲା ତୋ କୋଳରେ ଜନମ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମାଗତା ତାର ପିଲାକୁ ରଖୁ, ମୋର କିସ ଦେବ ?

ସତ କଥା, ସୁନା । ଏଇଟା ମାଗତାର ପିଲା । ଯିଏ ତାର ଧାଙ୍ଗଢ଼ୀ ହୋଇ ଥାନ୍ତା ତା କୋଳକୁ ଆସିଥାଆନ୍ତା ।

ସତ ଯେ, ତେବେ ଯଦି ପିଲାକୁ ଗ୍ରହଣ ବାପ ଘରକୁ ମୁଁ ଚାଲିଯାଏ, ମଦ ଖାଇ ଦିନେ ମାଗତା ତାକୁ ମାରିଦେବ । ଦେଉଳପଛେ ସେ ମାଗତାର ପିଲା, ମୋ ପେଟରେ ଥାଇ ମୋ ରକତ ଖାଇ ବଢ଼ିଛି ତ ? ସେଥିଲାଗି, ମାଗତାର ଘରଗ୍ରହଣ ଯାଇ ପାରୁ ନାହିଁ ରେ ଲତା, ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହ ମୁଁ ପଡ଼ି ରହିଛି ।

ମାଗିବି ସୁନା, ଏ ପିଲାକୁ ମତେ ଦେବୁ ? ମାଗତା ମତେ ଘରଣୀ କଲ ନାହିଁ ସିନା, ତା ପିଲା ମତେ ମା କରୁ, ମୋ ବାପର କଥା ରହୁ । ତା ତୁମା ଶାନ୍ତି ପାଉ ।

ସୁନା ମୁହଁ ପକ୍ଷପକ୍ଷ କରି କହୁଲୁ, ମୁଁ କିଏ ଯେ ମାଗତାର ପିଲାକୁ ତୋତେ ଦେବି ? ମୁଁ ମିଶା ମାଗତାର ଖମ୍ବାର ହୋଇଛୁରେ ଲତା, ତା ମାଡ଼ ଗାଳି ସହୁଛି, ପେଜ ମନ୍ଦେ ପିଉଛି, ପିଲାକୁ ପାଳୁଛି । ଭୁଇଁ ଯା ମାଗତାକୁ ମାଗିବୁ ।

ଲତାର ଗୁଡ଼ିରୁ ଟିକିପୁଅ ମିଲିକା ନୋକାକୁ ଟାଣି ନେଇ ସୁନା ଗୁଡ଼ିରେ ଲଗାଇଲୁ । ଲତା ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି ସୁନାକୁ ଚାହିଁରହିଲା ।

ପଥର କଡ଼ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରୁ ପୁଲି ବାହାର ଆସିଲା । ଖୋଜି ଖୋଜି ସେ ପୁଲିକୁ ପାଉ ନାହିଁ । କାନଲ ସେ ପାଣି ଘାଟରେ ଥିବ, ସେଥିପାଇଁ ଝରଣା କୂଳକୁ ଆସିଲା । ପୁଲିକୁ ସେଠାରେ ନ ପାଇ ଲତାକୁ ପଚାରିଲା, ପୁଲିକୁ ଦେଖିଲୁ କି ?

ଲତା ଉତ୍ତର ଦେଲା, ନାହିଁରେ ପୁଲି ।

ପୁଲି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲା, ବାପ ମାରିଛୁ ବୋଲି ସାବୁକାରଠୁଁ କୁଟି ନେଇ ଆସିଲୁ । ଦେଖିଲୁ ଘରେ ତାଟି ପଡ଼ିଛି, ପୁଲି ନାହିଁ । ତାହା ଶୁଣି ଯାଉଛି । ଘରେ ପେଜ ଟିକେ ବି ରଖି ନାହିଁ । ଗଲୁ କୁଆଡ଼େ ?

କନ୍ଦା ଖୋଜି ଯାଇଥିବ ।

ପୁଲି କହୁଲା, ଚାଲି ଆଉ ଡାକ କହୁଛି, ମାଗତା ସଙ୍ଗେ ପୁଲିକ ବଣକୁ ଯାଇଛି । ତମ ପତ୍ନୀର ସବୁବେଳେ ମିଛ କହେ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗଛ ଭିତରୁ ବୁଦ୍ଧି ଆ ଜନ୍ମ ବାହାରିପଡ଼ିଲା । ବୋଧହୁଏ ସେ ପୁଙ୍ଗବ ପଛେ ପଛେ ଲୁଚିକରି ଆସୁଥିଲା । ପୁଙ୍ଗବ କଥା ଶୁଣି ସେ କହିଲା, ମିଛ ନୁହେଁ ରେ ପୁଙ୍ଗବ, କିନାମ ଗାଁ ବାଟରେ ଦିହେଁ ଏକାଠି ଯାଉଥିଲେ, ମୁଁ ନିଜେ ଦେଖିଛି ।

ପୁଙ୍ଗବ ମନକୁ ମନ କହିଦେଲା, କିନାମ ଗାଁ ବାଟରେ ? ଯାଏଁ ଦେଖେ ।

ପୁଙ୍ଗବ ହାତର ଟାଙ୍ଗି କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ଟଳିଟଳିକା ପୁଣି ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ।

ବୁଦ୍ଧି ବାରିକ ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କଲା । ପୁଙ୍ଗବ ବଣ ଭିତରେ ଲୁଚିଗଲାକୁ ସେ କହିଲା, ତେମେ ଏଠି କଣ କରୁଛନ୍ତି —

ସୁନା କହିଲା ତୋର କିସ ଥାଏ ?

ବାୟା କିନ୍ତୁ ଖବର ପଠାଇଛି ।

ଲତା କହିଲା, ତୁମ ମିଛ କହିଲାକୁ ତାର ଶିକ୍ଷା ଦେଲା ।

ମୋର କି ଦୋଷ ? କହ ସୁନା, ତୋ ଲାଗି, ବାୟାର ଲାଗି ମୁଁ ଗୃହ କଲି ନାହିଁ କି ? ବାୟା ମୋର ସାଥରେ ସିନା ଥିଲା । ସୁନା, ଚନ୍ଦ୍ର ପୋଲିସରେ କହିଲେ । କୋର୍ଟରେ ମହାପ୍ରଭୁ ଆଗରେ ମୁଁ ସିକ୍ସନ ପୋଥି (ପେନାଲ୍ କୋଡ୍) ଧରି ସତ କଥା କହିଲି । ନାରକ ହେଲେ କିସ ହେଲା, ମାଗତା ମିଛ କହିଲା । କୋର୍ଟର ମତେ ଗ୍ରହଣଦେଲେ । ବାୟାକୁ ଶିକ୍ଷା କରେଇଲେ । ମୋର କି ଦୋଷ ରେ ସୁନା ?

ସୁନା ପଚାରିଲା, ବାୟା ସଙ୍ଗେ ତୋର କେଉଁଠି ଦେଖା ହେଲା ବାରିକ ?

ମୋର ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ । ଭିଙ୍ଗୁ ଜେଲରୁ ଫେରିଛି । ସେ

କହୁଥିଲା —

ଲତା ପଚାରିଲା, କିସ କହୁଥିଲା ?

ବୁଦ୍ଧି ଆ କହିଲା, ଶିକ୍ଷା ସରିଲେ ବାୟା ଫେରିବ ।

ସୁନା କହିଲା, ଫେରୁ, ମୋର କି ଥାଏ ?

ବୁଦ୍ଧି କହିଲା, ବାୟା ସିଟାମ୍ ଭିଙ୍ଗୁକୁ କହିଲା ଯେ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ଫେରିଲେ ସେ ତୋର ଖମ୍ବାର ହେବ ।

ମୋର କିସ ହେବ ଖମ୍ବାର ? ଯା, ଯା, ମାଗତାକୁ କହରୁ ।

ସୁନା ମୁହଁରେ ନ ରହି ପିଲାକୁ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଯାକି ଗୋଡ଼ା କୁଲେ କୁଲେ ଚାଲିଗଲା । ଥରେ ହୋଇ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ।

ବୁଦ୍ଧି କହୁଲା, କିରେ ଲତା, ତତେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ମିଳୁ ନାହିଁ କି ?

ତୁଇ ତ ଜମ୍ମ ଲେକଟେ, ନୋହିଲେ ତୋ ସାଥରେ ପଲାଇ ଯାଆନ୍ତି ।
ଜମ୍ମ ଫଟକାର, ସବୁ ଶ୍ଵେତ ବଦମାସୀର ମୂଳ ତୁଇ ।

ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଲତା ଚାଲିଲା ସୁନାର ବାଟରେ । ପଛରୁ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲ
ବୁଦ୍ଧିଆ, ହେ ଲତା, ଜଙ୍ଗଲ ଜମାନ ଆଇତରେ, ତତେ ଖୋଜନ୍ତି । ଲତା, ହେ
ଲତା—

ଲତା ଫେରି ଚାଲିଲା ନାହିଁ ।

ସଞ୍ଜ ପହର ଗଡ଼ି ଗଲଣି । ପାହାଡ଼ ଫାଙ୍କରୁ ଉଠିଲାଣି ଜହ୍ନ । ମାଗତା
ନାଇକର ଘର ଆଗ ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧିକା ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ମହଲ ଗଛ । ଗଛ
ଉଦ୍‌ବାଡ଼ରେ ଗୁଣ୍ଡିଗୁଣ୍ଡିକା ଆଲୁଅ ଗୁରୁତଳେ ଠିଆ ହୋଇଛି ବାୟା କନ୍ଧ ।
ଅଡ଼େଇ ବର୍ଷ ଜେଲ ଭୋଗି ସେ ଫେରି ଆସିଛି । ସବୁ କଥା ସେ ଶୁଣିଛି ।
ଜୀବନର ସବୁ ଆଶା ତାର ପୋଡ଼ି ଜଳି ଯାଇଛି । ବାକି ରହିଛି, ପ୍ରତିଶୋଧ ।

କାନ୍ଦରେ ଟାଙ୍ଗିଆ । ଭାବୁଛି, ଥରେ ଯଦି ମାଗତାକୁ ସେ ଦେଖନ୍ତା,
ମାଗତା, ଯିଏ ତାର ଗୁଣ୍ଡି ଉପରୁ ସୁନାକୁ ଟାଣି ନେଇଛି, କୋଟି ଘରେ ମିଛ କହି
ଯିଏ ତାକୁ ଭୋଗେଇଛି ଜେଲ, ତାର କାନ୍ଦରୁ ମୃତ୍ୟୁ ଛିଣ୍ଡାନ୍ତା । ବାୟାର ରକ୍ତ
ଗରମ ହୋଇ ଉଠିଲା । ମାଗତା କାହିଁ ? ଏତେବେଳେଯାଏ ଫେରୁ ନାହିଁ
କାହିଁ କି ? ଗୋଟିଏ ଶ୍ଵେତ, ତାପରେ ନିଜେ ମୃତ୍ୟୁଟା ଧରି ଥାନାରେ ହାଜର
ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା ।

ମାଗତା ଆସିଲା ନାହିଁ । ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାର ଆସିଲା ସୁନା ।
ବାୟାର ଗୁଣ୍ଡି ଦମ୍ଭକ ଉଠିଲା, ସୁନା !

ସୁନାର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ଗୋଟାଏ ଚଳନ୍ତି ଗୁରୁ । ଚମକି ଉଠିଲା । ମନ
ଭିତରୁ ଯେପରି କିଏ କହି ଉଠିଲା, ବାୟା, ବାୟା—ଥରଲା ଭିତରୁ ବାହାର
ଆସିଲା ଶୀତ କରୁଣ ସ୍ଵର, କି—ଏ, ବାୟା ?

ବାୟା ନିଜକୁ ଆଉ ଛପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗଛ ଗହଳ ଭିତରୁ ବାହାର
ପଡ଼ିଲା ଜହ୍ନ ଆଲୁଅକୁ । ତାକିଲା, ସୁନା—

ସୁନା ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର ପାରିଲା ନାହିଁ । ଧାଇଁ ଯାଇ ବାୟାକୁ ଆଲୁଙ୍ଗନ କଲା ।
ତାର ଗୁଣ୍ଡି ଉପରେ ମୃତ୍ୟୁ ରଖି ତୁନି ତୁନି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାୟାର ଆଖିରେ
ଆସିଲା ଲୁହ ।

ଫେରି ଆସିଛି ବାୟା ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଅସିଲ୍ଲ ସୁନା, ମାଗତାର ମୁଣ୍ଡଟା ଧରି ପୁଣି ଫେରି ଯିବି କୋଟ୍ ଘରକୁ ।
ଛି, ବାୟା, ମାଗତାର କି ଦୋଷ ?

ତେବେ ଦୋଷ କାହାର ?

ଦୋଷ ମୋର । ମୁଁ ମଙ୍ଗିଲି ବୋଲି ମାଗତା ମତେ ଘରଣୀ କଲ ।

ମାଗତା ମତେ ଶିକ୍ଷା କରେଇଲା, କଳିପୁଅ ହୋଇ କୋଟ ଘରେ ମିଛ

କହିଲା ।

ମୋର ଲାଗି ତ ?

ତୋର ଲାଗି ?

ସୁନାକୁ ଗ୍ରହଣପରୁ ଠେଲିଦେଲା ବାୟା । ସୁନା ପଡ଼ି, ପଡ଼ି ଠିଆ
ହୋଇଗଲା । କହିଲା, ମୁଁ ତୋର ଦୋଷ କରୁଛି । ମୋ ମୁଣ୍ଡ ତୁ ନେ ବାୟା,
ମାଗତାର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ।

ବାୟା ଠିଆହୋଇ ଭାବିଲା । ସୁନାକୁ କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଟାଙ୍ଗିଅଟି
କାନ୍ଦରେ ପକାଇ ଟଳିଟଳି ଆଗକୁ ଚାଲିଲା । ସୁନା କ୍ଷଣେ ତାର ପଛରୁ ଚାହିଁ
ତାକିଲା, ବାୟା, ବାୟା—

ବାୟା ଅଟକି ରହିଲା ନାହିଁ । ସୁନା ତାର ପଛରେ ଧାଇଁଯାଇ ତା'ର
ହାତଧରି ଅଟକାଇଲା ।

ବାୟା—

କଣ କହୁଛୁ ?

କଥାଟେ ମାନରୁ ବାୟା ?

କିଏ କଥା ସୁନା ?

ଯେଉଁଠି ତତେ ପୁଲିସ ଜମାନ୍ ଧରିଥିଲା ସେଇଠି ତୁରୁ ଥିବୁ କାଲି
ଗାଧୁଆ ବେଳେ ?

କିଏ ଲାଗି ?

ସେଇଠି ତତେ ସେଇ କଥା କହିବି । ଥିବୁ ବାୟା ?

ଥିବି ସୁନା ।

ଯା ଏଥର ।

ବାୟା ଚାଲିଗଲା । ସୁନା ଘର ଆଗକୁ ଅସିଲା । ମାଗତା ଠିଆ ହୋଇଛି ।
ପାଟିରୁ ବାହାରୁଛି ମଦଗଳ । ସୁନାକୁ ଦେଖି ଖଳମସ ପାଟିରେ କହିଲା, ହେ,
ପୁଲିକ—ପୁଲିକ—ପୁଲିକ—

ମୁଁ ସୁନା ।

ହେ ସୁନା, ସୁନା, ପୁଲି କହୁଛି ହାଣିବ । ମୁଁ ତାକୁ ଆଗ ହାଣିବି, ଆଗ
ହାଣିବି ।

ସେ ଟଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସୁନା ତାର ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖିଲା ।
ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ମନ କଥା ମନରେ ଥାଉ । ମାଗତା ଆଗରେ କହୁବ
କାହିଁକି ? ମାଗତା ତାକୁ ଘରଣୀ କରୁଛି ସତ, ଜନମା ବି କରୁଛି, କିନ୍ତୁ ମାଗତା
ତାକୁ ନଜର କର ପାରି ନାହିଁ । ମାଗତାର ମନ ତା'ପାଖରେ ନାହିଁ, ଦୂରରେ,
କେତେ ଦୂରରେ— ।

ସକାଳେ, ଲତା ଘର କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ତାର ବୁଢ଼ୀ ମା ଘର ଆଗରେ
ବସି ଛେଳି ଛୁଆକୁ ପତ୍ର ଖୋଉଛୁ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହୁଅ । ଲତା ଉପରେ ତାର ଆଖି
ପଡ଼ିଲା । ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, କେତେ ଦିନ ଆଉ ବସି ଥିବୁ ଲେ ? ଯେତେ
ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଆଇଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ି ଦେଲା । ତୋ ସାଙ୍ଗର ହୁଏ, ପୁଣି ତୋଠୁ
ପିଲା ହୁଏ ଘର କଲେଣି, ଆଉ ତୁଇ ବସିଥା ?

ବଢ଼ିଶାଠା ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ରଖିଦେଇ ଲତା କହିଲା, ଦେଖ୍ ମା, ମୁଁ
ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ସାଥରେ ପଲେଇଲେ ତୁଇ କେମିତି ତଳିବୁ ? ତୋର ସୁଅ ତ ନାହିଁ ।
ଆଉର୍, କିସ ଲାଗି ମୁଁ କାହା ସାଥରେ ଯିବି ? କେହି ତ ହୋଲା ଟଙ୍କା ନେଇ
ଆସୁ ନାହିଁ ।

ଏଇ ବରଷ ତଇତ ପରବରେ ତୁଇ କାହାର ସାଥରେ ଚାଲି ଯାବେ
ଲତା, ତୋର ସୁଖ ଦେଖି ମୁଁ ଆଖି ବୁଜିବି ।

ଲତା ଜବାବ ଦେଲା ନାହିଁ । ମାଠିଆ ଧରି ପାଣି ପାଇଁ ଗେଡ଼ିଆକୁ
ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା । ବୁଢ଼ୀ ତା ହାତରୁ ପାଣିମାଠିଆ ଛଡ଼ାଇ କହିଲା, ତୁଇ ଘରେ
ଥା । ମୁଁ ମାଠିଆଏ ପାଣି ନେଇ ଆସେ, ଏଇ ସୁନା ଆସୁଛି ।

ବୁଢ଼ୀ ମାଠିଆ ଧରି ଚାଲିଗଲା । ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ସାନ ନୋକାକୁ ଜାକି ସୁନା
ପହଞ୍ଚିଲା ଲତାଘରେ । ଗୋଟିଏ କାଖରେ ମାଠିଆ । ସୁନା ଆଜି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦଣ୍ଡୁଛି ।
ରଲ ଗାଡ଼ି ପିନ୍ଧିଛି । ଯନ୍ତ୍ରକର କୁଣ୍ଡାଇଛି ମୁଣ୍ଡ । ଏଡ଼େ ସକାଳୁ ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା
ଫୁଲ ଖୋସିଛି ମୁଣ୍ଡରେ ।

କଲେ, ଆଜି ସଜବାଜ ହେଉ ପାଣିକି ଯାଉଛି କାଇଁକି ?

ଲାଜ ଲାଜ ହୋଇ ସୁନା କହିଲା, ତୁ ଯିବୁ ନାହିଁକି ?

ମା ଯାଇଛି ।

ହାତ ବଢ଼ାଇ ଟିକି ନୋକାକୁ ଲତା ସୁନାର ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଉପରୁ ଟାଣି ନେଲା ।
ତା ମୁହଁରେ ବାରମ୍ବାର ବୋକ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଟିକି ନୋକା କିର୍, କିର୍,
ହୋଇ ହସିଲା । ଲତା ତାକୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ଯାକି ଧରି ହସି ହସି ନୟାନ୍ତ ହେଲା ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ସୁନାର ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର । ଅଖି କାନ୍ଦିବ ।

ଭାରି ଜଣେ ହେବ ଲେ ତୋର ଏ ପୁଅ ନୋକା ।

ଲତା, ମୁଁ ଫେରିଲା ଯାକେ ନୋକାକୁ ରଖିବୁ କି ପାଖରେ ?

ପାଣିକି ଯିବୁ ତ ? ଯା, ନୋକାର ସାଙ୍ଗେ ମୁଁ ଖେଳୁଥିବି । ତୁର
ଅଇଲେ ତତେ ଦେବି ।

ଆଉଁ କାହାକୁ ଦେବୁ ନାହିଁରେ, ପିଲା ମୋର କାନ୍ଦିବ । ଫେରୁ
ଫେରୁ ଟିକେ ଭେରି ହେବ ଲତା !

ତାର ବାପ ମାଗତାକୁ ମିଶା ଦେବି ନାହିଁ, ହେଲା ତ ?

ସୁନା ମାଠିଆଟି ଧରି ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଲୁହ ଝରି ଅଖିରେ ଟିକି ନୋକା
ଆଡ଼କୁ କଣେଇଁ ଚାଲୁଛି । ସେ ହସୁଥିଲା ଲତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ । ଲତା ତାକୁ ଗେଲେ
କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ପାହାଡ଼ ତଳ ଝରଣା କୂଳରେ, ଅଡ଼େଇ ବର୍ଷ ତଳେ ଯେଉଁଠି ପୋଲିଷ
ତାକୁ ବାନ୍ଧିଥିଲା, ଯେଉଁଠି ତାର ଗୁଲି ଉପରୁ ସୁନାକୁ ମାଗତା ଟାଣି ନେଇଥିଲା,
ସେଇଠି ଚାଲି ବସିବ ବାୟା । ସୁନା ଆସିବ, କଥାଟିଏ କହିବ । କିଏ କଥା ?
ବାୟାର ତାହାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ରା ।

ସେ ଜେଲରୁ ଫେରିଛି । ଦୁନିଆଁରେ ସେ ଏକା । ସାହା ସମ୍ବଳ କିଛି
ନାହିଁ । ଅଣ୍ଟା ଚାରିପାଖେ କନାଧଡ଼ି, ଚାରି ଆଙ୍ଗୁଳ କନା ଖଣ୍ଡେ ସାମନାରେ
ଓହଲିବ, ହାତେ ତଳକୁ । କାନରେ ଖଣ୍ଡେ ଟାଙ୍ଗିଆ । ଆଉ ହାତରେ ଗୁଣ୍ଠ
ଦୁଗୁଳା ଧରି ଖଣ୍ଡେ । ଅଣ୍ଟା ପାଖକୁ ଚମ ମୁଣିରେ କେଇଖଣ୍ଡି କାଣ୍ଡ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଲେ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ । ଗାଧୁଆ ବେଳ ହୋଇ ଆସିଲା ।
ସୁନା କାହିଁ ? କି କଥା ସେ କହିବ ? କାହିଁକି ବାୟା କନକୁ ସେ ଅଟକାଇ
ରଖିଲା ? ସେ ଆସିଥିଲା ମାଗତାର ମୁଣ୍ଡ ନେବାକୁ । କ୍ଷମା କରି ପାରି ନାହିଁ । ଫେରି
ଯାଉଛି ହତାଶ ହୋଇ । ଫେରିଯିବ, ବହୁତ ଦୂରକୁ—

ଏଇ, ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ପାହାଡ଼ ମାଲ ସେ ପାଖେ ସେ ଯେଉଁ ଧୂଆଁ ଲିଆ ଉଇ
ପାହାଡ଼, ଲମ୍ବ ପାରିବ ପରି ନେଲି ଆକାଶରେ ଯାହାର ମଥା ମିଶି ଯାଇଛି,
ଯାହାର ଗୁଲିରେ ପେଟରେ ତଳକୁ ମେଘର ରୂପେଲା ପରିଦା, ସେଇ ନିମିତ୍ତ
ପାହାଡ଼ । ବାୟାର ଦୃଷ୍ଟି ସେଇଠି । ସେଠି ପଶୁ ମଣିଷର ଭେଦ ନାହିଁ । ବାୟାର
ଆଖି ତଳକୁ ମେଘ ଉପରେ ।

ସୁନା ଆସିଲା । ଅନ୍ଧାର ପତର ମାଲ, ଗୁଳିରେ ସଜ ସାରୁଜା ପତର ।
ମୁଣ୍ଡରେ ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ଫୁଲ । ସୁନା ଆସିଲା ଦୁସି ଦୁସିକା । ତେରଛ କଅଁଳ ସୂର୍ଯ୍ୟ
କରଣ ସଜ ପତର ଉପରେ ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଛି ।

ସୁନା ଧରିଲା ବାୟାର ହାତ ।

ବାୟା ଫେରି ଚାହିଁଲା, ହଁ, ଏଇତ ସେ ସୁନା, ଅଢେଇ ବର୍ଷ ଆଗର
ସୁନା, ମାଗତା ନାଇକର ଘରଣୀ ନୁହେଁ ।

ବାୟା !

ସୁନାର ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼ି ଆସୁଛି ।

କିସ୍ ରେ ?

ମୁଁ ଫେରି ଆସିଛି ବାୟା । କଥାଟେ କହୁବ ?

କିସ୍ କଥା ସୁନା ?

ଗୁଲ୍ ପଲାଇବା ।

ପଲାଇବା ?

ହଁ, ସେଇ ଡୋଙ୍ଗରୁ ସେପାରି ନମଗିରି ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ । ସେଠି କେହି
ହୋଇ ଟଙ୍କା ମାଗିବେ ନାହିଁ ବାୟା—

ସୁନା !

ବାୟାର ଆଖିରେ ଜଳ ଜଳ ଲୁହ ।

ନାହିଁ କରନା ବାୟା, ମାଗତାର ପିଲକୁ ମୁଁ ଲତାକୁ ଦେଇ ଆସିଛି ।

ଗୁଲ—

ଆରେ ସୁନା—

ସୁନା ଦୁଇ ହାତରେ ବାୟାକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲା । ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର
ଗଡ଼ିପଡ଼ୁଥାଏ । କାନ ପାଖରେ କହିଲା, ଗୁଲ୍ ବାୟା, ନାହିଁ କରନା, ଡେଇ
ଦେଉଛି ।

ବାୟା ସୁନାର ପିଠି ଆଉଁସିଲା । କହିଲା, ତେବେ ଗୁଲ୍ ।

ବାୟାର ଗୁଲି ଉପରୁ ସୁନା ଅଲଗା ହେଲା । ବାୟା ଧରିଲା ସୁନାର
ହାତ । ଦହେଁ ଗୁଲିଲେ ଡୋଙ୍ଗର ଉପରକୁ । କାହାରି ଭଣ୍ଡରେ ଭସା ନାହିଁ ।
ଦୂରରେ, କେତେ ଦୂରରେ ଡେଉଡେଉକା କାନ୍ଥ ପରି ଦିଶୁଛି ନମଗିରି ପାହାଡ଼
ମାଲ । ଆକାଶର ବାଦଲତଳେ ତାର ନୀଳ ଶୁଙ୍ଘ ଛପି ଯାଇଛି ।

ଚୋରାଚାହାଣୀ

କ୍ଷଣିକା

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠି ନ ଥାନ୍ତି । ପୂର୍ବଦିଗ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲଣି । ଖରାଦନ । ମଠର ବାସ୍ କଟକ ଷ୍ଟେସନ ଗୁଡ଼ିଲ । ଛୁଟିଲ ପୂର୍ବମୁହାଁ ହୋଇ, ଜୟପୁର ଗହାମା । ମୋର ସେଇଆଡ଼େ କାମ ଥାଏ । ବସ୍ରେ ପରଶ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ବସିବାର ସ୍ଥାନ, କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ଲୋକ ଭିଡ଼ ହେତୁ ଆଦୁର ଦୁଇ ଜନଜଣ ଅଧିକା ବସିଥାନ୍ତି । ଛୁଟି ଉପରେ ସାଇକଲ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନସମସ୍ତ ଯାହା ତ ଅଛି, ତା ଛଡ଼ା, ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଜନସମସ୍ତ ଖୁନ୍ ହୋଇଛି । ଗୋଡ଼ ରଖିବାକୁ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଆଉ ଦଶଜଣଙ୍କ ପରି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସାଧାରଣ ଯାତ୍ରୀ । ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ — କେତେବେଳେ ଆମର ଏ ଦୁଃଖ ଯିବ ।

ବସ୍ ଛୁଟିଛି । ଦୁଇପାଖର ଦୁଇ ଯାଡ଼ ଗଛ ସତେ କି ଗଛଗାଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦୁଇ ପାଖର ଦିଗଦିଗ ବଲ୍ ଦୃତଶୀ ଦେଖା ଯାଉଛି । ମନ କିପରି ଭିକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲଣି । ପାଖର ଲୋକଟି ଘନ ଘନ ବଡ଼ ଟାଣୁଛି ଓ ଧୂଆଁ ଗୁଡ଼ୁଛି ସମସ୍ତଙ୍କର ମଝିରେ । ଆଗର ଲୋକଟି ତାର ଘାଗଡ଼ା କଣ୍ଠରେ ଗୋଟିଏ ଅଶ୍ଳୀଳ ସଙ୍ଗୀତର ପଦକୁ ଆବୃତ୍ତି କରୁଛି । ଆଉ, ମନେ ମନେ କେଡ଼େ ଅନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ସେ ପାଖରେ ସେ କଲ୍‌କଲ୍‌ଆ ବକ୍ସଟି, ଅନର୍ଗଲ ବକ୍ସଟା ଦେବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଦାନ୍ତରେ ସୁନାଖିଲ, ହାତରେ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଇଷ୍ଟର୍ପ୍ସ । ବେଳେ ବେଳେ ପକେଟରୁ ଗ୍ରେଟ ପାନ୍‌ଆଁଟି କାଢ଼ି ମୁଣ୍ଡ ସାଉଁଳି ନେଉଛି । ଆଉ ପାଖକୁ ବସିଛି ଯେଉଁ ବୁଢ଼ାଟି, ମୁଣ୍ଡରେ ଚୁଟି, କାନରେ ନୋଲି, ଘୁମେଇ ପଡ଼ୁଛି ପାଖ ସିଲ୍‌କ ପଞ୍ଜାବୀମା ବାବୁଟି ଉପରେ । ଚୁଟି ଝିଙ୍କା, କହଣି ଗେବା ଓ ଗାଲି ଖାଇ ମଧ୍ୟ ବୁଢ଼ାର ନିଦ ଭଙ୍ଗୁନାହିଁ । ଏମିତି —

ବସ୍ ଛୁଟିଛି — । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଲେ ଦୂର ବରଗଛ ଗହଳି ଭିତରୁ । କେହି ଗୁହଁଲେ ନାହିଁ ସେ ଆଡ଼କୁ । ଥରଟିଏ ଗୁହଁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆଖି ଫେରାଇଲି । ମୋର ବକ୍ସମାନଙ୍କର କି ଯୁା କଲାପ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାର ଭିତରେ ମନ ହଜାଇଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ।

ହଠାତ୍ ବସ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଡ୍ରାଇଭର୍ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲା ତଲାବବାକୁ, ହେଲା ନାହିଁ । ହତାଶ ହୋଇ କହିଲା, ଅପଶମାନେ ଟିକିଏ ଓଢ଼ାନ୍ତୁ, ମୁଁ ଦେଖିବି । ବରକ୍ତ ଲାଗିଲା । ହେଲେ ଉପାୟ ନାହିଁ । ବସ୍ ଯଦି

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

ଠିକ୍ ନ ହୁଏ, କେଜାଣି କେତେ ସମୟ ବାଟରେ ପଡ଼ିରହିବାକୁ ହେବ । ହେ ରାଗବାନ୍ ! କି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ଅଜ୍ଞ । ସମସ୍ତେ ଓହ୍ଲାଇଲେ ।

ସପ୍ତା କର ଝଙ୍କାଳିଆ ବରଗଛ ତଳେ ବସିଲା । ସପ୍ତା ପାଖରୁ କିଛି ଦୂର ଗୁଡ଼ି ବଲ ମଝିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୋଖରୀଟିଏ । ଦଳ ଭିଡ଼ି ରହିଛି । ପୋଖରୀ ଦୁଡ଼ାରୁ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ତଲା ବାଟଟିଏ ପଡ଼ିଛି ପାଖ ଗାଁ ଆଡ଼କୁ । ମୋର ଆଖି ସେହି ବାଟ ଉପରେ ଲାଗି ରହିଲା ।

ସକାଳର ସୁନେଲା କରଣ ପଡ଼ୁଥିଲା ତାର ସୁନ୍ଦର ପୂରୁଲ ପୂରୁଲ ମୁହଁ ଉପରେ । ଅମଳନ ସଦ୍ୟଫୁଟା ପଦ୍ମ ଫୁଲଟି ଯେପରି ଧୀର ମନ୍ଦ୍ରର ଗନ୍ଧରେ ଗୁଲି ଗୁଲି ଆସୁଛି ! ଲାଲାୟିତ ଗଛ, ନାଲି ରଙ୍ଗୀନ ଲୁଗାର ଓଡ଼ିଶା କପାଳର ଅଧେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଛି । ଝୁମୁ ଝୁମୁ ବାଜୁଥିଲା ନୃପୁର । ସଙ୍ଗରେ ତାର ଅଭି ଜଣେ ହିଅ ।

ଦୁଷ୍ଟି ମୋର ଟାଣି ହୋଇଗଲା—ସତେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ! କବିତାର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଉଠିଲା ଗୁଡ଼ିରେ । କାହାର ପ୍ରେୟସୀ ? କିଏ ସେ ରାଗବାନ୍ ! ମନ ଉଛୁଳି ହେଲା ଜାଣିବାକୁ—କାହାକୁ ପଚାରିବ ? ସସ୍ପେନ୍ସ ଚେଇଁ ଉଠିଲା ମନରେ—ପର ଦାରେସୁ ମାଡ଼ୁବତ୍ । ଆଖି ଫେରାଇଲି । ପକେଟରୁ ଖବରକାଗଜ କାଢ଼ି ପଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ଆଖି ଆଗରେ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ା କେବଳ ଗଲି କରଗଲା, କିଛି ବୁଝିଲି ନାହିଁ । ମନଭିତରୁ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲା କିଏ—ଫେରି ଚାହିଁ । ଲଜ ମାଡ଼ିଲା ନିଜକୁ । ମୋର ଅପରିଚିତ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଚାହିଁଲି । କେତେଜଣ ବସ୍ ମରାମତି କରବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଆଉ କେତେଜଣ ବାରେଇହୋଇ ବରଗଛ ଆଡ଼କୁ ମୋହୁଁଛନ୍ତି ।

କଣେଇଁ ଚାହିଁଲି ପୋଖରୀ ଆଡ଼କୁ । ପୋଖରୀର ଶେଷ ପାହାଚରେ ବସିଛି ସେହି ଅପରିଚିତ । ଗୋଡ଼ ଦିଗ୍ଢ଼ି ପାଣି ଭିତରକୁ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ଆଉ ଲୁଗା ନାହିଁ । ଖଣ୍ଡେ ଗାମୁଛାରେ ଫୁଙ୍କୁ ଲା ହାତକୁ ଘଷି ପରିଷ୍କାର କରୁଛି । ତାର ସଙ୍ଗରେ ଆସି ଥିବା ହିଅଟି, ଯୌବନ ଯାହାର ପାଖେଇ ଆସିଲଣି, ଚଳ ଚଳ କରି ପାଣି ପକାଉଛି ତା ଉପରକୁ, ହସି ହସି ପାଣିକୁଆ ପରି ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼ାଇ ଓଦା ସରସର ହୋଇ ଉଠୁଛି ଉପରକୁ । କହୁଛି, ଆସୁନା ନୁଅ'ଉ, ଉହୁର ହେବ ଯେ—ହାତ ଧରି ଟାଣୁଛି ପାଣି ଭିତରକୁ ।

ଓଁ ପାଖଡ଼ାରେ ତମକି ଉଠୁଛି ହସ, ରୁହ ମ, ଏ ଗାଡ଼ିଟା ଯାଉ । ମିଶିପଶୁର ପରା— । କଥା ଅଧାକରି ତେରୁ ଚାହିଁଲା । ମୁହଁଭୈ ଆଖି ଦୁଇଟିର ଭାଙ୍ଗିକଟିତ କୌତୂହଳ ଚାହିଁଣୀ, ମୋର ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ପିପସାକୁଳ ଆଖିରେ ମିଶିଲା । ମନେ ହେଲା ଯେପରି ସେ ଦୁଷ୍ଟି ମୋର ଅନ୍ତର ଭେଦ କରେ । ସେ ଦୁଷ୍ଟି ଅନଟ କଲା ।

ତାର ସଙ୍ଗୀ କହିଲା, ଅସ ମଁ ! ମିଶିପ ଗୁରୁ କଣ ତମକୁ ଅନେଇ
ବସିଛନ୍ତି କି ?

ପୋଡ଼ଣୀ ଓଢ଼ାଇଲା ପାଣି ଭିତରକୁ ।

ସେହି କଲିକତା ବାବୁଟି—ଦାନ୍ତରେ ଯାହାର ସୁନାଖିଲ—ପାଖକୁ ଅସ
କହିଲା, ବାବୁ କଣ ଖବର ? ଟିକିଏ ପାଟି କର ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ ? ସେ ମୋ
ଆଗରେ ବସିଲା । ନଜକୁ କିପରି ଅପରାଧୀ ମନେ କଲି । ପୋଖରୀ ଆଡ଼କୁ
ଆଉଥରେ ଚାହିଁ ବାବୁ ଇଚ୍ଛା ଦେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭଦ୍ରତା ଖାଲିରେ, ଖବରକାଗଜ
ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା—“କଟକରେ ଭୀଷଣ ଘରପୋଡ଼ି...”

କଲିକତା ବାବୁଟି ଖାଲି ‘ହୁଁ’ ମାରୁଥାଏ । ମଜା ଦେଖିବାକୁ ତାକୁ
କଣେଇଁ ଚାହୁଁ—ପଡ଼ିବାର ଛଳନା କରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଗୋପାଳ ବାବୁଙ୍କର
ଗାଈ ଛନୋଟି ମିଶିପ ଛୁଆ ଜନ୍ମ କରିଛି । ଦୁଇଦିନ ତଳେ କଲିକତାରେ ଯୋତା
ବୁଝି ହୋଇଥିଲା—

ହୁଁ, ହୁଁ—

ବାବୁଟି ଏକ ଆଖିରେ ପୋଖରୀ କୁଳକୁ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ଆପେ ଆପେ
ପକେଟରୁ ପାନିଆଟା କାଢ଼ିହୋଇ ଯାଉଛି ଓ ମୁଣ୍ଡ ସାଉଁଳିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି ।
ମୁଁ ପଡ଼ା ବନ୍ଦ କଲି, ତଥାପି ବାବୁଟି ଦୁଇଥର ହୁଁ ହୁଁ କହି କଣ ଯେପରି
ଶୁଣୁଛନ୍ତି, ତାର ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ । ତାଙ୍କର ଆଖି ଲାଗି ରହିଥିଲା ଧାଣି
ଭୂଠରେ । ସେହି ବୋହୂଟିର ପିଠିରୁ ଲୁଗା କାଢ଼ି ଫୁଲୁଲୁ ପିଠିରେ ଆର
ଝିଅଟି ହଲଦୀ ଲଗାଇ ଦେଉଛି । ମୋର ଭାରି ରାଗ ହେଲା । ଅନୁରବ କଲି
ସତେ ଯେପରି ଲୋକଟା ମୋତେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କରିଛି ।

ମନେ ହେଲା, ସତେ ଯେପରି ସେହି ଅଜଣା ବୋହୂଟିକୁ ଦେଖିବାର
ଓ ତାର ଅଧଲଙ୍ଗଳା ଦେହର ସବୁ ଶୋଭା ସବୁ ମଧୁରତା ଉପଭୋଗ କରିବାର
ଏକମାତ୍ର ମୋର ଅଧିକାର, ମୋର କେହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ହେବ ଏହା ମୁଁ ସହ
ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋର ଭିତରୁ ଯେପରି କିଏ କହି ଉଠିଲା, ମୋର, ସେ
ମୋର—

କଲିକତା ବାବୁଟିର ହାତ ଧରି ଟିକିଏ ଯୋର୍ରେ ହଲାଇ ଦେଇ
କହିଲା, ନଥ । ତମେ ନଜେ ଏ କାଗଜ ପଢ଼ । ମୁଁ ପଢ଼ି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ସେ ଟିକିଏ ତମକି ପଡ଼ିଲା ପରି ହୋଇ ମୋତେ ଅନାଇ କହିଲା, ଥାଉ,
ରଖିଲୁ, ମଟରରେ ପଡ଼ିବା । ପୁଣି ଚାହିଁଲା ପୋଖରୀ କୁଳକୁ । ବୋହୂଟି ପାଣି
ଭିତରେ ପଶିଲାଣି । କେତେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଖିରେ ମୋର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଛି ।
ହୁଏତ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ସେହିପରି । କଲିକତା ବାବୁଟି ମଧ୍ୟ ସେଇ କଥା ଭାବୁଥିବ ।

କାହ୍ନୁନରଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାବଳୀ

ଆରପାଖ ଦୃଢ଼ାରେ ଟେକିଲ ମାରୁଛି ଯେଉଁ ଲୋକଟି—ଦାଗଡ଼ା କଣ୍ଠରେ ଗାଉଛି ଅଶ୍ରୁମିଳ ଗୀତ, ସେ ମଧ୍ୟ ଭାବୁଛି ସେଇ କଥା । ମୁଣ୍ଡରେ ଚୁଟି, କାନରେ ନୋଲି, ବୟସ ଶାଠିଏ ପାଖାପାଖି—ହାତରେ ନୋଟାଟିଏ ନେଇ ପାହାଚରେ ଓଢ଼ାଇ-ଲୁଣି—ବୟସ ଗଲଣି ଶୋଷ ମରନାହିଁ । ସେ ବି ଭାବୁଛି—

ମଟର ପାଖରୁ ଆଉ ଦୁଇ ଗୁରୁଜଣ ବରମୂଳକୁ ଗଡ଼ିଲେଣି । ଆରେ ଆରେ, ଏ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ଅଭଦ୍ର ତ । ବିଗୁର କଣ ଜାଣିଥିଲା, ଆଜି ମଟର କଲ ବିଗିଡ଼ିବ । ଆଉ, ସେ ଏପରି ହଇସାଣ ହେବ ? ଗା ବାହାର — ବିଲ ମଝି ଏକୂଟିଆ ପୋଖରୀରେ ନିଶେଲାରେ ଗାଧୋଇବାରେ ଯେଉଁ ଅନନ୍ଦ, ଯେଉଁ ସ୍ବାଧୀନତା, ସେତକ ତାର ଆଜି ସରୁଛି । ଭାବ ଯୌବନ ଓ ଝୁଲୁଲୁକା, ଦମକା ଗୁଲି ଓ ଚମକା ସକୋଚ, ଉଛୁଳା ପ୍ରେମ ଓ ଜୀବନ କଟାକ୍ଷ ଧରି, ସେ କେବେ ଆସିବ ନାହିଁ ଏପରି ।

ଝିଅଟି ଉପରକୁ ଉଠି ଲୁଗା ପାଲଟି ଡାକିଲଣି, ଆସୁନା ନୁଆଁଉ, କେତେ ତେର ହେଲଣି ?

ବୋହୂଟି ବେକଯାଏ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିଛି । ପାଣି ଉପରକୁ ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡଟି ଉଠିଛି, ସେ ମଧ୍ୟ ଘୋଡ଼ା ହୋଇଛି ରଙ୍ଗିନ୍ ପଶତରେ । ପୋଖରୀରେ ଫୁଟିଥିବା ଦୁଇଗୁରୁଟା ନାଲି କଇଁଫୁଲ ପରି ସେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ଗୋଟିଏ । ମୁହଁ ବୁଲାଇଛି ନିଶନ୍ଦ ଆଡ଼କୁ ।

ଆସୁନା—?

ରହ ।

ମୁଁ ତେବେ ଆଗରେ ଯାଉଛି । ଦୁଇ ପାହାଚ ଉଠୁଛି ଝିଅଟି । ହାତରେ ତାର କଇଁଫୁଲ ।

ରହ ମ— ।

ଅଟକି ରହୁଛି ଝିଅଟି । ଜାଣେ ନା ସେ, କାହୁଁକି ତାର ନୁଆଁଉ ପାଣିରୁ ଉଠିବାକୁ ଉଛୁର କରୁଛି । ଜାଣେ ନା ସେ କାହୁଁକି ଏତେ ଅପରିଚିତ ଲୋକ ସେହି ସୁନା ପ୍ରତିମାର ପାଣିରୁ ଉଠିବା ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଗୁହଁ ରହିଛନ୍ତି । ହୁଏ ତ ସମସ୍ତେ ବିବାହିତ, ହୁଏ ତ ସମସ୍ତେ ନାଶ୍ନା ଦେହ ସଙ୍ଗେ ଘନସ୍ଥ ଭାବରେ ପରିଚିତ, ତଥାପି ସେଥିରେ କଣ ନୂତନତ୍ବ ଅଛି ? ଅଥବା, ନୂତନତ୍ବ ମଣିଷର ମନରେ ?

ନ ଯଯୌ ନ ତସ୍ମୌ—

ମଟର ଭ୍ରାତୃଭର ହୃଦ୍ଦି ଦେଲା—

ଭୁଞ୍ଜା ନାହିଁ, ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯେପରି ସମସ୍ତେ ବସ୍ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ପିବାକୁହଁ ତ ହେବ । ସ୍ବପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଲା—ବସ୍ ଗୁଲୁଲୁ—

ସେହି ବାଟେ ନିଜ ଗୁଲୁଛୁ କେତେ ବସ୍— । କେତେଥର ମୁଁ ଯାଇଛି ।
ବରଗଛ ପାଖରେ ଆସିଲେ ଆଖି ଦୁଇଟି ଆପେ ଆପେ ଟାଣି ହୋଇଯାଏ ସେହି
ପୋଖରୀ ଘାଟକୁ । ଭରପାଣି, ଦଳ, ନାଲିକଇଁ, ପାହାଚ, ଦୁଡ଼ା, ଲମ୍ବି ଯାଇଛି
ଯେଉଁ ବାଟଟି ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଗାଁ ଭିତରକୁ— ।

ସବୁ ପଡ଼େ ଆଖିରେ । ପଡ଼େ ନାହିଁ ସେହି ହସକୁଡ଼ି ନବୋଧ ହିଅଟି,
ଆଉ ଶରତ ପୂର୍ବେର ଅନାବଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଗୁଳ୍ମପତ୍ର ଉଠୁଥିଲା ଯେଉଁ ଯୁବକ—
ରୂପର ତେଜ ଖେଳାଇ ଦେଇଥିଲା,—ସେହି ସଖିକା ! ଯାହାକୁ ମୋର ବୋଲି
କହିବାକୁ ଉଚ୍ଚଳ ହୋଇଥିଲା ମନ ।

ବସ୍ ଗୁଲୁଯାଏ । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବାଯାଏ ଗଛଟିକୁ ପଛେଇ ଗୁଲୁହଁ । ଛପିଯାଏ
ଗଛ । କିପରି ଖରାପ ଲାଗେ । ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ଭିତରେ, କାହିଁ ସେ— ?

କାଲି ଓ ଆଜି

ଅପରେସନ୍ ପରେ, ଯେତେବେଳେ ମାୟାର କ୍ଳାସେସମି ନିଶା ଭାଙ୍ଗିଲା,
ସେ ବଲ ବଲ କରି ଗୁହଁଲା ଗୁରୁଆଡ଼କୁ । ଡାକ୍ତରଖାନା ଭିତରେ ଯେଉଁ
କୁଟୀରଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭଡ଼ା ନେଇ ମାୟାର ବାପା ତାକୁ ରଖିଥିଲେ, ତାହାର ଗୋଟିଏ
କୋଠା । ତାର ବାପା ମା ଭାଇ ଭଉଣୀ, ଭଣେଇ, ପୁଣି ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ
ପ୍ରିୟଜନ ସମସ୍ତେ ଆକୁଳ ଆଖିରେ ଗୁହଁ ରହିଛନ୍ତି ତାର ଆଡ଼କୁ । ସମସ୍ତେ
ଯେପରି ତାର ଦୁଃଖ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଅନୁରବ କରୁଛନ୍ତି । ତା ପାଇଁ କିଛି
କରିବାକୁ ଯେପରି ସମସ୍ତେ ବ୍ୟାକୁଳ ଆଖିରେ ଗୁହଁ ରହିଛନ୍ତି—ବିଶେଷତଃ
ସତ୍ୟପ୍ରିୟ, ରମାନାଥ ଓ ଗଢ଼କୁସୁ ।

ମାୟା ଛଲଛଲ ଆଖିରେ ଗୁହଁଲା—ସତ୍ୟପ୍ରିୟ, ରମାନାଥ ଓ ଗଢ଼କୁସୁ
ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଓକିଲ-ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ନଇଁପଡ଼ି ମାୟାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଉଠାଇ
ପାସୁଲକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଉଁସିଲେ । ପ୍ରଫେସର ରମାନାଥ ଖଣ୍ଡିଏ ପଙ୍ଖାଧର
ମାୟାର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗଢ଼କୁସୁ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ, ଆଖି ଛଲ ଛଲ
କରି ପାଖରୁ ଗୁହଁ ରହିଲେ ।

ମାୟା ଧନୀ ଜମିଦାରର ହିଅ—ସୁନ୍ଦରୀ—ସତର ବର୍ଷର ଯୁବକା ।
ଯୌବନର ଲବଣ୍ୟ ଛଲ ଛଲ ହେଉଛି ଦେହରେ, ଉଦ୍ଦେଜନା ମନରେ, ଆକର୍ଷଣ
ଆଖିରେ । ମାୟା ପାଠୋକ୍ତ, କଲେଜ ଶ୍ରୀ । ସତ୍ୟ, ରମା ଓ ଗଢ଼ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ
ସେ ଭଲ ପାଏ । ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଭଲପାନ୍ତି ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କଟେକ୍ରେ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ରହି ମାୟା ନିଜ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲା ।
ଟିକିଏ ଭଲ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ବଛଣାରୁ
ଉଠିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥାଏ । ଦୁଇ ସପ୍ତାହ କ୍ରମାତେ ବଛଣାରେ ପଡ଼ି ରହି ସେ ବ୍ୟସ୍ତ
ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ମନ ଲେଡ଼େ, ପ୍ରିୟଜନମାନେ ସବୁବେଳେ ତାକୁ ଘେରି
ବସିଥାନ୍ତେ କି ? କିନ୍ତୁ, ସମସ୍ତଙ୍କର ତ ଧନ୍ଦା ଅଛି !

ବାପ ମା, ସାନଭାଇ, ବଡ଼ଭଉଣୀ ଓ ଉପୋଷି ଭଣୋଇଁଙ୍କ ଛଡ଼ା ପ୍ରତିଦିନ
ଆଉ କେହି ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ଅନ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟମାନେ, ଦୁଇଗୁଡ଼ି ଦିନ
ଛୁଡ଼ି କେବେ କେମିତି ଆସିଲେ ଭଲମନ୍ତ ପଚାରି ଠିଆ ଠିଆ ଗୁଲି ଯାନ୍ତି ।
ସତ୍ୟ, ରମା ଓ ଲେ, କେତେବେଳେ କିଏ ଆସନ୍ତି, ପାଖରେ ବସି ହାତ ମୁଣ୍ଡ
ଇପନ୍ତି, ଏଣୁ ତେଣୁ ଗଲ୍ଲ କରନ୍ତି ।

ରମା କହେ, ଭାରି ବଡ଼ ଯାଉଛ ମାୟା—

ମାୟା ହସେ । ଉତ୍ତର ଦିଏ, ନାହିଁ ତ, ଆପଣଙ୍କ ଆଖିକୁ ସେମିତି
ଦିଶୁଛି ।

ସତ୍ୟ କହେ, ଏତେ ଦିନ କାଳ ବଛଣାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଭାରି କଷ୍ଟ ହେଉଥିବ,
ଶୋଇ ଶୋଇ ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ ।

ମାୟା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉତ୍ତର ଦିଏ, କଷ୍ଟ ଆଉ କଣ ? ଦେହସହା
ହେଲାଣି ।

ସତ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସ ଆଣିଦିଏ, ମାୟା ପଢ଼େ ।

ଗଲ୍ଲ ବୋଲେ ଗୀତ । ମାୟା ତନ୍ତୁୟ ହୋଇ ଶୁଣେ । ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଆଖି
ବୁଜିଦିଏ । ଶୁଏ, ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଇଁ ସବୁ ଯତ୍ନଶୀଳ ଭୁଲିଯାଏ ।

ଦୁଇମାସ କଟିଗଲା ।

ମାୟା ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଅପରେସନ୍ ଘାଟା ଶୁଖି ଯାଇଥିଲେ
ମଧ୍ୟ ବେଳେବେଳେ କିପରି ଯତ୍ନଶୀଳ ଅନୁରବ କରୁଛି । ବେଳେବେଳେ ସାମାନ୍ୟ
ଜର ମଧ୍ୟ ହେଉଛି । ପ୍ରତିଦିନ ଡାକ୍ତର ଆସି ଆଶାର ବାଣୀ ଶୁଣାଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।
ନୂଆ ନୂଆ ଔଷଧ, ନୂଆ ଡାଏଟ୍ ଠିକ୍ କରି ଯାଉଛନ୍ତି । ମାୟା ନିୟମରେ
ଚଳୁଛି ।

ସବୁବେଳେ ପାଖରେ ମା ଜଗି ବସିଛନ୍ତି । ବାହାର କାମ ସାରି ବାପା
ଦିନକୁ ଦୁଇ ଗୁଡ଼ିଏର ଆସନ୍ତି । ଅପିସ୍ ଫେରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ମଞ୍ଜରେ ଭଣୋଇ ଆସି
ପାଖରେ ବସନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସନ୍ତି । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଦୁଇ ଢଳ ଦିନରେ ଥରେ
ଆସନ୍ତି । ପିଲାଟିଆ ଜଞ୍ଜାଲ, କଣ କରିବେ ? ସାନ ଭାଇଟା ଆଜି କାଲି ପାଠରେ
ମନ ଦେଲାଣି । ସବୁଦିନେ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ବେଳ ପାଏ ନାହିଁ ।

ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ସାତଦିନରେ ଥରେ ଆସନ୍ତି, ଶନିବାର ଗାଳିରେ । ଅବସର
କାହିଁ ? ସବୁବେଳେ କେଶ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ—ସେହି ତାଙ୍କର କୈଶିୟତ୍ ।
ମାୟାର ଆଗରେ ବସି କେତେ ଉତ୍ସାହର ବାଣୀ ଶୁଣାନ୍ତି । ମାୟା ସେଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା
ଭିତରେ ମୁଡ଼ୁକେଇ ହସେ ।

ପ୍ରଫେସର ରମାନାଥ ଯିବା ଆସିବା ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେଣି ।
ଅକସ୍ମାତ୍ କେବେ ଆସିଲେ, ମାୟାର ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଥରଟିଏ ଗୁହଁଦେଇ
କହନ୍ତି, ଇଞ୍ଜି ଭ଼ । ତାପରେ ଚକିତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଦେ ଅଥେ ପରୁର ଠିଆ ଠିଆ
ଗୁଲିଯାନ୍ତି । ମାୟା କତେ ଗୁଲିଏ ।

ଗାୟକ ଗଳକୃଷ୍ଣ ଅନେକ ସମୟରେ ଆସନ୍ତି । ମାୟା ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ
ସେ ଗୀତ ବୋଲି ଶୁଣାନ୍ତି । ସେଗାର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ରୂପ, ଚକିତ୍ରା ବା ଖାଦ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ପଦେ ଦେଲେ ପରୁରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଜାଣନ୍ତି, ଏସବୁ କଥା ବୁଝିବାକୁ ତାଠାରୁ
ସୁଯୋଗ୍ୟ ଅନ୍ୟତ୍ମକ ଅଛନ୍ତି ।

କଟିଗଲା ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ।

ମାୟା ଆଜି ଅତି ଦୁଃଖ ହୋଇଛି । ସବୁଦିନେ ଜର, କଲିକ୍,
ଇନ୍‌ସୋମ୍‌ନିଆଁ । ଦେହରେ ରକ୍ତମାଂସ ଅଭାବ ନାହିଁ । ହାତ ଉପରେ ଧୁଡ଼ୁଧୁଡ଼ୁ
ଚମ । ଶେତା ଦେହ । ଆଖି ପଣି ପଣି ଗଲଣି । ଅନ୍ୟକୁ ଭରା ନ ଦେଇ ଉଠି
ବସିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଚକିତ୍ରା ଗୁଲିଛି । ସେଗ କଣ ଡାକ୍ତରମାନେ ଚିକିତ୍ସା ପାରୁ
ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି, ସେମାନଙ୍କର ଓପିନିୟନ୍—ଇଞ୍ଜି ଭ଼ ।

ସବୁବେଳେ ମା ଅଛନ୍ତି ପାଖରେ । ବାପ ଭାଇ କେତେବେଳେ କେମିତି
ଆସନ୍ତି । ଉଷୋଇଙ୍କର ଆଜିକାଲି ବହୁତ ଜଳ୍‌ମେଣ୍ଟ ଲେଖା । ଉତ୍ତରୀର
ପିଲାମାନେ ଏବେ ଘନ ଘନ ବେମାର ପଡ଼ଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଦୁହଁଙ୍କର
ଦେଖା ମିଳିବା କଷ୍ଟ ହେଉଛି ।

ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ଓ ରମାନାଥ ସମ୍ବନ୍ଧେ କଟକରେ ନାହାନ୍ତି । କାହିଁ ଦେଖା
ଦର୍ଶନ ମିଳୁନାହିଁ ତ ! ଗଳକୃଷ୍ଣ ବାବୁଙ୍କର କଣ ଖରାପ ହୋଇଗଲଣି ପରା !

ମାୟାର ଏକ୍ସ-ରେ ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍ ହୋଇଗଲା । ଡାକ୍ତର ସବୁ ଭୁନ
ଭୁନ କହିଲେ, ଲିଙ୍ଗ୍‌ସରେ ପ୍ୟାର୍—ଗ୍ରୁପ୍ କଥାଟା ଧୀରେ ଧୀରେ ସମସ୍ତେ
ଜାଣିଲେ, ଏକା ଜାଣିଲା ନାହିଁ ମାୟା !

ଅଲଗା ଗୋଟିଏ ରୁମ୍‌ରେ ମାୟାର ରେଗୁଲର ଟ୍ରିଟ୍‌ମେଣ୍ଟ ଗୁଲିଲା ।
ସବୁବେଳେ ପାଖେ ପାଖେ ନର୍ସ ଥାଏ । ସେ ଘରେ ପଣି ସେଗୀକୁ ଉତ୍ସାହ
କରିବାର ଅଧିକାର କାହାର ନାହିଁ । ସେ ସବୁବେଳେ ଶୋଇବ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ
କହିବା ମତେ ତାଏତ୍ ଓ ମେଡିସିନ୍ ଖାଇବ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଳୀ

କେହୁ କେହୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ ପଦାରେ ଥାଇ ଭିତରକୁ ମୁଣ୍ଡ ଗଲାଇ ଗୁହଁ ଯାନ୍ତି ।

ବାପ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲେ ଦୂରେଇ କରି ରଖା ହୋଇଥିବା ଚଉକରେ ବସି ଭୁନ ହୋଇ ଅନାଇ ରହନ୍ତି । ଏକା ମା ସମ୍ଭାଳି ହୋଇ ରହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପାଖରେ ବସନ୍ତି, ହାତ ଆଉଁସନ୍ତି ।

ନର୍ସ ବିରକ୍ତ ହୁଏ ।

ସେ ଦିନ ମାୟାର ଆଖିରୁ ଅନବରତ ଲୁହ ଝରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପିଲାଦିନରୁ ଆଜି ଯାଏ ଘଟିଥିବା ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଦୁଃଖ ମନକୁ ଆସିର କଲା । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ ଆଜି କାହାନ୍ତି ? କେହୁ ତ ପାଖକୁ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି ? କାହାନ୍ତି ସତ୍ୟପ୍ରିୟ, ରମାନାଥ ଆଉ ଗତିକୃଷ୍ଣ— ଯେଉଁମାନେ ଦିନେ ତାରି ପାଖରେ ବସି, ତାରି ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ବାକୁ, ତାରି ହସ ଦେଖିବାକୁ, କଥା ଶୁଣିବାକୁ ବେଳ ଅବେଳ ନ ମାନି ଧାଇଁ ଆସୁଥିଲେ, କେତେ ଆସରେ । ଯେଉଁମାନେ କାଲି... । ଭାବି ପାରେ ନାହିଁ ମାୟା ।

ଦୁନିଆଁ ଆଜି ବଦଳିଛି ?

ଲୁହଭର ଆଖିରେ ମାୟା ଗୁହଁଲା ନିଜର ଦେହକୁ—ହାତ ଦିଶଣ୍ଡ । ନିଶ୍ୱାସ ନେଲା ବେଳକୁ ଗୁଡ଼ି ଥରୁଛି । ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ, ମୁଣ୍ଡ ବୁଲୁଛି । ଆଖି ଆଗରେ ସବୁ ଦିଶୁଛି ଅଜ୍ଞାତ—ଅଜ୍ଞାତ—

ଦୁନିଆଁ ବଦଳି ନାହିଁ—ବଦଳିଛି ମାୟା ।

ଅପା

ଭଉଣୀ ଦିବିତୀ—ପରସ୍ପରକୁ କ୍ଷଣେ ନ ଦେଖିଲେ ବଣା । ବଡ଼ ଘରର ଅଲଥଳ ହୁଅ, କେଉଁ କଥାରେ ଅଭାବ । ଇନ୍ଦିତି—ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିମା । ଧର-ସ୍ଥିର, ଶାନ୍ତ, କୁହାର ବୋଲଇ; ଆଉ ସୁନ୍ଦ—ଦଶ ପୂର୍ବ ଏଗାର ବୁଲୁଛି । ଗଠଣଟି ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ବି ରଙ୍ଗ ଟିକିଏ ନାଠ, ଭଲ କପାଳ, କହରା ଆଖି । ଦୁଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ଭାରି ଚଞ୍ଚଳ ପୁଣି ଭାରି ଅଭିମାନୀ ।

—ଦେଖିଲୁ ବୋଉ ସୁନ୍ଦ ଆଜି କେମିତି ଟିକି ବୋହୂଟି ପରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି, ମୋର ସବୁ ଗହଣା ପିନ୍ଧି ଫୁଲେଇ ହେଉଛି ।

ଦେଖୁଥା ଲେ ତୁର ! ତୋତେ କଣ ଆଜି ଭୋକ ଶୋଷ ନାହିଁ ଇନ୍ଦ୍ର,
ଦିନଯାକ ଲାଗି ସୁନ୍ଦର ସଜାଉଥିବୁ ବସି । ତୁମ୍ଭର ଆଗରେ ମୁହଁ ଉଜଳି ଉଠିଲ
ତାଙ୍କର ।

ଦି ବର୍ଷ କଟିଗଲା ଦେଖୁ ଦେଖୁ । ଇନ୍ଦ୍ରର ବାହାଘର ନେଇ ସମସ୍ତଙ୍କ
ମନ ବ୍ୟସ୍ତ । ମଧୁସ୍ଥ ଗାଁ ଗାଁ ରୁଲି ବିପଳ ହୋଇ ଫେରୁଛନ୍ତି । ମନଲକ୍ଷି ପାଣିଟିଏ
ମିଳୁନାହିଁ ; ଯେ ମିଳୁଛି ଘର ଭଲ ତ ପାଣି ମୂର୍ଖ—ପାଣି ଭଲ ତ ଘରେ ତୁଲି
ଜଳ ନାହିଁ—ଉଭୟ ଭଲ ତ, ସୁଖୁନାହିଁ ମେଳକ । ଇନ୍ଦ୍ରବୋଉଙ୍କ ଆଖିରେ
ସବୁବେଳେ ଲୁହ, ସତେ କଣ ଇନ୍ଦ୍ର ମୋର ବାଡ଼ୁଅ ରହିବ ? ସତେ ତା ପାଇଁ
କେହି ଜନ୍ମ ହୋଇ ନାହିଁ ?

ଭଲ ଯୋଗରେ ଚଉଧୁରଙ୍କ ଘରେ କଥା ପଡ଼ିଲା । ପାଖ ଗାଁ, ବାଟ
ଗୁରୁକୋଶି । ତାଙ୍କ ନା, ଗୁନାଧି ଖାନ୍ଦାନ । ମେଳକ ଭଲ ସୁଖିଛି । କାଉଁର
ପରି ସୁନ୍ଦର ପିଲାଟି । ଭାରି ଗୁଣର, ଖାଲି ଅଳପ ପଢ଼ା । ଏଣେ ନାକଗୁଡ଼ି
ହେଲେଣି, ଆଉ ଦଶ ଘାଟରେ ଗୁଣିବାକୁ ବେଳ କାହିଁ ?

ଜବାବ ଦେଲେ ।

ବୈଶାଖ ପନ୍ଦର ଦିନ ବାହା । ବଡ଼ ଘରର ବଡ଼ କାଣ୍ଡକାରଖାନା ।
ଫୁଲ ଫାନସ୍, ଶ୍ଵେତଶି, ବାଣ—ଟିକି ଗାଁଟି ହାଲୋଲ ଦଶିଲା । ବଡ଼ବାଜା
ତେଲିଙ୍ଗିବାଜା, ତୋପବାଜି, ହାବେଲି, କାନଅତଡ଼ା ପଡ଼ିଲା । ଲୋକେ କହିଲେ,
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ, ଯାହାର ମନ ଯେତେ ତାର ପ୍ରଭୁ ସେତେ । ଆହା, ଇନ୍ଦ୍ରଟି ଯେମିତି,
ତା ନାଶି ଏକା ଘର ବର ।

ବାହାଘର ଧୁମ୍‌ଧଢ଼କ ସରିଲା । ମାସେ ପୁର ଦି ମାସ ଗୁଲିଲା । ଭୁଲି
ଗଲେ ସମସ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରକୁ । ଏକା ଭୁଲି ପାରି ନାହିଁ ସୁନ୍ଦରି । ଅପା କଥା ମନେ
ପଡ଼ିଲେ ତାର ଆଖି ଓଦେଇ ଆସେ । ବିଦାବିଦ ବେଳରେ ସେ ଯେଉଁ କରୁଣ
ଦୃଶ୍ୟଟି ! ଇନ୍ଦ୍ରର ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ହେଇ ପଡ଼ୁଥାଏ, ବିଦାହେଲା—ଓର
ବିଦାୟ !

ବେଳ ବଦଳେ । ରଜା ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ମଣାଣି ଜଗନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ର ରଜୁ କିବା
ମଣିଷ ! ସ୍ଵାର୍ଥତ୍ୟାଗୀ ସମଦର୍ଶୀ ମୁରବିମାନେ ମରି ହଜି ଗଲେ ଘର ଭାଙ୍ଗିବା
ଘଡ଼ିକର ପାଠ । ଅସନ୍ତୋଷ, ଅଶାନ୍ତି, ଝିମିଟି ଖେଳରୁ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ।
ଭିନେ ହେବା ତ ମାମୁଲି, କିନ୍ତୁ ଭିନେ ହେବା ପରେ ଆଉ କିଛି ନ ଥାଏ ।
ଗୋଟାଏ ଯିଦ, ଗୋଟାଏ ଅନ୍, କଲ୍‌କିତ ସ୍ଵାଧୀନ ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ହାପ୍‌ସା

କାନ୍ଥୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ମୋହ ! ସବୁ ଭାଙ୍ଗେ ଯେତେବେଳେ ପିଲାଏ ଓପାସରେ ବସନ୍ତ; କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ନେତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ କଦୃଶିକୁ ବୋହୁ ଅସିଥାଏ ।

ରାଜୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସେ ମୋହ ଭାଙ୍ଗିଲା ପୂର୍ବ ଭିନ୍ନୋଟି ବର୍ଷ ପରେ । ଶାଶୁଙ୍କୁ ଧରି ଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବ । ଶଶିର ମଲ୍ଲ ଅଗରୁ, ଭାଙ୍ଗିଲେ ମକଦ୍ଦମାରେ ସବୁ ପ୍ରାୟ ଶେଷ କରି ଯାଇଥିଲେ । ବାକି ଯାହାଥିଲା ଗଲା ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ । କେଡ଼େ ଅଲ୍ଲଅଲ ହୋଇ ବଢ଼ି ଥିଲେ ବାପଘରେ, କିନ୍ତୁ ଆଜି ନିଷ୍ଠି ନରେ ପେଟକୁ ଦାନା ମୁଠାଏ ମିଳୁ ନାହିଁ । ଏକଥା ବେଳେ ବେଳେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମନେ ପଡ଼େ, ମନରେ କଷ୍ଟ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ରାଜୁଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଉଠେଇ ଯାଏ ମନରୁ ।

ବାପ ଘରର ଟାଣ ଭାଙ୍ଗିଛି ବାପା ମଲା ଦିନ । ବୋଉ ତ ମଲା ସାପ । ବଡ଼ବାପାଙ୍କ ହାତ ଟେକାରେ ଥାନ୍ତି । ସୁନ୍ଦରି ନେଇ ତାଙ୍କର ସବୁବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ରା । ଆହା ସତେ କଣ ତାର ହାତକ ଦହାତ ହେବ । ଏହି ସବୁ କଥା ଭାବି ଭାବି ବୋଉଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ରହୁଛି । ତାଙ୍କୁ ବା ନଜର ଦୁଃଖ ଜଣାଇ ଲାଭ କରି ! ଆହୁରି ବେଶି ହଲୁସଲୁ ହେବେ । କପାଳକୁ ଆଦର ଇନ୍ଦ୍ର ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ବେଳ କାଟନ୍ତି । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି, ଆହା ସୁନ୍ଦରି କେମିତି ଉଠିଯାନ୍ତା କି !

ବନ୍ଦୋବସ୍ତରେ ଅମିନ୍-ମୋହରର ହୋଇ ରାଜୁ ବୁଲୁଛନ୍ତି ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାର କେଉଁ ନିପଟ ମୋପସଲରେ । ଚିଠି ଯାଇ ବେଉରା ଆସିବାକୁ ପନ୍ଦର ଦିନ ! ପେଟରେ ପାଞ୍ଚମାସର ପିଲାଧର ଇନ୍ଦ୍ର ସାଥୀ ଘରେ, ଏକୁଟିଆ । ବୁଢ଼ୀ ଶାଶୁ—ଥାଇ ନଥିଲା ପରି । ସବୁବେଳେ ରୋଗରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥାନ୍ତି ! ହାତ ଧରି ଉଠାଇଲେ ଉଠନ୍ତି, ବସାଇଲେ ବସନ୍ତି ।

ଦିନକର—ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବାପଘରୁ ଭଣ୍ଡାର ଆସିଲା ଗୁଆ ନେଇ—ସୁଦ ଦେଇଙ୍କ ବାହା ! ପରୁରବାରୁ କହିଲା, ପାଣିଘର କଟକରେ । ଜାତି ଟିକିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ହେଲେ ସେ କଥା ଏବେ ଧରୁଛି କିଏ ? ତାର କେହି ନାହାନ୍ତି, କିଛି ବି ନାହିଁ, ହେଲେ ପାଠ ଦିଅନ୍ତୁ ପଢ଼ିଛି—ଡାକ୍ତର ପାଠ । ପେଟ ଅପୋଷା ରହିବ ନାହିଁ ।

ଗ୍ରନ୍ଥ ଥରାଇ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ବାହାରିଗଲା । ଅଜାତଟା ରୂପ ପାଇ ସତେକ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଆଖି ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲା ଅସି । ସୁନ୍ଦ—ଖେଳ କଣ୍ଢେଇ ! ତାର ବାହାଘର । ଲୁହ ଜଳ ଜଳ ଆଖିରେ ପରୁରଲେ, ଆସେ ପରୁଆ ! ବୋଉର ମନ ମାନୁଛି ତି ?

ସେ କଥା କାହିଁକି କହୁଛନ୍ତି ସାନ୍ତାଣୀ । ଦିନ ସାଥେ, ଯେଉଁଠି ବସୁନ୍ଧରା
ଅଖିରୁ ଲୁହ ବୋହୁଯାଉଛି । କଣ କରବେ ? ବନ୍ଧୁସ ଦେଲା, ନିମିତ୍ତ ଉଠିବ
ତ ଯେମିତି ହେଲେ !

ଟିକିଏ ଭାବି ଇନ୍ଦ୍ରା କହିଲେ, ବୋଉକୁ କହିବୁ କାନ୍ଦିବ ନାହିଁ । ଜନ୍ମ
ଦେଇଛି ବୋଲି କିଛି କର୍ମ ଦେଇନାହିଁ । ଅଖିରେ ଲୁହ ଆସିଲା ।

ପରୁଆ ମୁରୁକି ହସି ପରୁରଲା, ତେମେ ଯିବ ନାହିଁକି, ମୋ ହାତରେ
ଖବର ପଠାଉଛ ?

ଯିବି ଏକା ଥରେ ମଣାଣି ଭୁଇଁକରେ । କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହିଲେ,
ସୁନ୍ଦକୁ କହିବୁ, ଯେଉଁଦିନ ତା ଅପା ଗାଁ ଗୋହରୀ ତେଇଁ ଆସିଛି, ସେହି ଦିନ
ସେ ପର ଘରକୁ ଆସି ନାହିଁ ଯେ ଯମଘରକୁ ଆସିଛି । ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲେ
ପଶତରେ ।

ବୃନ୍ଦାବନ ନେଖାରେ ଦଅର ହେବେ—ପାଞ୍ଚ ପୁରୁଷ ଛଡ଼ା ! ମାରି ସଞ୍ଜ
ମାଡ଼ି ଆସୁଛି—ଘର ଆଗକୁ ଆସି ତାଙ୍କ ଛାଡ଼ିଲେ—ଆରେ କୁଆଡ଼େ ଗଲ କି
ହୋ ନୁଆବଦୁ । ତମ ଭଉଣୀଙ୍କ ବାହାଘର ପାର୍ସ ଶୁଣିବ ଆସ ! ତଟକା
ଖବର । ଧାଇଁ ଆସ ଝଟ ।

ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଓଢ଼ଣା ଟାଣି ସେପଦରୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରା ।
ପରୁରଲେ—କାହାଠି ଶୁଣିଲ ?

ତମ ଗାଁ ଯୋଗୀଙ୍କଠୁ । ଭାରି ସ୍ଥାନୁକ୍ତବ ବାହା ! ବାଣ, ଫୁଲ, ସେଷଣି
କିଛି ନାହିଁ । ବାଜା ନାହିଁ । ବର ଠୁଁ ଠୁଁ ଆସି ଦାଣ୍ଡରେ ହାଜର । କୁଣିଆ
ସାଥୀ ତ କହିଲେ ବରଙ୍କର ଧୋବଧାବଳିଆ କେଇଜଣ ସାଙ୍ଗ ! ଯେଉଁ ଛାତ୍ର
ପଡ଼ିଛି !

ପିଲାଟି ଦେଖିବାକୁ କେମିତି ? ତା ନାଟି କଣ—ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ହେଲା ପରି
ଇନ୍ଦ୍ରା ପରୁରଲେ ।

କନ୍ଦର୍ପ ତ ! ଅମାବାସ୍ୟା ପରି ରୂପ ! ଅତି ଦୁଃଖ ସଂହାରୀ ପୁରୁଷ—ପୁଣି
ତାଙ୍କର । ଏସବୁ କାଣ୍ଡ ଦେଖି ବଡ଼ବାପ ତମର ତାକୁ ଚିତାଟାଏ କାଟିଛନ୍ତି ।
କିଛି ଦେଲେ ନାହିଁ । ଏମିତି କି, ଝିଅକୁ ଦହେ ଦହେ ବଦା କଲେ ।

ହଉ, ଠାକୁରେ ତା କପାଳ ସୁନ୍ଦର କରନ୍ତୁ !

ଦୁଇ ବର୍ଷର ଝିଅଟିକୁ କୋଳରେ ଧରି ଇନ୍ଦ୍ରା ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ କେତେ
କଣ ଭବୁଛନ୍ତି—ଜା ଆସି ଜେନ କର କହିଲେ, ଶୋଇଲା ପିଲାଟାକୁ
କୋଳରେ ଧରି ହୃଦ ହୋଇ ବସିଛି, ଚାଲିରେ କୁହୁଳା ପଡ଼ିବ ନାହିଁକି ?
ବୁଝୁଲ, ସାଥେ ଆସି ଦି ଘଡ଼ି ହେଲାଣି ।

ନିଶ୍ଚୟ ନିଃସହାୟ ଛେଳିଛୁଆଟି ପରି ସେ ବଲ ବଲ କରି ଜାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଲେ । ଅଜ୍ଞାନ ଅପିଣ୍ଡା ଉପରେ ମଣା ବଣରେ ପିଲଟାକୁ ଖଣ୍ଡେ ନଡ଼ିଆ ଗୁଆଁ ଉପରେ ଶୋଇ ଦେଇ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ—ଯାଉଛି ଅପା !

ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ—ସାହସ ନାହିଁ । ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଗାଳିମନ୍ଦ ଦେହସହା ହୋଇଛି । ସବୁ ଟାଣ ଭାଙ୍ଗିଛି । ଦୁଇ କୁଲରେ ନିଜର ହୋଇ କେହି ନାହାନ୍ତି ! ହତଭାଗା ସାବଣୀ—ପେଟ-ରଣ୍ଡା ପିଲଟା ! ସେହି ଏକା ବନ୍ଦନ ! ତାର ପାଇଁ ସେ ବନ୍ଧୁ ରହିଛନ୍ତି । ପରର ମନ ନେଇ ଅପରିଚିତକୁ ଆପଣାର କରି ସେ ସାବଣୀ ପାଇଁ ପର ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡର ସିନ୍ଦୂର ଲିଭିଲା ଦିନୁ—ହାତର ସଙ୍ଗା ଭାଙ୍ଗିଲା ଦିନୁ ସେ ବୁଝିଛନ୍ତି—ଜୀବନଟା ଅଲୋଡ଼ା, ବ୍ୟର୍ଥ ।

ବୃନ୍ଦାବନ ଦିନେ କହିଲେ, ନୂଆବୋହୁ, ବାପଘର ତମର ଏଡ଼େ ବଡ଼ ତଥାପି ତମେ ପିଲଟାକୁ ନେଇ ଏଠି ବାରି ହଇଶଣା ହେଉଛି !

ବାପ ମା କି ଭାଇ ମୋର କେହି ନାହିଁ । କାହା ପାଖେ ଶରଣ ପଶିବି, ଅଳି କରିବି, ମାନ କରିବି, ବୃନ୍ଦାବନ ! ବଡ଼ବାପା ପର । ପରଙ୍କ ମନ ମୋ ପାଇଁ ଚଟିବ ବା କାହିଁ କି ? ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଗୁଡ଼ିଲେ । ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିର ପ୍ୟାସ ସମସ୍ତେ ।

କିନ୍ତୁ ସମ୍ପତ୍ତି ତ ତମର—

ସମ୍ପତ୍ତି ମୋର ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ମୁଁ ଜୀବନରେ ଯାହା ପାଇ ହଜାଇ ବଢ଼ିଛି କେହି ମୋତେ ତାକୁ ଆଉ ଫେରାଇ ଦେବେନାହିଁ । କାହିଁରେ ମୋର ଆଶା ନାହିଁ । ଏମିତି ଦୁଃଖେ କଷ୍ଟେ ତମଜ୍ଞାନଙ୍କ ଆଶ୍ରାରେ ପଡ଼ି ବେଲକଟି ଯାଉ । ଠାକୁରେ ହିଅ ବକଟେ ଦେଇଛନ୍ତି । ତାର ଭଲ ମନ ରବିଷ୍ୟତ ସେ ବୁଝିବେ । ତେମେମାନେ ଆଉଁ ଆଉଁ ସେ କିଛି ଛତରରେ ପଶିବ ନାହିଁ ।

କେତେ ବର୍ଷ ଏ ଭିତରେ କଟିଗଲା—କେତେ ଓଲଟେ ପାଲଟେ । ସବୁ ତ ଗଲା, ମନ ଭିତରେ ରଖିଗଲା କେଇଟା ସୁନ୍ଦର ଦାଗ । ଏମିତି ରହେ—ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଜୀବନଟା ଏମିତି ପାଣି ସୁଅ ପରି ବହି ଚାଲିଯାଏ । ସୁଖରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଯାହାର ସମୟ କଟେ ଜୀବନଟା ତାର ସ୍ବପ୍ନ—ଜୀବନଟା କଣ ସେ ଜାଣି ପାରେ ନାହିଁ । ଜନ୍ମ ତାର ବୃଥା । ଜୀବନକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରେ ଏକା ସେହି, ଯେ ସମୟ ସଙ୍ଗେ, ଅବସ୍ଥା ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି କରି ଚାଲିଯାଏ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ତାକୁ ଯୁଗେ !

ଆଗୋ ତରା ବୋଉ, କଣ ପରା ଦବ କହିଥିଲ ? ସେ ସାହର ପାହାଦର ବୁଢ଼ୀ ଅସି ପଚାରିଲା ।

ଇନ୍ଦିରା ବିଚିତ୍ର ଗୁଣ ଗୁଣ କହିଲା, ଗୁରପଇସା ସୁଧ ନ ଦେଲେ ଦେବ ନାହିଁ ।

ଗରଜ ସେମିତି ବଳେଇଛି—ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଟା ଦିଅ, ଏହି ଫୁଲଗୁଣାଟା ବଳା ରଖ । ଯାହା ସୁଧ ନେବାର ନିଅ ପଛେ । ବୁଢ଼ୀ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଲା ।

ସେ ସାହାର ପିଲାଟିଏ ଆସି କହିଲା, ଦେଠୀ, ବରା ହେଲାଣି ?

ଦଉଛିରେ ବାପ । ଟିକେ ରହ ।

ମୋତେ ପଇସାକର ଦେବୁ । ବୋଉ କହିଛି ଆଜି ଗୋଟାଏ ଲାଭ ଦେବୁ, ଏ ?

ଆଲୋ ତାରା !

ଦଶ ବର୍ଷର ସୁନାଖଡ଼ିକା ପରି ହିଅଟିଏ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲା, କଣ ବୋଉ ?

ଇନ୍ଦିରା କହିଲା—ବୁଢ଼ୀଠୁଁ ଫୁଲଗୁଣା ରଖି ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଟା ଦେ.....

ମାଉସି ମହଲରେ ଇନ୍ଦିରା ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହାଜନ । ପେଟକୁ ଖେଳୁ, ଆମ୍ବ, ନଡ଼ିଆ, କଖାରୁ, ଲଙ୍କାମରିଚ, ସଜନାଛୁଇଁ, ବରା, କାକରା ବିକି ଯେଉଁ ଗୁରପଇସା ସେ ପାନ୍ତି ତାକୁ ସବୁ ରଖନ୍ତି । ପୁରା ଟଙ୍କାଟିଏ ହେଲେ ସୁଧ ଲଗାନ୍ତି । ଲୋକେ କହନ୍ତି ତାଙ୍କ ହାତରେ ପାଞ୍ଚପା ପାଣି !

ପର ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇ ଏ ଦୀର୍ଘ ପରଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ ଡେଇଁ ସେ କେବେ କାହିଁ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ଭିନ୍ନ ଗୃହବର୍ଷ ତଳେ ଯେତେବେଳେ ଅଧେ ଜମି ବଳା ଦେଇ ହିଅର ବାହାଘର ନିମିତ୍ତ ଖୋରା ଗୁରୁଜରେ କଲେ, ସେହି ସମୟରେ କୁସୁନ ମୁଦୁଲିର ବଳଦଗାଡ଼ି ଚଢ଼ି କଟକ କଲଟେ ଯାଇଥିଲେ । ଜୀବନରେ ପଦାକୁ ମିବା ସେହି ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ । ହିଅ ବିଦାକଲ ଦିନୁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବେଳ କଟେ । ସବୁବେଳେ ମରଣକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି କହନ୍ତି—ଆଉ କାହିଁକି ? ଯାହା ପାଇଁ ବଞ୍ଚି ରହିଥିଲୁ ସେ ତ ପରଘରେ ।

ମରଣକୁ ଯେ ଗୃହେ, ଯେ ଡାକେ, ସେ ତାକୁ ଧରା ଦିଏ ନାହିଁ । ପରକୁ ଆପଣାର କରି ଦିନ କେତେଟା କଟେଇ ଦେଇ ଶାନ୍ତିରେ ଆଖି ବୁଜିବା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ଚର ହନୁସନ୍ତ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କର ସେ ଶାନ୍ତି କାହିଁ ! କିଏ ଆସି ଉଡ଼ା ଖବର ଦେଇଗଲା—ତରୁର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ—ଜ୍ଵାର ପେଟ ବଥାଉଛି, ନାଭିଟି ବି ଠୁକୁରୁ ଠୁକୁରୁ ଗୁଲ୍ ଗୁଲ୍ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ପଡ଼ି ତାକୁ ଫଟେଇଛି । ଦୁଃଖ ତ କିଛି ଗଛରେ ଫଳେ ନାହିଁ । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବେଳ କଟେ ।

ବାପଘର ଗାଁରୁ ରଣ୍ଡାର ଆସିଛି । ସକାଳ ପହରୁ କାଉ ଉଡ଼ୁଥିଲା । ସମସ୍ତେ ତ ମରି ହଜି ଗଲେ । ବଡ଼ବାପାଙ୍କ ସାନପୁଅ ବେଶୁ—କୁଲକୁ ଏକା ସେହି । ନା ଶୁଣିଛି, କିନ୍ତୁ ଇନ୍ଦିରା ତାର ଜନ୍ମ ଦେଖି ନାହିଁ କି ରୂପ ଗୁଣ

କାନ୍ଥୁ ଚରଣ ଗ୍ରହାବଳ

ଜାଣେ ନାହିଁ । ଭୟର ଆସିଛି ଖବର ନେଇ, ଅପାକୁ କହିବୁ—ଆସିବାକୁ ମଙ୍ଗିଲେ ସବାରି ଗଉଡ଼ ପଠାଇବ ।

କିରେ କାହିଁକି କୁସୁନିଆଁ—

ବାବୁ କହିଲେ— ଅପା ସେଠି ବାର ହଇରାଣ ହେଉଛି । ଗୁଲି ଆସୁ ମୋ ପାଖକୁ । ଏଠି ବି ଗୋଲଖାଟି ଭାରି ହଇରାଣ ହେଉଛି । ମା ନଥିଲା ପିଲା—-
ଘରକୁ ଘରଣୀ ନ ଥିଲେ ଯେମିତି । ଦଇବ ତ ସଦୁନାହିଁ । ଭିନ ବାହା—ଆଉ କଣ ବେଳ ଆସୁଛି । ସାଆନ୍ତେ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଅଛନ୍ତି । ସୁବଧାରେ ମୁଁ ଏ ଫୁଟାଇ ଦେବାକୁ କେହି ନାହିଁ ତ ।

ଭାବ ଚିନ୍ତା ହଲେ, ନାହିଁରେ କୁସୁନା, କହିଦେବୁ, ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ମନକୁ ମନ କହିଲେ—ଗହ୍ମାପୁନେଇ ଦିନ ମାରି ! ଜାଣିକରି ତ ମଲେ କାଉ ହେବ—ଏଥିକି ଭର ପଡ଼ିଛି ।

ସଧୁ ପରୁରଲ ମଧୁକୁ, ମଧୁଭାରି, ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଘରୁ ଗୁଳିର ଗୁଡ଼ି ଆସିଲା କାହିଁକି ରେ ? ବ୍ରଜବାରୁ ଡାକ୍ତର ତ ଭଲ ଲୋକ ବୋଲି ଶୁଣିଛି ।

କିଏ ନାହିଁ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଭଲ ତାଙ୍କ ଘରଣୀଙ୍କ ଜାଲା କିଏ ସହବ ? ରହଗଲି ଗୁରମାସ ସେହି ତେର ।

ଇନ୍ଦିରା ଗୁଲି ଯାଉ ଯାଉ ଅଟକି ଯାଇ ପରୁରଲେ, କ'ଣ କିରେ ମଧୁଆ । କଣ ବ୍ରଜବାରୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କ କଥା କହୁଥିଲା ?

ତେମେ ଚନ୍ଦ୍ର କି ତାଙ୍କୁ ସାନ୍ତାଣୀ ?

ହଁ ଚନ୍ଦ୍ର—ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ । ମୁହଁଟି ଶୁଖିଗଲା ତାଙ୍କର ।

ତାଙ୍କ ଭାରିଜାଙ୍କ ଦାଉ କିଏ ସହବ । ବାପ୍‌ରେ, ବଡ଼ ପୁଅ ବଲ୍ଲତ ଗଲା ଦିନୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତାପ ବଢ଼ିଯାଇଛି ଯେ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ପରି ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି । ସଞ୍ଜହେଲା ତ ମଠର ଚଢ଼ି ଭର୍କର କଟକ ସହରକୁ ଦିଘେଇ କରି ନ ଆସିଲେ ମନ ଶାନ୍ତ ନାହିଁ । ହିଅ ଗୁଡ଼ାକୁ ତ ଶେଷ କରିଛି ।

ଆଉ ଅଧିକା ଶୁଣିବାକୁ ଇନ୍ଦିରା ଅପେକ୍ଷା କଲେ ନାହିଁ । କହିଗଲେ, ଆରେ, ଠାକୁରେ ଯାହାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି ସେ ନ କରିବ କାହିଁକି ? ଆଖିରୁ ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ଲୁହ ଦି ଠୋପା ।

ମହାଜନ ଦେଶୀ ନାଲିସରେ ବଳକ ଜମିତକ ନିଲମ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଦେଶୀ ଟଙ୍କା, ସୁଧ, ଖର୍ଚ୍ଚା ଯାଇ ଆଉ ଟଙ୍କା ଫେରି ପାଇବାର କଥା । ଇନ୍ଦିରା ତ ନାହିଁକରି

କହିଲେ, କଟକ ଯିବି ନାହିଁ ବୃନ୍ଦାବନ, ପନ୍ଦରଟି ଟଙ୍କା ମୋର କଣ ଦେବ !
କମି ନିଲାମ ଗଲା ତ ଗଲା ।

ଆରେ, ଆଗ୍ରା ନିର୍ଭୀକ୍ଷିଆ ଲୋକ ତ ? ଘରପୋଡ଼ିରୁ କୁଟାଖିଏ ମିଳିଲେ
ଭଲ । କଟକ ସହର ବି ଦେଖା ଦେବ । ସୁବିଧା ମିଳିଲେ ସେହି ଟଙ୍କାରେ ପୁରୀ
ଯାଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କରି ଆସିବ । ଧର୍ମ କର୍ମ କରିବାକୁ ବେଳ କଣ ଆଉ
ଗୁଡ଼ି ବସିଛି ?

ଠାକୁର ଦର୍ଶନ କରିବା ନାଁ ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରା କଟକ ଯିବାକୁ ମନେଲେ ।

ବେଳ ଏଗାରଟା—ଖରାଦିନ—ଅପ୍ରେଲ ମାସ । କଟକରୁ କାମଦାମ
ସାରି ଷ୍ଟେସନ ଯିବା କଥା । ପୁରୀଗାଡ଼ି ଦିଶାରେ ଗୁଡ଼ିବ । ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଯାଇ
ଷ୍ଟେସନରେ ଟିକିଏ କିଣି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିବା ଭଲ । ଆଗ କାମ ଆଗ ।
ପଛୁଡ଼ିଥିଲେ ପଛୁଡ଼ିଥିବ । ବୃନ୍ଦାବନ କହିଲେ, ନୂଆବୋହୁ, ଷ୍ଟେସନରୁ ଗାଡ଼ି
ବିଦା କରି ଦେବା... । ଚଳରେ ଦେ ଶୁଧୁଆ । ରହ ରହ, ମନେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ,
ନେ, ଏ ଚିଠିଖଣ୍ଡ ତୋ ବଟିଆରେ ରଖ । ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚି ଆଗ ଏ ଖଣ୍ଡି ଦିଅ
ଭାଇଙ୍କ ଘରେ ଦେଇ ଦେବୁ । ଭାରି ଜରୁର, ବୁଝିଲୁ ?

କିଏ ଦେଇଛି ବୃନ୍ଦାବନ ?

ନେତ୍ରମଣି । ବାବାଜିକୁ ଭିନିଦିନ ଦେଲା ଜର ଦୋଇଥିଲା । କଲେଜ
ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ପାରି ନାହିଁ । ନେତ୍ର ବଡ଼ ଦୁଇରାଶି । ଗୁଡ଼ିର ଗାଡ଼ିର ପିଲା
ଛୁଆଙ୍କର ଖବର ବୁଝିବ, କି ଭାଇଟିକୁ ଜଗି ବସିବ । ଗୁରୁର ବାକର ଲୋକେ
କଣ ଦେହକୁ ଲଗାଇ କାମ କରିବେ ? ତହିଁରେ ପୁଣି ଲୋକନାଥ ଗସ୍ତରେ କୋଉ
ମୋପସଲର ସ୍କୁଲ ଦେଖି ବୁଲୁଛି ବେକାଶି ?

ଗାଡ଼ି ଅଟକାଇବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ ଇନ୍ଦ୍ରା ବୃନ୍ଦାବନକୁ କହିଲେ,
ଏଇବାଟେ ପୁରୀ ଯିବି, ପିଲାଟାକୁ ଟିକିଏ ଦେଖି ନ ଗଲେ ଅପା କହିବେ କଣ ।
ସେ ଯେପରି ଲୋକ ! ମନଟା ବି ବଡ଼ ଘାଣ୍ଟି ଦେବ । ଗୁଲ ସେହିବାଟେ ପଶି
ଯିବା । ନଥ, ଏ ଟଙ୍କାଟି, କିଛି ଫଳମୂଲ ବାଟରୁ କିଣି ନେବ ।

ବକ୍ସିବଜାର ବଣିଆ ସାମ୍ରା ପାଖ ସ୍ତରୁଣା ଦୋମହଲ କୋଠାଟି । ଉପର
ମହଲର ଗୋଟିଏ କୋଠା । ପଛ ପାଖ—ଉତ୍ତର ପାଖର ବଡ଼ ଝରକା ପାଖରେ
ପଡ଼ିଥିବା ବଡ଼ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଶୋଇଛି ବାବାଜି । ଗୋଡ଼ ତଳେ ନେତ୍ରମଣି ବସି
ପାଦ ଆଉଁସୁଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ଲୁହଭରା ଆଖିରେ ଇନ୍ଦ୍ରା ବସି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ
ବୁଲୁଛନ୍ତି ।

ବାପାଟା ମୋର ଭିନିଦିନ ଜରରେ କେତେ ଝଡ଼ିଗଲା, ନେତ୍ର !

ହଁ ଖୁଡ଼ି, କଣ କରିବ ? ବାର ନେଉଛ । ପିଲାଟାର ଭଲ ଯତ୍ନ ନେଇ
ପାରୁନି ।

ବୃନ୍ଦାବନ ଆସି କହିଲେ, ହଟେ ଆସ ନୁଆବୋହୁ ! ଗାଡ଼ି ବେଳ ଫେ
ହୋଇଗଲା ! ମୁହଁ ଟେକି ଇନ୍ଦିରା କହିଲେ, ଏଇଠି ତ ମୋର ଜଗନ୍ନାଥ ଡାର୍ଥ,
ବୃନ୍ଦାବନ; ଯିବ ଆଉ କେଉଁଠିକି ? ଆଜି ଦିନଟା ଯାଉ ।

ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବୃନ୍ଦାବନ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ—କେତେ ବଡ଼ ଆଶାଟା
ଭାଙ୍ଗି ଯିବ ପରା !

କୋଠାକୁ ଲାଗି ଆଉ କାହାର ବଡ଼ ବଗିଚା । ମଝିରେ ସୁନ୍ଦର ସ୍ମରଣିତ
ପୋଖରୀ । ଚାରିଆଡ଼େ ଶାଗ ସବୁଜି ଫୁଲଗଛ । ପୋଖରୀ ସେପାଖେ କେତେବଡ଼
ଉନମହଲ କୋଠାଟା, ସତେ କି ଇନ୍ଦ୍ର ଭୂବନ । ଇନ୍ଦିରାଙ୍କର ଆଖି ଲାଖି ରହିଲା
ପରା । ହଠାତ୍ କେଜାଣି କାହିଁକି ଇନ୍ଦିରା ବଡ଼ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

କଣ ଦେଖୁଛୁ ଖଡ଼ି ?

ଦେଖିଲୁ ନେତ, କେମିତି ଚନ୍ଦ୍ରା ଚନ୍ଦ୍ରା ପର ଲଗୁଛି । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି
କାହା ପର ଦିଶୁଛି ତ, ରହ—

ସବୁ ଦୃଷ୍ଟି ନେତ୍ରମଣି କହିଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରଲି, ଚନ୍ଦ୍ରଲି...

ଚନ୍ଦ୍ରଲି ନେତ ଚନ୍ଦ୍ରଲି । ଆଖିରେ ଲୁହ ତଳ ତଳ ହେଲା—ରକ୍ତ !
ଏଡ଼େଟି ଦିନୁ କଣେଇ କରି ଖେଳୁଥିଲା । ଆଜି ସିନା ସୁନ୍ଦର ବଡ଼ ଲୋକ ଲୋ
ନେତ, ଏଇ ହାତରେ କେତେ ତା କାନ ମୋଡ଼ୁଛି । ଧୂଆଁ କେତେ ଧୂଳି
ଫାଡ଼ି ଦେଇଛି । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଲେ । ଜାଣିଥିଲା ତମ ବସା ପାଖରେ ତା
ଘର, ନୋହଲ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଚନ୍ଦ୍ରଲି କିପରି ? ଖାଲି ମୁହଁ ଛୁଟିକା—! ଆହା !
କେତେ କଷ୍ଟ ସେ ପାଇ ନ ଥିଲା ।

ସଞ୍ଜରୁଡ଼େ ନେତ୍ରମଣି କହିଲେ, ଯିବ କହୁଥିଲା ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଖୁଜି ?

ହଁ ଯିବ । ଏକା ପେଟରୁ ବାହାରିଛି । କର୍ମ ସିନା ଭିନେ ଲୋ ହେଥ, ରକ୍ତ
ତ ଏକା । କଟକ ଆଇଛି, ଦେଖି ଯାଇଥାଏ । ମରଗଲେ କିଏ କାହାର । ତୁ
ମୋ ସଙ୍ଗେ ଯିବୁ ହେଥ ?

ନାହିଁ ଖୁଜି । ବଡ଼ଲୋକ ସେମାନେ । କାଲେ...

ହଉ ତୁ ନ ଯା । ପୁଅ ଧୂଆଁ ଖରାପ...

ରୁକର କେତେବେଳକେ ଫେରି ଆସି ନେତ୍ରମଣିକୁ କହିଲା, ଡାକି
ଡାକି ମୋର ତଖି ଶୁଣିଗଲା, କେହି କବାଟ ଖୋଲିଲେ ନାହିଁ । ଦୋମହଲ
ଉପରେ କଲବାଜା ବାଜୁଛି । ସମସ୍ତେ ସେଇଠି । କେତେବେଳକେ କିଏ
ଗୋଟାଏ ଆସି କବାଟ ଖୋଲିଲା, କହିଲା—ଡାକରବାରୁ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ
କହିଲୁ—ତାଙ୍କଠି କାମ ନାହିଁ । ସାମ୍ରାଣିକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ତାଙ୍କ
ଗାରୁ କିଏ ଆସିଛନ୍ତି । ସେ କହିଲା, ବାଇସ୍କୋପ ଦେଖିବାକୁ ଯିବେ ବୋଲି ସଜ
ହେଉଛି । ଦେଖା ହେବାର ବେଳ ନାହିଁ ।

ଖୁଜୀ ଫେର ଆସିଲେ ନାହିଁ ?

ଫେର ଆସିଥାନ୍ତେ । ଗୁକରଟା କଣ ମନରେ ପାଏ ତାକୁ ଭିତରକୁ ଡାକି ନେଇ । ଦାଣ୍ଡରେ ବସି ମୁଁ ଫେରିଲି ।

ରାତି ପ୍ରାୟ ଦଶଟା । ଇନ୍ଦରା ଫେରିଲେ । ନୂଆ ବିଲ୍ଲତା ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପଅଳ୍ପ ନେଇ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଛି ଡାକ୍ତରଘର ଗୁକର । ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି ଇନ୍ଦରାଙ୍କ ପାଲଟା ପୁରୁଣା ଲୁଗା ।

ଗୁକର ଫେରିଗଲା । ନେତ୍ରମଣି ପଚାରିଲେ, ଏତେ ଡେରି ହେଲା କାହିଁକି ଖୁଜୀ ?

ବରଷ ଓଠରେ କ୍ଷୀଣହସର ଅଳ୍ପଅଳ୍ପ ଉଜଳ ଉଠିଲା—କେତେ ଯୁଗ ପରେ ଦିବ୍ୟରାଜର ଦେଖା । ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ବସୁ ବସୁ ଏତେବେଳେ ହୋଇଗଲା । ହେଥ ! ରଜାଘର କାରଖାନା; ସୁନ୍ଦର କଣ ମୁହଁଭେଦ ଥିବ ହୋଇ ବସି ପାରୁଛି ?

ଚନ୍ଦ୍ର ପାରିଲେ ?

ଚନ୍ଦ୍ରା ଦେଲେ ନ ଚନ୍ଦ୍ର ବ କିଏ ? କହୁ କହୁ ମୁହଁଟି ଶୁଖିଗଲା ।

ଆସିଲା ବେଳକୁ ଟଙ୍କା ପାଣ୍ଠାଟି ମୋ ହାତରେ ଦେଲା । ହେଉଥିଲା, ନବାକୁ ନାହିଁ କରିବି । ପାଟି ଖୋଲିଲା ନାହିଁ ନେତ । ସେ ବି ମୋତେ ବିଦାକରି ଯାଇଁ ମଠର ଗାଡ଼ିରେ ଝଟି ଚଢ଼ିଲା ।

ହେଉଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲ ?

ସେମାନେ ସବୁ କଲବାଜା ବଜାଉଥିଲେ । ଯେତେ ଖବର ପଠାଇଲୁ ଆଇଲେ ନାହିଁ ।

ରାତି ଜାଙ୍ଗୁଲ୍ ଜାଙ୍ଗୁଲ୍ । ଇନ୍ଦରା ନେତ୍ରମଣିକୁ ଉଠାଇ ତାର ଓଠରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲେ, ଯାଉଛି ମା, ଏତିକିବେଳୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ ଦିନ ଦିଗଡ଼ିକି ଘରେ ପହଞ୍ଚିବି । ବାବାଜି ଧୂଆଁ କଥା ତ ଦେଖି ଯାଉଛି—ଅପାକୁ କହିଦେବି । ନେତ୍ରମଣିଙ୍କ ହାତରେ ଟଙ୍କା ପନ୍ଦରଟି ଓ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେଇ କହିଲେ, ସକାଳ ହେଲେ ତୋ ଗୁକର ହାତରେ ଏତକ ସୁନ୍ଦରମଣି ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେବୁ ମା । ଜୀବନଟା ଯାକ ତ ଦୁଃଖ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ଭାଙ୍ଗି ଚକଟି ହୋଇ ବାର ହଇରାଣ ହରକଟ ଓପାସ ଭୋକରେ ସମୟ କାଟିଛି । କେହି ମୋର ସାହା ଭରସା ହୋଇନାହିଁ । କାହାର ହାତ ଟେକାକୁ ଅନାଇଁ ନାହିଁ । ଅକାଳେ ସକାଳେ ଯେଉଁ ଭଉଣୀ ପଦେ ପଚାରେ ନାହିଁ ଆଜି ଏ ବାହୁଡ଼ା

ଜୀବନରେ ତାଠୁଁ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ନେଇ ମୋର କିଛି ବଢ଼ିବ ହେବ ନାହିଁ । ଜାଣିକରି ତ ଏକା ନଅଶ୍ରୀ । ରତ୍ନଶ୍ରୀ ଘରେ ଖାଇଥିଲା, ଲୁଗା ପାଞ୍ଚଦ୍ଵାତ ପିନ୍ଧାଇଲେ । ସେ ତ ଗଲା ମହତପଣିଆଁ କଥା । ଯେତେ ଗରିବ ହେଲେ ବି ମୋଘରେ ସେ ଖାଇଥିଲେ କଣ ମୁଁ ଯା କରି ନ ଥାନ୍ତି ?

ନେତ୍ରମଣି କହିଲେ, ତାତ କରିବାର କଥା ।

ସେଇଆ କହ, ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଟା ଭିକ ମାଗିଲା ପରି ନେବ କାହିଁକି ? ନା, ଟଙ୍କା ତାକୁ ଫେରାଇ ଦେଉଛି । ନୂଆ କରି ଆସିଥିଲା । ଝିଅର ପୁତୁରାକୁ ଦେଖିବାର କଥା । ଟଙ୍କା ଦଶଟା ପଠାଇ ଦେଉଛି, ରଖିଲେ ରଖିବ ନୋହୁଲେ ନାହିଁ । ଯେତେ ବଢ଼ିଲେକ ହେଲେ, ମୋର ରତ୍ନଶ୍ରୀ ତ ସୁନ୍ଦର—ମୋର ସାନ ରତ୍ନଶ୍ରୀ—ଏକା ନାହିଁ ଦିଶନ୍ତି । ଏକା ରକ୍ତ ଦିଧାର... ।

ତହିଁ ପରଦିନ । ବେଳ ପ୍ରାୟ ଦଶଟା । ସୁନ୍ଦରମଣି ଝିଅ ମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ହଠାତ୍ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ! ଅଦିନିଆ ଅତିଥି ଦେଖି ନେତ୍ରମଣି ଟିକିଏ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଦିଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ରଖି ସୁନ୍ଦରମଣି ପଚାରିଲେ, ଅପା କାହିଁ ।

ନେତ୍ରମଣି କହିଲେ, ସେ ପାହାନ୍ତାରୁ ଘରକୁ ଗଲେଣି ।

ସେ ଯେଉଁ ଚିଠି ଦେଇ ଯାଇଥିଲା ତେମେ ତାକୁ ପଢ଼ିଛ ?

ନା ! ଟଙ୍କା ଆଉ ଚିଠି ସକାଳେ ତମ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେବାକୁ କହି ଯାଇଥିଲେ । ଗଢ଼ ପାହାନ୍ତାରୁ ମୁଁ ତମ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେଇଛି ।

କ୍ଷଣକାଳ ଗନ୍ତୀର ହୋଇ ସେ କହିଲେ,—ଅପା କଣ ଆସିଥିଲା ମୋତେ ଅପମାନ ଦେଇ ଯିବାକୁ ।

ସାମାନ୍ୟ ହସି ନେତ୍ରମଣି କହିଲେ, ନାହିଁ ତ ! ଖୁଡ଼ୀ କହୁଥିଲେ—ଆଜି ସିନା ମୁଁ ଗରିବ ଲୋ ଝିଅ, ସୁନ୍ଦର ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଡ଼ ରଖି ପରା ମୋର ଜନ୍ମ ! ତାର ଧାରୁଆ ରହିବ କେମିତି ? ମୁଁ ତାର ଅପା !

ଆକାଶ କରୁଆ

ଗରବ ଗରିବ, ତେଣୁ ତାକୁ ଲୋକେ ଗରିଆ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ମୂଲ ଲାଗି ପେଟ ପୋଷେ । ଏଇ କଟକ ସହରରେ ତାର ଘର । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୂଆଁଣିଆ ଗୁଲଘର, ଦର୍ଢ଼ି ବଖରା, ମାଙ୍କଡ଼ ଓ ପବନ ଯାହାର ଗୁଲ ଓଲଟି ପକାଇଛନ୍ତି । ଘର ଛଡ଼ା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାରିଟି, ସବୁ ମିଶି ଜମି ଗୁଣ୍ଠେ । ଗୁରୁଆଡ଼େ ଜଗଦୀଶବାବୁଙ୍କ

ଘର ବାରି ଘେର ରହିଛି । ଭଜ ଦୋତାଲ କୋଠା—ବଡ଼ବଡ଼ ଝରକା ଗୋଟିଏ ପାଖରେ । ପଛ ପଟେ ଶେଷେଇ ଘର—ସେ ପଟକୁ ବାରି—ସବୁ ମିଶି ମାଣକରୁ ଅଧିକ ହେବ ।

ଗଜବର ଏ ସମ୍ପତ୍ତି ମଉରସି । ଆଦୁର କେତେ ଜମି ଥିଲା—ଲଗିଲଗି—ତାରି କୁଟୁମ୍ବର । ସମସ୍ତେ ମରହଟ୍ଟାଗଲେ । ଫେର୍ଡିନାନ୍ଦେ ବନ୍ଧୁଥିଲେ ପେଟ ଜାଲାରେ ପଡ଼ି ଏଇ ଜଗଦାଣ ବାବୁଙ୍କ ବାପାଙ୍କୁ ବିକ୍ରିକରି ଚାଲିଗଲେ । ଏକା ରହିଥିଲା ଗଜାଧର ବାପ । ଟଙ୍କାର ଲୋଭ, ପାକଲାପାକଳି, ଧନକ ତମକ କିଛି ନ ମାନ ଜମିଖଣ୍ଡି ପକାଇ ରଖିଥିଲା । ମଲାବେଲେ କହି ଯାଇଥିଲା, ଆରେ, ଯାଉଛୁରେ, ତୁ ମୋର ଶେଜଗାରୁଥା ପୁଅ । ମୁଲିଆମୁଣ୍ଡ । ଦୁଃଖେ କଷ୍ଟେ ପେଟକୁ ମୁଁ ଏ ଦେଇ ତତେ ବଢ଼ାଇଛି । ତୋ ପାଇଁ ଗୁଡ଼ିଗଲି ଏଇ ଜମି ଖଣ୍ଡିକ, ଭଙ୍ଗା ଘରଟା, ଆଉ ମା ଛେଉଣି ତୋର ଏଇ ସାବତ ଭଉଣୀଟି—ଗୁମ୍ । ସାତବର୍ଷକାଳ ଦିନ ମିହନ୍ତ କରି ସେ ଭେଇଛି, ଗୁମ୍‌ଟିକୁ ଖୋଇ ପେଇ ମଣିଷ କରିଛି । ଗୁମ୍ ଆଜି ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ହିଅ, ଆଉ ସେ ଲେଖି ପାଖେଇଲଣି ।

ଜଗଦାଣ ବାବୁ କେତେଥର ଡାକି କହିଲେଣି, ଆରେ ଗଜବ, ପିଲାଟାକୁ କେଉଁଠି ଦେଖି ଉଠେଇ ଦେ । ଆଉ, ତୋର ବି ବୟସ ବଲେଇ ପଡ଼ୁଛି । ଜଗଦାଣ ବାବୁଙ୍କର ବୟସ ପଚାଶ ପାଞ୍ଚ ହୋଇ ଗଲଣି । ଜମିଦାର । ବ୍ୟବସାୟ ବି ଅଛି । ଘରେ ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଅ, ବଡ଼ ଦୁଇହିଅ । ମଟର ଗାଡ଼ି । ଜମିଟା ତାଙ୍କର ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଛି । ଗଜାଧର ଘରଟି ଯଦି ହତା ଭିତରେ ପଶେ, ବେଶ୍ ଗୁରୁଖୁଣ୍ଡିଆ ହୋଇଯିବ । ଗୁମ୍‌ଟାକୁ ଲଗିଯିବ ।

ଗଜାଧର ଜାଣେ, ବାବୁ ତାରି ଜମିଖଣ୍ଡି ଗୁମ୍‌ଟା । ସେଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଏତେ ଦୟା, ସହାନୁଭୂତି, କଅଁଳକଥା । ସେ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ଗୁଲିଆସ, ମନେ ମନେ ଘମୁରି ହୁଏ—ମୋ ବୋହୂ ମୁଁ ସମ୍ଭାଳିବି, ତେମେ କିଏ ? ସକାଳୁ ଉଠି ଭଉଣୀ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଘରକାମ କରେ । ବେଳ ହେଲେ ମୁଁ ଏ ଖାଇଦେଇ ଯାଏ କାମ ଅନୁସାରେ । ସଞ୍ଜବେଳେ ଫେରେ । ଗୁଲିଲ ପଛବା କାଠ ମୁଣ୍ଡରୁ ଓଢ଼ାଇଦିଏ ଗୁମ୍ ଆଗରେ । ବଳକା ପଇସା ଦିଏ ତା ହାତକୁ । ଛୁଣ୍ଡା ସପଟା ପିଣ୍ଡାରେ ପାରି ଶୋଇପଡ଼େ । ନିଦ୍ରାମାଳେ ହୋଇଯାଏ ନିଦ । ଗୁମ୍ ପଶେ ଗୁଲି-ଘରେ । ଗ୍ରେଟ ଡିବରଟି ଜାଲେ । ଶେଷାଇ ବସାଏ ।

ନିଘଡ଼ନିଘଡ଼ରେ ଶୁଏ ଗଜାଧର । ଜଗଦାଣ ବାବୁଙ୍କ ଦୋତାଲର ଘରଗୁଡ଼ିକ ଉତୁଲିଉଠେ ବଜୁଲି ଆଲୁଅରେ । ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ପାଇଁ ଖୋଲି ହୁଏ ଝରକା ଗୁଡ଼ିକ । ସେ ଘରେ ରେଡ଼ିଓ ବାଜିଉଠେ । କେତେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଟେବୁଲର ଗୁରୁପାଖେ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବଡ଼ହିଅ ଚନ୍ଦ୍ରକା ହସି ହସି ପରସି ଯାଏ

କାହ୍ନୁର ଗଣ ପ୍ରଭାବୀ

ଗୃହ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁଳଘର ଭିତରୁ ଅନ୍ୟ ଗୃହ । ନାକ ଟେକେ । ପାଖଘରେ ପଡ଼େ ଆଖି—ସାନଟିଏ ଅଞ୍ଜଳର ପଡ଼ାଘରେ । ସେ ପରା ତାର ମାଷ୍ଟର ? କେମିତି ବେଆଡ଼ା ହସ ! ଇଶ୍—ଆଖି ଫେରାଏ ଲଜରେ, ଭୟରେ, ସଙ୍କୋଚରେ । ଆଖି ପଡ଼େ ଅନ୍ୟ ଘରେ—ଯେଉଁଠି ପଡ଼େ ବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ଅନନ୍ତ—ଗୃହରହେ ଅପଲକ ଆଖିରେ—

ଚାଲି ଉପରେ ତରକାରୀ ଘଡ଼ଘଡ଼ ହୁଏ । ଆଖି ଫେରାଏ—ଯେପରି ଅନିଚ୍ଛାରେ—

ଜଗଦୀଶ ବାବୁଙ୍କ ରୋଷଘରୁ ମାଛଭଜାର ଗନ୍ଧ ଆସେ ।

ଭାଇ ନଘଡ଼ନଘରେ ଶୋଇଛି । ଆହା, ଦିନସାରା ଖଟିଖଟି କେଡ଼େ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବ ! ଗୃହ ଭାବେ । ଭାଇର ଗୋଡ଼ ଘଷେ । ଗୃହେଁ ପୁଣି ଦୋତାଲର ଝରକା ଗୁଡ଼ିକୁ । ନାକ ଟେକେ ! ଆଖି ଗୁଆଁଏ । ଭାବେ, ଭେବ ହେବା ଭଲ । ବଡ଼ଲେକଙ୍କର ବେଆଡ଼ା କଥା । ପୁଣି ଭାବେ, ବଡ଼ଲେକଙ୍କ ନେଖାରେ ଗରବ ଗୁଡ଼ା ମଣିଷ ଗୁହନ୍ତ—ନିଜାବ ପଥର !

ଭେଟର ନଦା ଭାଙ୍ଗେ । ଭାଇ ରଜଶୀ ଦିଓଟି ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ନ୍ତି ।

ଗଢ଼ି ପାହେ, ବେଳ ହୁଏ, ଗନ୍ଧ ଯାଏ କାମକୁ । ଜଗଦୀଶ ବାବୁଙ୍କ ଝରକା ଗୁଡ଼ିକ ସେମିତି ଖୋଲି ଥାଏ । ଉପରୁ ତାଙ୍କେ ଚଢ଼ିକା—କିଲ୍ଲା ଗୃହ, କଣ କରୁଛୁ ? ଉଡ଼ିର ଦିଏ, ଘର ଲୁପୁଛି ।

ଝରକା ବନ୍ଦହୁଏ । ହସ ଶୁଭେ—ଦୁଇଜଣଙ୍କର । ମରଦାନୀ କଣ ! ସେ ପଞ୍ଚ ପଗୁରେ ଅଞ୍ଜଳି, କଣ କରୁଛୁ କି ?

ଗୃହ କହେ, କହ୍ନା ସିଞ୍ଚିଛି । ମାଷ୍ଟର ବାବୁଙ୍କର ପାଟି ଶୁଭେ । ତଳ ଝରକା ବନ୍ଦ ହୁଏ ।

ଖୋଲିଥାଏ କିନ୍ତୁ ସେଇ ଝରକାଟି—ଯେଉଁଠି ବସି ପଡ଼ନ୍ତି ଅନନ୍ତବାବୁ । ଧୀର ସ୍ଥିର; ସେ ଘରେ ହସ ଶୁଭେ ନାହିଁ । କେହି ଗୋଲମାଲ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନନ୍ତ ବାବୁ ଜାଣିକରି ଅନାନ୍ତ ନାହିଁ ଗରବର ଘରକୁ, କିନ୍ତୁ ଗୃହ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି କହ୍ନା ସିଞ୍ଚି—ଲୁଗା ସିଞ୍ଚି—ଗୃହ ରହିଥାଏ ଗୋଟିଏ ମୁହଁକୁ—ହେଉ ହେଉ ଦିନ, ଗୁଳଘର ଶିହରଣ ଜାଣିଲ ଦିନ । କାଲି ଯେଉଁ ଆଖିରେ ତାର ଅବୃକ୍ଷା କୌତୃହଳ ଖେଳୁଥିଲା, ଆଜି ସେଥିରେ ଜଳଲୁଗା ପିପାସା—

କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଗରବର ହିଁଅ ସେ—ଧନୀର ପୁଅକୁ ଗୃହେଁ କାହିଁକି ? ଅକାଶର ତାର ଆଉ ସେ ନବୋଷ ବାମନ ! ତଥାପି ସେ ବହୁଳ ହୋଇ ଅନାଇ ରହେ—। ଥରେ ଅଧେ ଅକସ୍ମାତ୍ ପଦାକୁ ଗୃହେଲେ, ଦୃଷ୍ଟିପଡ଼େ ଅନନ୍ତର ଦୃଷ୍ଟିରେ । ମୁହଁ ଚାଲିଯାଏ । ସୁଲ ଓ କଲେଜ ଯିବାର ବେଳ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ

ମଠରରେ ଝିଅ ଦହେଁ ଓ ପୁଅ ବସନ୍ତ । ଜଳାକବାଟି ବାଟେ ଗୁହଁ ରହୁଥାଏ ଗୁମ୍ ।
ମଠର ଗୁଲେ । ଗୁମ୍ ଫେରେ ଘରକାମ କରବାକୁ ।

ଗୁମ୍‌ର ଲୁଗା ନାହିଁ । ପୁରୁଣା ଲୁଗାରେ ତାଳି ପକାଇ କେତେଦିନ ଆଉ
ଚଳିବ ? ପୁର ପୁର ଛୁଟି ଯାଉଛି । ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ପାଇଁ ଭାଇକୁ କହିବ କହିବ
ହେଉଛି କେତେ ଦିନରୁ । ପାଟି ନେଉଛୁ ନାହିଁ । ଯାହା ଶେଜଗାର କରେ
ସେତକ ପେଟକୁ ଅଶ୍ରେ ନାହିଁ । ମଞ୍ଚ ସଞ୍ଚ ପଇସା ବାରଣ କରୁଛି । ଲୁଗା ଖଣ୍ଡକୁ
ନିଅନ୍ତୁ ହେବ । କହେ ନାହିଁ ।

ଆଉ ତ ନଳି ହେଉନାହିଁ ! ଗୁମ୍ ଗୁହେଁ ନିଜର ଦେହକୁ — ଯାହାକୁ
ଭଲକରି ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର ସମ୍ଭଳ ତାର ନାହିଁ । ଭାଇକୁ ତାର ଲଜ
ନାହିଁ — ଯେ ନିଜ ତା ପାଖେ ଆତପାତ, ଯାହା ପିଠିରେ ସେ କାଲି ନାଉ — ।
ତାର ଲଜ ଆଉଜଣକୁ — ଯିଏ ଭୁଲରେ କେବେ ତାକୁ ଅନାନ୍ତ ନାହିଁ ।

ଲୁଗା କଥା ଭାଇକୁ ସେ ଦିନେ କହିଲା । ଗଲେ ଆସିଥିଲା ତା ପାଇଁ
ଖଣ୍ଡେ ନାଲି କପ୍ଡା, ଯାହାର ଦାମ୍ ପୁଡ଼ିବାକୁ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ସାତଦିନ ଯାଏ
ଚାଲି ଜଳି ନ ଥିଲା ଶରୀରେ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦ । ଜଗଦୀଶ ବାବୁଙ୍କ
ଶେଷଘରୁ ପୋଡ଼ାଘିଅର ଗଲି ଉଠେ, ପୁର ଲୁଗା ରଜା ! ତଳ ଶେଷଘରୁ ମା'ସ
ଝୋଲର ବାସ ଆସେ, ପବନରେ ଉଡ଼େ — ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରାଣୀ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି
ମାରନ୍ତି ଏପାଖେ ।

ଅନନ୍ତ କଲେଜରେ ଏମ୍. ଏ. ପଢ଼େ । ବଡ଼ଲେଖା ମଠରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ
ତାର ବଡ଼ଲେଖା ନାହିଁ । ସଞ୍ଚରେ ଭାସି ଭାସି ଯାଏ, କିନ୍ତୁ ସେ ଅନୁରବ କରେ
ଯେପରି ଏ ସବୁ ଜୀବନ ଗୁହେଁ, ଜୀବନର ଗୁରୁ । ସେ ଟି ପାଟିରେ ଯୋଗଦେଏ,
ଗୀତ ଶୁଣେ, ରଞ୍ଜଣୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ବଳ ମାନଙ୍କର ନାଚ ଦେଖେ,
ମଠର ଚଢ଼େ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ସିନାମା ଦେଖିଯାଏ, ତଥାପି ସେ ଭାବେ
ଏ ସବୁ କେବଳ ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ, ତୃପ୍ତି ପାଇଁ । ନୋହଲେ ତା
ସମାଜର ଆଉମାନେ ହସିବେ, ବେଖାଉର କରବେ । ବଦ୍ରୋହ କରବାକୁ ଇଚ୍ଛା
ହୁଏ, କିନ୍ତୁ କରପାରେ ନାହିଁ । ଅଭିନୟର ଜୀବ ପରି ସେ କରେ ଅଭିନୟ ।
ପଢ଼େ — ପଢ଼ାରେ ହଜାଇ ଦିଏ ନିଜକୁ ।

ସେଦିନ ସଞ୍ଚରେ — । ହେଁକା ଓ ଅଞ୍ଜଳି ପଢ଼ିଲେ ତା ପଢ଼ା ଘରେ ।
କହିଲେ ଭାଇ, ଆମକୁ ସିନେମା ଦେଖାଇ ନେବ ଗୁଲ । ଅନନ୍ତ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି
ଗୁହଁଲା । ରଞ୍ଜଣୀ ଦୁହେଁ ତାର ସୁସଜ୍ଜିତା ସିନେମା ଖୁବ୍‌ରୁ ଅନୁକରଣରେ ।
ମୂଲ୍‌ବାନ୍ ପିନ୍ ପିନ୍ ଶାଢ଼ୀ — ଦୁଇରଙ୍ଗର ଦହେଁ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ସିଲ୍‌କ ବ୍ଲାଉଜ୍ —
ଭଲଗ୍‌ ଗୁହଁ, ତାର କେପିୟର୍ ! ଗର ହେଲା ମନରେ, କିନ୍ତୁ କିଛି କହିବାର

ବାହୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଅଧିକାର ତାର ନାହିଁ । କହିଲେ କାନ୍ଦିବେ, ମା ଦେବେ ବିରକ୍ତ । ତଥାପି,
ସେ କହିଲା, ତମର ପତ୍ନୀ ସରିଗଲାଣି ?

ଚନ୍ଦ୍ରକା କହିଲା, ଆଜି ଯେ ଶନିବାର ।

ଅଞ୍ଜଳି ତାର ହାତ ଧରି ଟାଣିଲା ।

ନିରୁପାୟ । ବହୁ ବନ୍ଦ କରି ଗଲା ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ।

ପରଦିନ ।

ଗତ ରାତିର କଥା ଭାବୁଥାଏ, ହଠାତ୍ ତା ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ଗୁଳି ।
ଚମକି ଉଠିଲା । ଗୁଳି—ଏ ଘରର କୁହୁସ୍ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସତେ ଯେପରି ଏଇ
ଘରର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ । ସେ ଦିନ ତାର ମା ମଲା, ଆଉ ସେ ଦିନ ମଲା ତାର
ବାପ । ଭାଇର ଯତ୍ନରେ ତାର ସେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘରର ଅଗଣାରେ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ
ନାଚୁଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ରକା ଓ ଅଞ୍ଜଳି ସତ୍ୟତାର ଆଭରଣରେ ଲୁଚିବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ସବୁ ସେ ଜାଣେ, ସବୁ ତାର ଆଖି ପାଖରେ ଭାସି ଯାଇଥିଲା,
କିନ୍ତୁ କେବେ ସେ କିଛି ଦେଖି ନ ଥିଲା ।

ଦେଖିଲା ସେ ଦିନ— ।

ଗୁଳି ଛବି ମଇଲା ଲୁଗାଟି ପିନ୍ଧି ତାର ଅଗଣାରେ କାମ କରୁଛି । କି
ସୁନ୍ଦର ! ତାର ମଇଲା କୋଟଟି ଲୁଗାର ଆଭରଣ ଭିତରୁ ଝଟକି ଉଠୁଛି
ବାହୁଲତା । ଓପାସ ଭୋକରେ ବେଳ କାଟି ମଧ୍ୟ କି ସୁନ୍ଦର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ! ମୁହଁରେ
ପାଉଁଡ଼ର ବୋଲା ହୋଇନାହିଁ କି ଓଠରେ ଘଷା ହୋଇ ନାହିଁ ଲୁପ୍ତକି ।
ଯତ୍ନକରି ବାନ୍ଧିନାହିଁ ମୁଣ୍ଡ କି କାନ ଘୋଡ଼ାଇ ନାହିଁ । ତଥାପି ଲବଣ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଉଠୁଛି ତା ଆଙ୍ଗୁରୁ । ପ୍ରକୃତିର ସଦୃଶ ଜାତ ପିଲା ସେ, ସତ୍ୟତାର କୃତ୍ରିମତା
ଛୁଇନାହିଁ ତାକୁ । ତନ୍ମୟ ହେଲା ଅନନ୍ତ ! ଝରକା ପାଖକୁ ଘାଣ୍ଟି ଆସି ଗୁହଁ
ରହିଲା ଗୁଳିକୁ । ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୂରି ଉଠିଲା ।

ବେଳ ଦଶଟା—ତେରଗୁଳି କରଣ ପଡ଼ିଥାଏ ତାର ମୁହଁରେ ।

ଗୁଳି ଗୁହଁଲା ଉପରକୁ । ଗୁରୁ ଚକ୍ଷୁର ମିଳନ ହେଲା ମୁହଁରେ । ରଙ୍ଗିଲା
ହେଲା ଗୁଳିର କପାଳ—ସରମରେ । ବାରେଇ ହୋଇ ଉଠିଗଲା ଘର ଭିତରକୁ ।
କିପରି ଗୋଟାଏ ସକୋଚରେ ଅନନ୍ତ ବନ୍ଦ କଲା ତଳ ଝରକା ।

ଗୁରୁ ଆଖିର ମିଳନ ହୋଇଛି ଅନେକ ଥର, ପ୍ରତିଦିନ । ଦୁଇଟା ମନ
ଟାଣି ହୋଇ ଆସିଛି । ଆସ୍ଥା ମିଳନ ଗୁହଁଛି । ବାଧା ଦେଇଛି ପରସ୍ପରି—
ସତ୍ୟତା—ଆକାଶ କଇଁଆ ଛଲିକା ମାଛ । ପଦଟିଏ କେହି କାହାକୁ ମୁହଁରେ
କହିନାହିଁ—ଥରଟିଏ କେହି ହସିବାକୁ ସାହସ କରିନାହିଁ । ଇଙ୍ଗିତ, ସଙ୍କେତ—
ସେ ତ ଦୂରର କଥା !

ଆସା ଚାହିଁଲ ଆସାକୁ ।

ଅନନ୍ତ ଘର କବାଟ ବନ୍ଦ କରେ । ଗୃହ ରହେ ଗୁମ୍ଫା । ଗୁମ୍ଫା କାମକରେ—ଅନାଏ ଅନନ୍ତକୁ । ଦୁଇଟା ମନ ମିଶି ଏକ ହୁଏ । ଦୁଇଟା ଦେହର ମଝିରେ କେତେ ବଡ଼ ବ୍ୟବଧାନ—ଦୋତାଲ କୋଠା, ସମାଜ, ଶିକ୍ଷା, ସଭ୍ୟତା, ଧନ । ସରମରେ ରୁଙ୍ଗ ହୁଏ ତାର ମୁହଁ । ହସ ଭରଯାଏ ଓଠରେ । ନବ୍ୟୋଧ ହୁଅନ୍ତି । ରୁହେ ନାହିଁ ଆଉ କିଛି, କେବଳ ଜାଣେ ତାର ଆସା ଗୁମ୍ଫା ଜଣକୁ ।

ରୁହେ ଅନନ୍ତ । ଗୁମ୍ଫାର ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖିଲେ ତାର ଆସା ଥର ଉଠେ । ମନେ ହୁଏ, ଯାହା ଅସମ୍ଭବ ସେଥିକି ମନ ବଳାଇବ କାହିଁକି ? ଫେରି ଆସେ ଟେରୁଲ ପାଖକୁ । ବସି ପାରେ ନାହିଁ । ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଭୂମି ଯୁଦ୍ଧ—ରୁହେ ଏକା ସେହି । ପୁଣି ଝରକା ପାଖକୁ ଆସେ—ଗୁମ୍ଫା ନାହିଁ । ଘର ଭିତରେ କଣ କାମ କରୁଛି । ବ୍ୟାକୁଳ ହୁଏ ଆଖି ।

ଅଞ୍ଜଳି ପଶିଲା ଘରେ । ସଙ୍ଗରେ ତାର ବନ୍ଦନା—ଅଞ୍ଜଳିର ସାଙ୍ଗ । ବଡ଼ ଲେକର ହୁଅ । କଣ୍ଠେଇଟିଏ ପରି ସଜା ହୋଇଛି । ପ୍ରଣାମ କଲା । ଅଞ୍ଜଳିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବସିଲା ଅନନ୍ତ ପାଖରେ ରକ୍ତ ଚେୟାରରେ । ଅଞ୍ଜଳି ଭାଇକୁ ଆଉକି ଠିଆ ହେଲା ତା ଚଉକି ପାଖରେ । ଅନନ୍ତର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ, ଗୋଞ୍ଜେଇ ପରୁରୁଲା, ଭାଇ ମ, ସତ କହିଲା, ବନ୍ଦନା କେତେ ସୁନ୍ଦର !

ବନ୍ଦନାର ପାଉଁଜିର ବୋଲା ପୂରିଲା ପୂରିଲା ଧଳା ଗାଲରେ ଗୋଲପ ଫୁଟିଲା । ସେ ଦୃଷ୍ଟି ଗୁଆଇଲା ।

ଅନନ୍ତ କହିଲା, ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦର ! ତୁ ଯାତ ମୁଁ ପଡ଼େ—

ଖୁସି ହୋଇ ଅଞ୍ଜଳି ଗୁଲିଗଲା ବନ୍ଦନାର ହାତ ଧରି ।

ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଆସିଲା । ଅନନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ସେ ଥଟ୍ଟା କରେ । କଜିଆ କରେ । ତଳ ଉପର ଭାଇ ଭଉଣୀ । ତାର ବହୁ ଉପରେ ହାମୁଡ଼େଇ ପଡ଼ି କହିଲା, ବନ୍ଦନା ହେବ ମୋର ନୁଆଉ, ଜାଣ ତ ? ବାପା ଜବାବ ଦେଇ ସାରିଲେଣି ।

ଅନନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଥଟ୍ଟା ମଣି କହିଲା, ବାପା ତତେ ଆଗ ବିଦା କରନ୍ତୁ— ।

ଚନ୍ଦ୍ରିକା ରାଗ ତମତମ ହୋଇ ଗୁଲିଗଲା ।

ଗଳବର ଗୁମ୍ଫାରେ ତମକ ଲାଗିଲା ସେ ଦିନ । ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଛି— ଗୁମ୍ଫା କିପରି ଗୃହ ରହିଥିଲା ଦୋତାଲର ଝରକା ଆଡ଼କୁ, ଆଉ ଝରକାର ଆଉପାଖୁ ଅନନ୍ତ ବାବୁଙ୍କର ଆଖି ଦୁଇଟା ଧୀରେ ଧୀରେ ଛପି ଯାଉଥିଲା । ଗୁମ୍ଫା ହସିଥିଲା ସେ ଦେଖିଛି । ରାଗରେ ଜଳି ଉଠିଲା ତା'ର ମନ । ଯିଏ ତାର ଚର ଶତ୍ରୁ—ସେଇ ଘରର ପିଲା— । ଗୁମ୍ଫାକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲା । କିଛି ନ କହି

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରହାରଣୀ

ବ୍ରହ୍ମଗୃଧ୍ରା ମାରିଲା ତା ଗାଲରେ । ପଦଟିଏ କଥା ବାହାରଥିଲା ତା ଭୂତରୁ—
ଆଉ ଦିନେ ?

ଗନ୍ଧବ ଓପାସ ରହିଲା ଶବ୍ଦରେ । କେନ୍ଦ୍ର ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, କେତେ କାନ୍ଦିଲା
କେତେ ଭାବିଲା— । କିଛି ଠିକ୍ କର ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଗୁମ୍ କାନ୍ଦିଲା । କଣ ତାର ଦୋଷ ? ଭାଇର କଥା ଓ ଆକଟେ, ଗାଲ
ମନ୍ଦକୁ ତାର ଛଲ ନ ଥାଏ ।

ସକାଳେ—ଗନ୍ଧବ ଗୁମ୍ ଲା ଗୁମ୍ କୁ । ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦରେ ତାର ଅବସ୍ଥା
କଣ ହୋଇଛି । କଳାକାଠ ହୋଇଛି ତାର ମୁହଁ, ଲଜରେ ମଥା ଟେକି
ପାରୁନାହିଁ । କଣ ତାର ଦୋଷ ?

କଣ ତାର ଦୋଷ—ଗନ୍ଧବ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବରଂ ଦୋଷ
ତାର । ଗୁମ୍ ବଡ଼ ହୋଇଛି । ପର ଘରକୁ ଯିବାର ବୟସ ତାର ହେଲାଣି ।
ଆଜିଯାଏ ସେ କଥା ତ ସେ ଭାବି ନ ଥିଲା ! ତା ଆଖିରେ ଗୁମ୍ ଥିଲା ପିଲା, କିନ୍ତୁ
ସବୁ ଦିନେ କେନ୍ଦ୍ର ପିଲା ରହେ ନାହିଁ । ଗୁମ୍ ବଡ଼ ହୋଇଛି । ଝିଅ ଘିଅ—
ଭାଣିଲେ ଦୋଷ, ରହିଲେ ଗନ୍ଧ । ଗୁମ୍ କୁ ବାହା କରବ ।

ଗନ୍ଧବର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହିଲା ନାହିଁ ଗୁମ୍ କୁ ପର ଘରକୁ ଦେଇ ରହିବ
କିପରି ? ଚଳିବ କେମିତି ? ଗୁମ୍ ତାର ଜୀବନ—ତାର ଉତ୍ସାହ, ପ୍ରେରଣା ।
ଗୁମ୍ ପାଇଁ ସେ ବସି ରହିଛି । ନିଜେ ବାହା ହେବ ? ନାହିଁ, ନାହିଁ, ବଡ଼
ଲୋକର କୋଠାତଳେ ଗନ୍ଧବ ଚଳିବା ଅସମ୍ଭବ । ଝରକାର କବାଟ ସେ ବନ୍ଦ
କରି ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ବୋହୂ ଭୁଆଁସୁଣୀ ଚଳିବେ କିପରି ? ଈ—ହଁ—

ଗୁମ୍ ପାଇଁ ବର ଖୋଜିବାରେ ଗନ୍ଧବ ଲାଗିପଡ଼ିଲା ।

ଝରକା ଖୋଲି ଗୁମ୍ ଅନନ୍ତ । ଦେଖେ ଗୁମ୍ ସେହି ଭଙ୍ଗା ଘରେ
ଆତ ଯାତ ହେଉଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା । ଧରଟିଏ ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଉଁ ନାହିଁ ।
ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଡାକିବାକୁ । ପାଟି ଫିଟେ ନାହିଁ । ଏପାଖ ଘରେ ଚନ୍ଦ୍ରିକା—କାହ୍ନୁ
ସଙ୍ଗେ ଆଉଁଡ଼ା ଦେଉଛି । ହସ୍ତୁ ପାଟି କର । ସେ ପାଖ ଘରେ ଅଞ୍ଜଳି—ମାଷ୍ଟର
ତାକୁ ପଢ଼ାଉଛି । ତଳ ଘରେ ମା କାରବାର ହେଉଥିବେ । ଅପିସ୍ ଘରେ
ବାପା— ।

ଅନନ୍ତ ସେହି ଚଳନ୍ତି ପ୍ରହମାକୁ ଗୁମ୍ ରହେ— ।

ଗୁମ୍ ପଶେ ଘରେ । କବାଟ ଆଉଁଜାଏ । ପାଙ୍କରେ ଗୁମ୍ ଅନନ୍ତର
ବରଷ ମୁହଁକୁ । ଦୁଇ ଆଖି ଭରି ଗଡ଼ି ପଡ଼େ ତତଲା ଲୁହ । ଇଚ୍ଛା ହୁଏ କବାଟ

ଖୋଲି ଥରେ ଚାହିଁବ । ଡର ମାଡ଼େ । ଭାଇର ରୂପ ନାହିଁ ନାହିଁ ଅଖି ଉଦ୍‌ବୁଧ
ଅରେ । ମନ ଦୁଃ କଣ କହିବାକୁ । କଣ କହିବ ଠିକ୍ କର ପାରେ ନାହିଁ ।
ସାହସ ଦୁଃ ନାହିଁ । ସବୁ ଝରକା ଖୋଲି ଅଛି ।

ଘର କାମ ଡାକ ଦିଏ । ଓଡ଼ିଶା ଦେଇ ପଦାକୁ ଆସେ ।

ଅନନ୍ତ ଭାବେ, ବନ୍ଦନାକୁ ସେ ବାହା ହେବ ନାହିଁ । ସେ ଧନୀ ଘର
ହୁଏ । ତାର ଜୀବନ କୃଷିମ । ସେ ବାହା ହେବ—ଗୃହକୁ । ବିଶ୍ୱାସ ଦୁଃ ନାହିଁ
ନିଜର ଭାବନାରେ । କିଏ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ? କିଏ ଏପରି ପସନ୍ଦ କରିବ ।
ତଥାପି ସେ ଭାବେ ଦିନେ ସାହସ କରି କହିବ । ଦିନେ—

ପାଶ ଠିକ୍ ହେଲା । ତାର ପରି ଗରବ ମୁଣ୍ଡ । ଗନ୍ଧବର ଭାବନା
ପଡ଼ିଲା—ଧନ କାହିଁ ? ବାହାଘର ହେବ କିପରି ?

କୋଡ଼ିଏ ଏକୋଇଶ ବର୍ଷର ସୁନ୍ଦର ଭେଣ୍ଡ । ତାର କେହି ନାହିଁ ।
ଆଉ ବଜାରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦରରଙ୍ଗ । ଘରଟି । ପାଖ ଆଖରେ ସମସ୍ତେ ରହନ୍ତି
ମୂଲ୍ୟ । ବଡ଼ ଲୋକର ଯାପ ସେଠି ପଡ଼ି ନାହିଁ । ସେଇଠି ଗୃହର ବାହାଘର
ହେବ । ଗୃହକୁ ସେ ପୁଣି କରିବ ଜୀବନ ଦେଇ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କ କଟେରି ଘରେ ଗନ୍ଧବ କବଳ ସମ୍ପାଦନ କଲା । ପିତୃ
ପୁରୁଷର ଉଦ୍‌ବିଧି କଲା ଶେଷକୁ । ବାପର କଥା ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ ।
ଯାଉ— । ଟଙ୍କା ନେଇ ଘରକୁ ଫେରିଲା । ଗୃହକୁ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ ।
ସାତଦିନ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଘର ଗୁଡ଼ି ଯିବାକୁ ହେବ । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ସେହି କର ।

ଗନ୍ଧବର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । ବଜାରକୁ ଯାହା ସେ କଣି
ଆଣିଥିଲା, ନିଜ ହାତରେ ଗୃହକୁ ନାହିଁ ଦେଲା । ଖଡ଼୍, କାତ, ହାର,
ନୂଆଶାଢ଼ୀ— । ଅଖି ପୁରୁଷ ଗୃହକୁ ଚାହିଁଲା । କେତେ ସୁନ୍ଦର ତାର ଭଉଣୀ—
ଏଇ ଗୃହଟି । ତୃପ୍ତି ଆସିଲା ମନରେ । ଗୃହ କିଛି ପଚାରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଯାହାକୁ
ସେ ଏତେ ଭଲ ପାଏ, ତାକୁ ସେ ଭୟ କରିଛି ସେହି ଦିନରୁ, ଯେଉଁଦିନ ସେ
ବରକୁ ହୋଇ ତାକୁ ଥାପଡ଼ି ମାରିଥିଲା ।

ଗୃହକୁ ପାଖରେ ବସାଇ, ତାର ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ ସେ କଥାଲେଇ
କହିଲା, କାଲି ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଆମେ ଏ ଘର ଗୁଡ଼ି ଗୃହଯିବା ଲେ— ।

ଗୃହ ତମକି ପଡ଼ିଲା । ସାହସ କରି ପଚାରିଲା, କାହିଁ କି ?

ଗନ୍ଧବ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କହିଲା, ଘରଟା ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କୁ ବଢ଼ି କରି
ଦେଇଛି ।

ଏ— ! ଗୃହ ଥକ୍କା ହୋଇଗଲା ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରତ୍ନାବଳୀ

ହସି ହସି ଗନ୍ଧା କହୁଲା, ହଁ ଲେ, ବଡ଼ ଲୋକର କୋଠା ତଳେ ଗରବ ଚଳିପାରେ ନାହିଁ । ତାଛଡ଼ା ଅମର ଏ ଘରଟା କଣ ହେବ ? କାଲି ଗୁଡ଼ି ପହଞ୍ଚି ଦିନ ତୋର ମଙ୍ଗନ—ସେଇଠି ହେବ, ଏଠି ନୁହେଁ ।

ଗୁମ ଅଳ୍ପ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ ନିଜକୁ । ଭାଇକୁ କୁଣ୍ଡାର ଧରି ଭେଟି କିନା କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ପିଠି ଆଉଁସି ଗନ୍ଧା କାନ୍ଦଣା ସ୍ଵରରେ କହୁଲା, କାନ୍ଦନା ଲେ, ମୁଁ ବଞ୍ଚି ଥାଉଣୁ ତୋ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖିବି ନାହିଁ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଦୋତାଲ ଉପରୁ ହସର ଲହରୀ ଛୁଟି ଆସିଲା । ବାଃ, ବନ୍ଦନା ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ବୋଲିପାରେ, ନାହିଁ ପାରେ ? ହେଁକା ତାକୁ କୁଣ୍ଡାର ପକାଇଲା ।

ଅନନ୍ତ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ଗୁମର ଏ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ! କେତେ ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷୀଟିଏ ପରି ଦିଶୁଛି । ଗୁମ୍ବାକୁ ଆଖିରେ ତାର ସଙ୍କୋଚ ନାହିଁ, ବରଷ ଭବ, ମଉଳା ମୁହଁ, ଆଖିରେ ଲୁହ । ଜାଣିବାକୁ ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ ହେଲା ।

ପଚାରିବ ?

ପଚାରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଭାବିଲା ଆଉଦିନେ ପଚାରିବ ନିଶ୍ଚୟ ବେଳରେ—

ପରଦିନ ଅନନ୍ତ ଝରକା ଖୋଲି ଚାହିଁଲା । ଘରଗୁଡ଼ିକର କବାଟ ଖୋଲି ରହିଛି । ଯାହାକୁ ସେ ମନେ ମନେ ଖୋଜୁ ଥିଲା, ତାର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ପାଇଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ ଚାହିଁ ରହିଲା, କାଲେ ସେ ବାହାରି ଆସିବ କେଉଁଠି ।

ଅବୋଧ

୧୯୨୭ ସାଲର କଥା । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଅଠରବର୍ଷ କଟିଗଲାଣି । ସେ ଅଜି କେଉଁଠି, କାହା ଘରଣୀ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଖବର ରଖିବାକୁ ମୁଁ କେବେ ଚେଷ୍ଟା କରି ନାହିଁ । ଅବିବାହିତ ଓ ବିବାହୀତ ଜୀବନରେ କେତେ ଆଖିର ଇସାବରେ କେବେ କେଉଁଠିକି ଟାଣି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଭାବିବାକୁ ବସିଲେ ସହଜରେ ସବୁ କଥା ମନେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । କେଉଁଠି ଆଦର କେଉଁଠି ଅପମାନ ପାଇଛି, କେଉଁଠି ଲୋକନନ୍ଦା ସହୁଛି, କେଉଁଠି ହୋଇଛି ହତାଶ ।

ସେତେବେଳେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଉଠିଲେ । ସେହି ବର୍ଷ ପାଟନା ବା ଏନ୍-କଲେଜରୁ ଆଇ. ଏସ୍. ସି. ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ମୁଁ ପାସ୍ କରୁଥାଏ । ବନ୍ଧୁ ମହଲରେ ମୋର ଟିକିଏ ସୁନାମ ଥିଲା—ମୁଁ ଭଲ ଅଙ୍କ ଜାଣେ । ପାସ୍ ପରେ ମୁଁ ଭବନାରେ ପଢ଼ୁଥାଏ । କଣ କରବ, ବା. ଏସ୍. ସି. କି ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ? ପାଟଣାରେ ପଢ଼ୁଥିଲେ ଯେଉଁ ସହପାଠୀମାନେ ସେମାନେ ଟାଙ୍କର ବାଟ ଠିକ୍ କରି ନେଲେଣି କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପାରି ନାହିଁ । ଗରବ ଘରର ପିଲା । ମୋର ବଡ଼ଭାଇ ପାଟଣା ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍ରେ ଅଳ୍ପ ଦରମାର କରାଣୀ ।

ସେ ଦିନ ଶନିବାର । ଅପ୍ରେଲ ମାସର ଶେଷ ସପ୍ତାହ । ଭାରି ଗରମ ହେଉଥାଏ ଦିବସରେ । ମୋ'ର ଏକୃଷ୍ଟ କୋଠାଘରେ ବସି ମୁଁ ଲେଖୁଥାଏ ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ପ । ଆଉଘରେ ପିଲା ଭିନୋଟିକୁ ନେଇ ନୂଆବୋହୁ ଶୋଇଥାନ୍ତି । ପାଟଣା ହାଇସ୍କୁଲ ଗେଟ୍ ପାଖରୁ ପଶ୍ଚିମମୁହାଁ ହୋଇ ଯେଉଁ ଗୁମ୍ଫାଟି ଲମ୍ବି ଯାଇଛି, ତାର ବାଁ ପାଖେ ଆମର ଘର—ପଦାରୁ କିଏ ଜଞ୍ଜିର ଖଡ଼ ଖଡ଼ କଲା । ବରକ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲି । ଦାଣ୍ଡଘରକୁ ଯାଇ କବାଟ ଖୋଲିଲି । ଗୁମ୍ଫା ତମକି ଉଠିଲି ହଠାତ୍ । ଯାହାର କଥା ଅଜ୍ଞ ମୁଁ ଲେଖିଛି, ସେ ଓ ତାର ମା । ସେମାନେ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ।

ନୂଆଜି କବାଟ ଖୋଲିଲେ ।

ବାପ ମାଙ୍କର ସେଇ ଗୋଟିଏ ହିଅ—ସନ୍ଦ୍ୟା ପୂଟିଲ ମଞ୍ଜିପୁଲ ପରି ଯିଏ ସୁନ୍ଦର ଅତି ହାସ୍ୟମୟୀ । ତାର ବାପା ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍ରେ ଅନ୍ୟ ବିଭାଗରେ କାମ କରନ୍ତି—ଯେପରି ସେ ସ୍କୁଲକାୟ ଡାକ୍ତର ବୁଦ୍ଧିଷ୍ଟ ବା କୁଆଡ଼େ ସେହୁପରି । ଅଭିଜ୍ଞତା ବଳରେ ଉଠି ଉଠି କେତେ ଉପରକୁ ଗଲେଣି । ସେ ବଙ୍ଗାଳୀ ବ୍ରାହ୍ମ । କିନ୍ତୁ ମୋର ବନ୍ଧୁ ମହଲରେ ସେ ହୋଇଗଲେ ବିଦିତ କେବଳ ଡାକ୍ତର ଏଇ ଚଉଦ ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ହିଅଟି ପାଇଁ । ବନ୍ଧୁ ମହଲରେ ତା ବସନ୍ତରେ ଅନେକ ଚର୍ଚ୍ଚା ହୁଏ । ଲୋକେ ଅନେକ କଥା କହନ୍ତି । ତାର ଦୁର୍ନାମ ରହାନ୍ତି ।

ନୂଆଜି ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ମୋର ପଢ଼ାଘରେ ବସାଇଲେ । ତାର ମା ନୂଆଜିଙ୍କର ଅନେକ ଦିନର ବନ୍ଧୁ, ଏଇ ପାଟଣାରେ । କେବେ କେବେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଭାରିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ଡାକ୍ତର ଘରକୁ ବୁଲି ଯାନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ଆସନ୍ତି । ଅନେକ ଥର ଦେଖାହୁଏ । କଥାବାର୍ତ୍ତା କେବେ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଦାଣ୍ଡକବାଟ ବନ୍ଦକଲି । ଲୋଟାଟା ତେଣେ ଥାଆନ୍ତୋର ପଡ଼ିଛି । ଟେବୁଲ ଆଗରେ ଖଣ୍ଡେ ସପ ପାରି ଭିନୋଟି ବସି ଗପ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲେଣି । ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ବହୁଟା ଆଣିବାକୁ ମନ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଡ଼ ଚଳୁନାହିଁ । ସେଇ ଯେଉଁ ହିଅଟା ଅଛି, କେବଳ ତାର ପାଇଁ ସଙ୍କୋଚ ।

ନୂଆଉଁ ମୋର ଭାବ ଡର । ସେ ମନକଥା ଜାଣିପାରନ୍ତି । ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ । ହସନ୍ତି ନାହିଁ । କଟମଟ କର ଗୁହାନ୍ତି । ଭୟରେ ମୁଁ ଥରିଉଠେ । ଦିନେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଧସ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅମ ଘର ଆଗରେ ସେ ଯେଉଁ ବଙ୍ଗାଳ ବାବୁଟି, ବୟସ ପଞ୍ଚାଶ ପାଖେଇଲାଣି, ପାଆଁଟି ପିଲା ବାପ ହୋଇ ଦୁଇ ବର୍ଷ ତଳେ ଘରଣୀକୁ ହସାଇ ନୂଆ ବାହା ହୋଇଛନ୍ତି । ଯେ ଆସିଛି, ସେ ଗୋଡ଼ଣୀ—ସୁନ୍ଦରୀ । ସାବତ ପିଲାକୁ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ । ଅପିସରୁ ଫେରି ବାବୁ ପିଲାମାନଙ୍କର ଗୁହାରି ଶୁଣନ୍ତି । କବାଟ ବନ୍ଦକରି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନିର୍ଯ୍ୟାସ କରନ୍ତି । ସେ କାନ୍ଦୁଥିଲ କି କାହିଁ ? ସେ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି, ମୋର ପିଉସୀ ମରଗଲେ । କେବେ ମରେ ତାଙ୍କର ପିଉସୀ, କେବେ ମାଉସୀ, ଖୁଜୀ, ବଡ଼ମା ।

ଦିନେ ନୂଆଉଁ ହସି ହସି କହିଲେ, ତମର ତ ବହୁତ ପିଉସୀ ମାଉସୀ ! ସେ ଅବାକହୋଇ ଗୁହଁଲା । ଆଖି ଦେଲା ଛଲ ଛଲ । ସବୁ କହିଲା—ତାର ସବୁ ଦୁଃଖ—ମୁଁ ଏ ଘରେ ଥାଇ ଶୁଣୁଥାଏ । କବାଟ ପାଙ୍କରେ ଗୁହଁ ସେହି ତରୁଣୀକୁ ।

ଦିନେ ନୂଆଉଁ କହିଲେ, କିହୋ କବାଟ ପାଙ୍କରେ କଣ ଦେଖୁଥିଲ ?

ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କହିଲା, ନାହିଁ ତ ।

ସେ କଟମଟ କର ଗୁହଁଲେ ମୋ ମୁହଁକୁ । ମୋର ଛାତି ଥରି ଉଠିଲା । ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଲା । କହିଲେ, ଯା'ପଡ଼ । ପର ଘରର ଝିଅ ବୋହୂକୁ ସେମିତି ଗୁହଁବ ନାହିଁ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ମଝିଘରେ ପଶିଲା । ପିଲା ଛାନୋଟି ନଷ୍ଟିକ୍ରେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ବୁଦ୍ଧି ଖେଳିଲା ମୁଣ୍ଡରେ । ସାନଟି—ଭୋଗଣୀ, ପୁଣି କାନ୍ଦୁଣୀ । ବର୍ଷକର ଝିଅ । ନୂଆଉଁ ତାକୁ ବେଶି ଭଲପାନ୍ତି । ଅସ୍ତେ ଚମୁଟି-ଦେଲା । ସେ ଉଠିଲା—କାନ୍ଦିଲା । ଭାବିଲା, ଏଥର ସେ ଆସିବେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଗନ୍ତୁକା ଦୁଇଜଣ ମଧ୍ୟ ଆସିବେ । ମୁଁ ମୋ ପଢ଼ାଘରକୁ ଯିବି ।

ନୂଆଉଁ ଡାକିଲେ, ବନ୍ଧୁ, ପିଲାଟାକୁ ଉଠାଇଲ ? ଦେଇଯା—

୩୫—ତାକୁ ମୁଁ କେବେ ଜିଜ୍ଞାସା ପାରିନାହିଁ । ମୋର ସବୁ କଥା ସବୁ ଗୁଲୁଖି ସେ ଧରି ପକାନ୍ତି । ପିଲାଟା ଶହାଧର କାନ୍ଦିଲା । ନ ନେଇ ଉପାୟ ନାହିଁ । ତାକୁ ନେଇ ନୂଆଉଁ ଦେଲା । ଚଉଦ ପନ୍ଦରବର୍ଷର ଯେଉଁ ଝିଅଟି—ଅମଳା ତାର ନା । ଆଖି ଟେକି ମତେ ଗୁହଁଲା । ତାର ମା ମଧ୍ୟ । ଦୂରରୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାହାକୁ ଲୋକ ଡଢ଼ଳ ବକଳ ହେଉଥାଏ, ଏଥରଟିଏ ଗୁହଁ ଦେବାକୁ ଖୋଜେ କେତେ ଆସ, ପାଖରେ ଦେଖିଲେ ଆଖି ଟେକି ଦୃଢ଼ନାହିଁ । ପଲାଇ ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

ନୂଆଉ କହିଲେ, ପିଲାଟାକୁ ଚମୁଟିଲ ପର ? ଦୃଷ୍ଟିଲେ । ଆଉ ଦୁଇଜଣ ମଧ୍ୟ ମୁଡ଼ୁକେଇ ଦୃଷ୍ଟିଲେ । ରାଗହେଲା ମନରେ । କିନ୍ତୁ କହିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଅମଲାର ମା କାଁଲେଇ କହିଲେ, ବସ ।

ନୂଆଉଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନୁମତିର ସଙ୍କେତ ପାଇଲି । ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ି ବସିଲି । ଅମଳା ସଙ୍ଗେ ସେଇ ଥର ମୋର ପ୍ରଥମ ଦେଖା । ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ସେଠାରେ ବସିଲି, ଅମଳା ପାଟି ଖୋଲିନାହିଁ । ତାର ମା ଓ ନୂଆଉ କେତେ ଆଡ଼ର କେତେ କଥା ଗପିଲେ । ତାତ୍ପତରେ ବେଶି ହେଉଛି ଘରକରଣା କଥା ।

ପାଞ୍ଚିଟା ବାଜିଲା । ନୂଆଉ ସେମାନଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚାକଲେ । ସେହେତେଇ-ଏହିରୁ ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ଅମଳା ଫେରିଲେ । ସେମାନେ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ନୂଆଉଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଇ ତାଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଆସିବାକୁ ଗଲି ।

ବାଟରେ କଥାଭାଷା । ଅମଲାର ମା କେଡ଼େ କୋମଳ, ସ୍ନେହଭରା ତାଙ୍କର କଥା । କହିବାର ଭଙ୍ଗୀରେ ଶବ୍ଦକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର କରନ୍ତିନେବେ । ଅମଳା ଭଲ ପଢ଼େ, ଅଙ୍କରେ ଦୁବଳ । ତା ବାପା ଅଜୟବାରୁ ଭିତ୍ତିବାସରେ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ । ଅଙ୍କ ଜଣା ନାହିଁ । ମାଷ୍ଟର ରଖି ଦିଅନ୍ତୁ ପଢ଼ାଇବାକୁ ତାଙ୍କର ଗୁଡ଼ି ପଡ଼ାଉ ନାହିଁ । ତା'ଙ୍କର ଧାରଣା, ଟିଉସନ ମାଷ୍ଟର ଗୁଡ଼ା ଭଲ ନୁହନ୍ତି । ଅଜୟ ବାରୁ କଲିକତାରେ ତାଙ୍କୁ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ପଢ଼ା ତ ହେଲା ନାହିଁ, ଶେଷକୁ ବିବାହ ହେଲା । ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଭଉଣୀ କେଡ଼େ ଭଲରେ ଅଛନ୍ତି । ଜଣେ ଆଇ. ସି. ଏସ୍. ଅଫିସରଙ୍କ ଘରଣୀ । ସେ ପଞ୍ଜାବୀ, ଲୁହୋରବାସୀ । ଆଉ ଜଣକ ଭଜାଗା-ପଟ୍ଟମରେ ଥାନ୍ତି—ସେମିତି ଜଣେ ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କର ହାତ ଧରିଛନ୍ତି—ତେଲେଙ୍ଗା । ଏକା ସେ— । ତେବେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଅଜୟବାରୁ ଭଲ ମଣିଷ । ଅମଲାର ଅଙ୍କ ଦେଖିବାକୁ ସେ ଅକ୍ଷମ । ମୋର ତ ସମୟ ଅଛି । ଛୁଟି, କାମ ନାହିଁ । ସେ ତ ମୋତେ ପୁଅ ପରି ଦେଖନ୍ତି । ଭଲପାନ୍ତି । ଗୃହିଣୀ ପରେ, କିମ୍ବା ସଞ୍ଜବେଳେ କେବେ କେମିତି ଅମଲାର ଅଙ୍କ ଦେଖିଲେ ଭଲ ଦୁଅନ୍ତା । ଅମଳା ମୋର ଭଉଣୀ—ଭତ୍ୟାଦ ।

ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଅଜୟ ବାରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ପ୍ରଣାମ କଲି । ସେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦୃଷ୍ଟିଲେ । ଘଣ୍ଟାଟିଏ ତାଙ୍କ ଘରେ ରହିଲି । ଜଳଖିଆ, ଚା, ଗପ । ଅମଳା ମଧ୍ୟ ଗଳ୍ପରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା । ଏଣୁ ତେଣୁ ଦୁଇ ଗୃହିଣୀ ପଦ କଥା ଭାଷା ମଧ୍ୟ ତା ସଙ୍ଗେ ହେଲା । ବିଦାୟ ନେଲି । ଅମଲାର ଶେଷ କଥା—କେବେ ଆସିବେ ?

ଉତ୍ତର ଦେଲି—ଅସିବ ।

ମନ ଅନନ୍ଦରେ ଫେରିଲି । ଆଜି ମୁଁ ଗଡ଼ ଜିତିଛି । ଯେଉଁ ଅମଳାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ଛୁଟିପଟେ ହୁଅନ୍ତି, ଦରକାର ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଘରଆଗ ଗସ୍ତା ବାଟେ ବାରମ୍ବାର ଟହଲ ମାରନ୍ତି—କାଳେ ଝରକାର ପରଦାଟା ଟିକିଏ ଖସି ଯାଇଥିବ, ସେହି ବାଟେ ଦେଖାହେବ । ସେହି ଅମଳା ମୋର ବନ୍ଧୁ ହେଲଣି । ମୁଁ ଭାଷେବାନ୍ ।

ମୋର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଧାରଣା—ଅମଳା ଦୌନାବାଗର ଉଦ୍‌ୟମାନ ଚନ୍ଦ୍ର । ସୁନ୍ଦର, ନିର୍ମଳ । ଗାର୍ଲସ୍କୁଲର ଗାଡ଼ିପଛରେ ଛ ମାସ କାଳ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ପଙ୍କଜ ମୁଖାର୍ଜି ଓ ଅଜିତ୍ ହତାଶ ହୋଇ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗ୍ରହଣଥିଲେ । ଦିନେ ଅନ୍ଧାର ଗଭିରେ କେତେ ସାହସରେ ପଙ୍କଜ ଗଲା ଝରକା ପାଖକୁ । ଅଧା ମୁକୁଳା ପର୍ଦ୍ଦାର ଅନ୍ତରାଳରେ ପ୍ରାଣ ରହି ଅମଳାର ଅମଳ ରୂପକାନ୍ତ ପାନ କରିବା ତାର ଇଚ୍ଛା । ଅଜିତ୍ ଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ, ଆହା, ତାର ଭାଷ୍ୟରେ ଥିଲା ଅମଳାର କୁଳୁକୁଆଁ ପାଣି ।

ବନ୍ଧୁ ଦୁହେଁ ହତାଶ ହୋଇ ଫେରିଥିଲେ ସିନା, ପଙ୍କଜର ଜୀବନରେ ଅମଳାର ସେହି ଅଜଣା କୁଳୁକୁଆଁ ପାଣି କିପରି ଗୌରବର ଟିକା ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଥିଲା । କେତେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଆଗରେ ସେ କଥା ସେ ଗପିଛି । ଶୁଣି ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ ଗଜେନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦ ନିଶରେ ହାତ ପକାଇ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲା ବନ୍ଧୁ ଉପରେ ଅପମାନର ପ୍ରତିଶୋଧ ସେ ନେବ । ଅମଳାର ପଟେଟା ଗଦାନାବାଗର ପ୍ରତି ଆଲୁଅ ଖୁମ୍ବରେ ଲାଗିବ ।

ଦୁଇମାସ କାଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ହାତରେ ପଟେଟା ଯନ୍ତ୍ର ଧରି ସେ ସେଇ—ବାଟରେ ଟହଲ ମାରନ୍ତି । ପରସ୍ପା ପାଖେଇ ଆସିଲା ତଥାପି ତାର ଝୁଙ୍କ ଭାଙ୍ଗିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅନେକଥର ତାର ସଙ୍ଗରେ ଯାଇଛି । ଦିନେ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । ଅନ୍ଧାର ଗଭି । ଝରକାରେ ପରଦା ନାହିଁ । ଟେବୁଲ୍ ସେପାଖେ ଅମଳା ବସି ଏକଧ୍ୟାନରେ ପାଠ ପଢ଼ୁଛି । ଆଗରେ ଜଳୁଛି ଲାମ୍ପ । ଟେବୁଲ୍ ଉପରୁ ମୁଣ୍ଡ ଆଖି ଉଠାଉ ନାହିଁ । କି ସୁନ୍ଦର ? ଗଜେନ୍ଦ୍ର ତନ୍ମୟ ହେଲା । ମୋ ହାତକୁ ଟାର୍ଟିନେଇ ତୁମ୍ଭନ କରି କହିଲା—ହାୟରେ ଦୋଷ୍ଟ !

ଛପି ଛପି ଝରକା ପାଖକୁ ଗଲା । ଟିକିଏ ଦୂରରୁ—ମନେ ମନେ—ଏକ ଦୁଇ ଛନ । ଆହୁରି ଥରେ—ଆହୁରି ଥରେ । ଧାଇଁ ଆସିଲା ମୋ ପାଖକୁ । ଏଥର, ଏଥର ଯିବ କୁଆଡ଼େ ?

ପଟେଟାଗୁଡ଼ିକ କଳାହୋଇ ଯାଇଛି । କିଛି ଜାଣି ହେଉ ନାହିଁ । ତଥାପି ଗଜେନ୍ଦ୍ର ମୁହଁ ଟାଣକରି କହେ, ଆରେ ଏଇ କଳା ପର୍ଦ୍ଦା ଉତ୍ତର ସେ ଛପି-ରହୁଛି । ଲଗାଏ ମୁହଁରେ, ରଖେ ଗୁଲି ପକେଟରେ । ସେଟା ତାର ସିନ୍ଦୂର୍ ।

ଅନ୍ୟ କେହି ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ, ବୁଝେ ସେ । ହତାଶାଭାବରେ ଅନୁରବ କରେ ତୁମ୍ଭ ।

ସେଇ ଅମଳା—ମୋର ଅତି ପାଖରେ—ହାତପାହାନ୍ତିରେ—ଯେବେ ଇଚ୍ଛା ଦେଖାଦେବ । କଥାଭାଷା—

କିନ୍ତୁ ନୂଆଭଙ୍ଗର ଗର୍ବ ଅଖିକୁ ମାଡ଼େ ତର । ସେ ସବୁ ଠିକ୍‌ରେଇ ନେବେ । ନା, ତାଙ୍କୁ କହିବି ନାହିଁ । କହିବି ଯଦି ଯାଉ ଦିନାକେତେ—

ଅଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ବାଧୀନତା—ଯେପରି ମୁଁ ସେହି ଘରର ଜଣେ ଲୋକ । ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ସେତେବେଳେ ମୋର ଅବାଧଗତ । ତେବେ, ଜାଣି ଜାଣି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଆସେ ନାହିଁ । ଅଗ୍ରହ ହୁଏ । ତରୁଥାଏ ମନରେ, କାଲେ କିଏ କଣ ଭାବିବ, କାଲେ କିଏ କଣ କହିବ ? କାଲେ କେହି ବଳୁ ଜାଣିନେବେ, ଧକ୍କା କରିବେ ।

ଠିକ୍ ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ମୁଁ ଆସେ । ଅଗଣାରେ ପଡ଼ିଥାଏ ଯେଉଁ ଟେବୁଲ୍‌ଟି, ତାର ଗୁରପାଖେ ଅମଳା ଗୁରୁଖଣ୍ଡି ତରକି ପକାଏ । ସାମନା ସାମନ ହୋଇ ବସନ୍ତି ଅଜୟ ବାବୁ ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ । ସାମନା ସାମନ ହୋଇ ବସୁ ମୁଁ ଓ ଅମଳା । ବସୁଟି—କେକ୍—ଗୁ—ଗପ ପଡ଼େ କେତେ ଆଡ଼ର, କେତେ କାଳର । ଅଜୟ ବାବୁ ଗପୁଡ଼ି ଲୋକ । ତାଙ୍କ ଗୁଣ ଜୀବନର ସବୁ କଥା ଗପନ୍ତି । କିପରି ଅମଳାର ମାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କର ଦେଖା । କିପରି—ପାଟିରେ ବାଟିଲି ବାଜେ ନାହିଁ । ନିଃସଙ୍ଗୋତ । କେତେବେଳେ କହୁ କହୁ ସେ ପରିସ୍ଥିତି ଭୁଲିଯାନ୍ତି । ଅମଳାର ମା ଉଠି ଯାଆନ୍ତି କହୁ କହୁ—ଆହା, କଣ ଯେ ଗପୁଛ ଏଣୁ ତେଣୁ । ପିଲା ଦିଟା ବସିଛନ୍ତି ପାଖରେ । ଦିଶୁନାହିଁ କି ?

ଅମଳାର ମୁହଁ ନାଲି ହୋଇ ଉଠେ । ମୁଁ ଗୁରୁପାଖେ ନାହିଁ ତା ଆଖିକି । ଅଜୟ ବାବୁ କଥା ବନ୍ଦ କରନ୍ତି । ଏତିକି କହୁ—ଦୁଇ ଗୁରମାସ ତମର ମାଷ୍ଟର କରିଥିଲି । ସାବ୍ ଜୀବନ ତମର ଗୁଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅମଳାର ମା ଆଉ ଘରୁ କହୁ ଉଠନ୍ତି, ବେଶ୍ ମାଷ୍ଟର କରିଥିଲି । ଦରମା ତ ଯାହା ନେଲି, ତା ସାଙ୍ଗକୁ—

ବୁଢ଼ା ରସିକତା କରି କହନ୍ତି—ତା ସାଙ୍ଗକୁ ତମର ମନଟା ।

ଝିଅ ଆଗରେ, ଅପରିଚିତ ନ ହେଲେ ବି ଜଣେ ଅଜଣା ଅଶୁଣା ଗୁଣ ଆଗରେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଯୌବନର ଇତିହାସ ସେ ବଖାଣନ୍ତି, ସତେକ ସେ ନିଜକୁ ଓ ଦୁନିଆକୁ ଭୁଲିଯାନ୍ତି । ହାରମୋନାୟାମ୍ ଆସେ । ଅମଳା ବୋଲେ ଗୀତ, ଭୁଲ ହେଲେ ମା ଆସି ବତାଇ ଦିଅନ୍ତି । ନିଜେ ବୋଲନ୍ତି । ଅମଳାର କଣ୍ଠ ସୁନ୍ଦର; କିନ୍ତୁ ମୋତେ ମୃଗ୍ୟ କରେ ତାର ଗାଇବାର ରଙ୍ଗୀ । ତା'ର ସୁନ୍ଦର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ଦୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାଣ ପୁଲକା ମନ ପରଶା ଗଢ଼ି । ତାର ମାଙ୍କର ସ୍ବର

ଢାନ୍ତୁ ଚରଣ ପ୍ରଜ୍ଞାବଳୀ

ବାଣୀ-ଜଣା । ପ୍ରବ୍ୟ ହୁଏ । ଗୀତ ଶେଷ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀଗଣୀ ଝଙ୍କୁତ ହେଉଥାଏ
କାନରେ ।

ଅଜୟ ବାବୁ ବହୁଳ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । କହନ୍ତି, ବୋଲନ୍ତି ସେଇ ଯେ
ଗୀତଟା—ପରଶ ବର୍ଷତଳେ—ତୁମର କୋଠା ଉପରେ ଗାଉଥିଲ, ଯାହାକୁ
ଶ୍ରୀ ମୁଁ ଚଳୁଥିଲି ହୋଇଥିଲି—ଯେଉଁ ଶ୍ରୀଗଣୀ ମାଷ୍ଟର ଓ ଗୁରୁର ଦିଓଟି ଆସାକୁ
ବାନ୍ଧି ପକାଇଛି—

ତୁମେ କ'ଣ ପାଗଳ ? ତେମେ ଅଜ ?—ଉଠି ଯାଆନ୍ତୁ ।

ପାଠ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଘର ଭିତରେ । କେବଳ ଅଜ । ଅମଳା ଇଣ୍ଡୋଲିଜେଣ୍ଟ ।
ଟିକିଏ ବତାଇ ଦେଲେ ସେ ମାଡ଼ିଯାଏ । ମୁଁ ପାଖରେ ବସି ତାକୁ ଦେଖୁଥାଏ ।
ଦିନେ ଦିନେ ଅଜୟ ବାବୁ ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଅମଳୁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଗୁଡ଼ି ବୁଲି ବାହାରକୁ ।
ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ଅମଳା ମୋର ପାଖରେ ବସି ପଡ଼େ । ଦୁହେଁ ଆମେ ଗଳ୍ପ କରୁ ।
ପରସ୍ପରକୁ ଗୁଡ଼ି ହସ୍ତ । ମନଭିତରେ ନିଆଁ ଜଳେ । କଣ ଯେପରି କହିବାକୁ
ମନ ହୁଏ । ଅମଳାର ମୁହଁକୁ ଗୁଡ଼ି, ପାଟି ଖୋଲେ ନାହିଁ ।

ଆଠଟା ବାଜେ । ମୁଁ ଫେରେ ।

ନୂଆଉ ପରୁରନ୍ତି, ଏତେ ଡେଇଁଯାଏ କେଉଁଠି ଥିଲ ? କହେ, ସିନ୍ଦୂର
ଲାଇବେଣ୍ଟରେ ପଡ଼ୁଥିଲୁ । ଦିନେ ଦିନେ କହେ, ଅଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଥିଲି ।
ସେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୁଏ କରନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ ହୁଏନି । ମୋତେ ଡରମାଡ଼େ—ଫେ
ସତେଜ ମୋ ପେଟେ ଭିତରର କଥା ଜାଣି ପାରନ୍ତି । ଗୈର ପରି ଛୁପି ଛୁପି ମୋର
ପଢ଼ାଘରେ ପଶେ । ଭଲ ଦେଖନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଆରେ ଶ୍ରୀଗଣୀ, ଅଜୟ ବାବୁ
ବଞ୍ଚିକୁ ଭଲ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ ।

ନୂଆଉଙ୍କର ସେଇ ପଦଟିଏ କଥା—ହଁ ।

ଅଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ମୋର ଯେ ସ୍ବାଧୀନତା, ସେ ଖବର ମୋର
ବନ୍ଧୁମାନେ କେହି କେହି ପାଇଲେଣି । ମୋତେ ପରୁରଲେ ମୁଁ ଭୁରୁଡ଼ୁମାରେ ।
ମୋର ତରୁଣ ମନରେ ଅମଳାର ରୂପ, ବ୍ୟବହାର, ସବୁ ହୋଇ ଗୋଟାଏ
ସ୍ବପ୍ନମୟ ଆବେଶ ଆଣିଦେଇଥିଲା । ମନରୁ ତାର ଗୁଣକୁ ତଡ଼ି ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା
କଲେ ମଧ୍ୟ ମେ ଯାଉ ନ ଥିଲା । ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ସବୁବେଳେ ତାର ପାଖରେ
ବସିଥାନ୍ତି କି ? ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ଅଜୟ ବାବୁଙ୍କର ଜୀବନର ଇତିହାସକୁ ନିଆଁକରି
ଅଭିନୟ କରିବାକୁ । ମୋର ଭବନାଟା ହୋଇଥିଲା ଗୋଟାଏ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ, ଆଉ
ଅମଳା ତହିଁରେ ଏକମାତ୍ର ନର୍ତ୍ତକୀ !

ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇଥିଲି, ଭୁଲୁଥିଲି ସବୁବେଳେ । ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ପଦାକୁ
ଆସିଲେ ଗୋଡ଼ ଆସେ ଆସେ ଗଢ଼ିକରେ ଅମଳା ଘରକୁ । ଅଧବାଟରେ ହୋସ୍
ହୁଏ । ବାଟେ ଭାଙ୍ଗେ ।—ଏହାରି ନାମ କଣ ପ୍ରେମ ? ପ୍ରେମ କରିବାର ଅଧିକାର

ମୋର ଅଛି ? ସମ୍ଭବ ମୋର ଅଛି ? ବୟସ କଣ ହେଲାଣି ? ଯୋଗ୍ୟତା ?—
ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମୁଁ ଖୋଜି ପାଏନାହିଁ ।

ମୁହଁରେ ଯେତେ କଥା କହିବାକୁ ଅଗରୁ ମୁଁ ଛୁର କରି ଯାଇଥାଏ,
ଅମଳାକୁ ଦେଖିଲେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଏ । ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ କହିବାକୁ ସାହସ ହୁଏ
ନାହିଁ । କେତେ ଭାବ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଷକୁ ଥିବାର ଦୃଢ଼ତାରେ ଲେଖିଲି ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ।
କଣ ଲେଖିଲି ଆଜି ମୋର ମନେ ନାହିଁ । •ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ପକେଟରେ ରଖି ସେଦିନ
ଅମଳା ଘରକୁ ଗଲି । ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲା ବେଳକୁ ଗୋଡ଼ ଥର ଉଠୁଥାଏ,
ଯେପରି ମୁଁ କଣ ବୋଲି କରିବାକୁ ଆସିଛି । ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ ପଦାକୁ ଯାଇ
ଚିଠି ଚିର ପକାଇବ । ପୁଣି ଭାବେ, ନାହିଁ କାଳେ ସେ ବ ମୋତେ ଲଭି
କରୁଥିବ । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ କେତେ କୌଶଳରେ ଅଙ୍କ ବହୁ ମଝିରେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ରଖି
ଦେଇ ଆସିଲି । ପଦାକୁ ଆସି ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟ ଗୁଡ଼ିଲି । ଆଉ ଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।
ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଘୁରୁଗଲା । ଆରେ ମୁଁ କଣ କଲି ସତେ । ଯଦି ଧରାପଡ଼େ ? କଣ
ସେମାନେ ଭାବିବେ ? ସେମାନଙ୍କର ସ୍ନେହର କଣ ଏଇ ପ୍ରତିଦାନ ମୁଁ ଦେଲି ?

କାଳ ମାଡ଼ିଲା । ଅଖିରେ ଭରିଲା ଲୁହ । ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ଛୁଟାଇ ପୁଣି
ଫେରିଲି ଅମଳାର ଘରକୁ । ନା ! ନିଶ୍ଚୟ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ଫେରାଇ ଆଣିବ । ଅମଳାର
ଘରେ ସବୁ ଅଲୁଅ ଲାଗିଲାଣି । ଶୋଇଲେଣି । କଣ କରିବି ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ନାହିଁ ।
କଣ ଲେଖିଥିଲି ମନେ ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ମନେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।
ଫେରିଲି ଘରକୁ ।

ସାତୋଟି ଦିନ କି ଯନ୍ତ୍ରଣା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଛି, ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରି
ପାରୁନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ମନେ ହେଉଥାଏ, ଯେପରି ଅଜୟ ବାବୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି
ନେଇ ଆସିବେ । ଭାଇକୁ ଦେଖାଇବେ । ନୂଆଉ ଜାଣିବେ । କି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! କାହା
ଆଗରେ ମୁହଁ ଦେଖାଇବ ?

ସାତୋଟି ଦିନ ମୁଁ ଘରୁ ବାହାରି ନାହିଁ ।

ଶନିବାର ସଞ୍ଜରେ—

ଅଜୟ ବାବୁ ମୋ ନାଁ ଧରି ଡାକିଲେ । ଭାଷାକୁ ଘରେ ଭାରି ନ ଥାନ୍ତି ।
ମୋର ଗୁଲି ଉଠୁଥାଏ ପଡୁଥାଏ । କେତେ କଷ୍ଟରେ କବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ
ଆସିଲି । ପ୍ରଣାମ କଲି ।

ସେ ହସିଲେ । କହିଲେ, କି ବନ୍ଧୁ, ତୁମର ଦେଖା ନାହିଁ ନେ ? ତୁମର
ମାଉସୀ କହି ପଠାଇଲେ ଡାକି ଦେବାକୁ । ଆସ । ମନା କରି ପାରିଲି ନାହିଁ ।
ଗଲି । ଦ୍ଵାଶମୁହଁକୁ ଗଲପରି ଲାଗୁଥାଏ । କାଳେ —

କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ଗୁ, ଗଲ, ଗୀତ । ଅନନ୍ଦ ସବୁ ଆଗ ପରି । ଆଦର । ଅମଳାର ସେମିତି ହସିଲା କଥା । ବିଶୁଭର ଡାକ । ନିଶ୍ଚୟ ଗୁହାଣୀ ।

ସ୍ବପ୍ନ ନୁହେଁ ତ ?

ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗଢ଼ିଗଲା । ପୂର୍ବ ପରି । ବରଂ ଅମଳା ଏଥର ହାତଧରି ଡାକେ । ବିଜୁଳି ଛୁଟାଏ ରକ୍ତରେ । ଆସ ବିଶୁଭର ଅଙ୍କ କରବା । ଏତେ କଣ ଗଲ ଶୁଣୁଛ—? ଭାବେ, ଚିଠିଟା ବୋଧହୁଏ ହଜିଗଲା । ରସା । ମନରୁ ଦୁଷ୍ଟିନ୍ତା ଗଲା । ତଥାପି, ଅମଳା ପ୍ରତି ମୋହ ମନରୁ ଗଲା ନାହିଁ ।

ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ—ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ଏକାଠି ଗୁଡ଼ି ଅଜୟ ବାରୁ ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ବୁଲି ବାହାର ଗଲେ । କେଉଁଠି ଅଙ୍କ ଶେଷକରି ଏଣୁ ତେଣୁ ଗଲ କରୁଥାଉ । ମନ ଛକପକ ହେଉଥାଏ ଗୋଟାଏ କଥା ପରୁର ଦେବାକୁ ।

କହିଲି, ଅମଳା, ଗୋଟାଏ କଥା ପରୁରବ । ସାହସ ହେଉନାହିଁ ।

ଯେପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । କଣ ଭାବିଉଠିବ ଦେଲା ପ୍ରଶ୍ନରେ—; ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ରହ ରହ କହିଲି, ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଭୁଲ କରୁଛି ।

ଅଙ୍କ ? ସେ ହସିଲା ।

କହିଲି, ବିଦ୍ରୁପ କରୁଛୁ ? ମୁଁ ତୋ ପାଖରୁ କ୍ଷମା ଚାହେଁ ।

ତମକି ଉଠିଲା ପରି ସେ କହିଲା, କ୍ଷମା ମୋ ପାଖରୁ ? ଉଠି ଠିଆ-ହେଲା । ମୋର ହାତ ଧରି କହିଲା, କହ ବିଶୁଭର, ମୁଁ କଣ ଅପରାଧ କରୁଛି ତମ ପାଖରେ—ତାର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହେଲା ।

ମୁଁ କୁଣ୍ଡିତ କଣ୍ଠରେ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲି, ତୋ' ପାଖକୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି— ।

ଅବିକୃତ ସ୍ବରରେ, ଓଠରେ ହସ ତମକାର, ସେ କହିଲା—ପାଇଛି, କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ଆପଣ ଚିଠି ଲେଖିଲେ ?

ମୋର ଭୁଲ୍ ହୋଇଛି ଅମଳା !

ଭୁଲ୍ ହୋଇଛି ବିଶୁଭର ?

ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କ୍ଷମା ଚାହେଁ । କଣ ମନେ ହେଲା, କେତେ ଦିନ ନଜରରେ ନଜର ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧକରି ହାରିଲି । ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ଲେଖି ତୋର ଅଙ୍କ ବହୁରେ ରଖିଦେଲି । ନଜର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମୁଁ ଅନୁତାପ କରୁଛି ।

କିଏ ଯେପରି ମାଡ଼ ମାରଲା ପରି ସେ ତର୍କିକରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ ସେ କାନ୍ଦିଲା । ସେହି କାନ୍ଦଣା ସ୍ବରରେ କହିଲା, ଆପଣ ଅନୁତାପ କରୁଛନ୍ତି ? ଆପଣ ତେବେ ଏ କଥା ମିଛରେ ଲେଖିଥିଲେ ?

ସେ ଚଉକରୁ ଉଠିଲା । ଆଖିର ଲୁହ ଗାଲ ଉପରେ ଦୁଇଧାର ହୋଇ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଥାଏ । ଆଲମାଗ୍ନା ଖୋଲି ଗୋଟିଏ ପାଇଲ ଆଣି ମୋ ଆଗରେ ଥୋଇଦେଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି କହିଲା, ପଢ଼ନ୍ତୁ— ।

ଚିଠି ଗୁଡ଼ିକରେ ଆଖି ପକାଇ ଚାଲି । ସବୁ ଅମଳାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଲେଖା ହୋଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକଟିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କେବଳ ପ୍ରେମ, ଉନ୍ମାଦନା, ଠାଏ ଠାଏ ଅଶ୍ରୁଲତା । ପଲ୍ଲବ, ଅଜିଜ୍, ଶଙ୍ଖେନ୍ଦ୍ର, ଏମିତି ଆଦି ଅନେକ । ମୋଟରେ ଦଶ ଖଣ୍ଡ ।

ପଢ଼ିଲି, ଏ ସବୁ ରଖିଛୁ କାହିଁକି ?

କହିଲା, ଜାଣେ ନା କାହିଁକି ।

ମୋର ଚିଠି ଖଣ୍ଡ ଖୋଜି ପାଇଲି ନାହିଁ । ସେ ଯେପରି ମୋର ମନ କଥା ବୁଝିଲା । ଖଣ୍ଡେ ବହୁ ଭିତରୁ ଚିଠିଖଣ୍ଡି କାଢ଼ି ହାତରେ ଧରି କହିଲା, ବିଶ୍ୱାସୀ, ସବୁଦିନେ ଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ମୁଁ ଥରେ ଥରେ ପଢ଼େ । ମନରେ ମୋର ଗର୍ବ ଆସେ, ବିଶ୍ୱାସୀ ମନେ ଏତେ ଭଲ ପାଏ ! କିନ୍ତୁ—

ସାହସର ସହିତ ପଢ଼ିଲି, କିନ୍ତୁ କଣ ?

ମୁହଁ ମଉଳାଇ କହିଲା, ମୁଁ ଭୁଲ ବୁଝିଥିଲି । ତମେ ଚିଠି ଲେଖି ଅନୁତାପ କରିଛ । ଏ ଚିଠିରେ ତମର ପ୍ରେମ ନାହିଁ, ଅଛି କେବଳ ଉଦ୍ଦେଜନା, ମୋହ । ଭାବୁଥିଲି, ଏ ଖଣ୍ଡି ମୋର ଜୀବନ ସଂସ୍ପର୍ଶ କରି ରଖି ପାରିବି, କିନ୍ତୁ— ନା, ମୋର ଏଇ ଚିଠି ପାଇଲରେ ରହିବା ଉପଯୁକ୍ତ, ବିଶ୍ୱାସୀ—

ଆଖିରୁ ପୁଣି ଝରିଲା ତାର ଲୁହ ।

ଅମଳା ! ତାର ହାତ ଧରିଲା ।

ମୋର ହାତ ଛୁଆଡ଼ି କାନ୍ଦଣା ସ୍ୱରରେ କହିଲା—ନା ଏ ଚିଠି ପାଇଲରେ ରହିବ ନାହିଁ । ଆପଣ ମୋତେ ଅପମାନ ଦେଇଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ଟିକି ଟିକି କରି ଭରି ପକାଇଲା । ଆଉ କିଛି ନ କହି ସେ ପଦାକୁ ଉଠିଗଲା ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ତାର ବାପ ମା ଆସିଲେ ।

ଅଭିନୟ ପରି ସେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଦୃଶ୍ୟଟି ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼େ । କଣ ମୋର ଭୁଲ୍ ହେଲା ମୁଁ କିଛି ଜାଣି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ତା ପରେ ଅନେକ ଥର ଯାଇଛି ତାଙ୍କ ଘରକୁ । ବ୍ୟବହାରରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ କି ଅମଳାର ସ୍ନେହ ଆଗ୍ରହରେ ବୁଝି ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରି ନାହିଁ । ଅମଳା ପାଖରେ ବସେ । ସେ କଥା କହେ, ସେ ହସେ, କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେ ହୁଏ, ଯେପରି ସେଥିରେ ସରସତା, ଆଗ୍ରହ ନ ଥାଏ । ମାଡ଼ ମାରିଲା ପରି ଲାଗେ, ଗୁଲିଆସେ । ସେ ନମସ୍କାର କରେ, ଅଟକାଏ ନାହିଁ ।

କାନ୍ତୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କଟକରେ ପଡ଼ିବା ମୋର ଠିକ୍ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ମାସକ ପରେ, କୁଲାଇ ମାସର ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହରେ ମୁଁ ଯାଇଥିଲି ତାଙ୍କ ଘରକୁ—ସେଇ ସଞ୍ଜବେଳେ । ଅଜ୍ଞାତ । ଅମଳା ଅସିଥିଲା ଦାଣ୍ଡକୁ ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ । ଭାବ ଦୁଃଖ ହେଉଥାଏ ମନରେ । କହିଲି, ଅମଳା, ତୋ ସଙ୍ଗେ ଏଇ ମୋର ଶେଷ ଦେଖା—ମୁଁ କଟକ ଯାଉଛି ।

ସେ ମୋର ହାତ ମୁଠାଇ ଧରିଲା—

ମୋର ମନେହେଲା, ଯେପରି ସେ କେତେ କଣ କହିବାକୁ ବସିଥିଲା, କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁହଁ ଉଠିଲା ପରେ ମୋର ହାତ ଗୁଡ଼ି ଥିଲା ସ୍ବରରେ କହିଲା, ନମସ୍କାର !

ବନ୍ଧୁ

ବେଳ ପ୍ରାୟ ଚାରିଟା । ଗଢି ପଧାନେ ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚ ଚଉପାତି ଉପରେ ଭୁନେହାଇ ବସି କଣ ଭାବୁଛନ୍ତି । ବୟସ ଷାଠିଏ ସେପାରି । ଦେହରୁ ଶକ୍ତି କମି ଅସିଲୁଣି । ଆଖି ହେଲୁଣି ନିଶ୍ଚୟ । ଚନ୍ଦ୍ରାମୁଖ ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଛି । ଦେହର ଚମ କୁହୁକୁହୁକା । ମୁଣ୍ଡରେ ଚତା । ବେକରେ ଭଲସୀମାଳା । ହାତରେ ଝୁଲୁମୁଣି ।

ଗଢି ପଧାନ ନା ଶୁଣିଲେ ଗଉଁଶୀଗାଈ ବାଟ ଗୁଡ଼େ । ଗୁରୁ ପଡ଼ିଲେ ଲୋକେ ଦଶହାତରୁ ଜୁହାର ହୋଇ ବାଟ ଭଙ୍ଗନ୍ତି । ଗଳା ଖଙ୍କାରି ବାଡ଼ି ଠକ୍ ଠକ୍ କରି ନଇ ବଳରେ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ବୋହୂ ହିଁଏ ଥରଥରକା ଆଡ଼େହାର ବସନ୍ତି । ଗଢି ପଧାନ—ଆଜି ଚନ୍ଦ୍ରାମୁଖ କାହିଁ କି ?

ପଧାନ ସାହୁର ଶକ୍ତା ଥିଲେ ତାଙ୍କ ବାପ ଅଜା । କେମିତି ବଡ଼ପଣରେ ଘର କରୁଥିଲେ ! ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭେଲେଇ ରଖୁଥିଲେ । ଦଶଖଣ୍ଡି ଗାଁରେ ନାଁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଗଢି ପଧାନ ମୁରବି ହେଲାବନ୍ଧୁ ଘରର ଶିଶୁ ଭୁଟିଛି । ଆଜି କର୍ପୁର ଯାଇ କନା ପଡ଼ିଛି । ପୁଅ ନାତି ବାଳୁଙ୍ଗା ହୋଇଛନ୍ତି । ବାଟରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ବେଶି ଦିନ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଗଢି ପଧାନଙ୍କର ପ୍ରତାପ ନଇଁ ନାହିଁ । ଅଖପାଖ ପଚାଶଖଣ୍ଡି ଗାଁରେ ତାଙ୍କର ନାଁ ପଡ଼େ । ଲୋକେ ଚମକି ଉଠନ୍ତି । ଭକ୍ତିରେ ନ ହେଲେ ଭୟରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆନ୍ତି ।

ପଧାନଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ କାହିଁ କି ?

ପୁରୁ ଛଅଟି ମାସ କଟିଗଲା—କଟକର ମୁହଁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ପଞ୍ଚଜନ୍ମାସ ଆଇନ୍ କେତେ ବଦଳି ଯିବଣି । କେତେ କେତେ ନୂଆ ନଜର ବାହାରିବଣି ।

ଓକିଲ, ମୁକ୍ତାର, ହାକିମ ହୁକୁମା, ତାଙ୍କୁ ଭୁଲି ଯିବେଣି । ଏଇଥି ପାଇଁ କଣ ପୂର୍ବ ଗୁଲିଗଟି ବର୍ଷ ସେ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲେ ? ଜମି ଜମିଦାରୀ ବକି ଗରବକୁ ଭିକାର କରିବାକୁ, ମୁଦାଲକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସେ ପଣ କରିଥିଲେ ? ପିଙ୍ଗଲକୋର୍ଡର ସବୁ ଦଫା କାମରେ ଲଗାଇଥିଲେ ? ପରୁଣଖଣି ଗାଁରେ କେତେ ଘର ଭାଙ୍ଗିଥିଲେ, କେତେ ଘରେ କାନ୍ଦବୋବାଲି ପକାଇଥିଲେ ?

ଗଢି ପଧାନ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଭଗି ଜେନାଙ୍କର ଜୟଧ୍ବନି ଗୁରୁଆଡ଼େ ଶୁଣାଯାଉଛି । ଏଇ ଛମାସ ଭିତରେ ଦଶଦଶଟା କେଶ୍ ହେଲଣି । ଭଗି ଜେନା ଯହୁଁରେ ହାତ ଦେଉଛନ୍ତି ଜିଉଛନ୍ତି । ଦଶଟା କେଶ୍‌ରୁ ଛଅଟା ମିଛ । ତଥାପି ଜେନାଏ ଜିଇଲେ । ଜେନା ସାହିରେ ଜନ୍ମାଳ ହେଲା । ହରିବୋଲ ଦିଆଗଲା । ପଧାନଙ୍କ କାନରେ ପଡ଼ିଲା । ରକ୍ତ ଗୁଡ଼ଲ ଗୌରବର ସେ ଭୁନି ରହିଲେ । କଣ କରିବେ ? ହାତରେ ଧନ ନାହିଁ । ନୋହିଲେ ଭଗିଆଟା ଆଜି ମୁରବି ହୁଅନ୍ତା ?

ପଧାନେ ତରତର କରି ମାଲି ଗଡ଼େଇଲେ । ବଟାରୁ ପାନ କାଢି କୋରଣାରେ ରରି କୁଟିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ଦାନ୍ତ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଭାବନା ପରୁଣ ବର୍ଷ ପଛେଇଲା—ଭଗିଆ, ତାଙ୍କର ଚିତଦିନ ଶହୁ ଥିଲା । ଗାଁ ଦାଣ୍ଡର ଧୂଳିଖେଳରେ, ଗଛତଡ଼ା, ନଈ ପହଁସ, ମାଙ୍କଡ଼ ହରୁଡ଼ା, ଡୁଡୁଖେଳ, ପାଠପଢ଼ା, ବୟସବେଳର ଆଖିଠର, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ବାହା ନିମିତ୍ୟରେ ଖାଇବାକୁ ଦେବା, ଶେଷକୁ ମାଲିମକଦମା, ଚିତାକଟା, ମାଲିଗଡ଼ାରେ ଭଗିଆ ଯାହାକରେ ସେ କରନ୍ତି ତାର ଓଲଟା । ଭଗିଆ ତାଙ୍କର ଭର ଶହୁ !

ମାମଲତକାର ଜୀବନର ଆରମ୍ଭରୁ ଆଜିଯାଏ—ଏଇ ଗୁଲିଗ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଦଶଶହ ମାଲିମକଦମା ହୋଇ ଯାଇଛି । ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ସୁଅମୁହଁରେ ବୋହିଯାଇଛି । ଭଗି ଜେନା ଯେଉଁଠି ମୁଦେଇ ପସ ନେଇଛନ୍ତି, ଗଢି ପଧାନେ ମୁଦାଲୁର । ନୋହିଲେ ଅଦଳ ବଦଳ । କେତେବେଳେ କିଏ ଜିଇଛି, କିଏ ହାରିଛି । ହାର ଜିତ୍ ତ ଦୁନିଆରେ ଲାଗିଛି—ଯେମିତି ଦିନରାତି । ସେଥିକି କାହାର ଚିନ୍ତା ନାହିଁ, ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଦୁନିଆଁର ଖେଳ । ଦୁହଁଙ୍କର ଗୁଢିର ଲଢ଼େଇ !

ପଧାନେ ହେଉନୁ କି ଜେନାଏ ହେଉନୁ, ଏତେ ବର୍ଷ କାଳ ମାମଲତ କଲେଣି । କେତେ କେତେ ମକଦମାରେ ଘାଣ୍ଟିତକଟି ହେଲେଣି, କିନ୍ତୁ କେହି ତାଙ୍କୁ କେବେ ମୁଦେଇ କି ମୁଦାଲୁ ହୋଇ, କିମ୍ବା ସାସୀ ହୋଇ ହାକିମଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହେବାର ଦେଖିନାହିଁ । ପଟଙ୍କର ପଛରେ ଥାଇ ସେମାନେ କଲ ଚଲାନ୍ତି । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପଧାନେ ଓ ଜେନାଏଁ ବାଟେଘାଟେରେ ହାବୁଡ଼ାହାବୁଡ଼ି ହେଲେ, ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରନ୍ତି, ହସାହସି ହୁଅନ୍ତି, ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଯେହା ଶୁଦ୍ଧା ଧରନ୍ତି । ଅଖି ଅଖିର କଥାଭାଷା ହୁଏ । ଉଭୟଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଭରଯାଏ—ବସୁୟ, ବାହା-ବାହା, ମୁହଁଦେହର ଭାବ ! ମୁହଁ ଖୋଲେ ନାହିଁ ।

ଆଜି ପଧାନଙ୍କର ଡେଙ୍ଗାମୁଣ୍ଡ ନଇଁଛି । ଜେନାଏ ପାକଲ ନିଶରେ ଚାଉଡେଇ ଗୁଲି ଫୁଲେଇ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ପାଞ୍ଚ ଦଶଜଣ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଧାଇଁ ଛନ୍ତି, ମସୁଧା ନେବାକୁ ଆଜ୍ଞା ଆଜ୍ଞା ହେଉଛନ୍ତି । ପଧାନେ ଜେନାଙ୍କର ପ୍ରତାପ ଅଖି ଆଗରେ ଦେଖି ଭୁନ ରହିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ହାତରେ ଆଉ ଧନ ନାହିଁ ! କପୁର ଯାଇଛି—

ସେହି ଦିନ ରାତି ଦିଗଡ଼ିବେଳ—ଦାଣ୍ଡ ଚଉପାଢ଼ି ଉପରେ ଜେନାଏ ବସିଛନ୍ତି—ପାଖରେ ଦୁଇ ଗୁରଜଣ ବସି କେବଳ ତାଙ୍କ ଗୁରୁର ପ୍ରଶଂସା ଓ ପଧାନଙ୍କ ଅକଲର ଅଭାବ କଥା ଗପୁଛନ୍ତି । ଜେନାଙ୍କର କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କାନ ନାହିଁ । ସେ ଭୁବୁଛନ୍ତି ପଧାନଙ୍କ କଥା । ପଧାନେ ଘରେ ରହିଲେ କାହା ସଙ୍ଗେ ଆଉ ସେ ଲଢ଼ିବେ ? ପଧାନେ ପାଣିରେ ସରପକାଇଲେ ଜେନାଏ ପବନରେ ଗଣ୍ଡ ପକାଉଥିଲେ । ପଧାନେ ଆକାଶରୁ ଫୁଲ ତୋଳୁଥିଲେ ଜେନାଏ କୁହୁଡ଼ି ପହରୁଥିଲେ । ପଧାନଙ୍କର ଗୁରୁ କଥା ଜେନାଏ ଗୁହୁଡ଼ି, ଆଉ ଜେନାଙ୍କର ପଧାନେ ।

ପଧାନେ ଯଦି ମାମଲତ ଗୁଡ଼ି ଘରେ ମାଳିଗଡ଼ାଇବେ, ଜେନାଏ କଟକରେ ଯାଇ ପାଣି ବାଡ଼େଇବେ କାହିଁକି ? ଜେନାଏ ସ୍ଥିର କଲେ, ହୁଏତ ପଧାନଙ୍କୁ କଟକ ନେବାକୁ ହେବ ନୋହୁଲେ ତାଙ୍କୁ ମାମଲତ ଗୁଡ଼ି ଘରେ ରହିବାକୁ ହେବ ।

କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ଜେନାଏଁ ବାଡ଼ିଖଣ୍ଡି ଧରି ଉଠିଲେ । ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ଚାଲିଲେ ପଧାନଙ୍କ ଘରକୁ ।

ଜୀବନରେ ଆଜି ହୁଏତ ପ୍ରଥମ ତାଙ୍କର କଥାଭାଷା । ନିଶେଲା ରାତି । ଜନ୍ମ ପଡ଼ିଛି । ପାଖରେ କେହି ନାହିଁ । ନଇବନ କର ବଡ଼ କଦମ୍ବଗଛ ତଳେ—

ଜେନାଏଁ ପଚାରିଲେ, ଦେହ ଭଲ ଅଛି ତ ?

ପଧାନେ କହିଲେ—ହଁ ଭଲ ଅଛି ।

କଟକ ଯାଉନାହିଁ ଯେ—

ଉପରକୁ ଯିବାର ବେଳ ପାଖେଇ ଆସିଲା ଜେନାଏଁ, ଏଥର ଆଉ ପାରିବ କଥା ଟିକେ ଭାବିବା । ତେମେ ଏଥର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ତମର ଶକ୍ତି କର । ସବୁ ପ୍ରଶଂସା, ସବୁ ନିନ୍ଦା ତେମେ ନଥ । ଆମର ଦରକାର ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ କଟକର ଗସ୍ତା, କିଲଟେଣ୍ଡ ଅଦାଲତର ବରଗଛମୂଳ ନ ଦେଖିଲେ ତମକୁ ନିଦ ହେବ କେମିତି ?

ପଧାନେ ହସିଲେ । କହିଲେ, ନିଦ ହେଉ କି ନ ହେଉ, ତମ ସଙ୍ଗେ ଲଡ଼ିବାକୁ ମୋର ବଳ ନାହିଁ । ମୁଁ ମାନି ନେଉଛି ତେମେ ଶେଷକୁ ଜିତିଲ, ଆମେ ହାରିଲୁ ।

ଜେନାଏଁ ତୁମ ରହି କଣ ଯେପରି ଭାବିଲେ ।

ପଧାନେ ଉଠିଯାଉଥିଲେ । ଜେନାଏଁ ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖିଲେ । ଯେପରି ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲେ—ଲଡ଼ା-ଲଡ଼ି କଥା କହୁଛ କାହିଁକି ପଧାନେ ? ଆମେ କଣ କେବେ ଲଡ଼ିଛୁ ? ଲୋକେ ଲଡ଼ନ୍ତି, ଆମେ ଖେଳୁ । ଏମିତି ତ ପିଲାଦିନୁ ଆମେ ଖେଳୁଛୁ । କେବେ ତେମେ ଜିତିଛ, କେବେ ଆମେ ଜିତିଛୁ—ଏଥିକି ଭାବନା କଣ ? ଛମାସ କାଳ କଟକ ଧାଇଁଛି । ଦଶଦଶଟା ମକଦ୍ଦମା ଜିତିଛି, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ସୁଖ ନାହିଁ କି ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ । ମତେ ଲାଗିଛି, ସବୁଥିରେ ଯେମିତି ଏକତରଫା ଡଗ୍ରି ହୋଇଛି ? ଯା ନା କଣ ଖେଳ ନା' ମକଦ୍ଦମା !

ପଧାନେ ଆସୁଗୋରବ ଅନୁରବ କଲେ । କହିଲେ, ଏ ଖେଳ ଏଇଠି ବନ୍ଦ ରହୁ ଜେନାଏଁ । ଏଣିକି ଅନ୍ୟଖେଳ ଖେଳିବା—ଯେଉଁ ଖେଳ ଅଳ୍ପ ବେଳରେ ସରିବ । ବଡ଼ ଖେଳ ଖେଳିବାକୁ ଆଉ ବେଳ ନାହିଁ ।

ଦିହେଁ ମଙ୍ଗିଲେ ।

ଗାଁ ମଝି ଠାକୁରଘର ମେଲରେ ଦାବା ଖେଳ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ପାଖେ ଜେନାଏଁ ଅରପାଖେ ପଧାନେ । ଦେଖଣାଦାସ ଅନେକ ବସନ୍ତ ଉଠନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁ ଦୁହେଁଙ୍କର ଆଖି ଗୋଟି ଉପରେ ଲାଗି ରହିଥାଏ । କେତେ ମକଦ୍ଦମା ସେଇଠି ପଡ଼େ । ଜେନାଏଁ ନିଅନ୍ତି ଗୋଟିଏ ପଟ, ଅରପଟ ପଧାନେ । ତର୍କ ବିତର୍କ ଗୋଇ ଖୋଲାଖୋଲି ହୁଅନ୍ତି । ଶେଷକୁ କେହି ଜଣେ ହାରେ । ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମତ ମିଳାଏ । ମକଦ୍ଦମା ନଷ୍ଟି ହୁଏ । ଲୋକେ ଫେରନ୍ତି । ବନ୍ଧୁ ଦିହେଁ ଖେଳରେ ମନ ଦିଅନ୍ତି ।

ପୁରୁ ପାଣ୍ଠାଟି ବର୍ଷ କଟିଗଲା । ଅଖପାଖ ଦଶଖଣ୍ଡି ଗାଁରୁ ମକଦ୍ଦମା ନେଇ କେହି କେବେ କଟକ ଯାଇ ନାହିଁ । ଜେନା ପଧାନଙ୍କୁ ନ ପଚାରି ଏତେବଡ଼ କାମ କରିବାକୁ କାହାର ସାହସ ହେବ ? ମକଦ୍ଦମା ନଷ୍ଟି ହୁଏ ଠାକୁର ଘରେ—ଦାବା ଖେଳ ପାଖରେ । ଯାହା ନଷ୍ଟି ହୁଏ, ତାକୁ ଏଡ଼ିଦେଇ, ଜେନା ପଧାନଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧ ଉପରେ ଗୁଲି କଟକ ଯିବାକୁ କିଏ ସାହସ କରିବ ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଜୋରମାନା ଟଙ୍କାରେ ଠାକୁର ଘର ଆଗରେ ପକ୍କା ଝୁଲଣ ମଣ୍ଡପ
ଢିଆଇ ଦେଲା । ସେହି ଝୁଲଣ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ବନ୍ଧୁ ଦିହେଁ ଦାବା ଖେଳନ୍ତି—

ଅଳ୍ପ କେଇଦିନ ବେମାର ପଡ଼ି ଆଗ ଚାଲିଲେ ଜେନାଏଁ—ପଧାନଙ୍କ
ଆଗରେ । ପଧାନେ ବାଉଁଶ ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ଏ ଜୀବନର ଖେଳ ଭାଙ୍ଗିଲା—
ଦାବାଖେଳ । ହାତ ବନ୍ଦ ଦେଲା, ପାଟି ବନ୍ଦ ଦେଲା । ସେ ଅନୁରବ କଲେ—
ଦୁନିଆରେ ସେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ । ଜେନାଏଁ କିଲେ, ଆଉ ହାରିଲେ ସେ ।
ହାରିଲେ—

କୋଥଳି ଭିତରେ ହାତ ପୁରାଇ ଆଖି ରୁକି “ସାଧା-କୃଷ୍ଣ” ନାମ ଜପୁ ଜପୁ
ପଧାନଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହହରେ—ଯେତେବେଳେ ମନେପଡ଼େ—ଜେନାଏଁ ତାଙ୍କର
ଚରଣକୁ, ଆଗ ଯାଇ ସାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଚରଣରେ ଆଶ୍ରା ନେଲେଣି, ଆଉ ସେ
ଜପୁଛନ୍ତି, ଜପୁଛନ୍ତି !

ବାସର

ଦୋତାଲର କଣକିଆ ବଡ଼ କୋଠାଟି । ଝରକା ଗୁଡ଼ିକ ଦକ୍ଷିଣ ପାଖ
ପୁଲ ବାଗିଚା ଆଡ଼କୁ ମେଲ । ସେଇ—ଧୂର୍ଜଟିର ବାସରଘର । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀର
ତୋରା ଜନ୍ମ ଆକାଶର ମୁଣ୍ଡଉପରକୁ ଉଠିଲାଣି । ସଜା ହୋଇଥିବା ପଲଙ୍କ
ଉପରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ! ବୈଶାଖର ସୁଲୁସୁଲୁଆ ପବନ ପୁଲର ଗଳରେ ଆମୋଦତ
କରୁଛି କୋଠାଟି ।

ଧୂର୍ଜଟିର ମନ ଉତଳା ହୋଇ ଉଠୁଛି । ଆଜି ସେ ତାର ସ୍ୱପ୍ନ-ପ୍ରତିମାକୁ
ରେଟିବ, ଯାହାର ପାଇଁ ସେ ପଚାରିଛି ବୈଶାଖ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ।
ଅପରାଧିତ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ, ମନେ ଦେଉଛି, ସଜା ଯେପରି ତାର ଅନନ୍ତକାଳର
ସାଥୀ, ତାର ପ୍ରେମ-ଯଜ୍ଞର ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତି । ବେଦା ଉପରେ ଥରଟିଏ ତାର
ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୁହଁକୁ ଦେଖିଛି । କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ! ଯେପରି ସେହି ସୁନ୍ଦର ମୁହଁଟି ତାର
ଛାତିତଳେ ଛପି ରହିଥିଲା—ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ, ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ହୋଇ ଆଗକୁ ଆସିଛି । ସେ
ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ।

ସକ୍ଷି ଦଶଟା । ଧୂର୍ଜଟି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଲଙ୍କ ଉପରୁ ଉଠିଲା । ଓଃ
ଏତେ ଡେଇ ! କେବେ ଏ ସବୁ ସୁରୁଣୀ କଥା ସମାଜରୁ ଯିବ କେଜାଣି ! ସେ
ବାରଣ୍ଡାକୁ ଆସିଲା । ଗୁହଁ ଲା ତଳକୁ—ଅଗଣାରୁ ଲୋକ ଭଡ଼ି କମି ନାହିଁ । ମା

ଖୁଡ଼େଇ କାରବାର ହେଉଛନ୍ତି । କେତେ ମାଇପେ ଖାଇ ବସିଛନ୍ତି । ପାଟିଗୋଲ, ହସ ତାମସା । ଧୂର୍ଜଟି ହତାଶ ହେଲା—ଅହୁର କେତେ ଭେର ହେବ ।

ଧୂର୍ଜଟି ପାଖ କୋଠରୀକୁ ଗଲା । ନୂଆବୋହୁ ପିଲାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଆଉଛନ୍ତି । କହଲେ, ନଦ ହେଉ ନାହିଁ କି ଧୀର ?

ଧୂର୍ଜଟି କିଛି ନ ଜାଣିଲାପରି କହଲା, ତଳେ ଭାରି ଗୋଲମାଲ ହେଉଛି, ନୂଆଉ ।

ନୂଆଉ କହଲେ, ହେବାର କଥା । ରାତି ସାରା ତ ଅନଦ୍ରା ହେବ, ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ ।

ପିଲାଟାକୁ ଶୁଆଇ ନୂଆଉ ଉଠିଲେ । ହସି ହସି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେ । ଧୂର୍ଜଟି ଫେରିଲା ବାସରଘରକୁ । ଗୋଡ଼ତଳ ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ପଦାକୁ ଚାହିଁଲା—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜଳ୍ପରାତି । ପୋଖରୀ ଦୁଡ଼ା ଉପରେ ମଙ୍ଗି ରଜନୀଗନ୍ଧା ଫୁଲ ଜୋସ୍ଥାନେକରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶୁଛନ୍ତି । ଅକାଶକୁ ଚାହିଁଲା—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜଳ୍ପ, ତଥାପି ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର, ଖଣ୍ଡିଆ । ଜଳ୍ପ ଦେହରେ କଲଙ୍କ । କଲଙ୍କକୁ ଗୁଲରେ ଧରି ସେ ନିର୍ମଳ, ସୁନ୍ଦର, ପବନ । ଭାସି ଆସିଲା ମେଘ ଖଣ୍ଡେ ! ତାର ମଝିରେ ଛପିଗଲା ଜଳ୍ପଟି—ମୁହୂର୍ତ୍ତେ । ଭାସିଗଲା ମେଘ । ପୁଣି ମୁକ୍ତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୁନ୍ଦର ସେଇ ସୁରୁଣା ଜଳ୍ପ ।

ଧୂର୍ଜଟିର ଜୀବନ-ଅକାଶରେ ଏମିତି କେତେ ମେଘ ଭାସି ଯାଇଛି, କେହି ଅଟକି ରହି ନାହିଁ । ସତା ହେବ ତାର ଜୀବନ-ଅକାଶର ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଚନ୍ଦ୍ର । ପ୍ରେମ-ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର କୁଆଁରରେ ସବୁ ସେ ଖୋଇ ଦେବ, ପବନ କରିବ । ଯେଉଁ ନକ୍ଷତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଦୂରରେ ରହି ଆଖିମିଟିକା ମାରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର କୁଆଁରରେ ଆସୁଗୋପନ କରିବେ, ଧୂର୍ଜଟି ହେବ ସୁଖୀ ।

ସେଇ ବାସର ରାତିରେ—ଯେତେବେଳେ ସେ ତାର ପ୍ରେୟସୀର ପ୍ରେମ-ଅର୍ଘ୍ୟର ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା, ମନ ଭିତରେ କେତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଥିଲା । କେତେ ହସିଲା ଓଠ, କେତେ ଲୁହରୁହା ଆଖି, ତାର ଅଗରେ ଉଭା ହୋଇ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ଭୁଲିଗଲା ସତେ ?

ଭୁଲିନାହିଁ । ଭୁଲି ଯିବାକୁ ଚାହେଁ, ଯେଉଁମାନେ ତା ପାଇଁ ହୃଦୟ ଖୋଲି ଦେଇଥିଲେ, ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ମନର ଦେବତା ହୋଇ ପୂଜା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା, ସେହିମାନେ ଆଜି ଦୂରରେ ଥାଇ ଆଖିମିଟିକା ମାରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ତ ଆସି ନ ଥିଲେ ଜୀବନ ସାଥୀ ହେବାକୁ ? ବାଟ କଡ଼ ଚଟିଘରର ବନ୍ଧୁ ! ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦେଖାଶୁଣା, ପରତୟ, ଆସୀୟତା । କିଏ କେଉଁଠି ବାଟ

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଭାଙ୍ଗିବ, କିଏ କୁଆଡ଼େ ଯିବ । ସତା ତା ଜୀବନର ସାଥୀ—ସହଯାତ୍ରୀ—ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ଧୂର୍ଜଟି ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ିଲା । ଆଜିଠାରୁ ସବୁ ଭାବନା ସବୁ ଚିନ୍ତା ତାର ଦୂର ହୋଇ ଯାଉ, ସତାର ପୁଣ୍ୟାଳେକରେ ଘୁଞ୍ଚିଯାଉ ଅକାର, ଲୁଚି ଯାଆନ୍ତୁ ମିତିମିତିକା ନକ୍ଷତ୍ର । ସେ ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଆସିଲା । କେତେ କଣ ଭବୁଭବୁ ତାକୁ ଗୁରୁନଦ ଘୋଟି ଆସିଲା— ।

କାହ୍ନୁର ତୁନତୁନ ପାଟି ଶୁଣି, ଗୁରୁ ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଆଖି ଖୋଲିଲା, ଆଲୁଅ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ହୋଇ ଜଳୁଛି ! ନୂଆଉ ନୂଆବୋହୂର କାନରେ କହୁଛନ୍ତି—
ଗୁହଁ ଗୁହଁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି ଲେ !

ନୂଆଉ ବାହାରକୁ ଗଲେ, କବାଟ ଆଉଜାଇଲେ ।

ଛଟାଗାଳି ଧୂର୍ଜଟି ପଡ଼ିରହିଲା—ସତା କଣ କରବ ସେ ଦେଖିବ । ଅଗ୍ରହ କୌତୂହଳରେ ତାର ମନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । କବାଟ ପାଖ କାହ୍ନୁକୁ ଆଉଜି ସତା ଖୁଣ୍ଟ ପରି ଠିଆହୋଇ ଥାଏ, ଦେହରେ ଯେପରି ଜୀବନ ନାହିଁ । ମୂଲ୍‌ବାନ ଶାଢ଼ୀଟି ଆଲୁଅରେ ଚକ୍‌ଚକ୍ ଦିଶୁଛି । ଓଡ଼ିଶାତଳେ ସତାର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ଅଧେ ଛପି ରହିଛି ।

ଲଜ ! ସଙ୍କୋଚ !

ଧୂର୍ଜଟିର ଉତଳା ମନ ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି ଆସିଲା । କବାଟର କିଲିଣି ବନ୍ଦ କଲା । ଆଲେକଟି ସାମାନ୍ୟ କମାଇ ଦେଇ ସତା ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲା । କଣ କହୁବ କିଛି ଠିକ୍ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଧୂର୍ଜଟିର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଲା । ସେ ହସି ହସି କଥା ଆରମ୍ଭିଲା—

ଧୂର୍ଜଟି କିଛି ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ—ସତା ନାରବ କାହିଁକି । କାହିଁକି ସେ ଏତେ କାନ୍ଦୁଛି ? ଯେତେ ଯାହା କହିଲେ ମଧ୍ୟ ପଦଟିଏ ଉତ୍ତର ଦେଉ ନାହିଁ । ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁ ନାହିଁ ।

ସେ ପଚାରିଲା—କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି ସତା ? ଲଜ ପୁଣି କାହା ପାଖରେ ? ଯେତେବେଳେ ପବନ ବେଦମନ୍ତ ପଡ଼ି ସଫାର ଆଗରେ ତୁମର ଏଇ ହାତଟି ସଙ୍ଗେ ମୋର ହାତଟି ସୁସ୍ଥେ ହୁଏ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ, ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ଚରଦନ ପାଇଁ ତୁମେ ହେଲ ମୋର ଆଉ ମୁଁ ତୁମର—

ସତା ଲୁହଭରା ଆଖିରେ ଧୂର୍ଜଟିର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାର ପାଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲା । ଧୂର୍ଜଟି ତାକୁ ଚଢ଼ି ଉଠାଇ ଗୁଡ଼ି ଉପରକୁ

ଟାଣି ନେଉଥିଲା, ସଙ୍ଗ ଅଲଗା ଠିଆ ହେଲା । ଥରଲା ସ୍ଵରରେ ନର୍ତ୍ତୟରେ କହିଲା, ସମା କର ପାରିବ ମତେ ?

ଚମକ ପଡ଼ିଲା ଧୂର୍ଜଟି !

ସଙ୍ଗର ମୁହଁକୁ ଫେରି ଚାହିଁବାକୁ ଧୂର୍ଜଟିର ପ୍ରାଣ ଡାକିଲା ନାହିଁ । ସେ ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ପଦାର ଆଲୁଅ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କେତେ କଣ ଭାବିଲା । ଏଇଥି ପାଇଁ ବାପ ମା ତା'ର ନାଁ ଦେଇଥିଲେ ସଙ୍ଗ ? ଦୁଇ କୁଲରେ କଲଙ୍କ ବୋଲିବାକୁ ତାର ଜନ୍ମ ? ଜାଣି ଜାଣି ତେବେ ଧୂର୍ଜଟିର ହାତ ଧରିଲା କାହିଁକି ? ଜୀବନର ଲୋଭ ଗୁଡ଼ି ପାରିଲା ନାହିଁ ! ମାତ୍ର ମହତ୍ତ୍ଵ ଆଗରେ ଜୀବନକୁ ଏଡ଼େ ମୂଲ୍ୟବାନ ସେ ମଣିଲା ? ଦୁନିଆର ଲୋକେ ଜାଣିଲେ କଣ କହିବେ ? ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ବାଟ ଚାଲିବ କିପରି ?

ଝରକାର ରେଲିଂକୁ ଧରି ଧୂର୍ଜଟି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଡାଳିଲା । ତା ଭାଗ୍ୟରେ ଏଇଆ ଥିଲା ? ସଙ୍ଗ—ତାର ଜୀବନର ସବୁ ସୁଖ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ କରିଛି, ହିମାଳୟ ପରି ଉଚ୍ଚ ଅଣା ତା'ର ଭାଙ୍ଗି ଚୁନା କରିଛି ! ଗତି ଭିନ୍ନଟା ବାଜିଲା— ଆଉ ବା କେଇ ଘଣ୍ଟା ! ସକାଳୁ ଉଠି କାହାକୁ ସେ ମୁହଁ ଦେଖାଇବ ?

ସଙ୍ଗକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ ? ଆଉ, ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୁନିଆ ଆଗରେ ପରି ଯିବାକୁ ନିଜର ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେବ ? ସଂସାର ବିଶ୍ଵାସ କରିବ ? ସଂସାର ବିଶ୍ଵାସ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ଦେହ ସହିବ ?

କି ଘୃଣାର କଥା ! ଥରଟିଏ ଭୁଲ୍ ପାଇଁ ସଙ୍ଗ ସମା ଚାହିଁ । ଥରଟିଏ ଭୁଲ୍ ! ଏ ଭୁଲ୍‌ର ତ ସମା ନାହିଁ ?

ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶରେ କେତେ ଦରନିଆ ତାର ମିତିମିତି ହେଲେ । ଧୂର୍ଜଟିର ଆଖି ଆଗରେ ଉଡ଼ି ହେଲା କେତେ ସୁନ୍ଦର ଗୁଲ୍—ସମସ୍ତେ ଯେପରି କହି ଉଠୁଛନ୍ତି—ଥରଟିଏ ଭୁଲ୍—ଥରଟିଏ ଭୁଲ୍—

ଗୁଡ଼ି ଯାଉଥିବା ଜନ୍ମ ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ିଲା । ଭସାମେଘ ଉଡ଼ାଡ଼ରୁ ସେ ତାର ପୂର୍ଣ୍ଣ-ପ୍ରଭା ବିକାଶି ବାହାର ଆସୁଛି । ଖଣିଆ ଜନ୍ମ—ଦେହରେ ତାର କଲଙ୍କ । ତଥାପି ସେ ସୁନ୍ଦର, ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ, ଜୀବନ୍ତ, ପବନ ।

ଧୂର୍ଜଟି ସଙ୍କେତ ପାଇଲା ।

ନିଶ୍ଚୟ, ଆକୁଳ ଲୁହଝରା ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ଯେଉଁ ସଙ୍ଗ— ଥରଟିଏ ଭୁଲ୍ ପାଇଁ ଯିଏ ଅଜି ସମା ଚାହିଁ, ଜୀବନ ଭିକ୍ଷା ମାଗେ, ଅନନ୍ତ ପଥର ସହଯାତ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀ-ବିଗୁରପତି ଆଗରେ—ଧୂର୍ଜଟି ତାର ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଫେରାଇଲା ।

ଦ୍ଵୟ

ସାତ ବର୍ଷର ଘରକରଣା କର ମଧ୍ୟ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମନଭିତରୁ ଅଲୋକର ସୁଦ୍ଧ ଏକାଥରେ ଲଭି ପାରି ନାହିଁ । ଅଲୋକ—ଯିଏ ତାର ପିଲାଦିନର ବନ୍ଧୁ । ଗରବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯିଏ ସୁନ୍ଦର, ସ୍ଵବକ, ଶିକ୍ଷିତ ଆଉ ଅତି ଭଦ୍ର ଥିଲା । ଅଲୋକର ବସା ଥିଲା ତାଙ୍କର ଘର ଆଗରେ । କିପରି ଭାବରେ ଯେ ଅଲୋକ ଓ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଙ୍କ ଭିତରେ ପରଚୟ, କଥାଭାଷା, ଘନଷ୍ଠତା, ନିମ୍ନତା ଶେଷକୁ ଘେନାଘେନର ସମ୍ପର୍କ ହେଲା, ତାହାର ଇତିହାସ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଛଡ଼ା କିନ୍ତୁ ଜଣକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ବାହାର ଦେଖୁଥିଲେ । ଭିତରର କଥା କେହି ଜାଣୁ ନ ଥିଲେ ।

ଯେଉଁ ବର୍ଷ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ମାଟିକୁଲେସନ୍ ପାସ୍ କଲା, ସେହି ବର୍ଷ ଅଲୋକ ପାସ୍ କଲା ଏମ୍. ଏ. । ଦୁହେଁ କେତେ ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଦିନ ଅନ୍ଧାର ସଞ୍ଚରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଘର ବଗିଚା ପାଖ ଆମ୍ଭ ଛେତଲେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ହାତଧରି ଅଲୋକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କହିଥିଲା—କାଲି ମୁଁ ଘରକୁ ଯାଉଛି । କିଛିଦିନ ପରେ ଫେରିବି । ଭଗବାନ ଯଦି ସତ୍ୟ ତେବେ ଆମର ଏ ଦୁଇଟି ହାତକୁ କେହି ଅଲଗା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେହି ଅନ୍ଧାର ସଞ୍ଚରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଆଖିରେ ଭରିଥିଲା ଲୁହ ।

କିପରି ଯେ ହଠାତ୍ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ବାହାଘର ଇଞ୍ଜିନିୟର ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ସଙ୍ଗେ ହିଁର ହେଲା, ସେ କଥା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଜାଣେ ନାହିଁ । ଅତି ପରିଚିତ ଅଲୋକ ବାବୁ କୁଆଡ଼େ ରହିଲେ ? ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତାଙ୍କୁ ମନେ ମନେ କେତେ ଖୋଜିଲା, ପାଇଲା ନାହିଁ । ଘର ଆଗ ମେସ୍‌ରେ କେତେ ନୂଆ ଲୋକଙ୍କର ମୁହଁ ଦିଶେ, କିନ୍ତୁ ଅଲୋକର ମୁହଁ ଦିଶେ ନାହିଁ । ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ, ମନାକରି ମନର କଥା ବାପ ମାଆଙ୍କ ଆଗରେ କହିବାକୁ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେ; କିନ୍ତୁ ତାର ମୁହଁ ଖୋଲେ ନାହିଁ । କାଲେ ଅଲୋକ ପ୍ରତାରଣା କରିଥିବ ?

ଅଲୋକ ପ୍ରତାରଣା କରିଥିବ ? ଅସମ୍ଭବ କଥା । କାହାକୁ ପଚାରିବ ? ଚିଠି ଲେଖିବ ? ଅଲୋକର ଠିକଣା ଜଣା ନାହିଁ । ମେସ୍‌ର କୌଣସି ଲୋକ କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମନ ଉଛୁଳି ହେଉଥାଏ ।

ଯା'ନ ବାହନ ଧରି ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ଆସିଲେ । କେତେ ଧୂମଧଢ଼କରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ବାହାଘର ହେଲା । କଟକର ହଜାର ହଜାର ଲୋକ

କାଣିଲେ । ଅଲେକକୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନ ପରି ମନରୁ ପୋଛି ଦେଲା । ଅପରିଚିତ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କର ହାତ ଧରି ସେ ଚାଲିଲା ଶଶୁରଘରକୁ ।

ଶଶୁରଘର ଗାଁରେ କିଛିଦିନ ରହି ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହ ସୋହାଗର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତାର ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗରେ ଚାଲିଲା କୋରାପୁଟ— ଯେଉଁଠି ତାର ସ୍ୱାମୀ ସରକାରୀ ଆସିଷ୍ଟାନ୍ଟ ଇଞ୍ଜିନିୟର । ଗରିବ ଅଲେକର ସୁଖ ମନରୁ ଏକାଧରେ ପୋଛି ଦେଲା । ମନେ ପଡ଼ିଲେ, ଭିତରେ ଭିତରେ ଜଳିଉଠେ ଗରରେ । ଘୃଣାରେ ନାକ ଟେକେ । ଅଲେକ ସ୍ଥାନ, ପ୍ରଚାରକ, ଅଭିଯୋଗ । ଅଲେକ ସଙ୍ଗେ ତାର ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା ଗୋଟାଏ ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ ଭୁଲ !
ଛ—ଛ— ।

ମନେ ମନେ ସେ ଲଜ୍ଜିତା ହୁଏ । ଯେଉଁ ଅପରିଚିତକୁ ସେ ସ୍ୱାମୀକରି ପାଇଛି, ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଅନାଏ, ତାଙ୍କର ପ୍ରେମ କଥା ଭାବେ । ଆତ୍ମହତ ହୁଏ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର—ପୂଜାରୀ ପରି ଯିଏ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ପୂଜା କରନ୍ତି, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପାଖରୁ ମୁହଁ ଡେଇଁ ଦୂରେଇ ରହିବାକୁ ଯିଏ ପାପ କି ଦଣ୍ଡ ବୋଲି ମଣନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର—ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଯାହାର ଅଙ୍ଗ ! ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଭାବେ, ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ତାର ପ୍ରାଣ ! ଅଜ୍ଞାତଟା ଅନ୍ଧାର—ଭୁଲ ।

ସୁଦୂର କୋରାପୁଟର ପାହାଡ଼ ମାଲ ଭିତରେ ସୁଖରେ ଆନନ୍ଦରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ସମୟ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲେ । କେହି କାହାର ବିରସ ମୁହଁ ସହ ପାରିନାହିଁ । ଗୁଣକାର୍ଯ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ର ମୋହମଲ ଲେଲେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଆଖିରେ ଭରେ ଲୁହ । ଦିନେ ଦୁଇଦିନର ବିରହ ଯେପରି ଲାଗେ ଯୁଗ ଯୁଗ ପରି । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଆକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼େ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କୁ ନ ଦେଖିବା ଯାଏ ତାର ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ସ୍ତେରୁ ଫେରେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ହସିଲା ମୁହଁରେ ବୋକ ଦିଏ । ସବୁ ଭାବନା, ସବୁ ଦୁଃଖିନୀ ପାଶୋର ଯାଏ । ସ୍ୱର୍ଗର ଆନନ୍ଦ ଓଜ୍ଜ୍ୱାଲ ଆସେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ସେ ଦିନ ନ ଥିଲା । ଦୁଇ ଦିନ ହେବ ଗସ୍ତରେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ । ମୁହଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଯୁଗପରି କଟୁଛି । କାନ୍ଦକାନ୍ଦର କୋହ ଉଠୁଛି ଗୁଣ୍ଡରେ । ଅର୍ଥସ ପିଅନ ଆସି କେତେଖଣ୍ଡ ଚିଠି ଦେଇଗଲା । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଖୋଲିଲା । ବାପ ମା ଭାଇ ଭଉଣୀମାନଙ୍କର ଚିଠି । କେତେ ସ୍ନେହ ମମତା ପୂର୍ଣ୍ଣ । ପଢ଼ୁପଢ଼ୁ ଇଚ୍ଛାହେଲା, କେମିତି ଥରେ ଧାଇଁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଆସିବ । ଭାବନାର ପଛେ ପଛେ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କର ହସିଲା ମୁହଁ ଆଖି ଆଗରେ ଉଭାହେଲା । ନା, ସେ ତ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବାର ପ୍ରଥମ କେଇଟି ବର୍ଷ ବିଅ-ଜୀବନରେ ଭୁଲିବାର କଥା ନୁହେଁ । ଅତି ପ୍ରିୟ ଅତି ଆପଣାର ଯେଉଁ ମାନେ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ପାଖରୁ

ଦୂରେଇ ଆସି ଅପରିଚିତ ଲୋକଙ୍କ ମଝିରେ ରହିବା, ପରକୁ ଅପଣାର କରିବାକୁ ଯେଉଁ ଚେଷ୍ଟା ସେଥିରେ ସେ ମଝିରହେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ପୁରୁଣା ବନ୍ଦନ ଖୋଲିଯାଏ, କୃତ୍ରିମ ବନ୍ଦନ ଦୋରହୋଇ ଆସେ । କେଇଟା ବର୍ଷ ଭିତରେ ଅପରିଚିତ, ପର, ଅପଣାର ହୋଇ ଉଠନ୍ତି, ପାଖକୁ ପାଖ ଲାଗି ଆସନ୍ତି । ଆଉ କାଲି ଯେଉଁମାନେ ଅପଣାର ଥିଲେ, ସେମାନେ ଦୁଃଖ ପର । ଦୂରେଇ ଯାନ୍ତି ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମନରେ ଆଜି ସେହି ଦୁଃଖ ଲାଗିଛି । ଯେଉଁମାନେ କାଲି ଥିଲେ ଅପଣାର, ସେମାନଙ୍କର ହେତୁର ଡୋର ଛୁଡ଼ିନାହିଁ । ଯେଉଁ ଅପରିଚିତଙ୍କୁ ଅପଣାର କରିବାକୁ ସେ ବ୍ୟାକୁଳ ସେମାନେ ଏକାଥରେ ଅପଣାର ହୋଇପାରି ନାହାନ୍ତି ।

ଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ତାର ଜା ନଷ୍ଟମାନେ, ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଦିଅର ଦର୍ପଣ, ଶାଶୁ ଶଶୁର, ସମସ୍ତେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ନିଜକୁ ଭୁଲୁଛି ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା । ମନେ ହେଉଛି, ଯେପରି ସେ ଚରଦିନ ଏଇ ଘରର ଥିଲା । ଅନ୍ୟ କେଉଁଠୁ ଆସି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଭଲ ପାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ତାର ନିଜର ।

ଖୋଲିଲା ଆଉ ଚିଠି ଖଣ୍ଡ । ଲମ୍ବାପା ଭିତରେ ଗ୍ରେଟକାଗଜ ଖଣ୍ଡେ । ଅଳ୍ପ କେତେ ଧାଡ଼ି ଲେଖା ହୋଇଛି—ବିପଦର ହେଉ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବୋହୁଗଲା । ଡକାଡକି ହେଲା ପରି ଦିନ ପନ୍ଦରଟା ଭିତରେ ମୋର ବାପ ମା ଚାଲିଗଲେ । ଦୁଃଖର ପାହାଡ଼ ମୁଣ୍ଡରେ ନଦି ହୋଇ କଟକ ଆସିଲା—ତମୁକୁ ଦେଖି ତମ ଆଗରେ ଆଖି ଲୁହ ତାଳି ଶାନ୍ତି ପାଇବ । ହୁଏତ ମୋର ଦୁଃଖ ଭୁଲି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ କାହିଁ ତୁମେ ? ତୁମେ ସୁଖରେ ରହ, ଏଇ କଲାଣ ମୁଁ କରୁଛି । ମୁଁ ଆଜି ବନ୍ଦନସ୍ଥାନ । ସଫାରରେ ଏକୁଟିଆ । ସ୍ବାଧୀନ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ହାତ ଧରି ଉଠିଲା, ମୁଣ୍ଡ ଘୁରିଗଲା । ଅଲୋକ ବାବୁ ଚିଠି ଲେଖିଛନ୍ତି । ସେ ପ୍ରତାରକ ନୁହନ୍ତି । ଅଲୋକ ବାବୁ—ଯାହାକୁ ସେ ମନ ପ୍ରାଣ ସମର୍ପି ଦେଇଥିଲା, ସେ ତାକୁ ଭୁଲି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏତେ ଦୁଃଖ ତାଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲା ? ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଦୁଇଆଖି ଭରିଗଲା ଲୁହରେ ।

ଅଲୋକ ବାବୁଙ୍କର ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ସେ କେତେ ଥର ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ଲେଖିଲା ବେଳକୁ ହାତ ଧରି ଉଠେ । କଣ ଲେଖିବ ? ଲେଖିବ ଭୁଲି ଯିବାକୁ ? ସେ ଭୁଲି ପାରିବେ ? ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ନିଜେ ତ ଭୁଲି ପାରି ନାହିଁ । ଚିଠି ଲେଖି ପାରେ ନାହିଁ ।

କୋରାପୁଟରେ ଦର୍ପଣ ବର୍ଷ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ରହିଲେ । ଗ୍ରେଟ ସଫାରର ବୋହୂ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହୂ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ବେଳ ବେଶ୍ ସୁଖରେ କଟି ଯାଉଥାଏ । ଶ୍ରବଣାବନରେ ଯାହା ସେ ପଢ଼ିଥିଲା ସବୁ ତାର ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଶୋର ଯାଇଛି—ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ, ଆଲ୍‌ଜେବ୍ରା— । ଇଂରେଜି ଭାଷାଟା କାଳେ

ଭୂଲ୍ୟିବ ବୋଲି କେବେ କେମିତି ଖଣ୍ଡେ ଅଧେ ଉପନ୍ୟାସ ପଡ଼େ । ଖବର କାଗଜ ଓଲଟ ପାଲଟ କରେ । ବେଳେ ବେଳେ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଇଂରେଜରେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଚଠି ଲେଖେ ।

ଗୀତ ବୋଲିଟି ଭୁଲି ନାହିଁ । କର୍ମକ୍ଳାନ୍ତ ଜୀବନରୁ ଅବସର ନେବାକୁ ଯେତେବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ଘରକୁ ଆସନ୍ତି, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଗୀତ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଏ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ଯଥା—ଡାକ୍ତର, ଡିପୋଟି, ପୋଲିସ୍ ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର ବେଳେ ବେଳେ ଆସି ଅନୁରୋଧ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ ବଳାବଳି କରନ୍ତି । ସେ ଉଡ଼ାଡ଼ରେ ଥାଇ ଗୀତ ବୋଲେ । ବନ୍ଧୁ ଓ ବନ୍ଧୁ ପତ୍ନୀମାନେ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କ ପ୍ରତି ଫୁଲ ଫୁଲ ଉଠେ ଗର୍ବରେ ।

ନୂଆ ଗୀତ ସୁରୁଣା ହୁଏ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ନୂଆ ରେକଡ଼—ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା, ହିନ୍ଦି କଣି ଆଣନ୍ତି, ଗ୍ରାମୋଫୋନ୍‌ରେ ଲଗାଇ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଶିଖେ । ନଜେ ବୋଲି ଶୁଣାଏ । ସେ ବି ହୁଏ ସୁରୁଣା, ରେସେସ୍ । କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ଆଖିରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସବୁ ଦିନେ ନୂଆ, ସୁନ୍ଦର, ଘସର ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ‘ସହକାର’ ଖଣ୍ଡେ ମାସକୁ ମାସ ଆସେ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ସୁରପତ୍ର ଓଲଟାନ୍ତି—ଦୁଇଟି ଗଳ୍ପ, ଦିନୋଟି କବିତା ପଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ପଢ଼ି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ପଡ଼େ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଅତି କଷ୍ଟରେ । ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ାକ ଲମ୍ବା—ଏପରି ଲେଖା ଯେ ପାଠକକୁ ଧରି ରଖି ପାରୁ ନାହିଁ । କାହାର ବେଳ ଅଛି ଦର୍ଶନ, ରାଜନୀତି, ପୁଣି ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ପଢ଼ିବ ? ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା କବିତା ପଡ଼େ—ବେଳେ ବେଳେ ଭଲ ଲାଗେ ।

ଗୋଟିଏ କବିତାରେ ତାର ଆଖି ପଡ଼ିଥିଲା ଥରେ । ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଗୁହଁ ରହିଥିଲା—ତାର ଜୀବନର କଥା ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିଛି । ଲେଖକ— ? ଅଲେକ ! କିଏ ସେ ଅଲେକ ? ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଚିତ୍କେ ନାହିଁ ?

ପ୍ରତି ‘ସହକାର’ ରେ ଅଲେକର କବିତା ବାହାରେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପଡ଼େ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଦିଏ । ଦୁହେଁ ପଢ଼ନ୍ତି । ବିରସାର ଦୁଃଖ, ତାର ଆଖିଲୁହ, ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ, ପ୍ରେମିକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଯେପରି ନଜେ ଅନୁରବ କରନ୍ତି ।

ପତ୍ର ପତ୍ରକାରେ ଅଲେକର କବିତାର ସମାଲୋଚନା ବାହାରେ । କିଏ କରେ ପ୍ରଶଂସା, କେହି ବା କରେ ନିନ୍ଦା । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଜାଣେ, ନିନ୍ଦା ପ୍ରଶଂସାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ଯିଏ ଲେଖିଛି, ସେ ତାର ଜୀବନର କଥା, ଅନୁଭୂତିର କଥା ଲେଖିଛି । ସତେ କି ତୁଳି ଧରି ଆଜି ଦେଇଛି—ନିଖଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦର ଛବି !

ଲେଖକ ଲେଖିଛନ୍ତି ତା ମନର କଥା—ଯାହାର ପ୍ରତି ଅକ୍ଷରର ଅର୍ଥ ବୁଝେ
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା—ଯାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କବିତା ଲେଖା । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା କବିତା
ଗୁଡ଼ିକ ନିଗୋଳରେ ବସି ପଡ଼େ—ଅତୀତ ଅସି ଅଖି ଆଗରେ ଠିଆ ହୁଏ । ଦିନ
ଦିନକର କଥା—ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଛି ସେ । ଅଖି ଆଗରେ ଠିଆହୁଏ ଅଲେକର
ମୂର୍ତ୍ତି—କେଡ଼େ ବିରସ, ଲୁହ ତଳ ତଳ ଅଖି । ଯେପରି କରୁଣ ଭାଷାରେ
ପଚାରୁଛି... ଏଇଥି ପାଇଁ କଣ ଏତେ ଭଲ ପାଇଥିଲ ? ଦେଲା ମନଟା ଫେରାଇ
ନେଲା କାହିଁକି ? କହ, ମୋର ଅପରାଧ କଣ ? ମୁଁ ଗରବ ବୋଲି ?

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଅଖିରେ ଭରେ ଲୁହ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉତ୍ତର ସେ ଦେଇ
ପାରେ ନାହିଁ । କହୁ ଉଠେ ତାର ମନ—ମତେ କ୍ଷମାକର, କ୍ଷମାକର ।

ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ଦେଖେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ବିରସ ମୁହଁ—କାନ୍ଦୁଲା କାନ୍ଦୁଲା ଭାବ ।
କିଛି ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ପଚାରେ—ତମର ମନରେ ସରାଗ ନାହିଁ କାହିଁକି ?
ଆକାଶରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ପରି ମଣେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା । ଓଠ ପାଖୁଡ଼ାରେ ବିକଣି ଉଠେ
ହସ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସେ । ତାର ମଳିନ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହେ,
ମୋର ନା ତମର ?

ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ହସେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମୁହଁ ଉଜାଳି ଉଠେ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର
ସେଇ ତୋରା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁରହେ । ତାର ଗୁଡ଼ି ଉପରକୁ ଆଉଁଟି ଆସେ
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା । ପ୍ରାଣ ଭିତରୁ ଉଠେ ନୀରବ ଭାଷା—କ୍ଷମାକର, କ୍ଷମାକର ମୋର
ଦେବତା ।

ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କର ବଦଳି ହେଲା ବ୍ରହ୍ମପୁର । ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ
ବର୍ଷଟିଏ ରହିଲା ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ କୁମୁଦରଞ୍ଜନର ଜନ୍ମ । କି
ସୁନ୍ଦର ପିଲାଟି ! ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା କହେ, ଠିକ୍ ତମର ପରି ହୋଇଛି—ଦେଖ ତାର
କପାଳ ନାକ, ହାତ, ଗୋଡ଼ । ପିଲାଟିକୁ କୋଲକୁ ନଏ । ଗେଲ କରେ ।
ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହନ୍ତି । ହସି ହସି କହନ୍ତି—ନା, ନା,
ଦେଖ ଠିକ୍ ତମର ପରି ହୋଇଛି—ତାର ଭୂଲତା, ସବୁ ସବୁ ଓଠ, କାନ
କୁମୁଦକୁ ଗେଲକରେ ମା କୋଲରେ ।

ମାସକୁ ମାସ ‘ସହକାର’ ଆସେ । ଖୋଲିବାକୁ କେହି ବେଳ ପାଆନ୍ତି
ନାହିଁ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତାର ନୂଆ ସୃଷ୍ଟିର ପଛରେ ଦିନ ରାତି ଲାଗିଥାଏ ।
ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ ଦେଖନ୍ତି—ସଜପୁଲଟି କିପରି ମଉଳି ଆସିଛି ।
ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ ଅତି ପାଖରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା,
ପିଲାଟିକୁ ମଣିଷ କରିବାରେ ତାଲିଦଏ ମନ ପ୍ରାଣ । ଆଗ କୁମୁଦ—ତା ପରେ
ଚନ୍ଦ୍ର ।

ତନ୍ତ୍ରକିଶୋର ବେଳେ ବେଳେ ବରକୁ ଦୁଅନ୍ତୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥାରେ—
ମୋର କାମିଜ୍ରେ ବୋତାମ ନାହିଁ, ଟିକିଏ ଦେଖୁ ନା ? କେତେଥର କହିଛି,
ମଇଳା ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବ ନାହିଁ । ଘର ଦ୍ଵାର ଏପରି ଅପରିଷ୍କାର କରିଛ କାହିଁକି ?
ଏ, ଏତେ ଟଙ୍କା ଖରଚ ହେଲା ଏ କେଉଁଦିନ ମଧ୍ୟରେ ?

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା କାବା ହୋଇ ତନ୍ତ୍ରକିଶୋରଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହେ, କଣ ଯେପରି
କହିବ କହିବ ଦୁଏ । ପାଟି ଖୋଲେ ନାହିଁ । ମନର କୋହ ମନରେ ମରେ ।
ଆଖିରେ ରହିଯାଏ ଲୁହ । ତନ୍ତ୍ରକିଶୋର ଦେଖି ନ ଦେଖିଲା ପରି ପଦାକୁ
ଯାନ୍ତି । ଟିକି ପିଲା କାନ୍ଦି ଉଠେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତାକୁ କୋଳକୁ ନିଏ ।

ତନ୍ତ୍ରକିଶୋରଙ୍କର ବରକୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଦେହସଦୃଶ ହେଲା । ସେ ଯାହା
କହନ୍ତି, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କରେ । ଆଖିରୁ ଆଉ ଲୁହ ଝରେ ନାହିଁ ।
ମନରେ ଦାଗ ରଖେ ନାହିଁ । କୁମୁଦ ହସେ, କୁମୁଦ ମା ମା ବୋଲି ଡାକେ ।
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ପ୍ରାଣ ପୁଲକି ଉଠେ । ଆପେ ଆପେ ଓଠରେ ଝଲସେ ହସ ।

ସାତ ବର୍ଷ କଟିଗଲାଣି—

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଆଜି ଭିନୋଟି ପିଲାର ମା । ରକ୍ତ ମାଂସ ଦେଇ ଭିନୋଟି
ପିଲକୁ ଗଢ଼ି ସେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସଂସାରର ଜଞ୍ଜାଳ ତାର ଦେହସଦୃଶ
ହେଲାଣି । ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ସ୍ଵାମୀ ପାଖରେ ଘଡ଼ିଏ ବସିବାକୁ ଘର ବେଳ ନାହିଁ ।
ହାରମୋନାୟାମରେ ଯୋଗ ବସା ବାନ୍ଧିଗଲାଣି । କେବେ କେମିତି ମାସେ ପକ୍ଵର
ଦିନରେ ଥରେ ଖୋଲି ସ୍ଵାମୀକୁ ଗୀତ ଶୁଣାଇବାକୁ ଆଗ୍ରହ କଲେ ପିଲଗୁଡ଼ାକ
ଗୋଲମାଲ କରନ୍ତି । ବୋଲି ପାରେ ନାହିଁ । ମନଦୁଃଖରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖି ଦିଏ ।
ବହୁ ଖଟଣ ପଡ଼ି ଶେଷ କରିବାକୁ ବେଳ ପାଏ ନାହିଁ । ଆରମ୍ଭ କଲେ ପିଲାଏ
ହଇରାଣ କରନ୍ତି ।

କେତେ ତ ‘ସହକାର’ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ପୁରୁଣା ଦୁଏ,
ଶେଷକୁ ଆଲମାରରେ ସାଇତା ଦୁଏ । ଲେଖାରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଆଖି ପଡ଼େ ନାହିଁ ।
ଭିନୋଟି ସନ୍ତାନ ତାର କବିତାର ଉତ୍ସ—ଯାହାଙ୍କର ହସ କାନ୍ଦ, ଜିହ୍ଵା
ଅଲିଅଲଗିରି, ରାଗଭେଷ, ଅଳି, ନଜ ନଜ ମଧ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ଖଲବ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର
ମନରେ ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛା ନା ଉଠାଏ । ସେମାନେ ତାର କବିତା, ଗଳ୍ପ । ଆଉ,
ତାର ସ୍ଵାମୀ ତନ୍ତ୍ରକିଶୋର—ତା ଆଗରେ ବିରାଟ ଅପୂରନ୍ତ ଉପନ୍ୟାସ !

ସମ୍ବଲପୁରରେ ରହିବାର ଦେହବର୍ଷ ହେଲାଣି । ତନ୍ତ୍ରକିଶୋର ଅଧିକାଂଶ
ସମୟ ଅପିସରେ କଟାନ୍ତି । ସରକାରୀ କାମ, ଯେତେ କରୁଥିବ ସେଭଳି
ବଢ଼ିଯାଏ । ଘରକୁ ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠୁର ନାହିଁ । ଦାଣ୍ଡ ଘରେ—ସେଉଁଠି ସେ
କାମ କରନ୍ତି, ଘଡ଼ିଏ ବସିଲେ ପାଞ୍ଚଲୋକ ଆସି ଗୋଲମାଲ କରନ୍ତି । ବରକୁ
ହୋଇ ଘର ଭିତରକୁ ଉଠିଯାନ୍ତି । ବଡ଼ ପିଲାଟା ସ୍ୟାହ ଡାଳି କାନ୍ଦୁରେ

କାନ୍ଥୁନରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବୋକ୍ତୁଛି । ମହେଁଆଁଟା ଗହାଧର କାନ୍ଥୁଛି । ସବା ସାନଟା ଧୂଳିରେ ଗଡ଼ୁଛି ।
ବରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଗୁରୁର, ତଥାପି ଘରେ ବସିଙ୍ଗଲା
ଅଶାନ୍ତ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ ଖୋଜନ୍ତି । ସେ ରୋଷି ଘରେ । ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିନ୍ତି । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା
ଚରଚର ହୋଇ ଉଠି ଆସେ । ହାତରେ ପିଠାଖଡ଼ିକା, ଲୁଗା ମଇଲା,
ଅସମ୍ଭବ କେଶ । ଝାଲ ଗମ୍‌ଗମ୍ ଦେହ । ପଶିଲ ପଶିଲ ଗାଲ । ଜ୍ୟୋତିର୍ମୁନ
ଆସି ।

ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ସହପାରିନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁହଁ ତମ୍‌ତମ୍ କରି କହନ୍ତି, ତମେ
କଣ ଅଛ ହେଲ କି ? ବଞ୍ଚିନାହିଁ ପିଲାଗୁଡ଼ା କଣ ହେଉଛନ୍ତି ? ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଜବାବ
ଦିଏ, ତମ ପାଇଁ ଜଳଖିଆ କରୁଥିଲ ପରା ! ଥଟ୍ଟା କରି ଗଗରେ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର
କହନ୍ତି, ସବୁ ତ ମୋର ପାଇଁ !

କଥା କଟାକଟି ଗୁଲେ । ଦହେଁ ଗନ୍ତେ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ମନଇଚ୍ଛା
ବକିଯାନ୍ତି । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତାର ଉତ୍ତର ଦିଏ । ଦୁହେଁ ଗଗରେ ଫଁ ଫଁ ହୁଅନ୍ତି ।
ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ଚାହିଁ ଆସନ୍ତି । ଅଭିମାନରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପଶେ ତାର ଶୋଇବା
ଘରେ । ମୁହଁମାଡ଼ି ଶୁଏ । କାନ୍ଦେ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ଥରଟିଏ ତା
ଆଡ଼କୁ ଅନାନ୍ତି ନାହିଁ । ଓଁକିଂଷିକ୍ ଧରି ବାହାରକୁ ବାହାର ପଡ଼ନ୍ତି—
କୁବକୁ— ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଲୁହ ଭିତରେ ଭିସି ହୁଏ ଆଲୋକ । ମନେହୁଏ, ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ତାର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅକର୍ଷିକ, ଅସ୍ବାଭାବିକ । ପ୍ରଥମ ଯୌବନର ତରଳ ମନ
ଯାହାର ପାଦ ଧୋଇବାକୁ କୌଣସି ବାଧା ନ ମାନ ଧାଇଁ ଥିଲା, ସେ ଆଲୋକକୁ
ପାଇଥିଲେ ସେ ପୁଣି ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଉଠେ । ଅଲମାରି ଭିତରୁ ପୁରୁଣା ସହକାର କାଢ଼େ । ପଡ଼େ
ଆଲୋକର କବିତା । ପ୍ରତି ମାସରେ ବାହାରୁଛି । ବରଷା କବି ଯେପରି ଆଗରେ
ଠିଆ ହୋଇ ଗ୍ରନ୍ଥ ତଳର ସବୁ ଛପିଲା ବ୍ୟାଧି, ଅଭିମାନ ସହଜ କଥାରେ କହି
ପାଉଛନ୍ତି । ସାତ ବରଷ, ସାତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି ଲାଗୁଛି । ପରିସ୍ଥିତି ମନେ
ହୋଇଛି ଯେପରି ସ୍ବପ୍ନ । ଆଲୋକ—ସାତ ବର୍ଷ ହେଲା ଯେ ଭାଗୁଛି, ଝୁରୁଛି !

ପିଲାଗୁଡ଼ାଙ୍କ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଅସ୍ଥିର ହୁଅନ୍ତି ଗୁରୁର ପାଖରେ । ସେମାନଙ୍କର
ପାଟି କାନରେ ବାଜେ, ମଳରେ ପଶେ ନାହିଁ । ମନ ଗୁହେଁ ଧାଇଁ ଯିବାକୁ
ଆଲୋକ ପାଖକୁ, ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ସମା ଗୁହଁବାକୁ । କୋହ ଉଠେ—
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା କାନ୍ଦେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋରଙ୍କ ମନ କୁବରେ ଲାଗେ ନାହିଁ । ମନ ଗୋଲେଇ ହୁଏ ।
କିଏ ଯେପରି କହି ଉଠେ ତାଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥ ଭିତରେ—ସେ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛନ୍ତି । ପିଲା-
ଗୁଡ଼ାଙ୍କ ତ ତାଙ୍କର । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସଙ୍ଗରେ ଆଖି ନ ଥିଲା । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଆଜି ଦୁର୍ବଳ,

ଅସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି ତାଙ୍କର ପାଇଁ ସିନା ! ଦିନ ରାତି ସେ ତାଙ୍କର ସେବା, ତାଙ୍କର ପିଲାଙ୍କର ସେବା କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଖିଆ ପିଆ, ସୁଖ ଅନନ୍ଦ ଭୁଲିଛି । ଚନ୍ଦ୍ର ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି—ସେ ଅନ୍ୟାୟ କରନ୍ତି । ସେ ଭୁଲ୍ କରନ୍ତି ।

ଅଥା ଖେଳରୁ ଉଠିଆସନ୍ତି । ବନ୍ଧୁ ମାନେ ଆବାକାବା ହୋଇ ବୁଝୁ ରହୁଥାନ୍ତି ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଆଖିଲୁହ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅସହ୍ୟ ହୁଏ । ସେ କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ ଟାଣି ନିଅନ୍ତି ପାଖକୁ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ହାତ ଛୁଆଡ଼େ—ରାଗ ଅଭିମାନ । ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବାହୁବଳନରୁ ଖସି ଆସି ପାରେ ନାହିଁ । ସାତ ବର୍ଷ ପଛେଇ ଅସେ ଜୀବନ ।

ଆଲୋକର ସୁନ୍ଦର ହୁଏ ନିଶ୍ଚୟ—ଲଭେ ନାହିଁ, ଛପିଯାଏ ଚନ୍ଦ୍ର-ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଘେନାଘେନି ଉଦ୍‌ହାତରେ ।

କବି ଆଲୋକଙ୍କର ପ୍ରଥମ କବିତା ବହୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା—“ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା-ଲେକ” । ଦେଶରେ ପଡ଼ିଲା ଚନ୍ଦ୍ରଲ । ଧନ୍ୟ ବିରଞ୍ଚ କବି ! ପ୍ରତି ଧାଡ଼ିରୁ ଝରି ପଡ଼ୁଛି ବେଦନା । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ପଡ଼ି ତନ୍ମୟ ହେଲେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ପୁଣି ବାହାରିଲା—“ବିରଞ୍ଚ-ଯଶ ।” ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ପଡ଼ିଲେ । ପଡ଼ିଲା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର କହିଲେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ, ଚମତ୍କାର ! ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଉଦ୍‌ବିତ ଦେଲା, ବାଜେ । ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ହସି ହସି କହିଲେ, ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ତୁମର ନାହିଁ । କାବ୍ୟର ନାୟିକା ଯେ, କବିର ଯେ ପ୍ରେରଣା, ଯାହା ପାଇଁ ବିରଞ୍ଚ ଯଶର ଜନ୍ମ, ସେ ମୁହଁ ଶୁଖେଇ କହିଲା—ହୁଏ ତ ସେଇୟା !

ତୃତୀୟ, ଚତୁର୍ଥ, ପଞ୍ଚମ—କବି ଆଲୋକର କାବ୍ୟମାଳା ଖେଳିଗଲା ଦେଶରେ । ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଧନ୍ୟ ଲେଖକ ! ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଉଠିଲା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ—କିଏ ସେ ଭାଗ୍ୟବତୀ, ଯାହାର ସୁନ୍ଦର ପୂଜା ପାଇଁ ତାଜମହଲ ଗଢ଼ିଛି କବି ଆଲୋକ—ସୁନ୍ଦର, ଅକ୍ଷୟ, ଅମର !

ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର ପଚାରିଲେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ, କିଏ ସେ କବି, ଆଉ କିଏ ତାର ପ୍ରେୟସୀ ?

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପ୍ରଶ୍ନରର ଆଖିରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ବୁଝିଲା । ଅଜଣା ଭୟରେ ଥରି ଉଠିଲା ତାର ଗ୍ରହ ।

ସକାଳେ—

ସମ୍ବଲପୁର ଟାଉନ୍‌ହଲରେ ସଭା—କବି ଆଲୋକ ଆସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ପାଇଁ ।

ସଭା ଶେଷରେ ଚନ୍ଦ୍ରକିଶୋର କବିଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ଆଲୋକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ତେ କହୁଲେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ, ଅଲୋକ ବାବୁ, କି ସୁନ୍ଦର ରୂପ, ପ୍ରତି
କଥାରେ ଯେପରି କବିତା ପୂର୍ଣ୍ଣ । ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଅତି ହେବ ନାହିଁ । ନିଜ
ହାତରେ ପରସି ଦେବ । କବି ସବୁ କୁଟୁମ୍ବର ନିଜ ଲୋକ । ଦେଖିଲେ ବୁଝିବ,
ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତାରଣା କରୁଛି ସେ ନିବୋଧ । ସେ ଭୁଲ୍ କରୁଛି । ଦେଖିବ ଅତି
ସଞ୍ଜରେ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଗୁଳିରେ କିଏ ଯେପରି ଛୁଣି ମାରିଲା । ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ।
ସାତ ବର୍ଷ ପରେ ସେ ଅତି ଭେଟିବ ଅଲୋକକୁ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ ଯାହା ପାଇଁ
ଦୁଇମୁର କେଉଁ ଅକ୍ଷର କୋଣରେ ସେ ଜାଗା ଟିକେ ଗୁଡ଼ି ଦେଇଥିଲା । କିପରି
ଗୁଡ଼ି ବ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ? କଣ କହୁବ ?

ନିଜ ହାତରେ ସେ ସବୁ ଆୟୋଜନ କଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାରେ—

କିଏ ଜଣେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଦେଇଗଲା । ତେ ଖୋଲିଲେ । ଲେଖାଥିଲା,
ସମା କରବେ, ଜରୁରୀ କାମରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ସୋନପୁର ଯାଉଛି ।—ଅଲୋକ ।
ଚିଠିଖଣ୍ଡେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ତେ ।

ସାନ ବଡ଼

ଗାଁକୁ ଯେତେବେଳେ ଚେତନ । ଦେହରେ କାମିଜ, ଗୋଡ଼ରେ ଜୋତା । ମସ୍
ମସ୍ ଗୁଲୁଛି । ହସ ହସ ମୁହଁ । ବସ୍ତ୍ର, ବସ ଉପରେ ବସିଥିଲା । ତା ପାଖରେ
ଭତୋ । ଦହେଁ ଠିଆ ହେଲେ । ନନ ହେଉଥାଏ ପ୍ରଣାମ କରିବାକୁ । ହାତ
ଉଠେ ନାହିଁ । ଚେତନ ଗାଁ ପିଲା, ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗ—ହେଲା ବା ସେ କଟକର
କରଣୀ ବାବୁ !

ବସ୍ତ୍ର ପରୁଟିଲା, କଣ ଛୁଟିରେ ଚେତନ ବାବୁ ?

ଚେତନ କହିଲା, ହଁ, ଦୁଇଦିନ ଛୁଟି ।

ଭତୋ ପରୁଟିଲା, ପିଲାଏ ଭଲ ଅଛନ୍ତି ?

ଚେତନ କହିଲା, ହଁ, ତମର କଲାରେ ।

ଚେତନ ବନ୍ଦ ଉପରୁ ଗଡ଼ିଲା ।

ଭତୋ କହିଲା, ଚେତନ ଭଲ ପିଲା । ଦେଖୁଛି ତ ବସ୍ତ୍ର, ଅମର ଆଗରେ
ଏଇ ଗାଁରେ ଛନ୍ଦ ଓଳରେ ଚାଲି କଲେ ନାହିଁ । ଭେ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ, ସେଇ
ପୁଣି—

ବିଷ୍ଣୁର ଗତ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଚୈତନକୁ ପାଠ ଆସେ ନାହିଁ ବୋଲି
ଗାଁ ଗୃହାଳରେ ପଢ଼ିଲାବେଳେ କେତେଥର ସେ ତାର କାନ ମୋଡ଼ିଛି । ଦିହେଁ
ଏକ ସଙ୍ଗେ ଗୃହାଳରୁ ବାହାର ଥିଲେ । ପର ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ ସେ ପାଠ
ପଢ଼ିଲା । ମଣିଷ ହେଲା । ନୂଆ ଘର ତୋଳିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଭିନ୍ନମାଣ ଜମି
କିଣିଲାଣି । ସୁଖରେ ଅଛି । ଆଉ ସେ, ବାପ ଶୁଦ୍ଧକୁ ମାଣେ ଜମି ବଢ଼ିଲା । ଖଣ୍ଡିଆ
କାନ୍ଥରେ ମାଟି ନେସିବାକୁ ତାର ସମ୍ବଳ ନାହିଁ । ବିଷ୍ଣୁ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ିଲା । କହିଲା,
ହଁରେ ଭାଇ, ଭାଗ୍ୟ !

ଭିନ୍ନୋଟି ପିଲାଙ୍କୁ ଧରି ଚୈତନର କୁଟୁମ୍ବରେ ପାଞ୍ଚପ୍ରାଣୀ ଜୀବ । ଟଙ୍କା
ଗୁଳିଣିଟି ଦରମା ପାଏ । ଘରଭଡ଼ା ଦିଏ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା । ବାଙ୍କ ଟଙ୍କାରେ ପାଞ୍ଚ
ପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବର ପେଟ ପୋଷିବ । ଲୁଗା ଜାମା ପିନ୍ଧିବାକୁ ଦେବ । ବଡ଼ ପିଲାଟି
ପୁଅ, ପାଠ ପଢ଼ିବାର ବୟସ ହେଲାଣି । ସାନ ଦର୍ପଟି ହିଅ । ଆଜି ସିନା ପିଲା,
କାଲି ବଡ଼ ହେବେ । ପର ଘରକୁ ଯିବେ । ତାଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ କିଛି
ସଞ୍ଚ ରଖିବା ଦରକାର । ନଜର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଜମିବାଡ଼ି କିଛି କରିବା
ଆବଶ୍ୟକ ।

ଚୈତନ ଦୁଃଖରେ ଚଳେ । ଅପିଷ୍ଟ କାମରେ ଦିନ ଗଢ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ !
ବେଳ ଟିକିଏ ପାଇଲେ, ଘରକାମରେ ଘରଣୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ପିଲାଙ୍କୁ
ପାଢ଼ ପଢ଼ାଏ । ଗୁଳର ବାକର ନାହିଁ ।

ମାସର ପନ୍ଦର ତାରିଖ । ଘରଣୀ କହିଲେ, ମୋ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଲୁଗା
ଆଣିବ । ମଇଳା ପିନ୍ଧି ପିନ୍ଧି ଲୁଗାଗୁଡ଼ା ଚରୁଛି ।

ଚୈତନ କହିଲା, ସେମିତି ଆଉ ପନ୍ଦର ଦିନ ଗୁଲୁ । ପହଲ ହେଲେ
ଆଖି ରୁଜି ଆଗ ଯୋଡ଼ାଏ ଶାଢ଼ୀ କିଣି ନେଇ ଆସିବ ।

ତୁନ ରହିଲା ତାର ସ୍ତ୍ରୀ । କେତେ ପହଲ ତ ଗଲଣି, ଦେଖାଯାଉ,
ଏ ପହଲକୁ—

ଯେତେବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଅଭେଦକା ରୂପ ଆଖିରେ ପଡ଼େ, ନଜର ଛୁଣା
କାମିଜ ଉପରେ ନଜର ପଡ଼େ, ତାର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦିଉଠେ—ସେ ଗରବ !
ଭଗବାନଙ୍କର ଯାଦା ଇଚ୍ଛା । କାଲି ସେ ଥିଲା ଗରବ । ଅନେକ ପରଶ୍ରମ
କରିଛି, ଅନେକ କରିଛି ଚେଷ୍ଟା । ତଥାପି ତାର ଦୁଃଖ ଘୁଣିଲା ନାହିଁ ।
ଶେଷ ଥର ଯେଉଁ ଜମି ମାଣକ କିଣିଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ବଜା ଲେଖା ପଢ଼ାରେ
ସେ ଶହେ ଟଙ୍କା ହାତ ଉଧାର ଆଣିଛି, ତାର ସ୍କୁଲ ଜୀବନର ବକ୍ସ ସୁବଳଠାରୁ ।
ଗୁର ମାସ ହେଲାଣି । ପରସାଟିଏ ସୁଟି ପାରି ନାହିଁ । ଲଜରେ ସୁବଳର ଘରଆଡ଼େ
ମଧ୍ୟ ସେ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଏଇ ସୁବଳ, କାଲି ଯେତେବେଳେ ଥି. ଏମ୍. ଏକାଡେମିରେ ପାଠ ପଢୁଥିଲା, ବଜାର ଚାଲି ବୋଲି ତା ନାମର ଡାକ ଥିଲା । ସେପରି କିଛି ଧନୀ ଘରର ପିଲା ନୁହେଁ, ତଥାପି ବେଶ୍ ଫୁର୍ତ୍ତିରେ ଥାଏ, ପାନ ଖାଏ, ବଡ଼ ଟାଣେ, ଟେରି କାଟେ, ଫ୍ରେଞ୍ଚିକଟ୍ ନଣ ରଖେ, ମାଷ୍ଟରମାନଙ୍କ ପଛରେ ଥଟ୍ଟା କରେ । ସବୁ ବିଷୟରେ ଫେଲ୍ ହୋଇ ମାଟ୍ରିକ୍ ଡ୍ରିଗ୍‌ସ୍ କ୍ଲାସରୁ ପଢ଼ା ଶୁଦ୍ଧିଥିଲା । ଦୁଇ ବର୍ଷ କାଳ ଏଣେ ତେଣେ ଚାଲି ଶେଷକୁ ବେପାର ବାଣିଜ୍ୟରେ ମନ ଦେଲା । ଆଜି ବେପାର, ଧାନ ଗୁଡ଼ିକ ବେପାର । ଯହୁଁରେ ହାତ ଦେଲା ସେଥିରେ ହେଲା ଫେଲ୍ । ବାପର ମରଣ ପରେ ନିଜେ ଯେପରି ଘରର ମାଲିକ ହେଲା, ଘରଭିତ୍ତି ବଜା ପକାଇ, ସାମାନ୍ୟ ଯାହା ଟଙ୍କା ମିଳିଲା ସେଥିରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କଲା କାନ୍ଥଗଠି ।

ବର୍ଷ ଦଶଟା ପୂର୍ବ ହୋଇନାହିଁ । ଆଜି ସୁବଳ ବଡ଼ଲୋକ, ସୁଖୀ ! କଟକରେ ଦୋତାଲା ଘର, ମୋଟସଲରେ ଜମିବାଡ଼ି । ମଟରଗାଡ଼ି ଚଢ଼ି ଚାଲେ । କେତେ ଫୁର୍ତ୍ତିରେ ଥାଏ । ସୁବଳ ଆଜି ସୁବଳ ବାବୁ ! ଭାଗ୍ୟବାନ୍ । ଭାଗ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଅନୁକୂଳ ହୁଏ, ଶୂନ୍ୟରୁ ଗଲେ ଧନ । ବାଟର ଭିଣାଣୀ ସୁବଳ ହୁଏ ବଡ଼ ଲୋକ !

ଚୈତନ ଭାଗଲ, ଥରେ ଯିବ । ଦୁଇ ଗୁରମାସ ସମୟ ମାଗି ଆସିବ, ନୋହୁଲେ ରହୁତା ରହିବ ନାହିଁ । ଆଉ ଦିନକୁ ଆଉ ଦିନ ଅଛି ।

ଚୈତନ ଚାଲିଲା—

ସୁବଳ ବାବୁ ନିଜେ ବଡ଼ ଅକ୍ଷବରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ହିତାଳ କୋଠା, କୃଷନ୍ ଚେୟାର । ବିଜୁଳିପକ୍ଷୀ ତଳେ ବସି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅଭାବ । ଦୁଇଟା ମଟରଗାଡ଼ି ତଥାପି ସେ ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ । ଅନେକଆଡ଼େ ଅନେକ କାମ ନେଇଛନ୍ତି । ଗୁମାସ୍ତାମାନେ ସବୁ ଗୁଣ୍ଠାସୁଣ୍ଠା କରନ୍ତି । ସୁବଳ ବାବୁଙ୍କର କେବଳ ସୁପରଭିଜନ କରିବା କଥା, ଏକାଉଣ୍ଟ ଦେଖିବା କଥା ।

ତାଙ୍କର ଅଭାବ ହେଉଛି ଓ୍ଵାର୍କସପ୍ । ଇଟା ଓ ଚୂନ ଲାଗି । ଇଟା ଚୂନ ଆଉ କାଠ କାମପାଇଁ ଯଦି ସେ ପର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି, କାନ୍ଥଗଠି ବ୍ୟବସାୟ କରିବେ କିପରି ? ସୁର, ସେନ୍, ଦାୟାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କମ୍ପିଟିସନ୍‌ରେ ଠିଆ ହେବେ କିପରି ? ଜାଗାୟତା ଦଗରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ, ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ସେହିରୁ ତଡ଼ିବା ଦରକାର । ହାକିମମାନେ ଦେଖିଲେ ହେଲେ ବି କଣ ଜାଗାୟତା କଥା ଚୁଟନ୍ତି ? ପାଣ୍ଡୁର ବଳରେ ଯାହା ଚୁଟନ୍ତି ସେଇ କଥା କରନ୍ତି ! ସେମାନେ ଅଳ୍ପ ହେଲେ ବୋଲି ତ ସୁବଳ ବାବୁ ଭୁଲିହୋଇ ବସନ୍ତେ ନାହିଁ । ନିଜର ଯଦି ସବୁ ଦିଗରେ ଓ୍ଵାର୍କସପ୍ ଖୋଲିଯାନ୍ତା ଯେତେ ବଡ଼ କାମ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅକ୍ଳେଶରେ ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କମ୍ପିଟିସନ୍ କରି

ପାରିଲେ । ସତ୍ତ୍ୱ ସହ ମଧ୍ୟ ବିଜାଜାୟୁକୁ ହାତରେ ନ ମାରି ଭୂତରେ ମାରି ପାରିଲେ ।
ତେଣିକି, ତେଣିକି ଆଉ ଭବନା କରିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ସୁବଳ ବାବୁ ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା କରଜ କରି
ପ୍ରଥମରେ ଗୋଟିଏ କାଠ ଓଁକାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମନ ଧ୍ୟାନ ସବୁ
ସେଇଠି । ଟଙ୍କା ଦଶ ହଜାରରେ ବା କି ଓଁକାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ! ସେ ଗରବ ।
କ୍ୟାପିଟାଲ ଅଭାବ । ଆରମ୍ଭ ସିନା କରିଦେଲେ, ତଳାଉଛନ୍ତି କିପରି ?

ଚୈତନ୍ୟ ସୁବଳ ବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଏ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ଥିଲେ ହୋଇ ବସି
ପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରକୃତରେ ତ ସୁବଳ ବାବୁ ଗରବ, ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ, ଚିନ୍ତା ଓ ଅଶାନ୍ତର
ପରିସର ବଡ଼ ! ତାଙ୍କୁ ସେ କଣ ବା ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦିଅନ୍ତା ? ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନଜର
ଦୁଃଖ ଅଭାବ କଥା ବା କଣ କହନ୍ତା ? ସମୁଦ୍ରକୁ ଶଙ୍ଖେ ହେଲେ ବି ତ ସେ ତାଙ୍କର
ଧାରୁଅ !

ଚୈତନ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଫେରି ଆସିଲା । ଭାବୁଥାଏ, ଆଉ କେଉଁଠି
ଶହେଟି ଟଙ୍କା ଧାର କରି ପାରିଲେ ସୁବଳ ବାବୁଙ୍କ ଅଭାବ ବେଳରେ ସେ ଟିକିଏ
ହେଲେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତା !

ଜୁଆର ଓ ଭଟ୍ଟେ ।

ଅପାର ଚଠି ସଙ୍ଗରେ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ଚଠି ଥିଲା । ଗୋଲ ଗୋଲ ସୁନ୍ଦର
ହସ୍ତାକ୍ଷର, କେତେ ଯତ୍ନରେ ଲେଖା ହୋଇଛି—ଭୁଲିଗଲ ପରା ! କାହିଁକି ଦେଖା
ଦର୍ଶନ ନାହିଁ ? ଜାଣେ ଯେ, ଆମକୁ ଡର ଆସିବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ । ଏଡ଼ିକି
ଭରୁଆ ?

ଅପାର ଚଠି ଖଣ୍ଡରେ ଆଖି ପକାଇ ଗଲ—କିପରି ଅଛୁରେ ? କେବେଠି
ତତେ ଦେଖି ନାହିଁ । ରଜକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବୁ । ତା ପରେ, କେତେ ରାଶ ନିୟମ ।
ଯିଏ ମତେ କୋଳରେ କାଖରେ ବଢ଼ାଇ ଆଣିଥିଲା, ସେହି ଅପା ମୋର ! କେତେ
ଭଲପାଏ ! ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ବଣା ହେଉଥିଲା ।

ଅପାର ଏଇ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ବିବାହୁତ ଜୀବନରେ ସେ ଦୃଷ୍ଟି ପିଲାର ମା
ହୋଇଛି । ବଡ଼ ଝିଅ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ଦଶବର୍ଷ ହେଲାଣି । ତଥାପି ତାର ସ୍ନେହ ମୋ
ପ୍ରତି କମିନାହିଁ । ଚରଦନ ମୋତେ ସେ ଆଠ ବର୍ଷର ଶିଶୁଟି ପରି ଦେଖି ଆସିଛି ।
ସେହି ଅପା ମୋର ଚଠି ଲେଖିଛି । ପ୍ରତି ଧାଡ଼ିରେ ଭରି ରହିଛି ସ୍ନେହ,

ଭଦ୍ରବିଗ୍ନତା, ବ୍ୟାକୁଳତା । ଗୁଡ଼ି ଯେପରି ଗୁଡ଼ଲ ନାହିଁ । ଧରଟିଏ ସେହି ଚିଠିରେ ଅଖି ପକାଇ, ଭାଙ୍ଗିଭୁଙ୍ଗି ଲମ୍ବାପା ଭିତରେ ରଖିଲ ।

ଆଉ ଚିଠିଖଣ୍ଡ ଦ୍ଵାତରେ ଧରି ଏତେ ଥର ପଢ଼ିଲ କାହିଁକି ? ଯେତେ ପଢ଼ିଲେ ତୁପ୍ତି ଅସୁ ନ ଥାଏ । ପ୍ରଭ ଅକ୍ଷର ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ କଣ ଅର୍ଥ, ଗୋଟାଏ ଭିଦ୍ଦେଶୀ ବାହାର କରିବାକୁ ମନ ଡାକୁଥାଏ । ବନ୍ଦକର ରଖିଦେବାକୁ ଦ୍ଵାତ ଚକ୍ର ନ ଥାଏ । ଚିଠି ଲେଖିଛୁ ସନ୍ଧ୍ୟା—ଅପାର ସବା ସାନ ନଶନ । ଅପା ବାହାଘର ଗୁରୁମାସ ପରେ ତାର ଜନ୍ମ !

ଅପାର ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ନଶନ ଥିଲେ । ପିଲାଦିନୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖି ଆସିଛି ଓ ଡର ଆସିଛି । ଭାଇ-ଶଳା ବୋଲି ସମସ୍ତେ ମତେ ଥଟ୍ଟା କରନ୍ତି, କନ୍ଦାନ୍ତି । ଅପାର ନଶନମାନେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ବାହା ହୋଇ ଗଲେ । ଏକା ରହୁଗଲା ସନ୍ଧ୍ୟା, ବାପ ମାଆଙ୍କର କୋଡ଼ପୋଛା ଗେଛା ହିଅନ୍ତି ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ବଡ଼ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ ବି ମୋତେ ଥଟ୍ଟା କରି ଶିଖିଲା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାରେ । କେତେବେଳେ ଭୁନ ଭୁନ ପଛରୁ ଆସି ଚମୁଟି ଦିଏ, ବାଲ ହିଙ୍ଗେ, ଶୋଇବା ଅବସ୍ଥାରେ ଉଣି ଉଣି ଆସି ମୁହଁ ଚନ୍ଦ୍ର କରେ । ଧରିବାକୁ ଧାଇଁଲେ ଛୁଟି ପଳାଏ । ଏ ଘରେ ସେ ଘରେ ପଶି ମାନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ବସେ । ମୁଁ ଓଠ କାମୁଡ଼ି ବସା ଉଠାଏ । ଗୁଲ ଆସେ । ବିଜୁଳି ପରି ତାର ଗଢ । ସୁନା ଖଡ଼ିକା ପରି ଦେହ । ଦିନକୁ ଭିନ ଥର ଭିନ ପ୍ରକାର ଲୁଗା ପିନ୍ଧେ । ତାର ମା ନୋହିଲେ ମୋର ଅପା ତାକୁ ସଜେଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏସବୁ କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଅଜୁଆ ଲାଗେ—କିପରି ସେ ମୁକୁ ହୋଇ ଛୁଟି ଆସିବ, ଯାଜା ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାର ଥଟ୍ଟା ତାମସା ମୋତେ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁ ନ ଥିଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ଏପରି କି ତାର ମା ମଧ୍ୟ ହସନ୍ତି । ହସି ହସି ଗାଳ ଦିଅନ୍ତି, ଛୁ ସନ୍ଧ୍ୟା, ଏ କଣ ! ପ୍ରଭୁତ କେଡ଼େ, ଆଉ ତୁ କେଡ଼େ ?

ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ଯେପରି ମୁଁ ଦେଖି ନ ଥିଲ । ଦୂରରେ ଥାଇ ତା ନାଁ ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଅଖି ଆଗରେ ଉଡ଼ି ଦୃଢ଼ ଗୋଟିଏ ପିଲା, ସୁନ୍ଦର, ଚଞ୍ଚିଲ, ପିନ୍ଧିଥାଏ କେତେବେଳେ କି ରଙ୍ଗର ଶାଢ଼ୀ । ଅଖି ଆଗକୁ ଆସେ ସେହି ଛବିଟି, ଗୁଲିଯାଏ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।

ମୁଁ ଆଇ. ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ କେତେ ଅଡ଼ ବୁଲି ବୁଲି ଶେଷକୁ ଅପା ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଥାଏ । ଭାଇ କେତେଥର ଲେଖିଲେଣି, ଯଦି ଫେଲ୍ ହୁଅ, ଇତିଶା । ଫେଲ୍ ହେବ ନାହିଁ ଏପରି ଧାରଣା ମୋର ଥିଲା । ତଥାପି କିଏ କହିବ, କଣ ହେବ ? ଅପା ଗୁଡ଼ିପାରେ । ବୋଧଶୋଧ ଦେଇ କହେ, ଆରେ ଯାହା ହେବାର ହେବ, ଚଳା କାହିଁକି ?

ଭାଇ ମୋତେ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି କେବଳ ଲେକ-ଲକ୍ଷକୁ ଡର । ଟିକିଏ ବାଟ ପାଇଲେ, ମୋ ଆଡ଼ୁ ଟିକିଏ ଖଇର ଦେଖିଲେ, ସେଇ ଆଗରେ ସେ ବୋହଟା ଖସେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବେ । ସେଇଥି ପାଇଁ ମୋର ଭୟ ଯଦି ଫେଲ୍ ହୁଏ ପାଠ ଭିତରୀ । ଏଇସବୁ କଥା ଭାବି ଦିନଗୁଡ଼ା ଭଲରେ କଟୁ ନ ଥାଏ । ଭବିଷ୍ୟତଟା କିପରି ଅଛାଉଥା ଦେଖାଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ବେଶୀ ବେଳ ତାଆସି ଖେଳ, ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ା ଓ ବାରିଆଡ଼ ବଡ଼ ପୋଖରୀରେ ମାଛ ଧରିବାରେ କଟାଏ ।

ଅପାର ଖୁଡ଼ିତାଶ୍ରବଙ୍କ ପୁଅ ବିରଜ, ଯାହାକୁ ସମସ୍ତେ ବିର ବୋଲି ଡାକନ୍ତି, ସେ ହୋଇଥାଏ ମୋର ପ୍ରଧାନ ସଙ୍ଗୀ । ଅଳ୍ପପାଠ ପଢ଼ିଛି ବିର । ବିଡ଼ି ଟାଣେ, ମାଛ ଧରେ, ଆମ୍ବ ପାରେ ଓ ଜମିଦାର ଘର ପିଲା ବୋଲି ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ବଡ଼େଇ କରେ । କହୁ କହୁ ଗରିଯାଏ, ପଦଟିଏ ଜବାବ କେହି ଦେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହାତ ତଳାଏ । ଲୋକେ ତାକୁ ଡରନ୍ତି । ବିର ମୋର ବନ୍ଧୁ । ଗୁରୁ ପରି ସବୁବେଳେ ମୋର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଥାଏ । ଏକାଠି ଉଠା ବସା, ଖେଳ, ଗାଧୁଆ, ଶିଆପିଆ । ମୋଠାରୁ ସେ ଗଳ୍ପ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ପାଏ । ନିଜେ ଅଙ୍ଗୋଲିରେଇ ଥିବା ଅନେକ କଥା ସେ କହେ । ମୁଁ ମନ ଦେଇ ଶୁଣେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ତାକୁ ଡରେ । ଏକୁଟିଆ ବେଳେ, ଯେତେବେଳେ ବିର ମୋ ପାଖରେ ନ ଥାଏ ସନ୍ଧ୍ୟା ଛପି ଛପି ଆସେ, କଣ ଗୋଟାଏ ଦୁଷ୍ଟାମି କରି ଚାଲିଯାଏ । ତାକୁ ଧରିବାକୁ ମୁଁ ପଛରୁ ଧାଏଁ, ଧରି ପାରେ ନାହିଁ । ଏମିତି ମୋର ବେଳ କଟିଯାଉଥାଏ ।

ଦିନେ ବିରଜ ଆସି ରାତିରେ ମୋର ପାଖରେ ଶୋଇଥିଲା । ମଶାରି ନ ଥିବାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ସରୁ ଚନ୍ଦର ଘୋଡ଼ିହୋଇ ଶୋଇଥିଲା । ସେ ଧନ ବଡ଼ ସକାଳୁ ମୋର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ବିରଜ ଡେଇଁ କରି ଉଠେ । ତାକୁ ନ ଉଠାଇ ମୁଁ ପଦାକୁ ଚାଲିଗଲି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଲେ । ଫେରିଲି । ଦେଖିଲି ଗୋଟାଏ କଣ କାଣ୍ଡ ନେଇ ଘର ଭିତରେ ଚଢ଼ଳ ପଡ଼ିଛି । ସନ୍ଧ୍ୟାର ବୋଉ ବିରଜୁ ହୋଇ ତାକୁ ଗାଳି ଦେଉଛନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟା ଗୋଟିଏ ଖୁଣ୍ଟକୁ ଆଉଜି କାନ୍ଦୁଛି । ବିର ଭୁନ ହୋଇ ମୁହଁ ପୋତି ବସିଛି । ମୋତେ ଦେଖି ମାଉସୀ ଭୁନ ହେଲେ । ରାଗ ପଶପଶ ମୁହଁଟା ତଥାପି ଶାନ୍ତ ହୋଇ ନ ଥାଏ ।

ପଚାରିଲି, କଣ ହୋଇଛି ମାଉସୀ ?

ସେ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ—ଆରେ ପୁଅ, ଏଇ ସନ୍ଧ୍ୟା, ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଝିଅ ହେଲାଣି, ତେର ବର୍ଷର ପିଲା, ମାନ ଅପମାନ ଶିଖିଲା ନାହିଁ । କେତେବେଳେ

ସକାଳୁ ଯାଇ, ବର ଶୋଇଛି ସେ ଘରେ, ଗୋଟାଏ ଟୋକେଇ ନେଇ ତା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଓଗାଡ଼ ଦେଇଛି ।

ମୋତେ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା । ଦିନେ କାଳେ ସନ୍ଧ୍ୟା ବଡ଼ ପାଖ ପଶେ ନାହିଁ । ତାକୁ ବାଘ ସାପ ପରି ଡରେ । ତା ସଙ୍ଗେ ଥଟ୍ଟା କରବାକୁ ସେ ମନକଲ କାହିଁକି ? ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ପରୁରଲି । ସେ କହିଲା, ମୁଁ କଣ ଜାଣିଥିଲି ବଚାଉ ବୋଲି ? ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ତମେ ସିନା ଶୋଇଛ ।

ସେଇଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ପଛରେ ମୋର ଆଖି ଗୋଡ଼ାଇ ଯାଇଥିଲା । ସେଇଦିନ ପ୍ରଥମ କରି ଅନୁଭବ କଲି ସନ୍ଧ୍ୟା ଟିକିଏ ବଡ଼ ହେଲାଣି । ସେ ସ୍ୱନ୍ଦର । ତାକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ଆଦୁର ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହୋଇଥିଲା ।

ପରାସାର ଫଳ ବାହାରିଲା । ଖବର ପାଇଲି, ମୁଁ ଦ୍ୱିଜାୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆଇ. ଏ. ପାସ୍ କରୁଛି । ସମସ୍ତେ ମୋତେ ପ୍ରଶଂସା କରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୋର ପାସ୍ ଖବର ପାଇଲାଦିନରୁ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଢଙ୍ଗାଢ଼ାରେ ଟିକିଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲି । ପାଖକୁ ଆସେ, କଥା କହେ, କିନ୍ତୁ ଥଟ୍ଟା କରେ ନାହିଁ । କିଛି କହିଲେ ସେ ହସେ, ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ ।

ବିଚର ବ୍ୟବହାରରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ପୂର୍ବପରି ବଡ଼ ଟାଣେ, କାଳରେ ହାତ ପକାଏ, ନିଜର ଗଡ଼େଇ କରି ଗସେ ।

ଭାଇ ଲେଖିଲେ ଚିଠି, ଶୀଘ୍ର ପାଟଣା ଚାଲିଆ । ଏଇଠି ବି. ଏ. ପଢ଼ିବୁ । ଯଦି ନ ଆସୁ କେଉଁଠି ରହି କିପରି ପାଠ ପଢ଼ିବୁ ଠିକ୍‌କରି ଲେଖ । ମାସକୁ ଦଶ ଟଙ୍କାରୁ ବେଶୀ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଅପା ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ଚର୍ଚ୍ଚା ବିତର୍କ କରି ଶେଷକୁ ଠିକ୍‌କରି ପାଟଣାରେ ପଢ଼ିବି ଓ ଶୀଘ୍ର ପାଟଣା ଯିବି । ସନ୍ଧ୍ୟା ଅପା ପାଖରେ ବସି ଆମର ହାନି ଲାଭ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା । କି ଖିଆଲରେ କେଜାଣି ପରୁରଲି, ବି. ଏ. ପଢ଼ିବାକୁ କଟକରେ କେତେ ଖରଚ ପଡ଼େ ?

କହିଲି, ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ଟଙ୍କା ।

ତମ ଭାଇ ଦଶ ଟଙ୍କା ଦେବେ । ବାକି ପନ୍ଦର ଟଙ୍କା ତମ ଅପା ଦେବେ । ମୁଁ ଦେଖିଛି, ତାଙ୍କ ବାକ୍ସ ଉତ୍ତରେ ବଢ଼ୁଆରେ ବିଡ଼ାଏ ନୋଟ ଲୁଚେଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

ଅପା ଗେଲରେ ତା ଗାଲରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ମାରି କହିଲା, ତମେ ତ ଭାରି ଦୁଷ୍ଟ ! ମୋ ବାକ୍ସ ଖୋଲି କାହିଁକି ଉଣ୍ଟୁଥିଲ ?

ସନ୍ଧ୍ୟା କହିଲା, ମୁଁ ଖୋଲି ନାହିଁ । ଭାଇ ଦିନେ ଖୋଲି ଟଙ୍କା ବିଡ଼ାରୁ ନୋଟ କାଢ଼ି ନେଉଥିଲେ, ମୋ ହାତୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ମନକୁ ସେ କହିଲେ, ଆଲୋ ସନ୍ଧ୍ୟା, ତୋ ନୂଆଉ ଗଣି ଜାଣେ ନାହିଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ମୁଁ ଗଣୁଛି । କହିବୁ ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ । ନୂଆଉ, ଭାଇଙ୍କୁ କହିବି ନାହିଁ, ତୁମକୁ ମୋ ଗଣ ।

କହୁଲି, ମୁଁ କହୁଦେବ ।

ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ହସିଲା । ମୁଁ ଚାହିଁଲି, ତାର ବସ୍ତ୍ରାସ ମୁଁ କେବେ ତା ନାମରେ କାହାର ପାଖରେ କହୁ ପାରିବି ନାହିଁ । କାରଣ, ସେ ଜାଣେ, ତାର ସବୁ ଥିଆ, ସବୁ ଅତ୍ୟାଚାର ଆଜିଯାଏ ମାରବରେ ସହ ପାରିଛି ।

ଅପା କଣ ଯେପରି ଭାବିଲା । କହୁଲା, ହଉ ତେବେ ସନ୍ଧ୍ୟା, ବାଳା ଟଙ୍କା ମୁଁ ଦେବି । ସନ୍ଧ୍ୟାର ଆଖି ଉଜଳି ଉଠିଲା ।

ଦୁଇ ଗୁରୁଦିନ ପରେ । ଦି ପହରେ ଭାରି ଗରମ ହେଉଥିଲା । ହଠାତ୍ କିପରି ପବନ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଖରା ବେଳଟା କଟିଲା ତାହାସ ଖେଳରେ । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ମୁଁ ଓ ଅପା ବସିଥାଉଁ, ଆରପଟେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ବରଷ । ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲୁ ଜିଦି ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ବୋହୂ ପରେ ବୋହୂ ଖାଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ ଆମେ ଭାରି ଭଲ ଶିଖି ଦେବୁଁ । ଶେଷକୁ ଅପା ବରଷ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ଆଗରେ ଉଠି ଚାଲିଗଲା । ବରଷ ମୋତେ କେତେ ପ୍ରକାର ଥିଆକରି ଦୋକାନକୁ ଚାଲିଗଲା ବଡ଼ କଣିକାକୁ । ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ତେଜନାରେ ସବୁଯାକ ବଡ଼ ସେ ଟାଣି ଦେଇଥିଲା । ପଦଟିଏ ଥିଆ କରି ସନ୍ଧ୍ୟା ଯେତେବେଳେ ଚାଲି ଯିବାକୁ ବସେ, ତାର ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖିଲି । ଟିକିଏ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଚାଲିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହୁଲା, ଆରେ, ଗୁଡ଼ ମୋ ହାତ ।

କହୁଲି, ନା ଗୁଡ଼ିକ ନାହିଁ ।

ବିନୀତ ହୋଇ କହୁଲା, ଓଃ, ମତେ କାଟୁଛି । ଗୁଡ଼, କହୁନ କଣ କହୁବ, ମୁଁ କଣ ପଳାଉଛି କି ?

ମନ ଭାବୁଥିଲା ଯାହା କହୁବାକୁ, ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ରହ ରହ କହୁଲି, ନାହିଁ ସନ୍ଧ୍ୟା, ମୋର କିଛି କହୁବାର ନାହିଁ ।

ତେବେ—?

ପାଞ୍ଚଦିନ କଟି ଗଲାଣି । ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଦୂରରୁ ଦେଖେ । ସେ ଚାହିଁ ମୋ ଆଡ଼େ, ମୁଁ ଚାହିଁ ତାକୁ । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ତାକୁ ଭାବିବାକୁ ସାହସ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେ ବି ନିଜେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସେ ନାହିଁ । କଟକ ଯିବି ଯିବି ବୋଲି ଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, ବେଶୀ ଖରା ହେଉଛି ସେଇଥି ପାଇଁ । ମୁଁ ଜାଣେ କେବଳ ସନ୍ଧ୍ୟାଗୁଣୀ ପାଇଁ । ତାକୁ ଯେଉଁକି ଦେଖେ, ଆଡ଼କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହୁଏ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଅପା ପାଖରେ ବସି ରୁମାଲରୁ ସୂତା କାନ୍ଦୁ ଥାଏ । ଗୁଲ ନେଉଟା ବେଳ । ମୁଁ ଯାଇ କହିଲି, ଅପା, ମୁଁ କାଲି ସକାଳୁ କଟକ ଯିବି । ଭଲ ପାଟଣା ଯିବାକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଅପା ତାର ସାନ ପିଲାଟିକୁ ବସ୍ତ୍ର ଦେଉଥାଏ । କହିଲା, ରହନ୍ ଆଉ କିଛି ଦିନ । ଏ ଖରାଟାରେ ଯାଇ ଏଠି ସେଠି ଚାଲିବୁ କାହିଁକି ? କଲେଜ ଖୋଲିବାର ଡେଇଁ ଅଛି ।

କହିଲା, ଯଦି କଟକରେ ପଢ଼ିବାର ହୁଏ, ବୋଉଦେଉକାକୁ ଦେଖି ଆସିବାକୁ ଥରେ ପାଟଣା ଯିବା ଦରକାର । ନାହିଁ ଯଦି ସେଇଠି ପଢ଼ିବାର ହୁଏ, ତାର ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ହେବ । ଭଲ ଯାହା ଠିକ୍ କରିବେ ।

କଣେଇଁ କରି ସନ୍ଧ୍ୟା ଗୁହଁ ଥିଲା ମୋ ମୁହଁକୁ । ରୁମାଲଟିକୁ ଜପ ଉପରେ ଥୋଇ ଅପା ଆଉକୁ ଗୁହଁଲା । ସେ ବୋଧହୁଏ ଆଶା କରିଥିଲା ପାଟଣା ଯିବାକୁ ଅପା ବାରଣ କରିବ । କିନ୍ତୁ ଅପା କହିଲା, ହଉ ତେବେ, ତୁ ଯା । ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ବେଶୀ ଦିନ ରହିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଦୁଇବର୍ଷ ପାଟଣାରେ କଟାଇ ଆ, ନୋହୁଲେ ଭାଇଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ହେବ ।

ଉତ୍ତର ଦେଲି ନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାର ମୁହଁ ଫଣଫଣ ହେଲା । ସତେକି ଗର ତମତମ ଆଖିରେ ସେ ଅପାକୁ ଗୁହଁଲା । ତା ମନର କଥା ମୁଁ ଚାହିଁଲି । ସେ କହିବାକୁ ଚାହେଁ, କହୋ, ଏତେ ଟଙ୍କା ବାକ୍ସରେ ରଖିଛୁ, ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଭାଇକୁ ଦେଇ ପାରୁନ ? ମୁହଁ ଖୋଲି ସେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ, ଉଠି ଚାଲିଗଲା । କେଜାଣି କାହିଁକି ଅପା ଘରେ ଆଉ ଫିଲିଟିଏ ରହିବାକୁ ମନ ଡାକୁ ନ ଥାଏ । ସନ୍ଧ୍ୟାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ଦୃଷ୍ଟି ଯେପରି ମତେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ, ନୋହୁଲେ ସେଇଠୁ ସିଧା ସିଧା ଉଠି ଚାଲିଆସିଥାନ୍ତୁ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଆସି କୋଳରେ ବସିଲା । ବେକରେ ହାତ ଗୁଡ଼ାଇ କହିଲା, ସନ୍ଧ୍ୟା ଅପା କହୁଛି, ତୋ ମାମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ, ତାକୁ କହ ସେ ଚାଲିଯିବ । ରଉଣୀ ଘରେ ଭାଇ କୁଆଡ଼େ କୁକୁର । ତା କଥା ମୋ ଦେହରେ ଛୁଇଁ ମାରିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ଟୋଲ କଲି । ହସିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ମୋର ନ ଥିଲା । ଅପାର ମୁହଁ ମଧ୍ୟ ମଉଳି ଗଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ସେ କିଛି କହେ ନାହିଁ ।

କେତେ କଥା ମୋ ମନରେ ଫିଲିଟି ପାଲଟି ହେଉଥାଏ । ଅପା—କାଲି ଯିଏ ମତେ ଭଲ ପାଉଥିଲା, ଆଜି ମୋ ଉପରେ ତାହା ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନାହିଁ । ପାଖରେ ଏତେ ଟଙ୍କା ରଖିଛୁ । କଟକରେ ରହି ପାଠ ପଢ଼ିଲେ କାଲେ କେବେ ତାର ସାହାଯ୍ୟ ଲେଉଟିବ ସେଥିପାଇଁ ସେ-ଚାହେଁ ମୁଁ ପାଟଣା ଯିବି ।

ଭାଇ—ସେ ମଧ୍ୟ ଉପରଠାଉଥିବା କରି ଲେଖିଛନ୍ତି ପାଟଣା ଯିବାକୁ । ପାଟଣା ଗଲେ ମନେ ପକାଇ ଦେବେ—କଲିକାଳିଆ ଭାଇ, ଉଡ଼ି ଶିଖିଲେ ଅନ୍ୟ ଗଛରେ ବସନ୍ତ । ନା, କାହାରିଠାରୁ ଆଶା କରିବି ନାହିଁ । କାହାରି ସାହାଯ୍ୟ

ଲେଉଟିବ ନାହିଁ । ଟିଡ଼ସନ୍ କର ପାଠ ପଢ଼ି ବ—ଯେଉଁକି ହେଲା ସେଇକି ।
କାହିଁକି ଏତେ ଦିନ ଅପା ଘରେ ମୁଁ ରହିଲି ସତେ ? ଦିନକରୁ ଦୁଇଦିନ
ରହିଲେ ଜୁଣିଆର ମହତ୍ତ୍ୱ ଯାଏ । ଯେଉଁକି ପୁରୁଣା ହୁଏ ସେଇକି ଆଦର କମେ ।
ଯେଉଁକି ଅଧିକ ସେ ବନ୍ଧୁଘରର କଥା ଜାଣେ, ବୁଝେ—ହାନିଲର, ଭଲମନ୍ଦ, ବାଦ-
ଛେଦ ତାର ଆଖିରେ ପଡ଼େ । ସେ ଘରର କୁଟୁମ୍ବର ଜଣେ ଅଧିକ ସେ ଜାଣେ
ସେ ବାହାରର ଲୋକ ! ଏଠାରେ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ । ସକାଳୁ ଉଠି ଚାଲିଯିବ ।
କାହାରକୁ କିଛି କହିବ ନାହିଁ, କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ ।

ସଞ୍ଜରୁ ମୁଁ ମୋର ଲୁଗାପଟା ସଜାଡ଼ିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲି, ଦାଣ୍ଡଘରେ
ଯେଉଁଠି ମୁଁ ରହେ । ବରଷ ଆସିଲା । କହିଲୁ, ସଜଡ଼ା ସଜଡ଼ି କାହିଁକି ? କୁଆଡ଼େ
ଯିବ କି ? ଥାଉ, ସେ ସବୁ କାଲି ହେବ । ଆସ ଯିବା ତୋଟା ଆଜୁ ଚାଲି ଆସିବା ।
କି ସୁନ୍ଦର ଜନ୍ମବନ୍ଧ ଦେଖିଲ !

କହିଲି, ଦେହ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ଲୁଗାପଟା ଅସଜଡ଼ା ପଡ଼ିଥିଲା, ସଜାଡ଼ି
ରଖୁଛି । ସେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ଚାଲିଗଲା ।

ଆସିଲା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ମାମୁଁ ମୋତେ କଥା କହ ।

ତାକୁ ଗେଲକରି କହିଲି, ଆଜି ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି । ଭୁ ଯା ।

ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ କେବେ ମୁଁ ପାଖରୁ ଏପରି ତଡ଼ିଦିଏ ନାହିଁ । ସେ ମନମାରି
ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ କହିଲା, ଜାଣେ ଯେ, ସନ୍ଧ୍ୟା ଅପା ତମକୁ ଚାଲି ଯିବାକୁ କହିଲା,
ସେଥିପାଇଁ ସଜାଡ଼ିଛୁ ଲୁଗାପଟା । ଯାଉଛି ବୋଉକୁ କହିବ ।

ତାକୁ ପଛରୁ ଡାକି କହିଲି, ଛି ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ତତେ ଏତେ କଥା ଚର୍ଚ୍ଚା
କରିବାକୁ କିଏ କହିଲା ? ଯା ଖେଳରୁ । ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ସେ ଚାଲିଗଲା ।

ଗଲି ଆଠଟା । ସନ୍ଧ୍ୟା ପଶିଲା ସେ ଘରେ । ଏକୁଟିଆ । ମୋର ସଜଡ଼ା
ସଜଡ଼ି କାମ ଶେଷ ହୋଇଥାଏ । ତରକିରେ ବସି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ଖଣ୍ଡେ
ଇଂରେଜି ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ୁଥାଏ । ଧରଟିଏ ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇଲୁ
ବହୁ ଉପରକୁ । ପଢ଼ାରେ ମନ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । ଆଖି କୋଣରେ ତାକୁ ଚାହିଁ
ରହିଥାଏ । ତା ମୁହଁଟି ଗମ୍ଭୀର ଦିଶୁଛି । ମନରେ ଯେପରି ସରସତା ନାହିଁ,
ତଥାପି ସବୁଦିନ ପରି ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସି ମୋ ପଛରେ ଠିଆହେଲା । ମୋ
ବାଲକୁ ଟାଣିଦେଇ କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଦୂରପାଦ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା, କାଳେ ସବୁଦିନ ପରି
ତା ପଛରେ ଧାଇଁ ଯିବ, ସେ ଚଳପରି ଛୁଟି ପଲାଇବ । ଧସପଡ଼ିଲେ କାଳେ
ତାକୁ ଟାଣି ଧରିବ, ତାର ବାଲ ଓଟାଇବ, ପିଠି ଚମୁଟିବ, ଆପଡ଼ ମାରିବ ।
ସେ ମୋତେ ଅଭିଶାପ ଦେବ, ରବିବାରରେ ଆଦୁର ହଇସା କରବାକୁ ପ୍ରୟାସ
କରିବ । ଚାଲିଯିବ କାନ୍ଦୁଣିମାନ୍ଦୁଣି ହୋଇ ।

ବାହୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଏ ସବୁ ଦୁଷ୍ଟାମୀ ତାର ଅନେକ ଦିନୁ ବନ୍ଦ ଥିଲା । ହଠାତ୍ ଅଜି ମନେ ପଡ଼ିଲା କାହିଁକି ?

ତୁଟିଝିଙ୍କା ଖାଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କିଛି କହୁଲି ନାହିଁ । ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି ନାହିଁ ଥରେ । ସେ ପୁଣି ମୋ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଆଦୁର ଥରେ ବାଲ ଟାଣିଲା । ଦୁଇଟି ଥର କେବଳ ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି, କିଛି କହୁଲି ନାହିଁ । ଏଥର ସେ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ନାହିଁ । ତାର ବିରସ ମୁହଁ ଉପରେ ମଳିନ ଦିଶିଲା । ଆଖି ଛଲଛଲ ହେଲା । ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରି କହୁଲି, ବୋଉ ତାକୁଛି, ଆସ ଜଳଖିଆ ଖାଇବ । ଜବାବ ଦେଲି, ଭୋକ ନାହିଁ ।

ସେ ତାଟକା ହୋଇ କିଛି ସମୟ ତୁନି ରହିଲା ।

ସତେକି ଡର ଡର ପଚାରିଲା, ଏଇଠିକି ଆଣିବ ?

ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ? କିଛି ତ ଖାଇ ନାହିଁ ?

ଖାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । କୁକୁରମାନେ ଅନେକ ଦିନ ଓପାସ ରହି ପାରନ୍ତି । ଶୁଦ୍ଧିତ ଏ କଣ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ ?

ଘରର ଗୁରୁଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲାଇଲା ସେ, ଝରି ପଡ଼ିଲା ଲୁହ ।

କାଲି ଯାଉଛି ସତେ ?

ତୋର ତ ସେଇ ଇଚ୍ଛା ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ଘରୁ ବାହାରିଗଲା ।

ରାତିରେ କବାଟ ଝରକା ଖୋଲି ଶୋଇଥିଲି । ବଡ଼ସକାଳୁ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଲି । ପଞ୍ଜାବ ପିନ୍ଧିଲି । ସେଥିରେ ବୋତାମ ନାହିଁ । ଜୋତା ଖୋଜିଲି ପାଇଲି ନାହିଁ । ସୁଟ୍‌କେଶ ଦେଖିଲି ଖୋଲା ପଡ଼ିଛି, ଲୁଗାପଟା କିଛି ନାହିଁ । ପାଉଁଶେନ୍, ଘଷା ଟେବୁଲ ଉପରୁ କିଏ ନେଇ ପଳାଇଛି ।

ଆରେ ନେଲା କିଏ ?

ପଦାକୁ ଆସିଲି । ସାଇକଲ୍ ଚକରେ ପବନ ନାହିଁ । ନିଶାଖି ଚାହିଁଲି, ଭଲ୍‌ଟିଉବ୍ ମଧ୍ୟ ଶୁଖି ହୋଇଯାଇଛି । ବେଲ୍ ଉପରେ ତାକୁଣି ନାହିଁ । ମୋର ଆରଣା ହେଲା, ଏ ସବୁ ସନ୍ଧ୍ୟାର କାମ । ପଞ୍ଜାବିଟା ଓଢ଼ାଇ ମୁଁ ଗଲି ତା ପାଖକୁ । ମାଉସୀଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲି । ସେ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛନ୍ତି । ମତେ ଦେଖି ପଚାରିଲେ, ବାପ, ଦେହ କେମିତି ଅଛି ରେ ? କାଲି ରାତିରେ ଓପାସ ରହୁଛି । ତୋ ଅପା ଯାଇ ଉଠେଇଲା, ମୁଁ ଉଠେଇଲି, ସନ୍ଧ୍ୟା ଯାଇ ପାଣି ଛୁଆଁଲା ତଥାପି ତୋର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ନାହିଁ ।

ମତେ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । କହୁଲି, ଭଲ ଅଛି । ପଚାରିଲି, ସନ୍ଧ୍ୟା କାହିଁ ?

କହିଲେ, ଶୋଇଛି । ସଞ୍ଜରୁ ପେଟେ ପେଟେ ହେଉଥିଲା । ଚୁଡ଼ା ଅମ୍ଳ ଗୁଡ଼ା ଏ ଖାଇଥିଲା । ଗୁରୁତର କିଛି ଖାଇନାହିଁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଖକୁ ଗଲା । କେତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଛି । ଅସଜଡ଼ା ମୁଣ୍ଡବାଳ ବସୁଦେବ ପଡ଼ିଛି ତଳିଆ ଉପରେ । ଘଡ଼ିଏ ଗୁହଁ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା । ତା ପାଖରେ ବସିପଡ଼ିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ତାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଟେକି ସୁନା କାତ ଦିଶି ଓହ୍ଲାଇ ନେଲା । ଆଉ ହାତଟିରୁ କାତ କାଢ଼ିଛି, ତାର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ହାତଟା ଟାଣିନେଇ ସେ ହସି ହସି କହିଲା, ପ୍ରଭାତ ଭାଇ, ନମସ୍କାର ! କଟକରୁ କେତେବେଳେ ଫେରିଲ ?

ତାର ପୁରୁଣା ପୁରୁଣା କଅଁଳ ଚାଲରେ ଟିକିଟିକି ଗୁପୁଡ଼ା ମାରି କହିଲା, ଗୌରବ ?

ସେ ଉଠି ବସିଲା । କହିଲା, ବେଶ୍ ହେଲା । ଭାରି କୁହାଲିଆ ପଡ଼ିଛି । ତମେ କଟକ ଯାଅ ମନା ନାହିଁ, ମୋ ଉପରେ ଦୋଷ ଦେଇ କାହିଁକି ଯିବ ? ମୋ କଥାକୁ ଛଳ କର ଉପାସେ ଶୋଇବ ?

ତୁ କାହିଁକି ଉପାସ ରହିଲା ?

ମୋ ଖୁସି ।

ଗୋଟିଏ ହାତ ଯେ ନଈଲା, ସେ କଥା ସେ ଗୁଡ଼ିପାରି ଆରହାତରୁ କାତ ଦିପଟି କାଢ଼ି ମୋ ଆଡ଼କୁ ପକାଇ ଦେଲା । କହିଲା, ବେଶ୍, ସେଇ କାତ ନେଉଯାଅ । ବକିବ, ପାଠ ପଢ଼ିବ । ପାଠଶାଳା ଯିବ ନାହିଁ । ତମ ଅପାକୁ ମାଗିବ ନାହିଁ । ସେ ଭାରି ଶ୍ରେଷ୍ଠଲୋକ ।

ତାର ହାତ ଦୁଇଟି ଟାଣିଆଣି କାତ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲା । କହିଲା, ହେଉ, ପାଠଶାଳା ଯିବ ନାହିଁ । କଟକରେ ପଢ଼ିବ । ଦରକାର ହେଲେ ଏ କାତ ମାଗିନେବ । ତୋ ପାଖରେ ଥାଉ । କିନ୍ତୁ କଟକ ଯିବାକୁ ତ ହେବ ? ମୋ ଜିନିଷ ଦେ— ।

କଟକ ଯିବ । ଆଜି ଗୁହଁ, ଯେଉଁଦିନ ମୁଁ କହିବି ।

ଥଟାକରି କହିଲା, ଏଠି ରହିଲେ ଯେ କୁକୁର ହେବ ।

ନାହିଁ ନାହିଁ, ରତ୍ନଶୀ ଘରେ ରହିଲେ କୁକୁର ହୁଅନ୍ତୁ ସିନା, ମୁଁ ତୁମର ରତ୍ନଶୀ ଗୁହଁ, ତମେ ମୋ ଘରେ ରହିବ ।

ତୁ ତେବେ ମୋର କଣ ?

ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ସେ ଉଠିଲା । ହସ ହସ ପଡ଼ିଥାଏ ଓଠରୁ ।

ମାଉସୀ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ହସ ହସ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, କଣ କରେ ପ୍ରଭାତ ?

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରଜ୍ଞାବଳୀ

କହୁଲି, କେତେବେଳେ ଯାଇ ମୋର ଘଡ଼ି, କଲମ, ବୋତାମ, ଯୋତା, ଲୁଗାପଟା, ସବୁ ଗୈରକର ଅଣିଛି ।

ସତେ ? ପାହାଁନ୍ଦାରୁ ଉଠି ଏଇଆ କରୁଥିଲ ସେ ? ପବୁରଲରୁ କହୁଛି, ପଦାକୁ ଗୁଲି ଯାଇଥିଲ । ଏଇ ଆଲମାରରେ ସବୁ ରଖିଛି । କାହାଁକି ଲେ ସନ୍ଧ୍ୟା ?

ସେ ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ କହୁଲି, କାଲି ମୁଁ କହୁଲି, ରଉଣୀ ଘରେ ଭାଇ ଯେ କୁକୁର ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ସେଇ ରାଗରେ କାଲି ସେ ଖାଇଲେ ନାହିଁ । ସଜଡ଼ା ସଜଡ଼ି କରି ରଖିଥିଲେ । କାହାକୁ ନ କହି ଅଜି ପାହାଁନ୍ଦାରୁ ଗୁଲି ଯାଇଥାନ୍ତେ ।

କାହାଁକି ତୁ ଏ କଥା କହୁଲୁ ?

କହୁ ହୋଇଗଲା ।

ଓ, ସେଥିପାଇଁ କାଲି ରାତିରେ ଉପାସ ରହୁଲୁ, ପେଟ ମୋଡ଼ୁଛି ବୋଲି କାନ୍ଦୁଲୁ ? ଆରେ ପ୍ରଭାତ, ସେଇଟାର କଣ ବୁଦ୍ଧି ହେଲାଣି ? କାହାକୁ କଣ କହିବାକୁ ହୁଏ ସେ କଥା ସେ ଜାଣିଲାଣି ନା ? ତାର କଥାକୁ ଛଳ କରୁଛୁ ପୁଅ ? ଏ ଘର କଣ ତୋର ନୁହେଁ ? ସନ୍ଧ୍ୟା କଣ ତୋ ରଉଣୀ ନୁହେଁ ରେ ? ବେଆଡ଼ା କଥା କହୁଲୁ ତ ତା କାନ ମୋଡ଼ି ଦେଲୁ ନାହିଁ ? ଟିକିଏ ରହୁ କହୁଲେ, ଗୋଡ଼ ଧର ସମା ମାଗ ସନ୍ଧ୍ୟା । ଛୁ, ଆଉ ଦିନେ ଏମିତି କହୁବୁ ?

ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅଖିରେ ଲୁହ ରୁଇଗଲା । ସେ ବନା ଆପତ୍ତିରେ ମୋ ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଡଳି ଉଠାଇ କହୁଲି, ଆରେ ତୋ କଥାକୁ କଣ ମୁଁ ଛଳ କରୁଥିଲି ? ଭାଇ ଚିଠି ଲେଖିଛନ୍ତି ବୋଲି ସିନା ଯାଉଥିଲି !

ମାଉସୀ କହୁଲେ, ଯା ସନ୍ଧ୍ୟା, ଯାରେ ପ୍ରଭାତ ଗାଧୋଇ ଅସ, ଖାଇବ । ଦିହେଁ ତ ପିଲା । କାହାର ବୁଦ୍ଧି ହେଲା ନାହିଁ । ଏଣିକି ତମର କଜିଆ ମୁଁ ଭାଙ୍ଗିବି । ଯିବଟି ତମେ ।

ଅଜି ସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ବାରିଆଡ଼ର ପୋଖରୀ । ଖରା ଦିନେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ପୁରୁଷ ପାଣି ଥାଏ । ଏ ପାଖରୁ ସେପାଖକୁ ପହଞ୍ଚି ଯିବା କେଡ଼େ କଷ୍ଟ । ବିଚିତ୍ର ପୋଖରୀରେ ଢିନଘଣ୍ଟା ପହଞ୍ଚି ପାରେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଖଣ୍ଡିଉଡ଼ା ଦେଉଛି । ଦଗହାତ ପହଞ୍ଚି ପାରେ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା କୂଳରେ ଥାଇ ଡେଶା ହଲଏ, ପାଣି ଗୁରୁରୁ ଗୁରୁରୁ କରେ । ମୁଁ ଏ କୂଳରୁ ସେ କୂଳକୁ ଥରେ ଯାଇ ପୁଣି ସେ କୂଳରୁ ଏ କୂଳକୁ ଫେରି ଆସିପାରେ ।

ଦୁଇପହରେ ବିଚିତ୍ର ଓ ମୁଁ ବାରିପଟ ଡୋରା ଓ ବୁଦ୍ଧିବୁଦ୍ଧିକା ଜଙ୍ଗଲରେ କଟାଇଲୁ । ଅପା ଘରର ଡୋରା ପରି ଏତେବଡ଼ ଡୋରା ମୁଁ କେଉଁଠି ଦେଖି ନାହିଁ । ଏ ପାଖରୁ ଡାକିଲେ ଆଉ ପାଖକୁ ଶୁଭେ ନାହିଁ । ଡୋରା ଭିତରେ

ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ସେ ବର୍ଷ ଅମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଅମ୍ଭୁଥାଏ । ପବନ ଶୀତଳ ହେଲାଣି । ଅମେ ଦହେଁ ଫେରିଲୁ । କଥା ହୋଇଥାଏ, ଅଜ ପୋଖରୀରେ ପହଞ୍ଚି ପହଞ୍ଚି ଗଲି ଅଧ ଦେବ ।

ପୋଖରୀ କୂଳକୁ ଆସି ଦେଖିଲୁଁ, ପାହାଚ ଉପରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଓଦା ସର ସର ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ବାଲ ମୁକୁଳା, ହରହର ପାଣି ବୋହୁ ପଡ଼ୁଛି । କୁମ୍ଭାଟୁଆ ଆଖି ପରି ଆଖି ଲଲ ଦିଶୁଛି । ପାଖରେ ତାର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ତାର ମଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ସେହିପରି । ଅମକୁ ଦେଖି ପୂର୍ଣ୍ଣିମା କହିଲା, ସନ୍ଧ୍ୟା ଅପା ବୋଉର ବଡ଼ ଦ୍ଵାରଟା ପାଣିରେ ହଜାଇ ଦେଇଛି । ସଞ୍ଜବେଳେ ତାକୁ ଅଇ ନାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଅମେ ଦହେଁ କେତେ ଖୋଜିଲୁଣି, ମିଳୁ ନାହିଁ । ଅଜି ତା କପାଳେ କେତେ ମାଡ଼ ଥିଲା । ଆଖି ମଲି ମଲି ସନ୍ଧ୍ୟା କାନ୍ଦିଲା ।

ବିଚିତ୍ର ହାତ ମୁଠା କରି ଧାଇଁଲା ତାକୁ ମାରିବାକୁ । ବଦମାସ୍, ଯେତେ କହିଲେ ମାନବ ନାହିଁ । ଆସିବ ଏକୁଟିଆ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିବାକୁ, ପାଇଲୁ ଏଥର ?

ବିଚିତ୍ର ହାତ ଧରି ଅଟକାଇଲା । କହିଲା, ତାର ଭୁଲ୍ ହୋଇଛି । ତାକୁ ମାରଲେ ତ ବାହାଦୁରୀ ଜଣାଯିବ ନାହିଁ । ଖୋଜିକରି ଦ୍ଵାରଟା ଆଣିଲେ ତୋର ବାହାଦୁରୀ ଜଣାଯିବ । ଗୁଲ ଖୋଜିବା ।

ଦୟାଟିଏ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ପଙ୍କ ଦଗଣି ଶେଷକୁ ମୁଣ୍ଡ ବଢ଼ିଲା । ଚନ୍ଦ୍ର ଉଠିଲେ । ମାଉସୀ ଆସିଲେ, ଅପା ଆସିଲେ, ପାଣିରେ ବେଶୀ ବୁଡ଼ିବାକୁ ମନା କରି ଗଲେ, କେହି ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବିଚିତ୍ର ଉଠିଲା । କହିଲା, ଥାଉ, ଯାଉଛି ବଡ଼ମାଙ୍କୁ କହିଦେବି । ଅଜି ମାଡ଼ ଖାଇ ମରିଯାଉ ।

ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପାଣିରୁ ଉଠିଲି । ହଠାତ୍ ନଜର ପଡ଼ିଲା ପାହାଚ କରରେ ପ୍ରାୟ ଗୁରୁ ଆଙ୍ଗୁଳ ପାଣିରେ ଘାସଗଛ କଡ଼କୁ ଦ୍ଵାରଟା ପଡ଼ିଛି । ଚେନ୍ଦ୍ର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ମାଟି ଉପରେ ପଡ଼ି ଆଲୁଅରେ ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଛି । କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ପଥର ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗାମୁଛା ଚପୁଡ଼ିଲି ।

ବିଚିତ୍ର ଲୁଗା ପାଲଟି କହିଲା, ଦାୟିତ୍ଵରେ ପଙ୍କ । ଯାଉଛି ବଡ଼ମାଙ୍କୁ କହିବି । ପିଠିରେ ଗୁଲ ପିଇ ବସିଥା ଲେ ସନ୍ଧ୍ୟା । ବିଚିତ୍ର ଗୁଲଗଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା କହିଲା ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ, ମୁଁ ଯାଉଛି ଦାଦକୁ ମନା କରିବି । ତୁ ମାମୁଁକୁ କହ, ଆଉ ଟିକେ ଖୋଜୁ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଗୁଲଗଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଦୁଇ ପାହାଚ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ କହିଲା, ପ୍ରସ୍ତୁତ ଭାଇ, କଣ କରିବି ? ବୋଉ ଗାଲିଦେବ, ବଡ଼ ଭାଇ ମାରିବେ । କଣ କରିବି ? ତମେ ଆଉ ଏବେ ଖୋଜ ।

ବାହୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଖୋଜିଲେ ଅଉ ମିଳବ ନାହିଁ । ମୋ ଦେହ ଶୀତେଇଲଣି । ଛକ
ଉଠୁଛି, ଅଉ ଧରେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଲେ ଜର ହେବ । ପର ଘରେ
ଜର ହେଲେ କିଏ ମୋ ସେବା କରିବ କହିଲୁ ? କିଏ ମୋ ଗୋଡ଼ ଘଷିବ ?

ମୁଁ ପଛେ କରିବି ।

ଯଦି ମରିଯାଏ—

ମରିବ ନାହିଁ ପ୍ରଭୃତ ଭାବ—

ଯଦି ମୁଁ ହାରଟା ଖୋଜି ପାଏଁ ମତେ ବର ବୋଲି ଡାକିବୁ ତ ?

ହଁ ହଁ, ତମେ ଯାହା କହିବ, ମୁଁ ମାନିବି । ତମେ ଜଳନ୍ତି ଖୋଜ । ବର
ଭାରି ବୋଉକୁ କହି ଦେବଣି । ସେ ଆକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ତାକୁ ଉପରକୁ ଯିବାକୁ କହିଲି, ସେ ଗଲା । ହାରଟିକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ
ଆଣି, ହାତରେ ଧରି ପୁଣି ପାଣିରେ ପଶିଲି । ଦୁଇ ଭିନ୍ନ ଥର ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼ାଇ ବେକେ
ପାଣିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଡାକିଲି, ସନ୍ଧ୍ୟା, ହାର ମିଳୁନାହିଁ । ପାଖକୁ ଆ ।

ସେ ପାଣି କୂଳକୁ ଓଢ଼ାଇ ଆସି ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା, ପାଇଲଣି କି କଣ ?
ସତ କହ ।

ଇସ୍, ଦେହରେ କେତେ ପକ୍ଷ ଲାଗିଛି । ଆ ଏଇଠିକି, ମୋ ପାଖକୁ ।
ହେଇ ଦେଖ୍ ହାର ।

ହାତ ଟେକି ତାକୁ ହାର ଦେଖାଇଲି । ଖୁସି ହୋଇ ସେ ପାଣି ଭିତରକୁ
ପଶି ଆସିଲା । ହାତ ବଢ଼ାଇ କହିଲା, ଦଥ ।

ମୁଁ ତାକୁ ପାଖକୁ ଆଉଁଜାଇ ଆଣି କହିଲି, ଦେବି ନାହିଁ ତ ହାର । ଆଗ
କହ, ମତେ ତୁ ବାହା ହେବୁ ? କହ ।

ବିଲମ୍ବ ନ କରି କହିଲା, ହଁ ।

ତାର ବେକରେ ହାର ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲି । ଦେହରୁ ମୁଣ୍ଡରୁ କାଦୁଅ ଧୋଇ,
ତାର ମୁଣ୍ଡକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି ଗାଲରେ ବୋକ ଦେଇ କହିଲି, ହେଲା ତ,
ଆଜିଠାରୁ ତୁ ମୋର କନ୍ଦା, ମୁଁ ତୋର ବର । ଗୁଲ ଉପରକୁ, ଧଣ୍ଡା ହେବ ।
ଲୁଗା ଚପୁଡ଼ି ଦହେଁ ଉଠିଲୁ ପୋଖରୀ ଦୁଡ଼ାକୁ । ଘରଆଡ଼ୁ ମାଉସୀ, ଅପା ଓ ବଡ଼
ଆସୁଛନ୍ତି ।

ସନ୍ଧ୍ୟାର ହାତ ଚାପି କହିଲି, ଆଇଲେ ଲେ—

ଆସୁ । ହାର କଣ ହୁଅନ୍ତି କି ? ଗୁଡେଇ ଦେଇ ତମକୁ ସବୁ ପାଣିରେ
ବୁଡ଼ାଉଥିଲା ନା, ବୋଉଜା ମୁଁ କହିବି ଯେ ।

ଅଉ ଦୁଇ ଗୁରୁଦିନ ମୁଁ ରହିଥିଲି । ନିଫକୋତରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା
ଗପ ଶୁଣିଲି । ଦହେଁ ମୋର ଯନ୍ତ୍ର ନଥିଲା । ମଝିରେ ମଝିରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଟିକିଏ ଦୁଷ୍ଟାମି
କରେ । ପାଉଁଶରୁ କାଳି କାଢ଼ି ପାଣି ପୂରାଇ ରଖେ । ଘଣ୍ଟାକୁ ଦୁଇଘଣ୍ଟା

ଲେଟ୍ କର ଗପ କହିବାକୁ ଡାକେ । ତେଲ ବୋଲି ପାଣି ଦିଏ ଲଗାଇବାକୁ । ଲୁଣ ପକାଇ ଗୁଡ଼ା ଅଣି ଦିଏ । ପାନ ଭିତରେ ଦିଏ ଲଙ୍କା ମରଚ ମଞ୍ଜି । ମୁଁ ବିରକ୍ତ ନ ହୋଇ ତାର ମନେ ପକାଇ ଦିଏ, କିଲେ, ସେଦିନ କଣ କହିଥିଲୁ ପୋଖରୀ ଭିତରେ ? ପାଣି ଶୁଣିଛି, ମାଛ ବେଙ୍ଗ ସମସ୍ତେ ଶୁଣିଛନ୍ତି, ଗୁନ୍ଦ ଦେଖିଛି—

କହେ, ମଣିଷ ତ କେହି ସାକ୍ଷୀ ନାହିଁ ?

ମୁଁ କହେ, ମୋର ସାକ୍ଷୀ ତୁ ଅଉ ତୋର ସାକ୍ଷୀ ମୁଁ । ଆମେ କଣ ମଣିଷ ନୋହୁଁ ?

ତୁନ ରହେ ।

ତୁନ ରହିଲୁ ଯେ ?

ଅଉ କଣ ବର ବର ବୋଲି ପାଟି କରବ ? ଥେଇ ଥେଇ ହୋଇ ନାଗବ ?

ଖିଲ୍ ଖିଲ୍ ହୋଇ ହସେ । ତାକୁ ଗେଲ କରବାକୁ ପାଖକୁ ଟାଣେ । ସେ ଉଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇ କହେ, ତା ହେଲେ ତମ ପାଖକୁ ଆସିବ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ତାକୁ ଗ୍ରହଣକର୍ତ୍ତା ।

ଯେଉଁଦିନ ସକାଳେ ବିଦାବିଦ ହୋଇ କଟକ ଆସିବାର କଥା, ଅପା ମୋତେ ଦଶ ଟଙ୍କାର ଦିଶନ୍ତି ନୋଟ ବଡ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲା, ଭାଇଙ୍କ ପାଖରୁ ଟଙ୍କା ଆସିବାକୁ ଡେଇଁ ଦେବ । ଏତକ ରଖିଥା, ଖରଚ କରିବୁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଦେଖିଲା ତା ମୁହଁଟା କିପରି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅପାଠାରୁ ଟଙ୍କା ନେବି ଏକଥା ଯେପରି ସେ ସହ ପାରୁ ନାହିଁ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ସେ ଉଡ଼ିଲା ଆଖିରେ କଣେଇଁ ଗୁହଁଲା । ତେର ବରଷର ପିଲା ଟିକିଏ, ତାର ବିରକ୍ତ ଭାବକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲୁ, ଅପା ମି, ମୋ ପାଖରେ ତ ଟଙ୍କା ଅଛି, ଏଣେ ତେଣେ ଚାଲିବି, ବରଂ ତୋ ପାଖରେ ଥାଉ । କଲେଜ ଖୋଲିଲେ ମୁଁ ଆସି ନେଇ ଯିବି, ନୋହଲେ ଲେଖିବି ତୁ ପଠେଇ ଦେବୁ ।

ଅପା ରାଜ ହେଲା । ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ମୋ ମୁହଁ ପୋଛୁ କହିଲା, ଯେଉଁଠି ରହିବୁ, ଶୀଘ୍ର ଚାଲି ଦେବୁ ।

ମୁଁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲା ବେଳକୁ ଦାଣ୍ଡଘର ପାଖେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଶୁଖିଲା ମୁହଁ କାନ୍ଦିଲା କାନ୍ଦିଲା ଦିଶୁଥାଏ । ମୋ ହାତକୁ ଖଣ୍ଡେ

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ରୁମାଲ ବଢାଇ ଦେଇ କହିଲା, ନଥ, ତମକୁ ରାଣ ଅଛି କଟକରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଆଗରୁ ଖୋଲିବ ନାହିଁ ।

ପକେଟରେ ରଖିଲା । କାଳେ ତା ଆଖିର ଲୁହ ମୁଁ ଦେଖି ପକାଇବି, ସେଥିପାଇଁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ସେ ଚାଲିଗଲା ।

କଟକ ଆସି ରୁମାଲ ଖଣି ଫିଟାଇଲା । ପାଞ୍ଚଟଙ୍କାର ନୋଟ ଖଣି ଏ ଗଲ ପଡ଼ିଲା ତା ଭିତରୁ ।

ଏ ଭିତରେ ଦୁଇବର୍ଷ କଟିଗଲାଣି । କଟକ କଲେଜରେ ବି. ଏ. ପଢ଼ି ପାସ୍ କରି ସାରିଛି । ଟଙ୍କା ପଇସାର ବିଶେଷ ଅଭାବ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ମାସକୁ ମାସ ଭାଇ ଯାହା ଦେବାର ତ ଦିଅନ୍ତି, ମୁଁ ନଜେ ଟିଉସନ୍ କରେ । ମେସ୍‌ରେ ଥାଏ । କୌଣସିମତେ ତଳ ଯାଏ । ଅପାଠାରୁ କେବେ ମୁଁ ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ଲେଉଟିନାହିଁ, କିମ୍ବା ସେ ନଜେ କେବେ ଟଙ୍କା ପଠାଇ ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ବିଶେଷ ଅଭାବ ପଡ଼ିଲେ, ଟଙ୍କା ଖୋଲି ସନ୍ଧ୍ୟା ଦେଇଥିବା ରୁମାଲଟି ମୁଁ ଖୋଲେ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ରୂପ ଆସି ଆଖି ଆଗରେ ଠିଆହୁଏ । ସୁଣି ରୁମାଲଟି ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ରଖିଦିଏ । ଅଭାବ କୌଣସି ମତେ ଦୂର ହୋଇଯାଏ ।

ଅପାଘରକୁ ଯିବାକୁ ବରବର ମନ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୁଇବର୍ଷ ଭିତରେ ଗୃହ ପାଞ୍ଚ ଥରରୁ ବେଶୀ ଯାଇନାହିଁ । ଟିଉସନ୍‌ରେ ବେଶୀବେଳ ନଷ୍ଟହୁଏ, ତେଣୁ ଛୁଟିହେଲେ ପାଠରେ ମନଦିଏ । ଅଭିମାନ କରି ଅପା ଲେଖେ, ବାଟ ପାଞ୍ଚକୋଶ, ମଝିରେ ତ ନଇପାରିଥା ଖାଲି, ସାଇକେଲରେ କେତେବେଳ ବା ଲଗନ୍ତା ? ସନ୍ଧ୍ୟା ଲେଖେ, ନ ଆସିଲେ ନାହିଁ, କିଏ ଝୁର ମରୁଛି କି ତମର ଲାଗି ? ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଲେଖେ, ନଷ୍ଟେ ଆସିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକା କଥାରେ ଉଦ୍‌ବିଦିଏ, ଆସନ୍ତା ଛୁଟିରେ ଯିବ ।

କେତେ ଆସନ୍ତା ଛୁଟି ପଛରେ ପଡ଼େ । ଯାଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ଦିନେ ଦିନେ ସମସ୍ତେ ମୋର ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଛୁଟି ନ ଥିଲେ ବି ଚାଲିଯାଏ ସଞ୍ଜକୁ । ରାତିଟି ରହି ପରଦିନ କଲେଜ ଖୋଲିବା ଆଗରୁ ଫେରେ । କି ଆନନ୍ଦରେ କଟେ ! ପ୍ରତିଥର ଦେଖେ, ସନ୍ଧ୍ୟା ବଡ଼ ହୋଇ ଚାଲିଛି, ଆଉ ହେଉଛି ଦିନୁ ଦିନ ସୁନ୍ଦର । ବ୍ୟବହାରରେ ବେଶୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖେ ନାହିଁ । ସେମିତି ମନ-ସରସା କଥା, ପ୍ରାଣ-ମୂଲକା ହସ, ସେମିତି ଥଟ୍ଟା ନକଲ । କେବଳ ଟିକିଏ ଗାନ୍ଧୀର୍ଯ୍ୟ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆବୃତ କରୁଛି ତାର ମୁହଁ । ଲଜ୍ଜାରେ ରଙ୍ଗିଲା ହେଉଛି ତାର ଗାଲ । ଆଖିରେ ଭରିଆସୁଛି ଗୋଟାଏ କପର ମୋହନା ଶକ୍ତି, ଯାହାକୁ ଚାହିଁଲେ ଆଖି ଆଉ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ ।

ଏଇ ଗୃହଥରରେ ଦିନକରୁ ଦୁଇ ଦିନ କେବେ ରହୁ ନଥିଲି । ଗତଥର ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମା ବେଳେ ଥରଟିଏ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ମିନଟ ପାଇଁ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା ପୋଖରୀ ପଛ ଆମ୍ଭ ତୋଟା ତଳେ, ଗୋଧୂଳି ସମୟରେ ।

ସେହି ଦିନ ସକାଳେ ଭଣୋଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ଭାଷା ହେଉଛି, କାନ୍ଥକୁ ଆଉଁଳି ସେ ବସିଛନ୍ତି ଟିକିଏ କରକିଆ ହୋଇ, ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆଗରେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଲୁଚି ଲୁଚି ବାରଣ୍ଡା ବାଟେ ଆସିବାର ଦେଖିଲି । ସନ୍ଦେହ କର ସତର୍କ ଘୁଲିଲି । ସନ୍ଧ୍ୟା ମୋ ଆଡ଼କୁ ପିଚକାର ଦେଖାଇ ଯେପରି ମାରବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଡ଼େଇ ଗଲି । ନାଲିପାଣି ସିଧା ଭଣୋଇଙ୍କ ଦେହରେ ପଡ଼ିଲା ।

ସେ ପାଟିକର ଉଠିଲେ । ମୁଁ ହୋ ହୋ ହୋଇ ଦୂସିଲି । ଘଟଣାଟା ଜାଣିପାର ସନ୍ଧ୍ୟା ପିଚକାରଟା ପକାଇ ଦେଇ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଉଥିଲା । ଲୁଗା ଛନ୍ଦୁର ହୋଇ ମୁହଁମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଛୁଟି ଆସିଲି, ତାକୁ ଉଠାଇଲି । ଅପା, ମାଉସୀ, ବିଚ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ଭଣୋଇ ମଧ୍ୟ ରଙ୍ଗ-ସୁଡ଼ୁ ହୋଇ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ପଡ଼ିବା ଦୁଃଖରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଳେଇ ପଡ଼ିଲା ସନ୍ଧ୍ୟାର ।

ସେହି ଦିନ ଗୋଧୂଳୀ ବେଳେ, ପୋଖରୀ ପଛ ଆମ୍ଭ ତୋଟା ତଳେ ମୋତେ ଦେଖି ସେ ଠିଆ ହେଲା । ପଚାରିଲି, ଆଦାତ ଲାଗି ନାହିଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ? ଗଛ କାଟିଲା ପରି ପଡ଼ିଲା ଯେ !

କହିଲା ଲଜେଇ ଲଜେଇ, ନା । ତମେ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ । ଭୁଲ କଣ ମନେ କରୁଥିବେ କହିଲୁ ?

କିଛି ନାହିଁ । ଭୁଲ ହେଲା ତୋର, ମୁଁ ହେଲି ଦୁଷ୍ଟ । ବାଃ—

ପଚାରିଲା, ତମେ କଣ ସତରେ କାଲି ଚାଲିଯିବ ? ପରାସା କେବେଠି ସରିଲାଣି, ରଦ୍ଦନ ।

ତାର ଅନୁରୋଧ ଭାଙ୍ଗି ଚାଲିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଛି କାଲି ସକାଳୁ ଯିବ, ରହବାକୁ ଲଜ ମାଡ଼ିବ । ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ସେ କଥା ବୁଝେଇ ଦେଲା । ମୋର ଅସୁବିଧାଟା ସେ ବୁଝିଲା । ହସି ହସି କହିଲା, ଘରେ ଗୋଡ଼ ନ ଦେଉଣୁ, ‘କାଲି ଯିବ’ ‘କାଲି ଯିବ’ ବୋଲି ଗପି ହୁଅ କାହିଁକି ? ମୁଁ ଭାବେ, ତମକୁ ଏଠି କିଏ ମାର ଗୋଡ଼ାଏ ।

ଟିକିଏ ରହ କହିଲା, ସେଇ ଯେଉଁ କଥାଟା ଦୁଇ ବର୍ଷ ତଳେ ତୁ କହିଥିଲୁ—ଭଉଣୀଘରେ ଭାଇ କୁକୁର, ସେହି କଥାଟା ମନେପଡ଼େ, ଲଜ ମାଡ଼େ ।

ନିଃସଙ୍କୋଚରେ କହିଲା, ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ମୁଁ କହିଥିଲି । ମନେ ଥିବ ତ ?

ଅଛି ।

ତେବେ ଲଜ କାହିଁକି ? ପୁଣି କେବେ ଆସିବ ?

ଯେବେ ତୁ ମନେ ପକାଇବୁ ।

ଗୋଟାଏ ଅଡ଼ୁ ବଡ଼ ଟାଣିଟାଣି ବତ ଓ ଆଉ ଅଡ଼ୁ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ତାକି ତାକି ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଆସିଲା । ଆମର କଥା ଅଧା ରହିଗଲା ।

ଦୁନିଆରେ ଏମିତି ସବୁ କଥା ଅଧା ରହିଯାଏ ।

ଅପା ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଚଠି ପାଇଲୁ । ଦୁହେଁ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯିବାକୁ, ନିଶ୍ଚୟ ଯିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ମୋଟେ ଛଅଦିନ ରହିଲା ରଜ—ଜୁନମାସ ଦଶ ତାରିଖରେ । ଜୁଲାଇରେ କଲେଜ ଖୋଲିବ । ଏମ୍. ଏ. ଓ ଲ. ଏକା ସଙ୍ଗେ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବି ବୋଲି ବରୁଛିଛି । ଭାଇ ଗୁରୁର ଖୋଜିବାକୁ ଲେଖିଲେଣି । ସେ ଆଉ ପଢ଼ିବାକୁ ଟଙ୍କା ଦେବେ ନାହିଁ । ଭାବନା କଣ ? ହାତରେ କିଛି ଟଙ୍କା ଅଛି । ପୁଣି ଟିଉସନ ଗୁରୁବ । ଦେଖାଯିବ ତେଣିକି ।

ରଜକୁ ଥରେ ନ ଗଲେ ଆଉ ସହଜରେ ଯାଇ ହେବ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ଅନୁତଃ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାର ରୂପଟି ଆଖି ଆଗରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା—ସତେ ଯେପରି ‘ସେ ତାକୁଛି । ଅନ୍ଧାର ଥରେ ଚଠିଖଣି ପଡ଼ିଲି । କାମରେ ମନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଯେଉଁ ମେଷ୍ଟରେ ମୁଁ ଥାଏଁ, ତହିଁର ପ୍ରାୟ ସବୁ ବନ୍ଧୁ ନିଜ ନିଜର ଗ୍ରାମକୁ ଗୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏକା ରହିଯାଇଛି ।

ହଁ, ଆମେ ଗରବ । ଦୁଃଖ ହେଲା ମନରେ । କେଉଁ ଆଶାରେ ବାମନ ହୋଇ ଯେକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇବ ? ସନ୍ଧ୍ୟା ମତେ ଭଲ ପାଏ । ମୋର ମନଟା ବି ସବୁବେଳେ ଛୁଟିଥାଏ ତାର ପଛରେ । ଦୁନିଆରେ ସୁଖରେ ରହିବାକୁ ହେଲେ, ଟୋକା ବୟସର ଏଇ ଭଲପାଇବାଟା ତ କେବଳ ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ ! ଯାହାକୁ ପାଇବାର ଆଶା ନାହିଁ, ତାର ପଛରେ ଲଗାମ-ମୁକୁଳା ମନକୁ ଧାଇଁବାକୁ ଶୁଭଦେଲେ ସାର ଦୁଃଖ, ଦୁଃଖ, ଯନ୍ତ୍ରଣା । ଲୋକହସା ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଦୁର୍ନାମ ରଟେ । ଏ ସବୁ ବାରତ୍ତରେ କି ଆନନ୍ଦ ଅଛି ?

ସନ୍ଧ୍ୟା ବଡ଼ ଘରର ଅଲୁଅଲ ହୁଅ । ତାକୁ ମୋ ପରି ସାଦା ସମ୍ବଳସ୍ଥାନ ବାଟର ବାଟୋଇଟା ହାତରେ ଟେକି ଦେବାକୁ କିଏ ବା ଆଗେଇ ଆସିବ ? ଯାହାକୁ ଶୁଣି ଏ ଭଲ କରି ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ କି ଖଣ୍ଡେ ଭଲ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ, ଯାହାକୁ ରଖିବାକୁ ପରର ଓଳିତଲେ ମୁଣ୍ଡନୋଇଁ ଠିଆ ହେବାକୁ ହେବ, ତାକୁ ଭଲ ପାଇବାର ମୋର କି ଅଧିକାର ଅଛି ?

ସନ୍ଧ୍ୟା ପିଲା । ଉତ୍ତେଜନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ତାର ମନ । ଭାବି ଚିନ୍ତି ଶୁର କରିବାର ବୟସ ତାର ହୋଇନାହିଁ । କାହିଁକି ତା ମନରେ ଆଉ ଉତ୍ତେଜନା ଅଣିବି । ପିଲାଦିନର ଘରକରଣା ଖେଳ ପରି, ଯହିଁରେ ଭାଇ ଦୁଃଖ ଓ ଭଉଣୀ ଦୁଃଖ କନିଆଁ, ସେମିତି ଆମେ ଖେଳିଥିଲୁଁ ଅଜିଯାଏ । ସେ

ଖେଳ ଅଳଠାରୁ ଭାଙ୍ଗୁ । ଭାଇ ଭଉଣୀ ଯେପରି ପରସ୍ପରକୁ ଭଲପାନ୍ତି, ଅମର ଭଲ ପାଇବାଟା ସେଇକିରେ ଅବଦ୍ଧ ରହୁ । ମୁଁ ଯିବି, ସୁବିଧା ପାଇଲେ ଏଇ କଥା ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଇ ଆସିବି ।

ଯେତେ ଯାହା ବିଚାର କଲେ ମଧ୍ୟ ମନଟା ବାହୁନ ଉଠେ । ଗଗ ଦ୍ଵୟ ତାର ଉପରେ, ଯିଏ ସମାଜରେ ଧନୀ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିନ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟା ଆସି ଖେଳିଯାଏ ମନଗହନର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ । ଆଖିରୁ ଝରେ ଲୁହ । ଅହା, ଗରବ ଘରେ ଜନ୍ମ ହେଲି କାହିଁକି ? ପେଟ ପୋଷିବାକୁ ଯାହାର ସମ୍ଭଳ ନାହିଁ—

ଗୃହଦିନକାଳ ନିଜ ଭିତରେ ନିଜେ ମୁଁ କେତେ ବାଦ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଛି । ବାରମ୍ବାର ସ୍ଥିର କରୁଛି ଆଉ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ମନରେ ଥାନ ଦେବି ନାହିଁ । ତା ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହିବି । ଦୁହେଁଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ନିଆଁ ଜଳୁଛି, ସେ ନିଆଁ ପ୍ରବଳ ହେବା ଆଗରୁ ଲିଭାଇ ଦେବା ଭଲ । ନୋହୁଲେ ପୋଡ଼ି ମରିବାହିଁ ସାର ହେବ ।

ଏତେ ତର୍କ ଏତେ ବିଚାର କରି ମଧ୍ୟ କିପରି ଯେ ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଖକୁ ଅପାଘରକୁ ଟାଣିହୋଇ ଗଲି, ମୁଁ ଆଜି ଭାବିଲେ ନିଜେ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ ।

ସେ ଦିନ ସଜବାଜ, ପହୁଲି ରଜର ଆଗ ଦିନଟା ।

ସାତୋଟି ଦିନ ମୋଟେ ରହୁଛି, ଲାଗିଥିଲା ସାତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି । ଦିନ ଗୁଡ଼ିକ ଜଣା ଯାଇନାହିଁ । ଦୋଳଖେଳ, କଉଡ଼ି, ତାଆସ, ଡୁଙ୍ଗୁ । କେତେ ଗପ, ଥଟ୍ଟା ତାମସା ହସ । ନିଃସଙ୍ଗୋତ ନିର୍ଭୟ ଭାବ । କେତେ ଆଦର, ଯତ୍ନ, ପିଠାପଣା । ଅନ୍ୟମାନେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ବେଶୀ ବେଳ କଟିଛି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଦୁଇଟି ଆସା ଭିତରେ କେତେ ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୋଇଛି, ଗୁହାଣୀରେ, ହସରେ, ପଦେ ପଦେ ନିଶ୍ଚୟ କଥାରେ, ଥଟ୍ଟା ତାମସାରେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ବୁଝିଛି ମରମର ବେଦନା, ଆଶା । ବୁଝିଛି ମୁଁ । କେତେ ଗୁହାରି କରୁଛି ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖେ ମନେ ମନେ ।

ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି—ମୁଁ ଗରବ, ନିଷ୍ଠୁର୍ଣ୍ଣ । ଦୁଇଟି ତଳ ତଳ ଆଖି, ସୁନ୍ଦର ରୂପ, ଦେବା ପ୍ରତିମାର ପଦଟିଏ କଥା, ଦରହସିଲା ନାଲି ଟୁକୁ ଟୁକୁ ହସ ପାଖରେ ନିଜକୁ ମୁଁ ପାସୋରି ଯାଇଥିଲି । ସେ ମୋତେ ଭଲପାଏ, ମୋର ପ୍ରାଣ ତାକୁ ପାଇବାକୁ ଗୃହେଁ ଏତିକି ଯେପରି ସତ୍ୟ, ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅମର ମିଳନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସତ୍ୟ, ଏପରି ଧାରଣା ମୋର ହୋଇଥିଲା । ଦିନ ଗୁଡ଼ିକ ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ସାହରେ କଟିଯାଉଥିଲା ।

ବର୍ଷା ହେଉଥାଏ । ରଜ-ମଉଜଟା ସତେ କି ନଷ୍ଟ କରିଦେବ । ବତାସ । କେତେବେଳେ ଗର୍ଜିଉଠେ ମେଘ । ଦିପଦ୍ରେ ସଞ୍ଜର ଅନ୍ଧାର ଘନେଇ ଆସିଥାଏ ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ପ୍ରହ୍ଲାଦଲୀ

ବିଷାଦ ହରିପଡ଼ୁଥାଏ ଅକାଶରୁ । ବମର୍ଷ-ଭାବ ଆସୁଥାଏ ମନରେ । ଭଲ ଲଗୁ ନ ଥାଏ ।

ମାଉସୀଙ୍କର ଶୋଇଲାଘରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ କଉଡ଼ି ଖେଳୁଥାଉଁ, ମାଉସୀ, ଅପା, ମୁଁ, ବିତ, ସନ୍ଧ୍ୟା, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଆଉମାନେ । ଜମି ଆସିଥାଏ ଖେଳ । ଗୋଟିଏ ପାଖେ ସାର ଗୁଲୁଥାଏ ଅପା ଓ ଆଉପାଖେ ବିତ । ଜିଦା ଜିଦ । ଆଉମାନେ ସବୁ ଦାନ ପକାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଦଥର ଭଉଜ ଦୁଇପକ୍ଷର ସେନାପତି, ଅନ୍ୟମାନେ ସେନିକ । ହାର ଜିତ୍ରେ ଭାଗ ନେବେ ସମସ୍ତେ, କିଏ ଦୃଷିବ କିଏ ପୁଣି ମୁହଁ ଶୁଖାଇବ ।

ମାଉସୀ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲେ, ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ—ଆରେ ପ୍ରଭାତ, ଭୁ ପରା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପାଶ୍ କରନ୍ତୁ ? ଏଇଠୁ ପାଠ ସରିଲା ନା ଆଉ ଅଛି ?

କହିଲି, ମାଉସି, ପାଠ ସରେ ନାହିଁ । ଅକାଶର ତାରା ଯେମିତି ଗଣି ହୁଏ ନାହିଁ, ପାଠ ଯେମିତି କଲି ହୁଏ ନାହିଁ । ଭାବିଛୁ ଆଉ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପଢ଼ିବି, ସଦି ପୁରୁଷା ହୁଏ ।

ମାଉସୀ ଓଠ ନେପେଡ଼ି କହିଲେ, ବେଶି ଗୁଡ଼ାଏ ପଢ଼ି ଆଉ ଲଭ କଣରେ ବାପ, ଏଥର ଗୁଳିର ବାକିର ଖୋଜ, ପଇସା ଉପାର୍ଜନ କର, ମାଣେ ଗୁଣ୍ଠେ ଯେଉଁଠି ହେଲେ ସମ୍ପତ୍ତି, ଭଲ ଘର ଖଣ୍ଡେ କର । ଏମିତି ଅଭେକାଙ୍କ ପରି କେତେଦିନ ଚଳିବ ? ବାପରେ, ନିଜର ହୋଇ ସମ୍ପତ୍ତି ନ ଥିଲେ ସବୁବେଳେ ପର ହାତକୁ ଗୁହଁ ରହୁଥିବ ସିନା ! ଟିକିଏ ଚୁପ୍ ହୋଇ ପୁଣି କହିଲେ, ବାପ ଅଜାଙ୍କର ନାମ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ସମ୍ପତ୍ତି ଲୋଡ଼ା । ଟଙ୍କା ସଞ୍ଚିଲେ ଲାହାର ଆଖିକୁ ଦିଶେ ନାହିଁ । ଗୁଣ୍ଠେ କି ବଞ୍ଚାଏ ଜମି କିଣିଲେ ସମସ୍ତେ ଦେଖନ୍ତୁ, ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତୁ । କାଲି ପୁଣି ହାତକ ଦହାତ ହେବ କିପରି ରେ ? ବୋହୂ ଆସି ଗଛମୂଳେ ବସିବ ନାହିଁ ତ ? ବେଳ କଣ ଗୁହଁ ବସିବ ? ମୋ ସାନକୁହା ମାନ, ଯେଉଁଠି ଦେଖି ଗୁଳିରବାକିରରେ ପଶି ଯା ।

କଥାଟାକୁ ସେଇଠି ଶେଷ କରି ଦେବାକୁ ପ୍ରତିବାଦ ନ କରି କହିଲି, ସେଇଆ କରିବାକୁ ହେବ । ତା ଛଡ଼ା ତ ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ଯେତେ କଷ୍ଟକରି ତମେ ପାଠ ପଢ଼ିବୁ, ଠାକୁରେ ନିଷ୍ଠୟ ତମର ଗୁଡ଼ାରି ଶୁଣିବେ । ତମେ କେବେ ଦୁଃଖ ପାଇବ ନାହିଁ ରେ ।

ଭୁନ ହେଲେ । ଏତେ କଥା ହଠାତ୍ କହିବାର କଣ କାରଣ ଥିଲା ମୁଁ ଜାଣି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବେଳ ନ ଥିଲା ସେତେବେଳେ । କଣେଇ ଗୁହଁଲି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ । ତାର ମୁହଁଟା କିପରି ମଳିନ ଦେଖାଗଲା । ବୁଝିଲି, ମୋର ଦରିଦ୍ରାବସ୍ଥାର ବୟାନ କରି ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ଆଣିବାକୁ ସେ ଏପରି କହି ନ ଥିଲେ, ବରଂ ମତେ ସତର୍କ ହେବାକୁ ସେ ଇଚ୍ଛା କେଉଁଥିଲେ ।

ମାଉସୀଙ୍କର ସଦାନୁଭୂତ କଥା କେଇ ପଦର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯାହା ଥାଉ, ମତେ କିପରି ମାଡ଼ ମାରିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଶୁଣିଲେ ଆଉ କୌଣସି ଅନନ୍ଦରେ ଯୋଗ ଦେଇନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖେ ଥାଏ, ମିଶେ, କିନ୍ତୁ ଯେପରି ନିଜକୁ ମୁଁ ଏକୃଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ମନରେ ଗୁରେଇ ଭୁରେଇ ହେଉଥାଏ ଗୋଟିଏ କଥା, ମୁଁ ଗରିବ, ମୁଁ ବାମନ । ଓହ୍ଲ ସଙ୍ଗେ ବଣଭୁଆ ପରି ବାଇ ହେଉଛି କାହିଁକି ? କାହିଁକି ମନରେ ଅଲଗା ନିଆଁ ଜଳାଇଛି ?

ଯୁଆଡ଼େ ଗୃହେଁ ଦେଖେ ଗୃହଆଡ଼େ ବଡ଼ଲେଙ୍କାର ଗ୍ରାସା ମରିଛି । ପବନରେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ବଡ଼ଲେଙ୍କା ଖେଳି ବୁଲୁଛି । ଏଇ ମୋର ଅପା, ଏଇ ମୋର ଭଗଜା ଭାଣ୍ଡିକମାନେ, ସେମାନେ ବି ବଡ଼ଲେଙ୍କାର ଆବଦ୍ଧାଓ୍ଵାରେ ପଶି ଗଲେଣି । ସନ୍ଧ୍ୟା ବଢ଼ିଛି ଏଇ ଘରର ପାଣି ପବନରେ, ଏଇ ବଡ଼ଲେଙ୍କାର ପରିସ୍ଥିତି ମଝିରେ । ଆରେ, ଆରେ, ମୁଁ କେଡ଼େ ନିବୋଧ ! କାହିଁକି ଅଜିଯାଏ ବୁଝା ଆଶାର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଥିଲି, କି ଭେଳିକି ଲାଗିଥିଲା ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ! ଟିଉସନ୍ କର ଯେ ପେଟ ପୋଷେ, ପରଘରେ ମେଷ୍ଟରେ ଯେ ଦିନରାତି କଟାଏ, ଦୁଇ ଖଣ୍ଡିରୁ ଭିନ୍ନଖଣ୍ଡ ଲୁଗା ଯାହାର ନାହିଁ, ଝାଲ ଗଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ଗେଞ୍ଜି ଖଣ୍ଡି ଯିଏ ସାବୁନରେ ଧୋଇ ନ ପାରେ, ପଇସା ଅଭାବରୁ ଯିଏ ବେଳଟିଏ ମୁଢ଼ି ଖାଇ ଶୁଏ, ସେଇ ମୁଁ, ପ୍ରସ୍ତ । ଗୃହେଁ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ହାତ ଧରିବ ? କି ଭରସାରେ ? ମୁଁ ପାଠ ପଢ଼ିଛି । ପାଠଟା ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରେ ନାହିଁ । ପାଠ ମଣିଷକୁ ସମ୍ମାନ ଆଣିଦିଏ, ଦୁନିଆର ସୁଖ ଆଣିଦିଏ ନାହିଁ । ଆଶେ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି, ପ୍ରଭୃତି—ଯାହା ମୋର ନାହିଁ ।

କିପରି ଅଲଗା ଅଲଗା ମୋତେ ଲାଗିଲା । ଇଚ୍ଛା ହେଲା ସେହି ଝିଅ ଝିଅ ବର୍ଷା, ବାଦଲ ଶୁଣିଲେ ନ ମାନି ମୁଁ ଛୁଟି ପଳାଇବି ବଡ଼ଲେଙ୍କାର ପରିସ୍ଥିତିର ବାହାରିକୁ । ଏଠି ମୋର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ସେମାନେ ତାଆସ ଖେଳୁଥିଲେ, ମୁଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେଠାରୁ ଉଠି ଆସିଲି । ଦାଣ୍ଡ ଖଞ୍ଜାର ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଅନେକ କଥା ଏଣୁ ତେଣୁ ଭାବିଲି । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହିଲା ନାହିଁ । କାନ୍ଦିଲି ମନଇଚ୍ଛା । ଗରିବର ଭଲ ପାଇବାର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ !

ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଆସିଲା, କିଏ ସେ ବସିଛି ?

ଉତ୍ତର ଦେଲି, ମୁଁ ।

ଆରେ, ମାମୁଁ ? ତମକୁ ଖୋଜା ପଡ଼ିଛି । ତମେ ଏଠି ଭୁଲି ହୋଇ ବସିଛ ? ଆସ, ଆସ, ଆମକୁ କଥା କହବ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଅପା ତୁମକୁ ଡାକୁଛି । ମୋର ହାତ ଧରି ଟାଣିଲା ।

ମୁଁ କହିଲି, ତୁ ଯା ମା, ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ମୁଁ ଟିକିଏ ଏକୃଷ୍ଟ ବସିଛି ଧଣ୍ଡାରେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଅପାକୁ କହିବୁ ସେଇ ତମକୁ କଥା କହବ ।

କାନ୍ତୁତରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ସେ ପ୍ରତିବାଦ ନ କରି ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ପୁଣି ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ଚାହିଁ ରହିଲି, ଦାଉଦ୍ଦୀର ବିରୁଦ୍ଧରେ କିପରି ଅଭିଯାନ କରିବି, ହୁଏତ ଧନା ହେବି ନୋହିଲେ ଧନା ଗୁଡ଼ାକୁ ଟାଣି ଆଣିବି ଅମର ପ୍ଳାନକୁ । ମୋର ଅବାନ୍ତର ଭାବନାରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ପୁଣି ଆସିଲା ପୃଷ୍ଠିମା ! କହିଲା, ମାମୁଁ, ତମକୁ ଅପା ଡାକୁଛି, ଆସ ।

କହିଲା, ଆଃ, କାହିଁକି ବରକ୍ତ କରୁଛୁ ? ମତେ ଟିକିଏ ନଷ୍ଟିରେ ବସେଇ ଦେବୁ ନାହିଁ ?

ଆରେ, ଅପା ଡାକୁଛି, ମୁଁ କଣ କରିବି ।

ଯା କହିବୁ, ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ନାହିଁ ତମେ ଆସ ।

ମୋ ହାତ ଧରି ଟାଣିଲା । ମୁଁ ହାତ ଛୁଆଡ଼ି ଆଣି କହିଲା, ବେଶୀ ବିରକ୍ତ କଲେ ମୁଁ କଟକ ଚାଲିଯିବି ।

ଦାଣ୍ଡ ଘର କବାଟ ଉଦ୍‌ହାତରୁ ବାହାର ଆସିଲା ସନ୍ଧ୍ୟା । କଥା ଉପରେ ଯୋର ଦେଇ କହିଲା, ସତେ, କଟକ ଚାଲିଯିବ ? ଯାଅ ତ ଦେଖି, ଏଇ ମୋ ଆଗରେ ।

ପୃଷ୍ଠିମା ହସିଲା ।

ସମସ୍ତେ ଭିନ୍ନ ରହିଲୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ । ସନ୍ଧ୍ୟା କହିଲା, ପ୍ରଭାତ ଭାଇ, ଆଜି ତମର କଣ ହୋଇଛି ? କାହିଁକି ତମର ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର, ବିରସ ଦିଶୁଛି ? ମନରେ ସରଗ ନାହିଁ । ଭଣ୍ଡାରୁ କଥା ବାହାରୁ ନାହିଁ । କରଛନ୍ତି ଦେଇ ରହୁଛି । ଅନ୍ୟ ମନସ୍ତ । କଣ ଏତେ ଭାବୁଛି ? କହ ପ୍ରଭାତ ଭାଇ, କହ ମୋ ରାଣ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାର କହିବାର ଭଙ୍ଗୀ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ବ୍ୟଥାଭାବ ସ୍ବର ମୋତେ ବିଚଳିତ କରିଥିଲା । ତାର ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନରୁ ଝରି ପଡ଼ୁଥିଲା ସମବେଦନା, ଅନ୍ତରର ବ୍ୟଥା । ତାର ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ କହି ଦେଉଥିଲା, ସେ ତାର ଉତ୍ତର ଜାଣେ ।

ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ମୋର ହାତ ଧରି ଟାଣିଲା । କହିଲା, ଉଠ ପ୍ରଭାତ ଭାଇ, ଆସ ଆମକୁ କଥା କହିବ । ଆସିବି ନାହିଁ ?

ମୁଁ ଉଠିଲି । ତାର ହାତର ପରଶ ମୋତେ ଶକ୍ତି ଦେଇଥିଲା ଉଠିବାକୁ । ପୃଷ୍ଠିମା, ବାରବର୍ଷର ଝିଅ, ତାର ଉପସ୍ଥିତି ଭଲ ଗଦାଗଦା କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ସନ୍ଧ୍ୟା ! ସନ୍ଧ୍ୟାରାଣୀ ! କାହିଁକି ମୋତେ ଆସିବାକୁ ଲେଖିଥିଲୁ ? କାହିଁକି ଏତେ ସ୍ନେହ କରୁଛୁ ? ତୋର ହାତ ଉତ୍ତରେ ମୋ ହାତଟା ଅନୁଭବ କରୁଛି ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରଣା—କହିପାରୁ ନାହିଁ କଣ ସେ । ଚୁପ୍‌ରୁ, ଏ ଦୁଇଟା ହାତ ଏକାଠି ହୋଇ

ପାରିବ ନାହିଁ, ମୂଲ୍ୟର କାମକର ଟାଣୁଆ ହାତ ଅଉ ଧନୀଘର ହିଅର ଲହୁଣୀ ପରି କୋମଳ ହାତ । ଅସମ୍ଭବ ! ଶୁଦ୍ଧ ।

ମୋ ହାତକୁ ଗୁପିଧର କହୁଲୁ, ମୂଲ୍ୟ ସିନା ଦେଶର ରଜା ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ, ମନର ରଜା ତ ହୋଇ ପାରେ ? ହାତୀ ପୁଣି କଲସ ଭାଲେ ତା ମୁଣ୍ଡରେ, ଦୁଃଖ ତାର ଯାଏ, ସେ ହୁଏ ରଜା । ଟାଣ ହାତ କଅଁଳ ହୁଏ ।

ଯଦି ନ ହୁଏ ସନ୍ଧ୍ୟା ?

କଅଁଳ ହାତ ଟାଣ ହୁଏ ପ୍ରଭାତ ଭାଇ, ଆସ, ଗପ କରବ । ଆରେ, ଦୁଃଖର ଭାଗ ଦେଲେ ସିନା ଦୁଃଖ କମିବ । ଏଇଥି ପାଇଁ ଅନ୍ଧାରରେ ବସି ଭାବୁଛୁ, ମୁଁ ଗରବ, ମୁଁ ଗରବ, ମୁଁ କାନ୍ଦିବି, ରୁଷିବି, ଖାଇବି ନାହିଁ, ମୁଣ୍ଡ ପିଟିବି ।

ସେ ହସିଲା । ମୁଁ ବି ହସିଲି । ସେତେବେଳକୁ ବର୍ଷା ଶୁଭି ଯାଇଥାଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଆଗେଇ ଗଲଣି । ନଜକୁ ଅଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ସେହି ଅନ୍ଧାରରେ ତାକୁ ଅଉଜାଇ ଆଣିଲି ଗୁଲି ଉପରକୁ, ମୁହଁରେ ଦେଲି ବୋକ, ଥର ଉଠିଲା ଦେହ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଡାକିଲା, ଆସୁନା ।

ଗଲୁ ।

ପର ଦିନ ଦୁଇ ପହରେ—

ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଡାକିଲା, ମାମୁଁ ତୁମକୁ ଜେଜେ ଡାକୁଛନ୍ତି ।

ଥପା ସଙ୍ଗେ ଗପ କରୁଥିଲି । ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଖରେ ବସିଥିଲି । ଉଠି ଆସିଲି ଦାଣ୍ଡ ଖଞ୍ଜାକୁ । ମଉସାଙ୍କ ଶୋଇଲା ଘରେ ସମସ୍ତେ ବସିଛନ୍ତି । ମଉସା, ମାଉସୀ, ଭିଶୋଇଁ, ଜଣେ ଜ୍ୟୋତିଷ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଆହୁର ଅନେକ । ମୁଁ ଯାଇ ମଉସାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲି । ସମସ୍ତେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି ।

ମଉସା କହୁଲେ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ବାହାଘର କଥା ପଡ଼ିଛି । ରାଗାନ୍ତକୁ ତମେ ଚନ୍ଦ୍ର ବାବା ?

ଗୁଲିରୁ ଗୋଟାଏ ନିଆଁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କହୁଲି, ହଁ, ଚନ୍ଦ୍ର । ସେ ଦୁଇବର୍ଷ ତଳେ ବି. ଏ. ପାସ୍ କରୁଥିଲେ, ଏବର୍ଷ ପୋଲିସ୍ ସବ୍‌ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ହୋଇଛନ୍ତି ।

ପିଲାଟିର ସ୍ଵରାବ ଚରଣ କିପରି ?

ଅତି ସୁନ୍ଦର ।

ମଉସା ଖୁସି ହୋଇ କହୁଲେ, ଶୁଣିଲ ତ ଏଥର ? ଶିକନ୍ତାବାବୁ ଜମିଦାର । ନଜେ କଳାହାଣ୍ଡିର ଦେଢ଼ାନ । ରାଗାନ୍ତ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ପୁଅ । ଏତେ ପାଠ ପଢ଼ିଛି । ସରକାରୀ ଚାକିରି । ମୁଁ ନଜେ ଦେଖିଛି ତାକୁ କଟକରେ, ସୁନ୍ଦର ସବଳ ପିଲା । ଶାନ୍ତ ଶିଖା । ଜାତକ ଭଲ ସୁଟିଛି । ରଜଯୋଗେ । ଆଉ କଣ ଲେଡ଼ା ?

କାନ୍ତୁ ଚରଣ ଗଛାବଳୀ

ସ୍ଵଭାବ ଚରଣ କଥା ତ ଶୁଣିଲ । ପ୍ରଭାତ ତାର ସାଙ୍ଗ । ତାଠାରୁ ବେଶି କିଏ କହିବ ? ମନ ମାନିଲା ?

ମାଉସୀ କହିଲେ, ଆଉ କାହିଁରୁ ମୋତେ କଣ ମିଳିବ ? ଧନ ଦଉଳତ ରୂପ କିଛି ନୁହେଁ । ପୁରୁଷ ପୁଅ । ପତନ ତଳେ ତା ଭାଗ୍ୟ । ଅସଲ ହେଉଛି ସ୍ଵଭାବ ଚରଣ । ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରଭାତ, ଭାଇ ଭଉଣୀଠାରୁ ବଳି ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ! ପ୍ରଭାତ ଯେତେବେଳେ କହୁଛି ଭଲ, ତମେ ଆଖି ବୁଜି ଜବାବ ଦିଅ ।

ମୋର ଆଗରେ ଠିକ୍ ହେଲା—ଜୁଲାଇ ପାଞ୍ଚି ତାରିଖରେ କଟକ ଗୋପାଳଜିଉ ମନ୍ଦିରରେ ମହାପ୍ରସାଦ ନିବନ୍ଧ ହେବ । କୋଡ଼ିଏ ତାରିଖରେ ସ୍ତ୍ରୀକାର ଚଳବ । ବାହାଘର ସତେଇସ ତାରିଖରେ ।

ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଉଠି ଆସିଲି ଅପା ପାଖକୁ । ନିଶନ୍ଧ ଭାଉଜ ଦିହେଁ ବସି ଗପ କରୁଥାନ୍ତି । ନଜକୁ ମୁଁ ଆୟତ୍ତରେ ରଖି ପାରିଥିଲି । କିପରି କଟକ ଗୁଲି ଆସିବ ସେତିକି ଥିଲା ମୋର ଭାବନା ।

ଅପା ପଚାରିଲା, କରେ କାହିଁକି ଡକାଇ ଥିଲେ ?

ମିଛରେ କହିଲି, ଗୋଟାଏ କାମ ଅଛି କଟକରେ, ମତେ ପଠାଇବାକୁ । ମୁଁ ଏହିସଖି ଯିବି, କାଲି ସକାଳେ ଫେରିବି ।

ଜମା ଯୋତା ପିନ୍ଧିଲି । ଡେଇଁ କଲେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ମଉସାଙ୍କ ପାଖରେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ବସି ସବୁ ଶୁଣୁଛି । କଥାଟା ପ୍ରଘଟ କଲେ ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ମନ୍ଦିରର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ? ଦୃଢ଼ତ ସେ କିଛି ଗୋଟାଏ କାଣ୍ଡ କରି ବସିବ ।

ଅପା କହିଲା, ଏତେ ଜରୁରୀ କାମ ? ଜଳଖିଆ ଖାଇ ଯା ତେବେ ।

ମୁଁ ନାହିଁ କରୁ କରୁ ସେ ଜଳଖିଆ ପାଇଁ ବାହାର ଗଲା । ସନ୍ଧ୍ୟା ! ଦାଣ୍ଡାଡ଼କୁ ଗଲେ ସବୁ କଥା ଜାଣିନେବ ।

ଯୋତା ପିନ୍ଧିଲି ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ପଚାରିଲା, ପ୍ରଭାତ ଭାଇ, କଣ ଏମିତି ଜରୁରୀ କାମ ?

ତା ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ବାକୁ କି ତା କଥାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ମୋର ସାହସ ହେଉ ନ ଥାଏ ।

କହିବି ନାହିଁ ?

ଥରଟିଏ ହେଁଲି ତା ଆଡ଼କୁ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା ।

ସେ ଉଠି ଆସିଲା ମୋ ପାଖକୁ । କଣ ଯେପରି ସନ୍ଦେହ କରି ମୋର ହାତ ଧରି ଆଲୁନ ବଳଲ ହୋଇ ପଚାରିଲା, କାନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କହ । କହ ପ୍ରଭାତ ଭାଇ, କଣ ହୋଇଛି ?

ତା ହାତରୁ ହାତ ଖସାଇ ଅଣିଲି ଧୀରେ । ପଦାକୁ ବାହାର ଅସିଲି ।
ଲୁହବୁଡ଼ା ଅଖିରେ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ଚାହିଁଲି ତା ଅଡ଼କୁ । କିଛି ନ ଜାଣି ମଧ୍ୟ ତା
ଅଖିରେ ଲୁହ ତଳ ତଳ ହେଉଥିଲା ।

ବିଦିଆ

ବିଦିଆ ବାଉଁଶ ଘରର ପିଲା । ପରିଡ଼ାଙ୍କ ଘରେ କାମ କରି କରି
ଦହାତି କଟିଲା । ଆଜି ବିଦିଆକୁ ବୟସ ହେଲାଣି ତେନି କୋଡ଼ି ଥରେ । କାମ
କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନପାରିଲା । ଯା ଆସ କରେ । ବାଉଁଶରେ ବସି ଘାସ ବାଛେ । କାଠ
ଚରେ । ପରଘରେ ଆଉ ମୂଲ ଲାଗିବାକୁ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ । ପୁଅ-ନାତି ପାରି
ଗଲେଣି । ଦେହ ମିଥୁନ କରି ସେମାନେ, ଆଉ ଘରର ବୋହୂଏ ଯାହା
ଭିଆନ୍ତି ସେଇକିରେ ଦୁଃଖେ କଷ୍ଟେ ଦିନ କଟି ଯାଏ । ବିଦିଆ ସୁଖରେ ଥାଏ ।

ବାଉଁଶ ଘର ପିଲା ବିଦିଆ । ଦେହରେ ପ୍ରାଣ ଥାଉଣୁ ନିଜେ ଭେର ପେଟେ
ପୋଷିବା ତାଙ୍କର ପଣ । ସାତ ପୁରୁଷ ନା କେଜାଣି କେଉଁ ଅନନ୍ତ କାଳରୁ
ସେମାନେ ମୂଲିଆ ! ମୂଲିଆମୁଣ୍ଡ ସେମାନେ, ତାଙ୍କର କାମ ତିଆରି ତାଡ଼ି ପର ପାଇଁ
ଜମି କରିବା, ଖରା ବର୍ଷା ନ ମାନି ରୋଗ ବଇରାଗକୁ ପିଠିକି ପକାଇ ପର ପାଇଁ,
ଖାଇଦ ପାଇଁ ଜମି ତସିବା, ଖାଇଦର ଘର ତୋଳିବା, ମାଡ଼ ସହବା, ପ୍ରାଣ
ଦେବା ।

ସେଇ ସେ ବିଦିଆ ! ନିଜର କରି ଗୁଣେ କି ମାଣେ ଗୁଣ ଜମି ନାହିଁ ।
ଜମି କରିବାକୁ ଗୁଣେ ନାହିଁ । କାଡ଼ ନାହିଁ । ପର ଜମି ଉପରେ ଗୁଆଁଣିଆ
ଗୁଲଘରେ ତାର ଅନନ୍ତ କାଳର ପୁଅ ପୁରୁଷଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବିଦିଆର
ଅନନ୍ତ କାଳର ପୁଅ ନାତି ରହିବେ—ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଯେଉଁଠି ସଡ଼ା ଯୋଡ଼ ପାଣିର
ଗଳ ଉଠୁଥିବ ଆଉ ପାଖ ମଣାଣିଆଡ଼ ଜୁଲ-ନିଆଁ ଦିଶୁଥିବ, ଭେରଣା ବଲ୍ଲୁଆଙ୍କର
ଲିଳିକିଲା ରଡ଼ି ଶୁଭୁଥିବ ।

ଘର ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗୁରୁ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲେ ଖୁସି ଆନନ୍ଦରେ
ଦେହ ଭଲୁସି ଉଠୁଥିବ । ଏଇ ଯୋଡ଼ ଦିଗଦିଗ ଗହୀର ବଳ, ସେଇ ତ ବିଦିଆର
ଭାଇବଉଦର ପୁଅପୁରୁଷଙ୍କର ଶାଗପଟାଳ । ବରଷକୁ ବରଷ, ପୁରୁଷକୁ ପୁରୁଷ
ସେଇଠି ସେ ଦହର ଝାଲ ନିଗାଡ଼ି ଦେଇ ଫସଲ କରିବ ଖାଉଳ ପାଇଁ, ମୂଲ
ଆଣିବ, ଭାଗ ଆଣିବ, ଖାଇବ, ବଞ୍ଚିବ, ପୁଣି ଆଉ ବରଷ ପାଇଁ ଆଉ ପୁରୁଷ ପାଇଁ
ଆଉ ଆଉ ଖାଇଦ ପାଇଁ । ବିଦିଆର ଅଭାବ କଣ ? ଖାଇଦ ଘର ଅଇଁଠା ଭାତ,

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବାସି ତୋରଣି, ନୋହୁଲ ବେଳକୁ ପୁରୁଣା ଯୋଡ଼ର ଗେଣ୍ଡା କୋଉଅ,
ମଇଦାନର ଅନାବନା ଶାଗ, ଛତୁ, ବଣସାରୁ, କିଆସପୁର, ସେ ପାଖ ବଣର
କନ୍ଦା, ଯେମିତି ହେଲେ ପେଟ ପୂରିଲେ ହେଲା ।

ବିଦିଆର କୁଟୁମ୍ବ ବଡ଼େ । ବସନ୍ତ, ହଇଜା, ଜର ଆଗେ ପଣେ ବିଦିଆ
ସାହୁରେ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ କେତେ ମଣିଷ ଟଳି ପଡ଼ନ୍ତି । ଯାଆନ୍ତୁ ! ପୁଣି ଆସନ୍ତୁ,
ଖାଉଁଦର କାମ କରନ୍ତି । କାମକୁ ସଖ୍ୟା ହେଲା ଆଗରୁ ବି କେତେ ଖସି ଯାଆନ୍ତି ।
ତଥାପି ବିଦିଆର ଭାଇବିଭାବର ବନ୍ଧୁ ରହନ୍ତି । ବିଦିଆର ହିଅ ନାହୁଣୀ, ଖେଳୁଆଡ଼
ବୁଦ୍ଧି ପିଲା ପଣିଆଁ ଗୁଡ଼ିବା ଆଗରୁ କେତେ ପିଲାଙ୍କର ମାଆ ହୁଅନ୍ତି । କୁମ୍ଭାର
ଶାଳରେ ହାଣ୍ଡି ମାଠିଆ କେତେ ତ ଗଡ଼େ, ଅଧେ ଭାଙ୍ଗେ ଅଧେ ରହେ ।
ଯେଉଁମାନେ ରହନ୍ତି, ଖାଉଁଦର ଜମି ଚଷିବାକୁ ରହନ୍ତି ।

ଏମିତି କେତେ ଉଠୁପଡ଼ ବିଦିଆ ଦେଖିଛି ତାର ଦିହାତିରେ । କେତେ
ହସ କାନ୍ଦର ତେଜି ଉଠିଛି ତାର ଘରେ, ତାର ସାହୁରେ । ତଥାପି ସେ ବଞ୍ଚିଛି ।
ଖାଉଁଦର କାମ କରନ୍ତି ଭିନିକୋଡ଼ି ବରଷ । ଆଉ ପାରୁନାହିଁ । ମନ ହାଇଁ ପାଇଁ
ହେଉଛି ।

ବିଦିଆକୁ ଯେତେବେଳେ ଅଠବରଷ, ସେଇକି ବେଳେ ସେ ସନେଇ
ପରିଡ଼ାଙ୍କର ଘରେ ଗାଈ ବଳଦ ଜଗିବାକୁ ରହୁଥିଲା । ତାର ଆଗରେ ବନେଇ
ପରିଡ଼ାଙ୍କର ଜନ୍ମ । କୋଡ଼ରେ କାଖରେ କରି ବନେଇକୁ ସେ ମଣିଷ କରିଥିଲା ।
ସନେଇ ପରିଡ଼ାଏ ବିଦିଆକୁ ପୁଅ ପରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଛେଉଣି ପିଲା ବୋଲି
ଦୟା ପାଇ ବାଉଁର ସାହୁରେ ତା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଘର ତୋଳେଇ ଦେଇଥିଲେ,
ବିଦିଆକୁ ବାହାଗେର ମଧ୍ୟ କରେଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ପୁଅକୁ ମଣିଷ କରିବା ଆଗରୁ ସନେଇ ପରିଡ଼ା ଗୃହଗଳେ । ବାର
ବରଷର ପୁଅ ବନେଇ କେମିତି ତଳିବ କଣ କରିବ ଭାବନା ପଡ଼ିଲା । ସନେଇ
ପରିଡ଼ାଏ ବଞ୍ଚୁଥିଲା ବେଳେ ଯେଉଁ ଭୟାମାନେ ତାଙ୍କର ଜମି ପାଞ୍ଚମାଣକୁ ଗୃହି
ଓଠ ଗୁଟୁଥିଲେ, ସେହିମାନେ ମୁରବିପଣିଆ ଦେଖାଇ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ବନେଇ
ତ ପିଲା ଲେକ, ଆଉ ତାଙ୍କର ମା ବୁଢ଼ୀ ବଧବା । ଭାସି ଯାଉଥିବା ଲେକ କୁଟା
ଖିଅକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା ପରି ସେମାନେ ଗାଁ ଲେକଙ୍କ ଆଶ୍ରା ନେବାକୁ ମନ
କଲେ । ସେଇକିବେଳେ ବିଦିଆ ବାଧା ଦେଇଥିଲା । ବନେଇକୁ ନିଗୋଳାରେ
କହିଥିଲା, ଶୁଣ ସାନ ସାଆନ୍ତେ, କାହା ଗୋଠରେ କେହି ଧୂଆଁ ଦିଏ ନାହିଁ ।
ଯେଉଁମାନେ ଆଜି ରଲେଇ ହୋଇ ଧାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଚଢ଼େ ।
ତମର ଭଲ ମନକୁ କାହାର ଆଖି ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖି ତମର ପାଞ୍ଚମାଣ ତଳେ
ତଡ଼ା ଜମି ଉପରେ । ଜମି ଗୁଡ଼େଁ ସେ, ସୁନା ଥାଳୀ । ସାନକୁହା ମୋର ମାନ,
ପାଠ ଯେଇକି ହେଲା ସେଇକି, ଏଥର ଗୁଲିବଟି ମୋ ସଙ୍ଗେ ଜମି ଉପରକୁ ।

ବନେଇ ବଲବଲ କରି ବିଦ୍ୟା ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଥିଲା । ତା ଆଖିରେ ଛଳ ଛଳ ଲୁହ ଦେଖି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କଲା । ବିଦ୍ୟାର ପଛେପଛେ ଗୁଲିଲା ।

ପାଠିଏଟି ବର୍ଷ ବିଦ୍ୟା ବନେଇ ପରିତ୍ରାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କାମ କରୁଛି । ବନେଇ ପରିତ୍ରା ମଣିଷ ହେଲେ । ବିଦ୍ୟାର ଝାଲରେ ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ଦିନୁଦିନ ବଢ଼ିଲା । ଜମିବାଡ଼ି, ବାଗବଗିଚା, ସାତପେଣିଆ ଘର, ଶେଷକୁ ଜମିଦାର, ସବୁ ଏହି ବିଦ୍ୟା ହାତରେ ଗଢ଼ା । ବନେଇ ପରିତ୍ରାଙ୍କର ଧନ ଜନ ଗୋପ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଢ଼ିଲା । ସାତଶ୍ରଦ୍ଧି ଗାଁରେ ନାଆଁ ପଡ଼ିଲା । ତ୍ରିଅମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘରେ ବାହା ହୋଇ ଗୁଲିଗଲେ । ନିତାଇ ଓ ଗଉର ଦୁଇ ପୁଅ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ, କଟକ ଗଲେ, ବାରୁ ହେଲେ । ପୁଣି ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ବାହା ନିମିତ୍ତ ହେଲା । ବୁଢ଼ା ବନେଇ ପରିତ୍ରା କୋଡ଼ରେ ନାଈନାଭୁଣୀ ଖେଳାଇ ବୁଢ଼ୀ ମଲାଘର ଦୁଃଖ ହୁଲିଲେ ।

ବିଦ୍ୟା ମଧ୍ୟ ପୁଅ ନାଈ ନେଇ ଘର କଲା । ନିଜେ ନିପାରିଲା ହେଲା ବେଳକୁ ପୁଅ ନାଈ ମଣିଷ ହୋଇ ହଲ ଧରିଲେ । ପରିତ୍ରା ଘର ଜମି ଅତ୍ୟାଚାର ହୁଲା ନାହିଁ ।

ଦିନେ ବନେଇ ପରିତ୍ରା ବିଦ୍ୟାକୁ ଡାକି କହିଲେ, ଆରେ ବିଦ୍ୟା, ଦିବାଇ ଗଲା, ଜମି ମାଣେ କି ଗୁଣେ ନିଜର କରି ଚାଲି ନାହିଁ । ଆମ ବେଳକାଳ ସରି ଆସିଲା । କେତେବେଳେ କେଉଁ କଥା । ମୁଁ କହୁଛି, ତଳତଳରେ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚମାଣ ଶାରଦା ଜମି ଅଛି, ସେତକ ତୋ ନାମରେ ଲେଖି ଦେଉଛି, ତୁ ଗ୍ରହ କରି ଖା ।

ବିଦ୍ୟା ହସିଲା । କହିଲା, ସାଆନ୍ତେ, ତମେ ମୋ ଆଗରେ ନା ମୁଁ ତମ ଆଗରେ ? ଠାକୁରେ କରନ୍ତୁ, କେମିତି ତମର ଆଗରେ ଆଖି ବୁଜି ଦିଏ ।

ପରିତ୍ରାଏ କହିଲେ, ଆରେ ତୋ କଥା ମୁଁ କହୁ ନାହିଁରେ, ତୋ ଅନ୍ତେ ତୋ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ସେତକ ଥାଉ ।

ବିଦ୍ୟା କହିଲା, ମୋ ପିଲାଏ ଅଜି ବଡ଼ ହେଲେଣି, କାମ କରି ଶିଖିଲେଣି । କାହାପାଇଁ ସାଆନ୍ତେ ? କାହା ଭାତ ପାଣିରେ ତାଙ୍କର ଗଣ୍ଡି ବଢ଼ିଲା ? ସବୁ ତ ତମେ କରୁଛ । ଏଇ ଯେଉଁ ଗହ୍ୱର ଦିଶୁଛି, ଆଖି ପାଉ ନାହିଁ, ସେ କାହାର ? ବନେଇ ପରିତ୍ରାଙ୍କର ସିନା ନାଁ, ମୋ ପିଲାଏ ତ ତାର ଭିତରେ କାମ କରି ପେଟେ ପୋଷିବେ, ମଣିଷ ହେବେ । ସବୁ ଜମି ମୋ ପିଲାଙ୍କର । ପାଞ୍ଚମାଣ ଜମି ନଷ୍ଟ କରି ନେବି କାହିଁକି ?

ଭୁନ ଭୁନ କରି ପରିତ୍ରାଏ କହିଲେ, ନିଜେ ଗଉର ଅଜି ସିନା ଭଲ ଅଛନ୍ତିରେ ବିଦ୍ୟା, ମୁଁ ବଞ୍ଚୁଛି, ଖୁଣ୍ଟା ଟାଣି ଅଛି, କାଲି ଯଦି ମୁଁ ଆଖି ବୁଜେ କିଏ ହବ କିଏ କହିବ ? ସେଇଥି ପାଇଁ କହୁଥିଲିରେ—

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବିଦ୍ୟା କହିଲା, ସେମାନେ ପାଠ ପଢ଼ିଛନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧି ଅଛି, ଭଲରେ ଚଳିବେ । ଏକା ମନ ଏକ କଥା । ଜମି ପାଣିମାଣ ଯଦି ନଏ ମୋ ଅନ୍ତେ ମୋ ପିଲାଏ ହଣା ହଣି ହୋଇ ମରବେ । ମୂର୍ଖ ଦୁର୍ଗା ଗୁଡ଼ା । ମୁଁ ବଞ୍ଚିଥାଉଣୁ ତାକୁ ସବୁ ଭିନେ କରି ଦେଇଛି । ମୋର ଲୋଡ଼ା କଣ ? ମୁଁ ଏ ଖାଇବା କଥା ତ ? ଏଇଠି ବସି ତ ଖାଉଛି ଆଉ କଣ ?

ପରିଡ଼ାଙ୍କ ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । କହିଲେ ତୋ ଘରପାଖରେ ଯେଉଁ ନଡ଼ିଆ ବଗିଚା ନିଜ ହାତରେ ତୁ କରିଛୁ, ସେତକ ତୋର ହୋଇ ଥାଉ । ମୁଁ ଲେଖିଦେଇ ଯାଉଛି ।

ବିଦ୍ୟା ମୁହଁ ଭୁକୁଣା କଲା ।

ମାସ ଦଟା କଟି ନାହିଁ, ସମାନ୍ୟ କଣ ରୋଗରେ ବନେଇ ପରିଡ଼ା ଚାଲିଗଲେ । ବିଦ୍ୟା ପାଖରେ ଥାଏ । ତାର ଶୁଣିଲା ଆଖି ପତାରୁ ଲୁହ ଝରିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଗୁଡ଼ିଲା ।

ସମୟ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ପରିଡ଼ାଏ କୋଉ କାମ ବାକି ରଖି ନାହାନ୍ତି । କାହାକୁ କିଛି ଭବିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ, ପ୍ରବେଶ ସଫାର ଚାଲିଲା । ନିଜେ ପରିଡ଼ାଏ ଆଉ ଗଉର ପରିଡ଼ାଏ ଏକା ମନ ଏକା କଥାରେ ସଫାର ଚଳାଇଲେ ।

କଟିଗଲା ଘନୋଟି ବର୍ଷ । କେଜାଣି କାହିଁକି ଘର ଭିତରେ କୁହୁଳି କୁହୁଳି ଅଶାନ୍ତର ନିଆଁ ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରିଲା । ଯେଉଁ ଭାଇ ଦହେଁ ପରସ୍ପରକୁ କ୍ଷଣେ ନ ଦେଖିଲେ ବଣା ହେଉଥିଲେ, ସେହୁମାନେ ପୁଣି ମୁହଁ ଚୁପାଚୁପା ହେଲେ ନାହିଁ । ଗାଁ ନାରଦେ ଦୁଇଦଳ ହୋଇ ଦୁହେଁଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ମତେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଘର ଭିତରେ, ପୁଣି ଘର ବାହାରେ କଳିଆ ଓ ଅଶାନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଶେଷକୁ ହାଣ୍ଡି ଭିଲେ ହେଲା ।

ଏ ଖବର ପାଇ ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ ହେଲା । ଘର ମାଇପଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବାବୁ ଦୁହେଁଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଯେତେ ଚୁପାଚୁପା କଲା କେହି ତା କଥା ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଭାଇ ଦହେଁ ବିଦ୍ୟାକୁ ମୁରବି ପରି ମାନନ୍ତି, ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ତଥାପି ବିଦ୍ୟାର କଥା କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ବିଦ୍ୟା ହତାଶ ହୋଇ ମନ ଦୁଃଖରେ ନିଜ କୁଡ଼ିଆକୁ ଫେରିଲା । ଭାବିଲା, ଆହା, ରକ୍ତ ଡାଳି ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ସେ ପାଠିଏ ବର୍ଷରେ ଗଢ଼ି ଆଣିଥିଲା, ଦେଖୁ ଦେଖୁ ତାକୁ ଭାଇ ଦୁଇଟା ଧୂସ କରି ଦେବେ ? ବାବୁ ହୋଇ ତ ପିଲାଦିନୁ ବଢ଼ି ଆସିଲେ, ଲଙ୍ଗଳ କଣ୍ଡିରେ ଦିନେ କେବେ ହାତ ପକାଇ ନାହାନ୍ତି, ସମ୍ପତ୍ତି କରିବା, ପୁଣି ତାକୁ ଚଳାଇବା ଯେ କି କଷ୍ଟ, କୁଆଡ଼ୁ ଚାହୁଁବେ ସେମାନେ ?

ବିଦ୍ୟା କଥା କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଗାଁ ଲୋକେ ତାଳମାଛ ମଜା ଦେଖିବାକୁ ବାବୁ ଦୁହଁକୁ ଟିକାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଠିଆ ପାଲ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଭାଇ ଦିହେଁ ପଛରେ ରହିଲେ ।

ଶହୁ ଜନ୍ମେ ମା ପେଟରୁ । ଆଉ ମା ପେଟର ଶହୁ ଯେବେ ତରଟି ଚାହିଁ, ସଂସାର ଜଳପୋଡ଼ି ପ୍ରାୟଶଃ ଦୃଢ଼ । ନଚେତ୍ ଓ ଗଉର ବାବୁଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ହେଲା ସେହିପରି । ବାପେ କମେଇଁ ଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିର ମଝିରେ ଗାର ପଡ଼ିଲା । ନଚେତ୍ ବିଦ୍ୟା ଥାଇ ଚଳନ୍ତି ଅଚଳନ୍ତି ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଦୁଇ ଭାଗ ହେଲା । କେହି ଉଁ ଚାହିଁ ହେଲେ ନାହିଁ । ଗାଁ ଲୋକେ ଛଦ୍ର ଖୋଜିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପଛରେ ମତାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ—ଶୁଣ ଗଉର ବାବୁ, ବାଇଟଳି ବାଜି କିଆରିରେ ଆଜି ପିଆଜ ସବୁ ଦୃଢ଼, ସୁନା ଫଳେ ବାବୁ ସୁନାଫଳେ । ବିଦ୍ୟା ପକ୍ଷପାତ କରନ୍ତି । ଗଉର ବାବୁ ଶୁଣିଲେ । ବିଦ୍ୟାକୁ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ଆଉ ପକ୍ଷ ନଚେତ୍ ବାବୁଙ୍କୁ ମତେଇଲେ—ସରଳିଆ ମଣିଷ ଦେଖି ଗଉର ବାବୁଙ୍କ ସଲରେ ବିଦ୍ୟା ଆମ୍ଭ ତୋଟାରେ ଯେଉଁ କିଛି କରନ୍ତି ଦେଖୁଛୁ ତ ? ମହାଦେବଙ୍କ ପାଖ ତୋଟାରେ ସବୁ ଗଛର ଆମ୍ଭ ସରସ । ସେ ପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ଭାଗରେ ।

ଏମିତି କେତେ କଥା । ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର ମନ ପାଟିଲା । ଦିହେଁ ଶୁଣିଲେ ବିଦ୍ୟା ଉପରେ । ବିଦ୍ୟା ବଦ୍‌ମାସ୍, ପକ୍ଷପାତ ବରୁର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ୟାକୁ କେହି କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ନଜ ପାଇଁ ସେ କିଛି ନେଇ ନାହିଁ, କିଛି ରଖି ନାହିଁ । ଭାଇ ଦିହେଁ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ପାଞ୍ଚମାଣ ଜମି ଦେବାକୁ କହନ୍ତି, ବିଦ୍ୟା ହସି ହସି କହୁଲା, କଣ ହେବ ? ଏ ସମ୍ପତ୍ତି ଆଉ କାହାର କି ? କିଏ ରେଇଛି ? ଠାକୁରେ ତମର ବଡ଼ିତ କରନ୍ତୁ, ସୁଖରେ ରହ । ମୋ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଆମ୍ଭ ଡାହାଣ ଦରକାର, ଏ ଦେହଟା ଯେପରି ବଲ୍ଲୀଆ କୁକୁର ନ ଖାଆନ୍ତି ।

ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର କି ଦୁଇ ଜାଆଁଙ୍କର ଦେଖା ଶୁଣା କି କଥା ଭାଷା ନ ଥାଏ । କେହି କାହାର ଭଲମନ୍ଦରେ ନ ଥାନ୍ତି । ନଜ ନଜର ସମ୍ପତ୍ତି ବଢ଼ାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ବିଦ୍ୟା ଆଉ ପରିଡ଼ା ଘରକୁ ଯା ଆସ କରେ ନାହିଁ । ବାରିରେ ବସି ଘାସ ବାଛେ, ଦାଣ୍ଡରେ ଖେଳାଏ ଅଣନାହିଁ । ପୁଅ ଦିହେଁ ଦରବୁଡ଼ା ହେଲେଣି, ଆଉ ନାହିଁ ଚାହିଁ ମୁଆଁନ ଟୋକା । ପୁଅ ଦିହେଁ ଭଲେ । ବିଦ୍ୟା ପାଲ କର ରହେ, ବଡ଼ ପୁଅ ଘରେ ମାସେ, ସାନ ପୁଅ ଘରେ ମାସେ । ପିଲାଏ ମୂଲ ଲାଗନ୍ତି, ଦୁଃଖେ କଷ୍ଟେ ଚଳିଯାଏ ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ନିତାଇ ଓ ଗଉର ବାବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ବଢ଼ାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆଜି ଯଦି ନିତାଇ ବାବୁ କିଣିଲେ ମାଣେ, କାଲି କିଣିଲେ ଗଉର ବାବୁ ପାଞ୍ଚ ପା । ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲୋକେ କହୁଲେ, ବାପ୍ପେ ବେଟା ପିଆଦା । ଭାଇ ଦିଅଁ ଶୂନ୍ୟ କିଣିବେ ।

ବିଦ୍ୟା ଶୁଣେ । ହାତ ଦିଓଟି ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଏ । ମନେ ମନେ ଶୁଣି ହୁଏ, ଠାକୁରେ ବଡ଼ି କରନ୍ତୁ ।

ଲୋକନାଥ ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କର ମେସ୍ତ ଲୋକନାଥ ପତିଙ୍କୁ ଭୁଲି ଭୁଲି କହୁଲେ—ମେସ୍ତେ, ସେ ଗାଁର ପରଡ଼ା ଦିହେଁ ହୋ, ଶୂନ୍ୟ କିଣିବେ । ଗଉର ଗୁରୁବାଙ୍କର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ତାଙ୍କର ଘରେ ପଶିଲା । ସେଇମାନେ ଏକା ଘର କରିବେ, ଆଉ ସମସ୍ତେ ଭକ ମାଗିବେ, ଶୂନ୍ୟରୁ ଯିବେ ? ମେସ୍ତ ଦୁହେଁ ପୋଖରୀ ମାମଲତକାର । ଦିହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ କେତେ ବରୁର କଲେ ।

ଆଉ ଗାଁର ମୁକୁନ୍ଦ ମା, ପୁଅ ଝୁଅ ଦିଓଟି । ସାବତ ପୁଅ ଗଣେଶାକୁ କେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ବାହା କଲା, ବରଷ ପୂରିଲା ନାହିଁ । ଅଲକ୍ଷଣୀ ବୋହୂଟା ଯେମିତି ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇଛି, ପୁଅଟା ଦିନୁଦିନ ଶୁଖିଗଲା, ଶେଷକୁ ମଲା ।

ରାଣ୍ଡ ଦିଅଁ ଆଉ ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କର ସଫାର କୌଣସି ମତେ ଚଳିଲା, ପରଘରେ ପାଇଟି କରି । ମୁକୁନ୍ଦ ପର ଘରକୁ ଗଲା । ତା ମା ନିଶ୍ୱାସ ମାଇଲା ।

ଶାଶୁ ବୋହୂଙ୍କର ଲାଗେ ଝଟାପଟା କଳିଆ ।

ଶାଶୁ କହେ, ଯାହା ଯୋଉଁଠୁ ଆଣି ଘରେ ରଖିଲ ଅଲକ୍ଷଣୀ ବୋହୂଟା ସବୁ ନେଇ କେଉଁ ଛଟକରେ ବାପଘରେ ଥୋଇ ଦେଇ ଆସୁଛି ।

ବୋହୂ କହେ, ପରଘରେ ପାଇଟି କରି ଯାହା ଯେବେ ଆଣିଲ ଶାଶୁ ନେଇ ଝୁଅଘରେ ପୂରେଇଲା ।

ବୋହୂଟା ତୋଳା କିନ୍ତୁ ଶାଶୁ ବୁଢ଼ା ହଜା ନୁହେଁ, ବଥସ ଅଛି । କଳିଆ ଲାଗେ, ଚୁଟି ଧରା ଧର, ଦିହେଁ ଦିହେଁଙ୍କର ଅବିଶ୍ୱାସ ଗାଆନ୍ତି । ବାରଆଡ଼େ ନିନ୍ଦା-ମିନ୍ଦା କରି ଗପନ୍ତି ।

ସମ୍ପତ୍ତି ଭିତରେ ଗୁରୁଗୁଣ୍ଡ ଜମି, ତାର ଉପରେ ଘର ଦୁଇ ବଖରା, ନଡ଼ିଆଗଛ ଦିଓଟି ଆମ୍ବଗଛ—ଗୋଟିଏ । ଶାଶୁ ବୋହୂଙ୍କର ଅଲଗା ହାଣ୍ଡି । ଘର, ନଡ଼ିଆଗଛ ସିନା ଭିନେ ହେଲା, ଆମ୍ବଗଛଟା ରହିଗଲା ଇଜମାଲ ।

ସଞ୍ଜବେଳେ—

ବୋହୂ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଶୁଦ୍ଧାବ କଲ ପଲଙ୍କ ଆଗରେ, ଶାଶୁ ମୋର ଗୁରୁପୁଞ୍ଜା ନଡ଼ିଆ କେବେ ପରେଇ ନେଇ ହୁଅ ଘଟର ଦେଇଛି । ମୁଁ କେମିତି ତଳିବି ? ତମ ମୋର ବାପ, ମତେ ରକ୍ଷାକର ।

ପଢ଼ିବ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲେ, ସେଟା ତ ଶୁଦ୍ଧାବାଳିକା, ତା ପାଖରେ ତଳିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ । ତୋର ତ ଧୁରନ୍ଧର ଭାଇ ଅଛି ଲେ, ଯାଉନ୍ତୁ ସେଠିକି ରହିବୁ ? ଏଠି ତୋର କିଏ ଅଛି କି ? ଜମି ଗୁରୁଗୁଣ୍ଡ, ସେଥିରେ ତାର କିଛି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଏ ତ ଆରତ କଥା । ନୁହେଁ ନୁହେଁ ଯଦି ଜମି ତା ହିଁଥ ନାଆଁରେ କରଦିଏ, ତୁ ଭକ୍ତ ମାଗିବୁ ସିନା । ଆଗରୁ ସାବଧାନ ହୋଇ ଜମିତକ ଯଦି ତୁ ବିକି ଦେଇ ଭାଇ ପାଖକୁ ଯାଉ, ଅବଶ୍ୟ ସୁଖରେ ତଳିବୁ । ତୋର ତ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି, ତମ କୁଳରେ ବି ଦୁଇଥ ଅଛି ।

ଟୋଙ୍କାର ଦେହ ଶିରୁଣିରେଇ ଉଠିଲା, ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁଲା ।

ପଢ଼ିବ କହିଲେ, ଆଲେ, ହାତରେ ଟଙ୍କା ପଡ଼ିଲେ ତୁ କାହିଁକି କାହାକୁ ଡରାବୁ ?

ଟୋଙ୍କା ବୋହୂ ମଙ୍ଗିଲା । ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଲଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି କହିଲା, ମୁଁ ତମର ହିଁଥ, ମତେ ରକ୍ଷା କର ।

ପଢ଼ି ତାର ହାତଧରି ଉଠାଇଲେ । କହିଲେ, କାନ୍ଦ ନା ଲେ, ମୁଁ ଯାହା ଯାହା କହିଲୁ ସେଇଆ ହେବ, କାହାକୁ କିଛି କହିବୁ ନାହିଁ ।

ଠିକ୍ ସେଇକିବେଳେ—

ମହାନ୍ତଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଛୁ ଶାଶୁ, ମତେ ରକ୍ଷାରକ୍ଷଣ କର ସାଆନ୍ତେ । ବୋହୂଟାର ଜାଳାରେ ଆଉ ତଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋ ଛେରୁ ପାଉଁଶ୍ଯା ନଡ଼ିଆ କେତେବେଳେ ପରେଇ ଭାଇ ଘରେ ରଖିଛି, ମୁଁ କେମିତି ତଳିବି ସାନ୍ତେ ?

ମହାନ୍ତ ଏ କହିଲେ, ଆଲେ ତୁ କାନ୍ଦନା ଲେ, ପୁଅ ମଲ୍ଲପରେ ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରଣୀ ତୁ । ଘଣ୍ଟ ବୋହୂଟା ଦୁଇଥ ହୋଇଗଲା ?

ନାଇ ସାଆନ୍ତେ, ସେ ତ ଦୁଇଥ ହୋଇ ନାହିଁ ?

କାହିଁକି ହେବ ? ନ ହେଲେ ଯେ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭାଗ ନେବ । କହିବାକୁ ହେବ ଯେ ସେ ଦୁଇଥ ହୋଇଛି । ସେ ସବୁ କଥା ମୁଁ ରୁହେବି । ତୁ ଗୋଟିଏ କାମ କର । ସବୁ ଯାକ ବିକି ଦେଇ ହିଁଥ ଘରକୁ ଯାଇ ରହ । ମୁକୁନ୍ଦ ତୋର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ହିଁଥ । ଘଣ୍ଟ ବୋହୂଟା ବଳେ ଯାଇ ବାପ ଘରେ ପଶିବ । ତୋର ବି ତ ବ୍ୟସ୍ତ ବଳେଇ ନାହିଁ !

ଶାଶୁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି କହିଲା, ଠାକୁରେ ତମର ବଡ଼ଇ କରନ୍ତୁ ବାବା, ନିଆଁକୁ ଥାଇଲ କର ।

ମହାନ୍ତ ଏ ହସି ହସି କହିଲେ, ଆଗୁ, ଆଗୁ, ତୁ କିଛି ଭବ ନା ।

ବାଞ୍ଛୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ସେଇ ଶବ୍ଦରେ ଦୁଇ ମେଣ୍ଟ ପରାମର୍ଶ କଲେ । ପରଦିନ ସକାଳେ ଦହେଁ ଗୁଲିଲେ ପରଡ଼ାଙ୍କ ଘରକୁ । ନତେଇ ପରଡ଼ା ମହାନ୍ତିଙ୍କର ପଦ୍ମତୋଳାରେ ଭୁଲିଲେ, ଆଉ ଆଉ ଘରେ ଭୁଲିଲେ ଗଉର ପରଡ଼ା ପଢ଼ିଙ୍କର ତୁନି ତୁନି ଗାରଡ଼ି ମନ୍ଦିରେ ।

ଏକାଦିନକେ କବଳ ସମ୍ପାଦନ ହେଲା, ଏକାଦିନକେ ରେଜେଣ୍ଟ୍ସି । ଶାଶୁ ଜାଣିଲେ ବୋହୂ ଯାଇଛନ୍ତି ଭାର ଘରକୁ, ଆଉ ବୋହୂ ଜାଣିଲେ ଶାଶୁ ଗଲେ ହିଅ ଘରକୁ । ଶାଶୁଙ୍କର ଜମି କବଳ ଦେବାଦୋଳ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ଅଫିସରେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ହେଲା । ଜଗତସିଂହପୁର ଅଫିସରେ ବୋହୂଙ୍କ କବଳ ହେଲା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି । ଆଗ କବଳରେ ମହାନ୍ତିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଟ ସାକ୍ଷୀ ହେଲେ, ଆଉ ପଛ କବଳରେ ପଢ଼ିଏ ।

କାହା କଥା କେହି ଜାଣିଲେ ନାହିଁ ।

ନତେଇ ପରଡ଼ାଏ ଘର ଓ ଘର ଉଡ଼ର ଦଖଲ ନେଲେ ସକାଳେ । ନଜେ ଥାନ୍ତି, ମହାନ୍ତିଏ ବି ଥାନ୍ତି । ଏ ଖବର ପାଇ ଗଉର ପରଡ଼ାଏ ପଢ଼ିଙ୍କୁ ନେଇ ଗୁଲିଲେ ଉପରବେଳା । ଘର ଦଖଲ ନେଲେ । ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର ଦୁଇଟି ତାଳ ପଡ଼ିଲା ।

ବୋହୂ ହେଲେ ଦୁଇଥ—ବର ଘରକୁ ଗଲେ । ଶାଶୁ ବି ସୁବିଧା ଉଣି ନୂଆ ସଂସାର ପାଇଲେ । ଏଣେ ପରଡ଼ାଙ୍କ ଘରେ ନିଆଁ ଜଳିଲା ।

ପ୍ରଥମ ମକଦ୍ଦମା ପଡ଼ିଜଦାଶ କୋର୍ଟରେ । କାଉଣ୍ଟର୍ କେଣ୍ଟ । ନଡ଼ିଆ ଗୌର ଆଉ ଝୁଣ୍ଟ-ଜାର । ସେଇ ଶାଶୁବୋହୂଙ୍କ ଜମି ଉପରେ । ନତେଇ ପରଡ଼ାଏ ଜିତିଲେ । ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଗୁଣ୍ଟାଇ ପକାଇ କହିଲେ, ମାନ ରହିଲା । ଗଉର ପରଡ଼ାଏ ପଡ଼ିଜଦାଶରେ ହାଇକୋର୍ଟ ଯାଏ ଯାଇ ପସ୍ତୁ ହୋଇ ଜୋରମନା ଟଙ୍କା ଗଣି ଦେଇ ଆସିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁବାର ପିଲା ସେ ଗୁହୁନ୍ତି । ପିଇଲ୍ କୋର୍ଟରେ ନମ୍ବର ମକଦ୍ଦମା ଦାଏର କଲେ ।

ନିଆଁ ଜଳିଲା, ପଢ଼ିଏ ଆହୁତି ଦେଲେ, ମହାନ୍ତିଏ ବିସିଲେ । ଶତ୍ରୁତା ବଢ଼ିଲା । ଗଉର ପରଡ଼ା ହୁଡ଼ କଟେଇ ମକଦ୍ଦମା ଦାଏର କଲେ । ନତେଇ ପରଡ଼ାଏ କଲେ କାଞ୍ଜିଆହୁଦା ମକଦ୍ଦମା । ଗୁଲିଲା, ଗୁଲିଲା—ଆଜି ନତେଇ ପରଡ଼ାଏ ଜିତିଲେ ତ କାଲି ଗଉର ପଡ଼ିଡ଼ାଏ । ଦିନୁଦିନ ରାଗ ବଢ଼ିଲା, ଜିଦ ବଢ଼ିଲା । ଆନ୍ଦ୍ର ମୂଲ ଭାଇ ଦହେଁ ଉପଲବ୍ଧ କଲେ । ଆଗ ମାନ, ପଛେ ଜାନ୍ । ସୁଅ ମୁହଁରେ ଟଙ୍କା ଖରଚ ଗୁଲିଲା । ଆରେ, ମାନ ନ ରହିଲେ ସମ୍ପତ୍ତି ଗୁଲିଯିବ । ଦିନ ଦି ପହରେ ଆଖିରେ ଆଙ୍ଗୁ ଠି ଗେଞ୍ଜି ଲୁକେ ଲୁଟ୍ କର ନେଇ ଯିବେ ।

ଭାଇ ଦହେଁ କେହି କାହାର ମୁହଁ ଗୁହାନ୍ତି ନାହିଁ । ଜା ଦହେଁ ସବୁଦିନେ କଳିଆ କରନ୍ତି, ପିଲାରେ ପିଲାରେ କଳିଆ ନେଇ । ପିଲା କଳିଆରୁ ଚିଲିଚିଟା ମକଦ୍ଦମା ହୋଇଗଲା । ଆହୁରି ବି ଗୁଲିଲୁ । ଗଉର ପରଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ

ନିତେଇ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ହିଅକୁ ଖଡ଼ୁଭୂଷା ମାରିଥିଲେ ବୋଲି ମୁଦାଲ ଦୋଇ କୋଟକୁ ଗଲେ । ଜା ଓ ଦେଉଣିର କୋଟ ଘରେ ସଫାର ଆଗରେ ମିଛ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇ ଭାଇବୋହୁଙ୍କୁ ଜୋରମାନା କରାଇଲେ ।

ଏଥର ଆଉ ରକ୍ଷାରକ୍ଷଣ ନାହିଁ । ମକଦ୍ଦମାର ନିଶା ପଶିଲା, ଘର ଭିତରେ, ମାଇପି ମହଲରେ । କାନରେ ଶୁଣା ନ ଥିବ, ଯେଉଁ ଦଫାରେ ନିତେଇ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ନାମରେ ତାଙ୍କର ଭାଇବୋହୁ ମକଦ୍ଦମା ରୁଜୁ କରିଥିଲେ । କେଶ୍ ଗୁଲିଲା । ହଲ୍‌ସ୍ ନେଇ କୋର୍ଟ ଘରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ପରିଡ଼ାଙ୍କ ଘରଣୀ ଦେଉଣିରଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ କଥାମାନ କହିଗଲେ, ସେଥିରୁ ଦୁଇ ଗୁରୁ ପଦ ଶୁଣି ନିତେଇ ପରିଡ଼ାଏ ମୋହ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ନିତେଇ ପରିଡ଼ାଏ ଖଲ୍‌ସ ହେଲେ ସନ୍ଦେହରେ ।

ଗଉର ପରିଡ଼ାଏ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଗୃହ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଦୃଷ୍ଟି କହିଲେ, ଖସି ଗଲା ତ, ଜେସରେ ତମେ ବଗାଡ଼ ଦେଲ । ଘରଣୀ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ମିଛ କଥାଗୁଡ଼ା କେମିତି କଣ ଗୋଲମାଲ ହୋଇ ଗଲା । ବାଃ, ଶିଖେଇ ଦେବା ଭାରି ସହଜ, ଆଉ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ କହିବା କଣ ସହଜ ?

ଆଜ୍ଞା, ଏକା ମାଘକେ ଶୀତ ଯାଏ ନାହିଁ ।

ପୂର୍ବ ପାଞ୍ଚଟି ବର୍ଷ ମକଦ୍ଦମାରେ ପରିଡ଼ା ବଂଶ ଉଛୁଳ ହେବାକୁ ବସିଲେ । ଜମି ଜମିଦାର କେତେ ହେଲା ବଢ଼ି, କେତେ ବା ପଡ଼ିଲା ବନ୍ଦା । ଘରର ଘରଣୀ ନାକରେ ନମକାଠି ଦେଇ ବୁଲିଲେ । ଗଣ ଯେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ଦିନୁଦିନ ବଢ଼ିଲା । ଯାଉ, ସବୁ ପଛେ ଯାଉ, ମାନ୍ ରହୁ, ମାନ୍ !

ପଛପ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୃହ୍ୟ ଲେ କଟମଟ କରି, ଆଖିର କଥା ଆଖି ବୁଜିଲା । ଭଣ୍ଡ କହିଲା, ହଇକିଏ ମହାନ୍ତିଏ, ହାଇକୋର୍ଟରୁ ଉଗ୍ରୀଟାନ ପାଇଲେ ତମର ନିଶ ଦପଟା ଓପାଡ଼ି ନ ଦେବି ଯଦି ।

ଉତ୍ତର ଦେଲେ ମାହାନ୍ତିଏ, ରଖି ଥା ହେ ତମର ବଡ଼ି କଥା ପଛପ, ହାଇକୋର୍ଟରେ ଚତ୍‌ପଟାଙ୍ଗ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଦାଲ୍ ଦି ପାଟି ଭାଙ୍ଗି ଯିବ ହେ—

ମହାନ୍ତିଏ କହିଲେ ନିତେଇ ପରିଡ଼ାଙ୍କୁ, ହାଇକୋର୍ଟରେ ଶୁଣାଣି ହେବ । ଭଲ ଓକିଲ ନ ଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏତେ କରି କରି ଶେଷ ବେଳରେ ଯେତେବେଳେ ଫଳ ପାରି ପାଞ୍ଚ ଆସୁଛି, ହଟି ରହିଲେ ହେବ ପରିଡ଼ାଏ ? ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ସଫାରରେ ଅମେ ବାଟ ଗୁଲିବା କେମିତି ? ଜାନ୍ ଯାଉ, ମାନ୍ ଥାଉ ।

ନିତେଇ ପରିଡ଼ାଏ ଜମି ବନ୍ଦା ଦେବାକୁ ମଜିଲେ । ବଡ଼ ଓକିଲ, ବେଶୀ ପିସ୍ !

ଗଉର ପରିଡ଼ାଏ ପଛଙ୍କ କଥା ତଳେ ପକାଇଲେ ନାହିଁ । ସେ ବ ନିଶରେ ତାଉ ଦେଇ କାଗଜ କିଣିଲେ ସମ୍ପତ୍ତି ବନ୍ଦକ ଦେବେ ।

ବିଦ୍ୟା ଆଉ ବଛଣାରୁ ଉଠି ପାରୁ ନାହିଁ । ଧର୍ମ କାଣ । ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି
ବି ପୁଲ ଗଲଣି । ଜର । ପୁଅ ନାଲିଙ୍କ ଠାରୁ ପରିଡ଼ା ଘରର ହାଲହଲକଟ
ଶୁଣେ । ଅକ୍‌କା ହୋଇ ବସିପଡ଼େ । ଆଖିରୁ ଗଡ଼ି ପଡ଼େ ଲୁହ । ମନକୁ ମନ କହି
ଦୁଃସ, ସଇଲା, ସବୁ ସଇଲା । ପାଠିଏ ବର୍ଷକାଳ ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ କରି ପୋଷ
ପୋଷ ଝାଳ ଦହରୁ ନିଗାଡ଼ି ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ସେ କରିଥିଲା, ତାହା ଦେଖନ୍ତୁରେ ସବୁ
ଶେଷ ହୋଇଯିବ । ପୁନଶ୍ଚ କାରିଗର ପରି ଯେଉଁ ମନ୍ଦିର ବିଦ୍ୟା ତୋଳିଥିଲା,
ଗୃହବିବାଦରୁ ସେ ମନ୍ଦିର ଟଳି ପଡ଼ିବାକୁ ବସିଲଣି । ବିଦ୍ୟା କି ସହନ୍ତା !

ବଡ଼ ନାଭିର ମୁହଁରୁ ବିଦ୍ୟା ଶୁଣିଲା, ଗାଁ ଲୋକେ ଦୁଇ ଦଳ ହୋଇ ଦୁଇ
ସାଥୀକୁ ଟେକିଛନ୍ତି । ମୁକୁନ୍ଦମା ଉଦ୍‌ରେ ପଡ଼ିଜଦାରି ହେବ । ନତେଇ
ପରିଡ଼ାଏ ବିସିନ୍ଧପୁରରୁ ପରୁଣ ଜଣ ପାଣ ଯୋଗାଡ଼ କରୁଛନ୍ତି, ଜଣ ପ୍ରତି ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା
ନେବେ । ଲୋକ ଗଲଣି—

ସାନ ନାଭି କହିଲା, ଗଡ଼ିର ପରିଡ଼ା ମଧୁ ପୁରକୁ ଖବର ପଠେଇଛନ୍ତି,
ଚାଙ୍କର ବି ପରୁଣ କି ପାଠିଏ ଲୋକ ଆସୁଛନ୍ତି—

ବିଦ୍ୟା ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ ପରୁଣ, ପଡ଼ିଜଦାରିଟା ହେବ
କାହିଁକିରେ ପିଲାଏ ? କିଛି ବୁଝିଛ ? ମୁକୁନ୍ଦ-ମା ଘର ପାଇଁ ପରା ମକଦ୍‌ଦମା
ବୁଲୁଛି ?

ବଡ଼ ନାଭି ଏଣିକି ତେଣିକି ବୁଝୁଁ ଗୁପ୍ତରେ କହିଲା, ନତେଇ ପରିଡ଼ାଏ
ହୁକୁମ ଦେଇଛନ୍ତି ସାନ ପରିଡ଼ାକୁ ଶେଷ କରିଦିଅ ।

ସାନ ନାଭି କାବା ହୋଇ ବୁଝୁଁଲା । କହିଲା, ପରିଡ଼ାଏ ତ ସେମିତି
ହୁକୁମ ଦେଇଛନ୍ତି, ବଡ଼ ପରିଡ଼ାକୁ ଦି ଗଡ଼ କରି ଦେବାକୁ ।

ବିଦ୍ୟା କହିଲା, ତମେ ସେ ପଡ଼ିଜଦାରି ପାଖକୁ ଯିବ ନାହିଁରେ ।

ସଞ୍ଜ ପହରୁ ବିଦ୍ୟାକୁ ଟିକିଏ ନଦ ହୋଇ ଯାଇ ଥିଲା । ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖିଲା,
ଭାଇ ଦହେଁ ମୁକୁନ୍ଦ-ମା ଉଦ୍‌ରେ ଚିତ୍‌ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡ ପାଟି ରକ୍ତ ବୋହୁ
ଯାଉଛି, କେତେ ଲୋକ ହାଉ ହାଉ ହେଉଛନ୍ତି । ବିଦ୍ୟା ଚମକି ଉଠିଲା ।
ବୁଝୁଁଲା ପଦାକୁ । ଚତୁର୍ଥୀର ବାଙ୍କୁଲ ଜନ୍ମ ସେତେବେଳେଯାଏ ବୁଝି ଯାଇ ନାହିଁ ।
ଖରାଦିନିଆ ସୁଲ୍‌ସୁଲିଆ ପବନ ବୋହୁଛି । ମନରେ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲା ପଶିଲା ।
ଭାରି ଖୁସି ତାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଜି, ଆଜି ସବୁ କଳିଆ ଶେଷ ହେବ । ପରିଡ଼ା
ବଣକୁ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ରକ୍ଷା କରିବ । ଦାନା ଖାଇଛି । ବସ୍ତି ଥାଉଣୁ ଭାଇ ଦିଟାକୁ
ବିକ ମଗେଇ ଦେବ ନାହିଁ । ଯାହା ହେଲେ ଗୋଟାଏ ସେ କରିବ ।

ବିଦ୍ୟା ଉଠିଲା । ଏତେ ଦୃଢ଼ାଳ ଯେ ବୁଲିଲା ବେଳକୁ ଦେହ ଅରୁଛି,
ମୁଣ୍ଡ ବୁଲୁଛି । ଖୋଜି ଖୋଜି ଝଙ୍କମକି ପଥର ଧରିଲା । ପିକା ଲଗାଇଲା ।

ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଠେଙ୍ଗା ତ ଆଉ ହାତରେ କୁଣ୍ଡଳି ଧରି ସେ ଏକମୁହାଁ ହୋଇ
ଗୁଲିଲା ।

ରାତି ଅଧ । ଅକାର ରାତି । ମୁକୁନ୍ଦ-ମାର ଏକୁଟିଆ ଘରଆଡ଼ୁ ଗଛ
ହଣାର ଶବ୍ଦ ଠକ୍ ଠକ୍ ଶୁଭୁଛି । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର କାହାର ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ
ପାଖକୁ ଯିବାକୁ । ଭୂତ କି ପ୍ରେତ କି ଆଉ କଣ କିଏ ଜାଣେ ?

ସାହସ କରି କିଏ ଜଣେ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ପଚାରିଲା, କିଏ ରେ ?

ମୁଁ ବିଦ୍ୟା ।

କାହା ତରଫରୁ ?

ବଡ଼ ପରିଡ଼ାଏ ।

ସେ ଗୁଲିଲା ଯାନ ପରିଡ଼ାକୁ ଖବର ଦେବାକୁ । ମଜାଟା ଦେଖିବାକୁ
କିଏ ନ ଗୁହେଁ ? ଟିକିଏ ଦୂରେଇ ହୋଇ ରହିଲେ ହେଲା ।

ଆଉ ଦି ଜଣ ଆସିଲେ । ପଚାରିଲେ, କିଏ ରେ ?

ମୁଁ ବିଦ୍ୟା ।

କାହାଆଡ଼ୁ ?

ସାନଙ୍କ ଆଡ଼ୁ ।

ଧାଇଁ ଲେ ବଡ଼ଙ୍କ ପାଖକୁ ।

ଏମିତି କେତେ ଜଣ ଆସିଲେ । ପଚାରି ବୁଝି ଲେ । ଅଣ ନିଶ୍ଚାସୀ ହୋଇ
ରାତି ଅକାରରେ ଖବର ଦେବାକୁ ଧାଇଁଲେ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ଘରକୁ । କିଏ ଗଲା
ସାନଙ୍କ ପାଖକୁ, ଆଉ କିଏ ଗଲା ବଡ଼ଙ୍କ ପାଖକୁ । ବିଦ୍ୟାର ହାତରୁ କୁଣ୍ଡଳି
ଖସିଲା ନାହିଁ । ତରତର କରି ଚୋଟି ହାଣିଲା ।

ଆଗ ପଡ଼ିଲା ନଡ଼ିଆ ଗଛ ଦିଟା । ଲାଗିଲା ଆମ୍ବ ଗଛରେ । ରାତି
ପାହାନ୍ତା ହେଲା । ବେଶି ବେଶି ଲୋକ ଆସିଲେ । ଦେଖି ଦେଖି ଗୁଲିଗଲେ ।
ଆମ୍ବଗଛ ମାଡ଼ି ବସିଲା ଘର ଉପରେ । ବିଦ୍ୟା ଟିକିଏ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲା । ହସ
ଉଠିଲା ତାର ଶୁଖିଲା ଓଠରେ ।

ଦେଖଣାହାଣୀ ଦୁଇଗୁରଜଣ ପାଖରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲେଣି । ଯିଏ
ଯେତେ ପଚାରିବ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଉନାହିଁ । ଆହୁର ଟିକିଏ କାମ ବାକିଅଛି ।
ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ କରି ହେବ ନାହିଁ ।

ବିଦ୍ୟା ପାଗଲ ହେଲା । ଆଜି ତା ଦିହକୁ ଭ୍ରମର ବଳ ଫେରି ଆସିଛି । ସେ
ଠେଙ୍ଗା ଧରିଲା । ଯେଉଁମାନେ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ମଜା ଦେଖୁଥିଲେ,
ଠେଙ୍ଗା ଟେକି ସେହିମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲା । ଦେଖଣାହାଣୀ ପଛକୁ ହଟିଲେ ।
କେହି କେହି ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଗୁଲିଗଲେ । ଫୁଲି ଫୁଲି ବିଦ୍ୟା ରଙ୍ଗାଘରେ ନିଆଁ
ଲଗାଇଲା । ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ବିଦ୍ୟା ଟାଙ୍କିଆ ଧରି ଘର ଗୁରପାଖେ ଚଢ଼ି

କାହ୍ନୁର ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପର ଧାଇଁଲା, କାହାରିକୁ ପାଖରେ ପୂରୁ ଦେଲା ନାହିଁ । ବିଦ୍ୟା ପାଗଳ ହୋଇଛି । ରକ୍ତସ୍ତମ୍ଭ ହୋଇଛି । ପାଖରେ ପଶିବ କିଏ, କାହାର ଗରଜ ପଡ଼ିଛି ।

ବେଳୁବେଳ ନିଆଁ ଶିଖା ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ବେଳୁ ବେଳ ଲୋକ ଗହଳ ବଢ଼ିଲା । ତଥାପି ପାଖରେ କେହି ପଶି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବିଦ୍ୟାର ଆଖି ଚନ୍ଦ୍ରପରି ଭସିପାଏ ।

ସକାଳ ହେଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠି ନ ଥାନ୍ତି—

ଦୁଇ ଦଳ ଲୋକ ଠେଙ୍ଗା ବାଡ଼ି ଧରି ଦୁଇଆଡ଼ୁ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସାଥରେ ଅଛନ୍ତି ପରିଡ଼ା ଭାଇ ଦିହେଁ । ଲୋକଙ୍କର ପାଟି ତୁଣ୍ଡ ରେରେକାର ଶବ୍ଦରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାଁଟିରେ କାନ ଅତଡ଼ା ପଡ଼ୁଥାଏ । ଦେଖଣାହାରୀ ବେଶୀ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ । ସମସ୍ତେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଆଜି ଗୋଟାଏ କାଣ୍ଡ ହେବ । କେତେ ମୁଣ୍ଡ ଫଟାଫଟି, ହୁଏ ତ ମର୍ଡ଼ରକେଶ୍ । ଦି ଭାଇଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ନୋହିଲେ ଦୁଇଜଣ ଯାକ ଆଜି ଶେଷ ହୋଇଯିବେ ।

ଲୋକେ ଆଗ୍ରହରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ବିଦ୍ୟା ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲା । ତଥାପି ତାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଲା ନାହିଁ । ଥିର ହୋଇ ଏକା ଥାନାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ଦେହରୁ ଗମ୍ ଗମ୍ ଝାଲ ନିଗଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ବେଶୀ ଗୁଡ଼ାଏ ପରିଶ୍ରମ କରି ଥିବାରୁ ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ଧରି ଉଠୁଛି ।

ରେରେକାର କରି ଦୁଇ ପକ୍ଷର ଲୋକ ମୁକ୍ତି-ମା ଉଡ଼ି ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି, ଆଗରେ ଅଛନ୍ତି ଦୁଇ ପରିଡ଼ା । ବିଦ୍ୟା ତଳେ ପକେଇ ଦେଲା ତାର ଠେଙ୍ଗା । ଦୁଇ ହାତ ଉପରକୁ ଟେକିଲା । ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କୁ କଇଁକୁ ଡାକିଲା ।

ବଡ଼ ପରିଡ଼ାଏ ଆଖି ଚାଟି କହିଲେ, କହ ତୁ କାହାର ଲୋକ, ଆଜି ତୋର ଦେହରୁ ମୁଣ୍ଡଟା ଅଲଗା କରିଦିଏ । ସାନ ପରିଡ଼ାଏ ଦାନ୍ତ ଚୋବାଇ କହିଲେ, କହ, କହ, ଏଇ ଜଳନ୍ତା ନିଆଁରେ ତୋତେ ଜିଅନ୍ତା ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ କରେ । ବିଦ୍ୟା ଗୋଟାଗୁଏ ଧରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବସି ପଡ଼ିଲା । ପୂର୍ବପରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ପାଖକୁ ଆସ, ପାଖକୁ ଆସ ସାଥୀନେ, କାନରେ କହିବ ।

କେହି ତାର ପାଖକୁ ଗଲେ ନାହିଁ ।

ବିଦ୍ୟା ଧରି ଧରି ପୁଣି ଉଠିଲା । ଠେଙ୍ଗାଟା ଚକ୍ର ଉଠାଇ ଧରି ବଡ଼ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା । ପଚାରିଲା, ମହାନ୍ତିଏ କାହାନ୍ତି ? ମହାନ୍ତିଏ ଲୋକଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ଯିତ କରି ଠେଙ୍ଗା ଧରି ଆଗକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲେ । ବୁଢ଼ାଲୋକ । ଚାଲି ନ ପାରି ପଛରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ପର !

ମହାନ୍ତିଏ ନାହାନ୍ତି ।

ବିଦ୍ୟା ଚାଲି ପଡ଼ି ସାନ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲା, ପରିଏ କାହାନ୍ତି ?

ପରିଏ ବି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଆଗେ ଆଗେ ଆସୁଥିଲେ ତ !

ବିଦିଆ ଦୁଇ ପକ୍ଷର ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲା, ମହାନ୍ତିଏ ଅସିବେ ନାହିଁ କି ପଢ଼ିଏ ମଧ୍ୟ ଅସିବେ ନାହିଁ । ତମକୁ ସବୁ ଦାଣ ମୁହଁକୁ ପଠେଇ ଦେଇ ପଛରେ ଥାଇ ଦିହେଁ ଚାଲି ମାରିବେ । ଶୁଣ ସାଥନ୍ତମାନେ, ତୁମେ ତାଙ୍କର ଶାଗ ପଟାଲି । କଳମଞ୍ଜି ବୁଣି କାଟି ଖାଉଥିବେ, ଖାଉଥିବେ ।

ଏତିକି କହି ବୁଢ଼ା ବିଦିଆ ବେଦମ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ସାନ ପରିଡ଼ାଙ୍କର ହାତଧରି ଘୋଷାଡ଼ି ଆଣିଲା ବଡ଼ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ପାଖକୁ । ଦେହରେ ତାର ଭ୍ରମର ବଳ । ବଡ଼ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ତଳେ କରୁଡ଼ି ଦେଲା ।

ସାନ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ଲେକେ ଠେଙ୍ଗାବାଡ଼ି ଟେକି ଘୁଣ୍ଟି ଅସିଲେ ଆଗକୁ । ମାଲିକର ପଦେ କଥାକୁ କାନେଇଛନ୍ତି । ହାତ ଗୋଡ଼ ଚୁନା କରିଦେବେ । ବଡ଼ ପରିଡ଼ାଙ୍କର ଲେକେ ବି ଠେଙ୍ଗା ବାଡ଼ି ଟେକି ପାଖେଇ ଅସିଲେ ।

ବିଦିଆ କହିଲା, କଥା ଥରି ଉଠୁଥାଏ—ସବୁ କଳିଆର ମଞ୍ଜି ହେଉଛି ଏଇ ମୁକୁନ୍ଦ-ମାର ଘର, ଗଛ ଆଉ ଡିହ । ଡାଲ ପକ୍ଷ ମେଲି ମେଲି ଯେ ଚାଲିଛି । ଗଛ ହଣାହେଲା, ଘର ଜଳିଲା, ଡିହଟା ରହିଛି । ଦେଖ ସାଥନ୍ତମାନେ, ସେଇ ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ ଭିତରେ ବନେଇ ପରିଡ଼ା ଠିଆହୋଇ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଆଖିର ଲୁହରେ ଏ ନିଆଁ ଲାଗିବ । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଲେକି । ଠିଆ ହେଲା କାହିଁକି ବଡ଼ସାଥନ୍ତେ, ସାନ ସାଥନ୍ତକୁ ତଳୁ ଉଠାଇ କୋଲ କରି, ନିତେଇ ଗଉର ମିଳନ ଦେଖି ଲେକଙ୍କର ଚଢ଼ୁ ପବିତର ହେଉ ।

ବଡ଼ ପରିଡ଼ାଏ ଚଢ଼ିଲେ ନାହିଁ । ସାନ ପରିଡ଼ାଏ ତଳୁ ଉଠିଲେ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ଦୁଇହାତ କଟମଟ କରି ଧରି ବିଦିଆ କହିଲା, ତାର କୋରଡ଼ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରୁଥାଏ—ତମର ମାନମହତ ତଳେ ପଡ଼ିବ ସାଥନ୍ତେ ? ନାହିଁ ନାହିଁ, ତମର ଏଇ ବୁଢ଼ା ବିଦିଆର ତାକୁ ପଟାଅ, ଶୂନ୍ୟଶୂନ୍ୟ ତାକୁ ନେଇ ଏ ଜଳନ୍ତା ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ିଦିଅ, ତାର ସାଙ୍ଗେ ତମ ମାନ ମହତ ଜଳିଯାଉ ସାଥନ୍ତେ । ମୁକୁନ୍ଦମାଆର ଡିହଟା, ନିଆଁ ଶି ଡିହ । ତା ଉପରେ ଲେକନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିର ତୋଳ, ପଢ଼ିଏ ଜଳ ଭୁଲସୀ ଦେବେ, ମହାନ୍ତିଏ ନାମ ଜପିବେ ସେଇଠି ।

ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଗାଁ ଲୋକେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ । ବଡ଼ ସାଥନ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହେଲା । ସାନ ସାଥନ୍ତଙ୍କ ଗୁଲି ପଡ଼ିଲା ଉଠିଲା । ବିଦିଆ ଦିହେଁ ହାତ ଏକାଠି କଲା । ନିତାଇ ଗଉର ମିଳନ ହେଲା । ଭାଇ ଦିହେଁ ପରସ୍ପରକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲେ ।

ଭାଇ ଦିହେଁ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ବିଦିଆକୁ ଉପରକୁ ଟେକିଲେ । କୁଇ ପକ୍ଷର ସବୁ ଠେଙ୍ଗାବାଡ଼ି ନଇଁ ପଡ଼ିଲା । ଗାଁ ଲୋକେ ହରିବୋଲ ଦେଇ ପାଖେଇ ଅସିଲେ ।

ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ବିଦିଆର ଆଖି ତୋଳାରେ ଆଉ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଥିଲା ।

ନିଧୁବୋଉ

ଦୁନିଆରେ ଯେତେ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ଭଲ, ଏକା ନିଧୁବୋଉକୁ ଗୁଡ଼ି ।
ଛିଛି, କି ଜଞ୍ଜାଳ ଦୁଇ ଗ୍ୟର କଥା ! ବାପା ମତେ ଏ ବିପଦରେ ପକେଇଲେ ।
ମୁଁ ନାହିଁ କରୁଛିଟି ! ବାହା ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଖବର ପଠେଇଲି, ତଥାପି
ସେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଆହା ହା, କି ପ୍ରଶଂସା, ନଦିଆବାବୁଙ୍କ ଝିଅ ମନୋରମା
ସବୁ ବିଷୟରେ ଭଲ, ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ଲରେ ଗଢ଼ା, ସାଷାତ ଦେବା ପ୍ରତିମା,
ସାମାନ୍ୟ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ କଣ ହେବ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା, ଧୀର ସୁର, ଘର କାମରେ
ନିପୁଣା ! କେଉଁଟା ଆଉ ବାଙ୍କ ? ବୋଉଙ୍କର ବି ପ୍ରଶଂସା । ନଜେ ସେ ଦେଖି ଶୁଣି
ଜବାବ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ବରଷ ଭିନଟା ନ ପରୁଣ ଖାଲ ନିଧୁର ମୁହଁ ଦେଖି ଡକାଡ଼କି ହୋଇ
ବାପା ବୋଉତ ଚଳିଲେ ସେ ପୁରକୁ, ଆଉ କିଛିଦିନ ରହୁଥିଲେ ସିନା ବୁଝିଥାନ୍ତେ
ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋହୂଙ୍କର ଗୁଣ । ବାହାଘରଟା କାଲିପରି ଲାଗୁଛି । ଦେଖୁ
ଦେଖୁ ଏଗାରବର୍ଷ କଟିଗଲା । ଭିନଟା ପିଲା ହେଲେଣି । ଗୋଟିଏ ପିଲା
ହସାରକୁ ଆଣିଲେ ତାଙ୍କର ତୋଡ଼ ଆଉ ଟିକେ ବଢେ । ମୋ ପରି ବେପରଝୁ,
ଲୋକ ମେଣ୍ଟାଠାରୁ ବଳିଲଣି, ତଥାପି ତାଙ୍କର ଟିକେ ଦୟା ହେଉ ନାହିଁ ।

ସବୁବେଳେ ଖିଟ୍‌ଖିଟ୍‌, କଳିଆ, ପାଟିଭୁଣ୍ଡ, ଅଶାନ୍ତି, କାନ୍ଦ,
ପୋପଡ଼ାକତଡ଼ା । କେତେ ଏବେ ମଣିଷ ସହବ ? ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲେ ଆରମ୍ଭ
ହେଲା ବଚନକା । ଯିଏ ଯାହା କରୁ ସବୁ ଦୋଷ ମୋର । ଗୁରୁ ଟୋକାଟା
ଘର ଭଲକରି ଓଲଟିଲା ନାହିଁ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଦାୟୀ । କାନରେ ବାଜି ଯାଉଛି
ନିଧୁବୋଉଙ୍କର କିଲକିଲା ରଡ଼ି, ଏତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଗୁରୁ ମିଳୁଛନ୍ତି ଯାଙ୍କୁ ମିଳୁ
ନାହାନ୍ତି ଯେ ଏଇ ଅଳସୁଆ ଟୋକାଟାକୁ ରଖି ହଇରାଣ କରୁଛନ୍ତି । ଲୁଗା
ଆଣିବାକୁ ଧୋବା ଡେଇଁ କଲେ, ପିଢ଼ା ଉପରେ ମାଙ୍କଡ଼ ବସିଲେ, ନିଧୁଆ ପାଠ
ନ ପଢ଼ିଲେ, ସିଧୁଆ ଲଣ୍ଡନରେ ହାତ ବଢେଇ କାତ ଭାଙ୍ଗିଲେ, କି କୋଲପିଲ
ବିଧିଆର ନାକରୁ ପାଣି ଗଡ଼ିଲେ ଦୋଷ ହେବ ମୋର ।

ବାହାକୁ କହିବି, ଲଜର କଥା । ଆଜି ସକାଳେ ନିଧୁ ବୋଉ ବଛଣାରୁ
ଉଠି କଅଁରୁ ଲେଟାଏ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ଆଗରୁ ଉଠି ମୋର
ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ନିଧୁଆକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉଥିଲି । ଗୁରୁ ଟୋକାଟା
ନଳା ମୁହଁରେ ବସି ବାସନ ମାଜୁଛି । ସିଧୁଆ ବାଡ଼ିଖଣ୍ଡେ ଧରି ପୋଷା ବଲେଇ
ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇଛି । ବିଧିଆ ଉଠି ନାହିଁ । ନିଧୁବୋଉ ସବୁଦିନେ ସବା ପଛରେ
ବଛଣା ଗୁଡ଼ନ୍ତି । ତାଙ୍କର କୈଫିୟତ, ବିଧିଆଟା ଗଢ଼ରେ ଶୋଇ ଦେଉନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ କେହିଯୁତ ସେ ଦିଅନ୍ତି, ସେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି, ମୁଁ ପାଟି ପିଟାଏ ନାହିଁ । ହସିଲେ ବି ରସା ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ମଙ୍ଗେ ପ୍ରଶ୍ନ, ହସ ମାଡ଼ୁଥିବ ତ ? ଖାଇ ପିଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ି ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରିବ, ମୋ ଦହଗଞ୍ଜ ଦେଖିବ କାହିଁକି ? ମୁଁ ଏ ଘରେ ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ରହିବି ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ଆରମ୍ଭ କାଳ, ଅଶାନ୍ତର ବାଜବପନ । ତେଣୁ, ସବୁସେ ଚୁପ୍ ରଲା ।

ହଁ ଅଜିକା କଥା । ତରତର ହୋଇ କୁଅରୁ ପାଣି ଲେଟାଏ କାଢ଼ି ପାଟିରେ ଦାନ୍ତକାଠି ପୂରେଇ ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଆସିଲାବେଳକୁ କୁଅମୂଳ ଶିଉଳ ଉପରେ ତାଙ୍କର ପାଦ ପଡ଼ିଗଲା । ଗୋଡ଼ ଖସିଗଲା । ହାତରୁ ପାଣିଲେଟା ଖସି ପଡ଼ିଲା । ନଜେ ସେ ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ତଳେ ହାତରୁ ଦେଇ ଅଟକିଗଲେ । କିଏ ନ ହସିବ ? କିଏ କଣ ଜାଣି ଜାଣି ହସେ ? କିଏ ଜଣେ ପଡ଼ିଗଲେ ଦେଖଣା-ହାଣ୍ଡାଙ୍କ ମୁହଁରେ ତା ଗୁଆଁକୁ ହସ ଆସେ । ସାହାଯ୍ୟ, ସହାନୁଭୂତି, ଦୁଃଖ ପଛ କଥା । ଗୁକର ଟୋକା ହସିଲା, ନିଧୁଆ ହସିଲା । ମୁଁ ବି ହସିଦେଲି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠି ଆସିଲି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ।

ତାଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ନ ଦେଉଣୁ ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । ହେଲା ଆରମ୍ଭ, କାହିଁକି ହସିଲ ?

ବାଧା ହେଇ ନାହିଁ ତ ?

ରଖିଥା ତମର ସୋଗ । ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିଯାଉଥିଲେ ତ ପାଟିରେ ଟୋପାଏ ପାଣି ଦେବି ନାହିଁ, ରଗାରିଜ ଉଣୁରୁ ହେଲେ ଆହା ପଦ ବାହାରିବ, ଏ ଘରେ କାହାର ଉଣୁରୁ ବାହାରିବ ନାହିଁ । ବାସି ମୁହଁରେ ପାଣି ନ ଦେଉଣୁ ଲାଗିବ କାମ ଯେ ଗୁଆଁଥା ହେଲେ ବି ସରିବ ନାହିଁ । ପେଟକୁ ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ଦେଉଛ ବୋଲି ମୁଣ୍ଡ କିଣିଛି ? ବଳେ ବଳେ ଆସି ମୁଁ ତମ ଘରେ ପଶିଥିଲି କି ? ଏତେ କାମ ମୁଁ କରି ପାରିବି ନାହିଁ କି, ଏତେ ଦହଗଞ୍ଜ ହେବି ନାହିଁ ।

ଭାରି ହସ ମାଡ଼ୁଥାଏ । ଓଠ ଚୁପି ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସିଲି । ଭାବିଥିଲି ମେଘ ସିନା ଉଠେଇଲା, ବସିବି ନାହିଁ । ଯୁକ୍ତର ନମନ୍ତଣ ଏଡ଼ିଦେଲି ସିନା, ମନଟା କେମିତି କେମିତି ହେଉଥାଏ । ଅଜି ଗୁରୁବାର, ଆମ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ସବୁଠୁ ଖରାପ ଦିନ ଏଇଟା । ଘରେ ଅଶାନ୍ତ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଆଗରୁ ଯେତେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମନେ ମନେ କଲେ ବି କାହୁଁ କଲିହୁଡ଼ି ମନ୍ତ୍ରର ଛପି ଛପି ଆସି ଆମ ମଝିରେ ଠିଆ ହୁଏ । ପାଲ ଲଗାଏ । ଅଜି କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଶପଥ କରୁଛି, ଉଣୁ ଖୋଲିବି ନାହିଁ । ନିଧୁବୋଉ ଯେତେ ଯାହା କହିବେ ଖାଲି ଶୁଣିବି ।

ବେଗି ବେଳଯାଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରଖି ପାରିଲି ନାହିଁ । ସକାଳ ଆଠଟା ହେବ, ଏ ଘରେ ବସି ଖଣ୍ଡେ ବହୁ ପଡ଼ୁଛି । ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି, ନିଧୁବୋଉ ଗୁ ଆଣି-ଦେବେ । ଗୁହାଟା ଗୋଟିଏ ସଉକ ନୁହ, ଆମ କିରଣୀ ଜୀବନର ଦରକାରୀ

କାନ୍ଥୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ରଜ । ପେଟରେ ମନ୍ଦ ଏ ପଡ଼ିଗଲେ ଭୋକ ଶୋଷ ମାରିବ ଏ । ଅଳ୍ପ ଖରଚରେ
ସଫାର ତଳେ । ଏ ବେଳା ମୁଁ ଏ, ସେ ବେଳା ମୁଁ ଏ ଭାତ, ଦୁଇବେଳା ଗୁ ।
ବେଶୀ କରଜ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ଗୁ ଅସିଲ ନାହିଁ । ଉଠି ଅସିଲ ସ୍ୱେଷଘରକୁ । ଚୁଲି ଉପରେ ଭାତହାଣି,
ନଆଁ ଭୃଷ୍ ଭୃଷ୍ ଜଳୁଛି । ପାଣି ଗର୍ଜୁଛି । ନିଧବୋଉ ପରିବା କାଟୁଛନ୍ତି । ଗୁକର
ଟୋକା ବେସର ବାଟୁଛି । ସାନ ପିଲାଟା କ'ଣ ତାଟିଆ ଧରି ଖେଳୁଛି ।

କହୋ, ଗୁ ?

ନରୁଡ଼ର ।

ଶୁଭୁନାହିଁ କି ?

କଣ ?

ଗୁ ?

ନାହିଁ ।

କାହିଁ କି ନାହିଁ ?

କାଲି ସକାଳୁ ସରିଲାଣି ।

ମଗେଇଲ ନାହିଁ ?

କାହା ହାତରେ ? ସମସ୍ତେ ଅପିସରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି ନା ଏକା ତମେ
କରୁଛ ? ସକାଳ ଦଶଟାରୁ ଯାଇଥିଲ ତ ଫେରିଲ ଗୁ ନଅଟାରେ । ଭୋକରେ
ହାଉହାଉ ହେଉଥିଲ, ଭାତ ଦିଅନ୍ତି ନା ଗୁ ପାଇଁ ବଜାରକୁ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତି ?
ଘର କରି ଘରକଥା ତ ଗୁଣିଲ ନାହିଁ, ଅପିସ କାମ ନାଆଁରେ ଗୁ ନଅଟା
ଦଶଟା ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ରହୁଛି, ଏକୁଟିଆ ଘରେ ମୁଁ ।

କିଛି ନ କହୁ ସହଳ ସହଳ ଅପିସକୁ ବାହାରିଲ । ନିଧବୋଉ ଅନୁଦାର
ବୋଲି ଜାଣିଥିଲି, ଏତେ ଖସିବ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ନ ଥିଲା । ଦଶବାର
ପହଣ୍ଟ ଯାଇଛି କି ନାହିଁ, ବାରିକବାଟ ଖୋଲି ନିଧାଆ ଡାକ ଗୁଣିଲା, ବାପା—
ବାପା— !

କେଡ଼େ ଅଶ୍ୱର କଥା । ଅନୁକୂଳ କରି ଅପିସକୁ ବାହାରିଲା ବେଳେ
ପଛରୁ ଡାକୁଛି ଏ ପିଲାଟା । କେଡ଼େ ଥର ମନା କଲିଣି, ବିରକ୍ତ ହେଲିଣି, ଥରେ
କାନମୋଡ଼ି ଦୁଇ ଥାପଡ଼ ମାରିଥିଲି, ତଥାପି ଏ ଟୋକାଟା କିଛି ଶିଖିଲା ନାହିଁ ।
ପଛରୁ ଡାକିଲେ ମନ ଦୁର୍ଜୁଗୁଡ଼ୁ ଦୁଏ । ଶହ ଶହ ପାଇଲ ତ ଅତ୍ୟାତ ହେଉଛି ।
କାହା ସ୍ୱଅରେ କଣ ଅକଲ ହେବ, ବାଘ ଭଲ ସାପ ବାହାରି କାମୁଡ଼ିବାକୁ
ଗୋଡ଼ାଇବ । କି କଷ୍ଟରେ ଯେ ଗୁକରିଟା ତେରବର୍ଷ କାଳ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିଛି,
ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଠିଆହେବା, ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ‘ଆଜ୍ଞା ହୁଁ’ କରିବା, ହସ ନ ମାଡ଼ୁଥିଲେ
କି ହାକିମଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖିଲେ ନଜେ ଓଠ ଗୁପି ଗୁପି ହସିବା, ପରର

ଦୁଃଖରେ ମନ ଖୁସି ହେଉଥିଲେ ବି, ଭଲ ହୋଇଛି ଖା କେଆଁଏ ମନ
କହୁଥିଲେ ବି, ମୁହଁ ଶୁଖେଇ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବା, ଏମିତି କେତେ ଅର୍ଥ
ଶିଖି, ନିତି କେତେ ଅଭିନୟ କଲେ ବି ସବୁବେଳେ ଭର, ଗୁଳିଭଟା ଗଲ କି ?
ଦୁଃଖ କଣ କେହି ଗୁଝିବେ ? ସ୍ତ୍ରୀଟା ଯେଉଁଠି ଅପଦାର୍ଥ ପିଲା ଗୁଡ଼ାକର ଦୋଷ
ଦେଇ ଲାଭ କଣ ? ଗୁଲିପଡ଼ି ଗୁଳିକର ପରୁଷଲ, କଣ ରେ ?

ଜଳଖିଆ ଖାଇ ଯାଅ ।

ଏ—?

ମା ଡାକୁଛି, ଜଳଖିଆ ଖାଇ ଯାଅ ।

ରାଗରେ ଜଳି ଉଠିଲି । ଭାବିଲି, ଧାଇଁ ଯାଇ ପିଲାଟାକୁ ଗୋଟାକେତେ
ଥୋଇଦେବି । ମନକଥା ମନରେ ମଲ୍ଲ । ରାସ୍ତା ଉପରେ କେତେଜଣ ରାଦ୍ରଲୋକ
ଯାଉଛନ୍ତି । କଣେଇଁ କଣେଇଁ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଆଖିରେ ହସର
ଆଭାସ ।

କବାଟ ଫାଙ୍କରେ ନିଧବୋଉଙ୍କ ନାଲି ଶାଢ଼ୀର ଅଞ୍ଚଳ ଦୋହଲୁଛି ।
ରାଗ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼େଇ ଆସିଲା ଅଭିମାନ । ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ଏଇ
ଠିକଣା ବେଳ । ନରମ ହେଲେ ତୁ ଗରମ ହୋଇରୁ । କହିଲି, ତେର
ହେଲାଣି, ଅସେ ।

ରାଦ୍ରଲୋକ ଦିହେଁ ଆଗେଇ ଗଲେ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ନ ଗୁହଁ ମୋ ବାଉ
କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ଗୁହଁ ଗୁଲିଗଲେ । ନିଧିଆର ମୁହଁ ପାଖେ ନିଧି ବୋଉଙ୍କ
ମୁହଁରୁ ଚଉଠେ ଦିଶିଲାଣି । ନିଧିଆ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ୁଛି, ମା କହୁଛି ଟିକିଏ ଗୁ
ଖାଇ ଯା ।

ଏଥରେ କିଏ ରାଗ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ ? ଗୁ ପରା ନ ଥିଲା, ପୁଣି ଅଇଲା
କେଉଁଠୁ ? ମୁଁ ବୋଲି ଯେଉଁଠି ରାଗ ସମ୍ଭାଳି ତୁନି ହୋଇ ଆଗକୁ ଗୁଲିଲି ।
ଶୁଣିଲି ନାହିଁ । ପଛକୁ ଗୁହଁଲି ନାହିଁ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି, ଆଜି ରାତି ଦଶଟାରେ
ଫେରିବି, ଖାଡ଼ା ଉପାସ, ଖେଳ ଲାଗିଛି, ନା !

ରାମୁଡ଼ି

ତା ନାଁ ରାମୁଲ୍ଲ । ସେ ରାଗିଆ ଘର ପିଲା । କଲା ମିତ ମିତ ରଙ୍ଗ,
ହାଡ଼ୁଆ ଦେହ, ତେଜା, ନାଲି ନାଲି ଆଖି । ତେପଟା ନାକ । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ
କାନ ଦିଗିଟି । ମୁଣ୍ଡରେ ବେତାଏ ବାଳ । କେବେ କେମିତି କୁଣ୍ଡାଏ ନୋହିଲେ
ସେମିତି ପୁରୁ ପୁରୁ ଉଡ଼େ । ଏଭଳି ତାର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ । ଏଭଳି ଛଡ଼ା, ସାଧାରଣ

ମଣିଷ ପିଲା ପରି ସେ ବି ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ପିଲା, ଚଳପ୍ରଚଳ ହୁଏ, ଖାଏ, ପିଏ, କଥା କହେ, ଶୋଇ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରେ ।

ତା ନାଁ ସମ୍ବଲୁ, ସମତନ୍ତ୍ରର ସଂସିପ୍ତ ସଂସ୍ପରଶ । ତାର ବାପ ମା ନାହାନ୍ତି, ଅବଶ୍ୟ ଦିନେ ଥିଲେ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ତା ବାପଟା ମଦୁଆ ଥିଲା । ଯାହା ସେଜଗାର କରୁଥିଲା, ସବୁ ମଦ ଖାଇ ଉଡ଼େଇ ଦେଉଥିଲା । ଶୁଦ୍ଧ ଅଧରେ ମାତାଲ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରି ନିର୍ଧୂମ ଛେତଥିଲା ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ । ମନ ଶାନ୍ତ ନ ହେଲେ ବଳକା ମାଡ଼ ପଡ଼ୁଥିଲା ସମ୍ବଲୁ ପିଠିରେ । କେବେ କେବେ ଛୁରିକି ଯାଉଥିଲା ଟିକି ହିଅ ସୀତାମ୍ନା ଉପରକୁ । ପିଲାଦିନୁ ମାଡ଼ ଖାଇ ସମ୍ବଲୁ ହୋଇଛି ଟାଣ । ଛେଚୁପିଟା ମଣିଷ । ଦୁନିଆର ମାଡ଼ ଗାଳକୁ ପିଠେଇ ଦେବାକୁ ପାରନ୍ତିନା ।

ସମ୍ବଲୁକୁ ଯେତେବେଳେ ଦଶ ବର୍ଷ ଆଉ ସୀତାମ୍ନାକୁ ଛଅ, ସେତିକିବେଳେ ବାପର ଗୋଗୋଛବାଡ଼ିଆ ସହ ନ ପାରି ସମ୍ବଲୁର ମା ତାର ଦେଖିଲା କାମ କରିଦେଲା । ପିଲା ଦିଟାଙ୍କ ବୋହୂ ପଡ଼ିଲା ମଦୁଆ ବାପ ଉପରେ । ସ୍ତ୍ରୀ ମରଣର ଦୁଃଖ ସହ ନ ପାରି ବୁଢ଼ା ଆଦୁର ଅଧିକ ମଦ ପିଇଲା । ମଦ ପିଇ ସେ ଆଉ ମାତାଲ ହୁଏ ନାହିଁ । ଟଳି ଟଳି ଆସି ନିସ୍ତେଜ ହୋଇ ଯେଉଁଠି ହେଲେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଶୁଦ୍ଧ ପାଟେ । ଭଣ୍ଡାସ ମୁଠି ଧରି ବାହାରି ପଡ଼େ ଛନ୍ଦପୁର ବଜାରକୁ । ଲୋକଙ୍କୁ ସେ ଭଦ୍ର କରେ । ପଇସା ସେଜଗାର କରେ । ହୋଟେଲରେ ସେ ନିଜେ ଖାଏ, ପିଲା ଦିଓଟିଙ୍କୁ ଖୁଆଏ । ସଞ୍ଜର ମଉଜ ପାଇଁ କିଛି ସଞ୍ଚ ରଖେ । ପୁଣି ରେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ଛନ୍ଦପୁର ପାଖ ଗ୍ରେଟ୍ ପଡ଼ାରେ ତାର ଖଣ୍ଡେ ସାନ ଗୁଲଘର ଥିଲା । ରେଇଲା ଧନ ସଞ୍ଜ ମଉଜକୁ ନିଅନ୍ତୁ ହେଲାଠାରୁ ଘରଖଣ୍ଡି ବି ସେ ବନ୍ଦା ପକେଇ ଦେଲା । ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ମନ ପୂରେଇ ସେ ପିଇଲା—ପେଟେ ପୂରେଇ ତ ସବୁଦିନେ ପିଏ—ଆଉ ଟଳି ଟଳି ଆସୁ ଆସୁ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲ ପିଣ୍ଡାରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଆଉ ସେ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ଲୋକେ କହିଲେ, ମଲା ନାହିଁ ତରିଗଲା ।

ସମ୍ବଲୁ ଓ ସୀତାମ୍ନା ଆସି ଘସ୍ତାରେ ଠିଆ ହେଲେ । ମାଗିକର କିଛି ଦିନ ଚଳିଲେ । ଅନଦୃଷ୍ଟ ଦିନେ ଆସିଲେ ଜଣେ ଆଜ୍ଞାଦିନ୍ କକା । ସେ କୁଆଡ଼େ ଖଡ଼ଗପୁରରେ ରେଲ ଇଲାକାରେ କାମ କରନ୍ତି—ପଏଞ୍ଟମ୍ୟାନ୍ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼େଇ, ଆହା, ଉହୁ କହି ପିଲା ଦିଓଟିଙ୍କୁ ସେ ନେଇଗଲେ ପାଖକୁ । ମାସ ଛଅଟା ନ ପୂରୁଣୁ ସମ୍ବଲୁ ଆସି ପୁଣି ଛନ୍ଦପୁର ଦାଣ୍ଡରେ ହାଜର । ସୀତାମ୍ନା କାହିଁ ବୋଲି ପଚାରିଲେ, ସେ କହେ ଦାଦି ପାଖରେ । ତୁ କାହିଁକି ପଲେଇ ଆସିଲା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ସେ ଦିଏ ନାହିଁ ।

ଛନ୍ଦ୍ରପୁର ଦାଣ୍ଡରେ ଏଗାର ବର୍ଷର ପିଲା ରାମୁକୁ ପେଟପାଟଣା ଧରି ଦୁଲେ, ଚଳନ୍ତି ପାଣିରେ ଗଡ଼ିଗଡ଼ିକା ଯାଏ ଯେପରି ବାଲୁଗରଡ଼ା । କେଉଁଠି ଅଳ୍ପଳରେ ପଡ଼ି ଲୁଗିଗଲେ କିଛି ସମୟ ଅଟକିଯାଏ ସିନା । ସୁଅ ତଡ଼େ, ବାଲୁଗରଡ଼ା ପରି ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ଯାଏ । ଦେହରେ ଶିଉଳି ଲାଗେ ନାହିଁ । ରାମୁକୁ ଗଡ଼େ, କେତେ ଅବତାର ଧରେ, କେତେ ଲୋକଙ୍କ ଘରେ, କେତେ ଦୋକାନ, କେତେ ହୋଟେଲରେ ପୁଣି ବାବୁରୟାଙ୍କ ପାଖରେ । ସେ ସ୍ବାଧୀନ ଦେଶର ସ୍ବାଧୀନ ପିଲା । କାହାକୁ ତାର ଭର ? କାହାକୁ ତାର ଖାଇବ ? ସେ ଛେଗୁପିଟା ମଣିଷ ପିଲା ।

ରାମୁକୁ କାହାର ପିଲା ଖେଳଉଛି—ମାସ ଦଟା ନ ପୂରୁଣୁ ରାମୁକୁ ସେଠି ତଲ୍ । ତା ମନକୁ ସେ ଚାଲିଗଲା କି ଗୁହକଣ୍ଡା ନିକାଲି ଦେଲେ ଏ ବିଷୟ କେହି କେବେ ତଦନ୍ତ କରିବାକୁ ମନ କରି ନାହିଁ । ପୁଣି ରାମୁକୁ ଦିଶେ ଆଉ ଜଣଙ୍କ ଘରେ, ପାଣି କାଢ଼ୁଛି, ବାସନ ମାଜୁଛି, ଲୁଗା କାତୁଛି । ଭୂତପରି କାମ କରେ । ଖରାବ ମାନେ ନାହିଁ । ଭଲ ମନ ବିଶ୍ୱରେ ନାହିଁ । ଓଜର ଆପଣ କରେ ନାହିଁ । ଏଗାର ବାର ବର୍ଷର ପିଲା, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମଣିଷର କାମ କରେ ।

କେବେ ସେ ଏତେ ଘର ଦୃଏ କାହିଁକି ? ରାମୁକୁ ପଞ୍ଚା ଟାଣୁଛି, ରାମୁକୁ ହୋଟେଲରେ କପ୍ ପିଆଇ ଖୋଉଛି । ସେଠୁ ଗଲଣି । ରାମୁକୁ ଦକ୍ଷିଣ ବଜେଇ ବିଷୁଟ ବିକୁଛି । ସେଠୁ ବି ଗଲଣି । ପୁଣି ରାମୁକୁ ଆଉ କାହାର ବାସନ ମାଜିଲଣି, ସେଠୁ ବି—

କାହିଁକି ? ରାମୁକୁ ତ ଚୋର ନୁହେଁ । ଯେତେ ଘରେ ସେ ରହୁଛି ସବୁଠି ପଚାର, ଲୋକେ କହିବେ ରାମୁକୁ ଚୋର ନୁହେଁ । ହଜିଲା ଧନ ତାକୁ ମିଳିଲେ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଇଦିଏ । ଭଗବାନ ବି ହଜିଲା ଧନ ଖୋଜିବାର ଶକ୍ତି ତାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନେ ଖୋଜି ହତାଶ ହେଲେ, ରାମୁକୁ ଖୋଜେ । ତା ଆଖିରେ ପଡ଼େ । ସେ ପାଏ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଇପକାଏ ।

ସେ ଟକଲା ନୁହେଁ । ଅମୃତ ଥିଲେ ବି ଅନେଇବ ନାହିଁ । ପାଟି ସୁଆଦ, ଜିର-ଲଲିଆ କଣ ସେ ଚୁଟେ ନାହିଁ । କାହିଁରେ ତାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ବା ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ । ପେଟଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ହେଲା । ଭାତ ଆଉ ଶାଗ, ମାଣ୍ଡିଆ ଜାଉ, ପବେ ଲୁଣ, ପୁଞ୍ଜିଏ ଇଡ଼ିଲି, ପେଟେ ପାଣି । ମିଠେଇ ନିସ୍ତୁଡ଼ି ଦେଲେ ସେ ମନା କରେ ନାହିଁ । ଯାହା ଦିଅ, ଜଳ ଫଳ ମିଶି ପେଟଟି ପୂରିଲେ ହେଲା । ପେଟ ପୂରି ନଥିଲେ ସେ କାମକୁ ତଳେ ନାହିଁ । ଗାଳିଦେଲେ ପାଟି ଘୋଳି-ହେବ, ମାଡ଼ ମାରିଲେ ତମ ହାତ ବଧେଇବ, ତାର କି ଯାଏ ? ସେ ଛେଗୁପିଟା ମଣିଷ ପିଲା । ତେର ବର୍ଷ ହେଲଣି ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବାହାର କରିଦେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉ କିଏ ତାକୁ ରଖିନେବ । ଲୋକର ତ ଅଭାବ ! ଜଣକର ଗୁଳରକୁ ଶିଖେଇ ଲୋର ଦେଖେଇ ଆଉ ଜଣେ ନିଜର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଗୁମୁଲ୍ କାହାରି ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ିବା ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ବବେକ ତାର ନାହିଁ । ତା ମନକୁ ପାଇଲେ ରହେ, ମନକୁ ନ ଆସିଲେ ଗ୍ରାଏ ଗ୍ରାଏ ଚାଲିଯାଏ । ଆଗରୁ ଖବର ଦିଏ ନାହିଁ ।

ଗୁଳିର ତାକୁ ମିଳେ । ଲୋକେ ସବୁବେଳେ ଶିକ୍ଷା ଚାହାନ୍ତି । ଗୁମୁଲ୍ ଅତି ଶିକ୍ଷା । ପେଟେ ପୁରୁ କରି ଦି ବେଳା ଦି ମୁଠି ଖାଏ, ସକାଳେ ଏଣୁତେଣୁ ଯାହା ହେଲେ ମୁଠିଏ କି ତାଟିଆଏ, ମାସ ଶେଷରେ ଦୁଇ ଟଙ୍କାରୁ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ଦରମା—ରଖିବା ଲୋକର ଭୁଣ୍ଡରୁ ଯାହା ବାହାରିଲା । ଚାପ ପଟା କରି ଖଣ୍ଡେ ଅଧେ ଲୁଗା, ପ୍ୟାଣ୍ଟ୍ କି ଜାମା ଦେଲେ ଦିଅ, ନୋହଲେ ନାହିଁ । ସେ ମଇଲା ହେଲେ, ଅଭେକା ହେଲେ ଲଜ ସରମ ତାକୁ ଦିଏ ନାହିଁ । ଯିଏ ତାକୁ ଆଶ୍ରା ଦିଏ, ଲଜ ସରମର ଦାୟିତ୍ବ ତାର ।

ଗୁମୁଲ୍‌କୁ ଗୁଳିର ଅଭାବ ଦିଏ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ସେ ଦରମା ପାଏ, ମାସ ଆରମ୍ଭରୁ ସେତକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦିଏ । ଉଡ଼ିଲ, ଗୁ, ପାନ, ସିନେମା ଦେଖା, ଜୁଆଖେଳ । ସାଙ୍ଗିସାଥୀ ଯଦି ଜୁଟିଛି, ସେମାନେ ଗୁମୁଲ୍ ପଇସାରେ ଦିନେ ଅଧେ ମଜକ ଉଡ଼ାନ୍ତି । ପଇସା ସରିଲେ ଗୁମୁଲ୍ ପୁଣି କାମରେ ମନ ଦିଏ । ଦରମା କଥା ପଚାରିଲେ ଜବାବ୍ ଦିଏ ନାହିଁ । ସୀତାମା କଥା ପଚାରିଲେ, କହେ, ଦାଦ ପାଖରେ ଅଛି ।

ଗୁମୁଲ୍‌ର ଦୋଷ, ସେ ଶୋଇବାକୁ ଭଲ ପାଏ । ସବୁବେଳେ ଚାହେଁ—ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ହେଲେ, ମାଲ ଦେଶର ବାଦଲ ପରି ତାକୁ ନିଦ ଘୋଟି ଅସେ । ଯେଉଁଠି ବସେ ସେଇଠି ସେ ଘୁମାଏ । ଘୁମାଇ ଘୁମାଇ ଟଳି ପଡ଼େ, ଶୋଇପଡ଼େ । ପାଟି ଭଣ୍ଡ କଲେ ତାର କାନରେ ପଶେ ନାହିଁ । ଟାପା ଗୋଇଠା ମାଇଲେ ତାର ପଥର ଦେହରେ ଭେଦେ ନାହିଁ । ଓଜନିଆଁ ମାଡ଼ ପିଠିରେ ବସିଲେ ପ୍ରତିତାଳର ଗୋଟିଏ ଜବାବ୍ ଭଣ୍ଡରୁ ବାହାରେ, ଈଁ—ଈଁ—

ଗୁଳି ଦି ଘଡ଼ିକ ଅରେ ତାର ନିଦ ଭଙ୍ଗେ । ସେତିକିବେଳେ ସେ ଖୋଜେ ଖାଇବାକୁ । ଯାହା ଦିଅ, ଓଜର ନାହିଁ ଅପଡ଼ି ନାହିଁ । ତରତର କରି ଉଦରସ୍ଥ କରେ । ସେତିକିବେଳେ କୌଣସି କାମ ବସ୍ତୁ କଲେ ସେ ନିଦରେ ଟଳି ଟଳି କରେ । କାମ ସରିଲେ ବିଛଣା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଦ, ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି । ଖାଇବାକୁ ଉଠାଇବାକୁ ତାକୁ ଘୋଷଡ଼ାଘୋଷଡ଼ି ନ କଲେ, କିମ୍ବା ଗୁଳି ଦି ଘଡ଼ିରେ ନିଦ ଭଙ୍ଗିଲା ବେଳକୁ ତାକୁ କିଛି ଖାଇବାକୁ ନ ଦେଲେ, ସେ ଅଭିମାନ କରେ ।

ମନର ଅଭିମାନ ମନରେ ମରେ । କାହାକୁ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଶୋଇ—
ପଡ଼େ । ନଦରେ ହୁଏ ଅଚେତନ ।

ନିଜ ମନକୁ ସକାଳୁ ତାର ନଦ ଭଙ୍ଗେ ନାହିଁ । କେହି ଡାକିଲେ ସେ
ଜବାବ ଦିଏ ନାହିଁ । ହାତ ଧରି ଟାଣିଲେ ହାତ ଟାଣି ନେଇ କୁକୁରକାଙ୍କର
ହୋଇ ଶୁଏ । ଗୁଡ଼ି ଚାଲି ଆସିଲେ ପୁଣି ତାକୁ ହୁଏ ନଦ । ମନକୁ ନଦ ଭଙ୍ଗେ
ଦିନ ନଅଟାରେ । ଯାହା ଘରେ ସେ ଆଶା ନିଏ, ସେ ତ ଆଉ ଏତେବେଳ
ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରିବେ ନାହିଁ, ତେଣୁ ସମୁଦ୍ରକୁ ଉଠାଇବାକୁ ସବୁ ପ୍ରକାର
ଉପାୟ ଉଦ୍ଭବନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ—ବିଧା, ଗୋଇଠା, ପାଣି ଛୁଆଁ ଇତ୍ୟାଦି ।
କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣର ନଦ ଭଙ୍ଗେ । ଆଖି ମଳି ମଳି ଚାହିଁଥାନ୍ତି ଗୁଡ଼ି । କାନରେ ପଡ଼େ
ଗୁଡ଼ିଶାଙ୍କର କିଲକିଲା ରଡ଼ି, ଗୁଡ଼ିସ୍ଥଳ ଗର୍ଜନ ଚର୍ଚ୍ଚନ—ଆଜି ସେ ଯାଉ । କିଏ
ତା ପଛରେ ଦିନଗଢ଼ି ଲାଗିଥିବ ? ସେରେ ଗୁଡ଼ିଲର ଭାତ ଗିଳିବ । ହକ ଦରମା
ନେବ । ଏତେ ଦହଗଞ୍ଜ କାହିଁକି ? ଆଜି ସେ ଯାଉ । ବାପ ଲୋ, କି ନଦ !
ଏମିତି ଗୁଡ଼ିର ନ ଥିବା ଭଲ ।

ସମୁଦ୍ର ସବୁ ଶୁଣେ, ଭୁଲି ରହେ । ଉଡ଼ିଉଡ଼ି ହୋଇ ବାହାର ପଡ଼େ କାମ
ଉପରକୁ । ବିଚାରି । ବିଚୁଲ । କିଏ କହିବ, ଏଇ ଟୋକାଟା ଉପରେ ଗାଳି
ମାଡ଼ ବର୍ଜିଥିଲା ବର୍ଜିସକାଳେ ? କିଏ କହିବ ସମୁଦ୍ର ଅଳସୁଆ, ଅଯୋଗ୍ୟ ଗୁଡ଼ିର ?
କେଉଁ କାମ ସେ ନ କରେ ? କେଉଁ ପାଇଁଟି ସେ ନ କର ପାରେ ? ଯହିଁରେ
ଲଗାଅ ସେ ଲାଗିଯିବ । ନା ଶବ୍ଦ ଭୁଣ୍ଡରେ ନାହିଁ । ଘରର ସବୁଜ ପ୍ରତି ଲୋର ।
ସବୁ ଚିତ୍ତ ଉପରେ ଆଖି । ପିଢ଼ାରେ କାଉ ବସେଇ ଦେବ ନାହିଁ ।

ସକାଳ କଥା ସଞ୍ଜବେଳକୁ ସମସ୍ତେ ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି । ନିତି ସକାଳ, ନିତି
ସଞ୍ଜରେ, ପୁଣି ନିତି ଶୁଣି ଅଧର ଘରର ସମସ୍ତେ ବରକୁ ହୋଇ ଗର୍ଜନ ଚର୍ଚ୍ଚନ
କରି ‘ସମ ସମ, ସମୁଦ୍ର ସମୁଦ୍ର’ ବୋଲି ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ି । ଦଶ ପଇସ ଡାକ ନୁହେଁ,
ଶତ ସହସ୍ର ଡାକ । ଭଗବାନଙ୍କର କୂଟ ଏ, କାହାର ଦୋଷ ଦେବ ? କଳିଯୁଗରେ
କାମ ଉଡ଼ିରେ ଲୋକେ ସମନାମ, ସମଧୂନ ପାଶୋରଲେଣି । ଭାଗ୍ୟବାନ ପୁରୁଷ
ଯିଏ କେବଳ ସେଇ ପାଏ ସମୁଦ୍ରକୁ ଗୁଡ଼ିର କର । ଭଲରେ ନ ହେଲେ ମନ୍ଦରେ,
ସ୍ୱପ୍ନରେ ନ ହେଲେ ଘୃଣାରେ, ସ୍ତ୍ରୀର ସେଷରେ, ସ୍ତ୍ରୀର ମନରେ ନ ହେଲେ
ଅସ୍ତ୍ରୀର ମନରେ, ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମଧୂନ ଭଜିବାକୁ ପଡ଼େ ଢିନଥର । ନିତି
ଦୟା ରହାକରର କଥା ମନେ ପଡ଼େ ।

ଲଗ ଲଗ ଦୁଇ ଗୁରୁଦିନ ଶ୍ରୀ ସମୁଦ୍ରକୁ ଶୁଣି ଅଧରେ ନ ଉଠାଇଲେ,
ଅବଶ୍ୟ ବଳପ୍ରୟୋଗ କରି ଗର୍ଜନ ଚର୍ଚ୍ଚନ କରି, ଆଉ ସେ ଉପାସ ରହୁଲେ, ନିଜ
ମନକୁ ସେ ଘର ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ । ଏଠି ପଟିବ ନାହିଁ । ଏମାନେ ରକ୍ତ ନୁହଁନ୍ତି ।

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

‘ସମଧୁନ’ କର ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଶ୍ରୀରାମ ଉପବାସ । ତେଣୁ ନୂତନ ରକ୍ତ ଅନ୍ଦେଷଣ ।
ଡାକିଲେ ଆଉ ନ ଶୁଣେ ।

ତଉଦ ବର୍ଷର ଟୋକା ସମୁଦ୍ଧ । ଜଣେ ରକ୍ତକୁ ଗୁଡ଼ି ଦୁଇ ଦିନ ହେଲା
ବାହାର ଆସିଛି । ପୂର୍ବ ମାସକର ଦରମା ଗୁଣ୍ଠେଟି ଟଙ୍କା ଅଛି ଅଣ୍ଟାରେ । ସେତକ
ନ ସରବା ଯାଏ ନୁଆଁ ଦର ଅନ୍ଦେଷଣ କରିବା ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ି ନାହିଁ । ଇଡ଼ିଲି, ଗୁ,
ପାନରେ ଅନ୍ତତଃ ଗୁର ପାଞ୍ଚ ଦିନ ସୁଖରେ କଟିବ । ସମୁଦ୍ଧ ଭାରି ଖୁସି । ରଜା
ପୁଅକୁ ଖଜା ଖୋଇବାକୁ ସେ ପଛେଇବ ନାହିଁ ।

ଛନ୍ଦ୍ରପୁର ଦାଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ କଫି ହୋଟେଲରେ ସେ ଇଡ଼ିଲି ଖାଉଛି ।
ରେଜା ପଇସା ଛୁଣି । କାମିଜ ପକେଟରେ ହେଉଛି ଟଙ୍କାଟଙ୍କା । ତାର ପର ଆଉ
କେତେ ଜଣ ବି ବସି ତାର ପଇସାରେ ଇଡ଼ିଲି ଗୁଣୁଛନ୍ତି । ବେଳ ହେବ ଗୁରଟା ।
ବିଗୁର ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ସ୍ଥିର ହେଲା ସମସ୍ତେ ଆଜି ସମୁଦ୍ଧ କଲକୁ ଯିବେ । ଖରାଦନ !
ସମୁଦ୍ଧ ଗାଧୁଆ ବଡ଼ ମଉଜ । ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ସମସ୍ତେ ଫେରି ଆସିବେ ।

ଛନ୍ଦ୍ରପୁର ବଜାର ପାଖରୁ ସମୁଦ୍ଧ କଲ ଦେଇ ମାଇଲ ବାଟ ହେବ । ଅଳ୍ପ
ବାଟ ହେଲେ ବି ସିଧା ସଳଖ ଠୁ ଠୁ ଗୁଲି ଯାଇ ଦୁଏ ନାହିଁ । ସମୁଦ୍ଧ ଆଡ଼କୁ
ପାଏ ବାଟ ଗଲେ ପଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଝିଲ । ତା ନା ତାମ୍ବା । ଗୁର ପାଞ୍ଚ ମାଇଲ
ଲମ୍ବା, ଦୁଇ ଫର୍ଲଙ୍ଗରୁ ଗୁର ଫର୍ଲଙ୍ଗ ତଉଡ଼ା । ଏ ପାଖ କଲର କଡ଼େ କଡ଼େ
ଦାଆଁ କିଆଁ ବଣ । ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଅର୍ଦ୍ଧ ଘଣ୍ଟା ହୋଇ ପିମ୍ପାରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ
ଗୁଲନ୍ ଦୁଏ ଉଡ଼ିର ଭାରିତକୁ । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଅନେକ କାଠୁଆ କଲରେ ଥାଏ ।
କିଛି ପଇସା ଦେଲେ ନାଉରା କାଠୁଆରେ ବସେଇ ତାମ୍ବା ପାରି କରିଦଏ ।

ସମୁଦ୍ଧ ଓ ତା ସଙ୍ଗୀମାନେ ତାମ୍ବା ପାରି ହେଲେ । କେତେ ବାଗୁରଫା,
କେତେ ସୁଲ ଗୁଣ୍ଠ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ରଡ଼ା ନୌକାରେ ପାରି ହୋଇଛନ୍ତି ।
ତାମ୍ବା ସେପାରି ଝାଉଁବଣ, ବାଜାଆମ୍ବ ଗଛ ବଣ । ବାଜାଆମ୍ବ ପାରି ଗଛରେ ଲଦି
ହୋଇଛି । ସୁଲ୍‌ସୁଲିଆ ପବନ । ଅଧ ମାଇଲରୁ ଅଧକ ବାଲି ଗୁଲିଲେ ଯାଇଁ
ସମୁଦ୍ଧ ତଟ । ଲହଡ଼ିର ଗର୍ଜନ ଶୁଭୁଛି । ପାଣି ଦଶ ନାହିଁ ।

ସମସ୍ତେ ଧାଇଁଲେ ସମୁଦ୍ଧ କଲକୁ । ଭାରି ମଉଜ । ପୁନେଇଁ ପାଖ ଜଳ
କେଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଆକାଶ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ସଞ୍ଜ ଗଡ଼ିଗଲା ।
ସମସ୍ତେ ଫେରିଲେ । କେହି ସମୁଦ୍ଧକୁ ଖୋଜିଲେ ନାହିଁ ।

ଏକ ସଙ୍ଗେ, ଅତି ପାଖରୁ ଯେତେବେଳେ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ କଣ୍ଠରେ ମେଘର
ରଡ଼ି ପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ—ହୁ—କେ ହୁ—ସମୁଦ୍ଧର କାନରେ ପଡ଼ିଲା, ସେ ଚମକି
ଉଠିଲା । ଗୁହଁଲା, ଆଗରେ ସମୁଦ୍ଧ ଗଲୁଛି, ଲହଡ଼ି ପରେ ଲହଡ଼ି ମାଡ଼ି ଆସୁଛି,
ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛି କଲରେ, ଚକ୍ ଚକ୍ ଦଶୁଛି ଜଳ ଆଲୁଅରେ । ଉପରେ ନେଲିଆ
ଆକାଶ । କେତେ ଉପରକୁ ଜଳ ଉଠିଲାଣି । ଦୁଇ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲା—ଲମ୍ବ

ଯାଇଛି ସମୁଦ୍ର କୂଳର ଧୂସର ବାଲି । ପଛକୁ ଚାହିଁଲ, ବାଲି ପନ୍ଥାର ପଛରେ
ଅକାରିଆ ଝାଡ଼ି ବଣ, ଲଙ୍କାଆମ୍ବ ବଣ ।

କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହାନ୍ତି ।

ଦୁ-କେ-ହା—

ସମୁଦ୍ର ଉଠିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଘୁରୁଗଲା । ସନ୍ଦେହ ହେଲା ସେ ଅଛି କି ନାହିଁ !
ବାହା ରଡ଼ି ତାର ପିଣ୍ଡରୁ ଅଧେ ପ୍ରାଣ ଶୋଷି ନେଇଥିଲା । ସେ ଯେ ବଞ୍ଚିଛି ଏହାର
ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ମେ ଧାଇଁଲା—ବେଗରେ ଧାଇଁଲା, ଅନ୍ଧାର ବେଗରେ । ଧଲ ସଙ୍ଗେ
ହୋଇ ତାମ୍ର କୂଳରେ ମିଳିଲା । କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ । ଛନ୍ଦପୁର ସନ୍ଧ୍ୟାର
ଆଲୁଅ ମାଲ ଦିଶୁଛି । ଡାକିଲା ବଡ଼ପାଟି କର, କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ।

ଦୁରାଣ ।

ପାଖରୁ ବଲ୍ଲୁଆପଲ ଜବାବ ଦେଲେ, ବା-ହା—

ସମୁଦ୍ର ହତାଶ ହେଲା ନାହିଁ । ପାଖ ଲଙ୍କାଆମ୍ବ ଗଛକୁ ଚାହିଁଲା ।

ନଦ ଭଙ୍ଗିଲା କାଉର ଡାକ ଶୁଣି । ଦହଟା ଗରମ ଲାଗୁଛି । ସମୁଦ୍ର ଆଖି
ଖୋଲିଲା । ଗଛ ଉପରେ ସେ ରାତି କାଟିଛି । ଖରା ପଡ଼ିଲାଣି । ଆଗରେ ତାମ୍ର ।
ପଛରେ ସମୁଦ୍ର ।

ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପ୍ର-ପଣନାଟ

ପାରଳାଖେମଣ୍ଡି ଯିବାର ଗ୍ରେଟ ରେଳଗାଡ଼ି ଚାଲିଛି । ଘରଣ ମିନଟରେ
ଝେସନ ଗୁଡ଼ିଲା । ଗୁଣ୍ଡପୁର ଯିବ, ବଢ଼ିଣ ମାଇଲ । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଲାଗିଲା କ୍ଲାସ୍
ଡବା । ସେଥିରେ ମୋଟେ ଛ ସାତ ଜଣ ଆସେଇ । ମୁଁ ଓ ମୋର ବନ୍ଧୁ ପାଣି
ଖବରକାଗଜରେ ମନ ଦେଲୁଁ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପାକିସ୍ତାନ, ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନ,
ଅଣ୍ଡା, ସ୍ବାଧୀନ ବଙ୍ଗଳା ବା ବଙ୍ଗାଦେଶ ପଞ୍ଜାବ ଓ ବଙ୍ଗଳା ସମସ୍ୟାରେ ମନ ପ୍ରାଣ
ତାଳି ଦେଇଥିଲୁ, ସେହିବେଳେ ପାଣି ବାବୁ ଉଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇ ମୋତେ
ହଲେଇ ଦେଇ କହିଲେ—ଦେଖନ୍ତୁ, ଦେଖନ୍ତୁ ଏ ଗ୍ରେଟ ସମ୍ବାଦ, କେଡ଼େ
ଗୁରୁତର !

ସେ ଯେଉଁ ସମ୍ବାଦ ଆଡ଼କୁ ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ଷଣ କଲେ ତା ଉପରେ
ଆଖି ପକେଇଲୁ—ମେଦିନାପୁର, ମେ ୨୨ ତାରିଖ । ମେ ୧୭ ତାରିଖରେ
ମେଦିନାପୁର ଶାଳବଣୀଠାରେ ଘରପୋଡ଼ି ଓ ଲୁଟି ହୋଇ ଗଣ୍ଡଗୋଲ ଭୟାନକ-
ଭୟାନକ ଖବର ମିଳେ—ଇତ୍ୟାଦି ।

ପରୁରଲ୍ଲ, ଏଥିରେ ନୂଆ କଥା କଅଣ ଅଛି ? ଦେଶ ସାରା ଏମିତି ଗଣ୍ଡଗୋଲ ଗୁଣ୍ଡା ପ୍ରକୃତିର ଲୋକେ ଚଳେଇଛନ୍ତି । ଜୁନ୍ ୧୯୪୮ ପରେ ଏସବୁ ଥିଲା ପଡ଼ିଯିବ । ସବୁଥିରେ ତୃଣାୟ ପକ୍ଷର ହାତ ଅଛି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଦୁଆ ଧରିଛନ୍ତି ।

ପାଟ ମୁହଁ ପଣ ପଣ କଲେ । କହିଲେ ଆପଣ ବୁଝିଲେ ନାହିଁ ମୋ କଥା ! ଦେଖିଲେ, ଏ ପେଉଁ ବୁଝି ଦିଅ ହୋଇଛି, ତାର ସ୍ବାକ୍ଷରକାଣ୍ଡ କେଉଁମାନେ ?

ପଢ଼ିଲି—

୧ । କୁମାର ଚନ୍ଦ୍ର ଜାନା, ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଡି. ସି. ସି. ୨ । ଗୁରୁଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ., ସେକ୍ରେଟେରି ଡି. ସି. ସି. ୩ । ନିକୁଞ୍ଜ ବିହାରୀ ମାରିଡି. ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ. ୪ । ଆନନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ଚଉଧୁରୀ ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ ।

ବନ୍ଧୁ ପରୁରଲ୍ଲେ, ଏମାନେ କଣ ଓଡ଼ିଆ ନା ବଙ୍ଗାଳି ?

ମୁଁ କହିଲି, ଆପଣ ସେ କଥା ଭୁଲୁଛନ୍ତି ?

ନିଶ୍ଚୟ । ବଙ୍ଗଳା ସ୍ବାଧୀନ ଅଖଣ୍ଡ ହୋଇ ରହୁ କି ଦିଗ୍ଗଜ ହୋଇ ପାକିସ୍ତାନ ହୁଏ ସ୍ଥାନ ହେଉ ସେଥିରେ ଆମର ଯାଏ ଆସେ କଣ ? ଆମେ ବୁଝୁ ଆମର ମେଦନାପୁର ଜିଲ୍ଲା, ବାଙ୍କୁର ଦକ୍ଷିଣଦିଗ ଓ …… ।

ସେତିକି ଥାଉ ମହାଶୟ, ସେମାନଙ୍କୁ ପରୁର ଆପଣଙ୍କ ଦାବା ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବେ । ସେମାନେ ଯଦି ଆସିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତି, ଆପଣ ଘର ପୁଅକୁ ଘରକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ କାନ୍ଦି ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇଲେ ଲାଭ କଣ ?

ବନ୍ଧୁ ଭୁନ ରହିଲେ । ଦୁଃଖ ଓ ନିରାଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ମୁହଁ ମଉଳିଲା । ଟିକିଏ ଭୁନ ରହି ଦାଦାଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ି କହିଲେ, ହତଭାଗ୍ୟ ଦେଶ ଏ ଓଡ଼ିଶା ଦେଶ, ହତଭାଗ୍ୟ ଜାତି ଏ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି । ଧୂଃସ ଅନବାର୍ଯ୍ୟ । ଜାତିଟା ଲୋପ ହେବାକୁ ବେଶି ଦିନ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ମୁଁ କୌଣସି ମତାମତ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ଖବର କାଗଜରେ ମନଦେଲି । ସୀତାପୁର (ମ୍) ଷ୍ଟେସନ ହେଲା । ପାଟ ବାରୁ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଉପରକୁ ଓଢେଇ ସପ୍ତର ପଶସ ମୂଲ କଲେ ।

ମୋ କଡ଼ ବେଉଁରେ ବସିଥିଲେ, କୋଡ଼ିଏ ଏକୋଇଶି ବର୍ଷର ଜଣେ ଯୁବକ, ପ୍ୟାନ୍ଥ ପିନ୍ଧା । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ସତର ଥିଓର ବର୍ଷର ଜଣେ ଯୁବତୀ । ଦୁହେଁ ତେଲଙ୍ଗା ଭାଷାରେ କଣ କଥାଭାଷା ହେଲେ—ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ହିଅଟି ସୁନ୍ଦର । ଅଧୁନକା । ଇଂରେଜୀ ଖବରକାଗଜ ଖଣ୍ଡ ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ପଢ଼ିଲା ପରି ଆଖି ବୁଲୁଛନ୍ତି ।

ଗାଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲ । ପାହ ବାବୁ ସପ୍ତର ଧର ଗାଡ଼ି ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ମୋ ପାଖରେ ବସି ପଚାରିଲେ, କୁହ ରଖିଛନ୍ତି ? ମୁଁ ନାହିଁ କଲି । ତାଙ୍କ କଡ଼ ବେଥରେ ଜଣେ ସାହେବ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧା କଲା ମତମତ ସୁଲକାୟ ରଦ୍ଦଲେକ । ସେ ପକେଟରୁ କୁହ କାଡ଼ି ପାହବାବୁକୁ ଦେଲେ । ପାହବାବୁ ସପ୍ତରୁ ଗୌପା ଛଡ଼ାଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟି ଖବର କାଗଜରେ ରଖିଲେ । ହାତ ପୋଛି ଖବରକାଗଜଟି ପ୍ରଥମେ ସେ ହିଅଟି ପାଖକୁ ନେଇ ଆଗରେ ଧରି କହିଲେ, ନିଅନ୍ତୁ । ହିଅଟି ସଙ୍କୋଚ କରୁଥିଲା । ପାଖ ଯୁବକର ଆଖିରେ ଅନୁମତିର ଆଭାସ ପାଇ ଖଣ୍ଡେ ସପ୍ତର ହାତରେ ଉଠାଇ ନେଲା । ତାପରେ ସେ ଯୁବକ, ତା ପରେ ମୁଁ, ସେଇଠୁ ମୋଟାବାବୁ, ଶେଷକୁ ପାହ ବାବୁ ।

ହଠାତ୍ ଗନ୍ଧାର ବଲ ମଝିରେ ଗାଡ଼ି ରହିଲା । ସଞ୍ଜ ହେଲାଣି । ପାହବାବୁ କହିଲେ, ସବ୍‌ନାଶ ! ଇଞ୍ଜିନ ଖରାପ ହେଲାଣି । ପାରଲାଖେମୁଣ୍ଡି ଗାଡ଼ିର ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ରୋଗ । ଦେଖନ୍ତୁ କେତେ ଶକ୍ତି ହେଉଛି ! ଗୁଣ୍ଡପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଶକ୍ତି ଅଧ ହେବ ।

ଗାଡ଼ିରେ ଆଲୁଅ ନାହିଁ । ପାହବାବୁ ନଲଟେଣ ଲଗାଇଲେ । ମୋଟା ବାବୁ ଯୁବକଟିକୁ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାରେ ପଚାରିଲେ, ଆପଣ ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ?

ଯୁବକ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଗୁଣ୍ଡପୁର ।

ମୁଁ ପଚାରିଲି, ଗୁଣ୍ଡପୁରରେ ଆପଣ କଣ କରନ୍ତି ?

ମୋ ଭାଇ ସେଠି ପିଲ୍‌ଡର ।

ପିଲ୍‌ଡର ? ତାଙ୍କ ନାମ କଣ ?

ରାମା ରାଓ ପଟ୍ଟନାୟକ ?

ଆପଣ ଓଡ଼ିଆ ତେବେ ?

ନା, ଆମେ ତେଲଙ୍ଗା କରଣ ।

ପାହବାବୁ ଚାହିଁ ଉଠିଲେ—ହାଟ୍ ? ତେଲଙ୍ଗା କରଣ ? ତେଲଙ୍ଗା କରଣ କଣ ? କହନ୍ତୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରଣ । ଆପଣଙ୍କ ଘର କେଉଁଠି ?

(ଇଂରେଜୀ ଭାଷାରେ) ପାରଲାଖେମୁଣ୍ଡି ।

ଓଡ଼ିଆ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ?

ଟିକେ ଟିକେ ଶିଖିଛି ।

ଆପଣଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ—?

ସେ ମୋର ଭଉଣୀ ହୁଅନ୍ତି । ସେ ମୋଟେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଘର ପାହବାବୁର ପାଖରେ ।

ମୁଁ ପଚାରିଲି, ଆପଣଙ୍କ ଘର ପାରଲା, ତାଙ୍କ ଘର ପାହବାବୁର । ସେ ଆପଣଙ୍କର ଭଉଣୀ କିପରି ହେଲେ ? ଯୁବକଟି ମୁହଁକେଇ ହସିଲା । ମୁହଁ ନାଲି

କାହ୍ନୁ ରେଣୁ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଦେଲା । ଆଖି ତଳକୁ ନୋଇଁଲା । ଯୁବକ ଶଶିଶଶିଆ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ଉଠିବ ଦେଲା, ସେ ମୋ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ଶଳାଋ ସ୍ତ୍ରୀ । ଯୁବକଟି ହସିଲା । ଯୁବକ ମଧ୍ୟ ।

ଆପଣଙ୍କର ଭାଇଙ୍କ ଶଶିଶଶିଆ କେଉଁଠି ?

ଭାଇଜୀଗ ଜିଲ୍ଲା, କୋଟବୋମାଳି ।

ମୁଁ କହୁଛି, ବୋମାଳି ଗାଁ ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରଣମାନଙ୍କର ପୀଠ ।

ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ଭଉଣୀ ନିଶ୍ଚୟ ଓଡ଼ିଆ ଜାଣନ୍ତି । ଯୁବକଟିଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପଚାରିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ନାମ କଣ ?

ଲଜେଇ ଲଜେଇ କହୁଛି, ସୁଭଦ୍ରାମା ।

ଆପଣ ତେବେ ଓଡ଼ିଆ ଜାଣନ୍ତି ?

ଟିକେ ଟିକେ ଜାଣେ ।

ଯୁବକଟି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଅନେଇଲା ସୁଭଦ୍ରାକୁ । ଗୋଟାଏ ତଥ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ କଲା ପରି ପଚାରିଲା, ଆରେ, ତମେ ଓଡ଼ିଆ ଜାଣ ? ଏ କଥା ତ ମତେ ଜଣା ନ ଥିଲା । ହୁଅ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପାହାଚକୁ କହିଲେ, ପାହାଚକୁ ଆଜି ଆପଣ ଜାଣିଲେ । ମୋ ଘର ଭଜାଗାପାଟଣାରେ । ମୋ ମାମୁଘର ସାଲୁରରେ, ମୋ ଶଶିର ଘର କୋଟ-ବୋମାଳିରେ । ମୁଁ ବି ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରଣ । ମୋ ମା ଜାଣନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାଣନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ । ଆମ ଘରେ ଓଡ଼ିଆରେ କଥାଭାଷା । ସେଥିରେ ଶତକଡ଼ା ପରୁଷ ତେଲୁଗୁ ମିଶା । ସେ ଭାଷାକୁ ଆମେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କହୁ । ଜାଣନ୍ତି ମହାଶୟ, ତେଲୁଗୁ କରଣ ଆମେ କେତେ ବଡ଼ ଜାତି ? ମହାପ୍ରତାପୀ ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ମହାଶକ୍ତି-ଶାଳୀ ମହାପତିତ ମହାପ୍ରଭୁ ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କର ମହାରକ୍ତ ରାଜା ରାମାନନ୍ଦ ରାୟ ପଟ୍ଟନାୟକ ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷର ଲୋକ । ଓଡ଼ିଶାର ଶେଷ ସ୍ବାଧୀନ ସମ୍ରାଟ କଳିଙ୍ଗାଧିପତି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ୍ଦ ହରିଚନ୍ଦନ ଜଗଦେବ ପଟ୍ଟନାୟକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରଣ । ସେ ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷ । ଏତେ ବଡ଼ ବଣ ଆଉ ଏତେ ବଡ଼ ଜାତିର ସନ୍ତାନ ହୋଇ ନିଜକୁ ଭୁଲି ଆପଣ ଆଜି କହୁଛନ୍ତି ଆପଣ ତେଲୁଙ୍ଗା କରଣ ? ଲଜ୍ଜାର କଥା !

ଯିଏ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ନ ଜାଣେ ?

ଉଦ୍ଦେଶିକ ପାହାଚ ବାବୁ ହାଜିଲେ, ସେ କଣ ବାପା ମା ପୂର୍ବପୁରୁଷକୁ ଭୁଲିଯିବ ? ସେ ନିଜକୁ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ବଣ୍ଟି ଆଗରେ ପରିଚୟ ଦେଉ, ପୁଣି ମୁଣ୍ଡ ଲୁଆଇଁ କହୁ, ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଏତେବେଳେକେ ମୋଟା ବାବୁଟି କହିଲେ, ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଲେ ଆମକୁ ଗୁଳିର ଦେବ କିଏ ଆଜ୍ଞା ? ଇଏତ ଆଉ କପିଲେନ୍ଦୁ

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କି ପ୍ରତାପପୁରୁଷଙ୍କର ଅମଳ ନୃହେଁ ? ୧୦୪)ରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୧୫୫୮ ସାଲ ଯାଏ ଯେତେବେଳେ ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ହୁଗୁଳ ନଦୀରୁ କୃଷ୍ଣା ନଦୀ ଯାଏ ବିରାଟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରୁଥିଲେ ସେଇକି ବେଳେ, ସେହି ଗୌରବମୟ ପାଞ୍ଚଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡରୁ କେଉଁ କରଣ ବାଣ କେତେ-ବେଳେ ଆସି କେଉଁ ଗ୍ରାମ ବା ପଟ୍ଟର ନାୟକ ନିୟନ୍ତ୍ର ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଏ କଥା କିଏ କହି ପାରିବ ? ଶୁଣନ୍ତୁ ମହାଶୟ, ମୋ ଘର ପାଲକୁଣ୍ଡା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବି ଆପଣ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ, ଭିଜାଗାପଟ୍ଟମ ଜିଲ୍ଲାର ଅଧିକାରୀ ଗ୍ରାମର କରଣ ଏଇ ପଟ୍ଟନାୟକ ଜାତି । ଘରେ ଯେଉଁ ଭ୍ରଷା କହନ୍ତି ସେଥିରେ ଆଧେ ଓଡ଼ିଆ ଆଧେ ତେଲଙ୍ଗା ମିଶା ।

ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି । ପଚାରିଲି, ଆପଣଙ୍କ ନାମ ? କହିଲେ ଜେ. କେ. ପଟ୍ଟନାୟକ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗୁ ମହାନ୍ତି କୃଷ୍ଣା ଶୁଣି ପଟ୍ଟନାୟକ । ଜଗୁ ମହାନ୍ତିଟା ଆମ ଘର ନାମ । ଶୁଣିଛି, ସେହି ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷ । ସେ ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡରୁ ଆସି କେତେ ଶହ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କେଜାଣି, ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ପଟ୍ଟନାୟକ କାମ କରୁଥିଲେ । ସବୁ ସିନା ଭୁଲିଛୁ ଆଜ୍ଞା, ପୂର୍ବପୁରୁଷର ନାମଟା ରଖିଛୁ । ଆମର ପୁରୋହିତ ମିଶ୍ରାଲ ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣା ଅର୍ଥାତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣ ମିଶ୍ର । ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉତ୍କଳ କାମେଶ୍ୱର ଶୁଣି ଅର୍ଥାତ୍ କାମେଶ୍ୱର ହୋତା । ଏମିତି ଅବତାର ଆମର ଚାଲିଛି ।

ପଚାରିଲି, ଆପଣ କଣ କରନ୍ତି ?

କହିଲେ, ମୁଁ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର, ହାଇସ୍କୁଲର । ପିଲାଙ୍କୁ ଇତିହାସ ପଢ଼ାଏ ପୁଣି ତେଲୁଗୁ ସାହାଯ୍ୟ ବି ଶିଖାଏ । ମୋର ଆଜ୍ଞା ନାମ ଜେ: କ୍ରିଷ୍ଣା ଶୁଣି ।

ପାଦ୍ରୀବାରୁ କେତେବେଳେ ଡୁଲ ରହିଥିଲେ । ଏତେବେଳେ ହାଜିଲେ—ରଖନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ବାରତ୍ତ । ମୁଁ ଅନୁସନ୍ଧ୍ୟା କରୁଛି, ନିଜକୁ ନିଜେ ଠକନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

କୃଷ୍ଣା ଶୁଣି କହିଲେ, ନିଜକୁ ଠକନ୍ତୁ ନାହିଁ ତ, ଅନ୍ୟକୁ ଠକୁଛୁଁ । ଶୁଣନ୍ତୁ, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମାଲ୍ତ୍ରାଜରେ ପାଠ ପଢ଼ି ଥିଲି, ହଠାତ୍ ଦିନେ ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ନାମ ଶୁଣିଲି । ସେ ମୋର ସହପାଠୀ । ତାଙ୍କ ନାମ ଏନ. ରାଜକୁମାର । ସେ ତାମିଲ୍ କରଣ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି ମହାଶୟ । ଦିନେ ତେଲୁଗୁରେ ପଚାରିଲି । ସେ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ । ଇଂରେଜୀରେ ପଚାରିଲି, ଆପଣଙ୍କ ନାମ କଣ ? ସେ କହିଲେ, ନର-ମହାନ୍ତି ରାଜକୁମାର ପଟ୍ଟନାୟକ । ଘର ସେଲମ୍ ଜିଲ୍ଲା । ତାଙ୍କର ପରି ଅନେକ ତାମିଲ୍ କରଣ ରାମେଶ୍ୱର ଯାଏ ଅଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ କରନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ କି ତେଲଙ୍ଗା ଭ୍ରଷା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବାହୁତରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପାଠକାଠୀ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

କୃଷ୍ଣା ରାତି ଜହଲେ, ୧୯୪୭ ସାଲ ଦେଲ ମହାଶୟ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଗୌରବମୟ ଲଳିତାମୟ ଗୁରୁଗୁରୁ ବର୍ଷ ଆଗେର ଆସିଲଣି । ଭାଷା ପଢ଼େ ଭଲ, ପୁରୀ ପୁରୁଷକୁ ଭଲନାହିଁ । ଉତ୍ତରରେ ଆପଣଙ୍କର ମେଦନାପୁରରେ, ସେମାନେ ଭାଷା ନ ଭଲ ମଧ୍ୟ ବଙ୍ଗାଳୀଙ୍କ ଡରରେ ପୁରୀପୁରୁଷକୁ ଭଲଲେଣି । ଦୁଃଖ ନାହିଁ ମହାଶୟ, ସମସ୍ତେ ଆମେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପ୍ର-ପଣନାହିଁ ।

ପ୍ରତିକାର

ମଧୁ, ତ ଏଡ଼ିକି କୁଳାଙ୍ଗାର ରେ... ! ଆଜି ଯଦି ତୋର ବାପା ଥାଆନ୍ତେ... ! କଥାଟା ମାଆଙ୍କ ଭାଷାରେ ଥାଏ ରହିଗଲା । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଝରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସଞ୍ଜରୁତ । ନଲଟେଟି ବାରଣ୍ଡାରେ ଜଳୁଛି । ମା କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ମୁଣ୍ଡରେ ଢାଳି ଦେଇ ତଳକୁ ମୁହଁପୋତି ବସିଛନ୍ତି । ଆଖି ଆଗରେ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ । ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସେ କହିଲେ, ସତର ଅଠର ବର୍ଷର ଟୋକାଟା ଭୁଲି, ବୁଦ୍ଧିଶାଳୀ ତୋର ଚଲାରେ ପଶିଲା । ଶେଷକୁ ମୋ ମୁହଁରେ ଜାଳି ବୋଲିଲୁ ରେ ଅଲଜୁକ !

ତଳକୁ ମୁହଁପୋତି ମୁଁ ଲଜରେ ସଜି ଯାଉଥାଏ ! ବାଟଦାର ଦ୍ଵାରବନ୍ଦ ମାଡ଼ି ବସିଛି ରେଣୁ ।

ମା ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ, ହଇରେ, ରେଣୁ କିଏ, ଆଉ ପେମି କିଏ ରେ ? ରେଣୁ ପେମିତି ତୋର ଭଉଣୀ, ପେମି ସେମିତି; ନ ଦେଲା ବା ଏକା ନାହିଁ ଦିଶୁ । ତୋର ଏତେ ସାହସ ରେ... ! ଛୁ ! ପେମି ବୋଉ ଦିପଦ୍ଵରେ ଆସି ଏ କାଗଜଖଣ୍ଡ ମୋତେ ଦେଇ କହିଗଲେ, ଭଉଣୀ, ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଦେଲା ଆମେ ଆମି ତମର ଏ ଘରେ ଭଜା ରହିଲୁଣି । ତମର ଆଗରେ ପେମି ମୋର ନଙ୍ଗଲା, ମୋର ଆଗରେ ମଧୁ ତମର ପିଲା । ତାକୁ ମୁଁ ପୁଅ ପରି ଦେଖି, ଶେଷକୁ ଛି... ଛି... ! ପେମି ବୋଉ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲେ, ତା ବାପର ତ ଓକିଲ ବେଉସା, ଯେଉଁଠି ରହିଲେ ପସର ମେଲି ବସିବା କଥା; ଆଉ ଏଠି ରହି ହବନ ଭଉଣୀ ! କାଲି ସକାଳୁ ତମ ବସା ଗ୍ରହଣଯାଉଛି ।

ଆରେ ମଧୁଆ, ତୋ ପାଇଁ ମୁଁ ଯାଉଛି କେଉଁଠି କୃଷକୁ ଡେଇଁ ନିରବ; ତୋ ଜାଲା ସହ ପାରିବନି ଆଉ । ମା ଭୁନ ଦେଲେ ।

ଲଜରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ସତେ କି ଛୁଣି ପଡ଼ିବ ! ଅକାଶଟା ଯଦି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ସେତେବେଳେ ! ଏଡ଼ିକି ଓଲ୍ଲ ପେମିଟା !

ମା ଶୁଣି କହିଲେ, ହଇରେ, ତୁ ଏଡ଼େ ବଗୁଲିଆ । ପେମିଟି, ଅହା, କେଡ଼େ ସୁଧାର ପିଲ୍ଲ, କେଡ଼େ ଭଲ ପିଲ୍ଲ ସେ । ଚଉଦ ବରଷର ଡିଅ, ରେଣୁ ସାଙ୍ଗର, କାନ୍ଦୁଛି ଯେ...ଓଃ—ଗଛରୁ ପତର ଝଡ଼ିବ । ପେମି ବୋଉ ଯେତେବେଳେ ଏ କାଗଜଖଣ୍ଡ ତା ବହି ଭିତରୁ କାଢ଼ି, କାନ ଧରି ତାକୁ ପଢ଼ିଲେ, ବିଗୁର ଅଖି ତରୁଟି ଘଡ଼ିଏ କାଳ ଗୁହଁ ରହୁଛି । ପିଲ୍ଲ ଲୋକ, ଛନ୍ଦମନ୍ଦ କି ଜାଣେ ! ଠକ୍ ଠକ୍ ଲୁହ ଗଡ଼ିଲା ତା ଅଖିରୁ । ଏ, ମଧୁଭାଇ ଏ ଚିଠି ଲେଖିଛି !

ଏତେ ଦୁଃଖ, ଏତେ ଭୟ ଭିତରେ ବି ମୋତେ ଟିକିଏ ଅମୋଦ ଲାଗିଲା । ପେମି କୁଆଡ଼େ ଆବାକାବା ହୋଇ ଘଡ଼ିଏ ଗୁହଁ ରହୁଛି ମୋ ଚିଠିକି । ଅହା ! କେଡ଼େ ସରଳ ! ସତେ ଯେମିତି ମୋର ଏ ଚିଠିଟା ତାକୁ ନାଥ । କାନ୍ଦିବାର କଥା, କାନ୍ଦିଲା । ଭୟରେ ନା ଅଭିମାନରେ ନା ଆଉ କାହିଁକି ? ଏଡ଼ିକି ଓଲ୍ଲ ଏ ବୁଢ଼ୀଗୁଡ଼ାକ ! ଗୋଟାଏ ହାତରେ ତାଳି ବାଜେ ? ଆଉ ପହଲି ଚିଠିଟାରେ ମଧୁର ଏତେ ସାଦସ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା ?

ମା ନରମ ହୋଇ କହିଲେ, ମଧୁ, ଯାହା ହେବାର ତ ହୋଇ ସାରିଛି । ପିଲ୍ଲ ମନ ତୋର, ବଗୁଲିଆ ବଜାର ଟୋକାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ନିଜକୁ ଆଉ ନଷ୍ଟ କରି ଦେ ନା ରେ । ମୋ ବାପା, ମୋ ଧନ ! ଭଲ ପିଲ୍ଲ ତୁ, ପରାସ୍ତା ଦେଇଛି, ପାଣ୍ଟ କଲେ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବୁ । ଏମିତି ତଗଲା ବୁଦ୍ଧି କଲେ ଲୋକେ ଘୃଣା କରିବେ; ପାଖରେ ପୁରୁଷବେ ନାହିଁ । ଦୁନିଆରେ ମଣିଷ ହୋଇ ଗୁଲିବୁ କେମିତି ରେ ! ଛୁ ବାପା ।

ମାଆଙ୍କ କଥା ଲ କଥାରେ ମୋତେ କାନ୍ଦ ମାଡ଼ିଲା । ଅହା ! ମୋ ଉପରେ କି ବିଶ୍ୱାସ, କି ଆଶା ତାଙ୍କର !

ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ ?

କହୁରାଜ । କୋଠା ଉପରେ ସେ ଦିନ ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ତଳି ପଡ଼ି କହିଲା, ଭାରି ମୁଣ୍ଡ ବଥାଉଛି ମଧୁଭାଇ, ଟିକିଏ ଚପି ଦିଅନ । ଆରମ୍ଭ ତ ସେଇଠୁ ।

ମା କହିଲେ, ବାପା, ଯାହା ହେବାର ତ ହୋଇ ସାରିଛି, ଯେତେ ଗୁମ୍ଫା ବିଦାର ହେଲେ କି ଆଉ ପୋପାଡ଼ିଲା କାଣ୍ଡ ନିଜ ବାଟରେ ଫେରିଆସିବ ? ପେମି ମନରେ, ତା ବୋଉ ମନରେ ତୋ ନେଇ ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ହୋଇଛି, ସେ ଦୁଃଖକୁ ହୃଦ ନ କଲେ କେଉଁ ମଣିଷପଣିଆଟା ତୋର ରହିବ ? ତୁ ଆଜି ନିଜେ ଯାଇ

କାହ୍ନୁ ନରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପେମି ବୋଉର ଗୋଡ଼ଧର ସମା ମାଗ । ପେମିକୁ ସମା ମାଗି କହ, ତୁ ତାକୁ
ଅଜାଣତରେ ଯେଉଁ ଅପମାନ ଦେଇଛୁ, ସେଥିପାଇଁ ତୁ ଦୁଃଖିତ । ସେ ଯେପରି
ତୋ ଅପରାଧ ସମା କରେ ।

ଅପରାଧ ତ ଏକା ମୋର ନୁହେଁ, ମୁଁ କାହିଁକି ସମା ମାଗିବି ?
ପେମିବୋଉ ଖୁଜୁର ଗୋଡ଼ ଧରିବାକୁ ମୋର ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲା । ଯଦି ସେମାନେ
ଏଇ ରଗରେ ବସା ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଆଅଛନ୍ତି, ମାସକୁ ମାସ ରଜା (କମ୍ ନୁହେଁ, ପନ୍ଦର
ଟଙ୍କା) ଲୋକସାନ ହେବ । ଆଉ ଜଣେ ରଜାଟିଆ ନ ଯୁଟିବାପାଇଁ ସୁଖି ବାର
ଦଇରାଣ । କିନ୍ତୁ ପେମିଠାରୁ ସମା ? ଯେ ନିଜେ ଶୂର, ତାରି ପାଖରେ,
କାହିଁକି ?

ମା ପଚାରିଲେ, ଯିବୁଟି ବାରୁ ? ଯଦି ତୋତେ ଲଳ ମାଡ଼ୁଛି ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ
ଯିବି । ତୋ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ବି ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଧରିବି । ନିର୍ଲଜ୍ଜ କାମ ତ କରିଛୁ,
ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ବସିଲେ କଥା ଲୁଚିବ ନାହିଁ ।

ଏଡ଼େ ଶୀଘ୍ର ମାଆଙ୍କ କଥାରେ ଶକ୍ତ ହେବାକୁ ମୋତେ ଖରାପ ଲାଗିଲା ।
ମା କହିଲେ, ଶକ୍ତ ବେଶି ହେଲାଣି ମଧୁ, କାଲି ସକାଳେ ଯିବୁ । ବାବାଙ୍କୁ ଏ
ବସୟରେ କିଛି ନ କହିବାକୁ ମୁଁ ପେମିବୋଉକୁ ରାଣ ପକାଇ ଅସିଛି ।

ରସା କର ରଗବାନ, ସେଇକି ମୋର ଭର ଥିଲା । କାଗଜ ଖଣ୍ଡ
ହାତରେ ଧରି ମା ଗତ ବାଜିବାକୁ ଗୁଲିଗଲେ । ପଡ଼ାଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ
ନଲଟଣ ତେଜ ଭିତରୁ ମୁଁ କବାଟ କଲିଲି ।

ଆରଦନ ସକାଳେ ।

ମା କହିଲେ, ଗୁଲ ମଧୁ !

ମୁଁ ଆପତ୍ତି କଲି ନାହିଁ । କାମିଜ ଗୁଲ ପକେଟରେ ହାତ ମାରି ନିର୍ଭୀକ-
ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ହଉ ଗୁଲ ! ଭବଲି, ଦେଖାଯାଉ, କିଏ କାହା ପାଖରେ
ନଇଁବ; ସମା ଗୁଲ ବା କାହାର ଆଗେ ଦରକାର ।

ମୋର ରୁଷ ଉତ୍ତର ଶୁଣି, ମା ବିସ୍ମୟ ହୋଇ ପଛକୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ
ମୋତେ ଗୁଲିଲେ । ମୋ ମୁହଁରୁ ସେ କଅଣ ଦେଖିଲେ କେଜାଣି, ଥକା ମାରି
ମୁହଁରେ ଗୁଲି ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ପେମିବୋଉର ଗୋଡ଼ ଧରିବୁଟି
ବାପ ?

କହିଲୁ ଯଦି ଦୋଷ କରିଥିବି, ନିଷ୍ଠୁର ଗୋଡ଼ ଧରିବି; କିନ୍ତୁ ବୋଉ, ତୁ
କାହିଁକି ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରିବୁ ଶୁଣେ ? ତୋର କି ଦୋଷ ? କହିବାକୁ ବସିଥିଲୁ,
ଆଜ୍ଞା ଦେଖାଯାଉ, ତୋ ସୁସୁଦ୍ଧ ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କ ହିଅଟା କେଉଁଠିରେ କମ୍ ।
କଥା ତହିଁରେ ଅଟକିଗଲା ।

ମାଆଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ବାରିବାଟେ ଗଲ । ରେଣୁ ଏକୂଟିଆ ଘରେ ରହିଲା ପଡ଼ିବାକୁ । କିଛି ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ କି କଣ, ନୋହିଲେ ସକାଳୁ ଉଠି ଆଗ ଆସି ମୋତେ ପଚାରନ୍ତା, କଥା କଣ ଭଲ; ଆଉ ମୁହଁ ଶୁଖାନ୍ତା ମୋଠୁ ଉତ୍ତର ପାଇ, ତୋ ମୁଣ୍ଡ !

ପେମିର ପଢ଼ାଘରେ ଗୋଟାଏ ଚେୟାର୍ ଉପରେ ଭୁନ ହୋଇ ବସି ତା ବୋଉ କଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଭରୁଥିଲେ । ପେମି ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ବହିଗୁଡ଼ା ଘଣ୍ଟାଘଣ୍ଟି କରି କଣ ପେମିଲ ଖୋଜ ଛୁ । ସ୍ୱନ୍ଦର ମୁହଁଟି ତାର ଝାଡ଼ିଲ ପଡ଼ିଛି । ଦୁଃଖ ହେଲା ନାହିଁ, ଗୁଣ ହେଲା । ଏତେ ବଶ୍ୱାସଘାତକ ! ଅଛା, ଦେଖୁ ଛୁ ରହ ! ପକେଟରେ ହାତ ମାଇଲ । ଯୁବ ଭିତରେ ତୋର ମାନ, ତୋ ଟାଣ ସବୁ ଲୁଗୁର ରଖିଛି ଲେ ।

ଆମକୁ ଦେଖି ପେମିବୋଉ ଖୁଜି ଚେୟାର୍ ଗୁଡ଼ି ଠିଆ ହେଲେ । ମୋ ମୁହଁକୁ କଟମଟ କରି ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ତାଙ୍କର ଆଖି ଲୁହ ତଳ ତଳ ହେଲା । ସେ ଓଠ ଥର ଥର କଷ୍ଟରେ କହିଲେ, ହଇରେ ମଧୁ, ତୁ ପୁଣି...

ମୁଁ ପକେଟରୁ କଣ କାଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି ଆଖି ପଡ଼ିଲା ପେମି ଉପରେ । ସେ ତେରଛ ଆଖିରେ ମୋର ଆଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ି କାନ୍ଦୁଛି । ତାର କରୁଣ ବୃଦ୍ଧାଣୀ ଭିତରୁ ମୁଁ କଣ ଦେଖିଲି କେଜାଣି, ଆପେ ଆପେ ମୋର ହାତଟା ତଳକୁ ଓଢ଼ାଇ ଆସିଲା । ଓଃ, ପେମିର ଏତେ ବଶ୍ୱାସ ମୋ ଉପରେ, ଏତେ ଅଧିକାର ! ସେଇଥିପାଇଁ ତାର ଏତେ ଟାଣ । ମୁଁ ଚଣ୍ଡାଳ କଣ କରିବାକୁ ଯାଉଛି ? ପେମିବୋଉ ଖୁଜିର ଦି ଗୋଡ଼ ଧର ପଡ଼ିଗଲା ।

ସେ ମୋତେ ତଳୁ ଉଠାଇ ଗଦ୍‌ଗଦ୍ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ମଧୁ, ପେମି ପରା ତୋ ଭଉଣୀ ରେ ! ମୋ ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛି ସେ ଭଙ୍ଗାସ୍ୱରରେ ପୁଣି କହିଲେ—ଛୁ, ଚଗଲାଟା, ଆଉ କେବେ... ! ବେଶି କହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ମୋର କଣ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଲା, ଆଖିରେ ତତଲା ଲୁହ ଭରଗଲା । ଦେଖିଲି ପେମିର ନାଲି ଟୁକୁଟୁକୁ ଓଠ ଦିପାଳରେ ବିଜୁଳିର ଚମକ ଖେଳି ଆସୁ ଆସୁ ହଠାତ୍ ଯେପରି ନିରା ଯାଉଛି । ସନ୍ଦେହ ମିଶା ତେରଛ ବୃଦ୍ଧାଣୀଟି ସେ ଧାରେ ଧାରେ ମୋ ମୁହଁରୁ ଟାଣି ନେଉଛି ଅନ୍ୟଆଡ଼କୁ ।

ଯୋ ହୁହୁମ

କଳିଙ୍ଗାଦାଟି ପାରି ହୋଇ ଉଦୟଗିରି ବାଟେ ଦୂର କୋଣ ଗଲେ ପାହାଡ଼ ମାଲର ମଝିରେ ଯେଉଁ କଳ ଗାଟି ପଡ଼େ ତାରି ନାଁ ବସିଲେ । ବଡ଼ ଗସ୍ତା ପାଖରୁ ଦେହ ମାଇଲ । ସେଇ ଗାଁର ପାଣସାହୁ ପାଖ ପଡ଼ିଥିଲେ ସେଦିନ ଗୋଟାଏ ସର ହେଉଥିଲା । ଅଖପାଖ କୋଡ଼ିଏ ଖଣ୍ଡ ଗାଁରୁ ଲୋକେ ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲେ । ବେଳ ରତରତ ।

ଉଦୟଗିରିର କଳ । ସେମାନେ ସର୍ବ ଦେଲେଣି । ଲୁଗା ଅଙ୍ଗୀ ପିନ୍ଧିଲେଣି । କଳ ଭାଷା ଭୁଲି କେହୁ କେହୁ ଓଡ଼ିଆକୁ ମାତୃଭାଷା କଲେଣି । ଲେଖିପଢ଼ି ଶିଖିଲେଣି । ମିଶନାର ମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାରେ ପାଣମାନେ ତ ପୂର୍ବପୂର୍ବ ସର୍ବ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ତାଙ୍କ ଘରର ମାଉସେ ସେମିଜ, ବ୍ଲାଉଜ, ସାୟା, ଧୋବଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ପଦାକୁ ବାହାରନ୍ତି । ହଲଦୀ ପରବର୍ତ୍ତେ ଏଣିକି ସାରୁନ ବ୍ୟବହାର କଲେଣି । ଗୌର ଗୁଡ଼ି ବ୍ୟବସାୟରେ ମନ ଦେଲେଣି । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଆଦମ କଳ-ଜାତି ସର୍ବ ଶିକ୍ଷିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୁଳର ପ୍ରଥା ଗୁଡ଼ି ପାରି ନାହିଁ ।

ଉଦୟଗିରିର କଳୁଣୀ—ଶ୍ୟାମଳ ରଙ୍ଗ । କେହୁ କେହୁ ମଧ୍ୟ ଗୋରୁ । ବଳିଲା ବଳିଲା ଦେହ ହାତ, ପୂରିଲା ପୂରିଲା ମୁହଁ । ଲୋଭନୀୟ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ । ଉଚ୍ଚ—ଗ୍ରେଟ । ଦୂରରୁ ଗୁଲିଣୀ ବର୍ଷର ପ୍ରୋଡ଼ା ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ହିଅ ପରି ଦିଶେ ।

କଳୁଣୀ-ହିଅ ସବୁବେଳେ ପ୍ରୟଶ୍ଚିତ । ହସିଲା ମୁହଁ । ନିଃସଙ୍କୋଚ ଭାବ । ଲଜର ବିଷ ପଣି ନାହିଁ ତାର ମନରେ । ଯୁବା ମନକୁ ଓଟାଇବାକୁ ସେ ହାଣ୍ଡେ ନାହିଁ କଟାସ, କରେ ନାହିଁ ଅଙ୍ଗରଙ୍ଗୀ । ସରଳ ଭାବ, ଅନଳସ ରଙ୍ଗୀ । ସ୍ବାବ-ସୁଲର ଲାଲାୟିତ ଗତି । ନିଶ୍ଚୟ ଗୁହାଣୀ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି । ଲବଣ୍ୟହୀନ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ-ସମ୍ପଦ । ରସପୌବନ ଓଟାରେ ଯୁବକର ମନ ।

ଉଦୟଗିରିର କଳ ହିଅ, ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ତାର ମୁହଁ । ହାତ ଗୋଡ଼, ମୁହଁରେ ସେ ଚିତା କୁଟାଏ । କାନ ପାଖରୁ ଆଉ କାନ ଯାଏ, କପାଳ ଉପରେ କୋଠି କୋଠିକା ଚନ୍ଦ୍ର । ନାକ ଅଗରୁ କପାଳର କେଶଯାଏ ଲମ୍ବ ଲୁଞ୍ଜି ଭିନୋଟି ଗାର । ପୂରିଲା ଗାଲ ଉପରେ ଫୁଲର ଛବି । ଚରୁକରେ ଟୋପିଟୋପିକା ନକ୍ଷତ୍ର । ଆଖି ତଳୁ କାନଯାଏ ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଭିନ ଗୁଣ୍ଡେଟି ଗାର । ତୋର ମୁହଁରେ କଳା ନେଲି ଗାର ଫୁଟି ଦିଶେ । ନଅ ଦେଖିଲେ ବିରକ୍ତ ଲାଗେ । ରାଗ ହୁଏ—କେତେ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁକୁ ଚିତା କୁଟି ବକୃତ କରିଛନ୍ତି । ଅସନା ଅସୁନ୍ଦର । ଅଭ୍ୟାସ ହେଲେ ଆଖିସହା ହେଲେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ମୁହଁଟିମାନ ଫୁଟିଲା ଫୁଲ ପରି ।

କାହିଁକି ଏପରି କରନ୍ତୁ ? କେତେ ଲୋକ କେତେ କଥା କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେତେ ଜୁଲର ପ୍ରଥା । ସତ୍ୟ ମଣିଷ ସେହି ପୁରୁଷା ପ୍ରଥାର ଭିତର କଥା ଅବିଷାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କେହି କହେ, ରଞ୍ଜ ଗଜାଙ୍କର ପ୍ରେମାକୁଳ ଗୌରବଦାଶୀ, ଲୋଭଲ ମନରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାକୁ କିନ୍ତୁ ତାର ମୁହଁ ବକୃତ କରେ । ରଞ୍ଜଗଜ ଗଲେଣି କିନ୍ତୁ ଭୟଟା ପ୍ରଥା ହୋଇ ରହି ଯାଇଛି । କେହି କହେ, କଳିଦାସ ବଣ ପାହାଡ଼ରେ ପଶି କାଠ ହାଣେ, ପତର ଛଣାଏ, କନ୍ୟା ଖୋଲେ, ସେତ ଜଣେ । ବାଦମାମୁଁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ ମଣିଷ ବୋଲି ଚିହ୍ନି ନାହିଁ, ବାଦ ପିଲା ବୋଲି ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଚାଲିଯାଏ । ଆଉ କେହି କହେ, କଳି-ଗରଜର ପ୍ରତି ଗଛ, ନାଲ, ପଥର ଖୋଲ, ଝୋଲରେ ଥାଏ ଦେବତା । ନିଶ୍ଚୟ ସୁନ୍ଦର କଳି ହିଁଥାନ୍ତୁ ସେ ଗ୍ରାସ କରେ । ଦେବତାର ଲୋଭରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାକୁ କଳି ହିଁଥର ମୁହଁକୁ ବକୃତ ଖୁଣ କରାଯାଏ । କଳି ପୁଅର ଆଖିକୁ କଳି ହିଁଥର ଚନ୍ଦ୍ରକୁଟା ମୁହଁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ।

ହଁ, ବିପିଲିଙ୍ଗରେ ସତ୍ତା । କେତେ କଳି କଳିଣୀ ଜମା ହୋଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧିକାରୀଙ୍କର ବକୃତା ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧିକାରୀ—ପ୍ୟାଣ୍ଟ, କୋଟ, ଟାଇ, ମୁଣ୍ଡରେ ହ୍ୟାଟ, ପାଦରେ କୋତା । ବକୃତା ଦେଲେ—ମାଙ୍କଡ଼ମାନେ ଆମର ଶତ୍ରୁ । ସେମାନେ ଆମର ପସଲ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନ ଥିଲେ ଆମେ ଯେତେ ପସଲ ଆମଦାନ କରନ୍ତୁ ଏବେ ତାର ଅଧେ ବି କରପାରୁ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ହେବ । ସେମାନଙ୍କର ବଣ ନିପାତ କରିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଯାଇଁ ଆମର ରକ୍ଷା । ସରକାର ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ମାଙ୍କଡ଼ ମାରିଲେ ପୁରସ୍କାର ମିଳିବ । ଟଙ୍କା— । ବୁଝିଲ ତ ?

ଅଧିକାରୀଙ୍କର ଉପଦେଶ ସମସ୍ତେ ଶୁଣିଲେ । ମନରେ କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାହସ କରି କେହି କିଛି ପଚାରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଓଲଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା କଳି ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ନୁହେଁ । ସେ ଶୁଣେ । ଯାହା ବୁଝେ ମନକୁ ଆସିଲେ କରେ ନୋହିଲେ ଭୁନ ହୋଇ ରହେ ।

ଗୁମାରୁଡ଼ା ଗାଁ ବିପିଲିଙ୍ଗକୁ ବାଟ କୋଣେ ହେବ । ପାହାଡ଼ର ଗଡ଼ାଣିରେ କୋଡ଼ିଏ ଘର କଳି, ପାଣିଘର ପାଣ ସେ ଗାଁରେ ରହନ୍ତି । ସେହି ଗାଁର ଚତୁ କଳି ସଙ୍ଗରେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଶଗୁର ଘରକୁ ଯାଉଛି । ଶାଶୁ ବେମାର । ଏତେ ଲୋକ ଏକାଠି ହୋଇଛନ୍ତି ଦେଖି ଘଟଣାଟା ଜାଣିବାକୁ ଟିକିଏ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ଅଧିକାରୀ ବକୃତା ଦେଉଛନ୍ତି,—ସମସ୍ତେ ତ ବୁଝିଲ ଯାହା କହିଲ । ଜଣେ ଜଣେ ଯଦି ଦଶଟି କରି ମାଙ୍କଡ଼ ମାରି ପାର ଏକା ଥରେ ସେମାନଙ୍କର ବଣ ନିପାତ ହେବ । ତମର ପସଲ ଆଉ ନଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ଦିଗୁଣ ଲାଭ କରିବ । ପ୍ରତି ମାଙ୍କଡ଼ ପାଇଁ ଦୁଇ କି ଚାରି ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ପାଇବ । ବଡ଼

କାହ୍ନୁରେଣ ପ୍ରହାବଳା!

ହାକିମ ଉଦୟଗିରିରେ ପୁରସ୍କାର ଦେବେ । ଦଶଟା ମାଙ୍କଡ଼ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ତମେ
ତ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମାଙ୍କଡ଼ ମରା ପ୍ରମାଣ ସ୍ବରୂପ ଦଶଟି ମାଙ୍କଡ଼
ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ହାକିମ କଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । ବୁଝିଲ ତ ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଭାଗରେ
ଦଶଟି ମାଙ୍କଡ଼ । ଦଶଟି ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ନେଇ ଉଦୟଗିରି ମୁକାମରେ ହାକିମ କରିବ ।
ପୁରସ୍କାର ପାଇବ । ବୁଝିଲ ତ ?

ଜଣେ କଲ ସାହସ କରି ଉଡ଼ିବ ଦେଲା, ହଁ । ଆଉମାନେ ପାଲ ଧରିଲେ—
ହଁ ମହାପ୍ରଭୁ । ସବୁ ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ଗୁମାସ୍ତାର ଚତୁ କଲ ବାଟରେ ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀକୁ ପଚାରିଲା, ଅଧିକାରୀ
ମାଙ୍କଡ଼ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ କଣ କରିବ କି ?

କି ଜାଣେ । ଓଷଦ କରିବ କି କଣ ?

ଆଠଦିନ ପରେ—

ଚତୁ କଲ ଦିନ ପାଞ୍ଚଟା ବେଳେ ଉଦୟଗିରିରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସକାଳୁ ଚାଲି
ଚାଲି ଆସିଛି । କ୍ଳାନ୍ତ । କାଳରେ ତାର ଦଶଟି ମାଙ୍କଡ଼ ଲଙ୍ଗୁଡ଼—ଖଣ୍ଡେ, ଛୁଣ୍ଡା
ଅଖାରେ ଗୁଡ଼ା ହୋଇଛି । ମନ ଭାରି ଫୁଟି । ତାଙ୍କ ଗାଁରୁ ଆଗ ସେ ଗ୍ରେଟ୍-
ଅଧିକାରୀର ଆଜ୍ଞା ପାଳିଛି । ଆଉମାନେ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶି ମାଙ୍କଡ଼ ଧରିବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । କାହାରି ପୂର୍ବ ଦଶଟି ହୋଇନାହିଁ । ସେ କିନ୍ତୁ ଏକାଥରେ
ଦଶଟି ପାଇଗଲା ! ସେତିକି ତାର ଭାଗ୍ୟ । ଧନ୍ୟ ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀର ବୁଦ୍ଧି । ତାହା
କୁହା ମାନ ବାଇଲସେଟରେ ଫାଶ ପକାଇଲା ବୋଲି ସିନା ଏକାଥରେ ଚେରଟା
ମାଙ୍କଡ଼ ଧରି ପଡ଼ିଲେ । ଦଶଟା ଲୋଡ଼ା । ତେଣୁ ଭିନ୍ନଟାକୁ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୁଡ଼ି
ଦେଲା ।

ଖୋଜି ଖୋଜି ଚତୁ ଗ୍ରେଟ୍ ଅଧିକାରୀର ବସାଘର ଠାବ କଲା । ଅଧିକାରୀ
ଘରେ ଥିଲେ । ଖବର ପାଇ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ଚତୁ ଅଖା ଖୋଲି ଗୋଟି
ଗୋଟି କରି ଦଶଟି ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଗଣିଦେଲା । କହିଲା, ଯେ ମୋର ଭାଗ
ମହାପ୍ରଭୁ—

ଅଧିକାରୀ ଖୁସି ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ତମ ଗାଁର ଆଉମାନେ ?

ମାଙ୍କଡ଼ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ମହାପ୍ରଭୁ । ରଖ ତୋର ଲଙ୍ଗୁଡ଼ । ମୁଁ ମୋର ଶରୀର
ଘରକୁ ଫେରିଯିବି । ଶାଶୁର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ । ଚତୁ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା ।

ଅଧିକାରୀ କହିଲେ, କାଲି ଯିବୁରେ । ବଡ଼ ଅଧିକାରୀ ତୋତେ ଟଙ୍କା
ପୁରସ୍କାର ଦେବେ; ରହିଯା । ଅନେକ ଟଙ୍କା ପାଇବୁ ।

ଚତୁ କହିଲା, ନାହିଁ ମହାପ୍ରଭୁ, ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ବକା ଟଙ୍କା ମୁଁ ଖାଇବି ନାହିଁ ।
ରଖ ତୋର ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ।

କେମିତି ଧରିଲୁରେ ?

ବାରଲ ସେତରେ ପାଣ ପକେଇଲି । ତେରଟା ପଇଲେ । ଦଶଟାର ଲଙ୍ଗୁଡ଼ କାଟିଦେଲି । ଖଣ୍ଡିଆ ଜାଗାରେ ତେଲ ହଲଦୀ ଲଗେଇ ଦେଲା ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ । ଶୁଣି ଦେଲି ସବୁ । କୁଆଡ଼େ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ପ ଲେଇଲେଣି । ଭୁଲ ମୋଠୁ ଦଶଟା ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ମାଗିଥିଲା । ନେ—

କିରେ, ମାରିଦେଲା ନାହିଁ ଜୀବନରୁ ?

ଚିତ୍ତ କାବା ହୋଇ ଗୁହଁଲା । କହଲା, ମାଙ୍କଡ଼ ତ ଦେବତା ? ଜୀବନରୁ ମାରିବି କାହିଁକି ? ନେ ତୋର ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ।

ଗପ ନୁହେଁ

ଜୟପୁର ସହରର ପଶ୍ଚିମରେ ଯେଉଁ ବଡ଼ ସରୋବରଟି ଅଛି ତାର ନାମ ଜଗନ୍ନାଥ ସାଗର । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ନ ଥାଏ ସେ ଦେଶରେ ଜଡ଼ା ଗଛକୁ ବି ଦମ୍ଭ କୁହାଯାଏ । ସେଇ ସହର ପ୍ରୟୋଗ କରି ଏଇ ପୁଷ୍କରିଣୀର ନାମକରଣ ହୋଇଛି—ସାଗର, ପୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ସାଗର । ଦୁଇଟି ଯାକ ବଡ଼ କଥା । ଜୟପୁରର ଜମିଦାର ବି ମହାରାଜା ନାମରେ ପରିଚିତ । ଆଉ ସୁଦ୍ଧା ମଜରିଆ ମୁଁ, ଜଗନ୍ନାଥ ସାଗର ଉପରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏକ ମହଲା କୋଠାଟିଏ ରଖି ନେଇଅଛି । ତାକୁ ମୁଁ ମହାପ୍ରାସାଦ ବୋଲି ପରିଚିତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ମୋର ପ୍ରାସାଦର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ, ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସିଲେ ସାଗରର ବେଳା ଭୂମି ସନ୍ତସନ୍ତ ଅରମା ଭିତରୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମଣିଷ ଭିଜି ଭିଜି ହୋଇ ଉଠନ୍ତି, ପ୍ରାସାଦକୁ ମୋର ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି । ସେଇକି ନୁହେଁ, ମୋର ଓ ମୋର ପିଲାଟି ମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡ ଯାଏ ଚୁମ୍ବନ କରି ବେଶ୍ ଆମୋଦପ୍ରଦ କୁଣ୍ଡଳର ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତି । ରକ୍ତ ସେମାନେ ଶୋଷନ୍ତି କିନ୍ତୁ ରଣ ସ୍ୱର୍ଗବାକୁ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି ଏକାଥରେ ରକ୍ତ ଭିତରେ ମେଲେଇଆର ମହାପ୍ରାସାଦ—ଏଇ ମୋର ମହାପ୍ରାସାଦ ଭିତରେ । ସାଗରର ବେଳାଭୂମି ଉପରେ ସାନ୍ଧ୍ୟ ସମୀରଣ ସେବା କରିବାକୁ ବେଳେ ବେଳେ ଆଗ୍ରହ ହୁଏ । ସାନ୍ଧ୍ୟ ସମୀରଣ ସତ, କିନ୍ତୁ ମନ ଭଲସି ଉଠେ ନାହିଁ, ନାକ ଭଲସି ଉଠେ । ଦେବ ଭାଷାରେ ସ୍ୱର୍ଗର ଅନ୍ୟ ନାମ ନାକ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋର ମହାପ୍ରାସାଦ, କିନ୍ତୁ ରଡ଼ା ଦିଏ ଅଧିକ । ଯେତେ ରଡ଼ା ଦେଲେ ବି ମନରେ ବିଶେଷ ଦୁଃଖ ନ ଥାଏ, କାରଣ ମୋର ମଜରି ଛଡ଼ା ସବୁ ଜିନିଷର ଦାମ ବଢ଼ିଛି ଗୁରୁଗୁଣ । ମୋର ବସାକୁ ଲାଗି ପଶୁ ଡାକ୍ତରଖାନା । ବଡ଼

ସକାଳୁ ଛେଳିପଲର ଚକ୍ରାଘରେ ନିଦ ଭଙ୍ଗେ । କବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ ଅସେ । ଦେଖେ, କେତେ ଲୋକ ପଞ୍ଜାଏ ଛେଳି ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ଡାକ୍ରର ବାବୁକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି । କେବଳ ଛେଳି ନୁହେଁ ମେଣ୍ଟା ବି । ମାଛ ଓ ଅଣ୍ଡିରା, ପିଲା ଓ ବୁଢ଼ା । ଧଡ଼ିଆ ଧେଡ଼ଙ୍ଗା ପୁଣି ମୋଟାସୋଟା । ବଲ ବଲ କରି ସବୁଆଡ଼କୁ ଚାନ୍ଦିନ୍ତି । ମେଁମେଁ କରି ବୋବାନ୍ତି । ଚାନ୍ଦିଣୀ ବା ସ୍ତରରେ ଆକୁଳ ବିକଳ ଭାବ ନ ଥାଏ । ସବୁ ଦିନର ଚାନ୍ଦିଣୀ ଓ ବୋବାଳିଠାରୁ ଟିକିଏ ହୋଇ ତପାତ୍ ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେମାନେ ଗୁଣ୍ଡୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ଏଠାକୁ ଆଣା ହୋଇଛନ୍ତି ! ତେଣୁ ସେମାନେ ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ ; ଆକୁଳ ବିକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦନ୍ତି ନାହିଁ । ବଲ ବଲ କରି ଚାନ୍ଦି ରହନ୍ତି, ଦୋଷୀ ଯେପରି ଚାନ୍ଦି ରହେ ତାରି ବିଚାରକର ମୁହଁକୁ ।

ବିଚାରକ ସ୍ୱୟଂ ଡାକ୍ରର । ନରେଶି ଚାନ୍ଦିନ୍ତି, ତନଖି କରନ୍ତି । ଛେଳି ମେଣ୍ଟା ଆଣିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରନ୍ତି । ଦେଖା ଦେଖି ସରେ । ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ସେଇ ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟାୟ ପଶୁଗୁଡ଼ିକର ମୁହଁକୁ ବଲ ବଲ କରି ଚାନ୍ଦି ପଦେ ପଦେ କଥାରେ ରାୟ ଦେଇ ଦିଅନ୍ତି—ପାଣ୍ । ବିଚାରପତିର ଆଦେଶ, ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ । ଦୋଷ କଣ କେହି କେବେ ପଚାର ନାହିଁ । ସାକ୍ଷୀ ଗୁଡ଼ା କେହି କେବେ ଖୋଜି ନାହିଁ । ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା କେହି କେବେ ଭାବି ନାହିଁ । ସାଧାରଣ କଥାଟିଏ ପରି ପଦକରେ ପ୍ରାଦେଶ୍ୟ ଆଦେଶ । ଡାକ୍ରର ଭାବନ୍ତି, ଦିନକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିତରୁ ଏ ବି ଗୋଟିଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ସେ ଅତି ସାବଧାନ ହୋଇ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରନ୍ତି । କେତେ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଭଲମନ୍ଦ ତାଙ୍କର ବିବେଚନା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେଣୁ ସେ ସତର୍କ । କଂସେଇମାନେ ଲାଭ କ୍ଷତି କଥା ବିଚାର କରନ୍ତି । ଦେଖଣାହାଣ୍ଡା କେଉଁଠା ମନ୍ଦ ସେହି କଥା ଚର୍ଚ୍ଚା କରନ୍ତି । ପାଖରୁ ଗୁଲ୍ଲୀ କୁକୁର ଗୁଡ଼ା ଡବ ଡବ କରି ଚାନ୍ଦି ରହିଥାନ୍ତି ।

କଂସେଇମାନେ ଛେଳି ମେଣ୍ଟା ପଲ ଅଡ଼େଇ ନିଅନ୍ତି । ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଟୋକେଇରେ ବୋହେଇ କରି ଛେଳି ମେଣ୍ଟା ଗୁଡ଼ିକର ତମଛଡ଼ା, ମୁଣ୍ଡ କଟା, ପେଟ-ଭାସ ଗଣ୍ଡି ହାଜର କରନ୍ତି ଡାକ୍ରରଙ୍କ ଆଗରେ । କଲ୍ଲଜା ଫୁସ୍ ଫୁସ୍, ଭାସ ପେଟ ଭିତରୁ ଦିଶୁଥାଏ ଜଳ ଜଳ । ଚର୍ବର ଦଉଡ଼ା ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥାଏ ତମଛଡ଼ା ନାଲିଆ ପିଞ୍ଜର ଉପରେ । ପିଞ୍ଜରକାଠ ଓ ଶିର ହାଡ଼ ଗଣ୍ଡି ଦେଖିଥାଏ । ମୁଣ୍ଡ ନାହିଁ, ଖୁର ନାହିଁ । ମଣିଷର ଖାଦ୍ୟ । ଯେଉଁମାନେ ଘଣ୍ଟାକ ଆଗେ ଏଇ ଗୁଡ଼ା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ବଲବଲ କରି ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାନ୍ଦି ଥିଲେ, ପାଟି କରୁଥିଲେ, ଗୁଡ଼ା ଉପରୁ କୁଟା ପତର ଗୋଟେଇ ଖାଉଥିଲେ, ସେଇ ସେମାନଙ୍କର କବଳ ! ସମସ୍ତଙ୍କର ଛେଦା ମୁଣ୍ଡ, ରକ୍ତବୋଲା ମୁଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ

ଟୋକେଇରେ ଜମା ହୋଇଛି । ଜଳ ଜଳ ଅଖି । ଜର କାମୁଡ଼ା । ପାଟିଭୁଣ୍ଡ
ନାହିଁ । ହଲଚଲ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଶୁର, ନଷ୍ଟଲ । ମଣିଷର ଖାଦ୍ୟ !

ଡାକ୍ତର ଗୁପ୍ତା ମାରୁଛନ୍ତି ଗଣ୍ଡି ଉପରେ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଟୋକେଇ ସବୁ ବୁଢ଼ା
ହୋଇଗଲା ହାଟକୁ । କେତେ ଘରେ ଅଳ୍ପ ମହୋତ୍ସବ, ମସଲା ବଟା ଚାଲିଛି ।
ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଖାନ୍ନା ପିନ୍ନା, ମଉଜ ମଜଲିସ୍, ମା'ସ
ପଲଉ, ଚପ୍, କଟ୍‌ଲେଟ୍, କର, ଅଉ କେତେ କଣ । ଭଲ ଭଲ ବାସନା
ଉଠେ । ନାକରେ ବାଜିଲେ ଭୋକରେ ଗରଜେ ପେଟ । ମଣିଷ ଅନନ୍ଦ କରେ
ଏଇ ଛେଳି ମେଣ୍ଟାଙ୍କର ମା'ସ ଖାଇ । ଏଇ ଛେଳି ମେଣ୍ଟା ! ଘଣ୍ଟାକୁ ଅଗରୁ ଯେ
ଏକାଠି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ବଲବଲ କର ଏଣେ ତେଣେ ଚାଲୁଥିଲେ, ମେଁ
ମେଁ କର ଚତ୍କାର କରୁଥିଲେ ଅଉ ଜଣାଇ ଦେଉଥିଲେ ଅମର ବି ଜୀବନ
ଅଛି, ଅମେ ଦେଖିପାରୁ, ଶୁଣିପାରୁ, କହିପାରୁ, ଚାଲୁରୁଲ କରୁ, ଖାଉ, ହସ୍ତ,
ଶୋଉ, ପିଲା ଜନମ କରୁ, ପାଟି କରପାରୁ ଅବକଳ ମଣିଷ ପର । ଅମର ଜୀବନ
ଅଛି, ଅହା ଅଛି ।

ନିତି ଦେଖି ଦେଖି ମନ ମୋର ପଥୁଅଛି ହୋଇଛି । ଦୁଃଖ ଅସୁନାହିଁ ।
ହଁ, ସେମାନେ ମଣିଷର ଖାଦ୍ୟ । ଦୁନିଆରେ ଯେତେ ଯାହା ଅଛି ସବୁ ମଣିଷ
ପାଇଁ । ମଣିଷ ପିଲାକୁ ମଣିଷ ପିଲା ଅଖି ଦେଖାଇଲେ ଆଇନ ତାକୁ ଦଣ୍ଡଦିଏ ।
ଛେଳି ମେଣ୍ଟା ହାଣ୍ଡିଲେ ଦଣ୍ଡ ନାହିଁ । କୁକୁଡ଼ାର ବେକ ମୋଡ଼ିଲେ, ଭୁଣ୍ଡୁତ୍ୟା
କଲେ ଦଣ୍ଡ ନାହିଁ । ସବୁ ପ୍ରାଣୀ ମଣିଷ ପାଇଁ, ମଣିଷ କାହାର ପାଇଁ ନୁହେଁ ।
ମଣିଷ ରଜା, ଅଉ ସମସ୍ତେ ପରଜା । ମଣିଷ ଯାହା କରେ ସବୁ ନ୍ୟାୟ ।

ଅଉ ଏ ଘରଚଟିଆ ଗୁଡ଼ିକ ? ପଲ ପଲ ମାଡ଼ି ଅସନ୍ତି । ମୋର ଏହି
ମହାପ୍ରାସାଦର ଭିତରେ ବାହାରେ କଡ଼ି ବରଗା ପାଙ୍କରେ ବସା ବାନ୍ଧି ରହନ୍ତି ।
ସବୁବେଳେ ଚାଁ ଚାଁ ଫର ଫର । କୁଟା କାଠି ବୋହୁ ଅଶନ୍ତି । ନର୍କୟ । ସବୁ
ପୁରୁଷ-ଘରଚଟିଆ ଦଶନ୍ତି ଏକାପର । ଧଳା ପେଟ । ବେକ ପାଖରେ କଳା
ଦାଗ । ମାଟିଆ ପିଠି । ଘରଣୀ ଘରଚଟିଆ ଗୁଡ଼ିକ ବି ସେମିତି ଦଶନ୍ତି । ପେଟ
ଉପର, ବେକ ତଳେ କଳାଦାଗ ନାହିଁ । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଚଢ଼େଇଟି ମାନେ
ସବୁବେଳେ ମୁଖର, ସବୁବେଳେ ଚଞ୍ଚଳ । ପରଶ୍ରମୀ ।

ରବିବାର ଦି ପ୍ରହରେ—ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ କବାଟ ଅଉଜେଇଲା । କଡ଼ି
ପେଉଁଠି କାନ୍ଥରେ ଲାଗିଛି ତାର ପାଙ୍କରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଚଢ଼େଇ ଉଡ଼ି ଆସିଲେ ।
ଘରଣୀଟି ପଦାକୁ ବାହାର ଯାଉଥିଲା । ଦୁର୍ଘୋଗ ! କବାଟ ଚାପରେ ଚଢ଼ି
ହୋଇଗଲା । କବାଟ ଖୋଲିଲା । ଟିକି ଦିହଟି ତାର ନହୁ ନୁହାଣ, ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ
ନାହିଁ । ଅହା ! ଦୁଃଖ ହେଲା । ନରାହ, ନର୍କୋଷ ପ୍ରାଣୀଟି !

କାନ୍ଥୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ସ୍ୱାମୀ ତାର ଉଡ଼ିଗଲା ପଦାକୁ । ଅସ୍ଥିର ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା । ଓଁ ଓଁ ହୋଇ
ଅଭିଶାପ ଦେଲା । ଭଲ କରି ଦେଖିଲି ପେଟେ ତଳେ ଟିକିଏ ଅଳଙ୍କାର ଲାଗିଛି ।
ତାର କାନ୍ଦଣା ଦେଖି ମୋତେ ବିକଳ ମାଡ଼ିଲା ।

ଦୁଇଦିନ କାଳ ସେ କାନ୍ଦିଛି । ଘରେ ପଶି ନାହିଁ । ପୁଣି ଅଦୃଶ୍ୟ
ହୋଇଗଲା ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ ଓଁ ଓଁ ଶୁଣି କାନ୍ଥୁକୁ ଚାହିଁଲି । କଡ଼ି ପାଙ୍କର ସେଇ
ପୁରୁଣା ବସା ଭିତରୁ ଦିଗ୍‌ବି ଟିକି ଟିକି ମୁହଁ ଦିଶୁଛି । ପୁରୁଷଟି ଉଡ଼ି ଆସିଲା ।
ପେଟେ ତଳେ ଅଳଙ୍କାର ଦାଗ । ସେଇ ସେ । କଡ଼ି ସଜରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା ଗୋଟିଏ
ପରେ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱ ଟିକି ଟିକି ଛଉଛଉକା ଉପ । ଚଟାଣରେ ପଡ଼ି ଭାଙ୍ଗି
ଛୁନୁଛୁତର ହେଲା । ଘରଣୀଟି ଉଡ଼ି ଆସିଲା । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦିହେଁ ଉଡ଼ିଗଲେ
ପଦାକୁ । କିଛି ସମୟ ପରେ ଦିହେଁ ଫେରିଲେ—

ପୁରୁଣା ଘରେ ନୂଆ ସଂସାର, ନୂଆ ଘରଣୀ । ପୁରୁଣା ଘରଣୀର ସ୍ମୃତି ବା
ଲେପ ହୋଇଛି ।

ବାସୁଲେଇଙ୍କ କୋପ

ତୋର କଣ ଆଉ କେହି ନାହିଁ ବୁଢ଼ା ?

ପୋଷଣହୀନ କେହି ନାହିଁ ବାବା ! ଦଶ ବରଷର ସେଗଣା ଝିଅଟିଏ—

ଗେଜ୍ଜୀ । ସେଇ... ॥

ଜମିବାଡ଼ି ?

ସବୁ ଯାଇଛି ହରିଆ ପଛେ ପଛେ । ନୋହୁଲେ ଏ ବଥସରେ ମୁଣ୍ଡରେ
ତରତୁଳ ବୋଝ ନେଇ ବିକି ଚାଲୁଥାନ୍ତି ? ଓହ୍ଲା, ଏ ଯେଉଁ ଖରା !

ହରିଆ କିଏ ?

ପୋଲ ବରଷର ଭେଣ୍ଟା ପୁଅମୋର । ଥିଲେ ଅଇକା ତମର ବଗ
ହୋଇଥାନ୍ତା । ବୁଢ଼ାର ଆଖିପତା ଓଦେଇ ଆସିଲା । ତଳା ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ
ସେ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛୁଡ଼ି କହିଲା, ହରିଆ ସାଙ୍ଗରେ ତା ମା ବି ଗଲା ! ଏକା ରହିଗଲା
ମୁଁ, ଏଇ ଗେଜ୍ଜୀ ପାଇଁକି ।

କଣ ହୋଇଥିଲା ତାର ?

ସେ ଆଖି ପୋଛି କହିଲା, ଅନାଦୃଷ୍ଟରେ ବାବା, ଦଇବିଯୋଗ କଥା ।
ଘରଦିନ, ଉଦୁଉଦିଆ ହୋଇଗଲା ଦିନପହର । ଘରକାମ ସାରି ଗୁଡ଼ାଳଘର

ପିଣ୍ଡାରେ ଖଣ୍ଡେ ନଡ଼ିଆ ଗୁଣ୍ଡା ଉପରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ନଦ ହୋଇନାହିଁ । ଅଖି ପତା ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି, ସପନ ଦେଖିଲି । ନା ସପନ ନୁହେଁ, କେମିତି ଗୋଟାଏ ଅଧାଶୁଆ ଅଧାଶିଆ ବେଳରେ ସତେ ଯେମିତି ଦେଖିଲି—ଦବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ମାଇପି-ଟିଏ । ମଥା ଉପରେ ଟଙ୍କା ପରି ସୁନ୍ଦର ଟୋପା । ଗୋଡ଼ତଳେ ଗୁଣ୍ଡା ଅଲଗା ବାଲ ଘୁଷୁରି ଯାଉଛି । ଅଦ୍ଭୁତ ଲଙ୍ଗା ! ସତେ ଯେମିତି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ, ହଇରେ ବିନା, ତୋ ପୁଅର କେଡ଼େ ବହୁପ ଦେଖୁ ତ ରେ ! କିଛି ପିଲାଛୁଆ ନୁହେଁ, ବୁଦ୍ଧି ଥିଲା ଭେଣ୍ଟାଟା । କିଛି ବିଗୁରୁଲା ନାହିଁ, ଗୁରୁତଳ ଦେଖି ମୋର ଘରେ, ମୋର ଆସ୍ଥାନ ତଳେ ପ୍ରସା କଲା । ମୁଁ ଅଖି ବୁଜିଲି । ଆରେ ଏଡ଼ିକି ତଗଲାଟା, ତୋ ପେଟର ଛୁଆ ହୋଇ ପାଣିଶ ପାହାର ମାରି ମୋର ଘୋଡ଼ା ହାତ ଭାଙ୍ଗି ମାଙ୍କଡ଼ ମାରିଲା, କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ଦେଖତ ସାହସ, ପୁଣି ମୋର ଆଡ଼କୁ ଗୋଡ଼ କରି ଶୋଇଲା ! ବାର ବାର ଭିନି ବାର । କେତେ ସହନ ରେ କହିଲୁ ? ଡାଳ ଖଡ଼ ଖଡ଼ କରି ହୁଁକାର ମାରି ତାକୁ ଚେତେଇଲି, ସବୁ କଥା ସପନେଇ କହିଲି । ସେ ଉଠିଲା, ମୋ ଆଡ଼କୁ କଣେଇ କରି ଥରେ ଚାହିଁଲା । ସେଇଠୁ ଯେଉଁ କଥାକୁ ସେହି କଥା । ଅବାଧ ପିଲାଟା, ବେଶି ଉଦ୍‌ବାସୀ ହେଲାଣି । ତୋର ମୋହବତକୁ ଏବେ ସହନ, ଏତେ କହିଲି, ଆଉ ସହ ପାରିବି ନାହିଁ...

ମୁଁ ଅଖି ଖୋଲି ଦେଖିଲି କେହି ନାହିଁ । ଯୋଗ କରାଇଛି, କଣ କରିବି ? ଉଠି ପାରିଲି ନାହିଁ, ପୁଣି ଅଖି ବୁଜି ହୋଇଗଲା । ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି ଟିକେ । ଗୁରୁ ନେଉଟେ ବେଳକୁ ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଗାଈଗୋରୁ ଗୋଠରୁ ବାହାଡ଼ି ଚାଲି ଓଟାଉଛନ୍ତି । ହରିଆ କାଇ ? ଏମିତି ଗୋଟାଏ କଣ ସପନ ଦେଖିଲି । ମନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ, ବାସୁଲେଇଙ୍କ କୋଇଲା ବଣକୁ ଗଲି !

କଣ କହିବି ବାବୁ, ଯାହା ଦେଖିଲି...

ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼ିଲା ।

ସେଇ ନଈକୂଳରେ ଏକୁଟିଆଟା କୋଇଲା ବଣ ଭିତରେ ହରିଆ ମୋର ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇ ଗଡ଼ୁଛି । ଦି ମୁହଁ ଛୁଟିଛି ।

ହରି, ହରି ରେ ! କେତେ ଡାକିଲି—ସେ କାହିଁ କି ଜବାବ ଦିଅନ୍ତା ? କୁଳୁ କୁଳୁ କରି ଖାଲି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ଏଡ଼େ ତୋର ଦେହ କଲାକାଠ ପଡ଼ିଗଲାଣି । ଆଖି କେଉଁଠି କୋରଡ଼ ଭିତରେ ପଶିଛି । ତୁ କରି କୋଇଲା ସିଅରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟିଦେଲି । ମା ଗୋ ବାସୁଲେଇ, ଏ ମୁଣ୍ଡ ରଖ, ପାଣି ମୁଣ୍ଡ ଦେଉଛି... । ହେ କରି କାହିଁ ଉଠିଲି । ଓହ୍ଲା ! ଆଉ କଣ ସତେ... !

ଗୁରୁ ଅଧକୁ ହରି ମୋର ବିଲବିଲେଇ ଉଠିଲା । ତା ମା ଆଉ ମୁଁ ଦିହେଁ ଯାଏରେ ବସି କାନ୍ଦୁଥାଉଁ । କେତେ ତ ଗୁଣିଆ ବଇଦ ଆସିଲେ, ଓସଦ ଦେଇ

କାହ୍ନୁର ଗଣ ଗ୍ରହାବଳୀ

ଦେଇ ଥକିଲେ, ବାହୁଡ଼ିଲେ । ବା କୁ ବତା କାହ୍ନୁ ସହବରେ ବାପା ! ବାଇଦ ବାଜଣା କର ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଗାଧୋଇ ଦେଇଥିଲି, କଦଳୀ ଉଖୁଡ଼ା ବାଲିଲା କରଥିଲି, କଂସାବାସନ ଗହଣାଗାଣି ବଜା ପକାଇ ପାଞ୍ଚଟା କଲା ଗାରଡ଼ ଅଣି ବୋଦା ପକାଇଲି, ତଥାପି ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମନ ଭୁଟିଲା ନାହିଁ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଧକୁ ସେ ଦରଅ ଠେଙ୍ଗି ଅବତରଲେ —

ଅତି ଉଦ୍‌ବାହୀ ହେଲା ତୋ ପୁଅଟା ରେ, କହୁ ଦରଅ ଉଠି ବସିଲା । କର ଲେଉଟାଇବାକୁ ଯାହାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା, ସେ ପୁଣି ଉଠି ବସିଲା ! ଧରବାକୁ ଶଲି, ହାତ ବଢ଼ାଇଲି, ହାତ ଛୁଆଡ଼ି ଦେଲା । କାହ୍ନୁ ଅସିଲା ସେ ଜୋର ତାର ! ବାପ ମା ଆମେ, ଆମର କୋଡ଼ରେ ପିଲାଦିନୁ ତାକୁ ଖେଳାଇ ବଢ଼ାଇ ଆସିଥିଲୁ, ତାର ଅଖିତରଟା ଦେଖି ଆମେ ବି ଡରିଗଲା ରେ ବାପ ! ଠାକୁରାଣୀ ତା ଠି ଅବତରଲେ । ଯାହା ମୁଁ ସପନ ଦେଖିଥିଲି ପୁଣି ଥରେ ସେହି କଥା ସେ କହିଗଲେ । ଶେଷକୁ କହିଲେ, ମୋତେ ଅମାନ୍ୟ କଲୁ ଦରଅ, ଏତେ ବହୁପ !

ପୁଣି ଦରଅ ବଛଣା ଉପରେ ଢଳି ପଡ଼ିଲା । ହତଜ୍ଞାନ । ଦହେଁ ଆମେ ଗଲାରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ଢେଲି ହେଲା । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ କେତେ ମାନସିକ କର ଗୁହାରିଲା । ସେ ଆଉ ଅବତରଲେ ନାହିଁ କି ଜବାବ୍ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଦରଅ ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ, ସୋରଶବଦ ନାହିଁ । ମା ତାର ପାଗଲ ପର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଗ୍ରହରେ ହାତ ମାରି କାନ୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟିଦେଲା । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବିକଳ ହୋଇ କହିଲା, ଯାଉଛି ଉପାଧିଆ ପଡ଼ିବ । ମୋ ଜବାବ୍‌କୁ ଅନେଇଲା ନାହିଁ ।

ଅକାର ଶୁଦ୍ଧ, କାହାରି ସୋରଶବଦ ନାହିଁ । ପୁଅ ପାଖରେ ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ଗୁଡ଼ି ସେ ଚାଲିଗଲା । ମନା କଲି ନାହିଁ, ବାଧା ଦେଲି ନାହିଁ ।

ସକାଳ ପହରକୁ ଦରଅ ଚାଲିଗଲା । ମୋ ରଡ଼ିଘାତରେ ଲୋକଙ୍କ ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । କେହି କେହି ଆସି ବୋଧଶୋଧ କରି କହିଗଲେ, କପାଳରେ ବିନା, କପାଳ ! ବହେ ଗୁଡ଼ିପିଟି ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା ।

ବିନା ଭାଇରେ, ବାପୁଲେଇଙ୍କ କୋଇଲା ତଳେ ଯା ଦେଖିବୁ ଯା .., କହୁ କହୁ ଗୋପାଳ ଓହ୍ଲା କଥାଟାକୁ ଅଧା କରି ଭୋବନ ପାତ୍ର କାନରେ କଣ ଫୁସଫୁସ କରି କହିଲା ।

ମୋ କାନରେ କଥାର ପଦେ ଅଧେ ବାଜିଗଲା—

ଏ । କଣ !

ପୁଅକୁ ଗୁଡ଼ି ଛୁଟିଲା । ଯାହା ଭାବିଥିଲା ଦେଖିଲା ସେଇଆ । କୋଇଲା ଗଛ ତାଳରେ ଦରଅ ମା ଝଲୁଛି । କିଭଳି ପଦାକୁ ଚାଖଣ୍ଡି ବାହାର ପଡ଼ିଛି ।

ଗୋଡ଼ ଦଟା ବୁଲି ଉପରୁ ଦି ଆସୁଛି ଗୁଡ଼ିକ କି ନାହିଁ । ମୋର ସଂସାର ସରୁଛି,
ଆବାକାବା ହୋଇ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଥକା ହୋଇ ସେଇଠି ବସି ପଡ଼ିଛି ।

ବାସୁଲେଇଙ୍କ କୋପରୁ ଆଜି ମୋର ଏ ଦଶା ! କହୁ କହୁ ବୁଢ଼ା ପୁଣି
ଆଖିରୁ ପୋଛୁଛନ୍ତି ଲୁହ ।

ନାମଟି ତାର ଚମ୍ପା

ସିନେମା । ତନ୍ମୟ ହୋଇ ପରଦା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଛି ସତ୍ୟ ସମାଜ ।
ବମ୍ବେ ଟକିର ବିଖ୍ୟାତ ପ୍ରଡ଼କ୍ସନ । ବମ୍ବେ କଲିକତା କି ଅନ୍ୟ କେଉଁ ବଡ଼
ସହର କଥା ଶୁଣି, ଗ୍ରେଟ କଟକ ସହରରେ ଲାଗି ସପ୍ତାହ ଚାଲିଗଲା । ଗାଁକୁ
ଦୁଇଟି ସୋ । ଦୁଇ ଦିନ ଆଗରୁ ଟିକେଟ୍ ବୁକ୍ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ
ଅନେକଙ୍କୁ ବିଫଳ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଉଛି ପରଦିନ ପାଇଁ । ତେବେ
କେହି ହତାଶ ହୋଇ ନାହିଁ ।

୧୯୪୫ ସାଲର ଭାରତ ବିଖ୍ୟାତ ପ୍ରୋଡ଼କ୍ସନ । ପହଞ୍ଚିକାରେ କେତେ
ପ୍ରଶଂସା । ଖୁର୍ସାନଙ୍କର ଭଲ ଭଲ ଅବସ୍ଥାର ଛବି ସତ୍ୟ ମଣିଷକୁ ପାଗଳ
କରିଛି । ଗଳ୍ପର ବିଷୟବସ୍ତୁ, କଥୋପକଥନ, ଉଲ୍ଲେଖନ, ପଟୋଗ୍ରାଫି,
ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ, ବିଶେଷତଃ ହିରୋଇନ୍ ଶ୍ରୀମତୀ ନାହାରିକା ଦେବୀଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତ ଓ
ନୃତ୍ୟ-ଗୁଡ଼ିକ ଦର୍ଶକଙ୍କର ମନକୁ ଓଟାଇ ରଖିଛି । ସେଥିପାଇଁ ହାଉସ୍ ଫୁଲ୍,
ବାହାରେ ଏତେ ମଟର, ଗାଡ଼ି, ଇକ୍ସା, ସାଇକଲ୍ ରୁଣ୍ଡ ।

ଛବି ଚାଲୁଛି—ଏଇଠି ଛବିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଂଶ । ବିରହିଣୀ ନାହାରିକା ଘୋର
ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରେମିକର ସାଥରେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅସୁଖାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟର ସୁନେଲି
ଆଭାରେ ରଞ୍ଜିତ ଜଳପ୍ରପାତ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ନାହାରିକା ଓ ତାଙ୍କର
ପ୍ରେମିକ ପଳାତକ । ଜଣେ ଧନୀର କନ୍ୟା, ଭଲ ଜାତିର ହିନ୍ଦୁ ସନ୍ତାନ । ପ୍ରେମିକ
ଭଲ ଶିକ୍ଷିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ହରିଜନ ଘରର ପୁଅ । ଦରିଦ୍ର । ଦୁହେଁ ପ୍ରେମରେ
ପଡ଼ିଥିଲେ । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ବିବାହ ଅନୁମୋଦନ କଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସତ୍ୟ
ସମାଜ ଗୁଡ଼ି ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଛନ୍ତି । ସ୍ବାଧୀନ ଆଦମ ଜୀବନ କଟାଇବେ ।
ପ୍ରେମ ଅପେକ୍ଷା ସମାଜର ବନ୍ଧନ, ସତ୍ୟତାର ଆଇନ୍ ବଡ଼ ନୁହେଁ ।

ସେଇ ଜଳପ୍ରପାତ ପାଖରେ, ଜଙ୍ଗଲ ମଝିରେ, ଯେଉଁଠି ଗୁରୁଆଡ଼େ
କେବଳ ଫୁଲଗଛ, ଗଛ ଡାଳରେ କପୋତ କପୋତୀ, ବୁଢ଼ା ଉଡ଼ାଡ଼ରେ ହରିଣ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ହଣୀ, ଫୁଲ ଉପରେ ପ୍ରଜାପତି, ସେଇଠି ନାହାରିକା ପ୍ରେମିକର ହାତ ଧରି ପ୍ରେମ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲିଲେ । ପ୍ରେମିକ ବି ସଙ୍ଗୀତରେ ଦେଲେ ଉତ୍ତର । ଗୋଡ଼ିଆଗୋଡ଼ି, ଲୁଚକାଳି ଖେଳ, ମୁଖ ଭଙ୍ଗୀ, ଅଖି ଠାଉଠାଉ । ନାହାରିକା ଆଧୁନିକା । ବେଶ ଭୂଷା ଆଧୁନିକ ରୁଚି ପ୍ରକାରେ । ତେଣୁ, ନାଚିଲା ବେଳେ ଯୌବନ ଆରରଣ ଠେଲି ପଛସ୍ଥୁଟି । ତେଜା ଭଉଁସ ଖେଳି ବୁଲି ଗଲା ବେଳେ ଫତଲା ଶାଢ଼ୀ ଓ ଘ ରେ ଚଢ଼ି ପରି ବୁଲି ଉପରକୁ ଉଠୁଛି । ଜୟନର ଶୋଭା ବିକଶି ଉଠୁଛି ।

ଏଇଠି ତାଳମାଡ଼ ।

ତାପରେ ପ୍ରେମିକ କରୁଛି ଆଲିଙ୍ଗନ, ନାହାରିକାର ଅଧର-ସୁଧା ପାନ ।

ତାଳମାଡ଼ ଆହୁର ଛାବି ।

ରଘୁନାଥର ପାପୁଲି ଚପୁଛି ସାଧନା । ରଘୁ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ମୁଣ୍ଡ କଙ୍କେଇ ସାଧନାର ମୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରେମାଘାତ କରୁଛି । ସେମାନେ ବି ଆଧୁନିକ । ସେମାନେ ବି ଶିକ୍ଷିତ । ଭାଇ ଭଉଁଶୀର ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଢ଼ ନିଶ୍ଚୟ ନିର୍ମଳ ପବିତ୍ର ଭ୍ରାତୃ-ସ୍ନେହର ଆବରଣ ତଳେ ସେମାନେ ବି ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବି ସଫାତାର ବିକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ବି ରବିସ୍ୟନ୍ତର ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଳେମ୍ ।

ରଘୁନାଥ ଏମ୍. ଏ. ପାସ୍ କରି ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଟିଉସନ୍ କରି କଟକରେ ବସା ଖରଚ ଚଳାଇଲା ପରେ ସବ୍-ଡିପୋଜିଟ୍ ଗୁରୁ ଖଣ୍ଡେ ପାଇ ପାରିଛି । ଘରେ ବାପ, ମା, ଭାଇ, ଭଉଁଶୀ । ଗରବ ଘରେ ପୁଅ । ସମସ୍ତେ ଆଶାକୁଳ ଆଖିରେ ଗୁହଁ ରହିଛନ୍ତି ତାରି ରୋଜଗାରକୁ । ସେ ବି ତ ହେଲା କରନାହିଁ ! ସାଧନାକୁ ଟିଉସନ୍ କରି ପଚାଶଟି ଟଙ୍କା ପାଉଥିଲା । ସେଥିରୁ ସେ ଘରକୁ ଅଳ୍ପେଶରେ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ପଠାଇ ପାରୁଥିଲା ।

ସାଧନା ଧନୀ ଘରର ସବା ସାନ ଝିଅ । ବାପ ବଡ଼ ସରକାରୀ ଗୁରୁ କରନ୍ତି । ବଡ଼ ଭାଇ କଲିକତାରେ ବଡ଼ ପାଠ ପଢ଼ୁଛି । ସେ ଏ ବର୍ଷ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆଇ. ଏ. ପାସ୍ କରୁଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ରଘୁ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ । ପୂର୍ବ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ରଘୁ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛି । ସାଧନାକୁ ମଧ୍ୟ ଖଟେଇଛି ।

ଟିଉସନ୍ ସ୍ଥିର ହେଲା ଦିନ ଠିକ୍ ହେଲା, ସପ୍ତାହରେ ରଘୁ ଢେନ ଥର ଆସିବ, ଘଣ୍ଟାଏ କରି ପଢ଼ାଇଯିବ, ସେଇକରେ ପଚାଶି ଟଙ୍କା । କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଜଣ ତାହା ହୋଇପାରିଲା ? ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହ ଢେନ ଘଣ୍ଟା, ଦ୍ୱିତୀୟ ସପ୍ତାହ ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟା, ତୃତୀୟ ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବ ସାତ ଘଣ୍ଟା । ଏଥି ପାଇଁ ସାଧନାର ବାପାଙ୍କୁ ଅଧିକା ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । କେବଳ ସାଧନାର ମା ରଘୁର ଆଶକୁ ଆସି କଅଁଳ କଣ୍ଠରେ ପୁଅ ବୋଲି ଦୁଇ ଗୁରୁ ଥର ଡାକିଛନ୍ତି । ସେଇ ସୁବିଧା ନେଇ, ସାର୍

ପରବର୍ତ୍ତେ ସାଧନା ଭ୍ରମ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରନ୍ତି । ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଭକ୍ତି ଦେଖାଇବା ପରବର୍ତ୍ତେ ରଘୁ ଭ୍ରମ ପାଖରେ ଗେଜେର ହୋଇଛି, ଅଳ୍ପ କରନ୍ତି, ଅଭିମାନ କରନ୍ତି ।

ଛଅ ସପ୍ତାହ ପରେ ସମୟର ଆଉ ସ୍ଥିତି ରହୁ ନ ଥିଲା । ସାଧନାର ମା ରଘୁକୁ ଖାଇବାକୁ ଡାକନ୍ତି । ପୁଅ ପୁଅ ହୋଇ ପାଣି ପିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ପୁଣ ଦୁଃଖ ହୁଅନ୍ତି । ରଘୁ ସତେ କି ଘରର ପିଲା, ହେଉ ପଛେ ଅନ୍ୟ ଜାତିର ।

ସାଧନା ସଙ୍ଗେ ରଘୁର ଅବାଧ ମିଳାମିଶା । ସାଧନା ସତ୍ୟ ଜଗତର ପିଲା । ଅତି ଆଧୁନିକ ଘରର ହିଅ । ସବୁ ବସ୍ତୁରେ ଅପ୍-ଟୁ-ଡେଟ୍ । ଆଧୁନିକତା ଶିଖେଇବା ପାଇଁ କଟକରେ ତ ଭିନଟା ସିନେମା ଘର, ଦୁଇଟା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ! ତଥାପି ଏ ସବୁ ନଥାନ୍ତି । କିପରି ଅଧିକାଂଶ ଠାଣିରେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବାକୁ ହେବ, ମୁଖ ରଙ୍ଗୀ, ଆଖି ତରଟା, ନିତମ୍ବଦଳ ଗୁଲି, ନାଲି ଓଠ, ପୁଣି କଥା ଭାଷା ଏ ସବୁ ଏଇ ସିନେମାଘର ଶିକ୍ଷା ଦିଏ । ଚିଠି ଲେଖାଲେଖି କରିବା ସହଜ । ପ୍ରେମର ଏକ୍ସପେରିମେଣ୍ଟ କରିବାକୁ ହେଲେ ପାଖରେ ଶିକ୍ଷିତ, ଆଧୁନିକ ସ୍ୱେମାଣ୍ଡିକ୍ ତରୁଣ ଶିକ୍ଷକ ଓରଫ ଲେଖାପୋଖୀ ଭ୍ରମ ଥିଲେ ହେଲା ।

ଦୋଷ କାହାର ନୁହେଁ । ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସତ୍ୟ ସମାଜରେ ସବୁ ସମ୍ଭବ, ଆଉ, ଯାହା ସମ୍ଭବ ସବୁ ପ୍ରଗତି । ତେଣୁ ସାଧନା ଯେ ରଘୁର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଲା, ଅଥବା ରଘୁ ପଡ଼ିଲା ସାଧନାର ପ୍ରେମରେ ଏଥିରେ ଆପଣି କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଦହେଁ ଦୁଇ ଜାତିର, କିନ୍ତୁ ଗୁରୁଆଡ଼େ ତ ହରି ପଡ଼ିଛି ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରୁ ଉଠାଅ ଜାତି-ଭେଦ ! କ୍ଷମ କଣ ?

ରଘୁନାଥ ସବୁଡ଼ିପୋଟି ହେଲା ପରେ ସାଧନାର ଘରେ ତାର ସମ୍ମାନ ବଢ଼ିଲା । ଟିଉସନ୍ ଆବଶ୍ୟକ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଘନଷ୍ଟତା ତ ବଢ଼ିଛି, ରଘୁନାଥର ଆଗମନରେ ବାଧା ଦେବ କିଏ ? ସାଧନାର ଫଟୋ ପାଖରେ ରଖିବା କି ସାଧନା ସଙ୍ଗେ ଚିଠି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ କାହାର ତ ଆପଣି ନ ଥାଏ । ରଘୁନାଥ ସଙ୍ଗେ ସିନେମା ଦେଖି ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧା ନାହିଁ । ଉତ୍ତମେ ବସୁଷୁ । ନିଜର ଦାୟିତ୍ୱ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝନ୍ତି ! ପୁଣି ଭାଇ-ଭଉଣୀ ! ପବିତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧ !

ରଘୁନାଥ ଟିକିଏ ଅଡ଼ୁଆରେ ପଡ଼ିଛି । କେଉଁ ପିଲାଦିନର ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଇ ବାପା ତା ପାଇଁ କନ୍ୟା ହିର କରୁଛନ୍ତି । ସୁଜାତି । ସୁନୟା । ଅଳ୍ପ ପାଠ ପଢ଼ିଛି । ଅଳ୍ପବୟସୀ । ଘର କାମରେ ନିୟୁଣ । ଲଜକୁଳୀ । ସମାନସୁନ୍ଦର ବନ୍ଧୁ । ବାପ, ମା, ଭାଇ, ଭଉଣୀ ସବୁଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଛି ବୋହୂଟି । ଚିଠି ପାଇ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରୁ ନାହିଁ । କରେ କଣ ବିଚାରଟି ! ଗୋଟିଏ ପାଖେ ଆଧୁନିକା ସାଧନା ଯାହାକୁ ସେ ଭଲପାଏ, ଆଉପାଖରେ ମଫସଲର ହିଅ ତମ୍ପା ! ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଢ଼ିଲେ ସାଧନାର ବାପ ମା ଅମଙ୍ଗ ହେବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାର ବାପ ମା ? କରେ କଣ ?

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଆଜି ପୁଣି ଆଦେଶ ପାଇଛି, ଗୋଟାଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କାମରେ ତାକୁ ଭୁବନ ବାଲି-
ଗୁଡ଼ା ଯିବାକୁ ହେବ । ପୂର୍ବରୁ ଏହି ବସ୍ତ୍ରର ସମାଧାନ କରିବା ଉଚିତ ।
ସେଇଥିପାଇଁ ସଞ୍ଜରେ ସେ ସାଧନା ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲା । ବଦଳି ଆଦେଶ
କଥା ସବୁକୁ କହି ପାରିଲା ସିନା, ଆଉ କଥାଟି ତ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ମନଦୁଃଖରେ ସାଧନା ପ୍ରସ୍ତାବ କଲା ସିନେମା ଦେଖିବାକୁ । ସିନେମା
ସୋ ପରେ—ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସାହରେ ଠେଲଠେଲି ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ରଘୁନାଥ ଓ
ସାଧନା । ଜଣକର ହାତ ଆଉ ଜଣକର ହାତ ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ । ଦୁହଁଙ୍କର
କାମନା ଦୁହଁଙ୍କୁ କରିଛି ବେଞ୍ଚନ । ଦେହର ପରଶ ଦିହଙ୍କ ମନରେ ପୁଲକର
ତେଜ ଖେଳାଉଛି । ଉତ୍ସାହ ଚାଲିଛି ।

ସାଧନା ପଚାରିଲା, କେବେ ଯିବ ?

ପହର ଦିନ ।

ଚିଠି ଦେବାରେ ହେଲା କରିବ ନାହିଁ ।

ଚିଠି ଦେଇ ଦୃଢ଼ ନାହିଁ । ରଘୁନାଥ ଯେଉଁ କାମରେ ବାଲିଗୁଡ଼ା
ଆସିଛି, ସେ ତ ବଡ଼ ଅସାଧ୍ୟ । ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ଭ୍ରମି ବଣୁଆ ଜାତିର ଭଲ
ମନ୍ତ୍ର, ପୁଣି ଦୁଃଖ ଚାହିଁବ, ସେମାନଙ୍କର କିପରି ଉନ୍ନତି ହେବ ସେ ବସ୍ତ୍ରରେ
ଉପୋକ୍ତ ଲେଖିବ । ଅସାଧ୍ୟ ଓ ବିପଦସଙ୍କୁଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ରଘୁନାଥ ପଛରେ
ରହେ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗରେ ଲୋକବାକ, ତଳିଆ କର୍ମଚାରୀ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ଦ୍ୱିଭାଷୀ
ଲୋକ ଧରି ସେ ବଣ ପାହାଡ଼, ନଈ ନାଳ-ତେଇଁ ଗୋଟିଏ ଗାଁରୁ ଆଉ ଗାଁକୁ
ଯାଏ । ବାଲିଗୁଡ଼ାର କଳଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶେ, ସେମାନଙ୍କର ହାଲଗୁଲ ବୁଝେ ।
ଉପୋକ୍ତ ଲେଖେ ।

ଗୃହ ମାସ କଟିଲା । ସତ୍ୟ ସମାଜଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଆଜି ରଘୁନାଥ ।
ବାଲିଗୁଡ଼ା ଗାଁରୁ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ଦୂରରେ । ଗସ୍ତାଘାଟ କିଛି ନାହିଁ ।
ବଣ ପାହାଡ଼ ନଈ ନାଳ ତେଇଁ ତେଇଁ ଆସିଛି । ଖରାଦିନ ବୋଲି ଏତକ ସମ୍ଭବ
ହେଲା । ବର୍ଷାଦିନ ହୋଇଥିଲେ ଆସିବା ଦୃଢ଼ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଆପଦ
ବିପଦ ।

ନଈଲା-ପ୍ରକୃତିର ସଂସର୍ଗରେ ମୋଟେ ଗୁରୋଟି ମାସ କଟାଇ ସତ୍ୟତା
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାର ମତ ବଦଳିଛି । ଆଗରେ ପାହାଡ଼ । ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ଖସି ଆସୁଛି
ଯେଉଁ ଝରଣା ଠିକ୍ ସେହିପରି ଜୀବନର ଗତି ଏଠାରେ ବାଧାପ୍ରାନ୍ତ, ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ।
ସତ୍ୟତାର ଆଭରଣ ନାହିଁ । ସଂସ୍କୃତିର ମୂଖା ପିନ୍ଧି କେହି ଏଠି ଅଭିନୟ କରୁ
ନାହିଁ । ବସ୍ତ୍ର ଟକର କୃତ୍ରିମ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ଏଠି ନାହିଁ । ଜୀବନ ନିଜର
ପ୍ରକୃତ ରୂପ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛି ।

ସେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜଳପ୍ରପାତ ପାଖରେ—ଜଙ୍ଗଲ । କେବଳ ଫୁଲଗଛ ନାହିଁ , କନ୍ୟାଗଛ ବି ଅଛି । ଗଛ ଡାଳରେ କପୋତ କପୋତ । ଗଛ ଖୋଲରୁ ଅହୁରାଜ ମୁହଁ କାନ୍ଦୁଛି । ଶୁଭ ତଳେ କେଉଁଠି ମୃଗଶିଶୁ ନାଟ କରୁଥିବ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ଝୋଲ ଭିତରେ ରକ୍ତ ମୁହଁ ବାଦ ଦେବ ହଲୁଉଛି, ଓଠ ଗୁଡ଼ିଛି । ପରଦା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ନାହାରକାର ନୃତ୍ୟ । ଦେହରୁ ଖସି ପଡ଼ୁଥିବା ପାତଳ ଶାଢ଼ୀ ଆଡ଼କୁ ଶହ ଶହ ଲୋକ ଲୋଭଲ ଆଖିରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ସେଇ ଝରଣାରେ କେତେ କୁଟିଆ-କଳ ଲଳନା, ଉଲ୍ଲଙ୍ଗ-ପୌରୀସ ସ୍ନାନ କରୁଛନ୍ତି ଆଉ ସେଇ ବାଟେ କେତେ କଳ ଯୁବକ ଯାଉଛନ୍ତି; କେହି ତ କାହାର ଉପରେ କଟାକ୍ଷ ଦାଣ୍ଡୁ ନାହିଁ ? ଲଜରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ କୁଟିଆ ଯୁବକା ଗୁହାରେ ଲୁଚି ନାହିଁ ।

ଲଜର ବିଷ ପଣି ନାହିଁ କାହାର ମନରେ । ସତ୍ୟ-ଦୁନିଆର ଲୁଚକାଳି-ଖେଳ-ପ୍ରେମ ସେଠାରେ ନାହିଁ ! ସେଠାରେ ବି ଲୋକେ ସଫାର କରନ୍ତି । ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଅ ଝିଅ ନେଇ ସମାଜ ଗଢ଼ନ୍ତି । ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ ବେକରୁ ମୁଣ୍ଡ ଛୁଣ୍ଡାନ୍ତି !

ରଘୁନାଥର ମନେ ପଡ଼ି ସାଧନା ! ଶିକ୍ଷିତା । ଅଧୁନକା । ସିନେମା ଖୁବ୍ । ବାହାର ଓ ଭିତର ଆଭରଣ ତଳେ ତାର ସତ୍ୟ ଜୀବନର ବିକାଶ । ଯାହା ସେ ଅନୁଭବ କରେ, ପୁଣି ଯାହା ସେ ଅନୁଭବ ନ କରେ ଅଥଚ ଉପ-ନ୍ୟାସର ନାୟିକାର ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ, ସବୁ ସେ-ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରେ । ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ରଘୁନାଥ ବି ପଛୁସ ନାହିଁ । କେତେ ଚେଷ୍ଟା କରି ସେ ମଧ୍ୟ ପଦ୍ମ ଲେଖେ, କବିତା ଲେଖେ ।

ସାଧନା ଦ୍ବିପତ ଭବିଷ୍ୟତରେ କେବେ ଦିନେ ଜନନୀ ହେବ । ଶିକ୍ଷା, ସତ୍ୟତା ଅଧୁନକତା ତାକୁ ଜନନୀ ହେବାର କାମନାରୁ ଦୂରେଇ ରଖିପାରବ ନାହିଁ । ଜନନୀ ହେବାକୁ ସେ ହେବ ପତ୍ନୀ, ପୁଣି ପତ୍ନୀ ହେବାକୁ ସେ ପ୍ରେମ କରିବ । ରଘୁନାଥ କି ଆଉ କାହାକୁ ତାର ଆଡ଼କୁ ଟାଟିବ । ଆଭରଣର ତଳେ ଥାଇ ସେ ଖେଳିବ ଲୁଚକାଳି ।

ଏଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୁବକଟି ମଧ୍ୟ ଦିନେ ଜନନୀ ହେବ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ ତାର ପୌରୀସଣୀ । ପ୍ରେମର ଭାଷା ଜାଣେ ନାହିଁ, ଶିକ୍ଷା ନାହିଁ, ଅଧୁନକତା ଜଣା ନାହିଁ । ଆଭରଣ ତଳେ ଅରବିନ୍ଦ କରି ଜାଣେ ନାହିଁ । ମାତୃହର ପ୍ରେରଣା କିନ୍ତୁ ମନରେ ସଜାଗ । ଯେଉଁ କଳ ଯୁବକଟି ତାର ହାତ ଧରି ଟାଣି ନେବ, ଯାହା ସାଥରେ ଯିବାକୁ ତାର କାମନା ତାକୁ ବାଧା ଦେବ ନାହିଁ, ସେହି ହେବ ତାର ସନ୍ତାନର ପିତା, ତାର ସ୍ବାମୀ ।

ଚମ୍ପା—! ଅଜଣା । ସେ ବି ଯୁବକ । ବାପ ମା ଭାଇ ବନ୍ଧୁ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ବାଛୁଛନ୍ତି । ସେ ବି ଦିନେ ହେବ ଜନନୀ । ପ୍ରଭେଦ କିଛି ନାହିଁ । କାହିଁକି

କାହ୍ନୁରେଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ସୁଖର ସଂସାରରେ ଅଶାନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ? କାହିଁକି ବା ଚନ୍ଦ୍ରଲ ଆସିବ ସମାଜରେ ?
କାହିଁକି ସେ ଅଭିନୟର ନାୟକ ସାଜି ଚିତ୍କାର କରିବ ନୂଆ ଆଦର୍ଶ ?

ସାଧନାର ଶିକ୍ଷକ ସେ ହୋଇଥିଲା, ପୁଣି ହେଲା ଭାର .. ସେଇଠି ପ୍ରଗତି
ଅଟକି ରହି ।

ବାଲିଗୁଡ଼ାର ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ସେ ଯେଉଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରେଖା ସେଉଁଟି,
ସେଇଠି ସେ ଦୁଇଟି ଚିଠି ଲେଖିଲା ସେଇ ସାତରେ । ପ୍ରଥମଟି ବାମାଙ୍କ ପାଖକୁ ।
ଅଉ ଅଉଟି—

ସ୍ନେହର ଭରଣୀଟି ମୋର ସାଧନା,

× × × ନାମଟି ତାର ଚମ୍ପା । ଭଲ ।

ତୋର ଶୁଭକାଂକ୍ଷୀ

ଭାର

ତଥାପି

ମୋହନ ଦାସ ପୀଡ଼ିତ । ବୟସ ଏକପ୍ରସା ।

ଗାଁ ମଝିରେ ଶିବ ପାହର ଘର । ପିଣ୍ଡାରେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ବର୍ଷ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ
ଦେଇ ସେ ଭରୁଛି, ଏଇଥର ଖସିବେ ! ଠାକୁରେ ଦୁଃଖ ବୁଝିବେ । ଦୁଇଶ ଟଙ୍କା
ଧାର ଆଣି ଝିଅ ବାହାଘର କରିଥିଲା ଦଶ ବର୍ଷ ତଳେ । ଢିନଶ ଟଙ୍କା ସୁଝିଲଣି ।
ତେବେ ବି ବୁଢ଼ା କହୁଛି ଆଉର ଦୁଇଶ ବାକି । ମକଦ୍ଦମା କରିବାକୁ ଗୁମାସ୍ତାକୁ
କହିଲଣି । ହରି ଭରସା ।

ପୁରୋହିତ ବାମ ଆଗୃହେ ତାଲିକା କରୁଛନ୍ତି । ଅଖିରେ ତପମା । ଦୁଇ
ବର୍ଷ ତଳେ ଯେତେବେଳେ ବୁଢ଼ାଙ୍କୁ ହଇଜା ଧରିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା
ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ତାଲିକା କରିଥିଲେ, ସେଇଟା ପୁରୁଣା ହେଲଣି । ଜନପଥର ଦାମ
ଢିନ ଗୁଣ ବଢ଼ିଲଣି, ତାଲିକାକୁ ଉଝାଳି ନେବାକୁ ହେବ । ଏତେ ଯଜମାନ, ତଥାପି
ପଇସା ଦିନ ହେଲା ସେଜଗାର ବନ୍ଦ । ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡ, ଏ ଖର୍ଚ୍ଚିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଭଲ
ରକମର ଗୋଟାଏ ସେଜଗାର ହେବ । ଦେଖାଯାଉ । ହରି ଭରସା ।

ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ବରଗଛ ତଳେ ଅଜାତି ଭିକାରୁଣୀଟି ଭିକା ଗୁଡ଼ଲ ଗଣିଏ
ଗୋବାଉ ଗୋବାଉ ଭରୁଛି, କେତେ ଦିନ ହେଲା ପେଟ ପୂରୁକରି ଗଣିଏ
ଖାଇବାକୁ ପାଇନାହିଁ । ଛୁଣ୍ଡା ଲୁଗାଟାରେ ଦେହ ଘୋଡ଼ାଇ ହେଉ ନାହିଁ ।

ଠାକୁରେ କଲେ ଏଇ ମାସରେ ମନକାମନା ପୂରବ । ଗାଁରୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡ ଖସିଯିବ । କଙ୍ଗାଳ ଭୋଜନ କଣ ହେବ ନାହିଁ ? ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରକୁ କଣ ପିନ୍ଧିବାକୁ ବୁର ହାତ ମିଳିବ ନାହିଁ ? ବୁଢ଼ାଟା ସିନା ଶବ୍ଦ, ତା ପିଲାମାନେ ତ ଖବର ପାଇ ଆସିବେ ! ଶୁଦ୍ଧି ଘର କରିବେ ! ଦୁଇ ଭରସା ।

ଦାସେ ଜର ତାଢ଼ିରେ ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି । ମୁଦଲ ଆଖି । ମନ ଭିତରେ ଭିଠି ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ—ଏଇଥର ଶେଷ ।

ଯମରାଜା ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । କହୁଛନ୍ତି—ଗୁଲ ଦାସେ । ଉତ୍ତର ହେଉଛି ।

ଆଉ ଗୋଟାଏ ବାଇଦା ଦିଅ ମହାପ୍ରଭୁ । ବେଶି ନାହିଁ, ବରଷ ପାଣିଟା । କେତେ କାମ ବାଁଜା ପଡ଼ିଛି । ବୁରଟା ମକଦ୍ଦମା କୋଟରେ ଗଡ଼ୁଛି । ସେ ପାଖ ଥମାର ଘର ଥଧା ତୋଳା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସମ୍ପତ୍ତିଟା ପିଲାଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଭିତରେ ବାଣ୍ଟି ପାରି ନାହିଁ । ବାଡ଼ିଆ ବାଡ଼ି ହୋଇ ସବୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବେ । ଭାରି ଭଲ ପାଏ ମୋର ଏଇ ସାନ ନାତୁଣୀଟିକୁ । ତା ହାତକ ଦି ହାତ କରି ଦେଲେ ମୁଁ ନଷ୍ଟିଲୁ । ରମା ମୋର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋହୂ । ତା କୋଳରେ ପୁଅଟିଏ ଦେଖିବ ।

ଯମରାଜ ଦୃଷ୍ଟିଲେ, ଏତେ କାମ ବାଜା ଥୋଇ ବସିଛୁ କାହିଁକି ଆଜି ଯାଏ ? ସାତ ଥର ଆସିଲଣି ନେବାକୁ । ସବୁ ଥର ତମେ ବାଇଦା ମାଗୁଛ । ଏମିତି କେତେ କାମର ଛଳନା ଦେଖାଉଛ । ଆଉ ଥର ଆସିଲା ବେଳେ ଏ ସବୁ କାମ ତ ତମ ତାଲିକାରେ ନଥିଲା ? ନା, ନା, ଏଥର ଆଉ ମହଲତ ଦେବନାହିଁ । ଲେବେ ହସୁଛନ୍ତି । ବାହାର ପଡ଼ି ଜଳନ୍ତି ।

ଦାସେ ହାତଯୋଡ଼ି କହିଲେ, ଏପରି ନିଷ୍ଠୁର ହେଲେ କେମିତି ଚଳିବ ? ତେମେ ଆଉ ଥର ଆସିଲାବେଳେ ଏ ସବୁ କାମ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ କାହାର ହାତ ଅଛି ? ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ନ ହେଲେ ଭିନ୍ନ ବର୍ଷ ମହଲତ ଦିଅ ମହାରାଜ । ଯୁଦ୍ଧ ଭିତରେ ଏସବୁ କାମ ଛାଡ଼େଇ ଦେବ ।

ଯମରାଜ ଗଦା ଟେକି କହିଲେ, ଭିନ୍ନ ବର୍ଷ ତ ଦୂରର କଥା ଭିନ୍ନ ଘଣ୍ଟା ମହଲତ ଦେବ ନାହିଁ । ତମ କଥାରେ କି ମୂଲ୍ୟ ଅଛି ହେ ଦାସେ ? ସବୁଥର ତ କହୁଛୁ ଆଉ ମହଲତ ମାଗିବ ନାହିଁ, ବାକିଆ କାମ ଶେଷ କରିବ । ତଥାପି ତ ବାଇଦା ମାଗୁଛ । ନୂଆ ନୂଆ କାମରେ ହାତ ଦେଉଛ ।

ନେତୁରା ହୋଇ ଦାସେ କହିଲେ, ଆଉ ଲକ୍ଷା ଦିଅନା । ଅବସ୍ଥା ସେମିତି ଆସୁଛି, ମୋର କି ବୁଝ ? ଗୋଟିଏ ବଷ ହେଲେ ସମୟ ଦିଅ । ତମ ଗୋଡ଼ ଧରି କହୁଛି । ଏ ଭିତରେ ସବୁ କାମ ସାରି ଦେବ । ଆଉ ମହଲତ କେବେ ମାଗିବ ନାହିଁ ।

କାନ୍ଥୁରର ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପମରଜ ଭାବରେ । କହୁଲେ, ଗୋଟିଏ ଦିନ ବି ହେବ ନାହିଁ । ଧର୍ମ ରାଜାର ବୋହୂର ଉଷ୍ମ କଟିଗଲା । ଏଥର ସେ ଗର୍ଭବତୀ ହେବ । ଯୋଗ କଢେଇଛି । କୁଆଡୁ ଆଣି ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଅମୋଷ ଆସା ଦେବ କହିଲ ଦାସେ ? ତମକୁ ଏକପ୍ରକାର ପୂର ବାଆପ୍ରକାର ପଣିଲା । ତମର ଆସାକୁ ନେଲେ ଧର୍ମ ରାଜାର ବୋହୂ ମନ୍ଦରର ଗର୍ଭରେ ସମ୍ପାଦିବ ।

ବିଚଳିତ ହୋଇ ଦାସେ କହିଲେ, କଣ କହିବା ହେଲେ ?

ରୁଷି ପାରୁ ନା, ଏଡ଼େ ସହଜ କଥା ? ତମେ ଧର୍ମ ରାଜାର ନାତି ହେଇ ଜନ୍ମ ହେବ ।

ଦାସେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରତ କଥା ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଧର୍ମ ରାଜା ବିପଦରେ ପଡ଼ିଥିଲା ବେଳେ ଦାସେ ତାଙ୍କୁ ଟଙ୍କା କରଜ ଦେଇଥିଲେ । ସୁଧ ମୂଳ ବାବଦକୁ ଯାହା ତାଙ୍କର ପାଉଣା ହେଲା ସେଥିପାଇଁ କୋଟ୍ରେ ନାଲିସ୍ କର ଧର୍ମ ରାଜାର ଘର ଦ୍ଵାର ଜମିବାଡ଼ି ସବୁ ସେ ନିଜମ କରେଇ ନେଲେ । ସେଇ ଦୁଃଖରେ ରାଜାର ପୁଅ ବାଇଆ କୁକୁର ପରି ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲି ଶେଷକୁ ମଲା । ରାଜା ବୁଢ଼ା ଗ୍ରେଟ କୁଡ଼ିଆଟିଏ ରାଜାସାହିରେ କରି ରହିଛି । ନଜେ ମୂଳ ଲାଗେ । ବୋହୂ ବି ପରଘରେ ଧାନ କୁଟେ । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଉପାସ ଭୋକରେ ଶରୀର ଓ ବୋହୂଙ୍କର ଦିନ କଟେ ।

ଯେଉଁ ଧର୍ମ ରାଜାର ସଦନାଶ କରୁଛନ୍ତି, ସେ ପୁଣି ହେବେ ତାର ନାତି ? ଧର୍ମରାଜ ପମରଜାଙ୍କର ଏ ତ ହେବ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧ । ଦାସଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ରୁଦ୍ଧି ଖେଳିଲା । ହାତ ଯୋଡ଼ି ଜଣାଣ କଲେ, ମହାରାଜ ! ମନ୍ଦରା ଯେ ବଧବା ?

ଧର୍ମରାଜ ହସି ହସି କହିଲେ, ମୁଁ ଜାଣେ । ମେଲି ସାହୁ ତେଲିକି ତ ଜାଣିଥିବ ?

ତମକି ଉଠିଲେ ଦାସେ । ମେଲି ସାହୁ ସାଧା କାଗଜରେ ଦସ୍ତଖତ୍ କରି ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ବେମାର ପଡ଼ିଥିଲା ବେଳେ ମୋଟେ ଭରଣ ଟଙ୍କା ନେଇଥିଲା । ଦାସେ ତହିଁରେ ଶୂନ୍ୟ ବସେଇ ଭରଣ ଟଙ୍କାକୁ ମକଦ୍ଦମା ଚଳେଇଛନ୍ତି । ଜିଦ୍ଦବା ଉପରେ ।

ଭର ଭର କହିଲେ ଦାସେ, ଜାଣେ ।

ପମ କହିଲେ, ମେଲି ସାହୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଆସାକୁ ଆଣି ତମର ଏଇ ସାନ ମଝିଆଁ ବୋହୂର ପେଟରେ ରଖିବାରୁ ତମର ଏ ନାତୁଣୀ ଶ୍ରୀ ଟି ଜନ୍ମ ହେଲା । ନାତିଟିଏ ତମେ ଖୋଜୁଥିଲ । ସେଥିପାଇଁ ଧର୍ମ ରାଜା ପୁଅର ଆସାକୁ ଆଣି ପୁଣି ତମର ଏଇ ବୋହୂର ପେଟରେ ଥୋଇଛନ୍ତି । ମେଲି ସାହୁର ସନ୍ତାନ ହୋଇ ମନ୍ଦରା

ଗର୍ଭରେ ତମେ ଜନ୍ମ ହେବ । ବୁଝି ନାହିଁ କି ଦାସେ ? ଅମ ମନ୍ତ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର
ଆଇନ ବହିରେ ମୋଟେ ଗୋଟିଏ ଦଫା—“ସେବାକୁ ତେସା” ।

ଗୃହଅଡ଼ ଅକାର ଦିଶିଲା ଦାସକୁ । ଅତି ବିନୟ ହୋଇ ଦାସେ
ଭାଣ୍ଟିଲେ, ଗୋଟିଏ ମାସ ସମୟ ଦିଅ ଯମରାଜ । ଆଉ ମହଲତ ମାଗିବି ନାହିଁ ।
ମୋଠୁ ବୟସ ଲୋକମାନେ କେତେ ତ ଅଛନ୍ତି । ଧର୍ମୀ ଶୁଭଲର ନାହିଁ ହେବାକୁ
ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣକୁ କାହାକୁ ନଥ । ବନ୍ ପାଲଟକୁ ନଉ ବର୍ଷ, କରସତୁଲକୁ
ପଞ୍ଚାଶି, ଶାମ୍ବଲ ମିଶ୍ରକୁ ଛଅସ୍ରା, ହରି ଦାସକୁ ନେତ୍ରୀ—ଏମିତି କେତେ
ଲୋକ ତ ଅଛନ୍ତି ।

ଯମରାଜ କହିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମା ତ ଅମୋକ୍ଷ ରହିବ ନାହିଁ ? ମୋର
ଗୋଟାଏ ଅମୋକ୍ଷ ଆତ୍ମା ଦରକାର । ଆଉ ଡେଇଁ କରନା ଦାସେ । ଭଲରେ
କହୁଛି । ବାହାରିପଡ଼ । ନୋହଲେ ମୋ ସିପେଇଙ୍କୁ ଡକେଇ ତମକୁ ବଳେଇ
ନେବି । ସେମାନେ ଯଦି ତମକୁ ମାଡ଼ ଦିଅନ୍ତି, ମୋତେ ଆଉ କହିବ ନାହିଁ ।

ଦାସେ ଗୁହାରି କଲେ—ତମେ ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ନ
ଥିଲି । ଯାହା ତ ହେବାର ହେଲା, ମୋର ଶେଷ ଅନୁରୋଧଟି ରକ୍ଷାକର । ଗୋଟିଏ
ଦିନ ସମୟ ମତେ ଦିଅ । କାଲି ଏତିକି ବେଳକୁ ଆସିବ । କିଛି ଆପଣ ନ କର
ମୁଁ ତମ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼େଇ ଯିବି । ନାହିଁ କର ନା, ତମର ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି ।
ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ସମୟ ଦିଅ ।

ଯମରାଜ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ଗୋଟିଏ ଦିନ ସମୟ ନେଇ କଣ
କରିବ ?

ଦାସେ କହିଲେ, କାଲି ଆସିଲେ ବଲେ ବୁଝିବ ।

ଯମରାଜ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ତାହା ହୁଁ ହେଉ । ଗୋଟିଏ ଦିନ ସମୟ
ଦେଲୁ । କାଲି ସଙ୍ଗରେ ସିପେଇ ନେଇ ଆସିବି । ତମର କୌଣସି ଆପଣ ଶୁଣିବ
ନାହିଁ । ଯମରାଜ ଅନୁରାଗ ହେଲେ ।

ଦାସଙ୍କ ଦେହରୁ ଗମ୍ ଗମ୍ ଝାଲ ଫିଟି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଆଖି ଖୋଲି ବଲ
ବଲ କରି ଗୃହଅଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ନଜର ପଡ଼ିଲା ନାଥୁଆ ଉପରେ । କୁହେଇ
କୁହେଇ କହିଲେ, ଆରେ ନାଥୁଆ, ଗୁମାସ୍ତା ବାବୁଙ୍କୁ ଡାକ । କହ କାଗଜ କଲମ
ନେଇ ଆସିବେ । ହଁ ଶୁଣ । ଅମ ଗ୍ରାମର ହରି ମହାପାତ୍ର, ତେମ ପଟ୍ଟନାଏକ,
ଚିନାରି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପାଣି ଏମାନଙ୍କୁ ଡାକ ତ । ଧାଇଁ ଯା—

ରଣ୍ଡାରି ନାଥୁଆ କଥା ମାନିଲା ।

ପରଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ—

ଦାସଙ୍କରୁଣିବ ଦାହ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରି ସାହୁ-ଭାଇମାନେ ଯେତେବେଳେ
ଅଗଣାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଦେଖିଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ସେଠାରେ

ଏକଜୋଟ ହୋଇ ପାଟି କରୁଛନ୍ତି । କଥା କଣ ବୁଝିବାରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲା, ଗତ କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦାସେ ଧୀର ମନ, ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି, ଚତୁରମଣି ଦୋରସ୍ତ ଥାଇ, କାହାର ଶିକ୍ଷାରେ ନ ପଡ଼ି, ସରଞ୍ଜାମରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଵାପାକର୍ତ୍ତ ସ୍ଥାବରସ୍ଥାବର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଧର୍ମୀ ରାଜ୍ୟର ବ୍ୟବସାୟ ବୋହୁ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ିଆର ନାମରେ ଦତ୍ତ ପତ୍ର କରି ମୁଖିଆ ମୁଖିଆ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଦାନପତ୍ର ସମ୍ପାଦନ କରିଛନ୍ତି ।

ମରଦ୍ କା ବାତ୍

ନର-ରାସସ ପଡ଼ିଲେ ବି ଧରପାଏ ନାହିଁ କାରଣ ରାଜପୋଷକ । ପାଠ କହୁଲା, ସମ ରାଣି ତ ଦମ୍ଭେଇଁ.....

ପଣ୍ଡିତେ ଦଣ୍ଡିଟି ଟଙ୍କା ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସିଲେ । କଲାଣ କର ବିଦାୟ ନେଲେ । କହୁଗଲେ, ଶୁଭସ୍ୟ ଶୀଘ୍ର..... ।

ନନ୍ଦ କହୁଲା, ଆରେ ଗୋବିନ୍ଦ, ଏ ଗୁଡ଼ା ସବୁ ପୁରୁଣା କଥା । ଜାତକ ସୁହାସୁହି ଗୋଟାଏ କଣ ରେ ? ଜାତକ ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ସୁହା ଦେଉଛି । ଆପଦ ବିପଦ କଣ ଆସୁ ନାହିଁ ? ଏ ଗୁଡ଼ା ସବୁ ବାଜେ କଥା । ଯାହା ଦେଉ, ପଣ୍ଡିତେ ତ କହୁଗଲେ ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ତୋର ଏଥର ବାଧା ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କନ୍ୟାଟି ଯଦି ସୁନ୍ଦର, ପାଠ ଯଦି ପଢ଼ିଛି, ପକ୍କା ଜବାବ ଦେଇ ଦେ ।

ଗୋବିନ୍ଦ କହୁଲା, ମନର ସନ୍ଦେହ ତ ଭୁଟିଲା, ଏଥର ମୁଁ ଦାବିକୁ ଲେଖିଦିଏଁ । ସେ ଜବାବ ଦେଉନୁ ।

ନନ୍ଦ ଓ ଗୋବିନ୍ଦ ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ । ଦହେଁ ଦଣ୍ଡିଟି ଅପିସର କିରଣୀ । ଗୋଟିଏ ମେସ୍ରେ ଥାନ୍ତି । ଦହେଁ ଅବବାହତ । ଗୋବିନ୍ଦ ସେଇଦିନ ତାର ଦାଦାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲି ଲେଖି ଦେଲା—ପଣ୍ଡିତେ କହୁଲେ କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ସ୍ଵପ୍ନ ବି ଦେଖିଲା—ସୁନ୍ଦର । ପାଠ ପଢ଼ିଛି । ଭଲ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ । ବେଶ୍ କାମିକା । ଅପ୍ତହୃଦୟ । ଗୋବିନ୍ଦ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖିଲା କେତେ ଛବି ବହୁର କେତେ ରୂପ । ତାରି ଭିତରୁ ଜଣକ ପରି ସେ ହୋଇଥିବ ତ ! ସୁନ୍ଦର ନାମଟି—ରମା । ଗୋବିନ୍ଦକୁ ପରଶ କର୍ଷ । ବାହା ହେବାକୁ ଡ଼ହଲ ବିକଳ ।

ପ୍ରସାଦ ଆଗେଇଲା । ମହାପ୍ରସାଦ ନିବନ୍ଧର ଦିନ ବି ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ଗୋବିନ୍ଦର ବାପ ନାହାନ୍ତି । ମା ଗାଁରେ । ଦାଦା ମୁରବି । ଗୋକୁଳ ତାର ମାଉସୀ ପୁଅ ଭାଇ । କଲେଜରେ ବି. ଏ. ପଢ଼େ । ଗୋକୁଳର ବଡ଼ ଭଉଣୀ

ରମାର ଭାଉଜ । ମହାପ୍ରସାଦ ନିବନ୍ଧ ମୋତେ ଦଶଦିନ ଅଛି । ଗୋକୁଳ ଅସିପୁଲ
ଗୋବିନ୍ଦ ବସାକୁ । ନନ୍ଦ ନ ଥାଏ । ସଞ୍ଜବେଳ । ଗୋକୁଳ କହୁଲ, ମତେ
ଅରେ ପରୁରଲ ନାହିଁ, ଗୋବିନ୍ଦ ଭାଇ ?

ଗୋବିନ୍ଦର ମନ ପାପ କୁଇଁଲ । ପରୁରଲ, କଣ କି ?

ସବୁ ତ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲାଣି ।

ନିବନ୍ଧ ତ ହୋଇନାହିଁ—

ଜବାବ୍ ଦିଅ ସରଛି ତ ?

କଣ କହୁଛୁ ତୁ ଗୋକୁଳ ? ଭବିଷ୍ୟତ୍ଟା ବଡ଼ ନା ଜବାବ୍ଟା ବଡ଼ରେ ?

ତତେ ନ ପରୁର ବଡ଼ ଭୁଲ୍ କରଛି । କହ ?

ଗୋବିନ୍ଦ ଭାଇ, ବଡ଼ ଗୁପ୍ତ କଥା । ଜାଣ ତ ସେ ମୋ ଅପାର ନଶନ ।

କଥାଟା ପ୍ରକାଶ ହେଲେ—

ପ୍ରକାଶ ହେବ କାହିଁକି ?

ମୋଟ ଉପରେ ପାଣୀ ସେତେ ଭଲ ନୁହେଁ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ?

ଟିକେ ଫାଜଲ୍ ।

ଗୋକୁଳ ବିଦାୟ ନେଲା । ରାତିରେ ଗୋବିନ୍ଦକୁ ଅଉ ନଦ ନାହିଁ । ରମା
ଫାଜଲ୍ ! ସେ ଭଲ ନୁହେଁ ! ଗୋକୁଳ ତାକୁ ପିଲାଦିନୁ ଦେଖୁଛି । କାହିଁକି ସେ
ମିଛ କହୁବ ? ବିଶେଷତଃ ତା ଭଉଣୀର ନଶନ ନାମରେ ? ଦୁନିଆଁରେ କଣ
କନ୍ୟାର ଅଭାବ ? ପ୍ରସାବ ଭାଙ୍ଗିଯାଉ । ପ୍ରସାବ ସ୍ଥିତି ରହିଲା—ନର-ରାସସ,
ଭଲ କର ପରାସା ନ କର ସମ୍ବଳ ସ୍ଥାପିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ନଗେନ୍ଦ୍ର ବି ଗୋବିନ୍ଦର ବନ୍ଧୁ । ସେ ଅଉ ଗୋଟିଏ ଅପିସର କରଣୀ ।
ବୟସ ହେବ ଘରଣି । ଅନେକ ଦିନୁ ବିବାହୁତ । ତା ଘର ଅଗରେ ହରିବାରୁଙ୍କ
ଘର । ହରିବାରୁ ବି କରଣୀ । ନଗେନ୍ଦ୍ର ଅଣିଲା ହରିବାରୁଙ୍କ ଝିଅ ଲଳିତା
ସମ୍ବଳରେ ପ୍ରସାବ । ଜାତକ ସୁଝିଲା ଭଲ । କୌଣସି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଝିଅଟି କୁଅଡ଼େ
ଗୋଟିଏ ଗୁରୁଲରେ ଗଢ଼ା । ଏମିତି ଗୁଣର ଝିଅ ଦୁନିଆଁରେ ଥିବେ କି ନାହିଁ !

ଗୋବିନ୍ଦ ଛପି ଛପି ଯାଇ ଦେଖିଲା ଲଳିତାକୁ । ଥରେ ନୁହେଁ, ଦୁଇ
ଗୁର ଥର । ଅଜାରିଆ ସଞ୍ଜରେ ଝରକା ବାହାରେ, ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରୁ ଅତି
ଗୋପନରେ—ଗୁର ପରି, ଛପି ଛପି । ସେ ମୃଗ୍ୟ ହେଲା । ଛବି ବହୁ ଅଡ଼େଇ
ଦେଲା । ସପନର ଜୀବନ୍ତ ଅବଲମ୍ବନ ସେ ପାଇଛି, ଯିଏ ହେବ ତାର ଚରଦନ
ପାଇଁ । ଜବାବ ସେ ଦେଲା । ନଗେନ୍ଦ୍ର କହୁଲା, ହରିବାରୁଙ୍କର ପୋଲପଣ ଛାଡ଼ା ।
ହେଲେ ଝିଅର ମାମୁ ବିଦେଶରେ ଅଛନ୍ତି । ଲଳିତାକୁ ଝିଅ ପରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ମତାମତ ଅସିଲେ ଜବାବ୍ ପକ୍କା ହେବ ।

ବାହୁ ଚରଣ ପ୍ରହାବଳୀ

ହେଉ ।

ମାସେ କଟିଲା । ହରିବାରୁଙ୍କ ଜବାବ୍ ପକ୍କା ହେଲା ନାହିଁ । ଗୋବିନ୍ଦ ଛଟପଟ । ଦାଦ ବି ବିରକ୍ତ ହେଲେଣି । ଭଲ ପାଣୀଟିଏ ଦେଖି ବାହାଘର କରିବାକୁ ମା ବ୍ୟସ୍ତ କରୁଛନ୍ତି । ରମାର ବାପା ଚିଠି ଲେଖିଛନ୍ତି, ହଁ କି ନାହିଁ କହି ଦିଅ । ଟାଳଟାଳ କରି କେତେ ଦିନ ଗଡ଼େଇବ ?

ନଗେନ୍ଦ୍ର କହୁଛି, ହରିବାରୁ ତ ଚିଠି ଲେଖିଛନ୍ତି ଲଳିତାର ମାମୁଁ ପାଖକୁ, ଶୀଘ୍ର ଉତ୍ତର ଆସିବ ଯେ ।

ନନ୍ଦ କହିଲା, ଅରେ ଗୋବିନ୍ଦ, ଲଳିତା ସୁନ୍ଦର ବୋଲି କଣ ତୁ ତୋର ନଜରୁ ଭୁଲି ଖାଲି ଦଉଡ଼ି ମାରୁଥିବୁ, ଆଉ ନଗେନ୍ଦ୍ରର ଗୋଡ଼ ଘଷୁ ଥିବୁ ? ଏଇ ପରିଣତାରିଖ ଆଗରୁ ଯଦି ହରିବାରୁ ପକ୍କା ଜବାବ୍ ନ ଦିଅନ୍ତି, ଲଳିତା ବିଷୟରେ ସମ୍ଭବ ଭଙ୍ଗୁ । କହିଦେ ନଗେନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କୁ ଥରେ । ଗୋବିନ୍ଦ ନନ୍ଦର ଉପଦେଶ ମାନିଲା ।

ଭରିଣ ତାରିଖ ହେଲା । ନଗେନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କର ଦେଖା ନାହିଁ ।

ନନ୍ଦ କହିଲା, ଲଳିତା କଥା ଭୁଲିଯା । ସେମାନେ ଯା । ତୁ ଗରବ । ନଗେନ୍ଦ୍ର ସିନା କଥା ପଚାରିଲା, ବୋଧହୁଏ ହରିବାରୁଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ରମାର ବାପାଙ୍କୁ ପକ୍କା ଜବାବ୍ ଦେବାକୁ ତୋ ଦାଦଙ୍କୁ ଲେଖି ଦେ । ବାହାଘର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ, ଡେରି କରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ—

ନର ଘଷସ କଥା ଭରୁଛୁ ? ରଜ-ଯୋଟକ ଯେ ।

ପାଣି ସେତେ ଭଲ ନୁହେଁ ।

କାହିଁକି ?

ବଡ଼ ପାଜିଲ୍ ।

ଆଉ, ତୁ କଣ କମ୍ ? ଯିଏ ତତେ ଏ ସମ୍ବାଦ ଦେଲା ସେ ଯଦି ନଜେ ପାଜିଲ୍ ହୋଇଥାଏ ? ତାର ଯଦି ଅନ୍ୟ କିଛି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାଏ ?

ଗୋବିନ୍ଦ ଭବିଷ୍ୟ ସତେ ତ । ଗୋକୁଳ ତ ଆଗରୁ କେବେ ଆସି ନ ଥିଲା, କି ସେଇ ଦିନଠୁ ଆଉ କେବେ ଆସି ନାହିଁ !—ହଁ, ଜଣାଗଲା ଯେ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ଫରଦନ ତା ଦାଦାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖି ଜଣାଇଲା, ଭଲକରି ଜାତକ ସୁଝାଇଲି । ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଛନ୍ତି ନର-ଘଷସରେ ବାଧା ନାହିଁ । ରଜଯୋଟକ ହେଲେ ଆଉ କିଛି ଧବ ଯାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗୋବିନ୍ଦର ମନ ଖରାପ । ସଞ୍ଜରୁଡ଼େ ଗଲା ସିନେମା ଦେଖିବାକୁ ମନ ଭୁଲେଇବାକୁ । ସିନେମା ଫେରନ୍ତି ଦେଖା ଲଳିତା ସାଙ୍ଗରେ । ପ୍ରଭୃତ ସିନେମା ଆଗରେ ଆଉ କେତେ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ସେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । କେହି ତ ତାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ,

ସେ କିନ୍ତୁ ଲଳିତାକୁ ଜାଣେ । କେତେଥର ଦୂରରୁ ଦେଖିଛି । ଲଳିତା ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦରୀ ! ଅପୂର୍ବତେଜ । ଲଳିତା ସୁନ୍ଦରୀ ଆଉ ରମା ଯାହାକୁ ସେ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ—ସେତେ ଭଲ ନୁହଁ । ଟିକେ ପାକଲ । ତାର ମନ ଖରପ ହେଲା ।

ପରଦିନ । ଅପ୍ତିସରେ ଦାଦାଙ୍କ ଚିଠି ଖୋଲିଲା—ମହାପ୍ରସାଦ ନବନ କାଲି ହେବ । ଖବର ପଠେଇଥିଲା । ସମୁଦ୍ଧ ଜବାବ ଦେଇଛନ୍ତି । କାଲି ସକାଳ ବସ୍ରେ ସେମାନେ ସବୁ କଟକ ଆସିବେ । ମୁଁ ବି ଯାଉଛି । କଟକରେ ମହାପ୍ରସାଦ ନବନ ହେବ ।

ନଗେନ୍ଦ୍ର ଆସିଲା ଦୁସ ଦୁସ ହୋଇ । ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି କାଢ଼ି କହିଲା, ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା । ପାଞ୍ଚ ତାରିଖରେ ମହାପ୍ରସାଦ ନବନ । ପରା ତ ରାଜ୍ୟର ବାଦାୟର । ହରିବାରୁ ଏଇ ଚିଠି ତମ ଦାଦାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଠକଣାଟା ଦେଲେ ମୁଁ ଆଜି ପଠେଇ ଦେବି ।

ଗୋବିନ୍ଦ କାବା ହେଇ ଗୁହଁ ରହିଲା ନଗେନ୍ଦ୍ରର ମୁହଁକୁ ।

ଠକଣାଟା କଣ ?

ଆଜି କଣ ପରା ତାରିଖ ?

କୋଡ଼ିଏ ତାରିଖରୁ ହରିବାରୁ ଏ ଚିଠି ମତେ ଦେଲେଣି । ଏତେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା ଯେ ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ ବେଳ ପାଇଲି ନାହିଁ ?

କାହିଁକି ? କଣ ହେଲାକି ?

ଗୋବିନ୍ଦ ସବୁକଥା କହିଲା । ନଗେନ୍ଦ୍ର କହିଲା, ବେଦି ଉପରୁ ବର ବାହୁଡ଼ୁଛି, ଏ କଣ ହେଇଛି କି ? ଏଇ ଚିଠି ସଙ୍ଗରେ ତୋ ଦାଦାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖି ସେ ସମ୍ଭବତଃ ଭାଙ୍ଗି ଦେ । ଏମିତି କେତେ ହେଉଛି ନା—

ଅପ୍ତିସର ବୁଢ଼ା ଦପ୍ତର ସରଫ୍ ମିଆଁ ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲା । ଠିଆ ହୋଇ ପାଚିଲା ଦାଢ଼ି ଆଉଁସି କହିଲା, ସବୁ ଝିଅ ସମାନ ଆଜ୍ଞା । ଏ ଭାଗ୍ୟେସା ଝିଅ ତେସା । ଲେକିନ୍, ହାତକା ଦାନ୍ତ-ମରଦ୍ଦକା ବାତ୍ । ନଗେନ୍ଦ୍ର ମୁହଁରେ ଭାବନା । ହରିବାରୁଙ୍କ ଚିଠିଟି ଟିକି ଟିକି କରି ଚାହିଦେଲା ।

ପାରିଧ୍ୟ

ବେଳ ଗୁରୁଟା । ବନ୍ଧୁମାନେ ପ୍ରସ୍ରାବ କଲେ, ଗୁଲ ଘେରୁଟାଏ ବଉଦ
ଅନ୍ଧୁ ଗୁଲ ଅସିବା । ମହାନଦୀ କୂଳରେ ପାଦ ଗୁଲନା କରି ସାନ୍ଧ୍ୟ ବାପୁ ସେବନ
କରି ଅସିଲେ ଗୁଲିରଥ ଜୀବନର କ୍ଳାନ୍ତ ଅବସାଦ ଦନକ ପାଇଁ ହେଲେ
ଭୁଲିଯିବା ।

ଡାକ୍ତର ପଗୁରଲେ, କେତେ ବାଟ ?

ଜଙ୍ଗଲ-ଅପିସର କହଲେ, ମୋଟେ ଗୁଲିଣ ମାଇଲ ।

ପ୍ରସ୍ରାବ ଗୁହୀତ ହେଲା । ଦଶ ପନ୍ଦର ମିନଟ ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ହୋଇଗଲେ । ପଞ୍ଚସଖା ରଥରେ ବସିଲେ । ସାରଥୀ ଲଣ୍ଡା ଚଳାଇଲା । ସାରଥୀ
ପାଖରେ ବସିଲେ ଜଙ୍ଗଲ-ବାବୁ । ହାତରେ ଦନକିଆ ବନ୍ଧୁକ । ପାଖରେ
କ୍ୟାଟ୍ରିଜ—ସାଷାତ ଅଜୁନ । ପଛରେ କମ୍ବଳ ପାରି ବସିଲେ ଓ ଲବାଣୀର ମଝି
ହାକିମ, ପଡ଼ି-ହାକିମ, ଡାକ୍ତର ସାହେବ ଓ ସୁଲୁ-ଅଧିକାରୀ । ପାଖରେ କିନ୍ନର
ଓ ଦୁଇଜଣ ଜମାନ (ପିଉନ୍) ।

ଉଷମୂର ମାସ । ଶୀତ । ଲଣ୍ଡା ଫୁଲବାଣୀ ଗୁଡ଼ିଲା । ଘନ ମାଇଲ ପରେ
ଗ୍ରେଟ୍ ଘାଟି ଉଠିଲା । ତାପରେ ଛୁଟିଲା ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ପାହାଡ଼ମାଳର ମଝିଏ ମଝିଏ ।
ସାପେଇ ସାପେଇ ଉଠୁପଡ଼ି ଶସ୍ତ୍ରା ନିଦ୍ରାସି ବନ ଭିତରେ ପଡ଼ିଛି । କେଉଁଠି
ପାହାଡ଼ର ତଳ-ଦେଶରେ ପଛତାପରି ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ସୁଖି ଅଗ ପାହାଡ଼ର
ତଳକୁ ଧାଇଁଛି । ଅଗର ପାଣି ନାଳ । ବଳାଗଣିଏ ପାଣି । ଲଣ୍ଡାର ବେଗ
କମାଇ ନାଳ ଭିତରେ ଗଡ଼ାଇ ସେପାଖ ଶସ୍ତ୍ରା ଉଠାଣିକୁ ଉଠା ହେଉଛି ।

ଲଣ୍ଡା ଛୁଟିଛି । ଯୁଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲେ ପାହାଡ଼ମାଳ । ଅଗରେ ପଛରେ ଦୁଇ
କଡ଼ରେ ଦୃଷ୍ଟି ଅଟେଇଛି, ଅଶନିଶ୍ଵାସୀ ଲଗୁଛି । ମନେ ହେଉଛି ଯେପରି ଅମେ
କେଉଁ ଅଜଣା ପୃଥିବୀରେ ଗଢି କରୁଛି । କେବଳ ପାହାଡ଼ ମାଳ । ଜଙ୍ଗଲ ।
ଉପରେ ନେଲିଆ ଅସୀମ ଅକାଶ । ତଳେ ଠାଏ ଠାଏ ନାଳ । ଶସ୍ତ୍ରା ପାଖରେ
ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ଦଶ ନାହିଁ, ଯେପରି କି ମଣିଷ ଜାତିର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ନାହିଁ ଏ
ଦେଶରେ । ଗୁପ୍ତ ଜମି ତ ଦୂରର କଥା, ଖୋଲା ସମତଳ ସ୍ଥାନ ଟିକିଏ ଆଖିରେ
ପଡ଼ୁନାହିଁ । ସିଧା-ସଳଖ ଯେ କୌଣସି ଦୁଇ ପାହାଡ଼ର ବ୍ୟବଧାନ ପାଏ ବାଟ
ହେବ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ ।

ଅଲୁଅ ଅଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦଶ ନାହାନ୍ତି । କେଉଁ ପାହାଡ଼ର ଅନ୍ଧୁଆଳରେ
ଛପି ଗଲେଣି । ସମସ୍ତେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ୍ ଲଗାଇଲେ । ପଡ଼ି ହାକିମ

ପଚାରିଲେ, ଏ ପାଖେ କଣ ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ନାହିଁ ? ମଣିଷ କେହି ରହନ୍ତି ନାହିଁ ?
କାହାର ତ ଦେଖା ମିଳୁ ନାହିଁ ?

ମଝି-ହାକିମ କହିଲେ, ଦୁଇ ପାହାଡ଼ ମଝି ସମତଳ ଭୂମିରେ ଗାଁ ଅଛି ।
ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି କନ୍ଧ-ଗାଁ । ଦଶ ପରଶ ଘର । ପାହାଡ଼ ତଳ ଭୂମିରେ ଗୁମ୍ଫା କରନ୍ତି ।
ଧାନ, ମୁଗ, ବିରି, କାନ୍ଥୁଲ ଲଗାନ୍ତି । ନାଲ ଉପରେ ସରସ ଜମିରେ ଠାଏ ଠାଏ
ବିଲ୍‌ଗାଆଳୁ ଗୁମ୍ଫା କଲେଣି । ପାହାଡ଼ର ଗଡ଼ାଣିରେ କେହି କେହି ପାଳୁଅ କରନ୍ତି,
କେହି ପୁଣି ହଳଦା ଗୁମ୍ଫା କରେ । ପାହାଡ଼ରେ ନିଆଁ ଲଗେଇ ପୋଡ଼ୁଗୁମ୍ଫା ବି
କରନ୍ତି ଏମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜମି ପୋଡ଼ି କାନ୍ଥୁଲ ପୋତନ୍ତି । ଅଠଶ ବର୍ଗ ମାଇଲ
ଏଇ କନ୍ଧମାନ ଗୁମ୍ଫାରେ ପ୍ରାୟ ନବେ ହଜାର ଲୋକ ରହନ୍ତି । ଧାନ ଗୁମ୍ଫା
ସବୁବେଳେ ନିଅନ୍ତି ॥

ପଡ଼ି ହାକିମ ପଚାରିଲେ, ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି କଣ ଖାଇ ?

ମଝି ହାକିମ ଉତ୍ତରଦେଲେ, କାହିଁକି ? ଅମ୍ଳ ଧନେ ଅମ୍ଳ, ସେଇଠୁ
ତାର କୋଇଲି, ମଦୁଲ, ଟୋଲ, କାନ୍ଥୁଲ, ସଲପରସ, ନାନା ଜାତି ଶାଗ, ମୂଳ,
ଶିକାର କର ଜନ୍ତୁକୁଳା । ତା ଛଡ଼ା ବେପାରୀମାନେ ଘୁମୁସର ଓ ବଉଦରୁ ଧାନ
ଗୁମ୍ଫା ଆଣି ବିକନ୍ତି । ହଳଦା କାନ୍ଥୁଲ କିଣି ନିଅନ୍ତି । ବେପାର କରନ୍ତି । କନ୍ଧ
ପିଲୁର କିଛି ଅଭାବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଭାବ ହେଲେ ବି ସେ ସହପାରେ । ମରେ
ନାହିଁ ।

ପଡ଼ି ହାକିମ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ିଲେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ? ଦାୟିତ୍ଵ ଟିକିଏ ଉଣା ହେଲା
ପଣ । ସିଗାରେଟରୁ ଦମେ ଜୋରରେ ଟାଣି ନେଇ ଧୂଆଁ ଲିଆ ପାହାଡ଼ର ମଧ୍ୟାନକୁ
ଗୁମ୍ଫା ଫୁଲୁ କର ଧୂଆଁ ଗୁଡ଼ିଲେ ।

ସ୍ଵଳ୍ପ ହାକିମଙ୍କର ମନ ସନ୍ତୋଷ ହେଲା ନାହିଁ । କେତେ କଣ ଚିନ୍ତା
କରି ପଚାରିଲେ, ସତ୍ୟ ହେଲେଣି ଏମାନେ ? ଅର୍ଥାତ୍—

ମଝି ହାକିମ କଥାର ମର୍ମ ଅବଗତ ହେଲେ । ଅଳପ ଦୃଷ୍ଟି ବଖାଣିଲେ,
ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଯଥେଷ୍ଟ ସତ୍ୟତା ହାସଲ କଲେଣି ଏମାନେ ।
ପିଲୁଦିନେ ବୋଧହୁଏ ଗପ ଶୁଣିଛନ୍ତି, କନ୍ଧ ନଙ୍ଗା ଜାତି । କନ୍ଧମାନର ବଣ
ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ ଝରଣାରେ ନଙ୍ଗା ହୋଇ ବୁଲନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଆଗ୍ରହରେ
ଧାଇଁ ଆସିଥିଲେ କନ୍ଧର ନଙ୍ଗା ଛବି ଦେଖିବେ, ନା ? ଭୁଲ ନୁହେଁ । ଦିନେ
ଏମାନେ ନଙ୍ଗା ଥିଲେ । ସବୁ ମଣିଷ ତ ନଙ୍ଗା ହେଉଥିଲେ ସତ୍ୟତାର ଆଉ
ପାଖେ । ଫୁଲବାଣୀ ପାଖର ଗାଁ ଗୁଡ଼ିକ ତ କନ୍ଧ ଭାଷା ଭୁଲି ଗଲେଣି । ଏ
ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ କନ୍ଧ ଭାଷା କହନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ଜାଣନ୍ତି, ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ନଙ୍ଗା
କନ୍ଧ ଦେଖିବାକୁ ଯଦି ଆଗ୍ରହ ବାଲୁଗୁଡ଼ାମାଲ ଭିତରେ ପଶନ୍ତି । ପାହାଡ଼ ଉପରେ

କୁଟିଆ କମି ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଜାତି ରହନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ନଙ୍ଗ । ମାଷ୍ଟେ ଭୁନ ଦେଲେ ।

ଡାକ୍ତର ଜିଜ୍ଞାସିଲେ, ଚରଣ ସ୍ୱଭାବ ?

ମଝି ହାକିମ ପାନ ଖିଲ ପାଟିରେ ଗୁଞ୍ଜି ବନ୍ଦୀନ କଲେ, ଚରଣ ସ୍ୱଭାବ ଖୁବ୍ ଭଲ । ମିଛ କହୁ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୈର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସତ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ପରି ଦଶଟାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମକର ସଭିକୁ ଆଡ଼େଇ ଅଜଣା ଅଗୁଣକୁ ବାହା ଦୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଯାହାକୁ ପ୍ରେମ କରନ୍ତି ତାକୁ ବାହା ଦୁଅନ୍ତି, ଯାହାକୁ ବାହା ଦୁଅନ୍ତି ତାକୁ ପ୍ରେମ କରନ୍ତି ।

ପଡ଼ି ହାକିମ ବାଧା ଦେଲେ, ମଦାଗୟା, ଅପଣ ଭୁଲ କହୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଜାଣେ, ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଚରଣ ବୋଲି ଗୋଟାଏ କିଛି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଯାହା ପାରି ତା ସଙ୍ଗରେ ମିଶନ୍ତି ।

ମଝି ହାକିମ କହୁଲେ, ଦୁଏ ତ ଅପଣଙ୍କର ଅବେକିନୀ ଅଛି । ମୋର ଗୁରୁ ବର୍ଗ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ମୁଁ କହୁଛି, ଅପଣଙ୍କର ଧାରଣା ଭୁଲ । ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରୁଛି ଅବିବାହିତ ଶୋକା ଶୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଅବାଧ ମିଳାମିଶା ଦୁଏ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ନ ତ, ମଦ, ଜଙ୍ଗଲରେ ହଲ ହଲ ହୋଇ ଛୁପିଯିବା, ଏ ସବୁ ଦୁଏ, କିନ୍ତୁ ‘ଯାହା ପାରି ତାହା’ ଶବ୍ଦ ଅପଣ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏ ସ୍ୱାଧୀନତା କେଳେ କେ ଜାତି ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ । ଅପଣଙ୍କ ମେଠି ଯାନ ନାହିଁ । ଅପଣ ତ ଅପଣ, କୌଣସି ବିବାହୁତ କଲ ବା କଲଣୀ ସେ ଉତ୍ସୁକାଳତା ଭିତରେ ପଶି ପାରିବ ନାହିଁ । ସାବଧାନ !

ଡାକ୍ତର ଛଲେଇ କହୁଲେ, ପଡ଼ି ବାବୁଙ୍କର ଅଗ୍ରହ ଦେଖନ୍ତୁ—

ମଝି ହାକିମ କହୁଲେ, ଅପଣଙ୍କର ବି ହେଉଥିବ । ମୋର ବି ଦିନେ ହୋଇଥିଲା । ଜଣେ କଲ ବଲ୍ ସଙ୍ଗେ ମିଶି କଲ ସାଜି ମୁଁ ଥରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗଡ଼ାଙ୍କର ନାଚ ଗୀତରେ ମିଶିଥିଲି । ମଦ ନ ଖାଇ ମଧ୍ୟ ମଦୁଆ ହୋଇଥିଲି । ଶୁଦ୍ଧ ଅଧ । ଜନ୍ମ ପଡ଼ିଥାଏ । ନାଚ ଶେଷରେ ହଲ ହଲ ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଲେ ସେମାନେ । ଧରା ପଡ଼ିବା ଭୟରେ କଲ-ବଲ୍‌ର ହାତ ଧରି ବଙ୍ଗଳାକୁ ଫେରିଲେ ।

ମାଷ୍ଟେ ପଚାରିଲେ, ଧରା ପଡ଼ିଥିଲେ ?

ଦୁଏତ ଜୀବନଟା ଦେବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା, ନୋହୁଲେ ମାଡ଼ ।

ଏତେ ବଡ଼ ସାହସ ?

ଯାହାସ ତ କଲର ଗୁହେଁ, କଲ ପେଟରୋପେଉଁ ମଦ ଟିକକ ପଡ଼ିଛି ତାହା । ଭଲ ମଦ କି ପରିଣାମ ବିରୁଦ୍ଧ କରିବାଇଲି ଅବହା ତ ସେମାନଙ୍କର ନ ଥାଏ ।

ଲଗା ବନ୍ଦ ହେଲା । ଜଙ୍ଗଲ ମଝି ଆଗରେ ଗଡ଼ାଣି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଝରଣା । ବା ପାଖରେ ପାହାଡ଼ଟା ଶୁଷ୍କ ପାଖରୁ କାନ୍ଥ ପରି ଉଠିଛି—ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଫର୍ଲଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ି । ବେଳ ରତ ରତ । ପାହାଡ଼ ତଳ ଗୁଳ-ଅନ୍ଧାର ହେଲାଣି । ଜଙ୍ଗଲବାଦ୍ ବନ୍ଦିକ ଧରି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଗଲେ । ତରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ଡାହାଣ ପାଖର ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇ ବନ୍ଦିକ ଲେଉଟ୍ କଲେ । ଲଗା ଉପରେ ବସିଥିବା ବନ୍ଦିମାନେ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ସଭିଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ—ବାଦ ? ଜଙ୍ଗଲ ବାବୁ ଶୁଷ୍କା କଡ଼କୁ ଗଡ଼ି ଏଣେ ତେଣେ ଚାହିଁଲେ । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିଲେ, ଖସିଗଲା ମିରଗଟା ।

ଡାକ୍ତର ଅଧା କରି କହିଲେ, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ କି ?

ପଡ଼ିବାକୁ ଚାଲେଇଞ୍ଜ କଲେ, କେବେ ମାରିଛନ୍ତି ?

ଜଙ୍ଗଲବାବୁ ବନ୍ଦିକ ଅନ୍ତେଇ କରି ଫେରି ଆସିଲେ ଆଗ ସିଟ୍‌କୁ । କହିଲେ, ମାରିଛି କି ନାହିଁ ଆଜି ତାର ପ୍ରମାଣ ଦେବି ଫେରିଲା ବେଳକୁ । ଶୁଣି ହେଉ, ଜନ୍ମ ପାଣି ଖାଇବାକୁ ଗଡ଼ିବ ।

ଲଗା ପୁଣି ଚାଲିଲା ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ । ସାରଥୀ ସାବଧାନ କରି କହିଲା, ଶୁଣିପଥର ଘାଟି ହେଲା ଆଜ୍ଞା । ସମସ୍ତେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଲଗା ଧୀରେ ଧୀରେ ପାହାଡ଼ରୁ ଖସିଲା । ପାହାଡ଼ ଦେହରେ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ସାପ ଗଲା ପରି ଶୁଷ୍କା ପଡ଼ିଛି । ତଳକୁ ଚାହିଁଲେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲେଇ ଦେଉଛି । ତଳର ପାହାଡ଼ ଦିଶୁଛି ମାଟି ଗଦା ପରି । ଦୁଇ କଡ଼ରେ ଅନ୍ଧାର ଆଉ ଉପତ୍ୟକା । ଲଗା ଓହ୍ଲେଇ ଆସୁଛି ତଳ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ । ଉପର ପାହାଡ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିମାନ ପରି ଦିଶୁଛି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାହାଡ଼ ବଡ଼ ଦିଶୁଛି । ତଳର ପାହାଡ଼ ପୁଣି ଦିଶୁଛି କେଡ଼େ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଶୁଣିପଥର ଘାଟି ! ସବୁଠି ବିପଦ । ଭୟ ହେଉଛି, ଲଗା ଯଦି ଲେଉଟି ପଡ଼େ ପାତାଳ ପୁରରେ ପଶିବ । କାହାରି ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ରହିବ ନାହିଁ ।

ସାବଧାନ ଆମର ସାରଥୀ । ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ରଥ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଲା ତଳକୁ । ରଥ ଅଟକିଲା । ଡାହାଣହାତି ଶୁଣିପଥର ଗାଁ । ବଙ୍ଗା । ପଛକୁ ଚାହିଁଲେ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିବା ବିମାନମାନ ପରି ଅଗଣନ ପାହାଡ଼ । ପଞ୍ଚସଖା ଏଇ ପାହାଡ଼ ଦେଶରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଛନ୍ତି ।

ପୁଣି ଲଗା ଚାଲିଲା । ବଉଦ ରାଜ୍ୟ । ବାଁପାଖେ ପାରିର ପରି କଳମାଲର ପାହାଡ଼ ଧାଡ଼ି । ଡାହାଣ ହାତି ବଉଦ ରାଜ୍ୟର ସମତଳ ଭୂମି । ଦୂରରେ ମହାନଦୀ । ଦୃଷ୍ଟି ଯେତେ ଦୂର ଯାଏ—ପାହାଡ଼ର ଚିତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ । ବଉଦ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସହର । ମହାନଦୀ କୂଳରେ । ବିଶେଷତ୍ୱ କିଛି ନାହିଁ । ମହାନଦୀ କୂଳରେ ଦଶ ପନ୍ଦର ମିନଟ ଭ୍ରମଣ । ସନ୍ଧ୍ୟା । ଜଙ୍ଗଲ ବାବୁ ଫେରିବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେଣି । ଶୁଣି ହେଲା । ପାଣି ଖାଇବାକୁ ଜନ୍ମ ଗଡ଼ିବେ । ଅଭିଯାନ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ । ମଝି

ହାକିମ ନଈକୁ ଗୁହଁ ରହୁଛନ୍ତି । ପାଣି ଭିତରେ ପଥର ମାଳ । ମାଷ୍ଟର ବାବୁ
ଗାଧୁଆଁ ଘାଟରେ ମୁହଁ ଧୋଇ ସ୍ବା ଉପରକୁ ଉଠିଲେ ।

ତାଙ୍କର ଓ ପଡ଼ିବାକୁ ଶୀତରେ ଥରୁଛନ୍ତି । ସଜ ହେଲା । ଅନ୍ଧାର ସଜ ।
ଲର ଫେରିଲା । ପୁଣି ସେଇ ସଜପଥର ଘାଟି । ପାହାଡ଼ମାନଙ୍କରେ ନିଆଁ ଲଗା
ହୋଇଛି । ଅନ୍ଧାର ସଜରେ ଯୁଆଡ଼େ ଗୁହଁଲେ ନିଆଁର ଗାର । ଲଗା ଆଲୁଅ ଯେତେ-
ଦୂର ଯାଏ ପଡ଼ିଛି ବଳିମାନେ ଗୁହଁ ରହୁଛନ୍ତି—କାଲେ କେଉଁଠି ଜନ୍ମ ହାବୁଡ଼ିବ !

ଜଙ୍ଗଲ ବାବୁ ହତାଶ ହେଲେ । କହୁଲେ, ପାହାଡ଼ରେ ନିଆଁ ଲାଗିଛି ।
ଜନ୍ମଗୁଡ଼ା ଭୟରେ ଗୁହାରେ ଲୁଚିଛନ୍ତି ।

ସଜ ଦଶଟା । ଫୁଲବାଣୀ । ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା ପାରିଧ ।

ମୁଣିସାହାଡ଼ା

ଗାଁ ମଝିରେ ସଧାର ଗ୍ରେଟ କୁଡ଼ିଆଟି । ଦୁରେଇ ଦୁରେଇ ଗୋଟି
ଗୋଟିକା ଅନେକ ଘର । ତେଣିକି ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ । ଗ୍ରେଟ ଗାଁଟି ତ ବଡ଼ମସୁର,
ବାହୁଦା ନଈର କୂଳରେ । ଗାଁ ମଝିରେ ମାଦ୍ରାଜ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ସୀମା ।
ଇଚ୍ଛାପୁରକୁ ବାଟ ଭିନିକୋଶ ହେବ କି ନାହିଁ ।

ସଜନାଲ ସେ ଗୁହେଁ ନାହିଁ । ଇଚ୍ଛାପୁର କି ବଜୟନଗର ଓଡ଼ିଶାରେ
ମିଶିବା ଉଚିତ କି ନୁହେଁ, ବ୍ରହ୍ମପୁର କି କଟକ ଆସି ପ୍ରଦେଶରେ ମିଶିବ କି ନାହିଁ
ସେ କଥା ସେ କେବେ ବଗୁର କରି ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ ସେ ଇଚ୍ଛାପୁରର ହିଅ,
ବଡ଼ମସୁରର ବୋହୁ । ଇଚ୍ଛାପୁର ତାର ଜନ୍ମଭୂମି, ବଡ଼ମସୁର ତାର କର୍ମଭୂମି ।
ପୂର୍ବ ପରଶିଟି ବର୍ଷ କଟିଗଲା । ଘର ଆଗରେ ସ୍ବା କଡ଼ରେ ଯେଉଁ ମୁଣିସାହାଡ଼ା
ଗଛ, ସେଇ ତାର ସାଥୀ । ବାହୁଦା ନଈର ବାଲି, ନଈ ସେପାର ପାହାଡ଼ ଧାଡ଼ି,
ଆଉ ଶେଷକୁ ତାର ଆଖି ଦୁଇଟା, ଏମାନେ ବି ତାର ସାଥୀ ।

ତପାଘରର ହିଅ । ବୋହୁ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ପକର ବର୍ଷର ହିଅ
ବଡ଼ମସୁରରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲା ସେତେବେଳେ ଗାଁ ମଝିରେ ତାର ଦରଘା
କୁଡ଼ିଆ ନ ଥିଲା । ଶାଶୁ ଶଶୁର, ଗେରସ୍ତ, ଦିଅର, ନଶନ ସମସ୍ତେ ଥିଲେ । ହଳ,
ବଳଦ, ଗାଈ, ମଇଁଷି, ଛେଳି, କୁକୁର ସମସ୍ତେ ସେ ଘରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଥିଲେ ।
ଜମି ବାଡ଼ି, ଧାନ ଅମାର ।

ସାଧୁ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ । ତାର ରୂପରେ କିଛି
ବିଶେଷତ୍ବ ନ ଥିଲା, ତଳରେ ବି । ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣ, ପୁରପଲ୍ଲୀର ଶହ ଶହ ହିଅ

ବୋହୂଙ୍କ ପରି ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଟି ଭଲ । ଘରକାମ କରିବାରେ ନିପୁଣ । କ୍ଳାନ୍ତି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଶିଆ ପିଆରେ ଆପତ୍ତି ଓଜର ନ ଥାଏ । ଘରର ବୋହୂ, ସେଜ ପାଣି ଯାହା ମିଳେ ଖାଇଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗ ଦେଇ କାମ କରେ ଘରର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ।

ଘର ଆଗରେ ସେ ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡିସାହାଡ଼ା, ବଡ଼େ ନାହିଁ କି ଛୁଡ଼େ ନାହିଁ, ପୁରୁଷେ ଉଆଁ, ଝଙ୍କାଳିଆ, ଟିକି ଟିକି ପତର, ତାରି ଗଣ୍ଡିର ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ସିନ୍ଦୂର ଲାଗିଛି । ସେଇ ଗଛରେ ଠାକୁରାଣୀ ଆଶ୍ରା କରୁଛନ୍ତି । ଗଛ ପଛକୁ ଭିନ ଶାଖିଆ ଦୁଙ୍କା । ଛଅ ମାସ ସେ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଉପରକୁ ଉଠେ । ମୁଣ୍ଡି-ସାହାଡ଼ାର ମଧ୍ୟା ଛୁଏ । ବର୍ଷା-କାଳରେ ପୁଣି ଛୁଡ଼ି ଛୁଡ଼ି ଯାଏ । ମୁଣ୍ଡିସାହାଡ଼ାର ଅଧଯାଏ ଖସି ଆସେ । ଦୁଙ୍କା ମୂଳରେ ଗାଡ଼ି । ବେଳେ ବେଳେ ନାଗ ଯାପ ବାହାର ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରେ, ପୁଣି ଗାଡ଼ିରେ ପଶେ । ବାହୁକର ପ୍ର-ପଶନାତି, ସେ ଶିବଙ୍କର ପରତା । ମୁଣ୍ଡିସାହାଡ଼ାରେ ହରପ୍ରିୟା ଠାକୁରାଣୀ କି ତାଙ୍କର କେଉଁ ପୋଇଲିପରିବାଣୀର ଅଂଶ ବିରଜମାନ । ତାଙ୍କର ଦେହ-ରଖି ରୂପେ ଶିବଙ୍କ ନାଗର ଗୁକରବାଜର କେଉଁ ହରଜନ ନାଗ ପିଲା ନାତି-ପଶନାତି ନାଗବଜା ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଜଗି ରହୁଛି । ପଛରେ ପୁଣି କେଲାସ ପଦତର ନମୁନା ।

ସ୍ବୟ ଯେଉଁଦିନ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଥିଲା, ମୁଣ୍ଡି-ସାହାଡ଼ାକୁ ପ୍ରଣାମ କରିଥିଲା । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ପୂଜା, ବାଜା, ଭୋଗରାଗ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ପରଶ ବର୍ଷକାଳ ସେ ଏଇଆ ଦେଖି ଆସିଛି, ଭଲ ମନ୍ଦ ସବୁ କାମରେ । ହସାବ କଲେ ଜଣା ପଡ଼ିବ କେତେ ଛେଳି, ମେଣ୍ଟା, କୁକୁଡ଼ାର ରକ୍ତ ମୁଣ୍ଡି-ସାହାଡ଼ା ତଳେ ତଳା ହୋଇଛି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କରା ହୋଇଛି । ଗଛରେ ଯେତେ ପତର ସେତିକି ଆତ୍ମା ସେଥିରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ କଲାଣ କରୁଛନ୍ତି—ବନ୍ଧୁମପୁରର ମଙ୍ଗଳ ହେଉ ।

କାହାର କଣ ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, ସ୍ବୟର ମଙ୍ଗଳ ତାର ଖଣ୍ଡିଆ କୁଡ଼ିଆରୁ ଜଣାଯାଏ । ମୁଣ୍ଡରେ କେସ କେସ ବାଳ ପାରିଲାଣି । ଦାନ୍ତ କେତୋଟି ହଲୁଲାଣି । ଦେହ ଦେଲାଣି ପଥୁରିଆ । ମନ ଦେଲାଣି ଟାଣ—ଠକ୍ ଯେମିତି ନଈ ସେପାରି ପାହାଡ଼ ଉପରର ପଥର । ଜୀବନଟା ଏଇ ବାହୁଦା ନଈର ରୂଷ ବାଲି ପନ୍ଥା ପରି ନରସ, ଅନୁବର, ଅନାବଶ୍ୟକ । ପରଶ ବର୍ଷର ଇତିହାସ—ଆଜି ସ୍ବୟକୁ କରୁଛି ମୂଲ୍ୟାଣୀ । ସେ ବି ହୋଇଛି ଠକ୍ ଏଇ ମୁଣ୍ଡିସାହାଡ଼ା ପରି । ଦୁଇ କଲରେ ତାର ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ସବୁ ସେ ସହୁଛି । ତଥାପି ସେ ବଞ୍ଚୁଛି । ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ମୂଲ୍ୟ ଲାଗୁଛି । ଭବିଷ୍ୟତ୍ ପାଇଁ ପୁଣି ସଞ୍ଚରଖୁଛି । ଭବିଷ୍ୟତ୍, ଆଦୁର ତହିଁରେ ଅଛି ।

କାନ୍ଦୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପରଶ ବର୍ଷର କରୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ! ସମସ୍ତ ତାର ମର ହଜିଗଲେ ।
ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ସନ୍ତୋଷ କରିବାକୁ ଜଣକର ମରଣ
ପରେ ସେଇ ମୁଣି ଯାହାତା ତଳେ ବୋଦା ରକ୍ତ ଢାଳିଛି । କାକୁନ୍ଦ ମିନତି ହୋଇ
ଅଖିର ଲୁହ ନିଗାଡ଼ିଛି । ତଥାପି ଦେବତା ଶୁଣି ନାହିଁ । କିଏ ଅଗରେ ଗଲ,
କିଏ କାହା ପଛରେ । କଣ ହୋଇଥିଲା, କାହିଁରେ ଗଲେ, ଏସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି
କରି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଗଲେ । ଦଶ ବର୍ଷ ତଳେ ସେଇ ଅଲକ୍ଷଣା ଘରେ ରହିଗଲେ
ଦୃଢ଼ିଟି ବଧବା—ରାଧା ଓ ତାର ଜା ମୋତି ।

ମୋତି ସତର ବର୍ଷର ଟୋଳ । ସେଇ ବର୍ଷ ବନ୍ଧମପୁରରେ ଲାଗିଲା ନଆଁ ।
ଅନେକ ଘର ପୋଡ଼ି ଜଳି ପାଉଁଶ ହେଲା । ରାଧାର ଘର ବି । ସମସ୍ତେ ଭଲ ଘର
ତୋଳିଲେ । ରାଧା ତୋଳିଲା ଦୁଇବଖରା କୁଡ଼ିଆ । ବଡ଼ଘର ତାର ହେବ କଣ ?
କିଏ ଭୋଗ କରିବ ? ଶଶୁର ଇପାରି କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି କୁମୁଟି ଠାରୁ କରଜ ଆଣି ଦୁଇ
ପୁଅଙ୍କର ବାହାଘର କରିଥିଲେ । ଗେରସ୍ତ ଓ ଦଅର ବଣି ପାହାଠାରୁ କରଜ ଆଣି
ବାପ ମାଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧି ଓ ରତ୍ନଶୀର ବାହାଘର କଲେ । ସ୍ବାମୀ ଓ ଦଅରଙ୍କର
କେତ୍ରା ପାଇଁ, ପୁଣି ପେଟ ଫିରା ପାଇଁ ରାମ ପଟ୍ଟନାଏକ ଘରେ କାଗଜ ସନ୍ତକ
କରି ରାଧା ଓ ମୋତି ଟଙ୍କା ଆଣିଥିଲେ । କୁମୁଟି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କରଣ ଭିନ୍ନଦେ
ବନ୍ଧୁର କରି ରାଧା ମୋତିଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିବାଡ଼ି ବଣ୍ଟାବଣ୍ଟା କରି ନେଲେ । ଖାଲି ଘର
ଡ଼କ ଓ ଏଇ ଦରଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆ ଖଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ । ରବିସ୍ୟାମରେ ନେବେ
ବୋଲି ଆଶା ଥାଏ । ସବୁ ଦଶବରଷ ତଳ ଘଟଣା ।

ଦିନେ ରାତିରେ—ସେଇ କୁଡ଼ିଆ ଘରେ । ମୋତିର ମୁଣ୍ଡକୁ କୋଳରେ
ପୂର୍ବରୁ ରାଧା ଶୋଇ ସପନ ଦେଖୁଛି । ସବୁ ଦୁଃଖର ସପନ । ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଲା
କଥା । ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଆଖିରୁ ଗଡ଼ି ଆସୁଥିବା ଲୁହ ପୋଛିଲା । ଅନ୍ଧାରରେ
ମୋତିର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଲା । ମୋତିର ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ପରୁରଲା, କଣ ଅପା ?

ରାଧା ତାର ହାତ ଧରି ଅଙ୍ଗେର ଅଙ୍ଗେଇ କହୁଲା, ମୋତି ଲେ, ଅବଗୁଣ
ପାରୁ ନାହିଁ । ତୋର କଥା ଭାବୁଥିଲି । ସବୁ ତ ଗଲା । ସାହା ସମ୍ବଳ କିଛି
ନାହିଁ । ଟୋଳା ବୟସ ତୋର । ତୁ ଦୁଇଥ ହୋଇ ଯା ।

ମୋତି ତମକି ଉଠିଲା । ରାଧା ହାତରୁ ହାତ ଟାଣି ନେଲା ।

ରାଧା ତା ମନ କଥା ବୁଝିଲା । କହୁଲା ରାଗିଲୁ କି ? ରାଗ ନା ମୋତି ।
ତୋର ଭଲକୁ କହୁଛି । ଲୋକେ ପଙ୍କକୁ ସିନା ଠେଲି ଦେବେ, ବୁଡ଼ିଗଲା
ମଣିଷକୁ ଉଦ୍ଧାରବାକୁ କେହି ହାତ ବଢ଼େଇବେ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ଅନ୍ଧାରରେ ଆସି
ଅନ୍ଧାରରେ ଯାଉଛି ସିନା, ହନୁମାନଆ କପାଳକୁ କିଛି ଅଛପା ରହୁବ ନାହିଁ ।

ସାପ ପରି ପଁ ପଁ ହେଲା ମୋତି । ଚାହିଁ କା ଗୁଳିରେ ହାତ ଗୁପି କହୁଲା,
ଭାରି ସତା ମୂଲକ୍ଷଣୀଟା ତ !

ତା ପାଟିରେ ହାତ ଦେଇ ଶୁଖି କହିଲା, ପାଟି କର ନାଁ । ଶୁଖି ମାଡ଼ୁଛି ଯଦି ମୋ ପିଠିରେ ଦି ପୁଞ୍ଜା ବସେଇ ଦେ । ତୋର ଦୋଷ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ନିଜକୁ ସଜା ପୁଲିଷଣୀ ବୋଲି କହିନାହିଁ । ଅଙ୍ଗେ ଯାହା ନିରେଇଛି, ସେଇ କଥା ତତେ କହୁଛି । ମୋ ସାନ କୁହା ମାନ । ମୋ କଥାରେ ହୁଁ ଭର । ମା ହେବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନଦ୍ୱୟ । ତୋ ଦୋଷ ଦେଖି ନାହିଁ କି ମୋର ତହଲ ମନ ପାଇଁ ମୋ ଦୋଷ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ତୋର ବୟସ ଅଛି । ତୋ ପାଇଁ ମୁଁ ଅଛି । ଦୂରରେ ଥାଇ ହେଲେ ତୋର ସ୍ୱପ୍ନ ଟିକେ ଦେଖି । ମୋଢ଼ି ଲେ— ଶୁଖି ତୁନି ହେଲା ।

ମୋତି ଅକ୍‌କା ହୋଇ ଶୁଭଳ ।

ଖରାଦନ । ବାହାରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅ । ନିଶବଦ ଶବ୍ଦ । କୁଡ଼ିଆ କଡ଼ ଅମ୍ବଗଛ ଆଡ଼ୁ ଶ୍ରୀକାଶ ଶୁଭଳ । ମୋତି ତମକି ଉଠିଲା । ଶୁଖିର ବେଳ କୁଣ୍ଡେଇ ଧରି କାଳ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ନଦି ଦେଲା । ଗୋଟାଗ୍ରାଏ ଥରୁଥାଏ ।

ଅମ୍ବଗଛ ଗୁରୁ ତଳୁ ତାଳି ଶବ୍ଦ ।

ମୋତି କିଟିମିଟି କରି କୁଣ୍ଡେଇ ଧରିଲା ଶୁଖିକୁ । ଅଛିଲା ଗଳାରେ ବହିଲା, ତୋ ଲଜ୍ଜା ।

ମୋତି ଦୁଇଥ ହୋଇଗଲା ନୂଆପଡ଼ା । ଶୁଖି ଘର ତିଅ ବଳା ପକେଇଲା । ମୋତିର ହେଲା ପୁଅ । ସାତ ବର୍ଷ ତାକୁ ପୁଅଲା । ଶୁଖା କେବେ ମୋତି ଘରକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ତାର ଖର ନିଶ୍ୱାସରେ ସବୁ ଜଳି ଯାଇଛି । ମୋତି ପୁଅ ଗେରସ୍ତ ନେଇ ପୁଅରେ ରହୁ । ଆଇସ ପାଇ ସେମାନେ ସଫାରରେ ବଞ୍ଚି ରହନ୍ତୁ । ମୋତି ଖବର ପଠାଏ । ଶୁଖା ମନା କରେ ।

ଶୁଖା ଯାଇଥିଲା ନୂଆପଡ଼ା । ଅଠ ବର୍ଷ ପରେ ମୋତି ସଙ୍ଗେ ଦେଖା । ଦୁଇ ଜା କର ଆଖିରୁ ଝରିଲା ଲୁହ । ସାତ ବର୍ଷର ପୁଅ ଜଟିଆ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲେଇଲା ଶୁଖି । ଅଠ ବର୍ଷର ସଞ୍ଚିତ ଧନ ଟଙ୍କା କେଇଟି ମୋତି ହାତରେ ଦେଇ ଆସିଲା ।

ପନ୍ଦର ଦିନ ପରେ—ସଞ୍ଜବେଳେ ମୋତି ଘରୁ ଲୋକ ଖବର ନେଇ ଆସିଲା, ଜଟିଆର ଦେହ ବଡ଼ ଖରାପ । ଜର । ଆଖି ପିଟୁ ନାହିଁ । ହୃତଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୋତି ତାକୁ ଥରେ ଯିବାକୁ ଖବର ପଠେଇଛି ।

ଶୁଖି ମନା କରି ପଠେଇଲା । ଖବର ଦେଲା, କୋଉ ଠାକୁର ନାମରେ ପାଣି ଛଡ଼େଇ ଦେ । ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ । ଲୋକଟି ଫେରିଗଲା ଶୁଭରେ ।

ସେଇ ଅନ୍ଧାର ଶୁଭରେ—ଶୁଭ ଅଧ । ଅକାଶ ମେଘାଛଳ । ଗୋଟିଏ ହୋଇ ନିଶ୍ୱାସ ଦିଶୁ ନାହିଁ । ନିଅର ପ୍ରକୃତି । ପବନର ହୁଲୋଲ ନାହିଁ । ନିଶ୍ୱାସ । ଶୁଖାର ଆଖିକୁ ନିଦ ନାହିଁ । ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ମନ । କେଡ଼େ ଭୁଲ ସେ ନ

ବାହୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କଲ୍ଲ ସତେ ! ମନ ମାରି ଏତେ ଦିନ ତ ସେ ରହୁଥିଲା । କାହିଁକି ବାଆଁରେଇ ହୋଇ ଗଲା ସେ ମୋତି ଘରକୁ ? କାହିଁକି ତାର ପୁଅ ଜଟିଆର ମୁଣରେ ହାତ ବୁଲେଇଲା ? ଦୁନିଆରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ କାହାରିକୁ ସ୍ନେହ କରିବାର ଅଧିକାର ତାର ନାହିଁ । ଯାହାକୁ ସେ ସ୍ନେହ କରିଛି ତାର ହୋଇଛି ଅମଙ୍ଗଳ । ସତେ କଣ ଜଟିଆ ବଞ୍ଚିବ । ଜଟିଆକୁ ସେ ସ୍ନେହରସ୍ତା ଅଖିରେ ଚାହିଁଥିଲା । ତାକୁ ସେ ଆଦର କରିଥିଲା । ପେଟେ ତାର ପୂରି ଉଠିଥିଲା । ଦଇବ କଣ ସହିବ ? ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ସେ ଆଉ ଡାକିବ ନାହିଁ । କେତେ ତ ଡାକିଛି । କେହି କେବେ ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡି ସାହାଡ଼ା ତଳେ ଉପାଧିଆ ପଡ଼ି ରାତି ରାତି କଟେଇଛି । ତଳେ ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼ି ରକ୍ତ ବାହାର କରିଛି । ତଥାପି ଠାକୁରାଣୀ ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି ।

ରାତି ପାହୁଲେ ଅଶ୍ରୁର ଖବର ଆସିବ । କେତେ ଅଶ୍ରୁର ଖବର ତ ତା ମନରେ ରେଦିଛି । ଜଟିଆର ମରଣ ଖବର ବି ସେମିତି ତା କାନରେ ବାଜିବ । ମନରେ ପଶିବ । ହୁଏତ ଥିକ୍କା ହୋଇ ଘଣ୍ଟାଏ ବସିବ । ଅଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼େଇବ । ପେଟେ ତାହାଲେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଗୁଳିତଳେ ଛପେଇ, ଗଲା କଥା ପଛକୁ ପକାଇ ପୁଣି ବାହାର ପଡ଼ିବ ସେ ମୂଲ ଲାଗିବାକୁ ।

ମନର କୋହ ରାଧି ସହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦେବତାକୁ ସେ ଆଉ ପୂଜା କରିବ ନାହିଁ । ଦେବତା କେବେ ମଣିଷର କଥା ଭାବେ ନାହିଁ । ଏଇ ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡିସାହାଡ଼ା, ଯାହାର ମୂଳରେ ମଣିଷ ତାର ରକ୍ତ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇ ଗୁହାରି କରିଛି, 'ତାହାର ଦେହରେ ଠାକୁରାଣୀ ବଜେ କରିଛନ୍ତି, ଜି, ଜୁ, ଜୁ, ଜୁ କରି ସବୁ ଦେଖୁଛି । କାହିଁକି ସେ ରହୁବ, ପୂଜା ପାଣି ପାଇବ ? ସବୁ ତ ଗଲା । ସେ ବି ଯାଉ । ଠାକୁରାଣୀ ତାର ସଙ୍ଗନାଶ କରିଛି । ସେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କାହିଁକି ? ରାଧି ମନ ଉତ୍ତାପରେ ହସିଲା । ସେ ଦୁଃଖ ମଣିଷ ଉପରେ ଦାଉ ସାଧି ପାରିବ ନାହିଁ । ଦେବତାକୁ ନଜର କରାମତି ଦେଖାଇବ । ଲୋକ ତାର ଯାହା କରିବାର କରନ୍ତୁ ।

ରାଧି ଉଠିଲା । ଅନ୍ଧାରରେ ଦଗ୍ଧି ଦଗ୍ଧି କଣ ଖୋଜିଲା ।

ରାତି ପାହୁଲା । ମୁଣ୍ଡିସାହାଡ଼ା ମୂଳରେ ଲୋକ ଜମା ହୋଇଛନ୍ତି । ରାଧି ଜିଇ କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ିଛି । ଦୂରରେ ଛୁଡ଼ିକି ପଡ଼ିଛି ଟାଙ୍ଗିଆ ଖଣ୍ଡେ । ମୁଣ୍ଡିସାହାଡ଼ା ମୂଳରେ ଦି ରୂର ଗୋଟି କୁରୁଡ଼ି ଦାଗ, ସୀର ନଗିଡ଼ି ପଡ଼ିଛି ।

ରାଧିର ପାଦ ଉପରେ ନାଗ ଦଂଶନର ଚିହ୍ନ । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଦଃଷ୍ଟି ଦାଗ । ଠାକୁରାଣୀର ପ୍ରତାପ !

ଭୁଲ

ଖରବନ । ଉଦୁଉଦିଆ ଦି ପହର । ଶୁଣାକଡ଼ ଗ୍ରେଟ ନମ୍ବରର ଗୁର-
ତଳେ ବୁଲ କୁକୁରଟି ଶୋଇଛି । ଆଖି ବୁଜିଛି । ଗୁଡ଼ ଗୁଡ଼ ଲାଗୁଛି । ପବନ ମାଡ଼ି
ଆସିଲା । ଛୁଣା କାଗଜ ଖଣ୍ଡେ ଉଡ଼ି ଆସିଲା ତାର ପାଖକୁ । ଆଖି ଖୋଲିଲା ।
କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ଉଡ଼ିଗଲା । ପୁଣି ସେ ଆଖି ବୁଜିଲା । ଜୀବନରେ ତାର ଶାନ୍ତ କାହିଁ ?
ହେଲ ଆଉ ଗୋଟାଏ କଣ ସଶସ୍ତ୍ର ହୋଇ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ଆଖି ଖୋଲିଲା ।
କେଡେବଡ଼ ଘୁସୁରୁଟାଏ । ନଦୀମାର ପାଣି କାଦୁଅ ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ଚାଲିଛି—ପେଟ-
ପାଟଣାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି । ତା ପଛରେ ତେରଟି ଛୁଆ । ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଦାନ୍ତ
ଦେଖେଇ ଗୋଡ଼େଇ ଯିବ, କାହାକୁ ହେଲେ ପୁଲାଏ କାମୁଡ଼ି ଦେଇ ତାର
ପରାକ୍ରମ ଦେଖେଇବ । ବୁଲ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ପାରିଲା ନାହିଁ । ପଛ
ଗୋଡ଼ରୁ ଗୋଟାଏ ତାର ଦରଜ ହୋଇଛି । ଗୁଡ଼ । ଗୁର ଘୁସୁରୁଡ଼ାଏ ତ,
ଯାଆନ୍ତୁ ଆଗେଇ ।

ତଥାପି ବୁଲ ସତର୍କ । ଆଖି ତରଟି ସେଇଆଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ି ରହିଲା । ସେମାନେ
ଗଲେ । ପୁଣି ଆଖି ବୁଜି ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ହେଲା ନାହିଁ । ଅପ୍ କର
ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପାଣିଆ ହୋଇ କଣ ମେଣ୍ଟାଏ ପଡ଼ିଲା । ଗୁଡ଼ି ଉପରକୁ । ଗଛ
ତାଳରେ କାଉଟାଏ ବସିଛି । ମନ ହେଲା ଉଡ଼ିଯାଇ ତା ତାଣ୍ଟି ଟା ମୋଡ଼ିଦେବ ।
ଆହା-ହା, କି ସୁନ୍ଦର ରଡ଼ି ! କା-କା-କା ! ମରଣ ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ଉଡ଼ିଲା । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବଳ କର୍ତ୍ତିବାକୁ ସାହସ ନାହିଁ ।
ଏଇ, ଓଃ, କେତେ ଉପରେ ଶାଗୁଣା ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଭାରି ପୁଣୀ ସେମାନେ ।
ଭର ଭୟ ତାଙ୍କର ନାହିଁ । କିଏ ତାଙ୍କର କଣ କରବ ? ଯେତେ ଦୂରରେ
ଖାଦ୍ୟ ପଡ଼ିଥିଲେ ବି ସେମାନେ ଦେଖିପାରନ୍ତି । ହେଉଛି, ଗୁଲ ଉପରେ ଗ୍ରେଟ
ଘରଟିଆମାନେ ଖେଳୁଛନ୍ତି । ଆକାଶରେ ଯେ ଉଡ଼ିପାରେ ସେ ନଦକ, ପୁଣୀ ।
ବୁଲ ତ କୁକୁର ଜନମ ପାଇଛି, ସବୁ ଦୁଃଖ ତା କପାଳେ । କି ଲଭ ମିଳିବ
ଚଢ଼େଇଙ୍କ କଥା ଭାବ ?

ବୁଲ ଆଖି ବୁଜିଲା । ପୁଣି କଣଟାଏ ? ଆଖି ଖୋଲିଲା । ଶୁଣା ସେପାଖ
କମାଘର ପିଢ଼ା ଉପରେ ଦିଆ ମାଙ୍କଡ଼ । ମନ ହେଲା ଧାଇଁଯିବ । ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ବଳ କର୍ତ୍ତିବାକୁ ତାର ଭାରି ଇଚ୍ଛା । ହେଲେ କଣ କରବ ? ଗୋଡ଼ଟା ତ ଗ୍ରେଟା ।
ରହ, ରହ, ଗୋଡ଼ଟା ଟିକେ ଭଲ ହୋଇପାଉ, ମଜାଟା ତମର ଦେଖିବ । କି
ମଜା ବା ସେ ଦେଖିବ ? ଭାଉ ଭାଉ ହୋଇ ଏପାଖ ସେପାଖ ଦଉଡ଼ିବା ଛଡ଼ା
ଆଉ ତ ସେ କେବେ କିଛି କରି ପାରି ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ଗଛରେ ଚଢ଼ନ୍ତି । ଏ ଜାଲରୁ ସେ ଜାଲକୁ ଉଠି ଯାନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ଯାହା ହାବୁଡ଼ିଲୁ ଛୁଣ୍ଡେଇ ପାଟିରେ ପୁରେଇ ଛୁଡ଼ି ଅଗତାଳକୁ । ଖାଲି ନେଲି ନେଲି ତାକ । ତେଲ ପଥର ତାଙ୍କ ପାଖେ ପଡ଼ିଥାଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ ହସନ୍ତି । ଗଛରେ ଯେଉଁ ମାନେ ଚଢ଼ନ୍ତି ଏଣୁ ଅ ବଲେଇ, ମାଙ୍କଡ଼, ଗୁର ଜମାଟିଏ—ସମସ୍ତେ ସୁଖୀ । ଏକା କୁକୁର ପାଇଁ ସ୍ଥାନମାନଥା ଜନମ । କପାଳ କଥା ।

ବୁଲ ପୁଣି ଆଖି ବୁଜିଲା, ଟିକିଏ ହେଲେ ନଦ ହେଉଯାଉ । ଏ, ଖରଟା କଣ ଉପରେ ପଡ଼ିଲାଣି । ଓଃ କେଡ଼େ ଗରମ । ଯିବ କି ବୁଲ ପୋଖରୀ ଦୂତାକୁ ? ଖରବନେ ବି ପାଣି ଭରଇ । ବୁଲ ପାଖେ ବଡ଼ ବଡ଼ ତେଲୁଳିଗଛ । ଗୁର ଜାଗା । ଯିବ କି ? ଗୋଡ଼ଟା କାଟିଛି । ଏଇଠି ଟିକେ ବୁଲି ଶୋଇଲେ ତ ହେବ । ପୋଖରୀ କୁଳଟା ଭଲ ନୁହେଁ । ଦଣ୍ଡିଶିର ମାଛ, ଯିଏ ତାର ଗୋଟାଏ ନଖକୁ ବି ସର ନୁହେଁ ସେ ତାକୁ ଥଟ୍ଟା କରିବ ।

ସତ କଥା । ସେମାନେ ବି ସୁଖୀ, ନିରାପଦ । ସାମାନ୍ୟ ବେଙ୍ଗ ଛୁଆଟିଏ ବି । କେଡ଼େ ଥର ସେ ଡବଡବ କରି ଅନେଇଛି । ଦେଖିଛି ବଡ଼ ବଡ଼ କାଳିଆ ଶେଉଳ, ମଝିଆଁ ମଝିଆଁ କଉଁ, ମାଗୁର, ସାନ ସାନ କେରାଣି, ଦଣ୍ଡିଶିର । କେଡ଼େ ମଉଜରେ ପଡ଼ିରନ୍ତି, ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ିଆଗୋଡ଼ି ହୁଅନ୍ତି । ଖାଇବାକୁ ବି ଅଭାବ ନାହିଁ, ପଙ୍କ, ଦଳ, କଇଁ, ପ୍ରଚୁର । ଅତି ନିଉଁଛଣା କୁକୁରଟା ସେ ।

ବୁଲ ଟିକିଏ ଦୁଃଖି ଶୋଇଲା । ଆଖି ବୁଜିଲା । ଏଇଥର ଟିକେ ଶାନ୍ତରେ ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ! ବୁଡ଼ି କିନ୍ତୁ ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । କିଏ ଗୋଟାଏ ତାର ଲଙ୍ଗୁଡ଼ କାମୁଡ଼ୁଛି । ଆଖି ତରଟି ଚାହିଁଲା । ଆରେ ଆରେ ମୁଣ୍ଡଟାଏ । ଗଛ ମୂଳରେ ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ । ଏଇ ବୁଝିଲା ମାତ୍ରେ କେଡ଼େ ବେଗରେ ଧାଇଁ ଯାଇ ଗାଡ଼ରେ ପଶିଲାଣି । ମୁହଁଟି କାଢ଼ି ଜୁଳୁ ଜୁଳୁ କରି ଚାହିଁଲା । ଭାରି ତରଳ । ଦେବ କି ପୁଲାଏ ? ଦୁରାଣା ! କିଏ ତାଙ୍କର କଣ କରିବ ? ଗାଡ଼ ଭିତରେ ପଶିଲେ ବୁଲର ବୁଲି ହଜିଯିବ । ସେମାନେ ନିରାପଦରେ ରହନ୍ତି—ବଲୁଆ, କୋକି, ସାପ, ମୁଣ୍ଡା, ଗୁର ଉଇ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ! ଦାଉ ଉଠି ପଦାକୁ ବାହାର ଯେଉଁଠି ଯାହା ହାବୁଡ଼ିଲା ଶେର କରି ନେଇ ପଳାନ୍ତି । ସୁଖୀ ସେମାନେ । ବୁଲ ତ ଡହଲ ବିକଳିଆ କୁକୁର ଜନମ ପାଇଛି । ଗାଳି ମାଡ଼ ତାର ଜାତକରେ ଲେଖା ।

ପର କଥା ଭାବି ଲାଭ ନାହିଁ, ଆଉ ଟିକିଏ ଦୁଃଖି ଶୋଇବା ଭଲ । ଗାଡ଼ ପାଖରୁ ମୁହଁ ଟିକିଏ ଦୂରେଇ ଶୋଇଲା ଗୁମ୍ଫା ଉପରକୁ । ଏଇ ଧାନଟି ଭଲ । ବୁଲ ଆଖି ବୁଜିଲା । ଧେଉଁ, ପୁଣି ଗୋଟାଏ କଣ ଆଇଲାଣି ଏ ପାଖରୁ । ଓ, ଗାଈଟାଏ । କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଶିଙ୍ଗ । ମୁଣ୍ଡ ହଲୁଡ଼ୁଛି । ଚଢ଼ିଯିବ କି ଉପରେ ?

ଭୂଷି ଦେବ କି ? ନାହିଁ ନାହିଁ, ସୁଧାର ଗାଈଟାଏ, ତାକୁ ସେ ଚନ୍ଦ୍ର । ଅଢ଼େଇ ମିଟ ତା ମନକୁ । ତେବେ କି ବନ୍ଧାସ ଅଛି ? ବୁଲି ଦାନ ଦେଖାଇ ଜେଲ । ଗାଈଟା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କଣେଇଁ କଣେଇଁ ଚାହିଁ ଅଢ଼େଇ ହୋଇ ଚାଲିଗଲା । ବୁଲି ଅଖି ତରଟି ଅନେଇଥାଏ । ଭାବୁଥାଏ ଏମାନେ ବି ସୁଖୀ—ଏଇ ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ଗାଈ, ଛେଳି, କୁକୁଡ଼ା । ମଣିଷ ଯାକ ପାଇଁ ଘର ତୋଳି ଦେଇଛି । ନଜେ ଅଖି ଖାଦ୍ୟ ଯାକ ମୁହଁ ପାଖେ ଅଜାଡ଼ୁଛି । ଧନ୍ୟ ଏମାନେ । କୁକୁର ଜନମଟା ସିନା ସବୁଠୁ ଖରାପ !

ବୁଲି ଅଖି ବୁଲିଲା । ମୁହଁ ଖୋଲିଛି କି ନାହିଁ କାନରେ ପଡ଼ିଲା କିଟାଳ ରଡ଼ି । ଚମକି ଉଠିଲା । ବାପରେ— ! ସେଇ ଭୟଙ୍କର ଜୀବଟା । ଭୂଷ୍ ଚୂଷ୍ ମାଡ଼ି ଅସୁଛି । ଲୋକେ କେତେ ନାମରେ ଡାକନ୍ତି—କାର୍, ଜିପ୍, ବସ୍, ଲଣ୍ଡା । ସମସ୍ତଙ୍କ ପେଟ ଭିତରେ ମଣିଷ ପଶନ୍ତି, ପୁଣି ହସି ହସି ଗାନ୍ଧାନ୍ତି । ବଳଦଟଣା ଗାଡ଼ି କି ଘୋଡ଼ାଲଗା ଟାଟକାର ହେଲେ ଟିକେ ଦୟାମାୟା ଅଛି ! ଏ ଲଣ୍ଡା, ବସ୍ ଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦୟ । ଉଡ଼ନ୍ତି କି ଚାଲନ୍ତି ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ବିନା ଦୋଷରେ ଉପରେ ମାଡ଼ି ଚକଟି ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । ବୁଲି କେତେ ଜାଣିଲେ ମାରି ଚକଟିଲେ ଚକଟି ହୋଇ ମରିଛନ୍ତି । ସେ ଅଖିରେ ଦେଖିଛି । ଦୁଇ ଚାପର ସେ ନଜେ ବି ଏଇ ସାଧୁଗୁଡ଼ାଙ୍କ ହାତୁଡ଼ିରୁ ନିମିଷକେ ଖସି ଜୀବନ ବଞ୍ଚେଇଛି । ଦୁରରୁ ସାବଧାନ ! ଏଇ ଅଇଲା—ଅଇଲା—

ଏଥର ବୁଲି ଉଠିଲା । ଶ୍ରେଣୀ ଗୋଡ଼ଟି ତଳେ ଲୁଗୁନାହିଁ । ଭିନ ଗୋଡ଼ରେ ଶ୍ରେଣେଇ ଶ୍ରେଣେଇ ସାଥୀ କଡ଼କୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା । ଘଁ ଘଁ ହୋଇ ଲଣ୍ଡା-ସାଧୁ କୁଟି ପଲେଇଲ ପଛରେ ଧୁଲି ଉଡ଼େଇ । ବୁଲି ଅଖି ମିଟିମିଟି କଲା । ଚାହିଁଲା ଚାହିଁଲା ଅଜକୁ । ଅଗ ସାଥୀ ଅଡ଼ୁ ଦୁଇଟା ଲୋକ ପୁରୁଷେ ଉଠିଲେ ଠେଙ୍ଗା ଧରି ଅସୁଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବନ୍ଧାସ ଅଛି ! ଠେଙ୍ଗାହାତ ମଣିଷଙ୍କୁ ବନ୍ଧାସ ନାହିଁ । ଅହା କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ସାଧୁ ପୁରୁଷ ଦଣ୍ଡଟି କେମିତି ଅସୁଛନ୍ତି ଦେଖ ତ ! ହସ, ଖସି, ପେ ! ପାଖରେ କିନ୍ତୁ କୁକୁର ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ନାହିଁ ଡିଏଁ, ହାତ ଡୁକୁ ବୁଲି ହୁଏ । ଭାଷା ଅବଶ୍ୟାସୀ ଜାଣ ! ଦୁର୍ଜନ ଦେଖିଲେ ଥାନ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯିବା ଉଚିତ । ସେ ପଳାଏ, ସେ ଅହରଷା କରେ ।

ଅଢ଼େଇ ଅଢ଼େଇ ଚାହିଁ ଶ୍ରେଣେଇ ଶ୍ରେଣେଇ ବୁଲି ଅଗକୁ ଧାଲିଲା, ତରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ ଚାହିଁଲା, ଏ ପାଖକୁ ସେ ପାଖକୁ, ଚାଲିଅଡ଼କୁ । ପଛ ଗୋଡ଼ଟା ଦରଜ । ଧାଲିଲା ବେଳକୁ କାଟୁଛି । ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ । ମନ ଟେଲ । ଗୁଲି ଧୁଡ଼ୁଧୁଡ଼ୁ । ଦୁନିଆଁରେ ସମସ୍ତେ ତାର ଶତ୍ରୁ । ଜୀବନଟା ଚାହିଁ ଏଇ ତ ବଡ଼ କଥା । ଶ୍ରେଣୀ ଗୋଡ଼, ଘା ଘାଉଡ଼ିଆ ଦେହ କଥା ଭାବି ଦୁଃଖ କରବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ମାଛ ଗୁଡ଼ାକ ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ-

ଛନ୍ତି । ପିଠିରେ ବସୁଛନ୍ତି । ଯେତେ ହୁରୁଡ଼େଇଲେ ମାନ୍ତୁ ନାହାନ୍ତି । କାମୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଉଡ଼ି ପଳାଉଛନ୍ତି, ପୁଣି ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି । ଅବେଇଜ ମାଛ ଗୁଡ଼ାକ, ଜନ୍ମରୁ ଶତ୍ରୁ ।

ଏ ହେଉଛି, ସେ ପାଖରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମଣିଷପିଲା ଆସୁଛନ୍ତି । ଦୁଇଜଣ ଶସ୍ତ୍ରା କଡ଼ରୁ ଟେକା ଗୋଟେଇ ଧଇଲେଣି । ଜଣେ ଟେକା ଉଠେଇଲେଣି । ପକେଇବ ଯଦି, ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜିଯିବ । କୁକୁରଙ୍କର କାଉଁ କାଉଁ କାନ୍ଦଣା, ଗୁଡ଼ିଫଟା ବିକଳ ଚିତ୍କାର, ଦାନ୍ତ ଦେଖା ଛଟପଟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଏଇ ମଣିଷ ପିଲାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗେ—ଭାରି ଖୁସି ଲାଗେ, ବଡ଼ ବାହାଦୁରୀ । ସେଇଥି ପାଇଁ ସେମାନେ ନାଟ ତାମସା କରନ୍ତି । ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ସ୍ବରକୁ ଅନୁକରଣ କରି ବୋବାଳ ଗୁଡ଼ିନ୍ତି । ଯେତେ ପ୍ରକାର ସ୍ବର ମିଶାମିଶି । ଅନୁକରଣ କରି ହୁଏ ନାହିଁ ବୋଲି କେତେ ଯନ୍ତ୍ର ଗଢ଼ିଲେଣି । ତେବେ ବି କଣ ହେଉଛି ? ତଥାପି ଚେଷ୍ଟା ଚାଲୁଛି ।

କୁକୁରଙ୍କ କାନ୍ଦଣା ମଣିଷଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ଏଇ ସେ ପିଲାଟି ଟେକା ପକେଇବାକୁ ହାତ ଉଠେଇଲେଣି । ଏତିକିବେଳେ ସେ ସ୍ବର କାଢ଼ିବ । ବୁଲୁ ଲଙ୍ଗୁଳ ଯାକିଲା । ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ କ୍ୟାଉଁ କ୍ୟାଉଁ ହୋଇ ଆଜୁଲ କାନ୍ଦଣାର ଲହର ଛୁଟାଇଲା । ଧାଇଁଲା । ଧାଇଁଲା ଏଣିକି ତେଣିକି, ଅନେଇବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ଅଟକି ଠିଆ ହେବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ । ଧାଇଁଲା, ଜୀବନମୂର୍ତ୍ତୀ, କି ବିକଳ ଚିତ୍କାର । ଶ୍ରେଣୀ ଗୋଡ଼ଟା ତା ମନକୁ ତଳେ ଲାଗିଲେଣି । ଆଉ ତିନୋଟି ଗୋଡ଼କୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲେଣି । ଓହ୍ଲିଲା ଚରଗୁଡ଼ାକ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଛି । ଶ୍ରେଣୀ ଶ୍ରେଣୀ ରୂମ ଭିତରେ ଡକ୍ଟୁଣିଗୁଡ଼ାକ ରଟ୍ ମଟ୍ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ଦ କାନ ଭିତରେ କୁକୁରମାଛ ସଲସଲ ହେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବି ଅଦଉତ ସାଧୁବାର ଏଇ ବେଳ । ତଥାପି ବୁଲୁ ଧାଇଁଲା ।

ବଁ, ବଁ, ହୋଇ ଛୁଟି ଆସିଲା ଗୁଡ଼ାଏ ତେଲ । ବୁଲୁର ଆଗରେ ପଛରେ ପଲେଇଲା । ଗୋଟିଏ ବି ତା ଦେହରେ ବାଜିଲା ନାହିଁ । ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ବାଟେ ଭାଙ୍ଗି ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ମୋହୁଁ ଲେ । ରସା । ବୁଲୁ ଶସ୍ତ୍ରା ଉପରେ ଠିଆ ହେଲା । ନିରାପଦ । ଟିକିଏ ହସିଲା । ଶସ୍ତ୍ରାର ଧୂଳି ଉପରେ ପଡ଼ି ନିଜ ଦେହର ଗୁରୁଆଡ଼େ ଦାନ୍ତ ବୁଲେଇଲା । ଗୋଟାକେତେ ଉକୁଣୀ ଧରି ଦାନ୍ତରେ ଚିପି ମାରିଲା, ଖାଇଲା, ଭଲ ଲାଗେ ଅଲେଇଚ ଦାନା ପରି ! ନିଜର ଗୁରୁପାଖେ ନିଜେ ବୁଲି, ଶସ୍ତ୍ରା କଡ଼ର ଚତଲା ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ ମାଛଗୁଡ଼ାକୁ ହୁରୁଡ଼େଇ ଦେଲା । ଧରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ପାଖ ଗୁଲଦର ଶୁଭତଳେ, ଯେଉଁ ବାଟେ ଘର ଭିତରୁ ନଲା ପାଣି ପଦାକୁ ଆସେ, ସେଇଠି ସେ ଶୋଇ ଜିରକାଡ଼ି ଧକେଇଲା । ଦମ୍ ନେଲା । ନିରାପଦ ଥାନ । ଶ୍ରେଣୀ ବିଲେଇଟିଏ କେତେ ଉଚ୍ଚରେ କାନ୍ଥ ଉପରେ ଶୋଇ

ଅଖି ମିଜି ମିଜି କରୁଛି । ତାର ଭୟ ନାହିଁ । ପାଖକୁ ସେ ଅସିବ ନାହିଁ । ସେ
ତରେ । ହଁ, ଏଇ ନିରାପଦ ଥାନ ।

ବୁଲ ତାର ଗ୍ରେଟା ଗୋଡ଼ଟିକୁ ଚାହିଁଲା ଓ ଭାବିଲା । ଗ୍ରେଟାଲେ ନିରାପଦ
ଥାନରେ ତା ମୁଣ୍ଡରେ ବାରଗୁଡ଼ିଆ ଭାବନା ପଶେ । ବାରମ୍ବାର ସେ ତାର ଲମ୍ବା
ଜନବର୍ଷର ଜୀବନକୁ ଓଲଟେ ପାଲଟେ କରି ଦେଖେ । ଓଃ, ଲମ୍ବା ଜୀବନ !
ଜନବର୍ଷ କେଉଁଠୁ ସରିଲାଣି । ଦିନଦିନକରି କଥା କହି ବସିଲେ କେତେ ଦିନ
ବଢ଼ିଯିବ । କିଏ ବା ଶୁଣିବ ?

ଶୁଣିବୁ କିରେ ବିଲେଇ ଭାଇ ?

ବୁଲ କାନ୍ଦୁ ଉପରକୁ ଚାହିଁଲା । ଧୋବ ଫରଫର ଟିକି ବିଲେଇଟି ତାର
ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଛି । ଏଇ ବୋବେଇଲାଣି ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ । ପଚାରୁଛୁ ତୁ କାହିଁକି
ମୋ ଘରକୁ ଆସିଲୁ ? ତୁ କିଏ ? ମ୍ୟାଉଁ-ମ୍ୟାଉଁ, ମିଆଁ-ଉଁ । ଏମିତି କାହିଁକି
ହେଉଛି ? ତୋ ଘର କେଉଁଠି ? ତୋ ପିଲାଛୁଆ କାହାନ୍ତି ? ବୁଲ ଚାହିଁଲା ।
ବିଲେଇ ବାପୁଡ଼ା ସଭିଙ୍କ ମନକଥା ବୁଝେ । ମନେ ମନେ କହିଲେ ଆଖି ବୁଜି ସେ
ଜାଣିପାରେ । ବୁଲ ପାଟିଭୁଣ୍ଡ କଲା ନାହିଁ । ଆଖିବୁଜି ମନେ ମନେ କହିଲା—

ଶୁଣିବୁ କିରେ ବିଲେଇ ଭାଇ ? ମନ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଶୁଣ । ମନ କଥା
ମୋର ବୁଝ । ଅଳ୍ପ ସ୍ଥାନମାନିଆ ଜୀବନ । ବାପ କିଏ ଜାଣେ ନାହିଁ । ମୋର
ଯେତେବେଳେ ଆଖିରେ ପରଦା ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା ସେତିକିବେଳେ ମାଆର
କୋଡ଼ରେ ଶୋଇ ଦୁଧ ଖାଉଥିଲି । ଶୀତଦିନ । ଭାରି ଥଣ୍ଡା । ମା କୋଲରେ
କୁକୁରକାଙ୍କି ହୋଇ ପଶେ । ଉଷୁମ ଲାଗେ । ମା ଚରରୁ ଭୁଣ୍ଡ ଖସିଲେ ଆଉ
ସେ ଚରରେ ସଜାନ ପାଏ ନାହିଁ । ଆଖିରେ ସିନା ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ,
ଅନୁଭବ କରେ ମୋର ପରି ଆଉ କେତେ ଜଣ ବି ମା କୋଲରେ ସାଲୁବାଲୁ
ହେଉଥାନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡରେ ମତେ ଠେଲିଦେଇ ମୋ ମୁହଁରୁ ଚର ଖସେଇ ଦିଅନ୍ତି ।
ମୁଁ ବି ସେମିତି କରେ । ମା ମୋର ବେଳେ ବେଳେ ମୋତେ ଚାହିଁ । ଭାରି
ଭଲଲାଗେ ।

ଯେଉଁ ଦିନ ମୋର ଆଖି ଫିଟିଲା ସେଇ ଦିନ ମୋର ମାଆକୁ ଚାହିଁଲି । ତା
କୋଡ଼ରେ ମୋ ପରି ଆଦୁର ପାଉଁଟି ପିଲା । ସେମାନେ ମୋର ଭାଇ ଭଉଣୀ ।
ଆମଘର ଜଣେ କାହାରି ତିକିଗୁଲି କଡ଼ରେ । ମାଆକୁ ମୁଁ ଅଧିକ ଦିନ ଦେଖି
ନାହିଁ । କପାଳ ମନ୍ଦ । ଭାଇ ଭଉଣୀ ସ୍ନେହ ବି ମୁଁ ଜାଣି ନାହିଁ । ଦିନେ ମା
ମୋର କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥାଏ । ଆମେ ଛଅଟି ଭାଇ ଭଉଣୀ ଏକାଠି ଶୋଇଥାଉଁ ।
ଜିନିଷ ଚାହିଁ । ମଣିଷ ପିଲା ଆସି ଆମ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲେ । ଆମକୁ ସବୁ ଧରିଲେ ।
ସମସ୍ତେ ଆମେ କାନ୍ଦୁଲୁଁ । ସେମାନେ ଆମକୁ ଗ୍ରହଣେ ନାହିଁ । ଟିକି ପିଲାଟିଏ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗୋଟିଏ ହାତରେ ମତେ ତା ଆଉ ହାତରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ଭାଇକୁ ଧରି ଧାଇଁ ଧାଇଁ ପଳେଇଲା ।

ସେଇ ଦିନରୁ ମାଆକୁ ମୁଁ ଆଉ ଦେଖି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ପିଲାଟି ଅମ ଦିହୁଁ ଛି ନେଇ ଯାଇଥିଲା ସେ ଅମକୁ ମାଆଠୁ ବଳି ଯନ୍ତ୍ରରେ ପାଲିଲା । ସେ ଘରେ କେତେ ଲୋକ କାରବାର ହୁଅନ୍ତି । କିଏ ଅମର କାନଧରି ନଗୁଏ, କିଏ ଗୋଡ଼ଧରି ବୁଲୁଏ । ଯେଉଁ ପିଲାଟି ଅମକୁ ନେଇଥିଲା ସେ ଅମକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ, କାଖ କରେ, କେଡ଼େ ସରଧା କରେ । ଆମେ ଦିହୁଁ ତାରି ଗୋଡ଼ ଗୁଡୁଁ । ଗୁଣ୍ଡେଟି ମାସ ଅମର ସୁଖରେ କଟିଲା । ମୋ ଭାଇଟା ବଡ଼ ଶ୍ରାମୀ । ମତେ ଖାଲି କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଏ, କାମୁଡ଼େ । ଦିନକର ସେ ଖଣ୍ଡେ ହାତଧରି ଗୁଡୁଁ ଛୁ । ମୁଁ ଦୂରରେ ଥାଇ ଅନେଇ ଥାଏ । ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଡର ମାଡୁଥାଏ । ଯିଏ ଅମକୁ ଭଲ ପାଏ ସେଇ ପିଲାଟି ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଛୁ, ଛୁ, କହୁ ମୋ ଭାଇକି ଧରିଲା । ଏଡ଼େ ଚଗଲା ମୋ ଭାଇଟା, ପିଲାଟିର ହାତକୁ ପୁଲାଇ କାମୁଡ଼ି ଦେଲା । ଝର ଝର ହୋଇ ରକ୍ତ ଝରିଲା । ସେ କାନ୍ଦିଲା ।

ସେଇ ଦିନଠୁ ଅମର ସୁଖ ଗଲା, ଆଶା ବି ଗଲା । କେଡ଼େ ବଡ଼ ମଣିଷଟାଏ ଆସି ଆଗ ପିଟିଲା ମୋ ଭାଇକି । ମୁଁ ଡରି ଲୁଚି ଲୁଚି ଆଉ ଗୋଟାଏ ଘରେ ପଶିଲି । ସେ ଘରେ ଖାଇବା ଚଜ ଢିଆରି ହୁଏ, ଚୁଲିରେ ନିଆଁ ଜଳେ । ବାଟ, ଗୋଟାଏ ଥାଲିରେ କେତେପ୍ରକାର ଖାଇବା ଚଜ । ଭାବିଲି ମୋର ପାଇଁକି ହେବ ! ଭୋକ କରୁଥିଲା । ସବୁବେଳେ ଅମକୁ ଭୋକ କରେ । ଖାଇଲି ମନଇଚ୍ଛା ପେଟେ ପୂରେଇ । ଆହୁରି ଖାଇବାକୁ ମନ ହେଉଥାଏ । କିଏ ଜଣେ ଅଇଲା । କେଡ଼େବଡ଼ ପାଟିଟାଏ ସେ କଲା । ଡରି କରି ପଦାକୁ ପଳେଇ ଆସିଲି । ତଥାପି ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଖଣ୍ଡେ ବାଡ଼ିରେ ପିଟି ପିଟି ମତେ ଦରମାବ କଲେ । ମୋ ଭାଇକୁ କିଏ ନେଲା, ତାର କଣ ହେଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । କିଏ ଜଣେ ମତେ ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ପାରିଶା ଡେଇଁ ପଦାକୁ ପକେଇ ଦେଲା । ମରୁ ମରୁ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଲି ।

ସେଇଦିନୁ ବାଟ ଆଶା । ସବୁଠି ବୁଲେ । ଯାହା ଯେଉଁଠି ମିଳେ ଖାଏ । ନିରାପଦ ଥାନଟିକେ ଖୋଜି ଖୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଅଜାଯାଏ ନିରାପଦ ଥାନ ପାଇ ନାହିଁ । ସବୁଠି ଅପଦ । ସମସ୍ତେ ମୋର ଶତ୍ରୁ । ବିନା ଦୋଷରେ ମାଡ଼ । ମୋର ଜାତି ଭାଇମାନେ ମୋର ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ।

କଣ କହିବି ଅଲଜୁକ କଥା, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଶରଣ ପଶିବା ପାଇଁ ପଢ଼ି ଦେବତା କଲି—କାହାରିକୁ ତ ମନା କରି ନାହିଁ, ସେମାନେ ବି ହେଲେ ମୋର ଯମ । ସେଇମାନଙ୍କର ପିଲାଙ୍କୁ ପେଟରେ ଧରି ପର ଓଳିତଲେ ଜନମ କରି ଦୁଇଥର ଛଅଟି, ପୁଣି ପାଞ୍ଚଟି । ଯେଉଁମାନେ ପଢ଼ି ହେବାକୁ ଅଳ କରୁଥିଲେ,

ମାଇଲ୍ ମାଇଲ୍ ଧାଇଁ ଥିଲେ ମୋର ପଛରେ ମୋର ସ୍ନେହ ପାଇବାକୁ, ସେମାନେ କଣ ପଚାରିଲେ ? ଓଲଟି କାମୁଡ଼ା । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଜନମ କଲି, ଦେହର ରକତ ଦେଇ ବଞ୍ଚେଇଲି, ସେମାନଙ୍କ କଥା କହିଲେ ନ ସରେ । କିଏ କେତେ ମୋ ପିଲାଙ୍କୁ ଶରଧା ପାଇ କୁଆଡ଼େ ଚାଲି କର ନେଇଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କଣ ହେଲା, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଏବେ ଦାଣ୍ଡରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହେଲେଣି । ମା ବୋଲି ଚିତ୍କୁ ନାହାନ୍ତି । ଦେଖିଲେ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ଉଛନ୍ତି । କପାଳ କଥା । ବୁଲୁର ଅଖିରୁ ଲୁହ ଝରୁଲା ।

ସେ ଅଖି ଖୋଲି ଚାହିଁଲା । ବିଲେଇ ପିଲାଟି କେତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ପଲେଇଗଲାଣି । ତା ମନର କଥା ସେ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ସେ ବି ଡରୁଲା । ଅବସ୍ଥାସ କଲା । ଗୁଣ୍ଡା ଗୋଡ଼ଟାର କାହାଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ରହୁଲା ନାହିଁ । ଯାଉ, ସେ ତ ସୁଖୀ, ଗୁଲକୁ ଗୁଲ ଡେଇଁ ଚାଲିବ । ମୁଣ୍ଡାଛୁଆ ମାରି ଖାଇବ । ସେ କାହିଁକି ଶୁଣିବ ପରର କଥା । ମଣିଷ ପିଲା ବିଲେଇ ଉପରେ ଅଦଭିତ କରେ ନାହିଁ । ଛି, ଛି, ଏ କୁକୁର ଜନମ !

କି ଦୋଷ ସେ କରୁଥିଲା କାହାର ? ଭୁନି ହୋଇ ସେ ପୋଲ ତଳେ ଶୋଇଥିଲା । ଦି ଜଣ ମଣିଷ ତାକୁ ଧରିଲେ ସଞ୍ଜ ବେଳଟାରେ । ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ିରେ କଣ ଗୁଡ଼ାଏ ବାନ୍ଧିଲେ । ନିଆଁ ଲଗେଇଲେ, ସୁ ସୁ ହେଲା । ସେ ଦଉଡ଼ିଲା— ପ୍ରାଣପଣେ ଦଉଡ଼ିଲା । ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ିକୁ ଯେତେ ଏପାଖ ସେପାଖ କଲା ସୁ ସୁ ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଛୁଟିଲା ଅଦୃଶ୍ୟ ବେଗରେ । ଗୁମ୍ରା ଉପରେ ତାର ଯେତେ ଜାତି ଭାଇ ଥିଲେ ସେମାନେ ଭଉଁ ଭଉଁ ହୋଇ ପଛରେ ଧାଇଁଥାନ୍ତି । ପାଖରେ ପଶିବାକୁ ସାହସ କରୁ ନ ଥାନ୍ତି । ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ିରେ ଯାହା ବନ୍ଦା ହୋଇଥିଲା ପୁଟିଲା ତୁ—ତା—ତୁ । ତାଳ ପଟକା । ବୁଲୁର ଦେହରେ ଖଣ୍ଡିଆ, ଘା । ମାଛ ଭଣଭଣ । ମଣିଷଗୁଡ଼ିକ ଏଡ଼ିକି ନିର୍ଦ୍ଦୟ । ପରର ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା କଥା ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ଖେଳିବାକୁ ମନକରି ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଦିଅନ୍ତି । ବୁଲା ଯେତେବେଳେ କାନ୍ଦେ ସେମାନେ ସେତେବେଳେ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜୀବ କର ଠାକୁରେ ମଣିଷକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛନ୍ତି କଣ ଏଇଥି ପାଇଁ ? କାହା ଆଗରେ ବୁଲା ଗୁଡ଼ାରି କରୁବ ? ନଜେ ଧର୍ମଦେବ ପରା କୁକୁର ହୋଇ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ସ୍ବର୍ଗକୁ ବାଟ କଢ଼ିଥିଲେ ? ମଣିଷ କଣ ସେ କଥା ଭୁଲିଲାଣି ?

ଭୁ—ଭୁ—ଭୁ ।

ବୁଲା ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । କେଡ଼େ କଅଁଳ ଡାକ । ଚାହିଁଲା । ପାଖ ଘରର ବାରି କବାଟ ଖୋଲି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିଏ ଅଇଁଠା ପତର ପଦାକୁ ପକାଇଦେଲା । ବୁଲା ଛୁଟିଲା ସେଠିକି । ଦୁଇ ଗେପା ମୋଟେ ଖାଇଛୁ, କାହିଁ ଦୁଇଟା ଅଣ୍ଟିର କୁକୁର, କେଡ଼େ ବଳୁଆ, ଭଉଁ ଭଉଁ ହୋଇ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବୁଲ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଜାକିଲା; ଦାନ୍ତ ନିକୁଟି ଅନୁନୟ କଲା—ଦି ଘଣ୍ଟା ହେଲା ଭୃଣ୍ଡରେ
କିଛି ବାକି ନାହିଁ, ଆଉ ଗୁଣ୍ଡାଏ ଖାଏଁ, ମୋଟେ ଆଉ ଗେପାଏ । ଶୀତଦିନ
ପୁଣି ଆସିବ, ତେମେ ପୁଣି ମୋ ପିଲାଙ୍କ ବାପ ହେବ । ଆଉ ଗେପାଏ—

ତ୍ୟାଉଁ—ତ୍ୟାଉଁ—କୁଁ—କୁଁ କୁଉଁ—ଉଁ—

ଭୋଷ—ଭୋଷ—ଭ୍ୟା—ଭ୍ୟାଉ —

ବୁଲର କାକୁଡ଼ ମିନତି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ବଳୁଆ କୁକୁର ଦିଟା ତାକୁ
ଝୁଣି ପକେଇଲେ । ଦେହଟା ହେଲା ଖଣ୍ଡିଆଖାବଡ଼ା । ରକ୍ତ ଝରିଲା । ବୁଲ
ଅଧାପ୍ରାଣ ହୋଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠେଇ ଆଗକୁ ଧାଇଁଲା, ପୋଖରୀ କୂଳକୁ ।
ଭାବଲା ସବୁଠୁ ମନ୍ଦ ଏ କୁକୁର ଜାତିଟା । ବିନା କାରଣରେ ହେଲେ ନିଜ
ଭିତରେ କାମୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ି । କାହାର ଭଲ କେହି ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।
ସେଇଥିପାଇଁ ଦୁନିଆର ଅନ୍ୟମାନେ ବି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଦାଉ ସାଧନ୍ତି ।

ଦେହ ଗୋଟାକ ପୋଡ଼ିଛି । ମୁହଁ ବୁଲେଇ ନିଜ ଦେହକୁ ନିଜେ
ଗୁଟିଲା । ଆରମ୍ଭ ଲାଗିଲା । ଗୁରୁତଳେ ଗଛମୂଳେ ଟିକେ ଶୋଇବ । ଏଠି ଭୟ
ନାହିଁ । କାନରେ ବାଜିଲା ଚବର ଚବର ଶବ୍ଦ, ଭୁନ ଭୁନ କଥା । ଗୁହଁଲା
ପୋଖରୀ ଭିତରକୁ । ବାପ୍ରେ, ଖରା ତେଜ ମହଲଣ ପଡ଼ି ଆସୁଛି । ପୋଖରୀ
ଭିତରେ ଅନେକ ଲୋକ । ଅଣ୍ଟାଏ ପାଣି । ପଦ୍ମବଣ, ଦଳ, ପଙ୍କ ଚକଟି ଜାଲ ଟଣା
ହେଉଛି । କାହା ହାତରେ ପୋକ୍ତୁହ କାହା ହାତରେ ମୁଣ୍ଡଘୁମା । କିଏ ପୁଣି ନଇଁ
ପଡ଼ି ପଙ୍କ ଅଣ୍ଟାକୁଛି । ଯାହା ହାତରେ ଯାହା ପଡ଼ିଲା ତନ୍ଧି ଚାପି ଅନ୍ଧରେ
ଭରୁଛି । ମଣିଷ ଗୁଡ଼ାକ ଭୂର ସ୍ଵାର୍ଥପର, ଭୂର ନିଷ୍ଠୁର । ପାଣି ଭିତରେ ପଙ୍କତଳେ
ରହିଲେ ବି ନସ୍ତାର ନାହିଁ ।

ଲୋକ ପଶ୍ଚାତ ତାର ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି । କି ବିଶ୍ଵାସ ଏ ମଣିଷ ଦି
ଗୋଡ଼ିଆକୁ ? ଆଗରେ କଳସାହ । ସେମାନେ କୁକୁରଙ୍କର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଗୁହ୍ନି ।
ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ସାହ ମଝିରେ ଭଙ୍ଗା ଗୁଲଘର ଭିତରେ କେତେ ଲୋକ
ବସିଛନ୍ତି । ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇଥିବା ଜନ୍ତୁଟି ଗୋଟାଏ ଛେଳି । ଦିକ୍ଷଣ ଲୋକ ହଇଆର
ଧରି ତମ ଛଡ଼ଉଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡଟା କଟା ହୋଇ ପାଖରେ ଥିଆ ହୋଇଛି । ବାଃ,
କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ ! ଅବଶ୍ୟ ଆଜି ହାଡ଼ ଟିକିଏ ଗୁରାଭବାକୁ ମିଳିବ ।

ମଣିଷଙ୍କ ଘରେ ହୁପାଳିତରେ ରହି ପୋଷା ମାନିଲେ ବି ଏହି ଦଶା ।
ତାଙ୍କର ସେନେହ ଜୀବନ ନିଏ । ଯାହା ପଛେ ହେଉ ଅଜି ପାଟି ସୁଆଦ
କରିବାକୁ—

ବୁଲର ଶୁଷ୍କପଣ ଉଭେଇଗଲା । ଦଶ କି ବାରଟା କୁକୁର ଉଠି
ପଡ଼ିଲେଣି । କଳସାହ କୁକୁର । ବାଘ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ିବା ଜୀବ । ହେଇ, କଟମଟ
କରି ଗୁହଁଲେଣି । ଦୁଇଟା ଦାନ୍ତ ଦେଖେଇ ଧାଇଁଲେଣି । ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।

ଜୀବନ ନେଇଯିବେ । ବୁଲୁ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଜାକି ଧାଇଁଲା, ପଛେ ପଛେ ତାର ଧୂଳି ଉପରେ ପାଣିର ଧାର । ଆଗରେ ସହର ତଳି ଜଙ୍ଗଲ, ଘଣ୍ଟି । ସେଇଠି ଭଲ । ଆପଦ ବପଦ ନ ଥିବ । ଗୁରୁତଳେ ନିଶ୍ଚଳାରେ ଘଣ୍ଟାଟିଏ ହେଲେ ଶୋଇବ ।

କିନ୍ତୁ ଏ କଣ ? ଗୁରୁଟା ଲୋକ ହୁଙ୍କାପାଖ ମାଟିକୁ ତାଡ଼ୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଅଶ୍ଳାଏ ଗାଡ଼ କଲେଣି । ଧଳା ଧଳା ଉଇଁଟାକୁ ଆଣି ଟୋକେଇରେ ରଖିଲେଣି । ହେଉ ସେ ଲୋକଟା କେଡ଼େ ବଡ଼ ପାହାଡ଼ିଆ ମୁଣ୍ଡର ଅଶ୍ଳାରେ ପାହାରେ ଦେଲା । ରକ୍ତ ବୋହୁଲଣି । ହାତରେ ଧରିଲା । କି ଖୁସି, କି ଅନନ୍ଦ । ଅହର ଗୋଟାଏ । ଏଥର ଅହର ଅନନ୍ଦ । ପରଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି । ମୁଣ୍ଡ ତରକାସ । ଉତ୍ତର ପୁଅର ପାଟିରୁ ଲାଗିଗଡ଼େ । ପୁଣି କାହିଁକି ଖୋଲା ଲାଗୁଛି ? ଇସ୍ କେଡ଼େ ବଡ଼ ତେମଣା ସାପ । ଉତ୍ତର ପିଲା ତାର ପିଠିରେ ଦେଲା ପାହାରେ । ଛତେପଟେ । ଗୁରୁଟାପାକ ମଣିଷ ଖୁସି ଅନନ୍ଦରେ ନାଚିଲେ । ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ତେମଣା ମାଂସ ମିଠଳ । ଏଡ଼େ ସୁଆଦ ।

ବୁଲୁ ଖାଲି ବୁଲୁ ବୁଲୁ କରି ଗୁହଁଲା । ଅହା ମାଟି ଉତ୍ତରେ ଗାତ କରି ପଶିଲେ ବି ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ମଣିଷ ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର । ମାଟି ଖୋଲି ପ୍ରାଣ ନିଏ ?

ବୁଲୁ ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ସେଠି କେହି ନ ଥିବେ ।

ତୁ—ତୁ—

କଣ ପୁଚିଲା ? ପଲଟେ ତଡ଼େଇ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ହୋଇ ଉଡ଼ିଗଲେ ଆକାଶକୁ । ଅହାଣ୍ଡା ହୋଇଗଲେ । ଗୁରୁଟା ତଡ଼େଇ ଡେଙ୍ଗା ଗଛରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲେ ତଳେ, ବୁଲୁ ପାଖରେ । ବୁଲୁ କାବା ହୋଇ ଗୁହଁଲା । ତା ଆଗରେ ପଡ଼ିଥିବା ତଡ଼େଇଟିର ମୁଣ୍ଡରୁ ଝର ଝର ହୋଇ ରକ୍ତ ବୋହୁଛି ।

ଏମାନେ, ଯେଉଁ ମାନେ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ନ୍ତି କାହାର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରନ୍ତି ନାହିଁ କି କାହାର କିଛି ଧାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର ବି ମରଣ ଘଟାଏ କିଏ ? ବୁଦ୍ଧା ଖସ୍ ଖସ୍ କରି ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ବାହାର ଆସିଲେ । କାନ୍ଧରେ ନଳୀ । ଏଇ ମଣିଷ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶତ୍ରୁ । ବୁଲୁ ଭାବିଥିଲା ମଲା ତଡ଼େଇରୁ ଗୋଟାଏ ହାମ୍ପି ନେଇ ପଲେଇବ । ମଣିଷଟା ତା ଆଡ଼କୁ ନଳୀ ଉଠେଇଲଣି । ବାପାରେ, ଯା ପଲାୟୁଦ ସଃ ଜୀବନ୍ତ—

ବୁଲୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରକୁ ଧାଇଁ ଯାଇ ବୁଦ୍ଧାଭିବାଡ଼ରୁ ଗୁହଁଲା । ଲୋକ ଦିୱିଟି ମଲା ତଡ଼େଇ ଗୋଟାଉଛନ୍ତି । ଟେକିଲା ନଳୀ କାନ୍ଧରେ ପଡ଼ିଛି । ବୁଲୁକୁ ମାରିବାକୁ କେହି ଚେଷ୍ଟା କରୁ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଜାତି ଭଲ । ଯାହାକୁ ଯେ ଖାଏ ତାକୁ ସେ ମାରେ । ମଣିଷ କୁକୁର ମାଂସ ଖାଏ ନାହିଁ । କେହି ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । କୁକୁର ଜନମ ଭଲ । ମଣିଷ ସିନା ମାଡ଼ ଦିଏ ତାକୁ ହେଲେ

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଜୀବନରେ ତ ମାରେ ନାହିଁ । ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଗୋଡ଼ଟା ତଳେ ଲୁଗାଲୁଣି । ଏଥର ସେ ମଣିଷ ବସ୍ତିକୁ ଯିବ, ଏଇ ଅଗ ମଣାଣି ବାଟେ । ଭୋକ ହେଲାଣି । କେଉଁଠି କାହାରି ନଲାପାଖେ ଅଇଁଠା ସଙ୍ଗୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥିବ । ଟିକିଏ ପାଟିରେ ମାରିଲେ କେଡ଼େ ସୁଆଦ ଲାଗିବ—ମାରୁ ପଛେ କିଏ ଟେକାଟାଏ କି ପାହାରେ ଠେଙ୍ଗା ।

ବୁଲୁ ଧକେଇ ଧକେଇ ଧାଇଁଲା । ଏ କଣ ! ମଣାଣି ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାଡ଼ ରଖା ହୋଇଛି, ବଡ଼ ବାକ୍ସ ପର । ଜାଲିଜାଲିକା ବାକ୍ସ ଭିତରୁ ଗୁହଁ ଛନ୍ତି ଜୁଜୁକୁଡ଼ୁ କର ଗୁରୁଟା କୁକୁର । ଗୁରୁଟାଯାକଙ୍କୁ ସେ ଚଢ଼େ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ସେ ସ୍ନେହ ଶରଧା ବି କେବେ କେମିତି ପାଇଛି, କାମୁଡ଼ା ବି ଖାଇଛି । କୁକୁର ଜନମ, ସୋଗ ସୋଗ ଘଡ଼କି ଘଡ଼ି । ଦିଟା ଲୋକ ହାତରେ ଚଢ଼ା ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ବି ସେ ଚଢ଼େ । ଇଉନିଅନ ମେହେନ୍ଦର ।

ବୁଲୁ ଦୂରରୁ ଗୁହଁ ରହିଲା । ଜାଲି ବାକ୍ସର କବାଟେ ଅଳ୍ପ ଖୋଲିଲା । ଦଉଡ଼ା ଲଗାଇ ବେକରେ ପାଗ ପକେଇ ଗୋଟାଏ କୁକୁରକୁ ଟାଣି ଆଣିଲା ମେହେନ୍ଦର । କୁକୁରଟା ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ, ପାଟି କରୁଥାଏ । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଦେଲା ବଡ଼ ଠେଙ୍ଗାରେ ପାହାରେ । ପିର୍ ପିର୍ କର ରକ୍ତ । ଶେଷ ।

ଆଦୁର ଗୋଟାଏ । ସେମିତି—ଶେଷ—ଆଦୁର ଗୋଟାଏ—

ବୁଲୁ ଦେଖିଲା । ତାର ମୁଣ୍ଡକୁ ରକତ ଉଠିଲା । ଦୁନିଆଁଟା ତା ଆଖି ଆଗରେ ବୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଛୁଟିଲା । ସେ ପାଗଲ ହେଲା । ଖାଲି ବୁଲି ବୁଲି କାମୁଡ଼ିଲା ମଣିଷକୁ !

ପ୍ରଞ୍ଜୁ

ସରୁରୁ କଳି ମୁଛି କଳି ଶୁଣି ଦାତ ଧରି ପରୁରୁଲା—କହୁକୁ ନାହିଁ ମୁଛି ? କେଡ଼େ ମଜା ହେବ । କାଲି ସକାଳେ ଯାଇ ସେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ାଠୁ ପ୍ରଞ୍ଜୁ (ଜୋରମାନା) ଅଦାୟ କରି ଆଣିବା । ଗାଁ ଲୋକେ ଭୋଜି ଖାଇବେ । ଖୁସି ହେବେ । ସେ ଲୋକଟା ଚଢ଼ା ପଡ଼ିବ । କହୁ ମୁଛି ।

ମୁଛି ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁଲା । କହୁବ କି ନାହିଁ ସେଇ କଥା ଭାବିଲା ।

ବାଲୁଗୁଡ଼ା ତାଲୁକାର ଅଗନାଗ୍ନି ବନସ୍ତ ଭିତରେ ଗହନ ବନର ତଳେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଳି ଗାଁଟି ସେରନାଗୁଡ଼ା । ଗାଁ ଗୁରୁପାଖେ ଦୂରେଇ କରି ଡେଉଡେଉକା ପାହାଡ଼ମାଳ । ପାହାଡ଼ ଉପରେ ନିଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ । ପାହାଡ଼ ଗଡ଼ାଣିରୁ ଜଙ୍ଗଲ କାଟି

ଗାଁ ପାଖ ଯାଏ ବଲ କରାହୋଇଛି । ସରବୁ କଳର ଘରଟି ଗାଁ ମଝିରେ, ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଘର ପାଖରୁ ଦଶ ହାତ ଗୁଡ଼ି । ଘରକୁ ଲାଗି ପଛପଟକୁ ବଡ଼ ବାରି । ବାରିରେ ସେ କେତେ ଜାତିକା ପସଲ ଲାଗେଇଛି; ମକା, କାକୁଡ଼ି, ଜଞ୍ଜି, କଖାରୁ । ବାରି ପଛକୁ ଲାଗି ଯାଇଛି ତାର ପଟିପଟିକା ଭୂମି । ପଦର ଭୂମି । କେଉଁ ପଟିରେ ସୁଆଁ ବୋଇଛି ତ କେଉଁ ପଟିରେ ମାଣ୍ଡିଆ । ତଳ ଦିଶନ୍ତି ଭୂମିରେ ବୋଇଛି ପଦର ଧାନ । ଶାଠିଏ ଦିନରେ ପାତେ । ପଛ ପଟର ପାହାଡ଼ ଗୋଣିରେ ଜହା ସେତ କରୁଛି ଆଉ ପାହାଡ଼ ମଧ୍ୟାନରେ ପକେଇଛି କାନ୍ଥୁଲ । ପାହାଡ଼ ତଳେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଝରଣା । ଝରଣା ଉପର ଉକ୍ତ ଭୂମିରେ ଏବେ ଅଳସି ଲାଗେଇଛି । ତା ପାଖର ବାଙ୍କୁଲ ସେତରେ କେତେ ବୁଦା ପାଳୁଅ ଗଛ ।

ସରବୁର ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି—ବାପ, ମା, ସାନ ଭାଇ, ସାନ ଭଉଣୀ । ବାପ ବୁଢ଼ା ହେଲାଣି, କାମକୁ ପାରୁନାହିଁ । ମଦ ମନ୍ଦିଏ ପିଇ ଦେଇ ଅତେତ ହେଉ ଘରେ ପଡ଼ିଛି । ମା ବୁଢ଼ୀ ଶୋଇଛି ସେଇ ଘରେ । ସାନ ଭାଇ ସଇତୁ କଳ ଗାଁ ଟୋକାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଗାଁକୁ ଯାଇଛି ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ନଟେଇ । ସରବୁଗୁଡ଼ାକୁ ଉକା-ବାଡ଼ି ବାଟେ ଅଧ ମାଇଲ । ସେ ଗାଁର ଝିଅମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏ ଗାଁର ପୁଅମାନେ ନାଚିବେ, ଗୀତ ବୋଲିବେ, ଆଜି ରାତି ପାଇବ । ସଇତୁ ବି ଯୁଆନ ହେଲାଣି । ତାର ଗୋଟାଏ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଲେଡ଼ା ।

ସରବୁର ସାନ ଭଉଣୀ ପାର୍ବତୀ, ସେ ବି ହେଲାଣି ବଡ଼ । ବର୍ଷେ ହେଲା ଘର ଗୁଡ଼ି ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଘରେ ରାତିରେ ଶୋଇଲାଣି । କେତେଥର ପର ଗାଁର ଟୋକାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାଚିଲାଣି । ବର ଠିକଣା କନୋହିଁ । ତା ମନ ଯେଉଁଠି ଯାହାକୁ ହେବ ସେ ବଳେ କହିବ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଯଦି ରାତି ହେବ ଆଉ ଗଣି ଧନ (ପୌତୁକ ଟଙ୍କା ଇତ୍ୟାଦି) ଦେବାକୁ ମଜ୍ଜି ବ ପାର୍ବତୀର ବାହାଘର ହେବ ।

ସରବୁ କାହାର କଥା ଭୁବୁ ନାହିଁ । ପନ୍ଦର ଦିନ ହେଲା ତାର ବାହାଘର ସରିଛି । ମୁଞ୍ଚିକୁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କର ସେ ଉକାବାଡ଼ିରୁ ଆଣିଛି । ମୁଞ୍ଚି ସତର ବର୍ଷର ଯୁବକ ଟୋକା । କଳା ମିଶିମିଶି ପୂରୁଲ ପୂରୁଲ ଦେହ । ଗୋଲ ମୁହଁରେ ଚିତା-କୁଟା ହେଇଛି । ସରବୁ ଆଖିକ ଦିଶୁଛି କେଡ଼େ ଶୋଭାକାର । କେତେ ଝିଅ ତ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ହେବାକୁ ଆଶା ବାନ୍ଧିଥିଲେ । ସେ ଏଇ ମୁଞ୍ଚିକୁ ପସନ୍ଦ କଲା । ମୁଞ୍ଚି ଟାଣୁଆଁ । ଧେଡ଼ଙ୍ଗ ନୁହେଁ । କାମିକା ।

ସରବୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ଯୁଆନ । କଳା । ବଳିଲା ବଳିଲା ହାତ ଗୋଡ଼ । ମୁଞ୍ଚି ବି ତାକୁ ବାଛିଲା ଶେଷକୁ । କେତେ ଗାଁର କେତେ ଟୋକା ତ ତାକୁ ନଟେଇଛନ୍ତି, ତା ହାତଧର ଟାଣିଛନ୍ତି । ହେଲେ ସରବୁ ପର କେହି ତା ଆଖିକୁ ଦିଶିଲେ ନାହିଁ । ପନ୍ଦର ଦିନ ହେଲା ସରବୁ ଘରକୁ ସେ ଆସିଛି । ସରବୁ ତାକୁ ଭଲ ପାଏ । ଆସିଲା ଦିନୁ ପଚାରୁଛି, କହୁ ମୁଞ୍ଚି ?

କେମିତି ସେ କହିବ ? ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ସେ ନାଚୁଥିଲା, ସେଉଁମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଧରେ ଜହ୍ନ-ଆଳୁଅରେ ତାର ହାତ ଧରି ବଣ ଭିତରକୁ ନିଶ୍ଚଳା ଥାନକୁ ନେଇଥିଲେ ସେମାନେ ବି ତ ତାକୁ ବାହା ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର କି ଦୋଷ ! କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କର ନାମ ସର୍ବୁ ଆଗରେ କହିବ ? ସେମାନଙ୍କ-ଠାରୁ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଆଦାୟ କରେଇବ ? ନ କହିଲେ ତ ସର୍ବୁ ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସେ କିଗର ଧରିଛି ।

ଭାବିଲା କହିଦେବ କି ମିଛରେ, ତୋର ଛଡ଼ା କାହାର ସାଥରେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଧରେ ଉଡୁଆଳକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ଦେହ ତାର ଥରି ଉଠିଲା । ମିଛ କହିବ କେମିତି ?

ଏମିତି ଜହ୍ନ ଶୁଦ୍ଧରେ, ଗୁନ୍ ମଥା ଉପରୁ ତଳକୁ ଖସି ଯାଉଥାଏ । ବାଦଲଗୁଡ଼ା ପାହାଡ଼ ମଥା ଉପରେ ରୂପେଇ-ଗୁନ୍ଥୁଆ ଟଣା ହେଇଥାଏ । ଶୁଦ୍ଧ ଏମିତି ଗର୍ଜୁଥାଏ । କାରିଙ୍ଗା ଗାଁର ବାଦଲ କଳ ! ନାଚ ଶେଷରେ ଯେତେବେଳେ ସମସ୍ତେ ହାଲୁଆ ହେଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ସେ ତାର ହାତ ଧରି ପଥର ପାଖ ମହଲ ଗଛ ତଳକୁ ନେଲା । ବାଦ କେଜାଣି କେତେ ଦୂରରୁ ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ୁଥାଏ । ଜହ୍ନ ଦେଖିଛି । ବାଦଲ ଦେଖିଛି । ପାହାଡ଼ ଗଛ ପଥର ସମସ୍ତେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ବାଦଲ କହିଲା ତା କାନ ପାଖରେ, ଆରେ ମୁଛି, ତତେ ମୁଁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରି ନେବି । ଗଣ୍ଡି ଧନ (ହାଲ) ଦେବି । ସେ ତ ବିଶ୍ୱାସ କରିଥିଲା, ମଜୁଥିଲା । ତାର ବାପ ମଜିଲା ନାହିଁ ସିନା ! ନୋହୁଲେ ସେ ବାଦଲର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା ।

ସର୍ବୁ ମୁଛିର ହାତ ଧରି ହଲେଇ ଦେଲା । ସେନେହ ପରୁରଲା, କହ ମୁଛି ! ତୁନ ରହୁଲୁ କାହିଁକି ?

ମୁଛି କହିଲା ବାଦଲ କଳ ।

କରିଙ୍ଗା ଗାଆଁର ?

ମୁଛି ମୁଣ୍ଡ ଟେକାଇ ହଁ ରହିଲା ।

ଆଉ କିଏ ମୁଛି ?

ମୁଛି ପୁଣି ଭାବିଲା, ଅନ୍ଧାର ଶୁଦ୍ଧରେ, ନାଚ ଗୀତ ଯେତେବେଳେ ସରିଲା, ଚରତ ମାସ ତ, ପାହାଡ଼ରେ ନିଆଁ ଲାଗି ହାଲେଲ ଦିଶୁଥାଏ । ସାଇକା ଗାଁର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀମାନେ କାଠ ଜାଳି ନିଆଁ କରେଇ ସେଇ ଆଳୁଅରେ ଉକାବାଡ଼ିର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀମାନଙ୍କୁ ନଚଉ ଥିଲେ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଧ । ଅନ୍ଧାର । ମଦ ଖାଇ ସମସ୍ତେ ଟେଲମଲ । ଆଖିରେ ନଦ । ଦେହ ଅବଶ ଲାଗୁଛି । କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ପଡ଼ିଗଲେ ଆଖପାଖର ଗଛ ମୂଳେ ।

ସକାଳ ହେଲା । ମୁଛିର ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ସେ ଆଖି ଖୋଲି ଦେଖିଲା ତା ପାଖରେ ବିରଜା କଳ । ହାତଟା ତାର ଦେହ ଉପରୁ ଖସେଇ ଦେଇ ଶୁଗ

ତମତମ ହେଉ ବରଜାର ଶୋଇଲା ମୁହଁକୁ ଗୁହଁଲା କଟମଟେ କର । ବରଜା,
ସେତ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ନୁହେଁ ? କେତେଦିନ ହେଲା ସେ ଉକ୍‌କାବାଡ଼ିରୁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା
ନେଇ ଘର କରୁଛି । ଧାଙ୍ଗଡ଼ାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କେଉଁ ସାହସରେ ସେ ଅସିଥିଲା
ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ନତେଇ ? କେଡ଼େ ଅନ୍ୟାୟ ଅନାଦି କଥା ! ଲୋକେ ଜାଣିଲେ କଣ
କହିବେ ? ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଛି ଛି କରବେ ।

ବରଜାକୁ ହଲେଇ ଉଠେଇଲା ମୁଛି । ବରଜା ଉଠି ଠିଆ ହେଲା ।
ମୁଛିର ଗାଗ-ତରଟା ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିକୁ ଅନେଇଁ କହିଲା, ନେବି ଲୋ ତତେ
ଆଉ ଗୋଟେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା କର । ଛନ୍ଦଟା ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ପୋଷିବାକୁ ମୋର ଭୂମି-ବାଡ଼ି
ଅଛି । ମୋର ଏ ଧାଙ୍ଗଡ଼ାଟା ଭଲ ନୁହେଁ । କାମକୁ ପାରୁନାହିଁ । ମଦ ପାଣି
ପିଇ ଖାଲି ଶୋଉଛି । ହରୁ ନା ମୁଛି ମୋର ଦୁଗାଥ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ?

ମୁଛି ରକ୍ତ-ଗୁଡ଼ିଲ ଗୌବେଇଲା । ଗରେଇ ତାର ସବାଙ୍ଗ ଥର ଉଠିଲା ।
କଳଘର ହିଅ ସେ । ଲଜ ସରମ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଦେହ ତାଙ୍କର ନଙ୍ଗଲା,
ଉଲ୍ଲୁକ୍ତ ପୌବନା । ଅଶ୍ଳା ତଳକୁ ବେଡ଼ା ହୋଇଛି ଖଣ୍ଡେ ଚନ୍ଦ୍ରଦାଢ଼ିଆ ମୋଟା
ତମ୍ବ-ଗୁଣା କବଟା । ଭାବିଲା ବଡ଼ ପାଟିକର ତାଳିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଠେଇବ, ଏ
କୁକୁରଟାକୁ ଧରେଇ ଦବ । ତାର କଣ ଥାଏ ? ସେ ତ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା । କେହି ତାର
ଦୋଷ ଦେବେ ନାହିଁ । ବରଜାର ହେବ ସବୁ ଦୋଷ । ଜାତିରୁ ତାକୁ ଅଟକ
କରବେ । ହେଉଛନ୍ତି ନେବେ ।

ବରଜା କହିଲା ତୁ ଗାଗ ନା ମୁଛି । ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ାଟାକୁ ମୁଁ ତଡ଼ି ଦେବି,
ଆଉ ତତେ ନେବି ଘରକୁ ।

ବରଜା ପଲେଇଲା । ମୁଛି କାହାକୁ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ବରଜାକୁ ସେ
ଆଉ କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ । ଠକି ଦେଇ ସେ ପଲେଇଲା । କହିବ କି ତାର
ନାମଟା ? ମରୁ ସେ ଠକ । ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଦେଇ ହଇରାଣ ହଉ । ଖସିପ ଲୋକଟା ।
ଭିନି ଜଣକୁ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ସେ ଦେଲଣି । ଆହୁର ଦେଉ । ଜମି ବିକୁ । ପୁତ୍ର ବିକୁ ।

ସରୁ ପୁଣି ପଚାରିଲା କହିବୁ ନାହିଁ ?

ମୁଛି ଭୁନି ଭୁନି କହିଲା ବରଜା ।

ଏ, ପୁଣି ସେଇ ବରଜା ?

ମୁଛି ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ସରୁ ପାଖରେ ରହିଲା ନାହିଁ । ଛୁଟି ପଲେଇଲା
ଘର ଭିତରକୁ ।

ବାଲିଗୁଡ଼ା ମାଲ ଭିତରର କଳି-ଲଳନା । ସେ କି ଜାଣେ ବାହାର
ଦୁନିଆଁର ସର୍ୟତାର କଥା ! ତାର ସର୍ୟତା, ଭଲମନ୍ଦ ଜ୍ଞାନ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର । ଦୁଏତ
ମଣିଷ ଜାତିର ସୃଷ୍ଟି କାଳରୁ ସେ ସେମିତି ଗଡ଼ି ଆସୁଛି । ସର୍ୟତା ଯେ ଆଭରଣରେ
ଥାଏ ଏ କଥା ସେ ମୋଟେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଦେହର ସବୁ ଅଙ୍ଗ ସମାନ

ଦରକାରୀ । ଯିଏ ଯାହାର କର୍ମ କରନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗରେ ଲକ୍ଷା ଥାଏ ଅଥଚ ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗରେ ନ ଥାଏ, ଏପରି ଧାରଣା ତାର କେବେ ହୋଇନାହିଁ ।

ଲଜ ପଦାର୍ଥଟା କଣ ସେ ବୁଝେ ନାହିଁ । ଅଧୁନକ ସତ୍ୟତାର ଅଲୋକ ଯେତେକ ପଶୁଛି ତା ମନରେ, ସେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ତାର ପରାଧୀନତା ପୁଣି ଅଭାବ । ଭଦ୍ର-ସମାଜର ଆବୃତଦେହ ଭଦ୍ରଲୋକକୁ ଡରି ସେ ଶୁଦ୍ଧରେ ପକାଏ କେବକାଳର ସାଇତା ଲୁଗାରୁ ଖଣ୍ଡେ । ଲଜ ଦୂର କରିବାକୁ ନୁହେଁ ତ, ସତ୍ୟ-ସମାଜର ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମାକୁ ଡରିହରି । ଭଦ୍ରଲୋକ ଗୁଲିଗଲେ ଅନାବଶ୍ୟକ ବସନ ଖଣ୍ଡି ରଖିଦେ । ଆଗରେ ବାପ, ଭାଇ, ସ୍ବାମୀ, ଗ୍ରାମଲୋକ । ଲଜର ଧାରଣା ତା ମନରେ ଜଳି ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ବଲବଲ କରି ଅନାଏ । ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମାନ ଆଖିରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି, ଆଖି ଫେରନ୍ତି । ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଆଖି । ନିଭଦନିଆଁ ଆଖି । ସରଳ, ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ।

ସତ୍ୟ ଦୁନିଆଁ ! ବସନ-ବିହୀନେ ଅସତ୍ୟ ସେ କଳ୍ପ-ଲଳନା ! ଅଦମ-କାଳର ପ୍ରଥା ତାର ଅଛି । ଯେଉଁ ଗ୍ରାମରେ ତାର ଜନ୍ମ, ସେ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ତାର ନଜର ଲୋକ, କୁଟୁମ୍ବର ଲୋକ । ବାପ, ଦାଦି, ଭାଇ, ସମସ୍ତେ । ସେ ଗାଁରେ କେହି ତାକୁ ବିବାହ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଲଳସାରସ ଆଖିରେ କେହି ତାର ହାତ ଧରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ପବନ ସମ୍ବଳ । ସେଠି ଅନାଗୁର ନାହିଁ । ତଥାପି ବୟସ ହେଲେ କଳ୍ପ ହିଁଥ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଘରେ ଶୁଏ । ସବୁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଏକାଠି ଶୁଅନ୍ତି । ଗାଁର ରୁଢ଼ୀଲୋକେ ପାଖରେ ଶୁଅନ୍ତି ।

କଳ୍ପ ହିଁଥର ଚରଣ ସ୍ପର୍ଶ । ଅସତ୍ୟ ସେ ? ସ୍ବାମୀ ଆଗରେ ଗତ ଜୀବନର ଘଟଣା ସେ ଗୋପନ ରଖେ ନାହିଁ, ହୁଏତ ଟିକିଏ ଫକୋତ ଅସେ । ନିଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଲଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଗତ-ଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଥ-ଆଶାର ସ୍ମୃତି ପାଇଁ । କାରଣ ସେ ଯାହା କରେ, କରେ ବିବାହ ଆଶାରେ । ସ୍ବାମୀ ଆଗରେ ସ୍ବାକାର କଲେ ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ ଜାଣିବେ । କେହି ମୁଞ୍ଚିକୁ ଛିପ୍ପକର କରିବେ ନାହିଁ । ମୁଞ୍ଚି ନାମରେ ଦାଣ୍ଡ-ହାଟ-ଘାଟରେ ଅପବାଦର ନାଗରା ବାଜିବ ନାହିଁ । ଶାଶୁ, ନଣନ୍ଦ, ଜା, ମା, ଖୁଡ଼େଇ, ଭଉଣୀ କେହି ତାକୁ ଘୃଣା ତମ୍ବୁରେ ରୁହିଁବେ ନାହିଁ । ମୁଞ୍ଚି ଚରଦନ ମୁଞ୍ଚି ।

ସ୍ଥଳନ ପାଇଁ ଜାତି ଅଟକ ହେବ ନାହିଁ ମୁଞ୍ଚି । ଚରଣର ସ୍ଥଳନ ତ ନୁହେଁ ବାଦଲ କଳ୍ପ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଣୟ । ବିବାହ ବଳନର ପୂର୍ବ-ରାଗ । କଳ୍ପଲଳନା ପତିତା ହୁଏ ନା । ପରପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମ କଲେ କଳ୍ପହିଁଥର ଦୋଷ ଧରା ହୁଏନା । ଦୋଷ ପୁରୁଷର । ପୁରୁଷ ସବୁବେଳେ ଦୋଷୀ । ମୁଞ୍ଚିର ସଙ୍ଗତ—ବିବାହ ପରେ ଯେତେଦିନ ଯାଏ ସେ ସର୍ବକୁଳର ପତ୍ନୀ ହୋଇ ରହିଥିବ, ସେ ଥିବ ସ୍ବାମୀର ଅନୁରକ୍ତା । ପରପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ମିଶିବ ନାହିଁ ।

ଯଦି ପୁଣି ସେ ମିଶେ ? ପୁଣି ଯଦି ବାଦଲ କଳ କି ବବାହୃତ ବରଜା କଳ ସଙ୍ଗେ ସେ ଗୋପନରେ ପ୍ରଣୟ କରେ ? ହଁ, ସର୍ବୁ କଳର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ସେ । ସର୍ବୁ ପ୍ରତି ତାର ଅନୁରକ୍ତ ନିଷ୍ଠୟ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଗୋପନ ପ୍ରଣୟ କଥା ଫୁଟି ବାହାରିବ ପଦାକୁ । ସେ ନିନ୍ଦା ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେବ ନାହିଁ । ସବୁଥିପାଇଁ ତାର ପ୍ରଣୟୀ ଦାୟୀ । କଳ ସମାଜ ଅଗରେ ଦୋଷୀ ହୋଇ ସେ ଠିଆ ହେବ । ଜାତିଆଣ ପାଇଁ, ମାନ ପାଇଁ ସେ ଦେବ ଜୋରମାନା— ପ୍ରଞ୍ଜୁ । ସମାଜ ତାକୁ ସମା କରବ, ଘଟଣାଟା ଦ୍ଵୟ ତ ମନରୁ ପାଶୋର ଯିବ ।

ମୁଞ୍ଚି ପୁଣି ସୁଖରେ ବଢ଼ିବ ସଂସାର । ଅଜାତ କଥାକୁ କେହି କେବେ ଖୋଲି ତାଡ଼ି ପରୁରବେ ନାହିଁ । ଅଜାତ ଅଜାତରେ ହିଁ ଛୁପିଯିବ । କାରଣ ମୁଞ୍ଚିର ସ୍ଵାଧୀନତା ଅଛି । ଢିନଟା କି ପାଞ୍ଜିଟା ପିଲର ଜନନୀ ହେଲା ପରେ ମଧ୍ୟ କଳ-ଲଳନା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ବରଣ କରିପାରେ । ନୂଆଗେରସ୍ତ କେବଳ ପୁରୁଣା-ସ୍ଵାମୀକୁ ଗଣିଧନ (ଫୋତୁକ ଟଙ୍କା) ଫେରସ୍ତ ଦେବ । ବେଶ୍, ସେଢ଼ିକିରେ ସମ୍ବଳ ଛୁଣିଗଲା । ପିଲା ପିଲଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଞ୍ଚି-ଜାତିର ଦାୟିତ୍ଵ ନାହିଁ । ପିଲା ଝିନା ପେଟରେ ସେ ଧରିଥିଲା, ପୁଣି ସଂସାରକୁ ଆଣିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପିଲର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ତାର ଅଧିକାର କେବଳ ତାର ବାପ !

କଳଲଳନା ମୁକ୍ତ, ଅବକଳ ତାର ଆରୁରଣସ୍ଥାନ ଅଙ୍ଗ ପରି । ପୁଣି ସେ ସ୍ଵାଧୀନ ଠିକ୍ ତାର ଗତି ପରି !

ସର୍ବରୁ ଘରଣୀ ହେଲେ ବି ମୁଞ୍ଚି ମୁକ୍ତ ସ୍ଵାଧୀନ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ମୁକ୍ତ-କଣ୍ଠରେ ନିର୍ଭୟରେ ସ୍ଵାମୀ ଅଗରେ ପ୍ରକାଶ କଲା ତାର ଅଜାତ କଥା, ଦୁଃଖରେ ନୁହେଁ କି ଆନନ୍ଦରେ ନୁହେଁ—ସାଧାରଣ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପରି । ଆଉ ସର୍ବୁ କେଡ଼େ ଖସିରେ ମୁଞ୍ଚିର ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁ ଆସିଲା ଘର ଭିତରକୁ । ମୁଞ୍ଚିକୁ ଆଦର କଲା ସେ, ମୁଞ୍ଚି ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ଭଲ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ । ଶେଷକୁ କହିଲା ତ ଦୁଇଟା ନାମ ! ଦୁଇଟା ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଆଦାୟ ହେବ । ରାତି ପାଦୁ ତ ! ଦୁଇଟା ପ୍ରଞ୍ଜୁ । ଦୁଇଟା ପ୍ରଞ୍ଜୁ । ମୁଞ୍ଚି ତାର ଭଲ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ।

ଅରଦନ ସକାଳେ—ସର୍ବୁ ସମ୍ବାଦଟା ଜଣାଇ ଦେଲା ତାର ଗ୍ରାମ ଲୋକଙ୍କୁ । ପଞ୍ଚାଏତ ବସିଲା । ଗାଁ ଲୋକେ ରୁହିଲେ ସର୍ବୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଆଦାୟ କରିବ । ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଉପରେ ସର୍ବୁର କି ଅଧିକାର ? ଆଦାୟ କରିବ ସେ, ଗ୍ରାମ ଲୋକେ ଭୋଜି କରି ଖାଇବେ । ଗାଁ ବୋହୁ ମୁଞ୍ଚିର ମାନ ପାଇଁ କରିବେ ଗାଁର ବାଦଲ କଳ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଦେବ । ଭୋଜି କରି ଖାଇଦେଲେ, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ପେଟରେ ମାଂସ ଓ ମଦ ପଶିଲେ ମୁଞ୍ଚିର ମାନ ଫେରି ଆସିବ ।

ଉଠିଲେ ଗାଁ ଲୋକେ । ସର୍ବୁ ବି ଉଠିଲା । ପ୍ରଥାନ୍ତସାରେ କାଳରେ ପକାଇଲା ଛାଣିଆ । ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଲା ସର୍ବୁ । ପଛେ ପଛେ କେତେଜଣ

ଗ୍ରାମବାସୀ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଲେଣି ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ । ସର୍ବୁ ଓ ତାର ଗ୍ରାମ ଲୋକେ କରଙ୍ଗା ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । କରଙ୍ଗାର ଲୋକେ ପର ଗାଁର ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି କଥାଟା କଣ ଅନୁମାନ କରି ନେଲେଣି । କିନ୍ତୁ କିଏ ସେ କୁକୁର ? ପର ହୁଏ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଣୟ କରି ପ୍ରତି ଦେଇ ଆସିଲା ? ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ କରି ଘରକୁ ଆଣିଲା ନାହିଁ ? ଏଇ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ସବୁଙ୍କ ମନରେ ଜାଗିଲା ।

ସର୍ବୁ ଗୁଲିଲା ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ । ପଛରେ ତାର ଗାଁ ଲୋକେ । କରଙ୍ଗା ଗ୍ରାମର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଘରୁ ବାହାର ଘର ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖୁଛନ୍ତି—କାହା ଘର ଆଗରେ ସର୍ବୁ ଠିଆ ହେବ ଓ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ମାଗିବ । ସମସ୍ତେ କୁତୂହଳ । ସର୍ବୁ ଠିଆ ହେଲା ବାଦଲ କଳ ଘର ଆଗରେ । ବାଦଲ ଆଉ ତାର ବାପ ମା ଘର ଆଗରେ ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସର୍ବୁ ଟାଙ୍ଗିଆ ଟେକିଲା ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ, ବାଦଲର ଦାଣ୍ଡ ଖୁଣ୍ଟରେ ଟେକି ଦାଣ୍ଡିଲା । ପୁଣି ଟାଙ୍ଗିଆ ଟେକିଲା, ତାର ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଦାଣ୍ଡିଲା ଆହୁରି ଟେକି । ଟାଙ୍ଗିଆ ଉଠେଇ କାନରେ ଥୋଇଲା । ଭୂଣ୍ଡ ଖୋଲିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ଗାଁ ଲୋକେ ବାଦଲ କଳ ଘର ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ । ସମସ୍ତେ ଚାହିଁଲେ ବାଦଲଟା କୁକୁର ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ବାଦଲ ତ ଭଲ ପିଲା । ଆଜିଯାଏ ବାହା ହୋଇ ନାହିଁ । ତେବେ ଯାହା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଣୟ କଲା ତାକୁ ସ୍ତ୍ରୀ କରି ଘରକୁ ନ ଆଣିଲା କାହିଁକି ? ବାଦଲର ବାପ ମା ତା ମୁହଁକୁ ବରକ୍ଷିଆ ଆଖିରେ ଗୁହଁଲେ ।

ସର୍ବୁ କହିଲା ବାଦଲକୁ । ଆରେ ହେ, ଦେ ମୋର ମାନ, ଦେ ମୋର ପ୍ରଞ୍ଜୁ । ନୋହିଲେ—

ବାଦଲ ପଚାରିଲା, କିଏ ତୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀରେ ?

ମୁଣ୍ଡି—

ବାଦଲର ବାପ ତମକି ଉଠିଲା, ତାର ମା ବି । ବାଦଲର କି ଦୋଷ ? ମୁଣ୍ଡି କୁ ବାହା ହେବାକୁ ସେ ତ କହିଥିଲା । ଗଣ୍ଡିପୁନା ମାଗିଥିଲା । ବାପ ମନା କଲାରୁ ସମ୍ଭବ ଭାଙ୍ଗିଲା । ବାଦଲକୁ ସେ କରନ୍ତି କୁକୁର । ବାଦଲ ଭଲ ପିଲା । ସେ କାହିଁକି ପର ହୁଏକୁ ଠକିଲା, କାହିଁକି ସେ ପର ହୁଏର ମାନ ସଙ୍ଗେ ବିନା କାରଣରେ ଖେଳନ୍ତା ? ସୁଅର ମନ ଯେଉଁଠି ପାଇଥିଲା ସେଇଠି ବାହା କରିବା ପ୍ରଥା । ବୁଢ଼ୀର ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି ସେ ନୟମ ଭାଙ୍ଗିଲା । ମୁଣ୍ଡିର ମାନ—ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଦେବାକୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ।

ବାଦଲ କହିଲା ବାପକୁ, ଦେ ବାପ ପ୍ରଞ୍ଜୁ—ସର୍ବୁର ମାନ ।

ସର୍ବୁ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ନେଲା ପନ୍ଦର ଟଙ୍କା । ମନ ଆନନ୍ଦରେ ସେ ଓ ତାର ଗାଁ ଲୋକେ ଫେରିଲେ । ସେମାନେ ଗାଁ ବୋହୂର ମାନ ଫେରସ୍ତ ପାଇଛନ୍ତି, ଆଜି

ଗଡ଼ କଲ ଫେରିଛନ୍ତି । ଭଲ ଶ୍ରେଣୀ ଦେବ । ମୁଁ ଭାବି ଭଲ ଧାଙ୍ଗଠୀ । ସେ ତାର ମାନ ଫେରେଇ ଆଣିଛି । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ତାର ସମ୍ମାନ ବଢ଼ିଛି ।

କରୁଣା ଗାଁର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ନଜ ନଜ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ନୂଆ କଥା ତ କିଛି ନାହିଁ । ନିଜ ଦିନିଆଁ । ବାଦଲ କମି ପର ଝିଅର ମାନ ଫେରେଇ ଦେଇଛି, ଓଜର ଆପଣ କର ନାହିଁ । ପଦେ କଥାରେ ସେ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଦେଇଛି । ସେ କୁକୁର ନୁହେଁ, ସେ ଭଲ ପିଲା । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ତାର ବି ବଢ଼ିଛି ସମ୍ମାନ । ଗାଁର ସେ ଟେକ ରଖିଛି । ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଦେଇଛି । କରୁଣାକୁ ଧାରୁଆ କରି ରଖିନାହିଁ ?

ସାଇକା ଗାଁର ବିରଜା କମି । ତା ଘରକୁ ବି ସବୁରୁ ଆଉ ତାର ଗାଁ ଲୋକେ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିଲା ତାର ସାନ ଭାଇ ସରତ । ବିରଜା ସବୁକୁ ଫାଙ୍କି ଦେଲା । କହିଲା, ଜାଣେ ନାହିଁରେ ତୋର ଧାଙ୍ଗଠୀ ମୁଁ କି । ମୋର ନଜର ଧାଙ୍ଗଠୀ ତ ଅଛି । ମୁଁ କାହିଁକି କାହାକୁ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଦେବି ।

ସରତ ଗୁହଁଲା ବିରଜାର ଧାଙ୍ଗଠୀକୁ ! ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ସେ ବଲବଲ କରି ଅନେଇଛି । କାଖରେ ତାର ଢଳି ବରଷର ପୁଅ । ସେ ଭାବୁଛି ତା ବରର କଥା । କେତେ ଅବଶ୍ୟାସୀ ? ବାହା ହେଇ ମଧ୍ୟ ପର ଝିଅ ସଙ୍ଗେ ମିଶୁଛି । କୁକୁର ପରି ସ୍ୱଭାବ । କେବେ ପୁଣି କେଉଁଠୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଣିବ । ଗଣ୍ଡିଧନ ଦେଇ ଦେଲେ ପାଇଟି ସରଲା । ସେ କାହିଁକି ତେବେ ରହିବ ବିରଜା ଘରେ ? ଢଳି ବର୍ଷର ପିଲାଟା ତ ! ବିରଜା ତାକୁ ରଖୁ କି କଣ କରୁ ତାର କି ଥାଏ । ସେ ଗୁଲିଯିବ ଆଉ କାହା ସଙ୍ଗରେ ।

ସବୁରୁ ଭାଇ ସରତ ତାର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା । ପାହାଡ଼ ତଳ ଝରଣା ପାଖେ ଦିନେ ସେ ତାକୁ କଣେଇ କରି ଅନେଇ ଥିଲା, ଆଉ କଣ କହିବ କହିବ ହେଉଥିଲା । ଦି ଗାଁର ଲୋକେ ବିରଜା ଘର ଆଗରେ ଜମା ହେଉଛନ୍ତି । ବିରଜାର ଗୁଣ ଅଲୋ ବହୁତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋତର ! ତଥାପି କେହି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ସବୁ ଓ ତାର ଗାଁ ଲୋକେ ଫେରିଲେ ।

ଅପମାନ !

ଗାଁରେ ବସିଲା ପଞ୍ଚାୟତ । ଝିର ହେଲା ଗମାଙ୍ଗ ପାଖରେ ଫେରାଦ ହେବ । ଗମାଙ୍ଗ—କମି । ପାଞ୍ଚ ଗାଁର ନାୟକ—ମାଲିକ । ସେ ସବୁରୁ ଆଉ ତାର ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ମାନ ଫେରାଇ ଦେବ ।

ଗମାଙ୍ଗ ଆଗରେ ଗାଁ ଲୋକେ ଓ ସବୁରୁ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ବିରଜା ବି ଆସିଛି । ତା ଗାଁ ଲୋକେ ବି ଆସିଛନ୍ତି । ସବୁରୁ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଛି ମୁଁ ।

କାହ୍ନୁତରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗମାଙ୍ଗର ଆଦେଶରେ—ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଁ ହାତ ବଢ଼େଇ ଦେଖେଇ ଦେଲୁ । କହିଲୁ ଏଇ ବରଜା ! ଏଇ— । ଅନ୍ଧାର ରାତି—

ମୁଞ୍ଚର କଥା ଗମାଙ୍ଗ ଶୁଣିଲା, ପୁଣି ଶୁଣିଲେ ଦୁଇ ଗାଁର ଲୋକେ । ବରଜା ବି ଭୁନ ହୋଇ ଶୁଣିଲା । ସେ ଦୋଷ କରନ୍ତି । ମୁଞ୍ଚ ସବୁ କଥା କହିଗଲା । ପାଙ୍କ ଦେବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଗମାଙ୍ଗର ଆଦେଶ ନ ମାନିଲେ, ଭଲ ମଣିଷ ପରି ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଶଶି ନ ଦେଲେ ସର୍ବୁ କୋର୍ଟକୁ ଯିବ । ତାର ସ୍ତ୍ରୀର ମାନ ପାଇ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଆଦାୟ କରିବାକୁ କେଶ୍ କରି ଲାଭ କରି ?

ବରଜା ଗମାଙ୍ଗ ଆଗରେ ସର୍ବୁକୁ ପ୍ରଞ୍ଜୁ ଟଙ୍କା ଗଣି ଦେଲା । ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ସେ ହେଲା କୁକୁର । ସର୍ବୁ ଓ ତାର ଗାଁ ଲୋକେ ଗର୍ବରେ ଅନନ୍ଦରେ କୁହାଟ ମାରି ଫେରିଲେ ଗାକୁ । ଆଗରେ ଚାଲିଛୁ ମୁଞ୍ଚି । ସେ ତାର ମାନ ଫେରି ପାଇଛି । ଗାଁ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ପାଇଛନ୍ତି । ସେଇଦିନ ଗାଁରେ ହେଲା ବଡ଼ ଶ୍ରେଣ୍ଡି ।

ବରଜା ଫେରିଲା ହେଲେ ଘର ମୁକୁଲା । ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ପଲେଇଛି । ଦିନେ ଏପରି ହେବ ବୋଲି ସେ ଡରୁଥିଲା । ଗାଁ ଲୋକ ବି ସେଇଆ ଅନୁମାନ କରିଥିଲେ । ଖୋଜା ଚାଲିଲା । ସାତ ଦିନ ପରେ ଖବର ପାଇ ବରଜା ଠାବ କଲା ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀକୁ ସେରନ୍‌ଗୁଡ଼ାରେ । ସେରନ୍‌ଗୁଡ଼ାରେ ପୁଣି ସର୍ବୁ କମିର ଘରେ । ସର୍ବୁର ସାନଭାଇ ସଇତୁ ତାକୁ ଘରେ ରଖିଛି । ବରଜାର ଢିନ ବର୍ଷର ପୁଅ ବି ସେଇଠି ଅଛି ।

ବରଜା ତାର ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ସେରନ୍‌ଗୁଡ଼ା ଗଲା, ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀକୁ ଡାକିଲା । ଟାଙ୍ଗି ଟେକିଲା । ସରକ ଆଗରେ ଯିବ ଦିନେ ଥିଲା ତାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ସେ ଦେଲା ଜବାବ—ଯିବି ନାହିଁରେ ତୋର ଘରକୁ । ତୁ କୁକୁରଟା । ନେଇ ଯା ତୋର ପିଲା ।

ସଇତୁ ଟାଙ୍ଗି ଟେକି ଧାଇଁଲା ବରଜା ପାଖକୁ । କହିଲା, ସେ ତ ଯିବି ନାହିଁ କହୁଛି, କେମିତି ନରୁ ଦେଖିବି । ନରୁ ତ ତୋର ଗଣ୍ଠିଧନ ? ପଞ୍ଚାଏତ ବସା । ହମାବ କରି ନେଇ ଯା । ସେ ମୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ହେଲାଣି । ଗଣ୍ଠି ଧନରେ ତୋର ଅଧିକାର—ତାଠି ନାହିଁ ।

ବରଜା ଟାଙ୍ଗି ନୋଇଁଲା । ସଇତୁ ବି ।

ବରଜା କହିଲା, ପିଲାଟାକୁ କେମିତି ବଢ଼େଇବି ଲୋ ? ହେ ସଇତୁ, ଗଣ୍ଠିଧନ ନ ଦେ ପଛେ ତାର ମା ତୋର ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ତାକୁ ପାଢ଼ୁ । ବଡ଼ ହୋଇ-ଗଲେ ମୁଁ ନେଇଯିବି ।

ସରତୁ ଗୁହଁଲ ତାର ବୁଢ଼ା ବାପକୁ । ବୁଢ଼ା ମୁଣ୍ଡ ହଲଇ ନାହିଁ କଲ ।
କହଲ, ପର ପିଲା ଏ ଗାଁରେ ରହବ ନାହିଁ । ନେଇଯା ତୋର ଶଶୁ ଧନ
ବରଜା, ନେଇ ପଲା ତୋର ପିଲାକୁ ।

ସାଇକା ଗାଁର ବୁଢ଼ା ନାୟକ କହଲ ତାର ବୁଢ଼ୀକୁ—ଆଣଲେ ଆମର
ପିଲାକୁ । ଏତେ ପିଲାଙ୍କର ମା ମୋ ଗାଁରେ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଉ ଗୋଟାଏ
ପିଲାକୁ ମଣିଷ କରିପାରିବେ ।

ବୁଢ଼ୀ ପିଲାଙ୍କ ଦ୍ଵାତ ଧରିଲ ।

ବିଜ୍ଞାନର ବିଜୟ

ସାନଖେମଣ୍ଡି ଜମିଦାରୀର ରାଜଧାନୀ (?) ପୁରୀମାର ଗାଁଠାରୁ ଛଅ ମାଇଲ
ଦୂରରେ ମୁହାଣ ମାଲର ମୁହଁରେ ସିଂହନାଥ ପାହାଡ଼ ଆଗକୁ ପଛକୁ ଆହୁର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ବଡ଼ ଅନେକ ପାହାଡ଼ ଅଛି । ସେଇ ସବୁ ପାହାଡ଼ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ
ଯେଉଁ ଶୁଭ୍ରାଟି ଲେହାଗୋଡ଼ି ବାଟେ ମୁହାଣ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଛି ତାର ଉଠାଣିରେ
ବା ପାଖେ ତପ୍ରପାଣି ଝର । ସମୁଦ୍ର ପତ୍ତନରୁ ପ୍ରାୟ ଅଠଶହ ଫୁଟ ଉପରେ ।
ଝରଟି ପଥର ତଳୁ ବାହାରିଛି । ଉତ୍ତର ୧୦୮ ଡିଗ୍ରୀ (ପାରନ୍ତୁଟ) ।
ଗଳକଗ୍ୟାସ୍ ବୁଦ୍‌ବୁଦ୍ ସବୁବେଳେ ବାହାରିଛି । ଝରଣାର ଗୁର ପାଖେ ପକ୍କା
ବଳ ବାଲି କୁଣ୍ଡ କର ହୋଇଛି । କୁଣ୍ଡର ଗୁରପାଖେ ପକ୍କା ଗୁମ୍ଫା । ପ୍ରଥମ
କୁଣ୍ଡର ନଳା ବାଟେ ତତଲା ପାଣି ଦ୍ଵିତୀୟ କୁଣ୍ଡରେ ପଶୁଛି, ଦ୍ଵିତୀୟରୁ ପୁଣି
ପଶୁଛି ତୃତୀୟ କୁଣ୍ଡରେ । ତୃତୀୟ କୁଣ୍ଡର ନଳା ବାଟେ ବଳକା ପାଣି ଗଡ଼
ଯାଉଛି କେତେ ତଳକୁ ।

ସେଇଠି, ସେଇ ଗୁମ୍ଫା ଉପରେ—ସମୟ ଅପରାହ୍ଣ ପାଞ୍ଚଟା । ସୂର୍ଯ୍ୟ
କେଉଁ ଦୂର ପାହାଡ଼ର ପଛ ପାଖେ ଲୁଚି ଗଲେଣି । ଆଲୁଅ ଅଛି । ତପ୍ରପାଣି
କୁଣ୍ଡ ଉପର ପକ୍କା ଗୁମ୍ଫାର ଗୋଟିଏ କଡ଼ରେ ଭିଜି ଜଣ ଟୋକା ବସି ଗଲ
କରୁଛନ୍ତି । କୁଣ୍ଡ ପାଖକୁ ଦଶହାତ ଗୁଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ପଥର ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି ଦୁଇଟା
ବୟସ୍କା ହିଅ । ସେମାନେ ବି ଗଲ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଦ୍ଵିତୀୟ କୁଣ୍ଡ ପାଖରେ
ଜଣେ ବୟସ୍କ ବାବାଜୀ ବସି ପାହାଡ଼ ଆଡ଼କୁ ବଲ୍‌ବଲ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ବଡ଼ ବଡ଼
ନିଶ ଦାଡ଼ି, ମୁଣ୍ଡରେ ଜଟା ।

ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅକର୍ମଣ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ କେଉଁ ଅନାଦି କାଳରୁ ଯେଉଁଠି
ସେଇଠି ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ପାଣି ପବନ ଖରା ବର୍ଷା ଗଛ-ଲତା

କାହ୍ନୁ ନରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପଶୁ ପୁଣି ଉପାଦିଆ ମଣିଷ ତାଙ୍କର ପିଠି ଉପରେ ନାଚ କୁଦି ଯାଇଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି ସେମିତି । କେତେ ବିଦେଶୀ ସର୍ୟ୍ୟ ଅସର୍ୟ୍ୟ, କେତେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେଇ ତପ୍ରପାଣିର ତତଲ ଝର ଦେଖିବାକୁ ବା ପୂଜା କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ଯାଇଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏଇ ଅକମ୍ପିତାଗୁଡ଼ିକୁ କେହି କେବେ ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ସେମିତି ପିଠି ଦେଖେଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଦ୍ଵିପଦ ଦୁନିଆର ପ୍ରଗତି କଥା ଭାବୁଛନ୍ତି ।

ଅଗନ୍ତୁକ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ଅତି ଆଧୁନିକ । କଟଲଜ ଗ୍ରହ । ଗୀଷ୍ମ ଛୁଟିରେ ତପ୍ରପାଣି ସମ୍ବଳରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଗ୍ରହ । ପୁଅ ଭିନୋଟି ବିଜ୍ଞାନବେତ୍ତ । ଜଣେ କେମିଷ୍ଟ୍ରି, ଜଣେ ଫିଜିକସ୍ ଓ ଆଉ ଜଣକ ବୋଟାନିର ଗ୍ରହ । ହିଅ ଦର୍ଢ଼ିଆ ଆର୍ଟ ବା କଳା ବିଦ୍ୟାରତା । ଜଣେ ଇତିହାସ ଓ ଆରକ ଫିଲୋସଫିର ଗ୍ରହୀ । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ରତ୍ନ ଏ ପାଣ୍ଡୋଟି ବନ୍ଧୁ । ମଣିଷ ଜାତିର ମଙ୍ଗଳ କରିବା ଏମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶ । ଶାନ୍ତିକ ତପ୍ରପାଣି ବଙ୍ଗଳାରେ ରହି ସକାଳୁ ଫେରିଯିବେ ।

ଗଲ୍ଫ ଗୁଲିଛି—କେମିଷ୍ଟ୍ରି ପଣ୍ଡିତ ମୋହନ କହୁଲ, ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥା । ରେଙ୍ଗୁନର ବିଖ୍ୟାତ ସ୍ଵାସାୟନିକ ଚୌ ଡ଼ୌ ପୌ ଚବିଶ ବର୍ଷ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପତ୍ତଗ୍ରମ କରି ଯେଉଁ ଲବଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ତାର ଗୁଣ ଦେଉଛି, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେନ୍ ଜିରରେ ଥୋଇଲେ ମଣିଷକୁ ସାତଦିନ ଯାଏ ଆଉ ଭୋକ ଶୋଷ ଦେବ ନାହିଁ । ସାତ ଦିନ ପରେ ଆହୁର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେନ୍ ଜିରରେ ଥୋଇଲେ ପୁଣି ସାତ ଦିନ—

ଇତିହାସ-ପଣ୍ଡିତା ମିରା ପରୁରଲ, ଭୋକ ଶୋଷ ସିନା କରେ ନାହିଁ, ମଣିଷ ଦୁର୍ଘଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବ । କ୍ଳାନ୍ତ ଦୁର୍ଘଳ ହେଲେ ଏପରି ଗୁରୋଟି ଗ୍ରେନ୍ ଖାଇଲା ପରେ ପଞ୍ଚମ ଗ୍ରେନ୍ ବେଳକୁ ତାର ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ନ ଥିବ ।

ମୋହନ କହୁଲ, ଆପଣ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଛନ୍ତି ମିରା ଦେବୀ । ମିଷ୍ଟର ପୌ ଏମିତି ସେମିତି ବୈଜ୍ଞାନିକ ନୁହନ୍ତି । ‘ଏ’ ଠାରୁ ‘ଜେଡ୍’ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଉଚ୍ଚାମିନ ସେ ଲବଣରେ ରଖିଛନ୍ତି । ମଣିଷ କୌଣସି କ୍ଳାନ୍ତ ବା ଦୁର୍ଘଳତା ଅନୁଭବ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା ପଦାର୍ଥଟାର ଏପରି ଗୁଣ ଅଛି ଯେ, ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେନ୍ ଜିରରେ ଥୋଇଲେ ସାତ ଦିନ ଯାଏ ଆପଣଙ୍କର ବୟସ ବଢ଼ିବ ନାହିଁ । ପ୍ରତି ସାତଦିନରେ ଗୋଟିଏ କରି ଗ୍ରେନ୍ ଖାଇଲେ ଆପଣଙ୍କର ବୟସ ଯାବତ୍ତତ୍କାଳିକ ଏକୋଇଶି ଟପିବ ନାହିଁ । ମିଷ୍ଟର ପୌ ପୂର୍ବ ସାତୋଟି ବର୍ଷ ସେହି ଲବଣ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । କୌଣସି ଅସୁବିଧା ତ ସେ ଭୋଗ କରି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଯଦି ହଠାତ୍ ପ୍ରେମ ଧରି ନ ଥାନ୍ତା କାର୍ଯ୍ୟଟା ଅଧା ରଖି ସେ ମରଥାନ୍ତେ କାହିଁକି ? ରୋଗ ଉପରେ କାହାର ଶାସନ ଅଛି ?

ମିଶ୍ର ଦେବୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ପୁରୀ ସାତବର୍ଷ ! ଧନ୍ୟ ମହାତ୍ମା ଯେ !
ଗୋଟିଏ ଲବଣ ଆବିଷ୍କାର କରି ଦୁନିଆର ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିଗଲା ।
ମିଶ୍ର ଦେବୀ ପ୍ରକାଶ କଲେ, ବିଚିତ୍ର ! ମହାତ୍ମା ଯେ ! ଯାହା କରି ପାଇଛନ୍ତି
ରାଜବାନଙ୍କର ବି ସେପରି କରିବାର ଶକ୍ତି ଅଛି କି ନାହିଁ । ଦେଖନ୍ତୁ, ଆଜି ଏଇ
ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଦୁନିଆର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଯେପରି ବଢ଼ି ଲାଗି, ଖାଦ୍ୟ-ସମସ୍ୟା
ଯାହା ହେଲାଣି, ଆଉ ଦଶ ପଶୁଶବ୍ଦ ପରେ କେମିତି କଷ୍ଟ ତଳନ୍ତା ? ଆମର
ଏଇ ଭାରତବର୍ଷ କଥା ଦେଖନ୍ତୁ, ୧୦୩ କୋଟି ଲୋକ !

ଫଳକ୍ଷପ୍ରେମୀ କରିମ୍ କହିଲେ, ମହାତ୍ମା ଯେଙ୍କର କୃପାରୁ ଦୁନିଆଁରେ
ଆଉ କେହି ହଲଲୁଲୁଳ ଧରିବେ ନାହିଁ କି ଫସଲ ଲାଗାଇବେ ନାହିଁ ।
ପୃଥିବୀର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା କେତେ ବଢ଼ୁଛି ଏଥର ବଢ଼ୁ । ସାରା ପୃଥିବୀରେ ହାତ
ଧରି ଧରି ହୋଇ ଯେତେ ଲୋକ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସେତେ
ହେଲେ ବି ଅଭାବ ରହିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋହନ ବାବୁ, ଲବଣଟା ମ୍ୟାନୁଫ୍ୟାକ୍ଚରର୍
ସ୍ତେଲରେ ଢିଆରି ହେଉଛି ନା ?

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ମୋହନ ବାବୁ କହିଲେ, ମିଶ୍ରର ଯେଙ୍କର
ଅକାଳ ବିୟୋଗ ସବୁ ମାଟି କରିଦେଲା । ସେ ଲବଣଟାକୁ ସମୁଦ୍ର ଜଳରୁ ଢିଆରି
କରୁଥିଲେ । ମଲ୍ଲବେଲ ତାଙ୍କ ଲବୋରେଟରରେ ମୋଟେ ଦୁଇ ସେର ମିଳିଲା ।
ଫର୍ମୁଲାଟା ମିଳିଛି । ଆମ କଲିଙ୍ଗ ସରକାର ପାଠ୍ୟ ଦୁକାର ଟଙ୍କା ଦେଇ ସେଥିରୁ
ମୋଟେ ଏକରୁ ଲବଣ ଆଣି ରାଜଧାନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ରସିକ କଲେଜରେ
ଭଣ୍ଡିଛନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜେ ରସିକ କରି ଦେଖିଲି ସେଥିରେ ଯେ-ନାମକ ଗୋଟିଏ ନୂଆ
ଶକ୍ତିଶାଳୀ ମେଟାଲର ସଲ୍ଟ ମିଶିଛି । ଯେ ଲେଖି ପାଇଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ଗଳ୍ପକ
ପ୍ରସବଣ ଥିବ ସେଇଠି ଏ ମେଟାଲ ସାଧାରଣତଃ ମିଳେ । ତେଣୁ ଆମର
ତପ୍ତପାଣିର ଜଳରୁ କିଛି ନେଇ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ଯଦି ମିଳେ—

ଆଗ୍ରହ ଆନନ୍ଦରେ ଝଲସି ଉଠିଲା ତାଙ୍କର ଆଖି । କଥା ଉପରେ ଲୋର
ଦେଇ ମୋହନ କହିଲେ, ଯଦି ମିଳେ, ଆଉନା କେତେ ତଳେ ଅଛି ! ତୁ ତୁମ୍ଭା
ବିଜୁଳି ଶକ୍ତି ପୁଡ଼ାମାରିରୁ ଆଣି ପାହାଡ଼ ଖୋଳିବା ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ ।
ସମ୍ବଲପୁର ଆନ୍ଧୋମିଶ୍ର କମ୍ପାନୀରୁ ଦୃଢ଼ ଗ୍ରେଟ ଗୁଳାରେ ଏ ସବୁ ପାହାଡ଼
ଓଲଟେଇ ଦେବା ଓ ଯେ ମେଟାଲ ବାହାର କରିବା । ତା ପରେ ଆଉ କିଛି
ଯେ-ଲବଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ ! ସେଇଠୁ ରସିକ କରିବା—ଯଦି ଥରଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେନ୍
କରିରେ ଥୋଇଲେ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ଆଉ ଖାଇବା ପିଇବା ଦରକାର ନ ପଡ଼ନ୍ତା
ତେବେ ସାବିତ୍ରୀବନ ମୁଁ ଲାଗିଯିବି ସେଇ ରସିକରେ ।

ବୋଟାନ-ନିପୁଣ ଜୋସେଫଙ୍କର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଲା । ସେ ଧୀର ସ୍ଥିର
ହୋଇ କହିଲେ, ଯାହା ତୁମେ କର ମଣିଷର ଦୁଃଖ ଯେ ସଲ୍ଟରେ ଦୂର ହୋଇ

କାନ୍ତ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ପାରିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଭାବୁଥିଲେ ଅଟମିକ ଶକ୍ତି ମଣିଷର କାମରେ ଲଗାଇ ପାରିଲେ ମଣିଷ ସମାଜ ସୁଖରେ ରହିବ । ହେଲା କି ? ସେଇ ଅଟମିକ-ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ବିଶାଳ-କଳିଙ୍ଗର ସବୁ ନଦୀ ଖୋଲା ହୋଇ ସମୁଦ୍ର କୂଳରୁ ଶହ ଶହ ମାଇଲ ଭିତର ଯାଏ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜାହାଜ ଯାତାୟାତର ସୁବିଧା କରାହେଲା । ସେଇ ଶକ୍ତିରେ ସମୁଦ୍ର ଖୋଲା ହେଲା । ଲୋକେ ବଣିଜ କଲେ । ଧନୀ ହେଲେ । ବଞ୍ଚିଲେ କି ? ରୋଗ ଗୁଡ଼ିକ ନାହିଁ ତ । ମଣିଷକୁ ଦୁଃଖ ଦେଲା, ଶେଷକୁ ଜୀବନ ନେଲା । ମଣିଷକୁ ଏ ଦୁଃଖରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଜାତୀୟ ବିଜ୍ଞାନୀ ଡାକିଲେ । ମହାତ୍ମା ପଟ୍ଟ-କର୍ଣ୍ଣ ଯେଉଁ ଔଷଧ ଆବିଷ୍କାର କରିଗଲେ ସେହିକି କେବଳ ଦୁନିଆଁର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଦୂର କରି ପାରିବ । ଔଷଧର ନାମ ରଖା ଯାଇଛି କର୍ଣ୍ଣ ପିଲ୍ । ଦେଖିଛ ଭଲ କେହି ?

ଦର୍ଶନ-ବିଦ୍ୟାରତା ଶ୍ରୀମତୀ ଶୋଭନା ବିପ୍ଳବୀ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, କର୍ଣ୍ଣ ପିଲ୍ ? ନାମଟା ଶୁଣିଲ ପରି ମନେ ହେଉଛି ତ ! ଓ, ମନେ ପଡ଼ିଲା, ମହାଶୟ କର୍ଣ୍ଣ ଯେଉଁ ସବୁ-ରୋଗ-ହାରକ ଔଷଧ ଆବିଷ୍କାର କରିଗଲେ ସେଇ କଥା କହୁଛ ନା ?

ଯୋଷେଫ୍ କହୁଲେ, ନିଶ୍ଚୟ । ଚିଲିଠାରୁ ଗ୍ରେଟ ହେବ ଗୋଟିଏ ପିଲ୍ । ଅରେ ଗଲିଲେ ଭିନବର୍ସ ଭିନମାସ ଭିନ ଦିନଯାଏ କୌଣସି ରୋଗ ବୋଲିବ ହେବ ନାହିଁ । ଧନ୍ୟ ସେ ମହାତ୍ମା ! ମଣିଷ ଜାତିର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ମୋଚନ କରିବାକୁ ସେ ପୂର୍ବ ପାଠିଏ ବର୍ଷ ଦିନ ରାତି ପରିଶ୍ରମ କରି କେବଳ ଶିଉଳିରୁ ସେ ବିଦ୍ୟ ପିଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ଏକ୍ସପେରିମେଣ୍ଟ ଆରମ୍ଭ କଲେ ତାଙ୍କର ବୁଢ଼ା କୁକୁରଟା ଉପରେ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସେଟା ଯବାନ ହୋଇଗଲା ।

ମିଶ୍ର ଦେବୀ ଅଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲେ, ତା ପରେ ? ଡକ୍ଟର କର୍ଣ୍ଣ ନିଜେ ଖାଇଲେ ନା ?

ଯୋଷେଫ୍ କହୁଲେ, ସେ ତ ବଡ଼ ମଜାର କଥା । ଡକ୍ଟର କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ତ ଅନେକ ଦିନୁ ମରି ଯାଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ । ସେ ମଧ୍ୟ କେବେଠୁ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ମରି ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର କୁଟୁମ୍ବ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ି ତାଙ୍କର ବୁଢ଼ୀ ବୋହୂ । ପରଶ ବର୍ଷର ନାତି ଅଭି ସତର ବର୍ଷର ନବବିବାହତା ନାତୁଣୀ ବୋହୂ । ନାତି ଇଞ୍ଜି ନିୟୁର ବିଦେଶରେ । କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ୮୩ ବର୍ଷ । ଗତ ସଞ୍ଜରେ ସେ ପିଲ୍ ଖାଇଥିଲେ । ଜୀବନ ଉପରେ, ମଣିଷ ଉପରେ ସେଇ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଏକ୍ସପେରିମେଣ୍ଟ । କାଲେ କଣ ଖରାପ ହେବ ବୋଲି ଦିନ ତମାମ ଲବୋରେଟରରେ ବସି ସାରା ଜୀବନ ପରିଶ୍ରମର ଫଳାଫଳ ନିଜ ହାତରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି । ସଞ୍ଜ ହେଲା । ବିଜୁଳି ବଜା ଜାଲି ବୁଢ଼ା ଲେଖିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ନାତୁଣୀ ବୋହୂ ବୁ ଧରି ପହଞ୍ଚିଲେ । ବୁଢ଼ାଙ୍କୁ ଗୃହ ଦେଇ ଖୁସି ହୋଇ

ବୁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଲେ । ଦୁଇ ଦୁଇ ପାଖକୁ ଯାଇ ପଛ ପଛେ ଅଖି ବୁଜି ଧରିଲେ ଡକ୍ଟରଙ୍କର । ଡକ୍ଟର ତମକ ପଡ଼ିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଲେ ପାଠିଏ ବର୍ଷର ସାଧନା ତାଙ୍କର ସଫଳ ହୋଇଛି । ରହସ୍ୟ କରବାକୁ କହିଲେ, ଓଃ— ଶୁଦ୍ଧ ନା ।

ନାତୁଣୀ ବୋହୂ ଅଖି ଖୋଲି ଦେଇ ଡକ୍ଟରଙ୍କର କୋଳକୁ ଆଉଜି ଗୋଲ୍ଲେଇ ହୋଇ କହିଲେ, କେତେବେଳୁ ଅଧି ଏଠି ଲୁଚି କରି ବସିଛୁ, ନା ! ମୁଁ ଅନେଇଁ ବସିଛି ତାଙ୍କବାଜି ଯନ୍ତ୍ରକୁ । ଆଗରୁ ଖବର ଦେଲ ନାହିଁ ? ଗୁରୁ ଦିନ ତଳେ ସବୁଦର୍ଶୀ ଯନ୍ତ୍ରକୁ କେତେ କଷ୍ଟରେ ସେଟ୍ କରି ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ତମକୁ ପାଇଲି । ଗୋଟିଏ ଝିଅର ହାତ ଧରି ତମେ କେଉଁ ନଈ କୂଳରେ ବୁଲୁଥିଲ ? କହିବ ନାହିଁ ସେ କିଏ ? କହ ।

ନାତୁଣୀ-ବୋହୂ ଡକ୍ଟର କର୍ଣ୍ଣିଙ୍କର ଗୁଲି ଉପରେ ଲଟେଇ ପଡ଼ିଲେ । ସ୍ନେହରେ ନାତୁଣୀ-ବୋହୂର ପିଠି ଆଉଁସି କର୍ଣ୍ଣି ନିହିଲେ, ଆଗ ଗୁଟା ଖାଇ ନିଏ ତା ପରେ ସବୁ କହିବ । ନାତୁଣୀ ବୋହୂ ଉଠି ଗୁ ଆଣିବାକୁ ଗଲେ । ଡକ୍ଟର ଗୁ ଖାଉ ଖାଉ ସବୁ କହିଲେ । ନାତୁଣୀ ବୋହୂ ଲଜରେ ସବୁ ଡକ୍ଟରଙ୍କର ଆଗରୁ ଛୁଟି ପଡ଼ିଗଲେ । କେହି ଜାଣି ନ ଥିଲେ ଯେ ଅଜା ନାହିଁ ଏକାପରି ।

ପ୍ରଥମ ପିଲ୍‌ରେ ତେଜୁଆଣି ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା ଠିକ୍ ତେଇଟି ବର୍ଷର ଗଜା ଟୋକା ପାଲଟିଲେ । ଯେଉଁଦିନ ଛିନିବର୍ଷ ଛିନିମାସ ଛିନିଦିନ ପୂରିଲା, ସେଦିନ ଆଖିରେ ଟିକିଏ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କଲେ । ଦ୍ଵିତୀୟ ପିଲ୍ ଖାଇଲେ । ଡକ୍ଟର କର୍ଣ୍ଣି ଶବ୍ଦେ ବର୍ଷ ବଢ଼ିଲେ । ଦିନ ରାତି କେବଳ ଏକ୍‌ସପେରମେଣ୍ଟ କରୁଥିଲେ କିପରି ପିଲ୍‌ର ଏପେକ୍‌ଟଟାକୁ ପରମାନେଷ୍ଟ କରି ପାରିବେ । ଅନେକ ଦୂର ଆଗେଇ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ବୁଢ଼ା ବାବାଜୀ ମନ କର୍ଣ୍ଣି ଦେଇ ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲେ । ପାଗଲ ଦାନ୍ତ ଆଉଁସି ଆଉଁସି ପାଖକୁ ଅଧି ପରୁଇଲେ—ଡକ୍ଟର ମଲେ ତେବେ କାହିଁକି ?

ସମସ୍ତେ ବାବାଜୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ମିଶ୍ର ଦେବୀ ରହସ୍ୟ କରି ପରୁଇଲେ, ବାବାଜୀ ମହାଶୟ, କର୍ଣ୍ଣି ପିଲ୍ ଖାଇବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହୋଇଛି କି ?

ବାବାଜୀ ଦୁଇ ଦୁଇ କହିଲେ, ହେଉଛି । ଯଦି ତୁମ ପରି ଗୋଟିଏ ନାତୁଣୀ-ବୋହୂ ମିଳନ୍ତା—

ମିଶ୍ର ଦେବୀ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, ନିବୋଧ !

ପୋଷାକ୍ କହିଲେ, ରାଗନ୍ତୁ ନାହିଁ । ବାବାଜୀ ଯଦି କର୍ଣ୍ଣିପିଲ୍ ଖାଆନ୍ତୁ ଆପଣ ରାଗି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆପଣ ତାଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଯିବେ । କର୍ଣ୍ଣିଙ୍କର ନାତୁଣୀ ବୋହୂ ତାଙ୍କର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣି ଜାଣି ମଧ୍ୟ ନ ଜାଣିଲା ପରି ପ୍ରକାଶନରେ ତାଙ୍କୁ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । ସେଇ ହେଲା ତାଙ୍କ ମରଣର

କାହ୍ନୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କାରଣ—ନାଶ୍ୱର ଅଭିମାନ ନାଶ୍ୱର ଈର୍ଷା । ସମା କରବେ ମିଶ ଦେବା, ସମା କରବେ ଶୋଭନା ଦେବା !

ଶୋଭନା ଦେବା କହିଲେ, ନାଶ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଜର ମତାମତ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ଘଟଣାଟା କହିଲେ ତ ହୁଅନ୍ତା !

ଯୋସେଫ୍ କହିଲେ, ଘଟଣା ଆଉ କଣ ? ନାତୁଣୀ ବୋହୂ ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ିଲେ । ସ୍ୱାମୀ ଓ ଅଜା ଦୁହେଁ ଏକାପରି । ବରଂ ଅଜା ନାଶ୍ୱର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବାନ୍ । ସେ ଡକ୍ଟରଙ୍କୁ ସେଇ ପିଲ୍ ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଡକ୍ଟର କହିଲେ, ଏକ୍ସ-ପେରମେଣ୍ଟ୍ ଶେଷ ନ ହେବା ଯାଏ ସେ କାହାରିକୁ ଦେବେ ନାହିଁ । ନାତୁଣୀ-ବୋହୂ ପ୍ରେମ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସ୍ୱାମୀ ଡକ୍ଟର ସେ ଆଶା ତାଙ୍କର ରଖିଲେ ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପିଲ୍ ଏଫେକ୍ଟ ଯେଉଁ ଦିନ ଶେଷ ହେଲା, ଠିକ୍ ସେଇଦିନ ଗୃ ସଙ୍ଗରେ ନାତୁଣୀ ବୋହୂ ସିଆନାଇଡ୍ ବିଷ ମିଶାଇ ଦେଲେ । ଡକ୍ଟର ମୁହଁରେ ଦେଉଁ ଶୂ ଟଳିପଡ଼ିଲେ ।

ବାବାଜି ପଚାରିଲେ, ନାତୁଣୀ-ବୋହୂ ?

ଖୋଜି ଖୋଜି ପିଲ୍ ବାକ୍ସ ପାଇଲେ । ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଗିଳି-ବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମୋଟେ ଗୁଣ୍ଡେଟି ଗିଳିଛନ୍ତି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ସିନା ଭାବିଥିଲେ ଏକାଥରେ ଦଶ ପଚାଶଟା ଗିଳିଦେଇ ଅନୁତଃ ଶହେବର୍ଷ ପାଇଁ ଯୁବକ ହୋଇ ରହିପାରିବେ, କିନ୍ତୁ ଫଳ ଯେ ଓଲଟା ହେଲା । ମରବା ଆଗରୁ ସେ ତାଙ୍କର ସବୁ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରିଗଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଆବା କାବା ହୋଇ ଗୁହଁ ରହିଲେ ଯୋସେଫ୍‌ଙ୍କୁ ।

ବାବାଜି ପାତଳ ଦାଢ଼ି ଆଉଁସି ମନକୁ ମନ କହିଲେ, ଧନ୍ୟ ସେ କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱୀ ! ମହାଭାରତର କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱୀ-ସଜା କବଚ କୁଣ୍ଡଳ ପାଇଲା ପରି ଏ ମହାତ୍ମା ଶାଠିଏ ବର୍ଷ ତପସ୍ୟା କରି ପିଲ୍ ବର ପାଇଥିଲେ ।

ବାବାଜି ପାଖରେ ବସିଲେ । ଯୋସେଫ୍ କହିଲେ, ଡକ୍ଟର କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱୀଙ୍କର ସେହି ଲବୋରେଟୋରୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଷ୍ଣୁ-ସରକାର କଂଗ୍ରେସ୍‌ରେ ଅଛି । ପୃଥିବୀର ଯେ କୌଣସି ଦେଶର ବୈଜ୍ଞାନିକ ସେ ଦେଶର ସରକାରଙ୍କର ସୁପାରିସ୍ ନେଇ ସେଠାରେ ରିସର୍ଚ୍ଚ କରିପାରିବେ । କଥା ହେଉଛି କଣ କି, କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱୀଙ୍କ ପରେ ସବୁ ଫର୍ମୁଲା ଜଣାଥିଲେ ବି ସେପରି ସୋଲପଣ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବଟିକା ଆଉ କେହି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏବେ ଖବର ମିଳିଲା ବଲ୍‌ଜିର ରିସର୍ଚ୍ଚ କଲେଜର ପ୍ରଫେସର ମହାଶୟ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ରିସର୍ଚ୍ଚ କରି ଅନେକ ପରିମାଣରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବୁଛି ତାଙ୍କର ସହାୟକ ହୋଇ କାମ କରିବି ।

ପିତୃକର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱ ବିଶାସ କରନ୍ କହିଲେ, ଆପଣମାନେ ରହନ୍ 'ରେ' ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଶ୍ଚୟ ଖବର ପାଇଥିବେ । ବାଗଦାଦର ପ୍ରଫେସର ରହନ୍ ଯେଉଁ 'ରେ' ବା ରଶ୍ମି ଆବିଷ୍କାର କରିଛନ୍ତି ସେ ରଶ୍ମିର ପ୍ରଭାବ ଯଦି ଚରସ୍ଥାୟୀ କରାଯାଇ ପାରେ ମଣିଷର ଆଉ ଦୁଃଖ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଶୋରନା ପଚାରିଲେ, କିପରି ?

କରନ୍ ବଞ୍ଚିଲେ, ସେ ରଶ୍ମିର ଗୁଣ ଦେଖିଛନ୍ତି ଯଦି କୌଣସି ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରାଣୀକୁ ରଶ୍ମି ଆଗରେ ଠିଆ କରାଯାଏ ତେବେ ମୋଟେ ପନ୍ଦର ମିନଟ ଏକ୍ସ-ରେଜର ପତ୍ତର ସେ ପ୍ରାଣୀର ଦେହ ଇମିଡ୍ରେନ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ପ୍ରାଣୀର ଦେହକୁ ଖରା, ବର୍ଷା, ଶୀତ, ବହୁତ କିଛି ବାଧ୍ୟତା ନାହିଁ । ସେ ଅକ୍ଲେଶରେ ଜଳନ୍ତା ନିଆଁରେ କିମ୍ବା ବରଫ ଗଦାରେ କିମ୍ବା ଘୋର ବର୍ଷା ଓ ବିଜୁଳି-ପ୍ରଭାବତ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପୂର୍ବ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ରହିପାରେ । ଅନୁଭବଶକ୍ତି ତାର ଲେପ ଦେବ । ଏପେକ୍ଷା ପରମାନେଷ୍ଟ କରିବାକୁ ସେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବେ ।

ଶୋରନା ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ତେବେ ତ ସତ୍ୟତାର ରୂପ ବଦଳି ଯିବ । ଯଦି ଖରା, ବର୍ଷା, ଶୀତ, ବିଜୁଳି ମଣିଷ ଦେହକୁ ନ ବାଧେ ତେବେ ମଣିଷର ଅନାବଶ୍ୟକ ଆରରଣ ଆଉ ଲୋଡ଼ା ହେବ ନାହିଁ । ଚମତ୍କାର ! ଘର-ଦ୍ୱାର, କୋଠାବାଡ଼ି ଆବଶ୍ୟକ ହେବ ନାହିଁ । ଜଳ ସ୍ଥଳ ସବୁ ମଣିଷ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ବାସ କରି ପାରନ୍ ।

କରନ୍ କହିଲେ, ନିଃସନ୍ଦେହରେ ।

ଐତିହାସିକ ମିର ଦେବା କହିଲେ, ବାଃ, ମଣିଷ ଜାତିର ଇତିହାସ ଅରେ ବଦଳିବ । ସେଇଠୁ ପାବତ୍ତନ୍ତ୍ରୀକ ଅଟକି ରହିବ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ । ଧନ୍ୟରେ ମଣିଷ ଜାତି ! ଧନ୍ୟ ତୋର ରୁଦ୍ଧି !

ବାବାଜୀ ଦୀର୍ଘସ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ି କହିଲେ, ମୁଁ ବି ଦିନେ ବିଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲି । ସଂସାରର ଦୁଃଖ ଜଞ୍ଜାଳ ସହ ନ ପାରି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବୈରାଗ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି । ଦୁଷ୍ଟା, ମୁଖର ପତ୍ନୀ, ଅନାର୍ତ୍ତ ନିଷ୍ଠୁର ପୁତ୍ର, ଅବାଧ୍ୟ କନ୍ୟା, ଦୁଃଖଦାରଦ୍ରାଃ, ସ୍ନେହମୟୀ ରାଗିନୀର ମୃତ୍ୟୁ, ଅନୁଜର କୁଷ୍ଠରୋଗ; ଏଇ ସବୁ କାରଣରୁ ଗୃହ-ସଂସାର ଗୁଡ଼ି ଢିରଣି ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ବନରେ ପଶିଛି । ରାଗବାନଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ଜୀବନ କଟାଉଛି ।

ଶୋରନା ପଚାରିଲେ, ରାଗବାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲାଣି ଭଲ ? ଦ୍ୱିତୀୟ ବାବାଜି କହିଲେ, କେହି ତାଙ୍କୁ ଆଖିରେ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଯିଏ ଇଚ୍ଛାକରେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନରେ ଉପଲବ୍ଧ କରେ ।

ବୈଜ୍ଞାନିକ ବଳୁହସ୍ତ ଉକ୍ତ ଦାସ୍ୟ କଲେ । କରମ୍ କହିଲେ, ରଗବାନ ନିଷ୍ଠିନ୍ଦରେ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀରେ ଶୟନ କରନ୍ତୁ । ତାଙ୍କଠାରେ ଅମର କାମ ନାହିଁ । ଆଶା କରୁଛି ପରାଗଟି ବର୍ଷ ଭିତରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିବ । ତାପରେ ମଣିଷ ହେବ ଅମର । ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ସେ ହେବ ନିଷ୍ଠିନ୍ଦ ।

ବାବାଜି କହିଲେ, ନିଃସନ୍ଦେହରେ । ମୋର ଆଜି ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି ପୁଣି ସମାଜକୁ ଫେରିଯିବ । କର୍ଣ୍ଣ ପିଲ ଖାଇ ଶ୍ରୀମତୀ ଶୋଭନା କି ଶ୍ରୀମତୀ ମିରା ଦେବାଙ୍କର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ପୁଣି ନୂଆ ସଂସାର ଆରମ୍ଭ କରିବ ।

ରାଗିଯାଇ ଏକାକୀରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ଚିନ୍ତା କଲେ, ନିବୋଧ ।

ବାବାଜି ଶ୍ରେୟର ହୋଇ କହିଲେ, ରାଗି ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଆପଣ କିଛି ଠିକ୍ ଅନୁମାନ କରୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ନିବୋଧ । କାରଣ ରବିବାର ଦୁନିଆରେ ଆପଣମାନେ ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ ।

ଯୋଷେଫ୍ କହିଲେ—ଓ, ଆପଣଙ୍କର ଏପରି ଭାବିବାର କାରଣ ଲବୋରେ-ଟାରରେ ମଣିଷ ଶିଶୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଦୁନିଆର ସବୁ ଦେଶରେ ଏବେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶିଶୁ ହେଉଛନ୍ତି । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବା ଭୟରେ ବର୍ଣ୍ଣ-ବିଧାନ କମିଟି ଆଇନ କରୁଛନ୍ତି, କମିଟିଙ୍କର ବିନା ଅନୁମତିରେ କୌଣସି ଦେଶ ମଣିଷ ଶିଶୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ନାଶ୍ତ ତ ଜନନୀ ହେବାର ଯନ୍ତ୍ର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ନାଶ୍ତ ନରର ଅନନ୍ଦର ସାମଗ୍ରୀ ଓ ନର ନାଶ୍ତର ଅନନ୍ଦର ବସ୍ତୁ । ବାବାଜୀ ମହାଶୟ, ଆପଣ ଏତକ ବୁଝିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ?

ବାବାଜି କହିଲେ, ଠିକ୍ ବୁଝୁଛି ବାବୁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରନେଲି ଯେ ମୁଁ ନିବୋଧ । କ୍ଷମା କରବେ ମିରା ଦେବୀ, କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶୋଭନା । ତେବେ, ମୋର ମନେ ହେଉଛି କଣ ଜାଣନ୍ତି ?

କରମ୍ ପଚାରିଲେ, କଣ ?

ବାବାଜି କହିଲେ, ନର ନାଶ୍ତକୁ ବା ନାଶ୍ତ ନରକୁ ଆଉ ଅନନ୍ଦ ଦେବ ନାହିଁ । ପୁଣି ଭାବୁଛି ନର ଓ ନାଶ୍ତ ଦୁଇଟା ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଜୀବ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯୁଗରେ ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏକଥା ସ୍ବତଃସିଦ୍ଧ ।

ମୋହନ ପଚାରିଲେ, କାହିଁକି ?

ବାବାଜି କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ପୌଷଲଟ୍, କର୍ଣ୍ଣପିଲ୍ ଆଉ ରହମ୍ ‘ରେ’ କୃପାରୁ । ଗୋଟିଏ ଜିଭରେ ଥୋଇଲେ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ରହି ପାରିବ । ଆରଟିକୁ ଉଦରସ୍ଥ କଲେ ମଣିଷ ନିରୋଗ ହେବ, ଭର ଯୌବନ ପାଇବ, ଫଳତଃ ଅମର ହେବ । ରହମ୍ ରଶ୍ମିରେ ଏକ୍ସପୋଜର୍ ନେଲେ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ତାର ଦେହକୁ ଖରା ବର୍ଷା ଶୀତ କାଟିବ ନାହିଁ । ନିଆଁ ତାକୁ ପୋଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ, ବରଫ ତାକୁ ଶୀତଳ ଲାଗିବ ନାହିଁ, ଫୁଣି

ଜଳ ତାକୁ ବୁଡ଼ାଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ବଦ୍ୟୁତ ତାକୁ ତମକାର ପାରିବ ନାହିଁ ।
ଧନ୍ୟ ମଣିଷର ଚେଷ୍ଟା !

ମିଶ୍ରଦେବୀ କହୁଲେ, ବିଜ୍ଞାନ ତ ପର୍ଯ୍ୟେକ୍ଷ ହୋଇନାହିଁ ।

କରମ୍ କହୁଲେ, ହେବ ।

ମୋହନ କହୁଲେ, ନିଷ୍ଠୟ ହେବ ।

ଯୋସେଫ୍ ଉଡ଼େଇତ ହୋଇ କହୁଲେ, ବେଶି ଡେଇ ଲାଗିବ ନାହିଁ ।
ବିଶ୍ୱର ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନେ ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଆଜି ଯାହା ଅସମ୍ଭବ
ଲାଗୁଛି, ଯାହା ମଣିଷର ଚକ୍ରାର ବହୁତ କାଲି ତାହା ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । ସତେ
ଏକା ଯଦି ପୌଷଲ୍ଟ, କର୍ଣ୍ଣପିଲ୍ ଓ ରହୁମ୍ 'ରେ'ର ପ୍ରକ୍ରିୟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରେ
ମଣିଷର ଆଉ ଚକ୍ରା କଣ ? ସେ ଅଜର, ଅମର ହେବ ।

ଶୋଭନା ଚନ୍ଦ୍ରତ ହୋଇ କହୁଲେ, ରଗବାନଙ୍କର ନିର୍ଜୀବ ଧାରଣା
ତରୁଆ ମଣିଷର ମନରୁ ଲୁହାବ । ମଣିଷ ହେବ ରଗବାନ ।

ବାବାଜି କହୁଲେ, ଓ ପଥର । ଶୁଣ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ, ଶୁଣ ଐତିହାସିକ,
ଶୁଣ ଗୋ ଦାର୍ଶନିକେ—ବିଜ୍ଞାନର ବିଜୟ ହେଉ ମଣିଷ ହେଉ ଅମର । ମଣିଷ
ହେଉ ଅଜର ସୁନ୍ଦର । ମଣିଷକୁ ଭେଦ ଶୋଷ ହେବ ନାହିଁ । ଦୁନିଆର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ର
ପଡ଼ିଥା ପଡ଼ିବ । ଗୃଧ୍ର କରବା ଉପକରଣ, ଜମିକୁ ଉଦ୍‌ବାର କରବାର ସବୁ ପ୍ରକାର
ଉଦ୍ୟମ ଲେଡ଼ା ହେବ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱସାର ମରୁଭୂମି ହେବ । ମଣିଷକୁ ଖରା ବର୍ଷା
ଶୀତ ନିଆଁ ପବନ ଘରଦ୍ୱାର ଲେଡ଼ା ହେବ ନାହିଁ । ମଣିଷର ଲୁଗାପଟା
ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ । ମଣିଷ ନିର୍ଜାଳା ହେବ । ଦୁନିଆ ପିଠିର ମରୁଭୂମି
ଉପରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ପଡ଼ି ରହିବ ଠିକ୍ ଏଇ ପାହାଡ଼ ଉପରର ପଥର
ପରି । ହାତ ଗୋଡ଼ ଆଖି କାନ ପାଟିର ଆଉ କାର୍ଯ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଦୁନିଆଁରେ
ସମସ୍ତେ ହେବେ ସମାନ । ବଡ଼ ସାନ, ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର କେହି ରହିବେ ନାହିଁ ।
ହଂସା ଦ୍ୱେଷ ଲେପ ହେବ । ଦେଶ ଦେଶ ଭିତରେ ଜାତି ଜାତି ଭିତରେ କନ୍ଦଳ
ଲାଗିବ ନାହିଁ । ମାରଣ ଅସ୍ତ୍ର ଆଟମ୍ବମ, ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଲେପ ହେବ । ମଣିଷ
ହେବ ଦେବତା—ଅଚଳ ମୂଳ ବଧୂର ଅଳ । ମଣିଷ ହେବ ଦେବତା—ଅଜର
ଅମର । ସୃଷ୍ଟି କରବାର ପ୍ରେରଣା ଲେପ ହେବ । ମଣିଷର ସନ୍ତାନ ଲେଡ଼ା ହେବ
ନାହିଁ । ନାରୀ ସଙ୍ଗେ ମିଳନ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଉଦ୍‌ବେଗ, ଆକର୍ଷଣ ବା ପ୍ରେମର
ପ୍ରବୃତ୍ତି ଲେପ ହେବ । ନର ନାରୀର ପୁଅ ଆନନ୍ଦର ସାମଗ୍ରୀ ହେବ ନାହିଁ, କିମ୍ବା
ନାରୀ ନରର । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଧାରଣା ମନକୁ ଆସିବ ନାହିଁ କାରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
କେବଳ ପ୍ରେମର ଆବାହକ । କାଳକ୍ରମେ ବିଜ୍ଞାନର କୃପାରୁ ମଣିଷର ମନ ବୋଲି
ଗୋଟାଏ କିଛି ରହିବ ନାହିଁ । ମଣିଷ ହେବ ଅମର । ମଣିଷ ହେବ ପଥର ।
ଲୁହାର ରେଦ ରହିବ ନାହିଁ ।

ବାହୁ ଚରଣ ଗ୍ରହାବଳୀ

ବାବାଜି ନାରବ ହେଲେ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି କୋଣରୁ ଝରି ଆସିଲା ଲୁହଧାର । ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ।

ବାବାଜି ହସିଲେ । ପୁଣି କହିଲେ, ଶୁଣ ବେଞ୍ଚାନକେ, ଶୁଣ ଐତିହାସିକେ, ଦାର୍ଶନିକେ—ଦୁନିଆଁର ଚାରିଆଡ଼େ ଏ ଯେଉଁ ଅଗଣନ ପଥର ପଡ଼ିଛି, ଦିନେ ସେମାନେ ଜୀବନ୍ତ ଥିଲେ । ବିଜ୍ଞାନର ବିଜୟକେତନ ଉଡ଼ାଇ ଶେଷକୁ ଅମର ହେଲେ, ପଥର ହେଲେ । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଆତ୍ମା ଥିଲା ତାର ଆଉ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିକାଶ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲାଲା ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା ନାହିଁ । ସବୁ ଆତ୍ମା, ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ବିଶ୍ୱ-ଆତ୍ମା ଭିତରେ ମିଶି ଏକାକାର ହେଲା । ତେଣୁ ସେମାନେ ଆଜି ନିର୍ଜୀବ, ଅଥବ୍, ଅମର । ସେମାନେ ଅନନ୍ତ ଅଜ୍ଞାତ ସତ୍ତ୍ୱ ସମାଜର ନିଦର୍ଶନ । ବିଜ୍ଞାନର ଉନ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ଶେଷ । ଆସ ସମସ୍ତେ ଏକ କଣ୍ଠରେ କହିବା—ବିଜ୍ଞାନର ଜୟ ହେଉ ।

ସମସ୍ତେ ଭୁନ ରହିଲେ । ବାବାଜି ପଚାରିଲେ, ଭୁନ ରହିଲ ଯେ ?

ମୋହନ କହିଲେ, ଆପଣ ସୁଧାର୍ଥୀ । ଆପଣଙ୍କର ଫର୍ମା ସଲ୍ଟ ଲୋଡ଼ା ।

ଯୋସେଫ କହିଲେ, ଆପଣ ବୁଦ୍ଧ, ରୁଣ୍ଡ । ଆପଣଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣ ପିଲ୍ ଦରକାର ।

କରମ୍ କହିଲେ, ଆପଣ ବସୁନ୍ଧନ । ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ଥରେ ରହିନ୍ତୁ ‘ରେ’ ଏକ୍ସପୋଜର ନିଅନ୍ତୁ ।

ମିଶ୍ର କହିଲେ, ପଥର ଜାତିର ଇତିହାସ ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦାସଙ୍କର ଲେକ୍ଚର ଶୁଣନ୍ତୁ । ତା ପରେ ଲେକ୍ଚର ଦେବେ ।

ଶୋଭନା କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି ଉତ୍ତେଜନା ଦେଖି ମୋର ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିବି, କିନ୍ତୁ ମୋତେ ନିଶ ଦାଡ଼ି ଘୁଣା ଲାଗେ ।

ବାବାଜି ହସିହସିକା କହିଲେ, ଦେଖୁଛି ଆପଣଙ୍କର ବିଜ୍ଞାନ କି ଇତିହାସ ଦର୍ଶନ କାହିଁରେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । କେବଳ ସୁଅରେ କୁଟାକାଠି ଭାସିଗଲା ପରି ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ଭାସି ଚାଲିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଜାଣେ ବିଜ୍ଞାନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ନାହିଁ । ଇତିହାସ ସରିବ ନାହିଁ, ଦର୍ଶନ ସମାପ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରତି ସ୍ଥାନରେ କ୍ଷୟରୂପ ହୋଇ କେତେ ଜଗତ ଜଳି ଯାଉଛି । ଅମର ଏ ପୃଥିବୀ ଦିନେ ଜଳିବ । ବେଶି ତେଜ ନାହିଁ । ଏଇ ଉଷ୍ଣପ୍ରସବଣ ତାର ସାକ୍ଷୀ । ପୃଥିବୀର ଗୁଡ଼ି ପାଟିବ । ହୁଏତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତାକୁ ପଟାଇବ । ଭିତରର ଜଳିଲା ନିଆଁରେ ସବୁ ଦେହ ଧୂସ—ବାସ୍ତ—କିଛି ନାହିଁ । ହେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବନ୍ଧୁ ମୋର, ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଅବତାର, ବିଜ୍ଞାନର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ପାଇଁ ଲାଗି ପଡ଼ି ସୃଷ୍ଟିର ଧୂସ ଯାଏ । ଲେଖି ଚାଲି ଇତିହାସ । ଆଗୋ ଐତିହାସିକେ, ଅଛି ନାହିଁର ଦୁହରେ ଲୁପ୍ତ ହୁଅ ! ମୋର ପ୍ରେମିକା ଦାର୍ଶନିକା, ଲାଗିପଡ଼ି । ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଆସିବ ନାହିଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁନିଆଁ

ହେବ ବାସ୍ତବ—କିଛି ନାହିଁ । ମୋର ଏ ଅଭିଶାପ ନୁହେଁ । ମୋର ଆଶୀର୍ବାଦ । ମୁଁ ତମର ସ୍ଵରରେ ସ୍ଵର ମିଳାଇ କହିବାକୁ ଚାହେଁ, ବିଜ୍ଞାନର ଜୟ ହେଉ, ମଣିଷ ହେଉ ପଥର, ମଣିଷ ହେଉ ଅମର । ବିଜ୍ଞାନର ବିଜୟ ହେଉ, ସୃଷ୍ଟି ହେଉ ଧୂସ—ବାସ୍ତବ—କିଛି ନାହିଁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା । ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଉଦ୍ଘେଷିତ ବାବାଜି ତପ୍ତ-ପାଣି ଝର କଡ଼େ କଡ଼େ ପାହାଡ଼ ଗଡ଼ାଣିରେ ନିଦାସି ବଣ ଭିତରେ ଲୁଚିଲେ ।

ରହିବି କି ଫେରିବି

ଯିଏ ମୋର ଏଇ ଶରୀରଟିକୁ ରକ୍ତ ମାଂସ ଦେଇ ଗଠିଥିଲା, ଶୁଭ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କି ଅଶୁଭ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କେଜାଣି ମୋତେ ଯେ ଦୁନିଆକୁ ଆଣିଥିଲା, ବରଷକ ତଳେ ସେ ମର ଦେହ ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଗଲା । ତାର ବୟସ ସେତେବେଳେ ଅଠସୁର । ମୁଣ୍ଡରେ ସାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ପାଚିଲା ବାଳ । ପାକୁଆ ପାଟି । ଗନ୍ଧାକା ଅଖି । ଡୋଳାରେ ପରଲ । ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ ଥରେ । ଅଶ୍ରୁ ପାଖରୁ ବଙ୍କେଇ ଚାଲିଲା । ତଥାପି ନିଜ କାମ ସେ ନିଜେ କରେ । ଖଟିଟି ଉପରେ ବସି ଅଖିରେ ଡୋରଲଗା ଚପମା ଦେଇ ସେ ମନେ ମନେ ପଡ଼େ ସୁଧାସାର ଗୀତ । ତା ନା ଦୁର୍ଗା, ସେ ମୋ ବୋଉ ।

ଅଠସୁର ବରଷ, ପାଚିଲା ଅମ୍ଳ । କେବେ ଝଡ଼ି ପଡ଼ିବ କେହି ତ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ୧୯୮୮ ସାଲ । ଶୀତ ଦିନ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଛବିପୁରରେ ଥିଲି । ଭିନ୍ନ ଗୃହ ମାସ ଆଗରୁ କଟକରୁ ଆସି ସେ ମୋ ପାଖରେ ଥିଲା । ପେଟରେ କଣ ଗୋଟାଏ ରୋଗ ହୋଇଥିଲା । ଔଷଧ ମାନ୍ତି ନ ଥିଲା । ଭାରି କଷ୍ଟ ହୁଏ ତାକୁ ବେଳେବେଳେ । ଆଉଁସ ହୋଇ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଭାଜେ, ଜଣାଣ କରେ, କାହିଁକି ଆଉ କଷ୍ଟ ଦେଉଛୁ ରୋଗୀ ! ଉଦ୍ଘୋଷ କର ଏ ସଂସାରରୁ ।

ବାଇଶି ବର୍ଷ ତଳେ ପାଟଣାରେ ଗଙ୍ଗା କୂଳରେ ମୋର ବାପା ମରିଥିଲେ । ସେଇ କଥା ମନେ ପକାଇ ସେ କାନ୍ଦେ । ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଘେଷ୍ୟରେ କହେ, ଭାରି ସୁଖୀ ତମେ । ବାଆଁସଠି ବର୍ଷରେ ବସୁ ବସୁ ଟଳି ପଡ଼ିଲ । ଗଙ୍ଗାପ୍ରାପ୍ତ ହେଲ । ମୋ କପାଳେ ବିନ୍ଦୁ ଏତେ ସ୍ଥାନମାନ ଲେଖିଥିଲା । ଜୀବନ ଯାଉ ନାହିଁ, ଖାଲି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ସେ ପୁରରେ ଥାଇ ତେମେ ମୋ କଷ୍ଟ ଦେଖୁଛୁ କି ?

ହଁ, ମରଣ ସଙ୍ଗେ ସେ ଲଢ଼ିଥିଲା । ମରଣକୁ ଜାକୁଥିଲେ ବି ବଞ୍ଚିବାକୁ ତାର ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲା । ନାହିଁ ନାହିଁ ଶୁଣିକିଏ ସଙ୍ଗେ କଥା ଭାଷା ଦେଲାବେଳେ ବରଷକର ସାନ ନାହିଁଟିକୁ କୋଳରେ ଝୁଲାଇ ଦୁସି ଦୁସି ତାର ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲାବେଳେ ତାର ପ୍ରାଣର ଉଦ୍ଧାସ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି । ସାନ ପିଲାଟି ତାର ନାକ କାନ ଟାଣେ । ଲମ୍ବ ନାକଟିକୁ ପାଟିରେ ପୁରାଇ ନାଲ ସରସର କରେ । ସେ ଦୁସି ଦୁସି ଗଢ଼ିଯାଏ । ପାଟିକରେ, ମତେ ଗିଳିବୁ କିରେ ? ଦେ, ଗିଳି ଦେ—

ଆଜି ଦୁଏତ ସେ କାହା କୋଳରେ ନାହିଁ କି ନାହିଁ ଡୋର ଖେଳୁଥିବ । କେଉଁ ଆଉଁର ନାକ କାନ କି ପାଉଁର ବାଲ ଟାଣି କଲ୍ ଲିଆ ପାଟିରେ ପୁରାଇ ନାଲ ସରସର କରୁଥିବ । କୋଡ଼ରୁ କାଖରୁ ଓଢ଼ାଇଉ ନ ଥିବ । ଡୋରଥିବ କେଡ଼େ ଅଲିଅଳ । ଦୁନିଆଁର ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭଲମନ୍ଦ ଛଦ କପଟେ ଜାଣି ନ ଥିବ । ସୁଖରେ ଥିବ ।

ଭାବେ, କିଏ ଯଦି କହୁ ପାରନ୍ତା, କହୁ ଦିଅନ୍ତା, ଏଇ ଥିଲା ତୋର ମାଆ—ଏଇ କଥା ଲିଆ ଶିଶୁଟି, ଧାଇଁ ଯାଇ ତାକୁ ଘଡ଼ିଏ ଅନାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଘରଘରେ ସେ ଥାଉ ପଛେ, ଯାହା କୋଳରେ ଜନମି ଥାଉ, ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ, ଧର୍ମ, ଭାଷା ସବୁ ଭୁଲି ମୁଁ ଧାଇଁ ଯାଆନ୍ତି ପଛ ! ହଁ ଧାଇଁ ଯାଆନ୍ତି ତ । ମନରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଃଖ ମୋର ରହି ଯାଇଛି । ବୋଉ ମଲା ବେଳକୁ ତା ପାଖରେ ମୁଁ ନ ଥିଲି । ମୋ ପାଖରେ ସେ କିଛିଦିନ ରହିଲା ପରେ ଆସୁ ଚାଲିଗଲା । ସେତେବେଳେ ମୋର ସାନଭାଇ ସେଠି ଥାଏ । ସେଠି ବି ପୁଅ ବୋହୂ ନାହିଁ ନାହିଁ, ରୋଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା, ଦୁଃଖ । ତାରି ଉତ୍ତରେ ଖୁସି । ଯନ୍ତ୍ରଣା । ବଞ୍ଚିବାର ଉଦ୍‌ବେଗ । ଆଶା । ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ପାଇ ଠିକ୍ ସମୟରେ ମୁଁ ପହଞ୍ଚି ପାର ନ ଥିଲି । ପରଦିନ ଦଶଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲି ସେ ନାହିଁ । ରଖିକୁଳା ସଙ୍ଗେ ବଡ଼ ନଈ ଯେଉଁଠି ମିଶିଛି ତାରି ଉପର ମଣାଣିରେ, ବଡ଼ ବରଗଛ ତଳେ ତାର ମଣିଷ ଦେହର ଅବଶେଷ ଗଦାଏ ପାଉଁଶ । ନିଆଁ ଲାଗିଛି । ପାଉଁଶ ତାଉଛି ।

ଦୁଇ ଭାଇ ସେଇ ପାଉଁଶ ଗଦା ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲୁ—ଏଇ ଆମ ମାଆର ଶେଷ ସୁଦ୍ଧି—ଗଦାଏ ପାଉଁଶ, ଦରପୋଡ଼ା କାଠ, କେଇଖଣି ପୋଡ଼ା ଧୋବ ଫର ଫର ହାଡ଼ । ଏଇ ଆମର ମା—ଯିଏ ଆମକୁ ଜନମ ଦେଇଥିଲା, ପାଳିଥିଲା, ହାଡ଼ ମାଉଁସର ରସ ଖୁଆଇ ଦେହରେ ପରଶ, ମନର ସମ୍ବଳ, ଆତ୍ମାର ଉଦ୍ଧାସ, ଭାବନାର ରଙ୍ଗ ଦେଇ ଯିଏ କେବଳ ଶୁର ମନାସିଥିଲା, ଆଉ ଆଖି ଆଗରୁ ଅନ୍ଧର ହେଲେ ଯିଏ ଅଶ୍ରୁର ସପନ ଦେଖି କାଉଁଳବାଉଁଳ ହେଉଥିଲା—ପାଞ୍ଚଟି କାଳ୍ପତ ପିଲା ସେ ହରେଇ ଥିଲା ବୋଲି ।

ଏଇ ଆମର ମା । ମାଟିରେ ମିଶିଲା—ଧରଣୀ ମାତାର ଦେହରେ । ଯୁଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ ଧରଣୀ ମାତା ଦିଶେ କେଡ଼େ ବଡ଼—ଅସୀମ । ଧାରଣା କର ହୁଏ ନାହିଁ ।

ମା ମୋର ଅସୀମ ନ ଥିଲା । ସେ ଥିଲା ସସୀମ । କାହିଁ ମୋର ମାଆ ? ସସୀମ ଦେହର ବେଷ୍ଟିକା ଭିତରେ ଯିଏ ଅସୀମ ସ୍ନେହ, ଅସରନ୍ତ କଳାଶ ଭରି ରଖିଥିଲା, ଭଗ୍ନପ, ଧୂଆଁ, ଅଲେକ ହୋଇ ସେ ମିଶିଗଲା ଅନ୍ତଃସ୍ପର୍ଶରେ । ଉପରକୁ ଚାହିଁଲେ ଦୃଷ୍ଟି ଲାଗେ । ଭାବନା ହଜେ । ସସୀମ ମାଆ ମୋର ଅନନ୍ତ କଳନାଗତ ଶୂନ୍ୟରେହିଁ ହଜି ଯାଇଛି । ଏଇ ବସନ୍ତ ଶୂନ୍ୟକୁ ମାଆ ବୋଲି ଧାରଣା କରିପାରେ ନାହିଁ ।

ସେଇଥିପାଇଁ—ଧାଇଁ ଯିବି ମୋର ମାଆକୁ ଦେଖିବାକୁ । କାହା କୋଲରେ ସେ ଝୁଲୁଥିବ । ମନକୁ ମନ ହସୁଥିବ । କି ସୁନ୍ଦର କୁଲୁକୁଲୁଆ ମୁହଁ । କଲା ମିଶିମିଶି ଅଖି । ତୁଳରେ ଅଙ୍କା ସବୁ ଭୁଲୁତା । ଟିକି ମୁଣ୍ଡରେ କୁଣ୍ଡଳ କୁଣ୍ଡଳ କଜଳ କଲା ବାଳ । ନାଲି ଟୁ କୁଟୁକୁ କଥା ଲିଆ ହାତପାପୁଲି, ପାଦ । ସେଇ ମୋର ମାଆ—ସସୀମ । ପର କୋଲରେ ଝୁଲୁଛି । ପରର ପେଟରୁ ଜନମ ଲଭୁଛି । ତଥାପି, ସେ ମୋର ମା । ସେ ମୋର ।

ହାତ ପାଲବ । ଅଖିରେ ଲୁହ ଭରି କହିବି—ସବୁ କହିବି । ସତକଥା ମୁଁ ଜାଣିଛି । ଭଗ୍ନ ସହତା ଦେଖ । ଜାତକ ଦେଖ । ଜାଣିଲ ଶୁଣିଲ ଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରୁ ବୁଝ । ଏଇ ଦେଖ, କଥା ଶୁଣି ସେ ହସୁଛି । କହିପାରୁ ନାହିଁ । ତମମାନଙ୍କ କଥା ସେ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ମୋ କଥା ସେ ବୁଝିଛି । ସେ ମୋ ମା । ଦିଅ—ମାନବ ନାହିଁ । ଯିଏ ମୋତେ ଜନମ ଦେଇଥିଲା, ଯିଏ ମତେ ମଣିଷ କରିଥିଲା, ତାହାର ନୂଆ କଲେବରକୁ ମୁଁ ଧରିବି ।

ଯିଏ ତାକୁ ପୁଣି ଜନମ ଦେଇଛି, ଯିଏ ପୁଣି ତାକୁ ପାଗଲ ବାଳ ପାକୁଆ ପାଟିରେ କୋଲରେ ଝୁଲୁଉଛି, ସେମାନେ କାନ୍ଦି ଉଠିବେ ନାହିଁ । ନାହିଁ ସେ ଅମର ପିଲା—ବ୍ରହ୍ମରେ ଜାକି ମୋ ମାଆର ନୂଆ କଲେବରର ଜନନୀ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିବ, ସେ ମୋର ହିଅ, ମୁଇଁ ତାକୁ ରକତ ମାଂସ ଦେଇ ଗଢ଼ିଛି, ମୁଇଁ ତାକୁ ଦଶମାସ ପେଟରେ ଧରି ଅନ୍ତ ପାଡ଼ି ଜନମ ଦେଇଛି । ସେ ମୋର, ସେ ମୋର—

ସେ ମୋର । ଦୂରରୁ ବି ସେଇ ଆକୁଳ କାନ୍ଦଣା କାନରେ ମୋର ବାଜିବ । କେଡ଼େ ବିକଳ ସେ ଡାକ । ଯାହାର ହାତ ଧରି ଜୀବନ ସଞ୍ଚିନା କରି ଆସିଛି, ଯାହାର କୋଲରେ ମୋର ଶିଶୁଟିମାନେ ଖେଳୁଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ସେ ଦୁନିଆଁକୁ ଆଣିଛି, ତାର ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ, କୁଆଡ଼ର କେଉଁମାନେ ହାତ ପାଦ ମାଗୁଛନ୍ତି—ପିଲାଟିମାନଙ୍କୁ—ସେ ମୋର ମା, ସେ ମୋର ବାପା—ଦିଅ, ଦିଅ— ।

ରହିବି କି ଫେରିବି ?

ବୁଟୁ ବାୟା

ବାରୁ ସଲମ୍ । ପଇସାଟେ ଦଥ ।

କବାଟ ଖୋଲି ଗୃହିଁ ଲି ତା ଅଡ଼କୁ । ଶୀତ ଦିନ । ସକାଳ । ଦୂରରେ,
ତେଜତେଜକା ଧୂଆଁ ଲିଅ ପାହାଡ଼ ମଝିରେ ତପନ ଲପନ ଦେଖାଇଲେଣି ।
ପତଳା କୁହୁଡ଼ି ଭେଦ କର କଥାଁ ଲି କରଣ, ତାର ଫୁରୁ ଫୁରୁ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଉପରେ
ଲଖିଛି ଯେଉଁ ବୁଲୁବୁଲୁ କାକର, ତାର ଉପରେ ଝଟକି ଉଠୁଛି । ଅଗରେ
ମୋର ଠିଆ ହୋଇଛି ବୁଟୁ ବାୟା ।

ବୁଟୁ ବାୟାକୁ ସମସ୍ତେ ଚହଲୁ, କିନ୍ତୁ ସେ କିଏ ହୁଏତ କେହି ଜାଣନ୍ତି
ନାହିଁ । ବୟସ ପାଠିଏରୁ ବେଶି ହେବ । ମୁଣ୍ଡବାଳ ବଡ଼ ବଡ଼ । ଲମ୍ବ ନିଶ ।
ଗୁଣ୍ଠେ ହେବ ଝଙ୍କାଳିଆ ଦାଢ଼ି । ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଖି । ଚେପଟାଳିଆ ନାକ ।
ବଳିଲ ବଳିଲ ଦେହ ହାତ । ବାଙ୍ଗର । ତମ୍ବାଳିଆ ଦେହର ରଙ୍ଗ । ମୁଣ୍ଡରେ,
କପାଳରେ, ଗାଲ ଉପରକୁ, ବାଁ ଅଖି ତଳେ କଟା ଘା ଶୁଖିଗଲେ ଯେପରି
ଲମ୍ବ ଦାଗ ହୁଏ ସେପରି ଚହ । ଅସ୍ତର ଦଶେ, ରସୁଙ୍କର ଦଶେ ନାହିଁ । ନିଶ
ଭିତରୁ ଧଳା ଧଳା ଦଧାଡ଼ି ଦାନ୍ତ ବେଳେ ବେଳେ ଦିଶିଯାଏ ।

ବୁଟୁ ବାୟା ତାର ଦୁନିଆଁକୁ କାନ୍ଧରେ ବୋହୁ ଗୁଲେ । କାନ୍ଧରେ ତାର
ବଡ଼ ବାହୁଙ୍ଗା, ଦି ପାଖ ଦଉଡ଼ିରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ ଗୁଜୁଲା ଗୁଡ଼ିଏ । ଅର
କାନ୍ଧରେ ବି ବାହୁଙ୍ଗା, ଦି ମୁଣ୍ଡରୁ ଓହଳି ଥାଏ ଦିଓଟି ଶିକା । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ
ହାଣ୍ଡି ଉପରେ ହାଣ୍ଡି ତା ଉପରେ ଘଡ଼ି, ତା ଉପରେ ପୁରୁଣା ଟିଣ ଡବା । ଶିକା
ଦଉଡ଼ିରେ କନାଧଡ଼ି କି ଗ୍ରେଟ ସରୁ ଦଉଡ଼ିରେ ଟାଣ କର ବାନ୍ଧିଛି ଗ୍ରେଟ ବଡ଼
ପୁଟୁଲା ମଇଲା କନାରେ । ଅରପାଖ ଶିକାରେ, କଳାକୋତଟ ଟୋକେଇ
ଉପରେ ବୋହେ ଛୁଣ୍ଡାକନା ଗୋଗୁକର ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । ରଙ୍ଗତଙ୍ଗର, ଜାତି
ଜାତିକା ଶାଢ଼ୀ ଓ ଲୁଗା, ଛୁଣ୍ଡା ପ୍ୟାଣ୍ଟର ଅଂଶ । ଛୁଣ୍ଡା ଲୁଗାର ପୁଡ଼ା ଉପରେ
ଛୁଆଁଣି ଦି ଭିନମୁଠା । ଅର କାନ୍ଧ ବାହୁଙ୍ଗାରୁ ଓହଳିଥିବା ପୁଡ଼ା ଗୁଡ଼ିକରେ କଣ
ଅଛି କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଗର ଲୁଗାର ଓହଳିଥିବା କାନ ଧଡ଼ି ପଦାକୁ ଦଶେ ।

ଗୁର ବୋହର ମଝିରେ ଗୁଲେ ବୁଟୁ ବାୟା ଧୀରେ ଧୀରେ । ଗର ମଇଲା
ଲୁଗା ପିନ୍ଧେ । ଛୁଣ୍ଡା କାମିଜ ଗୋଇଥାଏ ଦେହରେ । ଅଣ୍ଟାରେ ଗୁଡ଼ାଇଥାଏ
ଗର ଲୁଗା କାମିଜ ତଳେ । ସେଥିରେ ବି ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଗଣ୍ଡି, ସାନ ସାନ ପୁଡ଼ା ।
ବୁଟୁ ବାୟା ଗୁଡ଼ାକଡ଼ରେ ତାର ଦୁନିଆଁର ବୋହେ କାନ୍ଧରେ ବୋହୁ ଧୀରେ ଧୀରେ
ଗୁଲେ ଏଇ ଜୟପୁର ଦାଣ୍ଡରେ । ଯିଏ ହାବୁଡ଼େ, ତା ଅଡ଼କୁ ଗୁହେଁ, କହେ
ବାରୁ ସଲମ୍; ପଇସାଟିଏ ଦଥ ! ଯିଏ ଗୁଲି ଗୁଲି ଯାଏ, ତା ଲେଖାରେ

ସେଇମାନେ ବାବୁ, ସେଇମାନେ ସଲମ୍ ପାଇବାର ଉପଯୁକ୍ତ, କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ମନ ତଟେ, ପଇସାଟିଏ ଦିଅନ୍ତି । ଜୟପୁରର ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ଯେଉଁମାନେ ମଟର ଛୁଟାଇ ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ ଛୁଟି ପଳାନ୍ତି, ସାଇକଲ ଚଢ଼ି ଟି* ଟି* ଘଣ୍ଟି ବଜାଇ ଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ତ ବାବୁ; ହେଲେ ବୁଟୁ ବାୟାର ସଲମ୍ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେ ନାହିଁ । ପଇସାଟିଏ ତାଙ୍କଠାରୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ମିଳେ ସଡ଼କର କଅଁଳ ଧୂଳି, ନାଲିଆ ଧୂଳି । ଶୁଖିଲା ରକତ ଗୁଣ୍ଡିହୋଇ ଯେପରି ଉଡ଼ିଆସେ, ଜୟପୁରର ଗୁଳି ଚରି ଯେଉଁ ନାଲି ନାଲି ଗାର ପଡ଼ିଛି ତାରି ଦେହରେ ।

ସେଇ ଗାଁର ସେଇ ନାଲି ସଡ଼କର କଡ଼େ କଡ଼େ ଗୁଲେ ବୁଟୁ ବାୟା— ସବୁ ମଣିଷଠୁଁ ସାନ; କାରଣ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଲମ୍ ଦିଏ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାଗେ । ସବୁ ମଣିଷ ରଜା, ମହାରଜା, ଜ୍ଞାନୀ, ମହାଜ୍ଞାନୀ, ମନ୍ଦୀ, ମହାମନ୍ଦୀ, ମନ୍ଦୀଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ । ସେ ସମ୍ରାଟ୍, ସେ ବେ-ପରଖିଆ, ସେ ଚନ୍ଦ୍ରାଘ୍ନୀ । ସେ ଦୁନିଆକୁ ଅନୁସରଣ କରେ ନାହିଁ । ତାର ଦୁନିଆ ତା ଆଗରେ ଗୁଲେ, ପଛରେ ଗୋଟାଏ । ଦେହରୁ ଝ ଲେ, କାନ୍ଧରେ ବୋଝ ଦୁଏ, ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଝ ଦୁଏ ନାହିଁ । ଭୂଣ୍ଡରୁ ବାହାରେ ଦୁଇୟର ସରଳ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସମ୍ମାନସୂଚକ ଧ୍ବନି—ବାବୁ ସଲମ୍ । ହାତ ପାତେ ନାହିଁ ସ୍ବର ପାତେ । ବର୍ଷ ରହିବାରେ ମଣିଷର ଯେଉଁ ଆଗ୍ରହ, ଯେଉଁ ଅଧିକାର, ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ ତାହାର ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସ୍ବନ୍ଦନ—ପଇସାଟିଏ ଦିଅ ।

ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ବୁଟୁ ବାୟା । କପାଳ ଉପରେ ନୂଆ ଦାଗଟିଏ, ଭିନ୍ନ ଆଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ ଅଧ ଆଙ୍ଗୁଳେ ଚଉଡ଼ା । ସଦ୍ୟ ଘା । ଭୂଲତା ଉପରେ ରକ୍ତର ଦାଗ ଲାଗିଛି, ଶୁଖିଲା ରକ୍ତ । ପଗୁରବାକୁ ମନ ହେଲା । ସେ କଣ ଉତ୍ତର ଦେବ ? ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ ବୋଲି ତ ତାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି କେତେ ପ୍ରବାଦ ଗଢ଼ି ଗୁଲିଛି । କେଉଁଟା ସତ କେଉଁଟା ମିଛ କିଏ ଜାଣେ ?

କିଏ କହେ ବୁଟୁ ବାୟା ଖୁଣ୍ଟି । ଯୌବନରେ ସେ ତା ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଦିଓଟି ପିଲାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଗୁପ୍ତ ବେଶ ଧରି ଗୁଲିଛି । ବେଳେବେଳେ ଅନୁତାପ କରେ । ମନେ ପକାଇ କାନ୍ଦେ । ମନକୁ ମନ ଭୁଟୁଭୁଟୁ ଦୁଏ । ମାଗି ଆଣିଲା ଅଇଁଠା ଭୃତପୁଞ୍ଜି କି ଅଣଅଡ଼ିଆ ଗଛ ମୂଳରେ, ତା ପଲମରେ ଖାଉ ଖାଉ ହାତ ବନ୍ଦ କରି ବସେ । ଡକଡକ କରି ଆଗକୁ ଗୁହେଁ । କାନ୍ଦି ପକାଏ । ଅଧାଖିଆ ଭୃତ ତଳେ କୁଡ଼େଇ ଦେଇ ଉଠିଆସେ । ଦୁଇ କାନ୍ଧରେ ଦୁଇ ବାହୁଙ୍ଗୀ ଧରି ଗୁଲେ ଆଗକୁ । ପ୍ରଥମେ ଯାହାକୁ ଦେଖେ କହେ, ବାବୁ ସଲମ୍ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଦେଖିଲେ, ଆମ୍ବା ସଲମ୍ ।

ସେ ଖୁଣ୍ଟି, ସେ ଅନୁତପ୍ତ । ଭିନ୍ନ ପୁରରେ ତାକୁ ଠାକ ନାହିଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ସେ ଭୁନ ରହେ । କାହାକୁ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ଦୁଏ ତ ଗତ କଥା ଭାବି ସେ ପାଗଳ ହୋଇଛି—ମୁକ ହୋଇଛି ।

ବିଶ୍ୱ ଚକ୍ର ଗ୍ରହାବଳୀ

କିଏ କହେ ବୁଝୁ ବାୟା । ସାମାନ୍ୟ ଲୋକ ନୁହେଁ । ସେ ଯୋଗୀ, ମହାଯୋଗୀ । ସବୁବେଳେ ସେ ଯୋଗ କରୁଥାଏ, ବସିଲା ବେଳେ, ଠିଆହେଲା ବେଳେ, ଚାଲିଲା ବେଳେ । ସବୁ ଠାକୁର ତା ଆଗକୁ ଆସନ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟ ବେଳେ କଥାଭାଷା ହୁଅନ୍ତି । ସେ ଦେଖିପାରେ, ଆଉ କେହି ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଭୁଟ୍ ଭୁଟ୍ ହୁଏ । ଦୁନିଆର ଭଲ ମନ୍ଦ କଥା, ପାପ ପୁଣ୍ୟ, ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ କଥା ସବୁ କହେ । ଠାକୁର ମାନଙ୍କର ଗୁରୁକା ପୋଲିସ । ଯାହା ଦେଖେ, ଯାହା ଶୁଣେ, ସବୁ ଯାଇ କହେ, ଜାଣେ ।

ସେ ଯୋଗୀ । ସେଇଥିପାଇଁ ତାକୁ ଖରା ବରଷା ଶୀତ ବାସେ ନାହିଁ । ମାଡ଼ଗାଳ ତାକୁ କାଟେ ନାହିଁ । ସେ ଭାରି ଜଣେ !

ପୁଣି କିଏ କହେ—ଓଃ, ଅନେକ କଥା । ମଣିଷର ଉଦର ମୁଣ୍ଡ ଯେତେ ଗଲ ଗଢ଼ି ପାରେ, ମଣିଷ ଯାହା ଅସମ୍ଭବ ମଣେ ଅଥଚ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଭଲପାଏ, ଶୁଣିବାକୁ ଖୁସି ଲାଗେ, କହିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ । କହିବାରେ ବାଧା ନାହିଁ । ବୁଝୁ ବାୟା ନିଜେ ଶୁଣେ ନାହିଁ । ଶୁଣିଲେ ବି ପ୍ରତିବାଦ କରେ ନାହିଁ । ଭଲ ମନ୍ଦ, ସାର ଅସାର ତା ପାଖରେ ସବୁ ସମାନ । ଦିଅ ନ ଦିଅ ତୁମେ ସମସ୍ତେ ତାର ବାରୁ । ସମସ୍ତଙ୍କଠି ତାର ଅଧିକାର । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ମାଗେ, ଶୁଣ ନ ଶୁଣ, ଗ୍ରହଣ କର କି ନ କର, ସେ ଯାଚି ଯାଚି ସଲମ୍ ଦିଏ । ସେ କଣ ମୁସଲମାନ ?

ହୁଏ କି ମୁସଲମାନ ସେ କଥା ବି କେହି ଠିକ୍ କରି କହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ କେବେ କେଉଁ ଦେବତାର ନାମ ଧରେ ନାହିଁ । କେହି କେହି କହନ୍ତି ତାର ଗୋଟାଏ ଭାରି ଅଛି କୋରସୁଟେ ଗଜ୍ୟର କେଉଁ ଦୂର ଗାଁରେ । ଜାତିରେ ତମ୍ବ । ଗୃହବାସ ଅଛି । ପିଲାକୁଟୁମ୍ବ ଧରି ଘର କରୁଛି । ବୁଝୁ ବାୟା ମାଗିଥାଏ । ନଦେ ପଇସା ଯାହା ପାଏ ସହି ରଖେ । ନିଜ ଗଣେ, ଅନେକ ଥର । ଯିଏ ପରୁରେ କେତେ ହେଲା—ସେ କହେ ଏତେ ଟଙ୍କା ଏତେଶା ଏତେ ପଇସା । ଦେଖାଇବାକୁ କହିଲେ ଅଣ୍ଟାରୁ କାଢ଼େ ଢିନୋଟି ପୁଡ଼ା । କେତେ ଯତ୍ନରେ, ସାବଧାନତାରେ ବନ୍ଦା ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ପୁଡ଼ା ଖୋଲେ । ଗଣେ ପ୍ରମାଣ ଦିଏ—ତା ହସାବ ଠିକ୍ । ପଇସାଟିଏ ବି କମ୍ ବେଶି ହୁଏ ନାହିଁ । ପୁଣି ଯତ୍ନ କରି ବାନ୍ଧି ଅଣ୍ଟାରେ ଝୁଲୁଏ ।

ଏତେ ଧନ କଣ କରିବୁରେ ବୁଝୁ ?

ଜବାବ ଦିଏ ନାହିଁ । କଣ ସେ କରେ ଲୋକେ ଜାଣନ୍ତି । ଯେଉଁଦିନ ଭାତ କି ପିଠା କି ଆଉ କିଛି ନିଜ ମନକୁ କେହି ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ନ ଦିଅନ୍ତି, ସେ ହୋଟେଲକୁ ଯାଏ । ପଦାରେ ବସି ଖାଇବାକୁ ମାଗେ । ପଇସା ଗଣି ଦିଏ । ଦରଦାମ କରେ ନାହିଁ, କେତେ ହେଲା ପରୁରେ ନାହିଁ । ହୋଟେଲବାଲା ମୁହଁରୁ ଯେତକି ବାହାରେ ସେ ଗଣିଦିଏ । କେହି ତାକୁ ଠକେ ନାହିଁ । ଟଙ୍କାକର

ପଇସା ଦେଲେ ଦୋକାନକୁ ଯାଇ ଟଙ୍କା ଭଙ୍ଗେଇ ରଖେ । ନୋଟ୍ ଛୁଏ ନାହିଁ ।

ଗୁଡ଼ୁ ବାୟାର ପାଣି କମେ । ସେ ପୁଣି ବାହାର ପଡ଼େ ସଗ୍ରହ କରିବାକୁ । ସଲମ୍ ବିକେ, ପଇସା ଆଣେ । ଗୁଡ଼ୁ ବାୟାର ପାଣି ବଢ଼େ । ଯିଏ ପରୁରେ ତାକୁ ସେ କହେ । ଯିଏ ଦେଖିବାକୁ ଗୁଡ଼ୁ ତାକୁ ସେ ଖୋଲି ଦେଖାଏ । ଦେଲେ ଦିଏ, ଖୁସି ହୁଏ ନାହିଁ । କଲାଣ କରେ ନାହିଁ । ଧନ୍ୟବାଦ ବି ଦିଏ ନାହିଁ । ନ ଦେଲେ ତାର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଗୁଲ୍‌ଗଲେ ଅନ୍ୟ ଭିକାରୀଙ୍କ ପରି ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଅଳି କରେ ନାହିଁ, ବୁରକ୍ତ କରେ ନାହିଁ । ନିଜର ସ୍ଥାନପଣ ଦେଖାଇ ହାତ ପାଢ଼ି ଚଲାଉ କରେ ନାହିଁ — ଦି ଦିନ ହେଲା ପେଟରେ ଦାନା ପଡ଼ି ନାହିଁ, ବାବୁ ଦିଅ, ଧର୍ମ କର ।

କେହି ମାଗିଲେ ଗୁଡ଼ୁ ବାୟା ପଇସାଟିଏ ଦିଏ ନାହିଁ । ମୋଟେ ଶୁଣେ ନାହିଁ । ଉତ୍ତର ଦିଏ ନାହିଁ । ହୁଏ ତ ସେ ପରିହାସ ମଣେ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ କୁକୁର ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ନାହିଁ । ସହରର ସବୁ ଗୁଲ୍‌ କୁକୁର ତ ତାର ଚିତ୍କାପସର । ବେଳେ ବେଳେ ଏକାଠି ଖାଅନ୍ତି, ଏକାଠି ବି ଶୁଅନ୍ତି । ସହରର ପିଲୁଏ ବି ତା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ପାଟି କରନ୍ତି ନାହିଁ କି ଟେକା ପକାନ୍ତି ନାହିଁ । କେହି ତାକୁ ଗାଳି ଦେଲେ କି ମାଡ଼ ମାରିଲେ ସେ ଖାଲି ମୁହଁ ଗୁଲ୍‌ଇ ଅନାଏ । ତା ପାଟିରୁ ବତନ ବାହାରେ ନାହିଁ । ମୁହଁରେ ରାଗ ରୋଷର ଚିହ୍ନ ଦିଶେ ନାହିଁ । ଆଗକୁ ଗୁଲେ ।

ଏଇ ଗୁଡ଼ୁ ବାୟା ଠିଆ ହୋଇଛି । ସକାଳର ପାତଳ କୁହୁଡ଼ି, କଅଁଳ ଖର । ମୁଣ୍ଡରେ କଟା ଚଢ଼ି । ସଲମ୍ ନଦି ଦେଉଛି । ମାଗୁଛି ପଇସାଟିଏ ।

ପରୁରଲି, କେତେ ହେଲାରେ ?

ସାତଶା ଦି ପଇସା ।

କେତେ ?

ସାତଶା ଦି ପଇସା ।

ସନ୍ଦେହ କରିବାର କାରଣ ନାହିଁ । ଅନେକ ଥର ପରୀକ୍ଷା କରିଛି । ସେ ମିଛ କହେ ନାହିଁ । ଭୁଲ୍ କରେ ନାହିଁ । ଦିଇଦିନ ତଳେ କହିଥିଲା ସାତଟଙ୍କା ଦଶଅଣା ଛନପଇସା । ଅଜି କମିଲା କାହିଁ କି ? ସତେ କଣ ଲେକକ କଥା ସତ ? ତାର ଭାଇଟାଏ ଅଛି, ବେଳେ ବେଳେ ଆସୁଛି, ଆଉ ଗୁଡ଼ୁ ଯାହା ସାଇତି ରଖିଛି ତାକୁ ଦେଇ ଦେଉଛି ? ଗୁଡ଼ୁର ଏ ରୂପ, ଏ ଭେକ ରୋଜଗାରର ଫଳ ?

ପରୁରଲି, ଏତେ ଟଙ୍କା ରଖିଥିଲା କଣ କଲାରେ ?

ନେଇଗଲା ।

ବାହୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

କିଏ, ତୋ ଭାଇ ?

ଗାଢ଼ରେ ପିଟିଦେଲା, ନେଇଗଲା ।

କିଏ ନେଲାରେ ?

ପିଟିଦେଲା ନେଇଗଲା ।

ଆରେ କିଏ ନେଲା ?

ନେଇଗଲା । ସଲମ୍ ବାରୁ, ପଇସାଟିଏ ଦିଅ ।

କିଏ ନେଲା ନ କହିଲେ ପଇସା ଦେବି ନାହିଁ ।

ପିଟିଦେଲା, ନେଇଗଲା, ଗାଢ଼ରେ । ପିଟିଦେଲା—

ଗୁଟୁ-ବାୟା ହାତ ଟେକିଲା । ଆଙ୍ଗୁଳିରେ କପାଳ ଉପରେ ସଦ୍ୟ ଘାଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଲା । ମୁଖରେ ଦୁଃଖଯନ୍ତ୍ରଣାର କି ନୈରାଶ୍ୟର ଭାବ ନାହିଁ । ସବୁଦିନ ପରି ତାର ମୁହଁଟା ଗମ୍ଭୀର । ଦୃଷ୍ଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମାନ । ଉକାଶର ଆକୁଳ ବିକଳ ଭାବ ସେ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନାହିଁ । ସଦ୍ୟ ଘାଆର ଦୁଇପାଖେ, ତଳେ ଉପରେ ଆଦୃଷ୍ଟ ଅନେକ ଦାଗ । ସେଗୁଡ଼ିକ ବି ଦିନେ କେବେ ସଜ ଘା ହୋଇଥିଲା । ସେ ଗୁଡ଼ିକରୁ ବି ରକ୍ତର ଧାର ବହିଥିଲା । ଗୁଟୁର ସଞ୍ଚିତ ଧନ ଅପହରଣ କରି ପୁଣି ନୂଆ କରି ମୂଳରୁ ଗଣି ପଇସା ସଞ୍ଚିବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିବ ସେ ସବୁ ଦାଗର ସୃଷ୍ଟି କର୍ତ୍ତା ।

ଗୁଟୁ-ବାୟାର ସେଥିକି ଭାବନା ନାହିଁ । କପାଳରେ ଘା ଶୁଖି ନାହିଁ— ପୋଡ଼ିଛି ବୋଲି ତାର ମନେଅଛି । ଘା ଶୁଖିବ । କପାଳରେ ଚନ୍ଦ୍ରର ସଖ୍ୟା ଗୋଟିଏ ବଢ଼ିବ । ତାର ସଞ୍ଚିତ ଧନର ପରିମାଣ ବି ବଢ଼ିବ ଦିନକୁ ଦିନ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ସଜ ଘାଆକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିବାକୁ ।

ବାରୁ ସଲମ୍, ପଇସାଟେ ଦିଅ ।

ଆଖି ଫେରାଇଲି ପୁଣି ତାର ମୁହଁକୁ । ଶୀତ ଦିନ, କୁହୁଡ଼ିଆ ସକାଳ । ହାଡ଼ଥର ମାଳୁଆ ସକାଳ । ଦେହ ଥରୁଥିଲା । ମନ ବି ଥରିଗଲା ।

ଝେରାଗୁହାଣୀ

ଲୁଚି ଲୁଚି ସେ ଦେଖେ—କିଶୋର । କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି କିଛି ନ ଚାହିଁଲା ପରି ସେ ଦେଖେ । ସଞ୍ଜେ ଓ ସକାଳେ । ଟେବୁଲ ପାଖରେ ସେ ଏକୂଟିଆ ବସିଥାଏ ଚନ୍ଦ୍ରାୟ ହୋଇ । ଟେବୁଲ ଉପରେ କେତେ ବହି, କେତେ ପାଇଲ ଗଦା ହୋଇଥାଏ । ସେ କାମ କରେ । ବହି ପଢ଼େ । ଗଳ୍ପ କବିତା ଲେଖେ, ଆଉ ବେଳେ ବେଳେ ମଥା ଟେକି ଗୃହେଁ ପଢ଼ାକୁ ।

ବଡ଼ ଝରକାରେ ସବୁଜ ଫୁଲପକା ରେଶମୀ ପରଦା । ସକାଳେ ଓ ସଞ୍ଜରେ ପରଦାର ଦୁଇଟି କାନ ଦୁଇ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ଦିଏ । ମଝି ପାଙ୍କରେ ଆଲୁଅ ଆସେ । ପବନ ଆସେ । ଧୂଳି ଆସେ । ତାଅରି ସାଥରେ ଆସେ ଅତି ଜଣାଶୁଣା, ଅତି ପରିଚିତ, ନିଜଦିନିଆଁ ଛବିର ଧାରଣା ।

କିଶୋର ସବୁ ଦେଖେ । ଗ୍ରେଟ୍ ଗସ୍ତା ଉପରେ ଗଲୁ ଅଇଲୁ ଲୋକ କଥା । ଭାଷା ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା—ଓଡ଼ିଆ, ତେଲୁଗା, ବେଳେ ବେଳେ ହିନ୍ଦୀ, କଦବା କେମିତି ଇଂରାଜୀ । ପୁରୁଷ, ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲା । ଖୁସିଗପ, ବେପାର ବଣିଜ କଥା, ଦସ, ଝଟାପଟା କଳିଆ, ଧଟାତାମସା, ବିକଳ କାନ୍ଦଣା, ଭିକାସାର ଡାକ, ପାଗଲାର କୁହାଟ । ସବୁ ଜୀବନର ସୂଚନା, ବଞ୍ଚି ରହିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ, ସୁଖ ଓ ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ ଉତ୍କଳ ବିକଳ ଭାବ । କିଶୋର ଦେଖେ, ପରଦା ପାଙ୍କରେ ଗସ୍ତାର ଯେଉଁ ଅଂଶଟି ଦିଶେ ଆଖିକି । ଏ ଦେଖା ଲୁଗୁଛପା ନୁହେଁ, ସିଧା ସଳଖ—ଅଭ୍ୟାସଗତ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସ୍ଥାନ । ମୁହଁରେ ଗୁହେଁ, ଆଖି ଫେରାଏ । ପାଇଲୁ ଉପରେ କାମ କରେ । ଅଧା କବିତାର ପଦ ଯୋଡ଼େ । ଅଧା ଗଳ୍ପକୁ ଆଗକୁ ଠେଲେ ।

ବଳଦ ଗାଡ଼ି କେଁକଟର ହୋଇ ଝିମେଇ ଝିମେଇ ଗୁଲେ । ପଛରୁ ହେ, ହେ, ଡାକି ଛୁଟି ଆସେ ଗୋଟିକିଆ ଘୋଡ଼ା ଲଗା ଝଟକା । ଆଗରୁ ଟିଣ୍ ଟିଣ୍ ବେଲ୍ ବଜାଇ ଛୁଟିଆସେ ସାଇକଲ । ଏ ପାଖରୁ ସେ ପାଖରୁ ଧାଇଁଆସେ ମଟର ଗାଡ଼ି, ମାଲ୍ ବୋର୍ଡ଼ର ଟ୍ରେକ୍ । ଝରକାରେ ଟଙ୍କା ହୋଇଥିବା ଦି ପାଲିଆ ପରଦା ବାଟେ ପିରୁ ଗସ୍ତାର ଯେଉଁ ପରୁଣ କି ପାଠିଏ ହାତ ଦିଶେ ତାଅରି ଉପରେ ସବୁ ଗୁଲିଯାଏ । ଗସ୍ତା ହୁଏ ଶୂନ୍ୟାନ—ମୁହଁରେ । ବାଜା ବଜେଇ ଆସୁଛନ୍ତି ଦଳେ ଲୋକ । ହାତରେ ପ୍ଲାକାର୍ଡ । ରଲ୍ ସିନେମା ଆସିଛି । ଗୁଲିଗଲେ । ପରିବା ବିକାଳ, ମାଛବାଲା—ଡକା ଗୁଡ଼ିଛନ୍ତି । ଖବର କାଗଜ ବିକେ ଯେଉଁ ଟୋକାଟି, ଧାଇଁଛି, ପାଟିରୁ ବାହାରୁଛି—ପୂର୍ବ ବଙ୍ଗର ଶରଣାର୍ଥୀ—ଗୁଲିଗଲ ।

କିଶୋର ଅଳସ ଆଖିରେ ଗୁହେଁ ପଦାକୁ, ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଏ । କାମରେ ମନ ଦିଏ । ଅଭ୍ୟାସଗତ ଅର୍ଥସ୍ଥାନ ଗୃହାଣୀ, ଗୌରବଦାଶୀ ନୁହେଁ ।

ପଲେ ଗୋରୁ ହମ୍ବାଳି ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଛନ୍ତି । ଜଣକୁ ଜଣେ ମାରି ଗୋଡ଼ଉଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀଟିଏ ଭରି ଭରି ଝରକା ସାମନା ଗସ୍ତା ସେପାଖ ଏକମହଲ କୋଠାର ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉଛି । ପଥାଏ କୁକୁର ଭୁକି ଭୁକି ଧାଇଁଛନ୍ତି । ପଛରେ ଛୁଟିଛନ୍ତି ଦି ଗୁଲିବେଟି ପିଲା । ହାତରେ ଟେକା, ଭଣ୍ଡରେ ‘୪୫ ୪୫’ । ଗୁଲିଗଲେ ଦଳେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ସବୁ ବୟସର । ଅନ୍ଧାରେ ଲୁଗା ଭିଡ଼ିଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡଟିମାନ ଚକ୍‌କଣ କରି ବାଜିଛନ୍ତି । ହାତରେ ଟୋକେଇ । ଗୁଲିଲେ କାମକୁ ହସର ଲହରୀ ଛୁଟାଇ, ସକାଳେ । ଫେରିଲେ କାମରୁ—ମରନା ଅସନା କାଳ, ମୁହଁସଞ୍ଜରେ । କିଶୋର

ଜାତିଭରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଗୃହେ, ଏ ମୁହଁରୁ ସେ ମୁହଁକୁ ଡାକି ଦୃଷ୍ଟି । ଏ ଦେହରୁ ସେ ଦେହକୁ କୁଦାମାରେ ଭବନା । ସେଇଟି ପୋଡ଼ଣୀ; କିନ୍ତୁ ଆରକ ସମର । ହେଲେ କଅଣ ହେବ, ସେ ପାଖରେ ଯେ ଦୃଷ୍ଟି ଦୃଷ୍ଟି ଯାଉଛି, ତାର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଟି ଚମତ୍କାର । ମୁହଁରେ ଲବଣ୍ୟ ... । ଗୁଲିଗଲେ ।

କିଶୋରର ଦୃଷ୍ଟି—ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମାନ ହେଲେ ବି ଅର୍ଥମାନ ନୁହେଁ । ଗୃହ-ଗୃହାଣୀ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ସହଜ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅଜଣା ଆଗ୍ରହ ରଙ୍ଗ ଦେଇଥିଲା । କିଶୋର ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇଲା ଟେବୁଲ ଉପରକୁ । ମନ କିନ୍ତୁ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ଅଜଣା ଛଇଲାର ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁ ଯାଇଥିଲା ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ।

ପରଦାର ପାଙ୍କ ବାଟେ ଦିଶେ ସୁନାଲ ଆକାଶରୁ ଖଣ୍ଡେ । ଆକାଶ ଉପରେ ଭୂମି ଯାଉଥାଏ ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ବଡ଼—କେତେ ଆକାର, କେତେ ରଙ୍ଗ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦିଶେ, ଚନ୍ଦ୍ର ଦିଶେ, ନକ୍ଷତ୍ରମାନେ ଦିଶନ୍ତି । ଶୁକ୍ରା କଡ଼ ଖମ୍ବର ଗୋଟିଏ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ବି ଦିଶେ । ଶୁକ୍ରା ସେପାଖ ଘର ଧାଉଡ଼ି । ତା ପଛରେ ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗା କେଇଟି ନଡ଼ିଆଗଛ । ପବନରେ ଦୋହଲେ । ଗଛ ଉପରେ ମାଙ୍କଡ଼ । ବାହୁଙ୍ଗା ଉପରେ ଚଢ଼େଇ !

ସମୁଦ୍ର ଦିଶେ ନାହିଁ । ଦୂରରୁ ତାର ଗର୍ଜନ ଶୁଭେ । ପାଖରୁ ଶୁଭେ କାଉର ରଡ଼ି । ପଲ୍ଲ ପଲ୍ଲ ଘରଚଟିଆଙ୍କର ଚାଁ, ଚାଁ । ଘର ଭିତରୁ ଶୁଭେ ପିଲଙ୍କର କାନ୍ଦଣା, ପାଠ ପଢ଼ିବାର ସ୍ବର, ଗୃହଣୀଙ୍କର ଗଳ୍ପନ । ନିଜ ଭାଗ୍ୟକୁ ଅଭିଶାପ ଦେବାର କାନ୍ଦୁଣିମାନ୍ଦୁଣି ସ୍ବର ।

ଏ ସବୁ କିଶୋରର ଅତି ପରିଚିତ । ସବୁ ତାର ଦେହସହା ହୋଇଛି । ନିତିଦିନିଆ ଅଭ୍ୟାସ, ଜୀବନର ଛନ୍ଦ । ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ, ଦୁଃଖ କରେ ନାହିଁ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାର ବ୍ୟାଘାତ ଘଟେ ନାହିଁ । ପାଇଲ କାମ ଭଲରେ ଗଲେ । କବିତାର ପଦ ମିଳେ । ଲେଖି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ । ଚାହାରି ଭିତରେ କେହି କେହି ବାହାରର ଲୋକ ବି ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଗଜନାଭ, ସାହିତ୍ୟ, ପାଗପୋଗ, ବିଜ୍ଞାନ, ପରଘରର ଚର୍ଚ୍ଚା ଏମିତି କେତେ କଥା ପଡ଼େ । ଭଦ୍ରଲୋକ ବିଦାୟ ହୁଅନ୍ତି ।

ମଝି କବାଟ ଖୋଲି ଗୃହଣୀ ମୁଣ୍ଡ ଗଲାଇ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, ହଇହୋ ଶୁଣିଲଣି—ସେ ବି ଅନେକ କଥା—ଗୁଡ଼ଲ, ଡାଲି, ଟଙ୍କାପଇସା, ଲୁଗା, ଗହଣା, ପିଲଙ୍କ ପାଠ, ସାନ ପିଲଙ୍କ ଗ୍ରେଟ, କୌଣସି ଆତ୍ମୀୟଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ, କାହା ଘର ବୋହୂ ହିଅନ୍ତୁ ଗୁଣ ଅବଗୁଣ ।

ସେ ବି ଯାଆନ୍ତି । କିଶୋର କାମ କରେ । ଗଲ୍ ଲେଖେ, ଝରକା ପାଙ୍କରେ ପଦାକୁ ଗୃହେ, ଗୃହାଣୀରେ ଆଗ୍ରହ ଜଳେ । କେଜାଣି କାହିଁକି ସଙ୍କୋଚ ଆସେ । ଭରି ଭରି କଣେଇ କଣେଇ ଗୃହେ । ବାଆଁରେଇ ହେଲା ପରି ପାଇଲକୁ ଗୃହେ, ଅଥବା ଅଧାଧବା କବିତା କି ଗଲ୍‌କୁ ଗୃହେ । ମନ କିନ୍ତୁ

ସେଠି ନ ଥାଏ । ପରଦା ଫାଙ୍କ ବାଟେ ଛୁଟାଏ ତାର ଥର ଥର ଗୌରୀବିହାରୀ ।
ଟିକିଏ ଅସ୍ତିରତା ଅନୁରବ କରେ । ଲେଖି ଦୁଏ ନାହିଁ । ଭାବି ଦୁଏ ନାହିଁ । ସେ
ଗୃହେ, କେବଳ ଗୃହେ—ପଦାକୁ ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେ ପାଖ ଏକ ମହଲ କୋଠାର ଗୁଡ଼ ଉପରେ ଦାଉ ଦାଉ
ଜଳୁଛି ରୂପର ଶିଖା । ଗୋଡ଼ଣୀ, କିଏ ସେ ? କାହାର ପତ୍ନୀ ? କାହାର କନ୍ୟା ?
ସେ କେବେ ଜାଣିବାକୁ ନେଷ୍ଟା କରି ନାହିଁ ।

କିଶୋର ଦରବୁଜା, ଦାନ୍ତ ହଲଲଣି, ଥୋଡ଼ିର ବାଲ ପାତ ପାତ ଆସୁଛି ।
ଆଖିରେ ଚପମା । କିଶୋର ଜାଣେ ସେ ଫୁଲର ଗୃହେ । ସେ କିନ୍ତୁ ତଳର ଥିଲା ।
ବୟସର ଧାସରେ ସେ କଳା ପଡ଼ିଛି । ମନ ହୋଇଛି ପଥର । କେବେ ସେ
ବିବାହ କରିଥିଲା ସେ କଥା ବି ତାର ମନେ ନାହିଁ । ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ପିଲାଙ୍କର
ବାପ । ବଡ଼ ପିଲା ଦଫ୍ତରୀର ବିବାହର କଥା ଭାବିବାର ବେଳ ପାଖେଇ
ଆସୁଛି ।

ତଥାପି କିଶୋରର ଗୌରୀବିହାରୀ ଧାର୍ଯ୍ୟାଏ ସେହି ଅପରିଚିତା
ରୂପୀ ପାଖକୁ, ଥର ଥର । ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଗ୍ରହ । ମନ ଛନଛନ । ଗୁଡ଼ ଧଡ଼ ଧଡ଼ ।
କଣେଇ କଣେଇ ସେ ଅନାଏ । ଡର ଡର କେବେ କେମିତି ହସେ । କେବେ
ହୁଏ ଗମ୍ଭୀର, କେବେ ଚକିତ, ଆମୋଦିତ ! ଏମିତି—

ଛଅଟି ମାସ କଟିଛି । ସଞ୍ଜେ ଓ ସକାଳେ, ସକାଳେ ଓ ସଞ୍ଜେ—କିଏ
ସେ—ଜାଣିବାକୁ କେବେ କେମିତି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ।

ସେ ଦରବୁଜା । ସେ ପିଲାଟି ବାପ । ସେ ରଘୁଲୋକ । ସନ୍ଧ୍ୟା ସମାଜର
ମଣିଷ । ସେ ଦେଖେ, କେବଳ ଦେଖେ, ଅପରିଚିତାର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲେ ମୁକ୍ତ
ନୁଆଁ ଏ ଟେବୁଲ ଉପରକୁ । ନିଜ ପାଖରେ ଲୁଚକାଳି ଖେଳେ । ଧୀରେ ଧୀରେ
କଣେଇ ଗୃହେ । ଛଅଟି ମାସ । ସ୍ୱପ୍ନ । ଆନନ୍ଦ । ଆଗ୍ରହ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା । ଡର ।
ଛପିଲା ସଙ୍କୋଚ ।

ଆଗ କୋଠାରେ ତାଲା ପଡ଼ିଛି । କୋଠା ଉପରେ ସେଇ ସପନ ପ୍ରତିମା,
ଗୋଡ଼ଣୀ ରୂପୀର ଦେଖା ମିଳୁନାହିଁ । ରଙ୍ଗ ତଳର ଶାଢ଼ୀ, ଗୋଡ଼ ତଳକୁ
ଲମ୍ବି ଥିବା କେଶ, ମୁହଁର ହସ—ଛପି-ପାଇଛି । କିଶୋରର ଗୌରୀବିହାରୀ
ଖାଲି ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଫେରୁଛି । ହତାଶ ଲାଗୁଛି । ଅଜୁଆ ଅଜୁଆ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି । ମନ
ଲାଗୁନାହିଁ । ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି ।

କିଶୋର ଜାଣିଲା—ସେମାନେ ବଦଳି ହୋଇ ପାଇଛନ୍ତି । ଥକ୍କା
ହୋଇ ଘଡ଼ିଏ ଗୃହେ ସେ କୋଠା ଉପରକୁ ।

ବୀରଭଦ୍ର

ସେ ଭଦ୍ରଲୋକ । ସେ ଧନୀ । ଜୟପୁର ସହରରେ ତାଙ୍କର ଛନ୍ଦ ଜାଗାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୋତାଲ କୋଠାଘର । ଦୁଇଟି ଘର ଭଡ଼ା ଲାଗିଛି । ତୃତୀୟ ଘରଟିରେ ସେ ରହନ୍ତି । ଏଇ ଘରକୁ ଲାଗି ତାଙ୍କର ଗୋଦାମ । ସେ ବଡ଼ ବେପାରୀ । ବ୍ୟବସାୟ କରି ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଘରକୁ ଆଣିଛନ୍ତି । ସବୁଟି ଲୋକ ବୋଲି ତାଙ୍କର ସୁଖ୍ୟାତି ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଅତି କୃପଣ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ନନ୍ଦା କରନ୍ତି ।

ସେ ବଡ଼ସ୍ୱତ୍ୱ । ଲୋକଙ୍କର ସୁଖ୍ୟାତି ତାଙ୍କୁ ଧନ ଆଣି ଦେବ ନାହିଁ । ଈର୍ଷାପରାୟଣ ଲୋକଙ୍କର ନନ୍ଦା ତାଙ୍କର ଧନ ଉଣା କରି ପାରିବ ନାହିଁ—ସତୁରୀ ବର୍ଷର ଅଭିଜ୍ଞତା ତାଙ୍କୁ ଏହି ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି । ‘ଆଲୋ ମଉସା ଜଡ଼ ପଇସା’ର ଅର୍ଥ ସେ ଭଲକରି ବୁଝନ୍ତି । ଏହିକି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଅର୍ଥନୀତି । ଶଗଡ଼ ଶଗଡ଼ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ି ଅର୍ଥ ନୀତିରେ ତଳୁର ହୋଇ ଯେଉଁ ପ୍ରଫେସର ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଘରର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ଭଡ଼ାନେଇ ରହୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଅଭାବ ଅନଟନ ବେଳେ ବୀରଭଦ୍ର ଉଧାର ଦିଅନ୍ତି !

ସେ ସତୁରୀ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା । କଲା ମିଶିମିଶି ସ୍ୱଳ୍ପ ପୃଥୁଲ ଦେହ । ବାଙ୍ଗର ମଣିଷ । ଗୋଲ ମୁହଁଟିର ବିଶେଷତ୍ୱ କିଛି ନାହିଁ । ଦାଣ୍ଡକୁ ଗୁହଁଲେ ସେପରି ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତେବେ ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହିକି ଯେ, ମୁଣ୍ଡର ବହଳ କେଶ ବୟସ ଅନୁପାତରେ ଧବଳ ହୋଇନାହିଁ । କାଁ ଭାଁ, ମେଆଁଏ ମେଆଁଏ । ଦାନ୍ତ ଦି ଧାଡ଼ି ଘୋର ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ଧୋବ ଫର ଫର ହୋଇ ସେମିତି ରହୁଛି । ନିଶ ଦାଢ଼ି ନାହିଁ, ପୁଣି ଅଛି । ମାସେ ପନ୍ଦର ଦିନରେ ମନେ ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ଭଦ୍ର ହୁଅନ୍ତି । ସାତ ଅଠଦିନ ପରେ ପୁଣି ଧଳା ଧଳା ବାଳ ଗଜୁର ଉଠି କଲା ମୁହଁରେ ଧଳା ରଙ୍ଗ ବୋଲିଲୁପରି ଦିଶେ ।

ବର୍ଷେ ଦେଲ ବେଶି ତଲବୁଲ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ବେଶିଦୂର ଚାଲିଗଲେ କ୍ଳାନ୍ତ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଦେହ ହାତ ଓ ଅଙ୍ଗା ଦରଜ ହୁଏ । ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ ବେଳ ଘରେ ରହନ୍ତି, ଖଟେଲଗୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଜମିବାଡ଼ିର ଖବର ବଡ଼ ପୁଅ ବୁଝେ । ମଝିଆଁ ପୁଅ ବେପାର ବଣିଜର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଛି । ସବୁଠୁଁ ତଲଖ ସାନପୁଅ । ବଡ଼ ଦୁହଁକୁ ସେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଦାଣ୍ଡ ମାମଲତ ବୁଝେ । ଅଧିକ ପାଠ ସେ ପଢ଼ିଛି । ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ଫେଲ୍ ।

ତାଙ୍କର ଛନ୍ଦେଥ ପରଘରକୁ ଗଲେଣି । ସେମାନଙ୍କର ପିଲାପିଲ ଦେଲଣି । କାହାର କେତେ, ସେ ହସାବ ବୀରଭଦ୍ରଙ୍କର ମନେ ରହେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଦୂରରେ ଅଛନ୍ତି । ଅତିକା ହସାବ କାଲିକି ବଦଳୁଥିବ । ଭଲ ଶିକ୍ଷା ଓ ଉପଦେଶ

ଦେଇ ଧନ ଦରବ ସହ ସେମାନଙ୍କୁ ପରଦରକୁ ପଠାଯାଇଛି । ନଜନଜର ବୁଦ୍ଧି ଓ ଦକ୍ଷତାରେ ସେମାନେ ଯଦି ସୁଖରେ ନ ରହିବେ, ଧନସମ୍ପତ୍ତି ନ କରିବେ ତ ସେମାନେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପିଲାଛୁଆଁ ଦୁଃଖ ପାଇବେ । ତହିଁରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ବ ନାହିଁ ।

ଘରେ ଭିନ୍ନ ବୋହୂ । ସେମାନଙ୍କର ପୁଅ ହିଅର ଅଭାବ ନାହିଁ । କାହାର କେଇଟି, ସମସ୍ତଙ୍କର ନାମ ମନେ ନ ପଡ଼ିଲେ ବି ଟିକିଏ ଭାବ ମୁହଁ ମନେ ପକାଇ ଆଜ୍ଞା ଠିକ୍ ପଦ ଗଣିଲେ ସଂଖ୍ୟା ଜଣାଯାଏ । ନଅଟି ନାଈ ଓ ଛଅଟି ନାଭୁଣୀ । କାହାର କେଇଟି, ସେତକ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଅଛି । ଦି ଭିନ୍ନୋଟି ମରୁଛନ୍ତି । ହେଲେ ଦୁଃଖ ପାସୋର ଯିବା ଆଗରୁ ପୁଣି ଭିନ୍ନ ଗୁଣେଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଶେଷହେଲା ବୋଲି କହି ଦେବନାହିଁ । ବଡ଼ ବୋହୂଙ୍କର ପୁଣି ପିଲାଛୁଆଁ ହେବ । ତାଙ୍କର ବଡ଼ ହିଅ ଦଫ୍ତଟି ଓ ମଝିଆ ବୋହୂଙ୍କର ବଡ଼ ହିଅଟି, ଏପରି ଭିନ୍ନୋଟି ନାଭୁଣୀଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ସରୁଛି । ବଡ଼ ନାଭୁଣୀର ପିଲା ଆଗ ସଂସାରକୁ ଆସିବ କି ତାର ଗ୍ରେଷ୍ଟ ଭାଇ କି ଗ୍ରେଷ୍ଟ ଭଉଣୀ ଆଗ ଆସିବ ଏହାହିଁ ଦେଖିବାର କଥା । ବଡ଼ ନାଭୁଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଜ୍ଞା ଘରକୁ ଆସିଛି ।

ବାରରଦ୍ର ପୁଣି । ତାଙ୍କର ବଣ ବଢ଼ିଛି ଓ ବଢ଼ୁଛି । ଆନ୍ତର ବଢ଼ିବ । ଦେଶସାରା ବାରରଦ୍ରଙ୍କର ରକ୍ତ ଖେଳିଯିବ । ସେ ନ ଥିବେ, କେହି ଚରଦାନ ରହିବେ ନାହିଁ, ଏକଥା ସେ ଭଲକରି ଜାଣନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ କେତେ ପରିଚିତଙ୍କର ଶେଷ ଯାତ୍ରା ସେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କଠାରୁ ବୟସରେ ବଡ଼ ଏପରି ନୁହେଁ । କାଲିପରି ଲାଗୁଛି ତ, ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମରଣ କଥା କହୁ କହୁ ଦଶବର୍ଷ କଟିଗଲାଣି । କାଲି ପୁଣି ତାଙ୍କର କଥଣ ହେବ କିଏ କହି ପାରିବ ?

ଏପରି ଭାବନା ମନକୁ ଆସିଲେ ବାରରଦ୍ର ତମକି ଉଠନ୍ତି । ଖାତକଙ୍କର ହସାବ କରୁ କରୁ, ହଡ଼ିମୁଣ୍ଡରେ ଠିଆହୋଇ ଧାନ କଟାଉଣ୍ଡ, ଧାନ ତେଲୁଳି ଲଙ୍କା ଝୁଣା ଗୁଣ୍ଡୁଣୀ ଓ ତେଲ ଗୋଦାମ ସଫା କରାଉଣ୍ଡ, କି ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ମନ୍ଦିରପଥରେ ଯାଉଣ୍ଡ ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ନିସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ବଲବଲକରି ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗୁହାନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ପାଖରେ, ଦୂରରେ ଓ ଗୁରୁଆଡ଼େ ଅତିଯାତ ହେଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଯେଉଁ ପରିଚିତମାନେ ଏ ଦୁନିଆଁରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କି ଦୂରରେ କାରବାର ହେଉଥିଲେ ଅଥଚ କେବଠୁ ଦୁନିଆଁ ଶୁଦ୍ଧି ଗୁଲିଗଲେଣି, ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ସେମାନେ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି । କହନ୍ତି—ଶୁଣ ବାରରଦ୍ର—

ବାରରଦ୍ର ଗୁରୁଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲନ୍ତି । ଜଳଜଳ ଗୁହଁଲା ଆଖିରେ କିଛି ଦିଶେ ନାହିଁ । ଗୁରୁଆଡ଼ର ସବୁଜ ପାହାଡ଼ମାଲର ଢେଉଢେଉକା ଶୋଭା,

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗଛାବଳୀ

ବାଦଲରସା ନାଲ ଅକାଶର ସୁଷମା, ମଣିଷ-ହାତ ଗଢ଼ା ବଡ଼ଗ୍ରେଟ କୋଠାଘର,
ଗୁଲ-କୁଡ଼ିଆ, ରଙ୍ଗାଝୁଜା ଡକ୍, ବେଗୋମୀ ଟ୍ରକ୍, କାର୍, ଇକ୍ସା ସବୁ
ହଜିଯାଆନ୍ତି । ଲୋକଙ୍କର କୋଲାହଳ, ବାହା ନିମିତ୍ତର ବାଜା, ସିନେମାର
ଅକାଶୀ ସଙ୍ଗୀତ କାନରେ ବାଜେ ନାହିଁ । ରକ୍ତ ମାଂସ ମଜ୍ଜା ଗଢ଼ା ଦେହର
ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟର ଅନୁଭବଗୁଡ଼ିକ ଲୋପ ହୁଏ । ଏ ଦୁନିଆଁ ଶୂନ୍ୟ ହୁଏ, ମହାଶୂନ୍ୟ !
ଆଲୋକ କି ଅକାର ମଧ୍ୟ ଅସ୍ତିତ୍ବ ହରନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଭିତରେ ସତ୍ତ୍ବ ବର୍ଣ୍ଣର
ବୃଦ୍ଧର ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟର ବାହ୍ୟ ଅନୁଭୂତି ଲୋପ ହୁଏ । ନଥିଲାବେଳେ ମହାଶୂନ୍ୟତାରେ
ମିଶି ସେ ଏକାକାର ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ସେକଥା ବି ବାରଉଦ୍ର ଅନୁଭବ କରନ୍ତି
ନାହିଁ ।

ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ! ଶ୍ରେଷ୍ଠେନ୍ଦ୍ରିୟ ଜାଗି ଉଠେ । ସେଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ
କଣ ମନ ଅଥବା ସେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟର କରଣୀ-ଶକ୍ତି ମନ ! ସତ୍ତ୍ବ ବର୍ଣ୍ଣର ସବୁ
ପାର୍ଥକ୍ୟ ରୂପ ଓ ଘଟଣା ପ୍ରବାହର ନିଖୁଣ ରୂପ ସେ ନିର୍ଭୁଲ କରି ନିଜ ଭିତରେ
ଆଙ୍କି ରଖିଛି, ମାନସ-ତପ୍ତ ଆଗରେ ଖୋଲି ଧରିଛି । କେବଳ ଘଟଣାର
ମଳ-ମର୍ତ୍ତି ନୁହେଁ, ସବୁ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ‘ଟେପ୍ ରେକଡ଼’ ପରି ସାଇତି ରଖିଛି । ପ୍ରକାଶ
କରୁଛି—ଶୁଣ ବାରଉଦ୍ର, ଦେହ ଗୁଡ଼ି ଅସିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଅସ୍ତିତ୍ବ ବିଲୟ
ହୋଇନାହିଁ । ଦେଖି ପାରୁଛ ତ, ଆମେ ଅଛୁ, ଅତଯାତ ହେଉଛୁ, କଥା
କହୁଛୁ । ଯାହା ଘଟି ଯାଇଛି ସେ ସବୁ ଘଟଣାର ଅଭିନୟ କରୁଛୁ । ଦୁନିଆଁ
ତୁମ ଜୀବନର ଯେଉଁ ସବୁ ଗୋପନୀୟ ଘଟଣା ଜାଣେନାହିଁ, ମଣିଷ ଦେହରେ
ଅତଯାତ ହେଉଥିଲାବେଳେ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଯାହା ଜାଣିପାରୁ ନ ଥିଲା, ସେ ସବୁ
ଏବେ ପରିଷ୍କାର ଦେଖାଯାଉଛି । ଦେଖି ପାରୁଛ କି, ଶୁଣି ପାରୁଛ କି ତୁମର ସେ
ଦିନର କଥା, ହସ କାନ୍ଦ, ଗୁଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ? ସେ ସବୁକୁ ତୁମର ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ପରିଚାଳିତ କରୁଥିଲା, ସେଇ ସବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ
ଦେଖାଯାଉଛି ଆମର ସଞ୍ଜ୍ଞାନ ନୟନ ଗୁଡ଼ିକୁ । ତମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତ ମୋଟେ
ଗୋଟିଏ !

କିଏ ସେ କହୁଛି ? ଗଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ବାରଉଦ୍ରଙ୍କର ଗୁଲିଶି ବର୍ଣ୍ଣର ପତ୍ନୀ,
ଜୀବନ ସଙ୍ଗିନୀ, ଛଅଟି ପୁତ୍ରକନ୍ୟାଙ୍କର ଜନନୀ । ଦିନଗତ ସେ ପରିଶ୍ରମ କରୁଥିଲେ ।
ଅରଜିଲା ଧନ ସଞ୍ଚୟ କରୁଥିଲେ । ପଇସାକି କିପରି ଦୁଇ ପଇସା ହୋଇପାରେ
ସେଥିପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲେ । ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ ।
ସେ ଥିଲେ ସେବାୟତା ସାଧୁୀ ସ୍ତ୍ରୀ । ପ୍ରେମମୟୀ । ସ୍ନେହଶୀଳା ଜନନୀ ।

ସ୍ତନାର ଖୋଲରେ ସଜାଇ ଦେବାକୁ କେତେ ଅଳଙ୍କାର ତୁମେ
ମୋ ପାଇଁ ଗଢ଼ାଇ ଦେଇଥିଲ । ମୂଲ୍ୟବାନ ଶାଢ଼ୀ ଉପହାର ଦେଇଥିଲ ।
ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଥିଲ । ଧନ ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲ । ମୁଁ

ରହି ପାରିଲ ନାହିଁ । ତମର ଧନରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର ଶାଢ଼ୀ ଘରବାଡ଼ି ଜମି
ଆସବାବପତ୍ର ଓ ପୁସ୍ତକନାମା ନାହିଁ ନାହିଁ । ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ମୁଁ ଗୁଲି ଅସିଲି । ଏବେ
ଗୁଲି ପାରୁଛି, ସେ ସବୁ ତୁଚ୍ଛ । ସେ ସବୁ ମୋର ଲେଡ଼ା ନ ଥିଲା ।

କଅଣ ତେବେ ତୁମର ଲେଡ଼ାଥିଲା ?

X

X

X

X

ପରଶୁ ବସ୍ତ୍ରା ଧାନ, ପାଠିଏ ବସ୍ତ୍ରା ତେଲୁଳି, ଗୁଲିଶି ବସ୍ତ୍ରା ଗହମ, ଦଶ
ବସ୍ତ୍ରା ତେଲୁଳିମଞ୍ଜୁ—

ଗୋଲ୍‌ମାନେ ଗୋଦାମ ଘରେ ପଶି ବସ୍ତ୍ରା ଗଣ୍ଠିଛନ୍ତି । ସେହୁମାନେ
କହୁଛନ୍ତି । ବାରଭଦ୍ର କାଗଜ ଧରି ହସାବ କରୁଥିଲେ । ଟିକିଏ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ
ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ପରା ! ଗୋଲ୍‌ଙ୍କର ଡାକ ଶୁଣି ସେ କେଉଁ ଅଜଣା ଦେଶରୁ
ଫେରି ଆସିଲେ । ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରସୁ ସଜାଗ ହେଲେ । ସେ ଗୋଦାମ ଘରେ ପଶି
ଗଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗଣାଉଛନ୍ତି ।

କେତେ ବସ୍ତ୍ରା ଗହମ ଗଣିଲ ?

ଗୋଲ୍‌ ଜଣେ ଆଉଥରେ କହଲା, ଗୁଲିଶି ବସ୍ତ୍ରା !

ବାରଭଦ୍ର ହସାବ ଦେଖିଲେ । ଯେଉଁସବୁ ଅଜ୍ଞାତ ଘଟଣା ଓ ଯେଉଁମାନେ
ଥିଲା ଓ ନ ଥିଲା ଲେକେ, ତାଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନ ଭିତରକୁ ଗଲି
ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ ପଲାରଗଲେଣି । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର କୌଣସି
ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ସେ ବେପାରୀ ଲୋକ, ବେପାର କରି ଧନ ଅର୍ଜିଛନ୍ତି । ଧନ
ସଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପୁଅ ନାହିଁ ପୁଅରେ ରହିବେ । ଆଦ୍ୟ ଜୀବନରେ ସେ ଯେପରି
ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଭୋଗି ଏ ଦୁନିଆଁରେ ଢିଙ୍କିବେ କି ପେଟକୁ ମୁଠାଏ ନ ପାଇ
ଅପନ୍ତରରେ କେଉଁଠି ଟଳିପଡ଼ିବେ ଏପରି ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ପୁଅ
ନାହିଁ ମାନଙ୍କୁ ସେପରି ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ଓ ଭବନାରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହେବନାହିଁ ।
ସାବଧାନ ହୋଇ ତଳ ପାରିଲେ ଓ ପିଲାଏ ଏକମନ ହୋଇ ରହିଲେ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି
ଆହୁରି ବଢ଼ିବ ।

ବୁଦ୍ଧ ଓ ଅପାରଗ ବାରଭଦ୍ର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ସଲଖ ହୋଇ ବସିଲେ ।
ସନ୍ଦେହରେ ମୁଣ୍ଡ ଧରି ଉଠିଲା । ପୁଅମାନେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ହେଲେଣି । ତାଙ୍କୁ ଓ
ପରସ୍ପରକୁ ଲୁଗୁଲ ନଜନଜର ପାଣି କରିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେଣି । ପାଣି
କଲେଣି । ନଜ ନଜ ଭିତରେ ଅବୃଣ୍ୟ ବେପାର ଗୁଲିଛି, କଲାବଜାର ।
ବୋହୁମାନେ ନଜ ନଜ ଭିତରେ କନ୍ଦଳ ଭିଆଇଲେଣି । ତୋ ପିଲା ମୋ ପିଲା
କହୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥାରେ ପାଟିଭଣ୍ଡ କରୁଛନ୍ତି । ସେ ବସ୍ତ୍ର ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି
ନାମକୁମାର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୁଲି ରହିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର

ଶେଷ ଦିନକୁ । ସେ ଆଖି ବୁଜିଲେ ଦିନ ଭିନ୍ନଟା ନ ପୁରୁଣୁ ଗୋଟାଏ ଘର ଭାଙ୍ଗି
ଭିନ୍ନଟା ହେବ ।

ସେ ବଞ୍ଚିଥାଉଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲେ କରିଦେବେ । ଯେତେ ଭଲ ସେତେ
ଘର, ଏ ପ୍ରବାଦ ତ ରହିଛି । ନିଜ ଜୀବନକାଳରେ ସବୁଠାରେ ସେ ଏଇଆ
ଦେଖିଛନ୍ତି । ଭଲ ଭଲ ମଧ୍ୟରେ କଲହ ହୋଇଛି । ସଞ୍ଜିଲ ଧନ ପରଲୋକଙ୍କ
ଘରେ ପଶିଛି । ସେମାନେ କଙ୍ଗାଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପିଲାଏ ବାଟର
ଭିକାରୀ ହେବେ, ପେଟକୁ ନ ପାଇ କେଉଁ ଅପନ୍ଦ୍ରରେ କେଉଁଠି ଟଳି ପଡ଼ିବେ ?
ନାହିଁ ନାହିଁ, ସେମାନେ ପୁଣି ଗସ୍ତା କଡ଼ରୁ ଉଠି ଅବକଳ ତାଙ୍କର ପର ଧନୀ
ହେବେ । ବାରଭଦ୍ରର ରକ୍ତରୁ ସେମାନେ ଜନମ ।

× × × ×

ଦଶ ବର୍ଷର ପିଲା ଅନାଥ ବାରଭଦ୍ର ଗୃ ଦୋକାନରେ ପ୍ରେକ୍ଷି ଧୋଉଛି,
ମୁଁଏ ଅଳ୍ପ ଓ ଖଣ୍ଡିଏ ଲୁଗାପାଇଁ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ହେଲା କଲେ ଗାଳି ମାଡ଼ ।
ସହ ହେବ ନାହିଁ ।

ଲୁଗା ଦୋକାନରେ ଗୁକ୍ତିର । ପିଠିରେ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗାବୋହୁ ଧରି
ଫେରି ବେପାର । ଟଙ୍କାରେ ଅଣାଏ ମଜ ଶା, ଓଳିଏ ଖାଇ ଓଳିଏ ଉପାସ ।
ସଞ୍ଜିୟୁ, କେବଳ ସଞ୍ଜିୟୁ ।

ଗ୍ରେଟ ଲୁଗା ଦୋକାନ । ସଞ୍ଜିୟୁ କେବଳ ସଞ୍ଜିୟୁ । ବାରଭଦ୍ର ସାହୁକାର
ହୋଇଛି । ଦଶଟଙ୍କା ଧାର ଦେଇ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କାର ହ୍ୟାଣ୍ଡନୋଟ୍ ନେଇଛି ।
ବାରଭଦ୍ର ଲୁଗା ବେପାର ଗୁଡ଼ି ଧାନ, ମୁଗ, ଚେନ୍ନୁଳି ଓ ଅଳସି ବେପାର କଲେଣି ।
ଘରଣୀ ହୋଇ ଗଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସିଲେଣି ।

ଧନ କିପରି ଆସିଲା, ସମ୍ପତ୍ତି କିପରି ହେଲା, ସେ ଆଜି ନିଜେ ଗୁଞ୍ଜି
ପାରୁନାହାନ୍ତି । କେବଳ ସେ ଏଭଳି ଜାଣନ୍ତି ଯେ ସେ ବେପାର କରିଛନ୍ତି,
ମିତବ୍ୟୟିତା ଅବଲମ୍ବନ କରିଛନ୍ତି । ବେପାର କରିବାର ସବୁ ଉପାୟ ତାଙ୍କୁ
ଜଣା । ସେ ନିଜେ କାହାକୁ କେବେ ଠକିବାକୁ ଅପରୋପନାହାନ୍ତି ! ଲୋକେ
ନିଜେ ନିଜେ ଠକେଇ ହେବାକୁ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳକୁ ଧାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି । ସେ
କେବେ କାହାଠୁ ଶ୍ରେୟ କରି ନାହାନ୍ତି । ଲୋକେ ଯାତ ଯାତ ଧନ ଦେଇ
ଯାଇଛନ୍ତି, କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଅସୁବିଧା ଓ ଅଭାବବେଳେ ସେ ଧନ ଦେବାକୁ
ପସ୍ତାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ସେ ସଜୋଟ ଲୋକ । ସେ ଧାର୍ମିକ ଲୋକ । ଜୟସୁରରେ ଯେତେ
ଦେବାଦେବୀ ଅଛନ୍ତି କାହାକୁ ସେ ଅଭକ୍ତି ଦେଖାଇ ନାହାନ୍ତି । ସବୁ ମନ୍ଦିରକୁ
ସେ ଯାଆନ୍ତି, ସବୁଦିନେ ନ ହେଲେ ବ କେବେ କେବେ । ଦେବାଦେବୀଙ୍କ
ଉପରେ ଫୁଲ ଚଢ଼ାଇଛନ୍ତି । ସାମ୍ବାଙ୍କ ପ୍ରଣାମ କରି ଗୁହାରି କରିଛନ୍ତି, ମୋର

ବେପାର ସଫଳ ହେଉ, କୁବେର ସମ୍ପତ୍ତି ଆସି ମୋ ଭଣ୍ଡାରରେ ଠୁଳ ହେଉ, ମୁଣ୍ଡରେ ଆଦୁର ଫୁଲ ଚଢ଼ାଇବ । ହେ ଦେବତା ! ଯେତେ ଯାହାର ଯେଉଁଠି ଧନରହୁ ଗୋପଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଛୁ ସେ ସବୁ ତ ତମର, କେବଳ ଏତିକି କର ଠାକୁରେ, ସେମାନଙ୍କ ଘରୁ ଆସି ମୋ ଭଣ୍ଡାରରେ ରହୁ । ସେମାନଙ୍କ ନାମରୁ କଟି ଭୂମିମାନ ମୋ ନାମରେ ରେକର୍ଡ ହେଉ । ତମରମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ତ ଦେବତା, ସେଠାରୁ ଆସି ଏଠାରେ ରହୁବ ।

କାହିଁକି ?

ଶୁଣ ଠାକୁରେ, ସେମାନେ ଭକ୍ଷକ, ମୁଁ ଯେ ରକ୍ଷକ, ତୁମର ଖମ୍ବାଣୀ । ସେମାନେ ସବୁ ଖାଇପିଇ ଉଡ଼ାଇଦେବାକୁ ପଣ କରୁଛନ୍ତି । ଜନମ, ମରଣ ବାହା ନିମିତ୍ତରେ ସେମାନେ ସବୁ ବରବାଦ୍ କର ଦେଉଛନ୍ତି । ଦେଖୁଛୁ ତ ସବୁ, ଆଉ ଅଧିକ କି କହୁବ ? ମଦପାଣି ପିଇ କାୟା ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି । ପର ଘର ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦୁଷ୍ଟ ପକାଉଛନ୍ତି । ଟିକିଏ ପ୍ରଶଂସା କର କହୁଲେ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଲଭକର ଦାତା କର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛନ୍ତି । ଅଳସୁଆ କଙ୍ଗାଳ ପଲକୁ ବେଳେ ବେଳେ ରୁଣ୍ଡ କର ଖୋଇ ପେର ଗୁଡ଼ୁଛନ୍ତି, ଆଦୁର ଅଳସୁଆ ନିଷ୍ପର୍ଣ୍ଣ କରାଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପଙ୍ଗପାଳ ଦଳ ।

ହେ ଠାକୁରମାନେ, ନିଜ କଥା କହୁବ କାହିଁକି ? ବାରଭଦ୍ର ମୁଁ, ତମ-ମାନଙ୍କ ଦାସାନୁଦାସ । ମାଛ ମାଂସ ଯାଁର ପୁର ଛୁଏଁ ନାହିଁ । ଦିଖାନ୍ତି ରଡ଼ିଲି, ଶୁଣୁଥାଶୁଥୁଆ ଟିକିଏ ପାଚେଡ଼ି, ମୁଁଠିଏ ଭାତ, ଦିପଳା ଶୁଣି ତେଲ, ଶୁଣୁଥା ଖଟାପାଣି ଦିଅ ତରକାଣି ଟିକେ, ପାଚେଡ଼ି, ଆଗୁର, ତେନ୍ତୁଳି ପାଣି, ଖଣ୍ଡେ ପାମିଡ଼ି, ଚଳେ ଘୋଲ ଦହୁ ପାଣି, କେତେବେଳେ ଟିକିଏ କାପି ଏତିକି ମୋର ଲେଡ଼ା । ଏ ନିୟମ ମୁଁ ଅଦ୍ୟାପି ରଖିଛି । ମୋ ଘରଣୀ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କର ଏଇ ଅଭ୍ୟାସ କରାଉଛି । ସମସ୍ତେ ଆମେ ସବଳ ଓ ସୁସ୍ଥ ରହୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ସେତକ ହୋଇଛି ତମରମାନଙ୍କ କରୁଣାରୁ । ହେ ଦେବତା, ତମର ଖମ୍ବାଣୀ ତ ମୁଁ !

ବାରଭଦ୍ର ତଳୁ ଉଠି ଆଡ଼େଇ ହୋଇ କରଯୋଡ଼ି ଆସି ବୁଲି ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି । ବାରମ୍ବାର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଲଗାଇ ଜଣାଣ କରନ୍ତି, ମୋତେ ପରାସ୍ତା କରହେ ଠାକୁରେ, ମୁଁ ତମର ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ରଖିଛି କି ନାହିଁ ! ମଦପାଣି, ବଡ଼ ପିକ୍କା କେବେ ଛୁଇଁ ନାହିଁ । କାହା ଘରର କି ଦାଣ୍ଡ ହାଟର ଭିରଲକୁ ପାପ ଆଖିରେ ଅନାଇ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନେ ରାଗରେ ମୋତେ ଗାଳିଗୁଳ୍ମ କଲେ ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲରେ କହୁଛି, ଶୁଣିଲେ ଶୁଣନ୍ତୁ ନ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଚହୁଙ୍କି ଆସି ମୋ ଦେହରେ ହାତ ଲଗାଇଲେ ବି ମୁଁ କେବେ ଓଲଟି ହାତ ଟେକି ନାହିଁ । ହାଁ ହାଁ କର ପଛକୁ ହଟି ଆସିଛି । ରହୁ ତାର ବଡ଼ପଣ ।

ଆରେ, ବାରଭଦ୍ର ସାହୁକାର ଏତେ କଥଣ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛନ୍ତି ମ, ଆହୁର ଧନ ଲେଉଟୁଛନ୍ତି କି ? ଚତୁର୍ଥାବସ୍ଥାତ ହେଲା, ଆଉ ଦୁଇଟା ମେଢ଼ ବାନ୍ଧିବେ କି ? ନାହିଁ ମ, ମୁକ୍ତି ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।

ପଛରୁ କିଏ ଭୁଟ୍‌ଭୁଟ୍ ହେଉଛନ୍ତି । ବାରଭଦ୍ରଙ୍କ କାନରେ ବାଜେ । ସେ ଶେଷ ପ୍ରଣାମ କରି ଗୋଟିଏ ନୂଆ ପଇସା ଠାକୁରଙ୍କ ଆଗରେ ରଖା ହୋଇଥିବା ଥାଳରେ ପକାଇ ବାହୁଡ଼ନ୍ତି । ଭାବନ୍ତି, କିଏ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି, ସମସ୍ତେ କଥଣ ମାଗନ୍ତି । ସେତକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମନରେ ନ ଥିଲେ ସେମାନେ କାମଧନ୍ୟା ଗୁଡ଼ି ଧାଇଁ ଅସନ୍ତେ ନାହିଁ କି ଦକ୍ଷିଣା ଦେଇ ପାଦୁକ ନିଅନ୍ତେ ନାହିଁ । ନୂଆ ପଇସା ଯେତିକି ଭଲ ସେତିକି ମନ୍ଦ । ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ପଇସାକୁ ଦର୍ଢ଼ି ନୂଆ ପଇସା; କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟି ପୁରୁଣା ପଇସା ସମାନ ଭଳି ନୂଆ ପଇସା । ଯେଉଁମାନେ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇ ଧଳା ଦୁଇ ନୂଆ ପଇସା ଦକ୍ଷିଣା ଦେଉଛନ୍ତି ସେମାନେ ନବୋଧ । ଗୋଟିଏ ନୂଆ ପଇସାରେ ତ କାମ ଚଳିଯିବ ।

ମୁକ୍ତି ଚାହୁଁବେ ବାରଭଦ୍ର କାହିଁ କି ? ସେ ମୁକ୍ତି ଚାହୁଁବେ ? ସେ ଶୁଆ ଲୁହନ୍ତି କି ସାର ଲୁହନ୍ତି ଯେ ପଞ୍ଜୁରୀରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି ଶିଖାଇଲା କବିତାର ଅଂଶ ଆବୃତ୍ତି କରି ବାରମ୍ବାର କହୁ ହେଉଥିବେ—ଚନ୍ଦ୍ରଧର, ପର୍ଯ୍ୟା ଜନ୍ମରୁ ପାରି କରି ହେ କମଳାର ବର । ସେ ମଣିଷ, ଛେଚା ପିଟା ସ୍ବାଧୀନ ମଣିଷ । ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିବେ, ଧନ ଅରଜୁ ଥିବେ, ସୁଖରେ ରହିବେ । ଟଳି ପଡ଼ିଲେ କିଏ କାହାର ? ସେମାନେ ଯାହା ମନ ତାହା କରନ୍ତି । ଅଧିକ ଧନ କମାଉନୁ ନୋହଲେ ସଞ୍ଚିତ ଧନ ଗମାଉନୁ । ସେ ଦେଖିବାକୁ ନ ଥିବେ ।

ବାରଭଦ୍ର ପଲଙ୍କ ଉପରୁ ଓଢ଼ାଇଲେ । କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜା ହୋଇଥିବା ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡି ଧରି ମଝି ଘରକୁ ଆସିଲେ । ଅଶ୍ଳୀର ବେଦନା ବଢ଼ିଛି । ଡାକ୍ତର ଦୁଇଥର ଆସି ଦେଖିଗଲେଣି । ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ ଫୋଡ଼ିଲେଣି । ଔଷଧ ଦେଇଛନ୍ତି । ବାରମ୍ବାର କହୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ଆପଣ ଭଲ ହୋଇଯିବେ । ଡାକ୍ତର ଧନ ନେଇଛନ୍ତି, ଶ୍ରେଣ କି ବେଦନା କାଢ଼ି ନେଇ ନାହାନ୍ତି । ଗୁଲ୍‌ଗୁଲ୍ କରିବାକୁ ମନା କରିଛନ୍ତି ।

ବେଳ ଆଠଟା ହେଲାଣି । ବାହାରେ ଭୋଦେଇ ଖସି । ପୁଅମାନେ ନିଜ ନିଜର କାମଧନ୍ୟା ଦେଖିବାକୁ ଗୁଲ୍‌ଗଲେଣି । ସେମାନେ ହୃଷିଆର ହୋଇଛନ୍ତି ସତ, ମିତବ-ଯୁକ୍ତା ଶିଖିଲେ ନାହିଁ । ବଡ଼ ପୁଅ ହାତରେ ସୁନା ଘଡ଼ି ବାନ୍ଧିଲାଣି । ମଝିଆଁ ପୁଅ ଓ ସାନ ପୁଅ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ କଲେଣି । ଭିଜୁଙ୍କର ଭିଜୁଟା ରେଡ଼ିଓ । ସବୁବେଳେ ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି ଶବ୍ଦ । ଦିନ ରାତି ସବୁବେଳେ ଗୀତ । କି ଲାଭ ମିଳିବ ? କଥା ମାନ୍ତି ନାହାନ୍ତି । ମୁହଁ ଉପରେ ଜବାବ୍ ଦେଉଛନ୍ତି—ଆପଣଙ୍କ ଅମଳ ଗଲାଣି, ଏ ସବୁ ସଫାତାର ସାଧନ, ନ ରଖିଲେ ସମ୍ମାନ ରହିବ ନାହିଁ ।

ବାରବଦ୍ ସତ ଶକ୍ତିମାନ । ପୁଅମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବାର ବୟସ ଗଡ଼ିଯାଇଛି । କହିଲେ କଥା ମାନବେ ନାହିଁ । ଭୁନ ରହିବା ଭଲ । କିନ୍ତୁ ମନ ହାଇଁପାଇଁ ହେଉଛି । ମନ କହୁଛି, ଆରେ ନବୋଧ ଦଳ ! ଧନ ସଞ୍ଚୟ କର, ଆହୁରି କୋଠାବାଡ଼ି ତୋଳ । ଧନ ହୁଁ ସଭ୍ୟତା, ଧନ ହୁଁ ବଳ, ସମ୍ମାନ । ପାଞ୍ଚଲେକ ନିନ୍ଦା କରିବେ, କିନ୍ତୁ ଦଶ ଲୋକ ହାତ ଯୋଡ଼ିବେ, କରୁଣା ଭଣା କରିବେ ।

ବାରବଦ୍ ଦାଣ୍ଡକୁ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଅଣ୍ଟା ବିନ୍ଧୁଛି । କଷ୍ଟ ହେଉଛି । ନା, ଯାଇହେବ ନାହିଁ । ଆଉ ଟିକିଏ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ହୋଇଗଲେ ସେ ପଦାକୁ ବାହାରବେ । ଏ ଘରର କଲ ବିଗଡ଼ି ଯାଇଛି । ଯୁଆଡ଼େ ଗୁହଁଲେ ଆଖିରେ ପଡ଼ୁଛି ବଣ୍ଟୁଙ୍ଗା । ଧାନ ଫସଲ କିପରି ହୋଇଛି ଦେଖିବାକୁ ଆଗ୍ରହ । ଖାତକମାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱଧ ଆଦାୟ ହେଉଛି କି ନାହିଁ ? ଭଡ଼ାଟିଆମାନେ ଭିନ୍ନ ମାସର ଭଡ଼ା ବାଙ୍କ ରଖିଛନ୍ତି । ତେଲ କଲ କିପରି ଗୁଲୁଛି ? କେତେ ବସ୍ତା ଶୋରଷରେ କେତେ ବସ୍ତା ଅଳସି, ମୂଳା ମଞ୍ଜି, ଲଙ୍କାମରିଚ ମିଶାଇବାକୁ ହେବ ଓ କେତେ ବସ୍ତା ଗହମରେ କେତେ ବସ୍ତା ମାଣିଆ କି ତେଲୁଳି ମଞ୍ଜି ମିଶାଇଲେ ଜଣା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ସେ ସବୁ ମନ୍ଦ ସେ ମଝିଆଁ ପୁଅକୁ ବାରମ୍ବାର ଶିଖାଇଛନ୍ତି । ଭୁଲ୍ କଲେ ସବନାଶ ହେବ ।

ଏବକା ବେପାର ମିଶାମିଶି କାରବାର । ଭଲ ଓ ନଭୋଲା ବୋଲି ପ୍ରଗୁର କରିବାର ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ବେପାର ନିର୍ଭର କରୁଛି । ସେତକ ଜାଣିଲେ ବେପାର ଭଲ ଗୁଲୁକ । ଟଙ୍କା ସୁନା ଘରକୁ ଆସିବ । ସାନ ପୁଅଟା ଏ ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଙ୍ଗମ । ହାକିମ ହୁକୁମାଙ୍କୁ ବି ସେ ଖୁସି କରି ଜାଣେ । ସେ ଯଦି ଟିକେ ମିତବ୍ୟୟୀ ହୁଏ ତ ଭଲ ଘର କରିବ ।

ବାରବଦ୍ ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ତକିଆ ରଖି ସଲଖ ହୋଇ ଶୋଇଲେ । ଔଷଧ ସେବନର ସମୟ ହେଲାଣି । ବୋହୂମାନଙ୍କର କଜିଆ ଏବଯାଏ ଛୁଣି ନାହିଁ । ପାଟିଭୁଣ୍ଡ ଶୁଭୁଛି । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପିଲୁଗୁଡ଼ିକ କନ୍ଦାକଟା କରୁଛନ୍ତି । ଝଗଡ଼ାର କାରଣ ବୁଝି ମିଳାମିଶା କରାଇଦେବାକୁ ମନ ହେଉଛି । ସେମାନେ କଣ ବୁଝିବେ ? ପରଘରର ଝିଅଗୁଡ଼ାକ, କେହି କାହାର ଶିଶୁ ଦେଖିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଭଲେ ହେବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି । ପୁଅମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଧର୍ମରେ ଦାସିତ କରି ସାରିଲେଣି । ବାରବଦ୍ ବଞ୍ଚି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ଏକାଠି ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ଏ ବୁଢ଼ାଟା ଏତେଦିନ ବଞ୍ଚି ରହିଛି କାହିଁକି ? ଯମ ଭୁଲିଯାଇଛି କି ?

ବାରବଦ୍ ଆଖି ବୁଜିଲେ । ଗଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସି ପାଖରେ ଠିଆହେଲେ । ବାରବଦ୍‌ଙ୍କର ଆତ୍ମା ସତେ କି ଦେହରୁ ବାହାରି ଶୂନ୍ୟରେ ବିତରଣ କଲା । ଆଗେ ଆଗେ ଗଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁଲୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର କେତେ ଉପରକୁ ସେ ଉଠି ଗଲେଣି ।

ଜଳଜଳ ହୋଇ ଆସିବୁ ସବୁ ଦେଖାଯାଉଛି । ଜଣା ଅଜଣା ଅଗଣନ ନରନାରୀ କେଉଁ ସପନସୁଖରେ ସମବେତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ହସହସ, ସମସ୍ତେ ପ୍ରସନ୍ନ । ବାରଭଦ୍ରକୁ ସମସ୍ତେ ଗୁହଁ ରହିଛନ୍ତି ।

ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଗ କହୁଛନ୍ତି, ଏଠାରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ ବାରଭଦ୍ର, ଏଠାରେ ସମସ୍ତେ ତୁମର ବନ୍ଧୁ । ମୁଁ ସେ ଦୁନିଆର ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତୁମର ପତ୍ନୀହୀନ ଖେଳିଥିଲି, ତୁମର ସେବା କରିଥିଲି । ରାଗଭେଷ, ଉତ୍ତେଜନା, ନିର୍ଦ୍ଦୀଷ୍ଟନା ସହୁଥିଲି । ତୁମେ ତୁମର ଧନଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚରତାର୍ଥ କରିବାକୁ ମୋତେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇଥିଲ । ତୁମର ରକ୍ତମାଂସର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀକୁ ଦୁନିଆକୁ ଆଣିବାକୁ ମୋତେ କେବେ କେବେ ସ୍ୱେଦ ଓ ଆଦର କରିଥିଲ । ସବୁ ଧନ ମୋତେ ସମର୍ପି ଦେଇଥିଲ ସେଇମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ଚିହ୍ନି ପାରୁଛ ଏମାନଙ୍କୁ ?

ବାରଭଦ୍ର ବଲବଲ କରି ଗୁହଁଲେ । ଦୋ ଦୋ ଚିହ୍ନା ହେଲେ । ସେମାନେ ଜଣ ଜଣ କରି କହିଲେ । ବାରଭଦ୍ର ଅବଚଳିତ ହୋଇ ଶୁଣିଲେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଧନସମ୍ପତ୍ତି ସେ ଅପହରଣ କରି ଦଉଡ଼ି କର୍ମାଳ କରି ବାଟରେ ଗୁଡ଼ିଥିଲେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟାଧିକ ଖୋଇ ରୋଗରେ ଛଟପଟ କରିଥିଲେ ଓ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମରଣ ପାଇଁ କେବଳ ବାରଭଦ୍ର ହିଁ ଦାୟୀ, ସେହିମାନେ ତାଙ୍କୁ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି, ଜଣ ଜଣ କରି ତାଙ୍କର ଗୁଣ ବଖାଣୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକଯୋଗ ହୋଇ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ କି ? କି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ ?

ଯେତେ ଦେବାଦେବୀଙ୍କ ଉପରେ ସେ ଫୁଲ ଚନ୍ଦନ ଚଢ଼ାଇଥିଲେ, ଯାହାଙ୍କ ଆଗରେ ସାମ୍ବାଙ୍ଗ ପ୍ରଣୀପାତ କରି ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଆକୁଳ ନିବେଦନ କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ଦେଖାଯାଉ ନାହାନ୍ତି । କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ସେମାନେ ? ଏତେ ଶତ୍ରୁଙ୍କର କବଳରୁ କିଏ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବ ?

ତରୁଛ କି ବାରଭଦ୍ର—ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ କହୁଛନ୍ତି ।

ବାରଭଦ୍ର ତାଙ୍କର ଆଖିକୁ ଅନାଇ ରହିଲେ । ଆଲୋକ ପର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ଚେଜିଆନ ନାରୀମୂର୍ତ୍ତି । ସୁନ୍ଦର ଓ ହସ ହସ । କେବଳ ସେହି କହୁଛନ୍ତି, ଅଗଣନ ନରନାରୀ ଗୁହଁ ରହିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସେମାନେ ସୁନ୍ଦର, ଉଲଗ୍ନ, ହସ ହସ । ଏ ଦେଶରେ ଘରଦ୍ୱାର, ଧନସମ୍ପତ୍ତି, ଦେହର ଆଭରଣ, କି ପେଟପାଇଁ ଅଳ୍ପ ଲୋଡ଼ା ହୁଏନାହିଁ । ଏ ଦେଶରେ କାହାର କିଛି ଅଭାବ ହୁଏନାହିଁ, କାରଣ ଏଠାରେ କେହି ଘର ସଂସାର କରି ରହେନାହିଁ ।

ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଳ୍ପ ନିଦେଶ କରି ଦେଖାଇ ଦେଉଛନ୍ତି, କହୁଛନ୍ତି ଦେଖ ହେ ବାରଭଦ୍ର—

ବାରଭଦ୍ର ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ କୋଠା ସେ ଚୋଳି ଆସିଥିଲେ ସେ କୋଠା ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ସେହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ନୂଆ ନୂଆ ଲୋକ ହସିହସିକା

ସେସବୁ ଘରଭିତରକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ଓ ଆସୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁସବୁ ତୁମି ମୋଥର ବୋଲି ସେ କହୁଥିଲେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାଂଶ ହୋଇଛନ୍ତି ଆଉ କେଉଁମାନେ । ବାରଭଦ୍ର ଚିହ୍ନ ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ସେମାନେ କିଏ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ?

ସେମାନେ ମଣିଷ ପିଲା ବାରଭଦ୍ର । ସେ ଦୁନିଆଁ ସେମିତି ପଡ଼ି ରହିଥିବ, କେତେ ମଣିଷ ଯିବେ ଓ ଫେରିବେ ।

ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସେମାନେ ତୁମର ଓ ମୋଥର ରକ୍ତ ମାଂସ ମଜ୍ଜାର ଅଂଶ ଧରି ଆତଯାତ ହେଉଛନ୍ତି ତ ?

କେବଳ ତୁମର ଓ ମୋର ନୁହେଁ ବାରଭଦ୍ର, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଧନ ଅପହରଣ କରୁଛି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟରେ ବିଷ ଦେଇ ମାରିଛି, ସେମାନଙ୍କର ରକ୍ତ ମଧ୍ୟ ମିଶିଯାଇଛି ତମର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନାଶଙ୍କ ଦେହରେ । ଗୋଟିଏ ସହସ୍ର ବର୍ଷ ଅଜ୍ଞାତ ହେଲଣି । ମଣିଷ ଦେହର ଗୁଳିଣି ପୁରୁଷ ଅଜ୍ଞାତ ହେଲଣି । ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ତମର ରକ୍ତ ମାଂସର କଣିକା କେତେ ? ସେମାନେ ତାଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧତା ନାମ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ନଜେ ତୁମେ ଜାଣ କି ? ଶୁଣ ବାରଭଦ୍ର, ମଣିଷ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କର, କାରଣ ସବୁ ଉଦ୍ୟମ ମଣିଷର ଭଲ କି ମନ୍ଦ ପାଇଁ । ଦୁନିଆଁର ମଣିଷ ନଜର ପ୍ରସିଦ୍ଧତା ନାମ ଯାମ ମଧ୍ୟ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆଦି ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଅନୁମାନ କରିବା ତା ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଅଜା, ଅଜା—

ବାରଭଦ୍ର କେଉଁ ଅଜଣା ସପନ ଦେଶରୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଅଖିଖୋଲି କଣେଇଁ ଗୁହଁଲେ । ପଲଙ୍କ ପାଖରେ ବଡ଼ ନାଭୁଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠିଆ ହୋଇଛି । ହାତରେ ଔଷଧ ଗ୍ଳାସ । କଅଁଳେଇ କହୁଛି—ଔଷଧ ନଥା ଅଜା, ବେଳ ହେଲଣି ।

ଔଷଧ ଡୋକିବାକୁ ବାରଭଦ୍ର ଆଁ କଲେ ।

ପ୍ରେତର ଜିଳ ପ

ସହଜରେ ମୁଁ ମରି ନ ଥିଲି । ଯେଉଁ ଜଳ ଦେହଟାରେ ମୁଁ ଏକପ୍ରକାର ବର୍ଷ ବାସ କରିଥିଲି ସେ ଦେହଟାକୁ ଗୁଡ଼ି ଗୁଲି ଆସିବାକୁ ମୋର ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା । ସେ ଦେହଟା ଅତି ଦୁର୍ବଳ ଓ ବିକଳାଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲା, ଏହା ମୁଁ

ବାନ୍ଧୁଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଜାଣିଲି ଓ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ତଥାପି ସେ ଦେହକୁ ନିବୋଧ ଅତ୍ୟଧିକ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲି ।

ଦେହରୁ ବାହାର ଆସିବା ଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟ ଗତି ନ ଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ କେରକ କେଶ କାଁ ରାଁ ହୋଇ ଆହୁର ବାଜି ରହିଥିଲା, ସେତକ ପାକଳ ଧୋବ ପରପର ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଭୂଲତାର କେଶର ମଧ୍ୟ ସେହି ଅବସ୍ଥା । ଆଖି ଦିର୍ଘଟିର ଶକ୍ତି ଧୀରେ ଧୀରେ କମି ବନ୍ଦୁକ୍ତ ନଥା ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଆଖିରେ ମୋଟା କାଚର ଚଷମା ମୁଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି । ଶ୍ରେଣୀ ଶାଳାରେ ଯେତେଦିନ ଯାଏ ମୁଁ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିଲି, ମୋ ଆଖିରେ ଚଷମା ନ ଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ମୋର ସେବା ଶୁଣୁ ଶୁଣା କରୁଥିଲେ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧରୁ ହେଉ କି ମୋ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଓ ଭକ୍ତି ପାଇଁ ହେଉ, ସେହି ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ବଜନମାନେ ମୋ ଆଖିରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗୁମ୍ଫାମୂର୍ତ୍ତି ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ରୁଷି ପାରୁଥିଲି ଯେ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ମୋର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଏ ଦେହରେ ଆଉ ଦିନାକେତେ ବାସ କଲେ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ଅସୁବିଧା ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ଆବଶ୍ୟକ ମଣିଥିଲେ ମୁଁ ଚଷମା ବଦଳାଇ ପାରିଥାନ୍ତି ।

କର୍ଣ୍ଣର ଶ୍ରବଣ ଶକ୍ତି ହ୍ରାସ ହୋଇଥିଲା । ଲୋକେ ମୋତେ ବଡ଼ବୋଲି ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ପାଖ ଲୋକଙ୍କର ଭୁନି ଭୁନି କଥା ଦିନେ ମୋତେ ଶୁଭ୍ର ନ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଶୁଭ୍ର ନାହିଁ ଓ ମୁଁ ରୁଷି ପାରୁନାହିଁ, ଏପରି ଅପମାନ ଆଁ ଧାରଣାର ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ମୁଁ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦୃଷ୍ୟ ଦୃଷ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ବୟସର ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଯେ ଧୀରେ ଧୀରେ ବୟସ ହୋଇ ଆସୁଥିଲି ଲୋକଙ୍କୁ ଏହା ମୁଁ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲି । କାହାର ସହାନୁଭୂତି-ସୂଚକ ଆହା ଉଦ୍ବିଗ୍ନ ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରୁ ନ ଥିଲି । ତେଣୁ ଭଲ ଶୁଭ୍ର ନ ଥିଲେ ବି ମୋର ଶ୍ରବଣ-ଶକ୍ତି ଯେ ଆଗପରି ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଅଛି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହା ଜଣାଇଦେବାକୁ ମୁଁ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲି । ଚକିତ୍ରା ମଧ୍ୟ କରାଉଥିଲି ।

ଅଭିନୟ ରଚନା ସତ୍ୟ ହୋଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ଦୁନିଆଁର ସବୁଲୋକ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ନିବୋଧ ହୋଇ ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦିନେ ମୁଁ ରୁଷିପାରିଲି ଯେ ସେମାନେ ନିବୋଧ ନୁହନ୍ତି, ମୁଁ ଏକା ନିବୋଧ । ସେମାନଙ୍କର ଭୁନି ଭୁନି କଥା, ଓଠର ଗୁଲନା, ଦୃଷ୍ଟିର ଇଙ୍ଗିତ, ମୁଣ୍ଡବଳ ଓ ଅବୟବର ଅବଲମ୍ବକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ମୋର ପ୍ରବଳ ପ୍ରଖର ଧୀ ଶକ୍ତିକୁ ଟାଉ ଟାଉ ମନ୍ଥନ କରି ସେମାନଙ୍କର ଭାବ-ନିବେଶନକୁ ମୁଁ ଠୁଲ କରୁଥିଲି । ଅଳପ ଦୃଷ୍ଟି ଉତ୍ତର ଦେଉଥିଲି । ହାସ୍ୟାସ୍ତେଜ ଛୁଟାଇ ପାରୁଥିଲି । ଭାବୁଥିଲି ମୋର ଉତ୍ତରକୁ ସେମାନେ ପସନ୍ଦ କରିଛନ୍ତି, ପ୍ରହସନ କରିଛନ୍ତି, ଆମୋଦିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଆମୋଦିତ ହେଉଥିଲେ ସେମାନେ, କିନ୍ତୁ ମୋର ବୁଦ୍ଧିପାଇଁ ନୁହେଁ, ମୋର ବୁଦ୍ଧିସ୍ଥାନତା ପାଇଁ, ମୋର ଅବାନ୍ତର ଉତ୍ତର ପାଇଁ । ପରେ ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି, ସୁରୁଷ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀର ଭୂମିକାରେ ଅତି ସାବଧାନତା ଓ ନିବିଷ୍ଟତା ସହ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ତେଷା କରୁଣ ନକଲି ବସୋଜର ପାଶ ଦୃଶ୍ୟଲିଖ । ପ୍ରେମାଳୟର ଦର୍ଶକବୃନ୍ଦ କୋଲାହଳ କରି କରତାଳ ଦେଇ ଏନ୍ କୋର୍ ଚଳାର କରୁଛନ୍ତି । ହାସ୍ୟସ୍ଵେଲରେ ପ୍ରେମାଳୟ ଫାଟିପଡ଼ୁଛି । ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ଜନତା ଉପରେ ସିନା, ମୋର ବସ ଉପରେ ତ ନାହିଁ ? ଉତ୍ତମ ଅଭିନୟ ସେମାନଙ୍କର ମନକୁ ଦେଉଛି ଜାଣି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଉପରେ ମୁଁ ଗର୍ବିତ ହୋଇଥିଲି, ଉସ୍ତାହୁତ ହୋଇଥିଲି; କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ବୁଝିପାରୁ ନ ଥିଲି, ସମୟ ନ ହେଉଣୁ, ମୋ ଭୂମିକାର ନର୍ତ୍ତନ ଓ କଥନ ସମାପନ ନ ହେଉଣୁ, ମୋର ଉସ୍ତାହର ସହସା ଶିରକର୍ତ୍ତନ କରି କାହିଁକି ପରଦା ପତନ ହେଲା !

ବୁଝିଲି । ଦୁନିଆଁର ଅଭିଜ୍ଞତା ମୋତେ ବାରମ୍ବାର ଶିଖାଇଛି ନିର୍ଲଜ୍ଜ ନ ହେଲେ ଏ ଦୁନିଆଁକୁ ଜିତି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ମାରବୁ, ମୃଣ-ମୁଲାଇଜା ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିରଖିଛି, ପ୍ରଶଂସା ଓ ଟେକାଟେକି କଥା ଶୁଣି ଯେଉଁମାନେ ଆଜ୍ଞାଦିତ ହୋଇ ମନ ଭିତରେ ସାମୟିକ ବଡ଼ ପଣିଆର ଗୌରବରେ ଫୁଲୁ ଫୁଲୁ ଉଠନ୍ତି, ଏ ଦୁନିଆଁର ପଙ୍କ୍ତୀ ପୋଖରୀରେ ଦାଣ୍ଡିତକଟି ହୋଇ ଯେଉଁ ନିପାରିଲୁ ଅଭିଳାଷୀମାନେ ନିଜକୁ ନିଷ୍ଠୁର ଓ ସତୋଷ କରି ରଖିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ୦-୦-୦ ହୁଏ ।

ଅନୁଭୂତ ମତେ ଶିଖାଇଥିଲା ଯେ ନିଲଜା ନିଲଠା ନ ହେଲେ ଏବକା ଦୁନିଆଁରେ ଲୁପ୍ତ ରହିବା କାଠକର ପାଠ । ବେଳେ ବେଳେ ଶୁଭୁଥିଲି ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳ-କୋଡ଼ରୁ ଗୁଣି କୋଡ଼ ଏ ଦଫାଟା ଉଠାଇ ଦେବା ଉଚିତ । ଠକାମି ଧସ୍ତାବାଜି ପାଇଁ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ଅଛି ଏ ଦଫାରେ । ଘରୁ ପଦାକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିଲେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରଥମରେ ଦେଖା ହେବ ସେ ଜଣକ ଯେ ଗୁଣି-କୋଡ଼ ଏ ନୁହେଁ ଏହା ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ କିଏ କହି ପାରିବ ?

ନଜେ ମୁଁ କଅଣ ଥିଲି, ଆଉ ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ, ଶତ୍ରୁମାନେ ଓ ମୋ ଦେଶରେ ସମ୍ମାନିତ ହେଉଥିବା ନେତା, ଉପନେତାମାନେ ଓ ପାଦ ପୂଜା ପାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ମତାବଲମ୍ବୀ ଗୁରୁଦେବମାନେ ? ପିଙ୍ଗଳ କୋଡ଼ର ଗୁଣି କୋଡ଼ ଏ ଦଫାଟି ତେବେ ଥାଉ, ସାହସିଆ ନବୋଧମାନେ ଯେଉଁମାନେ ଦାସକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ପାଳକୁ ଲମ୍ବ, ଯେଉଁମାନେ ଦେବ-ଦୟାଲବ-ଦେପଦ ବୋଲାଇବ ମନ୍ଦ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଯେଉଁମାନେ ହାଇଁ ପାଇଁ ହେଉଥିଲେ ବି ନେଇ-ଆଣି-ଥୋଇପାରିବାର ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି, ସେଇମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରି ବାଟରୁ ଅବାଟକୁ ଆଣିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଏ ବିଷୟରେ ଏଭଳି ମୋର ବକ୍ତବ୍ୟ ।

ମୁଁ ପ୍ରେତ-ସୁରୁଷ । ଅତି ଅପଣାର ଦେହଟିରୁ ବାହାରି ଆସି ସେଇ ଦେହଟାକୁ ଓ ସେ ଦେହରେ ଥିବା ସମୟରେ ଯେତେ ମୋର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ବାସନା ଥିଲା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ୟାପି ଝୁରି ଦେଉଛି । ବାକୀ ରହିଯାଇ ଥିବା ଅଶାଗୁଡ଼ିକ ମୋର ଶୂନ୍ୟ-ଶରୀରରେ ଚଉଟାଏ ଦେବାର ତ ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ତେଣୁ ମୁଁ ଚିଡ଼ି ଚିଡ଼ି ହେଉଛି, ଗର୍ମି ବିଦାରି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ମୋର ଭ୍ରଷ୍ଟା ତ ‘କସ୍ମସ୍ବିଆ’, ବୁଝିବା ଲୋକେ ବୁଝିବେ, ନ ବୁଝିବା ଲୋକେ ତାଟିଆ ଉପର ଗୁଟିବେ, ରକ୍ତ ଗୁଡ଼ିଲ ଗୁଣାଇବେ । ମୋର କି ଥାଏ ? ସେମାନେ ଏଠାକୁ ଆସିଲେ ଦେଖାଦେଖି ଦେବା ।

ମୋର ଅଜ୍ଞାତ ସେରନ୍ତା ଦେହଟା ବିଷୟରେ କସ୍ମସ୍ବରେ ସିଗ୍ନାଲ କରିବାକୁ ବସୁଣୁ ଆଉ କେତେ କଥା କହି ହୋଇଗଲା । କହୁଥିଲା ମୋର ଶ୍ରବଣ ଶକ୍ତିର ହ୍ରାସ ହେବା କଥା । ମୁଁ ଜାଣିଲି । ମୁଁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜାଣିଲି ଯେ ମୋର ଜାଣିବା ଆଗରୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଏହା କେବେ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ । ମୁଁ ହଟିବାର ଲୋକ ନୁହେଁ । ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହେଲି ଯେ ଶ୍ରବଣ ଶକ୍ତିକୁ ମୁଁ ଅଲବତ୍ ଫେରାଇ ଆଣିବି । ଆଣିଲି, କାନରେ ଇଥରଫୋନ୍ ଯନ୍ତ୍ର ଲଗାଇଲି । ମରଣ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଯେତେବେଳେ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲି ଯନ୍ତ୍ରଟି ପାଖରେ ଥିଲେ ବି ମୁଁ ବ୍ୟବହାର କରିପାରୁ ନ ଥିଲି । ଆତ୍ମୀୟସ୍ବଜନ ଓ ଗଲା-ଆଇଲା ଲୋକେ ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ କଥଣ ଭୁନ ଭୁନ କଥାଭ୍ରଷ୍ଟା ହେଉଥିଲେ ମୋର ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା, ଆଗ୍ରହ ବି ନ ଥିଲା । ସମାଜର ଓ ଦେଶର ମୁଁ ଜଣେ ସମ୍ମାନିତ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକ । ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ମୋର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିବେ, ଗୁଣଗାନ କରୁଥିବେ । ମୋର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ କିପରି ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ସେମାନେ ମୋର ଶୁଦ୍ଧି-କ୍ରିୟା ସମ୍ପନ୍ନ କରି ମୋର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ବିଧାନ କରାଇବେ ବୋଧହୁଏ ସେହି ବିଷୟ ବିଚାରୁଥିବେ ।

କେଜାଣି ବା ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ବିଚାରୁଥିବେ, କିପରି ଗୋଟିଏ ଶୋକ-ସଭା ଅନୁଷ୍ଠିତ କରାଇବେ । ଖବରକାଗଜରେ ଫଟେ । ବାହାରିବ, ଦୁଃ-ସମ୍ବାଦ ପ୍ରଚ୍ଛେଦ ହେବ । ବିରାଟ ସଭାରେ ମୋର ଗୁଣ-କୀର୍ତ୍ତନ କରାହେବ । ମୋର ଗୁଣ ସୁମର ସଭାରେ ବହୁତା ଦେଉଣୁ କେତେଜଣ ପେଟାଦାର ଅଭ୍ୟସ୍ତ କନ୍ଦାଳୀ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇବେ । ଭବପ୍ରବଣ ହୋଇ, ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ବିରାଟ ଜନତା (—ହେବେ ପରା ତେରଜଣ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନଅଜଣ-ନିଷ୍ପର୍ଣ୍ଣ ବାଟୋଇ ଘଟଣାଟା କଥଣ ବୁଝିବାକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ହୋଇ ସଭାଗୃହର ବାହାରେ ଥାଇ ଉକ୍ତି ମାରୁଣୁ ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ ଚିତ୍ତାର ଶୁଣି ଶ୍ରୀନ୍ତ ହରଣ କରିବାକୁ ସଭା ଗୃହରେ ପଶି ଏଠି ସେଠି ବସି ପଡ଼ିଥିବେ, ଆଉ ବିଚାର କରୁଥିବେ କେତେ-ବେଳେ ଏ ବିରକ୍ତକର ସଭାର ଅବସାନ ହେବ ଓ ନିଷ୍ଠୁର ମିଳିବ—) ଆଗରେ

ମୋର କଳ-କର୍ମର ବାହାର ରୂପ ଓ ନ କଳ କର୍ମର ମନଗଢ଼ା ସ୍ବରୂପ ଭଲକୁ ତାଲ କର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବେ ।

ସେହି ବିଷୟରେ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ବକ ପରା ମୋର ଶ୍ରେଣୀଗଣ୍ୟା ପାଖରେ, ତୁମା ତୁମା ଯେପରିକି ବଧୂର ମୁଁ ମୋତେ ଶୁଣି ପାରବି ନାହିଁ । (ସମସ୍ତେ ଠିଆ ହୋଇ ଦୁଇ ମିନିଟ ମାରବ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବେ, ଭଗବାନଙ୍କ ଆଗରେ, ହେ ଭଗବାନ ! ଅମୃତ ଲୋକ ଅତି ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ, ଚରଣବାନ୍, ସଦ୍‌ଗୁଣଭରଣୀ, ନରୀକ, ଲୋକପ୍ରେୟ । ହେ ଅନୁର୍ଯ୍ୟାମା, ଦେଶ ଓ ଦଶ ପାଇଁ ସଦାବେଳେ ତାଙ୍କର ମନ ଓ ଜୀବନ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କର ଆହାର ସଦ୍‌ଗୁଣ ବିଧାନ କର—) । ଦେଶର ଜନତାଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ତେରଟି ଜିଲ୍ଲାପାଇଁ ମୋତେ ତେର ଜଣ—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟାଟି ଅଗୁରୁ ସୂଚକ) ଅମୃତଙ୍କର ଇସ୍ତେଖାନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦିତ ହୋଇ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ସଂସ୍ପନ୍ନଭବିତମେ ଗ୍ରହଣ କରୁ ଅଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଦେଶର ଜଣେ କୃତ୍ତା ସନ୍ତାନ ଥିଲେ ଓ ଦେଶପାଇଁ ତାଙ୍କର ଦରଦା ପ୍ରାଣ ଅହରହ କାନ୍ଦୁଥିଲା । ଦେଶର ଜନତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ସେ ଧନ ମନ ଓ ଏପରିକି ଜୀବନର ବହୁମୂଲ୍ୟ ସମୟ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଇସ୍ତେଖାନ ପାଇଁ ଦେଶର ଜନତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ-ସନ୍ତପ୍ତ ପରିବାରଙ୍କର ଶୋକରେ ସମବେଦନା ଜଣାଉଛି ।

ସେମାନଙ୍କର ମନତଳେ ଛଟପଟ ହେଉଥିବା ଗୁରୁଣ କୋଡ଼ିଏ ମାର୍କା ସଦ୍‌ଗୁଣ, ସମବେଦନା ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୁଁ ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରିପାରୁଥିଲି । ସେମାନେ ମୋର ମରଣ ହିଁ କାମନା କରୁଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ମୋର ଧନ ଓ ଯଶ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅତି ଗୋପନ ରୋଷ ଓ ଈର୍ଷା ଥିଲା ଏବଂ ସେମାନେ ମନେ ମନେ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ, ଅମୃତ ଆମର ସନ୍ତାନର ଗୁଣ, ପ୍ରଶଂସାର ମାୟା, ସମବେଦନାର ନକଲି କାୟା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ପଛକେ ସେ ଯାଆନ୍ତୁ । ମାୟାଜାଲ ପକାଇ ଧୂଆଁ ବାଣ ମାର ସେ ପାର୍ଥିବ ଯଶ ଅର୍ଜନ କରୁଛନ୍ତି । ଧନ ଓ ମାନ ସତୟ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତିପତ୍ତିର ନୌକା ଆଗେହି ଏ ଯୁଗର ବିଷୋଦ୍ଧିତ ଅଗାଧ ସମାଜର ବାତ୍ୟା-ବିତାଡ଼ିତ ସଲ୍ଲ-ପ୍ରସାରର ଉପଡ଼ି ଲହଡ଼ି ଉପରେ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ସେ ନୌକା ଚଳାଇଛନ୍ତି । ନୌକା ଦଦରା ହୋଇଛି । ଅଟକିଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେ ଯଦି ରହିବେ ନୌକାକୁ ମରାମତି କରି ସଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ କିମ୍ବା ନୂତନ ପାଟିର ନୂତନ ନୌକା ଆଗେହି କରିବାକୁ ସେ ଭିଲେହେଲେ କୁଣ୍ଡିତ ହେବେ ନାହିଁ । ସେ ଅଦୃଶ ଧନ, ମାନ, ଯଶ, ପ୍ରତିପତ୍ତି ସାଉଁଟି ସତୟ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ସେ ବାଟ ଶୁଖି ନାହାନ୍ତି ।

ସେ ଯାଆନ୍ତୁ ଭଗବାନ । ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମା ଅଛି କି ନାହିଁ ତୁମକୁ ଜଣା, ଓସ ଆହାର ସଦ୍‌ଗୁଣ ହେବ କି ନାହିଁ ସେ ବିଷୟ ତୁମେ ଓ ତୁମର

କାହ୍ନୁ ତରଣ ଗ୍ରହାବଳୀ

ଦେବ-ସଭା କି ନେବ-ପରିଷଦ ବସୁର କରବେ । ସେଥିପାଇଁ ଅମର ଈଶା ନାହିଁ । ସେ ଲୋକଙ୍କୁ ବତାଇଛନ୍ତି, ମତାଇଛନ୍ତି ଓ ଶେଷକୁ ତତାଇଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କୂଟବୁଦ୍ଧିର ଜାଲ ସୁଦୂର-ପ୍ରସାର, ଗୁରୁଅଢ଼େ । ତେଣୁ ଏବେ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଗୌର ଚଣ୍ଡାଳ ବୋଲି ଗାଳି ଦେଲେ କି ତାଙ୍କର ପଟୋକୁ ପୋଡ଼ିଲେ ବି ସେ ଢିଲେମାଣ ବଚଳିତ ନୁହନ୍ତି । ତେଜା ଗଛ ଉପରେ ବସି ଗେଧ ମାଙ୍କଡ଼ ପରି ସେ ନକଲି ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼ କରୁଛନ୍ତି । ଖତେଇ ହେଲେ ଉଡ଼ୁ କି ଉଠୁଛନ୍ତି । ସେ ତୁମକୁ ହିଁ ଉପହାସ କରୁଛନ୍ତି ।

କାହ୍ନୁ କି ନ କରବେ ? ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ସୁ-ରୂପ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଖର କୂଟବୁଦ୍ଧି ଦେଇଥିଲ । କଥା କଥାକେ ହସିବାର କାଇଦା, ଆବଶ୍ୟକ ବେଳେ କାନ୍ଦିବାର ଦକ୍ଷତା ତୁମେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲ । ବାଗୁଡ଼ା ହାସଲ କରିବାର ଯେଉଁ କୌଶଳ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରେ ସମ୍ପାଦିଥିଲ ତାହାରି ପ୍ରଭାବରେ ସେ ପବନରେ ଗଣି ଓ ପାଣିରେ ସର ପକାଇ ପାରୁଥିଲେ । ସେ ବୋଲ-ହାଜି ପରି ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବାକ୍‌ଗୁରୁତ୍ବରେ ସମର୍ଥକ ନିବୋଧ ଅବା ବୁଦ୍ଧି ଆ ଅନୁଗୃହୀତ କି ରବିବ୍ୟତରେ ଅନୁଗ୍ରହ ଲାଭ କରିବାର ଲୋଭ ଆଶାୟୀମାନଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିପାରୁଥିଲେ । ହେ ଠାକୁରେ ! ବୟସର ବତାସ ତାଙ୍କର ସୁ-ରୂପ ଅପହରଣ କରିଛି । ପାଟିରୁ ସବୁ ଦାନ୍ତ କେବଳୁ ଝଟାଇଛି । ଅଛି କେବଳ ଧୋବ ଫରଫର ଦେହ ଗୁଣ୍ଡ ଫେବ ନିଶ ଦାଡ଼ି । ତାଙ୍କୁ ନିଅ—

ମୁଁ ଅମୃତକର ପ୍ରେତ-ପୁରୁଷ, ମୋର ଜଗ-ଜାଣି ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ ଶ୍ରେଣ-ଶଯ୍ୟାରେ ଛଟପଟ ହେଉଥିବା କାଳରେ ପ୍ରିୟ ଆସିୟୁବର୍ଗ ଓ ଦରଦା ଅତି ଆପଣାର ବଳୁ ଓ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କର ମନର ଭାବନାକୁ ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଥିଲ । ମୋର ଶରୀର ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଛି ସତ, ଅଙ୍ଗ ବିକଳାଙ୍ଗ ହୋଇଛି, ସେଥିରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କି ଥାଏ ? ଅନ୍ୟ କାହାର ଦେହକୁ ନିଜର କରିବାକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ଲାଲାୟିତ ନୁହେଁ । ମୋର ଦଦରା ଘରଟି ମୋର । ତାକୁ ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ମରାମତ କରୁଛି, ଆଦୃଷ କରୁଛି । ଏ ଯୁଗର ବିଜ୍ଞାନର ଏତେ ଉନ୍ନତ ହେଲା କାହ୍ନୁକି ତେବେ, ଯଦି ନିଜର ଦେହ, ମନ ଓ ଚଳନକୁ ପୁଣି ନୂଆପରି କରାଯାଇ ନ ପାରିବ ?

ବହୁ ବର୍ଷ ହେଲା ଦୁଇପାଟି ଦାନ୍ତ ମୋର ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ, ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦାନ୍ତ ଝଡ଼ିବା ଆଗରୁ ସେ ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ଓ ଯତ୍ନଶା ଦିଏ, ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଏବେ, ମୋର ଭାଷାରେ ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣି ପାରିବି ନାହିଁ । ଭୁକ୍ତଭେଗୀ ନ ହେଲେ ସେ ଦୁଃଖଦାୟକ ଅନୁଭୂତି କେହି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଦରଜ, ଫୁଲ, ବିଲାଛିଟିକା, କଅଣ ଟିକିଏ ବାଜିଗଲେ ଦେହରୁ ଜୀବନ ଛୁଡ଼ିଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ସତେକି ମୋ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ

ନେବାକୁ ଦୃଢ଼ ପରିକର ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ବହୁ ଯତ୍ନ ନେଇଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଜୀବନମୂର୍ଚ୍ଛା କାମରେ ଲଗାଇଥିଲା । ସବୁ ଯତ୍ନ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ମୋତେ ଧୋକା ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଶେଷକୁ ହେଲେ ଅକୃତଜ୍ଞ ନିମକହାସମ । ମାନେ, ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ସେମାନେ ଖସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ନଡ଼ର ନଡ଼ର ହୋଇ ମୋତେ ଚତାଇ କଷ୍ଟ ଦେଇ ଉପହାସ କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପୁଡ଼ାଇ ଦେଲି, ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲି । ମୁଁ ବି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଲି ।

ପାକୁଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋର ଲଜ ନ ଥିଲା, କାରଣ ଆମ ମାନବ-ମାନଙ୍କର ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରବଚନ ଅଛି ଯେ ଦାନ୍ତ ଓ ବାଲରେ ଲଜ ନାହିଁ । ପାକୁଆ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଚର୍ଚ୍ଚା କରବାର ଯେଉଁ ଅସୁବିଧା ସେତକ ଆଜ୍ଞାନିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବହୁପରିମାଣରେ ଦୂର ହୋଇ ପାରୁଥିଲା, ତେଣୁ ମୋଥିକି ମୋର ଚିନ୍ତା ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ମୁହଁଟି ମୋର ମୋ ଆଖିକୁ ଅତି ବିକୃତ ଦେଖାଗଲା । ପଶିଲା ଗାଲକୁ ପାକିଲା ନିଶ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲେ । ପଶିଯାଇଥିବା ଗାଲ ଲୁଚି ରହୁଥିଲା ।

ଅସଲ ଅସୁବିଧା ହେଲା, ଆବଶ୍ୟକମତେ ଦାନ୍ତ ଚିପାଡ଼ିବା ପାଇଁ କି ଅଧେ କି ପୁରୁଷ ଦେଖାଇ ମୋର ହସିବାର ଖଞ୍ଜି ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଏ ଦୁନିଆଁରେ ସବୁବେଳେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ରହିଲେ, କୌଣସି ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ିଗଲେ କାମ ହାସଲ କରି ହେବ ନାହିଁ । ହସ ମାଡ଼ୁ ନ ଥିଲେ ବି ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ହସିବାକୁ ପଡ଼େ । ଅନେକ ଲୋକ ଖାଲି ସବୁବେଳେ ହସୁଥାଆନ୍ତି । ଅନେକ ଲୋକ ମୁହଁ ଓ କୁଣ୍ଡା କରି ଗମ୍ଭୀର ରହନ୍ତି । ଏଇ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରେ ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ହସ କେତେବେଳେ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ କେତେବେଳେ ଆଖି ଛଲ ଛଲ କରି ହସନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏସବୁ କଲା ଶିକ୍ଷିତ ଅଭ୍ୟାସ କରି, ମାପତୁପ କରି ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାଉଲେ ସଫାରକୁ ଜିତି ପାରିବ ।

ମୋର ଜଡ଼ ଦେହରେ ବାସ କରୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଏସବୁ ଅଭ୍ୟାସ କରି ଆୟତ୍ତ କରି ପାରିଥିଲି । ମୋର ଅଭ୍ୟାସକୁ ମୁଁ ଜୀବିତ ରଖିବାକୁ ଅତି ସୁନ୍ଦର ନକଲି ଦାନ୍ତ ଦିପାଟି ମୁଁ ବ୍ୟବହାର କଲି । ଦିନବେଳ ଓ ରାତିରେ ଶୋଇବା ଆଗରୁ ମୁଁ ନକଲି ଦାନ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି । ଶୋଇବା ଆଗରୁ ତାକୁ ଖୋଲି ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖୁଥିଲି । ସବୁ ସିନା କରିହେଲା, ମୋର ଦୁର୍ବଳ ଦେହ ଓ ଅଖଞ୍ଜ ପାଦ ଆଉ ସୁଧାର ହେଲା ନାହିଁ ।

କେତେ ଭଟାମିନ୍ ପିଲ୍ ଚିଲିଛି, ମୃତସଞ୍ଜୀବନୀ ସୁଧା ପିଇଛି । କୁକୁଡ଼ାଉମ୍, କୁକୁଡ଼ାହୋଲ, ଦୁଧ ଛେନା ଖାଇଛି । ସେ ସବୁ ବିପଲ ହୋଇନାହିଁ । ବିଦାକାଠିପରି ଶେଇ ହେଉଥିବା ପିଞ୍ଜର ହାଡ଼ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୁଚି ପାରିଲା

କାହ୍ନୁର ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ନାହିଁ । ଅବାଟରେ ପଡ଼ି କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ତଳେ ମୋର ପାଦ ଅଖଣ୍ଡ ହେଲା । ହାଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଲା । ବହୁବଧ ଚକିତ୍ରା ପରେ ହାଡ଼ ଜୋଡ଼ି ହେଲା ସିନା, ପାଦ ସଲଖି ହେଲା ନାହିଁ । ବାଧା ହୋଇ ଅନ୍ୟର କାନ୍ଧରେ ହାତ ଭରା ଦେଇ ମୁଁ ଖଲେଇ ଖଲେଇ ଚାଲୁଥିଲି । ସବୁ ସବୁ ହାତ ଦର୍ପଣର ଅବସ୍ଥା ମନ ନ ଥିଲା, ତେବେ ଲେଖିଲବେଳେ ହାତ ଥରୁଥିଲା ।

ଏଇତ ହେଲା ମୋର ଦେହର ଅବସ୍ଥାବ ମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା । ଭଲ କର ଓ ବେଶି କର ଗଣି ଏ ଖାଇଲେ ଉଦରର ଯନ୍ତ୍ରଣା । ଦେହ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ମୁଁ ଦେଶଭକ୍ତ, ଖଦଡ଼ ଲୁଗା ଓ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁଥିଲି । ଟେରେଲିନ୍ ଥେରେଲିନ୍ ଇତ୍ୟାଦିର ଦାମିକା ପୋଷାକ ବା ମୋର ହେବ କଅଣ ? ପାଦରେ ଦେଶୀ ଚପଲ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି । ପ୍ରେମ ? ସେଇଟା ତ ଟୋକା ବୟସର କରମଇ । ଅନେକ ବର୍ଷ ହେଲା ସେ ମୋ ପାଖରୁ ମେଲଣି ନେଇ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ଆଉ କେବେ ମୁଁ ତାକୁ ଡାକେ ନାହିଁ କି ସେ ମୋ ପାଖକୁ ତା ମନକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ? ବେଶି କିଛି ନ ଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଦୟା କଲେ, ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ସବୁ ଆସିଲା । ଦେଶକର୍ମୀ ହୋଇ ସ୍ୱାର୍ଥ ତ୍ୟାଗ କରି ଦଶ ଓ ଦେଶର ଚନ୍ଦ୍ରା ଅନବରତ ଯିଏ କରେ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଆସେ ଆସେ ତା ପାଖକୁ ଟାଣି ହୋଇ ଆସେ ପରା ! ତୁମେ ନାହିଁ ନାହିଁ କରିବାକୁ ମନ କଲେ ମଧ୍ୟ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲ ନାହିଁ, ତୁମେ କେବଳ କଣେଇ ଚାହିଁ, ଅଳ୍ପ ହସ ।

ଟିକିଏ ସହାନୁଭୂତି, ତେବେ ରହୁରହ ହୋଇ ନଥି ଉପରେ ଦର୍ପଣ ପଦ—ମୁଁ ମଙ୍ଗ ଛୁ—ତା ତଳେ ତୁମର ସନ୍ତୁକ । ତୁମେ ଦେଶର ଚାଲକ ଦୋଇଛ, ତୁମର ଆଦେଶ ଯେ ବେଦର ଗାର । ତୁମକୁ ଏହା ଭଲକରି ଜଣା ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଯେତେବେଳେ ତୁମର ଅଧୀନରେ କର୍ମ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ତୁମର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ଆଦେଶକୁ ତଳେ ପକାଇବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୟା ଅଛି, ବୁଦ୍ଧି ଅଛି, ଦକ୍ଷତା ଅଛି, ସେମାନେ ପେଟ ପାଇଁ କେବଳ ରୁହେଁ, ଧନ ଅର୍ଜନ କରି ଧନା ହେବେ, ସମ୍ପତ୍ତି କରିବେ, ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦାସତ୍ୱର ସମ୍ମାନକୁ ଜୀବନର ବ୍ରତ କରିଛନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ବେପାର ପରି ସେମାନଙ୍କର ଦାସତ୍ୱ ବି ଗୋଟିଏ ବେପାର—ତଳୁ ଉପର ଯାଏ । ଉପରକ ମାନଙ୍କର ଗୁପ୍ତ-ପଞ୍ଜିକାରେ ଯାଡ଼ିଏ ଯାଡ଼ିଏ ଭଲ କି ମନ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ପଦୋଲ୍ଲଭ ଓ ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିର୍ଭର କରେ । ତୁମେ ତ ସବୋକ ଉପରକ ହୋଇ ପାରିଛ ହେଉ ପଛେ ସାମୟିକ, ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଯେ କୌଣସି କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ପଛେ ତୁମେ ସେ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥାଅ ।

ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ ଦେବତା ଏପରି ଜଣ-ଜାଣି ଦୋଇଥିଲା ଯେ ଯେତେ ଅକୁଳ ବିକଳ ହେଲା, ଗୁଣିପିଟି ହେଲା ଦେବାଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ଅଳି କଲି, ମାନସିକ ଯାଲେ ଯେ ଦଦରା ଦେବତାକୁ ନୂଆ କରିଦିଅ, ତାଙ୍କର କବିରାଜଙ୍କ ପାଖରେ ଶରଣ ପଶିଲି ଯେ ସେମାନେ ଦେବତାଙ୍କୁ ମରାମତ କରି ଦିଅନ୍ତୁ, ସେ ସବୁ କିଛି ଫଳପ୍ରଦ ହେଲା ନାହିଁ । ଶେଷ ମାନଙ୍କୁ ଡକାଇ କରି କପାଳ କୋଷ୍ଠୀ ଦେଖାଇଲି । ଆଦୁର କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ମୋର ସେହି ଦଦରା ଦେବ-ନାବରେ ମୁଁ ଆସେସା ଦୋଇ ରହି ପାରିବି ବୋଲି ସେମାନେ ନିର୍ଭର ଜବାବ ଦେଇଥିଲେ । କେଉଁଠି କଅଣ ଗ୍ରହ-ଦୋଷ ରହି ଯାଇଛି ବୋଲି ଗ୍ରହ ମାନଙ୍କର ଶାନ୍ତି ଓ ସନ୍ତୁଷ୍ଟି ପାଇଁ ପୂଜା ଆରାଧନାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ମୁକ୍ତ ହସ୍ତ ଦୋଇ ମୁଁ ଧନ ଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହେଲା । ଅତି ଦୁଃଖରେ, ଅତି ଅନିଚ୍ଛାରେ ମୁଁ ମୋର ଦଦରା ହେଲେ ବି ଅଭିଳାଷିତ ଗୁଡ଼ି ଆସିଲି । ଏବଫାଏ ଝୁର ହେଉଛି—ମୁଁ ଅମୃତଙ୍କର ପ୍ରେତ ।

ଯେଉଁମାନେ ମୋର ଅଶେଷା ବଳାପ ଶୁଣି ପାରୁଥିବେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ସ୍ବତଃ ପ୍ରଶ୍ନ ଜାଗୁଥିବ—କାହିଁକି ଅମୃତଙ୍କର ପ୍ରେତଟା ଗଗନ ପବନ ଥରୁ ଥର ପବନକୁ ଦୋହଲାଇ କରୁଣ ବଳାପ କରୁଛି, ଅନୁତାପ କରୁଛି ଯେ, କଳିଷଠା ପାଠିଏ ବର୍ଷ ଟିପି ତ ସେ ଗୋଟାଏ ଅଚଳ ଦେହରେ ଏଗାର ବର୍ଷ ଅଧିକ ବାସ କଲା, ଆଦୁର କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ସେଥିରେ ଅଟକି ରହିବାକୁ ମନ କରିଥିଲା ? ଦାଣ୍ଡି ଚକଟି ଦୋଇ ବହୁ କଷ୍ଟ ତ ସେ ପାଉଥିଲା । ଅଥବା ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଦେହ ଗୁଡ଼ି ଆନନ୍ଦରେ ସେ ଆଉ କେଉଁଠି ଜନ୍ମ ଲଭନ୍ତା କଣ ପ୍ରେତ ଦେହରେ ଅଧିକ ଛଟପଟ ଓ ଅକୁଳ ବିକଳ ହେଉଛି ?

ସେମାନଙ୍କର ମନଗହନରେ ଛଟପଟ ହେଉଥିବା ପ୍ରଶ୍ନ ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ବସିଲେ ମୋତେ ଅନେକ କଥା ବ୍ରତ୍‌କାଷ୍ଠ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସଫାରରେ ଥିଲାବେଳେ ମୋର ଜଣ-ଜାଣି, ନାନାସେଗରେ ଆନ୍ଧ୍ରାନ୍ତ ଦେହ ଭିତରେ ରହିବାକୁ ମୁଁ ବିକଳ ହେଉଥିଲି । ଆଶା କରିଥିଲି, ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଉପାଧିପାଣ୍ଡ ତାଙ୍କୁମାନେ ଅନ୍ତତଃ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୂର କରି ପାରିବେ । ସତକୁ ସତ ଚେଷ୍ଟାକରି ମୋ ପାଖରୁ ଧନ ନେଇ ସେମାନେ ହାରିଲେ କି ଯଦି ନ ନେଇ ସେମାନେ ମୋତେ ଠକିଲେ ଏବଂ ମୋ ଦେହ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ମତେ ବାଧ୍ୟ କଲେ, ମୁଁ ଏବଫାଏ ରୁଟି ପାରୁ ନାହିଁ ।

ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, ମୋ ନାମ ଅମୃତ ଓ ମୋର କର୍ମମୟ ଜୀବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁମାନେ ମୋର ଅନୁଗମନ କରୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରଣୀ ଦ୍ବୟ—ମୋର ଦୁଇ ହାତ ପରି, ଅତି ବୟାସୀ ଓ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ—ସେମାନଙ୍କର ନାମ ଥିଲା ସମ୍ବଳ ଓ ଧମ୍ବଳ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମଣିଷ କରୁଛି, ଅକାରରୁ ଟାଣି ଆଲୁଅକୁ ଆଣିଛି ।

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ପ୍ରଭାବଳୀ

ଗଛତଳା ବନ୍ୟା ଶିଖାଇଛି । ଯେଉଁ ଉପାୟରେ ମୁଁ ନଜେ ଗଛ ଉପରକୁ ଉଠି ପାରିଥିଲି, ସେହି ଉପାୟ ଯେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଧୟା ଦିନେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ, ଏହା ମୋର ଆଗରୁ ଜାଣିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଶିଖି ଓ ମନାଇଁ ସବୁ ଯୁଗରେ ସବୁଠାରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେଇ ଦୁଇବନ୍ଧୁ ମୋର ଥକିଲା ଗୋଡ଼ ଅତି ଭକ୍ତିରେ ଆଉଁସୁଥିଲେ । ମୁଁ କୃତକୃତ୍ୟ ହେଉଥିଲି । ସେମାନେ ଆଗରୁ କଅଣ ଶିଖାଶିଖି ମନାମନ ହୋଇଥିଲେ ମୋର ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ଆଖି ଠିକ୍‌ଠାରେ ଦେଲେ ପରା—ଏକସଙ୍ଗେ ମୋର ଦୁଇଗୋଡ଼ ଟାଣିଲେ, ମୁଁ କରୁଡ଼ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଲି ।

ଦୁହେଁ ସେମାନେ ଗଛରେ ଚଢ଼ିଲେ । ସବୁ ଫଳ ତୋଳି ଖାଇଲେ । ମୋ କପାଳକୁ ଥିଲା ଅଇଁଠା ଟାକୁଆ ମାଡ଼ । ମାନ ସମ୍ମାନକୁ ଜଗି ମନେ ମନେ ରକ୍ତ ଗୁଜଲ ଗୈରାରି ମୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ହୋଇ ରହିଲି । ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହାତ ମିଳାଇବାକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲି, ସେମାନେ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ଯେଉଁ କେତେଜଣ ଅନୁରକ୍ତ ବନ୍ଧୁ ପାଖରେ ଆସିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ସେତେବେଳକାର ହତାଶା ଓ ଭବିଷ୍ୟତ୍‌ର ଆଶା କାହିଁ କରୁଥିଲା । ଆଖି ବୁଲାଇ ଦେଖିଲି, ମୋର ଧୟା ଓ ସହାନୁଭୂତି ଲରକର ଯେଉଁ ଅପଦାର୍ଥମାନେ ନାନା ଉପାୟରେ ଧନ ଅର୍ଜନ କରି ସମ୍ମାନିତ ଭଦ୍ରଲୋକ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ ସେମାନେ ଶିଖି-ମନାଇଁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆଉଁସୁ ଚାଲେ । ହସିବା ଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟଗତି ନ ଥିଲା ।

ବୋଧହୁଏ ସେହି ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ବଛଣା ଧରିଲି । ବଛଣାରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହୋଇ, କିପରି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବି ସେହି ବିଷୟ ଦିନରାତି ଚିନ୍ତା କଲି । ସମସ୍ତେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଦଳର ଲୋକ ଥିଲୁ । ସେହି ଦଳହିଁ ଥିଲା ଆମର ଗେରସ୍ତ । କେବଳ ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲି, କିପରି ଅକୃତଜ୍ଞ ମାନଙ୍କୁ ସାବାଡ଼ କରି ପାରିବି । ଗେରସ୍ତ ପଛେ ମରୁ ସଉତୁଣୀମାନେ ବସିବା ହୁଅନ୍ତୁ ।

ଅକ୍ଷମ ପକ୍ଷରେ ରାମ୍‌ବିଦାର ହେବାହିଁ ସାର । ଆଶାର ସୌଧ ତୋଳିବା ଛଡ଼ା ସେ ଆଉ କଅଣ କରି ପାରନ୍ତା ? ଅଶ୍ରୁସାଗ୍ର ପେଟ ମୁଁ, ଏ ପୁରରେ ଭଗବାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଦେଖା ହେଉ ନାହିଁ । ହାରୁଡ଼ାଟିକା ଯଦି ମୋର ଦେଖା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା ମୁଁ ଥରେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରନ୍ତି—ମଣିଷର ଆତ୍ମା ସେ ଏତେ କ୍ଷୀଣ କରିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଭଲ କରି ଗୁରୁପଦ ଝାଡ଼ିଦେଇ ପୁଣି ପଚାରନ୍ତି, ମଣିଷ ଠକି ଠକି ଠକି ସବୁ ପ୍ରକାର ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରି, ଗୁଣକୁ ଶାଣ ଦେଇ ଡାକ୍ଷଣ କରି, କଅଣ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କାମ କରିବ ବୋଲି ସଜ ହେଉଥିବାବେଳେ କାହିଁକି ସେ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇ ଦିଅନ୍ତି ?

ଦୁଃଖର କଥା ଯେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଦେଖା ହେଉ ନାହିଁ । ନର ଦେହରେ ଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ନାମ ମୁଁ କେତେଥର ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଛି । ତାଙ୍କର ଦାହ ଦେଇ ଲୋକଙ୍କୁ ଠକାଇ ମୁଁ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ କରୁଛି । ଅନ୍ତରାଳରେ ଯିବାବେଳେ କି ଶେଷବରଣ ଓ ଅପଦ ବପଦ ହାବୁଡ଼ିଗଲେ ତାଙ୍କ ନାମ ମୁଁ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଛି । ଏତେ ଭକ୍ତି ମୋର ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲା ପରି ମତେ ଲାଗୁଛି । କାହାକୁ ଧରି ଏ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା । ହଁ, ସେ ଟିକିଏ ବରକୁ ହୋଇଥିବେ, ଦୁଃଖ ଭରସାରେ, କାହିଁ କି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦୁନିଆଁରେ କେବଳ ସ୍ୱାର୍ଥପରତାର ବିଷ ମଞ୍ଜିକୁ ଚୁଣି ଆସିଲି ?

ତୁମର ହିଁ ସେପରି ବିଧାନ ବୋଲି ମୋର ନର ଦେହରେ ଧାରଣା ଥିଲା ହେ ଭଗବାନ, କାରଣ ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନରୁ ମୁଁ ଏହା ଦେଖି ଆସିଛି ଓ ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ ଅନୁଭବ କରୁଛି । କଙ୍କିକୁ ବେଙ୍ଗ ଗିଳି ହୁଷ୍ଟହୁଷ୍ଟ ହୁଏ, ଆଉ ସେ ବେଙ୍ଗ ପଲକୁ ଦଳେ ସାପ, ସାପକୁ ଭକ୍ଷଣ କରେ ମୟୂର । କିନ୍ତୁ ମଣିଷକୁ ଭକ୍ଷଣ କରେ ମଣିଷ । ଟାକୁ କର ଗିଳି ଦେଇ ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଶେଷ କରିଦିଏ ନାହିଁ । ମଣିଷର ମନରେ ସ୍ୱାର୍ଥର ଯେଉଁ ରକ୍ଷଣ-ପିଲାକୁ ତୁମେ ଲୁଚାଇ ଛପାଇ ରଖିଛ, ସେଇ ତାର ଜାତି ଭାଇକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୁଟି ଗୁଟି ଖାଏ । ତାକୁ ଯେ ଅନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ନ ଖାଆନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ, ଖାଇବାର କୌଶଳ ଯାହାକୁ ଖାଣ, ଚୁକ୍ତି ଯାହାର ଅଛି, ସେ ଟାଉଟାଉ କରି ମୁଖ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଖାଏ, ହୁଷ୍ଟହୁଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ, ଗୋଟିଏ କୁଟୁମ୍ବ ଅନ୍ୟ କୁଟୁମ୍ବ ମାନଙ୍କୁ, ଜାତି ଜାତିକୁ, ଦେଶ ଦେଶକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ସବଦା ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ । ସ୍ୱାର୍ଥପରତାର ବିଷ-ମଞ୍ଜି ମୁଁ ଚୁଣିଛି ବୋଲି କେଉଁ ବାହାପିଆ କହିବ କାହିଁକି ? ଯେବେ ମୁଁ ଅଭବ ଓ ଅନାଟନର ଝିଙ୍କାଓଟଗରେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନେ ମୋତେ ଶୋଷିଥିଲେ । କେବେ କେମିତି ମୁଁ ଅନାପାଇଁ, ଖଣ୍ଡେ ବସନ ପାଇଁ, ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ପେଟ ପୋଷିବା ପାଇଁ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଉଛି ।

ହତା

କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ବଳୁତା ଦେଇଛି, ଗାଳି ଖାଇଛି, ମାଡ଼ି ସହୁଛି, କେତେଥର କାଗରୀର
ବରଣ କରୁଛି । ତୁମେ ତ ଜାଣ ଦେଉ ବାବୁ, ମୁଁ ଥିଲି ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ କର୍ମୀ । ଜନ-
ସେବା ଥିଲା ମୋ ଜୀବନର ବୃତ୍ତ । ଯେଉଁ ଦଳର ସଭ୍ୟ ମୁଁ ଥିଲି ସେ ଦଳ
ମୋର ଆନୁଗତ୍ୟ ଅତୁଟ ଥିଲା । ସମସ୍ତେ ମତେ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ଦେଶଲୋକେ
ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ, ମୋ କଥା ଶୁଣୁଥିଲେ ଓ ମାନୁଥିଲେ । ମୁଁ ଥିଲି
ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖର ସାଥୀ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା । ଦେଶକୁ ତଲାକଦାର
ଦାୟିତ୍ୱ ଦିନେ ପୁଣି ଅମରମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଲଦା ହେଲା ।

ତା ପରେ—

କେମିତି କଅଣ ହେଲା ଆମେ ଜାଣୁନାହିଁ, ତୁମେ ଜାଣି ରଖିବାନି, ସ୍ୱାର୍ଥର
କୁହୁଡ଼ି ଘୋଟି ଆସିଲା, ଘୋଟି ଗଲା । ଧନ, ମାନ ଓ ସମତାର ଲୋଭ ମନରେ
ବିଲବଦ୍ଧ ହେଲା । ଅମରମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଏ ସବୁର ମୋହକୁ ଦମନ
କରି ପାରିଲେ, ସେମାନେ ଦୂରେଇ ଗଲେ । ଯେଉଁମାନେ ବୁଦ୍ଧିର ଜାଲ ଖେଳାଇ
ପାରିଲେ, ଜନତାର ଅଜ୍ଞତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡେ ପାରିଲେ,
ଯେଉଁମାନେ ଦଳ ଭିତରେ ଉପଦଳ ଗଢ଼ି ସମତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁଯୋଗକୁ
ଅଲୋ ବହୁତେ ବାଣ୍ଟି ପାରିଲେ, ସେମାନେ ହେଲେ ଶାସକ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ
ମୁଁ ଥିଲି ଜଣେ ଏବଂ ପ୍ରଧାନ ଜଣେ ।

ମୁଁ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଥିଲି, କୃତକ୍ରି ଥିଲି, ଦୟାଳୁ ମନ ଜାଣିଥିଲି । ଶେଷ
ଓ ଦଶର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ମୁଁ ଯୋଜନାମାନ ଗଢ଼ିଲି, କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇଲି । ମୁଁ
ସମ୍ମାନିତ ହେଲି । ମୁଁ ଧନ ସଂଗ୍ରହ କଲି, ଜମିବାଡ଼ିର ମାଲିକ ଥିଲି,
କୋଠାମାନ ତୋଳିଲି, ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଧନ ସଂଚୟ କଲି । ମୁଁ କେତେ ବ୍ୟବସାୟର
ପରୋପକାର ମାଲିକ ହେଲି । ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର
କୁଟୁମ୍ବର ଭରଣ-ପୋଷଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲି । ମୁଁ ନିଜର ଉନ୍ନତ କରବା ସଙ୍ଗେ
ସଙ୍ଗେ ଦେଶର ଶାସନ କରପାରିଲି । ମୋର ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ, ବନ୍ଧୁ-
ମୋର ଦଳର ନେତାଗଣ ଶେଷ

ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ସେ ଦୁଃଖ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଘଟେ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥର ବିଷରେ ଜରଜର
ପୋର ଦେହକୁ ଗୁଡ଼ି-ଗୁଲିମିବାକୁ ହେବ !

ଆହା, ମୋର ସବୁ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବିକା ଦେହରେ ଯଦି ଅତି
କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଗର୍ଭ ରହି ପାରିଥାନ୍ତୁ ! ମୋର ଅତି ଉଚ୍ଚର ମସ୍ତିଷ୍କ ପ୍ରୟୋଗ କରି ମୁଁ
ମୋର ପୁରୁଷ ଆସନରେ ଅବଶ୍ୟ ଅସ୍ଥିତି ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ । ତା ପରେ ମୁଁ
ଓଲଟି ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ, ଭଗବାନ୍ ! ନିଜ ଉପରେ ଓ ଯେଉଁ ବିଷ-ବୃକ୍ଷ ସବୁ ମୁଁ ପୋତି
ବିଷପଲ ପଳାଉଥିଲି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ମୁଁ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇଥାନ୍ତୁ । ମୋର
ପ୍ରଥମ ଚକ୍ର ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ, ଅସାଧୁ କର୍ମବୃକ୍ଷ ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ, ସେଇଠୁ କଳାବଜ୍ରାଣୀ
ବ୍ୟବସାୟୀ, ସେଇଠୁ ଦେଶ-କର୍ମୀ ବୋଲିଉଥିବା ଓ ପାଣିରେ ସର ପକାଇ
ଘୁଞ୍ଚି ଆହରଣ କରୁଥିବା ଦଳେ ଡକାୟତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ! ଦେଶକୁ ନୃଆକର
ସୁନାକର ମୁଁ ଚିନ୍ତିଥାନ୍ତୁ !

ମୋର ମନକାମନା ସଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ବାଧାହୋଇ ଗୁଲି ଆସିଲି ତ
ଏ ପୁରକୁ, ନିଜ କର୍ମ ପାଇଁ ମୁଁ ଅନୁତାପ କରୁଛି । ଦୁଇଆଁରେ ଥିଲାବେଳେ
ଯାହା ଯାହା ମୁଁ କରି ଆସିଛି, ସେ ସବୁ ମୋର ଅଶ୍ରାବ୍ୟ ଦେହରେ ଟିକିନିଶି
ହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ରର ଗାରରେ ଲେଖା ହୋଇଛି, ଆଉ ସେ ସବୁ ଆପେ ଆପେ
ବଜ୍ର-ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ ଶବ୍ଦାୟମାନ ହୋଇ ମୋତେ ଉପହାସ କରୁଛି । ମୁକ୍ତି-
ଲାଭର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ । ମୋର ଅମୋକ୍ଷ ପ୍ରେତ ସୁଖି ସଂସାରକୁ ଫେରିଯିବ, ନୃଆ
ମଣିଷଟିଏର ଅବତାର ନେବ—କିନ୍ତୁ କେବେ, କେଉଁଠି ?

ସେଇକି ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁନାହିଁ । ଏ ପୁରରେ ଯେଉଁମାନେ ମୋର କର୍ମକୁ
ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି, ପାପପୁଣ୍ୟକୁ ସେମାନଙ୍କର ତରାଜରେ ଓଜନ କରୁଛନ୍ତି,
ସେହିମାନଙ୍କ ଚଳାନ୍ତି ହିଁ ସ୍ଥିର କରିବ । ଏଠି ଆକ୍ଷେପକେନ୍ଦ୍ର ନାହାନ୍ତି କି
ଏଠି ପିଠିରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଧାଇଁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଠି ସମସ୍ତେ ଏକାକୀ—
କର୍ମର ବୋହରେ ଛଟପଟ ।

ସ ମା ପ୍ତ